הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · בית מאיר

# בית מאיר על שולחן ערוך
# אורח חיים

רבי מאיר פוזנר

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# בית מאיר על שולחן ערוך אורח חיים

רבי מאיר פוזנר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בית-מאיר-על-שולחן-ערוך-אורח-חיים/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**הקדמה** ..... 5
**הלכות הנהגת האדם בבוקר** ..... 5
**הלכות ציצית** ..... 6
**הלכות תפילין** ..... 6
**הלכות ברכות** ..... 16
**הלכות ק"ש** ..... 17
**הלכות תפלה** ..... 18
**הלכות נשיאת כפים** ..... 20
**הלכות קריאת ס"ת** ..... 22
**הלכות בה"כ** ..... 24
**הלכות נטילת ידים** ..... 24
**הלכות בציעת הפת** ..... 27
**הלכות דברים הנוהגים בסעודה** ..... 29
**הלכות ברכת המזון** ..... 33
**הלכות ברכת הפירות** ..... 35
**הלכות ברכות הריח** ..... 39
**הלכות תפילת המנחה** ..... 41
**הלכות צניעות** ..... 43
**הלכות שבת** ..... 43
**הלכות ערובין** ..... 150
**הלכות עירובי תחומין** ..... 314
**הלכות ר"ח** ..... 323
**הלכות פסח** ..... 329
**הלכות יו"ט** ..... 462
**הלכות חול המועד** ..... 538
**הלכות תשעה באב** ..... 544
**הלכות תענית** ..... 546
**הלכות ראש השנה** ..... 551
**הלכות יוה"כ** ..... 558
**הלכות סוכה** ..... 560
**הלכות לולב** ..... 584

**הלכות חנוכה** ..... 599
**הלכות מגילה** ..... 606
**תשובה** ..... 613

## הקדמה

א"ד נכד המחבר לכבוד מחברת אבי זקינו מדבר להודיע כי הגאון א"ז זצוקללה"ה הניח אחריו ברכה מזיו תורתו בכתיבת ידו ממש מסודר לדפוס על שאר ג' חלקי ש"ע יורה דעה ואו"ח וחו"מ ושו"ת גם על מסכתות ונשארו הכ"י האלה ת"י בנו יחידו הממלא מקומו ברבנות בשאטלאנד הוא דודינו הגאון מו"ה חיים זצוקללה"ה הנזכר בהקדמת ספר בית מאיר אבן העזר ואחרי פטירתו וכי לא זכה ממרומים לזרע אנשים השתדל כבוד אבי הגאון החסיד המפורסם מו"ה יחזקאל האב"ד ד"ק לאדז זצוקללה"ה בכל כח ועוז להשיג הכ"י האלה מכבוד דודו המנוח הנ"ל ולא הניח ולא שקט כל ימיו להוציא מחשבתו לפועל להביאם לבית הדפוס, ואחרי רוב יגיעתו לבנות בית אביו זקינו זצוקללה"ה לא עלתה בידו ממרום להפיק זממו מחמת הוצאות הדפוס כי רבה בזמן הלז, עד כי כעת תודות לאל כי זכינו להיות מהני ברא דמזכי אבא ובן יכבד אב ולגמור את המצוה אשר החל כבוד אבי המנוח זצוקל"ה, וגם הנני דורך במעגלי כבוד א"ז המחבר להיות משב ואל תעשה לקבץ הסכמות על ספרו ולהדפיסם אף כי הנם ת"י ביען כי ראו ראיתי דברי קדשו בהשלמת חיבורו על אה"ע ענותנותו יתירה בשני טעמים ואף כי תודות לאל כי בטלו תרווייהו ונהפכו לטובה אך גזירת חכמים אעפ"י שבטל הטעם לא בטל הגזירה ובדבר הסגת גבול עד עשר שנים מזמן כלות הדפוס סמכתי על פסק הלכה שכתב שם שזה בכלל ארור בודאי בטוח אני באחב"י שלא יערב לב שום אדם להכניס עצמו בזה הק' אפרים פישל בן הרב המנוח מו"ה יחזקאל האב"ד דק"ק לאדזי בהרב הגאון הגדול המפורסם בדורו מו"ה יהודה זצוקללה"ה ראב"ד בק"ק ראוויטש חתן המחבר זצוקללה"ה זכותו יעמוד לנו ולזרעינו אכי"ר:

## הלכות הנהגת האדם בבוקר

### סימן א

**מ"א** ס"ק י"א ואף שמשמע וכו' מדקאמר שזה איל וכו' ר"ל מדכתב רש"י שם ולא דמי לאשם תלוי דספק חטאת דהתם ספק איל ודאי נקיבה וקשה לו דאפי' אי הוי בחטאת האשם עם הודאי שוים נמי ל"ק כיון דחטאת בעי ידיעה ואין זה קושי' כ"כ שנקט טעם זה שהוא יותר פשוט וכדנראה מדברי ר' טרפון שמסיים שממין וכו' וק"ל:

**תו** כתב לכן נ"ל לנהוג וכו' דאשם לא בעי ידיעה בתחלה היינו ע"פ סוגי' הגמרא כריתות ופי' התוס' בשבת דף ע"א ע ד"ה מאן דאמר ודלא כפסק הרמב"ם שמביא האלי' רבה אבל לענ"ד נהי דהכ"מ פי' פסק הרמב"ם ז"ל אליבא דפי' רש"י דר"ע בעי ידיעה בתחילה וע"ז

שפיר משיגו התוס' דר"ע לאו היינו הבר פלוגתא בזה אבל מ"מ ע"כ מודו דיש מאן דאמר דבעי ידיעה דהא עולא אליבא דמ"ד קאמר וש"מ דאיכא מ"ד דבעי ידיעה וסובר הרמב"ם דהיינו חכמים דפטרו מאשם תלוי לגבי אשם ודאי ופסק הרמב"ם כותייהו וא"כ הדין עם הא"ר. תו קשיא לי איך יאמר אם נתחייבתי אשם הא מן ה"א עבירות דבאשם לא שייך האידנא זולת אשם גזילות ומשנה שלימה שנינו ב"ק דף ק"י הביא אשמו עד שלא הביא גזילתו לא יצא וא"כ מה מהני לו אמירתו מספק דהא לא ידע מה להשיב וגם מה שייך ספק אם לא נשבע מעולם ואדם שיודע שנשבע לשקר והשיב הגזילה פשיטא שזה יאמר אבל לא בלשון אם ואולי שייכים דבריו באדם שנשבע ומסופק אם נשבע באמת ורוצה להשיב הממון מספק אז יוכל לומר בלשון אם. אך גם בזה יפה השיגו הא"ר:

### סימן ב

**סעיף ו**

בש"ע ולא ילך ד"א בגלוי ראש עיין מס' יומא דף כ"ה תוס' ד"ה והא בעינן מוכח שם עכ"פ דבבית בלא הילוך שרי ואולם עיקר האיסור האידנא מבואר בהט"ז בסי' שרומז עליו וזה אפילו בישיבה וק"ל:

## הלכות ציצית

### סימן ד

**סעיף ג**

השואל מחבירו כו' פטור מלהטיל וכו' עיין במ"א משמע שאם הטיל יוצא בה אף לאחר ל'. וכן איכא למידק ממה דבל"ז קים לן חובת גברא הוא ומ"מ עיקר החיוב להטיל טרם שלובשו ולא אמרינן שיהא שייך בזה תולמ"ה כמו בסי' י' סעיף ה' דפרש"י שם במנחות הואיל ונעשה שלא בחיוב שוב כשנעשה בת ד' קרינן בי' תולמ"ה וכה"ג איכא למידק באם קבע מזוזה השוכר בית בח"ל תוך ל' וע"כ צ"ל דלא שייך תולמ"ה אלא במחוסר מעשה שיבואו לידי חיוב משא"כ זמן דממילא קאתי לא וכה"ג מחלק הר"ן סוף נדרים לענין חלות הנדר ולבישת הטלית לא מקרי מחוסר מעשה ועדיין צ"ע קצת:

## הלכות תפילין

### סימן כה

במ"א סק"ב אע"פ וכו' מן המובחר. נ"ב עיין בתה"ד שאלה ל"ה ובח"צ שאלה כ"ו:

## סימן לב

### סעיף ז

תפילין על הקלף וכו' וביאר דהצד הקרוב לבשר נקרא דוכסוסטוס והצד החיצון הוא קלף והוא שיטת התוס' שבת ע"ש. ע"פ הכרעתו בב"י שכן דעת כה"פ ושם נמי בשם המרדכי שאף רש"י ז"ל הכי פירש ולא די שיגעתי ולא מצאתי לא בשבת ולא במנחות כ"א אדרבה לענ"ד מוכח ברור מרש"י מס' שבת דאזיל בשטת הר"ן בשם הרמב"ן. ולענ"ד פירוש זה מוכרח מן הש"ס שם דהיינו צד החיצון הוא דוכסוסטות וצד הפנימי הוא קלף שהרי בגמרא משני התם אידי ואידי במזוזה והא דשינה וכתב אקלף במקום שער והא וכו' ומה מאוד תמוה דא"כ מאי ארי' ששינה וכ' מזוזה על קלף במקום שער הא אפי' לא שינה וכתב במקום בשר נמי פסול דהא לשיטה זו מזוזה דוקא אדוכסו' וכה"ג קשה במנחות איפכא ע"ש ודוק והתוס' הרגישו בקושי' זו במנחות אלא דנקטו בלשונם דלא הוי השינוים מענין א' באופן דלא הוי קושי' כ"כ כ"א בהצטרף קושי' דלישני הגמרא בשבת אתפילין ובמנחות אמזוזה אבל לדידי נראה הקושי' עצומה דאף לתירוצם שם בשם הר"ר יוסף דלא שייך לשנויי באופן אחר מ"מ קשה דאף בגווני דמשני הש"ס לא אזלה השטה דשינה בזה כו' הכא אמזוזה והתם במנחות אתפילין ומשום מאי אירי' כנ"ל ורש"י ז"ל נשמר בזה ופי' בשבת בלשון זה הא דכתב אקלף אפילו במקום בשר הוסיף תיבת אפילו לתרץ קושי' זו ור"ל דמה דנקט שינה בזה לא בא להורות הא לא שינה כשר אלא להורות דלא תימא דין לא שינה וכתב אקלף במקום בשר דהיינו צד התחתון הדבוק לבשר הוא דפסול משום שהוא בתכלית הריחוק מן השערות משא"כ בשינה נה וכתב אקלף במקום הדבוק לדוכסו' יהא כשר משום שהוא יותר קרוב להשיער ונמי תטעה ותאמר דדוכסוסטות אינו פסול במזוזה אף אם שינה וכתב במקום הדבוק לקלף יען שהוא עכ"פ יותר קרוב להשיער מצד פנימי של קלף לכך תנא שינה בזה אפילו בקלף ובזה דהיינו ששינה בדוכסו' פסול ומכ"ש בהקלף בלא שינה דפסול דזה תכלית האחרון במקום שער דהלכה למ"מ מאוזה במקום שיער ר"ל דעיקר ההלכה למ"מ שנאמרה במזוזה אדוכסו' אין ההקפידה על השם מה נקרא דוכסו' או קלף כ"א כדי ליהוי מזוזה במקום שער ממש דהיינו צד החיצון של דוכסו' ולכן אפילו רק שינה וכתב אדוכסו' במקום הפנימי נמי פסול ואפילו שינה וכתב אקלף במקום המדובק לדוכסו' נמי פסול וכ"ש בלא שינה כנ"ל וכל זה לפי' הר"ן אבל לפי' התוס' א"א בשום צד לפרש דברי רש"י שהוסיף אפילו שינה וכתב ומכ"ש לא שינה דמאי כ"ש אדרבא יש ב' ענינים לפסול ובלא שינה אינו כ"א ענין א' כמבואר בתוס' מנחות וכמו כן במנחות נמי אזלה הסוגי'

כהוגן דשם עיקר הקפידא בתפילין שיהי' במקום בשר ממש ואשמעינן התנא דאפילו שינה בדוכסו' ליכתוב על מקום הדבוק שהוא קרוב להבשר נמי פסול וכ"ש לא שינה כנלע"ד ברור כונת רש"י וממילא מתורץ דלא אפשר להגמרא לשנויי בשבת אתפילין ובמנחות אמזוזה דפשיטא בשבת כיון א ק נמי אדוכסו' שהוא עכ"פ יותר מרוחק מהבשר מהקלף אפילו בשינה מכ"ש דכשר על קלף בשינה דהיינו מקום המדובק וכה"ג במנחות לא אפשר לשנויי אמזוזה כיון דכשירה על הקלף שהוא מקום רחוק מהשיער מכ"ש דכשירה בדוכסו' אפילו בשינה. ודוק כי לענ"ד יש מזה ראי' ברורה לשיטת הר"ן כי לשיטת תוס' לא אזלו כלל כל אותן הדברים. ויען שמדברי הרמב"ם אין הכרע כבב"י לענ"ד לדינא יש להחמיר כסברת שני הפירושים:

**סעיף יח**

עיין ט"ז מה שמביא בשם הב"ח. ובמ"א סי' קמ"ג סק"ז כתב ומיהו הרשב"א לא הכשיר אלא כשנכתבת האות כתיקונו ונדבק בסופו אבל כשנדבק באמצע וכ"ש בראשו מודה דפסול כמ"ש בתשובה סי' תרי"א ואמת שברשב"א מבואר דבתחילתו כתב דפסול ולא מהני תיקון גרירה משום דהוי חק תוכות משא"כ בסופי' כיון דמהני תיקון גרירא אף קודם שתיקן כשר מדר"ז כל הראוי לבילה ולעד"נ דבריו צ"ע דא"כ אף בתחילתו מה בכך נהי דלית לי' תיקון גרירה משום חק תוכות מ"מ הא אית לי' תיקון למחוק כל השני אותיות וליכתוב אחרים במקומם ונמי נימא דאף בלתי תיקון כשר משום כל הראוי לבילה וזה ודאי אינו דא"כ חסר יריעה נמי נימא הכי וא"ל דאיירי בתפילין דפסול משום שלא כסדרן דבהדיא בתשו' תרי"א איירי בס"ת וגם כדכתיבנא דא"כ חסר יריעה נמי ליתכשיר ונראה דהכי כונתו דדוקא בסופו דיש תקנה לאות זה ע"י גרירה אין ראוי לקרות על אות זה פסול דלא מקרי אות פסול כל כמה דלא נתקן משום כל הראוי וכו' משא"כ בתחילתו כיון דגרירה אינו מועיל נמצא דאות הזה שם פסול עליו דהא אין לו תקנה והוא כחסר ואין לדון על החסר נמי דליתכשר הספר בלא תיקון מטעם כל הראוי דזה פנים חדשות במקום מה דחסר בזה לא אמרינן כל הראוי וכו' וא"כ לדידן שפסקינן כהרא"ש דאף בתחילתו יש תקנה בגרירה נהי דפסקינן בזה דלא כהרשב"א דאף בסופו פסול בלא גרירה מ"מ להוציא אחרת הכריע לסמוך על סברת הרשב"א בזה דהיכא דיש תיקון לגוף האות ע"י גרירה אף קודם התיקון כשר נמצא לדידן בתחילתו וסופו שוה לענין כל הראוי וכו' אמנם באמת רואה אני שכל הפוסקים שבב"י הכא חולקים על הרשב"א בעיקר סברא זו שהרי כתבו בהדיא דבין מלמעלה ובין למטה כשר בתיקון ופסול בלא תיקון ולא חיישו כלל לסברת כל הראוי ואף לענ"ד אף שיודע אני מיעוט ערכי שאיני כדאי להרהר

אחר סברת הרשב"א מ"מ מאחר שאני רואה שגדולי ישראל חולקים הנני אך כמפרש דעתם שסברי סברא דר"ז עד כאן לא נאמרה אלא גבי בילה כדאיתא במנחות י"א ע"ב בתוס' שם שכבר הי' ידוע לר"ז דאפילו לא בלל כשר ואינו מעכב ולא המציא ר"ז אלא לפרש טעמא דמתני' של ס"א עשרונים דאף דבר המפורש שאינו מעכב מ"מ ראוי בעי והכל מטעם התוס' שם ודומיא דהכי קריאה דבכורים וההחולצים דכבר מפורש במתני' דאינו מעכב מועילים לנו דברי ר"ז לחומרא דמ"מ ראוי עכ"פ בעינן משא"כ מה שמפורש בהדיא פסול כנ"ד דאף הרשב"א מודה דלגמרא דידן נאמר סתמא כל אות שאינו מוקף גויל פסול והיינו אפילו בסופו מה יועיל להכשיר מטעם כל הראוי (ואולי כונת הרשב"א ז"ל ע"פ הסברא של חוקקים להשלים הנאמר בגמרא והלשון כל הראוי ל"ד) כל הראוי לא נאמר אלא לחומרא ולא לקולא תדע ביציקה גופה נמי נאמר כל הראוי וכן בחטאת הפנימית דמבואר פרק ב"ש שאם חיסר מתנה אחת לא כיפר נמי נימא דוקא בנטמא או נשפך יתר הדם לאחר מתנה אחת ובישנו להדם נימא כל הראוי ודוחק לידחק ע"פ סברתו דזה נמי מקרי פ"ח ולא שייך לכל הראוי וצ"ע ואולם עיינתי בתשובת הרשב"א וכמדומה שלא החליט דעתו בזה ליפסק דבדיבוק למטה יהא כשר אף קודם תיקון שהרי טרם שביאר הירושלמי כתב ומיהו לענין דבוקים יש מקום עיון וכו' ע"ש ומ"ש ריש דבריו ומ"מ יש דבוק שאינו פסול אפשר לידחוק דהכי כונתו שאינו פסול ויש לו תיקון גרירה ויש שאינו מועיל ועיינתי עוד בב"י ולענ"ד אף שהב"י מביא תשו' רשב"א על דברי הסמ"ק מ"מ לבי אומר לי שלא בחדא מחתא מחתינהו דיראה הסמ"ק לא סבור בזה סברת הרשב"א דכל דכשר ע"י תיקון גרירה אף קודם התיקון כשר מכח כל הראוי שהרי כתב אבל אם כבר נכתבה כתיקונה ואח"כ נפל דיו עליו יטלנה כדאמרינן וכו' ומשמע אבל קודם שנטל פסול כיון שאין האות ניכר וליתכשר ע"י כל הראוי א"ו דל"ל סברא זו אלא דאפשר לפרש דעתו בטעם הירושלמי בשני אופנים א' יש לומר דנגיעה למטה מודה הירושלמי דתיקון בעי שיהא מוקף גויל ופסול קודם תיקון ואך בזה נשתנה דבתחילתו שמאז כל הכתיבה היתה בפיסול לא מהני הגרירה משום דהוי כחק תוכות ולהכי קרי לי' הירושלמי פסול משום דלעולמים הוא ובסופו קורא לי' כשר מפני התיקון המועיל בו ולפ"ז ודאי אין מי לסמוך עליו ואפילו בנמצא בשעת הקריאה נגיעה במשהו יש לנהוג כדמביא הב"ה בשם שיורי כנה"ג דתמיד יש להוציא אחרת אופן ב' אפשר נמי דעתו בהירושלמי כמשמעות פשטות הרשב"א דאף קודם התיקון כשר אבל לא מטעם כל הראוי כ"א ע"פ דרך הב"י בתירוצו השני לקושייתו האיך מכשירינן נקב הא לא הוי מוקף גויל ותירץ דבכתב ואח"כ ניקב כיון דמתחילתו הי' מוקף גויל שוב אין פוסל בו

וי"ל ה"ה בנגיעה בסופו והסמ"ק אינו לומד מן הירושלמי כ"א ממה שכתב פסול ואפילו תיקון לא מהני וע"כ מטעם ח"ת וא"כ שפיר הי' לנו סעד בנמצא תוך הקריאה נגיעה בסופו ליסמוך על הסמ"ק בשם הירושלמי בצירוף הרשב"א: אבל לענ"ד זה אינו דא"כ קשיא מנ"ל פי' הירושלמי דלמעלה פסול ולא מהני תיקון דילמא פסול היינו בלא תיקון בשלמא להרשב"א אילו מהני תיקון ממילא בלא תיקון נמי כשר מכח כל הראוי אבל לדידן קשיא לכן מסתבר יותר הפי ראשון דאף למטה מה דנאמר בהירושלמי כשר היינו ע"י תיקון וממילא מוכח דלמעלה פסול אף בתיקון ומה שמסיים אבל אם כבר נכתבה וכו' יטלנה קאי נמי על נגיעה בסופו ונקיט חדא וה"ה לאידך ועדיין צ"ע בגוף הסמ"ק יוכל להיות לעמוד יותר על המכוון וגם כבר הארכתי בתשו' דבדעת הירושלמי א"א להעלות תירוץ ב' של הב"י ומפני שתשובה זו עיקרה שייכה לסימן זה אעתיקנה בסמוך בסימן זה:

**סעיף לו**

בט"ז ס"ק כ"ו בא"ד וגם להרא"ש אין כאן פתיחה כיון שאין כאן במקום אחד חלק כשיעור לא הוי פתיחה נ"ב כדבריו לענ"ד מבואר בהלכות מזוזה להרא"ש שמסיים וטוב שלא יניח כשעור שלשה אותיות בסוף השטה וכן בראש השטה לקיים מה שאמר והאידנא נהוג עלמא בסתימות וכן במרדכי מביא באמת בשם הסמ"ג זה לפרש הירושלמי פתיחה מכאן ומכאן סתימה ע"ש פ' הקומץ:

**שאלה** מעיר שניפליס הסמוך לק"ב מאיש אחד שהי' אז שם התורני המופלא מו"ה פישל מקראקא בלשון זה אודות ס"ת חדשה השייך לר' ברוך נמצא באיזה מקומות נקבים קטנים כנקבי מחט בתוך כתב האותיות מקומו הם תוך הכתב ממש באמצע הכתב ומקומות הן בתוך הכתב ומגיעים למוקף הגויל ובפרשת נח יש כמו ג' שורות כך ביחד שבא מחמת הגרר שגרר הסופר ותיקן הטעות שטעה ימחול על כבודו הרמה ויורינו אם מותר לדבק מטלית תחתיו או לחתוך ולעשות מטלית ולכתוב חדש גם יש מקומות שנכתב אותיות חציו על קלף היריעה וחציו על המטלית אמת שהגאון ט"ז מכשיר בסי' ר"פ סק"ז אך שארי גאונים פוסלים ימחול על כבודו הרמה ויורינו איך נוהגין הכ"ד פישל מקראקא:

**תשובה** הן הגיעני שאלת חכם הנוגעת ומדברת בכבוד תורתינו הקדושה והטהורה. ובמה דסיים אפתח ע"ד המקלוקת של הט"ז עם חמיו הב"ח בדין אותיות חציו על המטלית יש להחמיר ליקח מטלית זה ולעשות אחר באותיות שלמים או על היריעה או על המטלית חדא דלו יהא אך ספיקא דדינא כאשר הנק"הכ כותב שאין ראיות הט"ז

מכרעת ממילא ראוי להחמיר ל"מ להפוסקים בסי' רע"ט דבחסור או פסול אפילו אות אחת אף לענין הקריאה היא פסולה וכל הברכות הוין לבטלה פשיטא דמחשש ברכה לבטלה החיוב להחמיר אלא אפילו להר"ן ודעמי' שבסי' הנ"ל דלקריאה אינו מעכב מ"מ כולהו מודו להרמב"ם דמדאורייתא פסולה היא לענין קיום המצות עשה דוכתבתם וא"כ עכ"פ ספק תורה הוא לגבי דהאי גברא דרוצה בקיום המצות עשה והחיוב להחמיר כהב"ח ולא עוד אלא שלענ"ד בלא טעם הב"ח יש מקום ליפסול מטעם דבעינן כתיבה תמה וכתב כזה שהחצי על המטלית לאו כתיבה תמה ועד כאן לא הוצרך המהר"יק לטעמו דבנקרע תוך הכתב לא יהנה מטלית מחמת שלא חשוב מוקף גויל אלא בנכתב ואח"כ נקרע דבשעת כתיבה תמה היתה והוצרך לטעמו דעכ"פ לא חשוב תו בתר שנקרע מוקף גויל אף לאחר התיקון וכמבואר בדבריו משא"כ כשנכתב מתחילה כנ"ד לענ"ד אין כתיבה תמה הוא ומנא אמינא מהא דאיתא במנחות ל"ד אמר קרא וכתבתם כתיבה תמה והדר על מזוזות ופרש"י ז"ל ואין כתיבה תמה על העצים ואבנים וכנראה מסתימת פירושו הטעם שא"א שיהי' חלק כנייר וקלף ועי"ז אין הקולמוס עוברת עליהם בחליקות ובשלימות ולאו כתיבה תמה מקרי ומכ"ש לכתוב על מקום מדובק ממש אות אחד דלדעתי גרע חלקתו מעץ חלק ברהיטני ואפילו לפי' תוס' שהוסיפו תיבה אחד בד"ה וכתבתם ומסיימו ימו לפי שאין מתקיים כנראה מדבריהם שבשביל זה לא מקרי תמה שאין מתקיים וסופו להתפרד האותיות מן העץ ואבנים אף אני אומר אות כזה שחציו על מקום הדיבוק ממש נמי אין סופו להתקיים כמו כתיבת אות שלם על עור אחד מפני שסופו להתפרד הדיבוק והאות תשבר מכל הלין טעמא יראה להחמיר:

**וע"ד** השאלה ראשונה שנמצאו באיזה מקומות נקבים קטנים כנקבי המחט בתוך כתב האותיות ממש וכתב מעלתו שנראה שבאו מחמת הגרר שגרר הסופר וכתב לתקן על הגרר נמצא לדבריו היו נקבים אלו קודם שנכתב התיקון וכנראה מתוך שאלתו הם בענין זה שהדיו של האות מקפת הנקב מכל צד אלא שבתוך הדיו ממש יש נקבים קטנים כחודו של מחט וכשבודקים הספר נגד השמש נראים הנקבים בנדון זה נראה לענ"ד להקל כדעת הב"ח בא"ח סי' ל"ב שמכשיר כגון זה אף הט"ז שם סק"ז פוסל ולעיל כתבתי להחמיר מטעם ספק רה הכא שאני חדא דראיות הב"ח מכרעת מדקאסר ר"ז פרק קומץ קולמסא בדיק לה וע"כ היינו שהקולמוס מתעכב שם כמו שמתעכב הציפורן בפגימת הסכין והתוס' וכל הפוסקים ירשו דהיינו חדא עם מה דאמרו במערבא כל שהדיו עובר שם ונו נקב וידוע שנקב קטן כזה שדיבר בו הט"ז א"א להיות נבדק ע"י הקולמס ש"מ שכשר הוא באמת ואין צריך להיות נסתם ממש ע"י הדיו. ותו שהרי המ"א ס"ק ט"ו

סותם כהב"ח והוי הט"ז יחיד נגד רבים וגם המ"א בתרא הוא נגד הט"ז ומאביי ורבא אילך הלכתא כבתראי לכן אף בספק תורה יש לסמוך על המקילין ועוד יש להביא ראי' קצת לדעת הב"ח מדלא ביארו כלל הרמב"ם והטור זה הדין בדיעבד ולא כתבו דינו אלא איך לנהוג לכתחילה דהיינו שעל קלף שנקב בתוכו לא יכתוב ואם הדיו עוברת עליו מותר לכתוב והי' להם לבאר אם אירע שנכתב על נקב שדיו אינה עוברת עליו כנ"ד וכאשר דיבר בו הט"ז. וביותר קשה על הרמב"ם שמנה במספר כ' דברים בפ"ח המעכבים ומדלא מנה עוד זה דכתב על הנקב שהי' בשעת כתיבה דמיפסל אפילו לא נשתנה צורת האות מטעם כתיבה תמה וכדעת הט"ז' וכ"ת אף לדידי קשה להנ"ל דיש ליפסול אות שחצי' על המטלית מטעם כתיבה תמה ולמה לא מנה אותו הרמב"ם ז"א דידוע דרכו של הרמב"ם ז"ל שאינו מעתיק אלא המפורש בש"ס ולא הנלמד מתוך דקדוק או היקש הש"ס: משא"כ דין זה דאתמר בגמרא דמערבא כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב מדוע לא נימא דאתמר נמי לענין דיעבד והרי הוא מפורש אלא ש"מ משום הכי לא תני לי' משום דא"א להמצא דלא נחשב אלא מה שחולק האות לשנים ועל זה ודאי הרגיש בו הסופר קודם הכתיבה משום דנראה לעינים ואם לא הרגיש קודם הכתיבה וגם בשעת כתיבה ואח"כ מרגיש בנקב שחלוק האות בו לשנים ודאי דנינן אותו בניקב אחר הכתיבה ואמרינן מדבדק לה הסופר בשעת כתיבה בקולמסו ולא אשכח ועתה נמצא מסתמא אחר הכתיבה נמצא משא"כ לשיטת הט"ז קשה דהא ודאי אפשר להמצא נקב קטן כזה שהי' בשעת כתיבה והסופר לא הרגיש ונדון דידן יוכיח וק"ל:

**עוד** בהשלישית שנמצאים נקבים קטנים בתוך חלל האותיות ומגיעים עד שמכחם נחסר היקף הגויל באותו מקום קטן שהנקב בסמוך לו בזה כבר הורה הט"ז בסי' ל"ב בסק"ח בא"ח דכשר (ואף שכתב ודומה לאם נפסק חלק מצד אחד בחוץ והנשאר קיים באותו צד גופו דלא מצינו בזה פסול ובאמת דין זה של צד חוץ יש לדון הרבה מ"מ בצד פנים לענ"ד יש לסמוך עליו מפני שבל"ז רה"פ אינם מצריכי' היקף גויל תוך האות) ואף די"ל בנ"ד עד כאן לא הוציא הט"ז הכשרו ממשמעות הטור בשם הירושלמי אלא בכתוב ואח"כ ניקב בפנים נקב קטן משא"כ נ"ד שהי' ניקב ואח"כ כתב וידוע דזה גרע כדמחלק סי' הנ"ל הש"ע סעיף י"ו בסופו והוא ע"פ תירוץ שני שבב"י על וא"ת שלו וא"כ בנ"ד אפשר יש להחמיר אבל אם נתפיס טעמו דט"ז לעיקר שלא נקרא זה אינו מוקף גויל ממילא ה"ה אף בנ"ד כן דמ"ש:

**ועוד** לענ"ד צ"ע דברי הב"י ז"ל בב' התירוצים תירוץ א' מחלק דלא פסל מוקף גויל אלא ע"י דיבוק ולא ע"י חיסרון ונקב ודייק הכי מרש"י ע"ש מזה תימא שהרי הטור מביא

הירושלמי שפוסל בניקב החלל מטעם היקף גויל ומ"מ כותב דין דניקב ירך הה' ואינו משגיח בקושי' זו ותירוץ ב' שמחלק בין ניקב ואח"כ כתב דפוסל ובין כתב ואח"כ ניקב דכשר נמי סתור ממשמעות הטור שמביא דינו דהירושלמי בפירוש על כתב ואח"כ ניקב וכדמקשה באמת הט"ז ס"ק י"ד אבל כזאת נפלאתי על הט"ז שכתב הטור מוכרח שסובר תירוץ א' דב"י ובלי ספק אגב שיטפי' כתב הכי דהא לתירוץ א' אין פוסל נקב כלל מטעם היקף גויל וכיון שבעצמו כתב שמוכרח דעת הטור שאף בכתב ואח"כ ניקב פוסל מכ"ש שפוסל בניקב מטעם היקף גויל ואיך אפשר שסובר תירוץ א' והנה עיינתי בהלבוש וראיתי שהרגיש ולכן השמיט בסעיף ט"ו דין הירושלמי. אבל מאוד תמהני דא"כ קשה הרי כל הפוסקים שמביא הב"י לא כתבו פלוגתא בין תלמודן להירושלמי אלא במה שצריך היקף גויל לתוך האות אבל מה שנלמד מן הירושלמי דנקב פוסל מטעם היקף גויל אדרבה למדו ממנו דהיינו הדין של ניקב ואח"כ כתב וכן האריך האות עד סוף הקלף כמבואר בב"י שאך נלמד מן הירושלמי ומנ"ל כיון דבל"ז מוכרח דתלמודן חולק על הירושלמי דהירושלמי אינו מחלק בין ניקב ואח"כ כתב לאיפכא ובתלמודן מוכרח לחלק וזה מהיפוך להיפוך דהרי מבואר בב"י דבירושלמי מחלק בדיבוק אותיות בסופו כשר והיינו משום דנכתב ואח"כ נעשה אינו מוקף ולכן כשיגרר לא נחשב חק תוכות ולהכי אפילו לא נגרר כשר ואנן הוציאו מסתימת תלמידן תמיד לפסול הרי דמחמרינן יותר מהירושלמי בנכתב ואח"כ נעשה אינו מוקף מחמת דיבוק וכשהחסרון אינו מוקף בא ע"י נקב הירושלמי פוסל בפירוש אפילו בנכתב ואח"כ ניקב ואנן יהא מכשירן ותרווייהו דינין חד טעמא נינהו ויהי' מהיפוך להיפוך. ויותר מסתבר כתי' א' דלתלמודן אינו פוסל היקף גויל אלא ע"י דיבוק וע"י ניקב כלל כלל לא ועל גופא דדינא דהירושלמי ל"ק מה נשתנה דבפסול היקף גויל ע"י נקב פוסל אפילו בנכתב ואח"כ ניקב ובפיסול היקף גויל ע"י נגיעה מכשיר בסופו הואיל ונכתב בכשרות די"ל שהא דסובר הואיל ונכתב בכשרות שוב לא מקרי תיקונו חק תוכות וממילא אף דעדיין לא נתקן מטעם הרשב"א דכל הראוי לבילה (אך הוא צ"ע כנ"ל) והא תינח בפיסול נגיעה דאפשר לתקוני משא"כ בפיסול נקב דלא אפשר לתקוני מה בכך שנכתב בכשרות מ"מ עכשיו אינו מוקף משא"כ לדידן שסברינן הואיל ונכתב בכשרות אף דלא אפשר לתקוני דהיינו בניקב יהא כשר ובנדבק בסופו שכבר נכתב בכשרות קודם שנדבק יהא פסול לכן אם לא אפשר להשוות דעת הירושלמי עם דעתינו נוח יותר תי' א' דהב"י כמשמעות הרמב"ם שאינו מזכיר כלל פסול דהיקף גויל ע"י ניקב ומה מאוד תמהתי על הב"י שכתב על תי' ב' וזה נראה להדיא מדברי הרמב"ם פ"א והמעיין יראה דאדרבה כתי' א' מוכרח שהרי בפ"ח

כשמנה כל הפסולים אינו מזכיר אלא פיסול דיבוק או ניקב בגוף האות ואילו נקב בצד האות לא הזכיר כלל ואילו סובר דבניקב ואח"כ כתב בצידו ואינו מוקף גויל מבחוץ יפסל מטעם היקף גויל ע"כ שלומד הפי' הנאמר צריך שיהא מוקף גויל אתרווייהו נאמר בין ע"י דיבק ובין ע"י נקב. הרי הדין מפורש בגמרא ומדוע אינו מזכירו ומה שחילק בפ"א בין כתב ואח"כ ניקב לניקב ואח"כ כתב היינו בנקב תוך הכתב עצמו דהיינו תוך הדיו ומשום דאז בניקב ואח"כ כתב עליו לא מהני שיעור אות כמבואר בב"ח משום דהי' פיסולו משום כתיבה תמה משא"כ נקב בצד האות אינו זוכר כלל כנראה דלית לי' כלל וכן מביא הב"י עצמו תיכף אח"כ בשם תשו' ר"ל בן חביב כדברי וצ"ע וקצת יש להביא ראי' מתלמודן דמוקף גויל אינו פוסל מחמת נקב מהקומץ דף ל"ה רב דימי אמר לא צריך קולמסא בדק לה והא תינח שהקולמס בודק נקב שתחת הכתב שהדיו אינו עובר עליו מ"מ יהא צריך בדיקה מנקב שבצד האות מבחוץ שיהא נקב ואח"כ נכתב בלא היקף גויל אלא משמע דלית לן בה תו קשה לשיטת תירוץ ב' מי"ד סי' ר"פ כדהרגיש בסתירה זו הלבוש עצמו ששם פסק הרמ"א ע"פ המהרי"ק ואם נחלק וכו ולא מהני וכו' ומבואר טעמו בב"י משום דכשהי' נחלק הי' פיסולו משום חיסרון היקף גויל והרי שם הי' נכתב בכשרות ולתירוץ סתירה זו כתב הלבוש שם והביאו הש"ך דשם איירי דטרם שהודבק הי' נפסד צורת האות וכל מעיין ישפוט בצדק דזה אינו דא"כ מה הוכרח המהרי"ק ללמוד פיסולו לחסרון היקף מהירושלמי מי לא מודה דהיכי דנפסד צורת האות דפסול וממילא כשנעשה אח"כ האות אינו נעשה אלא ע"י הדבק ופסול ומה לו להאריך ולהוכיח מהירושלמי א"ו דלא איירי כלל בהכי וכדדייק נמי לשון הש"ע סי' ר"פ הנ"ל שכתב ובכל וכו' או שתשתנה צורת האות או תחלק דמבואר נחלק לאו היינו נשתנה ועלה כתב הרמ"א ואם נחלק וכו' נמצא הסתירה במקומה עומדת, לכן הנלענ"ד בדעת הטור אף שחשש הרבה לדעת הירושלמי ואף בכתב ואח"כ ניקב לא קשי' לי' הדינן שבתלמודן בניקב ירך הה' או נפסק ו' בנוקבא משום דסובר כפי' שכתב הר' מנחם המאירי ע"ש בב"י ודוק בו. ולפירושו הרי למטה האות מוקף גויל ואינו חסר כ"א מן הצד למטה ולמעלה מן הנקב אף אותו צד מוקף גויל רובו של האות וכיון דקיי"ל בכל התורה רובו ככולו הוי כמו כל הגויל שלם ושפיר הוי מוקף מכל צד וכן למה שפי' באותיות הפשוטות דנפסק מחמת הנקב באמצע האות והתינוק מחברו בשכלו פשיטא דל"ק שכיון שהתינוק מחברו הוי כלא נפסק כלל ושפיר הוי נמי מוקף גויל ואף לשיטת הב"י דמסיק להלכה דבדיבוק כל שהוא פסול בין מלמעלה בין למטה הרי דשם לא מחלקינן ואומרים הואיל דמוקף גויל אף באותו צד ברובו יהא מיחשב ככולו אפילו נאמר דהטור

נמי סובר כותי' אפשר לידחק ולחלק דדוקא בפיסול דיבוק שהדיבוק מפסיקו א"א לומר שיהא נחשב כמוקף כולו משא"כ בנקב ע"י הרוב השלם נעשה אף החסר כשלם ושפיר הוי מוקף גויל. אמנם באמת יותר הי' נוח לי לומר בדעת הטור שאף בדיבוק אינו פוסל אלא במחצותו ולא במיעוטו אלא שלא נראה הכי סתימת הפוסקים וכל זה לפי המאירי אבל כפי הנראה שהב"י למד הפי' בב' ההלכות של ניקב הה' והווין שניקב כל חלק של מטה ולא נשאר כ"א בהה' צורת האות מה שלמעלה מן הנקב וכן בהויו מה שתינוק מכיר היינו רק במה שנשאר ולהכי שפיר מקשה שהרי עכ"פ בכל צד של מטה חסר ההיקף גויל. עכ"פ נראה בעליל שהפי' תירוץ ב' אינן הכרחי כלל וא"כ יהי' איך שיהי' כיון שעכ"פ הדין של היקף גויל ע"י ניקב אינו נלמד אלא מן הירושלמי אין לנו להחמיר אף בניקב ואח"כ נכתב ממה שהחמיר בנכתב ואח"כ ניקב דהא לשיטת הירושלמי ודאי אין חילוק וכיון שהוציא הט"ז משמעות הטור דנקב משהו אינו פוסל ה"ה לדידן אף בנקב ואח"כ נכתב אין לנו להחמיר יותר כיון שכבר הוכחנו שאין תירוץ זה מוכרח' ובפרט לשטתי הנ"ל מוכרח בפירוש דנקב קטן אף מן הצד אינו פוסל וכבר הבאתי ראי' מפרק הקומץ ועל נקב משהו כזה ודאי היא ראי' מספקת ומצאתי ג"כ בע"א סי' קכ"ח בד"מ הביאו הח"מ שם ס"ק כ"א להכשיר בנקב מן הצד אפילו בנקב קודם הכתיבה ומכ"ש תוך האות כנ"ד ובכן בהא נחתי ובהא סליקנא דחלילה לשלוח יד במקומות אלו הן אם הנקבים קטנים הם באמצע הדיו והדיו מקיפו מכל צד והן במה שהן מצד הדיו והדיו נשאר שלם כי לענ"ד יותר קלקול בכתיבה על המטלית שצד התירו פורח באויר כמבואר בפוסקים. כי אם בזה יפה תקנתו להניח במקום הזה מבחוץ מטלית למען לא יהא נראה כניקב:

## סימן לג

במ"א ססקי"ז נ"ב עיין בזה בספר נ"ב סי' א':

## סימן לו

עיין מ"א סק"ג מביא דברי ריא"ס שבב"י ופירשם בל"ז ונ"ל דמיירי וכו' דלא הוי חטוטרות וכל דבריו תמוהים ולאו דסמכא כדכבר [הביא] בא"ר בשם מעי"ט. אלא שדברי מי"ט ג"כ אינם חדא הריא"ס הקפיד וכתב דאל"ה לא הוי שני זיינין ואיהו מפרש דלא הוי חטוטרות ותו דאי משום העדר החטוטרות הא מבואר בב"י ריש הסימן דאפילו לא נעשה כלל לא מפסיל משום דאך ספרא דוקנא הוא דעביד הכי אבל אינו מעכב ואולם ע"פ מעשה דאתא לידי שנשאלתי על ס"ת שהיו בו חתי"ן על תבנית זה @ והוצרכתי לעיין בדין זה המחלוקת שבין רש"י ור"ת מבואר בהטור והוא דלרש"י תבנית החית הכי

@ ולר"ת תבניתה הכי @ וכתבו התוס' פרק הקומץ דף כ"ט ע"ב ולפרש"י לא. יתיישב כל כך הא דאמרינן פ' הבונה כגון שנטלו לגגו של חית ועשאו ב' זיינין ור"ל דתבנית הזיין היינו ראשה עב ועובר על רגלו משני צדדים ולר"ת מיד שנוטל החטוטרות שהוא הגג ממילא עומדים הזיינין מכל צדדיהם משא"כ לרש"י אינם עומדים הזיינין כי אם בשאינו נוטל כל הגג אלא חוקק באמצעו מעט ומניח עובי על כל צד כדי שיהא על כל זיין עובר על רגלה משני צדדים ולהכי כתבו לא יתיישב כ"כ אבל מ"מ יתיישב הוא ומסוגי' זו דסוף הבונה למדו שתבנית החית אינה ישרה דהיינו הכי @ דא"כ כי נוטל לגגו במה קאי הזיינין ומזה נמי לומד הריא"ס דאם רחבה יתר על אורכה נמי פסול ומשום דאל"ה לא הוי שני זיינין כדפירשו המי"ט בין לפרש"י ובין לפי' ר"ת ור"ל דבעינן אות ח' כדקאמר בהבונה שאם ינטל הגג יעמדו הב' זיינין בהכשר ולאפוקי אם רחבים יותר מאורכן ממ"נ אי אפשר למשל אם היה חית על תבנית רש"י כזה @ ואם חוקק משהו מצד אחד ועושה כזה @ הא נשאר על אחת צורת @ ואם חוקק כל הגג ונשאר @ @ הכי הא יש ריוח בין ב' הזיינין יותר מריוח שבין תיבה לתיבה שמבואר בי"ד שנמי פסול ומההוא טעמא גופא הוי הפיסול לתבנית ר"ת שאם חוקק מצד אחד לא נשאר כלל צורת אות ואם חוקק כל החטוטרות יש ריוח הרבה בין ב' הזיינין שנמי פסול לכן תמיד פסול אם אינה מרובעת באופן שאם ינטל הגג נשארו ב' הזיינין בהכשר ובכן הורתי שהספר צריך תיקון אלא דלפ"ז ק"ק מאי אירי' שרחבה יתר על אורכה אפילו הוא בשוה לאורכה והוא רחב יותר מדאי אף שנמי הוא ארוך יותר מדאי יש לפסול מצד הרוחב ואולי אורחא דמילתא נקיט שדרכם למשוך ברוחב ולא באורך:

### סימן לט

במ"א סק"א עד שיהא בן י"ח נ"ב בכל המקומות שמרמז ח"י שנה מאן דכר שמי' אלא אי דאורייתא כדנראה לו צריך בדיקה עד רוב שנותיו או שיתמלא זקנו ואי דרבנן לאחר י"ג א"צ בדיקה שוב ראיתי שקדמני הא"ר:

## הלכות ברכות

### סימן נה

#### סעיף יד

אפילו וכו' אפילו וכו' נ"ב בב"י נמי נאמר הכי בלשון פי' ואולי ר"ל לא מבעי' אינו גבוה כ"כ די"ל דנתקדש עם הבה"כ אלא אפילו גבוה נמי: ול"מ רחב ד' דליכא למימר כסתום דמי אלא אפילו אינו רחב ד' ל"א כסתום דמי אך א"כ אפילו אינו רחב ג' מיבעיא ליה

ודוחק דבאמת אז אמרינן מכח לבוד כסתום דמי דז"א דלא אמרינן לבוד לחומרא באופן זה וצ"ע בגוף הספר שהועתק ממנו:

**במ"א** ס"ק י"ב. וכמ"ש סי' קצ"ה ס"ב נ"ב א"י מה ענין זה לזה ודין דהכא סעיף ט"ו משם נלמד ואם דין זה דומה לו לא היה צריך לילך למרחקים אבל באמת אינו דומה ולדבריו א"כ אף בדין דסעיף י"ג אם העומד תוך הפתח מראה להם פניו יצטרף ולא משמע הכי וצ"ע:

## הלכות ק"ש

### סימן סט

במ"א סק"ד וכתב בכ"ה בשם רדב"ז וכו' אין חוזרין ומתפללין לצאת ידי קדיש וקדושה האמת שאין בידי לא כנה"ג ולא רדב"ז אבל ע"כ אין לפרש שלא יתפלל ש"ץ תפילה בקול רם להשמיע קדיש וקדושה דהא עיקר דין דפריסת שמע ועובר לפני תיבה נאמר היכי דיש עשרה שהתפללו ביחיד כמבואר בהר"ן וגם כ"ש הוא אם בשביל אחד שלא שמע יוכל מי ששמע כבר לירד לפני תיבה להוציאו מכ"ש אם יש י' שלא שמעו. אלא נ"ל דזה מביא המ"א לראי' למה שכתב נ"ל שלא יתפלל הש"ץ בלחש דהא עיקר הכוונה משום קדושה. ע"ז כתב וכתב הכ"ה וכו' ר"ל אין חוזרין מחדש להתפלל כל סדר התפילה לצאת ידי קדיש ותפילה ולכן כשאין שם ששה שלא התפללו לא יתפלל הש"ץ בלחש ג"כ וצ"ע בהספרים עצמם:

### סימן ע

במ"א סק"ו ואפ"ה להרמב"ם וכו' כיון שדבר שאינו מצוי להתחיל סמוך לשחרית לא גזרו נ"ב טעם זה לא נאמר בהרמב"ם אלא על התחלת דברים האסורים סמוך למנח' ומותרים סמוך לשחרית אבל על הפסק אכילה שכבר נאסר בבוקר אין טעם זה עולה כלל והעיקר כמבואר בכ"מ וב"ח וש"פ:

**שוב** כתב ומוכח מכאן וכו' א"ו א"צ להפסיק לענ"ד הדין עם הב"י שבסי' פ"ט בדעת הרמב"ם דהא הרמב"ם כתב אסור לטעום כלום עד שיתפלל שחרית ומלשון זה הוכיח הגמרא שבת דף ז' דאם התחיל מפסיק ע"ש בתוס'. ומה שהוכיח המ"א מק"ש שס"ל דאין צריך להפסיק לענ"ד אף שכאן העתיקו לענין ק"ש דשחרית בסי' פ"ט חזר בו וס"ל שזה דין דהרמב"ם קאי על ק"ש של ערבית ועיין סי' רל"ב מה שכתבתי על ט"ז שם אך דברי הרמב"ם צ"ע מנ"ל איסור טעימה דהא בגמרא לא נאמר אלא לא יאכל בעצמות הלשון שבמשנה לגבי מנחה ולא יאכל ואין לומר דקשיא ליה דאילו אכילה ממש כבר

נלמד ממנחה דהא י"ל דה"א הואיל ולא שכיח לא גזרו וצ"ל דלמד מדנאמר כל האוכל ושותה וסתם שתיה היא עראית למד הימנה ה"ה טעימה דאסור: עכ"פ דעת הרמב"ם ברור דאף אם התחיל, מפסיק ועיין סי' תרל"ט סעיף ב' ודוק:

### סימן עא

במ"א סק"א כמ"ש בי"ד לענין (הבדלה) כנראה דצ"ל תפלת ערבית ואם נקבר קודם שעה ד' נ"ל דאף ברכת השחר יאמר:

## הלכות תפלה

### סימן צ

#### סעיף ד

צריך לפתוח פתחים או חלונות כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן זה מגמרא ברכות ל"ד אמר ר"ח ב"א לעולם יתפלל אדם בבית שיש בו חלונות שנאמר וכיון פתיחין ליה לקבל ירושלים ומעולם תמהתי על מנהגינו ממש בכל תפוצות ישראל שאין חלונות פתוחין בבכה"נ כי סתומים המה במחיצות זכוכית וכי זה פתוח מקרי הן אמת דלתר"י דיהבו הטעם מפני שע"י ראיית האור תתיישב דעתו יותר ויוכל לכוון כראוי י"ל שאין קפידא במחיצה דזכוכית שהרי יש אורה הרבה אבל לא נראה הכי מכל הפוסקים שהקפידו שיהיו החלונות לאותו רוח שיתפלל והיינו ע"פ טעם רש"י שהחלונות גורמין לו שיכוין לבו שהוא מסתכל כלפי שמיא ולבו נכנע לטעם זה משמע כפשטיה דקרא פתיחן ליה ממש וביותר בזוהר פרשת בשלח בשם רעיא מהימנא משמע ודאי פתיחן ממש דז"ל וההוא בי מקדשא איצטרך דליהוי ביה חלונות דכתיב וכיון פתיחין כגוונא דלעילא וע"ד משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים ואי תימא אפילו בחקלא בגין דרוחא ליהוי סליקא לאו הכי דהא אנן צריכין בית וליכא לאשתכחא בית לתתא כגונא דבית עלאה לנחתא דיורא עלאה לדירה תתאה ותו דההוא צלותא וההוא רוחא אצטריך לסלקא ולנפקא מגו עאקו בארח מישור לקבל ירושלים וע"ד כתיב מן המיצר קראתי יה דאצטרך אחר דחוק בעאקו לשדרא בגויה ההוא רוחא דלא יסטי לימינא ולשמאלא ובחקלא לא יכיל קלא לשדרי' לי' הכי וכו' ואי תימא הא כתיב ויצא יצחק לשוח בשדה [והוא קושי' תוס'] שאני יצחק דמלה אחרא הוי ביה מה דלא הוי בכל עלמא דודאי בשדה אחר הוי מצלי (והיינו כתירוץ תוס' א') נשמע מיניה טעם אחר וגם ודאי נשמע מיניה לטעמו ומקושיתו ואי תימא אפילו בחקלא נמי דבעינן פתוח כמשמעו בלא שום מחיצה וא"כ התמי' קיימת במנהגינו: [שוב ראיתי בספר נזירת שמשון כתב סי' צ' בלשון זה ומשמע בזוהר פ' בשלח

עמוד ק"ה דלא יעמוד נגד חלון שהוא פתוח ויתפלל רק שיהיה סתום בזכוכית או יעמוד קצת רחוק מהחלון והמה דברים מותמהים לענ"ד] אמנם מצאתי בכ"מ פ"ה מהלכות תפילה כתב וכתב רבינו בתשובה שבתי כנסיות ומקומות המיוחדים לתפילת הצבור אין להצריך בהם חלונות ומ"ש אל יתפלל אלא בבית שיש בו חלונות היינו יחיד המתפלל בביתו כמו שהי' עושה דניאל עכ"ל ונראה ברור שהרמב"ם משיג נמי הטעם של הזוהר ומחלק בין מקום תפלת צבור משום דכל בי עשרה שכינתא שרי' ודו"ק ונראה שעל פיו הוקבע מנהגינו שפיר ומן התימא אצלי מן הב"י שמשמיטו בהב"י ובש"ע:

**סעיף טז**

במ"א סק"ל וצ"ע דא"כ וכו' דלדבריו ליכא עבירה כלל. נ"ב עיין בספר בשמים ראש סי' רכ"ז:

## סימן צא

**סעיף ג**

וי"א שיש למחות נ"ב קצת ראי' לזה מתוס' יומא דף כ"ה ד"ה והא בעינן וכו' ע"ש וק"ל.

## סימן קח

**סעיף ח**

מפני שסבור וכו'. כתב המ"א סס"ק י"א נ"ל דאינה ראי' מידי דהוי אהלוהו על שדהו והתנה לפדותו תוך ג' שנים וארעו אונס ולא פדאו שהוא חלוט לו כמ"ש הב"י בח"מ ס"י ולענ"ד בסגנון זה לאו דינא הוא ועיין בח"מ סי' נ"ה ור"ז ומ"ש כמ"ש הב"י ס"י א"י למה רומז ואולי כיון למ"ש הב"י בשם הריטב"א בשם הרמ"ה בסי' ר"ז תוך מחודש י"ז מ"מ אינו כי עיי"ש נמי בבה"ב מה שמשיג הריטב"א גופיה מכח טענת אונס אמנם עיקר הדברים לסתור ראי' האגודה עיין בספרי ק"ד סי' רל"ב כי שם כתבתי דלהכי אין טענת אונס בבתי ערי חומה מטעם דאונס רחמנא פטרי' ולא חייבו להלוקח להחזיר אם המוכר נאנס מלגאל ותדע וכי נימא בדלא הוי זוזא להמוכר דאין שם אונס גדול מזה כדאיתא שם בהג"ה ובש"ך וכי משום זה יוכל לפדות אחר שנה הא ודאי ליתא מטעם הנ"ל וסתמא אמרה תורה ואם לא יגאל יהיה מחמת אונס ג"כ עכ"ל שם. וכ"ת א"כ גם בדין בסי' ר"ז הנ"ל סעיף ט' הלוהו על שדהו וכו' מעכשיו קנה לשיטת הריטב"א שבבה"ב הנ"ל דיש גבו טענת אונס א"כ נמי נימא דאם לא היה לו זוזא לפדותו יהא נחשב אונס וזה ודאי לא מסתבר דזה אינו דבשלמא בלוה ומלוה על תנאי שאם לא יפדה תוך זמן יהא חלוט מעכשיו ודאי דאסיק אדעתי' אולי לא יהא לו מעות דזה שכיח בעני שמוכרח ללות ומדלא נפרש ודאי דע"ת זה נמי החליט ושאונס זה לא יתחשב אונס לגבו משא"כ בלוקח

ומוכר בית בערי חומה דאילו יש טענת אונס גבו אף אונס זה דלית ליה זוזא היה חשיב אונס וצ"ע:

## הלכות נשיאת כפים

### סימן קכח

**סעיף ו**

בש"ע עומדים בדוכן וכו' בתשובת שבות יעקב חלק ב' סימן א' התיר לכהן שיש לו חולי שאין יכול לעמוד אפילו ע"י סמיכה לישא כפיו ע"י ישיבה ולענ"ד לא נראה פסק זה ע"פ דברי תוס' שם שמביא בעצמו אלא שסמך על קושייתו שמקשה דברי הרמב"ם אהדדי מפרק י"ד שפוסק כרבנן ומפרק ט"ו מה"ת שפוסק כר"נ ומכח זה המציא חילוק בין במקדש דנראה להרמב"ם מסברה עמידה לעיכוב ולכן אסמכוהו על דרשה דכה עכובא משמע ע"ש כי אין רצוני להאריך בביטול דבריו שהם בממילא בלא טעם וריח ובפרט מ"ש ולהכי בפי"ד שכתב הדין לישא כפיו במקדש זשם וכו' זה ודאי אינו כמבואר בהרמב"ם שמה שמסיים והוא שיהיה במקדש לא קאי כ"א על מה שמסיים שהי' בשם המפורש על זה דייק וכתב כמו שאמרנו ר"ל למעלה מזה אבל בכל שאר דברים שמזכיר שם בהלכה זו בודאי הכל שוים לעיכוב: ומה דנראה שהוקשה לו נמי על דין התוס' סתירה ממס' תענית דשם נראה דאינו אלא אסמכתא ועל המ"א כתב שלא דק במה שכתב דבהדיא אמרינן בפרק בתרא דתענית דלא אתקיש אלא לקולא והקשה עליו מדין הרמב"ם במומר וא"י מדוע לא הקשה אדידי' שמביא בעצמו בשם סמ"ג דהוקש לענין עמידה ומה קולא איכא בזה והנלענ"ד בתורף דברים אלו מה דמצינן דלענין עמידה נקטינן ההיקש לדרשה גמורה וכה"ג מביא הבאר שבע פה בתענית בשם הרא"ש והגהות מיימון דמקשינן לענין שאין נ"כ בלילה ובתענית מבואר דלא מקשינן לענין בעל מום. וא"ל משום דאתקיש נמי לנזיר דבעל מום כשר בו דאם כן אף לענין עמידה ולילה נמי כיון דבנזיר אין הבדל נמי לא נקיש. ונלענ"ד דנראה להו לחכמים דלא נאמר עיקר היקש זה כ"א על אופן הנ"כ באיזה אופן שיהיה (ואל תתמה מדאין היקש למחצה כי מצינן כיוצא בו ועיין פסחים דף ס"ד תוס' ד"ה ואיכא ודף ע') ולא על מי מהם כשר או פסול ע"ז לא נאמר כלל אלא שהחכמים במה שנראה להם לאסור אסמכינהו על היקש נזיר דהיינו שכור ובמה שלא נראה להם דהיינו ב"מ נמי אסמכינהו ע"ז להקל ובמה שנראה שלא לאסור דהיינו איסור חרצן אסמכינהו על שירות להקל והכל משום דכל עניני הכשר הבני אדם מי כשר ומי פסול בזה לא נאמר ההיקש כלל ואינהו אך בדרך אסמכתא

אמרו מה שאמרו אבל באופן הנ"כ בודאי היקש גמור הוא הנ"כ לשירות הן לעמידה והן ללילה וכמבואר בתוס' אף לעכוב ומה שהרמב"ם פוסל מומר מן שירות כבר כתב המ"א בדרך קנס ודברי תוס' נמי צריכים קצת ביאור דממ"נ קשה אם סוברים דלת"ק דר"נ יושב בדיעבד יצא בנ"כ א"כ מה הפעולה דלר"נ בדיעבד לא עשה ולא כלום הא סתמא ההלכה כת"ק ואי ס"ל דאף לת"ק הג"ש פועלת לעכוב בדיעבד א"כ למה לא ביארו דבריהם ע"פ הת"ק והנלענ"ד בישוב זה דנראה לתוס' דלדינא אין פלוגתא בין ת"ק לר"נ ולכן לא אמר ר"נ אלא בלשון אין צריך אך משום דלהת"ק א"א ללמוד אלא דומיא דקרא דמצינן אלה יעמדו לברך שהציווי לא היה לעשות כ"א בעמידה ובודאי שאם הי' אז מי שלא היה יכול לעמוד שהיה פטור ואונס רחמנא פטרי' ולא עלה כלל על ראש ההר לישב וה"ה דיכולין ללמוד בנ"כ דכהן חולה פטור אבל זה לא מצינו בדרשה זו להדיא דאם הכהן עבר ונשא כפיו בישיבה שלא קיים המצוה ויותר מבואר ע"י היקש דר"נ דשם עבודתו מחולל ולכן נקטו התוס' בדבריהם דרשה דר"נ וממילא נשמע דהדין ה"נ להתוס' כי לדינא שוים ומה גם אפשר דהתוס' סוברים דאף הת"ק מודה בהיקש לשירות ולא איכא בנייהו מיידי אלא דמר אמר חדא וכו' וזה נראה מדבריהם ד"ה ור"י אמר דשם הוקשה להם שפיר אי ס"ל כה עכובא מה להם לדרשא כיון דמגופא דקרא מצי יליף משא"כ הכא בדר"נ שתקו לבאר דעת הת"ק בההיקש לשירות והיינו כדאמרינן דתרווייהו דרשות שוים ומר אמר וכו' והעולה מזה דבין לת"ק ובין לר"נ חולה שאין יכול לעמוד פטור ממצוה זו בין להרמב"ם ובין לתוס' ומה"ת להחמיר דליברך ברכה לבטלה וכל הראיות דהש"י לענ"ד אינם כדאים לסמוך עליהם אפילו בספק ברכה לבטלה ואפילו להחמיר לישב ולישא כפיו בלא ברכה נמי אין נלענ"ד משום דלא עדיף מרגליו עקומות באינו דש בעירו ומטעם דהכל יסתכלו בו מכ"ש דיש לחוש בדברי תימא שישב וישא כפיו ומטעם זה נראה שהשמיטו הפוסקים דין זה דתוספ' להדיא לנ"מ לחולה משום דאין צריך ומן דיעבד ביוכל לעמוד וישב משום דל"ש ומה"ת יעבור וישב. ובכלל דבריו הנ"ל ממילא מיושב קושי' הש"י שהתחיל בסתירת הרמב"ם דבפי"ד נקיט דרשה דת"ק שהוא כוללת לכל הדברי' השנוים שם ור"נ לא פליג עלה כלל כי רק אין צריך קאמר ובפט"ו שם הוכרח לדרשה דר"נ דאיתקש לשירות נקיט ההיא דרשה וק"ל:

# הלכות קריאת ס"ת

## סימן קלז

### סעיף ג

במ"א סק"ו מביא מעשה עם פסק של מהר"ם לובלין ז"ל וכזה אירע פה ק"ב שבת חוה"מ תקל"א והורתי כפסק המ"א ולאחר מעשה עיינתי בדבריהם ורואה אני שמה שכתב המ"א וצ"ע דכל י"ט שנ' הוי ספיקא ומברכים אקידוש והבדלה כמה ברכות ולענ"ד אי מש"ה ל"ק כי עיין בח"ר שבע שטות בסוכה דף מ"ז בא"ד המתחיל איכא דאמרי ברוכי וכו' כתב אלא שיש לך לומר שאין ספק זה כשאר ספיקות שחכמים שאמרו לנו לעשות יום שני תקנו לנו שנברך בו כיום הראשון שאם לא נברך ונקדש בו יזלזלו בקדושתו לפיכך וכו' נמצא דשפיר מביא המ"ל ראיה כמו שאין מברכין לישב בסוכ' שמוכח מהתם כפסק הרי"ף דכל ספק מצוה מן הדין דלא לברך עלייהו אי לא משום דלא לזלזולי בקדושתו משא"כ ספק דחול המועד בין יום ב' ליום ג' מה זלזול שייך לכן איכא למימר דלא תקנו רבנן לבריך אלא על הודאי דהיינו תרווייהו ביום השני וביום השלישי ולא על אחד אמנם הואיל ואנן בקיאין בקבועא דירחא י"ל דראוי לברך על יום שלישי בלבד כדמברכינן ליל ב' דפסח על עומר דשם ליכא למימר כי היכי דלא לזלזולי דאדרבא איכא זלזול לי"ט של פסח ואי נימא דספיקא הוא למה מברכינן א"ו משום דבקיאינן וה"ה נמי בשכח ביום השלישי: וזה ליכא למימר דברכת עומר היינו דלא לזלזל ביום א' דחג שבועות חדא דזה דוחק ועוד דא"כ יותר יש לחוש לזלזול דיום ב' פסח דהוי בפעם אחד אם טעה וקרא ביום השלישי ושכח מלקרות ביום השני למשמעות המ"א נמי קורא בברכה ולדידי בלא ברכה אמנם גוף חשש המ"ל לברכה לבטלה בברכת התורה צ"ע מאוד לפסק הש"ע סי' רפ"ב סעיף ב' דע"כ צ"ל דאף דכבר נפטר ברכת לימוד התורה בברכה דשחרית לא הו' בזה ברכה לבטלה דמברכין על כבוד הקריאה בצבור אף דכבר נשלם מנין השבעה קרואים וגם כבר נשלם קריאת הסדרה כמבואר סי' קל"ט בטור: וא"כ מה חשש ברכה לבטלה איכא בזה ואדרבא מסי' ק"מ ס"א משמע דאסור לקרות בצבור פסוק בלא ברכה וצ"ע עכ"פ נראה דהעיקר להלכה כמ"א:

### סעיף ד

בש"ע אם קרא וכו' ואם לא קרא בין שלשתן וכו' עיין תשובת פ"מ ח"א סי' צ"ד כי האריך לסתור פסק הש"ע ואני כתבתי בצדו על הדברים שכתב ונראה שהם שני פסקים סותרים דע"כ וכו' וא"כ גבי עשרה פסוקים דתני ג"כ לישנא דאין פוחתין נמי עיכובא הוא וכו' ע"ש שכתבתי לענ"ד י"ל דמה שפסק שני פסוקים צריך לחזור היינו משום דזה שקרא

אך ב' פסוקים אינו נחשב מן המנין ולא הוי אלא שנים ולהכי או הוא או אחר קורא בברכה אם לא נזכר עד אחר שבירך אבל אם תלת גברי קראו כל אחד ג' פסוקים הא א"א לומר שלא נחשב האחרון מן המנין דמ"ש הוא מן הראשונים ותינח אם נזכר טרם שבירך שפיר אף שמסיים מלקרות חוזר וקורא עוד פסוק אחד ובכה"ג איירי התוס' אבל אם כבר בירך א"א לחזור ולקרות בברכה לפניה ולאחריה שכשם דתנן אין פוחתין מעשרה פסוקים כן ה"נ תנן אין מוסיפין עליהם דהיינו על מנין הקרואים והוי יותר לא אפשר מפרשת ויחל ושפיר דמי בדיעבד וזה ברור לענ"ד וכן ראוי להורות:

## סימן קמא

במ"א סק"ב כתב ונ"ל דהרמ"א עיין בב"י סי' כ"ח וכו' לא עיין המ"א בד"מ סי' י"ז כי שם מבואר שגם דין דסי' י"ז הוא מתשו' הריב"ש ועיקר הדברים עיין סי' תכ"ב:

## סימן קמג

במ"א סק"ט וכ"כ בח"ה בגיטין דברים אלו מביא הב"י בשם הר"ן בשם רבו להלכה ולא למעשה ואמת למשמעות הרי"ף שאינו מביא כלל הנאמר ולא היא התם מחסר במילתי' משמע כדברים אלו אבל לפרש"י שפיר מחסר במילתי' שקורין לו ס"ת וחסר הוא לפ"ז י"ל לפי' רשב"א עצמו שם דיריעה אחת לאו דוקא ה"ה באות אחת כל הס"ת פסול וגרע מחומש לבדו וכן משמעות הרמב"ם ע"ש ודו"ק כי צ"ע:

## סימן קמז

### סעיף א

עיין מ"א כתב וכן משמע בהרמב"ם וכו' א"כ כ"ש בעמודים שוב כתב ובשבת וכו' וא"כ מוכח דאסור וכו' א"י מהיכי מוכח דהא י"ל תפילין ורצועות יוכיח' ועיין בתוספות חגיגה שמביא בעצמו בתר הכי. גם מ"ש א"כ כ"ש בעמודים לענ"ד המעיין במס' ידים פ"ג סוף משנה ד' ר"י אומר שבסוף אינו מטמא עד שיעשה לו עמוד משמע יותר שאז הגליון מטמא ולא העמוד וסתמא הוא תפור ומה שלומד העמודים במכ"ש כבר מבואר שם משנה ב' שאין למדין דברי סופרים מדברי סופרים ואף אי נימא כדעתו דאף העמודים מטמאים יראה לענ"ד דהיינו דוקא במה שהס"ת כרוך עליהם אבל היוצא למעלה מן הס"ת ולמטה כדי לאחוז בו ודאי אינו מטמא ולא עדיף משם הכתוב על הכלים דאמרינן כנגדו מקדש שלא במקומו אינו מקדש עיין ערכין דף ו' לכן לענ"ד עיקר כהט"ז:

# הלכות בה"כ

## סימן קנא

בט"ז סק"ג וכתב המ"א בסי' שאח"ז וכו' אעפ"י שהיא לו לצורך אסור ע"כ יש ליזהר וכו' ולענ"ד לצורך אדם שא"א למיעבד בע"א והוא צורך לעמידתו בבה"כ שרי והראיה שהרי דין זה מקורו מהמרדכי שלמדו מדין ההיכל וברמב"ם הלכות יסודי תורה פי' הוא בלשון זה הסותר אפי' אבן אחת דרך השחתה חייב הרי ביאר דדוקא דרך השחתה אסור והשחתה לא נאמר אלא במה שאינו צורך אדם (כדאיתא באילן פירי) וכן נמי כתב אח"כ השורף עצי הקדש דרך השחתה וכו' ואילו היה נהנה מהשריפה היה בל"ז מוזהר משום מעילה ולענ"ד מיישב בלשון זה קושית תוס' מס' מכות כ"ב ד"ה אלא ע"ש ודו"ק:

## סימן קנד

במ"א ס"ק י"ד מביא בשם ב"ח בשם מה ה ש"ל נראה וכו' אכן צ"ע נ"ב עיין סי' ל"ד ס"ד דעכ"פ נפשט מיניה דזה ודאי אסור ופשטן של דברים מורים לאסור אף בדין הראשון דמהרש"ל וכדכתב הב"ח:

**בסוף** הסימן במ"א אחד רצה ליתן וכו' חייב הראשון לעכבו ובזמנינו שקונים ע"י רמיזה ואינם מוציאים בשפתים עיין בח"מ סי' רי"ב סעיף ח' וא"כ אפשר דיוכל לומר קים לי ואין מוציאין ממון ולומר דהשמש המכריז נעשה שלוחו הא לא מצינן שליחות בח"מ סימן קפ"ב כ"א ע"י אמירה ולא מצינן ברמיזה ומה שהאחרון אינו יכול לחזור וכופין אותו לקיים היינו מצד המנהג במה שסיים השמש פעם שלישי הוי כמו רושם על המקח דקניא אך צ"ע בא"ע סי' ל"ה וסי' קכ"א סעיף ה' שם מבואר דע"י רמיזה נמי נעשה שליח אבל עיין בספרי ב"מ סי' ק"כ סעיף ד' נראה דעת הראשונים דאפילו הקדש גמור אינו ע"י שליח וצ"ע:

# הלכות נטילת ידים

## סימן קנח

### סעיף ב

יש מי שאומר וכו' יטול ידיו ולא יברך כתב הט"ז הטעם בב"י וכו' ומסיים אבל בפחות מכזית מפורש בגמ' סוכה שא"צ נטילה וכן העטרת זקנים רושם על סעיף ג' שבש"ע אם אוכל פחות מכזית וכתב ונ"ל לכ"ע אין צריך נט"י דאילו לרוקח אפילו בכזית א"צ נט"י והמ"א כתב סתם על סעיף ג' שהוא ט"ס והרואה סבר דכוונתו נמי על דרך זה דדוקא בפחות מכביצה היא די"א דא"צ נטילה אבל בפחות מכזית לכ"ע א"צ נטילה ולא היא

דמה שכתב הט"ז שכן מפורש בסוכה לא היה ולא נברא דשם פרק הישן דף כ"ז לא נאמר אלא דילמא לפחות מכביצה לא בעי נטילה ואף שם נחלקו תוס' עם רש"י דתוס' סברי דפחות מכביצה דלא בעי נטילה היינו ע"י הפסק מפה כמבואר בדבריהם יומא דף ע"ט משא"כ בביצה דאף מפה לא מהני כדביארו סוכה דף הנ"ל ורש"י מפני שסובר דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה פי' המפה אך משום נקיות אבל בפחות מכביצה בין כזית לפחות מכזית לא נזכר בשום מקום לחלק ואדרבה בהרמב"ם איתא כל האוכל פת שמברכין עליו המוציא צריך נט"י ובהדיא מבואר סי' קס"ח סעיף ט' דאפילו על פחות מכזית מברך המוציא. לכן הברור שאף על פחות מכזית צריך נטילה בלא ברכה וה"נ ראיתי שוב שכן איתא בהל"ח בפרק כל הבשר דף רכ"ב ע"ב:

**סעיף ד**

אם אוכל דבר שטיבולו במשקה וכו' דע דבזה מאן דמצריך נטילה לדבר שטיבולו במשקה לכ"ע ואפילו לדעת הרוקח אין ההבדל בזה ואפילו לפחות מכביצה צריך נטילה וחמור מפת כדאיתא בב"י בשם הרוקח ע"ש וק"ל:

## סימן קסד

בט"ז סק"ה עיין בו כי כל דבריו לענ"ד תמוהים ומופלאים א' כתב וע"כ תמוה לי כיון דאנן וכו' דמה בכך דאנן לא מברכינן על טיבול א' מ"מ מייתי ראיה משיטת כל הגאונים דס"ל דעל טיבול הא' מברך ומ"מ ליכא למ"ד דלא ליברך קודם האכילה דהיינו טיבול שני ומטעם דילמא נגע משום דאסח דעתיה ומכ"ש היכי דודאי נגע ותו דאפילו לשטתינו דהיינו ע"פ תוס' שם דף קט"ו ע"א ד"ה כל הא כתבו שם ד"ה אסוחי אסח וי"ל דס"ד כיון שנטל יועיל אפילו לנהמא דחולין לא בעי כונה לכן צריך לה"ט הרי דאף לשטתינו מוכרח דע"י היסח מחויב בנטילה וברכה דאל"ה ברכה זו הוא עובר לעשייתן שכבר יצאנו ידי נטילה בהראשונה כיון דחולין לא בעי כונה אלא ש"מ דבעי נטילה מחדש מפני היסח הדעת ומכ"ש בנגיעה ודאי ותו אטו הרמב"ן משם למד דינו הא ז"ל מי שעומד באמצע סעודה ונזכר שנגע במקום מטונף ודאי צריך נטילה ולברך באמצע סעודה כתחילתה וכך אנו עושים בלילי פסחים נוטלים וחוזרין וכו' הרי דנקיט דינו בלשון ודאי בלא ראיה אלא שכותב נמי דכן אנו עושים אבל דינו פשיטא דא"צ ראיה דאם על נטילה סתם ידים מברכינן מתקון חז"ל שגזרו שלא לאכול פת בלתי אם יקדש מקודם הידים ממה שעסקניות הן וידוע דאינם עסקניות לא לטומאת מת ולא לטומאת ח' שרצים ואף נ"י אינו מועיל לזה וגם כולנו טמאי מתים אלא שעסקניות הן ליגע במקומות מטונפות ועיין טהרות פ"ד משנה ח' בתוי"ט ומכ"ש אחר שטיהרם חזר וטימאם בידים

פשיטא שאסור לאכול בלתי נטילה וממילא מחויב לברך אלא שמביא ראיה ליתר שאת דאפילו להיסח הדעת בעי ברוכי תו כתב הט"ז וע"ק דאי תימא וכו'. נשמע מיניה דעתו דאפילו עשה צרכיו באמצע סעודה ואפילו גדולים או קטנים ושפשף נמי לא בעי ברכה וכדלעיל סי' ז' ואין אלו אלא דברי תימא דמה ענין אכילה לתפילה בסי' ז' נהגינן ע"פ מה שבב"י בשם המיוחסת להרמב"ן גופיה שכתב מקובל אני ממורי הרב ז"ל שאין מברכין ענט"י אלא בשחר ובשעת אכילה ונראין דבריו ולדעתי ליקשי דברי הרמב"ן אהדדי אלא דתו כתב שוב מצאתי בהיש"ש וכו' וזה לשון היש"ש אחר שהעתיק לשון הרמב"ן כתב ונראה דבריו להצריך נטילה אבל לברך לא מצינו' בד"ח שתקנו נ"י על זה גם לפי דעתי רחיצה בעלמא מספקת דהא כל זיעת הגוף סם המות חוץ מזיעת הפנים וחיכוך ראש או משום זיעה או משום מיאוס בל תשקצו וכ"ז ודומה לו לא תיקנו נטילה אלא דחמירא סכנתא מאיסורא וחייב לרחצם אבל אין אני רואה חיוב ברכה ולא מצינו שתיקנו חכמים ברכה באמצע הסעודה כי אם הלך והפליג גם מ"ש שנוטלים ומברכים לטיבולים כו' לא שמעתי ולא מצאתי כ"א לפני סעודה אבל לא בתוך הסעודה איירי וגם לשם מצינו שחייבו חכמים בכך משום כל שטיבולו במשקה שצריך נטילה ומ"מ אנו אין מברכין האידנא לכל דבר שטיבולו במשקה כנ"ל עכ"ל. ולשונו צ"ע ומגומגם כי תחילת לשונו שכתב אבל לברך לא מצינו בד"ח שתקנו נ"י על זה משמע דאך פליג דלא ליברך בנגע במקומות המכוסים שלזה ביאר הרמב"ן שנקרא נגע במקומות המטונפים. אבל אם הוצרך לנקביו באמצע סעודה לגדולים או קטנים ושפשף מודה דבעי נטילה וברכה וממה שמסיים ולא מצינו שתיקנו חכמים ברכה באמצע סעודה כ"א הלך והפליג משמע כהבנת הט"ז דאפילו לעשות צרכיו באמצע סעודה אין לברך ובעניותי א"י אדרבה ממה שמצינו שבהפלגה תקנו נטילה משום היסח הדעת. ובלי ספק החשש דהיסח הדעת אינו אלא מחשש דילמא נגע במקומות המכוסים דאילו מחשש עשיית צרכיו בזה אף אם הסיח דעתו יוכל כל אדם לידע אם עשה צרכיו בשעה זו אם לאו ומ"מ התקינו נטילה באמצע סעודה מכ"ש כשיודע שנגע אין לך היסח הדעת גדול מזה ודוחק לומר בדעתו שסובר שהיסח הדעת עיקר טעמו משום דאז פסק כח הברכה משא"כ בלא הסיח דעתו וידע שעשה צרכיו אפילו מ"מ לא פסק כח הברכה שבירך תחילת הסעודה כי א"י מאין יצא לו סברא זו: ומ"ש היש"ש גם מ"ש שנוטלים ומברכים לטיבולים לא שמעתי ולא מצאתי כ"א לפני סעודה אבל וכו' מלבד שא"י מה סברא איכא לחלק בין תחילת סעודה לאמצעה דאטו קדושת המזון בתחילת סעודה תליא וגם מדהפליג מוכח כנ"ל דאין לחלק אף גם י"ל הא כבר הרגישו תוס' שם ד"ה צריך שיטול בטיבול שני וז"ל ל"ד נקיט טיבול

שני דהא עביד ליה בתר המוציא וכו' והנטילה גם לצורך טיבול באה וי"ל דבדיוק נקיט הגמרא ההוא לישנא להורות דאף בטיבול שני שהיא באמצע סעודה נתקן להכי נלענ"ד דאין לזוז מפסק הש"ע ל"מ בעשה צרכיו דודאי בלי שום ספק בעי ברכה אלא אפילו בנגיעה במקום זיעה ממש בעי ברכה אך בנגיעה במקום מכוסה ואפשר שלא היה שם זיעה בזה לענ"ד יש ליטול בלא ברכה ומ"ש הט"ז וכן משמע מדברי רמ"א ס"ס קע"ח וכו' ע"ש במ"א ס"ק י"ג תראה כי לא משמע מידי כי שם לא איירי כלל מענין נטילה כ"א מבה"מ ומוציא ואדרבה מדלא הגיה פה מוכח דעתו כפסק הש"ע והוא ברור:

## הלכות בציעת הפת

### סימן קסז

במ"א סק"ח אבל בגמרא איתא כו' מ"מ כו' נ"ב כלומר דבורא משמע בינוני ומשמע לשעבר נמי וכ"ת דא"כ דהכונה בבורא לשעבר לימא שברא שמדויק אך לשעבר מ"מ וכו':

#### סעיף טז

בש"ע אין הבוצע וכו' לעיל סעיף א' פסק דמיד אחר הברכה יבצע הפרוסה והכא לגירסא זו פרש"י ותוס' פרק כ"מ ד"ה והלכתא דצריך להמחין עם הבציעה עד אחר עניית אמן אבל הב"י לשיטתיה בהכ"מ שכתב אף גירסא זו מתפרשת עם גירסת הרי"ף דאין הבוצע רשאי לטעום עד שיכלה אמן:

### סימן קסח

במ"א סק"א לכאורה משמע נ"ב ההוא לכאורה א"י מה הוא:

**בס**"ק **ו**' וצ"ל דלהרמב"ם חביב עדיף נ"ב אף דדברים אלו הם ירושלמי אפשר דצ"ל וצ"ל דלהרמב"ם דחביב עדיף איירי הכא כשאין הכוסמין חביב לו באותה שעה:

**בס**"ק **ט** משמע דוקא לפי שהיה נזהר כיון דאיכא פלוגתא א"י מה קאמר דהא הפלוגתא אינה אלא בנזהר אם יברך דוקא על של ישראל ואסור בשל גוי או דג"כ יש לו הברירה ומכיון שמצוהו לברך על של ישראל דבזה אף לדעה שניה יש לו הברירה לדעת הירושלמי למה הצריכו לסלק ועיקר הדברים עיין בא"ר:

**בס**"ק **י"ב** ולכן אם יוכל למצוא עילה שיאכלם בהיתר וכו' תימא לי וכי מי גרע זה הנזהר בפת גוי מדברים המותרים ונהגו בם איסור דצריכים התרה כדאיתא בי"ד סי' רי"ד. ואף שהאחרונים בי"ד סי' קי"ב נתנו בו תבלין שהוא משום איבה. מלבד שגוף דין ההג"ה שם צריך לי עיון בראיה מדמאי דשם אין בו משום לתא דנדר אלא שהחכמים אסרוהו

והם אמרו דבמקום איבה שרי כמו שהתירוהו לעניים אף יותר קשה לי על דעת התה"ד שכתב שאפילו ביושב לבדו נמי אם הוא על השלחן כיון דמשום חיבוב מצוה שרי ליה לבצוע שרי ליה לכולה סעודה. וא"י מי התיר לו אף לבצוע עליו בלי התרה ומי עדיף מהמקבל להתענות ופגע בו שבת וי"ט דצריך התרה:

**בס"ק טז** קשה וכו' ובגמרא משמע קצת וכו'. מה דמשמע קצת היינו בדף ל"ז ע"ב ממה דמקשה ממצה על פירורין פחות מכזית ושם משום דנפק מתורת לחם והראיה שבדינין אלו אין הבדל בין אכל שיעור קביעות משא"כ בדין דפת הבאה בכסנין הרי מסיים הרמב"ם אע"פ שהוא פת וכן בדף ל"ח מבואר להדיא דעל כובא דארעא אע"פ שאין מברכין עליו המוציא אלא בשיעור קביעות מ"מ יוצאין בו בפסח והכל היינו משום שהם פת ומה שלא קבעו החכמים במוציא וברה"מ הוא מטעם הב"י משום דאין מדרך לקבוע סעודה עלייהו וע"ש כי דבריו נכונים בטעמם ומה שמשיגו הד"מ מן המנהג וכן הט"ז ס"ק ז' כתב וע"כ יפה עושין וכו' כבר כתבתי דלענ"ד בל"ז יפה עושין שהרי קובעין סעודה עליהן ואוכלים ממנו השעור וק"ל:

**בס"ק כח** בא"ד אמרינן בגמרא כו' דהא מקרי פירורין שיש בהן כזית ובכזית לא בעי תואר לחם נ"ב למסקנת רב ששת אין הקושיא מתחילה קושי' ואין תירוץ זה ואף לא מסקנת התירוץ מוכרח כלל ולהכי לא הזכירו הפוסקים כל עיקר חילוקי תירוצים אלו ויפה פסק הרש"ך:

**בס"ק כט** וה"ה הנותנים חתיכות פת נ"ב ע"כ היינו פרורים פחות מכזית וא"כ א"י מה חידושו היינו הך:

**בס"ק ל'** נ"ל דיצא לו ממ"ש תוס' בברכות דף מ"א דלפרש"י וכו': נ"ב מ"א ע"ב ד"ה הלכתא ולענ"ד מעולם לא כיון הר"ש לדבריו ולהכי דייק נפל דהיינו שלא בכונה ואך אוכל הפת כדי שלא להפסיד היין והוא עיקר ולהכי צריך לברך עליו:

**סעיף יג**

במ"א ס"ק ל"ד ומ"מ נ"ל כו' הודאי אי לא הכריע הב"י לכתוב כיון דהרמב"ם והרא"ש סברי כר"ש הכי נקטינן שפיר היה ספיקא דאורייתא אבל עתה להכי סתם הדעה ראשונה והי"ח אינו מביא אלא להורות כדי לצאת ידי שמים שוב אין כאן ספק ואסור לברך בה"מ אף כי אכל לשובע:

**שם** בהגה"ה אבל פשטידא וקרעפליך לענ"ד נראה דאירי ביש בהן כזית דאל"ה לא עדיפי מפת גמור שנתבשל שבסעיף י' ודלא כמ"א ס"ק ל"ו שמחלק באופן אחר:

**בהנ"ל** וכל זה וכו' אלא שמטוגן בהן נ"ב עיין ט"ז סוף הסימן כתב דטיגון במשקה הוא כסנין וכן כתב ס"ק י"ט:

## הלכות דברים הנוהגים בסעודה

### סימן קעד

במ"א סק"ה אבל כששותה לצמאו יין שלפני מזון פוטר ין שבתוך המזון נ"ב ר"ל אפילו מה ששתה קודם הנטילה ועיין ס"ק י"ד:

**בסק"ו** וכ"מ בתוס' כו' אפ"ה פוטר נ"ב כלומר לולא דהוי שלא במקום סעודה שם וכ"מ בב"ח וא"ת. נ"ב חוזר להש"ע:

**סעיף ג**

בש"ע ללפת בהן את הפת לשון זה עצמו מוזכר נמי בתוס' וצ"ע לפ"ז בכל מיני לפת הן פרי אדמה כמו מאריבין וכיוצא בו והן פרי עץ כגון אגסים וכיוצא בהן שמבשלים עם הבשר שכל אלו מיני לפת אין דרכם ללפת בו את הפת אבל הרשב"א שבהב"י לא תלה הטעם בהכי אלא ז"ל אבל בשר וכיוצא שהם בעצמם מזון הם ואינם באים לקינוח סעודה אלא להשביע והן בעצמן מן הסעודה ופת פוטרת כל מה שבא למזון ולהשביע ומעשה קדירה נמי מההוא טעמא דאף הן סועדים ולהשביע הן באים לדבריו ודאי כל מיני לפת המתבשלים בהדי בשר להשביע הן באין ונקראים מחמת הסעודה ומדהב"י כתב שדעת הרשב"א חדא עם דעת התוס' בענין זה דמחמת הסעודה תוך הסעודה ש"מ דדחק לפרש אף שטת תוס' כטעמו וכן נראה שהרי להדיא התוס' חולקים על רש"י בדייסא וכבר אמרינן הנהו בבלאי טפשאי וכו' ש"מ דזולת בבלאי אין מדרכם ללפת בו הפת ולענ"ד זה מנהג העולם שאין מברכין על שום מין מאכל הנתבשל עם הבשר וזה דלא כהמ"א שכתב ומיהו בפירות וכו' אפילו עם בשר וא"י אטו מאריבן לאו פרי אדמה נינהו ועיין ודו"ק:

### סימן קעח

בפסחים דף ק"א ע"ב תוספות ד"ה כשהן יוצאין עיין בדבריהם פירשו מה דקתני כשהן יוצאין וכו' היינו מחשש שמא ישהו וכו' וכן מסיק הרא"ש פרק כסוי הדם ומבאר יותר שהוא רק עצה טובה וכשהן חוזרין ולא ברכו למפרע אין צריכין אלא ברכה תחילה ויש להקשות חדא דא"כ לר"ח דמשנינן אליבי' דההוא ברייתא ר' יודא קתני לה והת"ק באמת ס"ל דדברים הטעונין ברכה במקומן אפילו בלא הניחו מקצת חברים כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחילה נהי דפליגי בשנוי מקום

וס"ל דדברים הטעונים ברכה במקומן כר"ח דשינוי מקום דידהו לא הוי היסח הדעת תינח דלהכי כשהן חוזרין אין טעונין ברכה תחילה אבל כשהן יוצאין מה טעמייהו דלא מצרכו ברכה למפרע מחשש דשמא ישהה אטו נימא דבתרתי פליגי ולא ס"ל החשש דשיהה ותו הא חשש זה דשמא ישהו עד שירעבו לפ"ר שייך נמי אף בדברים שאין טעונין ברכה במקומן וכן מדויק מן הסוגי' ע"א במה שמקשה מן הת"ק דר' יודא על ר' יוחנן אלא טעמא וכו' הא דברים שאין טעונין ברכה במקומן כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וע"כ מההוא טעמא הוא וק' א"כ ממ"נ מה טעמא דת"ק דבדברים הטעונים ברכה במקומן ס"ל דכשהן יוצאין אין טעונין הא אדרבא איפכא מסתברא דבטעונין במקומן יותר יש לחוש לשמא ישהה עד שירעבו מפני שיקוה תמיד לחזור למקומו ולברך על העבר ובתוך כך ירעב משא"כ באין טעונין דבכל מקום יוכל לברך ובע"כ לפרש דעתם הכי דס"ל ההוא חששא דשמא ישהה עד שירעבו נתלה נמי בזה אם סתם השנוי מקום חשוב היסח הדעת ולהכי ת"ק דר"י דכר"ח ס"ל דבטעונין וכו' השינוי מקום לא הוי היסח דעת מפני שזה מעיקר הדין צריך ברכה במקומו ויודע זה ולהכי כשעמד ואינו מברך לא הסיח דעתו כלל אלא אדעתא דלגמור סעודה עומד או במקום אחר או לחזור למקום זה בזה נמי לא חיישינן שמא ישהה כיון דמתחילה עד סוף אך לגמור סעודתו דעתו ולהכי כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע אף לעצה טובה משא"כ ר' יודא דס"ל היכי דלא הניח מקצת חברים חשוב היסח דעת ממילא חייש נמי שמא ישהה ומצריך לכתחילה כשהן יוצאין ברכה למפרע ושפיר נמי דמדייק הש"ס מן הת"ק אלא טעמא וכו' הא דברים שא"ט דזה לכ"ע העמידה חשוב היסח דעת כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע מחשש דשמא ישהה עד שירעבו וכשהן חוזרין אף שלא ברכו למפרע צריכין ברכה תחילה מפני ההיסח דעת אך לפ"ז צ"ע דא"כ למסקנת הפוסקים כר"ח מן הראוי ליפסק כדדייקינן מת"ק דר"י דבאין טעונין במקומן כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע מהחשש דשמא ישהה עד שירעבו (וזה אין להקשות דא"כ מה ההבדל בין טעונין לאין טעונין לענין היסח דעת נימא אף באין טעונין מדלא בירך טרם שיצא ע"פ העצה טובה ש"מ דלקיבעא קמא הדר דז"א דכבר כתבנו דהעיקר תלוי במה שמעיקר הדין צריך ברכה במקומה כנ"ל) וזה לא מצאתי אף בהטור הכא אלא אדרבא איפכא מצאתי הרמ"א ז"ל כשמביא דעת תוס' בהגה"ה מסיים מ"מ לכתחילה לא יעקור ממקומן בלא ברכה דחיישינן שמא ישכח מלחזור ולאכול וזה להדיא נגד דעת ת"ק דר"מ שפסקו התוס' כותי' שאמר כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע ומה שהוציא דברים אלו מהר"ן פ' ע"פ וכן כתב בסי' א' דשו"ת לחכמי בריסק המעיין בהר"ן יראה כי ממנו אדרבה מוכח

דלשטתי' לאו הכי דינא כי הר"ן לא נקיט השמא ישהה אלא בדברים הטעונין במקומן ומבאר בזה הפי' דמדקתני עקרו ש"מ וכו' וע"כ לא ס"ל כלל השמא ישהה עד שירעב דתוס' ולפי פסקו ופסק הרי"ף כרב ששת שפיר דינא הכי שהרי הת"ק נמי חייש היכי דלא הניח מקצת חברים לשמא ישהה ולא יחזור במקומו ומצריך להכי כשהוא יוצא לברך למפרע אבל לעדותו על המנהג ע"פ דעת תוס' ורא"ש אין מקום כלל לההוא דינא ובע"כ לומר דאך בזה חייש לשיטת הפוסקים כרב ששת לנהוג הכי לכתחילה א"נ ע"פ דעת הר"ר מנוח והיא נמי שיטת בעל המאור דהת"ק לא מתיר אף לכתחילה לצאת בלא ברכה למפרע אלא לדבר מצוה ע"ש בבעל המאור וחייש לדעות אלו לכתחילה אבל ודאי לשטת תוס' אין זה כלל מעיקר הדין:

**ודע** שבאמת פי' הר"ן הנ"ל והוא נמי פירוש בעל מלחמות תמוה לי דלפי' זה שהוכיחו מן החשש שמא ישהה זה דלא יחזור למקומו דבאמת אינו שייך אלא בטעונים במקומן שע"כ הברייתא איירי בטעונין במקומן ואיך מפרשים הדיוק בעמוד א' הא בדברים שאין טעונים במקומן כשהן יוצאין טעונים ברכה למפרע הא מסיים זה להוכחה דאיירי בטעונין דאילו באין טעונין אמאי טעונין ברכה למפרע והרי אין לך עקירות שהוא סילוק יותר מנמלך ונמלך קובע ברכה לפניו ולא לאחריו וצ"ע גם למה שכותב בפ' כסוי דם דיש סברא דעקירה חשוב היסח דעת יותר מנמלך בל"ז אין מקום לפירושו עיין וק"ל:

**ולהנ"ל** עיין בספר א"ע תראה כי לא הוכיח מידי מתוס' דלא כפסק הרמ"א שכתב מיהו אם הסיח דעתו וכו' ובודאי י"ל דנהי דהיסח דעת במקומו תוך. סעודה א"צ לברך לפניו ומשום דכן דרך הסועד שפוסק מלאכול וחוזר ונמלך לאכול היינו דוקא כל זמן שיושב במקומו אבל המסיח דעתו ועומד ממקומו לילך למקום אחר ודאי י"ל שזה אינו בכלל דרך העומדים ופוסקים מלאכול שחוזרים ונמלכים לישב ולאכול ולכן פשיטא דצריך ברכה לפניו ומה דקיי"ל לקיבעא קמא הדר היינו כשלא הסיח דעתו ודלא נימא שהשינוי מקום מן הסתם חשוב היסח דעת ומה שהקשה א"כ למה דחי התוס' הברייתא דקראו להפליג מהלכה לוקמא כשהסיח דעתו זה לק"מ דהא רישא דברייתא הכי הוא קראו חבירו לדבר עמו א"צ ברכה למפרע הפליג וכו' והרישא הא להנ"ל ע"כ איירי דלא הסיח דעתו דאילו הסיח נהי דהת"ק ס"ל בטעונין במקומן אפילו לא הניח חברים כשהוא יוצא אין טעונין ברכה לאחריו ולא חייש לשמא ישהה הא כבר הוכחנו דהיינו טעמא משום דלא חישב העמידה בטעונין להיסח דעת. והראי' דאינן טעונין דייקא הסוגי' מני' דכשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע והיינו משום דאינן טעונין חשוב עמידה להיסח דעת ומכ"ש בהיסח דעת גמור בהחלט מה"ת לא יברך מיד שהרי אין בדעתו לאכול עוד ומה"ת יסמוך

לכתחילה שיברך כשיחזור ולא יחוש לשמא ישהה וכו' א"ו דאיירי כשלא הסיח דעתו ועלה קתני דהא להפליג הוי סתמא כהיסח דעת ולכן כשיצא יברך למפרע מחשש שמא ישהה וכשחוזר מברך בתחילה והיינו כר"י וק"ל והאמת כי הרב פרץ שבב"י סי' זה והוא בש"ע סי' קפ"ד לבד"א בודאי אזיל בשטת א"ע דהא איירי במי שגמר לאכול ושכח לברך במקומו שזה ודאי הסיח דעתו והיינו שהב"י הכא משיגו נמי בזה וכתב ודבר פשוט הוא דלר"ח נמי לא קאמר וכו' שמזה הוציא הרמ"א דינו והב"י ורמ"א לדעתי סוברים כדכתבתי. אך הא צ"ע איך העתיקו בסי' קפ"ד להלכה ונהי דמה שמשיג שם המ"א עליו לענ"ד לק"מ דבזה הבד"א סובב על הסעיף הקדום ולר"י ורא"ש וכו' להם נמי שייך דברי הר"פ בד"א וכמו שסדרו הטור מ"מ במה שהשיג עליו פה מטעם היסח הדעת קשה וצ"ע עיין ודוק:

## סימן קעט

### סעיף א

גמר סעודתו וכו' עד שיברך ברכת המזון זה הוציא הב"י מלשון הרא"ש פ' כ"מ שכתב ולית הלכתא הכי אלא כ"ז שלא נטל ידיו יכול לאכול ואי אמר הב ונברך כנטל ידיו דמי לפרש"י ורשב"א שפירשו כיון דאמריתו הב לן ונברך אסו' לכו למשתי עד דמברכיתו בה"מ ויש מחלקין בין שתיה לאכילה ולא מסתבירא עכ"ל ועיין בב"י. ואולם כל האחרונים תפסו על הב"י בזה לנכון דאם כפירושו הרא"ש סותר עצמו שבפרק ע"פ ולהכי דחקו בדרכים שונים ומשונים לפרש דבריו שבפרק כ"מ במה שאין הדעת סובל ולהכי נתתי לבי לפרשו ע"ד זה שהרי המעיין בתלמודי ר"י שבפ' כ"מ ובהר"ן פ' כסוי דם שמביא הב"י יראה מה שדחקו לחלק בין שתי' לאכילה היינו משום דמסתביר להו דהב לן ונברך לא עדיף מגמר וסילק דמסקינן דמותר לחזור ולאכול. וכדי להוציא מדעתו זו כתב ואי אמר הב לן ונברך ע"כ כנטל ידיו דמי ר"ל אף דהש"ס סתם דלית הלכתא וכו' לענין גמר וסילק אלא וכו' תיכף לנט"י דמשמע הא הב לן ונברך אינו כנט"י ולפרש"י ורשב"ם ודאי מוכרח דהב לן ונברך כנט"י דמי שהרי לשטתם תמיד בין נט"י ובין בהב לן ונברך האיסור הוא עד שיברך בה"מ תחילה ואיך אפשר לשטתם לומר דאך לענין שתי' הוא דהוי גמר וצריך לבה"מ תחילה ולא לאכילה דלענין אכילה לא חשוב גמר דא"כ בה"מ מאן דכר שמי' הבה"מ הא אינו בא אלא על אכילה ואיך אפשר שיהא עדיין מותר לאכול ויצטרך לבה"מ א"ו דאין חילוק לשטתיהו והב לן לנט"י דמי' משא"כ לשיטתי' ושטת יתר הפוסקים דנט"י אינו זוקק אלא למוציא ודאי דשפיר י"ל דהב לן אינו שום ובהב לן יש חילוק בין אכילה לשתי' דאכילה שרי' בלא המוציא ושתי' אסורה בלא ברכה לפני'

ומסיים ולא מסתבר כלומר ומ"מ לא מסתבר לחלק ומקדים לפרש לפי' רש"י ורשב"ם לראי' שלא מסתבר לחלק כיון דלדידהו הסברא מוכרחת.

**ודע** דלדעת הרא"ש ספק לי מפני שלשונו הפשוט משמע דאין סברא כלל לחלק בין אכילה לשתי' ולמשמעות הר"ן פרק ע"פ מה דנאמר בכ"מ גמר מלאכול היינו גמר בלבו שלא לאכול עוד דהיינו היסח הדעת ממש ואילו כן כבר מוכרח הרא"ש להודות דיש חילוק בין אכילה לשתי' לענין נמלך דהיינו היסח הדעת שהרי כל הפוסקים השוו בשתי' דנמלך חייב על כל כוס וכוס כמבואר סי' קע"ד סעיף ה' וא"כ מה דכתב ולא מסתביר וכו' היינו בהב ונברך הוא דלא מסתבר לי' דהוא נחשב לגמר יותר מנמלך ואוסר אף האכילה בלא המוציא או דנימא דכל עיקר לא מסתבר לו לחלק בהיסח הדעת בין אכילה לשתי' אלא דאינו מפרש גמר מלאכול כפי' הר"ן הנ"ל אלא בסתם שגמר סעודתן לא חשבינן הגמר וסילוק דממילא להיסח הדעת לחלוטין אלא הנט"י ואמירת הב לן דאז ממילא בסתמא חשבינן להיסח הדעת אבל היסח הדעת להדיא דהיינו גמר בלבו שלא לאכול עוד דומיא דנמלך לשתי' שהי' בדעתו שלא לשתות אלא חדא אה"נ אליבי' שוה אכילה לשתי' ואסור לאכול בלא המוציא וכן קצת דעתי נוטה ובזה עיין בספר א"ע הכא ובמ"ש סי' קע"ח על הגהות רמ"א שכתב מיהו אם הסיח דעתו ודוק:

## הלכות ברכת המזון

### סימן קפד

#### סעיף א

קודם שיעקור ממקומו: נ"ב אע"פ שבדעתו לחזור למקומו משום שמא ישכח ולא יחזור:

### סימן קפח

#### סעיף י

דין זה נפיק מהגהות מיימון להלכות מגילה בשם מהר"ם כדאיתא בב"י בלשון זה אבל הג"מ כתב דשם מהר"מ שצריך לברך על הנסים כדאשכחן רב צלי של שבת במוצ"ש והאמת שלשון זה איתא בהג"מ גופי' [בתשובת מהרי"ל סי' נ"ו מביא הלשון הכי כדאשכחן דרב צלי של שבת במוצאי שבת שתים של חול וזה ודאי אין להולמו ובתר הכי כתב וכן מנהג פשוט להתפלל על הנסים וכו' אמנם יש תשובת הרא"ש דקיימא כותי' שאין להזכיר ומשמעות הלשון כאילו התשו' הרא"ש מסכמת עם הג"מ וצ"ל במיימוני אין צריך לברך ואף סיום לשונו הי' דרב צלי שתים של חול וצ"ע כי לדעתי יש גמגום בלשונו] אבל ע"כ הוא ט"ס כי א"א בשום מקום להמצא דאם שכח או נאנס מלהתפלל

מנחה הא קיי"ל מתפלל ערבית שתים של חול אלא עיין ברכות כ"ז שם איתא דרב צלי של מוצאי שבת בשבת וכן צ"ל והראי' ע"כ ע"ד זה שכמו שאין הקפידא להתפלל של חול בשבת כן אין הקפידה לומר על הנסים איפכא אבל א"כ אין שום ראי' דשם הטעם דרב כר"י ס"ל דמפלג מנחה זמן מעריב לענין תפלה ותדע שהרי ביום גמור אם התפלל של חול חוזר ותו דשם אף דלענין עשיות מלאכה שבת הוא כדאיתא שם בתוס' מ"מ אין קפידא אם מתפלל בזמן זה של חול שהרי בשל חול אינו מזכיר להדיא ההיפוך דהיינו שאינו שבת משא"כ אם אומר על הנסים בזמן שאינו פורים או רצה בזמן שאינו שבת דאומר מה שלא שייך כלל לזמן הזה אפשר דיש קפידא והראי' אינה פועלת אלא לסתור ראי' ראשונה שהביא הרא"ש מהתוספתא דאליבא דר' יוסי כיון שמברך בזמן שהוא שבת צריך להזכיר של שבת ע"ז מביא ראי' שפיר דאף בשעה שהוא שבת לכל מילי מ"מ כיון שהתפילה שייכה לערב לא הזכיר בה של שבת ה"ה לדידי' כיון שהבה"מ הוא תשלומין על מה שאכל ביום שבת יזכיר של שבת ועדיין צ"ע קצת:

## סימן קצו

### סעיף א

אכל דבר איסור אין מברכין עליו ז"ל הרמב"ם פ"א מהלכות ברכות והראב"ד משיג וכ' שלא נאמר אין מזמנין עליו אלא דלא הוי קביעות יען שהוא דבר איסור והוי כמו אכילת פירות וקשה לי להראב"ד שהרי בגמרא שם מקשה טבל פשיטא ומשני בטבל דרבנן תו מקשה מעשה ראשון שלא נטלה תרומתו פשיטא ופרש"י פשיטא דהיינו טבל ועל הקושי' פשיטא דטבל לא פירש מידי ובשלמא להרמב"ם י"ל דפשיטא דעל דבר איסור לא שייך כלל לברוכי כדאיתא בירושלמי אין עבירה מצוה ומקרא מלא נמי הוא ולרשע אמר אלהים מה לך לספר אוקי: אבל להראב"ד דבאמת בעי ברוכי ההוא פשיטא מה"ת דמי ידע דמשום דדבר הוא לא יחשב קביעות ודוחק דמדיוקא דרישא שמעינן מדתנא אכל דמאי מזמנין נשמע אבל לא בטבל דלשון פשיטא לא משמע הכי וצ"ע:

## סימן ר

### סעיף א

מסיים אף הוא אינו רשאי וכו' עיין מ"א מה שמעתיק בשם הב"ח וכן משמע בפרש"י וא"י א"כ דאין חיוב זימון חל עליו עד שיגמרו סעודתן למה חייבין אלו השלשה שפרשו ונתחברו לזמן ואפילו לא אכלו יחד הא מעולם לא חל עלייהו תורת זימון א"ו מוכח מרש"י דלא כהב"ח ע"ש דף נ':

**סעיף ב**

הג"ה ואם הי' דעתו לחזור ולאכול פת עיין מ"א מ"ש וכתב הב"ח וכו' דכיון שמצטרפו עמו ב' אחרים שלא זימנו יכולים לזמן עליו נ"ב דלא גרע מאכל עלה של ירק ב"ח וא"כ עיין מ"ש המ"א אבל וכו' ועיין ר"ס קצ"ד הוא לענ"ד לא קרב זא"ז כי שם איירי ממי שזימן ובירך ושוב לא אכל מאומה עם השנים אבל הכא שאך מפסיק ואח"כ אכל עם השנים הנשארים מה"ת לא יוכל שוב שנית להצטרף עמהם כאילו בא אחד ואכל עלה של ירק עמהם שהי' מצטרף:

## הלכות ברכת הפירות

### סימן רב

**סעיף ו**

במ"א ס"ק י"ז העתק מה שמצאתי כתוב בצד הש"ע כ"י הגאון מו"ה אלחנן ז"ל אב"ד דפה א"כ ה"ה לקליפין. כתב הגאון והנה קינדטיר טורטין שהם משקדים המרים וצוקר ובצים ואין בהם קמח ואף אם נותנים לתוכן מעט אינן אלא לדבק נ"ל שיברך שהכל אע"ג דשקדים הן רוב מ"מ כיון דנתרסקו ואין צורתן עומדת מברך שהכל וכמ"ש הרמ"א בסעיף ז' ואפילו להחולקים עליו מודים בזה שנשתנה לגמרי וכמ"ש במ"א סי' ר"ח ס"ק י"ב ולקמן סי' ר"ד ס"ק כ"ב ובס"ס ר"ה סק"ט ולענין בישול עכו"ם עיין בי"ד סי' קי"ג סעיף ב' דאזלינן בתר העיקר א"כ ה"נ י"ל דאע"ג דבצים נאסרו מ"מ כיון דנתערבו בשאר אזלינן בתר העיקר מיהו גם השקדים המרים הם עיקר ורוב דהא מה"ט אין מברכין על השקדים המרים וכמבואר כאן סעיף ה' ובשו"ת מהריט"ץ סי' קס"א צידד להקל ואין דבריו נוחים בעיני עכ"ל:

**סעיף טו**

וכן הנובלת עיין ב"י מה שמשיג על רבינו ירוחם ובט"ז סי' ר"ד ולפ"ר כתבתי הט"ז במח"כ לא עיין כלל בהסוגי' והעיקר דשני הפירושים אמת ושניהם בכלל הנובלות כדכתב המ"א. והכי מבואר בהר"ש פ"ק דדמאי ע"ש וכן רש"י גופי' פי' בישעי' סי' ל"ד וכנובלת תאנה וזהו שפירשו רבותינו מה נובלת בישולי כמרא שנתבשלו בכומר לאחר לקיטתן צוברן ומתחממות ומתבשלין. ותמרי דזיקא היינו מה שהרוח משירן בתר שנתבשלו והב"י ז"ל באמת חזר מהשגתו על ר"י אבל הפי' בהגמרא שחידש שם הב"ח בסי' ר"ב נמי ליתא והדברים פשוטין אמנם שוב עיינתי וראיתי שכדין השיג הב"י על הר"י ולא על הרמב"ם והטור כי הנה הר"י פי' נובלת שהוא מין פרי ולא נגמר בישולו ומשמעותן שלא נגמר מחמת שנשר מעצמו ע"י סיבה או זיקה אבל אילו שהה על האילן

הי' נגמר וע"ז השיגו שהרי פסקינן ושאר כל אילנות משיוציאו כל שאינם מרים ביותר אבל מה שלא נגמר בישולו אינו מזיק מלברך בורא פרי העץ משא"כ הטור נקיט בלשונו והן מין תמרים שאינם מתבשלים על האילן שר"ל שאותן מינין הרעים אינם מתבשלין על האילן לעולם והוא הפי' השני של הר"ש ופי' רש"י בישעי' ושניהם אמת לדינא אבל תמרי דזיקי שהוא מה שהרוח מפילן קודם בישולן זה אין קללה ואף בורא פה"ע מיבעי לי' לברוכי דמה נ"מ אם נלקטין ביד קודם בישולן ומה לי אם הרוח מפילן אחרי שכע"מ דשאר כל האילנות משיוציאו וזה הברור ודלא כהב"ח וט"ז ואף המ"א לא דק במה שהעתיק מן הב"ח וה"ה אם נפלו מן האילן קודם שנגמר בישולן וזה ליתא שאם ראוים לאכילה בורא וכו' מיבעי ואם אינם ראוים אף שהכל אין מברכין עליהם. והאמת שע"צ הדוחק קצת אפשר לפרש אף הר"י לפי' הטור שהרי התחיל והן מין פרי אלא שסוף לשונו אינו מדוקדק וכנ"ל שוב מצאתי בתשו' שער אפרים סעיף ג' פי' באמת אף הר"י כדדחקתי ומשיג על הב"י שבחנם השיגו:

## סימן רד

### סעיף ח

הג"ה אם אנסוהו עמ"א וכ' ומיהו אפשר לחלק בזה נ"ב החילוק פשוט דבאנסוהו לא שייך לברך שהוא שבח לבורא שברא דבר זה שהרי עדיף לו שלא הי' בעולם לאנסו בו משא"כ אונס דרפואה דודאי יש מקום לשבח הבורא על בריאתו ובחילוק זה מיושב נמי אכילת מצה באונס:

## סימן רה

### סעיף ב

נידן קאפע טע. אם לברך עליהם שהכל או בפ"ה האריך בתשו' פרח מטה אהרן ומסיק דהקרוב שתלי' בפלוגתא דהרשב"א והרא"ש שלהרשב"א שמחלק בין דובשא דתמרי למי שלקות וכתב דמי שלקות היינו דוקא בפירות שאין דרכן למיכלן בעינייהו נמצא לדבריו קאפי טע שאין דרכן למיכל בעינייהו ונשתנו למעליותא מהראוי לברך בפ"ה כמו על מי שלקות משא"כ להרא"ש ובפרט לדבריו בתשו' שמחלק במי שלקות היינו טעמא דמברך כמו על השלקות משום שעיקר שליקתן כדי לאכול השלקת משא"כ במי שעורים של חולה כיון דעיקר שלקות השעורים אינו אלא בשביל המים כדי ליתן בהם טעם והמים עיקר מברכינן שהכל א"כ ה"ה קאפע טע נמי שהכל ולדידי קשיא דא"כ מיא דשיבתא שפרש"י שנותנין מעט בקדירה למתק בעלמא ולא לאכלו ומ"מ מסקינן שמברכין על מימי תבשילו ב"פ האדמה ולדברי תשו' הרא"ש הא זה אין עיקר בישולו

כלל משום האניס שהרי פרש"י לא לאכלו מבשלין אותו ומ"מ מברכין בפה"א ובע"כ לומר דודאי הרא"ש בתשו' הרי התחיל בתי' התוס' דתלי' במה שנשתנה לעלוי ושכר שעורים חשוב נשתנה לגריעות' הואיל ויש לו עילוי אחרינא בפת וא"כ ממי שיבתא מעקרא ל"ק לי' דזה נשתנה למעליותא אלא דמיא דכולהו שלקא לא ניחא לי' בתירוץ הרשב"א דאיירי דוקא בדברים שאין דרכן לאכול בעינייהו אלא אפילו בפירות וירקות שדרכן לאכול בעינם והוי נשתנו לגריעותא ולהכי מחלק דשאני מי שלקות שעיקר שליקתו עבור הירקות וא"כ הדר קאפע טע אף להרא"ש מהראוי לברך בפ"ה כיון דנשתנו כל עיקר למעליותא שהרי מעיקרא כלל אינם ראוים לאכילה וגריעי משתיתא בעודם חיים אמנם הנלענ"ד דקאפע טע אדרבה מדחיים אינם כלום הם בדומה דחומץ סתוניות דאיתא שם בהרשב"א ד"ה דבש וקשה תינח כולהו אלא חומץ סתוניות ודאי נשתנה לעלוי מקרי ואולי נאמר דכיון שהסתוניות בעצמן שהן הענבים הגרועים שאינם מתבשלים מעולם הן גרועין מאוד ואינן ראוין גם היוצא מהן אעפ"י שהיא יותר ראוי מהן עצמן מ"מ הוא גרוע כל כך שאינו ראוי לקרות משקה אלא זיעה וא"כ ה"ה קאפע טע שבעצמן אינן ראוי לכלום ואינן דומה לשבת דמ"מ ראוי לאכילה אלא שאין דרכו ומדהם גרוע כל כך אילו למשל הי' באפשרי להוציא מימיהן לשתי' דומיא דחומץ הנ"ל הא לא הי' נחשב אלא לזיעה ושהכל ברכתו מכ"ש שאף לזה אינו ראוי אלא להוציא ע"י שליקה טעמו די"ל אף טעמו אינו אלא זיעה ולהכי לכ"ע דינו בשהכל ועיין תשו' הנ"ל ותשו' ש"י ופ"מ ב' חלקים ודוק ודע דלדברי הרא"ש בתשו' הנ"ל שלענ"ד הוא עיקר ההבדל לדעתו בין מי שלקות לשכר שבמי השלקות עיקר שליקתן כדי לאכול הפרי ודלא כהחילוקים הנאמרים במ"א סי' ר"ד סק"ט א"כ אין מן הספק אצלי שמי השלקות הנאמר בגמרא אינו אלא ע"י בישול אבל ע"י שרי' בצונן איך אפשר שעיקר השרי' בשביל הפירות שהרי עינינו רואות שכל הפירות הנשארים בצוננים ונתקלקלו עד שכמעט אינם ראוים לאכילה כלל ופשיטא שעיקר שרייתם אינו אלא בשביל המים והיו דומים ממש לשכר וא"כ צ"ע החלטת הב"י ז"ל בסי' ר"ב דהגמרא במי שלקות איירי בין ע"י בישול ובין ע"י שרי' דלענ"ד לדברי הרא"ש הנ"ל ליתא:

## סימן רח

### סעיף ד

והתוס' נסתפקו כתב המ"א אפילו בשעורים חיים ול"ד לקמח וכו' גמרא נ"ב בהרשב"א מבואר להדיא הספק זה נמי על הקמח גם דבריו שהביא בשם הגמרא לא נאמרו אלא

על ברכה ראשונה וכן נראה לי שג"כ כונתו אלא שהציון על ותוס' נסתפקו הוא מקולקל וגם שכתב להדיא דמברך ב"נ לכן ודאי צ"ע:

## סימן רט

במ"א ס"ק ג' בא"ד כתב ומ"מ למה פסקו תוס' לחומרא נ"ב קושי' זו אינה אלא לפי' הרי"ף אבל להתוס' שמפרשים פרש"י הרי מוכח מדבעי' לי' בסיום שהכל וקשה ות"ל אפילו סיים נמי בפ"ה ובתוך כ"ד אמר נמי שהכל יצא מטעם תכ"ד א"ו שבאופן שטעה בהמין ולא ידע לא שייך תכ"ד ובודאי לא יצא ולכן אך בדסיים מיד בתר מלך העולם בשהכל הוא דמבעי' לי' וכן פסקו התוס':

## סימן רי

### סעיף א

האוכל כתב המ"א בשם כ"ה נ"ל דכל האוכלין מצטרפין לכזית. נ"ב צ"ע בגוף הספר כי מה שכתב דכל האוכלין מצטרפין לפ"ר יראה לי דזה דוקא כשברכותיהן האחרונה שוות דאי באין שוות מה עניינם לצירוף כי עיין מס' יומא דף פ"א דע"כ לא פליגי רבנן עלי' דר"י אלא לענין טומאה ובלא זה כבר פסקינן כר' יהושיע ומה"ת לאצטרופי מה שאין ברכותיהן שוות וא"כ א"י לפרש אכל חצי זית משבעה מינין וכו' מברך בנ"ר ברכה זו מה תהא עלי' אחרי שפסקינן שאף ב"נ צריכה שעור וגם אפילו שבעת המינין פחות מכשיעור אינו מברך כלום וגם מ"ש ונ"ל דה"ה פת ודבר אחר א"י מאין יבא הצירוף לחיוב ב"נ. להכי צ"ע כנ"ל טעם דינין אלו:

הג"ה אבל אם לקח הגרעין ממנו לא מקרי ברי' עיין מ"א כתב וצ"ל להרר"י שר"י לא אכל זית רק בריה אחרת נ"ב מעולם לא עלה על לב הר"ב ר"י לפרש הכי אלא שהרי מחליט תחילה וכותב ונראה שהתלמוד שלנו חולק על הירושלמי ולבסוף לא כתב אלא כדי למעט המחלוקת אבל לענין הדין אפשר להשוותם ור"ל דלענין דין ברי' דפרידה אחת של ענב או של רמון בזה שדרכו לאכול אף הגרעין שפיר אף תלמודן מודה דמקרי וחייב בברכה משא"כ בזית מפני שאין דרכו לאכלן להכי סובר תלמודן דלא הוי ברי' והירושלמי בזה מחולק עם תלמודן ומדמה אף זית ובזה אין הלכה כמותן:

## סימן ריא

במ"א סק"ב בא"ד וכ"מ ברא"ש במ"ש וכו' נ"ב לפי עניות דעתי לא משמע מהרא"ש מידי כי זה כתב לשיטת רוב המורי' דהיינו הי"א ולשטתייהו לק"מ כי מה שנאמר חטה קודם לגפן היינו בחביב לו בשוה ופסקו לבסוף הוא לדעתו כמו שכתב ונ"ל ואזיל למסקנתו

שכבר מוכרח לתירוץ לשטת בה"ג דקדימתו חטה היינו בפת ותבשיל או נגד שעורים ע"ש וק"ל וישוב המ"א בהטור הוא לענ"ד סברא בלא טעם:
**סוף סימן הנ"ל** כתב המ"א זה הכלל כו' בפה"ג זית. נ"ב זה נפיק לו ממה שדחק ליישב הרמ"א בדרך ההג"ה שבלבוש שבתוך סק"ח ועיין בב"י כתב שדברי הש"ע שבסעיף ו' הם אחדים עם דברי הרמב"ם בדין ברכה אחרונה שבסי' ר"ח סעיף י"ב דגם הרמב"ם להכי מקדים כל חמשת מיני דגן בהברכה אחרונה לשבעת המינין וא"כ לשטת המ"א דפה אם אכל אפילו תבשיל שעורים וזתים היה מהראוי להקדים על העץ קודם על המחיה וזה אף בהטור מבואר להיפוך וכן הרמ"א סתם לעיל לכן לענ"ד כלל זה עדיין צ"ע:

### סימן ריב

במ"א סק"ג בא"ד וע"ק כו' דלמא מ"מ ס"ל לר"י כו' נ"ב כיון דר"י פליג את"ק פשיטא דבמה דאיירי ת"ק איירי ר"י אבל באמת לא היה לו להאריך אלא להביא הת"ה בשם הירושלמי דבהדיא פליג אלא שצ"ע בגוף הספר: שוב כתב מ"מ אין הצנון עיקר נ"ב האגור כתב אבל אם הצנון עיקר והוא מפרש שאינו עיקר:
**במ"א סק"ד** מסיים וצ"ע מנ"ל הא. נ"ב א"י אף לפירושו מנ"ל הא :

## הלכות ברכות הריח

### סימן רטז

במ"א סק"ג וא"ל דהמוס"ק פירשא בעלמא הוא קשה דכיון שע"כ מוכרח להודות שפירשא דאתא מדבר איסור שרי ממילא מוכח דבתר השתא אזלינן דאל"ה מנ"ל דפירשא דאתי מדבר איסור דשרי וצ"ל דסובר דטעמא דפירשא דשרי היינו משום דלא הוי כדרך אכילתו וזה צ"ע בסוגיא דפסחים ועיקר קושייתו מבכורות עיין סי' תס"ז בח"י שישבה שוב ראיתי בתוס' ע"ז דף י"ב ד"ה אלא דכל שלא כדרכו עכ"פ איסורא מיהו איכא ועיין במ"ל פ"ה מה' יסודי תורה מסופק אי דאורייתא או דרבנן ויהיה איך שיהי' מ"מ מדשרינן אפרוח מביצת טריפה וחלב כשירה שינקה מן הטריפה מוכח לפ"ר דבתר השתא אזלינן ועדיין צ"ע [וכן משמע ממה שהשיב ר"י מת מטמא ואין כו' מטמא נדה דף ע' ע"ב]:

### סימן ריז

#### סעיף א

הנכנס וכו' כתב המ"א כשמונח בחדר אפילו כונתו להריח אינו מברך (ש"מ הא בחנות אפילו אין כונתו להריח מברך דאל"ה מה אפילו הא אך זה הוא דחלוק חדר מחנות א"ו

דבחנות אפילו אין כונתו להריח מברך דלא כהט"ז) לפ"ר לא משמע הכי מהרא"ש דז"ל פרק אלו דברים אמר ר"ה בשמים של בה"כ אין מברכין עליו מ"ט כל מידי דלאו לריחא עבידי לא מברכינן עלי' הא דאמרינן האי מאן דארח אתרוגא מברך מיירי כגון שלקחו להריח בו או לאכלו ולהריח בו אבל אם לקחו לאכלו והריח בי כיון דלא נתכוין להריח אין צריך לברך עליו. הרי נשמע מיניה דאילו נתכוין להריח בו אף שהאתרוג חשוב דלאו לריחא עבידא היה חייב לברך וכן כתב המ"א עצמו סי' רי"ו סק"ה דלאו לריחא עבידי ומ"מ כשנטלו להריח בו חייב לברך ומשמע מפני הכונה אבל כי דייקינן יפה כתב דהא חזינן דסתמו כל הפוסקים ואף הרא"ש בבשמים של בה"כ ושל מתים דאין מברכין ומשמע ברור אפילו אחד עומד ומכוין להריח נמי אינו מברך גם מה שמחליט שאתרוג חשוב לאו לריח עביד אי אפשר לומר משום דעיקרו לאכילה נברא דודאי כיון שהקב"ה ברא בו ריח טוב אף הריח נברא להנות בו בני אדם. אלא מפני שלשון הסוגי' האי מאן דארח אתרוג משמע אפילו האתרוג מונח במקומו ואחד בא והריח ממילא חייב לברך בזה הוקשה לו דמ"ש מבשמים בה"כ דכיון דלאו לריחא עבידי דהיינו שלא הונח שם מבן אדם כדי להריח בו בני אדם אין מברכין עליו וה"נ האתרוג במקום שמונח הא לא לריחא עבידי להכי פי' שנטלו כדי להריח או לאכלו ולהריח נמצא הונח מבן אדם במקום שמביאו אליו והוי לריחא עבידי אבל נטלו לאכלו והריח בו כיון שלא נתכוין להריח נמצא לא חשיבא נטילה זו עביד לריחא שהרי לא הובא למקום זה כדי להריח בו אבל חנות של בושם כיון שהונח שם מבן אדם כדי להריח בו בני אדם שוב כל מי שמריח בו אפילו ממילא חייב לברך כדמשמע לשון הברייתא והריח בו דמשמע ממילא דלא כהט"ז אלא כהב"ח והא"ר ודין המ"א נכון דאפילו במכוין כל שלא הונח שם להריח נשמע מבשמים של מתים ובה"כ דאין לברך: וא"כ הנכנס לבית ששורפין בו קאפע והוא נותן ריח טוב אף שעומד ומכוין להריח אין צריך לברך אבל אם לוקח גרגרים קאפע שרופים להריח בם ודאי חייב לברך כמו אתרוג:

**איתא** בטור כתב הרמב"ם ז"ל וכן המריח בכלים שהם מוגמרים אינו מברך לפי שאין עיקר אלא ריח בלא עיקר ולא הבנתי דבריו כיון שהוא חושב אותו עשוי להריח שכן משמעות דבריו וכו' וא"כ למה אין מברכין עליו אפשר שרוצה להשוות לריח רע וכו' ואינו דומה דהכא בהנאה תליא והרי נהנה וראוי לברך עליו עכ"ל הטור ואני אומר דברי הרמב"ם ז"ל הם ריח שיש בו עיקר שהרי ידוע שהברכות נתקנו מפני שאמרו חז"ל הנהנה בלא ברכה מעל ככה העתיק הרמב"ם ריש הלכות ברכות: ואיתא פסחים דף כ"ו אמר ר"ש בן פזי אריב"ל משום בר קפרא קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה וריח

אין בו משום מעילה והא תניא והמריח בה מעל אלא אמר ר"פ קול ומראה אין בהם משום מעילה לפי שאין בהם ממש וריח לאחר שתעלה תמרתו אין בו משום מעילה הואיל ונעשית מצותו ופרש"י קול ומראה אין בהם ממש ופטור לעולם וריח יש בו ממש בסממנין לפיכך חייב הרי מבואר דריח שאין ממש בסמנין הוא בדמיון קול ומראה ואין מועלין בו ואף דקול ומראה גופיה אין נהנין בם לכתחילה כדדייק הסוגי' מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא מ"מ הא חזינן שלא ניתקן מעולם ברכה על הנאת מראה וקול והיינו משום דלא חזו רבנן להוציא שם שמים אלא על דבר שהנהנה בו מעל וה"ה ממילא ריח שאין בו עיקר אף על פי שהנהנה והוא ברור:

## הלכות תפילת המנחה

### סימן רלב

**סעיף ב**

ואם התחיל באחת מכל אלו אינו מפסיק כתב המ"א ואם התחילו סמוך למנחה קטנה מפסיקין אפילו יש שהות הנה כתב זה על לשון הש"ע שהוא לשון הרמב"ם וה"נ ביאר הלח"מ לשון הרמב"ם ולענ"ד אין זה המכוון כלל בסתימת לשון הרמב"ם וש"ע ולא בלשון הרי"ף אלא דעתם הואיל ולית הלכתא כריב"ל לענין טעימה ה"ה בזה לית הלכתא כותי' דאפילו התחילו לאחר מ"ק אין מפסיד. ודלא כשטת ר"ת דמחלק בזה אלא כלהו עומדים בזה בשטת בעל המאור אך שבזה מחולקים עמו שסוברין דהנהו אקומתות שנאמרו בשבת פירושא דמתני' הלכה נינהו אף דאליבא דריב"ל נאמרים מ"מ מדחזינן דלריב"ל הפי' במתני' האיסור לכתחילה במ"ג נמי נאמר בזה עכ"פ הלכה כותיה אבל במה דלדידיה הדיעבד הנאמר במתני' לא איירי אלא במ"ג בזה אין הלכה כותיה ובכל גונא איירי אפילו במ"ק וזה על דרך בעל המלחמות ע"ש תדע דאל"ה אלא כדפי' הלח"מ קשה לשיטת הרמב"ם דס"ל מנחה גדולה לא הוי הזמן אלא דיעבד ומנחה קטנה היא עיקר הזמן כדאיתא לקמן סי' רל"ג א"כ מה מקשה בשבת על ערבית למ"ד חובה וסוכה מדתנן אם התחילו אין מפסיקין דילמא היינו דוקא בהתחיל לאחר הגיע זמן מנחה גדולה דלאו עדיין עיקר זמנו וסי כהתחיל בהיתר' משא"כ ערבית וסוכה דהוי כמו התחיל לאחר מ"ק דהוי עיקר זמנה והוי התחיל באיסור ממש ולכן מפסיקין ולשטת ר"ת ע"כ לדחוק דס"ל דלא כהרמב"ם בזה ואף מ"ג עיקר זמנה משא"כ להרמב"ם קשה א"ו דהרמב"ם בשטת בעה"מ וכנ"ל וא"כ קושיא הגמרא מהמתני' לדידן דלא פסקינן כריב"ל ואיירי

מתני' בכל גווני אפילו התחיל לאחר מנחה קטנה אין מפסיקין ושפיר מקשה ובח"מ הרמ"א הגיה כדבריו והש"ע בכיון השמיט ודוק:

**הט"ז** סק"ב האריך ולבסוף מסיים כנלענ"ד ברור דלהאי דעה וכו' יש לאסור אפילו דיעבד בס"ג כשיגיע זמן מ"ק משמע דאפילו באמצע סעודה צריך להפסיק משום דשכיח שכרות וזה לענ"ד אינו למה דפסקינן לקמן סי' רל"ה סעיף ב' דאפילו לתפילת ערבית אף דשכיח שכרות א"צ להפסיק אלא בנטל ידיו ולא באמצע סעודה והיינו ע"פ הר"ן בשם הרשב"א דהוכיח דלא מחמרינן מהנהו טעמא דשכרות או דלא מירתת אלא אך להפסיק בהתרת חגורו ולמד מזה הרמ"א דה"ה בנט"י אבל בהתחיל לאכול ממש א"צ להפסיק אפילו למ"ד ת"ע חובה ומהרא"ש שמביא הט"ז אין ראיה לסתור דין זה דהרשב"א דהרא"ש אמתני' קאי שמפרשין רב נמי בהתחלה קלה דנט"י או הסרת חגורה ושפיר קאמר. ולענ"ד אף מהרמב"ם מוכח דסובר כהרשב"א לשטת הב"י סי' פ"ט ועיין במ"א ס"ס ע' וע"כ שסובר הרמב"ם איירי בק' של ערבית ומה שהעתיקו בש"ע בדין ק"ש של שחרית צ"ל שחזר בו בש"ע או בסי' פ"ט בב"י חזר בו וקשה ת"ל ק"ש של ערבית הא לא גרע מתפילת ערבית למ"ד חובה דצריך להפסיק א"ו כסברת הרשב"א והרמב"ם איירי בעסק באכילה ממש כמשמעות לשונו ויהיה איך שיהיה סברת הרשב"א נפסק להלכה בסי' רל"ה וממילא ה"ה דין דהט"ז לא שייך רק בהתחיל בנט"י עוד נלענ' ראיה לסברת הרשב"א שבדבריו מתורץ קושי' תוס' סוכה דף ל"ח ד"ה י"ט שני דרבנן דשם איירי בעוסק באכילה ממש כדקתני נוטלו על שולחנו ובזה אין טעם דלא מירתת מספיק להפסיק ודו"ק:

## סימן רלה

### סעיף א

בהטור מביא פלפול הרא"ש על ר"ת וע"ש בהרא"ש פ"ק דברכות כי העולם מקשים על מ"ש הרא"ש לסתור ראיות ר"ת מרב דצלי של שבת בע"ש בלשון זה ומרב אינה ראיה דילמא כר' יהושיע ב"ל ס"ל דאמר תפילות באמצע תקנום ושמא היה קורא אחר צאת הכוכבים והקשו דא"כ איך אזלה הסוגי' דף כ"ז אדרבה מדר"ה ורבנן לא מצלו עד אורתא ש"מ דאין הלכה כר"י מה הראי' דדלמא אינהו כר' יוחנן ס"ל דבעי מסמך גאולה לתפילה ולהכי לא צלי עד אורתא מפני הק"ש ולעולם נמי כר"י ס"ל ונראה ליישב דהא בל"ז צ"ע דבפרק תפילת השחר הלכה ו' כתב הרא"ש ולאחר יציאת הכוכבים היה קורא ק"ש בעונתה ואף על פי שלא היה סומך גאולה לתפילה כיון שהיה מכוין למצוה להוסיף מחול אל הקודש לא חייש לסמיכה ולפרש"י סותר עצמו דלדבריו בפרק ת"ה לא היה

צריך לדבריו דרב כריב"ל ס"ל א"ו דבפ"ק נמי הכי כונתו דודאי לא ר"ל דרב כריב"ל לגמרי סובר דא"כ מה אירי' דצלי בשבת מבעיא בתר פלג מנחה אפילו בחול נמי א"ו ר"ל דאך בשבת מפני המצוה דהוספה כריב"ל ס"ל דלא לחוש למיסמך משא"כ בחול סובר נמי כר' יוחנן: וא"כ מסתבר לתלמודא דבסברא זו ליכא מאן דפליג על רב דודאי מצות הוספה דשבת עדיף ממצות סמיכה דגאולה לתפילה ושפיר קאמר אדרבה וק"ל:

## הלכות צניעות

### סימן רמ

במ"א ס"ק ט"ו נ"ל וכו' כדאיתא באהלות פי"ג. נ"ב אף דשם מבואר דאם נקבו במקום אחד כמלא מקדח לא חשוב מחיצה היינו משום דלענין טומאה לא אמרינן לבוד אבל עכ"פ נשמע משם דמחיצה הוי ונ"מ לשאר ענינים דאמרינן בהו לבוד שפיר חשובי מחיצה כן נתבאר כונתו עי' תשו' שער אפרים סי' קי"ט ע"ש.

**שוב** כתב המ"א וממ"ש ריש סי' שט"ו משמע קצת דשרי. הנה כתב קצת משום דאף למה שמדקדק שם דאיירי במחיצה גבוה י' ומגולה למעלה מ"מ אין ראיה להיתר תשמיש באופן זה דאיסור תשמיש מילתא דלא יראה בך ערות דבר דבראיה תליא משא"כ עשיית צרכיו דבמחנך קדוש תליא ומטעם זה דבראיה תליא הורה בתשו' הנ"ל בפשוט לאיסור':

## הלכות שבת

### סימן רמד

במ"א סק"ח כתב פה בעירנו וכו' כדאמרינן היתה לו גבשושית נ"ב דף ע"ג ע"ב בל' זה היתה לו גבשושית ונעלה בבית חייב משום בונה וז"ל רמב"ם פ"י הלכה י"ב המשוה פני הקרקע בבית כגון שהשפיל תל או גיא הרי זה בונה וע"ש בהה"מ וא"כ דאין איסור זה אלא משום משוה פני קרקע ר"ל דבמרוצף באבנים אין איסור ועיין סי' של"ז והיינו לענ"ד טעמי' דגדול שהתיר אבל טעמו דמשום דבשל רבים אין חשדא כבר עמד עליו בספר ת"ש וביטלו בטוב טעם ומלבד זה לענ"ד בשל הרבים מדלא חשודי יותר יש לחוש שילמדו מהם היתר אפילו בשכירות דלא כ"ע דינא גמירי לחלק בין שכירות לקבלנות הכלל שלענ"ד אין שום הבדל ויפה [עשו] הגדולים שלא רצו להתיר והוא מדינא אסור כמו בשל יחיד וגרוע מיניה ולא משום חילול השם לחוד:

## סימן רמו

במ"א ס"ק י"א ומהב"י אין ראיה דהוא פי' לדברי הרי"ף נ"ב א"י למה כי אף שפי' הכי להרי"ף מ"מ ודאי אף לשון הטור הכי מפורש דמן הסתם לא הפקירו אלא ליום השבת וביום השבת רשות הטי עליה אבל בלא"ה ודאי דצריך להיות הפקר גמור לכל עולם ביום שבת כמבואר בט"ז:

## סימן רמח

### סעיף א

הג"ה אבל קודם ג' ימים שרי וכו' ואפי' אין בגובה המים י' טפחים אף דבסעיף ב' סותם הש"ע אבל במקום שידוע לנו וכו' אסור משום איסור תחומין והמעיין בב"י נראה בזה דעתו ע"פ תשובת הרמב"ם דאפילו נכנס בתוכה קודם ג' ימים יש למטה מי' בשבת איסור הליכה מחוץ לתחום וכן כתב בסימן ת"ד להדיא וז"ל כתב מהרי"ק שאם נכנס בספינה ג' ימים קודם השבת מותר להלך בה חוץ לתחום בשבת ואפילו אין במים י' טפחים לדברי הכל וכבר כתבתי בסי' רמ"ח שהרמב"ם בתשובה חולק על זה וכן מביא שם הב"י בשם ר"י בשם הרשב"א בלשון זה וספינות המהלכת בנהר והן גוששת אסור לילך בהם בשבת יותר מאלפים ואפילו כולה גוים ואפי' נכנס ד' ימים קודם השבת מ"מ מדלא ביאר הש"ע בסעיף ב' להדיא שאפילו קודם ג' ימים יש איסור סתם הרמ"א דעת מהרי"ק כאילו אין חולק עליו ע"פ מ"ש בד"מ מילתא בטעמא ע"ש. ולענ"ד נמי דברי מהרי"ק ברורים בדעת הרי"ף שהרי הרי"ף כתב להדיא מדסתם הברייתא ש"מ דאיירי בין בגדולה בין בקטנה הרי שאף בקטנה שהולכת בפחות מי' נמי שרי קודם ג' ימים וע"כ כדכתב מהרי"ק דנהי דאינו סובר לחלק בין תוך ג' ימים לקודם ג' באיסור תחומין כדמקשה על ר"ח שם מ"מ לדידיה ע"כ סובר כשטת הרשב"ם ע"ש ודו"ק והרמב"ם בתשו' שאוסר ההליכ' למטה מי' לענ"ד ע"כ בזה אינו איול בשטת הרי"ף רבו אלא סובר כדכתב המהרי"ק דכיון דאינו אלא איסור דרבנן לא רצו לגזור כל כך ומחלק שפיר בין קודם ג' ימים לתוך ג' ולהכי באמת אינו מבואר להדיא דתמיד אסור ואפילו קודם ג' ימים דאל"ה יקשה עליו קושית המהרי"ק דליפשט הסוגיא דאין תחומין למעלה מי' מדשרי' הברייתא ההפלגה קודם ג' ימים וכן מ"ש הב"י הכא ולדעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש בימים המלוחים בכל גוונא אסור ובנהרות הנובעים אם אינם עמוקים י' לכ"ע אסור משום תחומין ליתא בדעת הרא"ש ודאי שהרי לא כתב במי שהוציאוהו אלא ואין נראה לי דבריו בזה דהיינו במה שמתיר הרשב"ם אף בשבת וכדמסיים שם ומשמע דוקא בע"ש אבל בשבת לא ואדרבה בפ"ק דשבת כתב ועוד כיון דתחומין דרבנן לא הוי להו לב"ש למיסר דהא לא אסרי ב"ש

להתחיל קודם מלאכה האסורה מדרבנן שנעשית מאליה וכן בהתשובה שמביא הב"י והיא כלל כ"ב דין י"ב מתיר להדיא ללכת בספינה קודם שבת אף אם מפלגת בשבת כל שאינו יוצא משם אף שפי' שם להדיא הספק תחומין למעלה מי' לחומרא כדפסק נמי בהלכותיו ע"ש ודו"ק. ולהכי עכ"פ לענ"ד פסק המהרי"ק ברור לכ"ע זולת לדעת הרשב"א הנ"ל ובאמת א"י ליישב אליביה הוכחת המהרי"ק דליפשט מברייתא דאין מפליגין דאין תחומין למעלה מי' אף גם קשיא לי לשיטתיה דהרשב"א א"כ בעובדא דר"ג במתני' ריש פרק מי שהוציאוהו פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה אמר לר"ג מה לירד למה המתינו עד שהגיעו לנמל מיד כשחשיכה וקידש עליהם היום הי' להם לישאל אם הם בתחום העיר ומותרים לילך ואם הם חוץ לתחום העיר הא אסור להם להלך יותר מאלפים ממקום שחשיכה עליהם וקנו שם שביתה ואינם רשאים להלוך אפילו עד הנמל א"ו משמע לכל הפחות כדעת מהרי"ק והם הפליגו קודם ג' ימים וצ"ע:

**סעיף ב**

הג"ה לצאת חוץ לתחום. נ"ב ר"ל דלא תימא האיסור מה שילך תוך הספינה חוץ לד"א ובזה באמת אין איסור היכי דשבת באויר מחיצות מבע"י כמו זה שמפליג בע"ש לכן מבאר האיסור מה הוא ובזה א"צ לדוחק המ"א:

**הג"ה** סוף סימן הנ"ל י"א שכל מקום וכו' והב"י משמיט הג"ה זו מדמדייק מהרי"ף ורא"ש דלא הכי. ולענ"ד בתשובת הרא"ש כלל כ"ב סי' י"ב שבב"י מוכח דשפיר ס"ל הכי דאל"כ איך כתב וכן אסור לפרוש מהיבשה לספינה בשבת אף אם קדש ואכל בספינה ויצא דנמצא שמפליג בשבת מן היבשה אל הים אלא יכנס אל הספינה מבע"י ולא יצא אח"כ עכ"ל הרי דאיירי מהליכות ים שמן הסתם מים מלוחים ולא חש לפי' הרי"ף שמסכים ש"מ דסובר כר"ת דסתם הולכים הוא לסחורה וחשוב דבר מצוה ואל"כ א"י ליישבו:

**נשאלתי** אנשים הנוהגין ע"פ הרמ"א בסי' רמ"ח שמקדשין וקונים שביתה בהספינה והולכים ולנים בביתם וחוזרים להספינה בשבת ופה בדנציג הספינה שעל הנמל עומדת רחוק מהעיר הרבה אלא שלדברי השואל מ"מ הוא בתוך התחום מפני שמבונה מכל צד בבתים סמוכים להעיר תוך ע' אמה ושירים באופן שאין בהילוך זה משום איסור תחומין אלא בעבור הריחוק אי אפשר לבא מהעיר אל מקום שכונת הספינה דהיינו המקום שקורין פאר וואשר אם לא ע"י העברת נהר ווייסל ע"י ספינה שקורין טרעק שיף והכל תוך התחום ושאל השואל אם שרי או אסור.

**ולפ"ר** רציתי לומר מדאיתא סי' הנ"ל סעיף ב' בהג"ה כ אבל אין איסור במה שהבהמות מושכת הספינה וכו' ה"ה בזה אחרי שכבר נהגו לילך תוך הספינה שקידשו בה בשבת

מ"ש ספינה זו מהספינה גדולה אמנם ראיתי בהמ"א שם סק' וס"ק י"א מבואר מיניה דדוקא בספינה זו שקנה בה שביתה ומשום דהוי כביתו אין בה משום גזירת נראה כשט אבל בספינה אחרת ליכנס בה בשבת מודה הרמ"א להב"י שפסק בש"ע והוא שלא יצא מהספינה מעת שקנה שביתה ומשום גזירת נראה כשט ומה שנאמר בהג"ה הנ"ל אבל אין איסור וכו' היינו בנכנס בה מע"ש וקמ"ל שלא יהא דומה ליושב בקרון אף מקודם שבת שמ"מ אסור לו לילך עליו בשבת משא"כ לכנוס בה בשבת ואין לומר שמפני שבהמות מושכת הספינה אינה בכלל הגזירה מדאינו דומה לשיטה שהיא בלתי סיוע מבהמה דזה מוכח להדיא מן המהרי"ק שורש מ"ה שאין לחלק בהכי כלל ע"ש הן אמת דדעת המ"א בהרמ"א נראית תמוה כדהפליא עליו הגאון בעל שב יעקב סי' ט"ז וכתב ולדבריו לא ידעתי ממי יצא הוראה זו לרמ"א וב"י ע"ש והגאון המשיב יותר מתפלא וכתב שלא יטעה בזה שום צורבא מרבנן וגם בעיני הסברא מצד עצמותה נראית תמוה דמפני שקנה בה שביתה הוי ליה כביתו ומותר לכנוס בה בשבת אטו ביתו ממש העומד על גבי ספינות במים מותר לשוט בו. מ"מ י"ל שיצא להמ"א סברא זו בהוכחה מן הב"י גופיה שהרי הב"י משיג על הגאון מהר"י אבוהב שכתב שהבה"ג בשטת הרשב"ם וכתב ואין נ"ל וכו' לכך נ"ל דבה"ג נמי סבר דברייתא דאין מפליגין כב"ה נמי אתיא ומיהו היכא שקרקע הספינה גבוה י' טפחים מקרקע הנהר דליכא משום איסור תחומין וגם הם מים נובעים דמותר להפליג אפילו בע"ש לכ"ע דלא איירי בהכי מתני' דאין מפליגין אתא בה"ג למימר דמותר לכנוס בה בשבת ולהפליג כל שקנה שביתה שם ור"י אמר וכו' משום דהוא כשט וכו' ע"ש ובודאי יש לתמוה אילו נימא דאין בקני' שביתה פעולה כלל להיתר גזירת שט אלא דלא חש לו כל עיקר א"כ איך ס"ד דב"י דבה"ג איירי באופן שאין משום תחומין כגון למעלה מי' א"כ מה פעולת הקניות שביתה אם כדמביא בתר הכי בשם הריטב"א כדי שכשיגיע לנמל יהיו רשאין לכנוס שם ולהיות כבני עיר אבל הכניסה בלא קניות שביתה שרי קשה חדא הא לשון הבה"ג שהפוסקים מביאים משמע דלהיתר הכניסה הוא דמצריך הקני'. ותו דבאמת אף לזה לא מהני מידי אלא כשאינו יוצא מהספינה כמבואר שם בהריטב"א ובה"ג הא מתיר הכניסה בשבת אחרי שיצא מהספינה ומה הועיל אלא ע"כ פעולה דהשביתה כדכתב הר"ן כדי שיהא רשאי להלך כל הספינה כ"ד אמות מפני ששבת באויר מחיצות וא"כ הא ע"כ איירי למטה מעשרה במקום דשייך איסור תחומין או דס"ל יש תחומין למעלה מי' אפילו בים דלא כהרמב"ם דאל"ה אלא באופן דלא שייך תחומין מה איסור יש בהליכ' חוץ מד' אמות במקום דלית ביה משום תחומין ועיין ריש פרק מי שהוציאוהו קושי' הגמרא אי אמרת בשלמא יש

תחומין מש"ה רצו אלא אי אמרת אין תחומין אמאי רצו (ומן התימא מן הד"מ שכתב דלדעת הר"ן בדברי בה"ג נוכל ליישב דבריהם כמ"ש ב"י) א"ו מוכח דדעת הב"י דלעולם איירי למעלה מי' ודלא שייך תחומין ופעולת הקני' לא מטעם הריטב"א ולא מטעם הר"ן אלא מטעם היתר שלא יהא נראה כשט כדעת המ"א וכדכתב בתר הכי שלומד מטעם התוס' כוונת הבה"ג שאם נכנס בה בשבת בלי קניות שביתה נראה כיוצא חוץ לתחום אבל כשקנה בה שביתה כשנכנס שם בשבת אינו אלא כנכנס לתוך ביתו כן לומד הב"י לשטתו שזה פעולה היא לגזירת שט מפני שאינו אלא כנכנס לתוך ביתו. וקצת משמע נמי הכי כונת התוס' מדלא מקשו על המנהג מן הסוגיא דפ' תולין והקשו על הרשב"א אלא משמע משום דנמי מבינים דעת בה"ג דמטעם זה שהוא נראה כביתו כמו דאינו חש משום זה לאיסור שט אלא שכתבו דלא שפיר עבדו משום דאין הסברא נוחה להם וא"כ לשטת המ"א אין להנידן שנשאלתי שום היתר וכן באמת הורתי לו לאיסור אלא שצריך ללון על הספינה ולא יצא מתוכה אמנם א"כ דדעת הב"י הכי הא ודאי צ"ע דבשלמא היכי דשייך תחומין שייך קניות שביתה אבל הב"י דמוקים לבה"ג למעלה מי' ודסובר אין תחומין למעלה מי' באופן שאין ביציאתה חוץ לתחום שום איסור מצד תחומין א"כ מה יועיל הקניות שביתה להיתר שט משום דהוי כנכנס לביתו הא למעלה מי' לא קנה כלל שביתה כדאיתא שם בהריטב"א וכשיוצא מתוכה לביתו קונה השביתה בביתו ומה שוב הוי כנכנס לביתו ובשלמא מה שהבין מתוס' ורא"ש כונת הבה"ג משום דהוי כנכנס לביתו היינו משום דתוס' מוקמו לבה"ג במקום דשייך איסור תחומין רק דבה"ג אזיל בשטת רשב"ם דמטעם דאיהו לא עביד מידי שרי וכדכתב הד"מ דלפי דעת תוס' מוכרחים דברי מהר"י אבוהב ושפיר נמי דקונה שביתה שם ואך משום דמ"מ נראה כיוצא משא"כ כשקונה שביתה בהספינה אף חשש זה מסולק אבל הב"י דרוצה להעמידו במקום דלא שייך תחומין מה קניות שביתה שייך ואין לומר דאף דלא קנה שם שביתה מ"מ כיון שישב בהספינה שוב מתחזי כביתו הא לזה אין צריך לישב שם בה"ש דוקא בכניסת שבת כדהקפיד הגהות הרא"ש שבב"י פה וכן הטור כולם כאחד עונים בלשון אם קנה שביתה ולמעלה מי' להב"י מה קניות שביתה שייך גם אין לומר מדלמעלה מי' לא נפשט אם יש תחומין אם לאו לענין קניות השביתה נקטינן לקולא דיש שביתה זה ודאי אינו דהא הוי תרי קולי דסתרי אהדדי דהא לשיטת הב"י להבה"ג אם יש שביתה דהיינו יש תחומין הא יש איסור בהכניסה מצד איסור תחומין ואם אין תחומין אין שביתה והדר יש איסור משום שט וע"כ נמי לידחק בדעת הב"י דמוקים להבה"ג דוקא כשהספינה בעודה בנמל היא גוששת למטה מי' אלא כשהיא מפלגת

אזלה למעלה מי' וניחא ואולם באמת כל זה דוחק והעיקר כדכתב הר"ן ור"י אבוהב והב"י במח"כ הרמה לא דק בדעת הבה"ג שפיר וא"כ מכ"ש ודאי יש לתמוה לשטת המ"א שזה דעת הרמ"א שהרי הרמ"א הגיה על הש"ע שכתב היכי דמותר להפליג דהיינו כדביאר במקום דלא שייך תחומין ומשמע ודאי סתימתו דאפילו הספינה עומדת בשעת שביתה נמי למעלה מי' כדבאמת הכי הוא מן הסתם וא"כ פעולת השביתה למעלה מי' לענין היתר שט א"י מה טיבה בשלמא על הש"ע ל"ק אף דאיירי למעלה מי' נקיט הלשון וקנה שם שביתה דבאמת הוא ל"ד דלמעלה מי' לא שייך קנין שביתה אלא מפני שמצריך שיכנוס לתוכה קודם הכנסת שבת ולא יצא מתוכה כי היכי דלא יעבור בשבת על איסור שט קורא אותו וקנה שם שביתה אבל על הרמ"א לדעת המ"א דהקנין שביתה יהיה עיקר ההיתר לאיסור שט א"י ליישבו ומלבד זה מה שכתבתי לעיל דהסברא בעיני מצד עצמותה תמוה דמי עדיף נראה כביתו מביתו ממש לכן כדי לעמוד לדעתי על תוכן ההיתר דהמנהג אעריך פה לשון הר"ן מתחילה ועד סוף ת"ר אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם לשבת האריך בה הרב אלפסי בהלכות ובתוס' פירשוהו לפי שאסור לעבור במים במעבורת אפילו בתוך התחום משום דהוי ליה כשט ואסור לשוט גזירה שמא יעשה חביות של שייטין והיינו דגרסי' בפ' תולין חזי מר האי צורבא מרבנן וכו' א"ל הערמה דרבנן הוא וצורבא מרבנן לא אתי למיעבד לכתחילה אלמא דלכתחילה שלא בהערמה אסור ובהערמה נמי דוקא לצורבא מרבנן הא לכולי עלמא אסור לפי פי' זה ולפי דברי הרב אלפס ז"ל גם כן יש לתמוה על מה נהגו העם עכשיו להפליג בספינה פחות מג' ימים קודם השבת אבל הר"ז הלוי ז"ל כתב טעם אחר בין בזו בין במה שאמרו אין צרין על עירות של גוים דכולהו מקום סכנה הוא וכל ג' ימים קודם שבת קמי שבתא מקרי ונראה כמתנה לדחות את השבת ועל דרך זה התיר הרמב"ן למפרשי ימים שיכנס בים בשבת ולפרוש מן הנמל ואין חוששין משום דכשאסרו להפליג בספינה תוך ג' ימים לא אסרו אלא בישראל שוכר כל הספינה שכל המלאכה הנעשית בה אינה נעשית אלא בשבילו אבל בספינה שרובה גוים וישראלים מועטים נכנסים בה כיון דרובה גוים על שם הגוים הוא נעשית וכדאמרינן בפ' כל כתבי דף קכ"ב במסבה שרובה גוים והדליק גוי את הנר שמותר לישראלים שבה להשתמש לאורה ולפיכך נוהגין עכשיו שמתכנסין לתוך הספינה מע"ש ומדדרין שם השלחן ומדליקין את הנירות לקנות שם ואח"כ חוזרים ונכנסים לה בשבת ועושין כך מפני שהספינה עתידה לצאת בשבת חוץ לתחום ויהא אסור לזוז בתוכה מד' אמות שלו לפי שלא שבת באויר מחיצות מבע"י ואע"ג דקיי"ל דהלכה כר"ג דמהלך את כולה אפילו בדיר וסהר אע"ג דלא שבת באויר מחיצות ה"מ

בנתנוהו גוים בדיר וסהר דאניס הוא הא לדעת לא עשאום כד' אמות אבל כיון שנכנס לה מע"ש נעשה כמערב ברגליו ואומר כאן תהא שביתתי וכיון דקונה שם שביתה שובת באויר מחיצות מבע"י הוא ומהלך את כולה כד"א היא אצלו עכ"ל:

**ובודאי** החיוב עלינו לעמוד על דעת הרמב"ן ז"ל שמעיד עליו הר"ן שמפני שאין לאסור ההפלגה תוך ג' ימים ע"פ טעמו התיר נמי למפרשי ימים שיכנסו בים בשבת והרי אינו מזכיר מאומה מקניות שביתה כאשר באמת לדעתו לא שייך כדהעיד הריטב"א בשמו שמפני שפוסק כדקיי"ל אין תחומין למעלה מי' התיר ליכנוס בספינה של גוים בשבת וכן כתב הר"ן בשמו שהתיר לפרוש מן הנמל שהוא נמי מכח אין תחומין למעלה מי' ופשיטא דאליבי' לא שייך קניות שביתה כנ"ל דהא אין תחומין למעלה מי' וא"כ איך לא השגיח כשנכנס בשבת משום שט. ואף דלא ניחא לו בטעם זה להאיסור דאין מפליגין כדגם להרא"ש לא מסתביר. מ"מ איך התיר האיסור המבואר בגמרא דאסור לשוט בשבת אפילו ע"י מעבורת שמעביר הגוי יהי' מאיזה טעם שיהי' א"ו הברור אצלי שהבינו טעמו פשוט דמזה הטעם גופי' שהתיר ההפלגה תוך ג' ואפילו בשבת משום דכל המלאכות הנעשית אינם אלא בשביל הרוב גוים. ה"ה סובר עד כאן לא אסרו ההעברה בספינה ע"י גוי אלא דומיא דהתם שרק הצורבא מרבנן לחודי' הי' בהספינה. וסובר דודאי אין איסור שיטה שייך במה שהספינה שטה והישראל יושב בגווה דהא לא עביד מידי אלא מפני שאסרו חכמים השיטה הן בגופו והן ע"י ספינה כשבעצמו מוליך ומושיט הספינה אסרו מלאכת השטה בשבת וממילא כל דבר שאסור לעשותו אסור לומר לגוי לעשותו וה"ה להיות נהנה ממנה כל שהגוי עושה המלאכה רק בשבילו וזה הי' ערמת הצורבא דרבנן דלא יהי' מחזי שרוצה בההעברה ומ"מ ידע שהגוי יהי' מבין מדעתו שרוצה לעבור ויעבירנו ולהכי אסור: אבל כשרובה גוים ועיקר המלאכה דהשטה נעשית בשביל הרוב ונר לאחד נר למאה שרי לדעתו מק"ו דמלאכה דאורייתא הנעשית בשביל הרוב ובחנם האריך השב יעקב למוקים הסוגי' שלא אליבא דהלכתא לאביי דוקא ואף לא הועיל מאומה כי ברובה גוים לכל הפירושים שם אף לאביי שרו כי לא יחלוק אביי על הברייתא דמסבת הגוים שממנה ראי' הרמב"ן ע"ש בח"ר ודוק אבל הדברים פשוטים דשם איירי שכל ההעברה לא היתה אלא בשביל הצורבא דרבנן דזה אפילו לרבא ודאי דאסור וזה ברור לענ"ד בכונת הרמב"ן וכן מה שאסרו בסי' תרי"ג לעבור היינו נמי אך או ע"י עצמו או ע"י גוי בשבילו אבל לא ברובה גוים. וכן בסי' של"ט שאוסר הש"ע ההכנסה תוך ספינה אינה קשורה נמי מטעם זה שמיד שנכנס בה מזעזע אותה ולא ימלט משיטה פורתא מכחו וזה אסרו חכמים ומה דאיתא שם בב"י שה"ר ישעי' הי' עובר וכו' והי' אומר

שהנכרים המנהיגים הספינה לעצמם מכוונים ורבינו מאיר הקשה לו וכו' והעיד השב יעקב שיש ט"ס בראיות רבינו מאיר הברור לדעתי כדמשמע שהר"ר ישעי' הי' עובר ע"י גוי אף יחידי וסמך עצמו על שהגוי המוליך הספינה לעצמו מכוין כלומר לשכרו שמקבל וזה אסר רבינו מאיר אבל בשרוב גוים היושבים בהספינה לא מצינן ומה שהתמיה הב"י אפשר נמי אך באופן הנ"ל ויהי' איך שיהי' לענ"ד הברור זה טעמו דהרמב"ן באיסור שט וזה נמי טעם הבה"ג דלא חייש לשט הכל מטעם דתמיד על הרוב אין הישראל. לבד שוכר הספינה ורובה גוים וכנ"ל:

**ומעתה** אבאר לשון הר"ן התחיל וכתב דלפי פי' זה דהיינו דהרי שסובר דההקפדה היא נמי על היושב בספינה דעביד איהו איסור דרבנן משום דהוי ליה כשט ושזה טעם איסור ההפלגה וגם לפי דברי הרב אלפסי ז"ל הן לטעם עצמו והן לפי' שמביא שהוא משום תחומין ובאינו עמוק י' יש לתמוה במה נהגו העם וכו' ור"ל אפילו במים אינם עמוקים נהגו להפליג שזה לכל דברי רב אלפס אינו יודע טעם המנהג אבל הר"ז הלוי ז"ל כתב טעם אחר וכו' וע"ד זה התיר הרמב"ן וידוע כמבואר בריטב"א דעיקר טעם היתר הרמב"ן ליכנס בשבת אינו אלא משום דס"ל אין תחומין למעלה מי' ואליבי' פשיטא דלא שייך הקניות שביתה וגם אין צורך אליו להסברת הר"ן הן הטעם כדי שיהא יוכל להלך בהספינה חוץ לד"א אם אין תחומין אין איסור כנ"ל. והמנהג הוא נובע מפסק בעל ה"ג כמבואר בהטור והברור דפשיטא דלא איירי פסקא דידיה דוקא בלמטה מי' אלא או דס"ל כשטת הפוסקים יש תחומין למעלה מי' אפילו בים דלא כהרמב"ם או דס"ל כהרשב"א דאף דקיי"ל אין תחומין למעלה מי' היינו לצאת מים ליבשה דמותר אבל ליכנוס בה בשבת אסור משום דאין לנו להוציאו מחזקת ביתו כדאיתא סי' ת"ד בב"י בשמו או דחש שלא לחלוק בין עמוק י' לאינו עמוק י' לכן הצריך תמיד הקניות שביתה מטעם הר"ן ועכ"פ תמיד מוכרח מיני' כדפי' המהר"י אבוהב וכנ"ל. דההכנסה התיר אף במקום דשייך איסור תחומין מטעם סברת הרשב"ם דאיהו לא עביד מידי אלא מיא הוא דקמטו לי' רק על ההילוך דעביד בידים הוא דהקפיד דלהוי שבת באויר מחיצות ואולם בפסק ה"ג עדיין לא הונח דעתו דלדבריו הא מ"מ מוכרח לטעם דאין מפליגין ודנימא דהברייתא כב"ש ולא כב"ה בזה לא ניחא לו אף בדעת בה"ג והיה מוכרח דפסקו לא קאי אלא בנהרות הנובעין דלא שייך טעם הרי"ף והעולם ראה שמפליגין אף בימים אבל אחרי שהביא נמי בשם הרמב"ן דלטעמו מסולק האיסור הפלגה תוך ג' ימים בספינות הסתם דרובם גוים וגם מסולק בו ע"פ דבריו ודעתו האיסור דשט אף בשבת כתב ולפיכך נוהגין כלומר דהמנהג הוקבע שסוברים אף הבה"ג ס"ל כדעת הרמב"ן שאין בההליכה

לתוכה בשבת לא משום איסור שט ולא משום דאין מפליגין הן במים הנובעים והן במים המלוחים ונוהגים על פי פסקא דבעל ה"ג ואינם מחלקים בין עמוק י' ובין אינם עמוקים ע"י הקניות שביתה וזה גופא הוא דברי הרמ"א בשם י"א דברי הר"ן ממש והכל אך בספינה סתם שרובם גוים ואינה מושכרת לישראל לבדו שאין לחוש להאיסור שט לדעת הרמב"ן ובזה שוב באמ' הרמ"א איירי בין בעמוק י' ובין באינם עמוקים י' ואין להקשות מה יועיל קניות שביתה בלמעלה מי' דממ"נ אם אין תחומין למעלה מי' אין הכרח כלל להשביתה כי אין איסור אף בההילוך חוץ לד"א בהספינה משא"כ לשטת המ"א דמשום שט צריך לקניות שביתה ודאי יש לתמוה מה יועיל בלמעלה מי' הגם דיש לדחוק לשטתי' דלענין קניות שביתה סמכינן לקולא דיש תחומין למעלה מי' ועליו אין להקשות דהוי תרי קולי דסתרי משום דסמכינן על דעת בה"ג לפי' מהר"י אבוהב שאין איסור בההכנסה משום תחומין מ"מ הברור בעיני דגוף הסברה אין לה העמדה וקיום אחרי שאינה יוצאה אלא מפי' הב"י לבה"ג והוא אינו אלא כדפי' המהר"י אבוהב ומה"ת לן להמציא סברא כזו דנר' כביתו יהא עדיף מביתו ממש. לכן הברור בעיני דעת הרמ"א כנ"ל ודלא כהמ"א:

**והיוצא** לנו לענ"ד בנדון הנ"ל שנשאלתי ומכ"ש בנדון שאלת הגאון בעל שב יעקב דעתי מסכמת להלכה ברורה היכי שהספינה הולכת בלא"ה עם גוים רבים שמותר הוא אחרי שכבר נהגינן כעדות הר"ן וכדאיתא בפרק הזרוע נהגו העם כר' אלעי ואם המנהג קובע הלכה בדאורייתא מכ"ש בדרבנן אך אחרי שבעונותינו האידנא פרוצים בחילול שבת חלילה להתיר במידי כדאמרינן רב בקעה מצא ואסר להם כדי שלא יפרוצו אבל איפכא חומרא דנפיק מזה לדינא במה שמצאו כעת אנשי פולין הבאים סוחרי ישראלים עם תבואה וסחורות וכל הספינה שכורה לישראל לבדו לדעתי כל בעל נפש יחוש לעצמו שעובר אדרבנן שאסרו לעבור אף תוך התחום בעובדא דצורבא מרבנן. (ודלא כהש"י שר"ל שהעובדא הי' בחוץ לתחום דזה ודאי אינו דא"כ איך ירד מספינה להיבשה לשמור פירותיו ומה הועילה לו ערמותו) והקניות שביתה לא מהני מידי דלענין איסור שט. אלא מוכרחים למיעבד כדפסק הש"ע לילך לתוך הספינה קודם הכנסת שבת ולא לצאת ממנה עד שתפליג זולת בהספינה שרובה שכורה לגוים ודוק:

## סימן רנב

במ"א ס"ק כ' וכ"מ בתוספות דף י"ח ד"ה ולימא מר כו' נ"ב ע"ש כי אפילו ריח משמעות אין שם. כי א"א בשום צד למוקים טעמא דרחיים משום גזירה דא"כ למה שרי פותקין מים לגינה:

## סימן רנג

### סעיף א

בט"ז סק"א וכ"כ המ"מ וז"ל נ"ב שגג בזה כי לשון זה דהמ"מ הוא לשיטת הי"א ע"ש וק"ל:
**במ"א** ס"ק ה' לסמוך לה מבערב וכו' כן הוא באמת לשון הרמב"ם להדיא ואפילו ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה והפשוט דמלת מבערב מתפרש אפי' בשבת ומה שמביא הלשון דבתר הכי וכל שאין מחזירין עליו וכו' זה לא קאי כלל אכירה שיש לו היתר חזרה עכ"פ בגרוף וקטום מותר בו הסמיכה אפילו בשבת ואפי' בלא גרוף אלא אתנור וכופח שאין לו שום היתר חזרה אף הסמוכה בשבת אסורה ומשום דמפרש האיבעי' כדפרשו התוס' בין בשיהוי ובין בחזרה וא"כ בחנם חולק לנו את השוים ומ"ש לעיין בהה"מ לפ"ר א"י מה ענין לדבריו אך עיין לקמן ומ"ש וכ"מ בהרי"ף לא מצאתי שום משמעות בש"ע ותנור כו' אפילו אם הוא גרוף וקטום נ"ב זולת אם הוא מצטמק ורע לו דשרי מק"ו דשיהה מותר בו כדאיתא בהרמב"ם פ"ג הלכה ח' מוה שמסיים הרמב"ם שם ה"י וכל שאין מחזירין עליו אין סומכין לו זה הכלל לא קאי על המאכלים אלא ר"ל וכל שאין לו היתר חזרה ע"י גרוף וקטום אין לו היתר סמיכה במאכלים הצריכים לבישול אפילו רק מצטמק ויפה לו וכ"ז דחקתי כדי לבאר מלת מבערב שבהרמב"ם היינו משחשיכה אבל להבנת המ"א בודאי אין צורך לכ"ז ואפשר דלהכי כיון מ"ש לעיין בהה"מ ור"ל מה שפירש שם, הה"מ ד"ה ואין מחזירין שקאי אפילו על מצטמק ורע לו ודוק:
**בט"ז** ס"ק י' בתשו' רמ"א מתיר נ"ב ע"ש כי לא התיר להדיא אלא בנתבשל כל צרכו ובלא נתבשל כמב"ד אוסר להדיא:
**בהג"ה** וי"א כו' כ"ז שהוא מגולה והש"ע לדעתו דאפילו מגולה למעלה יש משום הטמנה מוכרח לבאר טעם ההיתר בב"י סי' רנ"ח משום דהולך ומתקרר אין זה כטומן בדבר המוסיף הבל וזה אינו מספיק בשבת שאפילו בדבר אינו מוסיף אסור וע"כ טעם ההיתר דסי' שי"ח סעיף י"ג משום שצונן מותר להטמין אף בשבת כדאיתא סי' רנ"ז סעיף ו' אבל אין זה מספיק למה שמותר בשבת בסי' שי"ח סעיף ו' מיחם ע"ג מיחם שהרי חם אסור בשבת לכ"ע אפילו בדבר שאינו מוסיף א"ו עיקר טעם הטור אף לשטת הב"י דאף במגולה למעלה שייך הטמנה היינו ע"ג גחלים דלא ימלט שאיזה גחלים מסבבים הקדירה והוי הטמנה במקצת אבל קדירה ע"ג קדירה שאין העליון נוגע כלל בהדבר המוסיף ההבל אינו כלל דרך הטמנה וזה לענ"ד הפשוט בכונת הטור והט"ז מבאר טעם ההיתר דסי' רנ"ח ודסי' שי"ח ע"פ שטת הרמ"א דבמגולה למעלה אין דרך הטמנה. ולשטת רש"י בסי' רנ"ו בב"י דצונן נמי אסור בשבת אף באינו מוסיף הבל ע"כ מוכח

שטת הרמ"א מדין דסי' שי"ח אבל לדידי צ"ע שטת הטור וש"ע דאיך אפשר דבמגולה למעלה יהא משום הטמנה הרי פסקינן בסי' רנ"ז סעיף ז' כל היכי וכו' אפילו מצטמק ורע לו וע"כ לא משום גזירת בישול בשבת נגעו בו אלא משום גזירת מבעיר הגחלים ואפילו במידי דלא שייך בישול לכ"ע וא"כ איך מוכח דף מ' ע"ב דשמן יש בו משום בישול מדאסר בכ"ר דילמא בכ"ר אסור משום גזירת הטמנה בדבר המוסיף הבל דאסור אפילו בצונן דלדעת הט"ז לזמן מועט ודאי מקרי דבר המוסיף הבל בכ"ר א"ו מוכח שטת הרמ"א וצ"ע:

**סעיף ב**

**ש"ע** כירה שהיא גרופה וקטומה. נ"ב אבל אינו גרוף וקטום אסור אפילו מצטמק ורע לו וכן בתנור אפילו גרוף וקטום:

**בהג"ה** וי"א דכל זה אינו אסור. נ"ב עיין במ"א ס"ק ל"ה והכא הו"ל להקשות:

**תו** להג"ה הנ"ל י"א דכל שהוא סמוך לחשיכה או סמוך לברכו. כתב המ"א ובגמרא וכו' סמוך לברכו נ"ב כלומר סמוך לתקיעה שלישית שהיא כברכו לדידן אף שסמוך כ"כ שאינו יכול להרתיח קודם התקיעה שלישית

**סעיף ג**

על פי הכירה כתב המ"א וא"כ י"ל שע"ג תנורים שלנו נ"ב דף ל"ז פי' רש"י גבה עובי שפתה או כסוי שעל חללה הרי אף שהכסוי מפסיק בין האש מ"מ לא הוי כגרוף וקטום וע"כ לומר דהכא שבכיון נותן הקדירה חשוב להגמ"ר כבגרופה שזה היכר שלא יבא לחתות משא"כ הכסוי שממילא היא וא"כ שפיר דעת המחמירין שמביא

**סעיף ה**

מותר וכו' כגון פנא"דיש. כתב המ"א ומשום חתוי נמי נ"ב אי משום הא לא אירי' דהא איסור חזרה יש אפילו בגרופה וקטומה בהעמידה ע"ג קרקע ומכ"ש בדבר צונן ואעפ"י שבגרוף וקטום שוב אין גזירת חתוי ומטעם דמחזי כמבשל כמבואר בח"ר משא"כ ע"ג קדירה כיון שאין דרך בישול בכך לא מיחזי כמבשל:

**בהג"ה** דלא התירו אלא חזרה נ"ב לאפוקי ליתן על גבו הוי תחילת נתינה כיון שהוא צונן ואסור:.

(תו להג"ה) **וכבר** נתבאר שנהגו להקל בחזרה בשבת נ"ב לפ"ר א"י אחרי שכבר תלה ההיתר במה שתנורים שלנו דין כירה להם מה ענין חילוק בהעמיד ע"ג קרקע לגבי סמיכ' ומה הצורך לתלות היתר סמיכה במנהג הקולא דחזר'

**בט"ז** ס"ק י"ח כתב דנראה לדמות לי"ד סי' קי"ג וכו' ואפילו הי' ספק הי' לאסור שמא כוונה גם על התבשיל כמו התם. נ"ב עיין בדברי עצמו שם סק"ה מסיק הטעם שמצוי

הוא לכוין גם לבישול והיינו ע"ד שכתב הכא בסי' שכ"ו סוף הסימן לשטת הרא"ש דזה גרע מספק דהוא נתכוין לשניהם ודלא כמו שכתב הכא לעיל מזה ועכ"פ בישול הבשר הוא טפל ליבוש הכלי דמנ"ל הא דאל"כ פשיטא דקשה הא ספק דרבנן הוא וא"כ אדרבה הא חזינן בסי' שכ"ו דאם רוב גוים שרי ולא אמרינן כונתו אף על המועט ה"ה הכא כונתו על העיקר דהיינו חימום הבית חורף שהוא הרוב נגד התבשיל אמנם בלא ראי' יוכל להחמיר ולומר דהכא כיון שעושה מעשה להעמיד התבשיל זה מוכיח שכונתו אף על המועט משא"כ בסי' שכ"ו:

## סימן רנד

במ"א ס"ק י"ב פי' סמוך לגחלים נ"ב ר"ל שאז הוי כבישרא אגומרא דסעיף ב' לדידן שמפרשים פי"ו מגולה היינו בישרא אגומרא ועיין בו ס' ק"ו:

**ס"ק י"ג** וכ"כ באגודה דתפוחים צ"ל יער שאין טובים לאכול חי לצלותן סמוך לחשיכה אסור:

**ס"ק טו** מסיים. ע"ש ודוק נ"ב דקדקתי והפי' בהטור אמת אבל מה שכתב בדעת הב"י ליתא:

## סימן רנו

במס' סוכה דף נ"ג ע"ב פרש"י ז"ל ד"ה בין קודש לחול כשקדש היום להודיע שחשיכה ויש מעתה חיוב סקילה במלאכה נראה מפירושו שהי' התקיעה אחרונה סמוך לחשיכה ממש כדכתב שמאז חיוב סקילה וצ"ע שהרי בפרק ב"מ מבואר דלר"י הנשיא בין לפרש"י ובין לתוס' הי' התקיעה רביעית להדליק את הנר והכי מבואר בהתוספתא שבהרביעית דהיינו ג' אחרונות היו מדליקין וכבר מבואר דספק חשיכה אין מדליקין וש"מ דהג' אחרונות מבע"י הי' קודם בה"ש ואפילו לר"נ דס"ל שלישית להדליק מ"מ הא לא הוה שוהה בין השלישית לרביעית דהיינו ג' האחרונות כ"א כדי צליית דג קטן שהוא לדעתי הרבה מעט משיעור בה"ש ונמי מוכח מיני' דהתקיעות אחרונות לא הוי סמוך לחשיכה אלא לכל הפחות סמוך לבה"ש: ורציתי לדחוק דמה שכתב להודיע שחשיכה אין ר"ל חשיכה ממש דפשיטא זה כ"ע רואים אלא ר"ל שחשיכה ספק חשיכה דהיינו בה"ש ויש מעתה חיוב סקילה היינו ספק חיוב סקילה אבל גם זה אינו דאיך אפשר שהתקיעה אחרונה היתה סמוך לבה"ש ממש איך אמר ר' יוסי בר חנינא שם שמעתי שאם בא להדליק מדליק הא בגמר התקיעה הי' עכ"פ בה"ש דהיינו ספק סקילה וע"כ לא פליגי רבנן עלי' כי אם א"כ נתת דבריך לשעורין אבל בזמן התקיעה מודו לי' ולריב"ח מוכח

דגמר התקיעה מבע"י היתה ולהוספה מחול על הקודש וצ"ע והכי מפרש בעצמו פרק ב"מ ועיין סי' רס"א:

## סימן רנז

### סעיף ד

מסיים שתוס' זה גורם לה להתבשל כתב המ"א פשוט דכשמטמינה בדבר שאינו מוסיף הבל שאין גורם בישול כלל אלא מיירי בדרך שכתב בס"ח ע"ש וכל מעיין ישפוט בצדק שאין זה פשטות כוונת הטור וש"ע אלא הפשוט כשמטמין דבר רותח שעומד ברתיחתו ומבשל אף שמטמין בדבר שאינו מוסיף הבל אלא מעמידו בחמימותו וברתיחתו כל שעה שמאריך הרתיחה והבישול נתבשל המאכל יותר ובהוספה גורם בישול וזה מוכח מפרש"י דף נ"א ונוטל את הגלופקרין אם ירא שמקדיח תבשילו אף שגלופקרין אינם מוסיפין הבל:

**אמנם** דברים אלו הם בב"י בשם הסמ"ג וזה לשון הסמ"ג ופירות חיות מותר להטמין אפילו סמוך לחשיכה כיון שנאכלות חיות אמנם משחשיכה אסור להטמינם ולא להוסיף כיסוי עליהם אפילו על קדירה שאינה מבושלת כל צרכה אע"פ שהתבשל כמאכל בן דרוסאי דבתוספת כיסוי בשבת הוי לי' מבשל בשבת ודבריו צ"ע מ"ש ופירות חיות מותר להטמין במה אי בדברים המוסיפין הבל מה בכך שהם חשובים כמבושלים ומי עדיפי מתבשיל שנתבשל כל צרכן שכתב בעצמו מוקדם לזה שאסור ובהתוס' לא התירו אלא לצלות אצל האש משום דהוי כנתבשלו כמב"ד שלכ"ע מותר כמבואר סי' רנ"ד סעיף ב' ועיין במ"א סי' רנ"ד סקי"ב (והרבינו ירוחם שבב"י סי' רנ"ג שתולה דין דתפוחים בפלוגתת רש"י וריב"ף ע"כ דאיירי כשנותן התפוחים בקדירה ע"ג כירה שאינו גרוף דהוי שהוי כיון שהקדירה מפסיק בין התפוחים להאש) אבל הטמנה מנ"ל. ואי בדברים שאין מוסיפין הבל מה"ת דליאסרו משחשיכה הא צונן ממש לכ"ע חוץ מרש"י ז"ל דמותר באינו מוסיף הבל אפי' בשבת כמבואר סעיף ו'. וגם מה פעולה טובה שלומד להתיר פירות חיים צוננים באינו מוסיף הבל וע"כ לומר דאיירי ודאי במוסיף הבל ומ"מ לומד היתר הטמנה בעינם בלא קדירה מדין צלי שאצל אש דאטו הטמנה מיגרע גרע דהא אינה אסורה אלא מגזירה דשמא יטמין ברמץ ויחתה וזה לא שייך בפירות בעינם דאף אם יטמינם ברמץ לא אתי לחתי' מן הטעם המבואר סי' רנ"ד סעיף ב' בצלי (וא"כ ודאי אינו מובן לדברי ביאורי מהרש"ל על הסמ"ג ציין בלשון זה ופירות חיות מותר להטמין כו' מפני שנאכלות חיות והוסיף לכתוב וה"ה קדירה המבושלת כל צורכה עכ"ל ומה ענין קדירה להכא דודאי אסור בהטמנה) אך א"כ דאיירי מהטמנה בדבר המוסיף

הבל צריך ביאור מה שכתב תו אמנם משחשיכה וכו' אפילו על קדירה וכו' דבתוספת כסוי הוי לי' מבשל ומבואר מיני' הא נתבשל כל צרכו שרי הא בדבר המוסיף הבל אסור כנ"ל ותו הא דין זה שבטור וש"ע שהועתק מהסמ"ק איירי מדברים שאין מוסיפין אמנם אף שפי' המ"א בהטור וש"ע רחוק הוא מדלא דברו עד הנה מאומה מענין הטמנה דסעיף ח' מ"מ קרוב מאוד לפרש בם דברי הסמ"ג דמוקדם להנ"ל איירי מעסק הטמנה הלזו והכי סגנון דבריו ופירות חיות מותר וכו' כנ"ל בדברים המוסיפין הבל אמנם משחשיכה אסור להטמינם בדבר המוסיף הבל ולא להוסיף כסוי עליהם ודברים שאין מוסיפין הבל אם הוא בדרך ההטמנה דסעיף ח' ולא מבעי' דעל פירות חיות אסור מטעם בישול בשבת אלא אפילו על קדירה שנתבשל אלא שאינה מבושלת כל צרכה נמי אסור להוסיף מטעם זה. ואף בדברי התוס' ריש ב"מ קרוב מאוד לפרשם בפי' המ"א אלא דאיירי בתבשיל שנתבשל כל צרכו ולהכי כתבו שאין האיסור בהוספה בשבת אלא מטעם התפוחים וכן פי' הביאורי מהרש"ל הנ"ל ודוק ועכ"ז שפי' המ"א מוכרח בתוס' וסמ"ג והג"מ הלכות שבת מ"מ לדינא מסתביר לי פירושו בהטור וש"ע בפשוט כדהוכחתי מרש"י וגם לשון הסמ"ג אין הכרח בפי' המ"א אלא דהכי פירושו אמנם משחשיכה אסור להטמינם בדבר המוסיף הבל ולא להוסיף כסוי עליהם מדברים שאין מוסיפין אם כבר היו מוטמנים מבע"י בדברים המוסיפין הבל והתחילו להתבשל שוב אף ההוספה בדאינו מוסיף גורם להתבשל מהרה וזה אף בקדירה שאינה מבושלת כל צורכה אסור לאפוקי בנתבשל כל צרכו ונטמן מבע"י מותר להוסיף עליו ודוק:

## סימן רנט

### סעיף א

וכגון שמקצתן מגולה דברי הט"ז בזה כבר מושגים מכל אחרונים ואין להטריד בם תו שם אבל אם נתנם לאוצר כתב המ"א ודוקא כשמקפיד עליהם. עיין בא"ע דיפה השיגו:

## סימן רסא

### סעיף א

עיין סי' שצ"ג סעיף ב וצ"ע וגוף דין זה הוא במחלוקת במרדכי פרק ב"מ והאוסרין מביאין ראי' מן התוספתא דפרק אחרון דסוכה דמבואר שם דלאחר תקיעה שלישית שבג' אחרונות אפילו מיחם בידו מניחו על הארץ ועיין סי' רנ"ו שם הנחתי פרש"י דסוכה בצ"ע ובע"כ מ"מ לומר כדדחקתי שם דר"ל שהיתה התקיעה אחרונה סמוך לבה"ש ממש ומה שרצה ר"י לומר שאם בא להדליק מדליק ר"ל שהתוקע לפי ערך ריחוק ביתו הי' מקדים קודם בה"ש מבע"י ולהכי אף להדליק שרי ואמרו לו א"כ נתת דבריך לשעורין

אלא סמוך לבה"ש ממש היו תוקעין וא"כ י"ל דדוקא בקבלה לספק חשיכה הוא דמהני אף לשבותים דאל"ה קבלה ל"ל ת"ל דבל"ז מלאכות דאורייתא אסורים מספק משא"כ במקבל עליו מבע"י י"ל דלא מהני לשבותים כמו בה"ש גופי' וראיות המתירין הי' על פי דסברי כפי' רש"י דפרק ב"מ דהתקיעה אחרונה היתה מבע"י להוסיף מחול אל הקודש ויהי' איך שיהי' להתוספתא ע"כ המתני' דקתני דטומנין בה"ש ע"כ מתפרשה ליחיד השוכן במקום שאין תוקעין וא"כ ראיות הח"צ סי' י"א מהרמב"ם נמי ליתא כי כמו שמתפרשה המתני' לדעת האוסרין ע"פ התוספתא הכי מתפרש הרמב"ם אלא שהח"צ חולק מסברא דלא עדיף קבלה מספק תורה ועיין סי' שצ"ג. והראי' שבמ"א ס"ק י"ב מרבי דוחה ע"פ שטת הרמב"ם דס"ל דלא הותר בה"ש אלא מדוחק, ועיין הכא בב"י דלרש"י לא אזלה דחייתו וצ"ע וכתב המ"א עוד כתב שם דהמרדכי לא אסר אלא במי שקיבל עליו שבת אבל מי שלא קיבל שבת אפי' אחר ברכו מותר בשבותין ולא עיין במרדכי סוף הפרק שהביא ראי' מהולכת שופר שהוא שבות וכתב הח"צ הנ"ל אותה ראיה איני מכיר דאיפכא מוכח התם דלמאי דבעי למימר שנתנו חכמים שעור לחזן. להוליך שופרו הא מותר להדליק לכל אדם אלא שאין משם ראי' כלל דהתם למאי דס"ד עדיין לא מקרי קבלת שעור עד שעור הולכת שופר ולענ"ד ראיות המ"א ברורה דהא היש מי שכתב ע"כ דעתו לחלק דמי שקיבל בעצמו מבע"י חייב אף בשבותין אבל בברכו ואיהו לא קיבל אך לגרור אחר הקהל היינו בדאורייתא ולא בשבותין וע"ז שפיר הראי' דזה לשון המרדכי אם הקהל אמרו ברכו אין היחיד שלא הי' בבה"כ יוכל לעשות מלאכה אעפ"י שאין רוצה לקבל שבת והביא ראי' מפרק ב"מ שנתנו חכמים שעור לחזן להוליך שופרו בביתו משמע אבל אדם אחר אסור ומיהו יש לדחות עכ"ל ור"ל מדבעי התם ללמוד מדנתנו חכמים שעור ש"מ שבתוך שעור זה עדיין לא קבלו שבת ומותר כל אדם להדליק הנר וקשה מנ"ל דילמא לעולם לכ"ע מיד אסור והשמש מה שהותר להוליך היינו שאיהו התנה שאינו רוצה לקבל עליו עד שיבא לביתו אלא ש"מ שבע"כ מוכרח לגרור אחר הקהל ושפיר מוכח שאף לכל הקהל ניתן שעור זה ומסיק ויש לדחות דשאני החזן דאיהו התוקע דהוי כמו ברכו והוא בבה"כ אבל מי שאינו בבה"כ אפשר דאינו מחויב וממילא שפיר ראי' המ"א דאילו לדעת המרדכי אין היחיד נגרר אחר הקהל רק במלאכה דאורייתא א"כ הדרא הקושי' לדוכתא מנ"ל להגמרא להוכיח דניתן שעור לכל עולם ואף להדליק דילמא החזן לא קיבל עליו ואי משום שהיחיד נגרר היינו לדאורייתא ולא להולכת שופר דשבות א"ו שאין לחלק ויותר נראה לפרש דברי המרדכי למשמעות לשונו שאינו מפרש כהח"צ מה דאמר ר"י שמעתי וכו' שקאי לכל עולם ומשום שלא

קידש היום לכ"ע עד שיבא החזן לביתו אלא שמפרש שאם בא להדליק היינו החזן לבד ואמת שבפי' הח"צ משמע מלישנא שהרי נתנו חכמים שעור לחזן דאילו לפי' המרדכי שהרי נתנו לו שעור מבעי' לי' ומ"מ לשון התוספתא הנ"ל מבואר כפי' המרדכי דלא קתני יותר אלא ר"י אומר רצה להדליק אח"כ מדליק אמרו לו נתת דבריך לשעורין וא"כ כך מביא ראי' שנתנו חכמים כו' היינו לדעת ר"י משמע אבל לאדם אחר אסור והא ע"כ לדעת ר"י החזן לא קיבל שבת עד שיעור ביאתו לביתו וא"כ מה אירי' החזן כל אדם שאינו רוצה לקבל בקבלת רבים נמי שרי ש"מ דוקא להחזן הותר להוציא עצמו מקבלת הקהל מחמת אין ברירה דהשופר משא"כ שאר כל אדם ע"כ נגרר היחיד אחר הרבים ולפי' זה נמי אזלה שפיר ראיות המ"א דאילו נימא דכ"ע רשאין להוציא עצמם מן הכלל בשבותים ולא בדאורייתא קשה איך למד ר"י שהחזן משונה מכל עם אפילו בהדלקה דילמא אין דינו משתנה כלל ולכך בהדלקה אסור כמו כל עם שהיחיד נגרר אחר הקהל בע"כ ומה שמותר בשופר היינו מפני שאינו אלא שבות שבזה כ"ע יכולים להוציא מן הכלל אלא ש"מ דאין לחלק ושני הדרכים ברורים וראיות המ"א נכונה אלא שדרך זה מתפרש יותר בלשון המרדכי:

## סימן רסג

### סעיף יז

י"א מי שקיבל וכו' הוא דעת הרשב"א ועיין בב"י מביא הר"ן לחולק בלשון זה ולי נראה אין הנדון דומה לראי' דש"ה דאם יש שם בורגנין הוא עצמו שומר וכתב הב"י דה"נ איכא למימר אם לא הי' מקבל שבת הוא עצמו הי' מותר ועיין בספרי ב"מ סי' ה' קרוב לסופו כתבתי קצת בקיצור ליישב הר"ן ור"ל דהכי טוען הר"ן דש"ה דאם יש שם בורגנין הוא עצמו שומר ונמצא אין בזה כי אם מצד איסור אמירה שבות כי בהשמירה דעביד חברי' לא שייך איסור שליחות שהרי השמירה הוא עצמו מצי עביד ובכל מידי דיש מציאות היתר לא נאסר האמירה משא"כ במלאכה גמורה מה בכך דמפני שהי' אפשר לו שלא לקבל שבת הי' מותר בו ואין בזה משום איסור אמירה מ"מ יש בזה האיסור שליחות ע"ש ודוק:

## סימן רסה

עיין מ"א סק"ב בא"ד אבל הרי"ף והרא"ש . וטור סברי אפילו שלא במקום הפסד שרי נ"ב אזיל בזה לשיטתו שכתב שם וכ"ד הרי"ף והרא"ש שהשמיטו הא דבכולסי ור"ל דלדידהו אף בכולסי שרי וח"ו לומר כדברים אלו דאיך יפלגו על ברייתא מפורשת אלא משום דהוא מילתא דל"ש השמיטוה כדרך הרי"ף ולדעת החולקים על הר"ן שם שאין

בו משום ביטול כלי מהיכנו מ"מ לא התירו לטלטל לצורך דבר שאינו ניטל אלא במקום הפסד וע"ש בהר"ן ובעל מלחמות ודוק שוב ראיתי דהיינו מה שכתב בעצמו שם ואפשר דאף דעת הרי"ף וכו' כהרמב"ם מדנקטו כלי זכוכית משמע אבל אם אינם כלים לא והם דברי בעל המאור שכתב לשון זה ואנן השתא וכו' לא שרינן כולסא במביא כרים וכסתות אפילו בשליפי זוטרא דלא טרחינן טירחא יתירה בדבר שאין עליו תורת כלי כלל אבל האמת דבל"ז אין להוציא מהשמטתם כלום מדהוא מילתא דל"ש:

## סימן רסו

### סעיף ב

וכדי שלא יהי' חייב משום מחמר עיין מ"א מביא בשם הר"ן וריב"ש דאפילו בחמור דגוי חייב משום מחמר וכן כתב הרשב"א בשבת על הקושי' והלא מחמר ובמס' ע"ז פ"א מאריך הר"ן להוכיח דעתו בזה. ולענ"ד צ"ע שביתת הבהמה דנפיק האזהרה מלמען ינוח אתה וכו' ובהמתך קיי"ל דאינו מוזהר אלא בבהמתו מדכתיב ובהמתך ולהכי כי מפקירה אינו מוזהר עליה והלאו דמחמר הא נמי לא כתיב אלא לא תעשה מלאכה אתה ובהמתך ומ"ש דלגבי מחמר אף בהמה של הפקר אם מחמר אחרי' ואינו מכוין לזכות בה יהא נקרא בהמתך ולגבי שביתת בהמה לא יהא נקרא בהמתך: ובע"ז דחק הר"ן לשנויי הלשונות הנאמרים בגמרא לגבי מחמר בהמתו שהוא ל"ד ומה יענה ללשון התורה בהמתך. הגם דיש לדחוק דדוקא גבי השביתה דלא אפשר שציותה התורה על שביתת בהמה דגוי ובע"כ בהמתך בדיוק משא"כ גבי מחמר נמי י"ל שהוא לאו דוקא מ"מ קשה לי מנ"ל דל"ד וה"נ יש למידק מתוס' יבמות דף ו' ד"ה נגמור כתבו וא"ת והיכי נגמר מהכא דלא דחי דילמא ש"ה דהוא עשה ול"ת דהא כתיב למען ינוח ואי דלאו דמחמר שייך אפי' בבהמה דלאו דילי' הא אין בו עשה דלמען ינוח ומסתמא אם (חסר איזה תיבות) [וה"נ לדעתי מבואר מלשון הרמב"ם פ"ב מה"ש שכתב אע"פ שהוא מצווה על שביתתו אינו לוקה לפי שאיסורו בא מכלל עשה ואילו הלאו דמחמר יהי' שייך אף בבהמה דלאו דילי' איך איסורו בא מכלל עשה] ולפ"ר הי' מוכרח דהתוס' והרא"ש והסמ"ג והגהות מרדכי ריש פרק מי שהוציאוהו לא ס"ל הכי. והובא דבריהם בב"י סי' ש"ה שהרי לא מצאו איסור הליכה בקרון שהגוי מנהיג הבהמות אלא התוס' ורא"ש משום גזירה שמא יחתוך זמורה או משום איסור תחומין שמא ירד מן העגלה ע"ש והסמ"ג נתן טעם משום שמוש בע"ח וכבר קיהא בטעם זה הגהות מרדכי דלא הוי אלא צדי צדדים ובטעם גזירת חיתוך זמורה קיהא המהרי"ק סי' מ"ו דלא שייך היכי שהגוי מוליך ע"ש ומה דלא איירי בקיצור משום שביתת הבהמה מבואר בהגהות מרדכי שם משום דאיירי בשוכר להגוי

בקבלנות ובהבהמות אין לו שום שייכות אפילו ע"י שכירות ואילו דנימא דאיסור מחמר שייך אפילו בבהמה דגוי א"כ הא הישראל ודאי עובר בלאו דמחמר אילו הוא מוליכה ומ"ש אם הגוי מחמר בשליחותו הא כל מה שהישראל אסור לו לעשות מוזהר הוא שלא לעשות לו גוי בשבת בביתו של ישראל אפילו בקבלנות ואין לך ביתו של ישראל גדול מזה אם הישראל יושב על העגלה ובפרט היכי ששכרו לעשות מלאכתו בשבת דלא מהני שום קבלנות א"ו משמע דסברו דאף מחמר לא שייך בבהמה שאינה של ישראל ולכן לא שייך שליחות שהרי הוא גופי' שרי לחמר בהמה זו שאינה שלו ומה שהר"ן ז"ל בע"ז מביא ראי' לשיטתו משום דכל שקצב הלוקח המקח ולקחו לנסותו כבר הוא שלו ממס' ב"ב שהמוכר אינו יכול להקדישו לפ"ר בלי עיון כל הצורך הי' נלענ"ד דשם לא קאי אלא היכי שהמקח בשלימו' לא חל הקדש המוכר אבל אם הלוקח אחר הנסיון מצא בו תיוהא באופן שהמקח בטל מעיקרא פשיטא דנתגלה למפרע שהיתה בהמות ישראל בשעת הנסיון [ועיין מס' ב"ב דף פ"ח שם מבואר בפשוט אפילו בגמר לקנות ובדבר דקיץ הדמים כל שמחזירו למפרע לא קנה לענין חיוב מעשר דמאי ואם לא קנה הרי הוא דמוכר למפרע ועבר: ומה שלא חל הקדש המוכר היינו במה שהלוקח מחזיקו בהמקח ע"ש ודוק] ועבר הישראל בעשה דשביתה ובלאו דמחמר אי אזלא מחמתי'. ואף דהוכיח הר"ן ז"ל נמי דעתו דאל"כ כל הלאו דמחמר למותר יש לדחות דלהחמיר בלאו הוא דאתי אף דאין לוקין עליו נ"מ לתשובה ואולם יש לדחות דלעולם פוסקים הנ"ל מודים לדינא דרשב"א והר"ן והא דלא התעוררו מטעם שליחות דגוי במחמר משום דישיבת בעל חי בקרון דהוי כבעל חי במטה שהמטה טפילה לו ה"נ הקרון בטל לגבי האדם וחי נושא את עצמו נמצא דאין הגוי מחמר אלא במלאכה דפטור אבל אסור והוי שליחות הגוי כשבות דשבות.. ועיי' סי' ש"ז סעיף ה' וצ"ע ולענ"ד יש ג"כ ראי' דלא כהרשב"א ור"ן ממה דתנן ביצה דף ל"ו אין רוכבין על גבי בהמה ומפרש הגמרא משום גזירה דשמא יחתוך זמורה ועיין בספר ת"ש סי' ש"ה ס"ק כ"ז בא"ד הוכיח כהוגן דאפילו לדעת המרדכי דשביתת בהמה לא מצינן בדרבנן מ"מ ע"כ כ"ע מוכרחים להודות דבאיסור מחמר מצינן דאפילו במחמר שהמלאכה אינה אסורה אלא מדרבנן שייך נמי האיסור מחמר מדרבנן זולתו במקום הפסד או במקום מצוה ובל"ז לענ"ד מה דנאמר בפרק מי שהחשיך כל שבאדם וכו' אינו אלא במחמר דשנים שעשאוה ע"ש ודוק ולדעתי הכי מוכח מלשון הגמרא בחמורו מותר לכתחילה דלא משמע מטעם הפסד כדכתב הת"ש אלא בפשוט מותר לכתחילה והא דדוקא אם אין עמו נכרי היינו משום דחמור אתה מצווה על שביתתו יש לגזור שמא לא יהי' נזהר ליקח ממנו כשהוא עומד. וכן איכא למידק מלשון תוס' דפרק

אלו דברים ד"ה מחמר ע"ש ודוק:] אף מביא שם הסמ"ג לחולק על המרדכי מדמזהיר בשביתת בהמה אף בכרמלית ובזה מיושב הירושלמי שמביא הרא"ש שם שפי' טעם דאין רוכבין משום שביתת בהמתו והב"י סי' הנ"ל מתמיה מטעם דחי נושא את עצמו [וכבר כתב בתר הכי הב"י עצמו על דברי המרדכי כדברים אלו] ואולי הירושלמי סובר כהסמ"ג הנ"ל דלא כהמרדכי ואף לשיטת המרדכי י"ל דהלשון דירושלמי לאו דוקא ור"ל משום מחמר דהא רוכב אין לך מחמר גדול מזה (עכ"פ נשמע מהירושלמי דבי"ט נמי שייך שביתת בהמה וכ"ש מחמר) והא קשה על תלמודן מדוע לא יהבו הטעם לאיסור רכיבה משום מחמר אלא משמע משום דמחמר לא שייך אלא בבהמתו והמתני' סתמא קתני אין רוכבין על גבי בהמה דמשמע אפילו בבהמה דגוי או דהפקר ואינו רוצה לזכות בה ומוכרח לטעם דחתיכת זמורה ועכ"ז איני כדאי לחלוק על שלשה עמודי עולם והיוצא מזה עכ"פ דלשיטתם היכי דיש על הקרון חפצים מבלעדי האדם ודאי יש נמי איסור לילך בקרון משום מחמר ודוק:

**תו** עיין בב"י סי' זה כי המ"א סק"ז העתיק דבריו בקיצור ואך בראשי פרקים ומביא הב"י דברי התה"ד שמביא בשם פוסק דמוטב לרכוב חוץ לתחום מלהלוך ברגליו ומסיק דהיינו חוץ לי"ב מיל ושסובר דחוץ לי"ב דאורייתא ויותר טוב לעבור עליו שבות דרכיבה וספק דאורייתא מלילך ברגליו דעבר ודאי אדאוריית' והמ"א משיגו מטעם רוכב כמהלך ברגליו דמי ואי משום זה אין לדחות הב"י די"ל נהי דכמהלך דמי היינו כמהלך למעלה מי' ואולם בהריב"ש סי' י"ח מבואר להדיא דאין הבדל ע"ג בהמה לענין תחומין ומביא ראי' מפרק בתרא דביצה דלולי דתחומין דרבנן היינו מפרשים הטעם דאיסור רכיבה משום גזירה דשמא יצא חוץ לתחום והמ"א כנראה רוצה לדחות ראי' זו וכתב ואם רגליו תלויות למטה מי' פשיטא דאיכא איסור תחומין וכ"מ סוף ביצה ואני איני רואה טעם וסברא בזה דאם בהילוך גופו אין איסור מפני שהוא למעלה מי' מה בכך שרגליו המחוברים בו והם טפלים לגבי הגוף תולים למטה מי' לכן לענ"ד ראיות הריב"ש ברורה ותו קשיא לי על הב"י ז"ל שהרי בסי' תקכ"ו מביא דברי הרמב"ן ופוסק כותי' בהש"ע. וז"ל הרמב"ן ראיתי בצרפת בי"ט ב' והלכו אחרי המת רוכבים על סוסים וח"ו שלא התירו רבותינו כן אלא במקום דלא אפשר כעין ששנינו לגבי עדות החודש מי שראה את החודש ואינו יכול לילך מוליכין אותו על החמור ואפילו במטה השתא בעדות החדש שהוא דבר שמתחללין עליו את השבת חששו לשבות זה ולא התירו אלא במקום דלא אפשר כ"ש דבר קל וכו' נשמע מיני' אף דודאי ואפילו במטה נאמר לרבותא דאפילו הוא חולה דהוי ככפות והוי האדם וגם המטה משאוי דבהמה מ"מ שרי אעפ"כ דייק

נמי מינה דוקא מפני שהוא חולה ואין יכול להלוך הוא דשרי ברכיבה לולא כן צריך לילך ברגליו וא"כ הא המתני' איירי אפילו בחוץ לי"ב מיל כדתנן שעל מהלך לילה ויום מחללין וקשה ת"ל דאפילו יכול לילך מחויב לרכוב אם אין תחומין למעלה מי' כדי למעט באיסור דאורייתא ונפשט ממתני' דיש תחומין למעלה מי' ולמה הונח באיבעי' דלא איפשט ואפילו ספוקי מספקא לי' ליכא למימר הכא לסברת הב"י כנ"ל. אך על תלמודן ל"ק לפי המסקנת הפוסקים דתלמודן סובר דתחומין דרבנן אפילו חוץ לי"ב מיל ושפיר מסיק באיבעי' דלא איפשט משא"כ לפי' הירושלמי ע"כ נפשט דיש תחומין למעלה מי' ממתני' הנ"ל וא"כ מה הועיל הב"י שכתב שאותו הפוסק סובר כהירושלמי דמה בכך דהא להירושלמי נמי נפשט דיש תחומין למעלה מי'. עכ"פ מוכרח מהמתני' דיותר טוב לילך אפילו חוץ לי"ב מיל מלרכוב אך אפשר לומר דהא בסי' ש"ה הנ"ל מביא הב"י הגמרא דקדושין דאין מוזהרין על שביתת בהמה בחוץ לתחום הואיל והוא דרבנן משמע אבל חוץ לי"ב מיל למ"ד דהוי דאורייתא איכא נמי איסור תורה בהילוך הבהמה עצמה וא"כ ע"כ הב"י הכא מיירי בבהמת גוי שאינו מוזהר על שביתתה משא"כ המתני' דר"ה אפשר מיירי בבהמת ישראל וכמסתמא דאז פשיטא דעדיף לילך מלרכוב דעבר אדאורייתא של שביתת בהמה ואאיסור רכיבה דרבנן ועל ספק איסור תורה אם יש תחומין למעלה מי' זה הנראה להליץ בעד הב"י אמנם לדינא כבר מספיק ראיות הריב"ש דאין הבדל לענין תחומין בין על גבי בהמה לאדם כנ"ל:

**תו** התחיל וכתב המ"א כתב בהגמ"ר וכו' וכ"כ מהרא"י סי' ס"א בכתביו והוא לא פגע ולא נגע כי הגמ"ר בהדיא איירי תוך התחום ומהרא"י איירי חוץ לתחום ולבסוף בתר העתקות לשון הב"י וש"מ דאם האוכף שוה הרבה אפשר דמותר לרכוב והיינו מדמהר"מ לא עיכב אלא הפסד מועט משמע אבל שוה הרבה מודה להוראה זו וכתב המ"א וצ"ע דלא מצינו זה בשום מקום ועיין סי' של"ד ס"ב ולענ"ד אינו דומה לסי' של"ד אלא לדהכא ממש דאי לא שרית לי' משום דאדם בהול על ממונו אתי לאתויי ד"א ברה"ר וע"ש בב"י וק"ל:

**תו** כתב תוך ד"ה ודע ואם אין העגלה גבוה י' בעצמה וכו' אבל עמוד מקרי קבוע וכו' א"י מה בעי מן עמוד שאינו כלי ומ"ש עיין סי' שנ"ה ס"ב וא"כ אפשר וכו' צ"ל סי' שנ"ה ס"ק ו' ושם יפה כתב דלהכי ספינה הוי כרמלית אף דהיא כלי כיון שהוא בכרמלית והסברא דקבוע ע"כ ליתא מדתוס' דייקו על גת כיון שהוא מחובר לקרקע כי ודאי גת נמי קבוע. ועיין סי' שמ"ה סק"ד:.

**סעיף ט**

בסופו אלא פורקן בנחת עיין ח"ר מדכתב הא דאוקמוה בכולסא ולא אוקמא בקרני דאומנא ובשליפי רברבי וכו' ע"ש מוכח דלא ס"ל הכי דא"כ לק"מ: והה"מ שהעתיק דברים אלו על הרמב"ם צ"ע ודוק:

**במ"א** ס"ק י"ד. והא דקפריך והא קמבטל כלי מהיכנו היינו מפני שיכול לפורקן בנחת נ"ב וזה דלא כדעת תוס' שבת דף מ"ג ע"ב ד"ה כבר ע"ש וק"ל וכן הח"ר שציינתי לעיל: תו לסעיף ט' אבל הם גדולים וכו' אלא פורקן בנחת כן נמי לשון הטור וכתב הב"י ומ"ש אבל אם גדולים וכו' אלא פורקן בנחת כלומר אבל לא יניחם על הבהמה משום צער ב"ח ודין כיצד פורקין משאוי שעל גבי בהמה כתב רבינו בסוף סי' ש"ה ויש לתמוה מה ענין זל"ז שם לא התיר אלא בדחיפת ראש שאינו אלא טלטול מן הצד ומניחן ליפול והכא דאיירי בכלים הנשברים ומתיר בטלטול גמור משום הפסד לפורקם בנחת בודאי צ"ע ואולם הדברים נובעים מהרמב"ם פרק כ"א וכתב שם הה"מ והוסיף רבינו להתיר הפריקה בנחת מפני הפסד מרובה התירו לטלטל ואפילו ביטול כלי מהיכנו וצ"ע דכפי הנראה יצא להרמב"ם כל זה מדהוקשה לו מה דוחקי' למוקים בכולסא ולא מוקים בשליפי רברבי ולא ניחא לו בתירוץ רמב"ן ורשב"א משום דדומיא דטבל נשנה דאיירי בין בשליפי רברבי ובין בזוטרא כדאיתא שם בלח"מ עכ"פ נשמע מיני' דהיתר טלטול מוקצה עדיף לי' מביטול כלי מהיכנו שהרי אם אפשר ע"י הפריקה בנחת אינו מתיר הביטול כלי מהיכנו וא"כ פשיטא דקשיא מסי' ש"ה סעיף י"ט דהתם ההיתר ביטול כלי מהיכנו מפני צער ב"ח מבואר בגמרא ומ"מ כתב שם המ"א דמשמע להרמב"ם אסור להעלותה אפילו במקום דאין מספיק הכרים וכסתות ומה שכתב תו דאין לדמות גזירות חכמים זה ניחא אילו הי' שם האיסור העלאה מבואר בגמרא הי' ההכרח לומר אין לדמות אבל קשה מנ"ל להרמב"ם הא דהרי מהכא מבואר מדעתו דטלטול מוקצה קיל מביטול כלי מהיכנו הן אמת משמעות המ"א הכא מה דקיל הפריקה בנחת היינו משום דאינו אלא טלטול קצת וא"כ לק"מ אבל באמת תמוה לי סברא זו אף שנזכר נמי תיבת קצת בהלח"מ דאילו כן מדוע השמיט הה"מ תיבה זו העיקר ואך כתב מפני ה"מ התירו לטלטל ולא כתב לטלטל קצת א"ו משום דבאמת אינו קצת דאין לך טלטול גמור יותר מזה דכשפורק בנחת הרי אדרבא שוהה בידו הרבה בהנחתם כדי שלא ישברו ולהכי כתב הרמב"ם בנחת ולא דמשום זה יהיה קלישת האיסור טלטול והדרא הקושי' לדוכתה וע"כ צ"ל אם העיקר כהבנת המ"א שם (כי ע"ש בא"ר ות"ש וצ"ע דאדרבא מזה הוכיח מדפשטא לו הכא דהטלטול מוקצה קיל מביטול כלי מהיכנו מקושי' הגמרא

והא קמבטל כלי מהיכנו אלא ליפרק בנחת א"כ שם למה התירו ביטול כלי ולא מיד שא"א לו שם בפרנסה יתירו הטלטול ולהעלותו או שצירפו שם טורח ההעלאה להאיסור טלטול והתירו יותר ביטול כלי מהיכנו ושוב מדלא מצא להדיא אלא ההיתר ביטול כלי מהיכנו לא נראה לו להתיר טלטול ההעלאה עם הטורח והנה כל זה שטת הרמב"ם הכא דהתירו טלטול מוקצה מפני הפסד אבל דעת רמב"ן ורשב"א הכא נמי לאיסור כמבואר בדבריהם והן הן הי"א בסי' של"ד סעיף ב' ועיקר ראי' הרשב"א שם ריש פרק מי שהחשיך בתדע מהכא מקושי' הגמרא והא קמבטל כלי מהיכנו אלא דלישתברו ע"ש בח"ר וממילא לדעת הרמב"ם הכא פשיטא דשם שרי אמנם דוקא בה"מ כדדייק הה"מ וא"כ קשה לו שם מבואר בב"י בשם הה"מ בשם התוס' דנמי הם מן המתירין ובשבת דף מ"ג ע"ב כתבו בד"ה כבר וי"ל דהוי מצי לשנוי הכא דה"נ הוי מצי לשנוי בשליפי רברבי ואם הטלטול מוקצה שרי במקום הפסד איך יכול לשנויי ברברבי דא"כ למה ישתברו יפרקינהו ובודאי המתירים שם אזלו הכא בשטת הרמב"ם ודוק:

**סעיף יג**

מצא ארנקי בשבת אסור ליטלו נ"ב עיין ב"י . מבואר דהרמב"ם פסק להיתר אלא שכל הפוסקי' חולקים עליו ואף הרמב"ם גופי' בתשובתו כתב הדברים בלא ראיה אך מסברא כדאיתא בהה"מ פרק כ' ותימא לי הא הסוגי' דע"ז דף ע' מבואר כדפסק דאיתא שם האמר רבא אמר לי איסור וכו' דאי מינטרא שבתא כמה כיסי קא משתכחי בשוקא ולא ידענא דסבירא לן כרבי יצחק דאר"י המוציא כיס בשבת מוליכו פחות פחות מד"א ולולא דמסתפינא מכבודן של כל החולקים הייתי אומר שהרמב"ם באמת הוציא דינו משם אלא שבשעת כתבו התשובה תקפה עליו משנתו כדכתב באיגרת התשובה שכבר אירע לו פעם ככה אך עיין מ"א סק"י משמע דמש"ה דחק לפרש המוציא היינו שהוציאו בשבת (גם אינו נופל כלל לשון כיס כ"א על מציאה דאילו על הוצאה מרשות לרשות סתם המוציא מיבעיא ליה למימר דאטו המונח בכיס ידוע ששוה הרבה מן סתם חפץ דנימא משום חסר] אף גם לשון המוצא אינו מתפרש כלל כדפי' המ"א דוקא בשוגג א"ו המוציא כמו המוצא כי אין בזה דקדוק בשבת כדאיתא ברכות י"ט ע"ב המוצא כלאים וק"ל אלא שרש"י ז"ל דקדק ביצה דף ט"ו וכתב המוציא גרסי' ואולי ט"ס הוא (חסר איזה תיבות) שוב עיינתי בא"ר וראיתי שמפרש אליבא דהחולקים על הרמב"ם כמה כסין משתכחין בתמי' כו' ע"ש ואף זה דחוק ורחוק:] וא"י דא"כ למה כתב ואפשר דהתם מיירי בשוכח הא לפירושו ע"כ מה דנאמר קא משתכחי נמי הפי' דנשכחים בשוקא והלא נאמר א"כ דינא דר' יצחק על שכחה אבל באמת לדעתי לישנא דמשתכחי לא משמע כלל לשון

שכחה דאילו כן מה נאמר מה דנתעביד בשכחה זו והיה לו לומר דמשתכחי בשוקא וחוזרים ומביאם לביתם א"ו משתכחין היינו שנמצאו מציאות וזוכין בהם וע"ז קאמר דשפיר עבדו מדר"י והמוציא היינו שמצא מציאה שוב הראו לי' הלומדים דפה שבספר קרבן נתנאל כתב כדכתבתי:

## סימן רעא

### סעיף יא

ואם יש לו ב' כוסות מצומצמות וכו' דקידוש דלילה עדיף נ"ב א"י למה לא עדיף לקדש בלילה על הפת ועל הכוס ביום מפני טעם הרא"ש שבסימן שאח"ז סעיף י"ד ואולי איירי כשיש לו ליום כוס של שכר:

## סימן רעו

### סעיף ג

הג"ה ומותר לומר לנכרי וכו' הטעם כדאיתא בב"י בשם ר"ת דהא טלטול הנר אינו אסור אלא משום דהוא מוקצה ושרי בטלטול מן הצד. נ"ב עיין ב"י ריש סי' ש"ח בכלליו וכן מבואר בש"ע סי' שי"א סעיף ח' דטלטול מן הצד לצורך דבר האיסור אסור וצ"ל דגוף מה שצריך להנר דהיינו להאיר לו נמי דבר המותר הוא וק"ל

## סימן רעז

### סעיף ג

ואם הניחו עליה מדעת אסור כתב המ"א וכתב הב"ח דאם נפל נר על השלחן וכו' דבמקום פסידא סמכינן על הי"א נ"ב בנפל מלמעלה למטה פשוט בב"י בשם מהר"מ להתיר דאין שוכח גדול מזה אלא הב"ח איירי מנר שהיה עומד בה"ש על השולחן תוך נר ונפל בשבת מתוכו על השלחן בזה הוכרח לסמוך על הי"א.

**בט**"ז **סקה** מסיים ואפילו המנורה וכו' ועיין סי' ש"ט מה שכתבתי על דברים אלו:

## סימן רעט

### סעיף א

בט"ז סק"א מסיים שבהרא"ש ט"ס וצ"ל הדולק בשבת נ"ב בודאי אילו היה כתוב הכי היה ט"ס דהא באמת קיי"ל אפילו בנר שהדליקו בו אסור אבל עתה הוא נכון דמ"ש אלא ר"ל אנן קיי"ל הכי ולא קאי אר"ש:

### סעיף ב

ויש מי שהתיר חימא איך ס"ד הכי א"כ איך פסקינן דמותר להניח נר על גבי דקל בשבת אם היא מותר לטלטל לצורך גופו:

**סעיף ג**
נ"ב עיין סי' ש"ח סעיף ה' ובט"ז סי' שי"א הרגיש ומיישב:

## סימן רפא
בהג"ה ונוהגין כו' מבחול וכתב המ"א אבל מ"מ ממהרין מבי"ט כדי לקרות ק"ש בזמנה נ"ב היינו כוותיקין כדאיתא במס' סופרים פי"ח וכן כתב רש"י בפרק הקורא עומד וא"כ א"י מה האיחור מבחול הא עיקר זמנה אף בחול אינו אלא כוותיקין ועיין סי' נ"ח:

## סימן רפב
בט"ז סק"א כתב בשם הלבוש דבשבת שקורים ב' פרשיות שיש לקרות מנין חצי הקרואים בכל סדרה וכתב ונראה דהיינו מנין שבעה אבל לא מה שמוסיפים דבזה אין שום חיוב מן הדין נ"ב דאדרבא הקפידתו על מקומות שמוסיפין תמיד שיקרא החצי בפרשה ראשונה ולא כמו שמדקדקין מקצת דקדוק עניות ומחברין הפרשה עם הרביעי כי זה לא נאמר אלא אם לא מוסיפין שאז ראוי לחבר עם הרביעי כדי שיהיה הפרשיות שוים אבל עיין במ"א ס"ק י"ו כתב שעכ"פ יש לחבר השני פרשיות עם אחד דלא כלבוש וא"כ יראה דאם אין מוסיפין יש לחבר עם הרביעי וכשמוסיפין וקורין ט' או י"א יש לחבר עם האמצעי דהיינו החמישי או עם הששי וק"ל

## סימן רפו
כתב המ"א סק"ג ונ"ל דאם הוא סמוך לערב ואין שהות להתפלל שתיהן יתפלל מוסף וכו' נ"ב אף דכתב מילתא דמסתביר עיין בהרא"ש במקומו מבואר בשם הירושלמי ההיפוך ולזה התעורר והגיד לי אורח למדן מו"ה יוסף יאסמי מראגנזניא:

## סימן רצו
המ"א ס"ק ד' מביא בשם ש"ל כוס של הבדלה רגיל המבדיל לשתות כולו ואין משקה ממנו בני הבית נ"ב אפשר הטעם משום די דיין בעי הסיבה לפטור את חבירו ואנו נוהגין לעמוד כדלקמן ועיין בתוס' פרק כ"מ דף מ"ג סוף ד"ה הואיל ובב"י ולהכי עושין הכי כדי שלא יהא מוכרח לסמוך על הטעם שמסופקין בו התוספות לומר שיועיל קביעות ההבדלה אף להיין:

## סימן רצט
עיין מ"א ס"ק י"א כתב ול"ד לקידוש וכו' כנ"ל לדעת הטור אף שדעת הטור מבואר הכי מ"מ הטור גופיה צ"ע שהרי הרא"ש כל עיקר דינו דליין הבדלה א"צ ברכה אחרונ' שפוטר יין שבתוך המזון אינו לומד אלא מרב דלא סבר אין קידוש וכו' וממיל' מזה הוכיח דא"צ ברכה אחרונה דאל"ה איך אפשר שיפטר מברכה ראשונה את שבתוך

השלחן וא"כ הא ע"כ לומר אף היכי דשותה נמי תוך המזון דבהמ"ז פוטר את יין הבדלה מברכה אחרונה ואפילו קודם נטילה ובאמת צריך טעם למה הא אינו בא אלא למצוותו וע"כ או לבא לסברת הרשב"א או לסברת הרא"ש שמביא המ"א בשמו סי' קע"ד סעיף ט' על יין שלפני המזון וא"כ מ"ש אם שותה בתוך המזון נמי אם לאו וצ"ל דודאי סברתו הנ"ל שאמר על יין שלפני המזון לא שייכה על יין הבדלה וגם טעם הרשב"א לא שייך אלא עיקר הטעם שאם רוצה לשתות עוד תוך המזון שפטור מברכה אחרונה דיין מפני שעדיין לא גמר שתייתו הואיל שהיה בדעתו לשתות עוד והוי כולה חדא שתיה וכדכתב המ"א ומ"מ כ"ז צ"ע מנ"ל בדעת הרא"ש. ואדרבה כיון דלומד הבדלה מקידוש אליבא דרב דס"ל יש קידוש שלא במקום סעודה איך אפשר לחלק בין קידוש להבדלה ודו"ק:

## סימן שא

### סעיף מב

המוצא תפילין וכו' ע"ש עיין סוף פ"ק דביצה בגמרא ופרש"י מבואר שם דדין זה חלוק מדסי' רס"ו סעיף י' במי שקידש עליו היום דשם אפילו מינטרא בבית הסמוך לחומה מכלבים ולא מגנבי מביאן לביתו וכאן דוקא כשאינם נשמרים אפילו מכלבא הוא דמיטפל בהן להכניסם אבל במינטרי מכלבא אפילו אינם נשמרים מגנבי מניחן והולך לו והרב ר' יונתן במס' עירובין פרק מי שהוציאוהו העתיק זה ותלה בו זיינים ליתן עליו טעם ע"ש ותימא על כל הראשונים ואחרונים שלא הזכירו בזה כלל והנלענ"ד שגירסא אחרת היה לפני רש"י ז"ל דהיינו המהו דתימא רוב גנבי ישראל נינהו זה לא הי' כתוב לפניו כדנמי לא פירשו והוא מוכרח דהא לפרש"י שפת יתר הוא דהא טובא קמ"ל אביי אפילו לא הוי אמרינן רוב גנבי וכו' דהיכי דמינטרי אפילו מכלבא בבית הסמוך לב"ה כיון דלא מינטרא מגנבי יביאם לביתו ובטעם שהם כבר בראשו משא"כ במצאן בארעא באופן זה מניחה והולך אלא ש"מ שגירסא זו לא היתה לפניו משא"כ לגירסתינו הכי פירושא הא דמינטרא מכלבא וגנבי בבית הסמוך לחומה מניחם שם והא דאמר אביי שיוליכם לביתו כשאינם משתמרין מגנבא ול"ק תו אפילו כי מצאן בארעא נמי ומה אירי' בראשו דבאמת בראשו לאו היינו חידושו לחלוק בדין כי אם חידושו דאביי המהו דתימא (ובל"ז היה קשיא מדוע משנה מלשון הברייתא א"ו משנה מפני שהם בראשו משא"כ עתה לא מההוא טעמא משנה כ"א לאפוקי מן המהו דתימא) ופי' זה מוכרח מסוגיא דעירובין מסקנת הגמרא שם כאן בסכנת לסטים דהיינו גוים המבזי' התפילין כשאין סכנת גזיר' מחויב לטפל בהם הרי ש"מ דלא צריך כלל סכנת כלבים כי אם סכנת לסטים גוים המבזין מחויב לטפל בהם וגם הסברא נותן זה דבסכנת לסטים

אפילו מינטרא מכלבא די. ולכן לא העתיקו כל הפוסקים חילוק זה ונכון הוא וצ"ע על הרר"י שלא הרגיש שהרי"ף השמיטו בכיון:

## סימן שג

### סעיף יט

כתב המ"א ס"ק ט"ו על הב"י ולא עיין יפה דבגמרא קאי אמחט וכו' הגיהו הת"ש אמחט נקובה אבל המרדכי קאי אמחט שאינה נקובה ועכ"ז עיין בספר א"ר ולדינא הברור שהדין עם הב"י:

### סעיף כה

בס"ק י"ט וכתב המ"א ומ"מ אינו אלא מדרבנן נ"ב עיין ב"י מביא בשם סמ"ג בטוח על פני' בצק חייב חטאת:

## סימן שד

### סעיף א

ומותר לעשות מלאכה לעצמו כתב המ"א או עשה להרוויח מזונותיו נ"ב על פסקת אדונו עכ"ל הכ"ב:

## סימן שה

### סעיף ח

ובלבד שלא יקשרנה. דברים אלו כתב הש"ע על פי מה שמשיג על הרבינו ירוחם בב"י מה שהתיר בזה אף הקשירה כדי לילך בה אף בחצר והקשה עליו למה לא חש לטעם הירושלמי שהוא משתמש בבע"ח ואני תמה מאוד להיפוך על הטור שהביא טעם זה להלכה ועזב טעם רש"י ותוס' גבי לצאת במרדעת וכן על הה"מ שהרי שם בירושלמי שבהרא"ש איתא מתיב רב אחא והתניא חבל שהוא קשור לאבוס קושרין אותו לפרה ולא נמצא משתמש על צדדי בהמה בשבת וכתב הרא"ש פי' ואע"פ שמשתמש על צדדי בהמה פי' לצורכי בהמה וקשה לשמואל דאוסר לקשר מרדעת בחמור בשבת משום שמשתמש בבע"ח וכו' אמר ר' שמלאי תפתר כרשב"א דתניא רשב"א אומר מותר להשתמש על צדדי אילן בשבת וה"ה לצדדי בהמה וא"כ לדידן דקיי"ל צדדים אסורין כדאיתא ס"ס של"ו הי' מהראוי ליאסר נמי אף לקשור חבל בראש פרה כמו שאסור ר ליקשר המרדעת. וזה התימא על הטור וב"י שאיך כתב להלכה טעם איסור קשירת מרדע משום שימוש ב"ח ומיד הכא בסי' זה בהטור מתיר קשירת החבל בראש פרה וכן הוא בש"ע ס"ס שי"ז והרי להירושלמי הוא תרתי דסתרן א"ו דהירושלמי אינו הלכה מתרי טעמים חדא דלשטתו למה דקיי"ל במי שהחשיך דף קנ"ה הלכתא צדדין אסורים אף

קשירת חבל בראש פרה אסור ור' יוחנן גופי' בתלמודן מתירן בשבת דף קי"ג ותופס ברייתא זו שבירושלמי להלכה אלא דמוקים אותה בחבל גרדי ותו הירושלמי משני ואמר רשב"א הוא דתניא רשב"א אומר מותר להשתמש בצדדי אילן בשבת ומשמע דהכי מפורש בהברייתא דרשב"א וזה מתלמודן מוכח דליתא שהרי בפרק מי שהחשיך בעי לאשכוחי תנאי דמתיר צדדים ולא מצא ובודאי הירושלמי סבר בכונת רשב"א שמביא שם הסוגיא דאמר משום ר"מ עולין לה כס"ד דש"ס ואביי מסיק שם דכ"ע צדדין אסורין ס"ל ומוכח באמת מר' יוחנן והברייתא המתירין קשירות חבל בראש פרה בשבת דלא כהירושלמי אלא שכל שהוא לצורכי בהמה אין בו משום גזירות שמוש בבעל חי ולהכי דחקו עצמם רש"י ותוספות בטעם אחר שאינו שייך אלא בהוצאה לר"ה ובאמת לדעת רבינו ירוחם זה נמי דעת הרא"ש ומה שמביא הירושלמי אינו אלא להוציא ממנו האזהרה כשנותן הרסן בראש הבהמה שלא ישען על ראשו שהשענה זו אינה להכרח נתינות האפסר וגם כל נתינת האפסר אינו לצורך הבהמה משא"כ ההשענה קצת הנעשית ממילא ע"י קשירה שהוא אך לצורך הבהמה שריא וגם ללמוד ממנו מ"ש ומכאן יש לדקדק ר"ל מן הירושלמי שסובר ליאסר שימוש ב"ח אף כשהיא לצורך הבהמה. ומ"מ נתינת המרדעת בלא קשירה לא מקרי שימוש ושרי והיינו משום שאין הכרח לקרב להיות נשען עלי' וממילא ה"ה הנטילה שרי' אף שאינה לצורך הבהמה כמו הנתינ' לשטת הירושלמי דלדידי' אין הבדל בין לצורך הבהמה לצורך עצמו אבל בעיקר טעם איסור קשירת המרדעת מודה הרא"ש שאינו אלא מטעם רש"י ותוס' דלא שייך אלא ביוצא לר"ה והיינו פסק הרבינו ירוחם ודו"ק:

**סעיף יא**

אבל לא תצא בו לר"ה כתב המ"א ובדבר דמחזי כמאן דאזיל לחינגא אפילו במבוי המעורבת אסור מ"ד אי"ט כמ"ש סי' תקכ"ב נ"ב לפ"ר א"י מאין פשוט לו בי"ט גם שם פרש"י במתני' דף ל"ב ע"ב ברה"ר וכן הכא בשבת דף נ"ג אף לא תצא בו ברה"ר:

**סעיף יח**

בהג"ה משום שמשתמש בבהמה כתב המ"א אע"ג דהו"ל צידי צדדין זה דעת הגהות מרדכי דעירובין משום דגבא דחמרא הוי צדדין כדאיתא בש"ס והקרון הוי צדי צדדין וא"כ א"י מה משני שאני התם דאין משתמש בבהמה כלום וכו' כדאיתא פרק כ"ד דשבת דאפילו לשפשף תינוק בצדה אסור מה ראי' היא זו זה הוא צדדין וזה צדי צדדין ולהכי באמת משיג הג"מ הנ"ל על הסמ"ג שנתן טעם זה עלי' דישיבת קרון ועיין סימן רס"ו סעיף ב' מה שכתבתי בזה:

## סימן שו

### סעיף ב

במ"א סק"ד אפילו חוץ לתחום שלו נ"ב כלו' דק"מ לא גזרינן שמא ילך אחריה חוץ לתחום למסקנת הגמרא:

**שוב** כתב שם אבל אסור להביאה בידו נ"ב גדולה מזה מחמירים שם התוס' וע"ש:

### סעיף ה

במ"א ס"ק י"א כתב נ"ל כונתו וכו' א"כ לא יצא מרשותו דיש להמקדיש ג"כ חלק בו כנ"ל דלא כהרב"י. נ"ב תימא אם כן יהא מותר למכור חפץ וחציו שישאר שותף בגווי' ובלי ספק שזה נמי הוצאה מרשות מקרי לאותו החצי שמוכר לכן העיקר כפי' הב"י [על מה שכתב ס"ק טו עיין בספרי סי' מ"ה]:

## סימן שח

### סעיף א

הג"ה ואפילו תחובין וכו' אסור לטלטלו כתב המ"א פירוש אותו הסכין דהוה אמינא וכו' א"י מה דחקו לפי' כזה דמה"ת יהא ה"א דבשביל שתחבו בנדן עם שאר סכינים שוב לא מקפיד עליו ופירושו פשוט איפכא דאף כשתחב עם שאר סכינים מפני שעל זה מקפיד ועל האחרינא אינו מקפיד מסתמא הוא חשוב יותר מדבר המותר ולכן אסור לטלטלו אף עם הנדן כדאיתא ס"ס ש"י וק"ל:

**במ"א סק"ג** כתב ועיין סי' רנ"ט ודברים הללו אינם ענין כלל להכא שם איירי מדברים מוקצים מצד שאין תורת כלי עליהם והכא מיירי מכלים המוקצים מחמת ח"כ וכבר קדמני נמי בספר. א"ע להשיגו שם במה שהקפיד התם על מקפיד כהכא ע"ש:

### סעיף ג

ומותר ליטלו משם ולהניחו באיזה מקום שירצה כתב המ"א ועיין מ"ש סי' רס"ו סעיף י"ב. ר"ל דשם כתב וצ"ע בשבת דף ל"ה וכו' והת"ש והא"ע שניהם לדבר אחד נתכונו לחלק בין מוקצה דמותר לצורך גופו ומקומו לבין מוקצה דכולו אסור וזה אינו כדאיתא במ"א סי' של"א סק"ד בשם רמב"ן דאפילו בסכין דמילה שהוא מוקצה מחמת ח"כ נמי כתב דמאחר שמטלטל הכלי בהיתר מחזירו לאיזה מקום שירצה לכן נלענ"ד דמעיקרא לק"מ שהרי דקדק הרמב"ן דמאחר שטלטל הכלי בהיתר וכו' מבואר מיניה הא טלטול, באיסור לא אמרינן הואיל וכבר היא בידו שוב רשאי להוליכו למקום שחפץ בו א"ו מוכרח לזרקו מידו א"כ ה"ה שופר זה מה בכך שהוא בידו מ"מ מדקבלת שבת בדידי' תלוי שוב במה שמקבל השבת עליו עביד האיסור במה שמחזיק המוקצה ומקבל השבת

עליו ובודאי היה ההכרח שיזרקנו מידו לולא או' דנתנו לו חכמים שעור ובאמת אינו מקבל עליו שבת או כדמסיק שהיה לו שם מיד מקום להצניעו וק"ל

**סעיף ו**

ובלבד שיהא עושין מעין מלאכה. כתב המ"א דלמ"ד בסי' תצ"ה דנולד אסור בשבת אם כן גם כאן בעינן שיהא ראוי למלאכתו ראשונה וכל הבאים אחריו תפסו עליו שהרי קים לן דמוכן הוא ולא הוי נולד ואולם ממה שכתב נמי ס"ק י"ז אך מ"ש הב"ח בפי' התוס' צ"ע דדברי תוס' הם כפשטן ע"ש דרבא ס"ל דנולד אסור ואליבי' פירשו התוס' כן מזה נראה בעליל דלומד הפי' בהסוגי' דמר סבר מוכן הוא ומ"ס, נולד הוא היינו דמ"ד מוכן הוא ר"ל מדתורת כלי עליו שראוי לכסות דבר אינו מוקצה כמו עפר דלא חזי למידי ואי משום דלההוא מלאכה לא עמד והוי נולד מ"ד זה לית ליה נולד ומ"ס נולד הוא ונולד ס"ל ואמת שאם כדברי הא"ר. שבתר. דבריו שכתב ולענ"ד אזלו לטעמייהו וכו' מסיים וכן מצאתי מבואר בספר עה"ק להרשב"א א"כ ע"כ דנמי מפרש הכי. אך דברי הא"ר תמוהים דלפ"ז למה משיג ראשית על הדברים על דברי המ"א דאינו נכון לכן מסופק אני בדברי העה"ק שאינו בידו ואולם המעיין ברי"ף ורא"ש יראה להדיא דע"כ אינם מפרשים הכי (אך בדעת התוס' יפה פי' וכן הוא להדיא בתוס' חולין דף נ"ה ד"ה שעורן הוכיחו וכתבו דלר"מ לית ליה נולד מדשרי שברי כלים העושין מעין מלאכה) דאילו כן מה הוצרכו לטרוח אחר טעם דלא ליפסק בהא כר"י הא בפשוט מדקים להו כר"ש דנולד שרי בשבת להכי לא בעינן אלא מעין מלאכה א"ו הברור מפני שבעל הלכות בשם רב צמח גאון שכתב בזה דהלכה כר"י סבר בנולד אף בשבת לאיסור הוצרכו לבא עליו דאף לשיטתו דנולד בשבת אסור מ"מ הלכה כסתם משנה ואליבא דר"מ דברייתא שם דנמי ס"ל נולד בשבת דהא ס"ל אפילו מוקצה מחמת איסור ומ"מ סגי לי' במעין מלאכה משום דמוכן הוא ולא הוי כלל נולד (ויראה לענ"ד הסברא משום דאף כשהיה שלם נמי עמד פעם למלאכה זו לכסות בו כלי אחר) וה"נ הבין הב"י ומקשה באמת להכי על הטור והנה הט"ז מתרץ קושייתו דהכא פסקינן שברי כלים מוכנים והם בהלכות י"ט סי' תק"א פסקינן דאין מסיקין בהם וכתב בלשון זה אבל למאי דאוקמה שנשברה בשבת ולא הוי טעמא משום אגב אביהן אלא שהן עצמם מוכנים הם שהם ראוים עצמם למלאכה אע"פ שאינו מלאכת ראשונה ולא מקרי נולד אבל ר"י ס"ל כו' הוי נולד ואסור וא"כ ההוא דהסקה בשברי כלים הו"ל לכ"ע נולד דעכשיו הוא רוצה להסיק בו והשבר אינו כלל כלי דדוקא במתני' שהשבר עומד למלאכה אחרת ובשבילה כלי הוא אז מותר לטלטל וכו' ע"ש ולא ירדתי לסוף דעתו להבין דבריו כל עיקר אחרי דעיקר הטעם דמסיקין בכלים ולא בשברי

כלים כדפרש"י וכ"ה דדוקא בכלים שהרי ראוין לטלטלם ויטלטלם ויתנם לתוך האור ואין מסיקין בשברי כלים דהוי להו מוקצה ולא חזי לטלטל א"כ שברים העושים מעין מלאכה דשרי בטלטול מה בכך שרוצה להסיקו ומה בינו לבין כלי שלם שרוצה להסיקו ולא מקרי מש"ה נולד לכן יראה לענ"ד נהי דהברייתא דנשנית ואין מסיקן בשברי כלים מוקמינן כר"י ולדידיה ודאי איירי אפילו בעושין מעין מלאכה מ"מ לדידן לשטת הרי"ף דפסקינן כר"מ דבעושין מעין מלאכה מוכנים הם באמת לא פסקינן בי"ט כסתם ברייתא זו אלא כדדרש רבא אוד שנשבר בי"ט אין מסיקין בו ובודאי צריך דקדוק מה חידש בזה הא בעצמו מביא הברייתא ואם הוא רוצה לדרוש הברייתא היה לו לדרוש לשון הברייתא כי מה החידוש בהאוד א"ו משום דבאמת לדידן אין הלכה כסתם ברייתא זו דאם עושין מעין מלאכה דהיינו דחזי לכסוי נמי מסיקין אלא אוד שהוא רק מקל דמכיון שנשבר לא חזי למידי דרש שיהיו נזהרים בו ומסיים לפי שאין מסיקין בשברי כלים כאלו דלא חזי למידי וזה מדויק נמי בהרי"ף וטור סי' הנ"ל דאין מביאין כלל הסתם ברייתא דאין מסיקין בשברי כלים (וכן בקיצורי הטור פרק המביא שינה בזה לשון הרא"ש דנקיט אין מסיקן בשברי כלים ואיהו כתב אוד שנשבר ע"ש) רק דרשה דרבא הוא שפסקו דזה באמת לאחר שנשבר אף מעין מלאכה אינו עושה. והכי מבואר להדיא בהירושלמי פרק המביא הביאו הב"י סי' הנ"ל ואין מסיקין בשברי כלים בשאין להם תואר כלי אבל ביש עליהן תואר כלי אפילו נשברו בי"ט מותר. ופי' הקרבן עדה יש עליהם תואר כלי וראוין עדיין לתשמיש אפילו נשברו בי"ט מותרים דהא בני טלטול נינהו ודלא כמ"א שם ס"ק א' שכתב ומיירי שעושין עדיין כעין מלאכתן ראשונה וכו' אך לפ"ז צ"ע לשון הש"ע שם שהוא לשון הרמב"ם שדקדק לכתוב אבל בכלים שלמים מסיקין דמשמע בשברי כלים אפילו עושין מעין מלאכה לא אמנם יראה לענ"ד הרי מבואר בהה"מ מדלא כתב הרמב"ם מסקנת הסוגי' כדאיתא בהגהות רמ"א שם דע"כ או שהיה לו גירסא אחרת או פיר' אחר בהסוגי'. והנה כבר הקשה לי חתן חתני החריף מוה' ליפמאן הרי מסקינן הכא בהסוגיא דכל שעושין מעין מלאכתן הראשונה לכ"ע אפילו לר"י מוכן הוא ולא נולד ומותר בטלטול א"כ מה מקשה שבת דף כ"ט וכי מדליק בהו פורתא הוי להו שברי כלים ומה כולי האי שנשרף מקצת הא מכל מקום עדיין ראוין למלאכתן ראשונה והוכרחתי לידחק או דס"ל להש"ס דמה שנחסר ע"י אור במקצת גרע מנשבר מקצתן ובודאי אינו ראוי למלאכתו הראשונה או דמשמע להש"ס מסיקין בכלים סתמא קאמר אפילו בכלים קטנים דאם נחסרו במקצת שוב אינם ראוים למלאכתן ראשונה ושפיר []א"נ הא בל"ז צ"ל מה דנאמר בהברייתא לר"י ואין מסיקין בשברי כלים וקשה הא בשברי כלים

העושין מעין מלאכתן למה אסור הא לכ"ע שרי בטלטול. וע"כ כשעושין מעין מלאכתן הם בכלל מסיקן בכלים וא"כ באלו שכבר הם שברים אלא שעושין עדיין מעין מלאכתן מ"מ כשמדליק בהם פורתא שוב ודאי אין עושין מעין מלאכתן ושפיר] אך דעכ"ז אינה קושיא אלא כדהקשה לר"י דס"ל דבעינן מעין מלאכתן ראשונה משא"כ לדידן באמת לא צרכינן לבא לתירוץ הגמרא כיון דכי מסיק בשלמים אף כי נדלק פורתא מהן לא ימלט דנשאר מעין מלאכה דהיינו תואר כלי ובהתירא קמטלטל ולהכי אינו מביא הך אקומתא וזה ניחא כשמסיק בכלים שלמים משא"כ כשמסיק בשברי כלים שמתחילה אינם עושים אלא מעין מלאכה שוב יש לחוש כשנדלק מהם פורתא אף למעין מלאכה לא חזיין ואסור. ואפשר הרמב"ם מפרש הברייתא דסתמא ואין מסיקין בשברי כלים דמשמע אפי' בעושין מעין מלאכה אליבא דהלכתא כר"מ ומטעם קושי' הגמרא דכי מדליק ביה פורתא כנ"ל ופסקה כסדר והקפיד על שלמים ודו"ק אבל עדיין צ"ע שהרי הרמב"ם כתב הטעם על השברי כלים מפני שהם נולד. לכן מחוורתא דהרמב"ם ודאי בשטת פי' תוס' קאי ומחלק בין שבת וי"ט כדכתב הא"ר בשם העה"ק ודו"ק]:

**סעיף טו**

נפסקה החיצונה עיין מ"א כתב וצ"ע דאמרינן סנדל המסומר שרי לטלטלן לכסות בו כלי. או מש"ה א"י מה קשה כי מנעול שסתמא מאוס ואינו עומד לכסות נמצא בטל מתורת כלי דלנעילה לא חזי ולכסות נמי לא ושפיר דאסור אף לצורך גופו אם רוצה לכסות בו משא"כ סנדל המסומר שאינו אלא כלי שמלאכתו לאיסור דשרי לצורך גופו ואם הוא חפץ לכסות בו ואינו מאוס עליו מי ממחה בידו. אך הא קשיא דדברי הה"מ פשוטים דבמה דחזי להפוכי מקרי מעין מלאכה ולא מעין מלאכתן הראשונה ולר"י לשיטתי' דבעי מעין מלאכתן הוא דקאמר רב יוסף וכן לשבת אבל לדידן בפשוט שרי עיין בב"י וק"ל:

**סעיף לה**

אסור להחזירם עיין מ"א מביא בשם הב"ח הטעם משום דמאיס כל כך דלא חזי אפילו לכסוי מנא ולהכי אף דקיי"ל במוקצה מחמת מיאוס כר"ש היינו במנורה דנפט דעדיין ראוי ולא בטל שם כלי מיניה משא"כ זה בטל שם כלי מיניה וא"כ א"י מה קאמר בס"ק ס"א ול"נ דלק"מ דכלי שרי כמו שכתבתי לעיל סעיף ה' ולא היא שם איירי בכלי שמלאכתו לאיסור דשרי לצורך גופו ומקומו ומהני הככר או תינוק לאפילו מחמה לצל משא"כ זה שבטל שם כלי מיניה מדלא חזי אפילו לכסויי בו והוי כאבנים גופייהו פשיטא דקשיא מה מהני המים ולשטת הרא"ש ע"כ לבא לתירוץ מהר"י אבוהב שהתירו סופו משום תחילתו עיין בב"י:

**סעיף לח**

מכניס אדם וכו' בהב"י פה איתא כתב בתשובת הרשב"א וששאלת אם מותר לקנח בעפר בשבת למי שאין לו מים לתפילה ודאי מותר לקנח בעפר תיחוח ודאמרינן (דף צ"ה) דאסור לכבד הבית משום שמא ישוה גומות ולא נקט טעמא משום טלטול ע"כ וכתב הב"י ומיהו התוס' והרא"ש ז"ל כתבו בהמצניע דכיבוד אסור מפני שמזיז עפר ממקומו וא"כ אסור לטלטל עפר אא"כ יחד לו קרן זוית כדאמרינן מכניס אדם מלא קופתו עפר וכו' ובודאי למשמעות פרש"י שם דף נ' שכתב והוא שיחד לו קרן זוית דהוי כמוכן ועומד לכך אבל נתנו באמצע ביתו למדרס רגלים הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית ומוקצה ואסור תמוהים הדברים וא"י איך מיישב הרשב"א מימרא זו אם לא בדוחק גדול מאוד דדוקא מה שמכניס עפר מן החוץ כל שלא יחד לו קרן זוית אלא זרקו בידים במקום מדרס הרגלים הוא דבטל לקרקע הבית והוא מוקצה משא"כ העפר שבבית ממילא בלא הכנסה הוכיח דסתמא עומד לכסות בו צואה ואינה מוקצה כמו קיטמא שמבואר סי' שי"א דסתמא עומדת לכסות אבל תימא לי הוכחתו מדנקט טעם איסור כיבוד משום גזירה דאשווי גומות ולא מטעם איסור טלטול מוקצה הא אין זה אלא טלטול מן הצד דשרי כדאיתא סי' שי"א סעיף ח' וכדמבואר בב"י ריש סי' ש"ח בלשון זה ואפילו אם אינו נוגע בו זה נקרא טלטול מן הצד ואסור כל שהוא צריך לדבר האסור (שוב ראיתי דלשון הב"י שתולה טלטול מן הצד בנגיעה בגוף המוקצה ומש"ה היה פשוט לו דכיבוד עפר אינו אלא טלטול מן הצד אבל אינו עיקר שהרי ז"ל תוס' שבת קי"ג תוך ד"ה האי פוגלא ואי בשכח מאי טעמא דמאן דאסר אפילו טלטול גמור שרי וכו' בצריך למקומו במעות שעל הכר וכו' ומכ"ש טלטול מן הצד הרי בהדיא דאף בלי נגיעה בדבר המוקצה קרי להו טלטול גמור] וא"כ אף בכיבוד הוי טלטול גמור ומן הצד אינו אלא כשנעשה ממילא או שלא כדרך טלטול] אבל בכיבוד הבית הא אין צריך להעפר שמכבר אלא להמקום שיהיה נקי ולמה ליתסר הטלטול דמן הצד משא"כ לקנח בהעפר שהוא טלטול להדיא פשיטא די"ל שאסור. ובזה נמי תמוה לי הב"י שכתב ומיהו התוס' והרא"ש כתבו בהמצניע דכיבוד אסור מפני שמזיז עפר ממקומו וא"כ אסור לטלטל עפר. כנראה סובר מה שכתבו מפני שמזיז עפר ממקומו משום הטלטול הוא וזה אינו למאי דקיי"ל טלטול מן הצד לא שמיה טלטול לצורך דבר המותר זולת במת מפני שהוא לצורך דבר האסור כדאיתא בתוס' דף מ"ג ע"ב וכדכתבו בעצמם דף ל"ט ד"ה מפני שמזיז עפר לפי' ר"ת וסבר ר' יוסף דטלטול מן הצד שמיה טלטול אבל הברור שהתוס' והרא"ש בפרק המצניע כוונו לפרש"י בפרק כירה שבהזזת עפר פעם הוי חופר גומא ופעם אשווי גומא כדנאמר

שם בגמר' אבל הטלטול עפר משום מוקצה מודו דלדידן שרי בכיבוד מפני שאינו אלא מן הצד. וצ"ע:

**סעיף מ**

אם צריכים הב"ח לכך וכו' אבל דוחים אותה וכו' משמע דדחיית התרנגולת שרי אפילו בלא צורך דצער ב"ח וה"נ משמע מהר"ן שלא הקשה קושייתו דטלטול מקצת הוי כטלטול כולו אלא על היתר מדדין וצ"ע מ"ש ואין לומר דדחיית תרנגולת לא חשוב ליה אלא דחי' בגופו דשרי בכל מוקצה כדאיתא סי' שי"א סעיף ח' דזה ניחא להש"ע שם שפוסק בזה כהרא"ש דטלטול בגופו לא חשוב אפילו טלטול מן הצד ולהכי אפילו לצורך דבר האיסור שרי אבל הר"ן הרי מביא שם הב"י בשמו דקש שע"ג המטה נמי דוקא מפני שאין צריך להקש אלא לדבר המותר דהיינו המטה ש"מ דאינו מחלק בחילוק הרא"ש: וכן הרשב"א ועיין מ"א סי' ש"ה סק"ט וא"כ צ"ע למה לא הקשה נמי על דוחין אותו ואולי י"ל משום דבל"ז גמגמתי על דמיון הר"ן הכא להזזת אבר דמת דבשלמא הזזת אבר אף דאינו אלא מקצת הגוף מ"מ אותו מקצת הוא המזיז כולו ומטלטלו וכה"ג קושי' הרשב"א שם בדינא דסי' ש"ה שפיר כל הטלטול על ידו בא משא"כ הכא הא עיקר הטלטול והנענוע החיה והעופות עושים ברגליהם והאדם אינו אלא מסייע ומסייע אין בו ממש אפילו במלאכה דאורייתא ומכ"ש בטלטול דרבנן וי"ל דלהכי באמת ניחא לו בדחי' התרנגולים דהוי זה יכול וזה אינו יכול משא"כ מדדין שפי' רש"י וגוררין דהיינו מוליכין שכתב הש"ע וחשוב ליה זה יכול וזה יכול ועיין ברש"י מס' ביצה דף כ"ב ולהכי הוא דרק קשיא ליה על מדדין וק"ל:

**סעיף מא**

האשה מדדה את בנה אפילו בר"ה איתא בספר פרי תבואה סי' ז' שנשאל אם יש היתר לשאת תינוק בשבת בעיר שאין בו עירוב והאריך וכתב שמדינא היה דעתו נוטה להתיר מפני שהאידנא לית לן רה"ר וגם קיי"ל דאדם חי נושא את עצמו ומדקיי"ל כרבא דבכרמלית לא גזרינן גזירה לגזירה ה"ה בזה דשרי וכתב ראיה לזה ממה שהקשה הכא הב"י עלי' דהטור במה שמחמיר בכרמלית לדדות חיה ועוף וכן מהעה"ג שזה עוקר וזה מניח שאיסורו משום שמא יגמר מתיר בכרמלית אלא שלבסוף כתב ברם סוגיא אחרת עומדת לנגדי לכאורה דמשמע משם לאסור דברייתא מפורשת בשבת דף קכ"ד האשה מדדה את בנה בר"ה ואצ"ל בחצר דמשמע אפילו בחצר מדדה אין אבל לשאת לא ואם כן מפורש בגמרא לאסור אף בכרמלית וכו' ע"ש ואם כל זה מאחר שגם בברייתא זו לאו בפירוש אתמר לאסור אלא מדיוקא וקליש איסוריה דהוי גזירה לגזירה ושעת הדחק נ"ל דאין להחמיר אלא לעצמו ולא לאחרים עכ"ל ואני אומר אילו לא באנו לאסור אלא מדיוק

זה ודאי דמוכח דדיוק זה ליתא שהרי חצר זה שהברייתא איירי בו לא איירי כלל מחצר שאינו מעורב דוקא אלא אף מחצר דיחיד או דמעורב תדע שהרי רש"י והר"ן והש"ע נקטו טעם האיסור בע"ח כשעקרו רגליהם רק משום מוקצה שאסור לטלטל ולא משום איסור טלטול בחצר שאינו מעורב ואפשר משום דהוי כלים ששבתו בחצר עכ"פ להטעם במוקצה ע"כ דאיירי אפילו בחצר מוקף במחיצות ודיחיד וא"כ איך אפשר לדייק זה בתינוק דוקא לדדות הוא דשרי אבל לנושא אסור בחצר זה אטו תינוק מוקצה הוא א"ו ההוא דיוקא ליתא ונקיט מדדה בר"ה וכ"ש בחצר דאפילו לנושאו שרי וא"כ אי מש"ה אין שום ראיה לאיסור אמנם בעיקר הדין לענ"ד הברור שאסור ע"פ סוגיא דגמרא פרק המצניע שמקשה אימר דפוטר ר"ש מחיוב חטאת איסורא דרבנן מיהו איכא והוקשה להר"ן ת"ל איסורא דרבנן בכרמלית לא גזרי' ומוכרח תירוצו שהוא בלשון זה וי"ל דכי הכי הנ"מ בדבר שאין בו סרך מלאכה כי האי דלא ישתה דלא מיתסר אלא משום חששא דשמא ימשך הכלי אצלו אבל מידי דדמי למלאכה דאורייתא אלא שפטור עליה משום שא"צ לגופה בכיוצא בזה כרמלית ור"ה שוים הרי לך בהדיא שכתב כיוצא בזה כרמלית ור"ה שוים ואין לך כיוצא בזה יותר מהוצאת בע"ח דודאי אף לר"נ גופיה אינו אלא פטור אבל אסור ומה גזירה שייך אליבי' הא בכל בע"ח סובר דנושא את עצמו א"ו איסורו אינו משום גזירה אלא משום דדומה למלאכה כדבאמת נתקשו תוס' שם בגוף סברא זו דחי וכו' ופשיטא דבזה כרמלית ור"ה שוים ואני תמה איך טחו עיני שכלו מראות הלא בעצמו מביא שם דברי הר"ן אילו ולא פשט מיניה אלא התירא ולא איסורא:

**תו** כתב שם בהחלט ע"פ תוס' דלרבנן כל התינוקת בגדר נושא את עצמו זולת תוך ח' ימים שבזה איירי בפרק נוטל ואף דשפיר הוכיח הכי בדעת תוס' מקושייתם ריש פרק ר"א דמילה מ"מ רואה אני במח"כ בעלי התוס' דברי הר"ן נוחים יותר שנתן זה לטעם ר"י שאוסר תינוק שגורר שני רגליו משום דכיון שהוא קטן כל כך שאינו אלא גורר לא מודו רבנן הרי לשיטתו באמת מעיקרא לא קשה קושית תוס' פרק ר"א דמילה והסוגיא דפרק נוטל שמוקים לרבא דוקא כר"נ מרווח משום דסתמא דתינוק משמע אפילו בגורר שתי רגליו משא"כ לפי' רש"ל בדעת תוס' דדוקא תוך ח' ימים הוא דלא מודו ודאי דחוק מאוד לומר דסתם תינוק עם כיס דרבא איירי אפילו תוך ח' ימים עד דלהכי דחק למוקים רבא דלא כהלכתא:

**ודע** נמי שדברי המ"א ס"ק ע"א מגומגמים שכתב מפני שנושאת ר"ן (וזה אינו אלא דברי הר"י) משמע דס"ל דהוי כמי שנושאו וא"כ אפילו כרמלית אסורה עיין ס"ס שמ"ח וכ"ע דקטן כ"כ שצריך לגוררו אם נשאו חייב חטאת ודברים אלו הם הן דברי הר"ן וחילוק

גדול יש ביניהם (אף שהב"י ג"כ כתב בתר דברי הר"ן וכ"כ ר"י היינו שבגוף הדין הם שוים) דאילו להר"ן כשגורר שני הרגלים מ"מ לא יצא מכלל מדדה לכלל נושא אלא משום שבתינוק כזה לא מודו רבנן ואיכא למיגזר גבי' מדדה אטו נושא כדגזרינן לגבי בהמה וחיה וא"כ איכא למימר דבכרמלית לא גזרינן וכדהקשה בפרק המצניע והב"י פה על הטור משא"כ לדברי ר"י שבגורר שני הרגלים הוא יוצא מכלל מדדה לכלל נושא והרי ז"ל ר"י ואותן שאומרים שמותר לישא תינוק כשגורר שני רגליו דחי נושא את עצמו טעות הוא בידם דלא אמרו אלא לפוטרו מחטאת אבל אסור הרי דס"ל כמשמעות שטת תוס' דאף תינוק כזה הוא בכלל חי נושא את עצמו אלא שפטור אבל אסור א"כ ודאי אף בכרמלית אסור לדידיה שהרי זה נושא גמור ואין איסור משום גזירה אלא משום סרך מלאכה ואין הבדל בין כרמלית לר"ה הכלל לישא תינוק בעיר בלא עירוב לדעתי ודאי אסור ואפילו לדדות יש להחמיר כל שאינו גורר אחד ומניח אחד כסברת הר"י שזה נושא הוא. כי אף לדברי הר"ן אין מוכרח וי"ל דבגזירה זו דאטו נושא אף רבא מודה דגזרינן בכרמלית ועיין ס"ס שמ"ט אפילו בכרמלית גמור ומכ"ש בעיר בלא עירוב שהרבה פוסקים דלא כרש"י ותוס' אלא דיש לנו רה"ר ועיין סי' שמ"ה אף דהמחבר הנ"ל תוקע עצמו בדברי תוס' שכרמלית שלנו קיל היינו לשטת התוס' שברור להם שאין לנו רה"ר משא"כ אנו שרואין הגאונים פוסקים מפורסמים חולקים ועיין בדבריו סי' שס"ד ובעניותינו אין לנו הכרע ברורה ודאי דיש לנו להחמיר בו מבכרמלית גמור לדין הש"ס ודו"ק:

## סימן שט

### סעיף ד

במ"א סק"ה ומנער הכר כתב ואם עושה לצורך המעות שלא יגנבו אסור ב"י ריי"ו נהי דהדין מצד עצמותו אמת כי כל לצורך דבר איסור טלטול מן הצד אסור מ"מ מה שהעתיק הדברים בשם ב"י ריי"ו הוא שגיאה גדולה כי זה לשון הריי"ו מעות שעל הכר אם חושש שמא יגנובו כתבו המפרשים דאסור לטלטל הכר ועודן עליו וכנראה מפני שהוקשה לו פשיטא פירשו בשוכח ולאסור הניעור וכל הרואה יראה שזה אי אפשר שהרי כתב ועודן עליו ותו מה שייך בחשש שמא יגנובו תועלת בהניעור אטו הארץ תשמר יתר מגניבה מן הכר ותו המעיין בגוף המהרי"ו יראה שאינו מזכיר שום דבר לא משוכח ולא מניעור לא לפניו ולא לאחריו ועיקר הדברים פשוטים להוציא מן הדיעות שבסי' של"ד דבמקום הפסד אין לחוש לאיסור טלטול מוקצה וקיי"ל דאפילו טלטול שאינו להדיא בדבר המוקצה אלא ע"י הכר מ"מ אסור מפני שהכר גופה נעשה בסיס וק"ל:

**הט"ז** סק"א כתב אלא ע"כ צ"ל דס"ל כבעל התרומות שמביא והוא הי"א דכאן דזה לא הוי מניח וא"כ גם בנר שהדליקו באותו שבת יש להתיר לטלטלו לצורך גופו ומקומו ככל כלי שמלאכתו לאיסור וא"י לדבריו דלהי"א לא מקרי הכלי בסיס לדבר איסור א"כ גם בעוד שהוא דולק ליתכשיר בטלטול דהא לשמא יכבה לא חיישינן דקיי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין שרי ועיין במ"א סי' רע"ו ס"ק י"א ועיקר טעם טלטול בעוד שהוא דולק כדתירץ הגמרא דף מ"ו ע"ב הנח לנר שמן ופתילה דהכל נעשה בסיס לשלהבת וע"ש בתוס' (ואפילו לדידן דקיי"ל כר"י במוקצה מחמת איסור זה אין מועיל לאיסור טלטול כדאיתא בתוס' מ"ב ע"ב ד"ה ואין) וא"כ דזה מה שהשלהבת ודאי יוכבה בשבת לא יהא קרוי מניח אלא שוכח ולא יהא בסיס לדבר האיסור מה יענו י"א אלו לגוף האיסור הרי אינו אלא בכנונא אגב קיטמא כמבואר שם בתוס' ובאמת הרשב"א בחידושיו דף נ"א הקשה הכי מזה על דעה זו וז"ל גם הטעם שאמר שאינו בסיס לדבר האסור מפני שאינו אלא לצורך שעה אינו מחוור בעיני שהרי אסרו נר שמן ופתילה מפני שנעשו בסיס לדבר האיסור ואע"פ שאין הנר בסיס לכל היום אלא לצורך מקצת הלילה שהרי אדם מצפה מתי תכבה נירו עכ"ל א"ו דעת י"א אלו דלא חשו לקושי' זו וסברו דעד כאן לא אמרו דלא נעשה בסיס אלא מה שדעתו שיונח שם כל השבת היינו לאפוקי מה שבדעתו להסיר האיסור מן בסיסו אף שיהי' בעולם משא"כ שלהבת זה שבדעתו עכ"פ כל זמן שיהי' בעולם הכל יהי' בסיסו ודאי דמודי דמחשב בסיס לו אף שיודע שבאמצע שבת יסיר השלהבת היינו מפני שלא יהי' בעולם ולא יהי' צריך לבסיסו עכ"פ מבואר דנר שהדליקו בו אין לו ענין היתר כלל מן דעה זו והמנהג נובע אף לדעה ראשונה כדכתב וא"ל כיון שהמפה מוכנת לצורך השלחן לא נעשית בסיס לנירות והן הן דברי רש"י בעינם שכתב נוטל הכסוי וכו' ואע"ג שהן עלי' לא איכפת לן דלא נעשית בסיס להן שאין עשוי אלא לכסות קדירה הביאו הב"י סי' זה והוסיף בביאורו וכתב כלומר בגזין הללו לא להניחם על כסוי הקדירה נתכוין אלא להטמין הקדירה וכה"ג ממש הוא המפה שאינה אלא לכסות השלחן והנר שהניח עלי' לא להניחו על המפה מתכוון אלא להאיר בשלחן ואי משום מה דמדמה לדינא דמהרא"י לדמיונו הי' לו לדחות דינא דמהרא"י מפני דברי רש"י א"ו שהמהרא"י מחלק בינייהו ואין מדמה נידון דידי' לדברי רש"י ובגוף דין מהרא"י עיין במ"א סק"ו כתב וכן מטלטלין תרומה טהורה אעפ"י שהטמאה מונחת עלי' ומיירי במונח בכונה דאי בשוכח אפילו הטמאה לבדה שרי אלא איירי במניחן ודברים אלו צריכים ביאור דהא פשיטא דאפילו בשוכח אסור הטלטול להדיא אלא אם צריך להכלי מנער הטמאה ועיין ח"ר דף קמ"ב ד"ה האי דאקשינן ודוק. אלא ר"ל דאילו בשוכח

דלא נעשה הכלי בסיס אפילו הטמאה לבדה תוך הכלי והוא צריך להכלי שרי לנער המוקצה ואם ע"י הניעור תפסד המוקצה שרי לטלטל תוך הכלי כדמשמע מהרמב"ם שכתב במקום הפסד לא גזרו דמשמע אפילו הפסד דדבר המוקצה א"ו דבמניח איירי דאז אלו הטמאה לבדה תוך הכלי הכלי גופו אסור בטלטול מדהוי בסיס משא"כ עתה לא אמרינן דטהורה נעשה בסיס לטמאה ר"ל כדאמרינן גבי שמן שבנר דנעשה השמן בסיס לשלהבת ועיין דף מ"ז תוס' ד"ה הנח א"ו ש"ה שעל כרחו צריך השלהבת לנוח ע"ג השמן משא"כ בזה ולענ"ד יפה ראייתו ודלא כא"ר שכתב שאין הנידן דומה לכל ראיותיו דשם הכלי הוא נמי בסיס להיתר כמו בכלכלה מלאה פירות משא"כ בדין מהרא"י דדבר מוקצה מונח על החפץ ולטלטל החפץ קאמר דאסור עכ"ל ואלו החפץ הי' נעשה בסיס ה"נ הי' נעשה הטהורה בסיס להטמאה והי' הכלי נמי נעשה בסיס לטמאה כמו התם דהנר נעשה בסיס להשמן והשמן להפתילה והפתילה לשלהבת והכל אסור א"ו כדעת המ"א דהחפץ דהיינו הטהורה לא נעשה בסיס מדהונח שלא בכונה והוי שפיר הכלי בסיס להיתר ולאיסור ודו"ק:

**שם** וי"א דאפילו וכו' דע דלדעה זו אפילו הניח בשבת על דעת שיונח שם עד מוצאי שבת נמי נעשה בסיס כדמבואר סי' ש"ח במ"א סק"נ בשם תוס' ועיין בדבריו סי' רס"ה סק"ב ובספר ת"ש שם וא"כ מה דכתב הרמ"א ואז אפילו נטל וכו' זה לא קאי על כל דעת י"א אלו אלא על אם הניחה מבע"י על דעת שישאר כל השבת אבל בהניח בשבת אפילו הי' דעתו שיונח עד מוצאי שבת ונעשה בסיס מ"מ מדקיי"ל במוקצה לטלטל לכ"ע אין מוקצה לחצי שבת. אם אח"כ הוסר המוקצה פשיטא דשרי כדמבואר הכא בב"י והמ"א שמעתיק סק"ח ספק היכי שהניח כלי תחת הנר ונפל הנר לתוכו ואח"כ נפל לחוץ או שנטל הגוי הנר מהכלי אם מותר לטלטל הכלי א"י במה איירי אם הניח הכלי בשבת או אפילו הניח הכלי מבע"י והנר נפל בשבת פשיטא דשרי כנ"ל ואי איירי בהניח מבע"י וגם הנר נפל מבע"י והי' עליו בה"ש ושוב נפל לחוץ פשיטא דאסור כמבואר הכא בהרמ"א גם לשון הט"ז זה קאי וכו' אינו מכוון ודוק:

## סימן שי

### סעיף ב

אין שום אוכל וכו. כתב הב"י איתא בכל בו סי' נ"ח כל דבר שגמרו ביד אדם אינו מוקצה ואית דבעי למימר שאלה התמרים שנותנין עליהם מים בגיגית בע"ש או בעי"ט ונדחו עי"ז מיד או חזי להו בתר הכי בליל שבת או בליל י"ט שלקחו טעם היין מותר לשתותו ביום שגמרו בידי אדם אם שהו כפי הצורך ע"כ ודבריו תמוהין דהא אמרינן בפרק כירה

דשאר פירות בר מגרוגרות וצמוקין לית להו מוקצה וכו'. (ועיין בזה פרישה) ועוד דהני ודאי לא הוי גמרו בידי אדם עכ"ל הב"י וא"י למה לא יהא חשוב גמרו בידי אדם וכי מאי בין זה לפולין ועדשים שבפרק אין צדין דחשיבי גמרו בידי אדם עיין שבת דף מ"ג בתוס' ד"ה בעודן דכמו דהתם מדרצונו שיתבשלו בלא שום דחי' כן ה"נ רצונו שיבא טעם הפירי בהמים בלא שום דחי' אך עיין דף י"ט שם ע"ב בתוס' ד"ה שמן ואולי מדמה לשם מפני שטעם הפרי הבא אל המים אינו בעולם וצ"ע:

**סעיף הנ"ל** הג"ה וי"א דאין הכנה שייך בשל גוי אפילו בגרוגרות וצמוקים הפר"ח בסי' תצ"ז ס"ק ט"ו כתב על הרמ"א שלא דק במ"ש זה בשם י"א והמחבר כבר כתב בפשיטות ע"ש ולדידי צ"ע איפכא אם הפוסקים עם הכל בו בזה כי מה שהב"י כתב על דברי הכל בו וכ"כ הר"ן סוף פרק כ"כ צ"ע שהרי ז"ל הר"ן לפי שאין הגוי מקצה כלום ודעתו על הכל כמו שאמרו בירושלמי דאין הכן לגוי וכו' ומכאן אתה דן וכו' והוא שראוין מתחילתן לכוס הא אם אינם ראוין מוקצין הן ואסורין למי שיש לו איסור מוקצה בשבת משום דלא חזי: הרי מבואר דמה שמוקצתו משום דלא חזי אף בשל גוי שייך והכי מסתביר דאטו משום דגוי הוא נותן דעתו יותר למידי דלא חזי ונהי דלהכל בו ההכרח לידחוק דהיינו דוקא כדכתב הר"ן למי שיש לו איסור מוקצה דהיינו ר"י בזה אין לחלק בין מוקצה פשוט למוקצה דלא חזי משא"כ לר"ש דל"ל מוקצה אלא היכי דדחי' בידים ס"ל דזה לא שייך אלא בשל ישראל ולהכי מתיר אף גרוגרות דגוי מדקיי"ל כר"ש אבל מ"מ איני רואה בהר"ן עדות דנמי הכי ס"ל אלא הר"ן מדאיירי במידי דלא חזי דלא דחי' בידים תולה הדבר בפלוגתא דר"י ור"ש אבל מ"מ י"ל נמי דגרוגרות וצמוקים דמוקציהן מדלא חזי אף לר"ש דחי' בידי דגוי נמי אוסר להו: והכי מוכח להדיא דעת רש"י שהרי בביצה כ"ד ע"ב כתב אם יש מאותו המין במחובר אסורים משום מוקצה ואפילו לר"ש יש מוקצה בגרוגרות וצמוקים ומחובר כגרוגרות וצמוקים דמי מדלא לקטן מאתמול אקצינהו מדעתו ולא תחלוק במחובר בין שלו לשל נכרי ואילו בגרוגרות גופייהו יהי' הבדל בין של ישראל לשל גוי איך אפשר להחמיר במחובר דנלמד מדמיון גרוגרות שלא לחלק א"ו דעת רש"י לאסור גרוגרות אף בשל גוי ויפה עשה הרמ"א שכתבו אך בשם י"א: ומה יפה כחו דב"י יותר שהשמיטו כל עיקר:

**סעיף ז**

מטה וכו': ז"ל הרא"ש והא דאמר רב מטה שיחדה למעות הניח עלי' מעות אסור לטלטלה לא הביא רב אלפס משום דלית הלכתא כהא דאלי'בא דר"י אמרה וקים לן במוקצה כר"ש ור"ל דהרי"ף ס"ל דאין במטה זו משום לתא דחסרון כיס ולהכי ס"ל דמה דאסור רב

יחדו והניח הוא רק מטעם הקצאתו שמכיון שמיחדו ומניח עליו מקצהו מדעתו מכל תשמישן אחרים והוי כחצוצרות אליבי' ואסור אפילו לצורך גופו ומקומו כדכתבו תוס' ריש הסוגי' ד"ה מטה משא"כ לר"ש דלא ס"ל מוקצה דבדעתו תלי' נמצא ממילא הוי המטה כלי שמלאכתו להיתר כדאית' בגמרא דמטה לאו להכי עבידא והקצאתו דהיינו יחודו לר"ש לאו כלום הוא ולהכי מותר המטה אף מחמה לצל כדין כלי שמלאכתו להיתר משא"כ מנורה שהדליקו בו בחול דמצד עצמותו הוא כלי שמלאכתו לאיסור אפילו לר"ש לא שרי אלא לצ"ג ומקומו והכי פסקינן כדמבואר בהרמב"ם פרק כ"ה הלכה י"א דז"ל אבל כלי המוקצה מחמת מיאוס כגון נר ישן של נפט וכלי הצואה מותר לטלטלן בשבת אם הוצרך להן מבואר הא לצורך עצמן לא וע"ש בהלכה ג' ובשלמא כלי הצואה הטעם דבטל מתורת כלי מדלא חזי אפילו לכסוי מנא כדאיתא במ"א סי' ש"ח סק"ס בשם הראשונים אלא נר דנפט דשרי לטלטל מדחזי לכסוי מנא כדאיתא דף מ"ו וכיון דמוקצה מחמת מיאוס לית לן מהיכי תיתי איסורו לצורך עצמו דהיינו מחמה לצל א"ו משום דמיד שנדלק עליו הוי כלי שמלאכתו לאיסור דמודה בי' ר"ש דאסור מחמה לצל וכן כתב המ"א סי' רע"ט ס"ק י"ב וכדמסיים ועיין סי' ש"ח ס"ג ובאמת לאו דוקא כתב הרמב"ם דינו לגבי נר דנפט של חרס אלא ה"ה. לנר של מתכת אלא דבא לאשמועינן דאפילו דחרס ודנפט מותר לצ"ג ומקומו וכן מבואר בתוס' בשבת דף ל"ו ד"ה האי שם הכריחו דמודה ר"י בכלי שמלאכתו לאיסור דשרי לצ"ג ומקומו מדקתני ר"י אומר כל הנירות של מתכת מטלטלין הרי מבואר מתוס' ומרמב"ם דנר שהדליקו בו הוי כלי שמלאכתו לאיסור ואסור לצורך עצמו דהיינו מחמה לצל ולא הוצרכתי להאריך בזה אלא לאפוקי מדברי ספר ת"ש שכתב פה בלשון זה והרשב"א בחידושיו כתב דמטה שיחדה למעות והניח עלי' בחול לא מקרי כלי שמלאכתו לאיסור כיון שהמטה אינו עושה שום מלאכה רק מעשה עץ בעלמא עכ"ל ונראה דכן הוא דעת הרי"ף וכו' ולפ"ז הרא"ש שהביא דעת ר"ת וכו' ומדלא פליג עליו גם בההוא מילתא לומר דמטה מקרי מלאכתו לאיסור דהא איכא נ"מ למנורה בסי' רע"ט משמע דבהא מילתא מודה להרי"ף דלא מקרי מלאכתו לאיסור וכו' ע"ש יוצא מדבריו דלדעת הרי"ף ורמב"ם ורא"ש אף נר שהדליקו עליו מותר לטלטל אף מחמה לצל וכן כתב ורומז להכא בסי' רע"ט וכל זה ליתא ואין לו התחלה כלל כי הלשון שבריש דבריו בשם הרשב"א יגעתי ולא מצאתים כלל וכל זמן שאין הדברים נמצאים נראה שמכוין לדברי הרשב"א ריש פרק כל הכלים דאיתא שם שמקשים על רב יודא דס"ל כלים שמלאכתו לאיסור אינו ניטל כלל והא אמר גבי נר דמשחא שרי ותירצו דשאני נר שהוא אינו משמש מלאכת איסור אלא שנעשה

בסיס לשמן ופתילה והוסיף בו דברים וכן הפ"י דף מ"ד תוך אריכות דבריו שבד"ה מטה שיחדה למעות בד"ה אלא דעדיין מלאו לבו לכתוב דלדעתו נראה דלא כתוס' דף ל"ו דנר מקרי מלאכתו לאיסור אלא דנר לא מקרי מלאכתו לאיסור ולא מקרי מלאכתו לאיסור אלא כשעושה מעשה המלאכה בגוף הכלי וזה לא שייך בנר דמינח נייח כדמשמע לעיל בספ"ק עכ"ל שם ובדף מ"ו סוף ד"ה בא"ד כתב וכן מצאתי להדיא שכ"כ הרשב"א ממונפלי בחידושי שבת ריש פרק כל הכלים ואולם המעיין שם בהרשב"א יראה שמסיק שם באמת דתירוץ זה אין מספיק כל עיקר אלא מתרץ הקושי' באופן אחר ומסיק על תירוץ זה ובהכי מתורצים כל הקושי' ובלי שום ספק הרשב"א נמי כתוס' ורמב"ם ס"ל להאמת דנר כלי שמלאכתו לאיסור הוא ואפילו לדברי היש מתרצין אין דמיון התוס' שבת עולה כלל לומר דלהכי אף מטה לא מקרי כלי שמלאכתו לאיסור מפני שמעשה עץ שימוש (והם דברים השייכים לטומאה וטהרה ולא הכא) דאם כן אף כלי שכותשין בו דהיינו עלי נמי נימא דאך מעשה עץ שימש ועיין דף קכ"ג א"ו דהם אך מדוחק הקושי' אומרים דנר הוא דאינו משמש גוף האיסור דהיינו השלהבת אלא שהוא הבסיס לשמן ופתילה והפתילה הוא שמשמש לגוף האיסור אבל מטה הא משמש גוף האיסור אבל באמת אף נר ודאי קרוי מלאכתו לאיסור וזה ברור ופי' הרי"ף כבר מבואר לעיל מפני דמטה עיקרו לאו להכי עבידא ודוק:

**סעיף הנ"ל** הג"ה ויש אוסרין וכו' מיהו לצורך גופו וכו' עיין מ"א כתב וכ"מ בהג"מ שכתב דדמי לגרוגרות וצמוקים ע"ש וכ"כ הראב"ן כנראה משמעות דעתו להשיג אף על הרמ"א שיהא הכיס אסור אפילו לצ"ג ומקומו ונהי דעל הב"י יפה השיג דודאי במטה לשטה זו כיון דמיחד לו דוכתא ומדמין לסיכי ומזורי פשיטא דאפילו לצ"ג ומקומו אסור וכן מבואר להדיא בח"ר דף מ"ד ד"ה ה"נ מסתברא דז"ל י"ל דמטה שאני דאיכא למימר דילמא אף ר"ש מודה בה דכיון שהוא מיחדה למעותיו אדם קובע לה מקום ומקצה אותו לגמרי מדעתו מחמת חסרון כיס עכ"ל ובמוקצה מחמת ח"כ הא כע"מ דאף לר"ש אפילו לצ"ג ומקומו אסור אמנם מה דמשמע מהמ"א להחמיר נמי בכיס בלצ"ג ומקומו על פי דברי הראב"ן והגהות מיימון דמדמו כיס שיחדו והניח לגרוגרות וצמוקים א"י ליישב דעתם דמה ענין גרוגרות וצמוקים להכא וביותר מה שמדמו וילפי לה מדעת ר"ת במטה והם דברים מותמהים דבמטה דקדק הר"ת והרא"ש משום דמיחד לי' מקום מקפיד עליו והוי דומיא דסיכי ומזורי דיש בהם משום מוקצה מחמת ח"כ כנ"ל ברשב"א אבל כיס כזה שקורין בייא גארטיל הא עינינו רואות דאין אדם מקפיד עליו למיחד לו מקום ולדעתי עדיף מנר שהדליקו עליו בחול שבזמנינו הנרות אינם ראוים לשום

תשמיש זולת ההדלקה ומ"מ ליכא למ"ד שאסור לצ"ג ומקומו וכן מוכח להדיא מקושי' הגמרא דף מ"ה ע"ב מי אמר ר' יוחנן הלכה כר"ש הא אמר כלום עשוי' אלא לתרנגולין ואילו לדעת הראב"ן והג"מ שביחוד והניח יהא בדמיון גרוגרות וצמוקים דאפילו ר"ש מודה מה הקושי' הא כיון דאינו עשוי אלא לתרנגולין והוי יחוד וגם הניח הא ר"ש מודה א"ו דזה לאו מילתא היא והעיקר כפסק הרמ"א ודלא כמשמעות המ"א דבפשוט כיס יש להחמיר רק בכיס התפור בבגד כתב בסק"ו ואפילו להרא"ש הכא שרי דהא חזינן דלא קפיד וא"י דהא חזינן נמי אפילו בלא תפור דאין אדם שמקפיד לייחד לו מקום וכן הסכים להלכה הא"ר אך מה דקשה לי על לשון הרמ"א שתולה איסור הכיס מחמה לצל בדעת ר"ת במטה וזה האמת דמטה לר"ת אפילו לצ"ג ומקומו אסור ומטעם ח"כ משא"כ בכיס זה ולענ"ד עיקר איסור דכיס זה מחמה לצל הוא משום דמיון דנר דמפני דסתם כיס נמי להכי עבידא לתשמיש מעות ומכיון שהניח נמי עליו מעות בחול הוי כלי שתשמישו לאיסור דלא שרי אלא לצ"ג ומקומו ואסור מחמה לצל

**סעיף ח**

כלי וכו' וכגון שדבר המותר חשוב מדבר האיסור אבל אם דבר האיסור חשוב יותר מדבר המותר בטל אצלו ואסור לטלטלו כלשון הזה בעינו איתא בהטור ובלשון זה אין הכרע אם שניהם שוים מה דינו כי י"ל דיוק דרישא דוקא וי"ל נמי דיוק דסיפא דוקא אך בסעיף ט' מדמקפיד אם המעות אינם עיקר והם דברי הר"מ שבב"י מבואר מדיוקא דרישא דוקא שהרי אף אם המעות עיקר הא מ"מ דסתמא אף האוכלין שבתוכו נמי עיקר וכן כתב הה"מ פכ"ו הלכה י"ג א"נ משום דשברי עצים לא חשיבי ובטלי וכן עיקר דכל דחשוב אעפ"י שיש עמו דבר המותר לא בטל ואסור לטלטלו ולפ"ר זה אין ללמוד אלא מפי' רש"י בהסוגי' שמפרש השברי פתילה היו חשובים לאנשי גליל ומסתמא השמן נמי חשוב ומ"מ לא בטילי משא"כ לפי' ר"ת שמפרש משום דהשמן דהיינו ההיתר לא הי' חשוב להם י"ל מפני שההיתר לא הי' חשוב להכי עיקר הבסיס לא הוי אלא בשביל השברי פתילה שהי' עיקר להם הא בשניהם חשובים שפיר י"ל דחשוב בסיס להם. וא"כ צ"ע דברי הב"י שכתב על לשון הטור ודברי רבינו כפי' ר"ת וע"כ לומר דמשמע לו מדקשה ר"ת על פי' רש"י דבגלילא אדרבא הי' מצוי פשתן הרבה שם מסתמא שניהם לא הי' חשוב להם וש"מ דבשוין לפחיתות אסור וממילא ה"ה בשוים לחשיבות ועדיין צ"ע למה דוקא לפי' ר"ת ואפשר משום דלפרש"י משמע לי' דמסתמא המעט שמן שבנר לא חשוב וא"כ דוקא מפני שהשברי פתילה הי' חשוב בעיניהם להכי לא בטל משא"כ בשוין י"ל דמותר ויהי' איך שיהי' קשה לי פרש"י ז"ל דהא צריך ביאור איך קתני ושוין ר"י ור"ש

שאם יש בה שברי פתילה אסור לטלטל הא ש"פ גופייהו לר"ש שרי לטלטל שהרי איתא בתוס' דף מ"ז ד"ה הנח וי"ל דש"פ הוי שברי כלים ודמי לצרורות אבל פתילה שלימה שהיא כלי הוי שרי ובפרק כל הכלים תנן כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין עמהן ובלבד שיהא עושין מעין מלאכה ואך לר"י הוא דבעי מעין מלאכתו וע"כ צ"ל דסתם ש"פ שדלקו כל הלילה שוב הנשאר אפילו למעין מלאכה לא חזי והמה ודאי דמי לצרורות וא"כ איך שייך לומר על מידי דלא יצליח לשום מלאכה שהוא חשוב ומה בכך שפשתן חשוב להם הא לא חזי למידי ומה חשיבות שייך גבו משא"כ לפי' ר"ת ניחא ומוכח נמי דבשניהם שוים בפחיתות דאסור וק"ל.

**תו** מה דשייך לסעיף זה הנה כתב אלי ידידי הגאון מו"ה עקיבא איגר אבד"ק פ"ל ועתה לא אניח נסיעה הולכת ריקם ויהי מה היום שאל השואל ממני דיש לו בבית אכסניא נכרי תיבה ובתוכו כיסים צרורים מעות וגם טבעות יקרות באבנים טובים אם מותר לטלטל התיבה מבית אכסניא לבית ישראל ונסתפקתי בהא דמבואר בשבת דף קמ"ב דכלכלה שבתוכה פירות רטוב' ואבן דמות' לטלטלן ואין צריך לנער מפני הפסד פירות א"כ ה"נ אפשר דמקרי הפסד מחששא דאם ינער המעות אפשר שיגנב וכדומה או דדוקא ע"י ההפסד דבר ההיתר בזה מותר אבל אם ע"י הניעור יהי' הפסד בדבר האסור י"ל דמקרי טלטול לצורך דבר האסור דהא בשביל דבר המותר לא הי' צריך לטלטול דבר זה דהי' אפשר לנערו ועיין במ"א סי' ש"ט סק"ה ומהתם אין ראי' דהתם כל עיקר טלטול מן הצד דהיינו הניעור עושה בשביל שלא יגנב המוקצה משא"כ בנ"ד דעיקר טלטולו בשביל דבר המותר ורק מניעת הניעור הוא מחמת פסידה דדבר האסור בזה י"ל דמותר והי' נ"ל להביא ראי' לאסור מסוגי' דשבת דף קי"ז מי דמי התם אדהכי והכי נפלה דליקה וכו' משמע דלולי זה הי' אסור להציל תיק הספר עם המעות ואם נימא דבשביל הפסד דבר האסור ג"כ א"צ לנער א"כ הא בלא"ה הוי היתר גמור לטלטל המעות ע"י הס"ת (ומ"מ יש לדחות דהתם הוי האיסור משום דמטלטל לחצר שאינה מעורב ועיין בב"י סי' של"ד. והרשב"א כתב בתשובה לא אמרו מצילין תיק וכו' כדי שלא יתעכב בהצלתן עד שיוציא הספר וכו' וכן הדין בכלכלה וכו' משמע דחד דינא אית להו ומשום טלטול מוקצה אתינן עלה ומותר רק שלא יתעכב בהצלת הספר אבל משום הפסידה דמעות הי' צריך לנער עכ"ל):

**ומה** שהשבתי לכבודו על סוף הדברים שהגהתי לא אעתיק פה כ"א בסי' של"ד דשם מקומו ואלה הדברים שהשבתי לכבודו. הגם שגוף הנדון קשה עלי וכי לא אפשר לפתוח התיבה וליטול החפצים מתוכה ואולי ע"כ איירי שהכיסים מונחים על הטבעת באופן

שא"א לקחת הטבעת בלתי אם לא ינער הכיסים לארץ ואז החשש שלא יגנובו א"נ החשש פשוט כשיראה הגוי בפתיחת התיבה מה בתוכה ימסר נפשו לגנוב אף אחר סגירת התיבה ויהי' איך שיהי' יראה לי להוציא מלשון הרמב"ם דשרי שהרי כתב בפרק כ"ה סוף הלכה י"ז ובמקום הפסד לא גזרו ומדלא כתב ובמקום הפסד דבר המותר ש"מ דאין לחלק הן אמת שלדברי הרשב"א בחידושיו דף קמ"ב נראה דלגבי מעות דחשוב תמיד הוי בסיס לדבר האיסור ואסור לטלטלה אפילו במקום הפסד שהרי כתב שם סוף ד"ה אמר וי"ל דמעות חשיבי ולא בטילי ולעולם נעשה כלי בסיס להם אע"פ שהן מעורבין עם כלים (ולקמן נדבר בפרט זה) מ"מ רואה אני שבתשו' שבב"י סי' של"ד שהביא מר חזר בו ולא מחלק בהכי שהרי מסיים שם ותיבה שיש בתוכה מעות כיוצא בה דמשמע דוקא אם יש בתוכה נמי דבר המותר דלא מיטנפי הוא דאסור עד שינער הא דמיטנפי שרי עם המעות. וכן דבריו שבתשובה שבב"י סי' ש"י שכתב שק שיש בו כיס מעות שרי לטלטולי בשבת כמו כנונא אגב קיטמא וקשה אמאי דהא ודאי הכיס שבתוכו המעות אינו בטל לגבי השק כמו שבטל הקיטמא לגבי כנונא אף לפי' הרמב"ן שם א"ו דאיירי שיש בהשק נמי דברים המותרים שיופסדו בהניער עכ"פ נשמע נמי מיני' שחזר מסברתו דמעות חשיבו ומה שמביא מר ראי' לאיסור משבת דף קי"ז י"ל דמיירי דאפשר למישדינהו באופן שלא יופסדו והכי משמע מדברי תוס' שם שכתבו משמע דאי לא מצי שדי המעות הוי מצי להביא התיק עם המעות. והענין לפ"ר תמוה איך יש במציאות בתיק פתוח דלא מצי שדי המעות וע"כ בפתוח איירי דאילו בקשור שאסור לפתחו איך יניח בו הס"ת (ויש לדחות) א"ו משמע שר"ל דלא מצי שדי המעות מפני שיופסדו והכי מוכח נמי לפ"ר מקושי' הרשב"א בחידושיו הנ"ל שהקשה ואי באבן חשוב אע"ג דמליאה פירות תחסר וכו' וכן נמי בתיק הספר עם הספר אע"ג שיש בתוכו מעות ודוקא משום הצלת כתבי קודש כדאיתא בפרק כל כתבי וקשה מה קשי' לי' מזה הא לולא דהצלת כתבי קודש הוי אמרינן לישדינהו כדאיתא התם בהסוגי' משא"כ הכא דאיירי בדלא אפשר למשדינהו מפני הפירות דמיטנפי והגם שיש לדחק דפשיטא לי' דשם החשש אדהכי והכי נפלה דליקה הוי כמו פירות דמיטנפי ואפ"ה משמע לו דוקא משום הצלת כ"ק ולא בדברים אחרים אפילו דמיטנפי) אלא משמע דבחידושיו אזיל במחשבת רמכ"ת דלא אפשר למישדינהו להמעות אם לא יופסדו וחשיב לי' הפסד האיסור כהפסד ההיתר ושפיר מקשה ומוכיח מזה דמעות חשיבו ומדחזינן דבתשו' חזר בו כנ"ל ע"כ דבהתשובה לא חש להקושי' מפני שמפרש נמי כמשמעות התוס' ורמב"ם הנ"ל ודאיירי באפשר למישדינהו באופן שלא יופסדו וזה דוקא מפני הצלת כ"ק חיישינן לאדהכי והכי ושרי הגם דאפשר לומר נמי

דלהכי חזר בו מפני סברת רמכ"ת שי' דהפסד האיסור לא חשוב לו כהפסד היתר מ"מ קצת לא משמע הכי סתימת לשונו ותיבה שיש בתוכה מעות כיוצא בה דסתם תיבה אינו מונח בתוכה דבר דמיטנפי אלא משמועתן שהיא כיוצא בה דכל היכי דאפשר בניער בלא הפסד אסור והיכי דלא אפשר אלא בהפסד כמו נדון דרמכ"ת בחשש שלא יגנובו שרי ותו דכל היכי דאפשר להשוות דעת הפוסקים משוינן ולענ"ד משמעות הרמב"ם ברור כדכתבתי ואילו דברי הב"ח שבס"ס ש"י מוכרחים לפי' הטור נשמע נמי מיני' בפשוט דאף מפני הפסד האיסור שרי אבל לא משמע כדעתו מדעת הש"ע שם ומה דלא חשש הרשב"א בתשו' לקושייתו הראשונה שבחדושיו ממוכני שיש עלי' מעות באמת כבר כתבתי בצדו בלשון זה עיין בדבריו עצמם דף מ"ד לתי' רבינו אפרים שמביא שם ד"ה ואין גוררים אדרבה מוכח איפכא ולשיטת תוס' שם לא איירי כלל בשהי' על השידה דברים המותרים וצ"ע עכ"ל ויעיין מר שם אקוה שימצא דברי כנים אף כי באמת לא עיינתי כעת שם מפני הטירדה ואולם הנידן עדיין צ"ע ממה דאיתא בש"ע ס"ס ש"י תיבה וכו' אם המעות אינם עיקר וכו' ע"פ התנאי' שנתבארו במחתה וחדא מהתנאים הוא כדכתב בסעיף ח' משום דלא אפשר למינקט קיטמא לחודה אפילו אי שדי לי' מהמחתה דהיינו דומיא דמטנפי פירא בכלכלה ומ"מ מקפיד אף שהוא בהפסד ההיתר דדוקא אם המעות אינם עיקרו ונפק להו מתירוץ הגמרא בגלילא שנו וכנ"ל וזה כדעת הרשב"א בחידושיו הנ' הנ"ל. ולענ"ד היינו דלא כדבריו שבשני התשו' וכו' כנ"ל על הש"ע ובנ"ד להכי צ"ע שהרי המעות נמי עיקר ומי יחלוק על סתימת הש"ע והה"מ:

**על** זה חזר וכתב הגאון הנ"ל מ"ש כבודו ני' לסתור הוכחתי בענין פסידא דניער לדבר האסור מסוגי' דשבת דף קי"ז די"ל דהתם מיירי דליכא פסידא למעות לענ"ד פשטא דמילתא משמע דמקילינן לו להציל מעותיו ע"י הצלת הספר דסכנת דליקה גם על מעותיו וגם דא"כ היא גופה מנ"ל למידק ממתני' דילמא מתני' מיירי דצריך להציל גם מעותיו מפני הפסד ומש"ה מותר גם במ"ש כבודו נ"י להעמיס כן בכונת תוס' במ"ש דמשמע דאי לא מצי שדי המעות דכוונתם משום פסידא דמעות לענ"ד יקשה דמהיכן משמע להו לתוס' כן כיון דהוי בסיס לדבר האסור לחוד וההיתר משום דאדהכי והכי נפל דליקה א"כ דלמא דוקא דההחשא נוגע לכתבי קודש אבל לא משום המעות ובאמת מעיקרא דדינא גם אנכי שדיתי בה נרגא בראי' זו די"ל דמיירי בחצר שאינו מעורב וכו' (כמו דצ"ל להפוסקים דבדליקה מותר ע"י ככר או תינוק א"כ בודאי בלא"ה מותר ע"י הספר אע"כ דצריכים לטעמא דאדהכי והכי נפלה דליקה משום חצר שאינו מעורב וכו') האריך ג"כ קצת בענין זה ומפני שאין כאן מקומו כ"א בסי' של"ד אשמיטנה פה

ושם אדבר בו אך תו כתב אולם משטחיות דברי הב"י סי' של"ד שכתב וז"ל המרדכי בפ' כ"כ כתב כדברי הסמ"ג וכ"כ בהג"מ פ"ג וכ"כ בסמ"ק וכך הם דברי הכל בו בשם הר"ף שאם הניח בע"ש פת או כלים וכו' ואיני מבין דהא אדרבה מדברי הכל בו משמע דלא כהמרדכי והסמ"ג דהרי התירא דככר או תינוק מהני אף בנותן הככר בשבת ואילו הכל בו מתיר רק בנתנו מבע"י ומטעם דהוי בסיס גם לדבר המותר] והרשב"א כתב בשו"ת וכו' מבואר דס"ל להב"י דגם בכה"ג אסור להרשב"א היכי דלא מטנפי הפירות ואף בטלטול חצר המעורב מדמדמי לה הרשב"א לכלכלה וכפי הנראה בזה פליגי הכל בו והרשב"א דהכל בו ס"ל אף דיכול ליטול הפת ולנער הכיס משום פסידא דמעות שרי והרשב"א ס"ל דבעי' פסידא לדבר המותר גם מדברי הגהות אשר"י פרק כירה בההוא דביטול כלי מהיכנו כתב דאם יש בכלי דבר המותר שא"א לנערו מותר ליתן תחת הנר לקבל השמן דהא בידו לטלטל אגב ההיתר ובסוף דבריו כתב דמותר תחת הנר של שעוה דהא יהא מותר דצריך למקומו אבל בשמן יהא חס מלנערו ע"ש מבואר דאף הוי פסידא בניעור שמן אסור בשוכח וצריך למקומו ואף ביש בו דבר המותר אא"כ שיופסד דבר המותר ע"י הניעור ואולם מדברי הריב"ש והוא בש"ע סי' רע"ט ס"ג דמירי במעט לחם ודחה הריב"ש לדברי המתירין מטעם דהשמן חשוב ביותר משמע דבלא"ה לא הי' איסור ממה דאפשר למנקט הלחם ולנער השמן משום פסידא דשמן אולם מ"מ כיון דבהגהות אשר"י הנ"ל מפורש לענ"ד לאיסור ולזה נוטין יותר דברי הרשב"א בשו"ת הנ"ל אף דמדברי הריב"ש הנ"ל משמע להיתר וכן דברי הרמב"ם מורים להיתר כמ"ש מעכ"ת ני' מ"מ לענ"ד צ"ע לדינא עכ"ל:

**על** זה חזרתי להשיבו האמת שמכבר דחיתי ראייתו בדברים שקצת דחוקים והי' זה מפני הטירדה כאשר כתבתי ובעבור שראיתי בהרמב"ם דחקתי עצמי לפ"ר וכאשר ג"כ כתבתי אז להוציא משמעות מהרשב"א וכתבתי ואין לומר דפשיטא לי' דהחשש אדהכי והכי נפלה דליקה הוי כמו פירות דמטנפי ואפ"ה משמע לו דוקא משום הצלת כתבי קודש ולא בדברים אחרים אפילו דמטנפי מזה מנ"ל: כעת רואה אני שדבריו פשוטים משמע לו מדנקט התנא ואע"פ שיש בתוכו מעות משמע ברור דמשמיענו דשרינן בזה איסור נוסף דאל"ה לימא אע"פ שיש בתוכו דברים המותרים בטלטול ונמי אין מצילין אותו מחשש דאי שרית ליה אתי לכבוי וגם אית בהו איסור טלטול לחצר שאינו מעורב א"ו משמיענו בזה אף דיש בהצלתו זו איסור טלטול שהוא איסור נוסף וקשיא ליה הא באופן זה דאי אפשר למישדינהו משום דאדהכי והכי כו' הא הטלטול בכל מילי שרי

ואין בם שום חידוש א"ו הוכיח דמעות דחשוב אסור בם הטלטול אפילו במעורבים בפירות דמטנפי רק הכא שרינן אף הטלטול מפני הצלת כתבי קודש:

**ומעתה** אחזיר לראיות רמכ"ת מן הש"ס ורמכ"ת כתב זה פעמים שיש לדחותה משום דאיירי בטלטול חצר שאינו מעורב ולענ"ד בפשוט אין ראי' משם דהא כולהו פירקן איירי בנפלה דליקה באותו חצר באופן שאסור להציל אפילו לחצר המעורב רק המבואר במתני' וא"כ איך שייך למימר דלטלטלינהו להמעות ולא שדינהו משום שיופסדו ע"י השריפה זה ההיתר אף להרמב"ם אינו אלא במונח כבר דברים המותרים עם דברים אסורים לא אסרינן לי' הטלטול אם לא באופן שיזרקם ויופסדו אבל הכא אטו ע"י דישדינהו יופסדו הא מופסדים וקיימו שאם לא יצילם כדינם יושרפו ממילא ופשיטא דבשביל הצלת ס"ת לא יציל המעות באיסור טלטול אלא יזרקם ויופסדו כדמעיקרא להכי רצה ללמוד מזה שאין שום איסור טלטול מוקצה כל שהוא להצלת ס"ת ואפילו להביא תיק ובתוכו מעות מעלמא ומוכרח לומר דאין ראיה משום דאדהכי והכי נפלה דליקה (ומה שכתב מר בדחייתו משום דאיירו בחצר שאינו מעורב וכו' כבר יעדתי מקום דברים הללו בסי' של"ד) ומה דכתב מר דמסתביר לו דבזה פליגי הכל בו והרשב"א לענ"ד לאו בהכי פליגי אלא דהכ"ב נהי דבגוף הדין דהירושלמי דהיינו להניח על הכיס בשבת אינו סומך על הירושלמי מכח תלמודן דפסיק ותני לא אמרו ככר אלא למת בלבד דמשמע לו ואפילו במקום הצלה מ"מ לומד עכ"פ ההיתר בהניח מע"ש שבזה אין בתלמודן להדיא סתירה והב"י מביא תשו' רשב"א דמשמע לו ללמוד מתלמודן דאפילו בס"ת המונחת מע"ש אין התירה אלא במקום דאיכא חשש לכתבי קודש וכדכתבתי בריש דבריו דיוקיו שבחדושיו ומ"מ אין טעמו מפני שלא חש להפסד דבר האסור אלא טעמו פשוט דדוקא היכי שצריך בטלטולו אך להכלי או לדבר המותר ואנן באים לאסור לו הטלטול דבר המותר או הכלי שהוא בסיס לדבר המותר והאסור מחמת דבר האסור בזה לא החמירו לאסור טלטול זה עד שינער הדבר האיסור ואפי' יופסד דבמקום הפסד לא אסרי טלטול דבר המותר ושיגרם טלטול זה הפסידו אבל במקום שמונח היתר ואיסור מקודם במקום שיפסד ע"י דליקה והוא רוצה לטלטל הכל כדי להצילו מהפסידו אף שהדליקה בבית אחר במקום שמותר להצילה הכל כל דבר שאין בו איסור טלטול אבל דבר המוקצה לא שרי [לדעתי בסי' של"ד] ומוכרח למישדינהו ואף שיופסד כי הפסד זה אין הטלטול גרם לו אלא שמופסד וקאי אלא שרוצה להצילו מהפסדו נמצא עיקר טלטולו בעבור דבר האיסור כמו בעבור דבר ההיתר נמי [ולזה מדויק לשון הרמב"ם פרק כ"ה הלכה י"ד] וכמו שאסור לדעתו טלטול מוקצה לחודי' במקום ההצלה ה"נ אסור בזה היכי

דעיקר טלטולו בעבור דבר האסור נמי ועל דרך זה מחלקו התוס' לענין טלטול מן הצד בין היכי שהטלטול לצורך דבר המותר לבין היכי שהוא לצורך דבר האסו' והוא בש"ע סי' שי"א ובהכי ניחא מה דחזר בהתשובה ולא חש לדייקו בחידושיו כנ"ל משום דס"ל דחדושו שפיר במעות דאסור בטלטול מבשאר מילי ודוקא משום כתבי קודש הוא דשרינן הא בשאר מילי דהיתר אף דמטנפי כל שמעורבים בדברים האסורים בטלטול אסור להציל תרווייהו ולא שרינן האי מפני האי מאחר דהטלטול לצורך זה כמו לצורך זה זולתו מפני הפסד כתבי קודש אבל לעולם חשיבותא דמעות אינו מגרע היכי דעיקר הטלטול אך מפני ההיתר דאז שרי אפילו ההיפסד דמשדינהו אינו נוגע לדבר האיסור כדס"ל להרמב"ם ותדע דאילו לדעתי' דמר דטעמו משום ההפסד מגיע לדבר האסור הא בההצלה מפני הדליקה פשיטא דתמיד הוי השדי' פסידא לדבר המותר נמי משום דבין כך ובין כך וכו' א"ו כדאמרן העולה מזה דלענ"ד מן הרשב"א אין שום משמעות ומהגהות הרא"ש יפה כתב דמשמע מיני' הכי אבל ג"כ אינו מוכרח כי י"ל דנקיט אם יש בכלי דבר היתר דלא אפשר לנערו משום מילתא דפסיקא כדי לסיים או נר עצמו שיפול שבו אין הפסד בניעורו ואיירי בזה בכלי דלא שייך בו היתרו דגבי נר שבודאי ינער קודם שיאחז האור בכלי וק"ל הכלל לענ"ד אין צורך בזה לעשות פלוגתא עלי' דהמבואר בהרמב"ם ומשמע נמי הכי כדכתב מר בהריב"ש ודו"ק:

## סימן שיא

### סעיף א

ואם אין לו לא זה ולא זה מטלטלו טלטול גמור הכי כתבו כל הפוסקים בשם רש"י עיין בב"י ובמקומו בפי' רש"י לא מצאתי שום משמעות ויראה שכיוונו לפי' רש"י יומא דף פ"ה שם כתב רש"י שמעתי שמצילין את המת לחצר המעורב דליכא אלא איסור טלטול בזה מבואר דמתיר הטלטול להדיא ולאו דוקא מן הצד כמשמעות הרי"ף והנה התוס' שבת הקשה מזה על פרש"י בשבת צ"ד ע"ב דפי' או בדליקה והרי שם התיר רב נחמן אפילו לכרמלית ומכח זה ממציא מחלוקת דלרש"י לא שרי הטלטול להדיא אלא בחצר המעורב דליכא אלא חד איסור טלטול אבל לכרמלית באמת אינו מתיר אלא ע"י ככר או תינוק ואפשר אינו מוכרח דנהי דמדר"נ בדף צ"ד נשמע ההיתר אף לכרמלית מ"מ הפלוגתא דת"ק עם ר"י בן לקיש מוכרח לפרש באופן דאין בו אלא איסור טלטול דאילו איירי נמי בלכרמלית לא אזיל שפיר הסוגיא לא נצרכא אלא לר"י בן לקיש דהא אף לת"ק נמי היה מקום לספוק דאיסור טלטול לחוד שפיר מודו דשרי א"ו דלא איירי כלל בהיתר איסור הוצאה כדמוכח נמי מלשון ר"י ב"ל דאמר שמעתי שמצילין את המת

מפני הדליקה ואילו איירי חידושו להיתר הוצאה לרשות האסור הא משמע נמי מדלא פי' לכרמלית דה"ה אפילו לרה"ר וזה הא ודאי ליתא א"ו דכל עיקרה דברייתא זו נשנית עלה דמתני' דכל כתבי דף ק"כ דנאמר שם להיכן מצילין לחצר המעורבת עלה ת"ר אין מצילין את המת ואפילו לחצר המעורב ועלה אמר ר"י ב"ל שמעתי שמצילין ואין צריך לבאר יותר כיון דעל המתני' דאיירי בחצר המעורב נשנית וממילא ניחא דמוכרח לומר לא נצרכא אלא לריב"ל ואולם בפרק המצניע דהתיר ר"נ לכרמלית מדלא ביאר הש"ס שהיה מפני דליקה דוקא כדפיר' הרא"מ מסתביר לרש"י ז"ל לפרשו באמת דה"ה מפני בזיון וכתב ואי משום כלומר איך אפשר לפרש נמי משום בזיון הא טלטול לא הותר מפני בזיון וקאמר אי איירי משום בזיון מניח עליו כא"ת אבל באמת שמפני הדליקה שהותר הטלטול להדי' ה"ה אף בתרתי כמו לכרמלית י"ל דמודה דשרי בלא ככר או תינוק ודו"ק:

**סעיף הנ"ל** וכל זה באותו הרשות עיין מ"א: וכבר עמד הח"ש לבטל כל דבריו ולענ"ד משמע נמי מלשון הרמב"ם איפכא מדכתב מצילין אותו מפני הדליקה מכל מקום נהי דההצלה לר"ה ודאי אינו בכללו היינו מבואר מן הטעם דיהיב שמא יבא לכבות דודאי לא שייך לגבי רה"ר דהוא ד"ת אבל לכרמלית דרבנן דשייך הטעם שמא יבא לכבות שהוא להרמב"ם שפוסק מלאכה שאצ"ל חייבים עליה דאורייתא משמע שאף כרמלית בכלל ההצל' מ"מ וק"ל:

**סעיף ח**

וגם לא נתכוין לזריעה עיין מ"א הניח בצ"ע דמ"ש מחטין שזרען בקרקע ולי נראה שדייק הב"י לשון התוספות הכא ובפרק חלון דבתר שחידש הר"י דרגילות הוא שמתוספין מחמת לחלוחית וכו' מסיים ודוקא נקיט הטומן אבל במתכוין לנטיעה חושש משום כולן ולדעת המ"א היה לו לומר ונקיט הטומן אף משום מעשר אלא משמע לי כונתם דמשום דדרכם להוסיף ע"י ההטמנה אעפ"י שלא השרישו להכי יש בהם נמי משום גזירות קצירה בנתכוין לזריעה משא"כ בחוטין דכל שלא השרישו ודאי דלא מתוספין וזה נראה מדכתב הש"ס הרבותא לענין שבת ואעפ"י שהוסיף ש"מ דיש סברה שעי"ז יהא שייכות זריעה לענין שבת ומכל מקום שרי מפני שלא נתכוין לכך אלא להטמנה וק"ל:

## סימן שיג

כתב המ"א סק"א הר"י הלוי דקדק וכו' ומשיג עליו מן משמעות המהרי"ל ועיין בזה הא"ר:

**תו** כתב ועוד דהתוס' ס"פ כל הכלים ועיין בזה בספר ת"ש מה שמוכרח לדחוק במשמעות ועם כל דבריו לא משמע מידי ואם יש להוציא מתוס' מידי אפשר דאפילו איפכא איכא למשמע דהא דבריהם טעמא בעי שכתבו דוקא מה דאך מה דמשום עובדן דחול הוא דשייך ולמשרי משום מצוה ולא במה שהוא משום תוספת אוהל ולפ"ר מ"ש הא תרווייהו דרבנן נינהו אלא משמע מדאזלו לשטתם דף קכ"ה ע"ב דמן הצד אינו משום אוהל אלא היכי דהמחיצה באה להתיר וחזינן דכל שפועל יותר היתר הוא יותר שייך לחלוט דעשיות אוהל וה"ה במקום מצוה אדרבה גרע וא"כ הא ניחא קודם שימות המת דעכ"פ התיקון אינו לפנינו אלא דהוי במקום מצוה משא"כ היכי דכבר מת דייק הר"י הלוי מלשונית הראשונים דאסור ואין ראיה מדבר הרשות דלית ביה תקון כלל:

**תו** כתב ולא הוי מתקן דהכלים שהיה בתוכו כבר נטמאו ואינו מועיל אלא להבא ור"ל להבא מה תיקון יש להכלים לא יבאו לתוכו ולא יתטמאו מזה משמע דס"ל דהפקיקה להמאור אך היתה בעבור טומאת כלים ולדידי צ"ע דא"כ מה קוראים התוס' להפקיקה במקום מצוה מה עסק מצוה יש במניעת טומאת כלים ובשלמא מה דקורא הגמרא מדידת הספק למצוה אפשר דהמדידה גופה שהוא הוראה היינו המצוה אבל פקיקת המאור א"י היכן הוזהרו על טומאת הכלים הגם שיש לדחוק מפני דיש מכשול שישתמש בהם טהרות כדאיתא ביצה דף י"ח גזירה דילמא אתי לידי שהיה מ"מ יותר מסתביר לי שהיה הפקיקה מפני הכהנים שהיו דרים בבית והי' המניעת טומאה מצות עונג שבת שלא יצטרכו לנוד מביתם ויהיה איך שיהיה לענ"ד מעולם לא כיון הר"י הלוי דמיחזי כמתקן הכלים אלא דס"ל דמחזי כמתקן להבית שיהא אפשר לכהנים ולכלים לבא בתוכו אך א"כ לענ"ד להלכה עכ"פ כיון המ"א דאין להוציא מדיוק קלוש כזה דין מחודש שלא נזכר בפוסקי' ראשוני' והדיוק יפה (דייק) המ"א שהיו מתקנים שלא יתטמא שום כלי בבית שלא יהא צריך כלל שום כהן לנוד מהבית ותו הא עיקר הדיוק נובע מרש"י שהוא הראשון שדייק לכתוב קודם שימות וממציא התוס' מכח זה טעם דמיחזי כמתקן וזה הא לא אפשר לרש"י דפוסק דמן הצד אין משום עשיות אהל עראי דהיינו סדינים אפילו כשבא להתיר וקשה נהי דמשום עשיות אהל ליכא הא מ"מ כשמתיר אותו מקום לטלטל בו הא מיחזי כמתקן להמקום א"ו דרש"י לא חייש לזה כלל ואולי אפשר דלזה כיון המ"א במ"ש לבסוף ופשיטא דלרש"י מותר תוספת אוהל מן הצד דאל"ה הדברים אינם מובנים כי עיין בב"י ריש סי' שט"ו למה דביארו הרשב"א ור"ן פי' רש"י לנכון (ולא כגירסתינו שהיא ופקק החלון דמתני' הוי למעלה בגג ולא מן הצד שאי אפשר כדמוכח שם בהסוגיא וכן בסוף המסכת ואני תמה מפי' התוס' שם בהשיגם על פי' רש"י משמע

ברור שהבינו דברי רש"י ככתוב לפנינו שהמתני' איירי למעלה בגג ומדוע לא הקשה דזה א"א מקושי' הגמרא שפקקו את המאור בטפיח דודאי מן הצד איירי כדפי' רש"י גופי' סוף המסכת) הרי לפירושם האמתי אין בין רש"י לתוס' אלא במחיצה עראי וילון לרש"י מן הצד מותרת אפילו כשבאה להתיר ולר"ת כל שבאה להתיר אפילו מן הצד הרי הוא אהל אבל במחיצת פקיקת מאור במחיצה קבוע אין בין רש"י ור"ת מאומה ותליא בפלוגתא דר"א ורבנן מפני שאינו אלא תוספות וקיי"ל כרבנן דשרי וא"כ מה הפשיט' בזה לרש"י יותר מלתוס' ודו"ק:

## סימן שיד

### סעיף א

הג"ה ב' ובלבד שיתכוין לכך ושוב הג"ה ג' ודוקא כו' דהוי פסיק רישא דעושה נקב ופתח לחביות וא"כ מה שכתב הג"ה ובלבד שיתכוין היינו אך לאפוקי לא מתכוין וגם אינו פ"ר ושפיר כתב המ"א לא ידענא מה חידש דפשיטא דבר שאינו מתכוין בלא פ"ר דשרי ובספר ת"ש רוצה ליישבו וכתב דבהג"ה ב' ר"ל אף דהוי פ"ר ובהג"ה ג' איירי בחביות המחזיק מ' סאה ומשום קודח והוא שקר מבואר שהרי הרמ"א מסיים דעושה נקב ופתח לחביות ועל פי דבריו בהד"מ דלא כהב"י שרוצה לאוקמי' בחביות גדול עיין שם וק"ל:

**והנה** עיין פה במ"א ומ"ש ומשמע דס"ל פשוט להתה"ד וכו' אע"כ מיירי בענין דלא הוי פ"ר כלל ר"ל אף דאיתותבי ולא צריך דצה ושלפה מ"מ ע"כ איירי בענין דלא הוי פ"ר וזה נכון לתרץ תמיהת הב"י ומשמע נמי הכי לשון התה"ד קצת: אמנם מה שכתב תו וא"כ ההיא בחביות נמי וכו' דמלאכה דאורייתא הוא דעושה פתח לחביות זה ודאי ליתא שהרי התה"ד עצמו מביא הגמרא דאינו אלא דרבנן מפני שאינו עשוי להכניס ולהוציי' אבל העיקר אף שמראשית דחק לתרץ מה שהקשה וא"ת ע"פ משמעות המהר"מ דבאיסור דרבנן שרי לא מתכוין אפי' בפ"ר מ"מ כדאי' למסקנ' להוכיח דאף לפי המסקנ' דאיתותב שמואל מ"נ איירי בענין דלא הוי פ"ר דעושה גומא דהוי דאורייתא לומד מדמיון המרדכי כי דנמי איירי כשהוציא מבע"י באופן דלא הוי פ"ר אף לעשיות פתח ודנמי ס"ל כמסקנת המ"א דאף בדרבנן אסור בפ"ר שוב ראיתי שקדמני בפי' זה הא"ר ואף שהא"ר משיג נמי על המ"א במה שכתב לקמן שהוא תלמוד ערוך מפני גירסות המהרש"א לענ"ד מ"מ תלמוד ערוך הוא פה מיני' וביה שהרי רש"י פי' טעמא דר"ה ושמואל דמצריכו דצה ושלפה משום הזזת עפר והרי ודאי דאינו מכוין להטלטול עפר ואינו צריך לו ומה"ת יגרע ממלאכה גמורה באינו מתכוין דכ"ע מודים דשרי א"ו דאך אסרו מדהוי פ"ר להטלטל עפר ועד כאן לא איתותבו אלא משום דמוכח ממתני' דלפת דכל שאוחז במידי דמותר

בטלטול והעפר זזה ממילא אפילו טלטול מן הצד אינו כדפרש"י ז"ל דף קכ"ג בברייתא דפגה שטמנה בתבן אבל ודאי אילו הוי טלטול מן הצד כגון לת"ק דברייתא הנ"ל באינו מגולה מקצתה לתחוב כוש הא אסרי נמי משום דטלטול מן הצד שמיה טלטול אף דהוי דבר שאין מתכוין שהרי אך להוציא הפגה מכוין א"ו משום דהוי פ"ר להטלטל והיינו כר"ה ושמואל דמשום פ"ר דטלטול אסור אף שאינו אלא מדרבנן אך לפ"ז צ"ע במס' ביצה דף ל"ג מתיר רש"י פורי' וביעתא הכל מטעם דבר שאין מתכוין ות"ל דהוי פ"ר לאוהל עראי דרבנן וע"כ לא פליגי הפוסקים עליו אלא משום דהוי דבר המתכוין ע"ש בתוס' ורא"ש משמע אבל משום פ"ר הוי שרי כיון דאינו אלא בדרבנן וצ"ע רב שוב ראיתי שכבר הרגיש הת"ש בסי' שט"ו] הרי מבואר כדעת המ"א בזה אמנם מה דמקשה המ"א על גוף הוכחת התה"ד דאף למה דאיתותב שמואל בדין סכינא דביני אורבא ע"כ איירי בענין דאינו פ"ר לגומא ומביא הסוגיא דדף קי"ג וכו' והתם בודאי פ"ר הוא דעביד גומא ואפ"ה שרי וכ"כ תוס' דאפי' וכו' כנראה ר"ל מדפירש לשון הגמרא שבדף קי"ג אי לימא דעביד גומא ממילא הוויין היינו אף דנשאר נקב בארץ והוא ודאי גומא מ"מ לא נתכוין להכי וממילא הוויין ולהכי כתב והתם ודאי פ"ר הוא לגומות וע"ז כתב וכ"כ תוס' דאפילו אין מקצת עלין מגולין שרי לתחוב בו והיינו מ"ש תוס' שם ואין להקשות לפי הערוך דמאי פריך מיניה לשמואל לימא דהך משנה סבר טלטול מן הצד לא שמיה טלטול כאלעזר בן תודאי ומקצת מגולים נקט משום אחרינא ולא משום שבת מבואר דאלעזר ב"ת אפילו כולם טמונים בארץ עם העלים נמי שרי והרי זה הנקב הנשאר בארץ בודאי חשוב גומא ואין לך פ"ר גדול מזה א"ו דמ"מ שרי ומסיים וטעמא דמקלל הוא כדאיתא דף ע"ג ופטור אפילו לר"י ודברי התוס' דף ל"ט בד"ה מפני שמזיז צ"ע דלמה כתבו דלר"ש הוי אך איסור דרבנן הא אף לר"י פטור משום מקלקל ובאמת לק"מ כדכתב בעצמו ואפשר דמיירי במתקן דזה הברור דאלומי להקושי' נקטי דאף אי איירי בשדה מ"מ לר"ש הוי מלאכה שאצ"ל דפטור וא"כ מה כתב דהטעם משום דמקלקל הוא הא שם דף קי"ג מוקים הגמרא דין זה בשדה כי היכי דלא ליחוש לאשווי גומות ואכתי קשה הא הוי עשיות גומא בלא מקלקל ותו אפילו בבית דהוי מקלקל ומלאכה שא"צ לגופה דנמי הוי דבר שאין מתכוין מה בכך דפטור מ"מ הוי אסור ככל פטורי דשבת כדמוכח מקושי' תוס' ביצה דף ח' דאף דרש"י פי' דהוי מקלקל מקשו דמ"מ אסור לולא דמשום שמחת י"ט ואין לומר דה"נ סובר דהטעם בטומן לפת דשרי משום עונג שבת דא"כ מה מדמה הגמרא הוצאת העמודים ללפת א"ו לענ"ד שגג בפי' הגמרא שבדף קי"ג והכי פירושא גומ' ממילא הוויין ר"ל דלא חשוב עשיות גומא אלא בנוטל עפר המחוברת

לארעא משא"כ עמוד או לפת דקודם ההעמדה וההטמנה היתה הגומא והעמוד והלפת שבתוכו לא חשוב סתימה דלינטל קאי עד דליחשב הנטילה מתוכה עשיית גומא כלל אלא דהגומא ממילא הוי כדמעיקרא ואפילו כשאין מקצת העלין מגולין נמי לא חשוב עשיות גומא מטעם הנ"ל כדמוכח מהרשב"א פרק במה טומנין דף נ' סוף ד"ה יש שכתב יש מי שכתב דלית הלכתא כי הא מתני' דנשמע מינה כשאין מגולין כלל אין נוטלין ואנן הא קיי"ל כר"א ב"ת וכו' אבל מורי הרב ז"ל כתב דהלכתא הוא וטעמא דכיון שהיתה גומא זו מכוסה ולא היתה ניכרת כל עיקר מחזי השתא כעושה גומא משא"כ בתבן וגחלים דלית בהו משום עשיות גומא הרי להדיא דעשיות גומא ודאי לא חשוב אלא דמיחזי כעושה גומא ואך בזה מחולקים התוס' שהם סברי דלר"א ב"ת אפילו מחזי כעושה גומא לא הוי ולהרשב"א הוא דמחזי משא"כ כשמגולין אפילו מחזי לא הוי ולפ"ז אפילו ריח קושי' אין מסוגיא זו עליה דתה"ד דכמו שמוקים דינא דשמואל בענין דלא הוי פ"ר להרחבת גומא ה"נ מוקים המשנה דהוצאת לפת והעמודים דוקא בעינן דלא הוי פ"ר להרחבת גומא ומ"ש המ"א וע"ק מה שכתב בחופר גומא ואין צריך לעפרה חייב וכו' דז"א אלא בצריך לגומא אבל כשאינו צריך כלל לא לגומא ולא לעפר פשיטא דפטור דהוי מלאכה שאצ"ל ודבר שאין מתכוין ומקלקל וגם חופר כלאחר יד ומ"ש ודבר שאין מתכוין ומקלקל הוא א"י מי הגיד לו דבסליקותי' וסכיני דביני אורבא דהוי מקלקל ואפילו בבית שהרי פי' רש"י ז"ל שמותר להוציא ולהחזירו וכיון שצריך להגומא להחזיר לא מבעי' דמקלקל לא הוי אלא דאפשר אף מלאכה שצריכה לגופה נמי מקרי דניחא לו בהרחבת הגומא כדי להחזיר בה בהרווחה ומה שכתב מן חופר כלאחר יד לענ"ד רש"י לא כתב זה אלא לאפוקי הנעשה ע"י גרירה ודומיא דהכי בהנעשה ע"י סליקיתא דנמי ודאי אינו אלא כלאחר יד אבל בסכיני דביני אורבא שעליו מעמיד התה"ד הוכחתו א"י מאין פשוט לו שנקרא כלאחר יד דאף דרש"י כתב דלא מקרי חופר אלא במרא וחצינא לענ"ד לאו דוקא מרא וחצינא אלא ה"ה בכל מיני ברזל שהרי איתא דף ק"ג הכא במ"ע דבזעי' ברמצא דפרזלא דהיינו מסמר ארוך וחייב ומ"ש מסמר מסכין באופן דלא חזינא פירכא בכל דבריו על התה"ד ואף לדעתו א"י מה שמסיים לכן נ"ל דמדינא וכו' כיון דדבר שאין מתכוין ומקלקל הוא ומה בכך לשיטתו שהיא עיקר דאף בדרבנן פ"ר אסור מה יועיל דמקלקל היא הא מ"מ איסור דרבנן יש עם פ"ר.

**אך** אי קשיא הא קשיא לי עליה דתה"ד ז"ל דנהי דדבריו אזלי לפרש"י שפיר דינא דר"ה ושמואל מטעם הזזת עפר ואיתותבו ממתני' דלפת דמוכח מינה כנ"ל דאפילו טלטול מן הצד לא הוי ואכתי קשה הא הוי פ"ר להרחבת גומא אלא ש"מ דאיירי בענין שאין הזזת

העפר כל שהוא פועל הרחבת גומא ומפני שפשוט לו מצד הסברא דבנדון המרדכי בלא דצה ושלפה הוי פ"ר להרחבת פתח מוקים ליה בצדה ושלפה וכנראה העמיד ראייתו ע"פ פי' רש"י ומ"ש שפי' ר"י בכירה הוא טעות אגב שיטפי' כמבואר. אבל לפי' ר"י באמת בכירה וכן הסכים הרשב"א פרק ב"ש שאך טעמייהו דר"ה ושמואל מפני הרחבת גומא ובע"כ לומר דחשבו זה לפ"ר דאל"ה וכי ס"ד לאסור דבר שאין מתכוין בלא פ"ר ומדאיתותבו ממתני' דלפת הא ע"כ דסובר הסוגיא דאף בלפת הוי פ"ר להרחבה והרי טעמא בעי דהכל קשיא ולמה שרי א"ו ע"כ לומר כמו דהוכרח ממתני' זו דהיכי דאוחז בדבר המותר ומוציא ומכניס לא מקרי הזזת העפר הנעשה ע"י כך אפי' טלטול מן הצד ה"ה דלא נחשב נמי כלל עשיות גומא אלא שממילא נעשה ולא ע"י פועל ידו ואינו דומה לגרירת ספסל אפילו ולזה מורה ע"כ סתימת התוס' והרשב"א בפירושם וא"כ דלפי' התוס' ע"כ הכי הוא שוב אין שום הוכחה נמי מפרש"י וי"ל נמי אף אליבי' דחד טעמא ולא דוקא דאיירי בענין דלא הוי פ"ר וא"כ אין לו שום משמעות לדינו בהוצאת סכין דליחשב פ"ר לעשיות גומא היכי דלא דצה ושלפה ודוק כי צ"ע:

**סעיף ה**

איתא בב"י בשם שבולי הלקט מצאתי בשם הר' יוסף נקב שנסתם בחביות שלנו שסותמין אותו בעץ מותר לנוקבה בשבת ולהוציא העץ ובלבד שלא יהיה הנקב כנגד השמרים וגם ליתן הקנה החלול בנקב להוציא היין מותר ואעפ"י שלא היה בו מעולם וברזא נמי שקורין איספנא אפילו לא היה בחביות מעולם אם הכינו לכך מאתמול מותר עכ"ל וכתב הב"י בבה"ב ובסמוך אכתוב דין זה בשם הגמרא (ר"ל דהיינו גובתא שמביא בתר הכי) ויש לתמוה על מה שהצריך שהכינו לכך מאתמול שאיני רואה בגמרא רמז לזה עכ"ל ואני תמה בשלמא קנה חלול שפיר דלא בעינן הכנה לכך מפני שתורת כלי עליו ומותר בטלטול ומצד ההכנסה בהחביות אין בו איסור משא"כ מה דמותר ליקח עץ בעלמא בתורת ברזא לסתום פי החביות דהיינו איספינ"א שאנו קורין ספין פשיטא דאם לא הכינו לכך דאסור מצד איסור טלטול דהא אינו אלא עץ דלהסקה קאי ונלמד בפשוט מדין חריות של דקל שבסי' ש"ח ומדין דפקק החלון שבסי' שי"ג דנאמר נמי ובלבד שיחשוב עליו וביותר תמוה לי הא בסעיף י"א פסק דאם היה היין יוצא דרך הנקב אסור לסתמו ע"ש במ"א מה שהביא בשם הב"ה גופי' ונראה שאין כל הדברים אמורים אלא בסותם בדבר שאין דרך לסתום בו אבל לסתום בעץ כמו שהוא דרך לסתום בין שהיין יוצא בין שאינו יוצא מותרים וא"כ פשיטא דצריך הכינו לכך כי היכי דליהוי דרך לסתום בו דאל"ה מלבד האיסור טלטול כנ"ל אף אסור הוא מצד סתימות הנקב ואולי

באמת להכי משמיט בהש"ט דברי שבולי לקט אלו כל עיקר משום דראה דהיין גוף הדין דסעיף י"א:

## סימן שטו

נשאלתי על אודות הפריסאלין שנוהגין ליקח בידם מעל ראשם להגן ממטר השמים אם שרי או אסור בי"ט ושבת והשבתי יראה דיש לחקור על פי מה דאיתא בביצה דף ל"ב אמר רב יהודא מדורתא מלמעלה למטה שרי וכן פוריא וכתב הרא"ש שם ע"פ מסקנת התוס' ומ"ש רש"י בפוריא שאסור לתת הרגלים תחילה וליתן הקרשים עליהן ולא יתכן לאסור זה אם לא שיהא הרגלים ד' דפין מחוברים בד' דופני תיבה דאין אהל בלא מחיצות ואין העולם נזהרין מלהניח השולחן על גבי הרגלים בשבת והא דאמר פרק בתרא דעירובין כרוך בודיא ושייר בה טפח אלמא דמקרי אוהל בלא מחיצות התם שאני דהוי בנין חשוב וגם עיקר כונתו לעשיות אוהל אבל בנין עראי כזה לא מקרי אוהל בלא מחיצות הרי דיש מחלוקת בין רש"י ותוס' והרא"ש דלרש"י אוהל מקרי בלא מחיצות ולתוספות והרא"ש בעי מחיצות והרשב"א בשבת דף קל"ח תחילה בד"ה אלא אמר אביי הביא בשם מורו הר"י דיש הבדל בין תולה למשמרת לבין תולין לרמונים דבמשמרת צריך לחלל שתחתיו משא"כ בתולה לרמונים ועפ"ז כתב ובודאי שאין משום אוהל אלא כשצריך לחלל שתחתיו והוא שיש לו ג' מחיצות ור"ל בג' מחיצות ודופן רביעי פרוץ להשתמש מתוכו ושוב בד"ה אבל חזר בו מכח קושי' דדינא דגוד ומסיק דבצריך לאויר לחוד אף בלא מחיצות כלל נמי אוהל מקרי ועפ"ז פסק דבמטות שלנו נמי יש לחוש משום אוהל אם היא מסורגת בחבלים ורבותינו הטור וב"י נראה שסמכו עצמם על עדותן דהרשב"א והר"ן בשם התוס' דתרתי בעינן צריך לאויר וגם מחיצות ואפשר דלא חשו להקושי' מדינא דגוד דיש לדחותה כדדחי הרא"ש קושיתו דהתם שאני דהוי בנין חשוב כן י"ל דינא דגוד נמי חמור משום דהוי בנין חשוב גם נראה דלהרא"ש לא מסתביר חילוקו דהרשב"א במה שאין העולם נזהרין בהשולחנות משום דאין משתמשין באויר שתחתיו משום דמי לא עסקינן נמי דלפעמים משתמשין באויר שתחתיו כדנראה באמת שע"פ רוב צריכי' לאויר שתחת השלחן להעמדת רגלי היושבי' סביבו ומ"מ אין נזהרין. ותו נראה מלשון הרא"ש דבלא הוכחה ממנהג השולחן נראה לו זה מן הסברה שלא יתכן לאסור בנין עראי כזה בלא מחיצות כדמדויק לישניה ולהכי יפה עשה הב"י לפסוק בתרווייהו להקל דהיינו בסעיף ג' במטות שלנו ובסעיף ז' בספרים ודלא כהב"ח שהעלה דבחדא סגי לאיסור אי בשיש לו מחיצות וא"צ לאויר ואי בשצריך לאויר אף דל"ל מחיצות ומכח זה דחה מהלכה דינא דספרים שבסעיף ז' ולענ"ד לשיטתיה יותר

היה לו לדחות מהלכה דינא דסעיף ג' שפוסק הרשב"א בפי' לאיסור ודינא דצריך לאויר נהי דלא נזכר בתוס' שלפנינו מ"מ הא מעיד עליו שני עדים ברורים. וגם נראה מוכרח מדינא דרמונים במשמרת כמבואר בהרשב"א הנ"ל:

**וע"פ** דברינו נתבאר מה שסתם הש"ע סעיף ד' מטה שהיא מסורגת בחבלים וכו' והוא מדברי הרשב"א לענ"ד ע"כ לומר אף דסתם מכל מקום לא איירי אלא במטה שיש לו מחיצות דהיינו דפנות עד למטה דאילו במטה שלנו פשיטא כמו דמותר להניח נסרים עליו מכל שכן דמותר להניח מצע עליו והרשב"א לא כתב זה במטה שלנו אלא לשיטתו והש"ע ע"כ שסמך על הסעיף הקודם וכל זה נמי דלא כהט"ז שמחלק בסברות עצמו בין ד' מחיצות דראוי לתשמיש האויר יותר מב' מחיצות. וממה שנתבאר מלשון הרשב"א דתפוס בלשונו ג' מחיצות נראה מבואר דאדרבה ע"י הפירצה ראוי להשתמש יותר נחזור לענינו לפסק הש"ע במטות שלנו י"ל דה"ה בנ"ד דשרי אך הא הרא"ש ז"ל כתב וגם עיקר כוונתו לעשיות אוהל והמ"א מביאו ומוסיף בו אוהל לצל. וכנראה דשתי סברות חלוקות כתב לתרץ קושייתו ואם כן להסברה האחרונה ה"ה בנ"ד יש לאסור דמ"ש עיקר כוונתו לאוהל לצל או למטר ואף דסברת הרא"ש מכח קושייתו אינה מוכרחת דהא בשבת דף מ"ג ע"ב בתוס' ד"ה ופורסין עליהם כתבו והא דאמרינן בהמוציא תפילין גבי דכרי דר"ה זיל כרוך בודיא ושייר בה טפח למחר פשטה מוסיף על אוהל עראי הוא ושפיר דמי אבל בלא שיור אסור היינו משום שהמחיצות התחתונות היו כבר עשויות ואם היה פורס עליהן היה עושה אוהל כדרך לעשות אוהל הרי לפ"ר מוכח מדבריהם דס"ל נמי איפכא דאפילו במתכוין לצל נמי שרי בלא מחיצות דאל"כ לק"מ דמה ענין שם דלישרי מלמעלה למטה דהא שם להרא"ש אף בלא מלמטה כלל דהיינו המחיצות נמי אסור אלא דבזה י"ל דנהי דלא בעי מחיצות מ"מ בעינן דומיא דבנין שיהא הקונדסין שהאוהל מונח עליו תחילה ואח"כ לפרוס האוהל עליהן וכדאמרי' גבי פורי' לדעת רש"י אלא דמ"מ לשונם בהתירוץ שהמחיצות התחתונות הי' כבר עשויות משמע דפשוט להו דגם שם מחיצות היה באופן דאין הכרח משם דמקרי אוהל בלא מחיצות אפילו במכוין לצל (ודע שאין דברי תוס' אלו סותרים דבריהם שבמסכ' ביצה שמסקו שאין איסור אלא בעושה גם המחיצות בשבת דהא כבר כתבו שם וי"ל דהתם שאני הואיל ורחב הכובא יותר מדאי נעשה כאוהל ומכ"ש בזה) מ"מ נראה דסברת הרא"ש הלזו מוכרחת מצד עצמותה מדביארו רש"י ור"ן פרק כל הכלים דאין עושין אהל עראי או על ד' קונדסין ואילו כ"ע מודים לפי' זה הרי מוכרח סברת הרא"ש הלזו מזה דבמכוין לצל אף בלא מחיצות אסור אבל גם זה אין הכרח די"ל רש"י לשיטתו דמשמע במס' ביצה דס"ל דתמיד יש משום

אוהל עראי בלא מחיצות וכן הר"ן נמי מסיק מכח קושי' הרשב"א מדינא דגוד דאף בלא מחיצות מקרי אוהל וא"כ היה אפשר לומר לפסק הש"ע במטה דידן דלית ביה משום אוהל בלא מחיצות ה"ה אף בשעיקר כוונתו לצל ואי משום קושי' הרא"ש ז"ל או כתירוצו קמא דהתם שאני דהוי בנין חשוב או כמשמעות התוס' דהתם נמי מחיצות הוי ואולם כל זה אפשר לפסק רש"י ז"ל גבי דינא דסיינא שבמס' שבת ועירובין דליכא בו משום אהל משא"כ לפסק הש"ע סי' ש"א דסיינא אסור משום אוהל ע"כ מוכרח חילוק ב' דהרא"ש וכדכתב הט"ז ס"ק י"א וא"כ בנ"ד נמי אסור אבל יראה לענ"ד דאדרבה משם יש ללמוד להיתר דהרי קשה להמבואר דלרש"י ודאי מקרי אוהל בלא מחיצות הכל קשיא מדוע לא יהא באמת בסיינא משום אהל ואין לומר דרש"י סובר דסיינא נמי אין מכוין לאוהל מקרי ואזיל לשיטתו דסובר דדינן אלו תליין בפלוגתא דר"י ור"ש כמבואר בביצה ולהכי שרי מדפסקינן כר"ש חדא דזה אין סברא שיהא רש"י ותוס' מחולקים במציאות אם מכוין לאוהל אם לאו ותו דא"כ מה מקשה עלי' דרב שישא ברי' דרב אידי והתניא אסור ומי סני' למוקים הברייתא כר"י גם אין לומר כדתירץ הט"ז סק"ח דהיינו משום שהחלק היוצא נגרר אחר חלק המונח על הראש ובעבור ובעבור זה הקשה על האוסרין סיינא ונכנס בדחוקים כי זה אין נלענ"ד כלל וכדנראה מבואר מדברי תוס' עירובין דלא מחלקו כלל בהכי ומה שהמציא סברה זו מפריסת סדינים שהתירו הרשב"א ור"ן והה"מ ולומד שעיקר ההיתר משום שהחלק הנגרר נמשך אחר הפרוס על המטה א"י מה דחקו לזה דהא שם ההיתר ברור דהא מה, שנגרר אינו עושה בו אלא מחיצה בלא אוהל וכל מחיצה שאינה להתיר הא כ"ע מודים דשרי והפוסקים הנ"ל לא נדחקו אלא לתת טעם בכילה דנחית מפורי' טפח על האיסור וכתבו דכיון שהכילה פרוסה לצל וכו' וכנראה מלשון הטור מה דנחית מפורי' מקיבר למה דפריס על האוהל ולכך החמירו בו אף שהאוהל מצד עצמותו היה שרי מפני תנאי האוהל דליתנייהו גבו משא"כ בפריסת סדינים דידן לא חש הרשב"א אלא שלא יהא איסור במה דפריס על המטר וכיון דבזה אין חשש שוב במה דגריר פשיטא דליכא איסור וכנ"ל (כעת מצאתי שנמי תמה עליו הת"ש) וא"כ הדר צ"ע דעת רש"י ז"ל בהיתר סיינא [ואין לומר משום דסובר דכל דרך מלבוש לא אסור משום בנין דא"כ הרשב"א דנמי מתיר סיינא ומדוע חשש לאיסור בפריסת סדינים דנמי דרך מלבוש מקרי] לכן הנלענ"ד דטעם רש"י ז"ל דסובר דבמסקנא לא אסרו חכמים אוהל עראי אלא דומיא דאוהל קבע דמה אהל קבע נח על טבור הארץ ה"ה באוהל עראי בעינן עכ"פ שיהא נח על גבי קלונסות התקועים או עומדים על הארץ אלא דלא בעי שיהא מחובר ביתידות כמו אהל קבע אבל על האדם לא שייך כלל להקרא אהל דמצד בנין

נובע איסורו ואיך שייך בנין על גוף אדם וכדמות ראיה לזה משנה א' פ"ו דאהלות דאיתא שם אהל הבא בידי אדם אינו מחיצה לטהר וא"כ בנ"ד לרש"י ז"ל ודאי שרי. אבל אמינא דאפילו לשיטת האוסרים סיינא מודו בנ"ד דשרי וע"כ לא אסרו אלא בסיינא דעכ"פ מונח על ראש האדם העומד על הארץ ונח עליו וכדמדויק מלשון הרמב"ם ז"ל אין בסיינא איסורא אלא במהודק על ראשו חוץ מזה דבעי נמי שיהא קשה משא"כ בנ"ד דאינו נח כלל אלא ע"י תפיסת יד האדם בו לכ"ע שרי' דלא הוי כלל דומיא דבנין. ועיין נמי תוס' התירוץ א"נ דף ק"א בעירובין ודו"ק ויש להביא ראיה לזה דהא במסכ' ביצה משיגים תוס' על פי' רש"י גבי ביעתא בד"ה מלמטה משום דלמדו מפירושו דאית ליה דשייך איסור אהל בלא מחיצות ורש"י ז"ל הא פי' שם וכן ביעתא וכו' אלא יאחזנו בידו ויושיב הביצה עליו ואח"כ יושיב הכלי על הגחלים אל מה בכך לשיטתו הא תיכף בעודו בידו יעשה אהל עראי אלא ש"מ כדמסיים שלא יעשנו כסדר בנין וכל זמן שאינו נח כ"א על ידי תפיסת ידו לית ביה משום חשש בנין ואף דזה אינו נשמע אלא מרש"י ורש"י ז"ל הא בלא זה מתיר אף סיינא מ"מ נראה ראיה ממס' שבת דף מ"ג ע"ב מת המוטל בחמה וכו' ע"ש פרש"י והתוס' מסכימים לפירושו חוץ מהרמב"ם שנראה מהכ"מ שפי' בע"א. כ' שם רש"י ודוקא נקיט וכו' והדר מחצלת לפרוש עליהם לצל ואוחזין אותו בידיהם עד לאחר שעה שיזקפום וישמטום וקשה מה בכך דכל זמן שאין המטות זקופות הוי אך אהל בלא מחיצות מ"מ הא לא עדיף מסיינא דמוכח מיניה דכל שמכוין לצל מודים דאסור בלא מחיצות אף במונח על אדם אלא ש"מ דשאני הכא הואיל ואינו מונח כלל אלא שאוחזין אותו בידים כ"ע מודים דלית ביה משום אהל. וא"כ נ"ד שרי יש לצדד להיתר בנ"ד דהוי דומיא דדינא דש"ע סעיף ה' הואיל והוא עשוי ועומד ולא עביד מידי וכן מצאתי כתוב בגליון המ"א של המנוח המופלג צדיק תמים מוה' שמואל ז"ל בן ר' בענדיט בלשון זה על תיבת מותר שבש"ע ומהא נראה להתיר בשבת המכסה שקורין פריסאלין לפתחו ולהורידו בשבת דנ"ל לכאורה דלא גרע מחופה דמתיר המ"א עכ"ל אך יש לגמגם על היתר זה כי י"ל נ"ד מה שמוכרח להתעסק בו עד שיהיה פרוס ע"י הקרסים זה מקרי עביד מידי והחופה דמ"א בלא זה ע"כ איירי שכבר קשור החופה בהכלונסות מע"ש ויהי' איך שיהיה נ"ד נראה דשרי מטעמי הנ"ל:

## סימן שטז

### סעיף ו

ישב אחד על הפתח עיין מ"א מאריך להשיג על התוס' י"ט וז"ל הרב מוה' שמשון חסיד שאצל המשניות שכתב על לשון התוי"ט אבל הלשון והלך לו משמע שהלך לדרכו

אפילו לחוץ וכו' ול"נ בפשוטא שהראשון ישב ומלא רוחב הפתח והשני ישב לפנים ממנו תוך חלל הפתח בעובי החומה וממלא ג"כ רוחב הפתח וא"כ הוי בבית זה שני דלתות זה לפנים מזה אע"פ שנפתח האחד עדיין הבית נעול וק"ל והנה המ"א בסי' שי"ו ס"ק י"א השיג על התוי"ט בעיקר הדין ודעתו שמותר השני לישב אפילו כשהמקום פנוי בעמידת. הראשון כיון דכבר הצבי ניצד ואין נ"ל דא"כ הול"ל במתני' האי רבותא וכו' ודו"ק דאליבא דדינא יפה כיון התוי"ט וכן משמע מהר"ן עכ"ל הרב הנ"ל ומ"ש המ"א ותימא דאטו מי שיש לו תרנגולת בתוך ביתו ונפתחה הפתח יהא אסור לסתמו וכו' יש לתמוה על תמיהתו ל"מ לדעת הש"ע דסעיף י"ב דתרנגולת אף מותר לצידו אלא אפילו לדעת הרמ"א שם עיין בתשו' מ"ב סי' ח' דמ"מ אם ברחו מן הבית ויש לחוש שיאבדו חוץ לבית שיגנובו. או כה"ג מותר לכתחילה לדחותם כדי להכניסם לביתו וכן מביא בעצמו בשם אגודה ומכ"ש כי לא ברחו והם תוך הבית הפתוח שמותר לסתום הפתח ומה עסק לתרנגולים עם צידת צבי:

## סימן שיז

### סעיף א

עיין ט"ז מאריך לבאר לשיטת רש"י ותוס' הכל תלוי בדעת הקושר מבואר דעתו דאפילו בדאושכפי כל שהקושר מתנה בדעתו להתירו בו ביום מותר לכתחילה וכל דבריו בזה לענ"ד ליתא דא"כ מה הוצרכו במתני' דסוף מס' שבת ליקשר המקידה בגמי כדפירשו רש"י ופי' המשניות להרמב"ם כדי שלא יהא של קיימא מפני שמתיבש מאליו ות"ל דהא לא הוי צריכים קשירה זו אלא לשעה עד אחר המדידה ופשיטא שהיו יכולים להתנות בדעתם להתירו מיד. ומכ"ש דקשה זה למה דמפרש הטור שהיה שם קשורה דפטור אבל אסור דהיינו לשיטתו לא עשוי להתיר ביומו או בזמן קצר ות"ל דמה"ת לא יעשו על דעת להתירו בו ביום באופן שמותר לכתחילה ומכ"ש בזמן קצר א"ו הברור דלאו בדעתו תליא מילתא כלל אלא כל קשר שאינו עשוי להיות ניתר או מעצמו מחמת שאין לו קיום או ע"פ הכרח הלובש או העושה הקשר כי אם בזמן ארוך זה מקרי של קיימא ואפילו הוא מכוין להתירו בו ביום בלי הכרת אינו מעלה ומוריד וכן על דרך זה אם ההכרח כנ"ל אינו ביומו או בזמן קצר להב"י הוא פטור אבל אסור אף כי בדעתו הוא להתירו בו ביום ולהכי הוצרכו שם לגמי כדי שלא יתקיים מצד עצמותו זולת אם ההכרח הוא מצד הלובש או העושה הקשר להתירו זה מקרי אינו של קיימא אבל בדעתו לא מהני מידי ודו"ק כי זה ברור:

**סעיף הנ"ל** ולצורך מצוה כגון וכו' מותר זה מהרמב"ם וכתב הה"מ בפרק מי שהחשיך מדבריהם למדנו שמודדין וקושרים בשבת ונתבאר בגמרא שהוא בדוקא לדבר מצוה ופרש"י קושרין קשר שאינו של קיימא וכדכתב רבינו ומוכרח הוא שלא התירו אלא מה שהוא פטור אבל אסור. ולהכי פי' המ"א דהיינו מעשה אומן ושהיה אי אפשר בלא מעשה אומן ויראה שהוקשה להרמב"ם אי לא היה מעשה אומן מה הצורך ללמוד זה הא משנה מפורשת הוא דאינו של קיימא ומעשה הדיוט דשרי ולהכי פי' שהיה מעשה אומן דאסור והתירו משום מצוה. והנה הטור העמיד פסקו על דרך פי' הרמב"ם דהיינו. מה שלמדנו מהעובדא היה באופן דפטור אבל אסור ולפי' הר"י אבוהב בהטור אליבא דהרי"ף דז' ימים וה"ה פחות הוא דפטור אבל אסור וח' ימים הוא חיוב חטאת ומותר לכתחילה אינו אלא בעשוי להתיר ביומו ע"כ לומר דידוע היה להם שהגמי אינו עשוי להתיבש אלא שתוך ז' ימים ודאי יתיבש ונלמד שפיר דבמקום מצוה שרי קשירה דפטור אבל אסור ולפי' הב"י דתוך ז' ימים הוי כעשוי להתיר ביומו ע"כ לומר דידוע להם שתוך ז' ימים אילו ודאי עשוי להתייבש אלא דוקא בתר חודש הוא ודאי יבש ומ"מ שרי במקום מצוה והיא דוחק דדילמא ידעו שאין עשוי להתקיים אף ז' ימים כדמוכרח באמת לשיטת הרי"ף והוי מותר לכתחילה ומנ"ל ללמוד היתר פטור אבל אסור במקום מצוה ואולם כל זה לדעת הטור אבל לענ"ד נראה מתוס' ורש"י דלא מפרשי הכי כלל שהרי דף קכ"ו ע"ב בד"ה ומדבריהם כתבו ולא מצי למימר נמי פקק דמצוה שאני כו' דהתם לא הוי איסור כל כך אלא משום דהוי כעובדין דחול אבל פקק דמשו' תוספת אוהל דדמי לבנין ליכא למשרי משום מצוה ולפי' הרמב"ם והטור הא קשה תינח מדיד' אבל מה משני על הקשיר' דנמי משום מצוה התירו הפטור אבל אסור ולענ"ד יותר דומה קשר דפטור אבל אסור לקשר דחיוב חטאת ממה דדומה תוס' אהל עראי לר"א לתוס' אהל קבע: ותדע שהרי בתוס' אהל החכמים מתירים וקשר דפטור אבל אסור הוא לכ"ע א"ו התוס' אינם מפרשים כלל העובדא בקשר דפטור אבל אסור אלא בקשר שאינו של קיימא דמותר לכתחילה ואי משום מאי דקשיא מה הצורך בזה ללמוד הא משנה מפורשת היא אפשר דס"ל דגוף דין המשנה מהכא נשמע (וכה"ג איתא בח"ר דף ל"ט ע"ב במס' שבת ד"ה אמר ר"ח בשם יש מפרשים ע"ש] א"נ דמן המשנה לא נשמע אלא היתר קשר העשוי להתיר ע"פ הכרח העושה ולא מה שנעשה בסתם כל זמן שמתקיים [כדס"ד דהה"מ באמת בפ"י מה"ש ד"ה וחבל כתב ומ"ש שאינו של קיימא שהרי הוא חבל גמי ג"כ מתמיה שאין קשר של קיימא תלוי באיכות החבל אלא במהות הקשר (ר"ל להרמב"ם מעשה אומן) ולמה שקושרין אותו ובאמת דבריו צ"ע כדמוכח מהעובדא' דבאיכות החבל ודאי תלוי] ומזה

נלמד דזה נמי שאינו של קיימא הוי וזה נמי נראה ברור מפירוש רש"י במתני' דסוף שבת וקושרים פי' קשר שאינו של קיימא אפילו לכתחילה ותו לא מידי ומודדין פי' להתלמד לדבר הוראה דאילו לפי' הרמב"ם והטור אף לגבי קשר היה לו לבאר דהוי משום הוראה וגם היה לו לבאר דאיירי מקשר דפטור אבל אסור ולא בסתם שאינו של קיימא א"ו דג"כ מפרש בפי' התוס' וכן הר"ע מברטנורא לא פי' אלא כדפרש"י ונשמע מיניה נמי הכי וכל זה דלא כהתוי"ט שם. ומ"ש ואין נראה ממשנה י"ג פרק בתרא דעירובין תמה אני ממשנה זו לא משמע מידי כדתמה שם בעצמו על פי' הר"ר יונתן ומה שמביא שם סמך מהרמב"ם פי' מה"ש ע"ש בהרמב"ם והה"מ כי לא משמע מידי ואקו הרמב"ם כתב ספרו לדרוש בו סמוכין וביותר תימא שנראה מדבריו כאילו בפשוט קשר שאינו של קיימא סתם ואפילו אינו מעשה אומן או להטור אפי' אינו מגדר דפטור אבל אסור הקפידו דוקא במקום מצוה וזה לא עלה מעולם על דעת אדם. גם מה שדחק בטעם לחלק בין פקיקה לקשר דאע"פ שאינו של קיימא דמ"מ למראית עין אינו מינכר. כבר הוכחתי לעיל דליתא והעיקר לענ"ד רש"י ותוס' וברטנורא אינם עומדים בשטת הרמב"ם וטור ומפרשים להמתני' בפשוט קשר שאינו של קיימא המותר לכתחיל' ולהכי כמדומה לי שבגוף הדין בקשר הפטור אבל אסור אינם מודים להרמב"ם וטור ואוסרים אפילו במקום מצוה כיון שהוא בדמיון פקיקה לר"א וצ"ע ודע דלפי זה משמע ודאי דלאו דוקא העשוי להתיר ביומו הוא דמותר לכתחילה אלא אפילו העשוי להתיר תוך ז' ימים כדהבין הב"י דהא לא מסתביר שהגמי עשוי להתייבש ביומו עיין ודוק:

**והנה** כל הנ"ל לשטת רש"י ותוס' וטור אבל שיטת הרי"ף ורמב"ם מבואר בהש"ע. אך צ"ע מה נקרא לשיטתם אינו של קיימא כי הנה הט"ז סק"א כתב אלי בייהו אם אינו של קיימא היינו שנעשה להתיר בכל יום והאמת שה"נ משמע מהרי"ף ור"ן שהרי"ף פי' דמנעל דרבנן הוא קשר של קיימא היפך פרש"י ובדבני מחוזא שפי' שאינו של קיימא פי' הר"ן וצריך להתירן ערבית משמע דכל שאינו עשוי להתירו ערבית בכלל של קיימא הוא אך א"כ קשה לי חדא כנ"ל דלא מסתביר שהגמי היה עשוי להתיבש ביומו ותו הרי בפרק כלל גדול ע"ד. ע"ב מקשה ההוא קשר ע"מ להתיר הוא ותינח כל ימי חול כששבתו וקשרו הוא ע"מ להתיר בו ביום דשמא יעלה הענן מעל המשכן אבל כששבתו ע"ש סמוך לשבת הרי איתא במנחות צ"ה בתוס' ד"ה ש"מ ועל כרחך בשבת לא היו נוסעים דאפילו לא היו תחומין דאורייתא לא היו יכולין ליסע משום איסור הוצאה ומחסרין וא"כ הא שפיר היה קשר זה ע"מ שלא להתירו ביומו והוי של קיימא להכי בעניותי אני מסופק אם לא דס"ל שאין הדבר תלוי בזמן אלא דוקא קשר שאפשר שיתקיים לעולם כגון מנעל

דרבנן אליביה הוא דהוי של קיימא אבל מה שמוכרח להתבטל או מצד עצמות החבל כגון הגמי או ע"י העושה הקשר שיבא זמן שיהא מוכרח להתירו יהיה ארוך או קצר אינו של קיימא מיקרי ולשון הר"נ בדבני מחוזא אפשר ל"ד מבערב אלא שהאמת נקיט וצ"ע:

## סימן שיח

### סעיף א

הג"ה או שעשה אחד משאר מלאכות. צ"ע מה החידוש בזה לדידן שפסקינן כר"י. ועיין ב"ח:

**ואולם** בטור איתא בשם בעל התרומות למה דפסק כר"מ דבשוגג מותר בו ביום ודוקא במבשל בשבת בשוגג מותר דמעיקרא חזי לכוס אבל השוחט או שאר מלאכות דמעיקרא לא חזי כלל כגון שהדליק נר אפילו בשוגג אסור לו באותו שבת ופי' הב"ח משום מוקצה וקשה לי חדא הא הטור פוסק בפי' בסתם דאפילו השוחט לחולה שנחלה היום אין בו משום מוקצה ותו קשה לי הא מוקצה אינו אסור בהנאה כדאיתא בתוס' ע"ז דף ס"ו ע"ב בד"ה אמר רבא כתבו ומוקצה מותר בהנאה ואף דהמ"א סי' תק"א סקי"א כתב ואפילו לשורפם במקומם אסור דמוקצה אסור להנות ממנו נהי דבגוף הדין דאסור לשורפם במקומם יפה כיון אבל לא מטעמו דמוקצה אסור ליהנות ממנו שהרי זה לשון הרשב"א שבת דף כ"ט ד"ה כי מדליק בה פורתא מכאן נ"ל דאין אסור ליהנות מן המוקצה דלא קשיא ליה אלא היכי מהפך בהו כלומר שאסור לטלטל הא אי לא מהפך בהו אע"פ שהתבשיל מתבשל בו אין בכך כלום והיינו נמי דאמרינן לעיל גבי פתילות הבגד הכא בשלש על שלש מצומצמות עסקינן וכ"ע אית להו דר"י וכ"ע אית להו דעולא דאמר צריך להדליק ברוב היוצא וכי קמדליק בשבר כלי קמדליק כלו' ואסור להשתמש בידים בשברי כלים דאלמא אי לית ליה דעולא שפיר דמי ואע"ג דממילא דולק והולך ונעשה שבר כלי ונהנה ממנו ומשתמש לאורו שלא אסרו אלא לטלטלו או לאכלו ואפילו להשתמש בו בידים כגון הדלקה או לסמוך בו כרעי המטה ואפילו במקומו שאינו מזיזו ומטלטלו אבל הנאה הבאה ממילא שפיר דמי אא"כ תדחי דשאני הכא דמיקלא קלי' לאיסורא הא במוקצה בעין אסור להנות ממנו והראשון עיקר עכ"ל הרי לך ברור מוכח מן הש"ס לכל הפחות היכי דמקלי איסורא שאין איסור ליהנות מדבר מוקצה הדולק ולמה אסר הבעל התרומות ליהנות מנר שהודלק בשבת בשוגג ואולי נדחק דנר שאני דבשעה שנהנה מן הנר הדולק גוף הנר המוקצה לא חשוב מקלי איסורא ותופס דחיית הרשב"א לעיקר וצ"ע:

**סעיף הנ"ל** ולאחרים מותר למ"ש מיד. כתב המ"א בשם תוס' דלא כב"ח. קיצר מאוד כי באמת מתירוץ תוס' שם משמע דלא מקשו אלא מפני שקבעו ההלכה כר"מ דלא ליקשי מהלכתא דר"פ ומשמעות דבריהם דהא ר"י דאוסר בשוגג מודו לרש"י דטעמו משום שלא יהנה ופליג בזה עם ר"מ דר"מ ס"ל במילתא דל"ש לא גזרו ור"י ס"ל דשפיר גזרו וא"כ יפה כתב הב"ח לדידן דקיי"ל כר"י אבל המעיין בהרא"ש פרק א"צ מבואר דכדי לקיים פי' רש"י אך בטעמא דר"פ אמרו דבבישל בשוגג לכ"ע לא חיישינן לטעם שלא יהנה מטעם מילתא דל"ש וטעמא דר"י בשוגג אך משום דקנס שוגג אטו מזיד ושפיר כתב דלא כב"ח שכתב אף הרא"ש בא"צ אך הקשה משום דקים ליה כר"מ וליתא דבהדיא מקשה אף מדר"י אמנם כל זה לשיטת תוס' והרא"ש אבל שיטת רש"י גופי' ודאי אף הכא מצריך בכדי שעשה עיין וק"ל:

**כתב** המ"א סק"ב בשם מהרי"ו אם היה מ"ש י"ט וכו' נ"ב עיין תוס' ביצה דף ב' ד"ה והיה הוכיחו דזה לא הכנה מקרי אך עיין מ"א ריש סי' תקכ"ז:

**תו** כתב המ"א ועיין בי"ד וכו' ומסיים ומ"מ יש להחמיר. נ"ב א"י למה חדא דהר"ש בתרא ותו דהוי פלוגתא בתרי דרבנן ותו דדעת הרמב"ם עצמו ואפילו בהלכות לא משמע אלא אם נתערב לכהן:

**סעיף ב**

השוחט לחולה וכו' עיין בב"י הניח הרא"ש ממש בתימא שבחולין פוסק כדהכא בהש"ע משום דקיי"ל כר"ש דל"ל מוקצה אלא בדחי' בידים ולא במחמת איסור דלא דחה בידים ואילו בביצה גבי נכרי שהביא דורן ויש במינו במחובר כתב הטעם דאסור משום מוקצה אפילו לר"ש ומ"ש תרווייהו דלא דחי' בידים ומה דטען רש"י גבי מחובר מדלא לקטינהו מאתמול אקצינהו שייך נמי גבי שחיטה מדלא שחטו מאתמול אקציהו ואף שדחק ליישבו דהנה בטעם זה דמדלא לקטינהו מאתמול אקצינהו איכא למידק מי אקצינהו אי הישראל מה הראיה מדלא לקטינהו מאתמול הא לא היה שלו אלא של הגוי וכי אפשר ללקט מה שאינו שלו ואי הגוי אקצינהו מה הראיה מדלא לקטינו מאתמול וכי מה חסר לו ללקטינהו בשבת (וזה ממש קושי' הב"י בסימן שכ"ה שהבאתי לקמן דהיינו גמרו בידי אדם) בשלמא בישראל בשחיטה שייך מדלא שחטו מאתמול שהרי ידע שבשבת אי אפשר לשחטו אבל בדבר של גוי מה הראיה מדלא וכו' והנה בהגהת רמ"א סעיף זה איתא ואם קצץ וכו' משום שגדל והולך בשבת ויש בו משום מוקצה ועיין מ"א מקשה דליבטל מה שגדל בשבת ברוב ויפה הקשה לפסק הש"ע י"ד סי' ק"ב בהג"ה ואולם למשמעות התוס' ב"ק שמביא ל"ק אלא שסומך על סי' ש"ך ס"כ שמשם

ראיה המרדכי בפסק הנ"ל די"ד ויהיה איך שיהיה מ"מ יפה הקשה מהמבואר בביצה דאין לחוש לאיסור מוקצה למה שגדל בשבת לפי התוס' שם אמנם ז"ל הא"ח בב"י בשם הרא"ש הקוצץ פירא שלא נגמר בשולו לחולה בשבת אסור לברי משום מוקצה אפילו נחלה מבע"י שאין הכנה במחובר בכיוצא בזה שהוא גדל והולך כ"כ הרא"ש ז"ל והבט וראה שאם כהבנת משמעות הרמ"א ופי' המ"א היה לו לומר שאין הכנה במה שגדל בשבת א"ו לענ"ד כונתו שכל שגדל והולך אין הכנה במחובר כזה לכל הפרי מפני שגדל והולך מקצהו מדעתו שלא לתלשו עד שיהא בגמר בישולו ולכן אפילו לחולה דמבע"י אסור כי זה אין הקצאתו מחמת איסור תלישה דנימא כיון שיש לו חולה דעתו עליה אלא הקצאתו מחמת עצמו וזה ברור לענ"ד באין ספק וא"כ נאמר באולי ודאי דפירות הנושרים דעל הרוב אינם נושרים מעצמם עד שנגמר בישולם מוכרח הסוגיא לטעם משום שמא יעלה ויתלוש משא"כ בנכרי המביא דורון ממחובר אמרינן מדלא לקטינהו מאתמול כי אפשר מה שנגמר בישולו וגידולו אין מדרכו להניחו מחובר משום דמזיק לו ומדלא לקטינהו מאתמול ש"מ דאקצינהו מפני שלא היה אתמול נגמר בישולו אך עתה נפל בדעתו לתולשם והוי מוקצה ואף בל"ז מי יוכל להכיר בפירות המובאים אם נגמר גידולם אם לאו אלא דנקטו לשון זה מדלא לקטינהו לברר האיסור שיש ע"י זה יותר לתלות לאיסור שלא נגמר גידולם מבהיתר שהיה נגמר: ואפשר שמדין זה למד כל עיקר טעם דינו שכתב הא"ח בשמו מדהיה קשה לו על ההבנה הפשוטה בפי' רש"י מדלא לקטינהו קושית הב"י הא לא דחיה בידים וגם מה שדקדקתי אני ולטעם זה ל"ק עליו מידי ומיושב נמי בזה מה שהתמיה בב"י בסי' שכ"ה לדברי הרא"ש שמתיר פת הנאפה בשבת מטעם דגמרו בידי אדם דא"כ במחובר נמי נימא הכי: ולהנ"ל ניחא דגמרו בידי אדם לא מהני אלא להקצאה דממילא מצד שאינו ראוי אבל לא לדבר שמקציהו ממש בפירוש כדי שיגדל דהוי ממש נדחה בידים. וביישוב הב"י שם לא נחה דעתי ע"ש ודוק:

**סעיף ג**

כגון ליתן ביצה בצד קדירה או לשברה על סודר שהוחם באור ואפי' בתולדת חמה כגון בסודר שהוחמה בחמה אם אסור עיין ברשב"א קרוב לסוף ד"ה אמר ר"ח כתב ומשהה ע"ג תולדת חמה לא שמענו מי שמחמיר עליו לשהות משמע מיניה דהפקעת ע"ג סודר דחמה מבע"י ודאי שרי ובתולדת אור משמע קצת דתליא בפלוגתא דשיהה אמנם פלוגתא דשיהה אינו בחי לגמרי ומכ"ש בצד קדירה או אפילו ע"ג סודר דתולדת אור שאין שם גחלים לחתות שרי מבע"י וצ"ע:

**שם** וכן אסור להטמינה כתב המ"א אפילו מבע"י וכו' ול"נ דהרא"ש כתב אליבא דר' יוסי ואנן קיי"ל כרבנן ועדיין קשה שהיה לו להביא החידוש הראשון דאפילו מבע"י שהוא אליבא דרבה דהלכתא כותי' והנלענ"ד דאף שראה דעת הרא"ש אביו משמיטן בכיון דמסתביר לו עיקר דעת הרשב"א שכתב להדיא דלא כותי' דז"ל ולרבה דאמר שמא יטמין בדין הוא דאפי' מבע"י נמי ליתסר וכו' אלא היינו טעמא דלא מיתסר מבע"י לרבה משום דכל שהוחם בע"ש מן החמה מצטנן הוא לגמרי בליל שבת והוי ליה בשבת דבר שאינו מוסיף הבל ומ"ש המ"א לעיין סי' רנ"ז ס"ג כבר מבואר שם בח"ר דש"ה שהוא תבשיל חם וחול מחמימי חיים ומקרירי קריר ומסתבר. להטור דעת רשב"א מדמתני' מסייע ליה דלא איירי אלא בשבת וגם דבדרבנן הוא ושומעין להקל ועל אביו אינו רוצה לחלוק להדיא מפני כבודו ומשמיטו לגמרי דממילא נשמע והראיה שאף בקיצוריו משמיטם:

**תו** כתב המ"א ומ"מ כתב רש"ל בתשובה ס"א דמותר לצלות על גג רותח מחמה דלא מיחלף בתולדות האור ודבריו אינם מוכרחים: ולענ"ד אף מוכרח דלא כדעת מהרש"ל דאיך יעלה על הדעת דסתם לשון הגמרא כי פליגי בתולדת חמה יתפרש דוקא ע"ג סודר והסברא שתולה עצמו בפי' רש"י בטעם הגזירה דלא שייכה אלא בסודר אינה מוכרחת כלל: ותו הא מביא בעצמו דהרמב"ם דלא כדעתו ותו הא הרי"ף נמי להדיא דלא כותיה מדלא מביא כלל דברי רשב"ג מגלגלין ביצה ע"ג גג רותח ש"מ דס"ל כדכתב נמי הרשב"א להדיא הא דרשב"ג סבר לה כר' יוסי דאילו לרבנן דאסרי אף תולדת חמה אף זה אסור ובהדיא גרסינן בירושלמי פליגא על רבנן דהתם דתני רשב"ג אומר מגלגלין ביצה ע"ג רותח וכו' מה עבדין ליה רבנן דתמן פתרין להו חלוקות על רשב"ג (גירסא זו שבירושלמי עיקר ולפני בעל קרבן אהרן גירסא משובשת) הרי מבואר מהירושלמי וכל הראשונים דלא כותיה ואילו היה דעת הרא"ש ליפלג אכולהו מי לא היה מביא דבריהם עכ"פ ואף יותר קשה לדעתו מדוע השמיט הטור כל הנהו חידושים דנפקו מהרא"ש תרי דאיסור ההטמנה מבע"י ולגלגל על החול וחד דהיתר דע"ג גג דלית ביה עפר דשרי א"ו במח"כ אין ממש בכל דבריו ומה שמביא ראיה על פירושו מהירושלמי ומאריך בו עיין בפי' הקרבן אהרן ולק"מ ודוק:

**סעיף ה**

יש מי שאומר וכו' עיין ב"י שהוא דעת הרא"מ ומביא הסמ"ג שכתב בשמו דראייתו ממה דקיי"ל כר' יוסי שאין יוצאין במצה מבושלת ש"מ דיש בישול אחר אפי' וע"ז השיבו הראב"י דלמסקנא דברכות הטעם דמצה משום דבעינן טעם מצה וליכא ומסכים הב"י דהשגה גדולה הוא מדקיי"ל על שלקות מברכינן בפ"ה אף דקיי"ל כר' יוסי אלא ש"מ

דבמצה הטעם הנ"ל וע"ש ובעניותי תמה אני אם הרא"מ הוצרך כלל לתלות הוראתו במה דקיי"ל כר' יוסי אלא אדרבה ומן מס' ברכות מוכח איפכא דלכ"ע יש בישול אחר אפי' דאי לא תימא הכי הא שם המשא ומתן הכי דמאן דס"ל בפ"ה סובר במילתי' אף דנשתנה ע"י הבישול מברכינן עלי' כדמעיקרא ומ"ד שהכל ס"ל לאו במילתי' קאי הואיל ונשתנה ע"י הבישול וא"כ מה ס"ד דר"ח שם לומר דפלוגתא זו תלי' בפלוגתא דר"מ ור"י דלר"מ כמו דיוצאין במצה מבושלת ובמילתי' קאי לענין מצה ה"ה דהשלקות במילתי' לברכה מה דמיון הוא זה הא המצה אם בישלה בשבת פטור ואין בה משום בישול משום שאין בישול אחר אפי' ולכן דבישולה לא נחשב בישול הוי כלא נתבשלה ויוצאין בה כדמעיקרא משא"כ שלקות חיין דמי איכא למ"ד הואיל ונאכלין בלא בישול דלא לחייב עליהם משום בישול בשבת ובודאי חייבין וכיון דבישולם הוי בישול שפיר די"ל הואיל ונשתנה ע"י בישול מברכינן שהכל א"ו דזה סברא חיצונה דלכ"ע יש בישול אחר אפיה וחייבין עליו כמו בבישול דבר חי ובודאי אף המצה חשוב נשתנה אלא דבהא פליגי דר"מ סבר דבמילתי' קאי ושפיר ה"ה לשלקות ובטעמו דר' יוסי סברו דטעמו משום דלאו במילתי' קאי ודחה דלעולם נמי ס"ל במילתי' קאי אף דנשתנה מאפי' לבישול אלא דבמצה טעמא אחרינא ודוק כי לענ"ד צ"ע רב:

**סעיף ד**

הג"ה וכתב המ"א וה"ה דבר מלוח שאין יכול לאכול כלל בלא הדחה ואיתא בגמרא דאם הדיח חייב: ומה דאיתא בגמרא דאם הדיח חייב היינו בהדחת חמין אף ע"י כלי שני דאינו מבשל מ"מ במליח ישן מדהוא גמר מלאכתו היינו בישולו אף ע"י חום דכלי שני והוי מבשל ע"י תולדת אש שהוא כאש וחייב משום בישול כדאיתא פרק כירה דף ל"ט איבעי' להו גלגל מאי כלומר אם תולדת אש כאש ממש ופשט דחייב ומביא סייעתא מדקתני שזהו גמר מלאכתו ש"מ ופרש"י מדקרי ליה גמר מלאכתו ש"מ זהו בישולו אבל במה דאיירי ההג"ה דהיינו בשרייי' בצונן או במה שכתב המ"א דבר מלוח שאינו יכול לאכלו בלא הדחה בצונן פשיטא דבזה לא שייך חיוב דמבשל אלא דמדרבנן אסור משום דמשוה אוכל כדאיתא בח"ר חולין דף צ"ג ד"ה ולענין מליחת צלי כתב דאסור למלוח בשר בשבת ואפילו במולח קצת פטור אבל אסור כ"ש בשר שהוא מתקנו במלח שהוא אסור בשבת וכ"ש אם הוא בלא מליחה דהשתא משוי לי' אוכלא ואסור וכן הוא בהר"ן פ"ק דחולין ואין להקשות הא קיי"ל סי' שכ"ד סעיף ד' דשווי אוכל שרי כבר מבואר בפי' רש"י שם דף קנ"ה דמשום צער בהמה שרי אבל לאכילת אדם שווי אוכל במה שאינו אוכל לכ"ע ודאי אסור מטעם דהוי אולידי אוכל בשבת דאסור כדפי' רש"י

בטעמא דר"ה אף לגבי בהמה] ואף שגם הג"ה מרדכי מסמיך דין זה דהגהת ש"ע על דברי המתני' שהדחתן זהו גמר מלאכתן מ"מ אינן אלא סמך ולא דחייב חטאת והנה איתא בב"י וקולייס היאספנין פי' רש"י שהוא טונינא וכתב בספר הפרדס שיש מפרשים טרית הם ולאו הכין הוא מליח ישן הוא שלא יאכל כלל אם לא ידיחנו בחמין אבל טרית אני אומר שמותר לרחוץ במים קרים בשבת כל דהוא ואכיל לי' וכו' שהיו אומרים דאסור לאכול טרית דהיינו טונינא אם לא ירחצנו בע"ש והדחתה של טרית לאו זה גמר מלאכה שתהא אסור הדחתה בשבת דנאכל מחמת מלחו וכו' וכל שנאכל מחמת מלחו אין הדחתן גמר מלאכתו וקולייס האיספנין דג מלוח הרבה שאינו יכול לאכול מחמת מלחו אא"כ ידיחנו בחמין. וכתב הב"י ודבריו מגומגין דא"כ אפילו במים חמין מותר להדיח הטונינא ולמה לא התיר אלא במים קרים ור"ל אף דודאי בחמין דכלי ראשון פשיטא דאין בזה נ"מ אם ראוין לאכול בלא בישול כמו כל מיני פירות הנאכלים חיים אטו לא חייבין עליהם משום בישול אלא ר"ל הדחה דכ"ש שאין בו משום בישול זולת בקולייס מפני שהדחתן גמר מלאכתן ולשיטתו שסובר דלא שייך גמר מלאכתו אלא במידי דבלא הדחה זו דבחמין אינו נאכל למה לא התיר הטרית אף במים חמין דכ"ש ולענ"ד נראה דעיקר חידושו לא בא אלא לפלוג על הרוצים לאסור הטונינא לאכול בשבת אף ע"י הדחה דצונן לזה דן שמותר בצונן ואפילו איסור דרבנן משום שווי אוכל אין גבייהו ואינו אלא כהדחת כוסות מפני שנאכל אף במלחו וקולייס דמשמע דאיכא גבו משום גמר מלאכה היינו כשאינו נאכל מחמת מלחו אא"כ ידיחנו אפילו בחמין ומה דלא מתיר בחמין יראה לענ"ד שחשש כמו דחשש הרא"ש בבישרא דתורא אף דמשמע לו דאפילו בכלי ראשון אינו בשלה מ"מ במליח ישן כתב אפשר דאסור דממהר להתבשל כן חשש הפרדס במליח ישן אף דנאכל מחמת מלחו ולא שייך בו גמר מלאכה מ"מ שמא ממהר להתבשל אף ע"י כלי שני כדחשש הרא"מ בפת ובודאי היכי דשייך בישול לא בעינן גמר מלאכה שלא יהא נאכל בלעדו כדכתבתי מכל דבר שנאכל כמות שהוא חי שיש חיוב בבישולו זה הנלענ"ד ולא כדפירשו הדרישה ומביאו הא"ר דמפני שיש לו תקנה בהדחת צונן מתיר אף בחמין דליתא עיין ודוק: .

**סעיף ט**

כתב המ"א ס"ק כ"ח מיהו בירושלמי איתא וכו' כבר עמד הש"ך י"ד סי' ק"ה סק"ה על דברי מהרש"ל אלו ובטלם בדברים פשוטים וברורים:

**סעיף יא**

אמבטי וכו' הנה לשון הש"ע הוא בעינו לשון הרמב"ם ובסוף הדברים והוא שלא יהיו בכלי ראשון וכו' נסתפק בב"י בדעת הרמב"ם אם ר"ל דאפילו צונן מרובים לתוך חמין

מעוטים שבכ"ר נמי אסור ושדוחה תירוץ אביי מהלכה וכתב ואפשר שסמך עצמו על סיום לשונו מפני שהוא מחממן הרבה דמשמע דבצונן מועטים מיירי שהן מתחממין הרבה אבל בצונן מרובים שרי ואני תמה איך אפשר צונן מרובים ומה בכך שדוחה תי' אביי אטו מתי' רב אשי לא נשמע זה דהא המיחם שפינה ממנו המים הא ודאי איהו גופי' חום כ"ר לו ואי דאסור צונן מרובים לתוך מים חמין מעוטים שבכ"ר הא לא אפשר בטעמו אלא מכח דתתאי גבר ומ"ש במיחם גופי' נמי נימא תתאי גבר:

**תו** כתב הב"י ודבר ברור הוא שמ"ש והוא שלא יהיו בכ"ר מפני שמחממין הרבה לא קאי אלא אצונן לתוך חמין אבל חמין לתוך צונן בכ"ר נמי שרי והיינו מדפי' האמבטי שברמב"ם היינו כ"ר והכי משרי שרי להדי' ליתן ממים חמין שבזה האמבטי לתוך אמבטי אחר צונן ואם כדמסיים שאינו אוסר בכ"ר צונן לתוך חמין אלא צונן מועטים וסומך על הלשון מפני שמחממין הרבה א"כ גם מה שכתב באמבטי אין נותנין לה מים צונן שהרי מחממין הרבה נמי סומך על לשון זה להורות דאך בצוננים מעוטים איירי א"כ מה דנקיט באמבטי אבל נותן הוא ממים חמין שבזה האמבטי וכו' ע"כ אפילו בחמין מרובין מן הצוננים דאל"כ מה ההבדל הא בתרווייהו שוה דצריך להיות הצוננים מרובים ובהטור מבואר יותר להדיא הכי שהרי ז"ל וכן הדין בכ"ר והוא לשתי' שמותר לערות ממנו לתוך צוננים ואסור לערות צוננין לתוכו והנ"מ מעט צוננים אבל במרובין ואין יכולים להתבשל בהם אלא להפיג צינתן מותר הרי מדכתב דחמין לתוך צונן מותר וצונן לתוך חם אסור במועטים מכלל דחם לתוך צונן אפילו בצונן מועטים שר וכדפי' טעמו גבי ספל דתתאי גבר. אך כבר הקשה הב"ח דמ"ש דבחמין לתוך צונן יהא שרי מטעם תתאה גבר אפילו חמין מרובים לתוך צונן מועט ובצונן לתוך חם לא נימא איפכא מכח תתאה גבר לחומרא דאפילו צונן מרובים לתוך חמין מעוטים דאסור ומכח קושי' זו נטה בפי' הטור לענ"ד מדרך האמת וכתב שמה שמתיר הטור חמין לתוך צונן נמי דוקא בחמין מעוטים לתוך צוננים מרובים על דרך פי' התוס' ויהי' איך שיהיה עכ"פ דעת הב"ח עצמו שאף חמין לתוך צונן לא שרי אלא בצוננים מרובים והט"ז נייד כל עיקר מפי' הב"י בהרמב"ם והעלה מדעתו ג"כ דבכ"ר אפילו בחמין לתוך צונן לא שרי אלא בצוננים מרובים ואם שבזה האמת כיון שהרמב"ם איירי באמבטי דכ"ש כמבואר נמי בהרשב"א בשמו מ"מ אף בפירושו שאיך העלה הדינן לא נח דעתי באופן שבעניותי אינני יורד לאמיתת כונת הרמב"ם והטור לדינא אמנם דעת התוס' ברור מללו שהכל תלוי במרובה ומועט אבל לתלות בתתאי או עילאי גבר לא שייך כלל במים המתערבין והרשב"א ור"ן דעתם ברור איפכא דהכל תלוי בחם לתוך צונן דשרי כל שהן ואפילו חמים מרובים

ולא מטעם דתתאי גבר דנמי ס"ל דבמים במים המתערבין אין ענין לתתאי ועילאי אלא שבחמין לתוך צונן החמין נצטננו על ידי הערוי ולא הוי חמימתן אלא חימום דכ"ש דאינו מבשל ואפילו לשטת ר"ת ודעמי' דערוי מבשל כדי קליפה אין זה אלא כשמגיע קלוח העירוי על דבר גוש ולא לדבר מתערב כמים ועדיין נשאר לבאר בין לדעת התוס' ובין לדעת הרשב"א ור"ן דמ"מ קשיא דעתי' דרב אדא באוקמתי' דלמה שרי מים צוננים מרובים לתוך המיחם ולמה לא נימא בזה תתאי גבר כמו דבפסחים דף ע"ו דמדס"ד בחרס צוננת הוא דקשיא לי' למ"ד תתאי גבר הא אילו עילאי גבר הי' ניחא ליה אפילו בצוננת א"כ איפכא במיחם רותחת מדוע לא נימא תתאי גבר ואפילו בצוננים מרובים ליתסר ואי דנימא דסבר עילאי גבר קשה איפכא אפילו בצוננים מועטים לישתרי ואין לומר כיון דצונני' מרובים הא אין דעתו אלא להפשיר תו אף אי נימא תתאי גבר הוי דבר שאין מתכוין בלא פסיק רישא כי תתאי גבר אינו פ"ר ז"א שהרי לא קאמר אלא מטעם מצרף ור' שמעון הוא מבואר הא מטעם בישול אפי' לר"י שרי וכן קשה אף בתירוץ אביי למה לו לסיים אבל פינה ממנו מים אין נותנים לתוכו מים כל עיקר מפני שמצטרף והיינו שיעור לצרף דוקא ור"י היא ות"ל דלר"י בל"ז אסור משום מבשל מטעם דתתאה גבר. לכן בעל כרחי לומר דבצוננים מרובים אף בדבר גוש הרותח אין ענין לבישול מכח תתאי גבר דבטרם יתפשט חומו להמים צוננים ראשונים הבאים עליו רבו הצוננים על החום ומבטלים אותו ואין בו כח לבשל אפילו אותן מים הראשונים הבאים עליו והא דלענין איסורי מאכלות לא מחלקינן כלל ואפילו נפל חלב צונן הרבה על חתיכות בשר רותח שבכלי ראשון דכולו אסור מטעם דתתאי גבר היינו דנהי דאין בו כח לבשל מ"מ מכח דתתאי גבר עכ"פ מבליע טעם בכולו אבל לענין בישול לא מהני מה דתתאי גבר אפילו בדבר גוש וא"כ מה שדחקו התוס' בפסחים דף מ' למ"ד עירוי מבשל ליישב סוגי' דשבת דחמין לתוך צונן דשרי ולא אמרינן דליתסר מכח עירוי ומחלקים בחילוק הרשב"א ור"ן הנ"ל אין זה ההכרח לפירושם בשבת דחמין לתוך צונן היינו דוקא בחמין מועט לתוך צוננים מרובין דבצונן מרובים בל"ז אין ענין לבישול מכח ערוי כמו דאין ענין לתתאי גבר אלא דשם פירשו דבריהם לפי' רש"י דהיתר חם לתוך צונן הוא מטעם תתאי גבר ע"ז הוקשה להם מטעם ערוי ומוכרחים לחילוקם והרשב"א והר"ן אינם מוכרחים לחילוקם אלא לפירושם שמתירן אפילו חמין מרובים לתוך צוננים מועטים אבל באוקמתא דרב אדי דצוננים מרובים מעיקרא ל"ק מטעם תתאי גבר מטעם הנ"ל כנלעל"ד לידחק ולבאר הסוגי' והמ"א כנראה הבין מתוס' פסחים דאפילו לשטתם בשבת הקשו דליתסר מכח ערוי ולהכי כתב ס"ק ל"ה ואע"ג וכו' הכא שאני שמתערבין החמין עם הצוננים ומתבשל

חמימתן והן הן דברי תוס' פסחים דף מ' ושוב כתב כיון שהצוננים מרובים והן הן דברי תוס' בשבת ולענ"ד אינו כנ"ל גם כתב זה על דברי הטור דנקיט בטעם דתחתון גובר ובכונת הטור לענ"ד אינו א"ו משמעות הטור הוא בחמין לתוך צונן דשרי אפילו בחמין מרובים שהיא כדעת הרשב"א ור"ן אלא הטעם דיהיב גבי ספל דתתאי גבר קשה להשיג כנ"ל מטעם קושי' הב"ח לכן לענ"ד לדינא כמו המורגל האידנא שעושין משקה שקורין פאנש דהיינו שסוחטין מבע"י לימוניס הרבה למימהן ומערבין תוכו ציקר ומשקה ראנג או אריק וביום שבת או בליל שבת מערין על תערובת זה מים חמין הרבה שנתבשלו בשבת בהיתר בעניותינו ודאי צריכים לחוש לדעת תוס' ולאסור מכ"ר אא"כ אין היד סולדת בם כי הוא נוגע באיסור דאורייתא דמבשל בשבת אך בדיעבד יראה לענ"ד דיש ליסמוך על הרשב"א ור"ן שמתירין להדיא ועל משמעות פשטות לשון הרמב"ם וטור שחמין לתוך צונן שרי אפי' בחמין מרובים אף שסברת טעמם קשה עלינו להשיג ומה שנוהגין נמי הכי במשקה קאפע או טע שמבשלים קודם שבת מעט מים עם קאפע טע באופן שהוא חזק מאוד בטעמו וביום השבת מערין עליהם מים חמין הרבה שנתבשלו בהיתר בזה יש עוד סעד להתיר מטעם אין בישול אחר בישול ואף דקיי"ל כרש"י דבלח שנצטנן יש בישול מ"מ דעת הרשב"א ודעמי' דאף בלח שנצטנן אין בישול אחר בישול כמבואר בב"י ואפי' לדעת רש"י מסיק בהגה"ת רמ"א דדוקא במצטמיק ויפה לו לכן אין למחות ביד אחרים העושים אבל לעצמו כל בעל נפש יחוש אף בזה שלא לערות מכ"ר כל זמן שהיד סולדת בו ודוק:

**תו** מסיים המ"א ונ"ל דאסור ליתן חתיכות בשר רותח לתוך רוטב צונן דכיון שאינו מתערב מבשל כדי קליפה הנה מדמה זה לערוי ולי נראה דזה אינו אלא ערוי שנפסק הקילוח דלכ"ע אינו מבשל אלא שבולע כדי קליפה ותדע שהרי איתא בפסחים דף ע"ז דבשר רותח שנפל לתוך חלב צונן קולף ופסק שם ר"ת דהחלב א"צ ס' נגד הקליפה משום דלא אפשר בקליפה וזה ניחא אם הקליפה אינה נאסר אלא מכח בליעה בלא בישול דנמצא אף הקליפה גופה אינה אסורה אלא מדרבנן דדוקא דרך בישול אסרה תורה אבל אם הקליפה ד"ת אסורה מה לי אם אפשר או לא אפשר ופשיטא דצריך ס' נגדה והרי הר"ת הוא הסובר דערוי מבשל כדי קליפה א"ו משום דזה אינו אלא ערוי שנפסק הקלוח דלכ"ע אינו מבשל:

**סעיף יג**
מותר וכו' אבל בכ"ר אסור יראת שאם הצוננים שבכלי עליון מרובים כל כך שא"א שיתבשל שרי דלא גרע היכי דמפסיק כלי מהיכי שנתערבו ממש כמבואר בגמרא ועיין בהג"ה סעיף הקודם:

**סעיף טו**
דבר שנתבשל כל צרכו וכו' צ"ע הא בסעיף ה' מביא דעת הרא"מ וע"ש במ"א דלדעתו ה"ה דיש צלי אחר בישול ואיך מתיר הכא בסתם:

**סעיף טז**
מותר ליתן וכו' הג"ה ויש מחמירין שאלה דגים אפוים בחמאה מע"ש מה דשרי להעמידם בשבת במקום חם כדי להפיג צינתן האם אין לחוש מה שהחמאה הנשאר בם אחר אפייתן עד השבת שחזרה והוקפה וביום השבת תהא נמחה והוי בדומה דאנפדרה שכתב הרמ"א ויש להחמיר וכן נהגו:
**תשובה** יראה לי דלכ"ע שרי שהרי טעם המחמירין הוא ). כמבואר בהב"י דאסור משום נולד והרי הקשה הרמב"ן דשומן כיון דלעולם אוכל הוא אפילו לרסק ולסחוט מותר דהא בפירות דלאו בני סחיטה נינהו סוחטין אותו לכתחילה אלא שהר"ן כתב ואין זו קושו' אצלי דשומן זה כיון דכל זמן שלא קרש זב וצלול הוא ודרכו בכך אף כשקרש כפירות העומדין למשקין דמי ומ"ש הר"ן ודרכו בכך הא מחוסר הבנה הוא דאדרבה שומן עינינו רואות שדרכו להיות קרוש עד שנתמרח מן החום וע"כ הכי קאמר דכל זמן שלא קרש זב וצלול הוא ודרכו כלומר דרך אכילתו אינו אלא בכך ולהכי אף כשקרש כפירות העומדין למשקין דמי דכמו שהפירות הללו מפני שדרכן לסוחטם למימיהם גזרו אף על המשקין שזבו ממילא ה"ה בשומן זה י"ל שהוא בכלל משקין שזבו והא תינח בשומן דידוע שאין דרכו לאכול אלא אחר שנימח משא"כ חמאה דעיקר אכילתה בהקפאתה פשיטא ופשיטא דלכ"ע שרי כדהקשה הרמב"ן ותירץ הר"ן לא שייך וקל:
**עיין** בב"י פה מביא המרדכי בשם רבינו יחיאל ראי' להמתירין אונפדרא מדתנן אבל האשה סכה שמן על ידי' ומתחמם כנגד המדורה וכתב וסתם שמן זית הוא קרוש ולפ"ר הוא תמוה דהא ע"כ לא איירי בקרוש שהוא עב דא"כ איך שרי לסוך ידי' בו הא מיד הסיכה אסורה משום ממחק בגזירות שעוה כדאיתא שבת קמ"ו ע"ב משחא רב אסר והכי פסקינן בסי' שי"ד והא ודאי אין לחלק בין סיכה על פני נקב חביות לבין סיכה על היד דמ"ש ואין להקשות א"כ אף חמאה דתמיד סתמא קרושה נאסור לסיכה על הפת לאכלו משום גזירות שעוה דזה ודאי ליתא דדרך אכילה מה עסק ליגזר אטו שעוה

ועיין ס"ס שכ"א במ"א ס"ק כ"ט] אבל לסוך על היד מסתבר לענ"ד דאסור כמו על פי חביות וצ"ע

## סימן שיט

### סעיף ג

הג"ה במה שהט"ז מאריך להרוס פסק התה"ד כבר קדמני התוס' שבת לבטל כל דבריו וע"ש בסוף הסימן כתב הט"ז ועמ"ש בסי' תק"ו דלהראב"ד יש איסור כשנופלים זבובים לכוס שלא יוציא הזבובים לבדן מן הכוס דהוי לי' כבורר פסולת ואני תמה לשיטתו שלא ירד לחלק בין ברירת יבש ללח למה תולה חומרתו בהראב"ד אפילו להחולקים שם בפשוט הי' לו ללמד לכל הפוסקים מן הש"ס כמו דקסמין מתוך קמח מקרי בורר ה"ה זבובים ממשקה ועד כאן לא התירו כה"פ אלא בי"ט דברירה גופה שרי' כדאיתא סי' תק"י אבל בשבת ליסתר אמנם ז"ל תשובת מהרי"טץ סי' ר"ג הטעם שנ"ל להתיר הוי משום דאין דרך משמר בכך דהא בלח שייך משמר וביבש בורר אבל אין בורר בלח ואין משמר ביבש והרי זה שמסיר הצירעה מהיין הלח אין דרך ברירה בלח אלא שיניח היין במסננת אבל בירר בלח שהוא נ"ד אין דרך ברירה בכך וכו' וזה יראה לי פשוט וברור ואין להקשות לדברי ממ"ש הרמב"ם המשמר שמרים תולדת בורר או מרקד הרי דבלח חיוב משום בורר. הא לאו מילתא היא דלכך דקדקתי שאמרתי אבל אם בירר בלח שהוא כנ"ד שמסיר הצירעה מהיין בלח זה אין דרך ברירה אלא ברירה בלח הוא שיניח הלח תוך כלי כפיפה או סודרין והמים נזחלין ונשאר הצירעה זה דרך ברירה בלח אבל להסיר בידו הצירעה מהלח ברירה זו אין לו שייכות בלח וכן ראיתי גדולים מסירים יתושים מהכוס בשבת ואין מכלים ובודאי הטעם כאשר בארנו עכ"ל וסברתו הוא סברה ישרה ות"ל אף אני כותני אלי' ואקוה אף להביא לה, ראי' ממקום זה עצמו שבא הט"ז להחמיר שהרי דבריו אין להם מקום להחמיר אלא לשטת הרמב"ם וש"ע סעיף ד' דפסולת מתוך אוכל אפילו ביד חייב חטאת דאילו לשיטת, הטור כל שהאוכל מרובה על הפסולת ולאכול מיד מותר אפילו לכתחילה ביד אף פסולת מתוך אוכל ולשיטת הרמב"ם הא קשה שם בביצה סוף פרק א"צ דאיתא תני תנא קמי' דרבינא אין שונין קמח בי"ט אבל נפל צרור או קיסם בורר בידו אמר לו כ"ש דאסור דהוי לי' כבורר ופרש"י דמחזי כבורר ולהרמב"ם הא זה בורר ממש [ועין תוס' בשבת דף קל"ד] אם בודק אחר הקסמין וצרורות וביררן בידיו הא הוא הבורר ממש בידו פסולת מתוך אוכל דבכל אופן בשבת חייב ומה זה הלשון דמחזי כבורר א"ו דבורר ממש אינו משום דבאמת אף בקמח אין דרך ברירה בכך אלא או בנפה או בכברה ולא ביד ומכיון שמוכח עכ"פ דאף בקמח אינו בורר ממש

אלא מחזי כבורר בודאי דיש נמי הבדל רב בין ברירת קסמין בין הקמח דמחזי כבורר לבין ברירת זבובים ממשקים לחים ממש ודאי דקמח אף דלענין תערובות מסקינן דדינן כלח מ"מ אינו לח ממש ואפשר לצוברן על גבי שולחן ולבודקו מהקסמין כמו ביבש ומ"מ מפני שאין דרכו בכך לא הוי בורר ממש ומ"מ להכי מחזי כבורר אבל דבר לח ממש פשיטא דאין לו שום דרך ברירה אלא ע"י סינון או ע"י לטוף אותן מן הכלי בנחת והפסולת נשאר בשולי הכלי ובזה מודינא דאסור אבל אם צפים ליטלן ביד פשיטא ופשיטא לענ"ד דשרי אף להראב"ד וכן נמי דקסמין בקמח מפני שצריך לבדוק אחריהם תוך הקמח שהם מכוסים מהעין יש מקום לומר דמחזי כבורר אבל דבר הצף על גבי המשקים והוא נראה לעין לענ"ד אין שום מקום להחמיר ועיין סוף דברי המ"א ס"ק ט"ו גם אין לדמות לדין דסי' ש"כ סעיף ה' דשם אין דרך ברירתן אלא בהכי וק"ל:

**סעיף יג**

המ"א ס"ק י"ד נתן טעם על המנהג שלא ליתן שמרים כדי להעמידו מה שאינו נראה כי אין לו ענין למחבץ ולדעתי יש טעם משום דהוי ככובש ועיין סי' שכ"א סעיף ג':

**סעיף טז**

דלא שייך בורר וכו' אין להקשות דבל"ז ליהוי כבורר ביד כדי לאכול מיד כי אפשר דזה הוי כבורר בקנון ותמחוי:

[סוף הסימן] **הג"ה** הרוקק וכו' חייב. אף שהאמת שכן הוא בירושלמי מ"מ תימא לי הא קיי"ל כרבנן דאין דישה אלא בגידולי קרקע בדף ע"ה ועיין במ"א סי' ש"מ ס"ק ט"ו דה"ה עימור ומ"ש זורה [ודוחק שאזיל בשטת תוס' דף ע"ג ע"ב ד"ה מפרק דהלכה כר"י] תו קשה לי למה לא יהא הרוקק קרוי אך מתעסק לגבי הפיזור שהרוח מפזרו ומכ"ש למה דקיי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר [אטו נימא דהוי פס"ר ועיין דף ע"ה הנ"ל] וכל זה צריך לי עיון וז"ל הירושלמי דף כ"ח ע"ב רקק והפריחתו הרוח חייב משום זורה וכל דבר שהוא מחוסר לרוח חייב משום זורה ופי' הק"ע פי' שהרוח מחסרו ומפרקו לחלקים דקים חייב משום זורה והפי' דחוק ומי יודע:

## סימן שכ

**סעיף א**

עיין ט"ז ומ"א סק"ב ודברי הט"ז פשיטא דאינם עולין להלכה מדלא הזכירו האיסור בשאר פירות בסוחט למשקין להדיא והעיקר כדפי' המ"א שהוא פי' הראשונים כדאיתא בח"ר בלשון זה תחילה כתב על פי' רש"י ואינו מחוור שוב כתב ויש מי שפי' דתוחין ורמונים וכבשין סתמן למשקה הוא כשסחטן ואחשבינהו והוי לי' משקה כיון דאיכא קצת ב"א דסחטו להו כבית מנשה אבל פגיעין ועוזרדין שאין דרך של בני אדם לסוחטן

אפילו סחיט להו האי בטלה דעתו ולא הוי משקה אלא כמפרק אוכל מתוך אוכל וכן פי' מורי הרב והרמב"ן וכן נראה מן האלפסי עכ"ל. ולפ"ז ההכרח לומר לתרדין נמי ידוע הי' להם שמקצת בני אדם סוחטין אותם והוא קצת דוחק אבל אין לומר דהכי משמע מדנקיט דוקא תרדין ולא סתם פירות דז"א די"ל דנקיט תרדין דיש להם שינוי מראה ומ"ש המ"א ודוקא וכו' נראה מהרשב"א דליתא שהרי לא הקפיד בתנאי זה ויראה שהמ"א משום דקשיא לי' למה פטור המוציא משא על ראשו הא כל אנשי הוצל עושין כן וסובר דלעושה מלאכה באופן משונה נמי שייך איהו אחשבה לאותה מלאכה לכן מחלק בחילוק תוס' וא"י א"כ איך מייש במה שבעצמו מביא פסק הרמב"ם וש"ע דסי' רצ"ו דדוקא דבר שמקיימין באותו מקום הא בזה ודאי שייך סברת תוס' כדהוכיחו ונימא נמי לכל עולם מדאחשבינהו שיהא חייב א"ו מוכרח דההוא סברה מדאחשבינהו לא שייך אלא במה דסחט למשקה דאדם שרוצה לשתותו ולא אפילו במקיים לצורך אכילת בהמתו ומכ"ש במלאכה דהוצאה דלא שייך (ואולי יש לדחוק בדעת המ"א דר"ל במקיים קוצים כיון דלא עביד מעשה אלא שמקיים לא שייך אחשבינהו) וא"כ יפה עשה הרשב"א שלא התנה בתנאי זה אלא כל שסחט אפילו סתם פירות שידוע שמקצת בני אדם סוחטין למשקה אמרינן מדאחשבינהו וסחטן דהוי משקה ואסור וצריך עיון:

**סעיף ה**

אוסר בבוסר עיין ט"ז סק"ד והמ"א סק' משיג על הע"ש בזה מדברי הש"ג פ"ז דשבת ואין מדברי הש"ג שום ראי' להכא דהש"ג מתמיה על הרשב"א שמתיר לחתוך דק דק כדי לאכול מיד וכתב דכיון דהאיסור הוא משום טוחן מה לי טוחן לבו ביום וכי כל המלאכות כולן שרי לעשותן בדצריך להו לאלתר דהתם הטעם דבכה"ג שהתירו לאו בורר הוא ור"ל שם בברירה הם ביארו דכה"ג ביד אוכל מתוך פסולת לאכול לאלתר לא הוי ברירה וכדכתב ועוד שהחכמים עצמם פירשו דין הבורר בה אבל הכא שהם פירשו דחתיכת דק דק הוי טוחן ולא חילקו מנין לנו לחלק מסברא ולדמות מה שלא דימו הם וא"כ מה הראי' להכא שמדין ברירה אתו עלה והוא ביד אוכל מתוך פסולת לאכול מיד הא זה גופה ברירה שהתירו ומנ"ל להמ"א לדמות לקנון ותמחוי ומה שסיים ותדע מחולב עז אטו וכו' הודאי ללשון הר"ן שתופס האיסור בחולב עז אך מטעם בורר וכנראה דמשמע לי' מפני דמשקה הבאה לאוכל לאו משקה אלא אוכל הנפרד מאוכל לא הוי דומיא דדש ולהכי תופס האיסור משום בורר אומר אני ערבך ערבא צריך ומאן לימא לו דחולב עז לאוכלין דלא שרי לאכול מיד אליבי' וכן הטור שתופס הכא בבוסר הטעם משום בורר:

**אמנם** לדברי התוס' דף קמ"ד ע"ב שכתבו בלשון זה אבל בשבת לא חזיא לשחיטה כמו דש חשיבא שהבהמה היא כפסולת וכשחולב הוי כנוטל אוכל מתוך פסולת. וה"ה דיש לומר נמי טעם זה בבוסר אפשר דאף הרשב"א שמדמה טוחן לבורר מ"מ דש אינו מדמה וצ"ע ואולי מ"מ סברת המ"א לא רחוקה הוא דס"ל דוקא בברירה או אפילו בטוחן דינא דהרשב"א כדכתב שהתורה לא אסרה וכו' על האדם לאכול מאכלו וכו' ולהכי בין בברירה ובין בדק דק לא מקרי מלאכה דרך אכילה משא"כ ברירה זו אינה שייכה למקרי דרך אכילה וצ"ע:

**סעיף יח**

עיין מ"א כתב על תירוץ בה"ז דלא תי' כלום דהא הרא"ש מייתי ראי' מיני' ש"מ דס"ל דאף בכל האיסורים כן ולא דק כי ליתא רק כתב בשם הערוך שמייתי ראי' זו והערוך לעצמו פשיטא שסובר דה"ה בשאר איסורין ואף לשיטתו מדחה הרא"ש הראי' דאפשר דלא הוי פ"ר וזה בפרק הבונה ובפרק ח' שרצים כתב לדעתו דלא שייכי דברי הערוך בשאר איסורין ומביא הראי' מהמקשה כדכתב הבה"ז מדלא משני מיד הא ר"ש ש"מ דהמקשה הקשה לכ"ע מכח פ"ר אף דלא ניחא לו ודבאמת הוי פ"ר כדעת הערוך והתרצן להמסקנא דמשני כר"ש היינו בצירף שני דכבוי דמצוה שאני והוא תירוץ נכון לדעתי ותי' המ"א אדרבא לא ניחא כלל לענ"ד ע"ש בבה"ז ודוק:

## סימן שכא

**סעיף יד**

כתב המ"א ס"ק י"ט ונ"ל דאסור להשתין על הטיט משום גיבול עיין סי' ש"כ סי"ד. ר"ל דשם איתא דהרא"ש הי' נזהר להשתין בשלג ושם גופא לא לאמר אסור והכא לדעתי אפילו אזהרה אין בו כי שם הוי פ"ר כדאיתא שם שודאי נימוח אבל הכא אחרי דקי"ל כר"י הגלילי דנתינת מים אינו חייב עד שיגבל א"כ אינו כלל פ"ר לגבי גיבול וקיי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר אך המ"א לשיטתי' אזיל בסי' שי"ד בסק"ה דאוסר פ"ר אפילו באיסור דרבנן וה"נ כיון דנתינת מים אסור עכ"פ מדרבנן לזה גופה הוי פ"ר. אבל מ"מ אין להחמיר ולא עדיף ממה שמתיר בעצמו בסי' רנ אמירה לגוי במקום פ"ר היכי דלא מתכוין מכ"ש הכא דהרמב"ם מתיר להדיא אף בשלג וגם לשטת הערוך פ"ר דלא ניחא לי' שרי עיין סעיף י"ח בודאי אין להחמיר בפ"ר דרבנן במקום הצורך:

**סעיף יט**

הג"ה ומותר להחליק וכו' עיין מ"א ודבריו מועתקים מן המרדכי גופי' דז"ל רבא אמר אין עיבוד באוכלין מכאן אומר העולם שאותן טרטרש של תפוחים מותר להחליקם ואין בהם משום ממחק שאין עיבוד באוכלים, אבל מ"מ אין זו ראי' דנוכל לומר דהא דקאמר

הכא אין עיבוד באוכלין היינו מדאורייתא אבל מדרבנן יש עיבוד מדקאמר פ' ח' שרצים אין עושין הילמי ופ"ק דביצה דקאמר דאין נותנים העור לפני דורסן כו' אך מ"מ יש להתיר משום דנאכלת כמו שהן בלא חליקה והמחמיר תע"ב עכ"ל ובעניותי א"י להבינו מתחילה עד סוף חדא שותא דהעולם לא ידענא מה ענין ממחק לעיבוד שני אבות הן המעבד והממחק ולו יהא אין עיבוד באוכלין אף מדרבנן מ"מ י"ל דממחה אסור משום גזירת שעוה כדאיתא בסי' שי"ד סעיף י"א גבי שמן וכה"ג נמי קשה להיפוך אף אילו נאמר דס"ל דלא שייך למגזר אטו שעוה אלא בשמן וכיוצא בו שהוא נמי אחד מסמני רטי' כמו שעוה ופיקר איסור ממחק משמע מהרמב"ם שאינו אלא ברטי' דז"ל פרק כ"ג הלכה י"א הממרח רטי' חייב משום מוחק את העור לפיכך אין סותמין נקב בשעוה וכיוצא בה שמא ימרח ואפילו בשומן אין סותמין גזירה משום שעוה ולהכי סובר דבשאר מיני אוכלין דאין להם שייכות לרטי' אין לגזור בהם אטו שעוה (ועיין סי' שי"ח בט"ז סק"י ובמ"א שם וצ"ע) ולהכי אינו בא עלי' אלא משום מעבד. אכתי א"י במה מסופק ופשיטא דלפרש"י שפי' בין הילמי ובין צנון משום מעבד דנשמע ודאי דיש משום עיבוד באוכלין מדרבנן וזה אפילו בדבר שנאכל בלא המליחה כמו צנון אמנם בודאי דלא שייך עיבוד אלא ע"י מלח כדפי' רש"י שם וכדמקשה הסוגי' היינו מולח היינו מעבד אבל מחליקי תפוחים מה זה ענין למעבד ומכ"ש להרמב"ם שמפרש הכל משום שנראה ככובש שהוא מגזרת בישול שנמי ודאי אין זה ענין למחליק תפוחים הכלל שאין בידו ליישבו ואילו לא נאמר כדכתבתי לחלק בין שמן לתפוחים לענין גזירת שעוה או מטעמי כנ"ל או מטעם המ"א הנ"ל (ועיין בזה בהרא"ש ביצה פרק המביא סוף ה' ט' בודאי אין מועיל מה שראוי לאכול בלא חליקה דשמן יוכיח

## סימן שכד

### סעיף ד

הג"ה וי"א ז"ל הג"ה הרא"ש וצ"ל דאיירי בקשר שאין בו משום איסור קשר של קיימא ואפשר ר"ל שהוא אגוד כדאיתא סי' תרנ"א בהג"ה ובלי ספק אין חולק בזה ולשון וי"א לאו דוקא:

### סעיף ח

אין חותכין שחת וכו' משום דבלא חיתוך נמי חזי לאכילה וכן ביאר בסעיף ו' מחתכין נבילה וכו' והנ"מ נבילה קשה. וכן המ"א כתב הכי לגבי דילועים וכתב הב"י ונראה שהרי"ף והרא"ש ורבינו לא כתבו זה מפני שסמכו על מה שפסקו בסמוך דשווי אוכלא משוינן שוב כתב והרמב"ם כתב בלשון זה המחתך את הירק דק דק כדי לבשלו ה"ז

תולדת טוחן וחייב לפיכך אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה מפני שנראה כטוחן אבל מחתכין את הדלועין לפני בהמה ואת הנבילה לפני הכלבים טחינה בפירות כן העלה הב"י דגירסא זו עיקר וטעמא הוא דיהיב לפטורא דמרסק שחת וחרובין ואע"פ שהפסיק ביניהם במחתכין את הדלועין איכא למימר בתר דמסיים כל הני דינן אהדר למיהב טעמא לפטורא דמרסק וכמה דחק פי' זה בהרמב"ם שלשונו תמיד צח ומצוחצח שוב כתב הב"י וכתב בתשו' הרשב"א שקשה לו הרמב"ם דבגמרא משמע דטעמא דאין מרסקין שחת וחרובין הוי משום דטירחא באוכלא הוא והרמב"ם נתן טעם משום טוחן ולי נראה דמשום דטעמא דמיטרח באוכלא לא פני אלא לשחת וחרובין שהן רכין אבל לקשים דלית בהו משום מטרח באוכלא משמע דשרי לפיכך נתן הרמב"ם טעם משום טוחן דהאי טעמא שייך אף בקשים וכו' וכמה תמוהין דבריו בזה דא"כ מדוע שרי חתיכת דלועין אף בקשים ומ"ש דלועין מחרובים לענין נראה כטוחן תרווייהו פירות נינהו לכן הנלענ' ליישבו הכי שהרי הרמב"ם בדין דסעיף ד' ה' נקיט לשונו הכי ומתירין אלוות של עמיר לפני בהמה ומפספס בידו אלומות קטנות אבל לא אלומות גדולות מפני הטורח שבהן ומפרש הב"י אליבי' דברי ר"י הכי ור"י סבר דפקיעין וזירין תרווייהו אלומות גדולות אלא דפקיעין קשורים בשני ראשין וזירן קשורין בשלשה וכיפין הן אלומות קטנות והיינו דקאמר כיפי דארזא והכי קאמר מתירין פקיעי עמיר שהן אלומות גדולות הקשורין בשני ראשין אבל פספוסי לא משום דכיון דבלא"ה חזי לאכילה מיטרח טירחא יתירה באוכלא לא טרחינן דכיון דגדולות נינהו כו' פספוסי דידהו טירחא יתיר' וכיפין שבהן אלומות קטנות פספוסי נמי מפספין משום דלית בהו טירחא יתירה אבל לא את הזירין שהן אלומות גדולות לפספס ואע"ג דאתי בק"ו מפקיעין שאינן קשורין אלא ב' קשרים ואפ"ה אין מפספסין מ"מ אצטרך למתני דאין מפספסין למידק מינה אבל מתירין ואע"ג דטירחא גדולה היא שהן קשורין ג' קשרים משום דכיון דאם אינו מתירן לא חזי לאכילה מיטרח טירחא יתירה כדי לשווי אוכלא טרחינן וקי"ל כר"י ולפיכך סתם וכתב דאלומות מפספסין דהיינו כיפין אבל אלומות גדולות בין פקיעין בין זירין מתירין ואין מפספסין עכ"ל וא"כ הא יש לתמוה מה מקשה הסוגי' עלי' דרב יהודה מן מחתכין את הדלועין אלמא טרחינן באוכלא ומה הקושי' הא לא אמר ר"י אלא טירחא יתירא ובאלומות קטנות הא מתיר טירחא מדאינה יתירה. לכן אומר דודאי שפיר דברי ר"י טירחא אינה יתירה בלא שום נדנוד איסור דומיא דפספס כיפין מה"ת לאסור ולהכי הרמב"ם דיש בחתיכות דלועין ושחת וחרובין איסור דרבנן הנראה כטוחן והכי אזלא הסוגי' כיון דשווי אוכלא ודאי איסורא דרבנן אית ביה כדפרש"י ז"ל בדר"ה

דהוי אולודי אוכלא בשבת ומ"מ לר"י שרי משום צער בהמה כדפרש"י ז"ל אלא דטירחא יתירה לא מטרחינן משום תענוג וע"כ דסובר דבטירחא דתענוג לא שייך להתיר משום צעב"ח ומותיב הגמרא מן מחתכין דלועין דנהי דאין בם משום טירחא יתירה מ"מ הא שייך בם האיסור דנראה כטוחן ומדמ"מ שרי ש"מ דאף במידי דתענוג שייך להתיר משום צער ב"ח ומכ"ש דיש להתיר טירחא יתירא אף דתענוג משום צער בהמה ומשני באקושי דהוי שווי אוכלא וכמו שהתירו האיסור דשוויי אוכל כך התירו נמי האיסור דנראה כטוחן והכל משום צער בהמה ובזה עולין כל דברי התוס' כהוגן שמוכרח להמציא בשחת וחרובין האיסו' טחינה דאל"ה, לא שייך מטרח לא טרחינן במידי שאינו טירחא יתירה ואפי' רכים לישתרי משא"כ בדלועין הקשים דהוי שווי אוכל כמו דשרי האיסור שווי אוכל מפני צערה ה"נ שרי האיסור נראה כטוחן ולהכי מוכרח לסיים על היתר דלועין מפני שאין טחינה בפירות דאילו היה איסור טוחן ד"ת פשיטא דלא הוי שרי אף בדלועין משום צערה אבל ודאי דלדינא הוא שוה עם כל הפוסקים דשחת וחרובין אינו אסור אלא ברכים ודלועין לא שרי אלא בקשים וסמך נמי כדסמך הרי"ף על מה שכבר ביאר דשווי אוכל שרי כדכתב הב"י ומה דמקשה הסוגי' על ר"ה ממה דתנן אין מרסקין את השחת וכו' אלמא מטרח לא טרחינן באוכלא אין להקשות ומה הקושי' דילמא הכא מעמא משום דנראה כטוחן די"ל דודאי לר"ה ליכא למימר דס"ל נראה כטוחן בפירות ושזה טעמא דמתני' דא"כ מה ההבדל בין דקה לגסה דשייך לומר בין דקה ובין גסה וכן מכ"ש ר"י מה סברא לגבי' למשרי בדקה א"ו דאך הטעם משום מיטרח באוכלא לא טרחינן ואפילו בטירחא אינה יתירה ומכ"ש דקשה לר"ה דמתיר אפילו טירחא יתירה אבל לר"י הוכיח הרמב"ם מסתמא דגמרא דמקשה עלי' מן מחתכין את הדלועין דס"ל האיסור נראה כטוחן בפירות והסתם גמרא ג"כ הוכיח הכי בדעת רב יהודה דאל"ה אין לו טעם לאין מרסקין את השחת וכנ"ל ודו"ק:

## סימן שכה

### סעיף ד

פת יש אוסרין עיין מ"א מביא בשם הראשונים ב' טעמים חדא דהו"ל נולד אף ע"ג דחטים חזיא לכוס מ"מ אין ראוים לאכול באותו ענין שנעשו לבסוף ובב"י תו ואין דומה לחזי לכוס של מבשל בשר ודגים וע"כ היינו משום דפת נעשה כולו כענין אחר ממה שהיה תחילה משא"כ בשר לא נשתנה ענינו מדמעקרא ולפי טעם זה מים שבישל גוי לעצמו ודאי מותר לישראל אינו מכירו אבל לטעם ב' דבדבר מאכל החמירו טפי אף זה אסור והכי משמע מפרש"י שבת דף נ"א דאמר ר"נ אייתי לי מים דאחים קפילא פי' שהחמו

נחתום נכרי ובחול ומה כולי האי אילו פרשינן בשבת ומקפילא שאינו מכירו וברוב גוים אלא שסובר כדעה זו אמנם בתוס' ביצה דף כ"ד ע"ב סד"ה ולערב כתבו ואין סברא לחלק בין דבר אכילה לדבר אחר וה"נ מוכרח דעת ר"ת שבהג"ה סעיף י' עיין וק"ל:

**תו** כתב המ"א בשם התוס' דמוקצה מותר בהנאה ובפסחים וכו' וכבר תמה עליו בספר ת"ש בזה ועיקר דברים אלו עיין ריש סי' שי"ח:

**סעיף הנ"ל** ויש מתירין עיין מ"א כתב בשם הישׁ"ש דדוקא בדבר שהתחיל קודם שבת ונגמר בשבת שרי ושם כתוב אבל כה"ג שלא התחיל מבע"י לא הוי גמרו בידי אדם וכן יראה מלשון הא"ז שכתב ונכרי שעשה מנעלים בי"ט וכו' וה"ר אלי' התירם הואיל וגמרו בידי אדם ויכול לגמרו בו ביום לית בי' משום מוקצה ומדכתב הואיל ויכול לגמרו משמע להדיא דאיירי שהתחיל מבע"י וגמרו בשבת. ואני אפילו רמז משמעות לא מצאתי ואדרבה שעשה מנעלים משמע שכל עשייתם בי"ט הי' ואף שגם בספר תפארת שמואל בחידושיו על הרא"ש ביצה כתב הכי אני איני מוצא בזה סברא דאחרי שהטעם כדכתב רש"י בביצה דף ק"ז דכיון דבידו לתקנו בו ביום לא מקצה לי' מדעתו מפני דחייתו א"כ כי לא התחיל נמי כל שידוע לו שיוכל להתחיל ולגמר בו ביום נמי לא מקצי לי' מדעתו ותו הא עיקר ההוכחה דלא הוי מוקצה לגמרי בידי אדם היינו דאל"ה תקשי לך דהא סתם קדירות דעלמא בה"ש רותחת. הן ולאורתא אכלינן מנייהו אלא משום דבידו לתקנו בו ביום לא מקצה מדעתו ומה התיקון שבידו היינו שיוכל לקררם והרי במלאכה זו דקירר לא התחיל כלל מבע"י ומ"מ מקרי גמרו בידי אדם ואף שיש לדחוק ולחלק מ"מ מנ"ל לידחק ולחלק בלא ראי' ויותר הי' נלענ"ד לומר בטעם המחמירין דמסתבר להו בטעם הואיל וגמרו בידי אדם לא מהני אלא למוקצה ולא לנולד כדאיתא במ"א

**סעיף ה**

או ליקט פירות כתב המ"א הקשה הב"י וכו' ועיין סי' ק"ז שכתב וכו' דברים שרומז עליהם עדיין ל"מ בהרא"ש וכבר כתב הב"י על דברי הרא"ש אלו דהיתר פת משום דגמרו בידי אדם ושלא כדברי רש"י בפרק א"צ ומ"מ בתר הכי התחיל וכתב ומ"מ יש לדקדק בדברי הרא"ש וכו' ע"ש והיינו משום דבאמת בפרק א"צ הלכה ב' כתב הרא"ש פרש"י וכתב ואפילו ר"ש מודה במוקצה כי האי דכיון דלא לקטינהו מאתמול כגרוגרות וצמוקין דמי ובודאי קושי' הב"י צ"ע לכן עיין בסי' שי"ח סעיף ב' מה שכתבתי אני בישוב קושי' זו:

**סעיף טו**

עיין טור וב"י כתב תחילה הפי' בהטור אלא שרש"י פי' וכו' כלומר ולפ"ז שפיר עביד הרא"ש שלא חילק בלא יקבר בו עולמות בין צינעה לפרהסיא כנ"ל לפרש דברי רבינו

מ"מ עדיין יש לדקדק למה השמיט הרא"ש סוגי' הגמרא דאפילו תימא דס"ל כפי' רש"י הו"ל לכתבה כדי לאשמעינן דיקבר בי ישראל דקתני במתני אם בצנעה יקבר בו מיד ואם בפרהסיא ימתין בכדי שיעשה (ולשונו צריך תיקון דלפרש"י הי' לו לאשמועינן דיקבע בו ישראל היינו דוקא בפרהסיא כלומר במקום דמוכח דלא נעשה בשביל ישראל אבל בצנעה כלומר במקום דיש לספוק דבשביל ישראל נעשה צריך להמחתן בכדי שיעשה) לכן נ"ל וכו' ולענ"ד י"ל בפשוט דלפרש"י שהקושי' על הרישא דלמה יקבר בו מיד ליחוש לחומרא דשמא בשביל ישראל נעשה כמו בחלילין ע"כ הקושי' אינה אלא לרב דאילו לשמואל לפרש"י דחוששין לקולא. לגבי בכדי שיעשה בחלילין גופייהו מה שייך להקשות דהכא נמי לחוש לחומרא והשתא כיון דהרא"ש פסק כשמואל לפי' רש"י דחיישינן לקולא ובהקושי' לגבי קבר נמי פי' כרש"י שפיר כתב. הטור דאין צריך כלל להביא האוקמתא דפרהסיא וצנעה וק"ל ועל ישוב הב"י ע"פ הר"ן יש להקשות תינח קבר ארון מה איכא למימר עיין וק"ל:

## סימן שכו

### סעיף א

והני מילי בחמי האור עיין תשו' ח"צ סי' י"א מתיר בהפגת צינת המים לבד ולא תתחמם עד שעור שיקרא מים חמים וכתבתי בצדו לעיין במס' שבת דף מ' ע"ב בתוס' ד"ה מפני שמפשר מים שעליו ובח"ר שם שכתב בלשון זה ויש מפרשים שאינו משום איסור עצמו של הפשר אלא כרוחץ במים פושרים ולעיל מזה כתב והפגת צינתן היינו הפשר נראה מדבריהם שאיסור רחיצה אף בהפגת צינה ובודאי הכי מסתבר נמי אחרי שעיקר האיסור הי' מפני הבלנין שהתחילו להחם בשבת ואומרים מע"ש הוחמו כדאיתא דף מ' מה לי אם הוחמו ממש ומה לי אם רק הוחמו כדי שתפיג צינתן כל שנעשה ע"י אש שייך גזירת הבלנין ועיקר דברים אלו עי' בספרי ק"ד סי' קצ"ה:

### סעיף ג

אמת המים וכו' אפילו המים שנכנסין לה מע"ש. ר"ל ל"מ כשלא סתמו פי הסילון מבע"י והמים נגררין ובאין בשבת אלא אפילו סתמו פי הסילון והסילון הונח מבע"י ונתמלא בצוננים ואחר שנתמלא סותמו פי הסילון במובאו ומוצאו ונתחממו מבע"י אלא שנשאר מונח מוטמן תוך החמי טברי' עד ביום השבת שאז פותחין פי מוצאו מאותן מים לבדם יצאו והם לא הוחמו בשבת אלא מבע"י רק שהיו מוטמנים בשבת מ"מ אסורים:

**כתב** המ"א סק"ד ולרש"י גם זה מקרי הטמנה אמת שכן כתב הר"ן להדיא לפרש"י וכן הוא משמעות לשון רש"י נמי דף ל"ט בד"ה דדמי' להטמנה כתב שמטמין מים במים,

אבל תימא לי דא"כ מה יענה רש"י ז"ל להמתני' אבל נותן הוא לתוך הכוס ומה בכך שהוא כלי שני ואינו מבשל הא מ"מ מטמין צוננים בדבר המוסיף הבל שלכ"ע אסור ומכ"ש לדעת רש"י עצמו שאוסר הטמנת צונן אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל רק להפיג צינתן ע"ש בר"ן סוף במה טומנין. לכן הנלענ' דרש"י מודה דלא מקרי הטמנה מים במים מעורבים: ומה שפי' בהמתני' פירושו היינו לס"ד דמשום בישול בתולדת חמה נגעו בה אבל להמסקנא דהטעם משום הטמנה ע"כ מודה לפי' התוס' ומ"ש דדמי להטמנה שמטמין מים במים לאו דוקא מים בתערובות מים אלא ר"ל מים שבתוך הסילון במים דחמי טברי' ור"ל דבשלמא לרבה יש לפרש כדפירשו תוס' .. ומשום דדמי' להטמנה ודוק כי צ"ע:

**סעיף ד**

לא ישתטף וכו' מפני שמפשיר מים שעליו והוקשה לתוס' וח"ר מה בכך שנתפשרו הא ההפשר מים לשתי' היתר הוא להכי פירשו דאין האיסור מפני ההפשר מצד עצמותו אלא מפני הרחיצת כל גופו בחמין שזה אסרו אפי' בחמין מפושרים בהיתר מע"ש והיינו נמי מה דמסיים הרמב"ם ונמצא כרוחץ כל גופו וכן פירשו הה"מ והמ"א שכתב ז"ל הרמב"ם דס"ל דאין רחיצה גמורה א"י מה קאמר. ולהב"י הוקשה מה טעם דהרא"ש שאוסר אף הידים הא ההפשר מצד עצמותו אין איסור ואי משום הרחצת הידים בחמין הא בחמין גופו שרי ומה לי שהוחמו מע"ש ומה לי שהופשרו בשבת הא ההפשר מצד עצמותו אין איסור ודחק וכתב תחילה ולדברי הרב רבינו אשר י"ל דאע"ג דלהפשיר מים לצורך שתי' מותר שאני הכא שדומה כרוחץ במים חמין ויבא להחם חמין לרחוץ גופו או הידים ור"ל דנהי דהפשר לשתי' התירו אבל להרחצת גופו אף ההפשר אסרו משום גזירה שדומה כרוחץ במים חמין ויבא להחם חמין לרחוץ גופו ושוב כתב א"נ דלא מיתסר אלא במתחמם כנגד האור במקום שהיד סולדת בו וכן העמידוהו בירושלמי ור"ל שפי' מפני שמפשיר מים שעליו בפשוט האיסור בגוף ההפשר מדהוא במקום שהיד סולדת בו ואינו כלל מצד איסור רחיצה וממילא ה"ה לידים וכן הוא בח"ר להדיא ומפני שלתירוצו הראשון בדעת הרא"ש משמע דאסור אפילו במקום שאין היד סולדת בו כתב סעיף ה' הדין בסתם ובשם י"א כיון דבמקום שאין היד סולדת בו רבו המתירים אבל במקום שהיד סולדת בו זה לא הי' כותב בשם י"א כי כ"ע מודים בזה ודלא כמ"א שפי' הש"ע בסק"ו דוקא שהיד סולדת בו דליתא זה לא הי' כותב בשם י"א ומ"ש תו המ"א סק"ו ול"נ דס"ל להרא"ש דאסור משום רחיצה דחמין שהוחמו בשבת אפילו לרחוץ בהם ידיו אסור וכ"ה בגמרא דף קל"ד ע"ב זה אינו שם איירי להחם ממש דיש בם משום

בישול בשבת דלא שרי אלא מפני סכנה והכא איירי במפושרים דמותר אף בשבת לשתי' והעיקר כדכתב הב"י ודע שבב"י יש ט"ס במ"ש תחילה על דברי הרא"ש וכ"כ תוס' אין שם מקומו אלא בתר שכתב דברי הה"מ צ"ל וכ"כ תוס':

**סעיף ו**

סק"ז כתב המ"א וצ"ל שהוחמו מעט בשבת א"י מה ענין מעט או הרבה. ומ"ש ולהכי וכו' כבר פירשו הב"י ריש הסימן דהחשש שישפכו על רוב גופו וק"ל:

## סימן שכז

**סעיף ג**

העשוי לכך כתב המ"א ובגמרא אמרינן וכו' ולענ"ד מדהשמיטו כל הפוסקים היתר זה ש"מ שהם מפרשים מה דעבדי' לו אמו אינו להתיר האיסור אלא דקאי למה שהתיר רשב"ג בהיו ידיו וכו' לזה עבדה לו שנוי לכבוד שבת כמו מלבוש שבת ובגמרא מייתי לי' להורות דהלכה כרשב"ג ואפשר דמזה קבעו הפוסקים ההלכה כרשב"ג אמנם אף לפי' המ"א א"י מה זה שכתב ומזה נהגו וכו' דמה ענין זה לזה הכא דאין האיסור רק משום עובדין דחול אפשר כדעתו דבמיוחד לשבת שוב לא מחזי כעובדין דחול אבל שם דהאיסור משום השרת שער מה לי דחול או דשבת והעיקר תלוי אם הכלי עשוי להשיר השער כדדייק הריב"ש שבמ"א שם והדבר ידוע שאין משום השרת שער ע"ש בסי' ש"ג וק"ל:

## סימן שכח

**סעיף א**

ואפילו ע"י גוי לשון זה סובל דע"י גוי אסור שיעשה לו מלאכה דאורייתא דזה נמי קיל משבות ע"י ישראל מדלית בי' מעשה ומ"מ אסור במיחושין אבל אמירה לגוי בשבות י"ל דשרי כדאית' סי' ש"ז סעיף ה' בשם הרמב"ם דבמקצת חולי מותר וכן ביאר הה"מ לשון זה דהרמב"ם בפ"ו וכתב ואמנם כוונתן בכאן שאין כאן חולי כולל כל הגוף ולא סכנת אבר אלא קצת צער. ולדעתי זה אינו אלא מיחוש דמי איכא מיחש שאין לו צער קצת. אמנם בהה"מ פ"ב כתב להדיא בלשון זה אבל חושש והוא מתחזק והולך כבריא אין מתירין לו אפילו שבות דרבנן ואפילו ע"י גוי ע"כ כתב הרשב"א ז"ל בשם הרמב"ן ודברים ברורים הם יתבארו בדעת רבינו פרק כ"א ומדכתב שאין מתירין אפילו שבות דרבנן ואפילו ע"י גוי משמע דאפילו שבות דרבנן ע"י גוי נמי לא וזה צ"ע כי לא נמצא זה בהרמב"ם פרק כ"א בביאור ולהכי א"י אם לא יותר ראוי לדחוק אף בלשון זה דר"ל דאין מתירין לו שבות דרבנן ולא די שבות זה ע"י ישראל אלא אפילו השבות דאמירה

לגוי דאין בו מעשה נמי אין מתירין ולעולם היינו אך במלאכה גמורה אבל שבות ע"י גוי שרי וצ"ע:

**סעיף ג**
הג"ה מיהו וכו' עיין לקמן סעיף ל"ז:

**סעיף יא**
חולה שיש בו וכו' פי' רש"י בהלכה זו לא שיהא ספק נפשות לשבת אלא אפילו אין הספק לשבת זו דפשיטא לן דהיום לא ימות אלא ספק שאם לא יעשה לו היום שמא ימות שבת הבא עכ"ל. ור"ל מפני שאמדוהו שע"י שמונה ימים יצא מן הסכנה אבל תוך שמונה ימים אף דעוסק בהרפואות לא יצא מן הסכנה נמצא במהירות חילול שבת מקדמינן יום שיצא מן הסכנה ודו"ק:

**סעיף יד**
שוחטין לו איתא בתשו' הרא"ש בשם מהר"מ משום דשבת היתר הוא אצל חולה ומדמה לי"ט ששוחטין ולא אמרינן לנכרי לינחר ואף הרשב"א בב"י הכי דן דתלי' אם שבת הותר או דחוי ובעניותי איני משיג סברת הגאונים בענין זה דאטו שבת לבד הותר אצל חולה יותר מכל איסורים הא וחי בהם על כלל מצות התורה נאמר חוץ מג' דברים וא"כ מה הדמיון לי"ט שאיסור מלאכה בי"ט התורה התירה בפירוש וכל איסורים לא התירו משא"כ הכא: וא"כ י"ל אף דנימא היתר היא אצל חולה מ"מ מדנבילה נמי הותר והוא קל הוי כאיכא טהורים בההוא בית אב היכי דהנבילה מוכנת ואינה צריכה לגוי דטהורין עבדו ולא טמאים. עיין יומא דף ז':

**סעיף יז**
ולחלל עליו ישראל באיסור דרבנן בידים יש מתירין אפילו אין בו סכנת אבר כתב המ"א משמע דכ"ש כשיש בו סכנת אבר אפי' אינו חולה שכולל כל הגוף (לדעתי זה רחוק במציאות חולי שיש בו סכנת אבר שלא יחלה ויצטער ממנו כל הגוף) שוב כתב וזהו דעת המ"מ ומה שסיים אבל באבר אחד כיון שאין בו סכנה אסור וכו' ר"ל שאין בו סכנת אבר וגם לא חלה ממנו כל גופו וכו' ומשמע דשבות מותר בסכנת אבר. זה מביא לראיה דלא כהבנת הב"י בהה"מ:

**שוב** כתב ואם אין בו סכנת אבר ר"ל וגם אינו חולי כולל הגוף והיינו עובדא דאמימר ומדהוקשה לו דא"כ דאין בו סכנת אבר ולא חולי כולל הגוף למה הותר האמירה לגוי המציא מדהוא שבות דשבות במקצת חולי ומסיים ובמיחש אפילו ע"י גוי כמ"ש סעיף א' (וע"ש מה שכתבתי) ואף כי פירושו קצת משמע בהה"מ דלא כהב"י מ"מ לפירושו הוא יותר תמוה דלפירושו מה דנאמר בעובדא דאמימר שהכחיל עצמו ע"י גוי היינו

דוקא בסמים השחוקים מע"ש ולא מביא אותם דרך רה"ר ואין זכר לזה בגמרא כל עיקר ומכ"ש בלשון הרמב"ם שכתב חולה שאין בו סכנה עושין לו כל צרכיו ע"י גוי כיצד אומרים לו לגוי והוא עושה לבשל ולאפות ולהביא הרפואה מרשות לרשות וכן כוחל עיניו מן הגוי בשבת אע"פ שאין שם סכנה הברור דאך אומרים לגוי שצריך לכחול והגוי עושה הרפואה ושוחק ומביא דרך רה"ר בשבת וכוחל שהרי וכן קאמר וכן פי' הב"ח (ונהי דבמה שמיישב בזה קושית הב"י וכתב אבל שבות מותר ע"י ישראל כגון לכחול בסמנים דשחיקי מאתמול להרמב"ם ואע"פ שאין שם כלל סכנה אפילו אבר אחד הם דברים תמוהים שהרי זה בגמרא מבואר לאיסור. שהרי אסרו המסייע למה שהגוי כוחל) מכל מקום זה ודאי שהרמב"ם מתיר הכיחול על ידי הגוי ואפילו על ידי שהגוי עביד על ידי מלאכה דאורייתא ואם כן הא ע"כ איירי בחולה ממנו כל הגוף וכדפירשו הה"מ גופיה בריש הלכה זו וכתב ופי' דוקא בדבר שיש בו ממנו חולי לכל גופו כגון חיה ל' יום וכגון לכחול סוף האוכל שהוא נופל למשכב או מצטער וחולה ממנו הרי ביאר בזה דאיירי בו הרמב"ם במה שכתב וכן כוחל והוא עובדא דאמימר כדנאמר שם בהגמרא על סוף אוכלא דהיינו חולי כולל כל הגוף ומ"מ מבואר דהמסייע אסור וזה ודאי אינו אלא שבות ולמה לא יהא שרי אפי' ע"י ישראל לכן לענ"ד העיקר פי' הב"י בהרמב"ם כדכתב מיהו הנ"מ שבות שיש בו עיקר מלאכה שהוא נסמך לה כגון כוחל שאסור מפני שהוא כותב והאמת שבדברים אלו לבדו מיושב הוכחת הר"ן מן כוחל די"ל כל מלאכות שבות שאין בו רק גזירת שחיקת סמנים ולברי גמור שרי שבות זה מותר לישראל עצמו כדמותר בשבות דאמירה לגוי משא"כ כוחל דזולת שבות זה יש בגווה שבות דכותב או צובע דלהכי אף לברי גמור אסור יש לשבות זה דין מלאכה דאורייתא ואסור לישראל אפילו במסייע ולענ"ד אף הרמב"ן מוכרח לתירוץ זה שהרי מתיר נמי אף לישראל ע"י שינוי ולענ"ד אין משנה יותר ממסייע דמ"מ אינו עושה המלאכה להדיא ולמה יאסור במכחול א"ו מההוא טעמא ומכ"ש הרשב"א בתשו' שבפשוט מתיר א"ו כנ"ל. ולשון הרמב"ם דהכא נמי אך מורה לזה במ"ש ואם היה נצרכים לדברים שאין בו מלאכה ר"ל שום עסק מלאכה אחרת אפילו דשבות אך מה שמוסיף הב"י ז"ל תו וכתב או לעשות שום רפואה בסם לזה אין מוכרח מעיקר הוכחת הר"ן מכוחל אלא זה דייק מלשון הרמב"ם פרק כ"א שכתב שכל אלו וכיוצא בהם אין עושין בסמנים כדי לחוש לשתיקה דמשמע מיניה נמי אבל לעשות רפואה כלומר לערב סמנים שחוקים מע"ש אסור לישראל מגזירת שמא ישחק סמנים. ועיין סעיף ל"ז ודוק ואולם מה שהעלה הב"י מהרמב"ם דאף בסכנת אבר

אומר הרמב"ם הכוחל אף בסמנים שחוקים מע"ש בזה מ"מ נראה דיש לסמוך להלכה על יתר כל הפוסקים המתירים להדיא כי תי' הט"ז דחוק:

**תו** לסעיף י"ז על היש מתירין שבות אפילו בלא שינוי מביא הת"ש קושי' בשם הפ"י דא"כ למה אוסר ר"ש לחולי שאין בו סכנה לכבות הנר כדי שיישן הא כבוי לר"ש אינה אלא שבות מפני שאינו צריך לגופה וע"ש מה שתירץ ולדידי נמי י"ל שאינו דומה לרפואה שהוא מרפא אותו מצערו משא"כ כבוי כדי שיישן אין השינה רפואתו ואינו שרי אלא לחולה שיש בו סכנה דלכל צרכיו מחללין ואעפ"י שאין במניעת אותו דבר סכנה לו (ולענ"ד יש ראיה לדעת זו שהיא שטת הה"מ החולק על רש"י מהכא) ואף יש ראיה ממה דתניא יומא דף פ"ד ע"ב מחמין חמין לחולה בין להשקותו בין להברותו דהיינו רחיצה ואי דהרחיצה נמי רפואה דבלא"ה מסתכן מה הרבותא בה א"ו שהיא אך מידי דצריך לו ואפילו אם לא יעשו לא יסתכן וצ"ע על רש"י ז"ל משא"כ חולה שאין בו סכנה דלכ"ע לענ"ד אין מותר לעשות לו כל צרכיו ע"י עבירת שבות ואפילו ע"י שינוי ודכותה כבוי כדי לישן ואת"ל דיש בכבוי כדי לישן משום רפואה אז י"ל למה שבארתי לעיל ליישב הרשב"א מהוכחת הר"ן דמודה במכחול מעיקרא לק"מ דהכא במבוי נמי יש שבות דאיסור כבוי מבלעדי השבות דגזירת שחיקת סמנים וכ"ע מודים בו וק"ל:

**סעיף כה**

וע"י גוי מותר: כתב המ"א דוקא במקצת חולי ר"ל ולאפוקי מיחוש וכ"ז לשיטתו ועיין סעיף א':

**הג"ה** ואסור ליתן עליה אפר. כתב המ"א וצ"ע דלפי מה שכתבתי וכו' אין זה צ"ע אלא לשיטתו שאינו מעמיד דין הרמ"א בסעיף ל"ז בהג"ה אלא ע"פ שטת הה"מ בדעת הרמב"ם כדכתב שם ס"ק מ"ד אבל ע"ש מה שכתבתי דדין דשם הוא לכ"ע תו אין כאן שום קושי' ומ"ש ונ"ל דמיירי כשלא חלה כל גופו המעיין במרדכי יראה דליתא שהרי כתב שאינו מותר אלא בסכנת נפש ונהי דהמרדכי אפשר דאזיל בשטת הר"ן שבסעיף י"ז מ"מ נראה להרמ"א ליפסק כמותן בנדון זה כיון דלדעת הרמב"ן עכ"פ שינוי בעי ולדעת הב"י בהרמב"ם זה דומה להנעשה בסימנין דאליבי' אף להרמב"ם אסור והוי רבים לגבי הה"מ והברור דאיירי אפילו במצער הרבה דהוי בכלל חולי שאין בו סכנה ומ"מ ל"ק עליו מידי:

**סעיף לג**

**וי"א** עיין מה שהביא המ"א בשם בעל המלחמות דמשום צער רעבון אין מתירין שבות וקשה הא ההנקה מבואר ביבמות וכתובות דאינו אלא מפרק כלאחר יד ומ"מ אין סברה גבו לומר דמשום צער רעבון התירו בי"ט ואילו גבי הדין דמוללין מלילות דבסי' שי"ט

סעיף ו' מסכים עם הרי"ף דבשבת מותר ע"י שינוי ובי"ט שרי בלא שינוי ואין התירו אלא מפני דהוי דש כלאחר יד כמבואר בר"ן סוף פ"ק דביצה וברמ"א סי' הנ"ל ובע"ז סי' תק"ו ומ"מ שרי לאכילה אף בלא שינוי. בשלמא לדעת בעל המאור במלילה דאיכא כלאחר יד עם שינוי מותר לאכילה אף בלא צער רעבון והנקה דהיא כלאחר יד בלא שינוי צריך מצער רעבון. אבל דעת בעל המלחמות צ"ע לי:

**סעיף לז**

הג"ה וכן אם נפל למשכב והוא הדין אפילו לא נפל למשכב אלא שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו כדלעיל סעיף י"ז בהג"ה והנה הט"ז תמה על פסק זה ממה דנראה לו ליפסק בסעיף י"ז כהרמב"ם ע"פ פי' הב"י עיין בו והמ"א מסכים להיתר ע"פ פי' הה"מ בהרמב"ם דשבות מותר לישראל בחולי שאין בו סכנה ועובדא דאמימר וכו' כמ"ש לעיל ועיין נמי לעיל אמנם העיקר דיו זה מפורש בהרמב"ם פרק כ"א הלכה כ' שהרי כתב לפיכך אסור לבריא להתרפאות בשבת וכתב הה"מ משנה אין אוכל אזוב יון בשבת וכו' ופי' כל דינין אלו הן בבריא שאין נופל למשכב ולא חולה כמו שהזכרתי בפ"ב ועל הלכה זו מבאר בהלכה כ"א לא יאכל וכו' ולא דברים המשלשלים כגון לענה הרי מבואר להדיא דחולה שאינו בריא מותר אף בדברים המשלשלים ומה יענה הט"ז לדברי רמב"ם אלו וכן הב"י כתב ריש הסימן והא דאסרינן לעשות כל רפואות בשבת פשיטא וכו' וחולה שאין בו סכנה כלל ע"י נכרי' מיהו עושין לו כל צרכיו הילכך ע"כ לומר דביש בו מיחוש בעלמא והוא מתחזק והולך כברי כך הם דברי הה"מ בפ"ב והר"ן בפ' ח' שרצים וכך הם דברי הרשב"א בתשובה וקשה הא לשיטת הר"ן דאוסר שבות לישראל וכן לשטתו בדעת הרמב"ם מאין מוכח דכל הרפואות לא איירי אלא במיחוש מדלחולה שאין בו סכנה ע"י גוי מיהו עושין מה הראיה משבות דאמירה לגוי לשבות דישראל עושה דהיינו אכילת הרפואה א"ו שסמך על דבריו שכתב תו על דין דסעיף זה בלשון זה כל אוכלים וכו' וכבר כתבתי לעיל שכל דינין אלו באדם שחושש ואינו נופל למשכב ולא חולה אלא שחושש והוא מתחזק והולך כבריא אבל אם היה חולה שאין בו סכנה הרי אמרו שצרכיו נעשים ע"י גוי ומשמע דאוכל הוא אוכלים המרפאים אותו ובלי ספק לדברים אלו אינו מוכרח אלא לשיטת הר"ן ולשיטתו בהרמב"ם דאילו לשיטת המתירים שבותים ע"י ישראל פשיטא דזה נמי שרי לחולה והוציא זה אף לשטתם מלשון הגמרא אומר לגוי ועושה ומי לא איירי בשצריך נמי לרפואה ע"י אכילה או שתיה שהגוי עושה ואף במאכלים שאין בריאים אוכלים א"ו דזה לכ"ע שרי וה"נ מבואר בהרמב"ם פ"ב שכתב חולה שאין בו סכנה אומרים לגוי לעשות והוא עושה לבשל ולאפות ולהביא

לו רפואה וכי נימא דההוא לבשלו היינו דוקא מאכלים בריאים דודאי משמע שמלת רפואה סובבת על לבשל לו נמי וסתם בישול רפואה פשיטא שאינו מאכל בריאים ולהכי מוכרח לידחק לשיטת המחמירים ליכתב ולא חיישינן שמא ישחק סמנים כיון שלא התירו לעשות מעשה הרפואה ע"י ישראל ואפילו ע"י החולי עצמו ור"ל דוקא בהמעשה רפואה דהיינו מלאכת הרפואה כמו להר"ן הכוחל ולהרמב"ם למשל אפילו תערובות הסממנים הנשחקים מע"ש זה לא התירו ע"י ישראל אבל משקה רפואה שעבד הגוי ע"י סמים יהיה באיזה אופן שיהיה ומכ"ש שתיית משקין שאינם מאכל בריאים מותר לחולה שאין בו סכנה לכ"ע ודברים מוכרחים בהר"ן גופיה לחלק בהכי שהרי הר"ן עצמו בפ' ח' שרצים מסיים מיחוש בעלמא כגון חושש בשיניו וכיוצא בו אין מתירין לו ולא עוד אלא אפילו דברים המותרים לבריא אסורין לו כל שמעשיו מוכיחין שהוא מתכוין לרפואה הרי דמוקים כל אכילת רפואות הנאמר בהמשנה אך בחושש ות"ל הא סובר אפילו שבות אסור ע"י ישראל א"ו כדמחלק הב"י שאינו אוסר אלא מעשה הרפואה הא השתיה ודאי שרי כדמוכח מהגמרא שהוציא הב"י מן המשמעות דאומר לגוי ועושה ואפשר הוא מן הטעם המבואר בהר"ן פרק חביות גבי גונח משום דא"א בענין אחר ועכ"ז א"י ליישב דעתם ממה דשרי הפסת מורסא דהא נמי הוי מלאכת שבות דהיינו מלאכה שאצ"ל ומשום צער שרי ואולי נאמר דשבות זה דמלאכה שא"צ לגופה קילה זולת גבי כבוי משום דיש כבוי דאורייתא וצ"ע וכל זה ברור דלא כהט"ז ודלא כהמ"א אך לפ"ז קשה מה דאיתא ברכות דף ל"ח מתיב רבי יוסף ושוין שבוחשין את השתות בשבת ואי ס"ד לרפואה קמכוין רפואה בשבת מי שרי ומה הקושיא הא נ"מ לחולה שאין בו סכנה דמלאכת הגיבול ע"י ישראל אפילו לחולה אסור ושוין שבוחשין שמלאכה זו אין בה משום שבות והשתי' מותרת להחולה אף דעיקרה לרפואה וצ"ל אה"נ הוי מצי לשנויי הכי אלא דהאמת משני דשרי אפילו למיחוש אמנם עדיין יש לתמוה על הסוגי' דע"ז דף כ"ח דבעי ר"א ככי ושיני מהו כיון דאכושי נינהו כמכה דבראי דמי או דילמא כיון דגוואי קיימו כמכה של חלל דמי אמר אביי ת"ש החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ חושש הוא דלא הא כאיב ליה טובא שפיר דמי דילמא התנא היכי דכאיב לי' טובא חושש נמי קרי ליה ומה פשט אביי מזה הא ודאי היכא דכאיב לו טובא ומצטער ממנו הרי דינו דין חולה שאין בו סכנה ושרי כדמבואר בהרמב"ם וש"ע ומכל מקום לא הוי מכה של חלל לחלל עליו שבת ובע"כ נמי לומר דהוי מצי לשנוי הכי אלא דהאמת משני אבל לפ"ר הא אינו אמת כדאיתא סעיף ג' בהג"ה:

**ובזה** מיושב לי מה דתמה הב"י ריש הסימן על הר"ן שנראה שפוסק הכי וכיון דדרך דחי' איתמר ספק נפשות הוא ולקולא ואפשר שאף הר"ן לא אמרה לפסוק אלא לפרש טעמא דההוא דדחי ואפ"ה נראה דס"ל דספיקא לקולא ובודאי מכוין אל האמת שהר"ן נמי פוסק האיבעיא לקולא שהר"ן גופיה שם פסק הכי אלא שהב"י ז"ל העביר עינו לפי שעה מאותן מלות קצרות אבל מה שדחק לפרשו אין הלשון של הר"ן ואמרינן נמי וגם מה שמסיים בהטעם לפי שדבר זה אינו חולה אלא מיחוש מורה אלא שלדינא כתב הכי ואל"ה כולו מותר. להכי הנלענ"ד ברור שכדי ליישב תמי' הנ"ל סובר כדכתבתי שהאמת משני ומ"מ האיבעי' לא נפשטה שהרי האיבעי' בגמרא סובב על מכה שבשניים אם קרוי דגוואי או דבראי ואביי שבא ליפשוט דכאיב ליה טובא מחללין כעל מכה שבחלל ע"כ דסבר כאיב ליה טובא היינו מכה ולהכי משני לו האמת ובודאי היה יכול לשנויי לו דלא נפשט האיבעי' דלעולם י"ל דלא נקרא דגוואי ולא מחללינן אלא היכי דכאיב ליה טובא הוי חולה שאין בו סכנה כדפסק באמת הא"ח וכמו דשרי האמירה לגוי בחבלה דאורייתא ה"ה דשרי בשתיית החומץ אלא דהאמת משני לו דבשיניים אפילו כאיב ליה טובא אינו אלא מיחוש אבל מכה במקום שינים עדיין הבעי' לא נפשט ושפיר פסק הר"ן האיבעי' לקולא ולהכי נראה שהר"ן חולק על פסק הא"ח ומה יפה כחו דהב"י אף שמביא הא"ח לא קבעו להלכה אפשר מדראה שאין מוסכם עם הר"ן ודו"ק:

## סימן שכט

### סעיף ב

אבל אם נעקר כולם עיין מה שמביא המ"א בשם או"ה ולדידי דברים אלו עדיין צ"ע בהסוגיא דע"ז דפירשו ס' למקום אחד וס' למקום אחד כי לא מצאתי בפוסקים חילוק זה אלא כל שנעקרו ממקום קביעתן ונידו מה לי אם נעקרו זא"ז או בפעם אחד והתוס' ביומא לא כתבו אלא אם חזרו ובאו כולם לחצר חשוב קבוע וצ"ע בגוף האו"ה ואינו בידי לעיין בו:

## סימן של

הנה השגתי מכתב מידידי הגאון מו' עקיבא איגר אבדק"ק פ"ל כתוב בו בלשון זה. גם נתקשיתי כעת במג"א סי' ש"ל סק"ד עכו"ם אין מחללין וכו' ומיהו לקראים מותר וכ' משמע דהיכא דיש חילול שבת אסור ולא ידענא הא הקראים מקרי ישראל מומר ולהרמב"ם נקראים תינוק שנשבה ולהנ"י אם גדלו ורואים דת ישראל מקרי מומרים עיין בש"ך י"ד סי' קנ"ט סק"ו עכ"פ הכא לגבי הולד מקרי ודאי תינוק שנשבה הוי ישראל מעלי' לחלל עליו שבת וכן בכל מומרת מעוברת לכאורה הדין כן כיון דנכרי ועבד הבא

על בת ישראל הולד כשר ולדעת הרמב"ן דעוברה שהריחה אין מחללין בשביל עוברה דישראל אינו נהרג על העובר רק דהוי סכנה להאם א"כ בכה"ג אין מחללין דהאם היא מומרת ועיין במ"א שם ס"ק ט"ו ודבריו נפלאו ממני דאיך חולה זה ברמב"ן דהא גם הרמב"ן מודה דמספק מחללין רק בעובר ס"ל דאין מחללין מטעם הנ"ל משא"כ בנולד הולד וצע"ג עכ"ל:

**ע"ז** השבתי לו בלשון זה מה שנתקשה במ"א ורוצה לומר דעל ] עובר מקראים מחללין מפני שאינו אלא כתינוק שנשבה מה דפשיטא למר מיבעי לי טובא ואף איפכא מסתברא דמה בכך שאין דינו כגוי גמור מ"מ כיון דכל עיקר היתר חילול הוא כדי שישמר שבתות הרבה ותינוק שנשבה תיתי מהי תיתי הוא בחזקת שלא ישמור שבת כיון שנשבה בקטנותו וסובר שנוי הוא ואף ששמואל למד ההיתר מן הפסוק וחי בהם מ"מ מסתמא לא פליג לדינא על התנא שלמדו מן ושמרו ומודה שעל מי שהוא בחזקת ודאי שלא ישמור שאין לחלל עליו וכן מומרת מעוברת מה"ת לחלל על העובר אם הוא בחזקת שיטומע ביניהם ע"י אמו ואין דומה למ"ד דעל עובר מחללין משום שמא ישמר דשם הוי ספק שקול וגם אף למה דקיי"ל אין הולכין בפ"נ אחר הרוב ואף על גוסס מחללינן דשם עכ"פ מיעוט החיים משמרים משא"כ תינוק שנשבה וכן המומרת היכי שאין ידינו תקיפה ובודאי ישאר מטומע ביניהם ולא ישמור שבת מה בכך שאין דינו כגוי מ"מ מה"ת לחלל עליו אחרי שידוע קרוב לודאי שלא ישמור שבת וכי מפני הספק רחוק שאולי לכשיתגדל ויתוודע לו שהוא יהודי יסכן בעצמו לברוח ולקבל דת יהודית אנחנו נחלל שבת זה לא מסתבר לענ"ד:

**אמנם** היכי שידינו תקיפה ליקח בן המומרת לגבולינו אז תלי' בפלוגתא כדכתב מר ומה שכתב תו ולדעת הרמב"ן דעוברה שהריחה אין מחללין דהאם היא מומרת ועיין במ"א ודבריו נפלא ממני וכו' א"י מה קשה לו ופשיטא דלשיטה זו שתולין החילול במה שאין הישראל נהרג עליו דעל ולד הנולד בספק נפל שאף ההורגו פטור כמבואר בהרמב"ם הלכות רוצח דאפילו בקיום אחד אין ידוע שכלו לו חדשיו פטור ההורגו דה"נ דאין מחללין עליו וי"א אלו ע"כ מוקמו להההוא דיושבת על המשבר מביאין סכין בידוע שכלו חדשיו ומפני שמתה הרי הוא כהוציא ראשו מפני שהוא כמונח בקופסא וחייבין עליו משא"כ המקשה לילד שהיא חי' והוא עדיין קצת ירך אמו אין נהרגין עליו לכן מותר להורגו כדי להציל האשה אף שכלו חדשיו אבל נפל מה בכך שנולד כיון שאין נהרגין עליו ודאי דלשטה זו אין מחללין וכדפתח ואיכא מ"ד דאין מחללים משום נפלים ועיין בתוספ' נדה דף ס"ד ד"ה איהו מייתי ברישא ואולם לדינא נלענ"ד דברי תוס' ברורים

והכרעתם מכרעת מגוסס דאין זו תלי' בזו והיינו כדעה ראשונה שבהר"ן שהיא נמי לדעתי דעת הרמב"ן עצמו וכנלענ"ד ראיה מבוארת שהרי אפילו על סתם ולדות כל שאין ידוע כלו חדשיו אפילו בן יום אחד אין נהרגין עליו עד ששהה ל' יום כנ"ל ברמב"ם ע"פ גמרא ומשנה שלימה שנינו מרחיצין את הקטן אחר המילה ומבואר שם בגמרא שמפני הסכנה מחללין עליו ובלי ספק משנה זו סובבת על כל התינוקות שמהלינן בשבת דהיינו אפילו סתם ולדות ואפילו לרשב"ג א"ו דאין זה תלי' בזה מפני שאין הולכין וכו' ומה שאין נהרג עליו נמי הטעם משום פ"נ דרוצח שאין הולכין בו אחר רוב ולדות ואך על חילול דמילה מוכרח לשנויי לרשב"ג דמהלינן ממ"נ ולכן במומרת מעוברת וידינו תקיפה מחללין על העובר וספק בן שבעה שאני כדמסיים המ"א משום הריעותא שלא גמרו וכו' וכל דבריו מובנים אף שאינם מסודרים כראוי תחילה כתב ההוא דסעיף ה' איירי בידוע והיינו לשיטת הי"א שבר"ן ואז אין צורך למה שמסיים והכא כיון דאיכא ריעותא אך זה כתב לשטה ראשונה שבהר"ן וק"ל ואולם כל זה ההכרח לשטת הטור אבל באמת לענ"ד קושי' הע"ש אף שהמ"א כתב עלי' ואין זו קושי' בעיני הוא קושי' עצומה כי הא בודאי סתימת הטור וש"ע לדינא דסעיף ה' מבואר דאיירי אפילו בסתם ולדות וביותר למה שהמ"א עצמו מבאר סק"י דהסתימה נמי מורה אפילו לא נעקר הולד וחיישינן למיעוט שאינו מצוי כזה לחלל שבת מפני פ"נ א"כ אף שלא גמרו שערו מנ"ל להטור שאין מחללין עליו מפני סכנתו ואי משום מה שמביא הב"י עלי' דהטור הברייתא הא ברייתא זו לא נשנית אלא לענין דלא מחללין למולו אבל לענין פ"נ מי גרע מדין דסעיף ה' ומגוסס דמחללין וכן משמעות הסוגי' דמקשה על ברייתא זו דלימהלי' ממ"נ ומה הקושי' דילמא הברייתא אך איירי דלא מחללין עליו בסכנתו אבל מהלינן אותו באמת ממ"נ ודוחק שסמך על מה דמפרש בדף קל"ה הברייתא ולא ספק לאתויי הא דת"ר שהרי אינה מוזכרת פה א"ו משמע דפשיטא ליה דמפני הסכנה ודאי מחללין עליו דלא גרע מהנך דלעיל ולא איירי אלא לענין מילה וכן משמעות הרמב"ם ברור שאינו מעתיק בה' שבת אלא הבבא דבן שמונה ודאי אסור לטלטלו וכן הרי"ף והרא"ש לא הזכרוה אלא לענין מילה וצ"ע:

**שוב** חזר וכתב הגאון שי' הנ"ל מה שכבודו משיג עלי במה שרציתי לומר דעל תינוק שנשבה בין הנכרים דמחללים שבת דכיון דברייתא יליף מושמרו את השבת וכו' כדי שישמרו שבתות הרבה דלא שייך כן בתינוק שנשבה דמסתמא ישתקע בין הנכרים ואף דשמואל יליף לה וחי בהם ולא שימות בהם מסתמא לא פליג בהא על הברייתא עכ"ד:

**ולבי** מהסס בזה הרבה דהרי הרבה טעמים נאמרו בגמרא ולחד תנא ילפינן מק"ו ומה מילה שהוא באחד מאבריו וכו' ולפי טעם זה לכאורה גם בתינוק שנשבה והגוים מניחו להמול ע"י ישראל מסתמא מילתו דוחה שבת א"כ ה"ה דעל כל גופו מחללים שבת וגם היא גופא קשיא כיון דדרשינן וחי בהם ולא שימות בהם מנ"ל לומר דהוא דוקא היכי דישמור שבתות הרבה ואי דאמרינן דהתורה הקפידה דוקא על חיות אדם שישמור מצות א"כ גם בעיקר צווי להחיות נימא דנפש כזה מותר להורגו דאין מצווין להחיות רק מי שיקיים מצות א"ו דאמרינן דהתורה חסה על נפש מזרע ישראל ה"נ נימא דהותר חילול שבת כדי להחיות נפש מזרע ישראל והדבר בעיני קשה למאוד להחליט כדעת כבודו נ"י:

**תו** כתב מר על קושייתי במ"א וא"י מה קשה לו דלשטה זו דתולין החילול במה שאין ישראל נהרג עליו א"כ על ולד הנולד בס' נפל וכו' לא ידעתי כוונתו דמר דמה ענין זה לזה דהא ולד הנולד דאינו נהרג היינו רק מספק ואילו היינו יודעים דכלו חדשיו היה נהרג מש"ה מחללין וזהו היה עיקר קושייתי על המ"א ומה גם ראי' תוס' מגוסס ליתא דהא דאין נהרגין עליו דרוב גוססים למיתה אבל אם היינו יודעים דזה עומד לחיות היה נהרג עליו וממילא לענין חלול שבת מחללים דבפ"נ לא אזלינן בתר רוב ימחול כבודו נ"י לבאר לי עומק דעתו באר היטב עכ"ל:

**לזה** השבתי שנית מה שכתב שלבו מהסס במה שלא הסכמתי לדעתו לחלל שבת על תינוק שנשבה וכתב שהרי הרבה טעמים וכו' ומה מילה ולפי טעם זה לכאורה גם בתינוק שנשבה והגוי מניח להמול ע"י ישראל מסתמא מילתו דוחה שבת וחלילה תינוק כזה שידעינן שישאר מטומע בין הגוים לחלל עליו שבת כדאיתא בטור י"ד שעם דפוסי הב"ח ומביאו הט"ז וש"ך סי' רס"ו ואין אנו מחזיקים אותו שיצא לתרבות רעה מבואר הא במוחזקים בו שיצא לתרבות רעה אסור למולו בשבת וק"ל:

**ומה** שכתב מר לבאר קושייתו על המ"א וממציא סברה לומר דאף הרמב"ן מודה בספק נפל הנולד מחללים שבת עליו מפני הספק דלאו נפל הוא אך בעובר ס"ל מדלא נהרג עליו ואפילו בכלו חדשיו ש"מ דלא מקרי נפש מש"ה אין מחללין וכו' האמת כי לולא שהתוס' להדיא מתנגדים להדיא בסברתו היה לה מקום להתקיים אבל מה שרוצה מכ"ת שי' להכניס הדברים בפי' הר"ן תמה אני מאוד הא סידרן של הדברים הכי הם בהר"ן וכתב בהלכות גדולות אשה עוברה וכו' אע"ג דאמרינן ספק בן קיימא ספק נפל הוא שפיר דמי למיתן לו הרי שלא כתב כלל החידוש הואיל והוא עובר אלא אף שספק נפל הוא וע"ז מייתי לו סייעתא תחילה מאשה יושבת על המשבר אף דנמי ספק הוא אם מצא חי

או מת מ"מ מחללין על הספק. ע"ז כתב ואע"ג דתנן וכו' דאלמא מעיקרא קודם שהוציא ראשו לית ביה משום הצלת נפשות ולדעתו דמר הראי' זו אזלה דאלמא מעיקרא לית ביה משום הצלת נפשות משום דלא מקרי נפל ואפילו ידוע שכלו חדשיו וא"כ מהראוי שלא לחלל עליו שבת וקאמר אפ"ה לענין שמירת מצות וכו' מחללין עליו שמא ישמור ואף דלא מקרי נפל לענין הצלתו מ"מ לענין שבת מחללינן ושוב כתב לדעתו דמר ואיכא מ"ד אין מחללין משום נפלים ע"כ לא ר"ל נפל שנולד אלא לעובר אף שכלו חדשיו קורא נפל ומה שאין מחללין עליו היינו משום דלאו נפש מקרי לענין הצלתו או ליהרג עליו ומה דקשיא ע"ז ממה שמחללין על יושבת על המשבר ומתה שם טעמא אחרינא הוא דכיון שמתה לאו ירך אמו הוא ולהכי אפילו אין ידוע שכלו חדשיו מחללין מפני ה ספק שמא לאו נפל הוא. הבט וראה אותן הדברים מה שעיקר טעמייהו דאיכא מ"ד דהיינו משום דעובר ירך אמו הוא הא לא נזכר מעולם ואיך יאמר אין מחללים משום נפלים וליהוי סובר דאפילו על נפל במעי אמו שמתה מחללים ולעובר שכלו חדשיו במעי אמו שחיה יקרא נפל וגם מה זה שכתב ויושבת על המשבר טעמא אחרינא מה זה טעם אחר הא אין לו שום טעם אלא זה שכיון שמתה האם הולד נפש מקרי אף דלא אית ביה משום הצלת נפשות שהרי הוא ספק נפל לכן לענ"ד הפשוט בדעת הרמב"ן כדהבינו המ"א וכסברת התוס' והאיכא מ"ד סברו שזה בזה תליא דכל שאין נהרגין עליו מהראוי שלא לחלל עליו שבת ולהכי אמרו אין מחללין משום נפלים ואפילו נולדו וההוא דיושבת על המשבר איירי כדכתב המ"א בידוע שכלו חדשיו וכמו דמוקמוהו התוס' למה שכתבו ומיהו אפשר והיינו שכתב טעמא אחרינא גבו כלומר שכיון שמתה האם נהרגים עליו באמת אף שהוא עובר והיינו בכלו חדשיו והוא איכא מ"ד הוא גופיה סברת התוס' ומיהו אפשר וק"ל:

## סימן שלא

### סעיף ה

ונולד כשהוא מהול. כתב המ"א מצאתי כתוב וכו' וצ"ע למעשה נשאלתי מגיסי התורני המופלא מוה' נפתלי ז"ל בלשון זה ע"ד התינוק שנולד מהול אך בתחיל' בשעת לידה היה נולד מהול ממש נראה לכל שכל העטר' היה מגולה כאשר הגידה לי המילדת מ' ריזכי תיכף אחר הלידה ביום שבת קודש שבאתה לשאול מאתי אם המילה תדחה שבת והשבתי נולד מהול אינו דוחה שבת וביום אתמול דהיינו יום ד' הגידה לי ששוב נתגדל העור ומחפה כל העטרה עד ששוב אין נראה כמהול והלכתי היום בעצמי וראיתי התינוק והוא אמת שהעור נתגדל עד שמחפה העטרה כל זמן שהוא בלא קשוי אבל כשמתקשה

נתגלה העטרה דהיינו רוב גבוה של העטרה ולענ"ד יש להדמותו לציצין המעכבין את המילה שחוזר עליהן בשבת אפי' כבר פירש כי הש"ך כתב סי' רס"ד סק"ט בשם ב"י דאיכא תרי עיכובים חד חופה רוב הקיפו אע"ג דליכא רוב גובה וחד דליכא רוב גובה אע"ג דאיכא רוב הקיפו ואותו תינוק אף אחר שנתקשה אעפ"כ לא נתגלה רוב היקף העטרה אלא עד חוט העב המקיף אך הואיל שאותו תינוק בתחילה הי' נולד מהול ממש רק אח"כ ע"י שנעשה בעל בשר ונעשה בשרו מדולדל הרבה ובשאר תינוק א"צ למולו פעם אחר רק לתקן מפני מראית א"כ אסור למולו בשבת אך באמת זה לא דמי לאותו הדין הואיל ולא נתגלה רוב הקיפו לכן יודיעני דעתו בזה עכ"ל:

**והשבתי** לו בלשון זה באמת למה שרצה מעלתו לדמות נדון זה ע"פ עדות המילדת לנימול פעם כהוגן ושוב מפני שבשרו רך או שהוא בעל בשר נראה האידנא כאינו נימול: או במה מסיים אך באמת זה לא דמי לאותו הדין הואיל ולא נתגלה רוב הקיפה דמה בכך הא מבואר בהגהת רמ"א וא"צ וכו' ואפילו אינו נראה רק מיעוט העטרה שנמול סגי ומשמע ברור אפילו לא נתגלה לא רוב הקיפו ולא רוב גובה אמנם לענ"ד אחרי שכעת נראה לכ"ע שאינו מהול לא סמכינן כלל בזה על עדות אשה לידחות מילה בזמנה כי לא מצינן לאשה נאמנות אלא בי"ד סי' קכ"ז בהג"ה במידי דבידה לתקן לומר תיקנתיו או חי' לענין נשים שילדו בבית אחת כדאיתא בא"ע סי' ד' סעיף ל"ה ומן הטעם המבואר שם שלא הוחזק ואין אנו יודעים יחוסם אבל בנ"ד שמעמידה בדבר נגד חזקה דאתי' מכח רובא דרוב בנים המתיילדים צריכים למול ד"ת וממש מיעוטא דמיעוטא הנולד מהול בענין שא"צ אלא הטפת דם ברית וכעת אנו רואים שהוא ערל בודאי לענ"ד אין לה נאמנות לידחות המילה בזמנה ואפילו בשבת:

**שוב** חזר ושב והאריך בדברים בעלמא אך תמצית שאלתו שנית הי' אם יש ליספוק כהחכם שבב"י וש"כ בי"ד ס"ס רמ"ד או לא מפני הצ"ע שבש"ך שם מהירושלמי וגם המ"א פ"ה כתב וצ"ע למעשה והשבתי יראה לענ"ד בלי ספק דיש ליפסק כמותו שהרי הכי מבואר בהרמב"ם פ"ב הלכה ג' סותם וכתב כיצד אם נשאר מעור הערלה עור החופה רוב גובהה של העטרה הרי זה ערל כמות שהי' וכו' ולא התנה מעולם שיהא נשאר חופה הרוב בתר הקשוי ואך בהלכה ה' התחיל וכתב קטן שבשרו רך רואין אותו בעת שיתקשה אם נראה מהול א"צ כלום והיינו מפני שאף אם לא נראה מהול בעת שיתקשה התינוק אינו אלא מדברי סופרים כדביאר התה"ד טעמו והרי מסיים בטעמו דלמה הוא מד"ס הואיל ומל א"צ למול פעם שנית מן התורה ממילא נשמע דבהלכה ג' כיון שלא נימול פעם כהוגן אין שום הבדל בין נתקשה ללא נתקשה וכל שלא נתגלה הרוב אפילו בלא

קשוי נמי הרי הוא כערל כמו שהי' וה"נ מבוארים דבריו בפרק המשניות למשנה דסוף פרק ר"א ע"ש ובמח"כ הש"ך הונה את עצמו לכתוב בנקה"כ שבפי' המשניות מבואר כהשגתו ונהפך הוא ע"ש וכן מוכח נמי מהטור וכל הפוסקים שאינם מזכירים בדיוקת הקישוי אלא בתינוק המסורבל ותדע נמי שהרי נמי נאמר דבשבת כל שלא פי' חוזר על הכל ואם פירש אינו חוזר אלא על ציצין המעכבים והוא דף קל"ג ע"ב ופרש"י דלהכי במעכבין אפילו פירש חוזר משום שהן כמילה עצמה ור"ל דלהכי ניתנה שבת לידחות בעבורם ואילו לדעת הש"ך הא ודאי ברור שבשעת המילה לאחר החתך שוב אין האבר קשה מרוב מכאוביו ואף כל היום בלתי ספק אצלי שאינו מתקשה וקשה לדעתו איך יחזיר בשבת ע"י שרואה שאין רוב העטרה מגולה הא שמא כשיתקשה יהא לכל הפחות הרוב מגולה ואיך יחלל שבת על הספק וזה אין להעלות על הדעת שמחויב למשמש האבר כדי לבדקו ע"י קשוי דאין לך סכנה גדולה מזו למשמש בהחבורה עד שיתקשה וכולי האי ואולי קרוב לי שאין המשמוש מועיל כלום להקשותו בתוך יסוריו וגם סתימת הברייתא וכל הפוסקים אינו מורה כלל לזה א"ו מוכח ברור דכל שלא נימל פעם כהוגן אפילו מגולה בשעת קשוי לא מהני והרי הוא ערל עד שיהא מגולה אפילו שלא בשעת קשוי והיינו נמי טעמייהו דכל הפוסקים שלא השגיחו בהירושלמי ותו משום דקשיא להו שהרי בתלמודן דברי שמואל אך נאמרים על תינוק המסורבל ואילו להירושלמי דשמואל אמר דבריו נמי על תינוק שלא נימול כהוגן קשה למה לו לומר בתרתי נמי על מסורבל השתא באינו נימול כלל פעם כהוגן מפני מה שנראה מהול ע"י קשוי א"צ יותר מכ"ש כשנימול פעם כהוגן ואם שמואל באמת אמר דינו רק פעם אחד על לא נימול כהוגן הא ודאי קשה מדוע שינה תלמודן לומר דבריו אך על מסורבל א"ו דתלמודן פליג בזה על הירושלמי דלא אמר דינו אלא אך על מסורבל ולא על שאינו נימול כהוגן וא"כ תלמודן עיקר ותו מה שהקשתי לעיל מתינוק הנימול בשבת דחוזר על המעכבין זה גופא נמי קשיא על הירושלמי שמיד בתר הדברים שבש"ך נאמר נמי שם דין זה דבשבת חוזר על ציצין המעכבים וקשה כנ"ל א"ו הוכיחו הפוסקים או להבנת הש"ך ע"כ דהירושלמי גופי' אפקי' למ"ד זה ר' טביי בשם שמואל מהלכה מדאמר בשמי' דבודקין לתינוק שלא נימול כהוגן או דיותר מסתביר שמכח קושייתי הנ"ל פירשו אף המ"ד הנ"ל שבירושלמי דלא קאי כלל על תינוק שלא נימול כהוגן אלא על הנאמר במתני' ואם הי' בעל בשר מתקנו מפני מראית עין על זה קאי ולא על נימול שלא כהוגן ויהי' איך שיהי' שפיר עבדו הפוסקים שאפקוהו מהלכה ופסקו כמבואר בתלמודן וזה ברור וא"כ ממילא נמי הנולד מהול אינו נקרא מהול שא"צ אלא הטפת דם ברית אלא אם נראה רוב העטרה

מגולה אפילו שלא בשעת קשוי דוקא כי מה"ת יהא נימול בידי שמים עדיף מנימול בידי אדם וכדברי המ"ב שבמ"א והצ"ע שבמ"א אקוה שכבר יצאנו בזה ידי חובת העיון ופשיטא נמי דין הב"ח ברור דקולת התה"ד במגולה מקצת העטרה אינה אלא בנימול פעם כהוגן וק"ל:

**לסעיף הנ"ל** ומי שיש לו שתי ערלות בהגמרא איתא פלוגתא ר"ה ור"ח חד אמר מחללין וחד אמר אין מחללין ותלי' בפלוגתא אם נימול לשמונה או לאחד ותו קשיא לי איפכא דביבמות דף ע"ב משמע בין להת"ק ובין לראב"ש מי שיש לו ב' ערלות הוי תמיד מילה שלא בזמנה וע"כ היינו משום דאינו נימול לשמונה [ופסקו הפוסקים לחומרא דנימול לשמונה ואינו דוחה שבת ובעניותי לא מצאתי טעם לסברת המ"ד דאינו נימול לשמונה ודמנ"ל הא ואני אך מודיע צערי לרבים:

### סעיף ט

הג"ה ובמדינות אלו נוהגין לרחצו לפני המילה [ בחמין שהוחמו מאתמול ז"ל הר"ן זה שכתב הרי"ף שמרחיצין אותן כדרכו בין לפני מילה וכו' כי קאמר וכו' אבל לפני המילה דוקא בחמין שהוחמו מע"ש דנהי דרחיצה דידהו מדרבנן מיהא אסורי ורבנן לא שרי במכשירי מילה אפילו שבות של דבריהם אפ"ה כיון דרחיצה בחמין שהוחמו מע"ש לא אסרו אלא מפני הבלנין שהיו מחמין בשבת ואמרינן מע"ש הוחמו במקום מילה התירו דלא שייך בה האי גזירה כולו האי עכ"ל: וקשה לו מה הוצרך לידחק בטעם נהי דהרחיצה מכשירין הוא מ"מ הא הרחיצה גופה מכשירין שא"א להיות מע"ש ור"ע הא לא אסר אלא מכשירין שאפשר מע"ש וה"נ פסק הרמב"ם להדיא פ"י מה' שבת דקושרין נימא במקדש כסתם מתני' דעירובין דף ק"ב ע"ב והיינו משום דהוי מכשירין שא"א מע"ש ע"ש בהסוגי' ודוק אך עיין פסחים דף ס"ו שם נמי קאמר ר"ע זה הכלל וכו' ומ"מ הזאה דהוי מכשירין שא"א מע"ש ומ"מ אינה דוחה וע"ש פרש"י שדחק וכתב בד"ה הביא לו והזאה נמי לאו מגופי' דפסח הוא ולא כתיב בי' במועדו ואולי אף הר"ן לומד הכי לגבי הרחיצה וצ"ע:

## סימן שלג

### סעיף א

אע"פ שמותר להסתפק ממנו אסור להתחיל בו כתב המ"א ואם התחיל משמע דשרי הא פשיטא דהכי כונת הש"ע כדמבואר בהב"י אבל עיין בט"ז שהרבה להקשות ובודאי למה שהבין טעם איסור ההתחלה משום טירחא קשה כל מה שהקשה אבל לענ"ד משום לתא דמוקצה הוא אף לר"ש דאף שאינו מקצה דעתו מדבר אוכל מ"מ מסתמא דאוצר מקצהו

מלפנותו ובזה שתי קושיותיו לק"מ אך מה שהקשה ותו דהא לר"ח מפרשי' מאי אבל לא את האוצר שלא יתחיל משמע דאע"פ שמתחיל מבע"י מפנין דוקא לדבר מצוה ולא לדבר רשות זה ודאי קושי' הוא אמנם דוקא להגירסא שלפנינו בדשמואל דו"ה כדאמרי אנשי ואפילו טובא וש"מ מה דפסקינן לא יותר מה' היינו משום דפסקינן בזה כר"ח שפי' ד' מה' וה' מאוצר גדול ומוכרח לפי זה דאבל לא את האוצר היינו שלא יתחיל באוצר דאילו שלא יגמור מרישא שמעינן כדפי' רש"י ז"ל וא"כ מה דתנן מפנין היינו כשהתחיל מבע"י ומ"מ מקפיד דוקא לדבר מצוה ולא לרשות וע"כ משום טירדה ופשיטא דשפיר הקשה דא"כ איך אפשר לפרש הברייתא לדבר הרשות אבל העיקר דע"כ הרמב"ם אינו גורס בדשמואל ואפילו טובא וא"כ פסקינן מכל וכל כפירושא דשמואל ואבל לא את האוצר לא יגמור נמצא לא איירי מתני' כלל מן התחלה אלא אדרבה מפנין היינו ע"י התחלה ור"ש היא ושפיר דמוקי הברייתא דאפילו לר"ש דוקא לדבר מצוה מותר להתחיל אבל לדבר רשות לא והרי"ף אף דגורס ואפילו טובא מ"מ הא לא הכריע בהפלוגתא ומביא דיש פוסקים כשמואל ואליבי' מעתיק נמי הברייתות לאוקימתות שמואל בההתחלה לדבר הרשות ובזה יפה עולין כל דברי הב"י ופי' הט"ז בהברייתא באמת דחוק ורחוק ודוק:

## סימן שלד

### סעיף ב

יש מתירין ויש אוסרין עיין סי' רס"ו סעיף ט' שם מבואר בהרמב"ם וש"ע דבמקום הפסד מרובה לא חשו לטלטול מוקצה ומותר להוריד בנחת כלים המוקצים כדי שלא ישברו וכן הוא שם בהטור וא"כ קשה איך פסק הטור הכא לאיסור ואין ליישבו ע"פ סברת הר"ן ריש מי שהחשיך דדוקא במה שבהול להציל לא שרינן לי' במידי משום שמא ישכח ויציל באיסור תורה משא"כ שם דאינו בהול דא"כ לימא דהיינו טעמא דמי שהחשיך דשרי משום שאינו בהול כדבאמת מחלק הכי הר"ן: ובמה שמחלק הטור משום דבהכא אין למיחש שיבא לאיסור תורה לא שייך כלל לסברת הר"ן והר"ן לשטתו שפיר כתב דאיהו סובר דבכל עניני הפסד י"ל אין אדם מעמיד על ממונו ואי לא שרית לי' אתי להציל ע"י איסור חמור וצ"ע והנה המ"א כתב והב"ח הכריע כהמתירין ומ"מ נ"ל דדוקא וכו' דהדבר בהול וא"י הא עיקר ילפותא דהמתירין היינו מדין מי שהחשיך ומשום דסברי דתמיד איכא למיחש שיבא לידי איסור תורה כדאית' בהר"ן והרי בדין מי שהחשיך אינו בהול ולא עוד אלא שכתב ראי' לדבריו וכ"מ קצת בהר"ן והיא ראיה מרובה ולא קצת לסתור דעתו מהיפוך להיפוך ע"ש וק"ל וגם מה יענה להדין דסי' רס"ו הנ"ל שאינו

בהול במידי ומ"מ לא חשו לטלטול מוקצה והאמת דללשונו שכתב שם שמטלטלין קצת אפשר דאין ראי' משם מפני שאינו אלא טלטול קצת אבל ע"ש מה שכתבתי וגם לא מצאתי בשום מקום סברה כזו לחלק בין טלטול קצת למרובה וגם מי לא אירי' בשליפי רברבי שצריך להוריד חדא חדא בנחת ואין לך טלטול מרובה יותר לכן העיקר לענ"ד לחלק כדדייק שם הה"מ דבמקום ה"מ לא חשו לטלטול מוקצה וכל הנהו דמייתי המ"א הכא היינו באין ה' ואף בה"מ גופי' יש לחלק בין אם ילך כל הממון להפסד כמו בשבירת כלי זכוכית או במי שהחשיך ומכ"ש בדליקה ולסטים לדין גשמים על סתירת המוקצים דלא ליפסד לגמרי אלא שתקלקל ויופסד בה"מ אפילו] וכזה נמי משמע לו מן התוס' שהרי הה"מ והר"ן מעידים בשם תוס' דנמי הם מן המתירים ובאמת יפה דייק המהר"י אבוהב שבב"י מן הר"ן שאפילו בדליקה שבאותו בית מתיר הבעה"ת והוא מדלא משני אמתני' דמצילין תיק הספר ואע"פ שיש בתוכו מעות דשם איירי כשהדליקה באותו בית ומה שמתיר טלטול מעות לחודי' היינו כשהדליקה בבית אחר א"ו משמע שמתירין טלטול מעות אפילו כשהדליקה באותו בית ועיין ט"ז והרי התוס' פרק כירה דף מ"ד כתבו בפשיטות ואע"ג דגבי ממון אמרינן איפכא הרי להתוס' פשיטא דבאותו בית אפילו ממון אסור אלא משמע דבממון גופי' מחלקי' בין ה"מ למועט וכדמסיימו בתירוצים משום שאין מצטער על ממונו כעל מתו ומה שמתירין לפי משמעות הר"ן היינו בה"מ (ובהכי יש ליישב נמי מה שהקשתי בסימן רס"ו הנ"ל לעדות הנ"ל בשם התוס' ואפילו לא התירו אלא כשהדליקה בבית אחר איך כתבו דף מ"ג ע"ב ד"ה כבר וי"ל דהוי מצי לשנוי' כו' ע"ש די"ל שם לפירושם הסוגי' לא ניחא להו להחליט אף בשליפי רברבי דתמיד נחשב ה"מ ולהרמב"ם שפיר נחשב ה"מ ומ"מ הוא דוחק ועדיין צ"ע) והכי נלענ"ד להכריע להלכה בפלוגתא דהכא דבה"מ יש לסמוך על המתירין ונקרא ה"מ בענין זה לפ"ע העושר וההעני מה שלגבי דידי' חשוב ה"מ: וכל זה בלסטים או דליקה שבחצר או בית אחר אבל בדליקה שבאותו בית יראה לי ללמוד מלשון הרמב"ם שאין שום היתר ואפילו בה"מ זולת מה שמנו חז"ל שהרי ז"ל נפלה דליקה בחצר בשבת אינה מציל כל מה שיש בחצר וכו' גזירה שמא יכבה מפני שאדם בהול על ממונו לפיכך גזרו וכו' הרי דסתם כל מה שיש בחצר ואפילו הוא ה"מ אף שהוא מתיר טלטול מוקצה בה"מ כנ"ל בסי' רס"ו. ואף שבמת חשו איפכא והוא קושי' תוס' לזה ודאי נאמר שאין לדמות גזירת חכמים זה לזה ודו"ק ועל דעת הבעה"ת לשטת הט"ז והיא נמי דעת מהר"י אבוהב דאפילו בדליקה בבית זה שרי טלטול מוקצה קשה לי דא"כ מה מקשה ריש פרק כירה על ר' יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ממה דתנן כופין קערה על

גבי נר בשביל שלא תאחז בקורה ומה הקושי' דאטו חמור לר' יצחק לצורך דבר שאינו ניטל מכלי מוקצה שאינו ניטל גופי' ואם זה שרי מפני הפסד ממונו בדבר חשוב למה לא יהא שרי טלטול לצורך דבר שאינו ניטל בשביל הפסד ממון הקורה שלא תאחז בו האש א"ו כדעת הרמב"ם שבאותו בית לא ס"ד היתר זה אלא אדרבה חיישינן בו שמא יכבה אמנם בהא"ר ראיתי מעתיק בשם הא"וה לשון זה בזמן הזה שאין לנו ר"ה וליכא למגזר אטו דאורייתא אם נפלה דליקה אפילו בביתו יכול להציל כל דבר אפילו מעות דבמקום פסידא אין לחוש לאיסור מוקצה וזה על פי דעת הי"א ראשון שבסעיף י"א שהם ע"כ סוברים כל איסור הצלה אינו משום גזירת כבוי אלא משום הוצאה מרה"י לר"הר ולומד האו"ה דלדידן שאין לנו ר"ה תמיד מותר וכבר כתב הטור דאין נ"ל דעה זו ובהב"י מביא בשם הרמב"ן דלא ס"ל שהרי יש בגמרא הטעם שמא יכבה ובאמת יש לתמוה שלא הרגיש בזה הבעה"ת ובפרט שהסמ"ג והמרדכי מביאם אותו באין חולק ונראה לענ"ד ליישב דעתם דאיתא בב"י בשם הר"ן פ' חביות בד"ה ובמקום פסידא לא גזור רבנן כתב וא"ת א"כ למה אסרו לכבות דליקה בשבת והא מלאכה שא"צ לגופה היא שלא לפחמין הוא צריך אלא להצלת ביתו ולא מתסר אלא מדרבנן דודאי כבוי דליקה מיתסר אפילו לר"ש ואפי' ע"י נכרי דתנן בפרק כ"ב נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ומוקמינן לה כר"ש: י"ל שאני כבוי דכיון דאם הי' צריך לגופה הי' אסור מן התורה ואין הכל בקיאין לחלוק בין מלאכה הצריכה לגופה לשאינה צריכה מש"ה אסרו רבנן אפי' במקום פסידא ואפי' ע"י נכרי נמי אסרו לפי שמתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית לי' ע"י נכרי אתי לכבויי איהו גופי' עכ"ל ודברי הר"ן צריכים ביאור ועם כל ביאור יהא מוקשה כי מה שכתב ומוקמינן לה כר"ש צ"ע כי לא מצאתי אוקמתא זו למתני' זו דנכרי הבא לכבות כר"ש בגמרא וע"כ דסמך עצמו על רב אשי פרק שואל דף ק"נ דמתקיף אמירה לגוי שבות ופי' רש"י וכבר סתמה רבי למתני' נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה וקשה ומה הקושי' הא משם לא שמעינן אלא אמירה לגוי בדאורייתא משא"כ לומר לגוי לישכר פועלים דאינו אלא שבות דשבות ועיין תוס' שבת דף קכ"א ד"ה אין אומרים א"ו כדכתבתי כבר בספרי ב"מ סוף סי' ה' דלרב אשי פשיטא דהמתני' כר"ש נמי אתי' ולדידי' אינה כי אם שבות דאמירה כדרבנן ולזה נתכוין הר"ן במ"ש ומוקמינן וכו' אלא דא"כ קשה על דברי הר"ן האחרונים שמסיים ואפי' ע"י גוי וכו' לפי שמתוך וכו' וכנראה משום שהוקשה לו נמי איך אסרו השבות דאמירה לגוי במקום הפסד ונימא נמי במקום הפסד לא גזרו ומשני משום דיש חשש באמירה זו מתוך שאדם בהול וכו' אבל א"כ פשיטא דהדרא הקושי' לדוכתה דמה מקשה ר"א אמירה לנכרי שבות הא

שם שייך גוף הגזירה דאתי לכבות מתוך שבהול אבל היכי שמעינן מזה דאסור לומר לגוי לשכור מגזירה שמא ישכר בעצמו הא לא בהיל וצ"ע היוצא לנו מזה דמדרב אשי מוכח דמוקים המתני' כר"ש ומהר"ן נשמע ודאי דלר"ש איסור הכבוי גופי' אינה אלא דרבנן וא"כ נהי דמוכרחים אנו לומר ממה דמקשה דנשמע ממתני' דאפי' לגבי דרבנן הוי האמירה שבות ובזה דלא כהר"ן דיש למיגזר בהאמירה מתוך שבהול שיכבה בעצמו (כי אין שייכות לעושה לאומר] אלא בפשוט שאסרו שבות דאמירה אפי' בדרבנן מדבר דבר ואי משום דקשיא להר"ן מה טעם לא שרי האיסור שבות דאמירה במקום הפסד ע"כ כדכתב המ"א בסי' ש"ה ס"ק י"א דאין לדמות גזירת חכמים זה לזה ע"ש אבל הא ודאי איכא לאקשויי איך נתן רבא טעם לאיסור ההצלה משום גזירה דיכבה הא רבא גופי' ס"ל דלא גזרינן גזירה לגזירה גבי כרמלית הואיל וכרמלית גופי' אינו אלא דרבנן כדאיתא שבת י"א ע"ב והכא נגזר לשמא יכבה לר"ש דהכבוי גופי' אינו אלא דרבנן ויקשה לרבא ממתני' זו [ועיין בפרק המצניע בהר"ן ד"ה ודאמר שם דחק משום דהוצאת המת לא משום גזירה נאסר אלא משום לתא דמלאכה וזה לא שייך הכא] להכי סובר הבעה"ת דלטעמו דרבא ע"כ מוקים מתני' דאיסור הצלה אך לר"י ולא לר"ש ואפשר אפי' רבא גופי' למה דמוכרח לבא מכח אתקפתי' דאביי דף קי"ז ע"ב להגזירה שמא יביא כלי דרך רה"ר מודה דהמתני' נמי כר"ש ולר"ש באמת הטעם באיסור ההצלה אך מטעם שמא יציל לר"ה ומכ"ש לדידן שפסקינן כר"ש וכדבאמת מוכח נמי מאתקפתא דר"א הנ"ל ודאי סובר דלא שייך הגזירה שמא יכבה כדקיי"ל נמי כרבא דאין גוזרין גזירה לגזירה אלא אך הטעם מגזירת הוצאת לר"הר [א" דמפרשי' כל עיקר גזירות כיבוי היינו שיביא מים וכלים לכבות מר"הר ולזה דייק קצת הלשון ה"נ גזירה דילמא וכו'] ובזה עולה פסק האו"ה כהוגן ואין סתירה נמי מהרמב"ם כי הרמב"ם לשיטתי' שפוסק כר"י במלאכה שאצ"ל ודוק וגם פוסק דיש לנו ר"הר:

## סימן שלה

### סעיף א

חביות שנשברה כו' כתב הת"ש ועיין מ"ש ריש סי' של"ד דהכא מיירי במקום שאין יין מצוי ואין דרך לשתותו רק בתוך הסעודה אבל במקום שיין מצוי ודרך לשתותו בכל היום יכול להציל טפי דהא קיי"ל דאין קבע לשתי' כמ"ש סי' שכ"ג ודברים כאלה צריכים ראי' יותר כי הראי' מסי' שכ"ג איכא לדחוי דגבי ההצלה דהטעם שלא יטרד וישכח בשבת אפשר דתמיד נתנו גבול דוקא לצורך ג' סעודות ולפ"ר רציתי להביא לו ראי' מלשון הרמב"ם שכתב סתם פרק כ"ב נשברה לו חביות בשבת מציל ממנה מה שהוצרך לשבת

ואינו מזכיר ג' סעודות כמו שפירש בפרק כ"ג שכתב נמי הלכה כ' לפיכך גזרו שלא יציל אלא מזון שהוא צריך לו לאותו שבת ופי' בהלכה כ"א ומה הוא מציל למזונו אם נפלה בליל שבת מצילין מזון ג' סעודות אבל זה אינו דהא דין חביות איירי נמי בשמן ושם ודאי מזון ג' סעודות דוקא וע"כ לומר שהתם הכא וסמך על מה שיבאר גבי דליקה וכן סמך בהחילוק דבכלי א' מציל מה דבעי אדם. וא"כ לא די שאין ראי' ממנו אלא אדרבה משמע מהמתני' ומלשון הרמב"ם וכל הפוסקים שדין חביות שמן ויין שוה ואף לא נזכר בהמשנה חביות יין או שאר משקים כדמחלק בסי' של"ד ולהכי צ"ע:

**סעיף ב**

ואם מציל בכלי אחד מציל אפי' קולט או מצרף '. זה מהסמ"ג שכתב בלשון זה תנן בפרק חבית חבית שנשברה מלינין מזון ג' סעודות היינו בהרבה כלים, אם בא להציל בהן ובלבד שלא יקלוט הקילוח מאויר בכלי אלא יניח הכלי על הארץ אבל בחד מנא כמה דבעי יציל ואפילו טובא ובאיזה ענין שירצה ור"ל כיון דבהמשנה ריש חביות נאמר ג' סעודות ולא יותר ובהברייתי' פרק כ"כ נאמר מביא כלי ומניח תחתי' ובלבד שלא יביא כלי אחר ויצרף ודייקה הסוגי' דף ק"כ דהא בכלי אחד כמה דבעי מציל ש"מ דג"ס דתנן במתני' היינו אפילו בכלים הרבה וכן פרש"י המתני' ומדדייק ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט מוכח הא בכלי אחד אפילו ע"י קליטה שפיר דמי אלא דא"כ קשיא אי אך ביותר מג"ס איירי מה אירי דע"י קליטה לא הא בפשוט נמי ע"י כלים הרבה לא שרי להכי מוקים דהוה ובלבד לא איירי אלא אפילו בג"ס דשרי אפילו בכלים הרבה מ"מ ע"י קליטה וצירוף לא ובספר ת"ש מדלא עיין בהסמ"ג דחק עצמו מאוד ע"ש אך קושייתו שהביאה לו להדוחק צ"ע שכתב ואי ס"ד דגם ג"ס אסור לקלוט ולצרף א"כ אין מזה הכרע דהא איכא למימר דמיירי בג"ס ור"ל דלעולם י"ל דאפילו בכלי אחד לא יותר מג"ס אלא דבכלי אחד הג"ס שרי אף לקלוט משא"כ בכלים הרבה שהקליטה אסורה וע"כ לומר דמשמע לי' להש"ס דאילו אך החידוש דהברייתא אינה אלא שבכלי אחד הקליטה שרי' לה לבאר ולומר מיד מביא כלי ומניח תחתי' וקולט ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט לא כן עכשיו שעיקר חידוש היתר הקליטה בכלי אחד לא נשמע אלא מן הדיוק א"ו עיקר החידוש הוא שבכלי אחד שרי אפילו ביותר מג' סעודות ודוק ובהרמב"ם וטור אין גילוי לכל זה וצ"ע:

## סימן שלו

### סעיף א

הג"ה אסור ליטלו עיין מ"א סק"ב וכו' וכמ"ש סי' שי"ז דמותר לקשור חבל בפי הפרה וכו' דברים אלו תמוהים ומופלאים דכנראה סובר שהרא"ש לומד היתר הנטילה מקשירות פרה באבוס והמעיין בהרא"ש שם אדרבה מבואר בהירושלמי שקשירות פרה באבוס הוא שמוש גמור אלא דההיתר לדידן הוא כדביארתי בסי' ס"ה סעיף ח' משום דשמוש לצורך הבהמה לא אסרו: (ותדע הרי קיי"ל בסי' תקכ"ג דאין מגרדין בהמה בי"ט אך מפני השרת שער והא אין לך שמוש גדול מזה א"ו כל דלצורך בהמה שרי') וראי' הרא"ש להיתר הנטילה עיין נמי שם ביארתי ראייתו הוא מדמיון היתר הנחת מרדעת על החמור בלא קשירה דשרי' אף לשיטת הירושלמי וזה ברור ומ"ש לעיין בסי' תרכ"ח דמשמע שם דס"ל להרא"ש דאסור ליטול חפץ מעל האילן מש"ה אין סתירה בהרא"ש כי שם בסוכה מעתיק פי' רש"י שבשבת ומעתיק נמי לשון רש"י שכתב הכי גזירה שמא יניח חפצו על הסכך אבל הרא"ש לנפשו למה שדקדק בפרק במה בהמה מהירושלמי שהנחה ונטילה לא מקרי שמוש אה"נ שמפרש הגזירה כדמביא בשם הה"מ שהיו רגילים להניח ולתלות בסכך חפציהם ולהשתמש בהם וק"ל ומ"ש וכ"ה בהדיא בגמרא דאפילו מהכלכלה אסור ליטול לענ"ד אין שום קושי' מזה דאף דהנחה ונטילה בעלמא לא מקרי שמוש מ"מ נטילה מתוך כלכלה אף שאינו כלכלה דחוקה דלא מקרי שמוש באילן גופי' מ"מ שמוש בצדדים דהיינו הכלכלה פשיטא דהוי דלא ימלט שמוכרח בנטילה מתוכו לנוד הכלכלה אבל הנחה ונטילה שפיר לא מקרי שמוש ואולם הה"מ משמע הכא דאוסר נטילה (ומ"מ יש לדחק דלא ליפלג עלי' דהרא"ש אלא דאיירי הכא מנטילה דומיא דהורדת אדם באופן שמוכרח לשמש בהאילן) ומ"מ מ"ש ולדעת הה"מ צ"ל וכו' כבר מבואר דמעיקרא לק"מ מנטילה לקישור פרה ולא קרב זה אל זה כלל ומ"ש לסברת חילוק (בין שמוש בהמה לאילן מה דלא נראה הכי לא בתלמודן ולא בהירושלמי אלא דשווין הם) בתדע וכו' כדאיתא בעירובין דף ס"ג מלבד דדברים אלו לא מלאתי אותם כל עיקר אלא אפילו אם ישנם במציאת במקום אחר כי לא ראינו אינו ראי' איירי בקשירה שאינה לצורך הבהמה ודוק:

### סעיף יא

השורה וכו' עיין מ"א ומ"ש וי"ל וכו' כחילוק זה נראה מדקדוק לשון הרמב"ם שבפ"ח הלכה ב' כ' וכן השורה חטין וכו' ובסוף הפרק כתב והנותן זרע שומשמין וכו' חייב משום לש וכן הש"ע הכא ובסי' ש"מ דקדק הכי. וא"כ הסוגי' דזבחים הכי מתפרשי אמר רבא זרק פשתן למים חייב מ"ט וכ"ת משום דמקדח ומיד בנתרכה חייב משום זורע א"ה

חטי ושערי נמי א"ו דאינו חייב בנתינה למים מיד משום זורע ומה טעמו דפשתן ומשני דאית להו רירי וקעביד לישה וחייב מיד משום לישה משא"כ חטי ושערי עד שישורו אלא שהמ"א הניח בצ"ע דמנ"ל להרמב"ם הא כלומר דילמא בחטי ושערי תמיד אין בם חיוב ואפילו בשרי' וכמשמעות פשטות הסוגי' וזה לק"מ שהרי תנן אין שורין כרשינין אלא כדי שישורו מבע"י ושם דף י"ט מבואר דכל מה שבשבת אין חיוב חטאת לא גזרו ב"ש ש"מ דבשריות כרשינין בשבת חייב והיינו משום זורע וה"ה לחטי ושערי חוץ פשתן וכיוצא בם דאית להו רירי וחייב מיד משום לש ובשרי' משום זורע נמי וק"ל:

## סימן שלז

### סעיף ב

הג"ה ואסור לכבד ע"י מכבדת העשוים מקסמים שלא ישברו קסמיהם כתב המ"א ובודאי אפילו הם נשברים ליכא איסור דאורייתא ולדידי צ"ע מה האיסור אפילו מדרבנן ומ"ש ממה דקיי"ל במס' ביצה דף ל"ג ע"ב דמותר לקטום להריח אפילו בקשים למה דקיי"ל כרבנן דאף אם קטמו ביד לכלי כגון לחצוץ בו שיניו דאינו אלא משום שבות והכי מבואר בש"ע סי' שכ"ב וע"ש ברש"י דלהכי ליכא למגזר להריח דהיינו שלא לשם כלי אטו לשם כלי משום דלשם כלי גופיה אינו אלא שבות וא"כ מה כולי האי אף אם נשברו קסמים הא אינו אלא קוטם שלא לשם כלי ומאין יבא האיסור ואי דנימא דמשום סתירת כלי המכבדת בשבירת הקסמין נגעו בה והיינו לשטת התוס' שם דס"ל דיש בנין וסתירה בכלים מ"מ לענ"ד גרע בנין כלי זה משבירת חביות דמוסתקי דמבואר שם דלכ"ע שרי והכי פסקינן ריש סי' שי"ד דיכול לשוברה ליקח מה שבתוכה ומכ"ש בשבירה זו שאינו מכוין ואינו אלא פ"ר דלא ניחא ליה ועיין מ"א סי' הנ"ל בסק"ה ובספר ת"ש כתב שלא ישברו ואע"ג דמקלקל אינו אסור אלא מדרבנן מ"מ אסור בפ"ר. כנראה דס"ל טעם האיסור משום קלקול המכבדת מ"מ קשה לי הרי רש"י ז"ל פי' במתני' פרק חביות דף קמ"ו שובר אדם את החביות דאין במקלקל שום איסור ואף להר"ן שם שמשיגו וכתב ולא נהירא דנהי דכל המקלקלין פטורין איסור מיהו איכא הרי מסיים אלא ה"ט דכיון דבעלמא מקלקל פטור אבל אסור הכא משום צורך שבת שרי לכתחילה וא"כ ה"נ צורך שבת הוא לנקות ביתו או בגדיו לכבוד שבת ואולם לענ"ד מעקרא א"י מה הוצרך הר"ן לדוחק זה דמשום צורך שבת הוא דשרי הא למה דמסיק בעצמו שם כשטת רש"י דלא שייך בנין וסתירה בכלים אלא בכלי גדול ודשם איירי בכלי קטן א"כ מה קשה לו ממה דכל המקלקלים אסורים עכ"פ זה לענ"ד לא נאמר אלא במידי דהקלקול עכ"פ מלאכה הוא כגון סתירת בנין שלא ע"מ לבנות דאף דמלאכה זו מקלקלה ופטור על מלאכה זו

מ"מ אסורה אבל במידי שאין בו משום מלאכת סתירה מחמת שאין בנין בכלים לענ"ד שפיר כתב רש"י שאין במקלקל לחודיה שום איסור וכדמורה נמי לשון הרמב"ם פ"א מה"ש שכתב כל המקלקלים פטורים כיצד וכו' וחושב פרטי ענינים שבכולם יש בהן משום מלאכה ואף שחישב נמי שובר כלים דרך השחתה יראה דס"ל נמי כשטת תוס' דיש סתירה בכלים כדס"ל נמי דיש בנין בכלים בפ"י הלכה י"ג ע"ש בהה"מ. יהיה איך שיהיה לענ"ד טעם איסור זה קלוש מאוד וצ"ע:

## סימן שלח

### סעיף א

השמעת קול בכלי שיר אסור זה שטת הרי"ף ורמב"ם ליפסק כרבא דלא אסרו אלא קול של שיר וא"כ מה שהרי"ף נמי פוסק הברייתא שבפרק במה בהמה ופוקק לה זוג שבצווארה ופירשו רש"י והר"ן אבל כשאינו פקוק אפי' בחצר אסור מפני הענבל שבתוכה שמקשקש ומוליד קול. צ"ל דכל קול של קשקוש ענבל בפעמון הוי קול של שיר ומ"ש המ"א סי' ש"ה סק"ה בונראה לו כשיקשקשו ישמע קול מיחזי כמאן דאזיל לאי גא לא נראה כלל מן הסוגיא דמפרשה אך טעם זה על יציאה לרה"ר ולא בחצר דאילו לפירושו כשמבאר הש"ס המשנה ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק מ"ט היינו מ"ט הא פקוק ולא נשמע קולו שיהא מחזי וכו' היה א"כ ההכרח לשנוי ברה"ר אף בפקוק מחזי וכו' א"ו דליתא] והעיקר כדכתב ואפשר וכו' וא"כ אין צורך לדבריו בסי' ש"א ס"ק ל"ח דמיירי דוקא בקטנים וכתב על דברי הש"ג משמע דוקא וכו' עיין בהש"ג כי לא משמע מידי אך מ"מ עדיין צ"ע ממה שהקשה שם נמי ממה שכתב כאן הטור דלכ"ע מותר להניח טבעת חלולה שיש בה אבן המשמיע קול כיון דלא בעי לקלא ורוצה גם בזה לתרץ במה שהש"ג איירי כשבעי להקול להשמיע לתינוק מלבד דליתא במשמעות הש"ג דא"כ מה דחקו להעמיד בדלית לי' עינבל לוקמיה אף בדאית לי עינבל ודאיירי בפשוט שיוצאים לעצמם דלא בעי לקלא אף גם דמ"מ אין דברי הש"ג עולים עם דברי המהר"מ שבהגהות מיימון שהרי מביא ראיה מדאמרי' דף כ"ח יוצא העבד בזוג אע"ג דאית ליה עינבל וזה לא נאמר בפירוש אלא דמשמע לו הסתמא מדלא מפרש הש"ס דוקא בדלית ליה עינבל כדמפרש הש"ס הזוג שבצווארו בהמה דוקא בפקוק אלא משמע לו דוקא בהמה דבעי לקלא כדמביא המ"א בסי' ש"ה בשם התוס' הוא דמפרש דוקא פקוק אבל בעבד דלא בעי לקלא סותם דבכל ענין יוצאים ואילו היה סבר כדעת הש"ג דבני מלכים בזגים אף דנמי סתמא נאמר דהיינו דוקא בדלית ליה עינבל מי סניא לו דלא לפרש נמי הכי בעבד א"ו דעות חלוקים הם וצ"ע:

הג"ה ואסור להכות בשבת על הדלת בטבעת וכו' עיין בב"י תמה אי ס"ל כרבא אפילו מיוחד לכך שרי ואי ס"ל כעולא אפילו אינו מיוחד לכך נמי אסור ודחק בהטעם ועדיין קשה מנ"ל ובקיצור פסקי תוס' מבואר להדיא כרבא ומ"מ אסרי במיוחד וצ"ע ואולי למדוה מדין דסי' ש"ה הנ"ל: ובמה שכתבתי דקול קשקוש ענבל בפעמון תמיד מקרי קול של שיר לא ניחא להו כדבאמת לא משמע הכי מלשון הרמב"ם בפי' המשניות שכתב אבל מה שהוא אסור מן הקולות אינו אלא מה שהוא כקול של שיר כלומר שיהיה לו נעימות על הסדר והוא אמרם לא אמרו אלא בקול של שיר לבד עכ"ל להכי סברי דבמיוחד לקול כ"ע מודו דלא בעינן של שיר אלא בבעי לקלא בלבד סגי ואסור אמנם מפי' המשניות הנ"ל עצמו מבואר ע"כ כדדחקתי דמקרי של שיר שהרי נמי כתב לפני זה וכן אין אוסרים להקיש בשלשלת הפתחים והדומה להם הרי דלא משגיח במיוחד וצ"ע:

## סימן שלט

### סעיף ג

ה"גה וי"א דבזמן הזה כו' דמלתא דל"ש הוא כתב הט"ז בזה מתורץ וכו' דהכא שאני כיון דלא שכיח כ"כ ב"י ומעולם לא כתב הב"י דברים הללו כי באמת א"י במה מתורץ ומה בכך דהאידנא ל"ש ובטל הטעם מ"מ הוא דבר שבמנין והב"י כתב לתרץ קושי' זו והתוס' מדמי למשקין מגולים עכ"ל ומים מגולים גופייהו צ"ע ועיין בפר"ח י"ד סי' קי"ו כתב ונראה ליישב דלעניינים כאלו אף בזמן התלמוד לא נתפשטה בכל המקומות אלא בסדים וכן לענין גילוי יש מקומות הרבה דלא שכיח בהו כלל נחשים וכו' א"כ בכל הני בודאי כשאסרו תחילה לא אסרו אלא במקום שיש חשש וכה"ג כתבו תוס' בפרק א"מ אהא דאיתא שם וכו' ואנו שאין נחשים מצוים בינינו אין לחוש משום גלוי ואין לומר דדבר שבמנין הוא כי ודאי כשאסרו תחילה לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצוים עכ"ל הפר"ח וא"כ הב"י שכתב שהתוס' מדמים לגלוי ע"כ לומר שסברי שאף זה ודאי שאף בזמן התלמוד לא היו בכל המקומות בקיאים וק"ל ועכ"ז עדיין צ"ע מה דאיתא סי' ש"ג סעיף י"ח היתר לנשי דידן מפני שאין מראים התכשיטין ועיין ודו"ק:

### סעיף ד

ולא מקדשין בגמרא איתא גזירה שמא יכתוב ובסמ"ג דף כ"ז ע"ב כתב ובהא פליג הירושלמי על תלמוד שלנו דהתם מפרש טעמא דאין מקדשין משום דנמצא שקונה קנין דהיינו משום דכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר ובגמרא שלנו מפרש וכולהו מ"ט גזירה שמא יכתוב והיינו מה דאיתא בירושלמי ב"ר אינייני בעא קומי ר' מנא לא נמצא כקונה קנין בשבת וכפי הנראה הקשה זה על שקידשו לו ביה"כ ואך הזמנה היה מבע"י כדאיתא

בתוס' ביומא מזה משמע דס"ל טעם איסור הקדושין הוא משום קונה קנין וא"כ תימא לי וכי מי סניא לו לר"א לפרוך ממתני' דתנן ואין מקדשין ולא היה לו לפרוך כאילו מדעתו ממציא האיסור קדושין מטעם קנין ואף דרצה להשמיע טעמא דמתני' לדעתו מ"מ מיבעיא ליה להביא המתני' ולפרשה ולא לומר הדבר משמו ולפי הנראה היה מוכרח מזה אדרבה דממתני' לא פריך משום דהמתני' איסור קידושין ידע דלא שייך גבו משום קנין רק משום כתיבה ובמקום מצוה שרי וה"ה מפני כפרת כל ישראל רק קושייתו היא על הכניסה לחופה שבזה שייך קנין משום שקונה אותה לכמה דברים והיינו כדעת הסמ"ג והוצרך לשנויי שזה רק במקדש התירו והוי מוכח מזה שטת ר"ת וצ"ע ואולם בל"ז הנה לפני זה מה שהביאו התוס' ביומא מהירושלמי איכא נמי התם בלשון זה מנין כשם שמתקנין לו כהן אחר תחתיו כך מקדשין לו אשה אחרת על תנאי שמא יארע דבר באשתו שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו ובתר הכי מתחיל וליקדש מאתמול כדאיתא בט"ז ומסופק אני אם לשון הנ"ל היה בפני תוס' כי ללשון זה ע"כ שמפרשים הילכך מקדשין לו אשה אחרת על תנאי ההוא מקדשין היינו מזמנין אבל א"י מה עסק להזמנה ע"ת אם היינו ע"ת אם תמות לזה אין נופל לשון תנאי דפשיטא דכל הזמנה אינה אלא לשאם יצטרך ולהכי לולא דבריהם הקדושים היה נלענ"ד לפרש הירושלמי הכי אחרי דבל"ז אף לפירושם אין הלשונות שוים מקדשין ראשון היינו מזמנין ויקדש בתרא היינו קדושין וכניסה לחופה להכי י"ל דס"ל בהזמנה לחודה אין שום תקנה כי שמא תחזור בה אלא ר"ל שמקדש אותה קודם יה"כ על תנאי היינו אם אעשה דבר פלוני תהא מוקדשת לי מעכשיו (ומה שאני כותב על תנאי אם אעשה ולא בפשוט ע"ת אם תמות אשתי כי זה נוגע לברירה ועיין בספר שאגת ארי' סימן צ"ג) דהשתא אם תמות מקיים התנאי והיא מקודשת מאתמול ואגודה גביה ומוכרחת ליכנס לחופה ואף אם תמות בפלגא דעבודה אין בכך כלום שהרי רק הקדושין יהיו למפרע וכניסת החופה אינה אלא בי"כ מכאן ולהבא ועל זה מקשה ויקדש מאתמול כלומר למה לי התנאי יקדש ויכניס לחופה הכל מאתמול ומשני דלא אפשר משום שני בתים וא"כ שפיר פריך על הכניסה לחודה ולא נמצא קונה קנין ולא מצי למיפרך ממתני' דאין מקדשין דהטעם שמא יכתוב מה דלא שייך בכניסה ועיין תשו' רמ"א סי' קכ"ד אלא פריך מסברת עצמו על הכניסה. ועל הקדושין אין שייך הטעם דקונה קנין כדמשמע נמי בהנ"ל כיון שאין קונה אז לא ירושה ולא פירות ומוכרח להטעם דשמא יכתוב ובזה עולה הכל כהוגן ואין מחלוקת בין התלמודן:

הג"ה ואפשר דה"ה וכו' כתב המ"א ובסמ"ק כתב וכו' ועיין ביומא בשם הירושלמי דמשמע דשרי לכ"ג. א"י מה קאמר אדרבה משם משמע דוקא משום דאין שבות במקדש הוא דשרי מבואר הא משום מצוה דכפרת כל ישראל לא וה"ה משום מצות פ"ו וכדבאמת מקשו תוס' והסמ"ג משם דמשמע דאף הקדושין אסורים ועיין בהנ"ל דאפילו לפי דבריו עכ"פ הכניסה לחופה משמע משם נמי דאסור זולת במקדש ומ"ש המ"א תו ואפשר שגם בגמרא דילן לא אסר אלא משום דאפשר בע"א כבר נשמר מזה הסמ"ג וכתב בלשון זה ומיהו נראה דאפילו אין לו בנים אסור לכנוס מההוא דפ"ק דיומא דמצריך לכ"ג לכנוס ערב י"כ ולגרשה ע"ת וכמה דוחקים דחקו התם ואם איתא היה יכול לומר מיד שתמות אשתו הראשונה יכנוס השניה אלא ש"מ אסור ליכנוס וכו' ואולם עיקר הדברים עיין בתשו' הנ"ל:

**סעיף ה**

הכונס את האלמנה כתב המ"א ובמ"ב כתב דאפילו בתולה יש ליחד קודם שבת כיון די"א דחופה שלנו לא מקרי חופה (וקודם החופה אסורים ביחוד). א"י מה כונתו בדברים הללו אם רצונו להשיג בזה על המ"ב שאם חופה שלנו לא מקרי חופה איך ניחד אותה הרי קודם חופה אסורים ביחוד אילו כן שגג מאוד שהרי זה עיקר הכשר חופה המבואר בש"ע א"ע סי' נ"ה בשם הרמב"ם עיקר חופה לברך ברכות נשואין ושוב ניחד ויחוד ארוסה אינה אסורה אלא קודם ברכה ושלא לשם נשואין ואם אין זה המכוון א"י מה בעי בזה מה שמשיג בדיבור זה על הח"מ: עיין בספרי סי' נ"ה ס"א ודו"ק:

## סימן שמ

המ"א ריש הסימן מביא הויכוח שבין הט"ז וש"ך ובסק"א כתב ולמ"ד מלאכה שאצ"ל פטור מיירי שצריך לשערו והם דברי הנקה"כ שמביא בהויכוח הנ"ל שנמי מוקים הסעיף ל"א שבסימן שכ"ח בהכי ותמהני ומה יענה למלקט לבנה מתוך שחורים דחייב דנמי מלאכה שאצ"ל היא (ותו דאי בשצריך להשער למלאכה יראה לפ"ר דאפילו באחת יהא חייב מדאחשבה למלאכה שצריך לה כמו מלקט אחת לבנה מתוך שחורות דחייב משום דמקפידין עליה) א"ו דליתא כי שערה אחת ואפילו שתים באמת לא יצליחו לשום מלאכה ובודאי משמעות הטור וש"ע משמע כדעת הריב"ש דגוזז אפילו א"צ להשער חשוב מלאכה צריכה לגופה אלא דבספר ס"ט סי' קצ"ח מביא דעת הרמב"ן והרא"ש שמשמעותם כשטת התוס' דלא הוי מלאכה צ"ל ובודאי נמי לשיטת התוס' יש סעד רב ממשנה זו ומסוגי' שעליה לפסק הרמב"ם ליפסק כר"י דמחייב במלאכה שאצ"ל מדסתם כותיה ויהיה איך שיהי' בעיקר הויכוח הנ"ל יראה לענ"ד אף לדברי הס"ט הנ"ל

שהעלה דנטילת צפרנים לטבילה לכ"ע הוי מלאכ' שאצ"ל וע"ש מ"מ לו' לגוי ליטול בכלי יותר יש לחוש להרמב"ם דמחייב באצ"ל וליאסר האמירה בדאורייתא מלחוש לדעת הראב"ן שבש"ך דיחידאה הוא נגד כל הראשונים ואחרונים ומשמעות המשנה דציפורן המדולדלת ע"ש בב"י משא"כ דעת הרמב"ם שמסופקים אף בהרי"ף אם לא עומד בשיטתיה עיין בהה"מ ריש הלכות שבת וכמה משניות סתומים כותיה וכן ליטול בעצמו ביד נמי יש יותר לחוש לדעת ר"ח שבהר"ן שפוסק כר"א דביד ובכלי שוים לחיוב: **אך** הב"י כתב ואיני מבין דבריו דכיון דחכמים נמי אסרי מה שייך לומר לחומרא עבדינן וכבר כתבתי די"ל דשייך לענין חולי שאין בו סכנה זולת סכנת אבר ורפואתו בנטילת, צפורן או שער ושפיר נמי משום דספק דאורייתא הוא לחומרא עבדינן וה"ה בנ"ד בודאי יש לחוש לדעתו וכן משמעות הש"ע שבאמת חשש לדעתו וסותם אף בכלי לחיוב וא"כ לו יהא דהוי מלאכה שא"צ לגופה הא מ"מ הוא פטור אבל אסור ומכ"ש דיש נמי לחוש לדעת הרמב"ם דחייב נמי אך לומר לגוי ליטול ביד אם אפשר יש לחוש לשטת הראב"ן ואם אי אפשר או דיש לחוש להנטילה ביד לחשש קצת סכנה ודאי נכון ליפסק כדעת הט"ז שבניקור היטב סגי ולא תבטל הטבילה:

**סעיף יג**

אין שוברים וכו' זה לשון הה"מ עליה דהלכה זו משנ' ביצה ל"ב ופרש"י ז"ל כשצולין דגים על האסכלה חותכין קנים או שוברים חרסים או חותכין נייר ושורין במים וסודרין הדגים על הנייר וכו' עכ"ל וצ"ל דאף הכא איירי באופן שצריך לו למלאכת היתר בשבת:

## סימן שמב

כתב המ"א צ"ע אם במ"ש נמי לא גזרו משום שבות דשאני אפוקי יומא מעיולה יומא דמספיקא לא פקעה קדושה כמ"ש סי' שפ"ו ועיין ריש סימן תקס"ב ויראה לי דהכ' אף בה"ש דמוצאי שבת נמי לא גזרו עליו בה"ש וכסתמ' דלישנ' לא גזרו עליו בה"ש שהרי רש"י ז"ל פי' עירובין ל"ב ע"ב הטעם דלא גזרו דכיון דבה"ש ספיקא הוא ושבות דרבנן הוא לא גזרו ר"ל ע"פ הכלל ספק דרבנן לקולא והרי איתא סוכה דף מ"ז בהרשב"א ור"ן דלהכי שאני לולב מסוכ' ואפי' לא נטל לולב כל יום שבע' ומתרמי ליה לולב בה"ש שפטור משום דהוי ספק דרבנן לקולא והרי שם נמי אפוקי יומא הוא א"ו דלא נאמרו דברים אלו בגמרא לגבי דינא דסי' שפ"ו אלא משום הקדש וקונם מילי דאורייתא וספקייהו לחומרא ולהכי באפוקי יומא דהככר אתחזיק באיסור מספיקא לא פקע קדושתיה משא"כ בעיולי יומא דהככר אתחזיק בהיתר מספיקא לא נחית בקדושה (שוב מצאתי בספר ב"י סי' קכ"א מסיק נמי להלכה כדעתי) ועיין בספרי צ"ה סי' ב' שם בהג"ה

בארתי דברי הרשב"א והר"ן הנ"ל אפילו לר' יוסי דס"ל ספק דרבנן באיתחזק איסורא לחומרא ע"ש וק"ל ומה שמביא לעיין בסימן תקס"ב המעיין בב"י שם עיקרא דההוא דינא לצום עד צאת הכוכבים אינו אלא מכח מנהג דאין אנו בקיאין בבה"ש שמתחיל מיד בתר גמר השקיעה והוא שעור קצר עד צאת הכוכבים כ"ז מבואר בריש דברי הסמ"ק גופייהו תחילת דבריו וכן הוא ברא"ש וכדמוכח מדברי ר' חסדא גופייהו שהרי לא קאמר אלא כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו תענית הוא מבואר הא בה"ש שרי ומה דדחק למוקים מה דמוכח דשאר תעניות חוץ מט' באב שרי בה"ש דידהו הוא מטעם עיולי יומא ע"כ רצה ליתן טעם למה דמשמע מזה דבעיולי יומא אף אין מנהג להחמיר ונקיט התירוץ מן ההבדל שבין עיולא יומא לאפוקי יומא אבל ודאי מעיקרא דדינא אף באפוקי יומא אין צריך להחמיר בדרבנן כדמוכח מרשב"א ור"ן הנ"ל ואפשר לידחק נמי דהסמ"ק איירי בתירוץ זה להיכי דקיבל עליו התענית בנדר גמור ועיין סי' תק"ע דהוי נמי ענין דאורייתא ודו"ק ואולם מדבאמת אנן אין בקיאין בגוף בה"ש יש תמיד להחמיר:

## סימן שמג

הג"ה מאיסור דאורייתא כתב הט"ז ול"נ דדוקא לענין שיצטרך ב"ד למחות ביד אביו מחלק ב"י כן אבל לענין אב עצמו דנקט הש"ע ודאי צריך הוא לגעור בו אפילו באיסור דרבנן וכ"כ ב"י בסמוך וכן אסור להרגילו וכמה תמוהין דבריו דמי איכא למ"ד דבדרבנן על האב לגעור בו הא ברייתות שלימות שנינו בפרק חרש לא יאמר אדם לתינוק וכו' אבל מניחו תולש מניחו זורק תו שנינו בן חבר כהן שרגיל לילך אצל אבי אמו כהן ע"ה כו' מצא בידו פירות אין זקוק לו ומוקמי אביי לכל הפחות בתרומה דרבנן ולמה דס"ד ליפשט מזה דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצוין להפרישו לשיטת הרמב"ם ע"כ לידחק ממה שהרשב"א הרגיש עליו דמזה משמע דאין הבדל בין אב לב"ד ופושט מכח כ"ש אבל להאמת מסתבר להרמב"ם שיש על האב מצות חינוך בדאורייתא אבל בדרבנן הא מבואר להדיא דאין זקוק לו ומה שדחקו בב"י לתרץ סתירת הרמב"ם דנקט שבות משום סיפא דוכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו ע"כ לאו דוקא דאין הב"ד ממחין אלא כלומר מפני שבאמת אין חיוב על האב ליגער בו ממילא אין שייך שהב"ד ימחו בו ואך בא להורות הדיוק הא בדאורייתא אף דאין הב"ד מצוון להפרישו מ"מ כיון שהאב חייב להפרישו אם מניחו ואינו פורשו על הב"ד למחות בו ומ"ש הט"ז וכן כתב הב"י וכן אסור להרגילו הוא יותר תימא דאדרבה מלשון זה מוכח איפכא דאך להרגילו יש איסור אבל בעושה מעצמו בלא הרגל האב וגם באקראי ודאי דאין צריך להפרישו ויפה הגיה הרמ"א ז"ל ומה שהמ"א מסכים ומביא ראיה מסי' ק"ו סעיף ב' כבר מבואר בפי' רש"י

ותפילה דרחמי הוא ומדרבנן תקנוהו אף לנשים ולהרמב"ם הוא משום דהוי דאורייתא ע"ש וק"ל:

**כתב** המ"א וכתב האו"ה דדוקא בתינוק דבר הבנה אבל לא בר הבנה לית לן בה דהא יונק אפילו מבהמה טמאה. ראיה זו איני מכיר דזה איירי אפי' להנק בידים מה שבודאי אין הבדל בין בר הבנה [חסר]

## הלכות ערובין

### סימן שמה

#### סעיף ב

סק"ב בא"ד והרמב"ם כתב כו' כוונתו ג"כ נ"ב בפי' המשניות בהקדמה למסכ' שבת כתב להדיא ובתנאי שיהיה גובה הכתלים י' טפחים והחלל ביניהן ד' על ד':

#### סעיף ד

חורים שבכותלי רה"י הם רה"י כתב המ"א ואפי' הם למטה מי' ומ"ש התוס' דלמטה מי' שייך לרה"ר היינו לפי הס"ד מ"ש היינו לפי הס"ד הם דברים באין מבין להמעיין בתוס' וכבר מביא הא"ר בשם ר"י שכתב בשם התוס' דאם החורים מעבר לעבר אם הוא למטה דינם כחורים שבר"ה (ואין להקשות לשטת תוס' א"כ לשטתם דסברי דאף בחורי רה"ר לאביי דכרה"ר דמי צריך להיות רחבו ד' כדי שינוח במקום ד' כדנראה ממה שכתבו ועוד וכו' דבחור כ"ש ממש דלא אמרינן ביה חוקקין ליכא לאוקמי דא"כ למטה מי' אמאי כזורק בארץ והא לא נח ע"ג מקום ד' וא"כ הא קשיא לאביי הברייתא ומימרא דר"ח למה נקיט דוקא בזורק למעלה מי' ונחה בחור כל שהוא הוא דבאנו למחלוקת דחוקקין הא מחלוקת זו לפירושם הברייתא נמי שייך אף בלמטה מי' היכי דזרק ד' אמות דכבר יישב זה המופלא החריף מוה' מרדכי ליסר די"ל דנקיט לרבותא דל"מ למטה מי' דהוי רה"ר דפשיטא דבאנו למחלוקת זו דברה"ר כ"ע מודים דבעי הנחה במקום ד' אלא אפילו למעלה מי' דהוי חורי רה"י דה"א כדהקשו תוס' ד"ה אמר אביי בדף ח' דברה"י אפילו בחור לא בעי הנחה על מקום ד' קמ"ל כדתירצו תוס' דמ"מ באנו למחלוקת זו ולרבא דאמר חורי רה"ר לאו כרה"ר בל"ז אין מקום לקושי' זו מפני שלדידי' חורי רה"ר נדונית לפי מדתן דהיינו שצריך להיות גובה החור י' ורוחב ד' כדי שיעשה רה"ר ואל"ה הוי כרמלית כשרחבים ד' ואי לית בהו ד' הוי מקום פטור אע"ג דגביהי י' וא"כ אף, לר"מ בחור כ"ש לא אמרינן חוקקין מפני שאין כאן שיעור גובה ג' ברוחב ד' לכל הפחות כדמשמע ביומא דף י"א ע"ב בתוס' ד"ה ר"מ וביותר מבואר בריטב"א עירובין י"ג ע"ב

בד"ה אמר אביי מדהוכיח מכח קושי' תוס' יומא הנ"ל דלמטה ל"א כלל חוקקין כדי להשלים שיעור גובה י' כתב וה"ה והוא הטעם מלמעלה דלא אומר ר"מ חוקקי' ע"ש אלא דצ"ע קצת ע"ש ודוק משא"כ למעלה מי' דלא צרכינן למיהוי רה"י אלא רחבו ד' על ד' (ודלא כהמהרש"א ששגג שם בפי' התוס' בקושייתם כדמבואר הכא ברש"י דף ז' ע"ב ד"ה אמאי ובריטב"א עירובין הנ"ל סוף ד"ה כי פליגי מסיים דבהא סגי כיון שיש כבר בכותל גבוה י' עד החור שעור גובה רה"י ומשמעות תוס' מן הירושלמי הוא פשוט מן הלשון שם ולא במקום דמשמע להו דאך שם במקום הנחת החפץ הוא דצריך לד' על ד' מצד המקום ולא מצד הרשות דבל"ז הוא חורי רה"י דרה"י הוא ושפיר שייך לפלוגתא דחוקקים) אמנם בשם עה"ק מביא הא"ר שכתב אף שהן למטה מי' ואין ברחבן ד' על ד':

**וכדי** לבאר מחלוקתן במה תליא לדעתי הוא זה דהנה כל הפוסקים פוסקים דר' חסדא דרה"י עולה עד לרקיע ולהכי אם נעץ קנה על גבו אף שאינו רחב ד' הזורק עליו חייב והוקשה לתוס' בדף ח' ע"א ד"ה אמר אביי דא"כ מה המחלוקת בזרק למעלה מי' ונח בחור כ"ש בחוקקין אלמ' כולהו מודו דבעינן מקום ד' ברה"י ור"ל דאין לומר דאיירי בחור אינו מפולש ופונה לרה"ר וצריך חוקקים כדי שיהיה רה"י בפני עצמו ע"י גבוה י' מן הארץ ורחב ד' היינו משום דלשטתייהו אזלו שאי אפשר בחור כ"ש כזה אף לר"מ לומר חוקקין כדהקשו דף ז' ע"ב ד"ה והלכה הנ"ל והוכיחו לזה דאיירי במפולש ובפני' רחב ד' רק במקום הנחת החפץ הוא דאינו אלא כ"ש ולכ"ע הוא חורי רה"י דכרה"י דמי ואין צריך החקיקה רק לעשותן מקום הנחת ד' והרי מוכח מזה דאפילו ברה"י בעינן מקום הנחת ד' ומשני דטעמא דר"ח משום ביתא כמאן דמליא משא"כ בכותל ובחור בעינן שיהא בחור ד' אף דהוי רה"י:

**ובדבור** תוס' דף ז' ע"ב הנ"ל הוכרחו לבא מכח זה לומר ודוקא למעלה מי' אבל שלמטה מי' אין בני רה"י משתמשים שם מפני בני רה"ר שמשתמשין בהם. ולא אפשר להו לומר דאף למטה מי' כל שהם מפולשין הוי חורי רה"י ולא נקרא חורי רה"ר אלא אינם מפולשין והחור אך פונה לצד רה"ר משום דא"כ ודאי קשה למה נאמר בברייתא דדרך למעלה מי' הוא דבאנו למחלוקת הא אף למטה מי' נמי היא מחלוקת זו בעינה ומוכרחים לומר דלמטה מי' הם חורי רה"ר ול"ק זה בין לאביי ובין לרבא כנ"ל כ"ז שיטת התוס' משא"כ הרשב"א בחידושיו כנראה לא השגיח בקושי' תוס' הנ"ל ד"ה והלכה הנ"ל ואולי טעמו די"ל נהי דלשוי' פתח דשעורו דוקא גובה י' ורחב ד' בעינן הכשר רוחב פתח לכל הפחות בגובה ג' ורחב ד' כדפירשו שם רש"י וריטב"א משא"כ חור דשם חור יש על כ"ש כמו על רוחב ד' ולגובה החלל אין צריך שיעור כלל שפיר משמיענו הברייתא ור"י אמר ר"ח

דבזה באנו ג"כ למחלוקת דלר"מ אף בכ"ש אמרינן חוקקין להשלים ולהכי פיר' בדף ד' בתר שהאריך לבאר ההלכה כר"ח וכתב והא דתניא בפרק הזורק זרק למעלה מי' והלכה ונחה בחור כ"ש ר"מ מחייב משום דחוקקין וחכמים פוטרים. דאלמא אי לאו דחוקקים אף ר"מ מודה דרה"י בעי מקום ד' נראה לי דטעמא דהתם לאו משום דבעינן הנחה ברה"י על גבי ד' אלא דאינו רה"י אא"כ יש בחור ד' על ד' וחורי רה"ר הוא כלומר דאיירי בחורים הפונים אך לצדדין ואינם חורי רה"י כלל ולהכי כדי שיעשו רה"י צריכים לחקיקה כדי שיהיה ד' על ד' אבל חורי רה"י ממש ס"ל דלא בעי כלל אף מקום להנחה ד' וכר"ח ואינו מחלק כדמחלקו תוס' בין חורי' לאויר בית ולה"נ סובר דאם הם מפולשים אפילו למטה מי' הוי חורי רה"י ממש ואפילו אינם רחבים ד' כשיטתי' דברה"י אין צריך מקום ד' כר"ח אף ברור דלא כהתוס' ול"ק אליביה מה אירי' למעלה מי' דבאנו למחלוקת הא אף למטה מי' וזרק ד' אמות ברה"ר נמי באנו למחלוקת זו דהא בר"ה כ"ע ס"ל דבעי מקום ד' להנחה דהא לרבא דס"ל דחורי רה"ר לאו כר"ה הא זה ל"ק כנ"ל דע"י ד' אמות בר"ה אין חיוב ולענין שיעשה רה"י כדי לחייבו משום זורק מר"ה לרה"י כבר מבואר לעיל דאף לר"מ אין אומרים חוקקין אך לאביי הוא דלפ"ר קשיא לפירושו דמה אירי' למעלה אפילו למטה נמי לענין זורק ד' אמות בר"ה:

**אמנם** דקדקתי בלשון הרי"ף שכתב וכיון דחורי ר"ה לאו כר"ה דמי אי אית בהו ד"ט על ד' וכו' מבואר מלשונו הא לאביי דאמ' חורי רה"ר כרה"ר דמי אף דלא הוי ד' על ד' נמי חייב הזורק ד' אמות ונח בתוכם כאילו נח בר"ה והטעם י"ל אף דלכ"ע בר"ה צריך לנוח על מקום ד' היינו ע"פ דברי הח"ר שכתב דף ז' ע"ב ד"ה ורבא דטעמא דאביי דאמר חורי ר"ה כר"ה דמי אף דהם כמו עמוד פחות מט' רחב ד' דאינו אלא כרמלית משום דחור שאני לפי שבני ר"ה מצניעין שם כליהם והו"ל כתל גבוה ט' דמשווינן ליה ר"ה מפני שרבים מכתפין עליהם. וכבר מבואר דלרש"י ורמב"ם עמוד כנ"ל א"צ לרוחב ד' וה"ה להחור לאביי א"צ לרוחב ד' ושפיר אין שייכות כלל אף לאביי, לפלוגתא דחוקקין ולדעתי זה מוכח מגוף הסוגיא לפרש"י דאמרה וכ"ת מתני' דלית ביה ד' על ד' וקשה ומה בכך הא מ"מ מוכרח לשנויי בדבילה שמינה על הסיפא דלמטה בארץ כדי שלא ליקשו הא לא נח על מקום ד' א"ו משמע דלאביי דסובר חורי ר"ה כר"ה א"צ למקום ד' ואולי יש ליישב ע"צ דוחק קצת דזה נמי כונת התוס' במה דמסיימו ויש ליישב פרש"י דהוצרך וכו' והקשו כל המפרשים דהכל קשיא על הסוגי' ועיין במ"ל אבל י"ל אף דמעיקרא סברו בתי' הועוד דאף בחורי רה"ר דלאביי כר"ה דמי מ"מ בעי הנחה ע"ג מקום ד' מ"מ לבסוף

נטו לדעת רש"י מדהוי ליה למיפרך בהדיא א"ו מוכח דבאמת לאביי לא בעי בחורי רה"ר מקום ד' ודוק:

**ומעתה** הבט וראה כמה תמוהים פירושי המ"א בסק"ב כתב דהתוס' לא קמו בשטתייהו להאמת ואפילו למטה מי' הם חורי רה"י וא"כ אילו מ"מ קמו בזה בשטתייהו לפרש הברייתא ומימרא דר"י אר"ח זרק למעלה וכו' באנו למחלוקת דוקא במפולש ורחב בפנים ד' הא ודאי קשה מאי אירי' למעלה הא למטה מי' הוא גופיה המחלוקת זו בעינה. וע"כ אם לא קמו בזה בשטתייהו אף בזה נמי לא קמו וסברי דחורי רה"ר אף מקום ד' נמי לא בעי ומפרשי' הברייתא ומימרא דר"ח אך בחורי רה"ר ממש בפי' רשב"א ואיך מעתיק בסק"ט ע"פ שטת תוס' במפולשים והברור דלשיטת הרשב"א באופן זה חייב ופי' הש"ע שם הוא פשוט בעמוד גבוה י' ואין רחבו ד' כדאיתא בטור וב"י ע"ש וק"ל:

**סעיף ו**

אפילו כלי כתב המ"א וכלי העומד ברה"ר אין לו דין כרמלית אלא הוי כמו רה"ר והוא גמרא ערוכה דף ח' היתה קופתו מונחת בר"ה גבוה י' ורחבה ד' אין מטלטלין לא מתוכה לרה"ר ולא מר"ה לתוכה פחות מיכן מטלטלין ופרש"י פחות או בגובה או ברוחב מטלטלין וא"ת פחות מי' ורחבה ד' כרמלית היא לא גזר רבנן לבטולי מתורת כלי הואיל וכלי הוא וא"כ מ"ש המ"א אלא הוי כמו ר"ה ע"כ ל"ד דודאי ר"ה נמי אינו אלא מ"פ ואף מרה"י מותר להוציא עליו ובלבד שלא יחליף דהא כיון שלא ראו חכמים לבטולי מתורת כלי שוב אין שם רשות עליו ומה"ת שיהא ר"ה וכן הוא להדיא בהגהות הרא"ש שם והא"ע שכתב שהאריך להוכיח הכי לענ"ד אין צורך והוא הפשוט אמנם מה שמסיים הע"א ויצא מזה לדינא דשרי להוציא חפץ מרה"י ולהניחו ע"ג כלי העומד בכרמלית כשאינו גבוה י' ואפילו רחב ד' א"י מה אירי' העומד בכרמלית אפילו עומד ברה"ר נמי שרי כי לדעתם כלי בטל לגבי רה"ר והוי רה"ר וא"כ א"י מנין לא"ע ההיתר כשעומד בכרמלית דלא הוי נמי בטל לגבי רשות כרמלית והוי נמי כרמלית וצ"ע כי רואה אני דתוס' ור"י פליגי על הגהות הרא"ש] אך צ"ע בתוס' דף ה' ד"ה כאן ובח"ר שם דמשמע כלי ל"מ דלא הוי מ"פ אלא אפילו ר"ה הוי כמ"א וצ"ע:

**סעיף ז**

במ"א סק"ז וכן פסק בש"ע סי' ש"ג נ"ב אינו כן אלא מביא דעת המלמדים זכות:

**ט"ז סק"ו** וכתב ב"י שזו הקושיא נ"ב זה אינו אלא המ"מ לא כתב בשם הרשב"א והוא בפ"ו מה"ש אלא אין מתירין טלטול מפני טלטול והוא ע"פ סברה ראשונה של הטור שם ולהכי כתב הב"י שהוא קושי' המ"מ והר"ן ריש מי שהחשיך הקשה באמת מכח מעביר

ד' אמות בר"ה ע"ש וק"ל תו כתב ורמ"א כתב שכל רשויות שלנו כרמלית הם ואין ראיה משם שלחומרא כתב הכי:

**סעיף י**

בש"ע מצומצמים: נ"ב עיין ס"ס שנ"ב:

**במ"א** סק"ח אבל וכו' רב א"י ממ"נ אם רוצה להעתיק דעת הראב"ד יעתיק נמי דעתו דמצריך רחב ד' ואולם כבר כתב הרשב"א וראוי לחוש לדעת רבינו ועיין שבת דף צ"א ע"ב רש"י ד"ה אי נימא מה דנאמר שם ורחב ד' כבר מוגה בדפוסים ע"פ המבואר בדעתו דף ח' בין קצר:

**סעיף יד**

כגון ים נ"ב ואפילו אינו עמוק י' כן הוא באיגרת התשובה להרמב"ם דף ל"ט:

**שם** ור"ה שהוא מקורה נ"ב או שאין ברחבה י"ו אמה רמב"ם פי"ד ה"ו מה"ש ובטור או דבר מוקף מחיצות שאין גבוהים עשרה:

**סעיף טו**

בית וכו' אפילו באמצע רחוק מן הכתלים . עיין מ"א כתב בתר דברי הרא"ש משמע וכו' ובודאי דנשמע הכי מלשון הרא"ש אך לפ"ז תמוה לי דין דסי' שס"ג סעיף כ"ו דאיתא אבל אם אינו גבוה י' וחקק בו להשלימו לי' צריך לחוק ד"א לתוך המבוי ע"פ כל רחבו וקשה מה יועיל תיקון זה ומה בכך שמלפני' הוא עם העומק י' אחרי שאי אפשר לצרף העומק אל המחיצות שמאחורי' מפני הריחוק יותר מג' ואין לו אלא ב' מחיצות ומבואר בהטור סי' הנ"ל דאין מבוי ניתר בלחי וקורה אלא מפני שד"ת היא רה"י ע"י ג' מחיצות אמנם לשון רשב"א ור"ן הוא הכי דהתם בעינן מחיצות ממש והכשר סוכה וכו' אבל לענין שבת אין ההקפדה ממש במחיצות שיהיו מכשירי' את החקק אלא שיהא החקק נשמר על ידיהן שלא יהי' הרבה בוקעין בו וכיון שיש בחקק רוחב ד' על ד' ויש בגבהו כשעור רה"י עם גובה המחיצות והמחיצות שומרות אותו מבחוץ לא חיישינן בין שיהיה על שפת החקק בין שיהיה מרוחקות ממנו הרבה וכן כתב הר"ן אבל לענין שבת לא בעינן מחיצות אלא כדי שלא יהא רבים בוקעין שם וכיון שחקק בה מחיצות י' מקיפים אותו מבחוץ לא חיישינן אם סמוכין לחקק או מרוחקים ממנו אף על גב דהך מחיצה י' היא בין חקק ומחיצה קיי"ל דמצטרפין וכו' הרי להדיא דתרווייהו נקטו בלשונם דיש בגובה המחיצות שעור רה"י ע"י צירוף החקק עם המחיצה וזה שייך אפילו בבית שנמוך אף מבחוץ בפחות מי' ומה שכתבו מקיפות אותו מבחוץ ר"ל מבחוץ להחקק וק"ל ולדבריהם לק"מ הנ"ל כיון דשפיר מצרפינן המחיצה שאחוריה אל מקום החקק והוי מקום החקק רה"י גמור ע"י ג' מחיצות וממילא אף כל אורך המבוי שאחרי מקום

החקק אף דאין לה מכל צד כ"א מחיצות פחות מי' הוי חורי רה"י כמו הכא והוי כולה רה"י ד"ת וניתר בלחי וקורה ודלא כהא"ע שהוקש' לו שם על יתר אורך המבוי במה יותר ונעלם ממנו דין דהכא מחורי רה"י ע"ש בדבריו כי לענ"ד אינם עולים להלכה והעיקר כנ"ל אלא דשטת הרא"ש צ"ע:

**סעיף טז**

עיין סי' שנ"ג סעיף ב' מ"ש שם:

**סעיף יח**

במ"א ס"ק י"ד ונ"ל דאע"פ שעמוקה י' הוי כרמלית דרבנן כמו קרפף יותר מסאתים זה ודאי דסתם ים הנאמר בש"ס ע"כ לא מההוא טעמא הוא דהוי כרמלית אבל מדאורייתא הוי רה"י מדמיא לא מבטלי מחיצות ובבור להכי הזורק לתוכו חייב א"כ אמאי נאמר שם נמי דף ק' הזורק מים לאיסרטי' פטור ומה שכתב לתרץ בשם מהר"מ דסתם ים אינו מתלקט י' מתוך ד' צ"ע דהא דף הנ"ל פרש"י בדברי ר"ש אומר וכו' ואע"ג דשאר ים נמי עמוק הוא ואי דשאר ים אינו מתלקט כנ"ל מה רבותא דעומק הא עומק כזה לאו מידי הוא ומה ענינו לגומא שהוא עמוקה י' ורחב ד' במקום אחד להכי היה נלענ"ד הטעם דכמו שר"ה מתבטל במקום ימים ונהרות מדאינו נוח תשמישן כן הרה"י מתבטל וכדפרש"י עירובין דף פ"ז אמת המים אפילו ברה"י כרמלית הוא והטעם מפני שאין לאדם שום שמוש בהרשות בלתי מה שהמים מתכנסים שם והמים אינם קווים וקיימים אלא כל רגע הנהו אזלו ואחרינא אתי משא"כ מים בבור שקוו וקיימו להכי לא מבטלי מחיצה וחילוק זה איתא בהראב"ד פט"ו מה"ש בדין לשון ים להמעיין היטב בדבריו וא"כ אף ים המתלקט י' מתוך ד' כרמלית גמור הוא ד"ת ולא דין קרפף ולהכי הזורק לתוכו פטור אלא דלפ"ז ק"ק מ"ש ימה של טבריה דלעיל משאר ימים בהנ"ל דף פ"ז דהוצרך רש"י ז"ל לומר שם ואע"ג דאכתי כרמלית היא דהא קרפף יותר מסאתים הוא להכי היותר מסתביר דהטעם פשוט [כשזכיתי לספר עבוה"ק שנדפס מחדש מצאתי בו שער ג' דף י"ב כתב בלשון זה וכן הנהרות והימים ואע"פ שיש בעומקן עשרה ורחבן ד' אינו חולקין רשות לעצמן להיות רה"י וכו' בד"א במים המכונסין שברשות הרבים שאין המחיצות נכרות אבל בור עמוק י' ורחב ד' אע"פ שהוא מלא מים רשות היחיד הוא שאין המים מבטלין מחיצות] שהרי מבואר בהה"מ פי"ד מה"ש בשם הרשב"א שעיקר החילוק בין פירות למים היינו משום דבמים מינכרים המחיצות ולא בפירות וא"כ עיין סי' שס"ג סעיף ל"ו שם הבאתי דעת הרמב"ן שס"ל כל שאינו רואה עצמו תוך המחיצות בטלים המחיצות מן התורה: ונהי דהרמב"ם ותוס' לא ס"ל הכי היינו במחיצות של יבשה משא"כ במחיצות שמים ממלאים אותם ואין כל התירם אלא משום דמ"מ מחיצותיהם

ניכרים כ"ע ס"ל דבימים ונהרות שבודאי אין העין שולט בכל צדדי המחיצות שוב לא עדיפי המים מפירות ומבטלים המחיצה ד"ת משא"כ ימה של טברי' שהיה העין שולט בה אך דא"כ לפ"ר קשה מה מקשה הסוגיא דף כ"ב ע"ב בבל נמי דהא מקיף לי' פרת והרי מחיצות שלהם בטלי אבל י"ל נהי דבטילין לגבי המקום שהמים עליו דלא לקרא ר"ה מ"מ מה שמקיפין היבשה לגבה לשטתם דביבשה לא ס"ל כרמב"ן ה"ה בבל ליהוי נקרא ר"ה דאורייתא:

**אמנם** שוב ראיתי בספר זרע אמת הנדפס מחדש כתב שם סי' ס"ה דף נ"ט דודאי מקרי בקעו בו רבים לשטת תוס' לענין דאתו רבים ומבטלי מחיצתא ומ"מ ר"ה לא הוי כיון דלאו להלוכא דרבים עביד ועם שהוא קצת דחוק מ"מ שטת הרמב"ן לענ"ד יותר מרווח וצ"ע:

**שם** בהג"ה בור העומד בכרמלית כו' היא דעת הרמב"ם עיין סי' ת"ט סעיף ב' במור"ם וכ' הב"י שדעת ההגהות בפ' ט"ו מה"ש כדעת האחרים שכתבו וכו' וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם וצ"ע איך אפשר לייחס דעת ההגהות לדעת האחרים שבהר"ן הא הם כתבו דאפילו בדבר המסויים איכא לאוקמא וכגון שאינו רחב ד' וקאי בכרמלית וכו' הרי דמוקמו מה דאמר ר"ש ותופסת עד י' דעד י' הוי כרמלית משום דמצא מין את מינו הא למעלה מי' לא שייך מצא מין את מינו דהא האויר נמי מקום פטור הוא ולהכי אף העמוד מקום פטור וההגהות החליטו דברשות דרבנן לא אשכחנא דין מ"פ כלל ומסיימי כדאמרינן פ"ק דשבת דאפילו קנה בן מאה אמה חשוב רה"י משמע להדיא דעתם דאפילו קנה מאה אמה ואינה רחב ד' בכרמלית נמי אינה מקום פטור וזה ליתא לדעת האחרים שבהר"ן. ולדעתם צ"ע די"ל ה"ה בור בכרמלית עמוק יותר מי' ואינו רחב ד' מ"פ היא כמו עמוד ועיין סי' ת"ט סעיף ב' וכ"ז דלא כדברי הב"י ז"ל וביותר תימא דבסוף הסימן כתב אבל לדעת האחרים א"א להמצא בו אלא רה"י וכרמלית לבד והברור דלדעת האחרים יש במציאות עמוד אף בכרמלית מ"פ בגבוה יותר מי' ואינו רחב ד':

**ובהגיע** דברים הנ"ל מול ידידי הגאון מוה' עקיבא איגר אבדק"ק פ"ל השיב בלשון זה לענ"ד אין להוציא כן מדברי ההגהות דהרי מתחילה כשבא לומר דצואה בכרמלית לא הוי מ"פ למד כן מדברי רב פ"ק דעירובין מצא מין את מינו וניער ואח"כ כתב ובית כסא שבין ב' בתים וכו' ואפילו את"ל דצואה בר"ה הוי מקום פטור הכא ברשות דרבנן לא אשכחן ולמד זה מקנה ברה"י ולכאורה הא כבר למדה מפ"ק דעירובין ולזה נראה דמה דקאמר הכא ברשויות דרבנן היינו רשות חצירות ובתים שלא עירבו דהוי רה"י גמור ובזה באמת אף בגבוה י' לא הוי מ"פ מש"ה הביא ראי' חדשה מקנה משום דבכה"ג

אף בגבוה י' כן או דבא לומר מלבד ראי' ראשונה אף אי נימא דבכרמלית הוי מ"פ מ"מ בכה"ג בב' בתים דהוי רה"י לא הוי מ"פ וכמבואר בהגהות ש"ע סי' שנ"ה דבכרמלית הוי ב' דעות ובב' בתים לכ"ע לא הוי מ"פ וא"כ עיקר ראי' ההגהות מקנה לדין האחרון בבה"כ בין ב' בתים אבל בכרמלית י"ל דס"ל ג"כ דבגבוה י' הוי מקום פטור עכ"ל.

**לזה** השבתי לו מ"ש ליישב הב"י אם כי קרוב שכיון האמת בהבנת הגה"מ. לא עלי תלונתו כ"א על הב"י ז"ל שעל כרחך לא הבינו על דרך זה דא"כ למה מביא לראי' שדעת ההגהות הוא כדעת האחרים שבהר"ן מסוף דבריהם שכתבו דברשויות דרבנן לא אשכחנא מ"פ כלל הא מזה פשיטא שאין ראי' כי מי לא ידע שברה"י אין עסק למ"פ אלא הי' לו להביא ראי' מריש דבריהם שכתבו להדיא לדידן וכו' מצא מין את מינו וביותר מבואר הרי הב"י מוסיף על סוף דבריהם משום דמצא מין את מינו א"ו הבין מדבריהם שכולל ומכנה כרמלית בשם רשויות דרבנן ומן הראי' מקנה מאה אמה הבין נמי דאפילו למעלה מעשרה אין מ"פ בכרמלית וכדנראה נמי ממסקנת כלל הב"י הכי אף בדעת האחרים ופשיטא דיפה השגתי עליו:

**ודע** דבענין זה אף דברי רש"י ז"ל צ"ע דאיך כתב דא"א לפרש ותופסת עד עשרה על מקום מסוים הרי בעצמו פי' בעירובין דף פ"ז תוך ד"ה התם ואע"ג דחשיב רב דימי מקום פטור בפחות מד' והכי קאמרי רבנן דשלשה לא הוי מ"פ וכו' דאיכא למימר דגבי רשויות דאורייתא דחשיבי הוי פחות מד' הסמוך להו בטל אצלן אבל לגבי כרמלית לא בטל מכי הוי רוחב שלשה ור"ל אלא הוא גופי' חשוב כרמלית ואסור להוציא ממנו לרה"י וא"כ הא שפיר על מקום מסוים זה כשעומד תוך כרמלית י"ל שאינו תופס למעלה מי' אבל י"ל דרש"י נמי סובר להלכה כשטת הפוסקים בסי' שמ"ו דאף ברשויות דרבנן אסור להחליף והיינו משום דתפסינן תי' רב אשי דלא איירי כלל הת"ק ורשב"ג באגפי' ולהחליף ואין הכרח כלל בין עומד בכרמלית או סמוך לו לבין עומד בר"ה ולא נשמע מעולם דיש כרמלית בפחות מד' ולא מסתביר לו לחלק מעצמו בין עומד בר"ה לעומד בכרמלית ובעירובין אך מפני ההכרח דלא ליהוי רב דימי כתנאי, הוא דהוכרח לחלק אליבי' בהכי תו יש להקשות על שטת רש"י ז"ל שכתב ובדבר מסוים ליכא לאוקמא וכו' ואי דלית בי' ד' למטה מי' מי הוי כרמלית ואי בדקאי בכרמלית כיון דלית בי' ד' הוי שם כרמלית עליו א"כ מצינו חומר בכרמלית מבר"ה דאילו בר"ה כה"ג מ"פ הוא וכו' וקשה הא לשיטתי' דינא דעולא שבסעין י' ברבים מכתפים עליו הוא אפילו באינו רחב ד' וא"כ דילמא ה"נ כי עומד עמוד כזה גבוה ט' בכרמלית הוי נמי כרמלית הואיל ורבים מכתפין עליו להכי אינו מ"פ ואינה תופס אלא עד י' לאפוקי למעלה מי' ומוכח מזה

דרש"י נמי סובר שטת הרמב"ם שם דדוקא ט' מצומצמים ושפיר דאי מש"ה אפילו עד י' אינו תופס וק"ל:

## סימן שמו

### סעיף א

וכן לא יעמוד אדם על מקום פטור וכו' בהטור איתא תו תחילה ובלבד שלא יוציא מרה"י למקום פטור ויעבירנו דרך מ"פ לרה"ר דרך מ"פ: וכתב הב"י על גירסא זו דהוא כעין הדין הנזכר בסמוך ובלבד שלא יטול מב"ה ויתן לעני ולכן השמיטוהו בש"ע ועיין ט"ז ובסי' שנ"ה סעיף א' בהג"ה הבאתי ראי' ברורה לדעתו] ולי נראה דחדוש הוא. כי לפ"ר ממה דתניא ובלבד שלא יחליף הי' מסתביר דהיינו דוקא כשלא הניח בנתיים על המ"פ אבל כשהניח שרי דהיינו הרישא אבל מ"פ מותר וכו' דזה אינו אלא דתרתי עביד תחילה עקר מר"ה והניח במ"פ וזה היתר גמור ושוב עקר ממקום פטור והניח ברה"י דנמי שרי אמנם באמת מוכח בעירובין דף פ"ז דזה נמי החלפה מקרי דאיתא שם אלא באגפי' ולהחליף והא. אתא רב דימי וכו' ובלבד שלא יחליף והיינו דמשמיענו הט. כתב תחילה ובלבד שלא יוציא מרה"י למ"פ ר"ל ויניח שם. ב ויעבירנו. ושוב כתב בדרך וא"צ לומר וכן לא יעמוד אדם עליו וכו' כבש"ע ואולם באמת דין זה דהניח במ"פ דיהא אסור מטעם החלפה קשה לי מאוד דא"כ מה גבול יש ואילו בא אחר לקחתו מן המ"פ להוציא שרי ומ"ש הוא מאחר שגיתי בזה כי מצאתי הלשון בסמ"ג דף י"ז ובלבד שלא יחליפו פי' שבני רה"י לא יקחו אליהם חפץ שבני ר"ה נתנו שם הרי להדיא דאחר נמי אסור] ולהכי מסתביר לי דדוקא כ"ז שהוא עדיין על עמדו אז אפילו נח מקרי מחלפה דנראה כמזלזל באיסור שבת ואסור אבל אם עקר ממקום זה והלך לו בתר שהוציא מרה"י והניח על גבי המ"פ ושוב חזר ובא לעקור ממ"פ לר"ה אין ה"נ דשרי ולא גרע מאחר ומ"מ אף דמסתביר לי הכי קשה עלי להמציא דינן בלא ראי' וצ"ע.

**בגמרא** איתא על דין זה ואם נטל ונתן שלשתן פטורים לימא תיהוי תיובתא דרבא דאמר המעביר חפץ מתחילת ד' לסוף ד' בר"ה אע"פ שהעבירו דרך עליו חייב התם לא נח הכא נח ופי' רש"י דרך עליו שהגביה למעלה מי' דלא שליט בי' אויר ר"ה והוי מ"פ לא נח במקום פטור והוי לי' עקירה והנחה בר"ה הכא נח במקום פטור ביד העומד על האסקופה והתוס' שם לא ניחא להו בפי' רש"י ופירשו כפי' ר"ח שהעבירו דרך עליו שהעבירו לפניו נגד גופו דה"א כיון שהגיע כנגדו הוי כמונח ונמצא שלא העביר ד' אמות ביחד ומשני התם לא נח דאין זה הנחה עכ"ל ויש לתמוה דבשלמא לפרש"י שפיר משני התם לא נח במ"פ והיינו משום שהעביר דהיינו שהלך עם החפץ ד"א בר"ה אלא

שהחפץ הי' מוגבה למעלה מי' וכיון שקי"ל מהלך לאו כעומד דמי שפיר דלא נח במ"פ משא"כ זה העומד על מ"פ מקרי מה שבידו בעמידתו במ"פ להנחה במ"פ אבל לפי' תוס' דהמעביר דרך עליו היינו מימינו לשמאלו דרך פניו והוא עמד על עמדו וחשוב לי' מ"פ מה שמגיע החפץ נגד גופו דהוי כנח תוך ד"א שהוא מ"פ א"כ מאי משני התם לא נח הכא נח מ"ש הא בתרווייהו גופו עמד והעביר אך ביד ממקום למקום והמהרש"א כנראה רוצה לתרץ תמי' זו וכתב בלשון זה ומיהו הך דהכא הוי טפי נח מדרבא דכיון שהאדם נח על האסקופה שהוא מ"פ והחפץ כשבא כנגדו במ"פ מקרי שפיר נח משא"כ בההוא דרבא וא"י מה קאמר דהא כשבא תוך ד"א נגד גופו נמי נח במ"פ דהא הנחה תוך ד"א כהנחה במ"פ דמי אבל לענ"ד עיקר הפי' בתוס' הכי ומשני התם לא נח דאין זה מה שהעביר היד בפעם אחד בלא הנחה כלל חשובה הנחה ומה דקאמר הכא נח כלומר דאיירי שעיכב מיד בהגיעה נגד גופו כ"ש מלהניעה שעכבה זו חשוב הנחה לפטור ות"ל יתברך פי' זה למדתי מדעתי ומצאתיו בהשגות הראב"ד פי"ב מה"ש הלכה י"ד דז"ל אלא כך פירשו האדם העומד ונוטל חפץ מיד ימינו ומניחו בשמאלו לסוף ד"א אע"פ שכשהגיע לנגד עצמו הרי הוא שמו שהניחו באמצע שהוא מ"פ כיון שלא הניחו חייב ואם הניחו או עכבו בידו שם מעט פטור כמו שאמרו אדם עומד על האסקופה וכו' עכ"ל הרי להדיא כדפרשתי וא"כ דדוקא כשנח היד בפגיעה נגד גופו מעט הוא דבדיעבד פטור הא בשהניעה ידו בפעם אחד זה לא מקרי כלל החלפה וחייב מדינא דרבא המעביר דרך עליו [ומינה דמה דנאמר לק' ולהחליף דרך מ"פ ברשויות דרבנן יש מתירין ע"כ היינו בשעכ"פ נח משהו מתניעתו בהגיעו נגד המ"פ דאל"ה כיון דלא מקרי כלל החלפה וחייב ברשויות דאורייתא מה"ת להתירו ברשיות דרבנן עיין ודוק כי צ"ע על הפוסקים שלא התעוררו בזה ובפרט בסי' שכ"ה הי"א הראשונים דברים אלו אינם מוכרחים לכן הגהתי]:

**סעיף ג**

הג"ה ולכן וכו' או שיש לה ב' מחיצות מן הצדדים שהן רחבן ד' ומשקוף עלי' רחבה ד'. כתב המ"א צ"ע דהא בס"ס וכו' ואין לומר שהפתח נחשב למחיצה ג' א"כ במחיצה א' סגי והא"ר והת"ש דחקו ע"ש. ובעניותי א"י מה קשיא כל עיקר שהרי זה ובלבד שכתב הרמ"א קאי על העומד בכרמלית דהיינו בקעה ורוצה לטלטל ממנו על האסקופה וא"כ הא ודאי שהפתח נחשב למחיצה ובמחיצה אחת מן הצד אף שהיא דבוקה ואמרינן נמי פי תקרה על הקורה הא אין להאסקופה אלא ג' מחיצות ונמצא לא מיבעי' לשטת הרמב"ם דג' מחיצות הוא כרמלית דאורייתא דפשיטא דשרי מכרמלית לכרמלית תוך

ד"א אלא אפילו לשטת הפוסקים דג' מחיצות רה"י דאורייתא אלא שהחכמים אסרו לטלטל תוכה אטו רה"ר ועשאוהו כרמלית מדרבנן [ועיין ריש סי' שמ"ה שם מבואר פלוגתא זו] הא לא עדיפא אסקופה זו מקרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה שנמי רה"י היא דאורייתא ומ"מ מותר לטלטל ממנו לכרמלית אחר מפני הטעם המבואר דאי לא הא לא קיימא הא ולהכי צריך שני מחיצות ועם הפתח הוא ג' וע"י הפ"ת הוא גדור בד' מחיצות והוי רה"י גמור ואסור מכרמלית עליו וזה ברור ועיין סי' שע"ד סעיף ב':

**מה** שמעתיק פה המ"א בשם מהרי"ל כבר כתבתי בצדו שדבריו צ"ע כי אי' מקום לחומרא זו כי פי' ר"ח אינו אלא לשמואל וממילא נשמע דלרב אפילו הרביעית במילואה נמי אמרינן פ"ת ולא נחלק ר"ת אלא שמתיר לרב אפילו בב' ועיין בב"י ס"ס שס"א והמ"א ריש סי' שמ"ו מעתיקו ואינו מרגיש ואולם כעת רואה אני שנמי הרגיש הת"ש:

בס"ק הנ"ל

**כתב** המ"א וא"כ אם יש בליטה וכו' נ"ב ר"ל גגין שלנו הבולטין כבסוף ההג"ה מכשיר ע"י צ"ה ועיין ט"ז סי' שס"ה ססק"ו וכנראה דעתו ע"פ דעת הרמב"ם שבסי' שס"ב:

## סימן שמז

בש"ע שניהם פטורים אבל אסורים מדרבנן וכן פי' רש"י ז"ל דף ג' דאיתא פטורי דאתי לידי חיוב חטאת קתני כגון עקירות דאיכא למיגזר דילמא גמר לה נשמע נמי מיני' דאיסור עקירה בלא הנחה אינה אלא דרבנן משום גזירה וקשה למה לא יהי' איסור מדאורייתא כחצי שעור דאסור מן התורה הן אמת למה שר"ל הח"צ סי' פ"ו דלדעת הרא"ש זה לא נאמר אלא באיסורי אכילה ולא באיסורי שבת ניחא אבל זה ליתא כדעמד עליהם המ"ל פי"ח מה"ש מדאיתא ברש"י שבת דף ע"ד דאף באיסור אפי' שייך חצי שיעור אסור מן התורה וע"כ לומר דעקירה בלא הנחה לא מקרי חצי שעור אלא חצי מלאכה ואף דנמי שייך גבי' חזי' לאצטרופי מ"מ בפי' מיעטה התורה מדכתיב בעשותה העושה את כולה ולא העושה מקצתה. ובל"ז ההכרח נמי לומר דאינו דומה חצי מלאכה לחצי שעור בגמר מלאכה דאל"כ איך שרי אפילו מדרבנן לטלטל פחות מד' אמות בר"ה נימא דהוי כחצי שעור א"ו שאינו דומה וק"ל ובל"ז אפשר דמעיקרא לק"מ דלא שייך בזה חזי לאצטרופי דהא בעינן עקירה משעה ראשונה לכך וק"ל:

## סימן שמט

### סעיף ה

ואפילו בכרמלית. זה מדעת הב"י ז"ל עצמו שהוציא הכי (כל מה שכתב מן תיבה זו ממה עד לסוף הסימן הם דברי עצמו) ממה דגרסי' בפרק כירה וכו' עד לבסוף וכתבו

תוס' דלהוליך פחות מד"א אפילו בה"ש נמי גזרו ולומד מזה אף דקיי"ל כל שהוא משום שבות לא גזרו בה"ש ה"ה כרמלית אף דשאר שבותין שרי כדקיי"ל כרבא מ"מ שבות זה חמור ואסור ומ"ש הב"י וכ"כ הכל בו לא קאי אלא על מה שהביא בשם ר"י דהיתר דפחות מד"א אינו אלא ביושב בנתיים ולא בעומד ור"ל עומד לכתף שזה איתא נמי בכל בו דף כ"ח ע"ב דז"ל הוליך חפץ פ"פ מד"א אפילו כל היום מותר בד"א כשעמד לנוח אבל עמד לתקן המשא שעליו חייב כמי שהלך עד ד' אמות השניות והא"ע לא עיין בהכ"ב וכתב דהכ"ב אייריי ברה"י ולא הוא אלא דאדרבא הכ"ב משוה היתר דפחות מד"א עם היתר דסעיף ג' ובשניהם כתב דמותר כנ"ל אפילו לכתחילה:

**והאמת** כי תמה אני על הכ"ב מן הסוגיית שמביא הב"י שמבואר להדיא לאיסור לכל הפחות בר"ה. ועל הש"ע איפכא קשיא לו אם ההיתר של חבירו לחבירו יהא מותר אף לדבר הרשות כדפי' סעיף ג' ופחות פחות יהא אסור אפילו בכרמלית א"כ למה השוה אותן הרמב"ם וש"ע בסי' ש"א גבי תפילין ולכל הפחות הי' להם אף שם להתנות שאם יש אתו אחרים שעדיף ע"י נתינה לחבירו ואולם הראב"ד באמת כתב אף על ההיתר דחבירו לחבירו כל זה לא התירו אלא במקום הדחק וצ"ע ומעתה מ"ש הא"ע נמי דיש תקנה להולכת תינוק למול מרה"י לכרמלית ע"י זה עוקר וזה מניח ליתא ל"מ לדעת האחרונים שם אלא אפילו לדעתי שם הא שבות דע"י זה עוקר וזה מניח נמי מבואר בתוס' דף ל"ג בעירובין ובהרא"ש שם דמודה נמי רבי דאפילו בה"ש אסור ולדעת הב"י דמדמה כרמלית לבה"ש ממילא אף זה בכרמלית נמי אסור [אך עיין תשו' ע"ה סי' ק"ד] [ודע שאין ללמוד שום צד היתר בתינוק למולו מכח קושי' תוס' ריש ר"א דמילה מצד חי נושא את עצמו דהתוס' לא הקשו אלא דיתירו התינוק ולא ליהוי כפות משא"כ לדידן להוציא התינוק מכותל דגרע מכפות פשיטא דלא שייך כלל חי נושא את עצמו] ומ"ש הא"ע מ"מ כאן בעסק מצוה כיון דפחות פחות מד"א שרינן לכתחילה דהוא שבות חמור דאפילו בה"ש אסור וכו' נעלם ממנו דשבות דזה עוקר וזה מניח דכותי' הוא כנ"ל ומ"ש כיון דפחות פחות מד"א שרינן לכתחילה וא"כ עדיין יוכל לומר נהי דמדין ק"ו לא אתי מ"מ אתי בבנין אב אבל לענ"ד חלה בזה תניא בדלא תניא כי מה שנוהגין היינו כדכתב הט"ז נושאין אותה ע"י הושטה מאחד לחבירו בפחות מד"א ומ"ש הט"ז לבסוף ואח"כ יטלטלוהו ישראל בפחות פחות מד"א לדעתי נמי ר"ל ע"י חבירו לחבירו קורא אותן נמי פחות פחות יען שכל אחד אינו נושא ד"א בפעם אחד אבל להתיר לאחד פחות פחות מד"א לענ"ד שבות חמור כזה אף בעסק מצוה זו לא התירו כי מה כולו האי ליזלו

המתעסקים בהמצוה לביתו של תינוק למולו שם כדעבדינן בחורף וכה"ג השבות דזה עוקר וזה מניח נמי לענ"ד דאסור ומ"ש הא"ע ותו דהא התוס' וכו' לקמן נדבר בו:
**אמנם** התיקון דעמידת כלי ודאי נכון אמנם מה שמסיים דלחלופי מכרמלית דרך מ"פ לרה"י שרי וזה לא אזיל אלא להיש מתירין שבסי' שמ"ו סוף סעיף א' וגם דוקא להי"א שבסי' שמ"ה סס"ז והוא היתר דחוק (ויותר יש לענ"ד למיעבד שזה המניח התינוק מהבית על הכלי שלפני הבית ילך לו ואחר יבא ליקחנו מן הכלי וכן יעשו לפני הבהכ"נ שאחד יניחנו על הכלי ואחר יקחנו ויביאנו משם לבהכ"נ דזה לענ"ד לכ"ע שרי ואפילו אם גם לנו דין ר"ה ועיין סי' שמ"ו ס"א ועיין לעיל שמ"ו ששגיתי בזה]:
**והנה** קבלתי איגרת מהרב הגדול מו"ה עקיבא אבד"קק פ"ל כתב לי בל' זה ובההוא ענינא חידוש בעיני במה דטרחו האחרונים הט"ז ס"ס שמ"ט והא"ע שם למצוא תקנה להיתר טלטול תינוק למול בבה"נ בעיר שאין שם עירוב ולא הזהירו דמ"מ אם מפתח בהכ"נ לכסא של אלי' יותר מד"א שאין לאדם א' להוליכו לשם כיון דשבת בתוך הבית ואף בבהכ"נ יש לדון להקל ע"י המ"א סי' שס"ו סק"י עכ"פ אם מלין בבית כדרך בימות החורף בודאי ראוי ליזהר בזה על זה השיבותי לו בלשון זה א"י אנה מצא דאם אדם נכנס מביתו לבית חבירו בלא עירוב ומלבושיו עליו והפשיטן בבית חבירו שיהי' אסורין בטלטול חוץ לד"א זה לא מצינן אלא בחצר של רבים שלא עירבו שגזרו חכמים על הטלטול חוץ לד"א משום לתא דר"ה אבל בבית של יחיד נהי שאסרו הטלטול מרשותו לרשות חבירו משום לתא דרה"י ור"ה דשני רשיות הן אבל הטלטול ברה"י גמור מה"ת איסורו ובודאי שרי וה"ה לתינוק זה וע"כ לא דברו בבהכ"נ אלא כי היכי דלא תיהוי כחצר דרבים אבל בבית של יחיד לא ס"ד שהרי זה שבא לביתו אורח הוא ואינו אוסר:
**לזה** השיב לי מה שכתב מעכ"ת דלא מצינן דכלים ששבתו בחצר שהובאו בהיתר לחצר אחר שיהיו שם אסורים לטלטל באמת כך הי' הדבר פשוט אצלי בלמדי מס' עירובין בעה"י וכעת אין בזכרוני אם הוצאתי כן בהכרח או מסברא. ואך כעת רואה אני שהדבר מפורש כן בא"ע סי' שס"ג בסוף ס"ג בסוף דבריו במ"ש אם המשקים היו עומדים וכו' לזה חזר והשבתי לו שיעיין במס' שבת דף ק"ל ע"ב ברש"י ד"ה מה חצר וכו' מותר לטלטל בכולה מה שנמצא בתוכה או בגדיו שהוציאן מן הבית לתוכו דרך מלבוש פושטן ומטלטלן בכולה לדברי הכל ומ"ש לי מר שמצא בא"ע סי' שס"ו הספר אין בידי כעת לעיין בו ואף אם באולי יביא שם ראי' מקדמון שחולק ואוסר יוכל להיות בחצר דרבים שאינו מעורב אבל בבית דיחיד לענ"ד לא ס"ד דשום אדם:

**תו** כתבתי לו אז בלשון זה מה שכתבתי למר מכבר במה שהמציא המ"א בסי' שע"ה והת"ש בסי' שנ"ה שהרעי שבגוף האדם חשובה כלים ששבתו תוך הבית שאין דעתי נוחה כלל בסברא כזו מפני שבטלה לגבי הגוף מצאתי ת"ל בתוס' עירובין דף כ' תוך ד"ה לא יעמוד כתבו ועוד נראה לפרש וכו' משום דמבטלי אגב גופא וגדולה מזה מצאתי ברש"י עירובין דף ד' ד"ה הי' לובש דאפילו כלים שאדם לובש בטלים לגבי הגוף ומזה מסתביר לי מה דנאמר בעירובין צ"א משכחת לה בכומתא וסודרא ולא בפשוט משכחת לה בהוציאן דרך מלבוש אלא משום דכומתא וסודרא מיד שהאדם בא לתוך ביתו דרכן לפשטן וכשרוצה לצאת הוא דלובשן ולהכי מקרי כלים ששבתו כדפרש"י בכומתא וסודרא דרא ששבתו בתוך הבית משא"כ דרך משל כלים שהי' לבוש בכניסת שבת ובלילה הוציאן נמי דרך מלבוש בלא פשיטה בנתיים ושוב בהחצר פושטן אין ה"נ דמותרים לטלטל שם דלא מקרי כלל במה דהוי עליו דרך מלבוש בהיותו בבית כלים ששבתו תוך הבית מפני שבטלים לגבי גופא עכ"ל וע"ז עדן לא השיב:

**ובתוך** אותן ימים חזרתו על מס' עירובין כתבתי אמנם דעת רש"י הנ"ל דמס' שבת דף ק"ל תמוה לי שהרי איתא עירובין ע"ו ע"ב אין בו ד' מאי אמר רב אויר שתי רשויות שולטת בו לא יזיז בו אפילו מלא נימא ופרש"י רשות שתי החצירות שולטת בו ואוסרן על זה ובהריטב"א מבאר יותר דהוי כמוציא מחצר לחצר ורב לטעמי' דאיירי בשערבו ולהכי גוזר אף לר"ש אף בכלים ששבתו על גבו אטו כלים ששבתו בבית [וזה נמי לשון הרב רבינו יונתן ולא דמי לבקעה או לר"ה דמותר לטלטל חפץ מתחילת ד' לסוף ד' דהתם כל אותם פחות מד' אמות חדא רשותא הוא והכא רשות ראובן ושמעון שולט בכל טפח אבל כשרוחב הכותל ד' אין רשות אחד מהן שולט בו והוא הוי רה"י בלא בעלים שמותר לטלטל בכולו עכ"ל ואפשר משום דגבוה י' לא ניחא תשמישייהו ולהכי חשוב כבלא בעלים] הרי מבואר דלכ"ע כלים ששבתו אף דבאו דרך היתר להחצר שלפני הבית ואינו מעורב כגון דרך מלבוש או ע"י גוי דאסור להזיזו אפי' כמלא נימא שהרי בחצר זה רשות הבתים שולטים בו וכל פורתא ופורתא הוי כמוציא מחצר לחצר כלים ששבתו בבית וק"ו הוא משם וע"כ לא פליג ר"י אלא משום דאין בו ד' ומקום פטור הוא אבל בחצר תמה אני אם יש מי שפליג על סברת רב דרשות שני בני אדם שולטת בו לא יהא חשוב כשני חצירות לענין כלים ששבתו תוך הבית ואין בידי ליישב אלא על פי סברא הנ"ל שהוצאתי מדעתי דמלבושי' שהאדם לובש בטלים לגבו וכנ"ל ואילו מ"ש רש"י ז"ל הנ"ל או בגדיו וכו' ר"ל מלבושים כאלו שלא כדרך כומתא וסודרא אלא שלא היו מופשטים כלל כך עלה בדעתי ליישב רש"י ז"ל מתמיהתי:

**אמנם** שוב מצאתי בתוס' עירובין צ"א ע"ב ד"ה וכלים להדיא פי' בכל החצירות דאי באותו חצר ותו לא אפילו שבתו בבית נמי ומיירי לרב כשלא ערבו חצירות עם בתים הרי להדיא כמשמעות הפשוט דרש"י הנ"ל אפילו כלים ששבתו ממש בבית נמי שרו לרב וזה א"י ליישב וגם א"י מה דחקם לפי' זה נהי דבתירוץ הגמרא שם דהחכמים איירי בעירבו בתים עם חצר דאז ודאי מוכרח דמה דקתני וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר ע"כ לחצר אחר דאי באותו חצר פשיטא דאפילו שבתו בבית שרי שהרי עירבו אבל לרב דאיירי בלא ערבו אדרבא משמע בפשוט שמותרין בחצר היינו באותו חצר וגם בחצר אחר דאילו כלים ששבתו בבית אף באותו חצר אסור אם באו לשם דרך מלבוש משום סברת רב עצמו דכל פורתא ופורתא חשוב כמחצר לחצר וצ"ע רב ולהכי כהיום יום ג' כ"ו מנחם תקנ"ט שאלתי לו הספר א"ע לעיין בו ומצאתי בו ת"ל בשם עה"ק ש"ג דין ב' וז"ל כלים ששבתו בבית שיצאו לחצר שלא עירבה עמהם אסור לטלטל אלא ד' אמות עכ"ל הרי להדיא שחולק על תוספות ומשמעות פרש"י הנ"ל אבל תימא לי אילו יצא לו דינו מדברי רב הנ"ל כדתמהתי על התוס' א"י מה שדקדק אלא ד"א הא רב אפי' כמלא נימא אוסר מטעם הריטב"א כנ"ל וצ"ע בגוף ספר עה"ק צר לי שאיני בידי ובלא עיין תוכו יראה לי על כורחי דלא סובר טעמא דרב כהריטב"א ואפשר דלא ניחא לו בו משום שהרי בר"ה גמור מותר לטלטל תוך ד"א אפילו מדרבנן) אלא בפשוט דלגבי כלים ששבתו בבית נתנו החכמים בגזירתם על חצר שלא עירבו דין רה"ר שאסור חוץ לד"א ולשון רב אפילו כמלא נימא אפשר סובר שהוא ל"ד אלא ר"ל כמלא נימא חוץ לד"א ודוחק וצ"ע יהי' איך שיהי' נלענ"ד פשוט וברור שמה שכתב הא"ע שם ועפ"ז יש להזהיר אותן שקונים משקים בשבת ע"י גוי שמביאן מחצר אחר שלא עירב עמהם אע"פ שהובא כבר לביתם אסורין בטלטול בביתו כ"א בתוך ד"א הוא לענ"ד טעות גמור כי מה ענין בית של יחיד לחצר שלא עירב בין לטעם הריטב"א הנ"ל ובין למשמעות טעמו שנתנו החכמים עליו דין רה"ר היינו בחצר שלא עירב שרשות רבים שם ושייך לתא דר"ה אבל בבית מה ענין לחלק ברה"י גמור בין תוך ד"א לחוץ ד"א ובודאי היתר גמור הוא ודוק:

**ובזה** אין צורך נמי למה שכתב לו החכם הרב הנ"ל שי' באיגרת די"ט אדר תקנ"ט בלשון זה ובזה הסברתי לי דברי הש"ס עירובין פ"ז ע"ב והא ר"י ברשויות דרבנן נמי אמר ולכאורה תמוה דמה בכך דאפסקי' מ"פ ולית כאן איסור הוצאה מרשות לרשות חבירו הא מ"מ כשמורידין מהכותל לחצר אסורים כמו כומתא וסודרא ופירשתי לי דפרכת הש"ס דכל דלית כאן איסור הוצאה מרשות לרשות כיון דאפסקי' מ"פ שוב רשאי לטלטל תוך ד"א עכ"ל ולפ"ר אף דדבריו עולים בשטת עה"ק הנ"ל מ"מ אינם עולים לשטת

הריטב"א דלדידי' כמלא נימא דדוקא כנ"ל אבל באמת אפילו ריח קושי' אין בזה דשם כיון דהחצירות כל אחד עם בתיהם שוב כל החצר עם הבתים חשוב רשות אחד והוי כמו כומתא וסודרא שבא לבית דלכ"ע שרי לטלטולי בכל הבית אף ששבתו בבית אחר ולא נתערב עם הבית ששבתו וכל זה ברור כשמש. אח"כ כל הנ"ל כתבתי גם כן להרב שי' הנ"ל ולא השיב לי מאומה על כל הנ"ל ושתיקה כהודאה דמי':

## סימן שב

### סעיף ב

לא יעמוד אדם בהריטב"א שם איתא בשם הירושלמי לא סוף דבר עומד ברה"י ומשתין בר"ה אלא אפילו עומד בר"ה והן מתגלגין ויורדים לרה"י אסור אמר ר' יוסי בר' בון לא סוף דבר עומד בר"ה ומשתין ברה"י אלא אפילו עומד ברה"י ומשתין ברה"י ומתגלגלין ויורדין לר"ה אסור אמר ר' יסא הדא אמרה סילון העומד בר"ה גבוה י' ורוחב ד' אין שופכין לתוכו מים שמתגלגלין ויורדין עכ"ל וצ"ע שלא הוזכר בפוסקים אמנם בסעיף א' נאמר אבל לא יעמוד ברה"י ויוציא ראשו לר"ה וישתה וכו' דכיון שהוא צריך להם וכו' וז"ל הרא"ש (שהובא בקיצור בהמ"א) ופרש"י וליכא למימר דשתיית מים ליהוי הכנסה כשמשתין ורק דלא דמי להתם דהתם קעקר מרשות זו לרשות זו ועביד הנחה ברשות אחר אבל שותה עביד הנחה ועקירה בחד רשותא דהא ברשות שהוא שותה בו פיו עומד ובפיו נחין מיד ואע"פ שהן חוזרין ונבלעין במעיו אין חשש הואיל ונחו בפיו שהוא מקום פטור וכו' מיהו קשה הא דאמר בשמעתא קמייתא דשבת גבי היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ משחשיכה דאי שדי לי' אתי לידי חיוב חטאת ליקנס' והיכי אתי לידי חיוב אי שדי להו וי"ל דהתם לא חשוב הנחת הפירות בידו כמונחין במ"פ כיון שלא נתן החפץ לידו ממקום אחר אחרי שהוציאוהו לר"ה כמו גבי שתי' שנתן המים לתוך פיו עכ"ל וכן הוא בתוס' עירובין דף ק"י ויש לתמוה דא"כ מה רעין על המתני' ריש שבת פשט בעה"ב את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה והכניס בעה"ב חייב ואיך יתחייב על נטילה זו מ"ש נטילה זו מנטילת הבאת המים לתוך פיו שחשובים המים נחים במקום פטור וממ"פ מכניס לרה"י ה"נ ניהוי נטילה זו מונח במ"פ ומשם מכניס לרה"י. והא"ע סי' שמ"ט כתב ותו דהא התוס' ורא"ש כתבו בשם רש"י באדם שמוציא ראשו ופיו לר"ה דיכול לשתות מכלי שבר"ה והטעם דפיו שבר"ה הוי מ"פ כיון שגופו ברה"י וכיון דהמשקה שוהה קצת תוך פיו קודם בליעתו הוי כמו שנח במ"פ. ולמדו מזה דאדם שמושיט ידו לרה"ר ליטול משם חפץ ונטלו מר"ה ושהה שם קצת בידו הוי כמו שנח במ"פ ולפ"ז בנ"ד כיון שהושיטה ידה לבית ונוטלת התינוק ושהתה ידה קצת בבית

הוי כנח במ"פ וכו' ע"כ היתר הנ"ל הוא ברור כנראה לומד בדעתם שפירשו המתני' דלעיל שאינו חייב הבעל בית אלא בלא שהה קצת ובשהה קצת אף מותר לכתחילה וחלילה לי לחושדם בדעת זו כי מי האדם שיאמר שהמשקה שלוקח לתוך פיו. ומבליע מיד כדרך כל שותה יהא חשוב יותר שיהי' במ"פ ממה שלוקח חפץ בידו והדר מכניסו בלי ספק זה שהיו יותר ותו דלדעתו מי לא אפשר לשתות בלי שום שיהיו קצת בפיו דלא הוי הנחה בפיו במ"פ לדידי' וא"כ נשאר הקושי' דליהוי אסור מכח חילוף ומה משני אבל הכא אי אפשר בלא הנחה בפיו במ"פ ומה בכך שא"א בלא הנחה הא אפשר בלא שיהוי קצת לשטתו שלא חשובה הנחה וחייב לכן יותר נוח לי להסכים במה שדחק עצמו ידידי החריף מו"ה מרדכי ליסר שבמתני' שעביד עקירה בהיד אי אפשר שתהא חשוב הנחה במ"פ שהרי הנחה זו היא גופה העקירה משא"כ בשותה וראשו בחוץ ומסתמא שותה ברה"ר מן כלי שנוטל בידו נמצא נטילת הכלי עם המים הוא העקירה ושוב כשבאים מן הכלי לפיו חשובה הנחה במ"פ:

**ועדיין** תמצית הדברים צ"ע מאין יבא שיקרא הראש מ"פ כיון דקיי"ל מחשבתו משוי לי' מקום והוי הראש ופיו כמקום ד' ומדוע ליהוי מ"פ ואף דזה רצה לתקן המ"א במ"ש כיון שהוא במקום אחד ופיו במקום אחר וא"י נהי דאיתא שבת דף ג' ע"ב פשיטא לי ידו של אדם אינה לא כר"ה ולא כרה"י ואפשר לומר דמש"ה שאינו לא רשות זה ולא זה ממילא הוא מ"פ זה ליתא כי עיין פרש"י שם דהיינו דאינה נגררת אחר רשות שהוא עומד בה אלא אדרבה אחר רשות שהיד שם וא"כ נהי דהיכי שעומד ברה"י ושותה בר"ה י"ל מדנגרר הראש בתר ר"ה והוא למעלה מי' דהכי הוי קומת איש מסתמא ובאויר ר"ה חשוב במ"פ (ועכ"ז א"י מדוע לא ליהוי כרמלית כמו זיזין הבולטין בר"ה ורחבים ד' דאיתא בשם הרא"ש בסי' שמ"ה סעיף נ"ו שהם כרמלית ויש לדחוק) ומ"מ אם עומד בר"ה וראשו ופיו ברה"י דנמי משמע בגמרא דאינו אסור אלא משום גזירה ואיך אפשר שיהיה הראש שם מ"פ הא רה"י עולה עד לרקיע ואפילו כרמלית לא אפשר דתיעבד שם כדכתב שם ריש שבת דף ג' הנ"ל הרשב"א בחידושיו סוף ד"ה ה"ג רש"י ז"ל בלשון זה ותדע לך דהא פשט העני את ידו לפנים בודאי אינו נעשה כרמלית דרה"י עולה עד לרקיע:

**הן** אמת שבתוס' והרא"ש איכא לדחוקי שבאמת סוברים דדיוק הגמרא רישא רבנן וסיפא ר"מ אינו מן הבבא דלא יעמוד בר"ה וישתה ברה"י דזה באמת לכ"ע אסור בפשוט מצד האיסור הוצאה מרה"י לר"ה ומדאורייתא רק הדיוק מן הבבא דלא יעמוד ברה"י וישתה בר"ה דאז פיו בר"ה נעשה מ"פ. ואינו אסור כ"א מדרבנן דשמא יביאנו אצלו. מ"מ מלבד שאין הדעת סובל שיהא הדינין שבברייתא חלוקים בבא אחת יהא האיסור דאורייתא

בחיוב חטאת ובבא אחת יהא אך דרבנן ותו שבהדיא מבואר בהרמב"ם אבל אם היו כלים שאינן נאים וכו' מכניס ראשו בלבד ושותה במקומו וקשה ודאי הא בר"ה אינו נעשה מ"פ ואיך יוציא מרה"י לר"ה גופו המשקין ותו קשה לי איך אפשר להתיר משום דהוי הנחה במ"פ דאילו זה חשוב הנחה א"כ עני הפושט ידו לפנים ונתן בעל הבית לתוכו אמאי יפטר כשהוציאה הא עקירת גופו כעקירת חפץ דמי ועיקר הטעם דפטור משום דלא נח כמבואר ריש שבת והיינו כדפרשו שם רש"י ותוס' והרשב"א מפני שהיד בתר גופו גריר לענין זה דלא ליחשב הנחה ואיך יחשב הכא הפיו שהוא שלא במקום גופו הנחה במ"פ אמנם האמת שלשון רש"י עצמו אינו כלל בלשון הנ"ל שבתוס' ורא"ש אלא ז"ל והא ליכא למימר דשתית המים תהוי הכנסה כמשתין ורק דלא דמי דהתם קעקר מרשות זו ועביד הנחה ברשות זו אבל שותה עביד עקירה והנחה בחדא רשותא דהא ברשות שהוא שותה בהפיו עומד ובפיו הן נחין מיד ומדהוקשה להתוס' דמה בכך שבפיו שהוא נמי אותו הרשות שהמים בתוכו הם נחים הא מ"מ כשאח"כ מכניסם לגופו שהוא רשות אחר חוזר ומביאו מפיו לרשות אחר להכי דחקו עצמם להוסיף בפי' רש"י שהוא מ"פ: אמנם ז"ל הריטב"א עירובין דף כ' וי"ל דהא ליתא דבענין זה אין ראשו נגרר אחר גופו א"ו הם נידונית כרשות שעומדין שם ואין כאן הוצאה מרשות לרשות ואעפ"י שאחר שתיה בפיו הם נכנסים בגופו שהוא ברה"י מ"מ הוא לא עשה הנחה אלא בפיו שהוא עומד באותו רשות שהיו עומדין ומאליהם נגררין ובאין לגופו וכה"ג שרי אפילו לכתחילה ואפילו למי שאוסר להחליף ברשויות דרבנן והא דאמרינן לקמן שאם היה עומד ברשות אחת ורק או השתין ברשות אחרת שהוא חייב התם שגופו ופיו וראשו כולם עומדים ברשות אחת והא קים לן דמחשבתו משויא ליה מקום לחשבו עקירה אבל כל שפיו וגופו עומדין ברשות אחרת שורת הדין שמותר הוא לשתות משום אלולי גזירה זו שפי' רש"י ז"ל וכו' ע"ש ולידידי ודאי דל"ק נמי מה שהקשתי דלא מקרי הנחה מ"מ אף הוצאה מרשות עדיין לא מקרי בפיו כיון שעדיין רשות אחת הוא ומה שבאין לרשות אחר זה אינו עושה הוא אלא שממילא אזלו ונגררים:

**אך** עדיין קשה אף לפירושו דנהי דחיוב חטאת ליכא הא מ"מ אית' משנה מפורשת עירובין דף פ"ח חצר שפחותה מד"א אין שופכין לתוכה מים בשבת אלא א"כ עשו לה עוקא וכתב הטור סי' שנ"ז והוי כאילו שופך לר"ה הרי דאפילו הוא שופך בר"ה עצמו והמים נגררים מאליהם חשוב כאילו שופך לר"ה וה"נ נימא הכא וי"ל דהא זה אינו אלא מדרבנן וכדפרש"י שם וגזור רבנן עליה דילמא אתי למשרי זריקה בהדיא לר"ה וסובר הריטב"א דמסתבר להש"ס דגזירה זו לא שייכה אלא במידי דזריקה ולא במידי שאך

הוא עושה והא דבירושלמי הנ"ל אוסר אפילו במשתין ברה"י ומתגלגלין וכו' היה נראה לפ"ר שבאמת תלמודן מחולק בזה עם הירושלמי שהרי חזינן להדיא שהירושלמי באמת אף לא מוקי המתני' מטעם גזירה כבתלמודן שהרי ז"ל שם על המתני' דלא יעמוד וכו' ניחא ברה"י וישתה בר"ה בר"ה וישתה ברה"י אין פיו למעלה מי' טפחים (ואזיל בזה לשטתו כדאיתא בהרא"ש שבב"י סי' שמ"ה דאף זיזין הבולטים ורחבי' ד' לא הוי כרמלית ע"ש וק"ל] שניא היא שמתגלגלין ויורדין הרי בהדיא שמפרש המתני' מדינא ולא משום גזירה וא"כ י"ל דכל זה בפלוגתא דתלמודן נמי סובר דכל שאינו דרך זריקה לא גזרו חכמים במידי דממילא אזיל והירושלמי סובר דאין הבדל כדמבואר ולה"נ היה עולה על רוחי לפ"ר לומר דהיינו נמי שלא העתיקו הפוסקים חומרתו דגבי השתנה: אמנם באשר ראיתי שהא"ר מביא בשם עה"ק דין הירושלמי גבי השתנה להלכה ואף הריטב"א גופיה מעתיקו ומשמע שפוסק כותיה להלכה ע"כ לומר דסובר הריטב"א דמ"מ בזה מחולק תלמודן עם הירושלמי דאף די"ל דגבי השתנה מדמ"מ הוא חפץ להשתין למרחוק שפיר דגזרו אטו דילמא אתא להשתין לרשות אחר אבל בשתיה ודאי לא מסתביר להש"ס למיגזר במידי דאתא ממילא דנגזר הוצאת הראש לחוד בלא רובו אטו שישתה בלא הוצאת הראש כלל כמשמעות הירושלמי באמת פי' המתני' דזה לא שכיח כלל וע"י נטילת החפץ למקום שהוא עומד זה באמת הגזירה שבש"ס בחפצים הצריכין לו לפרש"י ודוק:

**ומעתה** הבט וראה מלבד שמה שכתב הא"ע סי' שמ"ט בשם התוס' ורא"ש ולמדו מזה וכו' כנ"ל ליתא לדעתי דאף התוס' מודים כשנוטל החפץ מר"ה ועביד העקירה שאי אפשר לחשוב הנחה במ"פ בהיד כיון שזה גופה עקירה היא (ותו איך ס"ד דהיכי דלא שהה קצת יהא חיוב חטאת ובלא שהה קצת יהא מותר גמור הא באחד עביד עקירה ואחד הנחה גזרו אטו דעבד הכל ובזה לא גזרו שהה קצת אטו לא שהה כלל] אף גם לשטתו מה זה שכתב ולפ"ז בנ"ד כיון שהושיטה ידה לבית ונוטלת התינוק ושהתה ידה קצת בבית הוי כנח במ"פ זה ודאי ליתא כמבואר לעיל בשם הרשב"א דברה"י אפילו כרמלית אינה אלא רה"י ממש הוא כיון שרה"י עולה עד לרקיע על כן לענ"ד אין ממש בהיתר זה זולת כדהסכמתי בהיתר האחרון שכתב שם ודו"ק.

## סימן שנא

במ"א סק"ה הכא שאני דכיון שהגג רה"י הוי הצינור דומיא דזיז ר"ל דומיא דזיז וחלון פתוח לו דהוי חורי רה"י וק"ל:

## סימן שנב

### סעיף א

גוללו אצלו. כתב הט"ז בגמרא וכו' ולמה התיר הטור בסתם ולק"מ דהטור סובר הפי' בגמרא באסקופה הנדרסת ר"ל כל אסקופה מדדרסין עליה הוי בזיון טפי דאלת"ה למה לו לאפלוגי בין אסקופה לגג ליפלוג בדידיה באסקופה גופה בין נדרסת ללא נדרסת א"ו כל אסקופה היא נדרסת ולהכי סתם ועל הרמב"ם מה שהקשה נמי ל"ק דהא להכי שינה ולא כתב כלל אלא הקורא בספר בכרמלית ור"ל משום דאסקופה דתמיד היא לפני רה"י דהיינו בית קשה קושי' הגמ' נגזר וכו' ומוכרח לשנוי באסקופ' ארוכה להכי נקיט בקיצור כרמלי' ור"ל כרמלית המיוחד בלא רה"י דליכא תו למגזר במידי וק"ל עכ"פ בזה יפה כתב הט"ז דפשיטא דהרמב"ם לא סבור כתי' הא"א דמה"ת למוקי' המתני' דלא כהלכתא ובאסקופה ארוכה ודאי כנראה דאף לא קשה ודילמא זריק להו דאפשר דאיירי בארוכ' שאין דרך ליזרק עליה וזה משמעות הסוגיא דלא מקשה אלא לתי' הא"א וכן כתב שם המהרש"א בתי' וא"כ דברי הה"מ ע"כ אינם מתפרשים על דרך בעל ספר א"ע שהוא מכח הקושי' ודילמא זרק להו דאז בשאר דברים יש חשש איסור תורה ובפרט למה שכתבתי פי' הרמב"ם דאיירי בכרמלית מיוחד פשיטא דאין מקום לגזירה זו א"ו דברי הה"מ פשיטיה כהבנת הב"י ורמ"א ומה שכתב שמשמע מתוך הסוגי' ר"ל בפשוט מלתי' דרבה ע"כ לשון ספר דוקא משום בזיון כתבי קודש ה"ה סתמא אף לתי' אביי ספר דוקא וכן כתב הריטב"א להדיא על תי' אביי וא"ת מה אירי' דנקט ספר וי"ל דאילו בעלמא לא הוי מפליג רבנן בין תוך ד"א לחוץ לד"א דכולה חדא גזירה היא ואי שרית בהא אתי למשרי בהא ומשום כבוד הספר הקילו שלא לגזור אלא בחוץ לד"א אך עדיין צ"ע מנ"ל לרמ"א להחמיר בנפל לכרמלית דהא י"ל אף הרשב"א ובה"מ לא החמירו אלא בנפל מכרמלית לר"ה תוך ד"א ומשום טעם הריטב"א והכל מדסברי בזה דלא כתוס' שהחליטו דלאביי ספר ל"ד מדקורא אותו שאינו אפילו שבות והם סברי דאף לאביי מסתמא ספר דוקא ומטעם הריטב"א ומה שאביי קורא אותו דאפילו שבות ליכא אפשר שדחקו דר"ל גוף הגזירה דאגודו בידו אטו נפל מידו תוך ד"א בכרמלית אפילו שבות אינו אבל מ"מ לולא בכתבי קודש היו משום לא פלוג גזרו כדכתב הריטב"א וכל זה בנפל מכרמלית לר"ה וכדאיירי הרמב"ם אבל כי נפל לכרמלית בזה ודאי נראה כדתמהו כל האחרונים ובפרט למה דפסקינן כרבא דשרי לכ"ע אמנם נראה דמשמע להרמ"א מהה"מ הכי מדכתב דברי הרשב"א לבאר בם אף לשון הרמב"ם דלא לחנם נקיט ספר אלא דוקא ספר וא"כ הא הרמב"ם נמי כתב וכן אם נתגלגל לר"ה מן הכרמלית גוללו

אצלו ואילו כן ע"ד הריטב"א דוקא הא קשה מה וכן הא בזה אפילו שאר דברים שרי אלא משמע דלהה"מ אף בזה אסור והטעם באמת צ"ע כדתמהו כל האחרונים ועיין ת"ש ובהנ"ל עכ"פ מיושב הריטב"א במ"ש המ"א והריטב"א שם סבירא ליה כדעת הג"א וזה ודאי ליתא כמבואר לעיל בשמו דכהג"א ודאי לא ס"ל אמנם זה דוקא בנפל מכרמלית לר"ה תוך ד"א ומטעם דלא פלוג אבל נתגלגל לר"ה ולא נח ואגודו בידו בזה ודאי סובר מכח קושי' הגמרא והא לא נח ופרש"י ואפילו שבות ליכא סובר דכ"ע מודים דאפילו שאר דברים מותרים דלא כמשמעות הה"מ הנ"ל ואף דהריטב"א הא ע"כ דלכ"ע ספר דוקא וא"כ הא מיבעי למימר דאף בסיפא ספר דוקא הא בשאר דברים אפילו לא נח ואגודו בידו אסור יש לדחוק דבסיפא ס"ל דנקיט ספר משום החידוש דהופכו על הכתב וגם משום הפלוגתא דר"ש מה שאין כן בהרישא סובר דספר דוקא וצ"ע:

**אמנם** אף שהבאתי לעיל משמעות מהה"מ לדעת רמ"א ז"ל מ"מ ע"כ ליתא שהרי בסי' שנ"ג מבואר בהש"ע סעיף א' במד"א בר"ה עוברת ביניהם אבל אם היתה כרמלית עוברת ביניהם מותר בכל גווני הרי דבכרמלית אפילו זרקה לא חיישינן דילמא נפל והכא באגודו בידו ניחש בכרמלית לדילמא נפל כוליה מידי' ובסי' שנ"ג נמי מתורתיה דהרשב"א הוא א"ו כדעת הריטב"א ממש כן דעת הרשב"א לחלק דדוקא בנפל מכרמלית לר"ה הוא דחייש אף אביי בשאר דברים משום טעם הריטב"א דתוך ד"א וחוץ לד"א כולה חדא גזירה היא ולפ"ז גם דברי המ"א סק"ה גוללו אצלו וקאי על סוף הסימן ואינו משופע והוכרח לאסור בזה אפילו בנתגלגל לאויר רה"ר ואגודו בידו בשאר דברים מק"ו דהא אפילו בכרמלית ואגודו בידו אסור כמ"ש סס"א לענ"ד כשול עוזר ונפל עזור ואדרבא משמעות פרש"י בקושי' והא לא נח ואפילו שבות ליכא משמע ברור דלהכי אפילו במידי דלא כתבי קודש נמי שרי וכן בריש הסוגיא מני מתני' דאי ר"י הא אמר וכו' דלא דמי לנפילה כלל מכל זה משמע ברור דעתו דכל שלא נח אפילו בכל דבר שרי להביא אצלו באגודו בידו ואפילו מתוך אויר רה"ר והיינו טעמא דהריטב"א בקושייתו וכהנ"ל דלא כמ"א שכתב שעומד בשטת הגהות אשר"י כי אדרבא בשטת הרשב"א אלא הכא טעמא אחרינא וזה ברור וכמסקנת הא"ע להלכה: אך עיין בפי' ר' יונתן משמע שמפרש הקושי' והא לא נח דאך הקושי' משום שאז לא ישתנה דינו מאסקופה אבל שבות שייך בגוי' אבל פירושו צ"ע דהא לאוקימתות רבה אסקופה שנו מפני שרבים דורסים עליה א"ו פרש"י עיקר דבלא נח אפילו שבות ליכא ובודאי לפירושו ה"ה כל מילי והיינו נמי טעמא דהרשב"א והה"מ בדין דס"ס שנ"ג דלא גזר בכרמלית אפילו בכלים שאינם נשברין ויותר מזה מביא הא"ר בסי' שנ"ד בשם הרשב"א בעה"ק בלשון זה ואפי' ברחוק ד' נ"ל שמותר

לפי שמוציא מרה"י לרה"י דרך רה"ר ואגודו בידו ולא נח אפילו משום שבות אין בו וכו' ע"ש וכתב הא"ר ואפשר דס"ל דר"י פליג אתי' ראשון ודו"ק ור"ל מדקאמר ר"י אפילו תימא בסמוכה משמע לו דפליג דאל"ה קשה הלשון דהוי ליה למימר דוקא בסמוכה עכ"פ נשמע מזה דלא החמיר בסי' שנ"ב אלא מטעם הריטב"א דלא פליג תוך ד"א אטו חוץ לד"א ובחנם דחק עצמו הא"ר שם ע' וק"ל:

**סעיף ב**

אם הכותל משופע בענין שנח המ"א מביא בשם תוס' ודוקא שרבים מכתפים עליו ואלו כן הא צ"ע על הדעה שבסי' שמ"ה סעיף ט' דס"ל דוקא ט' מצומצמים דא"כ הכי הוה ליה למימר עד שלא הגיע לתשעה אבל ז"ל הריטב"א אמר רבה בכותל משופע וכו' וש"מ דהאי כותל משופע לאו כרמלית חשבינן ליה וכדפי' הרב ר' ישעי' ז"ל כיון שעל פני רה"ר עומד וכזורק דבילה שמנה בכותל למטה מי' שהוא חייב שלא אמרו פחות מי' שהוא פטור אלא כשזרק ונח על גביו ואפילו לרבא דאית לי' חורי ר"ה לאו כר"ה מפני שהחור מקום עומד לעצמו ואינו באויר רה"ר אבל כותל משופע זה מה שנח בו באויר ר"ה עומד דומיא כזורק ונח על פני הכתלים עכ"ל:

## סימן שנג

**סעיף ב**

זיז כו' למעלה מי' ויש בו ד' וחלון הבית פתוח לו וכן נמי לשון הטור והב"י מעתיק עליו לשון המשנה וגמרא מסיים ומשתמש בכל הכותל עד י' התחתונים וכתב כלומר שאם הוא בתוך י"ט של ר"ה אסור להשתמש בו ומשמע דאפילו אין בו ד' (ר"ל ל"מ שיש בו ד' דכרמלית הוי) אע"ג דמ"פ הוא אסור דכיון שהוא בתוך ר"ה זכו בו רבים ואסור להשתמש בו בעל הבית וא"נ מטעמא דמפרש בגמרא בסמוך דאין משתמשין בזיז שאין בו ד' אפי' הוא למעלה מי' והתירוץ א"נ לא אזיל לפ"ר לפי' התוס' והרא"ש דלא כרש"י אלא דבכלים הנשברים משתמשין אפילו באינם רחב ד' ומפרשים רישא דברייתא בסתם זיז שאינו רחב ד' וקשה ולמה דוקא עד י' התחתונים הא בכלים הנשברים והזיז אינו רחב ד' שהוא מ"פ למה לא ישתמש אף למטה מי'. ועל תי' הראשון מפני שזכו בו רבים יש לתמוה מה שייך לומר על מ"פ זכו בו רבים ומי גרע מעמוד גבוה ג' ופחות מט' דכל שאינו רחב ד' מותר לבני רה"י ובני ר"ה לכתף עליו ולא אמרינן דזכו בו רבים ולהכי נראה דדחק הריטב"א וכתב אבל לפי שטת התוס' שמשתמשין בכלים הנשברים אפילו בזיז שאין בו ד' ושמשתמשין בזיז שיש בו ד' אפילו בכלים שאינם נשברים יש לנו לפרש הברייתא כך תנ"ה זיז שאין בו ד': ופעמים שמשתמשין בכותל עד י' התחתונים

כלומר תשמיש שלם ואפילו בכלים שאינם נשברים ולהכי נקיט ההוא לישנא מאי דלא נקיט ברישא כנראה מפרש לשטת התו' דברים אלו שבברייתא ומשתמש בכל הכותל עד י' התחתונים ברחב ד' ותשמיש שלם ואז שפיר י"ל דאם הוא למטה מי' ורחב ד' הוי כרמלית כיון דזכו בו רבים וכמו שאכתוב להלן בשם הא"ר בשם הנ"ץ. א"נ מטעם הא"ע דלקמן משא"כ למעלה מי' אפילו לשטת הרא"ש דס"ל בסי' שמ"ה סעיף י"ו דזיז רחב ד' אפילו למעלה מי' הוי כרמלית מ"מ י"ל דנקט ומשתמש בכל הכותל עד למטה מי' היינו בכל מקום שחלון הבית פתוח לו ואפילו עד י' התחתונים והכל סובב על זיז שלפני החלון דהיינו חלון פתוח לו דהוי חורי רה"י וא"כ י"ל דלזה נמי מכוין הב"י מ"ש בתי' הא"נ מטעמא דמפרש הגמרא דאין משתמשין בזיז שאין בו ד' אפילו הוא למעלה מי' ר"ל כלים שאינם נשברים ומפרש בזה לשון הטור נמי דנקט משתמשין עליו בכל הכלים להכי הקפיד על למעלה מי':

**אמנם** התירוץ ראשון דהב"י אף שתמהתי עליו מוכרח הוא מלשון הרמב"ם שבש"ע אין בעליון ד' ואין בתחתון ד' משתמש בשניהן וכן בכל הכותל עד י' התחתונים וקשה כיון דשניהם שלו ואין רחבים ד' שהוא מ"פ אפילו למטה מי' נמי וע"כ מטעם דהב"י כיון שזכו בו רבים וכן כתב הת"ש בלשון זה בדעת הרמב"ם אבל בי"ט התחתונים אסורים להשתמש בהם מן הבית בין שיש בהם ד' בין שאין בהם ד' וכו' מ"מ כיון שהם בתוך י"ט התחתונים כבר זכו בהם בני ר"ה וכו' וע"כ לומר דהיינו טעמא דגרוע מעמוד בר"ה דשם לשניהם תשמישו בנחת להכי אינם דוחים הרבים את היחיד משא"כ זיז שלפני החלון דלהיחיד תשמישו מן הבית בקשה ולהרבים בנחת אף שהוא מ"פ אסור להיחיד להשתמש מפני שזכו בו רבים וכן הרא"ש שכתב נמי פי' התוס' וכתב הלכך רישא דברייתא דאיירי בזיז כ"ש נקט קערות וכוסות דמשברין וסיפא דחלון משלימו לד' איירי בכל הכלים משמע מיניה דלא מפרש בכל הכלים אלא הסיפא מן ואם יש זיז אחר וכו' אבל ומשתמשין כו' עד י' התחתונים שייך להרישא ואיירי בכלים הנשברים ובאינו רחב ד' דלא כהריטב"א וע"כ נמי מטעם הב"י דזכו בו רבים והנה המ"א כתב צ"ע כיון דחלון הבית פתוח לו תוך ג' א"כ אפילו למטה מי' הוי רה"י דהוי חורי רה"י ואי מיירי שאין החלון סמוך לו אפילו למעלה מי' הוי כרמלית כמ"ש סעיף י"ו וכתב הא"ר וז"ל הנ"ץ מזה נ"ל בחורי כותל ולמטה מי' ומשתמשין בו בני בית וגם בני ר"ה הוי כר"ה וא"כ לק"מ ובסי' שמ"ה סק"ח כתבתי כן בשם ר"י עכ"ל. ואולם המ"א לשיטתיה אזיל דכתב שם בסי' שמ"ה דאף להתירוץ בהמסקנא אפילו למטה מי' הוי חורי רה"י ואפילו לר"י עדיין קשה לשטת העה"ק שבא"ר שם להכי הת"ש אף שהוא נמי בסי' שמ"ה העתיק לשון

המ"א מ"מ כתב הכא אבל אם הוא למטה מי' אם כבר זכו בו רבים ואוסרים עליו ואפשר הוא כמו שדחקתי לעיל בזיז שאני מעמוד לענין מ"פ כן י"ל נמי דשאני זיז מחור מההוא טעמא והוא דוחק אבל יותר מחוור תי' הא"ע שכתב ולק"מ דודאי לענין ליזרק מרה"ר עליו הוי חורי רה"י לחייב עליו אבל ודאי פשיטא דלא עדיף מחצר שנפרצה מצד אחד לרה"ר דנעשה כרמלית הואיל ונפרצה במילואו [אך עיין ברש"י דף פ"ה ד"ה זה משתמש כתב הואיל ואין לו בה תשמיש גמור בחול שאין לו פתח פתוח לה אלא חלון אין פרצת המחיצה אוסרה ולהכי נראה דאין ודאי אלא עדיין צ"ע אם לא יהא בדומה להתם] מצד אחד למקום האוסר דהוא ר"ה וק"ו האי זיז אי הוי למטה מי' הוי כנפרץ לר"ה מג' צדדים דאסור ודאי לטלטל מזיז זה אל חלון הבית לכך צריך למעלה מי' דאז הוי נפרץ למ"פ והנה כולם עכ"פ תפשו במושלם דברי המ"א שכתב בפשיטות ואי מיירי שאין החלון סמוך לו אפילו למעלה מי' הוי כרמלית כמ"ש סעיף י"ו וזה אמת שהש"ע פסק שם כדעת הרא"ש אבל תמהני הא רש"י בפי' הסוגי' דהכא הא ע"כ לא סביר הכי שהרי מפרש להדי' עד י' התחתונים כלומר כל מקום שהיא בין סמוך לחלון מיד בין מופלג ממנו הרבה ובודאי הכי משמעות הגמרא מדנקיט עד י' התחתונים דאל"כ אם החלון גבוה כמה הא אין ההיתר אלא בסמוך להחלון תוך ג' דדוחק גדול לפרש הגמרא על דרך שפירשתי לעיל בשטת הריטב"א לדעת הרא"ש א"ו כדמפרש רש"י אפילו במופלג והרי לפי' רש"י איירי ברחב ד' וכן מתבאר מהרמב"ם וההה"מ שהרי ז"ל הרמב"ם זיז שלפני החלון יוצא באויר רה"ר אם היה למעלה מי"ט מותר להשתמש עליו שאין ר"ה תופסת אלא י"ט וכתב הה"מ ולמעלה מי' דוקא וכמו שאמרה הברייתא לפי שאויר ר"ה למעלה מי' מ"פ והרי זה קאי על רחב ד' דאילו באינו רחב ד' אפילו למטה מי' הוי מ"פ ולא מפני שהוא סמוך לחלון מטעם חורי רה"י דא"כ אינו מ"פ אלא רה"י א"ו מפרש להרמב"ם אפי' באינו סמוך להחלון ומטעם דמ"פ הוא וכן באמת משמעות הרמב"ם בהסיפא היכי שאין בעליון ד' ויש בהתחתון ד' אינו משתמש בעליון וכו' מבואר הא בתחתון משתמש אף שהוא רחוק מחלון הרבה כי דוחק לפרשו דאיירי בשגם התחתון סמוך לחלון דידיה בפני עצמו ומוכרח פי' הה"מ הרי מבואר להדיא דעת רש"י והרמב"ם וההה"מ ומשמעות הגמרא לפי' רש"י כדעת הירושלמי ממש ומה שהרא"ש ז"ל סומך לחלוק על הירושלמי מכח תלמודן מדמיון גג בלא מחיצות שהוא כרמלית אף שגבוה הרבה לענ"ד בזה לשיטתי' הוא אזיל והיינו מדאזיל נמי הכא בשטת תוס' דמדמו זיז רחב ד' ממש לגג משא"כ רש"י ורמב"ם דאזלו בחדא שטה דאפילו בזיז רחב ד' אין משתמשין עליהם בכלים שאינם נשברים וע"כ הטעם כמבואר בהריטב"א דגג שני דנוח תשמישו

וליכא חשש נפילה מפני שהוא והחפץ במקום אחד י"ל דבזה נמי מחלקים אף לקולא דאף דגג אע"פ שהוא גבוה מי' הוא כרמלית היינו מפני שנוח תשמישו ע"י שהוא עם החפץ במקום אחד ולהכי חשוב מקום ונעשה כרמלית אבל זיז שאינו נוח תשמישתיה אף כי רחב ד' מפני שהוא באויר ר"ה נשאר מ"פ וזה לענ"ד ברור היוצא לנו מזה שהדין שבסי' שמ"ה סעיף י"ו אף כי הש"ע סתמו הוא במחלוקת רש"י ורמב"ם והה"מ ודוק:

## סימן שנד

### סעיף א

בור בר"ה כו' אם עומד בתוך ד"ט לרה"י מותר למלאות ממנו לרה"י מסתימות כל הפוסקים והש"ע שמותר לדלות אפילו בדלי ששבת תוך בית וכן שמותר להביא המים אפילו תוך הבית וז"ל הגהות מיימוני פט"ו מה"ש על הלכה ט' מכאן משמע לבור שבין חצר לכרמלית או בין חצר לר"ה שאין צריך שום תיקון (והד"מ בסי' שע"ו כשהעתיק דברים אלו בקיצור כתב דהשתא בור ברה"ר לא בעי כלום כשאינה רחוקה ד' מן הבית פי' כשהמחיצות תוך החצר ופי' זה לא הבנתי מה רוצה בו ומה המכוון) ואע"ג דבור שבין שתי חצירות צריך תיקון כדלקמן בהלכות עירובין בהא לא בעי כלום דהשתא אפילו קאי כוליה ברה"ר לא בעי מידי כ"ש כי קאי בחצירות ואל תתמה דבדקאי בין שתי חצירות דאסור למלאות הימנו דהדלי הוא מאני' דביתיה וכו' ופריק מה למטה למטה דבית משמע מהתם כל ששבת בחצר כלים או מים שבבור מותרים מחצר לחצר בלא עירוב ובלא מחיצה אבל מאני דביתיה לא א"נ אין ממלאין כדי להכניסם לבית כדאוקימנא מה למטה למטה דבתים ראב"י ואני תמה על כל דבריו דנהי דמה שמבאר הדין דסי' שע"ו דלא צריך התיקון אלא אם הדלי כלי בית או שמכניס המים לבית אפשר כדעתו ולקמן אדבר בו מ"מ דמשמע מיניה דהכא נמי אילו הדלי כלי הבית או שרוצה להכניס המים לבית דצריך תקון זה הוא תימא וליתא והיינו משום דהכא לא איירינן כלל מדין ערובי חצירות אלא מדין טלטול מרה"י לרה"ר ובור זו העומדת בר"ה לפ"ר רציתי לומר דאיירי דלית לה בעלים כלל ואין בה משום לתא דמרשות חבירו לרשותו כדקיי"ל דירה בלא בעלים אינה אוסרת וכן כתב הת"ש בלשון זה בסק"א ואין צריך עירוב כיון שאין בו דיורין אמנם להאמת אין זה מספיק כי ז"ל הריטב"א ומיהו הא ק"ל כיון שהבור הזה בר"ה ויש בו זכות לרבים האיך זה מותר לדלות ממנו דהא אסרי עלי' בני רה"ר ועדיפא הא מגג הסמוך לר"ה והכא לזה בשלשול ולזה בטלטול הוא וי"ל דבור בר"ה אסור לבני ר"ה לדלות ממנו בשבת אא"כ עשו לו מחיצה גבוה עשרה וכיון שהן בני ר"ה סליקו סלקי נפשייהו מהכא לגמרי לכלהו שבתות ואחלוה לגבי האי שהוא רגיל

בו תדיר ראוי בו למלאות ממנו דרך חלונו עכ"ל והוא הנכון ובודאי בדין דהכא מותר למלאות אפילו בדלי ששבת בבית ולהכניס המים לביתו והוא ברור ומעתה אומר נמי אף כי ידעתי מיעוט ערכי שאיני כדאי להרהר אחר הראב"י ולא על הרמ"א שהעתיק חידוש דינו בסי' שע"ו מ"מ את אשר בלבבי לא אחשה מלדבר שלענ"ד אף גוף הדין שבסי' שע"ו אינו נכון כי אף דקיי"ל חצירות רשות אחד הן היינו כדפי' הפי' משניות להרמב"ם ריש פרק כל גגות בלשון זה וההפרש הוא במקום דירה בלבד אבל חצירות הבתים והגגות והמקומות המוקפות חומה ולא נעשה לדירת אדם והם קרפיפות כולם רשות אחד וכן פרש"י במתני' הואיל וכולן אין תשמישן מיוחד ותדיר רשות אחת הן אבל בורות המים מעולם לא נאמר עליהם שהם רשות אחד והטעם כדאיתא דף כ"ד מים כנטעים דמי ושרי אמר אמימר והוא דחזיין לתשמישתיה ופי' רש"י לשתי' דאין לך דירה מעולה מזו [ובדף י"ח פרש"י בד"ה וחצר והני פסי ביראות נמי הואיל ומימיהן ראוי' לשתיית אדם תשמיש דירה מעלי' היא] ולפיכך בור של מים מדחשיב דירה מעולה הוי יותר אף מחצר וכן דף כ"ג חשוב לר' יהודא הבור שבתוך הקרפף לעשות מוקף לדירה] ואף היא חלוקה רשות לעצמה והבור שבחצר השותפין כבית המשותף דמי ולהכי אסור להוציא אפילו בדלי ששבת בהחצר ואין רוצה להכניס המים לבית והכי נראה מסתימת כל הפוסקים ומפרשים דאין גם אחד מן הראשונים שמפרש דין דסי' שע"ו דוקא בדלי בית או וכו' ומדחזינן שהראב"י ז"ל לא בא למדה זו אלא מכח הואל תתמה שכתב כנ"ל וכבר נתבאר ת"ל דמעיקרא אין כאן תימא ולא קרב זה אל זה כלל שוב אף חידוש דינו לענ"ד אינו אמת ואם שגיתי אתי תלין וכבודו יסלח לי:

**במ"א** סק"ג כתב והעומד בר"ה וכו' חייב זה מבואר נמי ברש"י שבת דף כ"א ד"ה אבל ע"ש ומ"ש תו משא"כ הכא דלא וכו' וכשבאין באויר רה"ר הוי אגודו בידו זה שפת יתר הוא דמרה"י לרה"י דרך מ"פ אפילו אין אגודו בידו כמו בזורק שרי כמבואר סי' שנ"ג:

**סעיף ב**

אשפה וכו' מותר לזרק לה מרה"י הקרוב לה עיין בהרא"ש ריש פרק עושין פסין תוך הלכה ב' כתב בלשון זה ויש לדקדק מהא דאמרינן לקמן אשפה בר"ה חלון שעל גבה זורקין לה בשבת (אלמא) [אע"ג] דלא חשובה מוקפת לדירה ע"י חלון שעל גבה לפי שהחלון למעלה מי' או משום שמופלגת מן הכותל בד' דומיא דחוליות הבור דמיתנייה בהדה דמוקמינן לקמן במופלגת בד' ואפ"ה מותר לזרוק מן החלון עלי' אלמא כיון דלא הוי סאתיים מותרת אף לבית מיהו נראה שאין לחלק בין פחות מסאתים לסאתים מדקתני במילתייהו קרפף סתמא משמע דאיירי בכל קרפף שלא הוקף לדירה אע"ג

שמותר לטלטל בתוכו ד"א דהיינו בית סאתיים ובפחות נמי פליגי וההוא דאשפה נוקמא (באשפה) [בחלון] שבחצר או בקרפף לר"ש ורבנן אוקמתה במוקפת לדירה (כלומר ע"כ דרבנן מוקמי שהאשפה הי' מוקף לדירה) וא"כ לדידן שפסקינן סי' שנ"ח סעיף י' כדמסיק הרא"ש במיהו נראה דפחות מסאתיים שלא הוקף לדירה אף לר"ש אסור לטלטל כלי בית לתוכו כדמוכח סי' שנ"ח סעיף י' בסופו שכתב ואם יש בה סאתיים או פחות אסור להוציא ממנה לבית א"כ ע"כ הכא רה"י הקרוב לה לא היינו בית אלא חצר או קרפף או באשפה המוקף לדירה וצ"ע סתימת הטור וש"ע:

**הת"ש** כתב הקרוב לה היינו בתוך ד"א כמ"ש ס"א. וא"י מה דחקו דהא כיון שהאשפה גבוה י"ט והוא זורק מחלון הגבוה יותר הא אפילו השיפוע היורד למטה הא ע"כ אזיל למעלה מי' דאל"ה איך הדר ואזיל למעלה על האשפה שגבוה י' ולמה לא יהא שרי אפילו ברחוק ד"ט כמו בסעיף א' אם החולי' גבוה י' וכדמבואר לעיל בהרא"ש המ"א כתב אשפה וא"צ עירוב כיון שאין בה דיורין ועיין סעיף א' מש"כ בשם הריטב"א:

## סימן שנה

### סעיף א

וחלון פתוח כתבו המ"א ות"ש דאל"כ הוי כרמלית וכו' וא"י מה בכך שהוא כרמלית ומותר להביא עליו מן הים אטו בהגזוזטרא מיבעי להמים הא בביתו צריך להו ואיך יביאם מן הגזוזטרא לביתו ומוכרח לעשות מחיצה להו שיהא חשוב אף היא רה"י ובהרמב"ם המשמעות שהגזוזטרא גופה היא רה"י אלא כדי שלא ימלא מכרמלית לרה"י מיבעי למיעבד מחיצה שיהא הרה"י יורד עד לתוך הים:

**שם** ועושה בו נקב. כתב המ"א ובספר ראב"ן וכו'. עיין מה שכתבתי לקמן בשם איגרת התשו' להרמב"ם:

**שם** והנ"מ כשהוא בתוך י"ט. כתב המ"א פי' מעל המים אבל מחיצות הספינה גבוהין י"ט ואם אין גבוהין י' הוי כרמלית ומותר לטלטל מתוכה לים ומן הים לתוכה רש"י (והוא בשבת דף ק"א) כיון שעומד בכרמלית והת"ש סק"ה פירש דבריו שר"ל בזה אף שאין כרמלית בכלים הכא כיון שעומד בכרמלית הוי כרמלית והוא תימא לפרש רש"י בהכי שהרי רש"י אפי' במ"פ מפני שאינו רחב ד' סובר דל"א מצא מין את מינו והוא היש חולקין שבס"ס שמ"ו ומכ"ש מה שהמ"פ הוא מצד שהוא כלי די"ל דכע"מ דלא שייך גבו לומר מצא וכו' וזה נראה מן הא"ע שבסי' שמ"ה סעיף ו' ע"ש אף שכתבתי שם שא"י משום מה הקפיד שלא בר"ה מ"מ זה נשמע מיני' דסובר שבכגון זה ל"ש כלל מצא וכו' ותו קשה עיין דף הנ"ל דאמר רב הונא הני ביציאתה דמישן אין מטלטלין בהן אלא

בד' משום דהוי כרמלית ולדבריהם הא קשה מזה על כל החולקין בס"ס שמ"ו דנימא אין כרמלית בכלים וביותר תימא על התוספ' שם שמקשו על פרש"י דכמו שבטלו מרה"י משום שאין להם מחיצות ד' ככה נמי ליבטל מההוא טעמא מתורת כרמלית וע"כ דנמי אזלו בשטת הי"ח דל"א מצא וכו' וא"כ מה פעלו בתירוצם דמצד שהיא פרוצה הוא דהוי כרמלית הא אכתי קשה הא אין כרמלית בכלים להכי נלענ"ד דמעיקרא שגו בדמיונם דאף דלא חזו חכמים לבטל כלי תשמיש למיעבדיה כרמלית היינו בכלי תשמיש שאינם עשוים לדירה משא"כ ספינה שעשוין לדירת אדם ודאי דהוי כרמלית כל שרחב ד' ותדע שהרי חזינן דשני חדרים השייכים לשני בני אדם צריכים עירוב לטלטל מזה לזה או לטלטל מאחד לרשו' המשותף בין שניהם כדאיתא להדיא בהרמב"ם פ"א מה"ע הלכה ה' וכה"ג שתי ספינות של ב' בני אדם אין מטלטלין מזו לזו בלא עירוב ואילו שני בני אדם הדרים בחדר אחד ויש להם לכל אחד תיבה מיוחדת אף שגבוה י"ט ורחבה ד' שהיא רה"י ד"ת אם עומדת בר"ה הנשמע מעולם דצריכים עירוב כדי לטלטל מזו לזו או מן התיבה המיוחד לא' להחדר המשותף ביניהם הא זה לא נשמע משום אדם והיינו משום דכמו שלא ביטלו שם כלי מיניה לשוי' רשות כרמלית כן ה"נ לא ביטלו שם כלי מיני' לשוי' רשות מיוחד לענין עירוב וממילא ספינה דחשובה רשות מיוחד לענין עירוב דרבנן ה"ה לענין כרמלית והכל מפני שהוא דירת אדם וזה ברור לענ"ד ועיין לקמן מה שהבאתי בשם הראב"ד דאפילו דין בתים יש להן לדון בם שם אבל אם דופני הספינה כו' מוציא זיז כו' צ"ע בגזוזטרא לעיל סעיף א' נמי נימא דאם הוא גבוה משטח המים למעלה מי' דליסגי בזיז כ"ש והד"מ ס"ק ב' מביא דברי תוס' דפ' כיצד ומשיגו הת"ש תוך ס"ק י"ב שאין דבריהם ענין אלא למ"ד מארעא משחינן וע"ש. כי גם דבריו שמסיים וכיון שלא גזרו בספינה ה"ה נמי בגזוזטרא א"י מה קאמר דאטו מי איכא למ"ד דאם הגזוזטרא למעלה משטח המים י' דסגי בזיז כ"ש. ואולם להש"ע שפוסק כהרמב"ם דאף שאינה גבוה י' דשרי' בדף בלא מחיצות ומשום שהקילו בספינה ה"נ י"ל שהקילו בגבוה י' בכ"ש אך על הטור ק"ק מ"ש ספינה גבוה י' ומ"ש גזוזטרא ובע"כ מ"מ לומר שבזה נראה לי להקל משום שא"י לעשות שם מה שעושה בביתו ויהיה איך שיהיה קשיא לי דעת הי"א דלקמן בהג"ה וי"א שאף בה"כ למעלה מי' וכו' והת"ש ריש סי' שנ"ג ביאר דעת זו דס"ל דלמ"ד שמותר להחליף ברשויות דרבנן שרי אפילו בלא נח וכר' יודא ריש דף ק' והא דאיתא דף צ"ז דבעינן עירבו דוקא משום דאתיא כרבנן: מלבד שפסק זה תמוה כר"י נגד רבנן וסתם ברייתא אף גם תמוה דאטו נימא דאף סתמא דמתני' דגזוזטרא דמצריכה מחיצות נמי דלא כהלכתא כי לענ"ד אף מסתביר דסתם גזוזטרא היא גבוה משטח המים

יותר מי' ולכל הפחות לא היה להתנא לסתום אלא לפרש גזוזטרא שהיא למעלה מן הים בפחות מי' א"ו דכרבנן אתי':

**ובאמת** בהמרדכי גופיה לא נזכר מזה דבר אם יש להבדיל בין נח ללא נח רק תלה הכל בהפלוגתא דאמוראי אי שרי להחליף ברשויות דרבנן וצ"ע ולהכי עיין לקמן:

**שם** והנ"מ כשהוא בתוך י"ט אבל אם דופני הספינה גבוהים עשרה מעל המים מוציא זיז כ"ש כתב לי בזה ידידי הגאון מוה' עקיבא אב"ד דק"ק פ"ל קושי' עצומה בלשון זה הדברים שבש"ע הנ"ל הם מדברי הרמב"ם פט"ו מה"ש וכתב הה"מ הטעם דס"ל להחליף ברשויות דרבנן דרך מ"פ מותר אבל לדעת הרשב"א דס"ל להחליף ברשויות דרבנן אסור גם בכה"ג בעינן זיז ד' אולם הטור שפסק דלהחליף כנ"ל אסור ומ"מ פסק בכאן כהרמב"ם דמהני זיז כ"ש צ"ל כמ"ש הב"י דס"ל כיון דיש היכר משרי שרי ומאוד תמוה לי על הרמב"ם והטור האיך מצינן ידינו ורגלינו בפירכת הש"ס בסוגין דף ק' ע"ב ולר"ה דאמר מוציא זיז כ"ש זמנין דליכא י' וקמטלטל מכרמלית לרה"י ע"ש הא מ"מ בממ"נ אם דפני הספינה לא יהי' עשרה בלא"ה שרי דהוי מכרמלית לכרמלית ואם הדפני עשרה א"כ מה בכך דהמים אינם עמוקים י' ומטלטל מכרמלית הא מ"מ כשמגביה המים להביאם לספינה ומעבירם דרך למעלה מי' מקרקע הים דהוי מ"פ לר"ה דס"ל מארעא משחינן והוי מחליף ברשויות דרבנן דרך מ"פ דשרי אע"כ מוכח כדעת הה"מ אליבא דהרשב"א דגם בכה"ג צריך זיז ד' ולדידי צ"ל הא דלר"ה מהני זיז כ"ש היינו כיון דממקום פטור ממלא משא"כ בממלא מכרמלית לרה"י דרך מ"פ וא"כ שפיר פריך הש"ס זמנין דליכא י' וממלא מכרמלית אבל להרמב"ם והטור צלע"ג עכ"ל:

**וז"ל** מה שהשבתי לכבודו מה שהקשה לי מר ומסיים אבל להרמב"ם והטור צלע"ג. זה בודאי אמת שצריכה ע"ג והקושי' ראוי' למי שאמרה ואולם למה שמביא מר אך דברי הב"י בשם הה"מ בקיצור שדין הרמב"ם נתלה בהפלוגתא דאמוראי אם מותר להחליף ברשויות דרבנן דמשמע בפשוט מדסבר הרמב"ן דמותר להחליף ברשויות דרבנן ממילא הוי למעלה מי' לדידן כמו לרה"ר בתוך י' וא"צ אלא היכר כ"ש אין קשה כלל על הרמב"ם די"ל בפשוט הסוגי' האמת משני ולא רצה למוקים דר"ה בפלוגתא אך על הטור ודאי צ"ע רב

**אמנם** כדי לישא וליתן אקדים להעתיק לכבודו את אשר כבר כתוב אצלי בלשון זה תי' הב"י על הטור מה שכתב ואפשר וכו' לענ"ד א"א שהרי עד כאן לא התיר ר"ה ע"י זיז כ"ש אלא משום דאמר בדין הוא וכו' משא"כ למעלה מי' למאן דאסר להחליף הא לא שייך לומר בדין הוא ולכן דחקתי ליישב הטור ע"פ לשון הה"מ גופי' דהוא נמי צ"ע שכתוב

ומתוך דברים אלו אתה למד שלא אמרו להחליף דרך מ"פ וכו' אבל מרה"י לכרמלית דרך מ"פ מותר לכתחילה כמבואר בסוגי' זו לדעת ר"ה וקשה היכא מבואר זה בדעת ר"ה הרי רש"י מפרש בדר"ה הילכך בהתירא קשקיל לכתחילה ומה ענין זה לחילוף ותו קשה מה שהרגיש בו ספר ת"ש שהרי הרמב"ם פוסק פרק זה דט"ו בב' בתים דאם הוא של שנים צריך עירוב והיינו כרבנן דפליגי על ר"י וקאסרי החילוף עכ"פ בדלא נח אף ברשויות דרבנן ובמה שכתב הת"ש ולפי דברי הה"מ צ"ל דמיירי שמניח ע"ג הזיז לא ניחא לי חדא דא"כ שההנחה תחשב הנחתו במ"פ מה אירי' שהספינה למעלה מי' אפילו למטה מי' נמי דהא זיז כ"ש שאינו רחב ד' בכל מקום מ"פ הוא ותו דא"כ איך מסיים הרמב"ם וא"צ לזיז זה אלא משום היכר לדבריו הא עיקר ההיתר היא הזיז לכן נלענ"ד דהה"מ סובר בדעת הרמב"ם דלמד מדר"ה גופי' דקשה לו קושי' הרשב"א שכתב תמיה לי כיון דאית לי' לר"ה דמארעא משחינן מי דחקו להצריך אפילו זיז דהא מ"פ היא וכו' ולהכי סובר דלא כתוס' בד"ה גמרו דאיירי כשאף הדלי אינו שוקע למטה מי' אלא אדרבא דיש לחוש לשמא הדלי ישאב מן למטה מי' ואך כל התירו דר"ה אינו אלא משום דמארעא משחינן א"א דלא אזיל הדלי אלא דרך אויר מ"פ ואף דלהחליף בלא הנחה אפילו ברשיות דרבנן פסקינן דאסור מ"מ בספינה מפני הדוחק שא"א למיעבד כדעביד בביתו כע"מ לר"י דמדינא שרי להחליף והזיז אינו אלא להיכר בעלמא שלא נלמד ממנו להחליף דרך אויר במקום אחר אפילו ברשויות דרבנן וא"כ דברי הה"מ והטור נכונים אבל לפ"ז קושייתו דמר אף על הרמב"ם קשה אמנם האמת מוכרחנו להודות לדברי הת"ש שהרי ז"ל תשובת הרמב"ם מה שמצאתי בספר הנקרא איגרת הרמב"ם ואסור לדלות ממי הים וכו' אלא בתנאי שבאר התלמוד והוא שיוציא זיז כ"ש עד שיהא בו היתר וישתמש עליו ובלבד שיהא בין הזיז ושטח המים יותר מעשרה טפחים כדי שיהא התשמיש מכרמלית למ"פ אבל אם הי' בין הזיז ובין שטח המים י"ט או פחות צריך להיות בו ד' על ד' ואח"כ יהי' מותר לדלות מים באמצעות עכ"ל הרי מבואר כדעת הת"ש להדיא ואי משום מה שהוקשה לי' מ"ש למעלה מי"ט ומ"ש מלמטה מי"ט: זה לק"מ למה שבארתי ת"ל בסימן שמ"ה כדעת האחרים דדוקא למטה מי' שייך לומר מצא מין את מינו והוי אף אינו רחב ד' כרמלית משא"כ למעלה מי' דמוצא אויר מ"פ נשאר אף הוא מ"פ אך עדיין צ"ע מה שמסיים בהפסקים וא"צ לזיז זה אלא משום היכר ולדבריו בהתשובה הא זה עיקר ההיתר עכ"ל מכבר וכהיום שדקדקתי בלשון הרמב"ם הנ"ל וראיתי שכתב אלא בתנאי שביאר התלמוד והוא וכו' נשמע מיני' שאף התירו דר"ה גופי' מה דאמר ובדין הוא וכו' אלא כי היכי דליהוי לי' הכירא ע"ד זה ודאי סובר דיש לחוש

שימלא ממקום פחות מי' אלא דמ"מ מדהולך באויר מ"פ כנ"ל בדין הוא דבספינה מדא"א למיעבד כבביתו דלא ליבעי אף זיז וליסמוך על דר"י שמותר להחליף ברשויות דרבנן אף ע"י אויר דמ"פ ובאמת אף ע"י הנחה ע"ג הזיז עדיין אין ההיתר ברור למ"ד אסור להחליף ברשויו' דרבנן אלא כיון שבדין הוא במים אף בלא הזיז מי שרי אלא כי היכי דליהוי לי' היכרא ולהכי קרא לי' אך הכירא כיון דפסקינן באמת להחליף אסור וא"כ אף לשונו בהפסקים שמסיים כנ"ל ניחא שתופס לשון הגמרא ומעתה אמינא לדחוק קצת וליישב אף קושייתו דמר ואומר לפי מה שמבואר דדוקא אם הזיז למעלה מי"ט משטח המים הוא דהוי מ"פ משא"כ למטה מי' מצא מין את מינו והוא גופי' כרמלית והנה הרמב"ם בהתשובה ביאר להכי וכתב ובלבד שיהא בין הזיז ובין שטח המים יותר מי"ט הרי שאין מספיק לו גובה הספינה י' והיינו משום דלדידן שפסקינן ממיא משחינן מה בכך שגובה הספינה למעלה מי' אכתי היכי יקבע הזיז אם בשפתו או אפילו בסמוך לג"ט של שפת הגובה הא נעשה חורי רה"י כדאיתא בסי' שמ"ה סעיף י"ו וע"ש סעיף ד' שטת עה"ק דחורי רה"י הוי רה"י אפילו אינם רחבים ד' ומוכרח להורידו משפתו יותר מג' ואם אז הוא תוך י"ט להמים הרי מצא מין את מינו ולפיכך הקפיד שיהא בין הזיז ושטח המים יותר מי' וכן הבין הה"מ כונתו אף בפסקיו ודקדק לכתוב וכתב רבינו אם הזיז למעלה מי' וא"כ שפיר פריך הגמרא לר"ה זימנין דליכא עשרה וקמטלטל מכרמלית לרה"י וכ"ת כדהקשה מר דמ"מ לר"ה הא מוליך המים דרך אויר מ"פ להביאם לספינה מ"מ ההיכר זיז איך יקבע אם בשפת הספינה הא הוי חורי רה"י ואם למטה משפת הספינה רחוק ג"ט הא על הרוב יהי' תוך עשרה לקרקעות הים והוי כרמלית. אך לשון הטור שכתב אבל אם דופני הספינה גבוהים זה ודאי ע"כ לאו דוקא שהרי דינו מועתק מהרמב"ם ודוק:

**שם** הג"ה ב' ספינות זו אצל זו אסור לטלטל מזו לזו אא"כ קשורים או שגבוה י' וצריכים לערב ביחד אם הם של שני בני אדם מזה נשמע דבאינם קשורים ואינם גבוהים י' אסור לטלטל מזה לזה אפילו הם של אדם אחד וגם משמע שאפילו אינם קשורים אם הם גבוהים י' צריכים עירוב והעירוב מועיל בהם והנה מה דנשמע דבאינם קשורים ואינם גבוה י' אסורים לטלטל אפילו בשל אדם אחד. ה"נ מבואר בהכל בו דף כ"ט דז"ל ספינות הקשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו אם הם מאדם אחד ואם הם משני ב"א בעירוב ואם הם של גוי אפילו בלא עירוב וה"נ מוכח מן הסוגי' דלמה דס"ד דאיירי המתני' בשל אדם אחד מ"מ לא מקשה אלא פשיטא על ההיתר דקשורים ולא על האיסור דאינם קשורים וכן פירש"י שם בד"ה לא נצרכא וכו' כתב ולא חיישינן דילמא משתקיל דרך מבנייהו וקמטלטל אויר כרמלית הרי להדיא דאסור ואף דפסקינן מהלך לאו כעומד דמי והב"י

סי' שמ"ו כתב דאף למה דפסקינן מהלך לאו כעומד מ"מ אסור להוציא מרה"י למ"פ דרך ר"ה מטעם כיון דאם עמד בר"ה חייב גזרינן שמא יעמוד וזה לא שייך במוציא מרה"י למ"פ דרך כרמלית דהא אף אם עמד פטור וה"ה במוציא מרה"י לרה"י שלו דמ"ש ומוכח מזה דאין טעם האיסור כדכתב הב"י ז"ל אלא כדכתב הט"ז שם שאף דמהלך לאו כעומד היינו לענין חיוב אבל לענין היתר ודאי אסור בכל גווני משום זלזול שבת ואה"נ דאף מרה"י למ"פ דרך כרמלית נמי אסור דמ"ש מ"פ משני רשיות היחיד דאדם אחד [ועיין בתוס' שבת דף ג' ע"ב ד"ה כאן משמע מנייהו דמכרמלית לרה"י דרך מקום פטור שרי ובח"ר שם אוסר ע"ש ודוק ואפשר דלהכי לשטתייהו מוכרחים תוס' דף ק"א ע"ב ד"ה פשיטא לידחק דלא כרש"י] אמנם מה דמשמע נמי דאף באינם קשורים וגבוהים י' צריכים עירוב ומועיל וה"נ הבינו הא"ר סי' שנ"ג אות ג' ומקשה מזה על המ"א שם וכתב ועוד דבסי' שנ"ה סס"א משמע בספינות אף שגבוהים י' צריך עירוב זה לענ' צ"ע כי לשטת המרדכי דלקמן בהג"ה שמתיר ברשויות דרבנן דרך אויר מ"פ אפילו בדלא נח אם אינו צריך עירוב והכי הבין הש"ג באמת דעת המרדכי בפרק הזורק ולשטת הרמב"ם ורה"פ דודאי מצריך עירוב אפילו בגבוהים י' כדמצריך עירוב בשני בתים בצדי ר"ה אפילו למעלה מי' כדאיתא בפרק ט"ו הלכה ח' אלייבייהו נלענ"ד דאין עירוב מועיל כמו בשני חצירות וכותל ביניהם דאין יכולים מטעם שאין להם טלטול מזה לזה בלא זריקה וה"ה הכא באינם קשורים דבשלמא בקשורים אף דספינות כולם גבוהים י' בלי חלון ופתח כבר מביא הח"ר בשם הראב"ד וצריכים לערב ביחד וקמ"ל דאע"פ שהם גבוהים י"ט ואין ביניהם לא פתח ולא חלון עירוב מועיל בהם וכו' וטעמא דמלתא משום שהם כבתים ולא כחצירות ואמרינן בעירובין ביתא כמאן דמליא דמי עכ"ל. והא ניחא בקשורים שע"י העירוב יוכל לטלטל להדיא מזה לזה אבל באינם קשורין דדנינן להו כמופרשין ומרוחקים משום דניידו ואילו הם מרוחקים איך אפשר להו לטלטל אם לא דרך כרמלית דאסור או ע"י זריקה ע"י אויר כרמלית (אפי' אם העירוב למעלה מי') ותשמיש שע"י זריקה הא לא מהני לעירוב: לכן מסתביר לענ"ד דכל שאינם קשורים ודאי אינו מועיל עירוב אפילו גבוהי' י' חוץ מהמים וכנראה כתב הרמ"א ז"ל משמעות זה מסדורו בד"מ בתר לשון המרדכי וכתב הכל בו דצריכים עירוב אם הם של ב' בנ"א אבל באמת הכ"ב לא איירי מענין המרדכי כלל כנ"ל לשונו וצ"ע:

**ואולם** על גוף דין הג"ה זו כתב לי הגאון הנ"ל ג"כ בלשון זה גם תמוה לי במה דפסק שם בהג"ה ש"ע ב' ספינו' זה אצל זה אסור לטלטל מזו לזו אא"כ קשורים או גבוהים ממים י' הא סברא זו נסתר לכאורה ממאי דאמר ר"ה מארעא משחינן א"כ כי קתני במתני'

ב' ספינות קשורות מטלטלין מזו לזו אם אינן קשורות וכו' האיך משכחת לה דבעינן קשורות הא לדידיה כי מטלטל מספינה לספינה באויר פטור מטלטל כיון דהוי למעלה מי' מארעא אע"כ דמ"מ אסור א"כ ממילא ה"ה לדידן אם דפני הספינה גבוהים עכ"ל:

**ובודאי** למשמעות הרמ"א דבגבוהים י' בשל ב' ב"א אין מותרים בלא עירוב ובגבוהים י' ע"י עירוב היא תמיה קיימת דוק ותשכח ומכ"ש להבנת הש"ג בהמרדכי דאף בשל ב' בני אדם מותר בגבוה י' בלא עירוב פשיטא דקשיא אמנם המעיין במרדכי יראה להדיא שלא כתב דינו דגבי ספינות כלל מצד ההיתר דחילוף דרך מ"פ דשרי ברשויות דרבנן כדתלה אותו הש"ג ואף שהמ"א כתב על דברי הש"ג וכ"כ הב"י זה מעולם אינו בהב"י אלא שמעתיק דברי המרדכי דבתר הכי גבי בה"כ ולא יותר אף אות אחת ותדע דאיך אפשר דתחילה יסתם דעתו להיתר חילוף דרבנן ע"י מ"פ ומיד בתר הכי שם מביא תשו' מהר"מ גבי בית הכסא שכתב בדרך ספק בלשון זה ואי הלכתא כרב דימי דשרי להחליף הרשויות דרבנן א"כ ה"נ שרי אע"ג דזעירי פליג ואוסר והאריך בלשונו הרבה (עיין שם במה שהאריך ועיין לקמן) עד שכתב והשתא אפילו אי הלכה כזעירי לא מיבעי' אם הבה"כ עשוי כך שהצואה נופלת על צד הכותל וכו' דמותר ולפ"ז נכון ליזהר מאותם הבתי כסאות שעל המים אם לא נעשה להם מחיצה וכו' הרי להדיא שהמהר"מ גופי' מסופק אם לא הלכה כזעירי ומזהיר עליו ואיך יפסק המרדכי מראשית להיתר פשוט א"ו הברור שהמרדכי לא איירי אלא בשל אדם אחד ההוא שמתיר בגבוה י' שהיתר זה פשוט לכ"ע וכדמסיים ואפילו ר"ה מפסיק ביניהם והכי פסקינן ריש סי' שנ"ג (ואף דשם לא שרי אלא בזריקה והמרדכי מתיר אף הטלטול להדיא ועל זה גמגם הש"ג ומ"א ומה שהמ"א כתב לחלק בכרמלית כבר השיגו הא"ר שהרי מבואר אף שר"ה מפסיק אלא ע"כ נמי כדכתב הא"ר דאיירי בעומדת זה כנגד זה ואפשר נמי אף שהמ"א ס"ס שמ"ז העתיק דין זה דבדיוטא אחת אפילו למעלה מי' חייב בסתם. עדיין צ"ע רב בח"ר דף צ"ט בהפירוש שמביא בשם ר"ה גאון ז"ל ומשבחו ואם המרדכי נמי תופס פי' זה לעיקר אפשר דל"ק עליו מידי עיין ודוק) ויהי' איך שיהי' זה ברור דלא איירי כלל בשל ב' ב"א וא"כ לק"מ על המרדכי קושי' הנ"ל כי המשנה מתפרשה לענין עירוב בשל ב' בני אדם ומוכח מזה כדעתי ת"ל הנ"ל דהיכי דצריך עירוב ואף בגבוהה י' כל שאינם קשורים אין עירוב מועיל בהם דאל"ה הדר הקושי' לדוכתה לר"ה במה איירי המתני' דקתני אם אינן קשורות אין מטלטלין דהיינו אין מערבין הא תמיד הוי גבוה י' א"ו דלא מהני העירוב משום דאם נפרדים אפילו אחר העירוב אין להם טלטול אלא ע"י זריקה ולא משוי עירוב ועדיין אף דהוכחתי לא איירי משל ב' ב"א, מ"מ י"ל כדברי הש"ג ומ"א דשל ב' ב"א

וגבוהים י' אם צריכים עירוב לדעת מהר"מ שתולה דין הבה"כ בפלוגתא דחילוף אף בלא הנחה ה"ה זה תולה בפלוגתא זו ומ"מ אין קושי' על ר"ה במה מוקים המתני' ע"פ דברי הת"ש ריש סי' שנ"ג שהמהר"מ פוסק כר"מ ור"ה מוקים המתני' כרבנן אמנם האמת אגיד אף שהת"ש החליט זה בדעת מהר"מ שפוסק כר"י נגד רבנן לענ' אין זה האמת דל"מ אם נמי מפרש הברייתא שבדף ק"א כדפירשו התוס' והרשב"א דרב דימי דמתיר החילוף סובר דטעמייהו דרבנן משום דלא נח איך יעלה על דעת שום אדם שיסתום ליפסק כר"י נגד רבנן ונגד סתם ברייתא דדף צ"ז ונגד סתמי משניות ולא יפרש טעמו ובמה שמסופק אם הלכה כזעירי או כרב דימי מאריך לדעתי אפילו על קטן שבמחברים אין להעלות כזה בדעתו ומכ"ש על אורן של ישראל המהר"מ ז"ל אלא אפילו אי נימא שיש לו פי' אחר בפלוגתא דר"י ורבנן אכתי קשה מה"ת לילף החילוף בלא הנחה מפלוגתא דזעירי ורב דימי שהיא ע"י הנחה על האגפים אפילו ע"י הילוך לדידן דקיי"ל מהלך לאו כעומד דמי א"א למילף מחילוף דע"י הנחה ומכ"ש ע"י זריקה באויר דחייב אף לבן עזאי בזורק מרה"י לר"ה דרך מ"פ. ופשיטא דמן הסברא דאף ברשויות דרבנן מדרבנן אסור. לכן לענ"ד נראה ברור תוך הדברים שהאריך בלשונו והמרדכי לא העתיקם שם דיבור בזה (אך מפני שבאמת אך בפשוט הזהיר ולא התיר אף על דברי רב דימי לכן השמיטם) ואולי י"ל ששם נמי ביאר שסובר הפי' בגמרא דף ק' ע"ב מה שאמר ר"ה ובדין הוא דאפילו זיז נמי לא ליבעי כדפרשתי לעיל בדעת הרמב"ם וע"ש בדין הוא בספינה מדא"א למיעבד כמו בביתו והשמוש מן הים לתוכו הוא הכרח גדול דלא ליבעי אף זיז ולסמוך על דר' יודא שהחליף שרי ברשויות דרבנן אף ע"י אויר דמ"פ (ומסופק אני אם לא דר"י גופי' טעמו מפני דוחק הספינה ומיושב בזה קושי' תוס' שם דאכתי זעירא דלא כהנהו תנאי ע"ש וק"ל) ולומד מזה בבה"כ מפני כבוד הבריות ליסמוך על ר"י ולהכי תולה הענין בפלוגתא דר"ד וזעירי אבל ח"ו מעולם לא עלה על דעתו ליפסק לחלוטין כר"י וכדין וכהלכה השיג הא"ר ריש סימן שנ"ג על המ"א הכלל לענ"ד כשהספינות גבוהים י' ושל ב' ב"א לכ"ע אסורים בטלטול ואין עירוב מועיל להם ודוק:

**סעיף ג**

הג"ה ויש אומרים דאם בה"כ למעלה מי' מה דיש לעיין בזה מבואר למעלה אמנם תו איכא למידק נהי דאף רש"י ז"ל פי' בשבת דף ז' דעד י' הוי כרמלית אויר של בקעה או של ים או של קרפף יתר על בית סאתים תופס את שמו עד י' אבל למעלה מי' אין שם כרמלית על אוירו וכו' או קולט מן האויר למעלה מי' מותר להוציא לכתחילה משם לרה"י ולר"ה מ"מ זה מן הנמנע שהרי, קרפף רה"י דאורייתא הוא ומן התורה הזורק לתוכו

חייב כדאיתא בעירובין ס"ז ע"ב הרי מבואר שם דקרפף אינו אלא כרמלית לחומרא ולא לקולא אלא רה"י גמור הוא וכיון דאויר רה"י עולה עד לרקיע איך אפשר שיהא שרי להוציא מאוירו לר"ה א"ו אשגיר' לישנא הוא דאיכא ולא קאי במ"ש משם לרה"י ולר"ה כי אם אהיתר כרמלית דאורייתא ואקרפף להוציא מיני' לרה"י והר"ן השמיט להכי כל עיקר כרמלית זה ע"ש וק"ל (וכה"ג צ"ע ברש"י דף צ"ט ע"ב ד"ה מוקף לכרמלית פי' וע"י נעשית רה"י כגון שהוקף לדירה וכו' ואין צורך לזה דאפילו אינו מוקף לדירה וגם יתר מבית סאתים מ"מ נעשה רה"י דאורייתא וצ"ע) וא"כ הכא מה בכך שהיא למעלה מי' הא מ"מ הולך הצואה מרה"י לאויר רה"י דאורייתא ולא למ"פ דאורייתא ומשם בא למטה מי' שהוא כרמלית דרבנן לחומרא וע"כ לידחק כיון דמן התורה הכל שרי מרה"י לרה"י אלא משום חומרא דכרמלית הוא האיסור וכיון דעכ"פ חומרתו אינו תופס למעלה מי' תו לית לן בה וצ"ע:

**תו** להג"ה זו. וי"א דאם הי' שם צואה כו' דלא דרסי בה רבים לשון זה ודאי מורה דלא כדכתב המ"א דאינה רחבה ד' דא"כ לא צריך לטעם דלא דרסי בה רבים אלא מפני שבההגהות מיימון משמע דלא ס"ל סברה זו שהמציא הר"י מקינין לגבי בה"כ של שני שותפין וכתב בלשון זה דיש למצוא להם היתר משום דצואה מ"פ הוא כדאיתא פ"ק דשבת והא דפליג עליו משום דמיפסע פסע לי' אבל הכא לא שייך למימר הכי והואיל דמ"פ הוי אפילו בשותפין שרי כדשנינן פרק חלון אין בו ארבע אלו מעלין מכאן ואלו מעלין מכאן ואוכלין כר' יוחנן לגבי רב ודעת הרב נוטה שכך שמע מפי רבו ריב"א עכ"ל וההגהות לא השתמשו בסברא זו רק כותבין דצואה היכי שאינה רחב ד' הוא דהוי מ"פ ותלה לי' בדין זה היכי שהצואה נופלת בכרמלית בהמחלוקת שבסי' שמ"ה כדאיתא לקמן בהג"ה ומשמע מיניה דלא סבר הסברה דר"י מקינין הנ"ל להכי פי' המ"א לדעתו אבל לא הי' לו לפרש בזה דעת הרמ"א ומ"ש הרמ"א ולפי מה שנתבאר לעיל וכו' בה"כ העומד בין ב' בתים וכו' אסור ולא כתב היתר הנ"ל דמהר"מ במרדכי בשם הר"י מקינין היינו משום דאזיל לשיטתי' שבד"מ שכתב תחילה דע"כ המהר"מ איירי שעומד בכרמלית והוא של שני שותפין (והלשון מגומגם במקום זה מאוד ובפ' י"ט מה שכתב על דברי הר"י מקינין וכ"ה בהגהות בשם הר"ר רב שמשון הוא להיפוך) אבל אם עומד בין ב' בתים לא שייך למימר בה מ"פ וא"כ פליג על דברי הגהות דלעיל וזה אינו אדרבה ממהר"מ גופי' מוכח דנמי סובר דלא שייך בצואה למידן בכרמלית דהוי מ"פ משום דמצא מין את מינו וכדברי ההגהות שהרי למעלה מזה בצואה נופלת בחפירה מצריך תינוק ולפי דברי הר"י מקינין שמביא בתר הכי הא כל צואה בבה"כ הוא מ"פ א"ו משום

דנמי סובר דבכרמלית אמרינן מצא וכו') וזה ודאי ליתא שהרי המהר"מ קודם שמצא להם ההיתר כתב בתי כסאות שהם בחפירה בקרקע ושל שני שותפין הי' נראה דאסור עד שיערבו והי' הר"ר יעקב מקינין מתירן דיש למצוא להם היתר וכו' ואלו עומדים בכרמלית מה ענינו לעירוב א"ו גם המהר"מ שבמרדכי איירי באופן זה גופי' בבה"כ העומד בין ב' בתים כדאיירי בי' ההגהות אלא שלבסוף כתב הד"מ ונראה ג"כ דבתי כסאות שבין ב' חצירות או בתים צריך עירוב מאחר שאין מ"פ ברה"י ולא דמי לכותל שבין ב' חצירות וכו' כדאיתא לקמן סי' שע"ב וכמו שהביא ר"י מקינין מזה ראי' להתיר דאפשר לומר דכותל שאני דהואיל וחולקת הרשויות אינן בטילה לגבי החצירות ועוד דאין להתיר מה"ט כ"א בעומד בין ב' חצירות אבל לא בין בתים וע"פ החילוק דועוד כתב בהש"ע בה"כ שבין ב' בתים אסור והן אמת שכדעתו נשמע מדעת הר"ר שמשון שבהג"מ כתב ובה"כ שבין ב' בתים אם יש פתח קטן ביניהם שיכולין לערב מערבין ומותרים ואם לאו רשות שניהם שולטת בו ואסור כדאמרינן בכיצד משתתפין לזה בשלשול ולזה בשלשול ואפי' את"ל דצואה בר"ה מ"פ הכא ברשויות דרבנן לא אשכחן בשום מקום שיהא בו מ"פ כדאמרינן פ"ק דשבת דאפילו קנה בן מאה אמה חשוב רה"י שמשון בר' אברהם (ועיין סי' שמ"ה סעיף י"ח פירושו) וכדי שלא נאמר שהי' בהעלם מן הר"ר שמשון ראיות ר"י מקינין ע"כ לומר כדכתב הד"מ אבל א"כ לא הי' שותק מלבאר חילוקים כאלו והם ליתנייהו כלל כי מלבד שא"י שום טעם וסברה בשני הבדלים אלו לחלק בם אף גם מבואר כהר"י מקינין ברש"י וריטב"א דף פ"ג ע"ב בעירובין דז"ל שם ופירשו בתוס' בכאן וכן פרש"י בש"ס דהא מיירי כשהוא רחב ד' על ד' שאל"כ מ"פ הוא והכין מוכח בפ' חלון גבי כותל שבין ב' חצירות הרי להדיא שאינם מחלקים באחד מחילוקים אלו והעיקר דמעיקרא לק"מ משום דאחרי שכל איסור זה אינו אלא דרבנן כל דתיקן רבנן כעין דאורייתא תיקנו ונהי דהזורק מר"ה על תל או כל דבר שברה"י אף שאינו רחב ד' ואפילו עולה עד לרקיע חייב מדעומד באויר חצר שהוא רה"י שעולה עד לרקיע מ"מ איסור זה של שליטות שתי רשויות שהחכמים חידשוהו לא חידשוהו אלא על מקום ד' שתופס רשות דאורייתא לעצמו לא בעמוד שאינו רחב ד' דכמו שאינו תופס בר"ה להיות רה"י ככה אין תופס שם ב' רשויות ונקרא מ"פ לענין זה:

**ומעתה** העולה מזה לדינא אף דגם הש"ע לקמן ס"ס שע"ו סתם שאסורים בלא עירוב ולא הביא ההיתר דהר"י מקינין היינו מפני דעת ההגהות שמביא נמי שם שנראה דלא ס"ל דכל צואה דבה"כ יהי' מ"פ וצואה בבה"כ גבוה ג' ואינו רחב ד' לא שכיח אבל למשל

בבה"כ חדש שרואה ובקי בה שהצואה גבוה ג' ואינו רחב ד' לענ"ד ודאי מותר לפנות עליו בלא עירוב ואפילו עומד בין ב' בתים ע"פ ראיות הר"י מקינין שהוא ברורה לענ"ד: **ודע** דהמ"א ס"ס שע"ו כתב על דין זה ואסורים דדמו לכלים ששבתו בבית ואחריו החזיק הת"ש בס"ק י"ח ואני א"י לכוון דבריהם דאם רצו לפרש איסור זה שהבה"כ כולו מקום הישיבה ומקום שהצואה נופלת הכל הוא בשותפות ולהכי לא ידעו לפרש מה האיסור של שותפים דהא כלים ששבתו בחצר שאינו מעורב פשיטא דמותר בטלטול ולהכי פירשו שהצואה שבבטן המלאה חשוב שבתה בבית מלבד דזה גופא אם כלים ששבתו בבית באו לחצר שאינו מעורב שיהא אסור בטלטול תוך חצר זהו בפלוגתא דרש"י ותוס' עם העה"ק כדביארתי בסי' שמ"ט אף גם תמוהים דבריהם אם הצואה תחשב מופרד ככלים וכו' א"כ יהא האדם אסור לילך בה מרה"י לר"ה ואסור לילך בה ד' אמות בר"ה כמו ברוקו שנתלש שבס"ס ש"ן ואף יהא אסור מיד לילך למקום המשותף שהרי איסור גמור להוציא כלי בית לחצר שאינו מעורב ותו לדעתם בה"כ המשותף זה גרע מר"ה שבהדיא שנינו לא יעמוד אדם ברה"י וישתין בר"ה אבל אם הולך אדם לר"ה מעולם לא נשמע משום אדם שאסור למיעבד צרכיו שם א"ו הברור שהיא סברא דחוי' שאין לה רגלים כדכתבתי סי' שמ"ט דכל זמן שהיא בגוף חשובה כהגוף עצמו ובטילה לגבו והכא האיסור פשוט דאיירי שהבה"כ שהצואה נופלת שם הוא של שניהם ולכל אחד לפני הבה"כ מקום לישב שם בביתו ברשות המיוחד לו והוא יושב ברשותו ומוציא הריע להרשות המשותף שהוא חצר שאינו מעורב והוי כעומד ברה"י ומשתין לר"ה אבל אילו לכל אחד פתח מביתו לילך למקום המושב ואותו מקום ג"כ משותף בין שניהם א"י בזה שום איסור ושרי וזה ברור:

**ואולם** בגוף דין זה אני נבוך הרבה אם מקום מושב זה יש לו מחיצות לעצמו כדרך כל ארץ מה דינו כי דף צ"א ע"ב במרובין לא מצינן אלא גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי כולן רשות אחת הן וכן הפוסקים סי' שע"ב לא זכרו יותר והנה במתני' שם פי' רש"י הואיל וכולן אין תשמישן מיוחד ותדיר רשות אחת הן והרמב"ם בפי' המשניות כתב בלשון זה וההפרש הוא במקום דירה בלבד אבל חצירות הבתים והגגות והמקומות המוקפות ולא נעשה לדירת אדם והם קרפיפות כולם רשות אחד הם וא"כ לפירוש רש"י אפשר דבה"כ כזה הואיל ותשמישו מיוחד ותדיר חשוב מוקף לדירה ודין בית לו ואז ניחא הדין דהכא אבל א"כ קשה י בדין דסעיף ג' למה הקפידו דוקא אם החפירה יותר מסאתים דדין כרמלית לו הא אפילו פחות מסאתים קרפף שמו הואיל ולא הוקף לדירה ואיך יוציא מבית לקרפף משא"כ אם נימא דלפי' הרמב"ם זה נמי נקרא ולא נעשה לדירת

אדם כי אין דירה חשובה ואין דינו אלא כקרפף ואז שפיר הסעיף ג' קרפיפות רשות אחת הן אבל אז קשה הדין דהכא דבקרפיפות אפילו אחד דיחיד ואחד דרבים נמי שרי ואי דנימא דהכי נמי פי' המ"א וזה שהוקשה לו ולהכי המציא דבכלים ששבתו בבית דמי א"כ מה פעל והדר קשיא הסעיף ג' מאי אירי' כרמלית עיין ודוק ומלבד זה הוכחתי שהסברא דחוי' מעיקרא לענ"ד לכן ע"כ לומר דנהי דהתוס' עירובין דף ע"ו ע"ב תוך ד"ה ובלבד כתבו ואפילו מקרפף שלו אסור לטלטל לחצר ונשמע מנייהו שם דשייך באמצע חצר דין קרפף היינו בחצר אבל בבית שדירתו חשובה כל הקיפות שבו אף שלא הוקפו לדירה מה בכך הא ההיקף שחוץ למקום זה הוקף לדירה תדעו הרי ראי' התוס' מזרעים ועיין סי' שנ"ח בטור דבזרעים גופייהו יש ספק אם יבטלו דירת חצר מפני שדירת חצר יותר חשוב מקרפף ומכ"ש דירת בית שודאי אין הקרפף מבטלו והוא בטל לגבי בית וכמו שמותר לטלטל ממנו לבית ה"ה דחשוב הכל רשות ביתו אלא דמקום מושבו הוא רה"י ומקום היציאה רשות השותפין משא"כ בה"כ שבקיר החומה שאינו בבית שפיר שאינו אלא קרפף ולהכי לא הקפידו אלא על יותר מבית סאתים ודוק:

תו להג"ה זו כמו שנתבאר סעיף ב' היינו תיקון דדף או קנה אבל תיקון דמחיצה תלוי' אינו מועיל הכא עד שיורדת עד למטה וק"ל:

## סימן שנו

הג"ה ואם הנקבים וכו' קשה לי דא"כ לא הוצרך רבינא לשנויי הברייתא בדעביד לה נפקי אלא דקאי השעור ג' וד' על רוחב הכניסה ויציאה אלא משמע דדוקא בנקבי המחיצה שעשה הוא דתלי' בשיעור הנקבים ולא בנקבי מחיצות החצר וצ"ע:

## סימן שנז

### סעיף א

כדי שתהא מקום פטור. ז"ל רש"י ז"ל אלא שמבחוץ צריך לכסות פיה בנסרים שיפלו המים מידיו למ"פ וכתב הריטב"א פי' לפירושו כי כשהוא בר"ה אם הוא מגולה פעמים שיעלה בקרקעות העוקא טיט ורפש וכיוצא בו ויתמעט גבהו מי' ונמצא שהוא כרמלית ואולי יפחת עד פחות מג' שהוא ר"ה וכי זריק התם הוי שופך מר"ה לכרמלית או לר"ה אבל כשהוא מכוסה ויעשה פיו ברה"י לעולם דינו כרה"י דחורי רה"י הוא וזה הטעם בעצמו פי' הראב"ד ז"ל וצ"ע כי מה ענין חורי רה"י דהוי באמת רה"י למ"פ דנקיט רש"י ז"ל בלשונו והכל קשיא למה לא כתב רש"י ז"ל והוי חורי רה"י. ותו צ"ע היכן מצינן דליהוי תלי' במכוסים דוקא ואם הוא פתוח ופיו ברה"י מדוע לא ניהוי חורי רה"י. לכן הנלענ"ד אף דהריטב"א כתב שכן פי' הראב"ד יוכל להיות דאזיל בשטת העה"ק שבסי'

שמ"ה דחורי רה"י המפולשים אפילו למטה מי' הוי רה"י ושפיר אבל רש"י ז"ל אפשר דסבר כתוס' דמפולשים למטה מי' הם חורי ר"ה והם ר"ה ע"ש והכא מה בכך שפיו שבפנים הוא ברה"י הא פיו להוציא המים הוא בר"ה וכיון דלמטה מי' הוא הוי ר"ה ולהכי פי' רש"י למ"פ דהא מבואר הכא בשם הרמב"ם וכל גומא חצי אמה על חצי אמה ברום ג' חומשי אמה מחזקת סאתים וידוע דשיעור עומק זה הוא מ"פ כמבואר סי' שמ"ה ומה"ת יעשה יותר משעור ההכרחי אלא שאם יהי' מגולה יתמעט משעור העומק על פחות משלשה ויהי' ר"ה משא"כ כשמכוסה:

## סימן שנח

### סעיף א

אבל אם הוא סאתים וכו' ובלבד שלא תהא ארכה יותר מפי שנים ברחבה וכו' משמע דוקא בסאתים הוא דיש הקפידה זו שלא תהא ארכה וכו' הא בפחות מסאתים לא ובתוס' דף ל"ה ע"ב ד"ה קרפף משמע שמסופקים בזה מדלא משני הכי אלא בתי' א"נ ע"ש ובהרמב"ם מבואר כמשמעות הש"ע:

**בהג"ה** וי"א עוד דכל קרפף שהוא סמוך לביתו מקרי מוקף לדירה וי"ח בזה כתב הא"ר ז"ל רבינו יהונתן כשיש בבית סאתים מידי כעין סוכת של שומר וכו' או בית דירה אף שאינה תדירה אלא לפרקים או סמוכה לעיר בתוך אלפים אמה מותר לריב"ב ובהגהות הרא"ש פסק בכ"ז דמותר אפילו ביותר מסאתים ורמ"א ולבוש דנקטו סמוך לביתו בלחוד נ"ל דחדא מנייהו נקטו אבל במ"א כתב דלכך לא כתבו משום דשומירה ובית דירה כע"מ דמותר וי"א לא פליגי אלא בסמוך לביתו ולא דק דמבואר בתוס' דגם בשומירה ובית דירה לא מהני עכ"ל הא"ר ואני אומר דיפה כיון המ"א אך לא מטעמי' דודאי למה שמביא המ"א נמי פי' הר"ר יונתן דבית דירה היינו אף שאינה תדירה דמשמעותו הפשוט דנקיט ריב"ב שומירה ובית דירה לחדושו שאף בפתח ולבסוף הוקף אינו מוקף לדירה ממש רק קצת ודלהכי סברי תוס' דאף לריב"ב לא מהני ביתר מסאתים פשיטא דהתוס' פליגי אף בשנים אלו כי מ"ש המ"א דמ"מ התוס' מודים ומשום דמעלינן דרגא דדוקא לריב"ב דבסאתים מחמיר דצריך לאלו ה"ה דמחמיר ביתר מסאתים דלא מהני אלו משא"כ לדידן דבסאתים לא צריך כלום מודו מביתר מסאתים מהני אלו בודאי הם דברים בעלמא חדא דמנ"ל דתקנתא דרבנן דוקא על ידי מעלות עשוין ותו היש חולקין בסמוך לבית אף דכתב המ"א שאך נובע מדין דרחבה הא מ"מ מוכרח מזה דס"ל דלא מהני לדידן ביתר מסאתים מה דמהני לר"י ב"ב בסאתים ולא מעלינן דרגא ומה"ת דנימא דבשני אלו מעלינן דרגא אמנם לדעתי ודאי בכונת הרמ"א פשוט דב' דעות אלו הם ע"פ הב"י דתלה הוראת הג"א

בחילוק פרש"י ותוס' אבל לא הבינו כדנראה לפ"ר ממשמעות הר' יונתן (ובאמת אף הר' יונתן כתב בתחילת פירושו כלומר שאין ידוע וכו' ע"ש) וקצת נמי נראה הכי משמעות תוס' והרא"ש דיש ריעותא בשני אלו אפילו אם הוי פתח ולבסוף הוקף מצד עצמות הדירה אלא העיקר כדמבואר בהריטב"א דז"ל פי' רש"י ז"ל דאע"ג דכיון דאיכא הנהו חשיבו מוקף לדירה אפ"ה קסבר ריב"ב דאפילו למוקף דירה אין מטלטלין בו כשהוא גדול מבית סאתים ואין מחוור מפני קושי' התוס' ועוד דשומירה ובית דירה (ר"ל דסתמא אף בגנה דזרעים איירי) בגנה מה מעלה ומוריד לעשות מוקף לדירה דהא זרעים מפקי מתורת היקף דירה ואפילו בחצר (והנכון כמו שפי' ר"י דהני לא חשיבי היקף דירה ואפילו בקרפף דמיירי דשומירה ובית דירה זו נעשו אחר שהוקף והו"ל הוקף ואח"כ פתח דלא חשוב כדאיתא לקמן ומיהו מחמיר ריב"ב שלא להתיר אפילו בית סאתים אלא כשיש בהן תשמישן אלו וביותר מסאתים אפילו בתשמישן אלו לא נתיר כיון שלא נחשב מוקף לדירה עכ"ל הרי לך בהדיא דמפרש ריעותא דשני אלו לתוס' אך מפני דמיירי דנעשו אחר שהוקף מבואר הא בנעשו קודם שהוקף אף לתוס' שני אלו מוקפים לדירה ממש חשובים וילמד סתום קצת לשון תוס' ורא"ש מן המפורש בריטב"א דנמי הכי כוונתם ולהכי דייקינן בלישנייהו מפורש הכי להמעיין היטב וא"כ פשיטא שאין בשני אלו שום הבדל לדינא בין רש"י ותוס' דרש"י הא פירשו תוס' דאיירי בפתח ולבסוף הוקף וזה אף לתוס' מהני אף ביתר מסאתים לקרפף וגינה דאילנות רק בסמוך לעיר בזה תולה הג"א דעתו דלפרש"י משמע דמהני ואולם גוף דעת הגהת הרא"ש אלו נימא דהוציא מפרש"י וסובר לרש"י כיון דפי' דלריב"ב כל אלו חשובים מוקפים לדירה במילא ה"ה לדידן ביותר מסאתים זה לא מסתביר לענ"ד כלל דרש"י גופי' נמי יהא סובר להלכה דכל קרפף הסמוך לעיר מותר ורחבה דבסי' דבתר הכי יפרש כדכתב המ"א פי' הראב"ד שמביא הריטב"א בב"י כי ודאי לא נראה הכי מפירושו בדף כ"ד למימרא דרב כהנא כי לפי' הראב"ד עיקר הריעותא דרחבה משום שהמחיצות לגואי עבידן ורש"י פירש משום דהוי מוקפים שלא לשם דירה ותו לפי' הראב"ד הא מגומגם הפשוט מה דנאמר שם אם פתח לו פתח מותר וכו' ולא אמרן וכו' ומי יודע מה פירש בו הראב"ד ז"ל אבל רש"י ז"ל מדשתיק בזה בלי שום ספק אצלי דאינו אזיל בפי' הראב"ד וא"כ איך אפשר דלרש"י יהא שרי בקרפף סמוך לעיר [הן אמת דלדעתי אף ההגהות אינם אזלים בפי' הראב"ד כי לא נתקבל כדכתב הריטב"א ואינו מחוור אלא שסובר דדוקא בקרפף וגינה מהני הסמיכה מפני שעשוים לטייל בהם משא"כ ברחבה שאחורי הבתים שאינו ראוי לטיולי אבל גם זה אינו עיקר בדעת רש"י כדמוכח דף כ"ו ע"א פרש"י לעיקר ההוא בוסתמא קרפף יותר

מבית סאתים שלא הוקף לדירה הי' ואבורנקי כעין אכסדרה או קובה שבונין המלכים בתוך פרדס שלהן ועומד באמצע פרדס ולא הי' צריך ריש גלותא אלא לטלטל מפתח בוסתמא שהוא אצל הבית עד האבורנקי ועבד וכו' הרי שפי' להדיא שההוא קרפף הי' אצל ביתו ולשטת הג"א שרי מה הוצרך לתקנה דהא סתם פרדס היינו גינה של אילנות ולא דזרעים (ובאמת גופי דברי ההגהות שתיהן סותרות עצמם בזה והמ"א לא הרגיש) א"ו דבהיתר זה דסמוך לעיר אף לרש"י שכתב שכמוקף לדירה דמי היינו (על דרך היתה כאלמנה) לריב"ב במה דמצריך לבית סאתים ולא ליתר מסאתים לדידן וזה לענ"ד הברור והעיקר לענ"ד להלכה כהי"ח ודוק:

**לסעיף הנ"ל** הנה איתא בספר חדש הנקרא פרי תבואה שאלה ט' על עסק חכם אחד שאסר לאדם שהיה לו גן סמוך לביתו ממש לטלטל בו בשבת מחמת שהוא יותר מבית סאתיים והזרעים מבטלין המחיצות והמחבר העליהו להיתר בלי שום פקפוק ולדעתי מלבד דשלא כד"ת העיז לכתוב מ"מ לא שבקינן פשיטותא דשטת רש"י בשביל הספק שיש לשטת התוס' במה שמהר"מ והרא"ש הניחו בספק וצ"ע והטור מחמיר והריטב"א ומהרי"ק וש"ע החליטו לאיסור אף גם בעיקר הדין שתי טעיות טעה דהנידן שדן עליו שהיה הגינה גדורה בפני עצמה (כמבואר בלשונו שם שכתב ונהי דאינו אוסר על כל העיר דלא מקרי העיר נפרצה למקום האסור דהא אין כאן עיר פרוצה לתוך הגנה דהא הגנה אינה פרוצה) א"כ אין ענינו כלל לנידן הש"ע דאיירי כשתוך מחיצת קרפף המוקף לדירה או החצר נזרע רובו או מיעוטו שאז יש לידון אם הזרעים מבטלים הדירה וליהוי קרפף שלא הוקף לדירה דאז אם אינם מבטלים הדירה שרי ולהכי אילנות דלא מבטלי שפיר דמי. אבל גנה כזה שגדור בפני עצמו תוך העיר המופקת מה בכך שהעיר נשארה בהתירה כיון שאינה פרוצה למקום האסור מ"מ הא הגנה אפילו של אילנות (ובזה שגג נמי המור' שתלה טעמו בזרעים שמבטלין) קרפף הוא להקיפו אינו מוקף לדירה וכיון שהוא יותר מבית סאתיים לא מיבעי' שאסור להוציא ממנו להחצר דהוי מכרמלית לחצר אלא אף גם תוכו אסור לטלטל יותר מד' אמות שהרי אינו אלא קרפף יותר מבית סאתים העומד באמצע חצר של רבים היא העיר ואם אינו יותר מבית סאתים מ"מ קרפף הוא ונהי שמותר לטלטל בו וממנו לחצר מ"מ ממנו להבית אסור ואל תעלה בדעתך לומר דלא שייך דין קרפף אלא המוקף בשדה או בקעה אבל העומד באמצע חצר שהוא רה"י איך נימא הואיל דהיקף הקרפף אינו מוקף לדירה לא חשוב מה בכך לו יהא דמחיצות אלו אינם בעולם הא הוי כל מקום זה מותר ע"י מחיצות החצר. דזה אינו דודאי מגרע גרע דכיון שהוא מוקף בפני עצמו רשות בפני עצמו הוא וכיון דאינו מוקף לדירה

והוא יותר מבית סאתים הוי כרמלית כדמוכח להדיא מדברי תוס' דף כ"ו ד"ה דבי תורא שז"ל ונראה דמוקפת חומה היתה אחר שנתיישבה והיו יכולים לערב יחד אי לאו פירא דבי תורא שהיתה בין ערסא לאורך המבוי והיתה יתירה מבית סאתים ועמוקים ולא היו יכולים לערב מערסא לערסא לפי שלא היו יכולים לטלטל מזה לזה דהפירא הוא יותר מבית סאתים ואע"ג דיש לה מחיצות אינם מועילים כלום דמחיצות העשוים לנחת הוא. הרי לך מבואר דדין קרפף שייך אף בעומד באמצע עיר שהוא חצר וכן נמי מוכח מדבריהם דף ע"ו ע"ב ד"ה ובלבד ע"ש ודוק ופשיטא דה"ה גינה זה כרמלית בפני עצמו הוא ואין ענינו כלל לדין הש"ע: טעות ב' אף לדמיונו מ"ש תו להיתר ע"פ דיעה ראשונה דיש אומרים עוד דכל קרפף שהוא סמוך לביתו מקרי הוקף לדירה גם זה ליתא דהא לא נאמר שם אלא דקרפף סמוך לבית חשובה מוקף לדירה וזה ניחא בקרפף או גינה דאילנות אבל היכי דהגינה הוא דזרעים שמבטלים הדירה מה בכך שחשוב מוקף לדירה לו יהא מוקף לדירה מ"מ הא הזרעים מבטלים הדירה כדהקשה הריטב"א לעיל בפי' רש"י ונהי דרש"י לפירושו מוכרח לידחק דהמתני' איירי רק בגינה דאילנות והריטב"א לא ניחא לי' בזה וסובר דגינה סתם כולל נמי דזרעים אבל בגוף הדין דלשל זרעים לא מהני מוקף לדירה היכי שהוא יותר מבית סאתים אי אפשר דפליג אדם בזה לכן הברור שאין בדבריו ממש והגינה אסורה כדהורה החכם ודוק:

**סעיף ב**

ואם אין בגובה העפר עשר ר"ל דאילו היה בגובה העפר י' ואף אם ירחיקה מהכותל ג' טפחים לא יהא מותר אלא כל זמן שכותל העפר קיים שהרי רק על ידי שניה נעשה ההיתר משא"כ אם אין בגובה י' ואך הוא סתירת מחיצה ראשונה שוב ההיתר לעולמים ע"י הראשונה לאחר שינטל העפר ולשון הרמ"א ואף אם חוזר ולוקח אין לו מובן אלא דוקא לאחר שחוזר ולוקח דאילו בזמן שמונח הרי נפרץ ביותר מי' ופשיטא דאסור בשבת זה לטלטל בו ועיין בתה"ד תמצא מבואר הכי וג"כ דלא כהמ"א ס"ק ז': שוב ראיתי שכבר הרגיש נמי בת"ש

**סעיף י**

ואם היא מועט החצר וכו' ואם יש בה סאתים או פחות אסור להוציא ממנה לבית הרא"ש פ' עושין פסין הלכה ב' כתב צ"ע אם קרפף פחות מסאתים שלא הוקף לדירה אם דינו כבית סאתים ולר"ש דקיי"ל כותיה יהא אסור לטלטל ממנו לבית ולבסוף כתב מיהו נראה שאין לחלק בין פחות מסאתים לסאתים וכו' ע"ש:

**ועפ"ז** כתב הטור הכא שאם הגינה היא מיעוט החצר וגם פחו' מסאתים אסור להוציא ממנה לבית דהיינו מטעם זה דאין הבדל בין פחות מסאתים לבית סאתים וכן מסיק

הריטב"א וה"נ איכא למשמע מן המרדכי אף דפליג על דין זה וכתב דהיכי דהגינה מיעוט החצר וגם הוא פחות מסאתים אז הוא מותר לטלטל ממנו לבית דאינו חשוב ומתבטל לגבי השאר והוי חצר מ"מ אילו היה סבר דפחות מסאתים אף שלא הוקף לדירה מותר עם בית לא הוי צריך להטעם דלא חשוב א"ו מוכח דנמי ס"ל כמסקנת הרא"ש וריטב"א וא"כ ק"ק על המרדכי שכתב תחילה הדין בקרפף שהוקף לדירה ונזרע אם הקיפו אינו אלא בית סאתים אז יש ב' דינים אם לא נזרע אלא מיעוטו וכו' אבל אם נזרע רובו או כולו ודאי מותר לטלטל בכולו כיון דאינו אלא בית סאתים אבל אסור לטלטל ממנו לבית דהוי כולו קרפף ואסור לטלטל מקרפף לבית וקשה דאם נזרע כולו או רובו מה אירי' שהקיפו היא בית סאתים אפילו אם כל הקרפף פחות מסאתים כל היכי דנזרע רובו או כולו כיון דהוא ע"י הזרעים לא הוקף לדירה אסור לטלטל ממנו לבית ובהמרדכי יש לידחק דבאמת לענין טלטול לבית לאו דוקא ואפילו הקיפו פחות מסאתים אסור ולא נקט הדין בבית סאתים כי אם להורות הקולא דאפילו נזרע רובו או כולו ודאי מותר לטלטל בכולו שבזה הוי רבותא אף דהוא בית סאתים:

**אבל** על הטור שהוא לשון הש"ע ודאי ק"ק במה שכתבו מי שיש לו גינה בחצירו אם הוא רוב החצר אפילו אין בו אלא בית סאתים לא יטלטל ממנו ומן החצר לבית דמה אירי' בית סאתים אפילו פחות מבית סאתים כדמבואר בהרא"ש שכתב וא"כ רחבה שאחורי הבתים שלנו שנזרע רובו אפילו אין בכל הרחבה סאתים אסור להכניס ולהוציא ממנו לבית וע"כ מ"מ לומר בלשונם ל"ד וסמכו על סוף הסעיף כנ"ל ודו"ק:

**והנה** הכא מבואר מטור וש"ע דמקרפף לבית אפילו לר"ש אסור ואפילו דחד גברא כדאיתא במ"א ואף לגבי החומר' דזרעים מבטלים דירת חצר ועיין תשו' שב יעקב סי' ח"י:

**ואולם** בהב"י מביא בשם הריטב"א די"א דוקא שהבית והקרפף הם של ב' בני אדם אבל אם הם של אדם אחד מותר מידי דהוי אבית וחצר דחד גברא שהוא מותר לדברי הכל ואע"ג דלרבנן אסרינן מחצר לקרפף ואפילו מחד גברא וכדמוכחא שמעתין להדיא וכו' אפ"ה עדיף אפילו לר"ש בית וקרפף מחצר וקרפף לרבנן כיון דהוי דחד גברא וטעמא דמסתביר הוא וכן דעת מורי הר"א ז"ל אבל י"א וכו' והנה לא פירש לן מאיזה טעם הוא דמסתביר. ויראה לענ"ד דהיינו טעמא משום דדוקא לרבנן מדחצר וקרפף לדידהו שני רשויות הן וב' חצירות אף שהן של רבים מותר לטלטל מזה לזה ש"מ דחילוק השם גרם דחצר וקרפף הם שמות חלוקים וכן פי' רש"י פרק כל גגות ע"ש א"כ ה"ה כשהם של אדם אחד משא"כ לר"ש דס"ל דחצר וקרפף רשות א' לכלים ששבתו בחצר ש"מ דאינו משגיח

בחילוק השם וחדא רשותא הוא אלא לכלים ששבתו בבית אוסר מחצר לחצר אחר הא אם הבית וחצר דאחד הא פשיטא דמותר ואליבי' כה"ג י"ל דמתיר אפי' מבית לקרפף דידיה דהא אליבי' אין הבדל בין שם חצר לקרפף והיינו נמי דעת הרמב"ם שמביא המ"א סי' שע"ב סק"א וכתב וצ"ע דהא בגמרא לא משמע כן ואפשר דהרמב"ם לא קאי אקרפף עכ"ל והמעיין ברמב"ם יראה להדיא דלא אפשר שהרי מסיים הלכה כ' אא"כ ערבו אנשי כל המקומות וכו' אבל הברור דדעת הרמב"ם כנ"ל כי מ"ש המ"א דבגמרא לא משמע כן סובר כרבותיו דהריטב"א שאין ראיה מרבנן לר"ש ועיין סי' שפ"ט כתב המ"א צ"ע מה שבאמת צ"ע ולשטה זו ניחא ואולם פרש"י מבואר כדכתב בשמו ע"ש וק"ל ולדינא לכתחילה ודאי אין לזוז מפסק הש"ע הכא ובשעת הדחק עיין תשו' הנ"ל:

**סעיף הנ"ל** ואם הוא מיעוט החצר מה שיש בה יותר מסאתים אוסר כל החצר דהו"ל כרמלית וחצר נפרץ אליו במילואו מזה יש ללמוד על נדון שלפנינו כאן ק"ק ש"ל אשר חקרתי על אודותיה שמצאתי אותם מטלטלין בכל העיר ונתוודע לי שסמיכותיהם על מה שאומרים שהיא גדורה מכל ד' רוחות ע"י שבצד צפון יש הגראבין עמוק י' אשר בתוכו הולך נהר רדין ובצד דרום כמו כן יש גראבין לפי דברים אשר בתוכו נמשך הנהר מאטלי ושני הנהרות אלו נמשכים עד תוך עיר דנציג באופן שחומת עיר דנציג היא הגדר לשאטלאנד בצד מזרח ובצד מערב לפי הנשמע היא גדורה ע"י בנינים בתים וחצירות הגדורים וחפירות עמוקים י' אשר ממש הם תכופים ומחוברים יחד מבלי שום פרצה בנתיים וכל זה מן צפון נהר רדון עד דרום נהר מאטלע באופן שק"ק ש"ל הנ"ל לפי זה גדור מד' רוחות אלא שבצד מערב תוך חיבור הנ"ל יש שער בדלתות נעולים אשר בתוכו יעברו הבאים לעיר שאטלאנד לעבור בגוה למזרח העיר לבא בשערי דנציג שנמי נעולים בלילה:

**ולפ**"ז כל הק"ק שאטלאנד היא כחצר הרבים ואחרי שקנו רשות מן השר אוברשטר של המלך פרייסין יר"ה שוב מותרים לטלטל ע"י שתופי חצירות הנעשה בכל מקום בערב חג הפסח והנה במחיצת צד צפון אין שום ספק כי אף לאחר שנקרש ונגלד בימי החורף עדיין נשאר מחיצות גידוד יותר מי' כי המים אין ממלאים הגראבין משא"כ במחיצה דרום ע"י נהר מאטלי כאשר שמעתי אף שנמי נמשך ע"י גראבין מ"מ המים מלאים על כל גדותיו של הגראבין ובאנו לספיקות המוזכרים סי' שס"ג סעיף כ"ט וע"ש בש"ע וט"ז ומ"א ובמה שכתבתי שם ונהי דקיי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב בעירוב אמרו ולא במחיצות ובודאי ראוי לכל בעל נפש להחמיר לעצמו: אמנם בזה ליכא לספק ולומר אחרי שהנהרות מאטלע ורדין נמשכים ממקום שיוצאים לתוך עיר דנציג א"כ י"ל לגבי

דההוא סתם עיירות מוקפת לדירה כדאיתא סי' ת"א ליכא למימר די"ל דוקא בהיקף שהוא אך לצורך העיר הוא דסתמא הכי הוא משא"כ היקף זה שעיקרה יותר לצורך עיר דנציג נעשה נאמר אדרבה סתמא דמילתא מיד שנבנה דנציג נמשכו הנהרות ושוב כדרך העולם שדחוק להו העיר מתיישבים הפאר שטעט נמצא הוי לגבי שאטלאנד היקף שלא לדירת ק"ק שאטלאנד דזה אינו דלו יהא כן אחרי שברוח מערב הוא גדורה ע"י בנינים הרי קודם שנבנו אלו הבנינים היתה פרוץ יותר מי' וע"י הבנינים הפתוחים להיקף זה נעשה הוקף שפיר חשוב ישב ולבסוף הוקף ועיין סעיף ב'

**אמנם** בזה יש תו לעיין באשר נמצא תוך היקף הנ"ל כמה וכמ' שדות כמה וכמ' גינות וכול' אינם גדורי' בגדר מחיצ' לעצמ' אם לא יהא רוב אותו כ"מ המוקף נזרע שאם כמו שפסקינן הכא ריש הסעיף דאם הוא יותר מסאתים לא יטלטל בה ובחצר אלא בד' אמות וה"ה בכל עיר זו בטל כל ההיקף וכולה דינה ככרמלית כמבואר נמי במהרי"ק שורש מ"ו ואף דעיקר דין זה דזרעים מבטלים דירת חצר אינו מבואר בגמרא אלא בקרפף ובחצר נסתפק המהר"מ וכבר ראיתי בספר נזירת שמשון שכתב שיש להקל בשעת הדחק מפני שהוא ספק דרבנן תמה אני עליו איך שבק לחסידותי' במקום זה דספק כזה לא מקרי אלא ספק חיסרון חכמה אחרי שהספק לא נזכר בש"ס כמבואר במחודשים דמנחת יעקב סעיף ח' והיינו טעמייהו דכל הפוסקים המהר"מ גופי' והרא"ש שהניח בצ"ע והטור שכתב וטוב להחמיר וכן המהרי"ק הנ"ל והש"ע סתמו לאיסור וכן הריטב"א הנ"ל כתב בפשיטות ואפילו בחצר עיין סעיף א' שם הבאתי אותו ומי יבא אחריהם להקל ואם אחר העיון ימצא שאך מיעוטו נזרע אכתי איני יודע שום היתר לפי הנ"ל לאותן המבואות שקורין געגג שפרוצים מאחוריהם במילואם למקום הנזרע בזרע גינה שהוא הרבה יותר מסאתים דהיינו מה שקורין קיפר דאם והוא כרמלית ומה שנפרץ אליו במילואו נמי אסור כמבואר הכא ומטעם זה ממילא יש להתיר נמי בכל עיר ש"ל דהיינו הרחוב אחר גדולה שאסורה נמי בטלטול מטעם המבואר סי' שס"ד סעיף ה' מבוי העשוי כנדל (ועיין סי' שס"ה סעיף ב' מה שכתבתי נידון חקירת המ"א אם מבואות שלנו דין חצר להם) וכמבואר שם במ"א בשם ריב"ש דאפילו ליכא שבילין אלא מצד אחד צריך תיקון זה ולכל הפחות מיבעי המבואות קטנים במקום פתיחתן מאחוריהם לכרמלית התיקון של צ"ה אם רחבים יותר מי' ולמה דמחמירין האחרונים בתיקון העקמימות ואפילו בפתוח לכרמלית אפשר אף זה לא מהני עד שיתוקן כמבואר בהש"ע עכ"פ באשר הוא כעת שמפולשין מאחוריהם במילואם. וביותר מי' הפשוט לענ"ד שאסור כל העיר בטלטול ולהכי תקנתי הגאנג שלי בצ"ה מאחוריו ומלפנים בלא זה גאנג שלי הוא גדור במחיצה

וצ"ה ומחוץ להגאנג אני ובני ביתי נזהרים מלטלטל ואף לאחר שיתוקנו הגענג עדיין א"י היתר ברור לטלטל תוך הרחוב הגדולה מפני רשות העכו"ם ואף שקנו הרשות כנ"ל הרי הרחוב היא גדולה וחציה של אדונינו המלך ומכל צד הוא שדאט גרונד דהיינו ששייך למקום דנציג והרי אוסרים אלו העכו"ם את כל פני ר"ה של הרחוב ושמעתי מקצתם אומרים שאינם צריכים ליקנות רשות של דנציג מפני שהם מופלגים מהם ע"י שתמיד מכל צד רשות המלך חלוק מהם ע"י שלאק בום ומלבד שגוף מחיצות השלאק בום הוא הרבה רחב יותר מי' אמות ונמצא אין התירו ע"י ב' פסין כ"א ע"י צ"ה ולדעתי אין זה כלל בגדר צ"ה ובפרט ביום שהקורה העליון הוא פתוח ועומד ואינו מונח כלל על הקנים דלמטה שהוא עיקר ההכרח לצ"ה כמבואר סי' שס"ג ואפי' בלילה שהוא סגור ומונח על הקורות דלמטה עדיין הקנים דלמטה גבוהים ממנו וכל זה מזיק לתבנית צ"ה ומחיצה ודאי אינו מפני שגדיים בוקעין בו:

**אף** גם לו יהא שהוא בגדר צ"ה מ"מ עיינתי בחד צד ויש בין גוף הקורה דלמטה לבין הבתים יותר מי' אמות ולו יהא כולו מחיצה אינו מועיל לפירצה כזו לכן לענ"ד אין היתר לטלטל בעיר זו אם לא קודם כל לתקן המבואות שקורין גענג ואח"כ ליקנות הרשות משרי עיר דנציג נמי (וזה עתה ת"ל כולו רשות אחד של אדונינו המלך יר"ה) ועיין בזה מה שכתבתי בסי' שצ"א או ביותר הגון לעשות צ"ה כתיקונו בין גבולי דנציג בין גבול המלך ועכ"ז עדיין א"י היתר ברור לאותן הדרים על הוכה זייט שהם חוץ לגבולי נהר רדין אלא א"כ הם כמו כן יעשו צ"ה לגבוליהם כנ"ל שאז הם גדורים משני הצדדים צד דרום בגידוד נהר רדין וצד צפון המחיצה של הבתים וצד מזרח ומערב ע"י הצ"ה זולת זה לדעתי הם אסורים בטלטול: אמנם באשר שמעתי הגאון המנוח שהיה למורה פה מלפני היה מתיר לאחרים הטלטול אלא שלעצמו היה מחמיר קצת לכן אין בידי למחות להם להדיא שיש להם אילן לסמוך עליו (ואף אחרי שגליתי להם דעתי ראיתי שלא יהיה דברי נשמעין) לכן אני מושך ידי ואומר שתיקתי יפה מדבורי אך הנלענ"ד כתבתי ועיין מה שכתבתי בסי' שע"ח דשייך להכא:

**סעיף יא**

ואפילו הם עמוקים הרבה יראה לענ"ד דע"כ איירי כשהם קוו וקיימו תוך הקרפף ועיין ריש סימן שנ"ו:

## סימן שנט

הג"ה ומה שאין אנו נזהרין וכו' מזה מוכח ברור דלא כהמ"א סי' שנ"ח סק"ד דתלה דעת הג"א שמתיר קרפף סמוך לעיר דחשוב מוקף לדירה משום דס"ל פי' הראב"ד ברחבה

דלדעה זו לא היה צריך הכא להיתר זה והנ"מ בדידעינן שלא הוקף אלא הברור כדכתבתי שם דרחבה שאני משום שאינם עשוי' לטייל בה:

## סימן שס

### סעיף א

כתב המ"א אבל מחיצות גמורות מותר אפי' יותר מסאתים דהוקפו לדירה שהרי הקיפום לדור בהם בשבת. וכן הוא לשון רש"י בגמרא ד"ה לא התירום ואע"ג שהוקף לדירה שהרי לדור בהן בלילי שבת הקיפום מע"ש. וכן דף צ"ג כתב ג' קרפיפות כגון שהיו מהלכין בדרך והקיפו ג' קרפיפות לדירה במחיצה של שתי ואל תאמר שבהיקף שלא לדירה ליתניהו להתירה אלו דשיירה כי זה לשון הריטב"א פ"ק וכל מה שנתנו כאן במחיצות גרועות אלו ה"ה לקרפף שלא הוקף לדירה דחד גונא הוא וכן מפורש בתוספתא ומה"ת נימא דפליג אלא די"ל שמפרש בדף צ"ג הדין במה שמבואר במתני' דפ"ק דאיירי במחיצות גרועות והרמב"ם פי"ו מה"ש הלכה י"ד באמת כתב הדין דסעיף ג' שהוא ע"פ המימרא דרב יהודה בדף צ"ג הנ"ל על מקומות שהוקפו שלא לשם דירה. אך תמהני שאף דין דמתני' דהיינו סעיף זה סתם וכתב ועשה מחיצה דמשמע אף מחיצה מעולה וע"כ היינו נמי באינה מוקף לדירה ולמה לא ביאר עיקר דינא דמתני' דע"כ איירי בהוקף לדירה דאל"כ איך ס"ד דחכמים ליתן ליחיד נמי כל צורכו א"ו כדפי' רש"י דאיירי בהוקפו לדירה ומ"מ מפני שהמחיצות גרועות אין נותנים ליחיד אלא ב"ס וזה השמיט וצ"ע:

**והנה** מלשון המ"א שהוא לשון רש"י שהעתקתי לעיל משמע דכל שהקיפו מע"ש כדי לשבות בו בשבת חשוב היקף לדירה ואם הם מחיצות שלימות מותרים אפילו ביותר מסאתים ליחיד ואפילו שובת שם בלא אוהל אבל א"כ ודאי תמוה לי מה שבסעיף ג' כתב הש"ע ועירבו יחד וכן הוא בריטב"א והטור והוא מרש"י ז"ל שכתב דף צ"ג וכגון שעירבו והוא תימא דמה ענין עירוב לקרפיפות דרשות אחד הם לכלים ששבתו בתוכו כדאיתא סי' שע"ב ומוכח שם שאין שום הבדל בין הוקפו לדירה ללא הוקפו ובפרט מוכח הכי מפרש"י במס' שבת שמובא שם בב"י ובהרמב"ם והרא"ש באמת אינו ובע"כ להכי יראה לענ"ד ללמוד מזה דלא בשביל זה לחוד מה שמקיף כדי לשבות שם חשוב מוקף לדירה שהרי עיקר מוקף לדירה היינו בפתח ולבסוף הוקף אלא מ"ש רש"י ואע"ג שהוקף לדירה שהרי לדור בהן בלילי שבת הקיפום ר"ל דדיבר בהווה דכל ששובתים בשבת תוקעים אהליהם מע"ש וגם לא נקרא כלל לדור בלא אהל ואח"כ מקיפים המחיצות דהוי פתח ולבסוף הוקף. נמצא אלו לא עירבו היו אסורים לטלטל מן האהל לקרפף חבירו דהוי כלים ששבתו בבית וא"א לדונן כדרי כולם באמצעי ומוכרח לפרש

ועירבו (אך עיין סי' שס"ו ס"ב בב"י דעת הר"ר יהונתן וע"כ רש"י ס"ל כדעתו ועיין נמי בהה"מ פ"א מה"ע ועל הש"ע שם קשה מה דסתם הכא ועירבו) משא"כ הרמב"ם שהציג הדין דר' יהודה דג' קרפיפות על קרפף שלא הוקף לדירה וכן הרא"ש סתמו ואפשר דנמי פירשו בלא הוקף לדירה נמצא שרוים בלא אהלים לכן לא הוצרכו לבאר שעירבו מפני הנ"ל שקרפיפות רשות אחד לכ"ע לכלים ששבתו בתוכם (ולמה שכתבתי לעיל בהג"ה להרמב"ם בל"ז ניחא דאיירי בשיירה) אך א"כ איכא למידק נהי דדחקתי לעיל שרש"י נמי סובר כהרמב"ם וריטב"א שאף בלא הוקף לדירה שייך דין שיירה והא דפי' דינא דר"י במחיצות גרועות משום שרוצה לפרשו בהמבואר בהמתני' ההבדל בין יחיד לשיירה אכתי מה דחקו לפרשו עד שמכח זה מוכרח לפרש וכגון שעירבו בשלמא בהמתני' דפ"ק מוכרח לפרש בהיקף לדירה דאל"כ אין מקום להמחלוקת דהחכמים כנ"ל אבל דינא דר"י אף דרצה לפרשו במה דמבואר בהמתני' ההבדל אכתי לא היה מוכרח לפרשו בהקיפו לדירה ונראה מזה דעכ"פ סובר רש"י ז"ל דהתרתי לריעותא דהיינו לא הוקף לדירה ובמחיצות גרועות ודאי לא הותר בשיירה ומדרצה לפרשו בהמבואר במתני' במחיצות גרועות הוכרח נמי לפרשו במוקף לדירה וכגון שעירבו ואל תתמה כי יותר מזה נשמע מרש"י ז"ל דבתרתי לריעותא אפילו בסאתים אסור שהרי ז"ל פ"ק דף י"ו ע"ב ד"ה ליתן להם כל צרכן כתב בלשון זה דהא דקאמר ר"י בשיירה דיברו ולא ביחיד ליתן לו כל צרכו בהנך מחיצות קאמר אבל בית סאתים ודאי יהבינן ליה הואיל ולדירה הקיפה וקשה ומה ההכרח להואיל הלזה לבית סאתים ועיין ריש סי' שנ"ח א"ו דס"ל דתרתי לריעותא אסור אפילו בבית סאתים וצ"ע כי לא מצאתי מתעורר בזה:

**תו** לסעיף זה וכן הדין אם היו שנים ר"ל שאין נותנים להם יחד אלא בית סאתים וכן מבואר לשון הש"ע סעיף ב' ביותר שכתב היו שנים והקיפו יותר מסאתים וכו' אסורים וכן מבואר בהרמב"ם ובש"ג וכה"פ. ואף שבהב"י נסתפק בהש"ע חזר בו ודלא כהא"ע שכתב שבחדושיו הוכיח דלשנים נותנים לכל אחד ב"ס לא תאבה ולא תשמע לו ועיין ת"ש:

**שם** בד"א כשהקיפו יותר על שש עיין ב"ח וט"ז וכדעת רש"י נמי איכא למשמע מהרמב"ם שכתב אבל ג' או יתר ששבתו בבקעה הן שיירה ומותר להן לטלטל בכל צורכן והוא שלא ישאר מן המחיצה שהקיפו ב"ס פנוי בלא כלים וכו' ומעולם לא חילק בין הוא יותר משש או לאו ולזה רומז נמי הט"ז שכתב גם הטור וכה"פ לא חילקו בהכי ולדעתי איכא למשמע הכי מהש"ס שהרי החכמים דפליגו על ר' יוסי בר"י אמרו בין יחיד ובין שיירה נותנים להם כל צורכן ובלבד שלא יהא ב"ס פנוי נמצא לדידהו יחיד

ושיירה דין אחד להם וביחיד הא לא ס"ד דשום אדם שיהא מותר בבית שש וסאתים מהן פנוי וכיון דלרבנן אין הבדל בין יחיד לשיירה ממילא נשמע דאף שיירא בבית שש וסאתים מהן פנוי אסורים ופיסקא דר"נ בשיירא הוא כרבנן אלו: ומה"ת דיקיל בשיירא יותר מהם ובזה לדעתי נמי מ"ש הא"ע שבחדושיו ביאר דרש"י לא נחלק על הדין דש"ע ע"פ המרדכי כל כמה שאיני רואה חדושיו לענ"ד הדין ברור דלא כהש"ע:

## סימן שסא

### סעיף ב

והוא שלא יהא פי תקרה משופע דליכא פה עיין ט"ז ונהי דבמה שמשיג על הב"י דאין טעם הטור בסי' שנ"ח כדכתב דמשום דמקורה לא חשוב קרפף אף שסברא זו נזכרה בתוס' דף צ' מ"מ בלשון הטור א"א לאומרה א"ו טעמו בסי' שנ"ח משום פ"ת וכדביאר בהקצרים מ"מ עכ"ז א"י במה יצא ידי חובת העיון על הטור דלמה לא ביאר ג"כ בסי' שנ"ח ההוא תנאי גופיה שפי התקרה רחב ד' טפחים וכנראה רוצה הט"ז ליישב זה במ"ש תחילה אחר תיבת כו' שלא הוצרך הטור להזכיר שם שיהא רוחב ד' דהא שם כו' והלשון מגומגם וההוא שם קאי על סי' שנ"ח אבל אין פי' ואין מובן לדבריו והנלענ"ד כדי ליישב הטור דסובר דלא בכל מקום סובר ר"ז דאפילו בשיפוע אמרינן פ"ת אלא רק בקרפף שהיא רה"י משא"כ בכרמלית כמו הכא דאחר שנפרץ ולא נשאר אלא ג' כתלים כדס"ל בסי' שמ"ה כהרמב"ם דהוי כרמלית מודה ר"ז דל"א בשיפוע פ"ת וכדמחלק הרמב"ם לענין ג' כדאיתא בהה"מ פי"ו מה"ש הלכה ז' ועיקר הגירסא בהטור כדכתב הב"י שצ"ל אבל אם הוא משופע או אין בו ד' לא אמרינן פ"ת זה הברור לענ"ד בכונת הטור כי כבר מביא הד"מ סק"ג שחילוק זה מבואר לקמן בדברי רבינו בעל הטור לענין היתר צ"ה וק"ל:

## סימן שסב

### סעיף ב

תל וכו' ולכל דבר ר"ל אם ההשלמה היתה לדירה מותר לטלטל בכולה ואפילו ביותר מסאתים ועיין סי' שנ"ח סעיף ב' וסעיף ג':

### סעיף ג

מחיצה וכו' עיין ב"י ב"ח ט"ז מ"א ויפה כתב הט"ז שאין הגהות הב"ח צודק בשום פנים. וגם מה שרוצה הב"י להסכימו עם פי' הר"ן אין לו מובן דא"כ לאיזה צורך הוסיף לבאר כגון וכו' הא במ"ש והנ"מ הוא די. וביותר קשה למה כתב והבדילו גם ביניהם ופי' המ"א שר"ל דהר"ת כיון לתרי קולות חדא דמחיצה שהיתה בשבת ונסתרה וחזרה אפילו במזיד

הותרה ואפילו במחיצה מר"ה לרה"י ושנית דאפילו נסתרה מע"ש אם רק היתה להתיר טלטול נמי אם חזרה ונעשה אפילו במזיד בשבת מותרת והיה לו עכ"פ א"כ להגיה בלשון אי נמי כגון שנים וכו' וגם מוכרח להגיה במה שהרגיש הט"ז דועירבו יחד מותרים וכו' אין לו מובן כלל וגם עיקר חידושו שאפילו נגללו מע"ש בתר שעירבו שנים (חסר) ובעיקר מ"ש שהוקשה להרא"ש כבר הרגישו התוס' בעצמם במקומו וכתבו ומההוא דכל גגות וכו' ואיכא דשרי התם לטלטל עד עיקר מחיצה וזה מה שמרמז לסי' שע"ד וע"ש מה שדחקו עצמם (הן אמת שהרא"ש פ"ק דעירובין פי' דין הספינות באפילו נפסקו מע"ש כבר פי' התוס' ד"ה נפסקו דלא כותי') עכ"פ מוכח להדיא מדבריהם שמפרשים הרישא כמשמעות פשטות הלשון דנגללו בשבת ולזה ודאי נמי מורה סתם לשון הרא"ש לכן לענ"ד עם כל מה שסבר לכוין האמת לא עלתה בידו ולשון הטור בלי שום ספק צריך הג"ה אלא שנעלם מאתנו והתימא על הב"י ז"ל שהעתיק הלשון כהווייתו ודע שברמזים סתם כדעת רש"י ורמב"ם גם לענ"ד לשון תי' הגמ' דף כ' ודף כ"ה בעירובין דאיירי במחיצות לדרבנן צ"ע לפי' הרא"ש דמשמע שם דבמזיד אפילו שם לא היה מועיל להתיר ודוק:

**סעיף ה**

בכל עושין מחיצה וכו' הוא ממתני' דף ט"ו ע"ב שיירא שחנתה בבקעה וידוע דבקעה היינו כרמלית כדאיתא סי' שמ"ה וא"כ לפ"ר יש להסתפק אם בר"ה נמי מועיל מחיצה גרוע אלא שהרשב"א בתשוב' שבב"י למד דמחיצה של בני אדם מועלת אף בר"ה מדמהני לגבי סוכה ומינה יש ללמוד דה"ה בהמה וכלים דהא ע"כ לא אסרינן בהמה וכלים אלא בי"ט כדאיתא בברייתא עירובין מ"ד אלא לפי שאין עושין אהל ארעי בי"ט הא לא"ה אפילו לדופן שלישי היה כשר ש"מ נמי דמחיצה גמורה היא ואפילו בר"ה מהני:

**בכל** עושין מחיצה בכלים ובאוכפות וברמב"ם פי"ו הכ"א הלשון בכל עושין מחיצה בין בכלים בין באוכלים וצ"ע קצת מה שלא פרט נמי מה דאיתא במסכ' ב"ב כ' ע"ב דבמלח נמי עושין אם הוא סדומית ושל איסתרוקנית דוקא ע"י קורה וכבר הרגיש בזה בעל מסורת הש"ס שם ועיין בספר א"ע סי' שס"ג העלה דבגליד וכפור ודאי אין עושין מחיצה מפני שנמס מאליו:

**שם** והוא שלא ידעו עיין ט"ז כתב והא דהחמירו בלדעת וכו' ז"ל הריטב"א כאן לדעת פרש"י ובתוס' באדם לדעת אסור לעשותו מחיצה דהו"ל כבנין אבל שלא לדעת נהי דחשיבא מחיצה גמורה לא מתסיר לעשותה בשבת שאין דרך בנין בכך עכ"ל ואפשר משום דלדעת מסתמא לא יהרסו המחיצה להכי הו"ל כבנין משא"כ שלא לדעת וק"ל

**סעיף י**

ולהרמב"ם וכו' ובסי' שס"ג סעיף ב' בסופו ואם יש בפירצה יותר מי' אפילו אינה במילואה צריך לתקנו בצה"פ ובהב"י שם כתב וכבר נתבאר בסי' שקודם זה שדעת הרמב"ם דלא מהני צ"ה ביותר מי' אלא בעומד מרובה על הפרוץ ובהש"ע שם משמיט מכל וכל דעת הרמב"ם כנראה שחזר בו בהש"ע מפני דברי הה"מ שהביא הכא בהב"י ואולם דברי הה"מ צריכים ביאור וז"ל תחילה כתב ומבוי שאני דבקורה בעלמא סגי ליה ור"ל מדהוקשה לו איך אפשר דלא יועיל לפירצה יותר מי' ופרוץ מרובה על העומד צה"פ הא במבוי סתום מבואר במתני' דאפילו היא פרוצה במילואה ורחבה יותר מי' דאם עשה לה צה"פ אין צריך למעט ומשני תחילה דשאני מבוי דבקורה בעלמא סגי ליה ושוב חזר וכתב ודע שאף לדעת הרמב"ם יש צה"פ מועילה אפילו בפרוץ מרובה על העומד כגון ברוח שלישית כמבואר פי"ז בדין הכשר מבוי מפולש וכן לפעמים שפרוץ מרובה בלא צ"ה מועיל כגון בפסי ביראות ולא בא רבינו להזכיר כאן אלא המחיצה שבעצמה בלא חברותי' הוא מחיצה וזה פשוט וברור עכ"ל ור"ל מפני שהוקשה לו ולא נסתפק בדבריו שכתב תחילה דמבוי שאני דבקורה בעלמא סגי לה דתינח במבוי סתום אבל במפולשת הא הדופן שלישית לא סגי לה אפילו בפחות מרוחב י' אלא בצ"ה ולא בקורה ומ"מ אפילו רחבה יותר מי' כל שאינה ר"ה של שש עשרה אמה סגי לה בצ"ה ואפילו כל המחיצה ג' ומכ"ש בפרוץ מרובה וניחא לו שלא בא רבינו להזכיר כאן אלא המחיצה שבעצמה בלא חברותיה היא מחיצה כלומר שהרמב"ם לא למד לנו אלא הכשר מחיצה שבעצמו בלא חברותי' כמו לענין כלאים היכי שמחיצה אחת מתרת אם היא בפרוץ מרובה ויותר מ' אין הצ"ה עושה אותה למחיצה והרי היא כלא היה:

**וממילא** נלמד להדין המבואר הכא לענין שבת בחצר שמארבע רוחותי' נפרצו מחיצותיה ביותר מי' ובפרוץ מרובה שאינו ניתר לשיטתיה בצ"ה שהרי שוב אין לו שום מחיצה משא"כ במבוי מפולשת שהמחיצה שלישית אינה מתרת כלל בלא חברותיה שעיקר התירה בא ע"י חברותיה שתי המחיצות שבצדדין שעושין המקום הגדור מפני שאינן רחב י"ו אמה לכרמלית שמותר מן התורה לטלטל בתוכו והמחיצה שלישית אינה מועילה כלום בלא חברותיה בזה מודה דאפילו ליותר מי' ופרוץ מרובה דמועיל צ"ה וכן בפסי ביראות דאפילו צ"ה לא בעי מפני שאין אחת מועילה כלום בלא חברותי' וא"כ ממילא נשמע דאף הרמב"ם אינו מחמיר אלא כמו בנידן דהכא שהחצר נפרץ מד' רוחות או בנעץ ד' קונדסין [לענין שבת הכי רציתי לומר מפני הנאמר בגמרא דלכלאים התירו לו ע"ש דף י"א ובדף י"ו היה שם קנים הדרוקנין אבל עיין בהלכות כלאים פ"ז הלכה

ט"ו י"ו אינו מזכיר כלל מצה"פ דליהני ביתר מי' והוא תימא מן סוגי' הנ"ל הא בחצר המוקף ג' מחיצות שלימות ואך להכשיר צד הרביעי ודאי דמודה הרמב"ם שצ"ה מהני אף לפרוץ מרובה ויותר מי' דמ"ש ממבוי מפולש בדופן ג' ולפיכך סתם שם בהש"ע:

**סעיף יא**

אפילו אינו נוגע בהן אלא וכו'. בד"מ מביא בשם הגהות מרדכי דאם תרחיק ה' או ו' אמות לא יפה עושים ואף שצ"ע שעור זה מנ"ל מ"מ היה אפשר ראוי לחוש אליו לכתחילה אך הרמ"א השמיטו כל עיקר:.

שם מן הצד לא מהני. עיין ט"ז ואין פירושו מוכרח כי אדדייק מריש לשון רש"י לידק מסוף לשון רש"י שכתב באמציעותן ולא על ראשן דאילו בפירושו ולא בראשן מיבעי לי לומר וק"ל:

## סימן שסג

**סעיף א**

ואין בפירצה וכו'. כתב המ"א אפשר וכו' כמ"ש סכ"ח ר"ל דשם סעיף כ"ח כתב איהו על הנאמר בש"ע שאין ברחבו ג"ט כלו' שאין פתחו רחב ג' אע"פ שתוכו רחב הרבה ור"ל שם דע"כ כל הפלפול בהסוגי' אי בעינן פחות מג' או פחות מד' אינו אלא בשגוף החצר או המבוי הוא רחב לכל הפחות ד' דאל"ה פשיטא דלכ"ע לא צריך כלום שהרי הוא מקום פטור כמבואר סי' שמ"ה סעיף י"ט ואפילו הוא ארוך הרבה כמבואר שם בטור ואפילו אין לו מחיצות אלא מב' צדדין כדמוכח עירובין צ"ט מקושי' הגמרא אי לימא בסמוכה למה לי חולי' וע"ש בפרש"י א"ו דאיירי בתוכו רחב הרבה רק הפתח היא קצרה וזה נמי כונתו הכא בהחצר ובחנם השיגו על המ"א כל הבאים אחריו עיין בם. לאחר כותבי כל הנ"ל עיינתי בהריטב"א שם בהסוגיא ומביא להדיא בשם הראב"ד דאיירי כדפי' המ"א שהמבוי רחבה באמצע וק"ל:

**סעיף ו**

צריך וכו' הב"י מביא בשם הר"ר יונתן מה שמפרש בהמתני' הטעם דאתא אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה ולפ"ר יש לתמוה הא בגמרא דף י"ד ע"ב מבואר טעם משום דהוו מחיצה שהגדיים בוקעין בו [דאיתא שם ואפילו לרשב"ג וכו' אבל מטה כיון דהוי מחיצה שהגדיים בוקעין בו לא קאמר וא"ל ע"ז ממה דאיתא דף ט' מבוי שרצפו בלחיין פחות פחות מד' באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן אף דהוי למטה דשם שקבועים בכותל לא הוי מחיצה שגדיים בוקעין בו והוי כלמעלה] ולטעם זה הא לא מהני מ"ש המ"א בשם הש"ג בשם ריא"ז ע"ש אמנם כי דייקינן מוכרח טעם הר"ר יונתן דע"כ האי טעמא דגדיים אינו אלא שמבטל הלבוד וזה שפיר בשמקודם ידעינן טעם דצריך להיות דבוק.

שוב מועיל טעם זה דבקיעת גדיים לבטל הלבוד כגון במחיצה דיש לה שעור דומיא דגדר של כלאים דמוכרח להיות רחב ד' טפחים לפחות כדאיתא פ"ב דמס' כלאים ואם נעשה ע"י קנים כ"ש מופרדים הא ע"כ צרכינן שיהיו רחבים ד"ט ע"י לבוד וכשהגדיים בוקעין מכלה הדביקות ונמצא אין שעור גדר ומחיצה והיינו הוא דתנן במתני' המובאה דף י"ו כל שהוא פחות משלשה צריך וכו' ע"ש וכן במחיצת חצר דצריך להיות מוקף בלי פירצה כל שנפרץ בפריצות יותר מג' דנפיק מתורת לבוד ע"י בקיעת גדיים הוי פרצה משא"כ במחיצת לחי שאין לה שעור וכ"ש סגי מה"ת תהא פסולה מפני הריווח שבינו לבין הכותל מחמת שגדיים בוקעין בו ולא אפשר לחברה להכותל ע"י לבוד ומה בכך אם הוא מרוחק הא בכל מקום שעומד אינו אלא רמז מחיצה ואדרבה יותר נראה לרמז מחיצה מרוחק מן הכותל ממה כשהיא סמוך לכותל ומה לי אם הגדיים בוקעין בינה לכותל כה"ג המה בוקעין אף כי היא מחוברת להכותל ברוחב הפתח כולו ולכן מוכרח טעם לפיסול הריחוק משום דאתא אוירא וכו' כדמההוא טעמא אמר לוי דף י' אין הלכה כאותה מתני' ולהכי כי הוא מרוחק שלשה שא"א לומר לבוד מפני בקיעת הגדיים היא כלא היה ופסול משא"כ פחות מג' ע"י הלבוד הוי כסתום ולא שייך דאתא אוירא וכו' ודוק כי זה ברור וא"כ דברי הש"ג נכונים דאם הלחי רחב מג' יוכל להיות מרוחק ג' כי ידוע בעומד מרובה על פרוץ שבצדו לא שייך אתי אוירא וכו' ודברי התוס' שמביא המ"א במה שנתנו הטעם דמש"ה בסעיף ל"ד מוכרח לתיקון לחי או קורה ולא נחשב פס זה ללחי משום שהוא מרוחק ג' ודאי צ"ע כדכתב הא"ר ואף שדיניהם מוכרח מקושי' הגמרא ומ"ש מדר' אמי ורב אסי וכדפי' רש"י שם ובטל לחי המתוקן בו מ"מ לא מטעם זה אלא כדכתב הא"ר בשם ע"ק ומשמע דהא דפס לא נחשב ללחי משום שהוא חוץ לי' אמות א"נ י"ל משום דההוא פס לא לשם לחי ולא לשם פס הועמד אלא לסתום ה' אמות דפתח המבוי שיהא עומד מרובה על הפרוץ והוי כאילו סנפו אל המבוי וגוף מבוי נקרא ולא לחי וצ"ע וזה נראה מפשטות לשון הריטב"א שכתב דאמר רב יהודא מבוי שהוא רחב ט"ו אמה מרחיק ב' אמות ועושה פס ג' אמות פי' ואחר כן נותן קורה מן הפס לכותל או נותן שם לחי להכשירו ולא פריש לה משום דפשיטא דלחי או קורה בעינן ככל מבוי דעלמא עכ"ל וכן הר"ר יונתן נקיט זה לפשיטות וכתב מרחיק ב' אמות ועושה פס שלש אמות והקורה מתירתן. ובהקושי' וליחוש כתב ובטל הלחי או הקורה המתוקן בו דאע"ג דמשום פירצה לא יכלינן לפסולי ליה דהא עשר הוא אפ"ה נפסל משום שאין שם לא לחי ולא קורה הרי שאינו מזכיר כלל טעם תוס' ודלא כהמ"א שכתב בתר טעם תוס' וכ"כ הר"ר יונתן דאף דבדין מודו לתוס' אבל לא מטעמם ולהכי דין הריא"ז בהש"ג להר' יונתן

נכון דכיון דמעמיד לשם לחי למבוי שאינה רחבה יותר מי' אמות שהלחי נמי בתוך י"א כל שהוא רחבה יותר מהריווח שבינה להכותל דלא שייך אתא אוירא ומבטל לה שפיר דמי ודלא כהמחבר בכור שור שכתב ריש חידושיו לעירובין שהר"ר יונתן לא כתב הטעם דאתא אוירא אלא לר' יוסי דמצריך לחי רחב ג' ולא לדידן דקי"ל הטעם משום בקיעת גדיים ומלבד שהעלים עיניו מהביט בהפי' הר"ר יונתן בהמתני' אף גם לשיטתם נשתבש הרבה כי אם ר' יוסי לא ס"ל דין רבא איך יפלוג רבא עלי' דר' יוסי במה שאין בנמצא חולק על רבי יוסי דהתנא קמא דסבירא ליה דלחי סגי בכ"ש אין מוכרח דסבירא ליה דין רבא אלא דיש לומר שחולק עליו או בעיקר הטעם או בהטעם דלא פלוג עיין וק"ל לכן אין בדבריו שם שום ממש ומכח דבריו המציא שאף צה"פ הרחוק יותר משלשה פסול: ובהדיא מבואר בהד"מ סק"ב בשם הא"ז דאם עבדו לי' צה"פ לא אמרינן בהו אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא מבטלינן לי' וכן כתב הריטב"א דף י' ע"ב סוף ד"ה עושה פס ומיהו מסתברא דכל היכא דאיכא צה"פ לא אתו אוירא ומבטלין לי' וכו' ומ"ש בספר הנ"ל שם ולא פליג אתוס' תדע דהא בהדיא כתב כן והביאו מ"א דאפילו בלחי רחב הרבה כל שהרחיקו ג"ט צריך קורה או לחי אחר כבר מבואר לעיל שאין שום סתירה בדבריו עיין ודו"ק:

**ומה** שכתב הוכחה מקושי' תוס' דאם איתא דהקנים יכולים להיות מרוחק ג"ט מהכותל לא הקשה ר"ת מידי דהא לחי בעינן פחות מג"ט לכותל וקמבעי' לי' היכא דעביד צ"ה רחוק מהכתלים אי מהני זה ודאי אינו כדאי להמציא דינין ומחלוקת בין הפוסקים דא"כ איך סתם ואמר איפכא מאי הא בצה"פ פשוטה אין ספק דהא ניתר מטעם לחי והי' מוכרח לומר צה"פ המרוחק ג' מאי וזה הפשוט הכלל דכל הפוסקים תופסים טעם דהר"ר יונתן ללחי המרוחק רק משום דאתא אוירא והיינו משום דבאמת הטעם דבקיעת גדיים וטעמי דתרווייהו צריכי אהדדי וחד טעמא הוא ודלא כספר הנ"ל שעשה מזה ב' טעמים וליתא ודוק:

**סעיף ח**

לחי שעשאו כו' כשר ולשון הגמרא ר"ח בר אשי אמר עושין לחי אשירה ומשמע אפילו לכתחילה וא"ל נהי דלחי אין בו משום כתותי מ"מ הא אסור בהנאה די"ל כדפרש"י ז"ל דף ע"ח ע"ב על דברי הסוגי' או דילמא אפילו לרבנן פיתחא הוא וארי' הוא דרביע עלי' ופי' א"ד אע"ג דאסור בהנאה הא לא משתמש בה מידי ופתחא שמי' וכו' ע"ש ה"ה הכא הא ודאי לא נחשב הנאה כיון דלא משתמש בה מידי ועד כאן לא מיבעי שם אליבא דר' יודא אלא משום דבעינן דליהוי חשוב פתח לאשתמושי בי' וזה יהי' באיסור הנאה אבל

הכא דאינו אלא לצורך מחיצה ובה גופא לא משתמש במידי לכ"ע לא חשוב הנאה מה שנהנה על ידה היתר טלטול:

**סעיף יא**

ובלבד שיסמכו עליו מע"ש כתב לי הגאון מוה' עקיבא איגר אבדק"ק פ"ל נסתפקתי אם מהני שסמכו על זה הלחי להתיר הטלטול אף שלא הי' ההיתר מדין לחי או דבעינן שסמכו עליו מדין לחי והיינו בענין דמע"ש הי' כותל רביעית סתום ובשבת נפרץ הכותל ונשאר בו מצדו שראוי לידן משום לחי אם נימא כיון דההיתר טלטול הי' ע"י סתימת כותל שבכללו גם המעט שנשאר שמתיר עתה משום לחי או דמ"מ לא מהני כיון דלא סמכו עליו בהיתר לחי זולת מדין מחיצה ואמרתי להביא ראי' מסוגי' דעירובין דף צ"ג ע"ב אמר רבא אימר מבע"י נפרצה א"ל אביי וכו' ולכאורה יקשה הא בלא"ה מוכח דמיירי בנפרצה מבע"י דאל"כ במה הותרה הגדולה ע"י פסין הא לא סמכו עלי' מאתמול אע"כ כיון דהם היו בכלל המחיצה שסמכו עלי' מקרי סמכו עליו זולת שנאמר דבפסי החצר לא בעי כלל סמכו עליו מאתמול כאשר לא נזכר מזה דבר בש"ע ואחרונים ומסוגי' דעירובין דף ה' ע"ב לכאורה לא משמע לחלק דא"כ איכא למיפרך מה לחצר דמהני בעומד מאליו אף בלא סמכו וצ"ע לדינא עכ"ל:

**והשבתי** לו בודאי שאלת חכם הוא זו ואף לדידי קצת בספק אך מסתביר לי בלא ראי' מוכרחת דאין ליסמוך על הנותר מהכותל שנפל בשבת משום לחי כיון דלחי עכ"פ צריך היכר מבע"י וזה לא הי' מבע"י להיכר וקצת אפשר לדייק הכי מפרש"י על הסוגי' דף ה' לחי הבולט מדופני המבוי פחות מד"א נידן משום לחי ופי' וסמכינן עלה ואיכא למידק מה מלמד לנו במה שכתב וסמכינן עלי' יותר מהמבואר נידן משום לחי ופשיטא כיון דנידן משום לחי דמותר לטלטל בגוה. וא"ל דרוצה ללמד שיכוין מבע"י ליסמוך עליו שהרי הב"י דייק מרש"י וכל הפוסקים דלא צריך כונה אלא כל שלא הי' שם לחי אחר ממילא מותר אלא אפשר שבא למעט נידן ספיקו דמר דזה נמי מקרי לחי הבולט מדופני מבוי אלא שנעשה בשבת ומבע"י הי' ההיתר ע"י מחיצה דזה מקרי לא סמכינן עליו מבע"י דהא מבע"י לא היינו צריכים כלל להלחי זו שהי' התירו משום מחיצה והוי כאילו הי' שם לחי אחר ונפלה בשבת אבל באופן שביאר רש"י הענין דלחי הבולט באמת לא בעינן הסמיכה בכיון מבע"י ומה שרצה מר לפשוט להיתר מדף צ"א ודאי דשפיר דחה לנפשו דפסי חצר שאני דלא בעינן כלל סמכו עליו מבע"י דהא פסי חצר המה משום מחיצה גמורה ומחיצה הנעשה מאלי' אפילו בשבת נמי מהני כמבואר סי' שס"ב. ובזה תו לא קשיא מה שהקשה מדף ה' ע"ב דליעבד זה לפירכא כי ע"ש בתוס' ד"ה אינו דין

וכמו שאין לומר פס ד' אמות יוכיח ה"ה נמי שא"ל פסים העומדים מאליהם יוכיחו ע"כ לשונו

**על זה** חזר וכתב לי מה שכתב מר נ"י להסכים בדחייתי על ראייתי דבפסי חצר בודאי לא בעי סמכו עליו דהם כמחיצה גמורה לענ"ד לאו מילתא דפשיטא כ"כ הוא דאולי תלי במחלוקת רש"י ותוס' פ"ק דעירובין אם בפסי החצר ג"כ הדין דד"א יוצא מתורת פס ונידן משום חצר דלא מינכרא מילתא א"כ י"ל דגם בעינן סמכו עליו דבלא"ה לא מינכרא כ"כ וא"כ ישאר הוכחתי קיימת לשטת רש"י דנידן דידי מקרי סמכו עליו ובזה לא מצינן חולק על שטת רש"י:

**והשבתי** לו מה שכתב מר דיש מחלוקת בין רש"י ותוס' אם בפסי חצר ג"כ הדין דד"א יצא מתורת פס ונידן משום חצר דלא מינכרא מילתא לענ"ד מעולם לא כיון רש"י להכי ובודאי מודה דבחצר לא שייך כלל נידן משום חצר כמו במבוי שהכשר מבוי בד"א ובחצר שהוא משום מחיצה משום דרובה במחיצה לא גרע. אלא דהכי פרש"י דבמבוי כיון דלאו לשם לחי הוקבע שם ולא לשם תיקון פס הוקבע כן היכי דבמבוי יוצא מתורת לחי יצא נמי מתורת פס ולא מינכרא מילתא ונידון משום מבוי ואמרינן זהו פתחא ולא נעשה בו תיקון להתירו שוב עיינתי בהריטב"א ות"ל פי' להדיא הכי וק"ל:

**סעיף יב**

לחי העומד מאליו ר"ל שיוצא מדופן המבוי אם המבוי רחב יותר כו' הטעם שכיון שרחב ד"א יוצא מתורת לחי ומדפרוץ מרובה אינו ניתר מבואר מזה דגם מבוי א"צ להתנאי שבריש הסימן לגבי חצר דאם אינו במילואו והוא פחות מי' דא"צ תיקון אלא דבמבוי מ"מ צריך תיקון ואינו ניתר אלא או בעומד מרובה או ע"י מה שנידן משום לחי או ע"י קורה וכן מוכח נמי סעיף ל"ד מכל הפוסקים ועיין לעיל סעיף ו' וא"כ ע"כ לשון הרב ר' יהונתן ריש המס' לאו דוקא שכתב דכיון שנפרץ במילואו וכו' ותנאי זה לענ"ד אינו במבוי וק"ל:

**סעיף כד**

אבל אם הונח קורה רחבה וכו' ז"ל הרא"ש כתב הרשב"א דקורה שהוא משוכה למטה מי"ט פסולה דכיון שיש שיעור מחיצה נפקא מתורת קורה ומחיצה אין כאן דהוי מחיצה שהגדיים בוקעין בו וליתא דהכא דוקא אמרינן קורה אין כאן משום דמכסי' אבל כשהקורה נראית בשביל גדלה לא נפקא מתורת קורה וכל האחרונים נבוכו פה מחמת שבאמת גוף לשון הרשב"א אינו מובן נתן טעם דכיון דיש שיעור מחיצה נפק מתורת קורה ואם זה הריעותא מה אירי' שנמשך למטה מי' אפי' כולו למעלה מי' נמי כל שרחב י' שהוא שעור מחיצה ונפיק מתורת קורה ומתורת מחיצה הוי מחיצה שהגדיים בוקעין

בו ואם הריעותא מדנמשך עד למטה מי' מן הקרקע נמצא אין בחלל שתחת הקורה י' ואנן בעינן חלל למטה דוקא י' כמשמעות הסוגי' דף ג' ע"ב ועיין ספר א"ע א"כ מה שנתן טעם דכיון דיש שעור מחיצה הא אפילו הקורה רחב טפח וחציו תוך י' נמי פסול ואף די"ל דזה פשיטא דפסול מדקורה אין כאן משא"כ השתא אשמעינן דאף דיש שעור מחיצה פסול מטעם מחיצה אין כאן מפני הגדיים מ"מ אין הלשון סובל לומר על הנמשך למטה מי' טעם פיסול הקורה מדיש שיעור מחיצה נפיק וכו' דהא ת"ל דפסול מדאין תחתיו חלל י' הגם למה שמגיה הב"ח בלשון הרא"ש דצ"ל ונמשך למטה י' אילו גם בלשון הרשב"א נגיה הכי שפיר די"ל דאף הרשב"א איירי דכולה למעלה מי' מהארץ ועיקר הקפידתו מדיש בו שעור מחיצה אבל בשקצת ממנו תוך י' לארץ בל"ז לכ"ע פסול:

**אמנם** מלבד שקשה לשבש כל לשונות הראשונים אף גם אין לשון נמשך למטה נופל כלל על פירושו דהיינו שנמשך משפתו העליון למטה רחב י' דמי סניא לו לומר בפשוט דקורה שהיא רחבה י' פסול ומכ"ש פי' ספר א"ע בלשון הש"ע ע"ד זה שכתב ע"כ ר"ל משפתה שלמעלה עד שפתה שלמטה איכא יתר מי' דאילו הגיע מקצת מהקורה למטה מי' פסולה כמ"ש הב"י זה בודאי בל"ז אינו דלמה ענין מיבעי דליהוי משפתה שלמעלה עד שפתה דלמטה יותר מי' הא בי' נמי יש שיעור מחיצה דלהרשב"א פסול אמנם לדינא ודאי יפה העלה דכל שיש מן הקורה תוך י' לארץ פסול לכ"ע דחלל י' בעינן ואין להכשיר ע"פ הרא"ש אלא בכולה למעלה מי' ואפילו רחבה הרבה:

**סעיף כו**

הא דמבוי ניתר בלחי וקורה דוקא כשאינו נמוך פחות מי"ט. דין זה נפק מן הסוגי' דף ה' הי' פחות מי"ט וחקק בו וכו' נשמע הא כל כמה דלא חקק לא ניתר בלחי וקורה ומה דנקט אופן התיקון מבלי שהקדים החסרון ע"כ שסומך על המפורסם דמחיצות שאינם גבוהים י' עושים המקום המוקף מהם כרמלית כמבואר בטור סי' שמ"ה ומכ"ש אם המבוי נמוך מי' דאינה ניתר ע"י לחי וקורה דהא לא עדיף הלחי וקורה ממחיצה גמורה ולדעתי ה"ה נמי דבפסים נמי לא כי אפילו דין חצר אין לו ולענ"ד ע"כ היינו נמי מה שהשיגו על הרמב"ם בדין צ"ה שכתב הה"מ ולמד רבינו ממה שמהני לגבוה יותר מכ' אמר ונחלקו עליו ואמרו שאין מחיצה פחות מי"ט ומכ"ש צ"ה וכן דעת הרשב"א ז"ל ולפני הב"י נוסחא הי' כדאיתא בא"ע ולפ"ר צ"ע דהא פשיטא דמודה הרמב"ם דצ"ה צריך להיות גבוה י"ט כמבואר בדבריו עצמם פי"ו הלכה י"ט גובה שני הלחיים י"ט או יתר אלא דכתב דאם נתקן בצה"פ כדינו מהני למבוי נמוכה מי' ומה בכך אם גובה הצ"ה למעלה מגובה כתלי המבוי וע"כ לדחוק בלשונם דר"ל מדאין מחיצה פחות מי"ט

דהיינו מוקף מד' מחיצות שלימות פחותים מי' טפחים לא מהני מכ"ש אם בחד צד צ"ה אף כדינו בגובה י"ט דלא מהני מכח הגריעותא דיתר הג' מחיצות אמנם עיין ריש לשון הרמב"ם בדין זה דבאמת ללשונו לא הי' השגה עליו אלא שצ"ע כונתו כי ז"ל פרק י"ז הלכה י"ד כמה יהי' פתח המבוי וכו' גבהו אין פחות מי"ט משמעות לשונו כאילו הריעותא דמבוי פחות מי"ט אך מכח הפתח ולא נראה הכי מכל המפרשים ופוסקים ובהפי' משניות ריש המס' כתב בעצמו וחייב אתה לדעת כי המבוי לא יהי' גבהו פחות מי"ט בשום פנים ולא יותר מכ' אמה אלא באחד מאלו התנאים והם שיהי' לו צ"ה או אמלתרא הרי שנמי ס"ל דלפחות מגובה י"ט אין שום תקנה בצ"ה ועיין פה בא"ע וכבר השגתי עליו בסי' שמ"ה סעיף ט"ו וע"ש וא"ל למה שהעלתי שם בדעת הרשב"א ור"ן דלהכי הכא אינו מזיק מה שהמחיצה שבצד הרביעי הוא מרוחק מהחקק דזה אינו מזיק לענין שבת א"כ למה נמי ההכרח שהחקק יהי' ד"א לתוך המבוי על פני כל רחבה דהא מיד שיש משך ד"א באורך המבוי ברוחב ד"ט נמי ליהוי די דהרוחב ד"ט משוי לי' מקום והמשך ד"א משוי לי' הכשר מבוי ואי משום דמקום החקק יהיה מרוחק מן צדדי המבוי מה בכך לענין שבת הן אמת דהקפידה זו דרוחב המבוי אף שהב"י כתבה בשם רש"י אנכי לא מצאתיה ברש"י זולת בהרא"ש וטור וש"ע משא"כ בהרמב"ם איתא בלשון זה הי' גבהו פחות מי"ט חוקק בו משך ד' על ד' אמות ומעמיק. כנראה כונתו משך ד"ט רוחב על ד"א אורך דאילו ד"א על ד"א הא בעינן במבוי שתיתר ע"י לחי וקורה ארכו יתר על רחבו: ועיין בהריטב"א והרא"ש ז"ל אפשר דבאמת לשטתו אזיל ולהכי מצריך החקק ברוחב המבוי כדי שיהי' החקק סמוך לצדדי המבוי אלא דצ"ע כנ"ל בסי' שמ"ה דאינו פועל בזה דאכתי קשה כנ"ל אלא די"ל דאף הרשב"א ור"ן מודו בזה דאילו אינו ברוחב כל פני המבוי אף החקק אינו משומר כלל ע"י ג' מחיצות מדפתוח בראשו ודוק כי עדיין צ"ע:

**שם** אבל אם כו' אין לו תקנה אלא בצ"ה. כתב המ"א דל"ד דבפחות מד' יש לו דין חצר ר"ל ויש לו נמי תקנה בפסין וכתב הא"ר ונ"ל דגם ברחבה מי' ואילך דינו כחצר וא"י מה קאמר דמה הפעולה ליתר מי' מה דדינה כחצר ועיין ס"ב:

**שם** ואם הי' בגובה חללו יותר מעשרים אינו ניתר בקורה אבל ניתר הוא בלחי. עי"ן בהרמב"ם פי"ז מה"ש הלכה י"ד כתב כמה יהי' פתח המבוי ויהיה די להכשירו בלחי או קורה גבהו אין פחות מי"ט ולא יותר על כ' אמה ורחבו עד י"א וכו' ואף שמלשון זה משמע דבגבוה מכ"א אינו ניתר אף בלחי כתב הה"מ דע שהמבוי שהכשירו בלחי אין גובה יתר על כ' אמה פוסלו שהרי הלחי סמוך לקרקע הוא ואין גבהו אלא י' ומה לנו אם

המבוי גבוה כמה וזה פשוט ) ובאמת כן דעת התוס' כדלקמן) ורבינו ז"ל שכתב ויהי' די להכשירו בלחי וקורה לא הזכיר לחי אלא מפני פיסול גבוה פחות מי' ורחבה יתר מעשרה וע"פ דברי הה"מ כתב נמי הב"י על לשון הטור שהוא בביאור יותר הרבה בלשון זה והא דמבוי ניתר בלחי וקורה דוקא כשאין בגבהו יותר מכ' וכו' אבל אם הוא גבוה יותר מכ' אמות וכו' אין לו תקנה בלחי וקורה וכתב הב"י הלשון אינו כתוב בדקדוק וכו' ע"ש וכל הרואה יראה שבהטור אי אפשר כלל לומר שהוא שלא בדיוק ולענ"ד אף הרמב"ם בדיוק גדול כתב וכדמבוארת דעתו בפי' המשניות ריש המס' שכתב וחייב אתה לדעת וכו' ולא יותר מכ' אמה אלא באחד מאלו התנאים והם שיהי' לו צ"ה או אמלתרא הרי מבואר דלחי ודאי לא מתכשרה:

**ולענ"ד** הדין עמהם ומוכח הכי מכח קושי' התוס' והב"י עצמם שהרי הברייתא דף י"א איתא מבוי שהיא גבוה יותר מכ' אמה ימעט ואם יש לו צ"ה אין צריך למעט וכתב הב"י וקשיא לי מה אירי' צ"ה אפילו לחי משהו מכשיר וי"ל דמיירי במבוי שאינו ניתר בלחי כגון שהוא מפולש או ביותר מעשר וכן העמידו בתוס' ברייתא זו עכ"ל ודברים אלו מותמהים דאי איירי במבוי שאינו ניתר בלחי כגון וכו' הא אף בקורה אינה ניתרת ומה זה דקתני ימעט מה מועיל המיעוט בזה להכשירה בקורה הא מ"מ מבוי מפולש צריך צ"ה מכאן וברחב יותר מעשר אינו ניתר בלחי וגם קורה אף אם אינה גבוה י'. ומה שכתב שכן העמידו בתוס' ברייתא זו אמת שכן משמעות התוס' אבל א"כ כונתם אף עליהם התמי' קיימת אלא שבתוס' אפשר לדחוק שר"ל על מה דסיימו או לר' יוסי דבעי לחי רוחב שלשה דבהכי מתוקם הברייתא ומה שכתבו תחלה כגון וכו' היינו לבאר האיבעי' עיין וק"ל ועם כל זה קשה מדוע פסיק ותני דלמבוי שגבוה יותר מכ' אין תקנה אלא או בימעט או בצ"ה הא יש נמי תקנה בלחי רוחב שלשה ואף דחוק מאוד למוקים סתם ברייתא דלא כהלכתא א"ו מוכרח פשטות דעת הרמב"ם והטור דלמבוי שגבוה יותר מכ' כמו שאין לה תקנה בקורה אין לה תקנה בלחי ואי משום קושי' הה"מ וב"י ע"כ לומר שהחכמים השוו מדותיהם משום גזירות לא פלוג ואמרו שכל מבוי שאין התירה בקורה פשוט בלא אמלתרא דהיינו גבוה יותר מכ' אף בלחי לא תותר אף דלא שייך הטעם בלחי מפני רגילות שאצל העולם שלחי וקורה שוים בהיתר המבואות גזרו על הלחי מפני הקורה וכן ודאי משמעות המתני' ריש הפרק מבוי שהוא גבוה וכו' ימעט ומה כולי האי הא אית לה תקנתא בלחי ובשלמא בצ"ה סומך על דמסיים בהרוחב דמהני וה"ה בגובה כדבאמת בהברייתא אבל לחי הא ודאי קשיא. א"ו כדעת הרמב"ם והטור וזה הברור לענ"ד ובמח"כ תורתם (של הה"מ והב"י זלה"ה שגו לענ"ד במקום זה הן אמת דלדעת

בעל תה"ד ז"ל סי' ע"ד שר"ל דיש חילוק בין הנכשר בלחי אחד דצריך שיעור כחוט הסרבל דוקא לבין הנכשר בשני לחיין כגון חצר או בצ"ה דסגי בכ"ש מעיקרא אין מקום לקושי' הב"י הנ"ל. אבל כבר סתר בטוב טעם הב"י פירושו וכדמוכח נמי מתוס' הנ"ל דאל"כ לא מקשו מידי ולא היו מוכרחים להעמיד כר' יוסי דבעי רחב שלשה ובזה נסתר נמי דעת הט"ז סי' זה סק"ד דרוצה לחלק נמי בין לחי דצריך להיות ראוי לעמוד בפני עצמו לבין קנה מזה דצה"פ דאין צריך וזה ודאי אינו כדמוכח מתוס' הנ"ל אלא אדרבה מצינן בתנאי הקנה מזה דצה"פ שצריך להיות חזק לקבל דלת כ"ש כדאית' ס"ס שס"ב ואילו הלחי אין צריך אלא חיזוק להיות עומד בפני עצמו וכבר כתב הב"י באמת על התיקון דמחוי סיד לצ"ה מיהו אפשר דבסיד מחוי אפילו הוא כעובי אצבע טוח בכותל לא מהני כיון שאינו יכול לעמוד בפ"ע. ובעל כורחינו כדי לקיים המנהג צרכינן לומר דמחוי סיד עובי אצבע אלו נתייבש אף בפ"ע יוכל לעמוד וחזק לקבל דלת כ"ש וכדכתב הב"י בלשון אפשר אבל להפריד בין שעור לחי כ"ש לשעור קנה דצ"ה לומר לחומרא גבי לחי ודאי אינו כדמוכח מתוס' הנ"ל אלא אדרבא חומר יש בקנה דצ"ה כנ"ל לענין חיזוק לקבל דלת כ"ש וזה ברור ודוק:

**הג"ה** וי"א דנוהגין כו' זה הוא ע"פ דברי התה"ד שמביא בד"מ (ושם קאי על עיר מוקפת דדינה כחצר שאינה מעורב ובשל יחיד צריכים להשתתף יחד ולא מבוי מבוי בפ"ע ועיין סי' שצ"ב אם לא בדעביד דקה אלא דמהר"מ המציא דלא אוסר מבוי ומבוי בפ"ע אלא ע"י לחי וקורה אבל ע"י שני לחיים בפחות מי' או ע"י צ"ה אפילו ביותר מי' שרי דאינו אלא חלוקת חצר] אלא דבתה"ד גופי' מסיק דלטעמו אף בשני פסין משהו סגי כדאיתא במ"א אך אחר זה חקר בד"מ על מה שראה נוהגין בחבל קשור ומסיק דאינו אפשר מתורת קורה אלא מתורת צה"פ ומצריך ב' קנים תחתיו וכתב ובודאי הראשונים כך הנהיגו וכו' ואין להקשות ת"ל משום דהקנים הוי ב' לחיים וא"כ החבל למה לו ותירץ דהרי לחיים וקורה אינם מועילים רק במבוי סתום וכן הרבה מקומות דמועיל צ"ה ולא מהני לחי וקורה או ב' לחיים (ור"ל במקומות פרוץ יותר מי') וכמ"ש בשם מהרא"י מתה"ד דהנהיגו בתיקון צה"פ ולא בלחי וקורה עכ"ל כאשר הגהתי אותו הרי להדיא טעמו פשוט דהמנהג הכי כדי שלא לחלוק בין סתום למפולש ורבין יותר מי' הנהיגו תמיד בצ"ה אף דבאמת בפחות מי' ובסתום ואפילו בעיר המוקפת החבל למותר ובשני קנים די מ"מ לא רצו לחלוק כנ"ל:

**אמנם** המ"א אחרי שהעתיק לשון תה"ד כתב וא"כ וכו' וכ"כ מהרי"ו ופשוט דאיירי במוקף ולא הרגיש שדברי מהרי"ו אינם מובנים דמה קאמר דמבואות שלנו א"צ אלא

ב' לחיים ולא צה"פ הא זה החומר דאילו הוי להו דין מבוי בחדא לחי משהו סגי ומה זה הנתינת טעם לקולא הא זה הטעם דכיון דאינו אלא סילוק דיורין והוי דומי' דחצר כדאיתא בתה"ד צריך ב' ואינו די באחד ולשונו משמע דאילו לא הוי סילוק דיורין אלא תיקון ממש הי' צריך צה"פ וזה ודאי ליתא אלא בעיר אינה מוקפת במפולשת תמיד צריך צה"פ אלא דבמוקפת איירי באמת כדכתב המ"א וא"כ הכי מיבעי למימר דמבואות שלנו אף שהיא עיר של יחיד סגי לה בשני לחיים באינה רחבה י' וברחבה י' בצה"פ ואינה צריכה דקה דוקא והיינו מה שהטעה להמ"ב שלא פרשו בעיר מוקפת] ושוב הניח המנהג שלא ראה אף בעיר פרזי לתקן העקמימות בצ"ע ולייישבו כתב שהטעם שסמכינן על משמעות הרמ"א דאף בעיר פרזי כל מבואות שלנו דין חצר להם מפני שאין בתים וחצירות פתוחים לה ובחצר אין חלוק בין עקום לשוה (וזה רחוק לדעתי מכונת הרמ"א כמבואר בד"מ הנ"ל ותו מעולם לא נשמע דמתנאי המבוי לענין חומר דילי' דהיינו תיקון העקמימות שצריך להיות בתים וחצירות פתוחים אליו. הא לא נאמר אלא אין מבוי ניתר בלחי וקורה אא"כ בתים וחצירות פתוחים אליו לדבריו הי' ההכרח לומר אין נקרא מבוי אלא א"כ וכו' ותו מה ענין דמיון מבוי מפולש שע"י עקמימות היא מפולשת לר"ה או כרמלית לחצר שפילושו אינה אלא למבוי וא"כ מה לי אם בתים וחצירות פתוחים לה אם לאו לכן העיקר לדינא כהמ"ב] וגם בגוף הדברים שמבואות שלנו אין בתים וחצירות פתוחים אליו לקמן סי' שס"ה סעיף ב' נדבר בו ועם כל זה שאין דעתי נוחה בפירושו אפרש לשונו הקצר מה שכתב ומ"מ לענין זה שם מבוי עליהם ר"ל שם מבוי ומבוי שאין בתים וחצירות פתוחים לו אינה ניתר אלא בהכשר חצר ולאפוקי חצר שארכו יתר על רחבו שניתר בלחי או קורה אעפ"י וכו' כמבואר סעיף כ"ז והטעם מפני שקרובים לר"ה ולהכי דייק וכתב ומ"מ לענין זה שם מבוי עליהם דאם אין להם חומה ור"ל לאפוקי אילו יש להם חומה בודאי לא שייך הטעם הואיל וקרובים לר"ה אלא דאם ההכרח לטעם התה"ד דדינו כחצר ממש ולהכי בין עיר מוקפת ובין פרזי תמיד מבואות שלנו אין די בתיקון מבוי אלא בתיקון חצר ועם כל זה אין טעם לצ"פ ואם לחשש רחב מי' לזה אין צריך לשום דוחק וכנ"ל בד"מ ומה שמסיים תו ועיין סי' שס"ד דמצד השני סגי בלחי וקורה דברים אלו אין בידי כלל לפורשם [שוב ראיתי שזה שכתב הכי קאי על סיום דברי הרמ"א ואז מהני אפילו במבוי מפולש ע"ז כתב דצד סגי בלחי אלא שלשונו מגומגם וחדוש אין בו] ובספר ת"ש עיינתי וכמדומה לי שנתבלבל כולו בדעת המ"א:

**סעיף כט**

מבוי שצדו אחד ים. עיין מ"א הניח בצ"ע דנימא אתו רבים ומבטלי מחיצות ודחק לחלק במקום שסתמו הפוסקים ולענ"ד אפשר דמעיקרא ל"ק די"ל בקיעת רבים לא שייך אלא דומיא דאמר ר' יודא בפסי ביראות אם היתה דרך רבים מפסיקתן דהיינו שעוברים בין מחיצה זו לבין מחיצה שכנגדה ביושר ואם מסלקו אז אעפ"י שרבים באים בין מחיצות הפסים להשקות גמליהן זה לא בקיעות הרבים כיון שאינם עוברים במחיצה שכנגדה וה"ה מחיצות ים אוקינוס במה שמקיף כל עולם זה מקרי בקיעות רבים שרבים שטים ובאים מצד זה ועוברים בצד שכנגדו משא"כ במבוי שצדו אחד ים והצד שכנגדו אשפה ומה בכך שמצד הים בקעו בה רבים הא בהצד שכנגדו ממש הוא סתום זה י"ל דל"מ בקיעת הרבים. ועיין נמי בתשו' כ"י סי' א' ובתשו' דהגאון ספרדי:

**שם** שמא יעלה הים שירטון. עיין ט"ז ועיין בא"ע כי דבריו בטוב טעם הוכיח דכפור וגליד אינו מבטל מחיצה בק"ו שאינו עושה מחיצה ע"פ דברי הר"ש פי"ג דאהלות אמנם בזה נלענ"ד דברי הט"ז שבזמן שהם נקרשים ומכוסים בשלג ונשאר הכל פרוץ לכרמלית בלי שום היכר דאיכא למיחש שיבאו לטלטל על גופי המים שהם כרמלית ולהכי כולה אסור ועיין תשו' שב יעקב סי' י"ז ומלבד זה יש לעיין בהיקף כזה שדן עליו שמסתמא לא הי' מוקף לדירה ליותר מבית סאתים ועיין מהרי"ק שורש מ"ו.

לסעיף הנ"ל במ"א ס"ק ל"א ובמ"מ משמע דאע"פ שיתקצר הים מ"מ נשאר מדרון בעומק י' והוי מחיצה אלא וכו' דברים אלו אין הדעת סובלם דאם יש מחיצה מה תו חשש יש לטלטל חוץ למחיצה ועיין סוף הסימן מבוי ששוה בתוכו ומדרון לר"ה וכו' ובאמת ודאי נראה יותר בהה"מ הבנת הר"י טראני ח"א סי' צ"ד שלמד מהה"מ שים הוי מחיצה אף כי אין שפתו עמוק י' ע"ש וכן נמי משמעות הטור הכא שכתב דחיישינן שמא יתיבש הים וקשה ומה בכך אם העומק ישאר על מכונו א"ו משמע מיני' כהבנת מהרי"ט אמנם בהירושלמי עירובין דף ב' ע"ב שבמ"א בסופו מבואר דלא כשטה זו שהרי כתב מבואות המפולשין לים הרי הן כמפולשין לכרמלית ואילו הים מיחשב סתימה להמבוי איך היא מפולשת הגם שיש מקום אתי להביא ראי' לשטת הרימ"ט מש"ס דילן עירובין דף כ"ב ע"ב דמקשה אילימא וכו' בבל נמי וכו' דכ"ע נמי מקיף אוקיינוס וקשה בשלמא מה דמקשה מבבל י"ל דמקשה מן הסתם דידע דיש לו גידוד מתלקט עשרה מתוך ד' ואי דניחוש שמא יש מקומות רחבים יותר מעשר מה שהגידוד אינו מתלקט עשרה מתוך ד' זיל מ"מ מקשה לא ליחייב מספק דשמא אין מקום רחב כזה אבל מה דמקשה כ"ע נמי מקיף אקינוס ור"ל דזה א"א מקובלים אנן בהלכה למ"מ דיש חיוב רה"ר ומה

הקושי' בודאי ידע קב"ה דיש באקינוס מכל ארבע רוחות עולם בהים מקומות רחבים יותר מעשר שעל שפתו הגידוד אינו מתלקט י' מתוך ד' והוי פירצה המכלה המחיצה ומה הקושי'. א"ו משמע שהים בלא גידוד כנ"ל הוי מחיצה וקצת משמע הכי בהריטב"א שם שכתב וכ"ע נמי לא ליחייב דהא מקיף לי' אוקינוס פי' דכל שהוא עמוק י' טפחים חשובה מחיצה כדאיתא בפ"ק דשבת ובכל דוכתא הרי שאינו מקפיד על הגידוד שעל שפתו שיהא מתלקט כנ"ל ויש קצת לית טעם שים א"צ שיהא על שפתו גידוד המתלקט שהרי רש"י מפרש שבת דף ק' גבי תל דלהכי בעינן מתלקט כנ"ל ודוקא נקט מתוך ד"א דאי מתוך ה' הרי הוא כשאר רה"ר דניחא תשמישתי' להילוך ונעשה מדרון לר"ה וכו'. משא"כ בים דלא ניחא תשמישתי' אין הקפידה בהגידוד ותמיד הוי מחיצה וצ"ע:

**יהיה** איך שיהי' יש מקום אתי לפרש הה"מ אף לשטת הירושלמי ומשמעות פי' רש"י ויתיישב בזה מה דרש"י ז"ל נקיט החששא שאם יעלה הים שירטון משום הטלטול במבוי כדמעיקרא והה"מ פי' החשש שיטלטלו במקום השירטון דהוא כרמלית הגם שמטעם זה כתב המ"א דלהמ"א נשאר המדרון אבל לענ"ד אין לו מקום כנ"ל ויראה לענ"ד דרש"י לשיטתי' אזיל והה"מ לשיטתי' מוכרח לפירושו כי ידוע ששלשה מחיצות בין להרמב"ם בין להחולקים עליו מן התורה מותר לטלטל בתוכה כמבואר ריש הסימן בטור וב"י ומדרבנן הוא דצריך תיקון ברביעי' והנה רש"י ז"ל פי' בהמתני' ריש עירובין הטעם משום דאתא לאחלופי בר"ה ושריוהו בתקנתא דלחי וקורה דליהוי הכירא דלא ליתי למישרי ר"ה גמורה ור"ל דג' מחיצות משמע להעולם בדומה לר"ה ואם מטלטלו תוכו בלא תיקון ברביעית יטלטלו נמי בר"ה: וא"כ ודאי דסתימת הים בלא מדרון אינו מהני במקום הלחי וקורה דמה בכך שאינו בת טלטול עם המבוי הא מ"מ הטלטול במבוי גופה הוא אסור מגזירה אטו ר"ה: וכן מבוי מפולש מב' ראשיה דצריכה צה"פ שהיא מחיצת רוח שלישי דאל"ה אסור הטלטול מצד חסרון מחיצה נמי שפיר דסתימת הים בלא מדרון לא מהני ואולם בפי' הרב ר' יונתן כתב שם אחרי טעם רש"י א"נ כי היכי דלא ליתי לטלטולי מר"ה לתוכו: (ויראה לפ"ר דזה נמי טעם הפלוגתא דף ח' ע"ב דמר סבר היכרא מלגיו ומר סבר היכרא מלבר וע"ש פי' רש"י) ולטעם זה שפיר י"ל עד כאן לא הצריכו תיקון ברביעית אלא היכי דפתוח למקום בת טלטול עם המבוי אבל לים שאינו בת טלטול לא הצריכו וא"כ רש"י לשיטתי' מוכרח לפרש מיד העובדא אף דמפרש אותו במבוי סתום אלא שמן הצדדים הי' חד צד אשפה וחד צד ים מ"מ מוכרח לפרש דאירי בים ששפתו גבוה י' דאל"ה מה יועיל הים לתיקון דופן הרביעי שמן הצד ובלא החשש דשירטון כיון דלדידי' כל הריעותא משום הגזירה דאטו ר"ה עד

שיהי' ג' מחיצות שלימות והרביעי' ע"י לחי או קורה ומכ"ש העובדא דמרימר שמפרש שהיתה מפולשת מאחורי' להים ועשה האורזילי למחיצה השלישית הפתוח לכרמלית במקום צה"פ ובודאי הרביעית תיקן בלחי וקורה פשיטא מוכרח לפרש שאיירי נמי בים ששפתו גבוה י' דאל"ה כנ"ל בלא החשש שירטון לא מהני הים במקום מחיצה ג' משא"כ הרמב"ם שמפרש שטת ר"ח והרמב"ם שמרימר לא חש לשירטון ועשה האוזלי שהם מחיצות גמורים כדאיתא בהריטב"א בדופן הרביעית שכנגד הים אלו יפרש שבצד הים הי' גידוד י' שהוא מחיצה גמורה קשה לשיטתי' דלא חש לשירטון מה לו לעשות בהדופן הרביעי מחיצה של אורזילי ולהסירם בכל ימי החול בטירחא כזו הא המבוי זו היתה ככל מבואות הסתומות שדי להם בלחי משהו ומוכרח לפרש שהים לא הי' לו גידוד דהיינו שפה המתלקט והיתה מפולשת לכרמלית דהיינו הים כבירושלמי ולהכי הוכרח לעשות תחילה בהצד שכנגד הים סתום ע"י האורזילי ושוב לא הוצרך לכלום אפילו ללחי וקורה מצד הים מדאינו בת טלטול מפני שסובר איסור הטלטול במבוי סתום אינו אלא מטעם הרב הר"י דלעיל: וא"ל איך אפשר טעם הרר"י בשטת הרמב"ם שסובר ג' מחיצות ד"ת כרמלית ומותר לטלטל אף מתוכן לרה"ר מן התורה א"כ איך יגזרו לטלטל בתוכן אטו דשמא יטלטלו ממנו לר"הר הא זה גופה אינו אסור אלא מדרבנן די"ל כולה חדא גזירה הוא דמיד שגזרו שלא לטלטל מן המבוי לר"ה גזרו נמי מההוא טעמא שלא לטלטל בהמבוי גופה מחשש שלא יבא לטלטל ממנה חוצה לה לר"ה ודוקא במקום בת טלטול ודוק ולמה שהוצאתי לעיל מקושי' הש"ס ומלשון הריטב"א דהים הוא מחיצה מצד העומק י' בלא הגידוד שעל שפתו ע"י מתלקט י' מתוך ד' הטור בפשוט ניחא דחייש שמא יתיבש וכל זמן שהמים על העומק דלא ניחא תשמישתי' שפיר דהוי מחיצה בלא מתלקיט משא"כ כשיתיבש וישאר העומק ניחא תשמישתי' והוא לא יהי' מתלקט כנ"ל יתבטל מחיצות המבוי וכ"ז עדיין צריך לי עיון:

**תו** כתב המ"א וא"כ לדידי' וכו' ולא מהני צה"פ והטור וכו' דברים אלו המה מחוסרים הבנה לי דפשיטא דכמו שהרשתות דאמימר מהני נמי צה"פ וכן להטור בשם רש"י והרא"ש פשיטא דלא מהני תיקון שאר מבוי בהדופן שמן הצד דהיינו לחי וקורה:

**מה** שכתב תו ודע דעכ"פ בעינן שיהא הנהר סמוך ממש לראש המבוי אבל אם הוא רחוק י' אמות צריך תיקון דאותו מקום הוי פרוץ דברים אלו הם שלא בדיוק שהרי קיי"ל י' כלמטה ואף אם זה ט"ס וצ"ל אם הוא רחוק יותר מי' אמות אכתי קשה הדיוקים אהדדי תחילה כתב בעינן שיהא הנהר סמוך ממש לראש המבוי דהיינו פחות מג"ט שהוא לבוד ומסיים אבל אם רחוק יותר מי"א וקשה הדיוקים אהדדי ואולם גוף דינו לענ"ד

אינו כי מביא ראי' וכתב וכ"ה בתוס' דף כ"ד בד"ה וליעבד צה"פ והיינו מה שמוקמו שם שגדודי הנהר הי' מעבר הנהר לא סמוך להשביל וכתבו להכי והנהר לא הי' רוחב יותר מעשר מזה למד דה"ה אם הנהר רחוק מהמבוי ולא יותר מי' דכשר (ומ"ש נמי לראי' ובד"ה וליעבד לחי) משם א"י כלל למה רומז זולת שהגדודים היה מעבר הנהר) וקשה על תוס' גופייהו הא השביל הזה תפסו תוס' למבוי והראי' שמצריכו לו התנאי שבתים וחצירות פתוחים לו כדי שיותר בלחי ולא מכשירין אותו בתורת חצר שארכו יותר מרחבו כדאיתא סעיף כ"ז בהג"ה ש"מ שהי' סמוך לר"ה או כרמלית והי' לו דין מבוי והרי בסי' שס"ה סעיף ב' פסקינן דפרצת מבוי בצדה היכי דבקעו בו רבים בד"ט צריך תיקון וא"כ גידוד זה שמעבר הנהר למה יוכשר השביל דהיינו מבוי בלחי שצד הרחבה הא מ"מ סוף השביל פרוץ משני צדדים בינו ובין הגידוד שמעבר הנהר יותר מד"ט ואפילו אם הי' השביל מחד צד מאריך כתלו להבליע הנהר עד סמוך להגידוד הי' חשוב פירצה מפני צד השני וכמו מבוי עקום ודחשב פירצה מה שצד כותל אחת אינו מגיע לכותל הרביעי עיין שם בהריטב"א השתא שביל זה שהוא פרוץ משני צדדים ואין כותלין מגיעים לכותל הרביעית תהא כשרה אמנם על תוס' לק"מ כי מה דאיתא בשם הגהות אשר"י דלא בקעי בו רבים מקרי מקום מטונף או מקולקל בטיט הוא לאו דוקא כי ודאי אף נהר מקרי לא בקעי בו רבים שהרי אין דרך רבים לעבור בו ושפיר דשיערו פירצה זו בעשרה כמבואר שם וא"כ הא ודאי דוקא בגונא דתוס' שהנהר מפסיק בין הגידוד להשביל הוא דפירצתו בעשרה אבל אם הנהר רחוק מהמבוי ונמצא בין הגידוד של הנהר לבין מחיצת כותל הוא יבשה ובקעו בו רבים פשיטא דפרצתו בד"ט. ואין הדין נכון בתרתי אלא דבעינן שיהא הנהר דהיינו גידוד הנהר סמוך למבוי בפחות מד"ט ולא בעינן סמוך ממנה אבל אם הוא רחוק ד"ט אז הוא פירצה ואינו מוכשר אלא בצה"פ כדהבאתי בסי' שס"ה בשה הריטב"א וזה ברור לענ"ד ודו"ק:

**ומ"ש** תו וקונשטנדינא אעיפ וכו' ג"כ א"י מה קאמר כי המעיין ברי"ט ח"א סי' צ"ד שמביא יראה שעיקר התירו מפני שסומך על הה"מ שסתימת ים בלא גידוד חשוב מחיצה מעליותא ודחק עצמו לפרש אף דעת רש"י ע"ד זה ולמה דמחליט סק"ל וכן הכא בשם הירושלמי דגידוד עשרה בעי א"כ איך מחליט קונסטנדינא דכסתום דמי.

**ודע** נמי שמה שסמך הרי"ט שם על עדות טברי' עיין עירובין דף פ"ז דמסיק שאני ימא של טברי' דאית לי' אוגנין אפשר אין משם ראי':

**תו** כתב המ"א ובריב"ש סי' ת"ה וכו' אבל משמעות הפוסקים משמע וכו' אף זה לא זכיתי להבין הא ברישׁ סי' שס"ד שמביא בעצמו בתר הכי לעיין שם מבואר כהריב"ש דמפולש

אפילו ב' צדדים לכרמלית צריך צה"פ מחד צד וא"י אם יש אדם חולק בזה אלא כנראה מתוך תשובתו כאילו הכת אחת מהשואלים הי' רוצה ללמוד היתר למפולש לכרמלית לא יצטרך לצה"פ וביאר להם ממש כדפי' רש"י דמבוי סתומה היתה בג' רוחותיה מערב במחיצה וצפון ודרום בחד צד ים ובחד צד אשפה ולא שהיתה מפולשת כדסברי הכת הלזו: אלא שביאר פי' רש"י על דרך צחות שמרש"י משמע שצפון ודרום כל מחיצותי' לא הי' אלא של אשפה וים ואיהו מייפה הענין שאף צפון ודרום היו במחיצות שלימות אלא שהיה בהם פרצות יותר מעשר ולפני הפרצות הי' אשפה וים וזה ברור שאין בזה שום מחלוקת תו כתב וא"כ בנהרות שלנו שדרכן ע"כ ההוא א"כ אינו סובב על הסמוך אלא על פירושו בהה"מ שאף כשיש גידוד אם נתייבש מ"מ יש שיטלטלו במקום היובש וכבר כתבתי שהם דברים מותמהים לענ"ד וכן מצאתי שהשיגו על פירושו בהה"מ בהתשו' כ"י הנ"ל וע"ש:

**סעיף לא**

אבל אם עשו באמצע שני פסים או פס ד' או צ"פ וכו' היינו מבוי סתום דאיירי בו בסי' זה שאז אין להחצונים כלל להשתמש כלפי הפנימים ורשאים הפנימים לסתום בפניהם כדאיתא בח"מ סי' קס"ב סעיף ז' שפיר אז הם ממש כשתי חצירות זה לפנים מזה שמאחר שנחלקו בתיקוני חצר הם בדומים להם וקים לן רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה אבל מבוי מפולש שבסי' שאחר זה שאז ר"ה [כלומר רשות שרבים דורסים בו] עובר ביניהם אם המבוי מתוקנת כראוי בצ"פ ולחי או קורה אם רוצים לחלוק שיתופס תלי' בפלוגת' שבסי' שצ"ב סעיף ד' דלהש"ע שם שפוסק כהרמב"ם כלישנא בתרא דר"פ שאין מערבין חצי עיר אפילו לרחבה וע"ש במה שכתבתי בסעיף ו' ה"נ ודאי לא מהני כל זה אלא שהרמ"א פסק שם בהג"ה כהרא"ש וטור דהיינו כלישנא קמא ואף בזה שרי וכן אנו נוהגין כל יום לעשות צ"פ לחלוק רשות העכו"ם אף כי היא מפולשת ועיין במ"א סי' שס"ד סק"ג שם תמצא מבואר דמבוי מפולש שייך לפלוגתא הנ"ל:

**אמנם** מה שמשיג שם על הב"י הוא שלא בעיון כי אדרבא במה שהניח בצ"ע על הב"י שפסק שם דסילוק לא מהני זה גוף הטעם שסתם בש"ע ולא הביא כלל דברי הר"ר יונתן כי לשיטתי' אף עם כל הסילוק לא מהני וצריכים לשתף המבוי כולה יחד אבל הר"ר יונתן ע"כ דסובר כשטת הרא"ש דמערבין לחצאין לרחבה כלישנא קמא (אבל תימא דבפ' כיצד פוסק כהרי"ף) ולדעתו של הרר"י כתב הב"י כיון דהסוגיא שם דף נ"ט לל"ק מדמה לרגל המותרת במקומה שאינו אוסר שלא במקומו ואפילו לר"ע כיון דיש לו פתחא אחרינא ממילא כמו דשם תפסינן שטת התוס' שמבארין אף פרש"י דהדריסת רגל אינו

מזיק ה"ה במערבין לרחבה נמי מותרים בהדריסת הרגל (וכדדקו תוס' להלישנא קמא וכתבו ולרחבה דמערבין וכו' ואין צריכים להשתמש בני פתח זה וכו' הרי דלא כתבו ואין צריכים לעבור ודו"ק] ומ"ש שכ"כ תוס' ור"ל שם ע"א ד"ה כמאן זה ליתא שלא חילקו כן התוס' אלא ללישנא בתרא שלהכי א"א כלל לערב לחצאין אבל ללישנא קמא שע"כ הרר"י כותיה פוסק פשיטא דאין חילוק. ודו"ק כי זה ברור:

**סעיף לד**

עוד אפשר לעשות תיקון אחר למבוי כו' ויעשה פס רחב שלש. ז"ל הריטב"א פי' ואח"כ נותן קורה מן הפס לכותל או נותן שם לחי להכשירו ודברים מוכרחים שהקורה יהא מונח מן הפס לכותל ולא כדכתב המ"א בסי' שס"ה סק"ג ליישב הטור דהכא דוקא איירי שמתוקן בלחי בצד הבתים כדכתב הריטב"א בעמוד ב' בלשון זה וא"ת ומה האי דפרכינן דניחש דעיילו בפתחא זוטא ומה בכך כיון ששתיהם בתחלת המבוי וקורה על גביהן הרי המבוי מוכשר שהרי יש בשתי אמות שיעור פתח י"ל שאילו הניחו קורה מכותל לכותל ה"נ אבל מיירי שלא הניח קורה אלא מן הפס של ג' אמות ונשתיירו ב' אמות אלו פרוצי' בלא הכשר קורה ולא לחי עכ"ל:

**סעיף לו**

מבוי ששוה כו' ובזה התל הוי כמחיצה כתב המ"א ולפי מ"ש בשם התוס' צ"ל דלא בקעי בו רבים וא"י לדבריו איך הבין מתחילה ועד סוף דברי התוס' האלו בעצמם ראשית הדברים כתבו אבל לרבנן אפילו בח"ל פטור דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה ולבסוף מסקי דמחיצה שאינה בידי אדם אפי' רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה והרי אף המעלות ומורדות שבח"ל הם מחיצה בידי שמים וגם קשה קושייתו בעינה להתוס' על הסוגיא דהתם דבעי רחבה תל המתלקט י' מתוך ד' ורבים בוקעים בו חייבים עליו משום ר"ה או לא אליבא דרבנן לא תיבעי לך השתא ומה התם דניחא תשמישתיה וכו' ות"ל דתל דבידי שמים הוא הא מודו רבנן וכן קשה סוף הסוגיא בשבילי בית גלגל וכבר הניח הת"ח קושי' זו בצ"ע אבל העיקר דל"ק דדוקא במעלות ומורדת דלא ניחא תשמישייהו כמבואר ברש"י הוא דהחליטו התוס' דלרבנן אפילו בח"ל פטור והיינו ע"פ דברי הסוגיא דנקטה למושכל ראשון גבי תל ושבילי בית גלגל דסברי רבנן דאפילו בניחא תשמישייהו לא מבטלי מחיצה דבידי אדם ק"ו בדלא ניחא תשמישייהו דסברי דלא מבטלי אפילו מחיצה שבידיו שמים אבל מה דתמו מן א"י ובבל וכה"ג מכל עולם בזה כתבא מדאינה עשויה בידי אדם מודו חכמים והיינו דוקא בדניחא תשמישייהו כדמשמע מלשון רש"י דאמר דילמא מעלות וכו' דלר ניחא דריסה דידהו מבואר הא מה שמקיף לא"י ובבל ניחא שפיין הדריסה דידהו יהיה באיזה אופן שיהיה וא"כ א"צ כלל לדבריו הכא גבי

תל דלא ניחא תשמישתיה ומ"ש המ"א ואפשר וכו' הן אמת דהריטב"א כתב הכי על האיבעי' דת"ל המתלקט ורבים בוקעים בו פי' והוא רחב ט"ז אמה ועשוי לדריסת ס' רבוא מ"מ תימא בעיני לומר דלענין בקיעת רבים יהא צריך אף לשטת רש"י ס' רבוא חדא דמאין יבא זה בשלמא לענין למהוי רה"ר י"ל דילפינן ממדבר אבל בקיעת הרבים דליבטל המחיצה מה"ת

**ותדע** שהרי הסוגיא תולה ג"כ שם חצר שרבים נכנסים בזו ויוצאים בזו בזה דאתו רבים ומבטלי מחיצות והרי שם נאמר ר"ה לטומאה ורה"י לשבת ור"ה לטומאה הא ודאי דאין לו ענין לס"ר ומה חדושו דבאופן שהוא ר"ה לטומאה דמ"מ הוא רה"י לשבת ומשום דלא אתו רבים ומבטלי מחיצות הא אפי' אתי רבים ומבטלי מחיצות מ"מ באופן רבים דטומאה הא לא מבטלי א"ו דזה לא ס"ד דשום אדם שתהא צריך לבקיעת הרבים ס"ר. והריטב"א מוכרח לפירושו משום דהאיבעי' אם חייב עליו משום ר"ה ואם לא עברו שם ס"ר אין למיבעי' לחייב עליו על גבו משום ר"ה אף כי אתי רבים ומבטלי המחיצות וזה הברור לענ"ד ותו מה יענה לשטת החולקים על רש"י א"ו כדכתיבנא. אמנם עכ"ז ע"כ כדכתב דצ"ל דלא בקעי בו רבים דא"י מה תלה כלל דבריו לפי מ"ש בשם התוס' הא בל"ז קשה דהא הש"ע סותם דעה סעיף ב' דצריך נ"ד דהיינו שטת הרי"ף הפוסק כר"ו דאתו רבים ומבטלי מחיצות ואליבי' דר"י הא פשט בעירובין דף כ"ב ע"ב דאפילו בלא ניחא תשמישתיה אתו רבים ומבטלי מחיצה אע"כ דאירי בלא בקעו בו רבים וכ"ת למה דהוכחתי דאין ענין בקיעת רבים לס"ר א"כ מה גבול יש דלקרי בקיעת רבים והכא הרי ע"כ כל בני המבוי עוברים ובוקעים בו זה ל"ק דבקיעת הרבים אינו נקרא אלא המיוחד הדרך לכל מי שירצה משא"כ דרך שאינו אלא לבני מבוי או בני חצר זה ודאי לא מקרי בקיעת הרבים ליבטל המחיצות וזה ברור:

## סימן שסד

### סעיף א

אבל וכו' וצדו השני לחצר שאינה מעורבת וכו' עיין פה בב"י מביא תשו' הר"ן והוא בסי' ע"ב כתא על עיר מוקפת חומה ודלתותי' נעלות וחריץ עמוק כמו ה' אמות ברוחב ד' חולק חצי העיר מראשה לסופה אמנם הכל תוך ההיקף ועוברים בגשרים מחצי העיר לחצי' והמבוי שבו דרים היהודים ראשו האחד כלה עד לחומה בדרך עקום וראשו האחד כלה לחריץ בדרך עקום ג"כ וערבו המבוי בלחי וקורה והניחו מקצתם בלא שתוף חוץ לקורה וחוץ ללחי ע"ז כתב לא יפה עשיתם כשהכשרתם את המבוי בלחי וקורה בלבד שאע"פ שעירכם דין רה"י עליה כיון שיש לה חומה ודלתותי' ננעלות בלילה אעפ"כ

כיון שלא הוכשר כל המבוי נמצא משני ראשיו פתוח למקום האסור לו והוי לי' כמבוי מפולש שיש בקעה מכאן ומכאן עושים צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן ולפיכך להכשיר המבוי וכו' היה צריך לעשות צורת הפתח לראשו האחד ולחי או קורה מראשו השני וכו' בעניותי א"י לערשו מ"ש כיון שלא הוכשר כל המבוי דמשמע הא אילו הכשירו כל המבוי דהיינו שלא היה מניחים מקצתם בלא שתוף חוץ לקורה וחוץ ללחי אלא היו מניחים הלחי וקורה בקצוות המבוי כולה והיו משתתפים כולם יחד והיא חצר שאינו מעורב דמבואר הכא דהכשירה בלחי וקורה אפילו חד צד פתוח לר"ה ומכ"ש היכי דשני צדדים פתוחים לחצר שאינו מעורב וא"כ מה שמסיים דלהכשיר המבוי היה צריך לעשות צה"פ ולחי וקורה א"י למה גם האידנא שלא הכשירו אלא חצי המבוי מה בכך הא זה הדין שבסי' שס"ג סעיף ל"א או שיש חצר ולא עשו החיצונים לחי לראש המבוי שמן הלחי ולפנים מותרים ממנו ולחוץ אסורים וצ"ע:

**סעיף ב**

עצמה אינה נתרת אלא בדלתות נעולות וי"א אעפ"י שאינן ננעלות מחלוקת זו תליא במה דפליגי ר' יוחנן ור"א גבי פסי ביראות דר"א ס"ל דף כ' כרבנן דר"י דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות ור"י בדף כ"ב אמר כאן ולא ס"ל אלא דסבירא ליה כר' יודא דאתי רבים ומבטלי מחיצות ודעה ראשונה היא הרי"ף דפסק כר' יוחנן להכי בעי נ"ד כר' יוחנן דאמר מההוא טעמא דאתי רבים ומבטלי מחיצות ירושלים אלמלא דלתותי' נעולות היו חייבים עליה משום ר"ה והרמב"ם פי"ז מה"ש הלכה ל"ג פוסק כר"א וכרבנן בפסי ביראות דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות להכי לא בעי נ"ד והא דמצריך הרמב"ם דלתות ולא סגי לי' בצה"פ זה פי' הה"מ שהוציא מן הסוגי' דף ז' ע"ב דאיתא שם איבעי' להו לחנניא אליבא דב"ה צריך לנעול או אין צריך וכו' ומפני שפסקינן כת"ק דת"ק במבוי מפולש לר"ה די בצה"פ וקורה ואין צריך דלתות סובר הרמב"ם דאיבעי' זו היא לנ"מ בר"ה עצמה דמודי כ"ע דבעי דלתות ומיבעי' אם צריך לנעול ומסיק דאין צריך.

**תו** כתב הש"ע ואחר שעשה לה תיקון דלתות חשובה כולה כחצר אחד ואין מבואותיה צריכים תיקון לשון זה משמע דר"ה עצמה דאיירי ביה הכא היינו נמי המוזכר סי' שמ"ה סעיף ז' ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער שלעיר כזו לא מהני צה"פ אלא דלתות דאילו באין להם חומה והדלתות יהיו בראשי המבואות אין הלשון נופל ואין מבואותיה וכו' וכן נראה להדיא מהגהות רמ"א שם ולשון זה ואין מבואותי' צריכים תיקון מועתק מהרא"ש ואליבי' שפוסק כהרי"ף לק"מ אמנם הטור וש"ע שכתבו הכי אף בתר דעת הרמב"ם דמשמע אף להרמב"ם בעי בר"ה כזה נמי לדעתו דלתות וכן נשמע נמי

מיניה ממה דסותם בסי' שמ"ה דאפילו יש להם חומה וכו' הם ר"ה גמורה אפילו לדעת הרמב"ם דהכא זה צ"ע שהרי ז"ל הריטב"א דף כ"ב ואיכא למידק מ"מ ר' יוחנן דאמר ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום ר"ה דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דאמר כמאן אי לר"י הא איכא שתי מחיצות מעלייתא אי לרבנן הא איכא שם ד' מחיצות דעדיפי מפסי ביראות כי אין צ"ל שבאותן רוחות שהיו פתחי ירושלים היה בכל פתח ופתח מכאן ומכאן עומד מרובה מאוד על הפרוץ ויש מרבותינו בעלי תוס' ז"ל שכתבו דמבואות ירושלים ג"כ היו מפולשות שתי וערב ואינו מחוור אבל הנכון כדברי האומרין דר' יוחנן סבר לה כר' יודא בחדא דאתו רבים ומבטלי מחיצות וסבר לה כרבנן דמדאורייתא לא הוי רה"י בפחות מג' מחיצות הילכך בעינן בירושלים ג' מחיצות מעלייתא וליכא (ר"ל אף דבמזרח ומערב צדדי הפתחים נשאר מקצוע מ"מ כיון דסבר בזה כר"י דאתו רבים ומבטלי מחיצות נמצא צד מזרח ומערב כולו כלא היה ונשאר בלא מחיצה) ועל דרך זה מפרש נמי המהרש"א דברי התוס' שם ד"ה חייבין ע"ש וא"כ להרמב"ם דפוסק דלא כר' יודא אלא כרבנן בפסי ביראות הא נשאר קושי' הריטב"א בעיר כזו שמוקפות חומה אלא שהרחובות הרחבים י"ו אמה מפולשין משער לשער איך המה ר"ה גמורה דליבעי דלתות הא איכא שם ד' מחיצות דעדיפי מפסי ביראות דהא ס"ל להרמב"ם דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות וכן קשה על הש"ע דסי' שס"ה שסותם הדברים שהוא ר"ה והכא מביא דעת הרמב"ם עכ"פ בשם י"א והאיבעי' בגמרא אי בעינן דלתות ננעלות שפיר יש להעמידה בעיר אינה מוקפת חומה ויש מבוי מפולש רחבה י"ו אמה וכן באמת הציג הרמב"ם דינו פי"ז מה"ש הלכה י' שני כותלים בר"ה והעם עוברים ביניהם כיצד מכשיר ביניהם עושה דלתות וכו' ע"ש אבל מעיר מוקפת חומה דליהוי תוכה ר"ה מזה לא הזכיר דבר (ואף שבריש ה' עירובין כתב וכן הדין במדינה שהיא מוקפת חומה שיש לה דלתות וננעלות בלילה שכולה רה"י הוא כבר כתב שם הה' שלא דקדק שם בדין המחיצות מפני שבה"ש נתבאר שאין צריך נעילה ולענ"ד כשדין הדלתות שלא בדקדוק אחרי שפסק שלא אתו רבים ומבטלי מחיצות א"כ הא היקף כזו עדיף מפסי ביראות משום דשם הוי פרוץ מרובה על העומד להכי מדקדק וכתב פי"ז מה"ש הלכה ל"ג שהרי הריבוע ניכר וגם להכי לא התירו אלא לעולי רגלים אבל בעיר מוקפת שהעומד מרובה על הפרוץ מיד שפוסק לא אתו רבים ומבטלי מחיצות הרי היא רה"י גמורה בד' מחיצותיה ואינה צריכה יותר לכלים אם לא שהשערים יותר מעשר שאז צריך צה"פ] אך על הטור וש"ע קשה וצ"ע:

**והנה** סי' שמ"ה מבואר מחלוקת הראשונים אם לגדר ר"ה צריך לתנאי דס' רבוא עוברין בתוכה כל יום ובזה מה שאני רואה בכמה מקומות שבמדינתינו ערים פרזות אין חומה ורחובותיה רחבים י"ו אמה ואף תוך העיר באמצעותיה יש שוק רחב הרבה שהיא פלטיא והרחובות הנ"ל לא די שהם בעצמם רחבים י"ו אמה אלא אף הם מפולשים מחד צד אל השוק ובחד צד אל המסילה ההולך מעיר לעיר רחב י"ו אמה כמו שראיתי בעיר בלאשקי הסמוך לק"ק קאליש] ועם כל זה הם מתקנים כל העיר ע"י צ"ה הנהוג כבסי' שס"ג בהג"ה ולשטת החולקים על רש"י ז"ל דלא בעינן ס' ריבוא פשיטא דצ"ה לא מהני ולכל הפחות דלתות הראוים לנעול צריך כמבואר הכא וע"כ דסמכו על דברי המהר"מ ז"ל שבד"מ סק"א שתופס לחלוטין דעת רש"י ז"ל לעיקר ושפיר דא"כ כל העיירות אינן אלא מפולשין לכרמלית וא"כ נהי דאסור להורות שום איסור לאחרים במה שנהגו ע"פ דעת הרבה מהראשונים ואחרונים מ"מ לענ"ד כל בעל נפש יחמיר לעצמו שלא לטלטל בעיירות כאלו ובפרט שראיתי בהריטב"א בסוגי' דעיר של יחיד ונעשה של רבים שכל הגאונים בצירוף ר"ת חולקים על רש"י ז"ל בודאי מהראוי להחמיר לעצמו:

**סעיף ג**

או צ"פ בכל א' משני ראשין ולחי או קורה בעקמימות כן הוא נמי ברא"ש וטור ובהגהות מיימון ובעניותי תמוה לי אחרי שצה"פ מחיצה ממש הוא כדאיתא בט"ז סק"א א"כ הרי שתי מבואות הללו מגודרים בד' מחיצות מכל צד ולמה ענין תהא שוב צריך תיקון העקמימות והרי בהגהות מיימון גופיה שם פי"ז מה' שבת כתב והא דמחמיר בה טפי ממפולש משום דבעינן דחזו לצה"פ בני ראש זה ובני ראש זה וכי עביד להו בעקמימותו חזי ליה מכאן ומכאן וכן הוא בתוס' ובהריטב"א א"כ כי עביד צה"פ משני ראשיו הרי בני ראש זה ובני ראש זה רואין הצ"פ ולמה לי התיקון בעקמימות וע"כ לומר כדי שיראו ג"כ הבני ראש זה ובני ראש זה התיקון דצד השני דצריך למפולש דהיינו הלחי או קורה:

**אך** מ"מ ק"ק לי דמ"ש זה מבסעיף הקודם שאחר שתיקן הר"ה מכל צד שוב חשובה כולה כחצר אחד ואין מבואותיה צריכים תיקון וה"נ למה יהא צריך שום תיקון בעקמימות ולולי דברי הראשונים שדעתי בטילה נגדם היה אפשר לומר דמטעם זה סומכים העולם במה שהניח המ"ב בצ"ע שאין עושין תיקון לעקמימות והוא במ"א סי' שס"ג ס"ק כ"ז דהיינו מפני שעכשיו מכשירים השני ראשין בצה"פ אבל בטילה היא כנ"ל וצ"ע:

**במה** שמשיג הכא המ"א על הב"י בסק"ג עיין לעיל סי' שס"ג סעיף ל"א:

**סעיף הנ"ל** ואם עשוי כמין חי"ת וכו' בהב"י כתב אבל הה"מ כתב בפי"ז שהרשב"א סובר שהוא כסתום וא"צ אלא או לחי או קורה מכאן ומכאן וצריך טעם כיון דבעקום כמין דלית

פסק דתורתו כמפולש כרב ומשמע בגמרא דבעשוי כמין חית נמי סבר רב דדינו כמפולש עכ"ל ודעת הרשב"א מבוארת בהריב"ש סי' ת"ה דז"ל ולפי מה שנתבאר כל המבואות המפולשים בדרך ישר צריכים צה"פ מכאן ולחי או קורה מכאן ואף העקומין כמין דלית כך דינם כיון שפתוחין משני ראשיהן דהא קיי"ל כרב אבל אם יש בהן עקומין כמין ח' אלו די להן בלחי וקורה מכאן ומכאן כמו שמוכח מההוא דמבוי העשוי כנדל דעביד להן מן הצד השני לחי ודי להן בזה אע"פ שאף אם המבואות שכנגדן נדון אותן כסתומים מחמת הצה"פ שעשה להן עדיין נשארו אלו המבואות שבצד האחד מפולשים כמין ח' לר"ה ואפ"ה סגי להו בלחי וקורה עכ"ל ופירושו הכי עיין בתוס' דף ו' ד"ה רב אמר כתבו בסופו וגבי מבוי כנדל נמי משמע כפירוש הקונטרס דאמר אלא עושה צה"פ לכולהו פי' לצד המבוי גדול ואידך גיסא משתרי בלחי וקורה היינו לצד ר"ה וזה כפי' הקונטרס אבל אי קאי הא דקאמר עושה צה"פ לכולהו היינו לצד ר"ה ואידך גיסא קאי אפתח מבוי גדול אז לשון אידך גיסא לא אתי שפיר עכ"ל ואולם הרשב"א וריב"ש מפרשים כפי' ר"ח וכן מבוי כנדל מפרשים כדפירשו תוס' בשם ר"ת שהיו מבואות קטנים פתוחים למבוי הגדול משני צדדים זה שלא כנגד זה והמבוי גדול לכל הפירושים היה סתום מחד צד ומחד צד היה מפולש לר"ה ומה שפרש"י עושה צה"פ לגדול באחד משני ראשיו. ר"ל לענ"ד באחד משני ראשיו המפולש (ועיין ב"ח ומהר"י בן לב ספר ג' סי' ע"ד) ואמר אביי עושה צה"פ לגדול מפני שהיא מפולשת מן הצד למבואות קטנים והנך כולהו משתרי בלחי וקורה ואקשי ליה רבא ממ"נ מדלא חיישת על המבואות קטנים שהם מפולשות מן הצד להמבואות קטנים שכנגדה ש"מ דס"ל דתורתו כסתום א"כ אף הגדול למה לך צה"פ ועוד וכו' אלא אמר רבא ודאי זה ניחא דהגדול צריך צה"פ כדקאמרת מפני שהיא מפולשת משני צדדי המבואות קטנים אבל הקטנים עושה צה"פ להאי גיסא לכולהו ר"ל בהצד שמפולשים לר"ה ואם אידך גיסא ר"ל המבואות קטנים שמצד השני משתרי בלחי וקורה והיינו משום דאף דיש צה"פ להמבוי גדול אף בהצד שמפולשת לר"ה מ"מ המבואות קטנים שבחד צד מפולשת לר"ה ובהצד שמפולשים להמבוי גדול אף שהיא נחשבת כסתימה משני עבריה ע"י הצה"פ דידה מ"מ הקטנות נחשבים כמבוי עקום מן הצד ע"י הפילוש שבמבוי הקטנה שכנגדה אף שאינם כנגדם ממש מ"מ מבוי עקום מקרי משא"כ אם כל הקטנות שמחד צד מתוקנים בצה"פ וגם הגדולה בסופה כדאמר אביי בצה"פ שוב הצד שכנגדם הוי כל הצד מבואות סתומים בהצד הפונה למבוי גדול ולהכי משתרי הצד לר"ה בלחי וקורה: אך עדיין מ"מ הם מפולשים כמין ח' שהרי יכול ללכת בתוכם מר"ה למבוי הגדול ולסבב בתוכה למבוי קטנה שבצדה לר"ה א"ו הוכיח

מזה דכמין ח' מפני שאינו יכול לפלש לילך לר"ה אחר ממה שיוצא ממנו לא מקרי מפולש ולא צריך צה"פ כל עיקר עיין ודו"ק:

## סימן שסה

### סעיף א

מבוי שנפרץ בו פירצ' וכו ובסעיף ב' נפרץ מצדו וכו' צ"ע בב"י מה שעושה מזה ב' סעיפים וסעיף א' הוא ל' הרמב"ם וסעיף ב' הוא ל' הטור ולהטור אין הבדל ואף כלפי ראשו אינו מותר בפרצה אף כי נשאר פס ד' אלא בלא בקעו בו רבים והנה המ"א סק"ג כתב מה שכתב ומסיים ולזה כיון הטור ורי"ו כדי ליישב תמיהת הב"י עליהם ועיין סי' שס"ג סעיף ל"ד מה שהבאתי בשם הריטב"א ולא פעל מאומה וכה"ג מה שהט"ז משני ומתמיה על התוס' נמי לאו מידי הוא כי ז"ל הריטב"א בד"ה לא שבקו דף י' ע"ב ומיהו אכתי קשיא לן האיך הכשרנו וכו' ואפילו בתחילת הכשר מבוי ואילו התם וכו' ואע"פ שהוא בסוף מבוי שאנו מקילין יותר בכל מקום ותו לדעת הט"ז לא מקשה הגמ' ומ"ש מדרב אמי ורב אסי ע"ש וק"ל והעיקר לדינא כדעת הב"י וכדהוכיחו התוס' והנה מסתימת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים מבואר דדין פירצות מבוי שייך אף במבוי הניתרת פתחה בצה"פ וכן נשמע מהריב"ש סי' ת"ה שהרי דן על כל העיר דין כרמלית ע"י פרצת שבחומה פחות מי' דבקעי ביה רבים אף דבלי ספק אף השער האחד שלא היה בו דלתות מ"מ צה"פ היה לו כדרך כל שערי עיירות אך הא"ע כתב בהשיגו על המ"א בדין עיירות בלשון זה דדוקא במבוי הניתר ע"י לחי וקורה בזה אסור בש"ס ופוסקים פירצה ד"ט כיון דיש כבר פתח בצד הרביעי שבו לחי וקורה לכן כל שיש עוד פתח לא התירו דחד פתחא שרי ולא שנים [ועיין ב"י מביא בשם רש"י דף ה' ד"ה אם יש שם פס ד' בלשון זה ומבוי אינו נפסל בפתחי' הרבה) אבל לדידן דכל מבואות נתקנו ע"י צה"פ וכ"ש מוקפות חומה אי מצד אחד נפרץ פרצת י' כיון דאין שום פתח רק מצד אחד אפילו נפרץ פרצת י' כיון דאין שום פתח רק מצד אחד אפילו נפרץ בצד אחד כמה וכמה פירצות שרי רק שלא יהא אחד מהן יותר מי' אמות. לא מבעיא אם הצד זה שנפרץ הוא עומד מרובה על הפרוץ פשיטא דשרי דלא גרע מלחי כמ"ש. בש"ס דף ה' וכו' ע"ש הנה הוא סובר דהפירצת הצריכים תיקון בסי' זה כגון היכי דבקעו בו רבים נתקנו ע"י לחי וקורה ולהכי דן בק"ו שתותר אותו צד בעומד מרובה כדדן הסוגיא דף ה' וכמה שגג בזה דז"ל הריטב"א וכל שהוא נדון כפירצה בין יותר מי' ובין בד"ט לא סגי בלחי וקורה אלא בעי צ"פ שאין לחי וקורה מתירין את הפירצה ור"ל דדוקא מבוי סתום נתרת הפתח בלחי וקורה או אפילו מפולשת דמ"מ השני צדדים פתחים הן לצאת ולבא בהן

נתרת אחת בצה"פ ואחת בלחי וקורה אבל פירצה בד"ט ובקעי בו רבים דשם פירצה עליה תו לא משתרי בלחי וקורה וממילא דלא אפשר למילף היתר דעומד מרובה בק"ו ואין להקשות על הריטב"א ממה שנתבאר סי' שס"ד סעיף ג' דמבוי עקום ניתר בצ"פ בכל א' מב' ראשיו ולחי או קורה בעקמימות אף דבגמרא מדמה זה לפירצה מן הצד וע"ש בהריטב"א שמבאר אופן הדמיון הרי שאף פירצה ניתר בלחי וקורה וגם בסעיף שאחר זה אפילו נראה מבחוץ נידן משום לחי אף לפירצה דזה אינו דחילוק יש בין נפרץ לכרמלית ומכ"ש לר"ה שיש ע"י הפירצה חיסרון למחיצה לבין נפרץ לחצר שאין בו אלא משום היכר וכן איתא בריב"ש סי' ת"ה בשם הרשב"א [ועיין סי' שס"ד הנ"ל] וא"כ הברור דנמי אינו ניתר בעומד מרובה וזה בין במבוי הניתר בלחי וקורה ובין בנתרת בצ"פ וכן מבואר יותר להדיא בהריטב"א דף י' ע"ב שכתב שם במה שהקשה על פי' הראב"ד בקושי' הגמרא ומ"ש מדרב אמי ורב אסי בלשון זה ואפילו תהא פתח מבוי גדול מעשר בצ"פ מ"מ וכו' וזה קאי על דין דרב אמי ור"א והוא הדין דסעיף א' ולדברי הא"ע איך אפשר דאייריבצה"פ למה אז תאסר ע"י פירצה שבצדה בג"ט אם לא נשאר פס ד' ולמה לא תותר בעומד מרובה א"ו דכל זה ליתא ואין לחלק בשום אופן:

**אמנם** זה נלענ"ד דיש לדון בעיר אם הפירצה הוא במשך רוחב השוה בזה הצד ממש דאית בה השער בצה"פ דאז י"ל דהוי כפירצה שמראשה ממש דנלמד בתוס' וב"י דין דסי' שס"ג סעיף ל"ד דמותר בפחות מי' מטעם דלא שבקו פתחא רבא אמנם אף בזה לבי מהסס כי י"ל טעם זה לא שייך אלא בפירצת מבוי דוקא שהיא קצרה על הרוב לא יותר מכ' אמה רחבה משא"כ בעיר שרחבה הרבה ודאי דשייך נמי קיצור דרך אף בחד צד לאותן הדרים מול הפירצה ורחוק הרבה האלכסון של השער וי"ל דיש נמי למיחש כל דלא נפרץ למקום מטונף לבקיעת הרבים וי"ל נמי דהא עכ"פ אין למיחש דלישבק פתחא רבא וצ"ע:

**תו** עיין ט"ז ומ"א מסקו תרווייהו דבחצר אינו מזיק בקיעת הרבים לפירצה פחותה מי' ובספר א"ע האריך וכתב דמסעיף ג' אין ראיה דשם אפילו המבוי מותר בכלה לאמצע ע"ש כי דבריו בזה ודאי תמוהים דמה ענין להמבוי שפירצתה להחצר שהוא רה"י גמור אלא דאיסור המבוי יבא מצד פירצת החצר שכנגדה שמתוך כך נראה כמפולש לר"ה וכל שכלה לאמצע והפרצה זה שלא כנגד זה לא נראה כמפולש אבל החצר שפירצתו לר"ה ולדעתו שרוצה להשוות חצר למבוי בכל פרטיו מה יועילו בגפופין שיש להחצר במקום שמפולש אל המבוי נהי דע"י גיפופין חשוב זה לפתחו מ"מ למה לא ליתסר ע"י בקיעת הרבים מפתח זו להחצר ומהחצר ע"י הפירצה לר"ה דומיא דמבוי הנאסרה ע"י

פירצה אחת לר"ה אם בוקעים בה ותו שבהדיא איתא במתני' שהובאה בהסוגיא שם חצר שרבים נכנסים בזו ויוצאין בזו ומבואר בגמרא שם דאפילו בששני פרצות זו כנגד זו ובכללא דמתני' כל פרצה שהוא בעשר מותרת ומ"ש לבסוף דבדף כ"ב פרש"י דבאית לה גדודין איירי וקשה בדף ח' דמשני אי מהתם ה"א ה"מ היכי דלא דרסי בה רבים וכו' ומקשה הא נמי תנינא חצר שהרבים וכו' ואילו התם דוקא בדאית להו גידודי איירי הו"ל לשנוי אי מהתם ה"א דוקא דאית ליה גידודי וקמ"ל דאע"ג דבקעו בו רבים להדיא ויש בזה לדחק אבל בל"ז אין מזה ראיה כי מה דפי' רש"י ז"ל אינו אלא לאלומי הקושיא דלא ניחא תשמישתיה ע"י שהפירצה דחוקה על הרוב שהפתחים קצרים וגידודין יש ולהכי על הרוב אין חידוש דין לרבנן דלא אתו רבים ומבטלי מחיצות אבל ודאי סתמא דהברייתא איירי אף בפירצה רחבה עד י' אמות דודאי אינה דחוקה וגם בדלית לה גידודי דבקעי בה רבים להדיא ומה שמביא תו ראי' מדהחליטו התוס' דחצר מפולש צריך צה"פ ואילו דין דמבוי משונה מחצר מנין להם. בזה יותר דבריו תמוהים דכי ס"ד דחצר מפולש משני צדדים ואין לכל המקום יותר משני מחיצות יהא מוכשר לטלטל ע"י שני פסין או פס ד' שהוא פרוץ מרובה על העומד הא לא קי"ל כר' יודא דשני מחיצות דאורייתא ופשיטא דצריך צ"פ ברוח ג' שאז לא נשאר אלא צד שהחכמים החמירו והם אמרו והתירו בחצר פרוץ מרובה ע"י פס ד' או ב' משהין אף ראי' אחת מביא דא"כ איך פסקינן כר"ה ברי' דר"י דעומד מרובה על הפרוץ כשר במבוי דזה לפ"ר ודאי צ"ע דקשה ומה בכך שר"ה ברי' דר"י סובר מבוי נמי פרצתו בעשר אכתי איכא למיפרך מה לחצר שכן פירצתו בעשר ואפילו בקעו בו רבים תאמר במבוי שאם בקעו בו פרצתו בד'. אבל לענ"ד זה נמי לק"מ דבל"ז תמוה קושיא זו על הפוסקים כר"ה כדאיתא בהרא"ש דמבוי פירצתו בד' וקשה מה יענו הא נמי פוסקים דינא דר"ה בריה דר"י בעומד וכו' ולדבריהם הא מופרך הק"ו א"ו דסוברים דע"כ לא מקשה הסוגיא הפירכא דמה לחצר שכן פירצתו בעשר אלא כל כמה דלא נחתינן להשקלא וטרי' שבדף ו' וסברינן דמבוי פירצתו בד' בכל אופן ואפילו בדאית ליה גידודי דאז אזלא הפירכא על אופן זה אמאי דיליף דליתכשר מבוי בדופן הרביעי ע"י עומד מרובה מק"ו דלחי וקורה שאין מועיל לדופן רביעי דחצר כשהוא פרוץ במילואו ומועיל למבוי מכ"ש עומד מרובה דמועיל לחצר בכל צדדיו אינו דין שיועיל למבוי בדופן רביעי במקום שמועיל לו לחי וקורה על זה שפיר פריך מה לחצר שהעומד מרובה מועיל לו מן הצדדים שפרצתו בעשר תאמר במבוי שפרצתו בד' ואינו מועיל לו העומד מרובה לשוי' פתחא עד עשר ה"נ דלא יועילו העומד מרובה בכותל רביעי לשוי' פתח משא"כ להמסקנא דמוכח עכ"פ מדרב אמי ור"א דאף במבוי

שפרצתו בעשר ע"י עומד מרובה על הפרוץ ונקל לעשותו פתח דהיינו בדאית ליה גידודי המונעים בקיעת הרבים שוב שפיר איכא למילף הק"ו שיועיל נמי בדופן הרביעי לשוי' פתח ולא שייך למיפרך מה לחצר שכן פרצתו בעשר אף בלא גדודי כי ההצרכת גדודי' למנוע בקיעת הרבי' במבוי זה אפשר מצד שבמבוי שכיח בקיעת רבי' יותר מבחצר: [או זולתו מהטעמי' כדהחמירו לענין בתי' וחצירו' לתוכו א"נ דוקא במבוי שארכו יתר על רחבו הוא דאיכ' למיחש דכדי לקצר דרכם לישבקו הפתח ותשאר המבוי בלא תיקון משא"כ במרובע ומכ"ש ברחבו יתר על ארכו אין חששא זו] אבל עכ"פ בגוף הנידן דעומד מרובה על הפרוץ שע"ז אנו דנין לשית על ידו פתח בדופן הרביעי ושוין חצר ומבוי יש ללמוד בק' מלחי וקורה דלא מהני בחצר דיהני במבוי ואין הכרח להמסקנא לומר ר"ה בריה דר"י טעמיה דנפשי' קאמר וזה נראה נמי מהראיה גופה שמביא הרז"ה מר"ה בריה דר"י ולא ולא מדפסקינן שהמבוי נתרת בעומד מרובה וא"כ בממילא לדידן לענין בקיעת רבים דאין לעשות ממנו פירכא במכ"ש להכי לפ"ר נראה שהדין עם הט"ז ומ"א:

**אך** עדיין צריך לי עיון רב שהרי ריש סי' שס"ד בארתי מה דפסקינן בר"ה דצריך נ"ד דוקא היינו שטת הרי"ף שפוסק שר' יוחנן דאמר ירושלים אלמלא וכו' וכדאיתא בהריטב"א דף כ"ב דאין הלכה כר"א וכן איתא בהרמב"ן ריש עושין פסין דהלכה כר' יוחנן שפוסק כר' יודא בפסין נמי דאתו רבים ומבטלי מחיצות והרמב"ם שפוסק כרבנן בפסין להכי באמת אינו מצריך נעילה ע"ש נמצא לסתימת הש"ע דעה א' דצריך נעילה משום דאתו רבים ומבטלין מחיצות אם כן איך אפשר ליפסק הברייתא חצר שהרבים נכנסין בזו ויוצאין בזו רה"י לשבת אפילו בלא גידודי הא שם דף כ"ב ע"ב איתא איבעיא לר' יודא תל דהיינו בקיעת רבים בדלא ניחא תשמישתי' ופשט ליה דלר"י אין הבדל ושוב מקשה ת"ש חצר וכו' ומסיק דלר"י אפילו חצר דלא ניחא תשמישתי' דהיינו כדפרש"י שהפתחים קצרים ואית ביה גדודי נמי ר"ה הוא אלא דהברייתא אתי כרבנן ולפסק הנ"ל כר' יוחנן ור"י א"י איך אפשר ליפסק ברייתא זו ואפילו בגידודי ומכ"ש היכי דלית ביה גידודי ובקעו בו רבים וזה גופא נמי דצריך לי עיון בדף ח' דאיתא שם דינא דר' ירמיה בר אבא אמר רב דהיינו הדין דסעיף ג' דמשמע לן אפילו דרסי בי' רבי' ולדעת ר' יודא דאתו רבים ומבטלי מחיצות הא זה לא אפשר:

**אמנם** נראה דאף זה לק"מ דז"ל הריטב"א דף כ"ב באמצע דבור המתחיל כאן הודיעך ומ"מ לא אמר ר' יוחנן אלא בירושלים וכיוצא בו דבקעו בה תמיד להדיא והדרך סלולה שם לרבים להשתמש לעבור שם תמיד אבל במבואות המפולשין לר"ה שאין בקיעתה תדירה וסלולה להדיא אע"פ שבוקעין בה לא מבטלי מחיצתא דפתחים והראיה ממתני'

דפ"ק דחנניא ות"ק אליבא דב"ה דאיפלגו כיצד מערבין ר"ה דחנניא מכשירו בדלת אחד מכאן ואע"פ שאינה ננעלת ולת"ק אפילו בצ"פ ולא פליג עלה ר' יוחנן אדרבא פרכינן התם מהא דר' יוחנן דירושלים ומשום האי פירכא אוקימנא במבואות המפולשין לר"ה כלומר שאין הדרך סלולה שם אלמא מודה ר' יוחנן בהא ולא עוד אלא דההוא שקלא וטרי' אליבא דר' יוחנן הוא דאוקימנא בהכי ואילו לר"א תלמידו הוא ס"ל הכא כרבנן דלא אתי רבים ומבטלו מחיצות ואפילו במקום שהדרך סלולה ואין להם מעבר אחר והא דפסי ביראות ג"כ הדרך סלולה הוא לזמן שעוברים בו דבקעי בו רבים להדיא כאדם שעובר בדרכו הסלולה עכ"ל ודבריו ברורים ומוכרחים ומשמעים בלשון ר' יודא דאמר אם היה דרך רבים מפסקתן יסלקנה לצדדין וא"כ הא ודאי מה דמקשה ת"ש מחצר שרבים וכו' היה יכול לתרץ דאפילו לר' יודא ניחא ובשאין הדרך סלולה אלא כמו דמשנו תוס' ד"ה ת"ש דא"כ מה אירי' חצר דלא ניחא תשמישתי' אפילו ניחא נמי כדפריך לרבנן אבל להאמת הא כתבו תוס' ד"ה מני דהוי מצי לשנוי לעולם רבנן וקמ"ל דאפילו לטלטל שרי אלא דעדיפא משני א"כ להאמת הברייתא רבנן נמי הוא וקמ"ל דאפילו לטלטל שרי וכן אף לר' יודא הלכתא הוא ומטעם המבואר בהריטב"א שאינו דרך סלולה ולהכי אף הפוסקים כר' יודא ור"י שפיר דסברי בחצר דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה ואפילו בקעו בו רבים להדיא בלא גדודי מפני שמ"מ אינו דרך סלול' ואף במבוי הוא דהחמירו בפירצה מן הצד וכל זה נראה ברור מן הסוגיא דף ח' הנ"ל ודוק:

**והנה** במה יהא נתלה קולת החצר צ"ע דאין לומר מפני שחצר אינו סמוך לר"ה כדאיתא בתוס' דף י"ג דזה אינו דדוקא שם דקאי על היתר פתח החצר שאם ארכו יתר על רחבו שניתר בלחי שפיר י"ל שהוא מטעם זה שסתם חצר פתח כניסתו הוא למבוי נמצא דאינו סמוך אפילו לכרמלית אלא למבוי שאינו אלא דמיון כרמלית מפני חסרון השתוף משא"כ פירצת חצר מד' רוחותיה שניתר בעומד מרובה על הפרוץ דנפק מהמתני' דף ט"ו ע"ב כדאיתא ברש"י דף ה' ע"ב ושם הא קאי על הרישא שיירה שחנתה בבקעה והרי הפירצות להדיא לכרמלית וכן גופא דדינא דר"י בר אבא א"ר הא איירי בשנפרצה חצר כנגדו לר"ה כדאיתא שם ברש"י דף ח' ואי נימא דנתלה במה שאין בתים וחצירות פתוחים לתוכו זה קשה עלי לאומרו אף שהמ"א סי' שס"ג תלה בזה קולא למבואות שלנו דלא ליבעי צ"פ בעקמימות כי כפי טעם הרשב"א או דרבינו יונתן זה סבה לחומרת מבוי דלא לישתרי בלחי אבל לא לקולא דלא לזיק לו פירצה דבקעו בו רבים להכי העיקר כדביאר הט"ז סק"ג שעיקרו תלוי באם הוא מרובע או עגול דינו דין חצר ואם ארכו יותר על רחבו נידן כמבוי כי לתנאי זה לא ידעינן טעם וסבה אלא כהלכתא למ"מ ועיין

תוס' ד"ה שפרצתו בד' דף ה' ע"ב ושפיר י"ל דה"ה כל הדינין נתנו בזה ומעתה עיין מ"ש המ"א סק"ד וצ"ע במבואות שלנו אם יש להם דין חצר וה"ה בעיר המוקפת חומה ונפרץ בה פירצה בד"ט ובקעי בה רבים לדידן דקי"ל דיש להם דין חצר צ"ע אם יהא מותר ויש להחמיר עמ"ש סי' שס"ג סעיף כ"ו ר"ל דשם ס"ק כ"ה כתב ואפשר דלא פליגי במבוי והנה בעיר איני יודע מה מסופק הא בסי' שס"ג ס"ק ל"ד מביא בעצמו הריב"ש סי' ת"ה וכתב שם לעיין הכא והרי הריב"ש מעולם לא נסתפק (וזה נמי היה בהעלם מן ספר נזירת שמשון שכתב בדברי מ"א אלו ונ"ל דקאי על המבואות שבתוכה אבל אם מטלטלין בכל העיר לא שייך שביק פתחא רבה כו' כמ"ש סק"ב דהא א"צ שום תקון בפתחא רבא כלל ודוק וע"ל בס"ז בהגה עכ"ל וצ"ע במה איירי] וכתב וא"כ בעירכם זו אם היתה ניתרת כולה בהיקף חומה הייתם צריכים לערב כולה יחד ולשכור רשות הגוים כולם אמנם נראה שמפני הפירצות שיש בטל הכשירה אם הרבים בוקעים בה ואע"פ שאין בה פירצה יתירה על עשר דהא אפילו רב חנן ב"א אמר דמבוי שנפרץ מצדו בעשר מודה דאי בקעי בה רבים פרצתו בד' וכו' עכ"ל ומה דנקטי' דדינה כחצר היינו כדנתבאר ס"ס שנ"ז לענין דלא ליהוי כרמלית אלא חצר שאינו מעורב והריב"ש קורא אותה מבוי שאינו מעורב ולעולם רה"י גמור אבל מכל מקום כיון דתוך המחיצות הללו בתים וחצירות פתוחים ועל הרוב אורכה יותר מרחבה סובר בפשוט שדינה כמבוי לענין זה והיינו נמי שכתב שם בנ"ד שהיה בהעיר פתח אחד בלי דלתות שהרי פתח זה לא גרע מלחי או קורה:

**ומה** שמסופק תו המ"א במבואות שלנו לא מיבעי' לדעתי כנ"ל דלענין זה דפירצות אינו נתלה כלל אלא במרובע או ארכו יותר מרחבו דפשיטא לענ"ד מבואות שלנו שארכן יתר על רחבן דדין מבוי להם לענין זה אלא אפילו לדעתו והיינו ע"פ דבריו שבסי' שס"ג שהחליט דמבואות שלנו אין בתים וחצירות פתוחות להם והוציא זה מהרמ"א וכבר כתבתי שם שמעולם לא כיון הרמ"א לדעתו ולענ"ד אף מבואות שלנו נהי שאין הנהוג בחצירות לפני הבתים מ"מ בלי ספק אצלי שאם ב' אנשים דרים בבית אחד כל אחד בחדר מיוחד כנהוג שהרבה בעלי בתים דרים בבית אחד כל אחד בחדר בית החורף ולפניהם פאהר הויז המשותף בין שניהם שאם לא עירבו ע"ח אסורים להוציא מחדרם לפאר הויז ויש להפאהר הויז כל דין חצר מפני שהבתי חורף הם הרשות המיוחד והפאהר הויז רשות המשותף וכן מבואר בהרמב"ם ריש הלכות עירובין הלכה ה': וא"כ הרי פשיטא המבואות שלנו נמי חצירות ובתים פתוחים לתוכו דהיינו הפאהר הייזר הם החצירות ובו ב' בתים דהיינו הבתי חורף ועיין סי' שס"ג בב"י ב' הטעמים הנאמרים

בחילוק מבוי וחצר לענין היתר לחי וקורה לענ"ד מטעם שניהם מבואות שלנו דין מבוי להם אף לענין לחי וקורה וטעמינו בצה"פ כבר מבואר שם ע"פ הד"מ וממילא ה"ה לנדון זה שאין להפריד מבואות שלנו מדין מבוי לכל מילי הן לענין תיקון עקמימות בעיר פרזי וכדעת המ"ב וט"ז סי' שס"ד והן לענין פירצה: ומה דאיתא בב"י סי' שס"ג בשם הגהות סמ"ק וכתבו עוד וכ"נ במבואות שלנו אם אין בתים וחצירות פתוחים לו וכנראה דברים אלו הביאו להמ"א לחלק במבואות שלנו ואני אומר אדרבא הרי דייק וכתב אם אין וכו' ור"ל שבכל המבוי אינו דר אלא בעל בית אחד בבית אחד וכן התשו' מהרי"ל שהובא שם בלשון זה המבוי שכתבת וכו' ואע"ג דלאו בתים וחצירות פתוחים לתוכה נמי איירי במבוי הידועה לו כנ"ל אבל מן הסתם במקומות שרובם דרים בבית אחד ב' בעלי בתים פשיטא לענ"ד דהמבואות הם מבואות לכל דיניה: אך בהב"ח סי' הנ"ל מבי' הגירס' הגהות סמ"ק כיון שאין וכו' וזה משמע דלא כדעתי ולפ"ז ע"כ ההקפידה שיהא חצירות מרובעים פתוחים לתוכו וצ"ע מנלן זה ולענין פירצה שדנינן פה כבר כתבתי שלענ"ד אך תלה בארכו יתר מרחבו ודו"ק:

**הג"ה** אבל אי בקעי בו רבים וכו' ז"ל הריטב"א דכיון דאפיקתי' לדין פירצה וכו' מוקמינן לדין פירצה בדין חשוב וכל שיש בה ד' טפחים כשיעור פתח שהוא דבר חשוב אוסרת וצריך תיקון. וכבר הבאתי לעיל לשון הריטב"א דכל פירצה הצריכה תיקון אין תיקונה אלא בצ"פ:

**סעיף ג**

מבוי שנפרץ וכו' אבל אם נראית עולים לו משום לחי ומותר. כתב המ"א ואע"ג וכו' כופין על מדת סדום שלא תעבור דרך המבוי תוס' והוא שם סוף ד"ה דאי רב אבל תמהני הא שם מבואר ההיפך שהרי כתבו אבל אי לא הוה נפרץ במילואו אע"ג דלא עירבו כיון דאינה רגילה בו כדאמרינן ונפרץ משמע דאינה רגילה בו וא"כ הכא דאיירי במבוי שנפרץ איך כתב ואע"ג דרגילה לעבור והברור שבמבוי שנפרץ דהי' אינה רגילה וגם המבוי אינה נפרץ במילואה ע"י הנראה מבחוץ שעולה ללחי דהמבוי מותרת בלא שום סילוק כי התוס' לא כתבו מה שהעתיק בשמם אלא ליישב מה דלא נקיט רב דינו במבוי הפתוח לחצר בפתח דאם הוי רגילה בו וכתבו דמ"מ הי' שרי ע"י הכפי' במדת סדום,:

**ובגוף** הדין שהתוס' מדמים לחצר שבין שני מבואות למה שמסקו תוס' דף נ"ט ע"ב ד"ה הפנימית דליכא קפידא בדריסת הרגל בעניותי מסופק אני אם לא אף בדין זה דחצר שבין שני מבואות לא שרי הדריסת רגל וצ"ע:

**ומדי** עיינתי בדברי תוס' אלו לא אחדל מלהודיע צערי לרבים כי לא זכיתי להבין דבריהם בתירוץ ראשון שכתבו אלא אי נקיט הכי לא הוי קמ"ל רב מידי דכיון דפתח גמור הוא פשיטא דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתה ועיין מהרש"א ועם ביאורו א"י מה ענין פתח המבוי לפרצת החצר דהא השתא נמי שהמבוי נפרץ במילואו הא החצר דאית לי' גיפופין והוא פחות מעשר הא אין לך פתח מעולה מזה ועכ"ז החידוש דלא נימא שהחצר נאסר ג"כ בהפירצה שכנגדה מפני שרבים בוקעין בה שבאין מן המבוי לתוך החצר דרך פתחו ויוצאין דרך הפירצה לר"ה וקמ"ל דבחצר אינו מזיק וא"כ מה לי אם היו באים אף דרך פתח מבוי נמי או אם באים דרך פתח חצר לחוד מ"מ הוי חידוש גדול דלא נחשב פירצת החצר שכנגדה כנפל כל הכותל ע"י בקיעת הרבים כמו שהדין גבי מבוי וצ"ע:

**סעיף ד**

אבל בפתוח לכרמלית עיין פה בט"ז מסיים וצ"פ לא מהני בפיר ליבין דלא מהני אא"כ עומד מרובה על הפרוץ כמבואר סי' שס"ב סעיף י' והמ"א סי' שמ"ו סס"ק ק' מתיר בצ"פ וכתב לעיין בסי' שמ"ב ס"י. כנראה כאילו פסקו מיוסד על דעת הש"ע שם והט"ז חייש לדעת הרמב"ם ועיין במה שכתבתי סי' הנ"ל בדעת הרמב"ם ע"פ הה"מ אף להרמב"ם מהני כיון דלא מהני בלא חברותיה דהיינו המחיצה אחור שע"י הבתים ומחיצת פי תקרה שמלפניה עיין ודוק:

**סעיף ח**

אבל חצירות שאין פתוחות לאותו חצר אסורות. דין זה מקורו מדין דסי' שע"ח סעיף ג' דנאמר שם ברש"י דף ע"ה דלהכי כי נתנו ערובם בחיצונה ושכח אחד מהחיצונים אף פנימי' אסורי' ולא יכלו למימר אסתליק דליתא לערובה גבה: וכתב הח"צ סי' קי"א אלמא כשהעירוב מונח במקום שאי אפשר להרוצים להיות ניתרים ע"י העירוב ההוא לטלטל מן המקום ההוא שמונח שם העירוב אל בתי דירתם אי אפשר להם להיות ניתרים על ידו לטלטל בחצריהם ובבתי דירתם וכתב המ"א ודוקא כשנשבר בחול אבל נשבר בשבת שרי כמ"ש רס"י שע"ד דשרי לטלטל מחצר לחצר הסמוך לו דרך גובה הכותל ומזה אין כ"כ ראי' דשם אף העירוב אפשר לאתוי דרך גובה ויותר מזה הי' לו להביא הראי' מדעת הרמב"ם וע"ש מה שהבאתי בשם הה"מ אלא שתי' כתב ובחצרותיהם פשיטא דשרי לטלטל כיון שהעירוב הי' קיים בין השמשות עיין סי' שצ"ד ור"ל דלא גרע מנאכל והט"ז בסי' שס"ו סק"ג כתב ואע"ג דאיסור טלטול הוא דרבנן ואמרינן סי' ת"ט כל שהוא מדרבנן הוי עירוב דלא גזרו עליו בה"ש היינו לענין קניית עירוב שהוא ב"ה משא"כ כאן ובסי' שצ"ד פירש דבריו וכתב זה לענין קניית עירוב שעיקר ב"ה ודי במה שהוא ראוי ב"ה אבל לענין במה שהוכחתנו בסי' שס"ו דאין ליתן עירוב חצירות במקום שאסור

לטלטלו איין שייך להקל בשביל זה ולומר דמן התורה יכול ליטלו דהתם הטעם שע"י העירוב חשבינן כאילו כל החצירות שייכים לאותו בית וזה צ"ל כל השבת ולדבריו לא הוצרך רש"י ז"ל דף ע"ח ע"ב ד"ה תיבעי לפרש אבל לגבי ע"ח טעמא משום דפתח משוי להו חד מקום וכו' ע"ש אלא בפשוט כדכתב הט"ז א"ו דליתא] דהא בנפרץ בשבת אוסר אע"ג דהי' ראוי ב"ה (נקיט למושכל ראשון דדין מבוי שנשתתפו בו ונשברה הקורה שבס"ס דהיכא איירי אפילו נשבר בשבת דלא כמ"א ומביא ממנו ראי' לסברתו) וא"כ כיון שביום השבת אסור לא מהני מה שיהי' קולה ב"ה בדבר מצוה ולסברת הוכחתו ודאי מהראוי לפרש דין דהכא אפילו בנשברה בשבת כדכתב דלא כהמ"א:

**אמנם** לענ"ד דברי המ"א ברורים דמה בכך שהטעם שע"י עירוב חשבינן וכו' מ"מ די לנו אם אפשר להחשב זה ב"ה וע"י זה הותר כל השבת ולא גרע מנאכל וכן כתב הב"י שס"ג בלשון זה ומ"ש שבקש קודם שבת נ"ל דהיינו לומר שאם קודם שבת הוי אפשר למיתבי' ניהלי' הוי עירוב מאחר שבשעת קניית העירוב הוי אפשר למיתבי' ניהלי' וכן כתב סי' שצ"ד להדיא דאף דעירוב משום דירה מ"מ לא בעינן דליהוי קיים אלא ב"ה וא"כ ודאי קושי' הט"ז נכונה כיון שב"ה אפשר להחשב דהא ב"ה אין הטלטול אסור שוב ממילא מותר כל השבת אמנם קושי' הט"ז היא ממש דוגמת קושי' תוס' דף ל"ה ד"ה נתגלגלו כתבו תחומין דרבנן ואפילו לרבי דאמר כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו ב"ה מ"מ לא הוי עירוב אע"ג דב"ה מצי למשקלי' ואיתויי כיון דאם קנה שביתה במקום שנתגלגל העירוב הי' עומד עתה חוץ לתחום ואין לו אלא ד' אמות הילכך תיקנו רבנן שלא הי' עירוב אלא כשהוא בתוך התחום עכ"ל העתיקם הט"ז בסי' ת"ט ולדבריהם קושייתו עצומה ולדעת המ"א ודעתי היא קושי' על הגמרא דנתנו עירובן בחיצונה אמנם תי' תוס' קשיא לי מאוד מה בכך שיהי' נחשב עומד עתה חוץ לתחום אכתי ליקני שביתה במקום שנתגלגל דהא אף שנתגלגל חוץ לד' אמות מן האלפים שמעירו הא קיי"ל שצ"ז דיש לו אלפים חוץ מארבע אמותיו וע"ש בב"י שזה יצא מדף נ' כגון דאיכא ממקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפי וד' גרמידי ולזה כתב נמי הה"מ פכ"ז מה"ש בשם הרשב"א שאלפים אלו נמדדין חוץ מד' אמות שלו ועיין נמי ריש סי' ת"ח שם מבואר דה"ה בנותן עירובו. וא"כ אם יקנה העירוב שביתתו במקום שנתגלגל הא יש לו משם ב' אלפים ד' אמות וא"כ במה שלן בעירו הא אינו עומד חוץ לתחומו אלא אותו שיעור שהעירוב נתגלגל חוץ לד' אמותיו ואם זה השעור הוא פחות מד' אמות הא קיי"ל בסי' ת"ה ע"פ הסכמת רוב הפוסקי' דאם יצא באונס חוץ לתחומו ויש לו ד' אמות מותר לברור לו אותן ד' אמות לצד תחומו והוי הבלעת תחומין דבאונס שרי ע"ש במ"א ובמה שכתבתי שם וא"כ ה"ה

הכא הא ודאי עמידתו חוץ לתחום אינו אלא אונס ע"י שנתגלגל העירוב והא זה ודאי דעתו תהא בד' אמות שיש לו לברור אותם אל עבר שהי' חפץ לילך דהיינו תחומו ויהיה מותר בכל מה שהי' חפץ ודוחק שיסברו תוס' בדעת הרמב"ם שם ותו הא זה הדין דנתגלגל הוא מוסכים מכ"ה ומה יענו לקושי' תוס' (ותו בעניותי לא הבנתי כלל דבריהם כיון שיכול לילך ולהביאו למקום שהניחו למה לא יקנה השביתה במקום שהניח כמו בהניחו באילן למטה מי' ונתכוין לשבות בעיקרו דקנה שביתה בעיקרו ה"נ למה כתבו כיון דאם קנה שביתה במקום שנתגלגל העירוב וכו' וצ"ע] אמנם לשון הריטב"א הכי הוא שם ד"ה אמר רבא וכו' יש מקשים כיון שנתגלגל בתוך ד"א קנה עירוב וכמקומו הוא חוץ לד"א נמי יקנה דהא כי נפיק ומייתי לי' בפחות מד' אמות הוא דמייתי לי' וליכא אלא איסור תחומין דרבנן ובשבות כזה לא גזרו בה ולאו קושי' היא דאפילו תימא דמצי לאתוי כל שהוא לתרום ביתו קנה לו עירוב אבל כל שהוא חוץ לתחום ביתו שאינו יכול ללכת שם בהיתר גמור אינו קונה לו עירוב עכ"ל וע"כ לענ"ד לפרשו שמחלק דדוקא היכי שאיסור שבות דבר אחר המונע קניות העירוב כגון המניח עירובו בכרמלית והוא בר"ה ודוגמתו בזה אמרינן כל שהוא משום שבות לא גזרו ב"ה והוי עירוב אבל כשאיסור תחומין גופי' שזה העירוב בא להתירו הוא המונע הקניה כגון במניח חוץ לתחום בזה לא אמרינן שיקנה כיון שלא יכול ליטלו ב"ה בהיתר גמור מאיסור תחומין זה כעין זה קצת איתא עירובין ע"ח ע"ב אדרבה וכו'] ולדבריו ממילא נמי מתורץ קושי' הט"ז די"ל דוקא בדיני דסי' שצ"ד דאיסור שבות דבר אחר גורם מניעת הנטילה בזה אמרינן כל שהוא משום שבות וכו' אבל כשמניח העירוב במקום שאסור שור לטלטלו מצד איסור טלטול גופי' שהוא האיסור שעירוב זה בא להתירו בזה אין קונה העירוב אלא כשיכול ליטלו ב"ה בהיתר גמור ולפ"ז דין המ"א שריר וקיים דנשבר הקורה בשבת לא גרע מנאכל ודוק:

**אמנם** גוף פסק המהר"מ ז"ל בנשברה הקורה אפילו מע"ש צ"ע כי לפי הנ"ל מדין הגמרא באם העירוב מונח במקום שא"א להביאן אין ראי' די"ל שם האיסור מצד עירוב חצירות גופי' וכה"ג שתופי מבואות אם השיתוף מונח בחצר שבמבוי אחר שהאיסור בין השמשות מצד מבואות גופי' משא"כ בנשברה הקורה של המבוי וכן אם נפסק החוט דצה"פ אפילו מע"ש דהאיסור טלטול במבוי אינו מצד העדר השיתוף אלא מצד העדר מחיצה והוי האיסור משום טלטול בכרמלית והעירוב אינו בא כלל להתיר איסור זה ומדוע לא נימא כיון דב"ה היה מותר משום דכל משום שבות לא גזרו חשוב ב"ה עירובו אצלו ויהיו מותרים לטלטל בחצריהם כל השבת (ודע מה שהקשתי לעיל על תירוץ תוס' בנתגלגל אפשר די"ל דבענין זה דנתגלגל כיון דמה שיש לו ד' אמות ממקום שביתתו

לבד מהאלפים הטעם משום שהם מקומו ומה שיש להיוצא חוץ לתחומו ד' אמות היינו נמי משום שהם מקומו להכי בנתגלגל אי אפשר להחשב מקומו בשני מקומות ואילו נאמר דליהוי לו מקומו ממקום של ד' אמות ע"כ העירוב שנתגלגל חוץ לד' אמות אין הד"א דבמקום עירובו חשוב מקומו ועדיין צריך לי עיין כי באמת נראה מן הפוסקים דאפילו שבת בבקעה ונמדד לו ד' אמות ושני אלפים לתחומו ושוב יצא באונס מתוך תחומו יש לו שם ד' אמות אבל מ"מ י"ל דבריית' בלן בעיר כיון דהעיר לו כד' אמות שוב אין לו ד' אמות אחרים ומה שכתבו ואין לו אלא ד"א ר"ל העיר ובד"א דהעיר ודאי לא שייך ברירה) אחר כותבי כל הנ"ל עיינתי בהא"ע וראיתי שמלאו לבו להדיא ליפלג על פסק המהר"מ:

**ואולם** כל דבריו ליתנייהו כי רואה אני שהי' בהעלם ממנו תוס' והריטב"א במקומו גבי נתגלגל חוץ לתחום והעלה נמי דאיסור כרמלית קיל מאיסור טלטול מר"ה לרה"י בלא עירוב והוא דבר זר דאדרבה הפוסקים מחמירים בכרמלית דומי' דר"ה ועיין ריש סי' שס"ד וסוף סי' שנ"ז בהג"ה. ומ"ש לראי' לדעה זו ומבואר דף ע"ז בעירובין דבאיסור משום עירוב החמירו ועשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וכו' אבל בשאר איסור דרבנן כמו מכרמלית לרה"י דכתבו תוס' דלא החמירו בזה ואדרבה קיל משל תורה לא גזרו בה עכ"ל תמוהים דבריו דאדרבה משם מוכח איפכא כי מה שעשו חיזוק היינו מהחשש דלא ליתא לאחלופי וכל שהאיסור קל חששו יותר שיבאו לעבור עליו ולהכי מסופקים תוס' לגבי כרמלית מפני שהוא חמור כשל תורה אפשר דלא הצריכו לו חיזוק וכן הוא שם בריטב"א להדיא אבל לומר דעל איסור כרמלית לא גזרו בין השמשות ועל איסור טלטול בלא עירוב גזרו ב"ה חלילה להעלות זה על הדעת שהרי בעירובין קי"ל הלכה כדברי המיקל בעירובין:

**ובגוף** הדין שסמך עצמו ליפלוג מכח פסק הש"ע כהרמב"ם בסעיף ט"ו סימן שע"ב וכתב ואף דא"א להוליך עירוב אצלו דרך אילן אפ"ה הוי עירוב דקי"ל כר' דלא גזר ב"ה זה נמי ליתא דמשם לא נשמע אלא לאפוקי מסברת בעל האיבעי' דאמר תיבעי לרבי ע"כ לא קאמר רבי הנ"מ ב"ה אבל כולי יומא לא ופרש"י דאי לא חזי לתשמישתי' כולי יומא לאו פתח הוא [וממילא מכ"ש דמזה סתירה לתחילת דבריו בלשון זה ולכאורה נראה דפוסקים הקים שפסקו כנ"ל לשיטתן בסי' שע"ב סט"ו כמ"ד אם אי אפשר להביא עירובן אלא דרך אילן אסור וזה ליתא דשם אך הטעם משום דאיסור שבת הוא דגרם דלא חזי לתשמישתי' לכולי יומא ולאו פתחא הוא כדאמר באיבעי' ע"כ לא אמר רבי וכו' ודוק.] זה נשמט מפסק הרמב"ם דלא משגחינן בהכי אלא כל הראוי לפתח ב"ה פתחא

מקרי ועירובן עירוב ומכיון דהוי עירוב שוב אף אלו נימא דא"א להביא העירוב אצלו דרך האילן מ"מ מיד חשוב אפשר להביאו אצלו דרך למעלה מן הכותל אמנם זה האמת דשם אפילו דרך האילן יוכל להביאו כיון דלא גזרו עליו ב"ה ואיסור אחר הוא ומ"מ אלו נימא דמסתביר למהר"מ ז"ל דדוקא דומיא דזה דהאיסור אין לו שייכות כלל עם איסור טלטול חשוב איסור דבר אחר אבל איסור טלטול כולו חשוב לי' איסור אותו דבר אף דזה איסור טלטול כרמלית וזה איסור טלטול חצר שאינו מעורב ולכן בנשבר הקורה מע"ש דהעירוב בא להתיר טלטול ולזה היתר טלטול אף ב"ה אין לו היתר גמור מצד טלטול כרמלית דאין לו היתר זולת מצד דב"ה לא גזרו לא חשוב לי' איסור דבר אחר ואינו מתיר אף העירוב כיון דלא חשוב יוכל להביאו אליו ב"ה בהיתר גמור מצד איסור טלטול מי יפלג עלי' אך דצ"ע קצת לחפש ראי' לסברתו ודוק:

## סימן שסו

### סעיף ג

בהג"ה ונראה לי הטעם כתב הכי בד"מ על לשון האגור שהקשה איך יוצאין הא לא הוי לא מקום פיתא ולא מקום לינה (ולפ"ר א"י אם הקושי' קושי' במה משני אותה במה שכתב דעירובין שלנו יש להם דין שתוף דהא בסי' שפ"ו מבואר שהוא נמי עירוב חצירות וע"ש בד"מ וא"כ הא מצד הע"ח הקושי' במקומה אך ע"ש בט"ז לטעמו אף הכא הטעם שפיר דאינו אלא שתוף) ויש לתמוה הא להנחת עירוב לא בעינן לא מקום פיתא ולא מקום לינה אלא מקום הראוי לדירה ולא נזכר תנאי זה דמקום פיתא ולינה אלא לענין הדר שם שאינו אוסר כמבואר סי' ש"ע ועיין דף. פ"ה ע"ב תוס' ד"ה בית התבן: וע"כ לידחק דכונתו כיון דמצינן דלענין הדר לא מקרי מקום דירה אלא כנ"ל ה"ה דחזי לדירה לא מקרי אלא דחזי לפיתא ולינה ובה"כ לא חזי להכי מפני קדושתו כמבואר סי' קנ"א ובספר א"ע משיג מטעם הנ"ל על הש"ע ולענ"ד נראה כדכתבתי:

**אמנם** בל"ז יש נמי לעיין דלפ"ז הא מוכח דבית שער לא חזי לדירה וכן מבואר ברש"י ובב"י סי' זה שכתב הטור ואין מניחין אותו בחצר אלא בבית שבחצר ופי' הב"י לאפוקי בית שער וקשה לפ"ז דין דסי' שע"ט סעיף ב' שהטעם שכל אחד הניח עירוב בבית שער הא מ"מ באמת בית הוא דחזי לדירה ומה בכך שלענין שלא יהא אוסר יחשב בית שער הא לא בעינן להנחת עירוב אלא דחזי לדירה ועכצ"ל דבאמת כל בית שער חזי לדירה לולא מפני העוברים ושבים דרך עליו מקרי לא חזי לדירה דהיינו דירה מיוחד והחכמים אמרו דה"ה ב' בתים זה לפנים מזה החיצון נחשב כבית שער שהדר בו אינו אוסר מפני שלא חזי לדירה מעלי' אף שבאמת אינו מיוחד לדריסת רגל דפנימי כמו ב"ש ממש מ"מ

דומה הוא לב"ש ובאמת להכי בפשוט רשאים להניח בו עירוב אלא היכי דרוצה לתפוס ב' קולות דסתרי זה את זה וק"ל: וא"כ במילא בה"כ שאינו מיוחד לשום אדם פשיטא דלא חזי לדירה מקרי דומיא ממש דבית שער ומה שמביא הא"ע ראי' ממה דאם אורחים ישנים ולנים שם דאוסר זה ע"כ בלא זה איירי בדיש שם בעזרת בה"כ חדר מיוחד להם לפיתא ולינה ועיין בתוס' פסחים דף ק"ב וק"ל:

**סעיף ד**

ואם חלקו ונתנו בשני כלים אינו עירוב וכו' ז"ל רבינו יונתן הביא הב"י והוא בפ' חלון פליג מיפלג שהי' הכלי יכול להחזיק כולם ולא רצה לערבם כדי שלא יתחלף ככרו עם ככר חבירו ובשעת חילוק יקח כל אחד ואחד ככרו כיון שהם קפדים בזה אעפ"י שכולם מונחים בבית אחד אינו עירוב עכ"ל וכתב הב"י ונ"ל דלאו דוקא מטעם זה אלא שכל שכלי אחד מכיל אותו וחלקו בשני כלים מאיזה טעם שיהי' אינו עירוב דלא פליג רבנן במילתייהו ויראה דלא שייך דין זה דחולק עירובו אלא כשחולק למשל אחד שיהא כל פתו בכלי אחר אבל אם גבי קמח מכל בתים כנהוג ועשו מהם הרבה חלות ושוב חלקו לתת מקצת חלות בבית זה ומקצתן בבית אחר י"ל דמה בכך הא מ"מ בכל בית ובית מונח חלה שכל אחד יש לו חלק בו ואי משום דבין השמשות כשקונה עירוב הרי עירובו מונח בשני בתים ואיך ליהוי כדר בשני בתים. זה אינו דזה אך סברת רבנן בדף מ"ט דאמר שמואל אליבייהו חצר שבין שני מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם אבל אנן הא קי"ל סי' שע"ח וסי' שפ"ו כר"ש בג' חצירות הפתוחות זה לזה ועירבה אמצעיתו עם שתי החיצונים דמותר עם שתיהן והם מותרים בו וכן בסי' שפ"ו דמותר עם שתיהן ש"מ דזה לא מקרי כלל חולק ערובו ומכ"ש בגוונא דהנ"ל דאינן בכלל חולק ערובו, ובזה יש לתמוה על הח"צ סי' קי"ב במה שהשיג על מנהג ק"ק המבורג שכתב שם ואין לחלק נמי בין כשאחד מזכה לכלם להיכא שכל אחד נותן פת משלו לומר דדוקא כשכל אחד נותן משלו וכו' הא באחד מזכה לכולם אף שחולקין את עירובן בשני בתים עירובן עירוב מטעם דכולם יש להן זכי' בכל אחד מהחצירות או הבתים דאי איתא להך מילתא לא הי' שתיק תלמודא מיני' וכו' דודאי מבואר היכי דיש לכל המערבים זכי' בכל אחד לא מקרי חולק עירובו כנ"ל אלא כמערב וחוזר ומערב שהרי בחלה אחת המונח בבית אחד כבר אשתרי כולם וכן מצאתי מבואר שמשיגו בספר אמתחת בנימין מס' עירובין פרק משנה ו':

**אלא** שלשונו שם במ"ש ולא שמקרי חולק והניח מחצית דלא עירבו אלא פעם אחד ומזה הפת בזה החצר ומחצית הפת בחצר שני' זה מקרי חולק עירובו דע"כ ר"ל היכי

שכל אחד יהיב פתו משלו ונטלו מחצית הפת כלומר מחצית חלקי הפתים באופן שאין בכל חצר או כלי אלא מחצית פתי הבעלי הבתים וק"ל אלא שהלשון קצת מגומגם אבל בעיקר הדין יפה השיגו לענ"ד ואולם כל זה כשכל אחד מהחלות הוא השעור י"ח גרוגרות שצריך להיכי שהעם מרובה מי"ח אנשים ולעם מועט מי"ח הוא כשעור גרוגרות לכל אחד שאז שפיר הוי כל אחת מהחלות שעור המספיק לעירוב כולם ושוב אינו בכלל החולק את עירובו אבל אי לאו הכי אלא דווקא ע"י הצירוף הוא כשיעור לענ"ד אינו עירוב והוא בכלל החולק עירוב אף דטעם הרר"י לא שייך מ"מ כבר העלה הב"י דלא דוקא ולא פליגי החכמים בתקנתן ודו"ק:

**סעיף י**

לא יזכה ע"י בנו ובתו הקטנים אפילו אינם סמוכים על שולחנו אף דמציאת' לעצמם כמבואר בח"מ סי' ר"ע ואף הרמב"ם פסק הכי כדאיתא בב"י וא"כ קשה מ"ש מעבדו העברי שמותר אפילו הם קטנים עיין מגיני שלמה כתובות דף מ"ו יישב בדוחק דמדינא אף ר' יוחנן מודה דשל אב משום דבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו אלא דקנסו חכמים לאב כדי שיזונו לכך אין לו יד וכו' ע"ש שהאריך:

**סעיף הנ"ל** וי"א וכו' ועל ידי בתו שבגרה בטור איתא להההוא דעה בלשון זה אבל מזכה ע"י בנו ובתו הקטנים אם אינן סמוכים וכו' והניחו במג"ש הנ"ל בתימא ע"פ המשנה דפרק נערה דקטנה ונערה מציאתה לאביה ולשטה זו דהיינו ששת ר"ת אף עירוב אין מזכין על ידה ובאמת להכי שינה הש"ע פה כדאיתא בב"י וליישב הטור עיין בח"מ סי' ר"ע שם ג"כ יש סתירה בדבריו עצמם בזה ופירשו שם הב"ח ופרישה שר"ל בתו קטנה שנשאת ונתגרשה ואינה סמוכה דהוי דומיא דבוגרת וה"ה הכא ע"כ להכי כיון:

**סעיף הנ"ל** ואפילו ע"י אשתו סתם ואפילו אין לה בית בחצר ועיין בב"י הטעם. ועיין בספרי מודע לבינה בסי' רמ"ג סעיף י"ד מה שתמהתי מזה

## סימן שסז

אשתו וכו' ובשאינו רגיל לצאת ולבוא נמי אעפ"י שאינו אוסר אם רגיל לערב עמהם מערבת שלא לדעתו עיין ב"י דזה יצא להרא"ש לפירושו מאידך מימרא דשמואל אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עמהם ואינו רוצה בני מבוי באין ונוטלין בע"כ ופירשו עם דעת אשתו ובאינו אוסר לכן צריך רגיל להשתתף וצ"ע דא"כ דאינו אוסר על בני מבוי מה עסק דבני מבוי עמו ומה להם לטפל בו להשתדל העירוב ע"י אשתו וצ"ל שהם מרובים מח"י אנשים ויש להם תועלת בעירובו להשלים השעור די"ח גרוגרות ועיין סי' שי"ח:

**שם** ואם אין הבעל והאשה בעיר יכולים בני הבית לערב שלא בידיעתו בזה נסתפקו התוס' וכתב הרא"ש בשם הר"מ דמה שיש לספק אם בחצר שבין ב' מבואות דלא ידעינן בהו ניחא לי' (ור"ל דאפילו לדידן דפסקינן עירבן עם שתיהן מותר בשניהן מ"מ כיון דלא ידעינן דניחא לו בזה למה נוציא ממונו בחנם ולא הוי ברור זכות לו) אבל חצר הפתוח למבוי אחד הא קי"ל כר"י דא"צ להודיע (ור"ל אליבא דפרש"י אפילו במערב משלו) מזה מבואר מדאינו נשמע דין בני בית אלא מדמיון בני חצר דא"א ללמוד יותר קולא לבני בית מלבני חצר וא"כ צ"ע מה זה שמחלק בין בני בית לבני חצר ומה זה שכתב תחלה ואפילו הי' פתוח לב' חצירות אם הוא רגיל לערב באחד מהן מערבין עליו (ודין זה בהטור אינו והוסיפו הב"י ובבני חצר אוסר לערב שלא מדעתו אפילו רגיל עמהם ואוסר עליהם.

**והנה** דין זה שכתב אבל בני החצר וכו' יוצא ממה שהוכיח הרא"ש מדלא משני על רומי' דשמואל אדשמואל דלהכי מצריך במימרא שני' רגיל להשתתף משום דנוטלין בע"כ ואפילו דעת אשתו לא צריך ולעולם תרתי המימרות איירי בדלא אסר דהיינו בחצר שבין ב' מבואות ואינו רגיל לילך אלא בפתחא האחרינא והיינו ההבדל דבלא רגיל להשתתף צריך דעת אשתו וברגיל נוטלין בע"כ א"ו דפשיטא לי' דאין שום עירוב מועיל בע"כ נמצא דלא מוכח מזה אלא דלא מהני בע"כ דהיינו מיחה אבל שלא בידיעתו לא מוכח מהכא מידי וגם לא מוכח מזה אלא דבאינו אוסר לא מהני הרגיל להשתתף לענין בע"כ. אבל באוסר ורגיל להשתתף אכתי י"ל דאפילו בע"כ דנהי דאוסר ואינו רגיל להשתתף נשמע ממימרא ראשונה דדוקא אשתו ולא בע"כ אבל אוסר ורגיל להשתתף אכתי י"ל כנ"ל:

**אך** דף פ"א ע"ב מדמשני התם בחצר שבין שתי מבואות סתם ולא קאמר התם בדאינו אוסר משמע דאפילו באוסר ורגיל כל שהוא חצר שבין ב' מבואות אף דרגיל לצאת בזו וגם רגיל להשתתף מ"מ בעינן דעתן משום דדילמא בההוא היום לא ניחא לי' ואין מותר בלא ידיעתו אלא בחצר שבמבוי אחת וממילא פשיטא ומכ"ש דבע"כ נמי לא. וא"כ לענ"ד המשך הטור הכי האשה יש לה עדיפות הן במקום שאוסר והן במקום דרגיל להשתתף דהיינו במקום שאוסר נשמע מן מימרא ראשונה דשמואל ורגיל להשתתף נשמע מאידך מימרא דלכל הפחות הבעל כרחו מתפרש בידיעת אשתו ושוב כתב דבני בית יכולים נמי לערב באם אין לו אלא פתח אחד דזה נפשט בק"ו מן בני חצר שלא בידיעתו כדכתב הרא"ש משא"כ בב' חצירות ואוסר אלא דאינו רגיל או איפכא או אפילו אוסר ורגיל דלא משום דזה הכל בספק התוס' אם בני ביתו שוים לאשתו אם לאו ושוב כתב אבל בני חצר אין יכולים ליקח פת מביתו לערב שלא מדעת אחד מבני בית (ר"ל דזה פשיטא אבל מדעת אחד מב"ב הוא בספק אם הם כמו אשתו) אפי' רגיל ואוסר

כיון דהוא בין בחצירות ודילמא בההוא לא ניחא לו היום אבל בבית הפתוח לחצר אחד פשיטא דיכולין כמבואר סי' שס"ח ובזה מיושב הטור במה שנתקשה בו הב"ח וביישובו לא ניחא לי כאשר הקדמתי דלענ"ד א"א להקל על ב"ב מבני חצר אבל הש"ע ודאי צ"ע שהרי מקיל בבן בית מבני חצר ברגיל להשתתף ומחמיר בבני חצר וצ"ע:

**שוב** אחרי כותבי כל זה השקפתי עיני וראיתי שהב"ח בסופו מביא בשם מהר"מ לובלין ז"ל ממש כדפרשתי ודוחה אותו בשתי ידים והבוחר יבחר:

## סימן שסח

### סעיף ב

צריך להודיעם: כתב המ"א אפילו וכו' ואם הם במבוי אחד ורוצה לערב משלהם צריך להודיעם דהו"ל כתחילת עירוב וצ"ל ואם הבית פתוח לחצר אחד ורוצה לערב משלהם צריך להודיעם דהו"ל כתחילת עירוב וכ"מ בטור וא"י משמעותו אם לא ע"פ קושי' האחרונים בסי' הקדום מדמסיים הטור אבל בני חצר אין יכולים ליקח פתו מביתו אפילו אוסר עליהם ומשמע לי' דהיינו אפילו בבית הפתוח לחצר אחד וכל זה ליתא כמבואר בסי' זה בטור שהוא בנוי ע"פ פרש"י שמוסיף ומזכה וההודעה תרי מילי נינהו וע"ז מסיים והני מילי להורות דבפתוח לחצר אחד א"צ להודיע והיינו אפילו ברוצה לערב משלהם ומינה דבפתוח לב' חצירות נמי מזכה משלו אף בלא הודעה ודוקא משלהם הוא דצריך הודעה והטעם כדפרשתי לעיל דאליבי' דתרי מילי נינהו וההודעה איירי במשלהם שוב יש הבדל רב בין פתוח לב' חצירות לבין פתוח לחצר אחד אף לדידן שפסקינן עירב עם שתיהן מותר בשתיהן ואך להרמב"ם שמפרש ההודעה על הזיכוי משלו הוא דהוצרך הה"מ לדחוקי' נפשי' כמבואר בב"י אבל לפרש"י פשיטא דאף בפתוח לב' חצירות לדידן הזיכוי שרי בלא הודעה ולא יפה פירש המ"א להש"ע שהסעיף א' ע"פ פרש"י וה"ה סעיף זה א"צ להודיע אלא במערב משלהם ומשום דילמא לא ניחא לי' בההוא פתחא ולמה לו בהוצאה זו חנם. משא"כ בשלו מה מודיע לו:

**אמנם** מה שהניח דברי הר"י בצ"ע יפה כיון שהרי כתב דבריו על הרי"ף והרי"ף יהיב בפירוש טעמו שלא אליבא דהילכתא אלא בפתוח לב' חצירות כל שמערב באחד אסור בשני וכמבואר בהה"מ וא"כ פשיטא אין חילוק בין משלו בין מדידהו עיין ודו"ק:

### סעיף ה

וזה יותר טוב. עיין ט"ז מסיים ונ"ל דיש ליזהר וכו' או ראוי וכו' וא"כ אין חשש באם יתוספו אח"כ ואחריו החזיק הת"ש לפרש הש"ע בסי' שס"ו ס"ק כ"ד ולענ"ד מאוד שגגו בזה דמ"ש אם אומר בפירוש ומ"ש אם סמכינן על לב ב"ד מתנה ופשיטא דאף אם אומר

בפי' מ"מ אם נתוספו בתר שנתמעט לדידהו הוי כתחילת עירוב. והכי מוכח להדיא ברמב"ן שבב"י סי' זה שהרי מעולם לא נזכר בדבריו התנאי ב"ד אלא הריטב"א הוא שחידש דין זה דתנאי ב"ד עיין בב"י סי' שס"ו ומ"מ מצריך שלתוספים חשוב תחילת עירוב (והטעם נלענ"ד חדא אם נאמר שיהא אף להם חשוב סוף עירוב ע"כ לומר שיהא נקנה להם משעה ראשונה למפרע וזה תלה בברירה ותו דלא אפשר שיהי' נקנה להם בשבת ראשון דהנחתו דהא לשעה זו הי' העירוב והם במקום שאינם יכולים ליטלו ודו"ק) ודברי ש"ע שבסי' שס"ו שכתב ואם נתוספו וכו' קאי על כל הסעיף ואפילו באמר בפי' וזה ברור:

## סימן שסט

הנותן מעות לנחתום רש"י ז"ל פירש ודר עמו בחצר והריטב"א משיגו ממה דקי"ל בח"מ שהיכי שהמוכר דר עם הלוקח בחצר אחד מעות קונה ולא חיישינן לשמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלי' וגם א"י מה הכריח לרש"י ז"ל לפרש הכי:

**שם** ואפילו עירב החנוני לכל האחרים וזכה גם לזה עמהם. כתב המ"א לפי שלא נתכוין ליתן לו מתנת חנם וכו' ואמת שכן נמי לשון הטור ומשמע מיני' הא אילו ידעינן שכיון לזכות לו במתנת חנם שפיר הי' עירוב וקשה לשיטת הרא"ש וטור שכתבו להלן שאם זיכה לו ע"י אחר או שקנה במעה וכו' קנה עירוב א"כ ע"כ ההוא בבא דרישא איירי בשלא זיכה ע"י אחר ולא קנה משל אחרים וא"כ הא אף אילו כיון במתנת חנם במה יזכה העירוב הא המעות לא קנה ואיך אפשר לזכות לאחר במתנה בשל עצמו ע"י עצמו כמבואר סי' שס"ו סעיף ט' ותו קשה מה זה שכתב אבל אם אמר עירב לי קנה וזה ע"כ נמי איירי בלא זיכה ע"י אחר ולא קנה וא"כ במה הוא קונה העירוב ובהטור כתב אבל אם אמר ערב לי קנה שהרי עשאו שליח לערב לו בענין שיועיל וכיון שא"א להיות לו עירוב אלא א"כ יזכה לו כמו לאחרים וא"י מה תיקן בזה הא האחרים גופייהו כשקונים הככר ממנו לערב בו ע"כ או שמשכו בעצמם או שמזכה להם ע"י אחרים או שקנו בק"ס וא"כ ממ"נ אם הי' הזכוי ע"י אחר מ"ש איהו מהאחרינא ואף אם אמר זכה לי ליקני נמי לשיטתם ואם בק"ס או במשיכה מה יהני משיכה וקנין דידהו לזה:

**ובע"כ** לדחוק מאוד דודאי האחרים קנו או במשיכה או בזכוי ע"י אחר ואילו איהו כיון בהמשכתו שאילו המושכים או זה הזוכה יזכו נמי לזה הנותן המעה שפיר הוי לזה נמי זכוי ע"י אחר אבל מן הסתם כשאמר זכה לי אינו מכוין החנוני להקנות לזה ע"י המושכים או הזוכה לכולן בכלל אא"כ אמר ערב לי שאז הוי כאילו אמר שיזכה לו כמו להאחרים אבל אם זיכה לו לבד ע"י אחר אז נמי קנה אף כי אמר זכה לי:

**אמנם** לשון הרמב"ם לענ"ד מתוקן יותר הרבה כי ז"ל אבל אם נתן לחנוני ואמר לו זכה לי במעה זו אינו עירב ואם אמר לו ערב לי ה"ז לוקח ומערב עליו וע"ש בהה"מ ונשמע נמי מיני' כפרש"י דאם אמר זכה לי אף זה לא יוכל לעשות ליקנות לו ממקום אחר ולערבו בו כיון שלא עשאו שליח לדבר זה ואני תמה איך לא הביא כלל הש"ע דעתו וצ"ע

## סימן שע

### סעיף ג

ה' חביות וכו' אין צריכים ליתן בעירוב אלא ב' הפנימים פירש הב"ח דהיינו כשהמחיצות מגיעים לתקרה שאז כל אחד מהב' פנימיים צריך לערב אבל באין מגיעות הם כמשותפים ודי בעירוב של אחד וכדכתב הב"י גבי ה' שאוכלים במקום אחד שאינו חלוק במחיצות חשיבו כולם כאנשי בית אחד שאין אוסרים זה על זה וה"ה לגבי החצר אחד מהן נותן סירב ודי וזה הפשוט אמנם הט"ז פה ובסק"ט פירש דב' הפנימיים מדאין להם אלא פתח אחד שניהם נותנים עירוב אחד בשותפות ובזה האריך להשיג הב"ח ואין בידי לפרשו דמה זה שכתב שני הפנימיות נותנים עירוב אחד דממ"נ אם כ"א נותן פת הרי כבר שניהם נתנו עירוב ואם אחד נותן מפתו שוב אין לשני חלק בו וכבר מבואר בהסוגי' בלישנא דר' יונתן דאפילו החיצון צריך ליתן פת הרי דשניהן צריכים ליתן פת. לכן העיקר כהב"ח וכדבריו מבואר להדיא בהר"י נתיב י"ב חלק ט"ו.

**שם הג"ה** או שאין עוברים זה על זה רק כל אחד יש לו פתח פתוח לבית שער שלפניהם והבית שער פתוח לחצר וכתב המ"א ומ"ט וכו' וא"י מה חידשו בזה ופשיטא דצריכים לערב מפני רשות הבית שער גופי' שהוא הרשות המשותף והבתים רשות כל יחיד דאטו חצר דוקא אמרו והרי ז"ל הרמב"ם ריש ה"ע לפיכך תיקן שכל רה"י שתחלק בדיורין ויאחז כל אחד ואחד בהרשות לעצמו וישאר ממנה מקום ברשות כולן שוין בו כגון חצר לבתים שנחשב אותו מקום שיד כולן שוה בו כאילו הוא רה"ר ונחשוב כל מקום ומקום שאחז כל אחד מן השכנים וחלקו לעצמו שהוא בלבד ר"ה ע"ש:

**והנה** תורף דברי הג"ה זו נובעים מן הב"י שכתב בם לפרש לשון הסמ"ק שמביא והוא בלשון זה פסק ר"י על הבחורים והמלמדים בחדרים לבדם וכו' והשר מקוצי הי' מצריך תפיסת יד או עירוב בלא ברכה וצ"ע אי מצריך אפילו בפתח אחד לר"ה ור"ל דרק פתוחי' זה לזה דהא משמע דלא מהני פתח אחד כי אם לא חשובים החיצונה בית שער (ור"ל ובית שער גופי' אין לו היתרון אלא שדירתו אינה חשובה בית דירה לאסור החצר ולהכי אין צריך ליתן פת לערב החצר אבל מ"מ הפנימיים אסורים להשתמש עם הבית שער מדהוא מכל מקום רשות של אחר עד שיערבו) וכן נהגו בבירה גדולה שמשכירים בני

אדם הרבה כל אחד ואחד בחדר לבדו ואין כי אם פתח אחד לר"ה אפ"ה נהגו לערב כלומר נמי מש"ה נהגו לערב להתיר הטלטול מחדר לחדר וכ"ת א"כ איך אמר סוף פרק הדר בעשרה בתים זה לפנים מזה פנימית נותנין את עירובן ודי הא מה מהני להפנימית אף לטלטל בהחצר אחרי שמ"מ הם אסורים בהחיצוניות ומכיון שאין להם דרך להחצר אלא על החיצוניות הרי ממילא אף החצר אסור להם זה ל"ק דלא איירי מזה אך איירי בשאין הפנימיים משגיחים לא בטלטול בתי החיצונים ולא בהחצר ולא דברו אלא שאין החיצונים אוסרים על יתר הבתים שבחצר שלזה אין צריך ליתן אלא הפנימים ואדרבה לזה מדויק לשון רש"י שם שכתב כולן נעשין בית שער לו ואינן אוסרין על בני חצר אלא הפנימי לבד כדאמרן והדר שם אינו אוסר הלכך כשבאין שאר הדיורין הפתוחים לחצר לערב את חצרן פנימי נותן את פת והשאר אינן צריכים ולמה לא כתב הלכך כשבאין לערב חצרן עם האחרים פנימי נותן ולמה דייק כשבאין שאר הדיורין א"ו משמע כדכתבתי דלהפנימי' לא מהני עירוב זה:

**אמנם** ראיתי להריטב"א שם דף פ"ה כתב ויש מקשים על דברי רש"י מדאמרינן בשלהי פרק הדר י' בתים אינו נותן את ערובו אלא הפנימי בלבד ואידך הוי להו כבית שער שאינן אוסרי' וע"י עירוב הפנימי משתמשין בשאר הבתים דאלמא כשם שאין בית שער אוסר כך אינו אסור להם ולא קשיא הוא כלל דשאני התם שנתנו כולם בעירובן של פנימי כיון שהם לו כבית שער ובודאי לדברי הריטב"א פירושו בהסמ"ק סתור אבל קשיא לי שלתירוצו דמפני שהם אך בית שער להפנימי' חשוב נתינת העירוב דפנימי כאילו גם הם נתנו א"כ מה צורך כלל לרש"י להביא המתני' דוהדר שם אינו אוסר הא זה לבד אינו מספיק אלא מפני שחשוב כאילו גם הם נתנו עירובן ולימא בקיצור שמההוא טעמא אין צריכים ליתן א"ו כדקתני מלשון רש"י כן הבינו הסמ"ק ופירושי לענ"ד הוא עיקר כל כמה שלא ימצא סתירה בהסמ"ק גופי' שאינו בידי ודו"ק וזה דלא כדברי הא"ע שכתב בסי' שמ"ו סעיף ג' באמצע הדבור אחר לשון הרוקח שמביא ור"ל דלא תקשה מ"ש בית שער דקי"ל דיכולין לטלטל מחצר אחרת אל תוך בית השער על כן מתרץ דבית שער לא חזי לדירה כלל וליתא דאין זה כלל כונת הרוקח כדנראה מהריטב"א נמי דאין סברה לחלק בזה ודו"ק:

(סעיף הנ"ל) **אם** המחיצות מגיעות לתקרה וכו' אבל אם נתנו העירוב בזה הטרקלין אין צריכים ליתן עירוב כלל וכו' וכן אם אין דיורין אחרים בחצר אינם צריכים לעירוב כל זה הוא שטת תוס' והרא"ש וטור דלא כהרמב"ם כדמבואר בב"י ובשטת תוס' זו ראיתי שערורי' כי הנה בתוס' לא נאמר אלא שאם העירוב בא אצלם אין צריכין ליתן כלום

להעירוב והטור מוסיף לבאר וכתב וכן אם אין דיורין אחרים בחצר אינם צריכים עירוב וברבינו ירוחם דף צ"ג ע"ב מבואר איפכא דז"ל אבל מחיצות מגיעות לתקרה אפילו רעועה צריך עירוב לכל חבורה וכמו כן צריכים עירוב ביניהם אם ירצו החבורות לטלטל מזו לזו ודוקא כשמוליכין עירובן למקום אחר אבל אם היה העירוב בא אצלן עירוב אחד לכולן סגי עכ"ל ועיין בהסוגי' ודו"ק היטב כי על שני השטות תמוה לי לשטת הטור קשה דא"כ דאף במגיעות לתקרה אינם צריכים עירוב בינייהו א"כ הרי הם ממש כחמשה שגבו עירובן ומ"ש דיודו ב"ה בזה שאם נתנו עירובן במקום אחר שצריכים עירוב לכל אחד ומ"ש באינם מגיעות דנחלקו משום דהוי כה' שגבו ואי משום שהמחיצות מגיעות לתקרה הא בה' שגבו נחלקו במחיצות ביתם ממש ומ"מ אחד מוליך ע"י כולם ואין לומר מפני שבאמת לא עירבו אלא שבכף הדמיון הוא דהוי כערבו להכי מודו ב"ה אף דס"ל דאין צריכים עירוב בינייהו מ"מ כשמוליכין עירובן צריך עירוב לכל אחד א"כ מנ"ל להש"ס דהברייתא דה' שגבו דלא כב"ש הא י"ל דלב"ש אף במחיצות שאינם מגיעות אף דס"ל דאין צריכין עירוב בינייהו מ"מ ס"ל מדלא הוי ה' שגבו ממש אלא בדמיון כי מוליכין עירובן צריכים עירוב לכל אחד כדס"ל לב"ה במחיצות המגיעות ולעולם הברייתא כב"ש נמי אתיא גם אין לדחוק דלהכי דייק הטור וכתב וכן אם אין דיורין עמהם בחצר אין צריכים לערב ולא כתב נמי דאפילו יש דיורין בחצר רשאין לטלטל תוך הטרקלין בלא עירוב משום דאינו סובר בזה כסברת תוס' בד"ה כמאן אלא דגם בטרקלין יש הבדל בין יש דיורין לאין דיורין בהחצר וכשהמחיצות אין מגיעין אפילו ביש דיורין בחצר א"צ לערב בינייהו ולא אמרינן בהו מגו וזה ההבדל שבין מגיעות לתקרה שמודים ב"ה כשמוליכין עירובן שצריכים עירוב לכל אחד ומ"מ אם עירובן בא אצלם אין צריכין עירוב והוי ממש כבנים הנוטלים פרס שבסעיף ה' משא"כ באין מגיעות דאף ביש דיורין ס"ל דלא אמרינן מגו והוי ממש כה' שעירבו ולהכי אפילו מוליכין עירובן אין צריכין אלא עירוב אחד דמלבד שזה דוחק רב שלא יפסק כסברת תוס' הפשיטא להו שאין לחלק כלל בטרקלין בין יש דיורין בחצר ללא אף גם הדרא הקושי' לדוכתה מנ"ל לש"ס דהברייתא דלא כב"ש דילמא בה' שגבו מודו והא דמצרכו באין מגיעות עירוב לכל אחד היינו רק שבזה מחולקים עם ב"ה וס"ל דאף במחיצות שאין מגיעים ויש דיורן בחצר אמרינן מגו כדס"ל לב"ה במגיעין ובאין דיורין עמהם בחצר הוא דטרקלין מחבר ושרי בלא עירוב ולהכי מודו כי עירובן בא אצלן דאין צריכים עירוב ודו"ק:

**ולשיטת** רבינו ירוחם נהי דהנ"ל ל"ק דכיון דס"ל דבמחיצות המגיעות צריכים עירוב בינייהו שפיר דלא הוי כחמשה שגבו את עירובן ולכן מודו ב"ה דצריכים עירוב לכל חד.

מ"מ איפכא קשיא מה הדמיון שמדמו תוס' דלהכי במחיצות המגיעות לב"ה כי עירובן בא אצלן א"צ עירוב כמו לב"ש באין מגיעין הא טעמייהו דב"ש היינו משום דבמחיצות שאין מגיעות נמי ס"ל דהטרקלין מחברן וכדכתב רש"י ז"ל דאי לב"ש רשויות חלוקות הן כי עירוב בא אצלן מה הוי ואי לשטת ר"י במחיצות המגיעות מה מועיל שעירובן בא אצלם הא לא עירבו (ואין להקשות על דברי רש"י הא חזינן בדין דסעיף ה' באחין הנוטלים פרס ואיכא דיורין בחצר דאמרינן מגו דהנהו אסרו והזקיקו לערב הני נמי אסרי איש על אחיו הרי אף בביתם מבית לבית אסורים והכי מבואר בהרמב"ם הנ"ל להדיא ומ"מ אף ביש דיורין והעירוב בא אצלן אין צריכים עירוב ולא אמרינן כי עירוב בא אצלן מה הוי די"ל דוקא שם דאין איסורן בא אלא מכח מגו דהנהו אוסרין ולולא כן הוי מעורבין שפיר מהני כי בא אצלם משא"כ הכא דאף בלא מגו אי נימא דאין הטרקלי' מחברם והוי מחולקים שפיר לא מהני אף כי עירובן בא אצלם] ואף אי נימא דתוס' לא ס"ל חילוק זה דרש"י וסוברים באמת דאף גבי טרקלין לא תליא זה בזה ולהכי לב"ה אף במחיצות המגיעות דאסורות בטלטול ביניה' מ"מ כי עירובן בא אצלם אין צריכין עירוב א"כ הדר קשיא מנ"ל להסוגיא דהברייתא דלא כב"ש דילמא כב"ש נמי אתיא ובאמת לא ס"ל דהטרקלין מחברן וצריכי עירוב בינייהו ומ"מ ס"ל באין מגיעות דאם העירוב בא אצלם אין צריכים לערב כמו דס"ל לב"ה במחיצות המגיעים לשטת תוס' אליבא דרבינו ירוחם א"ו דברי רש"י מוכרחים דממה שמודו כי עירובן בא אצלם דעירוב אחד לכולן מזה נשמע דס"ל דטרקלין מחברן ושפיר הוי כה' שגבו עירובן ומ"מ ס"ל דכשמוליכין עירובן צריך עירוב לכל אחד והוי הברייתא דלא כוותיה והדר הקושיא לדוכתא דמה הדמיון לב"ה במגיעות לתקרה לב"ש באין מגיעות וצ"ע ולשטת הרמב"ם הכל ניחא ולק"מ. ומן התימא מהב"י ז"ל שאין מביאו אפילו לדעת י"א ודו"ק:

(להנ"ל בהג"ה) **אם** מקצתן עשו וכו' לשעה זו היה אצלי בשאלה ספר עצי אלמוגין ומצאתי שכתב אך מדברי תוס' דף ע"ב סוף ד"ה כמאן משמע דמספקא להו וכו' וצ"ע קצת על הב"י ורמ"א ולא דק דתוס' קאי על אין להם פתח בחצר אלא יוצאין דרך טרקלין דבזה י"ל דמודו ב"ה דלא עדיף חיבור טרקלין זה מפני שאינם חלוקים במחיצות גמורות מן חבור חצר לאחים הנוטלים פרס דתרווייהו אינם מעורבים ממש אלא בדמיון ה' שגבו הוי מפני שאין צריכין לערב ביניהו וכמו באחים אם שרוים אחרים בחיבור חצרם אמרינן מגו דהנהו אסרו הנהו נמי אסרי אהדדי ה"ה בטרקלין מפני שאלו הדרים בחדרים ועליות יש להם דרך בהטרקלין הרי הם אוסרים הטרקלין המשותף והמחבר החיבור עלייהו שאם רוצים לטלטל בהטרקלין שלפני כל החדרי' אסורי' עד שיערבו ומגו דהנהו

אוסרי' אוסרי' נמי אהדדי משא"כ בגוונא דהש"ע שאותן החלוקים במחיצות גמורים אין להם דרך על הטרקלין אלא נמי פתח פתוח להם ממחיצתם לר"ה נמצא היקף הטרקלין המחבר אלו שאינם מגיעין לתקרה הוא בשלימות ואין אוסר עליהם הטרקלין מה מגו שייך באלו כמו דלא שייך לתוס' מגו במה ששרוים בחצר חוץ לטרקלין ואדרבה מן הרשב"א נמי מוכח כדעת תוס' ודו"ק:

**סעיף ח**

המתארח כו' והוא והם מותרים בין בביתם בין בביתו עיין ט"ז וא"כ מה שמעיד המהרש"ל מק"ק לובלין ע"כ שאז עדיין לא נתפשט הוראות הריטב"א מצד לב ב"ד מתנה עליהם והנה דין זה דאורח אינו אסור התה"ד ז"ל למדן מדין דסי' ש"פ סעיף א' ובספר א"ע משיגו מדברי תוס' וכן המהרי"ק סי' ס"ו. ועל ראיות תה"ד כתב וליכא לאקשויי על מהרי"ק מסי' ש"פ דמבואר בש"ע דאורח אינו אוסר וכו' והא דאמר דהוי כאורח לגבייהו פירש כאינש דעלמא שיש לו מקום פיתא דילי' בחצר אחר לכן אף אי משתמש ולן כאן אינו אוסר והאמת שמדין ביטול רשות חצרו לבד אפשר לדחויי כדכתב אבל ממה דמבואר נמי בסי' ש"פ סעיף ב' דאם ביטל להם גם רשות ביתו מותרים כולם אף הוא להוציא מכל הבתים להחצר מפני שאינן אלא כאורח מבואר ודאי דלא כמהרי"ק דהא מ"מ נשאר בביתו ודר שם בפיתא ולינה ומ"מ שרי כולם להוציא אף מביתו לחצר וש"מ שנידן אך כאורח ששובת בפיתא ולינה ודע שממה שנאמר הכא סעיף ב' לפי שנעשו כולם כאורחין אין להביא ראיה לדעת תה"ד די"ל שם שאני כדפרש"י אם יש שם תפיסת יד לב"ה שיש לב"ה מקום בדירתו של זה שנותן שם כליו להצניע אינו אוסר עליו דכל רשותא דחצר דידיה היא כאילו דר עמו בבית ור"ל שע"י התפיסת יד נחשב הב"ה כאילו דר שם נמי נמצא דאלו השובתים שם הם כדרים עמו בביתו ממש דזה פשיטא שאינו אוסר כדבאמת לשון הטור אינו אלא שחשובים כולם כאילן דרים עמו:

**אמנם** לשון הרמב"ם שכתב כבש"ע לפי שנעשו כולם כאורחים אצלו משמע ודאי כדעת תה"ד דאילו למשמעות טעם רש"י דהוי כאילו דרים עמו בביתו מאי אריא אורחים כדמבואר סעיף ד' דאפילו בתושבים כל שאוכלים בבית אחד אין צריכים עירוב וכן מבואר להדיא בהרמב"ם פ"ד מה"ע הלכה י"ב מסיים אבל האורח אינו אוסר לעולם כמו שבארנו ור"ל בפ"ב סוף ה"א והועתק בטור וש"ע ס"ס שע"א והנה הא"ע מביא נמי סייעתא לדעת מהרי"ק מלשון התוס' דף ס"ט והמעיין שם יראה דאדרבה משמעותם כדעת תה"ד שהרי כתבו ואור"י דלא דמי להכא דהתם איירי כגון הבא לדור במבוי לשם אכסנאות ולא לקבוע עצמו ור"ל לאפוקי הכא שהוא דר בקבע ומ"מ יהא נידן כאורח

זה אין ללמוד כלל מהתם. והרי אינם מעלים נכרי בלשונם ומשמעותם דכל לאכסנאות שרי ואפי' הרא"ש שכתב דהתם איירי בנכרי וכו' מ"מ הרי לא כתב כדכתב הא"ע לחלק בין גוי שאך משום שלא ילמד אומר לאפוקי ישראל שמדינא אוסר אלא כתב נמי בלשון תוס' ממש דאך להכי אינו דומה דשם בא לדור לשם אכסנאות ולא לקבוע ומשמע נמי מיניה דאילו בבא לדור לשם אכסנאות ולא לקבוע ישראל וגוי שוים שלא לאסור בפחות מל' ואף שהירושלמי איירי בנכרי י"ל דברגיל לבא הוא דיש חילוק להיפוך דגוי אוסר מיד משום דעיקר טעמו שלא ילמד וזה שייך אף בבא לשם אכסנאות כיון שרגיל משא"כ ישראל דדינו מצד קניות רשות כל שלא שהה ל' ואינו רוצה לקבוע אינו קונה רשות ואינו אוסר לכן לע"ד מכל דברי הא"ע איני רואה מקום להחמיר נגד הש"ע שאף שראה דברי המהרי"ק ומביאם בהב"י מ"מ קבע ההלכה כתה"ד:

**ואולם** המ"א בסי' שצ"א מביא דברי המרדכי שדחק הב"י בסי' שפ"ב והתה"ד וכתב ונ"ל שהדין עמו דהרי החצר מיוחד לבעה"ב והבית מיוחד לאורח דשכירות ליומא ממכר הוא וא"כ מוציא מרשות לרשות אבל הבעה"ב מותר להוציא דאין לאורח חלק בהחצר עד ל' יום. וכמה תמוהים דבריו דאם שכירות ליומא ממכר הוא למה לא יהא לו נמי חלק בחצר ומקודם כתב נמי לעיין במהרי"ק סי' מ"ו והוא סותר דעתו וסברתו שהרי המהרי"ק כתב שאף האורח אוסר על בעה"ב ומה שתלה עצמו בדברי המרדכי כבר עמד עליהם הא"ע בסי' שס"ו שאין מדבריו שום ראיה דאינם אלא פי' רש"י לדברי ר"מ ומפני שלשונו קצר ומגומגם קצת אבארנו כפי דעתי והוא דרש"י לשיטתי' שבב"י סי' שע"ו בשמו דאף דקים לן דירה בלא בעלים לא שמי' דירה היינו לאסור החצר על בעה"ב אבל מ"מ מפני שהיא של אדם שלא עירב עמהם כולי עלמא אסור להוציא מדירה זו לרשות אחר וע"ש בהסוגיא ריש פרק הדר דאיתא גופא חצרו של נכרי וכו' עד המסקנא ועיין בפרש"י ודו"ק:

**ולשטת** תוס' דס"ל דמיד שאמרינן דירה בלא בעלים ל"ש דירה אף גוף רשותו המיוחד לו הוי כבלא בעלים ומותר לכל עולם יש לתמוה בדעתי' דר"מ דסובר היכא דליתא לגוי אוסר ישראל הדר על כל ישראל להוציא מביתו של הגוי הא כי ליתא לגוי מודה דדירה בלא בעלים לא שמיה דירה מפני שאין חשובה דירתו אלא שלא ילמד וכי ליתא לא אסר א"ו דההוא דינא דדירה בלא בעלים ל"ש דירה אינו פועל אלא שלא לאסור החצר אבל ביתו המיוחד לו מ"מ אסור לכ"ע וא"כ שפיר דדוקא כל זמן שאין ישראל דר שם כל רשותם חשוב דיר בהמה ומותר אף לטלטל מבית גוי של זה לשל זה משא"כ כשישראל דר שם משום כשישראל דר שם משום הגזירה שלא ילמד נעשה הגוי כישראל לענין זה

שיהיה לו רשות ומה אמרת כי ליתי' בביתו לו יהא שהוא כישראל הא מ"מ דירה בלא בעלים ל"ש דירה זה אינו פועל כ"א שלא לאסור החצר משא"כ רשות עצמו הא עדיין אסור ואך בזה הוא דקיל מישראל דאילו ישראל מפני שדירתן מצד עצמו שמיה דירה גזר כי ליתי' אטו כי איתי' משא"כ גוי הואיל ועיקר דירתו אינו אלא משום שלא ילמד כי ליתי' לא גזר אטו כי איתי' והונח על הדין דדירה בלא בעלים ל"ש דירה דהיינו שלא יאסר ביתו על הישראל משום רשות חצירו אבל ביתו נשאר אסור על כל ישראל כדין דירה בלא בעלים וא"כ אין ענינו כלל לדין אורח כי באמת אף הישראל הדר בהחצר אסור להוציא מבית הגוי משום דיש לו עכ"פ בעלים משא"כ היכי שכל החצר וכל הבתים שרו לבעה"ב דומיא דנדון תה"ד לדידן דלגבי ישראל כל בתי הגוים חשובים כדיר או בנדון דהכא שכל החצר מעורב אלא אך ע"י האורח יבא האיסור מצד קניות רשות מה"ת ללמדו משם ובאמת צ"ע אף על התה"ד מה ס"ד דדינו מבואר בהמרדכי לאיסור:

**ואדרבה** לענ"ד מן המרדכי גופיה יש להוכיח דלא כהמהרי"ק אלא כדעת תה"ד (וכן יש לדייק מהרשב"א וריטב"א שבסי' שס"ח וסי' שס"ו בב"י שלא חשו אלא לשמא יתוספו דיורין ולמה לא חשו יותר למלתא דשכיח שיבאו אורחים לשבות בשבת א"ו דבזה אין לחוש) דהנה הא"ע בסימן שס"ו הנ"ל מוכרח לידחק לפי' זה שהוא הברור בכונת רש"י וכתב וה"ה לכל ישראל אסור להכניס לביתו של גוי כמבואר ברש"י שלפנינו שלא הזכיר אורח אלא דהמרדכי נקיט אורח דישראל אחר מה בעי בביתו של גוי ומלבד שהוא דוחק רב אף גם מה שמסיים אבל אותו ישראל מותר להוציא מביתו לחצר דאין ישראל האורח אוסר עליו הוא למותר דת"ל מטעם שהוא דירה בלא בעלים וכן בפרק כיצד משתתפין מביא המרדכי נמי פי' רש"י דריש הדר וכתב ואם יש ישראל אחר אוסר פי' הישראל אוסר על ביתו של גוי כלומר לאורח המתארח בביתו של גוי הרי להדיא שבדיוק גדול כתב כלומר פי' זה דאיירי דוקא במתארח

**ולכן** הנלענ"ד שרוצה ליישב בזה דקשה מזה על דעת תוס' שבסי' שע"ו הנ"ל: דהנה כבר איתא בהריטב"א דף פ"ה ועוד הביאו ראיה לשטת רש"י מדאמרינן פרק הדר דלר"מ אע"ג דגוי כי ליתי' אינו אוסר ביתו אסור להוציא ולהכניס וגם זו אינה ראיה דההוא אליבא דר"מ דס"ל דדירה בלא בעלים שמיה דירה אלא דבגוי הקילו היכי דליתא מפני שהיא כדיר שלא יאסור וביתו אסור דסוף סוף דירה הוא ואנן דקיי"ל כר' יוסי ור"ש דדירה בלא בעלים ל"ש דירה כשם שאינו אוסר כך אינה אסורה בין בגוי בין בישראל עכ"ל ולענ"ד א"י לפרשו דמה קאמר דזה אליבא דר"מ דס"ל דירה בלא בעלים שמיה דירה הא אדרבה מבואר בהסוגיא לעולם קסבר דירה בלא בעלים ל"ש דירה רק בישראל

להכי סובר דשמי' דירה משום דגזר כי ליתא אטו כי איתא משא"כ בגוי היכי דלא אתא ביומא הניחו בדינו דל"ש דירה וכדבארתי לעיל והרי מ"מ ביתו אסור וש"מ ברור כרש"י ז"ל. ואף אי נימא דמפרש דכי ליתא לא אסר כלומר לא גזר כלל על דירתו דתיהוי דירה אלא נשאר דיר בהמה א"כ מה קאמר וביתו אסור דסוף סוף דירה היא מה בכך שדירה היא הא כי ליתא דירת ביתו גופו דיר הוא ונשאר דיר כמעולם ומה ענין להכא מה דאנן קיי"ל כר"י ור"ש הא לא מיפלגי עם ר"מ אלא בהגזירת דלגבי ישראל ר"מ גזר כי ליתא אטו כי איתא ואינהו לא גזרו ובגוי במקום קרוב דר"מ גזר אטו שמא יבא ואינהו אף בישראל לא גזרו שמא יבא אבל בעיקר הדין דדירה בלא בעלים ל"ש דירה הא אינו מחולק כלל ובודאי היא קושיא עצומה על שטת תוס' לכן המרדכי או דסובר כשטת תוס' ומוסיף זה לבאר בפרש"י כדי ליישב זה או דלא נחית כלל לפלוגתא זו דרש"י ותוס' כדחזינן שאינו מביאה בשום מקום וסובר לפשוט דעת תו' לכן מוסיף זה הכלומר דאיירי בישראל המתארח שם בפיתא ולינה וא"כ נהי דלר"מ כי ליתא לא אמר ואף שישראל דר שם והוי דירתו כשל ישראל הא מ"מ הוי דירה בלא בעלים ומותר לכל ישראל לשטת תוס' להוציא אף מביתו לחצר היינו כל זמן שהיא בלא בעלים משא"כ כשישראל מתארח שם ברשות הגוי שוב הוי דירה בבעלים נמי שהרי כבר היתה רשות מיוחד להגוי ע"י שישראל א' דר בו ואי משום שהוא אינו אלא אורח לא מקרי אלא דומיא מי שביטל אף רשות ביתו ונמצא הוא שובת בפיתא ולינה ברשות שאינו שלו משא"כ זה ששובת בבית שהרשות מיוחד לגוי והוא נותן לו רשותו זה בבית זה לא מקרי אורח שהרי בבית זה בלא ישראל זה ששובת בו לא היה לשום אדם רשות בו משא"כ החצר אינו אוסר דלגבי החצר שעכ"פ רשות ישראל שולט בו לגבו מקרי הישראל ששובת בהבית אורח ואינו אוסר החצר עליו וכל זה אף לר"מ משא"כ רשב"ג שסובר כל שאין שני ישראל שוכנים בהחצר אין חילוק רשות ואפילו ביתו של הגוי אינו עליו שם רשות המיוחד להגוי נמצא אף הישראל השובת בתוכו שבא מכח הגוי לא עדיף מהגוי גופיה ואין רשותו חלוק ואורח אינו קונה רשות ולכן אף הוא מותר להוציא להחצר:

**נמצא** אף כי באמת לדידן שפסקינן כר"ג ויפה כתב הב"י בש"ע סי' שצ"א ודלא כהמ"א שהרי זה גופא במה שנחלקו ר"מ ור"ג בהברייתא לפי' המרדכי מ"מ זה נמי נשמע שדין דהכא אף מהמרדכי נשמע דמותר מדמסיים אבל אותו ישראל מותר להוציא מביתו לחצר דאין ישראל האורח אוסר עליו ודוק:

## סימן שעא

### סעיף א

אחד מבני חצר וכו' הרי זה אינו אוסר עליהם. ז"ל הריטב"א דף פ"ה ויש מביאין ראיה לדברי רש"י (שבב"י ס"ס שע"ו גבי חורבה) דהא קי"ל שאפילו הלך לשבות אצל בתו בעיר אינו אוסר מפני שאין בה דיורין ולא מסתברא שתהא ביתו מותרת להם אלמא פעמים אינו אוסר מפני שאין בה דיורין ומ"מ היא אסורה וזו אינה ראיה דהתם נמי דילמא כשם שאינו אוסר קאמר כך אין ביתו אסורה כיון שאין בה דיורין היום עכ"ל נשמע מיניה ברור הא לרש"י ודאי ביתו אסור ואין להקשות לפ"ז מה הוצרך רש"י לפרש הברייתא שבדף ע' ע"ב אחד מבני חצר שמת,, דאתיא כמ"ד שם דף ע"ב ע"ב דבית התבן אוסר והוא שלא אליבא דהלכתא יפרש שקאי על רשותו גופיה שירש די"ל לישנא דאוסר ואינו אוסר דחקו דאילו לא איירי אלא מהרשות גופ' מבע"י אסור משחשיכה אינו אסור מיבעיא ליה וק"ל וכבר הביא הא"ע סי' ס"ו בשם הרוקח שפי' כרש"י וכן לענ"ד מתפרש הסמ"ק שבהג"ה סי' ע' סעיף ג' אך על דרך דעת רש"י א"כ מהראוי להחמיר כדעת רש"י (ואולם יתר הדינן שהא"ע המציא שם ע"פ דעה זו באם בא לבית יחיד כלים בהיתר ע"ש לענ' הוא טעות גמור כדכבר הארכתי סי' שמ"ט סעיף א' ע"ש.

סעיף הנ"ל אבל אם רחוק יותר אינו אוסר הטעם מבואר בב"י שודאי רבי יוסי לא מחמיר יותר מר"מ ור"ש גופיה דף מ"ב לא גזר אלא כי אתי ביומא ואי שרי להן קודם שיבא מטלטלי נמי אחר שיבא מבואר הא במקום רחוק לא חיישינן שיבא בשבת וא"י מה רצה המ"א במה שכתב דכבר הסיח מלבו וכו' דאילו בא הגוי הא לכ"ע אסור ואילו היה זה טעמו של דבר לא היה אפילו בא כמו בישראל כדמסיים הרא"ש פרק כיצד משתתפין בתר שכתב דישראל אפילו בא אינו אוסר כתב ולא דמי לגוי שהיה עתיד לבא בשבת ור"ל דלא שייך גבי גוי שכבר הסיח דעתו שזה אינו אלא בישראל שבמקום ששובת בכניסת שבת שהוא לו יום מנוחה מסתמא דעתו אז שלא לעקור ומה שבא רוח אחרת היה לו משא"כ גוי כשבא כבר ב"ה היה דעתו לבא אלא שבמקום רחוק לא חיישינן שיבא ולא גזרינן קודם שבא אטו אחר שבא וק"ל:

**סעיף הנ"ל** וי"א שגם בגוי אם הלך לשבות בחצר אחרת עיין ב"ח דזה אף לר"ש לא רק בישראל הוא דמתיר אפילו באותה עיר כדכתבו תוס' דף ס"ה ע"ב ד"ה אקלעו וכן מוכח מהרא"ש שהרי פוסק מכח טעמו דר"ש שכבר הסיח דעתו שאפילו חזר ישראל בשבת מותר ובגוי הרי לכ"ע אם בא אוסר א"ו דט"ס הוא וצ"ל בעיר אחרת:

**הנה** בגמרא דף ע' בעא מיניה יורש מה שיבטל ע"ז כתב הרא"ש דאיירי כשלא עירב אביו ומיירי כשבא לדור בשבת בבית אביו וזה ע"כ איירי כשמת המוריש בשבת דאילו מבע"י שהיה יכולת ביד היורש לערב פשיטא דמצי נמי לבטל וא"כ מוכח דלא סביר סברת הרשב"א שבהה"מ פ"ב שכתב אחד מבני חצר שמת משחשיכה ולא עירב הרי היורש אוסר עד שיבטל וכו' ויראה שאפילו לא היה היורש דר באותו שבת עמהם אוסר שכל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת עד שיבטל ודברי הטור הם ע"פ אביו ז"ל והב"י ז"ל אגב שיטפי' העתיק דברי הרשב"א עם דברי הרא"ש בלא פלוגתא וכבר הרגיש הב"ח. וא"כ מה דאיתא בסעיף ד' אחד מבני חצר שמת בשבת כו' ואם לא עירב אם ירשו אחד מן השוק אינו אוסר כל זמן שאינו בא לדור עמהן הוא דלא כדעת הרשב"א (ובעניותי א"י טעמו דהרא"ש בזה דהא הברייתא סתמא אמרה כל וכו' חוץ ממבטל רשות) והמ"א סק"א החליט ללמוד מזה דה"ה הדר בחצר ולא עירב ויצא בשבת שהותר ולענ"ד בזה אפילו הרא"ש מודה דכיון שהוא חי וכל שעה עומד לחזור לא שייך כלל טעמו דר' יוסי שכבר הסיע מלבו דזה ל"ש אלא בהולך לשבות בכניסת שבת: ובלי ספק טעמא דר"י נאמר על אפילו כל זמן שלא חזר ובא וכן פרש"י להדיא דף מ"ז בדברי ר' יוסי וזה ברור:

**תו** איתא בסוגיא אחד מבני חצר שמת והניח לאחד מן השוק מבע"י אוסר משחשיכה אינו אוסר וכתב נמי הה"מ בשם הרשב"א מבע"י אוסר ודוקא כשבא זה היורש ודר עמהן בשבת ובזה אף אי נימא דנמי סובר שטת הרא"ש שבסעיף ב' שדייק מטעמו דר"י דאפילו חזר בשבת אינו אוסר מטעם שהותר למקצת שבת מ"מ אין עליו קושיא דא"כ אפילו בא היורש בשבת לא יאסר דיש לדחות בכמה אופנים אי בעינא י"ל דאיירי כדדחה הב"ח שבא לדור בתחילת שבת ומ"מ לא עירב עמהם דהא אחד מן השוק אך לסימנא נקט דהיינו יורש שלא עירב ובפרט דעל הברייתא מעיקרא לק"מ דאזלה למ"ד לא בעינן בעלים כדאיתא בתוס' ויש נמי לדחות כדדחה המ"א סק"ה דביורש הלא היה מעולם בדירה זו לא אמרינן שהסיח מלבו. ועל דברי הרא"ש שכתב דברים הללו כנ"ל על מי שמת בחצר בלא עירוב והניח יורש פשיטא דלק"מ כדכתב נמי הב"ח דהא לא שייך שבת כיון שהותר הותר די"ל דלכל הפחות מודה באם תחילתו וסופו באיסור אף שבאמצעיתו הותר דאוסר והיינו הדין שרשם עליו המ"א סק"ה ושם אין הכרח לדבריו זולת בסוף הסעיף אמנם בסעיף ג' באחד מן השוק דאמרינן אם מת משחשיכה אוסר יפה הקשה הב"ח למה דפסקינן דבעינן בעלים כיון שזה היה לו בית דירה בחצר ולא דר בו אלא באחד מבתי השוק וכן בשעת כניסת שבת עדיין לא דר בחצר נמצא שאז לא

אסר ונימא הואיל והותר למקצת שבת ולמה יאסר הזוכה והט"ז כתב שלא דק ואינו יודע טעם בדבריו והמ"א כתב עליו שלא ראה דברי רש"י ותוס' וגם זה אין בידי לפרש דהם כתבו שהברייתא יפה מתפרשת ומה מועיל להש"ע ומה שמסיים וכתב ובא לאשמעינן דלא נימא וכו' א"י טעם בזה מדוע נימא בזה שמעול' היה לו בית דירה בחצר ולא דר בו שלא יהא חשוב הסיע דעתו כמי שיצא באקראי לשבות במקום אחר בשלמא ביורש שירש מבע"י ולא נכנס עד שבת אפשר כדבריו שבסק"ה אבל באחד מן השוק שמעולם היה לו בית בחצר ולא דר בו מה"ת יגרע:

**והנלע"ד** דלשטת הרא"ש וטור שמקומו דינא דסעיף ב' דוקא אצל בתו ולא אצל בנו יש לומר דאיירי בשהיה דר אצל בנו שאוסר ולשטת הרמב"ם וש"ע הא דייקו ריש הסעיף אם הסיח דהיינו דוקא בידוע שהסיח אירי הכא בסתמא ותו כיון דאחד מן השוק אך לסימן י"ל דאירי באמת באחד מן החצר אלא שלא עירב וצ"ע. ואולם הה"מ בשם הרשב"א כתב על דין זה דסעיף ג' במת אחד מן השוק בלשון זה וגם בזה כתב הרשב"א והוא שבא היורש לדור בשבת והנה ודאי נשמע מיניה דפליג על הנאמר בסעיף ד' ואם לא היה דר עם המוריש אלא בבית אחר שבחצר אוסר אלא סובר כל שאינו דר בביתו אפילו דר באותו חצר מקרי ביתו דירה בלא בעלים ואינו אוסר להכי מקפיד על היורש אף שדר באותו חצר דוקא שבא לדור בשבת וא"כ בודאי א"א למוקים כדסיימתי ותו וכו' באחד מן החצר שלא עירב דזה לא מהני אליבי' ומ"מ חשוב הותר למקצת שבת. ואי דנוקים אליבי' ששבת אצל בנו והיה אוסר בכניסת שבת א"כ לשיטתיה דסובר כל שנאסר למקצת שבת אין לו היתר למה הקפיד שבא היורש לדור בשבת ת"ל דאם מת משחשיכה נימא הואיל ונאסר למקצת שבת ע"י המוריש אסור לכל השבת. וכנראה מהכא מוכח דהרשב"א אף בזה פליג על הרא"ש וסובר דאף בהסיח דעתו כל שבא בשבת אוסר ואירי כשהאחד מן השוק לא היה אוסר: ומ"מ כשבא היורש לדור בשבת אוסר וצ"ע:

## סימן שעב

### סעיף א

ומהגג לקרפף שאינו יותר מסאתים או שהוקף לדירה אפילו יותר מסאתים: הא יותר מסאתים שלא הוקף לדירה מבואר בטור שהוא כרמלית ואסור לטלטל ממנו לחצר וה"ה לגג ואם כן לשון רש"י ז"ל שבפרק ר"א דמילה המובא בב"י בלשון זה ואם יותר ולא הוקף לדירה קרי ליה רשות אחת לגבו חבירו (או לגבי חצר) לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה להוציא ולהכניס מזה לזה. ע"כ מה שהגהתי הוא ט"ס. גם שם ברש"י שבגמרא וצ"ע שוב ראיתי שכבר הרגיש נמי הת"ש:

**בהנ"ל** ולא חיישינן שמא יטלטל גם כלים ששבתו בבית לחצר אחרת מזה מבואר ודאי דכלים ששבתו בבית אפילו באו דרך היתר לחצר שלא עירבו כגון דרך מלבוש מכ"ש שאסורים לטלטל לחצר אחר כמבואר בגמרא דף צ"א במה דמשני בכומתא וסודרא אמנם אינו מבואר מה דין כלים אלו המובאים דרך מלבוש לחצר שלא ערבו בטלטול חצר זה עצמו: ועיין בזה סי' שמ"ט שם הבאתי שהוא בפלוגתא דרש"י ותוס' עם העה"ק. וע"ש שהארכתי:

**סעיף ג**

שתי חצירות כתב המ"א עיין ס"ס שס"ה וסי' שפ"ז דמשמע וכו' וא"כ גם בחצירות ובתים שלנו הדין כן ומלבד שאין מן הסימנים שרומז עליהם שום ראי' אף גם כבר עמד עליו בא"ע לתמוה ע"פ דברי רש"י דף ע"א ע"ב שכתב שהשיתוף לחצירות כע"ח לבתים מה ע"ח משוי לבתים כחדא אף שיתוף מבוי משוי החצרות כהדדי:

**סעיף ה**

חלון שבין ב' בתים כתב המ"א ומיירי וכו' דאי עירבו יכולים לטלטל דרך החצר א"י מה קמ"ל ומה קאמר שיכולים לטלטל דרך החצר הא אפילו דרך החורים ודרך חלון זה אפילו אין בו שיעור פתח נמי יכולים לטלטל דהא כל הרשות שבחצר אחד הוא והת"ש כתב עליו ודבריו מגומגמים דמה בכך שיכולים לטלטל דרך החצר מ"מ מיהו אסורות לטלטל דרך החלון אם אין בו כשעור כמש"ל: ומגיה אותו. ולענ"ד דבריו עם הגהתו יותר מגומגם וכדכתבתי שכל שהחצר מעורב כל הבתים רשות אחד ומותרים לטלטל מבית לבית אפילו דרך חורין וה"ה להעלי' ומ"ש שני כמש"ל א"י למה רומז:

**תו** כתב המ"א לעלי' ואין לו דרך על הבית שדר בו התחתון ואוכל שם עיין סי' ש"ע ס"ג גם זה אין בידי לפרשו דאם ר"ל דאם יש לו דרך על הבית התחתון שדר ואוכל שם הרי התחתון חשוב כדר בבית שער שאינו אוסר הא מביא ראיה לסתור דהא שם מבואר דקי"ל כר"י דבית שער דיחיד לא שמיה ב"ש גבי בית לכ"ע והת"ש להכי ביארו וכתב בשמו בלשון זה ומיירי שאין לו דרך על התחתון שאם יש לו דרך צריכים לערב יחד ור"ל דאז לא שייך לומר אם רצו מערבין יחד אלא דצריכים וגם זה א"י מנ"ל הא וכי מפני שיש להעליון דרך על התחתון אוסר עליו אם רצו שלא לערב יחד ושלא לטלטל מזה לזה אלא ילך כדרכו בלא טלטול בידו שהרי הוא רגל המותרת במקומה ועיין סי' שע"ח:

**סעיף ו**

ואם אינו רחב ד' מותר דבפחות מד' מקום פטור הוא כן הוא בגמרא ועיין ס"ס שמ"ה מבואר דברה"י אין שייכות למ"פ ולפ"ר רציתי לידחק דאיירי בשהכותל עומדת על גבול שאינו מוקף ד' מחיצות כגון שהמחיצות החצירות נפסקים משני צדדי הכותל ברחוק

יותר מג' אבל מלבד שהוא דוחק אף גם אינו שפירצות אלו חשובים פתחים. והעיקר עיין סי' שע"ה סעיף ב'. (בהנ"ל)

**והשני** אסור להשתמש שם אף בכלים ששבתו בחצר. עיין מ"א מסיים ודלא כע"ש. ויראה שהוקשה להע"ש למה יהא השני אסור בכלי חצר וכל דברי המ"א תמוהים דמפני שיהא חבירו מותר בו אסרינן ע"ז בחנם אף מה קאמר ואם ישתמש בו הוי ליה כחצירו דמה"ת בשימוש כלים שתוך החצר יהא מוכרח שהוא כחצירו הא חצירות דשני בני אדם רשות אחד הם ודי לנו שנאמר שמפני שחצר הב' נמוך והוא לו תשמיש נחת הוא כולו חצירו ולהכי מותר אף בכלים ששבתו בבית אבל בכלים שבחצר מאין יבא האיסור ואולי יש לדחוק בהטעם דכיון דלהב' אינו גבוה י"ט לא הו"ל דין גג ולא דין חצר אלא דין בית גמור כיון דלהנמוך הוא תשמיש הרגיל והוי רה"י גמור אמנם ראיתי בהא"ע מביא בשם עה"ק שחולק בהדיא וצ"ע וגם ראייתו מתוס' צ"ע בחידושיו להש"ס שאינו ג"כ בידי ועיין סי' שע"ה סעיף ב' מה שהבאתי בשם הריטב"א:

**סעיף ח**

עקר חולי' מראש הכותל למעטו מגובה עשרה אם יש בהמשך ד' מהני בין לעשותו כפתח לערב יחד בין לענין שיכול להשתמש בכל הכותל ר"ל שאם עקר החולי' מעבר לעבר אז חשוב כפתח לערב אחד אם ירצו ואם רצו מערבין שנים וכשמערבין שנים שניהם אסורים להשתמש בכלי הבית בגובה הכותל שהרי הוא לשתיהן בשוה תשמישן בנחת ובין להשתמש בכל הכותל היינו ע"כ כשעוקר החולי' אך מעובי הכותל מצדו ונמצא דלדידיה הוי כל הכותל תשמישו בנחת ע"י המיעוט שמצדו שיוכל לעלות בפחות מי' ולעמוד על אותו מקו' נמוך שמצדו ומשם לעלות בכל הכותל והוי הכותל לדידיה תשמישו בנחת ולחבירו בקשה ולכן הוא מותר להשתמש בכל הכותל כמו בבנה איצטבא שבסעיף ט' ומינה דכמו דשם לשטת הרא"ש וש"ע צריך להיות האיצטבא ד' על ד' ואם לאו אף אינו מותר לו השימוש בכל הכותל משום דאינו ראוי לעמוד עליו כן הכא אותו הרוחב של מקום הנמוך שמצדו צריך להיות ד' על ד' משא"כ אם עיקר החולי' מעבר לעבר לעשות פתח פשיטא שאין צריך ד' אלא למשך הכותל וכל זה לענ"ד פשוט וא"כ א"י מ"ש המ"א ס"ק י"ו פי' וכו' דלא כע"ש ומראה עליו באצבע. לענ"ד הע"ש שפיר ידע מה קאמר דהיינו הענין להתיר להשתמש בכל הכותל בזה צריך ד' על ד' וק"ל:

**סעיף טו**

והוא שתהא יבשה. עיין מ"א ובריטב"א באמת כתב דאיירי באשרה תלוש:

**סעיף טז**

עיין ט"ז כתב פי' בדברי הר"ר יונתן ואין דבריו מובנים והעיקר כי נוסחא מוטעת הוא כי הנוסחא שלפנינו הכי וה"ה אם לא נסתם מכל וכו' כבעמוד ור"ל דאילו יותר מי' פירצה היא ומערבין אחד דוקא אבל ודאי מודה דבפחות מי' נמי סגי כל שרוחב ד' וה"ה אם הנסר שעליו רחב יותר מי' אמות חשוב פירצה ומערבין אחד וכן הוא במ"א

**סעיף יט**

נתמעט בחול עיין ט"ז כתב שבהב"ח יש ט"ס כי אין להם פירוש ולדעתי לדבריו אין פי' ועיין סי' שע"ד סעיף ב':

**סוף** הסימן מביא הב"י והט"ז דברי הגהות הרא"ש דדייק דכותל וחריץ איירי בדלא ערבו אבל עירבו מותר ר"ל דאם היה בהכותל פתח או חלון ועירבו או ששתפו במבוי וערבו החצירות דרך הפתחים אז מותרים שניהם תמיד בכל הכותל וחריץ וק"ל:

## סימן שעד

**סעיף א**

ולהרמב"ם וכו'. הה"מ וקמ"ל שאעפ"י שהעירוב מונח באחד מהן וא"א לחצר שני' ליטלו עיין ס"ס שס"ה וראי' מזה לדברי המ"א שם ודלא כט"ז וע"ש:

**סעיף ב**

או לכרמלית אסור. וכתב הב"י ומיהו איכא חומרא בנפרצה לר"ה או לרה"י מבנפרצה לכרמלית דבנפרצה לר"ה או לרה"י אסור לטלטל מהחצר להם אפילו תוך ד"א ואילו בנפרצה לכרמלית מותר תוך ד"א וכתב המ"א ואפשר דאע"פ שנפרץ שם חצר עליו ואסור לטלטל ממנו לכרמלית ועיין בגמרא דף ו' ודף כ"ד ועיינתי שם ולא מצאתי רמז ומה שבספר ת"ש כתב שאמת הכי משמע ברש"י דף כ"ד ד"ה לקולא ע"ש בסוף הדבור גם שם לענ"ד לא משמע מידי מ"ש רש"י והכא דנפרצו זה לזה הרי כל אחד נפרץ למקום האסור לו י"ל דר"ל מפני שהחצר נפרץ למקום האסור לו אף הוא נעשה כרמלית ואסור לטלטל בו יותר מד"א אבל מ"מ י"ל כדכתב הב"י דשני אמות בזה ושנים בזה שרי והכי המשמעות להדיא בהטור סי' שנ"ח שכתב הזרוע מיהו שם דירה עליו ואם הוא יותר מסאתים אוסר כל החצר ואין מטלטלין בו אלא בד"א וכן הוא בש"ע שם ואם הוא יותר מסאתים לא יטלטל בה ובחצר אלא בד"א משמע הא בד"א אפילו שנים בזו ושנים בזו שרי וכבר הביא נמי בעל ת"ש דברי תוס' דמס' שבת דף ט' שכתבו דכל שיש לו ג' מחיצות אע"פ שהוא רה"י גמור ד"ת מותר לטלטל ממנו לכרמלית אחר ולפ"ר רציתי לומר דודאי שרי ועיין דף צ"ד בהסוגי' המסקנא בפי' רבנן דמתני' ובהה"מ פי"ז מה"ש ה"ט ול"מ לשטת הרמב"ם הא מבואר דחצר הנפרץ מצד אחד כרמלית ד"ת הוא ופשיטא

דשרי ממנו לכרמלית תוך ד"א אלא אפילו לשטת תוס' דרה"י ד"ת הוא אלא שהחכמים עשאוהו ככרמלית מ"מ מהיכי תיתי ישתנה דינו מדין קרפף שבסי' שמ"ו סעיף ג' דנמי רה"י ד"ת הוא ומ"מ התירו ממנו לכרמלית תוך ד"א כי היכי דליתקיים תקנתייהו דתוכו חוץ לד"א וכדמבו' להדיא בדברי תוס' מס' שבת הנ"ל אך ראיתי בעירובין כ"ה ע"ב סוף ד"ה וכמו כתבו התוס' שם א"נ אשמעינן דמייתר והו' כרמלית ואם נפרץ לכרמלית אחר מותר לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה אבל אם לא הי' מייתר אע"ג דנפרץ למקום האסור לו לא חשוב כרמלית ואסור לטלטל הימנו לכרמלית אחר וכן פרש"י פרק כל גגות ר"ל במה דפי' ולרב וכו' דאע"ג דמשוי להו רב כרמלית מפני שפרוצין מזה לזה הנ"מ להחמיר ולאסור טלטול של כל אחד ביותר מד' אבל לא משוי לי' כרמלית גמורה. אמנם דבריהם בזה צ"ע כי מרש"י אינה ראי' כי י"ל שפי' הכי לרב דליכא לאקשוי עליו די"ל דסובר כרבא שבדף מ"ז ע"ב שאף בקרפף יותר מסאתים אוסר לטלטל אפילו לים משא"כ תוס' דפירשו הכי לנ"מ דאם מייתרו שרי לכרמלית אחר אפילו אינו ים ומשום דאזלו בשטת ר"ת בדף ס"ב ע"ב דלית' רב אשי לאו דוקא ים אלא משום דבכל מקום איכא למגזר אטו שמא יטלטלו בתוכו ומ"מ כתבו דאם אינו יותר מבית סאתים אף דאסור לטלטל בתוכו אסור נמי לטלטל ממנו לכרמלית צ"ע וע"כ לידחק בדעתם דסברו דוקא קרפף יותר מסאתים הוא דנקרא הטלטול מתוכו לכרמלית אפילו דיבשה לא שכיח וכדדייק לשון רש"י שכתב אבל הנהו תרתי כחדא יותר מסאתים ומתוכו לכרמלית אבל רשות שאינו יותר מבית סאתים ואסור לטלטל בו מצד שנפרץ למקום האסור שפיר מקרי שכיח אף מתוכו לכרמלית אבל לשונם ולשון הריטב"א שם לא משמע הכי עכ"פ דעת המ"א יש לו ראי' מתוס' עירובין הנ"ל וסתירתם עם מס' שבת אין בידי ליישב ולדינא מ"מ נראה כדעת הב"י שהוא מוסכם עם דברי תוס' מס' שבת ומשמעות הטור וש"ע סי' שנ"ח וצ"ע:

**סעיף ג**

חצר קטנה וכו' גדולה מותרת להוציא כלי בית לחצירה מבואר הא להקטנה אף הגדולה אסורה כדאיתא דף פ"ט ע"ב לא שנו אלא יש מחיצה ראוי' לדירה וכו' ופרש"י ל"ש דנקט אסור בין לדיורי קטן בין לדיורי גדול. וזה בגג וה"ה בחצר וא"כ הטעם פשוט כדפרש"י במתני' שהגדולה יכולה לערב לעצמה מדיש לה גיפופין והוי פירצתה פתח ולו יהא כשתי חצירות הפתוחים זה לזה דרשאים לערב בפני עצמם והקטנה אסורה מפני שנפרצה במילואה למקום האסור לה וא"כ מה דאיתא בגמרא ש"מ ממתני' דיורי גדולה בקטנה ע"כ לא מדינא דמתני' נשמע זה כלל לענין הנפקיתות שבגמרא שם.

ובשלמא אילו היו מותרים הגדולים אף בהקטנה שפיר הי' נשמע אבל להנ"ל ע"כ הש"מ אך כדפרש"י ד"ה ואין דקתני במתני' מפני שהיא כפתחה של גדולה אלמא כולה כחד פתחא משוה לה כלומר מיתורא דמתני' ומהלשון שהיא כפתחה שמורה דכל הקטנה נדונה כפתחה של גדולה והכי מבואר בתוס' ד"ה חציו דף צ"ג וזה נמי נראה מהטור וש"ע דלא יהבו כלל טעמא למילתייהו אך על הרמב"ם ק"ק לי שבפ"ג מה"ע הלכה כ"ד מסיים בטעמו שהדיורין של גדולה חשובין כגדולה וא"י למה צריך לטעמו לדינא אף גם ק"ק לי להאמת שהמשנה מבארת דדיורי גדולה מושלים בקטנה הכל קשיא למה לא תהא הגדולה מותרת אף בקטנה וצ"ע:

**סעיף ד**

גג קטן שנפרץ זה שייך כשאין המחיצות ניכרות אלא שיש להגגין מעקות גבוהים י' ושל הקטן נפרץ. ובאמת בזה לא שייך מה דמסיים והוא וכו' דכשמחיצות הבית ניכרים ואין מעקה הדין פשוט בלא נפרץ דשל הקטן אין מחיצות הבית ניכרים ושל הגדולים ניכרים הגיפופים אלא שהלשון קצר והנה איתא בגמרא דף פ"ט ע"ב דאמר רב יוסף אי אמרי לכו דיורין הכי אמרי לכו לא שאנו וכו' אבל יש מחיצה ראוי' לדירה על הגדול ואין ראוי' לדירה על הקטן אפילו קטן שרי לבני גדול והפוסקים השמיטו ובזה אפשר משום דרב יוסף אך בלי ספק אמר אי אמרי לכו וכדי לקיים דבריו שאמ'לא שמיע י הא שמעתת' דשמואל ס"ל מחיצה שאינה ניכרת שמי' מחיצה אבל לאביי דאמר לא את אמרת לן וכו' מעולם לא אמר דין זה ומדחזינן סתמא דגמרא בדף צ"ב אמרה ולשמואל וכו' דהיינו כאביי שוב תפסינן דלא אמר רב יוסף מעולם דין זה אמנם איתא תו דף פ"ט הנ"ל כהא דאמר רב נחמן עשה סולם קבוע לגגו הותר בכל הגגין ונמי הטעם משום דהקטנים אחולי אחלי וזה נמי משמיטים הפוסקים ש"מ דס"ל כמשמעות פרש"י דאחולי אחיל לא מהני אלא לרבנן ולענין כלים ששבתו על הגגין ולא לענין כלים ששבתו בבית ולהכי לדידן אין נ"מ וממילא ה"ה דניחא בפשוט מה דהשמיטו אף דר' יוסף אמנם הריטב"א פוסק להלכה דינא דר"נ אף לענין כלים ששבתו בבית לדידן ומביא ראי' מירושלמי

(סעיף הנ"ל) **כגון** שהגג בולט כתב המ"א משמע מתוס' וכ"מ מהרא"ש עיין בהרא"ש כי לא משמע מיני' וז"ל הריטב"א שם וכל שיש אויר בין הגגין אלא שנותנים בתוכו שום דבר שהוא בולט לחוץ ואין הכותל נראה כעין שאנו נוהגין לעשות בגג של רעפים כתבו בתוס' שזו מחיצה שאינה ניכרת הרי להדיא מעיד בשם תוס' להיפוך אלא אפילו שום דבר שבולט על הגג נמי כרמלית הוא ולשון התוס' שלפנינו והואיל וכן כל הגג אסור כי כל הגג נפרץ במילואה לכרמלית לאותה בליטה הבולטת לר"ה שמזה הוציא

המ"א ממשמעותן דצריך להיות הבליטה רחבה ד' דהיינו גדר כרמלית באמת צ"ע (ועדיין מהרש"א שדחק) דהא מיד דלא אמרינן במחיצות אינם ניכרים גוד אסיק וגם לא אמרינן במקום רחב ד' אף למעלה מעשרה שהוא מקום פטור מה"ת דלא ליהוי הוא גופי' כרמלית ודע דאף דברי תוס' הקודמים שכתבו ופי תקרה וכו' וגוד אחית נמי לא אמרינן הם קצת בקושי הבנה אצלי דמה יועיל ענין זה לתשמיש שעל הגג ויש לדחוק הכלל דברי הרא"ש וריטב"א הם פשוטים כמשמעות הש"ע ומה שמסיים המ"א אבל אם אין בולט לא דלא גרע וכו' היינו דוקא בלא בולט מידי אבל בבולט שום דבר פשיטא דגרע מצד שאין המחיצה ניכרת כתב הריטב"א אף אם אין אויר בין הגגין אלא שמחיצות הבית בולטים בין הגגין המחוברים פחות מעשרה מ"מ מחיצה הניכרת מקרי ואמרינן גוד אסיק והוי מוקף מחיצה עשרה:

## סימן שעה

### סעיף א

דסולם תורת פתח עליו כן נמי לשון הטור ויש לתמוה דברים אלו הם נגד הסוגי' מפורשת מה שמביא הב"י ס"ס זה והוא בדף ס' דאיתא נמי אמר ר"נ דסולם תורת מחיצה עליו לקולא והאמר ר"נ אמר שמואל אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו אם יש לפניהם דקה אינה אוסרת ואם לאו אוסרת וכתב רש"י אלמא תורת פתח עליו ואפילו לחומרא ולפ"ר יש לתמוה דמה בכך דתורת פתח עליו אכתי למה אוסרת הא עירבו כל אחד לעצמה כמבואר ברש"י וכבר קי"ל רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה אלא דז"ל הריטב"א ואפ"ה כשאין שם דקה אוסרין על בני חצר ולא אמרינן רגל המותרת אינה אוסרת דבני מרפסת ובני חצר מישכי שייכו אהדדי (יותר) מבני שתי חצירות הפתוחים זו לזו עכ"ל וא"כ הרי להדיא דבמרפסת גבוהים י' כל התירם לאו משום דסולם תורת פתח עליו דודאי אילו כן הי' אוסר אלא הטעם משום דבאמת סולם תורת מחיצה עליו אף לקולא והוי כאילו אין כאן פתח כלל והנ"מ דבשאין גבוה המרפסת י' אלא שהוא מגופף עד י' שיש לו פתח גמור אז אוסר על בני חצר אם לא בדעביד דקה כמימרא דשמואל וכבר תמה הב"י על השמטות מימרא זו אלא שאני מתמיה ביותר שדברי הטור וש"ע הם להדיא היפוך דעת שמואל לפרש"י וכן מבואר להדיא בפרש"י על מתני' דפרק כיצד משתתפין דז"ל אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו פי' ולא ערבו אלו עם אלו אלא לעצמן וכו' ואעפ"כ אין אוסרין הואיל וגבוה מרפסת י' שלא הלכו בסולם אלא להקל ואמרינן תורת מחיצה עליו אמנם שוב ראיתי בהריטב"א דף פ"ג ע"ב מביא בשם תוס' באמת הקושי' על פרש"י על המתני' בלשון זו

למה לי ההוא טעמא ת"ל דכיון שעירבו לעצמן הא קי"ל רגל המותרת וכו' ותירצו שתפס רבינו טעם זה לאוקמי סתם משנה אפילו כר"ע דאמר רגל המותרת אוסרת עכ"ל הרי דלא ניחא לתוס' בדברי הריטב"א דלעיל דיש הבדל בין מרפסת וחצר לבין ב' חצירות וא"כ ע"כ דאף מימרא דר"נ דף ס' נמי מוקמי כר"ע ושלא אליבא דהלכתא אבל לדידן אפילו באין גבוה המרפסת י' והיא מגופפת עד י' באופן שיש פתח גמור נמי לא צריכה לדקה מפני שרגל המותרת אינה אוסרת וא"כ שפיר דברי הטור וש"ע לשטת התוס' וגם שפיר עביד שהשמיט כל המימרא ודו"ק אך זה עדיין צ"ע דלמה מחליט דוקא דסולם תורת פתח עליו ומכח זה מוכרח לסיים ובלבד שיערבו כל בני מרפסת לעצמה כדי שיהא רגל המותרת הא באמת פסקינן דסולם תורת מחיצה עליו אף לקולא כמבואר סי' שצ"ב סעיף ב' וא"כ אפילו לא עירבו בני מרפסת לעצמן והוי רגל האסורה נמי לישתרי בני החצר אם ערבו לעצמן והמרפסת גבוה י' דהא הסולם תורת מחיצה עליו ומ"ש מלר"ע דס"ל דאף רגל המותרת אוסרת ומ"מ מקשה הסוגי' דלא ליבעי דקה בגבוה י' וה"ה לדידן מיבעי דליהוי הכי אפילו ברגל האסורה וצ"ע:

**סעיף ב**

שהוא משותף ר"ל דאילו של אחד לבדו אין חבירו אוסר עליו בשום ענין דהא קי"ל שיש דין גזל בשבת ריטב"א:

**שם** ושניהם אסורים היינו כשהתל או העמוד רחב ד' טפחים וכדלעיל סי' שע"ב סעיף ו' ריטב"א (וזה דלא כדאיתא בד"מ סי' שנ"ה סק"ג שכתב דאפשר לומר דכותל שני דהואיל וחולקת רשויות אינה בטילה לגבי החצירות) מבואר דאילו אינו רחב ד"ט הוי מקום פטור והכא הא ודאי קשה מה בכך דהוא מ"פ הא ברה"י עומד דלא שייך בו מ"פ ולעיל רציתי לדחוק מה דלא שייך הכא כלל וע"כ לומר דמפני דכל איסור זה אינו אלא דרבנן כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקנו ונהי דהזורק מר"ה על תל או עמוד זה ודאי חייב אף דאינו רחב ד' מדעומד באויר חצר שהוא רה"י שעולה עד לרקיע מ"מ איסור זה של שליטת שתי רשויות שהחכמים חדשוהו לא חדשוהו אלא על מקום ד' שתופס רשות דאורייתא לעצמו לא בדבר שאין רחב ד' כמו שאין תופס בעומד בר"ה רשות לעצמו להיות רה"י כן נמי אין תופס רשות ב' רשויות ונקרא מ"פ לענין זה וזה ברור:

**שם** בני מרפסת מותרים ובני חצר אסורים וכתב הריטב"א והא דקתני למרפסת דאסור לבני חצר הני מילי לכלים ששבתו בבתים אבל כלים ששבתו בחצר מותרים במרפסת לר"ש דגגות חצרות קרפיפות רשות אחת וה"ה לחצר ומרפסת וכן משמעות הש"ע והוא מהרמב"ם ועיין סי' שע"ב סעיף ו' וצ"ע.

**בהג"ה** ובתוך י' למרפסת זה נכון אף לשיטת הרמב"ם דודאי איירי בהכי כדמוקמינן לרב דהלכתא כותי' לאותן הדרים במרפסת הא נמוך י' הוי לזה בשלשול ולזה בזריקה ושניהם אסורים וכן הוא להדיא בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל וכשיש מקום בחצר גבוה י"ט ויהי' בצד המרפסת או בקרוב ממנה כשעור הנזכר (ר"ל ד"ט) ויהי' בשוה עמו (ר"ל לא נמוך ולא גבוה ממנו י"ט) הרי להדיא כדהוסיף הרמ"א ולא כט"ז שלמד מדברים אלו שהרמ"א הכניס שטת הטור:

**שם** אעפ"י שגבוהים י' והגיה הרמ"א ז"ל מן החצר לתוך עשרה למרפסת אף שנרשם על זה טור ולענ"ד זה נמי לשטת הרמב"ם ור"ל כיון דנקיט לרבותא אעפ"י שגבוה י' מן החצר דהוי לחצר בזריקה ולמרפסת לאותן הדרים במרפסת תוך י' כיון דמופלג ד' שניהם אסורים ולא אמרינן דליהוי של המרפסת ומכ"ש באינו גבוה י' מן החצר דלא אמרינן דליהוי של המרפסת ונמי שניהם אסורים לשטת הרמב"ם ולהכי הגיה לתוך י' למרפסת דאילו לשניהם למעלה מי' אין בו צד רבותא והט"ז למד מדברים אלו דין מחודש שלא נזכר לא ברמב"ם ולא בטור דהיינו בגבוה י' מן החצר ונמוך מן המרפסת י' ואף מופלג ממנו ד' שבעל החצר מותר בו מטעם דלבעל החצר חדא לריעותא הגובה ולמרפסת ב' ריעותא השלשול וההפלגה של אויר שאז אמרינן אין אדם אוסר דרך אויר שבסי' שע"ו לשטת רש"י שהוא הי"א שבהג"ה וזה ע"פ פירושו שם סק"ג דס"ל דלרש"י דלא אמרו אין אדם אוסר דרך אויר אלא בתרתי לריעותא וכו' ע"ש וכמה תמוהים דבריו דע"ש בהסוגי' בפרש"י כתב זה מוציא זיז כ"ש וממלא דרך חלון וכן זה דכיון דמופלגות ד' לא שלטי בי' לאסור זה על זה. והבט וראה שלא התנה רש"י ז"ל שום תנאי שיהי' החלון גבוה י"ט ומשמע ברור אפילו הוא תוך י"ט וגם המים שבבור הם שוים להקרקע באופן דאין שום ריעותא יותר מהפלגת ד' ובעיקר קושי' הב"ח איך לא השגיחו פה בדינא דרב דאין אדם אוסר דרך אויר תמה אני איך לא הביטו שניהם בדברי תוס' דף פ"ד ד"ה ה"נ מסתברא שביארו באמת מכח קושי' זו הפי' במה שמסיק הסוגי' אף לחצר בהסיפא דאינו אלא לשמואל ולדידהו באמת מהראוי ליפסק כרב אף הכא במופלג ד' תמיד אך להחצר בין גבוה י' בין תוך י' וזה באמת נגד הרמב"ם וטור ובודאי שהפוסקים לא ס"ל דעת תוס' בזה וראיתי בהריטב"א שמסיק על פי' תוס' שהוא דחוק וכתב ומקצת רבותי תירצו דאפילו לרב מפרשים הכא דאף לחצר קתני דעד כאן לא קאמר רב א"א אוסר וכו' אלא בדבר שאינו משותף ממש כגון החורבות וכו' אבל הכא התל והעמוד משותף הוא ממש בין החצר ומרפסת וכו' וכיון שהם בשותפות ומשתמשין שם בחול בשותפות לאו תשמיש אויר הוא חשוב אלא תשמיש גמור וכו' אלא דקשה לי עלה וכו' ולא נפקא לן סברא דרב

אלא מההוא דג' חורבות שאינן משותפין ממש להשתמש לבני חצירות עכ"ל ובאמת לפרש"י שם בדין החורבות שכתב ואין להם בעלים אלא בני הבתים האלה שמשתמשים שם דרך חלונות משמע דאף החורבות הם משותפים בין שניהם. אבל להפוסקים כמו הרמב"ם פ"ג מה"ע פי"ז והטור וש"ע שבסי' ע"ו שסתמו לדין החורבה ואפילו יש להם בעלים אפשר שסוברים החילוק דהריטב"א ואפשר נמי בחילוק הב"ח אלא שהיא סברא שלא נזכרה בראשונים הכלל הדין שחידש הט"ז אף שבס"ס שע"ו מסיק עוד הפעם עליו שהוא ברור לענ"ד אינו אלא שניהם אסורים בו ואף המ"א סק"א שעירבב הדברים וכתב אבל בטור ובפוסקים משמע דכל פחות מי' לאו כלום הוא ונותנים אותן לבני החצר אם הוא רחוק ד' מן המרפסת או נמוך ממנו דא"א אוסר דרך אויר לענ"ד אינו דאילו הי' אפשר להשתמש בסי' זה בההוא כללא דא"א אוסר דרך אויר אפילו בגבוה ורחוק ממרפסת ד' הי' מהראוי להיות לבעל החצר כמבואר בתוס' הנ"ל ושטת הטור פשוטה דבפחות מי' לחצר הוי לחצר בפתח ומופלג ד' הוי למרפסת בזריקה דבמשך ד"ט מקרי זריקה כמו בגובה י' וכן בנמוך מן המרפסת י' הוי לחצר בפתח ולמרפסת בשלשול דלכ"ע נותנים לזה שבפתח ולענ"ד בבבא זו דאינו גבוה י' נמוך מן המרפסת י' אף הרמב"ם מודה ודי לנו במה שהוציא הב"י מן הרמב"ם שמחולק עם הטור באינו גבוה י' ורחוק במשך הפלגה ד' ממרפסת שלזה ודאי מסייע לו סתמא דמתני' כמבואר בב"י ודלא כא"ע שכתב דלהרמב"ם אף באינו גבוה י' מחצר ורחוק כלומר נמוך י' ממרפסת שניהם אסורים דלענ"ד נמי אינו ודו"ק:

**ומה** שכתבתי שהוציא הט"ז דין מחודש שלא נזכר לא ברמב"ם ולא בטור כעת רואה שיש משמעות בטור לדעתו שהרי כתב ואם הוא לשניהן שוה תוך י' או יותר מי' והוא בתוך ד' למרפסת וכו' שניהם אסורים בו משמע הא לשניהן שוה ביותר מי' ורחוק ד' ממרפסת נותנים לבני חצר ואין שניהם אסורים בו כיון דלבני חצר אך בזריקת גובה ולבני מרפסת תרתי לריעותא זריקת גובה וזריקת משך וא"כ די"ל נמי אם לחצר אך בזריקת גובה ולמרפסת שלשול י' וזריקת משך ד' הוא לבני חצר אבל תימא לי חדא מאין למד הטור להמציא דינין אלו והב"י ז"ל לא אנהיר עיינן מראה מקום ותו דלענ"ד בהדיא מבואר בתוס' מדמוכח לרב ממתני' דשתי גזוזטראות וכן מקושי' הגמרא דף פ"ד בור מה א"ל דכל דלאחד בזריקת גובה י' ולשני בסמוכה אף דלהשני תרתי לריעותא זריקת גובה י' ושלשול י' שניהם אסורים (ודלא כתשו' הרא"ש כלל כ"א דין ו' וכבר השיגו המ"א) כתבו התוס' להוכיח דה"ה דאין לחלק ואף דלאחד אך שלשול י' ולהשני זריקת משך הפלגה ד' ושלשול נמי אין נותנים לזה שבשלשול לחודי' דאל"כ לא מקשה מידי דף פ"ה

ע"ב והא מר הוא דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהם אסורים אף דהחורבה שבצדו בשלשול לחודי' ולחבירו בזריקת משך ושלשול א"ו דאי נימא לרב אדם אוסר דרך אויר אין הבדל לרב אלא שבאם לאחד בשלשול לחודי' ולשני בשני כחות בין בזריקת גובה ושלשול ובין בזריקת משך ושלשול שניהם אסורים זולת היכי דלאחד בשלשול לחודי' ולהשני בג' כחות זריקת גובה י' וזריקת משך ד' ושלשול י' תלי' בשני תירוצי תוס' דלמה דנראה לר"י במה דדחי תלמודא בדף פ"ה דילמא אינו אלא דחי' אף בזה שניהם אסורים אלו לרב אדם אוסר דרך אויר ולהתירוץ ועוד י"ל שהוא כפי' רש"י והסכים עמו הריטב"א בזה נותנים לזה שבשלשול לחודי' הרי עכ"פ להדיא דלא כפסק הט"ז דהא זה ק"ו דאם אין נותנים לזה שבשלשול לחודי' ולהשני בשלשול וזריקת הפלגה אם אדם אוסר על חבירו דרך אויר מכ"ש דאין נותנים לזה שבזריקה מה שלהשני בשלשול וזריקת משך ואף דין משמעות הטור צ"ע מנ' ואחרי שכבר הוכחתי לנכון מתוס' שע"כ הפוסקים לא אזלו בשטת התוס' שיהא שייך הכא לאדם אוסר דרך אויר ממילא אף דין הט"ז ודאי ליתא:

**ודע** שמה שכתבתי לעיל דברי הריטב"א ועל סברת הב"ח כתבתי שהיא סברא שלא נזכר בראשונים מ"מ רואה אני שהעיקר כסברת הב"ח כי תי' הריטב"א אינו עולה כלל כי דין החורבות לכל הפוסקים סתמא נאמר ואפילו בשהם משותפים וגם כדהקשה לנפשי' שם מדין הגזוזטראות וגם א"י איך ס"ד למימר כחילוקו דהא עיקר דין אין אדם אוסר דרך אויר על בור שבין ב' חצירות נאמר בדף פ"ה ושם ודאי הבור משותף בין שניהם משא"כ לסברת הב"ח ניחא הכל בפשוט דכל שבחול משתמשים בשותפות להדיא בלא אויר לא מקרי תשמיש אויר לומר מכחו אין אדם אוסר דרך אויר אף שבשבת אי אפשר לו לירד לחצר ולהשתמש להדיא ומוכרח לשמש דרך אויר מ"מ אוסר משא"כ בהבור אף בחול אין תשמישו אלא דרך אויר שהרי אין פתח מן החצרות להמבוי ותו יראה לעני"ד דהכא גבי עמוד שבחצר הא אף בשבת גופי' יוכלו אף בני מרפסת לירד לחצר ולהשתמש על העמוד להדיא בלא זריקת משך כלי מרפסת דהא מרפסת וחצר רשות אחת הוא וכל מה שדנינן אינו אלא על כלי בית ובודאי הדין עם הפוסקים הכא דלא כתוס' אלא דההוא דינא אין לו שייכות כלל לאין אדם אוסר דרך אויר: וכל זה ברור לעני"ד:

**סעיף ג**

היתה מצבה. עיין ב"י מתמיה על הרמב"ם. ולהנ"ל ריש הסימן בפי' הטור נראה דאף הרמב"ם אזיל בשטת תוס' ומוקים השקלא וטרי' דף ס' כמוהם שלא אליבא דהלכתא אבל למאי די"ל רגל המותרת אינה אוסרת אין מקום לפרש מימרא דר"נ ע"י גיפופין

ופתח לה דא"כ דקה למה לי ולהכי פי' עכ"פ המימרא דר"נ אמר שמואל אליבא דהלכתא דקאי על התל והעמוד המשותף בין שניהם דאם עבדו דקה אין בני מרפסת אוסרים על בני חצר ובזה נראה מהה"מ ודו"ק:

## סימן שעו

### סעיף א

ואם היתה המחיצה כולה וכו' עיין ט"ז כי א"י לפרש דבריו כלל כתב דשמא הלכה כר"ה דאוסר בזה ואני לא מצאתי בהסוגיא משמעות לזה אלא מה דשרי לרב יהודא כ"ש דשרי לר"ה בהג"ה אבל בכלים של חצר לא בעינן וכו' הג"מ בזה עיין סי' שנ"ד מה שכתבתי:

### סעיף ב

וי"א דאם אינם מופלגים כתב בספר ת"ש וצ"ל דס"ל דל"ד לבור הסמוך לכותל בר"ה ואין ביניהם ד"ט דמקרי וכו' וע"כ ר"ל אף דשם מרה"י לרה"י דרך מ"פ ממלא והכא מרשות המשותף לרה"י מ"מ סובר בפשוט דמותר נמי להחליף ברשויות דרבנן דרך אויר מ"פ ולהכי ממציא חילוק במ"פ מה שאין הדעת סובל אבל עיין סי' שנ"ה שם בארתי ת"ל דזה אינו ממש דעת כל הפוסקים ע"ש ודו"ק:

### סעיף ג

והשלישית עיין ט"ז כתב פי' ברש"י והוא באין מבין ועליו בונה סברתו דתרתי לריעותא וכבר כתבתי בסי' הקודם דליתא אבל עיקר פרש"י מבואר בתוס' שם ע"א ד"ה בור עיין עליו.

### סעיף ד

בה"כ שבין ב' בתים עיין מ"א ועיין בדברי סי' שנ"ה ודו"ק:

## סימן שעז

בהג"ה וה"ה אם החצר וכו' עיין ט"ז ד"ה ויש לעיין כי מלבד שבעצם וראשונה נלענ"ד סברתו נכונה אף ביתר שאת מביא ראי' מלשון הרמב"ם סוף פ"ד מה"ע דז"ל ב' דיוטאות זו כנגד זו וחצר אחד תחתיהן ששופכין לתוכו מים לא ישפכו לתוכו עד שיערבו עירב אחד עשו מקצתן עוקא בחצר לשפוך בה מים ומקצתן לא עשו עוקא אלו שעשו שופכין שלהן ואלו שלא עשו לא ישפכו עד שיערבו וכתב הה"מ ומ"ש רבינו לא ישפכו עד שיערבו הוא בחצר שיש ד"א דבפחות אין עירוב מועיל בלא עוקא: ודייק הט"ז מדהרמב"ם נקט בלשונו חצר סתם ברישא ואירי דוקא בחצר שיש בו ד' אמות והיינו מפני שסתם חצר אינו פחות מד"א עד דלהכי אין בחצר דין חלוקה עד שיהא לכל אחד ד"א אם איתא דבבא דסיפא לא אירי אלא דוקא בחצר פחות מד"א פשיטא דפשיטא שהי' מוכרח לבאר בהסיפא דאירי מחצר פחות מד"א: א"ו הברור דהרמב"ם סובר

כהט"ז שאין הדין נתלה בכך אלא אפילו בסתם חצר כל שיש עוקא ולא עירבו זה שאין לו עוקא אסור וכן מבוארים דבריו בפי' המשניות ודלא כת"ש שכתב על דברי הט"ז או ששגג או שתלמוד טועה כתב הדברים ובמח"כ הוא הטועה במקום זה ואולם מפרש"י מדדייק לפרש המתני' בפחות מד"א משמע קצת כהב"י אבל אינו מוכרח כדמוכח מהרמב"ם ההיפוך וק"ל:

## סימן שעח

### סעיף א

ופתוחות לר"ה כן לשון המשנה ופי' רש"י ז"ל דכל אחת רשות לעצמה ואין להם דריסת הרגל זו על זו דאי הוי להו זו לפנים מזו אסרה פנימית אחיצונה דאפילו בפני עצמה אסורה כל אחת להשתמש עכ"ל. ואם זה נמי טעמא דהטור וש"ע דנקטו דין זה בהקפידה בלשון זה דוקא קשה טובא הא כיון דעירבו עם האמצעות ע"כ היינו כדי להתיר תשמיש כלי בית דאלו כלי חצר בלי שום עירוב שרי דכולו רשות אחד וא"כ ע"כ נמי דכל אחת עירבה לעצמה דאל"ה איך אפשר לטלטל בחצר עצמו כלי הבית וא"כ הוי לה רגל המותרת במקומה שאין אוסרת שלא במקומה ע"י דריסת הרגל כמבואר סס"ב וא"כ למה לא יהא שייך דין זה אף באין פתוח לר"ה אלא החיצון בשלמא רש"י מוכרח לפרש דברי ר"ש מדהקפיד ופתוחים לרשות הרבים דע"כ סובר כר"ע דרגל המותרת נמי אוסר אבל על הפוסקים צ"ע שוב הגיע לידי הדרישה וראיתי שהרגיש אבל תירוצו איני מבין: וכה"ג הראו לי שבספר עצי אלמוגים רוצה לתרץ ג"כ וג"כ א"י מה אומר והאמת שאפשר מטעם זה סתם הרמב"ם ולא הקפיד לכתוב ופתוחות לר"ה (ואולם בעניותי א"י לכוין כלל לשון הרמב"ם בדין זה והוא בפ"ד מה"ע הלכה כ"ג ג' חצירות הפתוחים זו לזו ורבים בכל חצר מהן ערבו שתים החיצונות עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרת עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו עד שיעשו שלשתן עירוב אחד הי' בכל חצר מהן אחד אע"פ שרבים דורסים בחיצונה אינן צריכין לערב שכל אחד מהן מותר במקומו נראה מבואר דלהכי דייק ברישא ורבים בכל חצר מהן משום דאל"ה אלא אחד בכל חצר אין שייכות לדין זה מפני מה שמסיים היה בכל וכו' א"צ לערב וזה תימא דנהי שבדף ע"ה תנן הכי ואם היו של יחידים א"צ לערב היינו אך לאפוקי מר"ע ומשמיענו שאם אינם חפצים לטלטל מחצר לחצר כלי הבתים א"צ לערב ומותרים כל אחד בשלו משא"כ לר"ע שאף כדי שיהא מותר בדידיה מוכרחים לערב מדס"ל אף רגל המותרת אוסרת וא"כ דין זה דאייר מהיתר חצירות מזו לזו כלי הבתים פשיטא דשייך אף אם בכל חצר אינו אלא יחיד וחפצים לטלטל מזה לזה כלי בתים ואם עירבו כל אחד עם האמצעי ושנים

החיצונים לא עירבו יחד שניהם מותרים בהאמצעי והאמצעי עמהם והחיצונים אסורים יחד) וליישב הטור וש"ע יראה לענ"ד בפשוט דס"ל זה לדוחק למוקים ר"ש דלא כהלכתא אלא ס"ל דאף ר"ש ס"ל רגל המותרת אינה אוסרת ומדכל מקום מקפיד ופתוחות לר"ה סברי משום דר"ש גופיה אינו רוצה להקל בשתי קולות אף בעירובין במה דרבים פליגי דהיינו דין רגל המותרת דפליג ר"ע ובדין זה דהחכמים פליגי ואמרו שלשתן אסורים ולהכי אינו מקיל בקולתו אלא היכי שפתוחים לר"ה אבל בפתוחים זה לזה ולא לר"ה נהי דאפשר מ"מ השנים האחרונים מותרים זה בזה מ"מ החיצונה אסורה באמצעי והאמצעי בה מפני רגל האחרונה שדורסת עליהם אף דהוי רגל המותרת משום דלהתירה צריכים תרי קולי אהדדי ועיין י"ד סי' קצ"ט סעיף י"ז בב"י תמצא כעין סברא זו דתרי קולי לא עבדינן וצ"ע:

**סעיף ב**

עירבה כל אחת לעצמה כ"א מותרת בפני עצמה הנה בסי' שס"ד כתב הא"ע על הב"י ומ"א בל' זה ול"נ פשוט דאפילו בחצר אם יעברו זה על זה בשבת יאסרו עליהם דהא מה שאמרו רגל המותרת א"א מבואר הטעם בש"ס דף נ"ט משום דאחדא דשא ומשתמשה פרש"י כיון דמותרת במקומה כופין אותה על מדת סדום שלא יהא לה היום דריסת הרגל על החיצונה אלא תסגר הדלת ותשמש במקומה מבואר גם בחצר אם יעברו על החיצונה אוסרת דלא כמ"ש הב"י ומ"א. וכמה יש לתמוה עליו שלא נשא עינו להביט במקומו בדברי התוס' שבצדו שכתבו ומה שפרש"י וכו' לאו דוקא דליכא קפידא בדריסת הרגל וכו' אלא תיחד דשא להשתמש בחיצונה קאמר וכו'. והן הן דברי תוס' ורש"י שרומז עליהן המ"א ובודאי מוכח נמי הכי שמעולם אף על דעת רש"י לא עלה לאסור הדריסה על החיצונה שהרי דף ע"ה במתני' תנן ואם היה של יחידים א"צ לערב והוקשה לרש"י הא צריכים לערב כדי שיהיו מותרים לשמש זה בזה ומפרש א"צ לערב משום דריסת הרגל כיון דיחיד הוא והפנימית הוי רגל המותרת ואין אוסר כלומר ודאי אם רוצה הפנימית לשמש בכלי בית בחיצונה באמת צריכים לערב אבל אם אינה חפיצה בזה אלא שלא יאסור דריסת הרגל דידה על החיצונה משום זה א"צ כיון דרגל המותרת היא הרי מבואר דרגל המותרת אין אוסר אף אם יעבור עליה כדכתבו תוס' וכן סתמו כל הפוסקים וכן מבואר בהריטב"א שאף כונת רש"י הכי וכן עיקר:

(סעיף הנ"ל) **עירבה** חיצונה ולא פנימית כו' שתיהן אסורות משום דהוי רגל האסורה במקומה ומבואר בהריטב"א דף נ"ט דזה הכלל דאין דריסת הרגל אוסר ואפילו האסורה במקומה אלא היכי דהיא יכולה לערב ולא עירבה עמה אבל אי בלא"ה במקומה אי

אפשר לה לערב מפני שאינו מוכשר כהלכתא אין דריסת הרגל אוסר כלל והוא ברור ומוסכם להלכה ומטעם זה ערבתי חצרי פה אף שכולי עלמא יש להם דריסת הרגל על חצר זה לבהכ"נ ולדידהו העירוב אין מתיר להם כלל ומ"מ אינם חשובים רגל האסורים במקומו לאסור שלא במקומו אחרי שבמקומם אי אפשר להם לערב מחמת שאין מבואותיהם מוכשרים לדעתי ולדעתם אף העירוב הנהוג מכשירים ועיין סי' שנ"ח:

**סעיף ג**

נתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד בין מן החיצונות שתיהן אסורים הטעם דפנימית אסורה מבואר בגמרא משום דליתא לערובה גבה ופרש"י במתני' דאותו עירוב המתירין בחצירן הוליכוהו בחיצונה ור"ל ובחיצונה הא שכח אחד ולא עירב והרי החיצון אסור לטלטל בו כלי הבית ועירוב זה שהניחו באחד מבתי חצר האחר א"א להם להוציאו מן הבית כלל ולא חשוב עירובם עירוב ולהכי אף הם אסורים וא"כ יראה לענ"ד דדין זה אינו אלא כשעירבו השני חצירים על דרך המבואר סי' שע"ב סעיף ג' שאותו עירוב שגבו להתיר חצירם הוליכו לחצר האחר וכדכתב רש"י דף ס"ה ע"ב כי כן דרך וכו' ע"ש אבל אם עשו האופן שני שבסעיף ג' הנ"ל דהיינו שאחד מחצר זה הוליך שם פת בשביל כולם משלו ועירובם שגבו בחצירם נשאר מונח בחצירם מה"ת דליתסרו הפנימים בשכחת אחד מהחיצונים דהא איתא לעירובם גבייהו ולדעתי א"צ לראיה אלא מפני שאינו מבואר כתבתיהו וקצת אפשר לדייק נמי הכי מתשובת הרא"ש כלל כ"א דין ו' מדאינו אוסר אלא המבוי מפני הבא ולא החצר ע"ש ודו"ק.

## סימן שעט

**סעיף ב**

בזה עיין סי' שס"ו סעיף ג' בהג"ה:

## סימן שפ

**סעיף א**

אבל אסורין וכו' וגם הוא כ' המ"א וגם הוא אסור שהרי בביתו אין לו' שהוא אורח הנה נמשך אחר לשון הרר"י שבב"י ולענ"ד זה הטעם אינו [והרר"י לטעמו אזיל שפוסק להדיא בפי' המתני' דלא כסעיף ב' והוא עכ"פ לשטתו טעם הגון אלא שעכ"ז יש לתמוה נמי עליו שאינו מן הצורך] וגם אינו מן הצורך כי הטעם פשוט ברש"י דאחרי שביטל רשות חצירו ולא רשות ביתו איך יוציא מביתו רשות דידיה להחצר רשות אחרים בתורת אורח אטו אורח רשאי להוציא מרשות לרשות: וה"נ מבואר הטעם פשוט בהריטב"א

וטעמו נמי אינו דהרי כשביטל אף ביתו מבואר בסעיף ב' שמותר אף הוא בתורת אורח אף מביתו:

**סעיף ב**

אם ביטל להם גם רשות ביתו מותרין בין הוא בין הם וכו' בין מביתו כן מביא הב"י בשם סמ"ק וכן הוא בהרא"ש בשם הרא"מ פרק הדר הלכה ט"ו בלשון זה והיכא דביטל להדיא אף רשות ביתו מודו רבנן דביתו מותר לו ולהן כדמסקינן לעיל היכי דגלי גלי [וא"ו מדוע לא כתב הב"י זה בשם הרמב"ם שמבואר נמי הכי בו וכן מבואר נמי בר"י נתיב י"ב חלק ט"ו] והב"י פי' דברים אלו דוקא כשהחזיקו תחילה דאל"ה נראה כחוזר מביטולו וכתב שכ"נ מפרש"י במתני' ור"ל מדרש"י דף כ"ו פי' טעמא דר"א אף דס"ל רשות ביתו נמי ביטל מ"מ אסור מביתו משום דחוזר ומחזיק ברשותו הוא ואוסר עליהם והן עליו כדתנן מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר וממילא מבואר מה דאיתא נמי שם במד"א כשלא החזיקו וכו' זה נמי לר"א שייך וכבר כתב הריטב"א דיש מקשין פרש"י דאם זה טעמו דר"א למה לא פי' בהדיא דאם החזיקו תחילה אף הוא שרי (וכנראה רוצה משום קושיא זו לפרש טעמו דר"א משום היכר כדאיתא בפי' הרר"י ולפי' זה ודאי היה אסור ביתו לו לדידן אפילו ביטול רשות ביתו להדיא אפי' בתר שהחזיקו) ודחק לשנויי ועפ"ז פי' הב"י אף הסמ"ק וסמ"ג דאיירי דוקא בתר שהחזיקו:

**ואולם** בספר א"ע הרבה להקשות מדלא הזכירו האיסור דקודם שהחזיקו ולקמן כתב הסמ"ג מי שנתן רשותו והוציא אוסר משמע אפילו החזיקו ור"ל מדאינו כותב נמי בד"א משמע שפוסק כתנא דמתני' אליבא דר' יודא דחזקה לא מהני וכן משמעות הרי"ף נמי שלא הביא הבד"א ולכן ממציא סברא דהיכי דביטל בהדיא רשות ביתו לא שייך כלל חזרה (ע"ש טעמו כי אינו מסתביר לענ"ד כלל גם הוא להדיא נגד דעת תוס' ורא"ש וכה"פ שבסי' שפ"א) ופוסק הכי וכתב שהסמ"ג הוכיח דעתו מקושי' הגמרא דאל"ה לישני המתני' איירי בביטל בהדיא ואתיא כרבנן. ואף לשטתו לא היה לו ליפסק הכי שהרי הוא להדיא שלא כדעת תוס' שהרי התוס' מקשו באמת קושי' זו. ולדעתו בדעת הסמ"ג הא אין התחלה לקושייתם ומ"ש שהכי נראה דעת הרא"ם שבאשרי ומסיים וזהו שכתב כדמשמע לעיל פירש וכו' לאהבתו להוכיח דעתו קלקל השורה וכתב במקום כדמסקינן כדמשמע ודברי הרא"ם פשוטים וברורים ואין צריכים לפירושו ואולם מה דנראה לו סתימת הסמ"ג הכי בודאי הדין עמו ובפרט כנ"ל שהסמ"ג נראה דפוסק דחזקה לא מהני ולכן היה נלענ"ד לפרש דעת הסמ"ג ע"פ דברי תוס' דף ס"ח ע"ב ד"ה והוציא דז"ל פירוש או הכניסו דבחד מנייהו הוי חזקה כשעושה דבר שהיה נאסר בלא ביטול

והא דקתני בסמוך מי שנתן רשותו והוציא לאו דוקא הוציא אלא אפילו הכניס ור"ל לאו דוקא הוציא שהכניס לרשות שביטל אלא אפילו הכניס שאדרבה מוציא מרשות שביטל מ"מ מדעביד מידי דאסור לו הוי חזרה וא"כ יראה לענ"ד דזה לא שייך אלא בביטל רשות חצירו ולא רשות ביתו דאז כשמוציא או מכניס באיסור מרשותו לרשות שביטל דהיינו מרשות לרשות הוא דהוי חזרה אבל היכי שביטל אף רשות ביתו דאז מדינא מותר אף לו להוציא ולהכניס בתורת אורח מה"ת לידן טלטולו לחזרה כיון שבהיתר עושה ולהכי סברי דר"א דמתני' ע"כ דאזיל בשטת ר"מ דאפילו בשוגג מחזיק לחזרה ואף דשם טעמו משום דגזר שוגג אטו מזיד ה"נ יש לגזור טלטול בהיתר אטו באיסור דהיינו היכי שביטל רשות חצירו לחוד משא"כ לדידן דפסקינן כר"י דבשוגג לא הוי חזרה ה"ה דבהיתר נמי לא הוי חזרה ולהכי סתמו דתמיד מותר אף לדידהו דמשמע דסבר דחזקה לא מהני ועכ"ז לדינא לא מלאני לבי לחלוק על הב"י דנהי דכדברי נמי משמע קצת מפרש"י דמסיים כדתנן מי שנתן וכו' בין בשוגג בין במזיד ה"ז אוסר. דמשמע דתלה דעתו דר"א בדעתו דר"מ ואף דעת תוס' אינו מתנגד לפי' זה ויפה מקשו דלוקים המתני' דר"א בביטל להדיא ונמי אליבא דר"מ ואף יפה משני דא"כ אמאי לא מצאתי לו חבר דהא אפילו במה דאסר ביתו לו ר"מ הוא חבירו מ"מ מדלטעם שני אליבא דר"א בהרר"י כנ"ל ודאי אפילו בביטל להדיא אף רשות ביתו אסור לו אפילו בתר שהחזיקו משום הכירא וכבר כתב נמי הדרישה דמשמע לו דהטור עומד נמי בשטה זו. די לנו להתיר ע"פ פי' רש"י בתר שהחזיקו ולא קודם שהחזיקו דלא כהא"ע:

**בד"מ** סק"ב מביא בשם מהרי"ל שני דעות אם מבטלין רשות בזמן הזה וכנראה שסותם להתיר בש"ע ויפה עשה דמה"ת דנשתנה האידנא מבזמן רש"י שהתיר ע"י ביטול:

**סעיף ד**

אם לא שביטלו בפי' אף רשות ביתם זה הוציא הב"י מלשון הרר"י וכתב שכן נראה נמי מלשון הטור ור"ל מדאך כתב ואם בני החצר שערבו מבטלין רשותן וכו' דמשמע סתמא כדקיי"ל המבטל רשותו רשות ביתו לא ביטל בזה הוא דאסור להוציא מבתיהן הא אילו בהדיא ביטלו אף בתיהן מותר הוא להוציא אף מבתיהן והד"מ משיג על הב"י בזה בדברים שאינם מובנים ולהכי חזר בו בש"ע ומעתיקם לדינא:

**בהנ"ל והם** אסורים אף מבית לחצר כן נוסח ספרים ישנים ור"ל לא מיבעי' דמביתם אסורין שהרי לא ביטלו אלא חצירם והוי ביתם וחצירם שני רשויות אלא אפילו מביתו דהוי רשותא דחד מ"מ לא שרו לטלטל מיניה בתורת אורח דחמשה לגבי חד לא חשיבו אורחין והוי משקל רשותא. וכן מבואר בפרש"י דזה לשונו והן אסורים אפילו מבית לחצר דכיון

דמשתמשי בחצר אע"ג דלאו מבית דידהו מפקי הוי ליה משקל רשותא דחמשה לגבי חד לא דמי לאורחין וא"כ אפילו בטלו אף רשות ביתם נמי אינהו אסורים אף מביתם מטעם משקל רשותא וזה כונת המ"א שקיים נוסח שבטור אף מביתן ועפ"ז הגיהו החדשים אף הש"ע מבתיהם אבל נוסח הש"ע ישנים מתוקן יותר:

בהנ"ל **וכן** רבים שלא ערבו וכו' מבואר בב"י ואפי' בזה ,]] אחר זה דלא כהרר"י בפי' המתניתין וכן הוא בהריטב"א: (בהנ"ל)

**אבל** אין מבטלין לשנים שלא עירבו וכו' ואפילו אמר לאחד וכו' יראה לי דהיינו דוקא כשתחילה ביטלו לשנים ביחד אבל אם מתחילה ביטלו כולם אותן שעירבו והאחד מן השנים שלא עירב לחבירו שלא עירב שפיר דמי ומותר זה האחד שביטלו לו דהא אין כאן אקנוי מה דאקני וק"ל אבל לא משמע הכי מדברי ב"י בסי' שפ"א שכתב על לשון הטור ומ"ש גבי ב' חצירות ופתח ביניהן ולא ערבו אין לפרש דלא ערבו כלל דא"כ איך מבטלין הא קי"ל דלשנים שלא עירבו אין מבטלין לפי שכל אחד אוסר על חבירו וסתם חצר יש בו ב' בתים. ולדברי מה כולי האי דילמא באמת אין מבטלין בני חצר אלו לכל בני חצר אלא לאחד מהן וגם חבירו שבאותו חצר מבטל אליו וזה שביטלו לו שרי ע"י שמבטלין מחצר לחצר אבל י"ל דהלשון יכולה לבטל לה רשותה משמע ליה לכל בני החצר וצ"ע:

**תו** לסעיף הנ"ל והם אסורים אף מבית לחצר. כתב המ"א הטעם בשם רש"י כיון שמשתמשים בחצר הוי ליה משקל רשותא כיון שלא חשיבו כאורחים ושוב כתב ואפילו חזקה לא מהני כ"מ בהרר"י ובהרר"י יגעתי ולא מצאתי:

**אמנם** כי כן ודאי מוכח מכל הפוסקים שסתמו וכן מוכח מגוף המתני' דתנן והם אסורים בכולל על ביתם ועל ביתו ובביתם הא ודאי אסורים כשלא ביטלו רשות ביתם אף בתר שהחזיק מי שביטלו לו שהרי מרשות לרשות מטלטלים כן נמי ודאי אף מביתו אסורים אף בתר שהחזיק אף דחדא רשותא הוא מ"מ לא מהני מה שהחזיק ואמרינן משקל רשותא הוא והטעם לחלק היינו משום דדוקא יחיד במקום רבים כיון דאפשר להיות אורח אמרינן בהמוציא מביתם לחצר אף קודם שהחזיקו הם שהשמוש אינו אלא בדרך אורח וכשמשמש מביתו לחצר מחלקינן בין קודם שהחזיקו אמרינן שחזר מביטולו משא"כ לאחר שהחזיקו אמרינן שבע"כ מוכרח להיות נשאר אורח משא"כ ברבים לגבי יחיד שא"א להם להיות שמושם בדרך אורח אף לאחר שהחזיק הוא כל מה שמשתמשים בהחצר הן מביתם הן מביתו לא חשוב אלא נטילת רשות וכל זה ההכרח לדחוק לפרש"י ז"ל שנתן טעם איסורם מביתו אך משום משקל רשותא משא"כ לשון הריטב"א הכי נתנו

לו רשותם הוא מותר בשלו והם אסורים אפילו בשלו דרבים לגבי יחיד אינם נעשים כאורחים וכיון שכן הוי להו כמוציאים מרשות היחיד לחצר המשותף דאע"ג דבטלו לו אסורים הם בו אפילו לגבי דידיה כיון שלא נעשו לו כאורחים עכ"ל. משמעותו שטעם האיסור מצד עצמותו שרבים לגבי יחיד לא אפשר להם לבטל רשותם עד שיהא נראה כרשות היחיד שבטלו לבדו. אלא שמ"מ לגבי דידהו הרואה אותם מוציא מביתו להחצר נראה כמוציא מרה"י לרשות המשותף. וכן מורה לשון הרמב"ם פ"ב הלכה ג' שמצד עצמותם אסורים שהרי אינו מזכיר כלל מטעם דשקילת רשות: וא"כ י"ל בפשוט דודאי בתר שהחזיק תמיד אי אפשר להם למשקל רשותא והנ"מ לענין אם רבים ביטלו ליחיד והיחיד החזיק ושוב הוציאו הם באיסור מ"מ היחיד נשאר בהתירו: משא"כ לפרש"י מוכח שאם הוציאו הם אף מביתו נאסר אף הוא מטעם משקל רשותא וקצת משמע הכי מהרמב"ם שבהלכה ג' סותם וכתב בטלו וכו' כלשון המשנה הוא מותר והם אסורים. ובהלכה ו' אף שכתב בלשון יחיד מי שבטל וחזר במזיד הרי זה אוסר עליהם בד"א שלא קדמו וכו' ונראה דאיירי ביחיד במקום רבים מ"מ מדלא מחלק דברבים ליחיד אף לאחר שהחזיק אם הוציא אחד מהמבטלים אוסרים עליו משמע שאינו מחלק בהכי אלא שהוא נשאר לעולם בהתירו והם באיסורן וכן נמי משמעות סתימת הטור וש"ע אלא שקשה עלי להמציא פלוגתא חדשה וצ"ע: שוב כתב המ"א וא"כ משמע דמותרין להכניס מחצר לביתו ועיין סי' שפ"א סעיף ד' ור"ל כיון דשם מבואר בשם הרא"ש ותוס' דהוצאה מרשות שביטל לרשותן לא מקרי משקל רשותא א"כ ה"ה הכא דשרי ואולם לשון ר"י נתיב י"ב חלק ט"ו הכי רבים שבטלו רשותם לאחד הוא מותר להכניס ולהוציא והם אסורים אפילו להוציא ולהכניס מבית לחצר וכן הוא לשון הר"י גופי' נתנו לו רשותן וכו' והן אסורים ל"מ מבתיהן לחצר וכו' אלא אפילו מביתו אסורין להוציא ולהכניס לחצר הרי מבואר להדיא דאף להכניס אסורין ולמשמעות טעם הריטב"א הנ"ל פשיטא שאסורים שהרי כמו שכתב וכיון שכן הוי להו כמוציאים מרה"י לחצר המשותף ממילא ה"ה כשמכניסן לביתן הוי להו כמוציאין מחצר המשותף לרה"י (ובודאי שלזה מורה נמי לשון המתני' נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין וכמו שהוא מותר בין להוציא בין להכניס כך הם אסורין בין להוציא בין להכניס. וגם מדכולל איסור המבטלים דאיירי בין מביתו בין מביתם כמו שמביתם פשיטא דאסורים בין להוציא בין להכניס שהרי מרשות לרשות מטלטלים שהרי כל החצר דידי' והבית דידהו ככה נמי אסורים בבית דידי' בין להוציא ובין להכניס) להכי נלע"ד דאין ליסמוך על משמעות זה ואולם כל זה לדעת הב"י שהבין דברי הטור בסי' שפ"א במה שכתב שאין נקרא מחזיק אלא כשמכניס לרשות שביטל

אבל מה שמוציא ממנו אינו חזרה בכל ענין ואפילו בביטל חצירו ולהכי כתב לחלק ריש סימן זה הנ"ל להסכים דברי התוס' דף ס"ח ע"ב עם דברי הטור הנ"ל שיש הבדל בין חזקה דלהחזיק לבין חזקה דלהחזיר ואין להקשות עליו מן המתני' דף כ"ג שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכניס ולהוציא והרי שם אין האיסור אלא משום נטילת רשות ומ"מ אסור בין להכניס ובין להוציא. דזה ל"ק דש"ה שכיון שביטל שניהם הבית והחצר תמיד הוי מכניס מרשות לרשות שביטל אבל מ"מ יש לתמוה מאוד הא שם בתוס' מבואר נמי והא דקתני בסמוך מי שנתן רשותו והוציא ל"ד הוציא אלא אפילו הכניס והרא"ש בדינא דרש"י הא זה לשונו ונראה שאם מועיל ביטול רשות מבית לבית והיו מותרים כולם לטלטל אף אותן שביטלו אע"ג דהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מן הבית לחצר היינו לפי שיש לו חלק בחצר וכשהוא מוציא מביתו לחצר נראה כחוזר ומחזיק ברשותו (ר"ל במה שביטל חוזר ומחזיק בחלקו) אבל היכי שמוציא מביתו לבית חבירו אין זה כמחזיק ברשותו ולא נסתלק הביטול בכך (ור"ל שאיך יוכל להחזיק בבית חבירו שאין לו חלק בו ואי משום דקשה לפי זה מה בכך שבבית חבירו אין יוכל להחזיק הא מ"מ בביתו יוכל להחזיק ולחזור במה שביטל ואם ההוצאה מרשות שביטל נמי יהא חשוב חזרה הא מ"מ מקרי חזר' מביטולו ולהכי הבין הב"י דעת הטור כפשטו דתמיד אין ההוצאה מרשות שביטל מקרי חזרה אלא דוקא ההכנס' אבל א"כ הא דברי הרא"ש אין להם מובן דלמה ענין דקדק היינו לפי שיש לו חלק בהחצר ולא כפשטו היינו לפי שמכניס לרשות שביטל משא"כ הכא שמוציא א"ו נמי מודה לדברי התוס' הנ"ל דבמבטל רשות חצירו ולא ביתו דאפילו ההכנסה מרשות חצירו שביטל לביתו נמי מדהכנסה זו אסורה לו מחמת שמכניס מרשות אחרים לרה"י שלו הוי תמיד חזרה אלא שהרא"ש איירי ע"כ במה שכתב אע"ג דהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מן הבית היינו וכו' אליבא דר"א סוף ע"פ דהמבטל רשות חצירו אף רשות ביתו ביטל דאל"ה בפשוט יוכל לומר היינו התם משום דביתו שלו והחצר דאחרים משא"כ הכא דביתו ובית חבירו כולו חד רשותא דחבריה הוא אלא משמע דאליבא דר"א אזיל וכדמבואר בתוס' אפילו למ"ד לעיל וכו' ולשון תוס' קצת מגומגם ואריכות דברים) נמצא דלרבי אלעזר הא מדינא נמי שרי להוציא ולהכניס בתורת אורח ומכל מקום אוסר להוציא מטעם חזרת רשות וה"ה הכא בזה מחלק דדוקא בחצר מפני שיש לו חלק בו נראה כחזרה אבל במה שמוציא בהיתר מרשות שביטל ומכניס לרשות שאין לו חלק בו ודאי אף לא נראה כחזרה ולבסוף מסיק דמ"מ במה שמוציא מבית חבירו לביתו שפיר מקרי חזרה אף שהיא בהיתר וכ"ת הא בנדון עובדא דרש"י הא הוי לכל הפחות יחיד

כנגד יחיד דלא נעשה אורח להכי לפ"ר רציתי לומר דיפה כתב הדרישה על מה שמביא הב"י דין הרשב"א דיחיד לגבי יחיד אינו נעשה אורח בלשון זה ומדברי רבינו לא משמע הכי שכתב שאין רבים נעשים אורחים אצל יחיד משמע אבל יחיד לגבי יחיד נעשה אורח וכן מוכח מלשון תוס' שהביא הב"י בסי' שפ"א שכתבו אבל הכא שביטלו כל השכונות רשותם לאחד אשתרי משמע שאחד אצל אחד נעשה אורח ואע"ג דהתם הם רבים שמבטלים ביתם לבית אחד לא דמי לבני חצר רבים שבטלו חצירם לאחד מבני חצר דאמר בגמרא דאין נעשים אורחים ש"ה שמבטלים רשותם שיש להם בשתוף לאחד והוי רבים אצל יחיד אבל התם בביטול בית לבית כל אחד מבטל ביתו בפני עצמו והוי כיחיד ליחיד והוי ביטול עכ"ל. אבל א"כ הא יש לתמוה לפי מה דביאר הב"י הדין דסעיף ב' דאינו נגד ר"א משום דר"א איירי קודם שהחזיקו ובתר שהחזיקו אף בביטל ביתו שרי ולא שייך משקל רשותא א"כ מה מסיק בשם הר"ש דשפיר לא שייך ביטול עירוב משום דיש לו הפסד שאסור לו להוציא מבית חבירו להכניס לביתו שביטל משום דזה שפיר הוי משקל רשותן הא יחיד אף בביטל ביתו בתר שהחזיקו שרי וא"כ מ"מ יבוטל תורת עירוב דכי לא נקל הוא שיבטלו לאחד וזה יחזיק בבית המבטלים ושוב יהיו כולם מותרים בלא עירוב לכן ע"כ ליחזור בי ולומר דאדרבא הרא"ש נמי בשטת הרשב"א דאף יחיד לגבי יחיד אי אפשר לדונו בדין אורח ומ"מ כך אני אומר דודאי היכי שמוציא או מכניס באיסור מצד עצמו מחמת טלטול מרשות לרשות מודו כ"ע לדעת תוס' דאין הבדל בין הוצאה להכנסה והוי משקל רשותא. [מדחזינן שאין חושש לאיסור טלטול שבת ודאי נמי חוזר בביטולו וכולם אסורים] זולת היכי שמצד עצמותו אין איסור כמו רבים המבטלים ליחיד חצירם שאין איסורם להוציא מבית מי שביטלו לו מצד עצמות האיסור טלטול מרשות לרשות אלא מפני ששמושם אינו בדרך אורח נידן כל שמושם לנטילת רשות ועי"ז באמת נאסר להם בזה מחלק הרא"ש בין יש חלק בחצר ומ"ש הרא"ש אע"ג דהמבטל רשות חצרו (ר"ל יחיד לגבי יחיד) אסור להוציא מן הבית ר"ל ביד של מי שביטל אליו חצירו היינו לפי שיש לו חלק בחצר וכשהוא מוציא מביתו לחצר נראה כחוזר ומחזיק ברשותו אבל היכי שמוציא מביתו לבית חבירו אין זה כמחזיק ברשותו ולא נסתלק הביטול בכך וא"כ תו ל"ק ושפיר קאמר בשם הר"ש דיש לו הפסד כיון שמ"מ אסור לו להוציא מרשות מי שביטל להכניס בשלו ואפילו בתר שהחזיק חבירו ברשותו כיון דהוי יחיד לגבי יחיד דנחשב כרבים דלכ"ע חזרה הוי אפילו בתר חזקה (ואפשר דלהכי כיון המ"מ סק"ו). וא"כ נלענ"ד דאף הטור מודה לדברי התוס' דבמבטל רשות חצירו ולא ביתו דאף ההוצאה מהחצר לביתו כיון שהוא באיסור טלטול מרשות לרשות

הוי חזרה ודבריו בסי' שפ"א נמי מתפרשים מסתמא אך ע"ד הרא"ש דלהכי ההוצאה מביתו לבית חבירו לא מקרי חזרה מפני שאינה איסור מצד עצמותו מרשות לרשות אלא מפני שקילת רשות וגם אין לו חלק בבית חבירו וא"כ הרבינו ירוחם והרר"י דמפרשים להדיא אף ברבים שביטלו ליחיד דאף ביתו אסור להם בין להכניס ובין להוציא אפשר דאזלו בשטת משמעות הריטב"א הנ"ל שהרבים מצד עצמותם האיסור טלטול מרשות לרשות הוא ולהכי אינם מחלקים ואסרו אפילו ההכנסה משא"כ הרא"ש והר"ש בשטת פי' רש"י אזלו ואפשר להם לחלק ודוק אמנם מה שדקדקתי מלשון המשנה כנ"ל בהג"ה עדיין צ"ע:

## סימן שפא

עיין בב"י סוף ד"ה ומ"ש או עירבו יחד כתב בלשון זה ומיהו כי שכח אחד מן הפנימית לא שרי' לפנימית וכו' ר"ל ע"י שיבטל רשותו לפנימית לחוד ושוב לא יאסרו ע"י עירוב החיצונה בהדייהו ומשום דנימא דתיחד דשא אבל ודאי אם ביטל לפנימית ולחיצונה כבר כתב לפני זה וכן אם נתנן עירובן בפנימית וכו' ומשום דלשון רש"י שמביא אינו אלא לשמואל דס"ל אין ביטול מחצר לחצר הוא בסתם והב"י לומד ממנו לדידן וק"ל:
**בטור** איתא אבל אם נתנו עירובן בפנימית וכו' ושכח אחד מן החיצונה אף ביטול א"צ ור"ל משום דהפנימית שרי' כמבואר סי' שע"ח וק"ק הא מ"מ בהחיצונה אסורים תרווייהו להשתמש וע"י ביטול השוכח כולהו לשתרי:

### סעיף א

והוציא אפשר דייק הכי שבזה הכניס לרשות שביטל דהיינו החצר ולאפוקי אם הכניס שבזה הוציא מרשות שביטל ונהי דאסור דהא מטלטל מרשות לרשות מ"מ חזרה לא הוי במוציא (וזה לפי דבריו בב"י אבל עיין מה שכתבתי סי' ש"פ ואפשר דבאמת חזר בו והוציא ל"ד וה"ה הכניס) ולא כמ"א שכתב אבל להכניס מותר דודאי אסור וגם מ"ש אא"כ ביטל גם רשות ביתו דאז אסור להכניס היינו דוקא קודם שהחזיקו אבל בתר שהחזיקו בזה אף מותר לכתחילה כמבואר סי' ש"פ סעיף ב':
**שם** במזיד אוסר ואם החזיקו וכו' ולרש"י וכו' מבואר דבמזיד אינו אוסר אף בתר שהחזיקו אף לרש"י משתחשך ואף דאז הוא מחלל שבת והוי מומר דמה בכך שנעשה מומר אחר הביטול והרי בשעת הביטול ובשעה שקידש היום עדיין לא היה מומר וביטולו ביטול טוב וחזרתו לאו מידי הוא אחרי שהחזיקו וזה דלא כמו שמביא הב"י בשם הרבינו ירוחם דלרש"י אפילו בתר חזקה אוסר במזיד מטעם שהוא מומר לחלל שבת וכנראה טעמו דסובר דמי שנשתמד מחזקינן אותו למפרע במומר וזה ודאי אין

ללמוד מרש"י דאיירי בהוציא קודם שביטל ואנן לא קיי"ל הכי ועיין פר"ח י"ד סי' א' סק"ט:

**שם** ולרש"י אין חזקה וכו' כן נמי דעת תוס' שהרי דף ס"ח כתבו טעם החזקה במה דעבדו מידי שהיה אסור להם בלא ביטול דהיינו בשבת וכן דעת הרר"י

**סעיף ב**

ולא ערבו יחד ע"כ ר"ל ושכח אחד מהן שלא עירבו דאל"כ ביטל למה להו וק"ל:

**שם** ויהיה הוא לבדו אסור לשון זה אינו מדוקדק דלמה לא יהא נמי מותר לשמש מביתם להחצירות אלא ביתו הוא דאסור לכולן כשביטל רשות סתם ובביטול להדיא אף ביתו הכל שרי ועיין סי' ש"פ סעיף א' ב':

**סעיף ד**

יש ביטול רשות מבית לבית. זה ע"פ הוראת רש"י ז"ל וע"ש שהקשה ר"ת דמוכח מההוא ינוקא וכו' א"ו משום דאין ביטול מבית לבית מטעם דאז כולן מותרים ושייך א"כ בטלת תורת עירוב ותירצו דאין משם ראיה דע"כ הוי התם חצירות והיו יכולים להביא חמין ע"י ביטול דרך חצירות לבית שהיה בו הקטן ומה שלא עשו כן משום שלא היו בעלים התם ור"ל שהיו יכולים כל בני החצר וגם רבא שהיה החמין בביתו לבטל רשות חצירם ורבא אף רשות ביתו להדיא לאותו בית שהיה בו התינוק וזה ודאי אף לר"ת שרי שהרי המבטלים אסורים אף מביתן להחצר כמבואר סי' שפ"ד סעיף י' א"ו שלא היו בעלים התם אף שרבא שבביתו היו החמין היה שם ע"כ האחרים בני חצר לא היו שם לשעה זו אבל בה"ש היו בביתם והיה דירה בבעלים ואסרו וק"ל:

**ואולם** בגוף הנידון מה דדקו כל הראשונים על הוראת רש"י ז"ל דא"כ בטלת תורת עירוב לולי דבריהם הקדושים היה נלענ"ד דמעיקרא לק"מ אף למשמעות ר"ת דבית לבית מותרים שניהם לטלטל מזה לזה מ"מ י"ל דסובר רש"י דלא שייך הכא א"כ בטלת שהרי המהרש"א שם פי' דברי התוס' שלא יחושו לעשות עוד עירוב כיון דמשתרי כולם בביטול כמו בעירוב וכו' כתב ר"ל ויבאו אח"כ לטלטל בלא ביטול כלל כמ"ש תוס' לקמן דאל"כ מה לי שתשתכח תורת עירוב כיון דמשתרי לכולם בביטול כמו בעירוב וכו' מיהו בשמעתין דקאמר א"כ בטלת אע"ג דלא משתרי כולהו ע"י ביטול מ"מ כיון דלא יוכל לערוב לעולם שהגוי אוסר ואינו רוצה להשכיר תורת עירוב תשתכח מהן ויבאו לטלטל בלא ביטול כלל ובודאי מוכח שכן הבינו התוס' קושי' רבא' דא"כ בטלת כדכתב המהרש"א ושפיר דימו דמכ"ש בנדון רש"י דיהיו כולם מותרים דאיכא למיחש שלבסוף יטלטלו בלא ביטול:

**אמנם** בהב"י סי' שפ"ב זה לשונו א"כ ביטלת תורת עירוב כלומר שהרואה שהוא מוציא מביתו למבוי יאמר שמטלטל במבוי בלא עירוב ור"ל והיינו דקאמר א"כ ביטלת כלומר לגבי הרואה שודאי לא יעלה על לב המצאה זו דנעשה יחיד במקום גוי וגם שע"י הביטול הא לא אשתרי והגוי הא לא השכיר דאילו השכיר מיפעי פעי ולהכי הרואה יאמר שמטלטלים בלא עירוב. [ואפשר נמי מפני שהגוי לא ישכיר ויהיו צריכים תמיד לעשות ככה בודאי יבאו לחשד זה] וא"כ בנדון הוראת רש"י מה"ת ללמוד זה מזה ואף אם תמיד עשו כן מה לי הביטול ומה לי העירוב כקושי' המהרש"א ומה"ת ליגזור שיפשעו לטלטל בלא ביטול ממה דלא חיישינן שיפשעו לטלטל בלא עירוב ולרואה הא ליכא למיחש במידי שודאי יאמר שעירבו דהא אין להם מוחה ומעכב וק"ל:

**בהג"ה** ואז מותר להכניס עיין מ"א מתמיה וכתב ואי איירי ביחיד המבטל לרבים שעירבו וכו' ובאמת צ"ע ואולי יש לדחוק דאיירי ביחיד המבטל לרבים שלא עירבו והיינו באינם צריכים לערב דומיא דסי' ש"ע סעיף ד' ומ"מ הוא חשוב יחיד במקום רבים לענין דליהוי כאורח (אלא שבגוף דין זה אם יהא חשוב יחיד במקום רבים אני מסופק מאוד וצ"ע) וע"ד זה נמי יש לדחוק ולפרש אף לשון הב"י שכתב וזה שכתב רבינו אבל א"י להוציא וכו' (ר"ל נמצא משתכר בעירוב וזה תינח ביחיד במקום יחיד אבל ביחיד במקום רבים כנ"ל לא היה ביטול מועיל מפני שבתר שיחזיקו שוב אף הוא רשאי אף להכניס בתורת אורח וביטלת תורת עירוב) והיינו בשאין חדרים ומשום וכו' וזה שכתב אח"כ וכן וכו' ר"ל דאם יש חדר ומבטל רשות ביתו ולא חדרו שאז משתכר בפשוט בעירוב יוכל לבטל אפילו באופן שיהא מותר להכניס לביתו והיינו בדרך הנ"ל יחיד במקום רבים בתר שהחזיקו ויתר דברי הב"י בד"ה ומ"ש אסור להוציא ויותר נראה צ"ע ואינם מובנים לפ"ר ודוק:.

**סעיף ו**

היורש בא לדור היינו דעת הרא"ש ועיין סי' שע"א:

**סעיף ז**

מבטלין וכו' או לאחד מבני חצר זה ע"כ לא קאי על בני חצר אחד שיבטלו לאחד מבני חצר אחר דמה יועיל זה כמבואר סי' ש"פ סעיף ד' ובלבד שכל אחד יבטל לכל אחד א"ו זה ענין בפ"ע שאם שכח אחד מבני חצר ולא עירב עם בני חצירו המערבין מבטלין לו וחוזר הוא ומבטל להן וע"ז כתב הב"י דאין זה מן ההכרח אלא כשזה שלא עירב אינו רוצה לבטל אף רשות ביתו אבל אם רוצה מיד הכל שרי כבסי' ש"פ סעיף ב' ובחנם כתב המ"א דלא כב"י וק"ל:

## סימן שפב

### סעיף א

בב' בתים לאפוקי בבית אחד ואוסרים זה על זה לאפוקי מקבלי פרס אפילו בב' בתים ואף דבזה לית לי' אימתא לדור עמו לפ"ר צ"ל דזה בכלל מילתא דל"ש שידורו ב' בבית אחד ואף לא אפילו בב' בתים ויקבלו פרס ובמלתא דל"ש לא גזרו ועיין סעיף י"ז:

**אלא** צריך שישכירו ממנו איתא בריב"ש סי' תק"ז אלא שטעם זה לא יספיק להכניס ולהוציא מן המבוי לבתי הגוים (קאי על קניות רשות מאדון העיר) כיון שאין אנו מתירין אלא מפני רשות האדון במבוי ולא בבתים הפתוחים לו דהוי לי' כביטל רשות חצירו ורשות ביתו לא ביטל עכ"ל וא"כ נימא נמי כמו בביטל סתם רשותו אמרינן רשות ביתו לא ביטל עד שיבטל להדיא ה"ה בשכירות מהראוי לפרש ששוכר אף רשות ביתם אם רוצים היתר לטלטל אף מביתם אלא דבהא נסתפקתי מדאמרי' דף ס"ו שוכר כמערב דמי וכבר קים לן שעירוב החצר משוי לבתים חדא כדאיתא ברש"י דף ע"א ע"ב בד"ה מערבין ה"ה דנימא אף לענין זה שוכר כמערב דמי דלישוי לבתים חדא ולא יצטרך רשות הבתים בהדי' וא"ל א"כ הריב"ש מה קאמר הא קים לן נמי ששתוף המבואות משוי להחצירות חדא דזה אינו מדאיירי משר העיר שאי אפשר לו לההוא טעמא שכתב שהשר ישכיר רשות הבתים ולהכי כתב דהוי לי' כביטל רשות חצירו ורשות ביתו לא ביטל אבל בשוכר חצר ממי שיש לו רשות אף להשכיר ביתו שפיר י"ל דשוכר כמערב דמי וסתמא הוי אף רשות ביתו מושכר. וכזה נראה מסתימת הפוסקים וצ"ע ומה שהח"צ סי' ו' פליג על גוף דברי הריב"ש עיין סי' שצ"א כי לא דיבר נכונה לענ"ד:

### סעיף ב

ישראל שהשכיר או שהשאיל וכו' צ"ע הא לא מיקיימא תקנתא דרבנן בהכי שלא ילמד ממעשיו דהא זה שכיח ולשון הרמב"ם פ"ב מה"ע הכי ודבר זה גזירה שלא ישכנו עכו"ם עמהן משמע דעיקר הגזירה מההוא טעמא שלא ישכרו ויותר מבואר הכי בפירושו להמשנה ריש הדר בלשון זה וכשידע ישראל זה לא ישכיר מדור ביתו לכושי והה"מ העתיק דברי הג"ה זו בשם הרשב"א כאילו אין חולק וצ"ע ועל גוף דין הרשב"א תמה הט"ז בסי' שפ"ד והא"ע הכא דחק ליישבו בדברים וצ"ע:

### סעיף ג

אם אין לגוי וכו' זה מתשובת הרא"ש כלל כ"א סס"ד, ואף שהב"י סוף הסימן מביא בשם מהר"מ שבמרדכי דלא כהרא"ש כנראה ליפסק כדברי המיקל בעירובין ובתשו' ח"צ סי' ו' כתב על הב"י בא לחלוק עלינו את השוין כי הר"מ איירי במקום שאוסר הגוי כגון ג' חצירות פתוחים למבוי אחד השנים ישראלים ובאחד הגוי והרא"ש מיירי

כשאין החצירות לא של ב' ישראלים ולא של הגוי פתוחים למבוי אחד כלל באופן שאין הישראלים אוסרים זה על זה וכו' באופן שגם הרא"ש מודה לר"מ רבו דהיכא דהגוי אוסר כגון ג' חצירות הפתוחים למבוי דאף דרך החלונות אסור אופן זה פשיטא ואף הב"י מודה דלכ"ע אסור ומח"כ לא דק שהרי המהר"מ אינו מתיר אלא בלשון זה ואם אין חצר הגוי פתוח למבוי או לחצר ישראל כלל אלא דרך חלון למעלה מי' או דרך כותל לא בעי שכירות דכיון דלא שכיח דמשתמש ישראל בהדי' במבוי או בחצר וליכא למיחש שמא ילמד ממעשיו לא אסר ולא בעי שכירות עכ"ל הרי מבואר בהמהר"מ דדוקא שאין חצר הגוי פתוח לא למבוי ולא לחצר הא פתוח לחצר ישראל אפילו אינו פתוח להמבוי אלא שחצירו פתוח לר"ה מצד אחר ואין לו שום דריסת הרגל על רשות הישראל מ"מ אסור חצירו להישראל ולא עוד אלא אפילו אין לו פתח לחצר הישראל אלא חלון למטה מי' נמי אוסר כי הוא סובר כל שיש לו שמוש חברותא עם הישראל שייך החשש דילמד ממעשיו וגזרו על דירתו שהוא אסורה לישראל להוציא משם עד שישכור רשותו זולת כשהשמוש אינו] אלא דרך חלון למעלה מי' דלא שכיח שמוש כי האי בזה לא חיישו לשמא ילמד ממעשיו ונשאר דירתו כדיר בהמה ומותר רשותו בלא שכירות. והרא"ש הכי כתב להדיא דאפילו החצירות פתוחות מזו לזו ומותר לישראל להוציא מחצירו לרשותו והיינו משום דסובר דכל שאין להגוי דריסת הרגל בהרשות ששני הישראלים אוסרים זה על זה: כגון בשני חצירות הסמוכים אחד של גוי ואחד של ישראל אף דתוך החצר של ישראלים אוסרים זע"ז וצריכים עירוב מ"מ כיון דהדריסה של הגוי אינו עליהם ואין לו חברותא עם הישראלים אלא בשמוש דרך הפתח בזה לא חיישינן שמא ילמד ונשאר רשותו כדיר ולכן מותר להישראל להוציא מחצר הגוי ועיין בהריטב"א דף ס"ה ע"ב ד"ה א"ל לחכם שם מביא לשון הראב"ד אלא לאפוקי ב' חצירות ופתחא ביניהן שאינם אוסרין וגם לא שכיח דדיירו משמע דוקא ישראל בחצר הישראל דל"ש דדייר הא הרבה ישראלים דשכיח דדייר אף בפתח ביניהם אוסר חצירו ע"ש ודוק.] הרי להדיא המחלוקת ברורה אלא שפסק כהרא"ש:

**ועיין** בב' ס"ס זה כתב בשם האגור ומטעם זה התיר מהרי"ו לטלטל החמין של ישראל לתוך חצר הערוני' ומחצר הערוני' לבית ישראל אחר ור"ל אם הי' חצר הערוני' מן האמצע ובשני הצדדים חצירי ישראל וכולם פתוחים זה לזה ופתוחים לר"ה וכתב הב"י וזה כשגגה דאעפ"י שאין הגוי אוסר מ"מ אסורים הישראלים לטלטל מבית זה לבית זה דרך חלונות כל שלא עירבו דאטו משום דאיכא גוי ביניהם לישתרי בל"ע. ואפשר שהתיר להם לערב כגון שהיו חלונותיהם פתוחים לחצר העירוני' אעפ"י שהגוי מפסיק

ביניהם דכיון דאינו אוסר עליהם אינו מעכב מלערב והא"ע כתב דין של הב"י ליתא דהא כיון דערבו דרך חצר הגוי נתבטל העירוב דבמקום גוי אמרו אין עירוב מועיל וא"י מה קאמר דמה ענין זה לזה מה שאמרו שבמקום גוי אין עירוב היינו היכי דיש להגוי חלק בחצר או דירתו שמפני שלא ילמד אמרו שרשותו חשוב כשל ישראל וחלקו או דירתו אוסר ואין עירוב הישראלים מועיל מפני חלקו בחצר או דירתו שנשאר אסור אבל בנידן הרי"ו אחרי שדן כהרא"ש שרשותו נשאר כדיר שאינו אסור שפיר קאמר הב"י דכיון דאינו אוסר עליהם אינו מעכב מלערב ור"ל כיון שאין מפסיק לא רה"ר ולא כרמלית ולא חצר שאינו מעורב אלא דיר של בהמה המותר בטלטול נמצא עירובם אצלם ומה יעכב על ידם מלערב אמנם לענ"ד לא משמע לשון הרי"ו דאיירי ע"י עירוב חדא מדלא הזכיר עירוב כלל ותו דלפ"ז לא הי' צריך לדייק לטלטל לתוך החצר העירוני' ומן החצר העירוני' לבית ישראל אחר דמשמע שהקפיד שיעמדו לפוש בבית העירוני'

**להכי** א"י אם לא אפשר שדימה דין זה למה דקי"ל דבר תורה מותר להוציא מרה"י לר"ה דרך מקום פטור ה"ה בזה שחצר העירוני' הוא כדיר והוי לענין זה מ"פ וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקנו ועד כאן לא אסרו לטלטל בלי עירוב מבית לבית אלא להדיא דהוא מגזירת רה"י ור"ה אבל דרך חצר כזה שאינו אלא כדיר של בהמה הוי כמטלטל מבית חבירו למ"פ וממקום פטור לבית חבירו ולכל הפחות למאן דמתיר בסי' שמ"ו סעיף א' להחליף ברשויות דרבנן דרך מ"פ ה"ה בזה:

**סעיף ז**

לכשיכלה הזמן כתב הט"ז ונ"ל ראי' ממה דאמרו בפרק הדר וכו' ומצינן במערב שלא מהני עירוב של האב שמת לבנו וכו' והח"צ סי' ו' כתב דאינה ראי' דאם אמרו להקל יאמרו להחמיר ואני א"י לפרשה כל עיקר דהא ע"כ ר"ל אם מת המערב קודם שבת דאילו בשבת אדרבה שפיר מועיל עירוב המוריש כמבואר שם וא"כ מה דמיון עירוב לשכירות לא מבעי' למה דקי"ל עירוב משום דירה ופרש"י דף מ"ט שדעתו של אדם על פתו והוי להו כאילו דיירי בההוא ביתא וכו' ואם מת זה שנתן דעתו אצל פתו מה יועיל מה שיורש פת זה אטו הפת יכריח דעת היורש ליתן דעתו אצלו ופשיטא דבטל משא"כ שכירות דלא עדיף היורש מן השוכר שבסעיף ח':

(ומה שמחלק הט"ז בסברות אין דעתי נוחה בם) והיינו כמי טעם רש"י שנתן טעם ההיתר לכשמת המערב בשבת משום הואיל והותר למקצת שבת משום דאל"ה פשיטא שאינו מועיל לגבי היורש מטעמי הנ"ל. אלא אפילו למ"ד עירוב משום קנין דפרש"י ז"ל שמקנה לו בעל הבית רשותו וכו' הא צריך טעמא א"כ למה צריך העירוב להיות קיים בשעת

כניסת שבת ועיין סימן שצ"ד וע"כ כך תקנו חכמים שקנין זה לא יחול עד כניסת שבת וקודם זה העירוב ברשות הנותנים וא"כ כשמת המערב וליתא דליקני פשיטא דבטל ואינו מועיל להיורש דהא מורישו נמי לא קנה עדיין אבל שכירות דגוי שקונה בשעת מתן מעות מה יזיק מיתתו בתר הכי:

**ובעיקר** דין זה עיין ט"ז מ"א והת"ש הרכיב דעתם וצירף נמי סברת הח"צ ועשה מכולן אחד ולענ"ד הוא תערובת מבשא"מ והיותר נוח לדעתי אילו הייתי כדאי להכריע דברי הב"ח כי מה שהוסיף הרמ"א עד שיחזיר הדמים ע"פ הב"י שהוציא הכי מפרש"י ז"ל לענ"ד אינו מוכרח אלא די"ל כיון דנקיט דמי ונתרצה שוב לא יכול לחזור ומ"ש הת"ש הכא תקנו חז"ל כתב זה כאילו מבואר לפניו הכי בגמרא והוא אך ע"פ סברת הח"צ גם מ"ש ומשמע בב"ח לא מצאתי רמז לכל דבריו רק הוציא מן מ"א ונתנם לסבלין בהב"ח ולדעתי דברי הב"ח פשוטים ע"פ הנ"ל. המ"א ואם החזיק בו משנכנס שבת. ע"כ ר"ל שאם הגוי החזיק בהממון משנכנס שבת שוב א"י לחזור מטעם שבת הואיל והותר הותר אבל הלשון א"י לחזור בו איני מבין ודוק:

**שם** דאין עירוב כו' משמע אפילו שכרו קודם שבת ולעיל סי' שע"ד כתב המ"א סברה נכונה בריש, הסימן דכשחוזר ופותחה קודם שבת הרי הן כשותפין בפת וכו' ע"ש. וא"כ צ"ע הכא מ"ש. והראי' שבהתשו' שבב"י מרש"י פרק הדר ע"ש והוא דף ס"ה ע"ב שם לא איירי אלא משכירות בשבת ובה"ש לא הי' העירוב ראוי להתקיים כדאיתא בתו' ופשיטא דבשבת א"א העירוב לחול אבל שכרו קודם שבת דשייך סברת המ"א צ"ע:

**סעיף יז**

שתי חצירות. עיין ט"ז מה שמשיג על הלבוש מן הגמרא והם דברי הב"י ועכ"ז משמיטו בהש"ע וכן הטור משמיטו. ומהראוי הי' להורות מה דמבואר בגמרא באיבעי' ופשיטות להכי אני מסופק אם לא לומד הטור בדעת הרי"ף ואביו הרא"ש שהשמיטו כל סוגי' זו וסמכו על מימרא דר"א דהיינו הדין דעכו"ם בפנימי ושני ישראלים בחיצון כדכתב הבעל מלחמות סוף הדר ור' אלעזר מילתא פסיקא קאמר דעכו"ם כרבים הוא בכל מקום שרבים אוסרים גוי בפנימית ושני יחידים בחיצונית (זה לפי' הרי"ף) וגוי וישראל בפנימית וגוי וישראל בחיצונה וכן נמי ישראל וגוי בחיצונה וישראל בפנימית כיון דרבים בחיצונה אסרי גוי נמי אסר דחד טעמא הוא דילמא איכא דלא ידע שהוא דר עם ישראל יחיד במקומו דהא שכיחי תרי ישראל וחד גוי בחד חצר ואמר מטלטלי בלא שכירות. וע"כ מה דכתב דשכיחי תרי ישראל וחד גוי בחד חצר היינו בהחיצון ע"י דריסת הרגל וחשש זה הא נמי שייך לגבי הישראל הפנימי וכבר הריטב"א נמי מסופק לדרכו וכתב בדף

ס"ד ואפשר כי לפי דבריהם אוסרין רבי ור"ח ואפילו על הפנימי כיון דשכיח דדיירי אלא שאינו מסיק הכי להלכה אבל שוב אין כל כך תפיסה על הלבוש מן הגמרא אלא שבהרמב"ם מבואר להיתר:

**והנה** בגמרא מבואר טעם שני הדינין ראשונים דסעיף זה משום דשכיחי דדיירי באופן זה אלא בהסוגי' מבואר דזה אינו אלא לר"ע דסובר רגל המותרת אוסרת שלא במקומה והוי שני ישראלים אוסרים זה על זה בלא עירוב ובמקום גוי ביניהם לא מהני עירוב משא"כ לדידן דרגל המותרת אין אוסר אף עירוב אין צריך והגוי נמי אינו אוסר מדלא הוי שני ישראלים אוסרים זע"ז והיינו טעמא דהגהות הרא"ש שבב"י אמנם הבעה"מ נראה דס"ל דבמקום גוי נקטינן כר"ע דאף רגל המותרת אוסרת וצריך עירוב כדי שיהא נקרא שני ישראלים אוסרים זע"ז אבל הריטב"א מסיק דהסוגי' זו היא דלא כהלכתא ואנן סמכינן על הסוגי' שבדף ס"ב ע"ב דמשמעותה דדברי ראב"י דאמר עד שיהיו שם ב' ישראלים אוסרים זע"ז הוא לאו דוקא ואף שאינם אוסרים דומיא דביטלו רשותם זה לזה כל דשכיח דדיירו באופן זה אוסר הגוי וזה נראה מלשון הרמב"ם שאינו מזכיר כלל הלשון אוסרים זע"ז: וכן דעת הראב"ד שבהריטב"א שם דעיקר אך תלוי בשכיח דדיירי ולא באוסרין זע"ז ולפי זה הי' קשה על הטור שהכא פוסק לאיסור ובריש הסימן כתב לשון ואוסרין זע"ז והוכרחתי לדחוק שם דכל דלא אסרי לא שכיח דדיירי וזה ניחא אילו הי' הלשון בדיוק אבל לשטת קשה מנ"ל הא וע"כ דאזיל בשטת בעה"מ:

**ובתשובת** הרא"ש כלל כ"א סי' ד' שאל שאלה זו מאביו ז"ל בלשון זה ואיכא למימר אותו הבור שבינינו לגוי שאין אנו צריכים אפילו להשכיר רשותו כיון שאני ואחי בתפיסה אחד ואני אוכל על שלחנו הרי אנו חשובים כחד והא אמר שמואל הלכה כראב"י דאמר עד שהיו ב' ישראלים אוסרים זע"ז וכו' א"נ נוכל לחלוק דהא דחשיבו האב ובנו כחד היינו לענין שלא יאסרו זע"ז אבל הכא מידי הוא טעמא דר"א דשרי אלא משום דל"ש דדיירי ואב ובנו כל כך שכיח דדיירי כמו שנים אחרים הילכך איכא למימר דאפילו ר"א מודה שצריך לשכור ובתשו' אביו ז"ל לא מצינן שהשיב על זה אמנם בכמה בני אדם בבית אחד כבר העיר המהרי"ל בסי' קמ"ז והובא בב"י סס"ז שם כתוב בלשון זה אע"ג דהתירו רבותינו כמה ב"א בבית אחד דחשוב לא שכיח (דמירתת וצ"ל דדיירי) אבל תרי בתים שכיח דדיירו עכ"ל ולדברי ריטב"א הנ"ל דאוסרין לאו דוקא ודאי קשה קושי' תוס' בהסוגי' ד"ה התם דא"כ פנימי לעצמו נמי תיאסר ע"י הנכרי ותירץ הריטב"א דכיון דהגורם לפנימי דדייר היינו החיצון לדידי' בעי למיקנס ע"ש אבל לפשטות הסוגי'

דתרתי צריכים אוסרים זע"ז ושכיח דדייר א"י מה קשיא שם להתוס' דהא בפנימי לעצמו אין ב' ישראלים אוסרים זע"ז עיין ודוק:

**סעיף יט**

אבל אם פתח פתוח ביניהם מותר הטעם בתוס' . דכיון דטעמא דאסור לעשות יחיד במקום גוי כלומר שאסור לעשות סיוע ליחיד שידור עם גוי לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו עמו במבוי כדי שיהא יחידי ויתירא מן מנכרי ויצא א"כ דוקא חלונות משום דכי לא מערבו מירתת וכי מערבו לא מירתת אבל דרך פתחים דאפילו לא מערב שכיח דדיירי שרי לערב בהדי':.

**סעיף כ**

הג"ה ספינה וכו' ובב"י איתא בשם הגאונים דא"צ ליקנות רשות מן הגוי בספינה ופירשם הב"י דאיירי כשאין בספינה בתים מיוחדים ובודאי דעל זה לא שייך לא שאלה ולא תשובה וגם מה אירי' דא"צ לקנות רשות הגוי הא אף עירוב לא שייך כלל ועיין סי' שס"ו סעיף ב' ותו מה זה שכתב דא"צ לקנות רשות בספינה כמו בחצר אטו בחצר בלא בתים שייך קניות רשות או אפילו עירוב ולולא דמסתפינא הייתי אומר דטעמייהו על דרך תוס' הנ"ל בסעיף י"ט וס"ל דעד כאן לא אסרי חכמים לערב במקום גוי בלא שכירות אלא במקום דשייך שאז קשה עליו ויצא משא"כ היכא דמ"מ שכיח דדייר כמו בספינה דבודאי אין לו בחירה לברור בספינה שרב החובל וכל ההולכים בה ישראלים ואף אם נאסר לו לערב בלא שכירות מ"מ בעל כורחי' ודאי שכיח דדייר לא אסרי ולא הצריכו שכירות אלא שהישראלים יערבו ואילו כן ודאי עתה במדינתנו כמו מדינת מלך פרייסין שגזירת מלך הוא שלא ידורו ישראל במבוי בפני עצמו אשר ממש לא מתקיימה כלל תקנת חכמים ועם כל האסורים ע"כ שכיח דדיירי ישראל עם העכו"ם במבוי ובחצירות ובבתים (ובאמת בעונינו למדין ממעשיהם) הי' אפשר לומר דהוי כמו ספינה ומותר לערב בלא שכירות.:

**אמנם** האמת חלילה לי להקל במקום שכה"פ סותמים ומחמירי' ובודאי ראוי לינהוג לשכור בכל מקום אלא דבשעת הדחק היכי דלא אפשר כגון היכי ששר העיר שההכרח לשכור ממנו אינו רוצה להשכיר או בזולת זה אופן דאין במציאות לשכור אפילו משכירו ולקיטו כמדומה לי שטוב יותר לערב מכל מקום בלא שכירות משלא לערב כלל ולנהג באיסור טלטול דממש קרוב לודאי שרוב המון עוברים ומטלטלים בלי עירוב כלל הגם שבפשוט נמי י"ל שטעם הגאונים בספינה שדימו להרבה בעלי בתים השוכנים בבית אחד כמו דשם אמרינן דהוי מילתא דלא שכיח דלא גזרו רבנן ועיין סעיף י"ז כן חשבו

כל עיקר דירת ספינה למילתא דלא שכיח באופן שאין ראוי לפסקי מפסק הגאונים אך מדעת התוס' לבד יש ראוי לענ"ד ודוק:

## סימן שפג

עיין מ"א לענ"ד קושייתו עצומה דנסתם בחול ונפתח בשבת למה יהא עדיף דנימא חוזר וניעור וכן בספינות שהותרו בחול ונקשרו בשבת הא ודאי שאינו עומד להפתח ולהתקשר מעצמו ומה שכתב הא"ע דדמי לשכח אחד ולא ביטל דהעירוב חוזר לקדמותו ע"י הביטול משום דחזי כולהו לערובי מאתמול ראוי לקשרו ולערב תמהני מה דמיון הוא זה בשלמא גבי ביטול בשעה שראוי העירוב לחול דהיינו בה"ש ראוי הוא לחול כדכתב הריטב"א בלשון זה ש"ה דאף זה שביטל הוא בר עירוב וראוי לערב עמהם ומסתמא ניחא לו ויבטל רשותו להם עכ"ל נמצא דאף בה"ש ראוי לחול שהרי אף שעה זו יוכל לבטל ועומד לכך אבל בספינות ופתח מה יתן ומה יוסיף מה שהיו יכולים ליקשר או לפתוח מבע"י הא לא עבדו הכי ובהגיע בה"ש שיחול העירוב הא א"א תו לקשור ולפתוח ואפילו ע"י גוי לא וממילא א"א שיחול העירוב גם מה שגמגם על דברי המ"א במה שכתב משמע דאפילו הי' הגוי כאן מאתמול ועירבו בלא שכירות ומת בשבת או שכרו ממנו העירוב בטל וצריכים עירוב ודאי דהכי מבואר בתוס' דף ע' ע"ב ד"ה וקתני דז"ל וכן מת גוי בשבת מיירי כשעירבו מע"ש ובטל עירובו מפני הגוי דכשמת תו לא חייל ומה שכתב הא"ע דאיירי בבא הגוי בשבת: בלי ספק אין הלשון תו לא חייל משמע הכי ובאמת לדעתי אף גרע מעירבו בע"ש ולא הי' הגוי בביתו דכשבא בטל העירוב ואינו חוזר וניער ומכ"ש כשלא חל מעיקרא ומה שכתבו התוס' דכשבא הגוי מע"ש דמקרי מערבין היינו לענין הביטול שיועיל אבל לענין העירוב פשיטא לדעתי דגרע היה הנכרי פה ועירבו בלא שכירות מלא היה בביתו ועירבו ואי משום דכשהגוי פה היה בידם לשכור הרי לא שכרו ואם זה יועיל לחלות העירוב מפני שהיה אפשר לשוכרו מכ"ש שיועיל לעירבו ולא היה הגוי בביתו דאך ריעותא דילי' משום דעומד ליסתר ע"י שיבא הגוי הא אז אפשרות לישכר ממנו ומ"מ בטל העירוב לשטת ר"י הלזו ק"ו כנ"ל וכל זה ברור בעיני ואין ממש לענ"ד בכל דבריו והעיקר שדעות חלוקות הם כדאיתא בהריטב"א דעות שדנין אף הכא שהעירוב חוזר לקדמותו ודוק:

## סימן שפד

עיין בב"י איתא תשו' הרשב"א בלשון זה על חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים ברשות דכיון שיש לבעלי בתים באותן מקומות שנכנסו הגוים כלים שאסור לטלטלם בשבת אינם אוסרים עליהם וכו' ולא עוד אלא אפילו הי' הבית של נכרי ממש ולא הי' לישראל

מקום בבית כלל אלא שהשאיל לישראל מקום להניח שם כלי אחד אותו ישראל נותן עירוב או משכיר רשותו של נכרי לשאר בני חצר ודיו והנה לעיל סי' ש"ע איתא בסעיף ב' בעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצר וכו' שאינם ניטלים מחמת כובדן ואיתא בב"י שם ונראה מדברי המרדכי שאפילו יש לו פינה מיוחדת שיש לו בה כליו חשיבה תפיסה והביאו מהרי"ק שורש מ"ח ואע"ג דגבי גוי המשכיר ביתו לגוי לא מהני שכירות מהמשכיר. (הוא הדין דסי' שפ"ב סעיף י"ח) אלא כשיש לו תפיסה בכל הבית אבל אם אין לו אלא בפינה מיוחדת לא וכנראה למד זה מדין דלשם סעיף י"ב י"ג ובסעיף י"ח לא הזכיר מזה דבר) שאני התם שאעפ"י שאין לו שום כלי בבית יכולין לשכור ממנו מאחר שיש לו רשות להניח שם כליו הלכך בעינן שיהא לו רשות בכל הבית ואפילו הניח שם כלים כל שאין לו רשות בכל הבית אין שוכרין ממנו דלא פליג רבנן אבל הכא דבעינן שיהא לו שם כלים ממש אפילו ביש לו פינה מיוחדת סגי עכ"ל הב"י והנה מלשון תשו' רשב"א הנ"ל הכא איכא למשמע דאף במשאיל לו מקום אין מזיק פינה מיוחדת דאל"ה לא שייך לומר ולא עוד שהרי ביש לו שם כליו לא פינה מיוחדת ואם ההיתר מכח יש לו רשות להניח הא צריך דוקא הרשות בכל הבית ולא בפינה מיוחדת וצ"ע: וגם נשמע מיני' מדכתב ולא עוד אלא אפילו הי' הבית של גוי ממש וכו' כלומר ומכ"ש היכי שעיקר הבית של ישראל דהרשות לחוד אפילו אין לו שם כליו מועיל שנותן הישראל עירובו ודי וא"כ צ"ע מדוע שם בסי' ש"ע הוי ההקפידה בגמרא דוקא ביש לו שם כלים האסורים לטלטל ליהני נמי אם נשאר להמשכיר רשות להניח שם כליו ונימא דלא גרע המשכיר משכירו ולקיטו דהשוכר דנותן עירובו ודי ובשלמא לרש"י ותוס' דף ס"ו דמשמע מפירושם דדוקא ישראל שכירו ולקיטו דגוי הוא דנותן עירובו ודי ולא ישראל של ישראל שפיר משא"כ לפי' הרשב"א בתשו' שמביא הב"י סי' שפ"ב בלשון זה ליזל חד מנייהו ולשאיל מיני' דוכתא דהו"ל כשכירו ולקיטו נותן עירובו כבעל הבית ודיו כך בגוי שכירו ולקיטו משכיר ודיו ואעפ"י שרש"י לא פי' כן הרי דס"ל דאפילו שכירו ולקיטו ישראל דישראל נותן עירובו א"כ קשיא כנ"ל. וי"ל דס"ל אה"נ אילו משכיר זה הי' דר עם אנשים אחרים באופן שהוצרך בלא שוכר זה לערב אזי באמת נמי הי' מקרי תפיסת יד לענין שלא יצטרך השוכר לערב בפני עצמו אלא שהמשכיר נותן עירובו ודי אף הרשות שהשאיר להניח שם כליו ומשום דלא גרע משכירו ולקיטו דשוכר משא"כ דין דסי' שע"ב איירי בבעה"ב שדר יחיד בחצר ואין צריך כלל לעירוב אם לא מפני השוכר שהשכיר לו ביתו פשיטא דלזה אינו מועיל מה שיהא המשכיר קרוי שכירו ולקיטו דהשוכר דפשיטא דמ"מ עירוב צריך משא"כ ע"י התפיסת יד של יש לו כלים

שאינם נטלים לא חשוב השוכר כלל כבעל הבית אלא כדרים עמו ואין אוסר עליו ואין צריך לשום עירוב

## סימן שפה

### סעיף ג

אפילו אינו מחללו אלא בדרבנן איתא בקונטרס אחרון דפר"ח לי"ד בסי' ב' על דאיתא שם דמומר לחלל שבת בפרהסיא שחיטתו פסולה בשם ב"ה דהוא נמי כי הכא אפילו אינו מחללו אלא בדרבנן נמי שחיטתו פסולה והפר"ח חולק ואומר דאפילו לרב אשי דאמר האי תנא הוא דחמירא לי' שבת כע"ז היינו כשמחללו באיסור דאורייתא אבל בדרבנן אף בשבת החמורה פשיטא שאין לדיינו כגוי ודוקא לענין ביטול רשות הוא דמדרבנן עשאוהו כגוי אבל לא לענין שחיטה שאם הוא חשוד לאיסורין דרבנן אין חשוד לאיסורין דאורייתא וכדלקמן בסי' קי"ד ותדע דכי היכי דלר"נ ב"י עירובין דף ס"ט חשוד לחלל שבתות בפהרסיא אינו מומר לכל התורה כולה זולת לענין ביטול רשות ה"ה נמי לסברת רב אשי שם לענין איסורין דרבנן דאינו כגוי אלא לענין ביטול רשות אבל לא לשאר איסורין ואני אומר דהנכון כדעת הב"ה מדסתמו כה"פ בהלכות שחיטה ובסי' קי"ט חוץ ממחלל שבת ולא פירשו דוקא בדאורייתא ש"מ כדעת ב"ה ותו הרי לר"נ בר יצחק דמפרש מה דאמר ר"ה איזה מומר המחלל שבת דלא איירי אלא לענין ביטול רשות ע"כ מחלל דקאמר ר"ה אפילו במידי דרבנן כדמסקו תוס' מרש"י ומן הסוגי' ה"ה רב אשי דמפרש לד"ה לכל התורה דהוי מומר בחילול שבת מסתמא לא פליג בזה ומפרש נמי לד"ה אפילו במחלל בדרבנן ולענין דינא נלענ"ד דרבנ"בי גופי' מודה דאליבא דההוא תנא דחמירא לי' שבת כע"ז דהוי מומר לכל התורה ואפילו בחילול שבת דרבנן אלא דרצה למוקים לדר"ה אליבא דכל התנאים ותדע שהרי איתא חולין דף ו' הלך וסיפר דברים לפני רב אמי ורב אסי ולא זזו משם עד שעשאום נכרים גמורים למאי אי לשחיטה וי"נ מהתם גזרו בהו רבנן אינהו גזרו ולא קיבלו מינייהו אתו רב אמי ורב אסי גזר וקיבלו מינייהו מאי נכרים גמורים אמר ר"נ בר יצחק לבטל רשות וכדתניא וכו' הרי מרנב"י גופי' מוכח כדעת ב"ה שהרי אף שגזרו על שחיטתן עדיין לולא שגזרו נמי שלא לבטל רשות היו מותרים לבטל ומכ"ש מי שאינו מבטל ששחיטתו אסורה ותו דאי נימא דאף ישראל שאינו מבטל ע"י שחילל שבת בפרהסיא במידי דרבנן מ"מ אינו כגוי גמור ושחיטתו כשרה א"כ איך תלו במה שגזרו עליהם שלא יבטלו רשות שעי"ז הם כנכרים גמורים הא ישראל שאינו מבטל מ"מ שחיטתו כשירה א"ו דאף לר"נ ב"י גופי' עכ"פ להתנא דחמיר לי' שבת כע"ז כל שדינין שלא לבטל רשות הרי הוא כגוי גמור לכל מילי וה"נ

משמע ביבמות דף ו' דמקשה על לאו דמחמר ודילמא שאני לאוי דשבת דחמירי ופרש"י דקי"ל מחלל שבת כעובד ע"ז ומנ"ל לשטת הפר"ח דאף לאו דמחמר דפטור מכלום שהוא כעובד ע"ז אלא משמע דמן הסתימה דמחלל שבת משמע לי' דאין לחלק וה"ה דאין לחלק אפילו בדרבנן] ותו איכא למידק הכי משטת התוס' שם בעירובין דלא פירשו כפי' רש"י פלוגתא דר"מ ור"י מטעם מומר ע"ש ומ"מ העלו דאף במילי דרבנן אינו מבטל מדלא משני בסוגי' הא בדאורייתא והא בדרבנן והכל קשיא על הסוגי' מנ"ל אף לענין ביטול להשוות דרבנן לדאורייתא אלא ש"מ דזה פשוט להש"ס דלענין שבת החמור אין לחלק בין דאורייתא לדרבנן כנלענ"ד ודו"ק:

## סימן שפו

### סעיף ב

ישראלים וכו' ודלתות כל אחד מהמקומות נעולות בלילה כו' ואין מבואותיהן כאחד כתב המ"א דהא אסורות לטלטל מזו לזו נראה שמפרש בשיש הפסק בין המקומות ר"ה או לכל הפחות כרמלית או שלא קנה רשות הגוים באופן שא"א לטלטל ממקום למקום מבלי שיעבור דרך רשות האסור לטלטל בו ולהכי אינו מועיל וכן נראה שהבין הט"ז מדכתב בסי' שס"ו סק"ג וכ"מ מתשו' הרשב"א שבב"י ס"ס ש"ע שהוא הדין דסעיף זה ובעיני פי' זה תמוה דא"כ למה לי דלתות נעולות בלילה ולמה לי שהם נבדלין ורחוקין זה מזה ות"ל דפשיטא דכל דין שתוף מבוי הוא כדין ע"ח וכמו שבע"ח קי"ל דבעינן איתא לערובו גבייהו דהיינו שיהא מונח במקום שיוכל להביאו אצלו ועיין ס"ס שס"ה [וכן מבואר בפי' רש"י דף פ"ה ע"ב שיתופי מבואות בחצר שבמבוי לאפוקי חצר שאינו פתוח לו ועיין ח"צ ס"ס קי"א] וא"כ כשמונח שתוף מבוי מחר זה במבוי אחר שאסור לטלטל מזה לזה פשיטא שאין שתוף להמבוי שאינו מונח ולמה לי דלתות המקומות נעולות ות"ל שאין לך נ"ד גדול מזו במה שא"א לטלטל ממקום למקום ואפילו הם קרובים להדדי נמי ובאמת להכי פשטות לשונו לא משמע אלא דאיירי בעיר מוקפת חומה באופן שהי' אחר השתוף כל המבואות יחד מותר לטלטל בכל העיר אלא מפני שהמקומות חלוקים בדלתות נעולות ורחוקים הקפיד שלא נחשב שתוף יחד דשתוף מבוי צריך שיהא מונח בחצר שבאותו מבוי ומקום זה שננעל בלילה ורחוק חלוק ולהכי לא מהני אמנם יראה דזה לא שייך אלא בנעילת דלת מן הגוים באופן שא"א להישראלים המשותפים לבא ממקום למקום אבל אם הרשות ביד המשותפין לפתוח כרצונם אין הנעילה עם הריחוק מזיק ותדע דאטו כי מניחים השתוף בחצר שבמבוי מי לא איירי שהחצר ננעל בלילה אך מ"מ צ"ע דאם איירי בעיר מוקפת מה ענין לשתופי מבואות עד דנימא דצריך שיהא

מונח בחצר שבמבוי הא קיי"ל ס"ס שנ"ז דהוי כולה כחצר של רבים והריב"ש סי' ת"ה קורא אותה מבוי אחד שהרי כתב שהרי כל העיר כמבוי אחד ואולי דסובר דאף בחצר א' יש קפידא זו שצריך שיהיה מונח בבית שבחצר זה לאפוקי במקום החלוק בהיקף מחיצות נעולות ורחוק זה מזה באופן שאין דריסת רגל מצוי ממקום למקום דחשוב שוב לא בית שבחצר זה וצ"ע עכ"פ מנ"ל כל זה ואולי משמע לו הכי סתמא דלישנא דגמרא שיתופי מבואות בחצר שבמבוי וע"ח בבית שבחצר שההקפידה אינה מטעם משמעות הח"צ הנ"ל מדאסור לטלטל מזו לזו דזה פשיטא ע"פ הכלל דבעינן למיהוי ערובן גבייהו אלא שההקפידה הוא שלא יהא שם חלוק על אותו מקום חצר או מבוי בפני עצמו (וקצת יש סייעתא לדיוק זה ממה דאיתא דף ע"ב בתוס' ד"ה בפת ונראה לר"י דכולה מילתא דוקא ערובי חצירות בבית שבחצר ושיתופי מבואות דוקא בחצר שבמבוי ולא בבית משום דבחצר מינכר טפי לשם שיתוף דשייכה טפי למבוי וקרובים תשמישם דמבוי זה לזה ונראה לרשב"א דכשהוא רחוק בנ"ד אין קרוב התשמיש ולא נקרא חצר שבמבוי) ומסתביר לו דזה אינו אלא בשאם אותו מקום מובדל ומופרד בנעילה וריחוק ואז אפילו הוא ג"כ תוך ההיקף הגדול וצ"ע מאוד ומטעם פי' זה אני מסופק מאוד בעיר דנציג שהוא גדולה מוקפת חומה ובתוך ההיקף יש מקום מחוז אחד חלוק כאשר שמעתי בדלתיים נעולים בלילה והוא הנקרא מאטין בודין ודרים שם יהודים וביתר העיר הרבה רחוק ממחוז הלזה דרים ג"כ יהודים ולכל קהל יש להם בה"כ בפני עצמו וכאשר באתי הנה שמעתי שעושים ע"ח כל קהל וקהל בפ"ע בחג הפסח כל אחד בבה"כ דידהו ומ"מ היו מטלטלים בכל העיר ובכל המחוזים ממקום למקום כל תוך ההיקף הגדול ואמרתי להם טועים אתם (כי אז לא ידעתי כלל שיש בהמחוז מאטין בודין דלתות נעולות בלילה וגם שהם מרוחקים זה מזה) אלא שצריכים אתם לעשות עירוב ביחד. כמבואר בש"ע החולק את עירובו אינו עירוב ועיין תשו' ח"צ מ"ש נידן ק"ק המבורג אך על עיין לעיל אמנם עתה ששמעתי כנ"ל בהג"ה מסופק אני אם לא הגון יותר שיעשו כמקדם כל אחד לעצמו עירוב ויהי' באמת אסורים לטלטל ממחוז למחוז ע"פ פירושי בדברי רשב"א אלו וצ"ע ואולם מפני שברור לי שלא יהי' נזהרים ויטלטלו באיסור בכל המקום ובפירושי אני מסופק מפני דברי הט"ז ומ"א אני שותק ומניח אותם לערב יחד:

**סעיף ה**

וי"א אומרים מערבין בתבלין: עיין ב"י והוא דעת הרמב"ם וכתב הב"י דס"ל דכי אמרינן ותבלין לאו בני אכילה נינהו לאו משום דקושטא הוא אלא לומר דאם עלה בדעת רב יוסף דתבלין לאו בני אכילה דידיה נמי תקשי מחטין ושעורים וכו' ע"ש משמע דלהרמב"ם

להאמת כמו דתבלין מקרי בני אכילה לענין עירוב ה"ה חטין ושעורין. אבל לא משמע הכי מהש"ע מדכתב אך בתבלין הי"א ולא בחטין ושעורין ש"מ דס"ל דבחטין ושעורין מודה הרמב"ם דאין מערבין ולא קאי עלה מה דאמר רב וכן לעירוב כי לא אמר דבריו אלא לשעורין בהמינין הראוים לעירוב ולא בחטין ושעורין אבל תבלין מ"מ ראוים הם לעירוב וא"כ כל זה שפט הרמב"ם מסברת עצמו וכן כתב הב"י שהרמב"ם מש"ה לא ביאר דבחטין ושעורין אין מערבין משום דממילא משמע דכיון שלא חזו לאכילה כמות שהן שאין מערבין בהם אך לענ"ד צ"ע שהרי הרמב"ם כתב כל אוכל שהוא נאכל כמות שהוא כגון פת ומיני דגן ובשר חי ומדלא כתב ומיני דגן מבושלים משמע לענ"ד איפכא אלא דבאמת מכשיר אף מיני דגן חיים כגון חטין ושעורין וצ"ע:

**סעיף ח**

ולישראל בתרומה. הכי פוסקים כה"פ וז"ל הרא"ש ולית הלכתא כסומכוס ואע"ג דסתם משנה דמס' כלאים כותי' משום דב"ה סברו כרבנן וכן ר"ה דאמר שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה והנה על הראיה מר"ה כבר הקשה בספר ת"ש שהוא תימא דהרי בשבועה אף לסמכוס מערבין כמו דמודה לנזיר ביין משום דחזי לאתשולי עלי' והראי' ראשונה נמי לענ"ד קלושה מאוד דהא ודאי סומכוס לא כב"ש אמר לשמעתי' אלא דסובר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה וכדמשני תוס' ביצה דף ג' ע"ב ד"ה לדידי ולענ"ד נראה ראי' דהנה איתא בהסוגי' דף ל' אמרו להן ב"ה לב"ש אי אתם מודים שמערבין לגדול ביה"כ אמרו להן אבל אמרו להן כשם שמערבין לגדול ביה"כ כן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה וב"ש התם איכא סעודה הראוי מבע"י וכתב הריטב"א פי' למ"ד סוף היום שעבר קונה עירוב דלמ"ד תחילת היום קונה עירוב הא ודאי לא חזי לי' ור"ל דנהי דבעינן נמי ראוי' מבע"י מ"מ ודאי בשעת קניות העירוב נמי בעינן ראוי וא"כ סומכוס דס"ל אין מערבין בתרומה הא נמי קשיא לי' מגדול ביה"כ וע"כ דנמי סובר דסוף היום קונה עירוב וש"ה וכו' כנ"ל ומכיון דאנן קיי"ל כרבה בדף ל"ח ע"ב דתחילת היום קונה ממילא פשיטא דא"א ליפסק כסומכוס ולדברי אין הכרח לתי' התוס' שם דף ל' ע"ב ד"ה ולפרוש כיון דההיכרח בל"ז ע"כ לא ס"ל כרבה דתחילת היום קונה ובאמת אף הריטב"א גופי' שם סוף ד"ה אלא סומכוס בחנם דחק ע"ד ת"ש הנ"ל ומסיים והיינו דלא אוקימנא לסומכוס אפילו כרבי ודקסבר תחילת היום קונה עירוב דאיך אפשר דסובר תחילת היום קונה דא"כ יקשה עליו מגדול ביה"כ:

## סימן שפז

עיין בט"ז ודבריו ברורים ומוכרחים דף ע"ג ע"ב דקאמר רישא וסיפא ר"מ ומציעתא רבנן דהיינו שכח אחד מבני חצר ולא עירב מותרין כאן וכאן הואיל ונשתתפו במבוי וסומכין עלי' הרי להדיא דלרבנן סומכין על שתוף במקום עירוב ואפילו לא עירבו חצירות הדרים בחצר לא נשתתפו במבוי לא יועיל להם הביטול מדנימא הא אף אחר הביטול מ"מ שני בעלי בתים הם שלא נשתתפו במבוי ואוסרים זע"ז קמ"ל שמפני שדרים בחצר אחד כיחיד חשוב וק"ל ומינה נמי לענ"ד שאם ביטלה חצר זו שלא נשתתפה מותרת אף היא להוציא מהחצירות שנשתתפו לתוך המבוי בתורת אורח כדין יחיד בחצר ועיין סי' ש"פ משא"כ אם ביטלו הם לה אסור חצריהם לכולם:

**הג"ה** וי"א כו' כתב הח"צ סי' ו' ותמיהא לי טובא מה ענין זה לזה בשלמא דירת ישראלים האוסרים זע"ז שפיר אמרינן דאף דביטול רשות חצירו רשות ביתו אסורה אבל דירת גוי דכדיר בהמה היא ואינה אוסרת אלא אם יש שם ב' ישראלים אוסרים זע"ז וכאן כיון ששכרו רשות המבוי שהוא המקום שהישראלים אוסרים זע"ז שוב אין שום ישראל אוסר על חבירו בתי הגוי שהרי אין לשום ישראל דרך ודריסת הרגל על הגוי בביתו של הגוי ודריסת הרגל שיש לגוי במבוי כבר הותרה ע"י שכירות מהאדון ולמה נאסר בתי הגוים על הישראל מעתה עכ"ל וא"י מה קאמר אטו לדעתו אם שני ישראלים דרים בחצר ובית גוי בסמוך להם וחלון פתוח מבית ישראל לבית הגוי שסמוך לו והם אוסרים זע"ז החצר וכי נימא דאך החצר אסור להם אבל מביתם דרך חלון שרי הא ישתקע הדבר ולא נאמר כדכתב בעצמו שם בתר הכי בשטת הרא"מ והרא"ש בלשון זה באופן שגם הרא"ש מודה לר"מ רבו דהיכא דהגוי אוסר כגון ג' חצירות הפתוחים למבוי דאף דרך חלונות אסור לטלטל מבית הישראל לבית הגוי ומכ"ש דה"נ בחצר ועיין סי' שפ"ב דלדעתי זה פשיטא אף להב"י לכ"ע ונמי נימא הרי דירתם כדיר והבתים אין אוסרים זע"ז ואין לשום ישראל דרך ודריסת הרגל על הגוי א"ו דזה ליתא אלא דכל היכי ששני ישראלים שרוים יחד דהיינו דשכיח דדיירו וגם יש להם רשות בחברותא כמו חצר או מבוי דשייך שמא ילמד ממעשיו אחשבי החכמים אף דירת הגוי לדירה ואוסר דירתו חלקו בהחצר ומכ"ש דממילא אסור אף לאפוקי מביתו דהגוי דרך חלון דהא איסורו בהחצר אינו אלא משום חשיבת הדירה וכמו שאסור מבית ישראל לבית חבירו ה"ה דאסור מבית הגוי אפילו דרך חלון עד שישכירו רשותו וישאר כאורח וא"כ מה יועיל שכירות רשות הרחוב להוציא מביתו לשום בית או להחצר שהוא עתה נמי של ישראל וכי משום דעירבו הישראלים

יחד ועשה יחיד במקום גוי הא זה מבואר ס"ס שפ"ב סעיף כ' בשם הרמב"ם שאין הרבים נעשים ע"י עירוב כיחיד במקום גוי וכן הוא בתוס'. לענ"ד הברור שהלכה כהריב"ש:

## סימן שצב

### סעיף א

אבל אם היתה של הרבים וכו' איתא בהריטב"א לבתר שהביא תירוץ הרמב"ן מהירושלמי שהו' הסעיף ה' כתב ולפי שטה זו הא דקתני שאין מערבין לחצאין בעיר של יחיד ה"ה לעיר של הרבים שהכשירו ר"ה שלה דשוב אין מערבין אותה לחצאין וכו' ומיהו בסמוך גבי הא דפריך תלמודא מ"ש חצאין דלא דאסרי אהדדי מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי כתב רש"י ז"ל מבוי נמי כיון דמעיקרא של יחיד הוא והיו מערבין את כולה והורגלו להיות אחד אסרי אהדדי ואפי' איכא לחי או קורה לא מהני: נראה מלשונו זה דדוקא משום דהות עיר של יחיד הא אילו היתה מתחילתה לרבים מערבין אותה לחצאין או מבוי מבוי אבל א"א לומר כן. הנה הריטב"א הבין מרש"י דלחצאין עם מבוי מבוי דין אחד להם אבל שוב מביא פי' הרב מאיברא על קושי' תוס' דמ"ש מלחי לחצי מבוי בלשון זה דטעמא לאו משום דלחי אינו מציל מדי חצר שאינו מעורב ולמה יועיל לחי במבוי או כפי דברי רש"י בעיר של רבים א"ו טעמא דמילתא כך הוא דאפילו עיר של רבים אין מערבין אותה לחצאין אבל לענין לערב אותה מבוי מבוי מהני שהיא עיר של יחיד והורגלו כולם יחד להיות מותרים זה בזה כשהכשירו כל העיר ועירבו את כולה חזרה כל העיר כחצר אריכתא ואין לחי מועיל בחצי חצר להתירא וצריך לערב את כולה אבל אילו היתה עיר של רבים שלא הורגלו לערב יחד המבואות מילתא באנפי נפשייהו דלא אגידו בר"ה הילכך מותרים כל אחד ואחד מהם ע"י לחי וכ"ש מידי ר"ה זה המוכשר שהוא כחצר שאינו מעורב והוי לי' נעשה לחי לחצי מבוי שיש לו חצי מבוי לפי שיש למבוי תורת הכשר לחי ואפילו מר"ה ומכ"ש לחצר שאינו מעורב עכ"ל ונהי דבזה לא קים לן כתירוץ רב זה דהא פסקינן בסי' שס"ג דאין לחי מועיל לחצי מבוי אלא כשלא הכשירו כולה מ"מ מדברי שניהם נלמד דאף עיר של רבים אין מערבין לחצאין (וזה דלא כמשמעות הרמב"ם שהוא לשון הש"ע סעיף ד') ולהרב מאיברא אף רש"י מודה בזה והנה שוב בתר הכי כתב הריטב"א ועם דברי רבינו ר"ל הרמב"ן ז"ל עולה תירוץ למה שהקשו רבים עיר של רבים שעושין לה שיור והוא בא להתיר בעיר של רבים וזה איך אפשר אדרבה היה לו לאסור מפני שרגל מצויה בעיר ולא מצי מסלקו ליה מהכא והתירוץ בזה עולה מדברי רבינו ז"ל שלא אמרו שיאסור אלא מי שיכול לערב ולא עירב אבל אלו כיון שהם בעיר של רבים שאמרו חכמים שלא יערבו עליהם שאין לך אוסר על

חבירו מפני שלא עירב אלא כשיכול לערב עמו ולא עירב כדכתיבנא לעיל ודברים אלו יש לתמוה דא"כ לחצאין נמי יהא שרי ומ"ש לחצאין מאנשי השיור דנמי מערבין בפני עצמן אמנם באמת תירוצו על קושי' הרבים במח"כ אינם דברים של טעם כי מה ענין מי שאינו יוכל להשתתף מחמת חיסרון מחיצות למי שמוכשר אלו כמו אלו אלא מפני שאמרו חכמים דאין מערבין את כולה וצריך שיור. הא הכל קשיא מה תיקנו חכמים במידי דתקנה קלקלה:

אמנם באמת קושי' הרבים מעיקרא ליתא שהרי מבואר בהמ"א בשם הראב"ד דלחצאין אין דקה מועלת ובודאי שהכי מבואר בהגמרא שהרי אמרו ואין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי ומבוי מבוי הא אינו אלא ע"י דקה ש"מ דלחצאין לא מועיל דקה ומטעם הראב"ד שאין דקה מועלת במקום דריסת הרבים ור"ל דדקה לא מהני אלא לפני פתח חצר או מבוי שלפנים מן הדקה אין רבים דורסים משא"כ לחצאין דבין למ"ד לאורכה ובין למ"ד אף לרחבה מטעם סברתן הדקה תעמוד במקום דריסת הרבים ולכן אינה מועלת (ומה שהמ"א הוסיף לבאר ודוקא בשר"ה עוברת בתוכה כמ"ש סעיף ו' וכן משמע בגמרא וטור א"י לפרש דמה בכך דהסוגיא נאמרה על ר"ה עוברת בתוכה הא כבר נכשר הר"ה ע"י תיקוני' לר"י כדאית ליה ולרבנן כדאית להו ומ"ש אם הוא ר"ה של י"ו אמה או פחות שהוא רשות כרמלית א"ו אין בכך כלום אלא פשוט כדכתב הראב"ד וכנ"ל) וא"כ שאין דקה מועלת מכ"ש דפסין וצ"פ לא מהני בלחצאין וכדכתבו תוס' משום הכי בד"ה אבל שבחנם פי' רש"י דבר"ה אין רמז מחיצה משום דאפילו רמז מחיצות לא מהני כלל ללישנא בתרא זה וזה לשטת הריטב"א והרב מאיברא אף בעיר של רבים נמי לא אבל השיור הא מבואר בהטור דעושין לו פסין או א"פ והיינו מפני שעושין זה לפני חצר המשוייר שלא יהא פרוץ במילואו ומהני כמו שמהני שם בפשיטות בדקה:

ודע למי שמ"ש הרמ"א סוף הסעיף וצריך שיעשו ביניהם שני פסין וכו' זה לא קאי על סוף הסעיף ואם רצו לערב מבוי מבוי שבזה באמת בלחי וקורה די ועיין מ"א וח"ש אלא קאי על דין השיור שבזה מבואר בהטור כדכתב הרמ"א אמנם הטור גופיה אינו מדבר אם השיור הוא מבוי שלזה נמי די להמבוי בלחי או קורה אלא איירי אם השיור הוא חצר ומשמיענו דלא תימא אחרי שכל העיר מוכשרת במחיצות שוב רשאה לשתף בפני עצמה ולטלטל בגוה קמ"ל שמ"מ צריך תיקוני חצר כדי שלא יהא נפרץ למקום האסור לה מחמת השתוף שאינו אחד וכן הוא בהריטב"א לפירושו המתני' דז"ל ועיר של רבים שעושין לה שיור במקום אחד צריך לעשות (לו) צ"ל לחי] בראש המבוי כדי שלא יהא פרוץ וכו' ולמה דקי"ל כר"י דאפילו אחד בחצר אחת צריך ג"כ שלא תהא החצר

פרוצה (לר"ה) ל"ד אלא כלומר למקום האסור לו וכל שהוא כן אע"פ שאותן שנשתיירו רגלם מצוי בכל העיר ולא מסתלק לו מינה והם לגבי דידה כאחד מבני המבוי אעפ"כ אין אוסרין עליהם כי השיור הזה שעשו חשוב כאילו נסתלקו משם וכאחד מבני מבוי שעשה דקה על פתחו שאינו אוסר על בני מבוי כדאיתא בש"ס עכ"ל ועם דברים אלו א"י באמת מה חש לעיל כלל לקושי' הרבים ודוק:

**סעיף ג**

הבתים וכו' ואפילו הוא בית הבקר. בהריטב"א מבואר שאפילו מבתים שאינם תוך העיר אלא תוך עיבורה של עיר נמי עבדינן שיור וא"כ מה שהניח המ"א בצ"ע סק"ב לק"מ כי סמכינן על תשוב' הר"ן שמביא סק"ג שאף בתי גוים חשובים שיור וכן בדין דמה"ת יגרע מבית התבן וזה תמיד וכ"כ הא"ר ודלא כמ"א שסמכינן על פרש"י ז"ל שכבר מבואר בריטב"א בסוגיא זו שרוב הגאונים ואף ר"ת הסכימו דלא כפרש"י ובפרט לשון הריטב"א הכי הוא ומכ"ש שאין הישראלים דרים בתוכה בכולה אלא במקצתה כי אע"פ שדרים בפני עצמן אין שתופם אלא שתוף מבוי בעלמא ואין צריך שיור אמנם מ"ש הריטב"א תו שם לפירושו ומפני זה בכל מדינת הארץ הזאת אפילו ישראלים היו דרים בכולה מערבין את כולה בלא שיור שאין רה"ר רחבה י"ו אמה בשום מקום הוא דבר תימא כי עינינו רואים להיפוך רוב הרחובות רחבים י"ו אמה ותו דזה להדיא דלא כרש"י שהרי פיר' המתני' וכגון שאין בה רה"ר גמורה ומ"מ תנן היתה של רבים אין מערבין את כולה וצ"ע:

**סעיף ה**

בד"א וכו' עיין בב"י כתב על דברים אלו אבל מדברי רש"י שם בהא דת"ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ור"ה עוברת בתוכה נראה שאפילו כשאין להם חומה עסקינן ור"ל מדפי' שם לחי מכאן ומכאן לרב אשי ר"ה ובעיירות שאין להם חומה עסקינן ובעניותי א"י לכוון מה כוונתו אם ר"ל מדפי' הברייתא בעיירות שאין להם חומה נמצא הרי עתה שבא להכשירה ומ"מ קתני ואין מערבין אותה לחצאין ואמאי הרי עיר כזו יכולין להכשיר חציה ולערבה כדכתב הה"מ אלא הוכיח דרש"י ז"ל סובר דכל שבידם להכשיר כולה ולערבה כולה חייבים בכך ואין הרשות בידם תמה אני דא"כ מי איכא למ"ד דברייתא זו איירי בעיר מוקפת דא"כ מה ענין לתיקון דר"י בלחי או קורה ופשיטא דכ"ע מוכרחים להודות בזה דהברייתא איירי בעיר פרוצה וא"כ לכ"ע תקשי א"ו הם מפרשים תחילה פירש הברייתא תיקון המחיצות ושוב כתבה שאם הכשירה הכי הראשי ר"ה אז ואין מערבין אותה לחצאין וא"כ אף מרש"י איני רואה ראיה דפליג בזה ואי דנימא דכוונת הב"י במ"ש אבל וכו' שאפילו כשאין להם חומה עסקינן ר"ל מדפירש בהברייתא ובעיירות כו' נשמע מיניה דלאו דוקא בעיר מוקפת חומה עם דלתות שהוא רה"י ומערבין

את כולה אלא ה"ה באין מוקפת ואין ר"ה של י"ו אמה עוברת תוכה נמי מערבין את כולה: והאמת פשט לשונו בהמתני' משמע הכי שכתב עיר של יחיד וכו' מערבין את כולה כבתחילה ואין מבואותיה צריכין תיקון וכגון שאין בה ר"ה של י"ו אמה ואם יש בה בגמרא מפרש חקנתא והיינו מה דקאמר בהברייתא וזה לא שייך אלא בעיר אין חומה וכנ"ל ש"מ דאף המתני' מפרש בעיר אין חומה ומ"מ כתב דהיכי שאין ר"ה עוברת תוכה הרי הוא כחצר אחת ואין מבואותיה צריכים שום תיקון:

**אבל** יש לתמוה על זה הפלא ופלא שאיך ס"ד עיר פרזי אין חומה יהיו כל מבואותיה מוכשרים בלי שום תיקון ויהיו כחצר אחת. במה נעשתה חצר שהיא מוכשר בד' מחיצותיה ועיר זו כל מבואותיה המפולשות המה מפולש לכרמלית שהרי כל המקומות שחוץ למבואות לכל הפחות הם כרמלית והעקומות נמי דינן כמפולשות וצריכים צ"פ מכאן ולחי או קורה מכאן ואפילו המבואות סתומות שבתוכה בצד פתחה צריכה לחי או קורה וגדולה מזה מבואר בהריב"ש סי' ת"ה שאפילו עיר מוקפת כל שנפרצה החומה בפירצה האוסרה שוב כל מבואותיה המפולשות והעקומות בפילוש צריכים צ"פ מכאן ולחי או קורה מכאן ואף דאירי שם בעיר שאין בה ר"ה ולא מבואות המפולשים לר"ה ע"ש ודוק והנאמר בתשוב' מור"ם לובלין סוף סי' מ"ט הוא ט"ס ובמקום מלת שהוא צ"ל שאין] והאמת שראיתי בתשוב' מהר"י טראני חלק א' סי' צ"ד הבין כונת רש"י על דרך זה אבל במח"כ אף כי חכם גדול הוא בתשוב' זו רוב דבריו מגומגמין לא נהירן ולא ברירן תחילה כתב הילכך תיקונה כאותה ששנינן בפרק כיצד מעברין עיר של יחיד וכו' מוערבין את כולה וכו' ומדברי רש"י שם ובהברייתא מוכח דמירי בסתם עיירות שאינם מוקפות אלא שפרוצים לשדה ומייתי עלה דברי הרא"ש והגה"מ. והבין מדבריהם שמה שהכשירו לערב מבואות ע"י פסין או צ"פ היינו שזה יעלה להיכשר מחיצות ולהכי נתקשה שהרי במבואות המפולשים צריך דוקא צ"פ ופסין לא מהני דאל"ה קנה על גביהן למה לי ולהכי מסיק שהגדולים לא הכשירו אלא במבוי סתום ולא במפולש וכל דבריו ליתניהו בזה אלא שהם איירי בעיר שהכשירו במחיצות דהיינו הראשי ר"ה כהלכתא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה באופן שכל מבואותיהם לא היו צריכים לתיקון כלל עיין בהג"מ ורא"ש וטור וש"ע הכא תמצא כדברי ואזי פשיטא כיון דהפסין אינם באים להכשיר המחיצות אלא לחלק הדיורין אף אם המבוי מפולשת רשאין להשתתף במבוי זו בפני עצמה ע"י ב' פסין לכל צד (ולשיטתם שפסקו כלישנא בתרא דר"פ עיין ודוק) באופן שלדינה בזה יפה כיון דעיר שאינה מוכשרת בראשי פילושיה כל המבואות המפולשת שבתוכה שפתוחים לכרמלית צריכים דוקא צ"פ מחד צד:

**תו** כתב שם ומיהו דוקא במבוי בפנה עצמה אמרו כן אבל בעיר אחת שבאו להכשיר את כולה או להכשיר בה מקצת לא דנו בה דין מבוי מפולש ולא מבוי עקום שהרי כל המבואות שבעיר אין צריכים תיקון. ותימא מה יענה להההוא מבוי עקום דהוי בנהרדעי דף ו' ע"ב) כמו שכתב רש"י ז"ל ופשיטא דאית בה כמה מבואות מפולשות או עקומות שדינם כמפולש וכו' א"כ למה לא צריך תיקון למבואות העיר וכו'. אלא כך נראה עיקרו של דבר שהכשרה של עיר אינה כדין מבוי אלא כולה כחצר אחת הוא כדאמרינן בפרק המוצא תפלין גבי ירושלים וכו' השתא דדלתותיה ננעלות דינה ככרמלית וכתב רש"י שהרי היא כולה כחצר של רבים שלא עירבו וה"ה בעיר שיש לה מחיצה או שיש לה אגר גבוה י' (וא"י מה בין מחיצה או חגר גבוה י' לחומה ובזה סותר דבריו הראשונים דמשמעותו שבא לפרש לרש"י בעיר פרזי כסתם עיירות שאינם מוקפות חומה אלא שפרוצים לשדה) אף על פי שאין בה דלתות שלא הצריכו דלתות אלא להכשיר רשות הרבים וכן מוכח שם מדברי רש"י ז"ל וכיצד מערבין גבי עיר של יחיד ונעשה של רבים כתב רש"י בלשון זה ואין מבואותיה צריכים תיקון שהרי היא כחצר אחד אף על פי שהוא מפרשה בעיר אינה מוקפת חומה ואי אפשר כלל לעמוד על דבריו שאם רש"י ז"ל נמי איירי בעיר מוקפות גדר או אגר מ"ש הוא או חומה ואם הכונה בלא דלתות זה היה אפשר לפרש אף בחומה בלא דלתות:

**שוב** כתב משיירא שחנתה ונראה כאילו צ"ל תו ראיה משיירא והוא ראיה כאוכלא לדנא ולבסוף מסיק ובאמת דלא נוכל כלל לומר שיהא ניתר מבוי מפולש כהך (ר"ל בב' פסין וזה אמת) אבל כשאנו באין להכשיר עיר אחת שהיא נדונית כחצר אחת ואין מבואותיה צריכין תיקון מסתביר לדינא בכל ענינים כחצר שהכשירה בפסין וכמו שהעיד הוא ז"ל שהיו עושים בשאלונקי ולא שאני לן בין מוקפות חומה לשאינה מוקפות חומה כדכתיבנא ולענ"ד כל דבריו בזה תמוהים ומופלאים ובודאי עיר אין מוקפות צריכים תיקוניה כמבואר לעיל צ"פ מכאן ולחי או קורה מכאן היכי שאפי' אינה מפולשת אלא לכרמלית כמבואר סי' שס"ד ובהריב"ש הנ"ל ולאחר כל זה א"י טורח פלפול זה למה היה לו אחרי שמסיק שם על מקומו שהים הוי שפיר מחיצה מזה נראה שהיתה עכ"פ מוקפת בגדר או אגר רק מצד אחד היה הים חומתה ומסיק נמי לשכור רשות הגוים א"כ הא אדרבה מוכרחים לערב כולה יחד ע"י שכירות רשות גוים כמבואר נמי בריב"ש הנ"ל בלשון זה וא"כ בעירכם זו אם היתה ניתרת כולם בהיקף חומתה הייתם צריכים לערב כולה יחד ולשכור רשות הגוים כולה הכלל כי לא עמדתי על דעתו הרמה בכל דברי תשו' זו:

**ואולם** דברי רש"י ז"ל באמת צריכים ביאור בהמתני' פי' עיר של יחיד מערבין את כולה כבתחילה ואין מבואותיה צריכים תיקון שהרי היא כחצר אחת וכגון שאין בה ר"ה גמורה של י"ו אמה ואם יש בה בגמרא מפרש תקנתא ובהברייתא מפורש התקנה איירי בלא חומה וא"כ אף המתני' בהכי איירי בלא חומה ומה זה א"כ שכתב שאם אין ר"ה של י"ו אמה עוברת שאין מבואותיה צריכים תיקון וכנ"ל שזה אי אפשר וגם מה זה תו שכתב בפי' הברייתא ובשל הרבים והרי היא של רבים לא שרי רבנן להא תקנתא כלומר דיועיל לחי מכאן ומכאן לראשי רה"ר והמבואות בלי תיקון אלא המבואות בפ"ע צריכים תיקון ומסיים אבל בעיר של יחיד מוכחא מילתא ולהכי די בתיקון לחי לראשי ר"ה והמבואות פטורים. מזה נשמע נמי דהא כל שאין ר"ה של י"ו אמה עוברת אף תיקון זה של ראשי רה"ר לא צריך וכן בדף ס' בד"ה פירי דבי תורא פי' ע"ד זה ע"ש וכל זה תימא בעיני לכן לענ"ד הכי פירושו בהמתני' פי' דעיר של יחיד וכו' מערבין את כולה כבתחילה ר"ל הלשון מערבין כולל כל הכשר העיר (כדאיתא שבת דף ה' ומבואות שאינן מפולשין ערבו מותרים ובודאי שצריכים לחי או קורה וכן רבנן דפליגי על ר' יודא אמרי אין מערבין ר"ה בכך) הן לענין מחיצותיה והן לענין שיתופה ומערבין את כולה דהיינו ע"י צ"פ בחד צד מוצאי העיר ובלחי או קורה מצד השני ושוב כל ראשי מבואותיה אין צריכים תיקון בפני עצמם משום דהוי כל העיר כחצר אחד אינו מעורב ולא חסר לה אלא השתוף יחד וכתב וכגון שאין בה ר"ה גמורה של י"ו אמה ואם יש בה בגמרא מפרש תקנתא. אין ר"ל הברייתא אלא ר"ל מה שבגמ' מבואר דלרבנן דפליגי על ר"י צריך דלתות תחילה להכשיר רה"ר שבתוכו ועשיות דלתות בודאי אינו נכלל בשם מערבין ובין בזה שאין ר"ה בתוכה שנתקנת ע"י צ"פ ולחי או קורה ובין בזה שנתקן הראשי ר"ה ע"י דלתות שוב הוי כל העיר כחצר אחת כמו מוקפות חומה דמ"ש וכן מבואר בהריטב"א בשם הרמב"ן שכתב דהתם שמכיון שהכשירו כל הר"ה ועשאוהו כחצר שאינו מעורב בשנתנו בשני ראשיו ההכשר הצריך לר"י או לרבנן אף כל העיר נכשר בכך ונעשה החצר אחד שאינו מעורב וה"ה לרבנן במפולשת לכרמלית דהיינו בצ"פ ולחי וכן מבואר בהריב"ש הנ"ל עיין וק"ל ושוב פי' הברייתא שנשנית לר"י דאף שר"ה עובר תוכה מערבין אותה כולה ע"י לחי מכאן ומכאן ותו אין צריכים המבואות שום תיקון ובודאי צריך לפרש ובעיירות שאין להם חומה עסקינן דאל"ה תיקון דלתיים למה לי:

**וכתב** תו ובשל הרבים והרי הוא של רבים לא שרי רבנן להא תקנתא דהיינו לעירובה כולה כחדא וע"י שתוף חד דכל מבואותיה המפולשים הוי כר"ה ובעי תקנתא מדרבנן כלומר דשל רבים והיא של רבים אין מערבין את כולה אלא מבוי מבוי בפני עצמו ואז

צריך לכל מבוי לחי או קורה בפני עצמו משום דמחלפי בר"ה כמבואר בהריטב"א אלא א"כ עשו לה שיור כדאיתא במתני' דאז חזר ושרי לעירובה כולה ע"י תיקון ראשי מוצאי העיר ולהכי אף בשל רבים והרי היא של יחיד נמי דינא הכי משום מה דפי' במתני' הואיל ותחילתה של הרבים דדילמא הדרה ומתעבדה של רבים ועל דרך זה נמי פירש בדף ס' ובכל שכונה היו מבואות הרבה ומערבין יחד ולא היו מתקנים להם לחיים אלא לראשי השכונה היו עושים תיקונים לתקן הר"ה שבנתיים ולא היו מתקנים להמבואות לחיים משום וכו' וכל חד וחד היה שיור לחבריה דאי לא הוי שיור היכי מצי לערובי מבואות הרבה בכל שכונה יחד בכל עיר של רבים ונעשית של יחיד הא אין מערבין את כולה תנן ולהכי כל חד באנפי נפשא בעי עירובא ר"ל כל מבוי ומבוי דאין מערבין כולה אלא דוקא מבוי מבוי אם לא בעשוי שיור (וזה דלא כמהרש"א) ובעי לחי וקורה בכל עיירות של הרבים משא"כ אילו היתה של יחיד מתחילה שפיר היה יכול לערב את כולה וזה לדרכו שבעיר של רבים עיקר מצותה לערבה מבוי מבוי ודוקא בשל יחיד כיון דהורגלו הוא דאוסרין בלא דקה ולא בשל רבים כדאיתא בהרא"ש עיין ודו"ק וא"כ שזה לענ"ד פירש"י ז"ל א"י לפרש דברי הב"י כי איני רואה שום פלוגתא בין רש"י והה"מ וצ"ע:

**סעיף ו**

זה שאמרנו וכו' במח"כ סעיף זה הוא שלא בדיוק כי אותן הדברים נובעים מן הגהות מיימון בשם מהר"מ ואף דשם נאמרים אף במבוי מפולשת לחצאין היינו משום דאזיל לשיטתיה שפוסק כלישנא קמא דר"פ משא"כ הב"י שמבאר ליפסק כהרי"ף ורמב"ם כלישנא בתרא דאף לרחבה אין מערבין לחצאין וזה מבואר בריטב"א וטור דהיינו אפילו ע"י צ"פ באמצע דאילו בלא צ"פ ליכא למ"ד בהריטב"א מטעם שהוא פרוץ במילואו למקום האסור וע"כ הלישנא בתרא אוסר אפילו ע"י צ"פ ואפילו דקה לא מהני אליביה וא"כ מה זה שכתב ומערבין לחצאין וע"כ אך כונתו למבוי מבוי בפני עצמו קורא לחצאין וא"כ לא הוי ליה למיעבד מזה סעיף בפ"ע אלא בסוף סעיף ד' במקום שכתב שמבוי מבוי בפ"ע יוכל לערב ע"י דקה היה לו לכתוב וה"ה ע"י פסין או צ"פ:

**ודע** דכל היתר זה נפיק מפומיה דמהר"ש ז"ל כמבואר בהג"מ פ"ה מה"ע ואחריו החזיק הרא"ש ומרדכי אמנם בהרי"ף ורמב"ם אינו ובהריב"ש סי' ת"ה אדרבה איתא בלשון זה ונראה דאפילו צ"פ אינו מונע הרבים מלאסור שהרי חצירות הפתוחים למבוי בפתח גמור אוסרים המבוי כשלא עירבו עמו אלא דקה דוקא בעינן וכ"ש דלת עכ"ל אלא שהב"י ז"ל, בסי' שס"ג הביאו וכתב עליו ולענין הלכה פשיטא דלא דחינן כל הנך רבוותא מקמיה והראיה שהביא מחצירות אין ענין לכאן דא"כ אם היו לחצירות ההם דלתות

לא היו אוסרים על המבוי והא ליתא דודאי אוסרים הם משום דהתם טעמא אחרינא הוא דהיינו מפני שיש להן דריסת רגל על המבוי אבל חיצוני' אין להם דריסת רגל על הפנימים בצ"פ או פסין די עכ"ל וזה שפיר עולה לדין דהתם דאיירי בחילוק חצי מבוי הסתום אבל הכא דכל המבואות פתוחים לר"ה העובר ביניהם הרי הן ממש כחצירות הפתוחים למבוי כן הכא המבואות פתוחים לר"ה וכמו שיש להחצירות דריסת הרגל על המבואות כן יש דריסת הרגל להמבואות על ר"ה וכאשר באמת הסוגיא נ"ט ע"כ מדמה אותם ומסיק כגון דעביד דקה וכי הא דאמר רב אידי וכו' אחד מבני מבוי שעשה דקה לפתחו אינו אוסר על בני מבוי בודאי דבר קשה שלחצר לא יועיל אף דלתות זולת דקה ולמבוי יועיל פסין וצ"פ הגם שחתני החריף מהו' יודא שי' בהיותו פה רצה לדחוק לומר דוקא חצר שבל"ז רגיל בצ"פ ודלת לא חשוב גלוי דעת לאסתלוקי זולת בדבר חדש כמו דקה משא"כ מבוי דלא רגילה במידי כל מה דעביד לאסתלוקי בתיקוני חצר י"ל דמועיל מ"מ צ"ע:

**ואולם** כעת נראה לי דהכי אזלה סברת המהר"מ דאינו דומה כלל לחצר הפתוח למבוי ולא נשתתף עמה דשם האיסור כדמבואר ריש סי' שפ"ו משום דהוי כמטלטל מרה"י לר"ה. ולהכי שם נמי אינו אוסר אלא המבוי אבל החצר לעצמו הא שרי שפיר דאינו מועיל אפילו דלתות דמ"מ חשובים כל החצירות כמוציא מרה"י לר"ה אם לא דעביד זה שלא נשתתף דקה שמורה ביחוד שמסלק עצמו כולו מן המבוי משא"כ הכא שאנו באין לאסור אף המבוי גופה שתיאסר אף לעצמה ע"כ אין הטעם מילתא דרה"י ור"ה דא"כ תשתרי המבוי לעצמה (ותו מדוע לא נאמר גבי בית שלא עירב שלא יאסר משום דהוו רגל המותר במקומו וכן בחצר אחד שעירב או שדר בו יחיד נימא אף דלא נשתתף במבוי לא יאסור משום דהוי רגל המותר במקומו כמו דאמרינן בשתי חצירות זה לפנים מזה ועירבה כ"א לעצמה א"ו דאין דומה כלל] א"ו מבוי אינה נראית כלל כרה"י אלא עיקר הטעם כדכתב הרב מאיברא הנ"ל מפני שהורגלו כולה וכו' ע"ש הרי עיקר הקושי' מבוי מבוי נמי אינה אלא מפני שהיא של עיר יחידה והורגלו זה בזה חזרה כל העיר כחצר אריכתא ואין דין תורת לחי בחצר משא"כ פסין או צ"פ שאף לחלוקת חצר מועיל ה"ה דמהני הכא ומה שהסוגי' משני בדקה ע"כ ל"ד ולדעתו מדויק נמי מרש"י ז"ל שלא כתב אלא ואפילו איכא לחי וקורה לא מהני מבואר הא צ"פ או פסין מהני:

**והנה** ראיתי בסי' שס"ג סעיף ל"א בחיבור דא"ע משיג על הטור וש"ע שפסקו דאם חלקו המבוי בפסין וצ"פ כל חלק יוכל לערב בפ"ע בדברים בעלמא ומסיק ליפסק דלא כותייהו או להגיה בהטור ויסודו על דקדוקי תוהו וסברות בהו לכן מוכרח אני לבאר

שאין בדבריו ממשי הנה כתב שהפוסקים בשם מהר"מ לא התירו אלא במבוי סתום שאז כשחלקו בפסין או צ"פ אין אוסרים החיצונים על הפנימים אבל הפנימים אוסרים על החיצונים ע"פ סברת תוס' ליישב קושייתם שבדף נ"ט דשאני חצר דעיקר תשמיש החצר החיצון לבני חיצונה לכן הוי בני פנימה שלא במקומה בחצר החיצון משא"כ מבוי דשייך לתשמיש כל בני מבוי יחד ודאי אסרי פנימית על החיצון והם דברים תמוהים בעיני הרי מעתיק בשם הפוסקים אפילו חצר אחד אם רוצים לחלקו באמציעיתו בב' פסין ויערבו אלו לעצמן ואלו לעצמן ואטו בחצר אחד שייך כלל סברת תוס' וכי משום שחלקוהו בפסין מפני העירוב עיקר התשמיש לחלק החיצון כמו ששייך סברתם בשתי חצירות ממש ואם הוא שייך בחלוקת חצר אחד יותר שייך נמי בחלוקת מבוי וכיון דמדמה נמי המהר"מ חלוקת מבוי לחלוקת חצר פשיטא כמו בחצר מערבים אלו ואלו ה"ה במבוי ותו הא בעצמו כותב דלא שייכים דבריו אלא במבוי סתום ולא במפולשת כדכתב דהא הריב"ש איירי שם בתשובתו דיש לבני מבואות דריסת הרגל זה ע"ז שהמבואות מפולשת מעבר לעבר:

**והנה** אעתיק לפניך לשון המהר"מ ז"ל בעינו כדמועתק בהגהות מיימון אחרי שמעתיק הסוגיא דעיר של יחיד אין מערבין לחצאין ואף לא מבוי מבוי אלא ע"י דקה כתב תמהתי מקדם על מה שראיתי ביש מקומות בעיר של יחיד שמערבין מבוי מבוי בפני עצמו אע"ג דהנך לא עביד דקה וגם ראיתי מחלקים חצי מבוי שהישראלים הדרים באותו מבוי חוץ לתיקון המבוי עביד דקה וכו' עד ונ"ל דמותר לחלק אפילו מבוי אחד ולערבו לחצאין ובלבד שיתקן לו ב' לחיים או צ"פ דבהכי חשוב כסתום ומובדל מן הדיורין שחוצה להן (ר"ל הגוים) שהרי אפילו חצר אם רוצים לחלקו באמציעותו בפסין יכולים לחלקו ויערבו אלו לעצמן ואלו לעצמן כיון דאין בין פס לפס יתר מי' וכו' וה"נ יכולים לעשות במבוי דהשתא לא אסרי הדיורין שחוץ לתיקון עליהם (ר"ל נמי הגוים ובזה מיושב דקדוקיו) הרי לך ברור שמשוה המבוי לחלוקת חצר באמצע כמו שחצר יכולים לערב כ"א בפ"ע ה"ה במבוי וגם תראה דלא איירי כלל במבוי סתום שהרי מה שראה שמערבין חצי מבוי הישראלים לא היו במבוי סתום כידוע שבמדינות שמהר"מ היה שרוי בתוכם אין מדרכם אלא במפולשת ותו אי בסתום הרי מ"ש שראה שהישראלים הדרים באותו מבוי חוץ לתיקון המבוי לא עביד דקה הא במבוי סתום אין הלשון סובל אלא שהישראלים היו בחלק החיצון חוץ להתיקון והגוים בחלק הפנימי ומה השייכות בזה להיתר דידיה שהפנימים הגוים מותרין והישראלים החיצונים אסורים לכן לע"ד הברור שאיירי במפולשת ומתיר לאלו ולאלו אם בשני החלקים ישראליים לערב כ"א

לעצמו (כפסק הש"ע והיינו דאזיל לשיטתו שפוסק כלישנא קמא דר"פ ועיין סי' שס"ג סעיף ל"א ודו"ק) ואי משום מה דקשיא ליה לסברת תוס' זה היה לו להקשות על גוף דברי המהר"מ דפשיטא ליה דחצר יכולים לחלוק באמצע היה לו להקשות הא בזה לא שייך דעיקר התשמיש לבני חיצונה כמו דשייך בשתי חצירות ממש אבל האמת סברת תוס' אין מוכרח כלל וקושייתם מתורץ בפשוט בהריטב"א דהוא ממש כלשון רש"י דז"ל וסבר רב פפא דלארכה אין מערבין לחצאין דכיון דכולהו בפתח אחד וכלהו דרסי בר"ה כחדא הרי הם מתחברים שם כי ר"ה מחברם כאילו דרים במבוי אחד ואסרי אהדדי וליכא למימר הכא טעמא דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה שהרי כל העיר הוא מקום לכולם וכולם כבני מבוי אחד (ומה תו יש מקו' לקושי' תוס' דיערבו מבוי ומבוי שבחצר אחד וימחלו הר"ה להצד שכנגדם אחרי שע"י דריסת הרגל חשובים כבני מבוי אחד) אלא כשנחלקים לרוחב העיר ואלו נכנסין ויוצאין בפתח שבדרום והאחרים נכנסין ויוצאין בפתח שבצפון הרי אין לאלו על אלו כלום וכאילו כל אחד דורס בר"ה שלו ואינם אוסרים זע"ז והוי כשתי חצירות או כב' מבואות שערבו אלו לעצמן ואלו לעצמן כי אע"פ שפתוחים זה על זה הרי אלו מותרין דהוי להו רגל המותרת במקומה שאינה אוסרת שלא במקומה עכ"ל. וסברת הריטב"א הוא דתפסו הפוסקים לעיקר ולהכי פשיטא להו לחלוק החצר באמצעיתו וה"ה למבוי ודו"ק ודע שאע"פ שכתב הריטב"א דכשנחלקים לרוחב העיר ואלו נכנסים ויוצאים כו' לא תימא שהוא דוקא דאין בני עבר הלז רשאים לילך אף בלא תשמיש רק בפתח שבצדם דז"א שהרי כותב דהוי כשתי חצירות ובשתי חצירות גופי' הרי כותב אפילו ללישנא בתרא דרשאים לדרוס בלא תשמיש על החיצון וכן כתב לעיל בפי' גבי השיור ע"ש אלא דר"ל אחרי שיש להם פתח בפני עצמם ויוכלים ליכנס וליצא בפתח שבצדו בתשמישם שוב הרי הם כמפורדין וק"ל:

**והנה** איתא בב"י סוף סימן זה כתוב בתשו' שבסוף חזה התנופה מבואות היהודים המפולשים ופתוחים זה לזה ומתוקנין כהלכתן מדין מבוי עקום מותר לטלטל בכל המבואות כשישתתפו יחד הבתים והחצירות כדין שיתופי מבואות ואין צריך לעשות דקה לפני ביתו של מי שלא עירב להפרידו מן האחרים כדי שלא יאסור עליהם שאין זה דומה לעיר של יחיד ונעשית של רבים וע"כ שר"ל שאין זה דומה מפני דאזיל בשטת הרמב"ם ודעמי' שאין נקרא עיר של יחיד אלא קנין יחיד אבל סתמא הוי עיר של רבים. ר"ל קנין רבים שאז הוא מותר אפילו מבוי רק שיהא לה לחי או קורה ומכ"ש בית שיש לו פתח ודלתות ננעלות שאינו מזיק. ואין זה דומה לבית בחצר שלא עירב עמהם שאוסר דהתם הבית עומד תוך מחיצות החצר ומפני חלקו שלא עירב חשובים כל הבתים שבתוך

החצר כמוציא מרה"י לרשות המשותף אבל הכא ע"כ דאיירי שבית זה שלא עירב היה עומד חוץ לתיקוני המבואות וא"כ באמת לענ"ד אפילו היתה עיר של יחיד א"י מה יזיק בית שלא עירב למה דקי"ל כהוראת מהר"מ דאפילו למבוי מועיל פסין או צ"פ ואפילו מפולשת מכ"ש שאינו מזיק בית שיש לו צ"פ ודלתות ננעלות וכנ"ל:

**תו** כתב וכן אין היהודים הדרים חוץ למגרש היהודים אוסרים על היהודים שבמגרש שנתקן כהלכה כי אין כל העיר חשובה כחצר אחד לאסור אלו על אלו ואע"פ שהכל תחת היקף חומה אחת סברה עכ"ל ור"ל לדעתי כיון שהמגרש יש לו היקף מחיצות לעצמו מה בכך שעומד תוך היקף חומת העיר לא גרע מחצר שנחלק בצ"פ דאילו מערבין לעצמן ואלו לעצמן ולו יהא שיש לבעלי המגרש דריסת הרגל על הדרים חוץ למגרש בודאי כשרוצין לצאת חוץ לעיר הוי כב' חצירות זה לפנים מזה ועירבה הפנימית ולא עירבה החיצונה אסורה ולדעתי אילו היו הדרים חוץ למגרש רוצים לערב בפני עצמם נמי היו מותרים אלו ואלו אלא שהדרים תוך המגרש היו אסורים בטלטול לחוץ למגרש וכן החוצים לתוך המגרש. אלא דלא איירי מזה אלא שחוץ למגרש לא היו מערבין בפ"ע ופשיטא שאינם מזיקים להדרים במגרש ומותרים תוך המגרש ולחוץ אסורים ודבריו הם פשוטים וברורים וא"י מה רצה הרמ"א ז"ל בהוספת דברים לדין זה בסי' שפ"ו סעיף ב' בהג"ה לכתוב הואיל ואין להם דריסת הרגל זע"ז והמ"א שם הוסיף לבאר דכופין וכו' (ועיין בזה לקמן) ע"ש כי בלי ספק אצלי שאנשי המגרש יש להם דריסת הרגל על כורחם על שחוץ למגרש לצאת מן העיר אלא הא לא איירי כלל מאותן שחוץ למגרש רק מן הדרים במגרש והם דברים פשוטים מאוד לענ"ד:

**סעיף ו**

הג"ה ואין להם דריסת הרגל זע"ז. לעיל סימן שפ"ו סק"ב פי' המ"א דברי הרמ"א וכתב פי' אע"פ שיש להם רשות לעבור דרך שם מ"מ הואיל שיש להם דרך אחר לצאת כופין אותו לעבור דרך שם כמ"ש סי' שצ"ב ס"ו וסי' שס"ד ס"ג. מזה נראה דהכא נמי מפורש דכופין שלא לצאת אלא בפתחו ולענ"ד כבר כתבתי לעיל שאף שלשון הריטב"א לפ"ר משמע הכי לשונו ל"ד וכן הטור שכתב אבל אם רוצים לחלוק לרחבה ששני בני העברים וכו' כיון שיכולים להסתלק אלו מאלו שלא יהא להם דרך אלו על אלו משמע לפ"ר הכי מ"מ מדלא כתב שכופין על מדת סדום משמע לי ברור כדכתבתי לעיל בלשון הריטב"א שהדריסת רגל בלא תשמיש אינו נאסר כלל אלא כיון שיכולים להסתלק מתשמיש שוב מותרים לערב כ"א לעצמו והדריסת הרגל אינו מזיק כלום כדכתב נמי הב"י בסי' שפ"א

על לשון הטור שכתב שלא תשמש ולא תעבור עליה שהוא ל"ד דליכא קפידא בדריסת הרגל אלא תיחד דשא מלהשתמש ה"ה הכא ועיין סימן שע"ח וסי' שס"ג:

**סעיף ז**

עיר של רבים ונתמעטה וכו' כן הוא נמי בטור שלפנינו ולפני הב"י ע"כ לא היה הגירסא בהטור וכתב אותן דברים סוף הסימן בשם ר"י ולפרש"י שרבים לא מקרי אלא בס' רבוא פשיטא שע"כ האיבעיא כעין חדשה מהו אינה אלא בהי' של רבים דהיינו ס' רבוא ונתמעטה אבל הש"ע שסותם כהרמב"ם קנין יחיד וקנין רבים א"י מה ענין לנתמעטה אפילו מעולם עיר של חמשים באם היא קנין רבים איכא למיבעי מה טיבה וצ"ע ותו מסתביר לי מדהרי"ף ורמב"ם השמיטו כל עיקר איבעי' זו שסוברים דע"כ לא מיבעי כעין חדשה מהו אלא לת"ק דס"ל דהשיור צריך להיות חמשים ובבציר מהכי לא חשוב מינכר לא חשוב מינכר לשיור שפיר דאיכא למיבעי כשכל העיר אך חמשים ואף אם נצריכה שיור אי אפשר למיהוי כשיעור המינכר ולכן ס"ל למ"ד באמת דא"צ שיור אבל לדידן שפסקינן כר"ש דאפילו בית תבן אחד חשוב מינכר לשיור וגם ר"ש אינו תופס כלל בדבריו מספר חמשים מה"ת לפלוגי בין עיר גדולה לשל חמשים או פחות והכל צריך לשיור בית אחד עכ"פ כ"ז שהיא קנין רבים מעולם ולהכי סתמו וצ"ע:

## סימן שצג

**סעיף ב**

ואפילו אם כבר קיבל עליו תוס' שבת הענין תמוה הכא סותם לדעה זו ראשונה משמע דהכי ס"ל ובסי' רס"א סעיף ד' סותם וכתב אחר עניית ברכו אפילו שעדיין יום הוא אין מערבין דהיינו הי"ח דהכא ולא הביא הדעה ראשונה דהכא כלל והנה הח"צ סי' י"א כתב על הי"ח ובעיני הדבר תמוה שיהא תוס' שבת שהוא מקבלו ברצונו ואינו אלא עשה בעלמא חמור מבין השמשות שהוא ספק איסור סקילה ולפ"ר רציתי לומר דאין כאן תימא כי בה"ש לגבי שבותים הוי ספק דדבריהם משא"כ בתוס' שבת שהוא ודאי דאורייתא ולגבי שבותים הוי ודאי דדבריהם ומה תו התימא אבל זה אינו דאי מטעם זה אמר רבי כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש מדהוי ספק בדרבנן א"כ קשה מה בכך שבה"ש הוא ספק מ"מ הא ודאי דאורייתא לענין עשה למסקנת רוב הפוסקים בב"י סי' רס"א דלא כהרמב"ם אלא דמדאורייתא חייב בעשה להוסיף מחול אל הקודש לכל הפחות שעה מועטת קודם בה"ש בשעה שהוא יום ודאי א"כ דחזינן דמ"מ לא גזרו על שבותים בה"ש אף דאיכא עשה ודאי וגם ספק כרת מכ"ש במה שמקבל מעצמו בעוד היום גדול דאינו אלא עשה גרידא דלא גזרו ויפה מתמיה וע"ש ואין להקשות א"כ האיך

אמר רבא שבת ל"ד והוא בש"ע הכא בהניח עירוב בה"ש דקונה משום דעירוב דרבנן ובה"ש ספיקא הוא וס"ד לקולא הא מ"מ תוספת שבת הוי ודאי די"ל קניות העירוב אינו תלוי אלא בעיקר שבת ולא בהתוס' וק"ל:

**סעיף ג**

עירב לשנים לאחד מבע"י ונאכל העירוב בה"ש. אין להקשות הא קיי"ל תחילת היום קונה עירוב כמבואר בטור סי' ת"ו דכיון דבה"ש ספק הוא אמרינן דשעה שנאבד כבר היה לילה דהיינו תחילת היום השבת וק"ל ואין להקשות לפ"ז אמאי דאיתא עירובין דף ל"ו תנן התם לגין וכו' אמר רבא זאת אומרת סוף היום קונה עירוב דאי ס"ד תחילת היום אמאי לא אמר כלום וכתב הריטב"א פי' דבשלמא אי אמרת סוף היום קונה עירוב לפיכך לא אמר כלום דסוף היום היינו דתחילת בה"ש ועד תחילת היום שהוא סוף בה"ש לא הוי חשיכה ולא נעשה תרומה ועדיין בסוף היום טבל הוא וכו' ולהנ"ל הא קשה כיון דבה"ש נמי ספק אם לא כולו מן הלילה הוא וא"כ מה בכך דסוף היום קונה דהיינו תחילת בה"ש הא שמא כולו לילה הוא ושפיר קנה עירוב דהא תחילת בה"ש לילה דהיינו מה שאמר לכשתחשך ונימא ס"ד לקולא דז"א לא מיבעי' לשטת תוס' דבעירובי תחומין לא אמרינן ס"ד לקולא אלא בדאית לי' חזקה דכשרות פשיטא דלק"מ די"ל דבעירובי תחומין איירי אלא אפילו להרמב"ם דס"ל דאפילו בע"ת נאמר כל דין זה דסעיף זה מ"מ לק"מ דהא כבר ביאר הה"מ דלהרמב"ם הטעם בעירב בתרומה ספק טמאה דאינו עירוב משום דהא עכ"פ מספק אינו ראוי לאכילה ושוב לא שייך ס"ד לקולא דהא מ"מ בעינן סעודה הראוי' מבע"י וכן הכא נהי דרבא בס"ד דלא בעינן סעודה ראוי' מבע"י אבל מ"מ הא ודאי דבשעת הקני' מוכרח להיות ראוי לאכול וכיון שזה הוא בספק טבל עד שתחשך הא כל בה"ש הוא בספק טבל ואינו ראוי לאכילה וכי אמרינן סוף היום קונה עירוב שפיר דלא אמר כלום ונהי דבה"ש אפשר כולו לילה הוא הא מ"מ משום ההוא אפשר אינו ראוי לאכילה עדיין וק"ל:

## סימן שצד

**סעיף א**

והוא שהי' לו חזקת כשרות עיין מ"א והוא באמת צ"ע על הטור וש"ע: ומה שמסיים המ"א ואפשר שספק הניח גרע טפי. אין פי' לדבריו דאטו הניח העירוב בה"ש לאו ספק הניח הוא שהרי משעה ראשונה הספק אם קנה אם לאו והכי מבואר בתוס' שבת דף ל"ד תוך ד"ה שניהם דהיכי שהניח בה"ש אין לו כלל שום חזקה ובזה יש לדחק ע"פ פי' התורת חיים על דברי תוס' עירובין ל"ה ע"ב ד"ה אמר ר' ירמי' שכתבו ואם נאמר

שחזקת אדם שלא עירב לא חשוב חזקה כתב וטעמא דמילתא משום דגבי עירוב לא מספקינן בי' בגופא דההוא גברא למימר העמידוהו על חזקתו אלא בערובו מספקינן וכו' ולדבריו י"ל הא תינח בהניח בה"ש דלא מספקינן בהגברא אלא בהזמן אבל בספק הונח דרך משל שנזכר בשבת ונסתפק לו אם הניח עירוב ע"ש דהספק בגופו אם עשה דבר שמחויב לעשות בזה י"ל אוקי גברא אחזקתי' דלא עביד ולכן אף בע"ח לא מהני ועכ"ז א"י פי' לריש לשון הש"ע והוא שיהי' לח"כ דהא הניח בה"ש ח"כ ודאי מעולם לא הי' לו וגם פי' הת"ח אינו מוכרח כי ע"ש הריטב"א והברור כי עדיין צ"ע.

## סימן שצה

ומהם לבתים. כתב המ"א אע"ג דהכא מיירי בשיתופי מבואות וכו'. א"י מה קשה לו דנהי דאיירי בדלא סמכו על השתוף אלא דעירבו החצירות קודם הא מ"מ עיקר הצרכת השיתוף אינו אלא בעבור כלים ששבתו בבית דאילו להשובתים בחצר ומבוי הא לא צריך כלום כמבואר סי' שע"ב ומדוע לא לימא ומהם לבתים. כלומר ומבתים להם דזה העיקר וק"ל:

## סימן שצז

### סעיף ג

כשם שאין אדם וכו' מסתימת הש"ע דלא מחלק דהולכי מדברות פטורים נשמע כדמפרש בהעור להחמיר בע"ת יותר מבעירובי חצירות ואף דבהריטב"א שם דף י"ז ע"ב מבואר דלדידן דקי"ל ע"ת דרבנן אף מע"ת פטורים ועיין פרישה כתב על לשון הטור והטעם שע"ח אינו אלא חומרא בעלמא כדאיתא שם ולכך לא רצה להחמיר על יושבי מדברות ומטעם זה התירו נמי לערב ע"ח בספק חשיכה לפי שחומרא בעלמא הוא ולא מיחזי כמתקן משא"כ בע"ת כדלעיל ס"ס רס"א אלא שקשה הא ע"ת אינו אלא מדרבנן עכ"ל והא"ר כתב לכן נ"ל דהולכי מדברת לאו בכלל מחנה וצ"ע עכ"ל ודבריו תמוהים שהרי הטור מחלק בין מה שפטור בע"ח דהיינו הולכי מדברות חייבים בע"ח ויהי' הולכי מדברות מחנה או שיירא ועיין ב"י סי' שס"ו) מ"מ הקושי' קושי' והנלענ"ד עיקר שבקצוריו כתב בלשון זה ובע" חייבין לפי הירושלמי תחומין מאלפים עד י"ב לר"ע דאורייתא ולרבנן דרבנן ומי"ב מיל ואילך לכ"ע דאורייתא עכ"ל ויראה לי דצ"ל דלפי הירושלמי וזה לטעם דחייבין דאילו הוא ענין בפ"ע ואך מעתיק דעת הירוש' שברא"ש מדוע לא מעתיק נמי דעת תלמודן שבהרא"ש וליכתב נמי ולפי תלמודן הכל דרבנן א"י כדהגתי והיינו על דרך מסקנת הרא"ש שכתב ומצי למימר דה"ק אבל ע"ת חייבים דתניא ר"ח לוקין על ע"ת ד"ת והיינו י"ב מיל שלוקין אף לדברי חכמים וכיון

דאיכא שום תחום דאורייתא חייבים במכות מרדות אפילו תחום דאלפים דליתי' אלא מדרבנן (כלומר ולהכי אף הולכי מדברות חייבים בו) וסובר הטור דאף שהרא"ש ז"ל מסיים ומיהו בגמרא דידן וכו' מ"מ לא להלכה מסיק דלא כהירושלמי אחרי שדברי ר"ח נמי מתפרשי' על דעת הירושלמי ולהכי חש לשיטת הירושלמי ופוסק כר"ח ומ"ש הטור ואינו אלא מדרבנן זה אך קאי על תחום דאלפים כמבואר בב"י ובעיקר המחלוקת דירושלמי עם תלמוד חושש לשטת הגאונים הפוסקים כהירושלמי הואיל דאביו ז"ל הכריע להלכה וק"ל ועיין ריש סי' ת"ד מה שכתבתי על הגליון ראי' מתלמודן לשטת הירושלמי די"ב מיל דאורייתא לכ"ע והוא מקושי' ר"ח לד"ה בדף נ"ה ע"ב:

**סעיף ה**

ואם מסרה לשני רועים עיין מ"א והר"ן דחק למה לא נאמר בזה בדרבנן יש ברירה ע"ש. ואולי יש לומר דוקא במידי דליכא אלא ספק באחד מב' אופנים הוא די"ל ברירה משא"כ הכא די"ל ג' אופנים הספק לזה או לזה ודילמא לשניהם ביחד לא שייך ברירה

**סעיף ט**

הרי"ף פסק כרב ואעפ"י ששתק רב, למה שהקשו לו ושמעתי מפי המופלא החריף מוה' מרדכי ליסר בשם הרב המופלא מהו' מאיר הים מצילין דבר נאה שאמר הרי התוס' שם ביארו מה שהקשו לאיסור מוקצה לא חששו היינו אך מה שנתגדל בי"ט ואיתא במ"ל פ"ז מהלכות משכב דדוקא לענין איסור אכילה שייך ביטול ולא לענין משא וא"כ לפ"ר קשה מה מדמה איסור אכילת מוקצה שהוא בטל ואפילו בדשלי"מ כמבואר בי"ד סי' ק"ב משא"כ תחומין שהוא דומה למשא אמנם זה ניחא אי מב"מ בטל משא"כ רב דס"ל מב"מ לא בטל שפיר דשתק אבל לדידן דקי"ל מב"מ בטל לק"מ ודפח"ח אך לפ"ז לא מקשה הגמרא מידי בדף ל"ח וליבטל מים ומלח לגבי עיסה להכי עיין בספרי ק"ד לסי' ק"ט דעת הרא"ש ומזה נמי מוכח כדעתו העמוקה:

**סעיף יב**

האשה ששאלה וכו' בי"ט הטעם מדהוא דשיל"מ דלא בטל וכתב הפר"ח י"ד סי' ק"ב ס"ק י"ג ומ"מ מסוגי' דס"פ משילין נמי מוכח דחמץ מקרי דשיל"מ שהרי העיסה עצמה אם יניחנה לשבת הבאה חוזרת ונאסרת דומי' דחמץ ומ"מ קרי לי' דשיל"מ עכ"ל וא"י מה קאמר דהא אף אם תהי' נשאר בשאלה זו עד לשבת הבאה הא יהי' כשואל מעיט דהוי כרגלי השואל וק"ל:

## סימן שצח

### סעיף א

הבא למדוד אלפים אמה של תחום העיר ברמב"ם וטור מבואר דאפי' בעיירות שאין להם חומה נחשבים תמיד כולה כד' אמות ומודדין חוצה לה

### סעיף ד

אבל אם אין ביניהם אלא אלפים מודדין להם בכל ענין מן היתר. כתב המ"א עמ"ש ס"ח דדוקא לחיצונים וכו' וצ"ע למה סתם הטור והמעיין בהסוגי' יראה כי לא דק כי פשיטא דעיקר ההיתר לדעה זו שטת התוס' שכמו שפסקינן דאם אין בין ב' ראשיה ד' אלפים אף אם יש בין הקשת ליתר יותר מתחום שבת מ"מ נחשבת העיר חדא ה"ה להתוס' אף אם יש בין ב' ראשי הקשת ד' אלפים כל שאין יותר מתחום בין היתר להקשת נמי כל העיר נחשב חדא ומודדין לכולם מן היתר ומה ענין הכא לחיצונים ולא לאמצעים אבל כנראה אף שגג בסעיף ח' בהבנת הדברים על בוריין כי שם הניח ג"כ דברי הטור בצ"ע אחרי שהעתיק פי' ראשון דהתוס' על תי' הגמרא התם ליכא למימר מלי הכא איכא למימר מלי וכתב וא"כ משמע דאם יש בין ב' החיצונים פחות מד' אלפים אפילו האמצעית מודדים מהחיצונים כמו בעיר העשוי' כקשת. כנראה משוה שני הדינין לפי' זה בלי שום הבדל דין דג' עיירות משולשת ודין העשוי' כקשת ולהכי כתב נמי סק"ד מה שכתב אבל לענ"ד זה אינו דלדעתו שיש חילוק בדין ג' עיירות דאם יש בין ב' החיצונים פחות מד' אלפים מודדין אפילו להאמצעית מהחיצונים ואם יש בין ב' החיצונים ד' אלפים אז מודדין להאמצעית מביתם ואין פעולת האמצעית אלא לשנים החיצונים אם רוצה בן עיר אחת להלוך דרך עיר השני שמודדין לה מעיר השני וא"י דא"כ איך יתיישב לפי תי' זה דברי אבייי שהשיב לרבא על ששאלו כמה יהא בין חיצון לחיצון מאי נפקא לך מיני' הא נ"מ טובא דאם אין בין החיצונים ד' אלפים אז שלשתן אחד ומודדין להאמצעית נמי מהחיצונים ואם יש ביניהם ד"א מודדין להאמצעי מביתם ומכ"ש מה דקאמר בתר הכי ואפילו ד"א אמה אין מה אפילו הא זו אם אין הדינין שוה. להכי לענ"ד הברור דלפי' זה דתוס' מה דתנן וכן ג' כפרים עשה שלשתן להיות אחד תמיד אין הפי' אלא לענין ב' החיצונים אבל האמצעי תמיד מודדין להם מביתם (ובאמת כתב הריטב"א על פי' זה ואין זה מחוור דהא ודאי כיון דקתני שהאמצעי עשה את שלשתן אחד אף לגבי אמצעי קתני שמודדין לו מן החיצונים וכו' ע"ש) ואין דומה כלל לעיר הקשת ששם באמת היא עיר אחת ואך כדי למלאות החלק שיהי' נחשב כבנוי הוא דצרכינן להתוס' הבלעת תחומין ואף מחד צד מועיל לעשות אף החלק מצורף להעיר וממילא היא עיר אחת ומודדין תמיד מן היתר ולא כדכתב המ"א סק"ד אליבייהו משא"כ בג' כפרים שבאמת אינם עיר אחת

וכל ההיתר היינו שאז אין בין החיצונים להאמצעית יותר מתחום אמרינן רואין כאילו היא בין האמצעית זה תמיד אינו פועל לפי' תוס' זה אלא להחיצונים אבל האמצעי תמיד אין מודדין להם אלא מביתם ולהכי כששאל רבא כמה יהא בין חיצון לחיצון השיב מה נ"מ הא הכא אין ההיתר לעשות כולם כעיר אחת אלא ההיתר הוא כל שאילו מכניס האמצעי רואין כאילו נכנס ודרים למטה דהיינו מלי וזה אין פועל אלא להחיצונים כי להאמצעי אי אפשר מכח זה לומר שנמדד להם מן החיצונים דא"כ מפסידן לאידך גיסא כדכתבו תוס' משא"כ העשוי' מקשת אין ההיתר מכח רואין אלא מכח שחשבינן החלק כבנוי ולהכי אף אם מודדין לאנשי הקשת מן היתר אין מפסידן כלום לאידך גיסא וכי מקשה והאמר ר"ה וכו' שני לו התם ליכא למימר מלי כלומר אילו גבי עשוי' כקשת נבא להההיתר רואין למה שאנו דנין עליו שם דהיינו להדרים בקשת אם למדוד להם משם או מן היתר בזה אי אפשר לבא עליו מדין רואים דהיינו מלי דליכא למימר דא"כ מפסידין להו מאידך גיסא אלא ע"כ שם צרכינן לדון שנחשב החלק כבנוי ולהכי מוכרח להיות הבלעת תחומין אבל הכא בלא זה א"א לדון כלל אלא ע"י היתר רואין העליון כאילו הוא דר בין התחתונים אבל לעשות הכל עיר אחת א"א מפני שבאמת הם ג' עיירות וההיתר רואים הוא ע"י מלי ופועל אך להחיצונים וה"נ גבי עיר כקשת לענין אנשי הקשת באמת דנינן מכח ההיתר רואים העליונים למטה דהיינו מלי ומותרים לילך מראש הקשת שבצד אחר אפילו יש בין ב' ראשי הקשת יותר מד' אלפים וכל זה ברור ופשוט לענ"ד:

והנה תורף דין הג"ה זו הוא מדברי תוס' דף כ"ה ד"ה פחות דז"ל אבל רבא ברי' דרבה בר ר"ה במודדין מן היתר אפילו יותר מאלפים בין יתר לקשת משום דאי בעי הדר אתי לי' דרך בתים ולא חש שיהיו מובלעין רק מצד אחד נראה דה"ה נמי לדידי' אם בין יתר לקשת אלא אלפים דמודדין לו מן היתר אפילו יש יותר מד"א בין ב' ראשי הקשת דהא מצי אתי דרך היתר מראש האחד לראש האחר כיון דהיתר מובלע תוך הקשת ולשונם צ"ע דהא י"ל דרבא ברי' דרבה בר ר"ה לא אמר דינו אלא ע"פ סברת אביי דאי בעי הדר אתי דרך בתים ופרש"י ומשם יכול להלוך לראשו האחר שהרי תחומיהם נבלעים זה בזה וכו' אבל הכא איך מצי אתי דרך היתר מראש האחד לראש האחר כיון שיש יותר מד"א בין ב' הראשים ומה בכך שהוא מובלע תוך הקשת:

**ולפ"ר** רציתי לומר דאזלו לשטתייהו שבדף נ"ז ע"ב בד"ה התם שמסיימו בתי' הראשון וה"נ גבי עיר כקשת לענין אנשי הקשת באמת דנינן מכח היתר רואים העליונים למטה דהיינו מלי ומותרים לילך מראש הקשת שבצד אחר אפילו יש בין ב' ראשי הקשת יותר מד"א ובלבד שלא יהא בין יתר לקשת יותר מב' אלפים וזה אפילו לרבה ברי' דר"ה

כדאיתא במהרש"ל שם וא"כ שפיר אמרו דלרבא ברי' דרבה ב"ה דלא חש שיהא הבלעת תחומין מכל צד ה"ה אם אין בין יתר לקשת יותר מב"א דמודדין לו מן היתר דהא מצי אתי דרך היתר מראש האחד לראש האחר כיון דהיתר מובלע תוך הקשת ור"ל ע"י המדה באם אין העליון מרוחק מן התחתון יותר מאלפים שדנינן רואין דהיינו מלי משא"כ לרבה בר ר"ה דלא חשש לסברת דאי בעי אתי וסובר דלא משחינן מן היתר אלא היכי דמובלע התחום מב' צדדים ה"ה בזה לא מהני מה שרשאין לילך מראש לראש לענין למדוד מן היתר ואילו כן דדין זה אינו נבנה אלא עפ"י תי' הראשון דתוס' הנ"ל משא"כ לתי' בתרא דגבי עיר כקשת לא שייך כלל סברת מלי הי' ניחא נמי מה דמסיים הרא"ש פרק כיצד מעברין סוף הלכה ד' ולהך שינויא אף לבני ראשי הקשת אין נותנים להם כל האויר שביניהם דהא לא אמר מלי וקשה בעיר כקשת הא כבר פסק כרבא ברי' דרבה בר ר"ה וכשטת תוס' דה"ה אם אין בין יתר לקשת יותר מב"א אפילו יש בין ראשי הקשת ד"א מודדין מן היתר ומשום דאז הוי כבנוי כל החלל ופשיטא שעי"ז רשאין נמי בני ראשי הקשת לילך מזה לזה דהא הוי ככולו בנוי וא"כ מה הנ"מ לדינא ולהנ"ל הי' ניחא לי דלההוא שינויא כיון דלא אפשר בעיר כקשת לדין סברא דמלי ממילא אף היתר שדנו התוס' לרבא ברי' דרבה בר ר"ה נמי ליתא דהא לא שייך סברת תוס' דהא מצי אתי וכו':

**אמנם** שוב ראיתי דזה ע"כ אינו דא"כ איך סתמו תוס' דבריהם נראה לרבא וכו' אם כל זה תלי' בשני תירוצים ומכ"ש הרא"ש הלכה ב' שכתב סתם ואם אין וכו' מודדין מן היתר וביותר ראיתי שבתר הכי גבי החלוקה דפגמין כתב ונראה דלרבא וכו' דאפילו בעיר העשוי' כקשת אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים אפילו יש בין ב' ראשי' יותר מד"א מודדין מן היתר כדמפרש טעמא משום דאי בעי אייתי לה דרך בתים ולפירושי מה עסק לדרך בתים להכא א"ו או דט"ס הוא בתוס' וצ"ל גם בם דהא מצי אתי דרך הבתים מראש האחד לראש האחר ור"ל שיוכלו אנשי ראשי הקשת לחזור לאחוריהם למעלה ולסבב דרך הבתים עד שיבאו לראש הקשת שכנגדו ודנו כמו שלרבא ברי' דרבה בר ר"ה מהני הבלעת תחומין מחד צד מה שמצי אזלו חד צד להדיא מראש לראשי וראשי הקשת למטה ע"י דרך בתים ה"ה אם אין בין קשת ליתר אלא אלפים דמצי אתי מאמצע קשת להדיא ע"י הבלעת התחום שוב מהני נמי מה דבני הקשת יכולים לבא דרך בתים כנ"ל. והיינו דמסיימו כיון דהיתר מובלע תוך הקשת ואפשר נמי דאינו ט"ס ומה שכתבו דרך היתר אין ר"ל היתר אלא דרך התירא ע"י דרך בתים וכנ"ל ויהי' איך שיהי' בהרא"ש הדברים מבוארים כנ"ל וא"כ ודאי צ"ע מה הנ"מ כנ"ל ולהכי הבין הב"י מדעתו דאך למדוד לאמצעי הקשת מן היתר הוא דמהני מה דנחשב החלל בנוי אבל לענין מדידת

ראשי הקשת מזה לזה לא מהני אלא דוקא אם אפשר לדון סברת מלי ותלי' בתירוצי התוס' אבל אינו מתקבל בעיני האחרונים דרישה וספר תפארת שמואל ובאמת תמהו על הב"י וכדעתם באמת משמעות הטור. ואולם מה דנמי שניהם לדבר אחד נתכוונו והדרישה לשונו הכי ומ"מ איכא נ"מ בשני התירוצים גם אליבא דהלכתא והיינו כשאינו מובלע בשום צד דיש בין ראשי הקשת ד"א ובין הקשת ליתר יותר מב"א דהוי הדין בזה לכל חד מתירוצים הנ"ל כמ"ש אליבא דרבא ברי' דרבה בר ר"ה כשאין בין יתר לקשת יותר מאלפים והתפארת שמואל לשונו הכי ונ"מ לרבא ברי' דרבה בר ר"ה היכי דהוא יותר מד"א בין קשת לקשת ובין קשת ליתר יותר מב"א דאמרינן לגבי שני קשת כמאן דמלי ונותנים להם אויר שבנתים אף דלבני יתר אין נותני' ולתי' הא' ולתי' השני אין נותנים אף לבני קשת עכ"ל ואני תמה על שני מאורות הגדולים איך סליק אדעתייהו הא' לדון מלי היכי דיש בין העליון לתחתון יותר מתחום שבת הא ליכא למ"ד הכי. להכי ודאי לשון הרא"ש צ"ע ואפשר לדחוק שלא כתבו הדברים להלכה אלא שכ' ולהך שינויא אף וכו' כלומר דלהך שינויא לולא הסברא דרבא ברי' דרבה בר ר"ה דדנינן החלל לבנוי ע"י סברת מלי לא הי' אפשר ליתן להם האויר והנ"מ להלכה אך בדין ג' עיירות כדחש לי' נמי הטור ודוק:

**ובעיקר** הדין שנראה להרמ"א ז"ל. דע שהרבינו ירוחם משמיטו מבואר דלא ס"ל וכן הריטב"א משמעות דעתו אף שכתב דבריו בדף נ"ה ד"ה רבה בר ר"ה אך על דברי רבה בר ר"ה מ"מ מדמסיים א"ו כדאמרינן לעיל כל שיש בין רגל לרגל ד' אלפים שוב אין לו תקנה וכו' ע"ש משמע דמסיק הכי לדינא ואפילו לרבא ברי' דרבה בר ר"ה וכן באמת לשטת תוס' ורא"ש לשון ר"ה קשה מדוע פסיק ותני דאם יש ב' ראשי' דוקא פחות מד"א הא מצינן נמי ביותר באם אין בין קשת ליתר יותר מב"א. והי' יכול לומר כללו איפכא על השיעור דבין קשת ליתר א"ו משמעות לשון ר"ה אינו אלא כהסכמת הש"ע ולענ"ד אין לזוז ממנו:

## סימן שצט

### סעיף ד

לא ימדוד אלא כנגד העיר וכו' ז"ל התוס' לפי שפעמים יש שם קרקע חלקה ונוח למדוד ואחרי כן יהי' ובא לו כנגד מדתו אין לו לעשות כן משום דפעמים יש כנגד העיר הרים וגאיות יש לו להבליע או לקדר וכתב המהרש"א אין זה מדוקדק דמדידת הבלעה של חמשים אמה הוא בעצמו שוה למדידת קרקע חלקה ומישור ויותר נכון לשון הרא"ש שיש כנגד העיר הרים וגאיות שיש לו לקדר או למדוד יפה עכ"ל וא"י במה יותר נכון

לשון הרא"ש שהרי איתא בתוס' דף נ"ח ע"א ואם אינו יכול להבליע פי' אא"כ יצא חוץ לתחום וכו' מבואר הא ההבלעה מן הצד תוך התחום עדיף מקידור וכן באמת מבואר בהברייתא ומה דנאמר בש"ע ואם אינו יכול להבליעו היינו דסמך על סעיף ו' ור"ל שאינו יכול בשום אופן אפילו ע"י מן הצד תוך התחום אם מודדו בחבל וכו' דהיינו קידור וא"כ מכ"ש אם תוך התחום מן הצד ארץ מישור ויוכל להבליע שם דעדיף ומה האזהרה שלא ילך מן הצד ויסתכל משום דפעמים יש כנגד העיר מה שההכרח לקידור הא אדרבה זה עדיף מקידור אמנם ז"ל הפרישה ולא ימדוד אלא כנגד העיר ר"ל כשיכול להבליע כנגד העיר דוקא לאפוקי אם הגיע להר שכל מה שהוא ממנו שכנגדו הוא רחב מחמשים אמה שאינו יכול להבליע כתב רבינו בסמוך דיכול להבליע בתוך אלפים של צד צפון עכ"ל: כנראה ר"ל דאם יכול להבליע כנגד העיר לא התירו מן הצד בשום אופן מחשש אולי לא יסתכל בצמצום בבואו למדוד כנגד מדתו זולת כשאינו יכול להבליע נגד העיר ע"צ הדוחק כדי לייתר הקידור התירו ההבלעה מן הצד תוך התחום ונכון הוא במשמעות לשון הטור וש"ע וא"כ אפשר ע"צ הדוחק לקיים משמעות התוס' ורא"ש אבל איפכא מן המהרש"א אלא דצ"ל משום שפעמים שהרים וגאיות שיש לו להבליע (כלומר שראוי להבליע שם ואין הגון להבליע מן הצד) או למדוד מדידה יפה בגיא שלא מהני אפילו ההבלעה

ועיין בהרר"י והריטב"א מביאין פי' אחר בהבנת פי' ר"ח וצ"ע כי קצת משמעות בפירושם איפכא מכונת הפרישה הנ"ל ודו"ק

## סימן תא

שביתה עיין פה בספר ת"ש מביא ג' שטות ומסיק דבהרשב"א משמע דלאו בדעתו תלי' מילתא ובודאי מוכח הכי מן הש"ס כי מה שכתב המהרש"א דף מ"ה ע"ב ד"ה ליקני והכא ה"נ היו מתכונים לשבות בעיר כמ"ש התוס' לעיל והוא בדף מ"ג ע"ב ד"ה מותרין אין ראי' כלל כי התוס' כתבו הכי כי היכי דתתיישב אף לר"מ אבל מ"מ לדעתו קשה מה הוכחה דיש תחומין למעלה מי' דילמא לעולם אין תחומין אלא דבאמת כר' יודא ס"ל דאם היו תוך התחום אף בלא כונה קנו שביתה אבל אי לא הוי תוך התחום אף באמצע שבת אינם קונים א"ו העיקר כדעת הרשב"א דלא צריך דעתו

**אמנם** בעיקר הקושי' יראה לענ"ד החילוק פשוט דדוקא אדם שהוא ניעור ובבדעתו ורצונו ליקנות שביתה בה"ש אלא מפני שהוא במקום שאינו ראוי לשביתה א"א שיקנה להכי מיד שבא למקום הראוי הוא קונה שביתה ע"י המחשבה שהי' לו בה"ש משא"כ ישן וכלים שלא הי' להם שום מחשבה בה"ש א"א להם ליקנות שביתה לא בה"ש

ולא באמצע שבת זולת בישן פסקינן כר' יוחנן ב"נ ואמרינן מתוך שניעור קנה מחמת מחשבתו אף ישן קנה כאילו חישב כי אנן סהדי אילו הי' ניעור הי' חושב ליקנות שביתה וק"ל.

**אבל** חפצי גוי קונין שביתה במקומן ר"ל במקום שהם אצל הגוי דמשם יש לו אלפים אמה לכל רוח ולאפוקי דלא שייך גבייהו כרגלי הבעלים שאם עירבו לצד דהא לא בני עירובו נינהו וכן אם הם בעיר שכל העיר לה כד' אמות כמו הבעלים כי כל זה לא שייך בגוי כדאיתא בהריטב"א דף מ"ז ע"ב תוך ד"ה אימתי כתב בלשון זה ויש שתירצו דהכא בגוי בן עירו והם קונים עמו שביתה כאנשי העיר וליתא גוי לעולם אין קונין שביתה כבני עיר דישראל וה"ה לחפציו שאין קונין שביתה אלא במקומן כנכסי הפקר עכ"ל ואם הם מופקדים אצל גוי אחר נמי פשיטא דתמיד שביתתן במקום שמונחים דמה שייך לומר כרגלי שביתת המפקיד או הנפקד ואם הם מופקדים אצל. ישראל ובאחריות הישראל אז אינם נכסי גוי אלא נכסי הנפקד ישראל והם כרגליו והכלל נכסי הגוי תמיד אין שביתתן אלא במקומן כנכסי הפקר ממש למ"ד דקונין שביתה כדאיתא שם בהריטב"א כמה פעמים ובספר ת"ש בחנם האריך והמציא מחלוקת בין א' לש"ע וא"י למה כיון במה שכתב ופשטא דלישנא משמע דקנו שביתה במקום שהם מונחים שם ואף שהגוי הוא במקום אחר כי בודאי כן הוא ולא שייך כלל לומר שיהא כרגלי הבעלים דאילו כרגלי הבעלים הא הבעלים רשאים ללילך אף אלף פרסאות לאיזה רוח שירצה והא"ז תופס הלשון על הנהוג דאם שואל כלי מגוי לא יוליכם אלא עד סוף התחום ממקום הגוי משום דבודאי אם שואל ממנו כלי מביתו לקחו וק"ל ועיין בתוס' דף הנ"ל ובהריטב"א משמע מדבריהם דאפילו נכסי ישראל המונחים על פני השדה באוצר חוץ לתחומו אינם כרגלי הבעלים אלא הם כנכסי הפקר לכל מר כדאית לי' הוציא הכי מפי רש"י אבל סתימות הפוסקים לא משמע הכי דמה"ת יגרעו מנפקדים אצל אחר וצ"ע:

**הג"ה** ולכן כו' אם אין העיר מוקף ר"ל אפילו ע"י פחות פחות מד"א א"נ דרך מלבוש וק"ל:

## סימן תג

כיון שלא שבת וכו' כתב הת"ש ואם יצא חוץ לתחום יכנס וכאילו לא יצא והוא פשוט עכ"ל וא"י דאם יצא לדעת הא ודאי דאסור לכנוס אם יצא חוץ לד"א וע"כ ר' דאם יצא שלא לדעת דחשוב לי' מחיצה זו כמחיצה בני אדם דסי' ת"ה סעיף ד' או בהוציאוהו גוים ונתנוהו בדיר וסהר דנמי סי' הנ"ל ומטעם שהרי עכשיו שהוא חוץ לתחומו ואין לו אלא ד"א הקילו לו חכמים כדהקילו בהנ"ל וכה"ג כתב הט"ז בפשיטות ססק"ב ואדרבה מצינו היתר כגון שאנסוהו גוי' וכו' ע"ש ומה דפשיטא להו מיבעי' להריטב"א טובא

דז"ל בתר שהביא נמי תירוץ רש"י ולפי זה הי' נראה שאם הוציאוהו גוי' מן האלפים דילי' לשאר ההיקף שמהלך את כולו דהא הו' לה כהוציאוהו עכו"ם מן האלפים ונתנוהו בדיר וסהר אבל הרב מורי ז"ל אמר דהתם שההקף כולו חוץ לתחומו אבל הכא שזה ההיקף הוא סביב תחומו ומתחילתו נאסר באותו ההיקף שלא היו לו אלא האלפים שלו כשהוציאוהו לאותו קצה שנאסר בו לא חשוב כנתנוהו בדיר וסהר ואין לו אלא ד' אמות: וכנראה הריטב"א חזר והודה לסברת רבו ע"ש ודוק: ומטלטל בכולה ע"י זריקה כתב המ"א דוקא בחפצים של אדם אחר שיש לו תחום אחר דאל"כ הרי אסור להוליכה חוץ לאלפים ולפירושו חפצים דידי' לאו דוקא חוץ לאלפים אלא אפילו תוך אלפים אסורים חוץ לד"א מטעם דהוי נפרץ במילואו למקום האסור ועיין בגמרא וליכא מאן דפליג בהא אר"ה שהרי חוץ לאלפים אפילו ע"י זריקה אסור מפני שביתת תחום של עצמם אך א"כ הי' אפשר לומר אחרי שהירושלמי מדמה דין היקף הנעשה בשבת לנתנו בדיר וסהר אלא שרש"י ותוס' לא ס"ל ומן הטעם דעד כאן לא מקילינן אלא ביוצא שאם נחמיר אף תחומו הפסיד משא"כ בהקיפוהו דיש לו תחומו וא"כ לגבי כליו י"ל דאף לתלמודן ליהוי כנותנו בדיר וסהר דאם נחמיר עלייהו הא אפילו בתוך אלפים אסורים כנ"ל וליהוי מותרים בכולו' אמנם דברי שמואל עצמם שאמר ומטלטל בכולה ע"י זריקה ע"כ כדפי' המ"א דהא שמואל אף בנותן בדיר וסהר גופי' לא ס"ל כר"ג שם עמוד ב' וממילא סתימת לשון הפוסקים אף לדידן משמע דאינו אלא על פי פי' המ"א והטעם שבאמת י"ל דאינו כניתן בדיר וסהר לדידן מפני שמ"מ אין לו הפסד מכאשר הי' לו טרם שהוקף שהרי מעולם לא הי' יכול לטלטלם יותר מד"א ולפ"ז מה שהמ"א סי' שצ"ז סק"ב מרמז להכא ר"ל דהכא מתבאר תו נ"מ במה שנאסרו כליו בתחומין ואולם כל זה לשטת התוס' אבל עיין ט"ז שטת רש"י ועיין ריטב"א פוסק כרש"י אפשר דבחפציו נמי תוך אלפים שרי ואין בזה משום נפרץ במילואו אף דחוץ לאלפים אסורים אפילו ע"י זריקה כיון שאינו משום איסור טלטול זולת משום איסור תחומין משא"כ לר"ה דהאיסור דידהו היינו גזירת טלטול משום גזירה דשמא ימשוך ומן התימא מכל הפוסקים שלא ביארו כל הצורך וביותר לשון הרמב"ם שכתב ומותר לו לטלטל בכולה ע"י זריקה וצ"ע:

## סימן תד

עיין סי' ת"ו בב"י מביא הגהות הרא"ש דז"ל וכן מי שבא בספינה לתחום בשבת או בי"ט והוצרך לנקביו ממשמש את נקביו ואי פקח הוא נכנס לתחום ונכנס לעיר והו"ל כל העיר כד"א וחוצה לה אלפים ותמה עליו ודחק בשני דרכי' ומ"מ הניחו בצ"ע במ"ש וחוצה לה אלפים ולענ"ד גרם לו מה שהעתיק וכן מי שבא בספינה מחוץ לתחום דמשמע

שהיה ב"ה למטה מי' באופן שקנה שביתה אבל להנוסח דלעיל שהוא לפני לק"מ די"ל דאיירי בספינה שהלכה כולה למעלה מי' דלא קנתה שביתה שאז במקום שיורד קונה שביתה כמבואר בש"ע ובב"י בשם הרשב"א איתא נמי הילכך מי שבא בספינה בשבת ולא יצא משם ליבשה מב"ה עד עכשיו הרי הוא מותר לצאת ליבשה ודינו כבני עיר אם הנמל תוך תחום העיר וא"כ משמיענו שאם נצרך לנקביו ובאלפים שיקנה שביתתו אינו מוצא מקום מוצנע אי פקח הוא ילך למקום תחום העיר ויקנה שם שביתו עם בני העיר ויש לו העיר וחוצה לה אלפים לכל רוח וק"ל:

(הג"ה שניה) **ואם** הוא ספק וכו' אזלינן לקולא מזה מבואר דספק דרבנן לקולא ואפילו יש שני ספיקות לחומרא כי הכא דילמא היא למטה מי' ואת"ל למעלה מי' דלמא יש תחומין למעלה מי' ועיין במ"ל פ"ח מה' שאר אבות הטומאה שר"ל בדעת הרמב"ם להיפוך ופסק דהכא מפומי' דהרמב"ם נפק (אך עיין עירובין מ"ה ע"ב בתוס' ד"ה איבעית אימ' לדבריה' אין ראי' מתחומין די"ל כמו שהקילו אף בדבר שיש לו מתירין כן ה"נ ראה הרמב"ם להקל אף בשני ספיקות:

**אמנם** דעת הרי"ף פ"ק בסוגי' דאין מפליגין נראה דס"ל דאין לחלק בין דבריהם דתחומין לדשאר איסורים דדבריהם מדמקשה על פי' ר"ח מדבמקום מצוה שרי ע"ש וק"ל ודברי התוס' הנ"ל יש לדחות כיון דהוא תירוצא לא נשאר במסקנא וי"ל דנמי לא אזיל למסקנת רב אשי) הן אמת שבספר איגרת הרמב"ם ראיתי כתב שם תחילה בפסקו בלשון זה והשאלה שנסתפק להתלמוד אם יש תחומין למעלה מי' זה האיסור למעלה מי' ביבשה הוא אבל אויר הים שהוא כרמלית לא יתלה בו איסור תחומין למעלה מי':

**ושוב** שנית בהתשובה לבבל אחרי שביאר טעמו דבמים אפילו פחותים מי' אי אפשר להיות בו דין תחומין ד"ת אפילו י"ב מיל כתב וזה שאנחנו אמרנו דבר זה וכו' וביארנו בביאור שהשאלה אם איסור תחומין הוא למעלה מי' או למטה מי' אמנם היא ביבשה כמו שנתבאר בתלמוד לשונות אלו לפ"ר מורים שר"ל דבמים למעלה מי' אפילו בכלל ספק אינו כי לא היה שאלת התלמוד עלי' וא"כ לא נשמע כנ"ל מיני' דאף בשני צדדים להחמיר מקלינן בדרבנן אבל חלילה להעלות כזה בדעתו חדא דמה"ת סברה כזו דאם למעלה מי' ביבשה הוא ד"ת בי"ב מיל למה לא יהא אסור בכרמלית מדרבנן מיהא. ותו שהרי בהדיא מבואר בגמרא (אף אם לא היה לו גירסות הלישנא אחרינא) למה דס"ד ליפשט מעובדא דר"ג דאף בים יש תחומין למעלה מי' אע"כ לדחוק בהלשון דמה שאמר ואמנם המים שגבהן י' טפחים ההליכה על גבם מותר לפי שאין איסור תחומין למעלה מי' בכרמלית היינו מפני שהאיבעי' לא אפשטה: (ובסגנון זה מביאו הב"י בביאור בסי'

רמ"ח) והשאלה בתלמוד וכו' זה האיסור למעלה מי' ביבשה הוא. ע"כ נמי על דרך זה זה האיסור שחייבין לנהג בו בתחומין די"ב מיל ביבשה הוא אבל אויר כרמלית לא יתלה בו איסור תחומין למעלה מי' נמי ע"כ שלא יתלה בו הספק איסור מפני שהוא ס"ד וכן התשובה לבבל נמי ע"כ לומר שבקי' לקרא דדחק ומוקי אנפשי' וא"כ חזרה ראייתי בדין ב' ספיקות לאיתנה:

**אמנם** לפ"ז מ"מ עדיין צ"ע דלפ"ז מחליט דבאויר יבשה שבתלמוד הספק די"ב מיל לחומרא וכדמסיים להדיא בהתשובה לבבל בלשון זה ולא השגחנו בכמות התחום אלא באיכותו אם הוא יבשה כדי שיהיה בו איסור תורה ודאי למטה מי' או כל דבר אם הוא (למטה) וצ"ל למעלה מי' ויהיה בו איסור מספק וע"כ ר"ל או כל דבר היינו האיבעי' שבגמרא על גבי עמוד או בקפיצה והן הן הדברים שהגיה הרמ"א וכתב מיהו אם היה הולך בדרך זה דהיינו ע"ג עמוד או ע"י קפיצה וכו' ותימא לי איך אפשר דמפני דים הוא כרמלית ומעביר מותר בו ד"ת לא יהא אפשר שיהיה בו תחומין ד"ת עד דלהכי בהאויר שהוא ספק הוי ס"ד לקולא ועל גבי עמוד גבוה י' ואינו רחב ד' שהוא מקום פטור כמבואר סי' שמ"ה יהיה באוירו ספק דאורייתא והרי לדעתי ברור מעביר ד' אמות ע"ג עמוד אינו רחב ד' אפילו מותר הוא כמו שמותר להוציא ממנו לאחד משני הרשויות ונמי נימא איך אפשר שיהיה בו תחום דאורייתא למטה מי' וא"כ באוירו דהיינו גבוה י' נמי נימא ס"ד לקולא וצ"ע ואולי מפני כך משנה לשון הגמרא ונקיט האיבעי' דע"ג עמוד בלשון זה שקפץ ע"ג עמודים שאינם רחבים ד' על ד' ור"ל שהאויר שבין עמוד לעמוד הוא אויר ר"ה וצ"ע:

**ברייש** סי' ת"ה מביא המ"א פלוגתא דתשו' אם למ"ד י"ב מיל ד"ת אף בכלים הכי דינא או דבכלים לכ"ע דרבנן וגופי התשו' אינם עמדי. ולפ"ר יש ראיה דכלים לכ"ע דרבנן מדף מ"ה ע"ב דמקשה וליקני שביתה באוקיינוס וכו' ודילמא הנך אזלי והנהו אחרינא נינהו איבעית אימא הוי ספק דדבריהם וקשה הא ודאי חוץ לי"ב מיל באו מאוקיינוס א"ו דבכלים דומיא דגשמים לכ"ע הוי דרבנן אבל י"ל דנכסי הפקר אף למ"ד דקונין שביתה ודאי אינו אלא דרבנן ודוחק לו' שהפוסקים כהירושלמי לא משגיחים כלל בתלמודן כמו שאינן בהראיות שבתוס' והרא"ש דמה"ת ובודאי הם דוחקים באותן ראיות להשוותם עם הירושלמי ולהכי משמע לי הנ"ל ראיה: אמנם דף ע"ט ע"ב מוכח איפכא כיון דלר' עקיבא דתחומין דאורייתא' ה"ה כלים ממילא ה"ה י"ב מיל לשטת הירושלמי ודוק:

**ובעיקר** הפלוגתא די"ב מיל אי הוי דאורייתא קשיא לי דבדף נ"ה ע"ב במה דמקשה רב חסדא על רב הונא מן מחנה מדבר הא מוכח דג' פרסאות שהוא שנים עשר מיל הוי ד"ת דאל"ה לא מקשה מידי וצ"ע ויש לדחק שהקושי' לר"ע דס"ל כל תחומין ד"ת:

הג"ה **ואם** כבר יצא אלפים ממקום שפגע למטה וכו' הוי לי' כל העיר כד' אמותיו וכתב המ"א צ"ל דמקרי יצא שלא לדעת ובודאי דהכי הוא ובהב"י בשם המרדכי נאמר נמי רבינו יואל התיר ספינה הבאה מחוץ לתחום בשבת לעיר שהוקפה לדירה שכל העיר להם כד"א ופירשו הב"י שכתב זה למ"ד יש תחומין למעלה מי' וממילא ה"ה אם כבר יצא אלפים ממקום שפגע למטה והספינה באה לתוך העיר המוקפת לדירה דחשוב יצא באונס מחוץ לתחום שהרי הגוים מוליכי הספינה הוציאוהו מחוץ לתחום והניחוהו בהעיר וה"ה אם הספינה נחה ביבשה מחוץ להעיר ומפני הגשמים או ז"ז מוכרח לצאת מד' אמותיו דהיינו הספינה דחשוב יוצא מתחומו באונס לתוך העיר והוי כשלא לדעת דכל העיר כד"א משא"כ הר"ן דהיינו הי"א שבסי' רמ"ח כדבארתי שם שנכנס בשבת להספינה אף שבארתי נמי שם שהכניסה בהיתר ע"פ דעת הרשב"ם וה"ג מ"מ מדיודע שתצא חוץ לתחום והוא ירצה להלוך בה בכולה זה ודאי הוי לדעת ולולא ששבת באויר מחיצות היה אסור לו לזוז מד' אמותיו ואין ה"נ אפשר אם הספינה היתה הולכה ושבתה ע"י הפלגה בעיר מה שלא אסיק אדעתי' שתבא שם היה נמי לרבינו יואל הנ"ל אף העיר כולה כד"א וזה דלא כדברי ספר ת"ש שבסי' רמ"ח ס"ק י"ג ע"ש:

## סימן תה

### סעיף א

מעמידת רגליו ולחוץ עיין מ"א כתב וזה ג"כ אנוס הוא בריחוק אמה הלשון קצר כי במה הוא אנוס מן הסתם לצאת אפילו אמה אחת ולשון הראב"ד כך מעתה מי שיצא חוץ לתחום אמה או מי שהחשיך לו חוץ לתחום אמה שהוא אנוס בריחוק אמה וכו' ועיקר קושייתו מן מי שהחשיך דזה ודאי אנוס הוא אחרי שהחשיך עליו היום בפתע פתאום וכן מי שיצא הוקשה לו סתימות הרמב"ם בהלכה י"ב במי שיצא שלא לדעתו ומשמע שקאי נמי על המבואר לעיל מזה אמה אחת והאמת כי תי' הה"מ מלבד שהוא דחוק אף לא משני מידי על מי שהחשיך שודאי דעתו היה לכנוס ולמה יאסור בריחוק אמה הא יוכל לברור לצד העיר וצ"ע נמי כל זה על הטור וש"ע שסתמו נמי כהרמב"ם בכל מקום ואולם לדינא יפה פסק המ"א דיש להקל באונס דומי' דמי שהחשיך וכן בדין דסעיף ד' באם יצא פחות מד"א אם לא שכבר בירר בד"א כדכתבו הראב"ד ורשב"א:

**סעיף ו**

מוקפת לדירה כתב מ"א משמע וכו' ובמהר"ל כתב וכו' צ"ע בגוף הספר כי לפ"ר משמע לי שאין דבריו ענין לנדון זה אלא איירי בבא בספינה שלא שבתה כל השבת למטה מי' והתיר ליכנס מטעם הרשב"א שכתבתי סי' ת"ד:

**שם** נתנוהו עכו"ם חוץ לתחום בדיר וסהר ומערה או בעיר אחרת מוקפת חומה לדירה משמעות כאילו אף דיר וסהר צריך להיות מוקף לדירה וכן המשמעות לפ"ר בהרא"ש ע"ש ואילו כן ודאי יש לתמוה דא"כ דכל היכי דלא שבת באויר המחיצה מבע"י בעינן שתהא המחיצה מוקף לדירה הרי חזינן בסעיף ד' דמותר לעשות לו מחיצה של בני אדם דודאי לא חשוב מחיצה זו מוקף לדירה דהיינו פתח ולבסוף ישב ואינו נלמד בהש"ס אלא מדמיון נתנוהו בדיר וסהר: אמנם הטור דקדק ובסי' ת"א כתב הדין דהוציאוהו גוים והביאוהו לעיר כתב ובלבד שתהא מוקפת לדירה והכא לא כתב אלא נתנוהו גוים או שיצא באונס ונכנס בדיר או סהר שהוא מוקף מחיצות מהלך את כולו ואינו מצריך מוקף לדירה והיינו לענ"ד מדאיתא בהה"מ פרק כ"ז מה"ש הלכה ד' בשם הרשב"א בלשון זה דוקא כשהרה"ר מותר לטלטל בו כגון שהוא מוקף לדירה או פחות מסאתים אבל אם לא היה מוקף לדירה והיה יתר על סאתים כיון שאינו מותר לטלטל בו אלא בד"א אין לו אלא ד"א ולדעתו צ"ל מה שלא חילקם המתני' ריש מי שהוציאוהו גבי דיר וסהר בין יש בו סאתים או יותר דסומך עצמו על הסתם דדיר וסהר אין בהקיפם יותר מסאתים כמו דסמך עצמו דסתם עיירות מוקפת מחיצה ובאמת הרמב"ם לא ניחא לו בזה וחולק כדאיתא בהה"מ פ"ז מה"ע ולהכי סותם נמי הטור הכא בדיר וסהר ואינו מקפיד שלא יהיה יותר מסאתים אף בעיר שהוצרך לפרש מוקפת חומה שזה ההבדל שבעיר ששובת בה או מניח עירובו העיר כולה כד"א אפילו עיר פרזי משא"כ בעיר זו שלא שבת בה דלומדים התוס' והרא"ש בק"ו מתל ששבת באויר מחיצות ומ"מ צריך שלא יהיה יותר מסאתים לשטתו דלא כהרמב"ם והיינו דצריך להיות מחיצה המתרת בטלטול ה"ה בעיר דמסתמא ההיקף יותר מסאתים ואינה מתרת הטלטול אלא בפתח ולבסוף הוקף צריך מחיצותיה להיות מוקף לדירה כתב נמי הטור הכי בביאור אבל באמת לשטתם בדיר וסהר דסתמא אינה מוקפת לדירה מוכרח להתנאי שלא יהיה יותר מסאתים ובזה במילא ל"ק ממחיצה דבני אדם שהיא לכל היותר אינה אלא מאלפים אמה ולא בית סאתים כדמתרת נמי הטלטול מטעם זה ה"ה דמהני לענין תחומין וצ"ע על הש"ע שקיצר כל כך:

**סעיף ז**

מי שהפליגה וכו' הואיל ושבת באויר מחיצות. לפסק הש"ע בסי' ת"ד דלכ"ע במים למעלה מי' אין תחומין ע"כ דזה איירי בגוששת למטה מי' דלמעלה מי' בלא זה מהלך את

כולה כדאיתא בש"ס אלא אי אמרת אין תחומין למעלה מי' למה רצו ומדדקדק הואיל ושבת באויר מחיצות אף דקי"ל כר"ג אפילו בדיר וסהר ש"מ דאיירי ביצא לדעת ואף דלשטתו בסי, רמ"ח אין שום היתר להפליג אפילו תוך ג' ימים למטה מי, (ולמשמעות דעתו פה בהב"י ע"פ תשו' הרמב"ם אפילו קודם ג ימים אסור ובזה עיין סי' רמ"ח מה שכתבתי) ודוחק שמעמיד הדין למי שעובר לדעתו על איסור תחומין ויצא באיסור לכן הנלענ"ד דאיירי ביצא בהיתר אפילו בע"ש כגון לדבר מצוה מ"מ כיון דלדעת יוצא לולא דשבת באויר מחיצה היה אסור חוץ לד"א ובזה מ"מ אם מחמת אונס הוכרח לצאת מספינה זו לאחרת או שבא ע"י אונס לעיר כיון שמחמת אונס הוכרח לצאת מהספינה ששבת בה שהיא לו ד"א דתחומו הוי כהוציאוהו גויים ונתנוהו בדיר וסהר דכולה לו כד"א ודברי המ"א בשם הגהות אשר"י אין ענין לזה ע"ש:

**סעיף ח**

ומיהו אם החזירוהו לעירו דין זה המציאו הרא"ש ומרדכי בשם מהר"מ ע"ש. ולענ"ד הרמב"ם לא ס"ל הכי שהרי כתב פרק כ"ז מה"ש הלכה י"ג יצא לדעת אע"פ שחזר שלא לדעת אין לו אלא ד"א וכן אם יצא חוץ לתחום לדעת אע"פ שהוא ברה"י כגון דיר וסהר אין אלא ד"א משמע ברור דיניהם שוים ואפילו הוחזר לעירו אין לו אלא ד"א כמו ביצא לדעת ובא לדיר וסהר ומשמע נמי שדין יצא לדעת ובא לדיר וסהר למד מדמיון יצא לדעת והוחזר שלא לדעת כדכתב הב"י על יצא לדעת שאינו מועיל לו מחיצות בני אדם שנלמד מדמיון זה ע"ש ואולם מפי' רש"י ז"ל איכא למידק קצת דאזיל בשטת מהר"מ שהרי כתב על דברי ר"פ שאמר פירות אנוסים הם פירושו ויש להם אלפים לכל רוח אם י"ט הוא ואם שבת מותרים באכילה משמע אבל לענין טלטולם אין בשבת נ"מ וקשה אמאי הא נמי נ"מ בעיר מעורבת לטלטלם בכל העיר אלא משמע דזה אף באדם שרי וחוץ לעיר בשבת לא אפשר ושפיר וק"ל:

**הג"ה** המוקפת מחיצה לדירה תמה אני מנין להרמ"א זה הא בהרא"ש ומרדכי והגהות מיימון לא נזכר כלל תנאי זה וכן לענ"ד בדין דזיל בתר טעמא שהרי השובת בעיר יש לו אלפים אמה לכל רוח והעיר כולה כד"א אפילו אינה מוקפת כלל וכדאיתא בטור סי' שצ"ח וכן בהרא"ש פרק מי שהוציאוהו וביאר הרא"ש שם הלכה י' שזה ההבדל שדוקא בשובת בעיר או נותן עירובו שם חשובה כולה כד"א אף בלא היקף משא"כ למובא מחוץ לתחום או להוציאו גוים ונתנוהו בדיר וסהר שמפני שלא שבת שם בעי היקף מחיצות של ישב ולבסוף הוקף וכן בשבת באויר מחיצות ואינו עיר צריך שלא יהיה יותר מבית סאתים ובדין דהכא בהחזירוהו לעירו הא יהיב הטעם ריש הפרק בשם

מהר"ם דכל העיר הוא לו כד"א ומהלך את כולה כיון ששבת בה בין השמשות וא"כ דזה ההיתר הואיל ששבת בה מה לי אם היא מוקפת או פרזי וכן מוכח להדיא מן הרבינו ירוחם נתיב י"ב חלק י"ח שזה לשונו דף צ"ז מי שהוציאוהו גוים וכו' וכ"ש יצא לדעת והחזירוהו לדעת וכתב הרמב"ם דכל העיר לו כד"א מהלך כולה כיון ששבת בה ב"ה ועוד פשוט מי שהוציאוהו גוים והוליכוהו לעיר אחרת או לדיר וסהר מוקפים שמהלך כולה שאינו אלא כד"א הרי לך בהדיא שבעיר אחרת הקפיד וכתב מוקפת ובדין מהר"מ סתם כיון ששבת בה לכן לענ"ד אם לא נפקו הדברים מן האז"ז שמרמז אליו ואינו בידי שגגה היא הג"ה זו

**סעיף יט**

ואסור לטלטלם. עיין ט"ז פירושו להטור. ולענ"ד העיקר כדכתב המהרש"ל דאפילו במזיד כל שבאו בעיר מוקפת כל העיר כד"א דהא כבר כתבתי שמשמעות הרמב"ם בדינו שבסעיף ו' מדמיון יצא לדעת והחזירוהו גוים למד וא"כ כמו דחשובים בחזרה למקומם אפילו במזיד אנוסים כן בהובאו למקום מוקף חשיבו תמיד אנוסים תו האריך ליישב הטור בלישנא יתירה ומה שמסיים בטעם הטור הרי מ"מ הוא להדיא דלא כהרא"ש שדייק אבל וכו' כיון דמותר לישראל אחר הרי מבואר הא מה דאסור לכל ישראל אפילו בבא מחוץ לתחום אסור בטלטול ועיין בישׁ"ש פ"ק דחולין סי' ל"א גם מה שהעלה בעיקר קושי' הישׁ"ש דזה טעמא דת"ק באמת לא נראה כלל ממה דנאמר חסורי מחסרא דמשמע ברור דעיקר פלוגתא לרב דר"ג אינו מחמיר במוקצה לטלטל בספק מוכן כבודאי. ולהרי"ף אין זה ענין לזה דמ"מ הוי לי' לר"ג לאסור הטלטול מצד דעכ"פ אסור באכילה מספק והוי כמוקצה דעצים ואבנים דכולי עלמא מודים בו' וכן המ"א סי' תקט"ו שכתב שאני התם דיש היתר אכילה אם חזרו למקומן מלבד שהסברה גרועה דנימא הואיל ע"י איסור שהרי החזרה גופא אסור הוא אף גם מ"מ להדיא נגד הרא"ש כנ"ל:

**לכן** אף דלדינא מביא המ"א כמה פוסקים המסכימים עם הרי"ף ורא"ש מ"מ קושי' הישׁ"ש מן הסוגיא (אך בזה כבר מביא המ"א מה שהישׁ"ש עצמו דחק בהג"ה סי' ה') ועל הטור שהוא אביו עדיין צ"ע. אף גם לדידי קשיא פסק הרי"ף ורא"ש ז"ל ממה דאיתא שבת דף מ"ו ע"ב הנח לנר שמן ופתילה הואיל ונעשה בסיס לדבר האיסור וקשה שמן הא מעצמו הוקצה למצוותו ולאיסורו ולמה לי טעמא דבסיס וע"כ כדכתבו תוס' שם דף מ"ב ע"ב דעל הנר עצמו וכו' ע"ש ה"נ צ"ל דצריך לטעם דבסיס לגבי השמן מחמת הטלטול וא"כ להרי"ף הא השמן מיד שאסור באכילה מצד המסתפק ממנו חייב משום

מכבה ואפילו המטפטף מפני שהוקצה למצותו ולאיסורו הרי ממילא הי' השמן כאבנים ואסור בטלטול מצד עצמו ולמה לי על השמן טעם דבסיס אמנם אפשר דל"ק כשנדקדק בלשון הרי"ף שכתב וכמוקצה דמי. הרי שלא כתב שהם מוקצים דאז היה משמע כמו טבל דמודה ביה ר"ש אבל באמת אינו דומה לטבל דאינו מוכשר לאכילה עד שיעשר משא"כ מה דלמחר ממילא שרי' אלא דמדמהו למוקצה דאוצר דנמי מסלק דעתו מיניה היום ותליא בפלוגתא דר"י ור"ש ומכיון שהרי"ף פסק בי"ט כר"י לכן אף' זה אסור ובזה שוב לק"מ לא קושי' מהרש"ל מדר"ג גופי' די"ל ר"ג כר"ש ס"ל דלית ליה מוקצה זולת דמחובר וכן הטור יפה פסק מדקי"ל כר"ש בשבת לכ"ע וקושייתי נמי ל"ק הוא מדנאמרו הדברים אליבא דר"ש ומ"מ צ"ע ראייתו מנ"ל ואולם באמת בשבת דף קי"ז משמע ברור בין מפי' רש"י ובין מתוס' ד"ה התם דמידי דמיכל דאינו ראוי היום מפני איסורו דומה ממש לטבל ואסור לכ"ע וא"כ פסק הרי"ף ודאי שפיר אלא שהקושיות צ"ע:

### סימן תו

ויתרחק ממקום שנפנה עד שיכלה הריח ושם יש לו לשון הרמב"ם פרק כ"ז אם נצטרך לנקביו הרי זה יוצא ומרחיק ונפנה וחוזר למקומו וכן בספרו אגרת התשו' כתב אסור לו לצאת מן הספינה אלא וכו' ועושה צרכיו וחוזר וצ"ע:

## הלכות עירובי תחומין

### סימן תח

#### סעיף א

מותר לערב וכו' ולשון הטור מפני שעירובי תחומין דרבנן הקילו והתירו למי שצריך וכו' שיתן וכו' ותימא לי הרי איתא דף ל"ה ע"ב גבי מי שנתגלגל עירוב חוץ לתחום קסבר ר"מ תחומין דאורייתא דהיינו כר"ע מס' סוטה ובסוף פ"ק דעירובין דלכ"ע לר"ע ור"מ ור"ח לוקין על תחומין דאלפים אמה א"כ תמהתי מעולם לר"מ וכן לר"ע מצינן דאית ליה ע"ת אף ע"י פת בדף ס"א ואיך יש כח ביד חכמים להתיר איסור דאורייתא ע"י עירוב ועיין מס' ביצה דף ב' ע"ב בתוס' ד"ה והי' ביום הששי כתבו וכ"ת ע"י עירובי תבשילי' וכי אתא תקנתא דרבנן ולעקור הכנה דאורייתא עד כי מצאתי ת"ל בהה"מ הלכות עירובין הלכה ו' כתב שהרמב"ן מסכים עם הרמב"ם שאם עירב ע"ת לדבר הרשות אף בפת עירובו עירוב לפי שמצינו ע"ת מתירן אפילו למ"ד תחומין דאורייתא אלמא עירוב בין בפת בין ברגליו מן הדין הוא מתיר וכאן אני קורא בו ממקומו וכו' ואפשר מש"ה משמיט הש"ע לשון הטור ואולם יראה לי דאפשר דבהכי תליא הפלוגתא החולקים עם הרמב"ם

וסוברים דאף דיעבד לדבר הרשות לא מהני משום דס"ל דזה גופא פלוגתא דתנאי דודאי מוסכם ומקובל בידם דעירוב פת נמי מהני ומאן דסבר תחומין דאורייתא הוכיח מזה דאף' עירב בפת דין גמור הוא והיינו נמי ר"מ דס"ל תחומין דאורייתא וס"ל נמי עיקר עירוב בפת בדף נ"א ומאן דסבר תחומין דרבנן ס"ל דאינו אלא תיקון חכמים ע"י שהם אמרו והם אמרו והיינו ר"י בר פלוגחי' דר"מ ולהכי סובר עיקר עירוב ברגל ואומר במתני' שם לא אמרו מערבין בפת אלא להקל שזה מורה ודאי שאינו אלא תקון חכמים ולהכי כיון דקי"ל תחומין דרבנן שפיר ס"ל דאף דיעבד לא מהני ואף לשון הטור כהוגן אלא שהרא"ש פרק מי שהוציאוהו כתב דר"י נמי ס"ל תחומין דאורייתא וצ"ע. ועיין בספר ת"ש סי' תי"ג ובהריטב"א לדף צ"ז ע"ב בד"ה שם ר"י אומר בפי' הראב"ד:

**ומ"ש** שם הת"ש ולפי דברי הרא"ש וסמ"ג צ"ל הא דקאמר ולימא תנא דבי איו הוא דלכאורה אין הכרע מזו דס"ל לר"י אין ברירה אפילו בדרבנן דהא ר"י ס"ל תחומין דאורייתא ובאמת הוא לפ"ר תמיה על הרא"ש כי תי' הת"ש אינו מעלה ארוכה כלל ע"ש שהאריך בדברים שלענ"ד לא. סלקו אדעתיה דהרא"ש וסמ"ג אבל לענ"ד הדבר פשוט ואדרבה מזה מוכח כדעתייהו שהרי צריך דקדוק מדוע אמר ולימא ליה תנא דבי איו הוא הכי הוה ליה למימר ולימא ליה ר"י אליבא דתנא דבי איו הוא א"ו משום דמר"י גופיה אין הכרע מדס"ל תחומין דאורייתא אך מדתני איו דינא דר"י אומר אין אדם וכו' ומדתני דבריו ש"מ דהכי ס"ל אף דבודאי איו לעצמו נמי כהלכה ס"ל דתחומין דרבנן א"ו דאיו ס"ל דאין הבדל דלמאן דל"ל ברירה בדאורייתא ה"ה בדרבנן ושפיר דלהכי אמר דילמא תנא דבי איו הוא וק"ל וזה ברור:

**סעיף הנ"ל** ויש לו להלוך ממקו' עירובו למחר אלפים אמה וכן הוא בהרמב"ם פ"ו וכן הוא בהטור ותימא לי הרי בגמר' דף מ"ג בעי רמי בר חמא אם נותן עירובו יש לו ד' אמות כמו שבת ולא איפשטא וכתב שם הרא"ש ה' ט"ו דמ"מ פסקינן דיש לו ד"א וכן פסקו תוס' בפשיטות דף ס' ע"ב ד"ה כאן וא"פ על הטור פשיטא דקשה דהי' לו לבאר הכי והרמב"ם א"י אם נימא דלא פסק הכי אלא דס"ל דאין לו ד"א קשה דא"כ איך אפשר לו ליפסק בתר הכי דהמדינה תחשב לו כד"א שלא כדעת' רבינו יונתן דהא לספיקו דרמי ב"ח דאין לו ד"א מוכח מכח קושי' תוס' והריטב"א דאף העיר אינה נחשבת לכלום דאל"כ מה תנן מה שנשכר הוא מפסיד דהא מפסיד יותר דהיינו הד"א שהעיר נחשבת לו. ודוחק גדול בעיני שסמכו על ריש סי' שצ"ז דה"ה בנותן עירובו דהא בגמרא הוא איבעי' וגם הלשון הכא לא משמע הכי וצ"ע:

**סעיף הנ"ל** לפיכך וכו' כיצד וכו' ואינו מהלך בעיר אלא עד סוף האלף ועל אופן זה נאמר במשנה אם הניח עירובו חוץ לעבורה מה שנשכר הוא מפסיד ומקשו תוס' דלרבנן שאמרו הד"א הוא מכל צד ח' על ח' הרי הוא נשכר אם הניח עירובו ד"א חוץ לעיבור ומשני דאתיא המתני' או כר"א או כר"י דאמר בורר לו ד"א בכל רוח שירצה מה שנשכר הוא מפסיד שנשכר שמנה אמות ע"י העירוב ומפסיד שמנה אמות כצ"ל דהיינו הד"א מקום הנחת עירוב רחוק מהעיר והעיר דמונין לו כד"א ומזה ראי' לפסק הרי"ף בסי' שצ"ז דלא כהרז"ה שם מדסתמא דמתני' דלא כהת"ק וא"כ למה דקי"ל כר"י והד"א הברירה בידו לברור לא שייך הדין שמה שנשכר הוא מפסיד בהניח ד"א חוץ לעיר אלא כשכבר הלך ממקום עירובו למזרח ושפיר מפסיד מה שנשכר שהרי כבר בירר בד"א למזרח אבל כל זמן שלא הלך למזרח הא עדיין הברירה בידו נמצא משתכר בהנחת עירובו ד"א מחוץ לעיר דלמחר אם ירצה לילך למזרח ילך אלפים ושמנה אמות רחוק מהעיר: ואם ירצה לילך למערב יברר הד"א לצד מערב ואף כי נחשב לו העיר לד"א יוכל להלוך אלפים פחות ד"א ואינו נפסד מה שמשתכר משא"כ לשטת הרמב"ם שבסי' ת"ה ע"פ פי' הה"מ שטעמו דכיון שהוא מהלך ורוצה לילך נראה כבורר אל עבר פניו. ה"נ לדעתו אפשר מיד שמניח עירוב למזרח העיר נראה כרצונו למזרח ושוב אין לו הברירה וצ"ע:

**סעיף הנ"ל** עיון מ"א סק"א מסיים ומה שהרמב"ם מצריך ליתנו בתוך אלפים של ביתו דאם נתנו חוץ לתחום ביתו אסור לשוב לביתו רק צריך ללון בשאר בתי העיר תוך תחום עירובו. וע"כ שקיצר ור"ל אם נתן עירובו חוץ לתחום ביתו ומחשיך שם אסור לשוב לביתו אבל העיקר היה לו נמי לבאר דאם נתן העירוב שם מבע"י ושב לביתו או ששלחו ע"י שליח לשם והוא נשאר בביתו דמוכרח קודם כניסת שבת לעקור מביתו לבית שהוא בתוך תחומו וללון שם דהא מוכרח להיות בשעת קניות העירוב במקום שאפשר לו להגיע לעירובו ואל"ה מה מועיל לו הליכה בבית שבתוך התחום אם בשעת קניותו היה חוץ לתחומו והרי הוא ממש כנותן עירובו חוץ לתחום שבסוף סי' זה דאין עירובו קונה לו והוי כמי שלא עירב ויש לו שביתת עירו א"ו כונתו כדכתבתי ומה דאיתא סי' שצ"ח שמודדין התחום אלפים מעירו היינו היכא שקונה שביתה בהעיר בלא הנחת עירוב דפשיטא אז העיר נידן כד' אמות משא"כ במניח עירוב שקונה שם שביתתו ומשם מודדין האלפים לכל צד ואם כלתה מדתו בחצי העיר הפסיד חצי השני פשיטא דצריך להיות בה"ש תוך תחום העירוב והא"ר סק"ה כתב דאשתמיט להמ"א דברי הראב"ן ע"ש ולמה שפירשתי דעת המ"א אין ענינו לסתירת דעתו והרי לך לשון הראב"ן דף ע' והנותן את עירובו בסוף אלפים ונתגלגל וכו' לא אבד שביתת ביתו וכו' אבל נתן עירוב במקום

שבירר חוץ לאלפי' מביתו כיון שבירר שם שביתה קנה לו עירובו שם שבית' ואבד שביתת ביתו והרי הוא רחוק מביתו שהו' מקו' עירובו יותר מאלפים ולא יזוז ממקומו דהוי ליה כמו היוצא חוץ לתחום ואין לו אלא ד"א עכ"ל. והברור שהראב"ן קאי בשטת הרמב"ם בזה שאין לו אלא חצי העיר ודלא כי"א שבהג"ה אל' שבזה אינו עומד בשעת הרמב"ם דנותן עירובו חוץ לתחום יש לו שביתת ביתו אלא בשטת הרשב"א שבחדושיו שמביא הב"י בשם הה"מ בשמו וכן נמי דעת הרר"י ועיין בת"ש סוף הסימן דנותן עירובו חוץ לתחום אבד שביתת ביתו ועירו לכן פוסק דאם נותן עירובו חוץ לתחום ביתו ואירי ששובת בביתו ולא עבר בה"ש כנ"ל דהוי כנותן עירובו חוץ לתחום דאינו רשאי לזוז מד"א דילי' וזה ברור:

**הג"ה** וי"א דאפילו וכו' טור והג"מ פרק כ"ז מה"ש בשם סמ"ק וכן הב"י כתב ומ"מ ההגהות פרק כ"ז מה"ש כתבו בשם סמ"ק כדברי רבינו ואני שם ובפ"ו מה"ע לא מצאתי הדברים ואין לומר שמרמז למה שכתבו בה"ש פרק הנ"ל סק"ט דין המהר"מ שבש"ע סי' ת"ה סעיף ח' ומיהו וכו' כולה כד"א וס"ל דשני הדינין מישך שייכי אהדדי וט"ס נפל בין סמ"ק למהר"מ דא"כ הא הש"ע סותר עצמו דלעיל פסק כהמהר"מ והכא פסק כהרמב"ם א"ו דבאמת אין להם שייכות דשם הטעם הואיל ושבת בה הכא לא נקטו בלשונם אלא הואיל ולן שם משום דבאמת לא שבת בה שהרי שובת במקום עירוב תחומו וזה נמי דעת הרא"ש ור' ירוחם שנמי פסקו דין המהר"מ הנ"ל ובדהכא פסקו כהרמב"ם כדמבואר בהרא"ש בקיצר ובר"י באורך דף צ"ה ז"ל ולפעמים יותר ממה שהרויח כיצד אם הוא מודד אלפים מעירובו לצד העיר וכלתה מדתו בחצי העיר מפסיד שאר העיר וכו' ובאמת יש לתמוה על הטור שפוסק דלא כאביו ויהיה איך שיהיה דברי ההגה"ו לא מצאתי:

**ובהיות** כן דדין דהכא לא מקרי שבת בה אלא הואיל ולן בה היה מסתביר לי דלדעת י"א אלו ה"ה מחשיך על התחום ומעריב ברגליו ולאחר שחשכה רוצה לחזור לעירו אף שכלה תחומו באמצע העיר הרי כולה לו כד"א ומהלך את כולה אבל רואה אני שאין כן דעת תוס' שהרי דף נ"א ע"ב ד"ה ויצא מקשו ואפי' אם ביתו הוא הראשון בכניסתו לצד עירו לא יהיה לו בתוך ביתו אלא ד"א והרי התוס' הם שהמציאו בדף ס' ע"ב דעת י"א דהכא ואילו כדעתי מה קשיא להו בדף נ"א הא פשיטא דהבית שלן בו' חשוב נמי כולו כד"א ואם עומד בעיר אף העיר כולה כד"א א"ו דסברי דוקא בנותן עירובו מבע"י וחוזר לעירו אף דאינו שובת שם מ"מ לן בה הלילה כולה משא"כ במחשיך שתחילת הלילה עומד במקום שביתתו שוב לא מהני לו הלינה בעיר או בבית לחשב כולו כד"א ואף שהוא דוחק ע"כ הכי דעתם ואולם י"ל דבאמת היינו דעת רש"י דלא השגיח בקושי'

תוס' ועיין ריטב"א דסובר דאף במחשיך שייך הואיל ולן בה ודוק ואין להקשות דא"כ דאף במחשיך יהיה הדין כך א"כ איך קתני במתני' דף מ"ט ע"ב מי שבא בדרך וכו' שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו עד עיקרו אלפים ומעיקרו עד ביתו אלפים נמצא וכו' הרי משמע שאם הבית חוץ לאלפים והעיר תוך אלפים אלא שביתו אינו בהתחלת העיר אינו יוכל לבא לביתו וקשה ולמה לא יהא מותר לו לילך לביתו אף חוץ לאלפים וללון שם יתר הלילה ותהא העיר כולה כד"א ומעיקרו עד עירו אלפים הוי ליה למימר די"ל דהתנא מילתא פסיקתא נקיט ואפילו ביתו שבשדה א"ל היכי שאינו רוצה לילך לביתו עד למחרתו ביום השבת,. ואדרבה לדעת תוס' איפכא קשיא הא אף בביתו אין לו אלא ד"א ואיך קתני סתם לביתו דמשמע אפילו הבית ארוך כמה הולך בכולו ולדעתי לדעת רש"י נקיט הכי משום היכי דלן שם בלילה (אך דזה אף לשטת הרמב"ם וש"ע קשיא) אף קשיא לי על שטת התוס' דא"כ דיש הבדל בין נותן עירובו דכל העיר לו כד"א ובין מחשיך חוץ לעירו אלפים שאם כלתה מדתו תוך העיר אין לו אלא ד"א א"כ עשיר שיש לו לילך ד' אלפים חוץ לעירו ובעירו אין לו בית ללון סמוך לחומה הרי אי אפשר לו לילך ולהחשיך סוף אלפים מעירו אלא מוכרח למדוד אלפים אך מביתו כדי שיהא יוכל לחזור ללון בביתו ואילו הנותן עירובו יוכל להניחו קרוב לאלפים מעירו ויוכל ללון בעירו בביתו כיון שהאלפים כלים בהעיר וכל העיר לו כד"א הואיל ולן בה וא"כ מה פשט רבא דף נ"ב ת"ש ואי אמרת אין לו האי להקל להחמיר הא ודאי קולא איתי ביה אף כי ד"א דשביתה לית ליה ודוק ובעיקר הדין עיין א"ר ובפרט שהבאתי נמי דעת הראב"ן כהרמב"ם ועיין נמי סי' תי"ב:

## סימן תט

### סעיף ב

או שנתכוין לשבות בכרמלית והניח עירובו ברה"י זה הדין שבגמרא נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה עירובו עירוב ההוא בור דקאי היכא אי לימא דקאי ברה"י פשיטא רה"י עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא לעיל ה"נ דנחתא לתתא וכו' ל"צ דקאי בכרמלית ונתכוין לשבות למעלה ופיר' רש"י דהוי בור רה"י ושפתיו כרמלית וז"ל תשוב' הרמב"ם ז"ל בסי' ל"ד על ששאלוהו חכמי לוניל כזה נוסחי בור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית אפילו עמוק מאה אמה אם אין בו ד' על ד' וזה דעתי הואיל ולא חלק הבור רשות לעצמו הרי הוא ככרמלית גם אותה משנה נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה עירובו עירוב ואוקימנא בבור העומד בכרמלית עסקינן ונתכוין לשבות למעלה אפשר להעמידה בבור שאין בו ד' על ד' וזה נתכוין לשבות בר"ה ואפשר להעמידה בבור שהוא רה"ר ונתכוין

לשבות בכרמלית (וזה פרש"י הנ"ל) ויראה לי שבבור שאין בו ד' על ד' היא המשנה ולפיכך קמ"ל רבותא ואמר אפילו עמוק מאה אמה לא נחלק מן הכרמלית אלא הרי היא ככרמלית אבל אם תאמר שיש בו ד' על ד' מה לי עמוק מאה אמה ומה לי עמוק י' טפחים רה"ר הגמורה היא ולא היה עולה על דעתינו שיועיל תוספת העומק כלום עד שיוציא זה מלבינו ויאמר אפילו עמוק מאה אמה וכן פי' רבינו נסים ז"ל והעמיד המשנה כשאין בה ד' עכ"ל ודבריו אינם מובנים דמה מועיל בפירושו דאכתי קשה מה אפילו עמוק מאה למשמיענו דלא נימא מפני העומק חלוק רשותו ולא ליהוי כרמלית ואלא מה ליהוי מקום פטור דהא א"א למיהוי רשות אחר אחרי דאינו רחב ד' והא מכ"ש דהוי עירובו עירוב לכן לענ"ד העיקר כדפי' רש"י ז"ל ומה דקשיא לו מה הרבותא דמאה או י' לק"מ דאם כן לקשי נמי בהמתני' דבתר הכי נתנו בראש הקנה וכו' אפי' גבוה מאה אמה הרי זה עירוב ומה הרבותא בגובה מאה אמה או י' הא כל שאינו רחב ד' הוא מ"פ א"ו דכל מקום שיש רבותא בגובה או בעומק בעשרה טפחים נקיט בלשון גוזמא אפילו מאה והיינו נמי בבור רחב ד' דיש רבותא בעומק י' אף דהוי רה"י מ"מ העירוב הוי עירוב כיון דנתכוין לשבות על שפתו בכרמלית והקושי' מתחילה פשיטא כי היכי דנחית וכו' עיקר הקושיא דאפילו אינה עמוק י' הא נמי דכל שהוא ברה"י כמו דלמעלה אין הבדל ואפילו עמוד אינו גבוה י' הוי רה"י ה"ה בור אפילו אינה עמוק י' הוי רה"י ולהכי פשיטא ולזה מדויק לשון רש"י בהקושי' דכתב ומאי אפילו בור עמוק י' רה"י הוא דעיקר הקושיא דאין רבותא באפילו בבור י' דרה"י הוא ודוק כי זה בברור.

**סעיף ב**

ואם היו תלושים ונעוצים ה"ז עירוב כתב המ"א ובלבד שלא יהא הקנה רחב ד' ר"ל אם עומדת ברה"ר ומתכוין לשבות ברה"ר דאם היא גבוה י' ורחב ד' הרי היא רה"י ועכ"ז אם מתכוין לשבות תוך ד' אמות שפיר דמי כמבואר בהטור:

**סעיף ו**

ונתגלגל חוץ לד"א עיין ט"ז סק"ה ועיין סימן שס"ה סעיף ח' כי שם הארכתי בזה:

**סעיף ז**

כיצד עשיות עירוב ולהחשיך שם כתב מ"א פי' שכונתו וכו' ודוקא בהולך מביתו אבל בא בדרך קונה שביתה בלי שום כונה דלא גרע מישן ב"י:

**סעיף יא**

ודוקא שיחד ד"א והם בתוך אלפים אמה כגון וכו' ומכאן עד עיקרו אין יותר מאלפים הלשון אינו מדויק כי משמע שצריך שלא יהיה מן המקום שעומד שם בשעת האמירה שביתתי בעיקרו יותר מאלפים וזה אינו שהרי האמירה צריכה להיות מבעוד יום בשעה

שיוכל להגיע למקום שרוצה לקנות בעוד קודם חשיכה ע"י מרוצתו וא"כ מה בכך שמקום השבותה הוא יותר מאלפים ממקום האמירה מ"מ שפיר שביתתו שם ומבע"י עד שחשיכה יוכל לילך עד שמגיע לתוך אלפים משביתתו וכשקידש היום הרי עומד בתחומו א"ו לשון הרמב"ם מדויק בפ"ז הלכה ג' שכתב והוא שישאר מן היום וכו' והיה בינו ובין אותו מקום כשתחשך אלפים אמה או פחות אבל וכו' או שהיה בין המקום שנתכוין לשבות בו ובין המקום שהוא עומד בו כשחשכה יותר מאלפים הרי זה לא קנה שביתה אף א"י מדוע הרמב"ם והטור לא נקטו בדיוק שני אלפים וד' אמות של שביתה כדאיתא בהגמרא תרי אלפי וד' גרמידי וצ"ע:

## סימן תי

### סעיף ב

זה שאמרנו וכו' כל זה הוא לשון הרמב"ם דכתב הה"מ שסובר שכשאמרו שיש לו ב' בתים אורחא דמילתא נקיט אבל אין כאן דעת כל הפוסקים ועיין בהריטב"א:

## סימן תיב

אם הניח כל אחד עירובו בסוף אלפים לא יזוז ממקומו כן נמי לשון הברייתא והרמב"ם והטור ומן הטעם שאין ידוע איזה עירוב קנה לו ולהרמב"ם ניחא דס"ל דאפילו בכלה מדתו בחצי העיר ולן בה מ"מ לא יזוז ממקומו אבל להטור קשה הא ס"ל בסי' ת"ח דהיכי דלן בה כל העיר כד"א וכה"ג יותר תמוה לי על רש"י ז"ל שפי' ברייתא הנ"ל שבדף נ' ע"ב לא יזוז ממקומו מביתו ואפילו כבני עירו אינו דממ"נ לשטתן דף ל"ח ע"ב בד"ה מערב כתב וקס"ד זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב וכו' וכל עירו מיהא מצי אזיל דכולה לדידיה כד"א כיון דלן בה' ומ"ש בדף נ' דלא יזוז מביתו ואי דנימא דאזיל בדף נ' בשטת הרמב"ם למה פי' מביתו הא גם בביתו אסור חוץ לד' אמות סוף התחום ובאמת לענ"ד ברייתי' הנ"ל מורה לשטת הרמב"ם וש"ע וצ"ע.

## סימן תיד

### סעיף א

ואם עירב עליהם ושמעו בב"י איתא בשם הרשב"א ואפילו לא הודיעם עד שתחשך. וקצת משמע הכי בגמרא מדקאמר לא מה אלא מדעתם לאפוקי דאמרו לא ולא קאמר לאפוקי לא ידעו עד שתחשך וא"י אם לא סבירא לו להב"י נמי היה לו לבאר:

### סעיף ב

קטן בן שש. עיין בטור וב"י וכבר הרגישו האחרונים הלח"מ בה' סוכה על הרמב"ם שאינו מחלק בין אביו בעיר לאינו בעיר והת"ש על הב"י פה שכ' שהתוס' בשטת הרמב"ם

וזה אינו להמעיין היטב בהסוגי' ובדבריהם ואולם דעת הרמב"ם כנראה דס"ל דע"כ לא מקשינן אדרב אסי מן הברייתא ופי' ר' ינאי ור"ל אלא כל כמה דלא ידעינן מהברייתא המסייעה לרב אסי משא"כ להמסקנא דדברי רב אסי נובעים מן ברייתא שמפרש עד ועד בכלל שוב נראה לו אף דר' ינאי ור"ל פירשוה בליתא אבוהו במתא דוקא רב אסי מדסתם ולא מפליג: [ואפשר דייק לי' מסוף אע"פ דמשמע יותר הכי ולשיטת תוס' ע"כ לידחק שם] ניחא לו יותר דרב אסי פליג על ר' ינאי ור"ל וסובר כסתימת הברייתא ופסק ההלכה כרב אמי ואפשר אף דעת הב"י הכי ואינו מביא שהתוס' כהרמב"ם אלא בענין פסק ההלכה ליפסק כר"א ודוק:

**אך** אי קשיא לי הא קשיא על שטת הרא"ש וטור שפסקו היכי דאבוהו במתא כבר ד' כבר חמש אין טפי לא וכן הטור כתב באיתא אבוה במתא יוצא בעירוב אמו בן ה' שנים שלימים ש"מ שמפרשי' הנאמר וכמה לא כפי' רש"י כבר ד' וה' מקרי א"צ לאמו אלא מפרשים וכמה מקרי צריך לאמו כבר ד' וה' וא"כ יש לתמוה למה הניחו רב יהושיע ברי' דרב אידי)) הא יכול לפרש הברייתא בעד ולא עד בכלל והוי ממש כר' ינאי ור"ל דאמרו כבר ה' מקרי צריך לאמו ואף לדרב אסי דאמר אף בן ששי יוצא מוקם כגון ומוכרח פי' רש"י וצ"ע:

## סימן תטו

### סעיף א

אין מערבין וכו' במ"א סק"ב מביא בשם הב"י בשם הרשב"א דברגליו מערבין אפילו לדבר הרשות כבר קדמוני הא"ע להוכיח מתוס' ורא"ש פרק אלו עוברין דס"ל אפילו ברגליו רק לדבר מצוה אכן המ"א סי' תמ"ד סס"ק י"ג הוכיח מן הטור כי היכי דלא ליהוי נגד דעת אביו דע"כ גירסא אחרת הי' לפני התוס' והרא"ש ואף שדוחק הוא מ"מ נראה מן הטור דס"ל נמי כהרשב"א והר"ר יונתן:

**הג"ה** או שרוצה לטייל עיין בתה"ד שראייתו לדין זה חלוש. ולפ"ר רציתי להביא ראי' מתי' התוס' פסחים מ"ט ד"ה לשבות שכתבו ונראה לר"י דה"פ לשבות שביתת הרשות שהולך לשמוח בפסח בבית אוהבו או קרובו דמשמע שהוא בכלל לדבר מצוה לענין תחומין וה"ה לשמוח בטיול גינתו אבל רואה אני שאדרבה אפשר יותר כונת התוס' שכל הילוכו היינו כדי לשמוח בי"ט בבית קרובו ולא אייר כלל מעסק תחומין ומשמע לפי זה דרשות נקרא לענין חזרה ומ"מ י"ל דלענין תחומין שפיר מצוה חשוב כדנראה לו וק"ל:

**תו** הג"ה ואז מותר לו לילך אפי' לדבר הרשות אין להקשות א"כ בעירובין דף ל"א מה בכך דמצות לאו ליהנות ניתנו הא נהנה נמי ההילוך דדבר הרשות די"ל זה לא מקרי הנאה הואיל ועיקר העירוב לא בשביל זה נעשה אך כבר מביא הב"י משמעות מרש"י דלא כהג"ה זו:

**סעיף הנ"ל** בש"ע ואם עירב וכו' ה"ז עירוב בב"י מביא פלוגתא בזה ועיין סי' ת"ח:

## סימן תטז

### סעיף א

יש לו לערב שני עירובין לשתי רוחות עיין בטור איתא לשון הכתוב בו ואם עירב לשני הימים לרוח אחת צריך שיהא העירוב קיים בין השמשות של יום השני ופירשו הב"י בדוחק קצת כלומר אפילו אם עירב לב' הימים לרוח אחד וכו' אבל הב"ח כתב ואם עירב וכו' כלומר דהשתא א"צ לילך ולחזור ולערב ביום שני דבמה שהי' מערב בעי"ט בפת ואמר בזה העירוב יהא מותר לי לילך אלפים לכל רוח למחר בי"ט וגם בשבת של אחריו אפ"ה צריך שיהא נודע לו שהעירוב הי' קיים בה' של יום שני: ופי' הב"י דחוק נשמע מיני' שסובר דאף משני רוחות יוכל לערב ע"י אותו פת ע"י שנוטלו ומניחו בשני ולהכי כתב דהחידוש הוא דוקא מרוח אחד ודוק וה"נ מתבאר כונת הט"ז סק"ג כתב ג"כ פי' שרוצה לילך למחר לרוח אחר וא"א אלא באותו פת שהניח לרוח זה

**וכל** זה אינן כי ז"ל הריטב"א ר' אלעזר אומר מערב אדם ב' ערובין וצריך לתת שניהם במקומם מערב יום הראשון כמו למחר וכו' אינו יכול למחר להניח עירוב לקנות שביתה ליום של אחריו שאין מערבין בתחילה מי"ט לשבת ואפילו למ"ד דתחילת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה דמ"מ כיון שהוא עושה עירוב לכתחילה בי"ט לשבת או ברגליו או בפת מוכחא מילתא שמכין מי"ט לשבת ואפילו בנותנן היום במקומו ונוטלו ומחזירו למחר א"א דעד כאן לא שרי הכי אלא בסיפא לרבנן שמערב הכל לרוח אחת אבל לר' אלעזר שנותן עירוב ליום א' וא' ליום שני וביום הראשון נאסר לאותו רוח שבא למכין למחר ה"ז כמכין מי"ט לשבת וכן מסיק עוד בגמרא סוף ד"ה א"ל מי סברת דאזיל ואמר וכו' כתב נמצאת למד דמערב בפת בעי אמירה בתחילת עירוב אבל כשמחזירו שם בשני אינו צריך אמירה דליקבעו הדר אבל המערב ברגליו בלא אמירה סגי ואפילו בתחילת עירוב ומ"מ כל שלא עירב בראשון כלל לאותו רוח אינו מערב ברגליו בשני לא באמירה ולא בשתיקה דהו"ל כמכין מי"ט לשבת עכ"ל שוב עיינתי בהפרישה וכתב כדברי הריטב"א מדעתו אבל אך בפת וברגליו כתב בדרך אפשר דשרי ובהריטב"א הנ"ל מבואר דאף ברגליו לא ולזה מדויק לשון הטור שכתב ואם עירב בראשון ברגליו שהחשיך

במקום שרצה לקנות שביתה יעשה ג"כ בשני ויחשיך שם וכן הש"ע דייק והוא שילך ויעמוד באותו מקום ויחשוב וכו' נמצא פי' הב"י בהטור מוכרח דלא כהב"ח:

**סעיף ג**

אבל אם הניח עירובו וכו' והניח עירוב שני רחוק מביתו בתוך ת"ק אמה וצריך נמי להיות כלה המדה דהיינו אם הניח עירובו אלף מהעיר צריך שלא יכלו האלפים מהעירוב באמצע העיר אלא בסופה ועיין סי' ת"ח:

**בד"א** בשני י"ט של גליות כתב מ"א אבל בר"ה אפילו נאכל בראשון יוצא בשני דקדושה אחד הן לקולא זה דעת הרמב"ם והראב"ד דעתו דאך לחומרא הוא קדושה אחד. וכתב הה"מ דיש הוכחה לדעת הרמב"ם דאם איתא דאמרינן קדושה א' לחומרא ולא לקולא מאי קא מקשה ר"א לרבנן מנאכל עירובו בראשון שאין יוצא בשני ולימרו לי' אינהו וליטעמך שני י"ט של ר"ה מאי איכא למימר ולמאי איצטרכו למימר דספוקי מספקא להו א"ו כל שהן קדושה אחד לכל דבריהם הוא ואפילו לרבנן דע"כ לא מספקא להו לרבנן ונקיטו הכא לחומרא והכא לחומרא אלא בי"ט ושבת אבל בב' י"ט של ר"ה פשיטא להו דקדושה אחת הן ואפילו לקולא עכ"ל ולשונו צ"ע קצת דאיך כתב ולימרו לי אינהו וליטעמך וכו' הא בדף ל"ט שם מבואר דתרווייהו רבנן ור"א ס"ל בשני י"ט של ר"ה דמערב ב' ערובין משום דשתי קדושות נינהו ומה וליטעמך שייך אמנם הראי' היא ע"ד זה דלא היו צריכין לומר דמטעם ספק מחמרו אלא דס"ל דודאי קדושה אחת הוא ואך לחומרא ולא לקולא כדסבר ר' יוסי בר"ה לדעת הראב"ד א"ו דכל דאמרינן קדושה אחת היינו לכל דבריהם בין לקולא ובין לחומרא אבל להראב"ד י"ל דסובר דזה גופא טעם ר' יוסי נמי מה דסובר קדושה אחת לחומרא מכח דנמי ספוקא מספקא לי' בר"ה אם קדושה אחת הוא או ב' קדושות ומחמיר מספק דקדושה אחת היא אך לא משמע הכי מן הוויכוח דאמר להן ר' יוסי אי אתם מודים וכו' וק"ל:

## הלכות ר"ח

### סימן תיח

**סעיף ד**

אלא שמדברי הרמב"ם נראה לכאורה וכו' הוא בש"ך יו"ד סי' רט"ו בסקי"א כתב דאף להרמב"ם דהוי דאורייתא מ"מ השבועה חלה עליהם מפני שאינו מפורש בתורה וקשה לי א"כ הרי שבת ויו"ט נמי אינו מפורש בתורה כדאיתא פסחים ס"ח ע"ב פלוגתא דר"א ור"י בדרש דלכם ואפילו שבת דכ"ע מודים מדכתיב וקראת לשבת עונג הא אין זה

אלא מקרא דנביאים וכבר איתא בב"י ריש סי' רל"ט ביו"ד שאחד רצה ללמוד מדפוסק הרמב"ם פ"א מה' שבועות דהנשבע להתענות בשבת וי"ט מלקין אותו משום שבועת שוא דסובר דאף על דברי סופרים אין שבועה חלה אלא שהרשב"א השיבו אפשר שהוא סבור שאסור להתענות דבר תורה אבל שיהא נקרא מפורש בתורה צ"ע: ובב"י הנ"ל כתב בשם הר"ן בתשו' שמצא סעד מהרמב"ם לדעתו שאף מה שהוא דאורייתא כל שאינו מפורש בתורה אלא שבא ממדרש חכמים שבועה חלה עליו ולדעתי מבואר הכי ממה שפסק והוא בש"ע סי' רל"ח שבועה שאוכל נבילות וטריפות פחות מכזית חייב משום שבועת ביטוי הרי דשבועה חל אף דקי"ל חצי שיעור אסור מן התורה וא"כ פשיטא אי על שבועה להתענות בשבת וי"ט מחייב משום שוא ש"מ דס"ל דחשוב מפורש בתורה יותר מחצ' שיעור דאיסורין ואולי י"ל שבת חשוב לי' דברי קבלה כמפורש בתורה וי"ט מדכתיב ושמחת בחגך ואין שמחה אלא בבשר שלמים וצ"ע:

## סימן תכב

### סעיף א

ואם הוא רגיל לומר וכו' בגמרא איתא בשים שלום חוזר לעבודה ואם סיים חוזר לראש אמר ר"פ הא דאמרן סיים חוזר לראש לא אמרן אלא שעקר רגליו אבל לא עקר רגליו חוזר לעבודה אמר ר"נ בר יצחק הא דאמרן עקר רגליו חוזר לראש לא אמרן אלא שאינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לעבודה (ויראה לענ"ד לפרש דמי שרגיל לומר תחנונים אלא ששכח ועקר רגליו טרם שאמר מה שרגיל דהיינו אלהי נצור כדפרש"י מ"מ לא חשוב סיים ע"י עקירת הרגלים כיון שלא סיים מקרי הואיל ולא התפלל מה שרגיל) ואיכא דאמרי אמר רנב"י הא דאמר כי לא עקר רגליו חוזר לעבודה לא אמרן אלא שרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל אם אינו רגיל חוזר לראש וכלשון א"ד פסקו הפוסקים נמצא לפירושי היכא דעקר רגליו אף שרגיל אלא ששכח ועדיין לא אמרן מ"מ חוזר לראש ואינו חוזר לעבודה אלא היכי שלא עקר וגם רגיל לומר תחנונים ועדיין לא אמרן ובודאי נשמע נמי דאף שלא עקר אלא שגם אמר מה שרגיל מ"מ חוזר לראש וכן כתב המ"א שמשמע הכי אלא שכתב שלשון הש"ע לא משמע הכי ותו כתב וגם בגמרא איכא חד לישנא דמי שרגיל לומר תחנונים אפילו עקר רגליו אינו חוזר לראש ש"מ דס"ל דאין קבע לתחנונים וא"י לפרשו היכי ש"מ דאין קבע הא אדרבה בין לפירושי הנ"ל ובין שאומר שמפרש אבל רגיל לומר היינו דרגילתו לומר תחנונים אחר עקירת רגליו וזה נזכר אחר שעקר רגליו טרם שאמר תחנונים נשמע דיש קבע שהרי מפני שלא אמר מה שרגיל אף שעקר מקרי לא סיים וכנראה מפני שלא נראה

לו לפרש שרגיל לומר תחנונים בתר עקירה דמן הסתם התחנונים נאמרים קודם העקירה כדפרש"י בעמידה ואף לא נראה לו פירושי ע"י שכחה. לכן מפרש הכי אבל רגיל לומר אף שאמר מה שרגיל וגם עקר רגליו מ"מ לא חשוב סיים תפלתו וחוזר לעבודה משום דאין קבע לתחנונים והי' יכול לרבות בתחנונים לכן לא מקרי סיים תפלתו ובעיני פי' זה תמוה ואינו דאיך ס"ד שאם סיים לומר מה שרגיל וגם עקר רגליו דנימא מדהי' אפשרות לו לרבות לא מקרי סיים: והעיקר לענ"ד כדפרשתי וממילא נמי מה שכתב וא"כ ללישנא בתרא וכו' ג"כ ליתא והעיקר כדמשמע לו תחילה דהיכי דאמר מה שרגיל ונזכר קודם שעקר נמי חוזר לראש ומה שכתב מיהו בירושלמי וכו' ע"ש כי אפילו ריח משמעות אין שם ודוק:

**הג"ה** ואם הוא ספק א"צ לחזור זה מדברי הכל בו שבתר שכתב תחילה בשם מהר"מ שצריך לחזור כתב מיהו בפ"ג שאכלו גרסינן בירושלמי דבספק הזכיר בר"ח ובחש"מ אין מחזירין אותו אלא שהב"י תמה עליו איך לא הסתכל במה דאיתמר התם עלה דההוא אשכח תנא ופליג כל יום שיש בו קרבן מוסף צריך להזכיר ואם לא הזכיר מחזירין אותו וכיון דפלוגתא היא ותלמודא דידן אייתא ברייתא דקתני מחזירן פשיטא דלא חיישינן לאידך ברייתא ואפשר עוד דהתם בירושלמי לא לענין הזכרה בתפלה איירי אלא לענין הזכרה דברכות המזון ועל זה כתב הד"מ ואין דבריו נראין דא"כ מה אירי' ספק אפילו ודאי לא אמרו מחזירין אותו כמ"ש סי' קפ"ח ועל פי זה חילוק בסברה בין דר"ח לבין משיב הרוח כדאיתא במ"א בשמו ולענ"ד בין דאיירי בבהמ"ז ובין דאיירי בתפילה צ"ע הירושלמי דאם ספק דוקא לידק הא ודאי מחזירן כדדייק הד"מ א"כ מה אמר אשכח תנא ופליג כל יום וכו' ואם לא הזכיר מחזירן הא זה בודאי איירי ובע"כ דלישנא דירושלמי קלילא הוא וסובר כשיטתי' דפ"ק דתענית דכל ספק כודאי לא אמר משוי לי' מדלא רגיל בכך ומותיב ודאי על ספק מפני דשקולי' לדעתו וא"כ הא בהדיא מוכח מן הירושלמי דלא כסברת הד"מ וכבר איתא נמי בהרשב"א נוסח בשם הירושלמי פרק אין עומדין בהדיא דאף בספק דר"ח מחזירן ואף שאינו בנוסח שבפנינו מ"מ בודאי נוסחו עיקר לכן העיקר להלכה כהב"י:

**סעיף ז**

מצות קריאת הלל מעומד עיין מ"א וכבר כתבתי סי' קס"א שחשד בכשרים שהרמ"א ז"ל שגג בדבר שתינוקת של בית רבן יודעים והוא לא עיין בהד"מ ואולם בגוף הדין דהרמ"א ז"ל כבר עמד הט"ז בח"מ תוך ההשמטות לסי' י"ז ג"כ להשיג מטעם המ"א והב"ח שם השיבו דבדרבנן עמידה ע"י סמיכה נמי עמידה קרי והט"ז משיבו דמנ"ל

לחלק בין עמידה לעמידה ע"ש שהח"צ מצדיק פסק הרמ"א מדברי הריב"ש ומסיים וא"כ בעמידה ע"י סמיכה אפילו לכתחילה נמי כיון דאינו אלא מדרבנן והמ"א תקע עצמו בראי' מקריאת התורה שבסי' קמ"א ומסיים ואע"ג שכתבו שם בדף י"ט ע"ב אע"ג דאין ישיבה בעזרה מ"מ מותר לסמוך א"כ משמע דסמיכה אינה כישיבה. י"ל דש"ה דאין אסור אלא ישיבה ממש מפני הכבוד אבל בישיבת הדיינים מקרי סמיכה ישיבה ולענ"ד ממקום שבא דהיינו מס' סוטה דף מ' משם ראי' לדעת הרמ"א דבכל מקום שהעמידה דרבנן אף ע"י סמיכה שפיר דמי דהנה שם בסוטה יש לדקדק למה לא משני כדמשני הירושלמי שהי' יושב ע"י סמיכה כדאיתא שם בתוס' שבזה מבואר בתוס' זבחים הנ"ל דאף לתלמודו אין בסמיכה משום אין ישיבה בעזרה:

**וביותר** יש לדקדק שם מ"א ע"ב גבי מלך דקדק ג"כ עומד מכלל שהוא יושב והא אין ישיבה בעזרה וגבי מלך בפשוט יוכל להקשות מדתנן יושב וקורא כדבאמת הירושלמי מקשה אך על מלך ומשני תיפתר ע"י סמיכה ולכן הנראה משום דמה דתנן וכ"ג עומד ומקבל וכה"ג גבי מלך עמידה זו שבשעת קבלה אינה אלא מדרבנן וכמו שאין ישיבה בעזרה אלא צריך לעמוד ומ"מ מותר בסמיכה וקרוי אינה ישיבה ה"ה הקבלה דצריכה עמידה מדרבנן אף ע"י סמיכה שרי ומקרי עמידה וא"כ שפיר דלהכי גבי מלך אינו יכול להקשות כדמקשה הירושלמי ממה דתנן יושב וקורא דידע לשנוי כדמשני הירושלמי ע"י סמיכה מה שא"כ תלמודן מדקדק יותר מדקתני עומד מכלל שהוא יושב לגמרי דאילו בעמידה ע"י סמיכה הא מסמיכה זו א"צ לעמוד אפילו בשעת קבלה. הרי להדיא דאפילו במקום שנאמר החיוב בעמידה דהיינו בשעת קבלה מותר בסמיכה והיינו כהרמ"א:

**תו** יש ראי' משם כי הנה דברי התוס' סוטה דף מ' ע"ב בסופם קשאים להולמן כדעמד עליהם המהרש"א ופירושו ממש אין לו מובן והנלענ"ד דהנה התוס' מקשים מקודם על השוחר טוב דאילו בכ"ג מותר הישיבה בעזרה מה מקשה הכא ולפ"ר הא איפכא קשה על תלמודן מן המקרא מפורש שמביא הש"ט ועלי יושב על הכסא א"ו דזה ל"ק דתלמודן סובר דזה הדין דאין ישיבה בעזרה אינו אלא דרבנן ובזמן עלי עדיין לא נגזר וכשנגזר הי' אף על כ"ג ולהכי מקשו תוס' על הש"ט דנשמע מיני' דסובר הא דאין ישיבה בעזרה הוי דאורייתא ושפיר מביא ראי' מעלי דכ"ג אינו בכלל האיסור ולהכי מקשו דמתלמודן מוכח דלא כותי' [ומה דאיתא בקדושין ע"ח ע"ב דמותיב על שכיבת שמואל מדין זה ע"כ שם בשטת הש"ט אזיל דהוי דאורייתא. ובאמת בל"ז מוכח פי' הפסוק שם דפשיטא דלא שייך שכיבה בהיכל ה' שהרי אפילו בעזרת כהנים אין ישראל נכנס לשם כדאיתא מס' כלים פ"א] והנה איתא בזבחים דף י"ו בתוס' סוף ד"ה יושב הג"ה וא"ת מה ליושב שכן

אסור בעזרה כדאמרינן אין ישיבה בעזרה וכו' ושמא אינו מן התורה תדע דאי דאורייתא אמאי צריך קרא ליושב למצוה ת"ל דאפילו בלאו עבודה אין ישיבה ומיהו איצטריך קרא לעובד בהשתחוואה. ויש לתמוה בדבריהם מה דוחקייהו לעובד בהשתחוואה ולמה לא בפשוט דאיצטריך למעוטי עובד בעמידה ע"י סמיכה כדבאמת הרבנן פסלו אפילו עמידה ע"י סמיכה בדף י"ט ע"ב דהיינו מן הצד ובד"ה וליתב שם כתבו דהיינו ע"י סמיכה דאין בו משום אין ישיבה בעזרה. לכן ע"כ דמסתביר לתוס' דהא דמוכח מקושי' הגמרא וליתב דלענין אין ישיבה בעזרה סמיכה לא מקרי ישיבה אלא עמידה נקראת היינו לפי מה שמוכח נמי מקושי' הגמרא בסוטה על כ"ג דדינא דאין ישיבה בעזרה אינה אלא דרבנן וי"ל דלא ראו להחמיר דוקא בעמידה שלא ע"י סמיכה אלא דה"ה ע"י סמיכה נמי קרי' אין ישיבה אלא עמידה משא"כ אם הוא דאורייתא סוברים מאי שנא מעבודה וכמו דבעבודה סבירא להו לחכמים עמידה מן הצד דהיינו ע"י סמיכה לא שמי' עמידה ה"ה לענין ישיבה בעזרה לא שמי' עמידה אלא ישיבה ולהכי כשכתבו ומיהו ור"ל דמ"מ י"ל דהוי דאורייתא כשטת הש"ט לא מצי למימר דצריך למעט ע"י סמיכה דאם הוא דאורייתא אף לענין ישיבה בעזרה אף סמיכה אסורה בלא עבודה ומוכרחים לומר דאיצטריך לעובד בהשתחוואה דזה אף בענין דאורייתא כמו הקריאה בתורה דנפק מן ואתה פה עמוד עמדי ומ"מ אמר ר"ח שהי' משה רבינו לא עומד ולא יושב אלא שוחה וקרא לו ואנכי עמדתי בהר שזה ודאי אינו בכלל אין ישיבה בעזרה וגם בל"ז אדרבה השתחוואה מי לא הוי בעזרה ומ"מ בעבודה מיעטה הכתוב דצריכה לעמידה ממש:

**וא"כ** דברי התוס' סוטה פשוטים דמעיקרא מביאים הירושלמי ואף דנמי משני תיפתר בסמיכה והדר מקשה מדוד (וע"ש מהרש"א) אין להוכיח ממנו דסובר דדין אין ישיבה בעזרה הוי דאורייתא די"ל דרוצה לשנוי יותר מרווח אף אם דרבנן כבר הי' בימי דוד משא"כ הש"ט דמוכח מיני' ברור דס"ל שהוא דין דאורייתא כנ"ל ומ"מ משני מה וישב לפני ה' שסמך עצמו. ומקשו תוס' עלי' חדא דמוכח מתלמודן דליתא ותו קשיא איך משני על דוד דישב בסמיכה מפרק שני דזבחים דעמידה מן הצד דהיינו סמיכה לרבנן אסור בעבודה דלא מקרי עמידה וממילא ה"ה לענין אין ישיבה דאורייתא נמי אסור בסמיכה ולא משני מידי על דוד וא"כ זה נמי ראי' דבעדים דעמידה דידהו נמי דרבנן להסמ"ע וב"ח וט"ז וח"צ הנ"ל אף ע"י סמיכה שפיר דמי כמו לענין אין ישיבה בעזרה ומה שהתוס' לומדין קריאת התורה מעבודה היינו משום דמסתביר דהוי דאורייתא כנ"ל. אמנם מאוד תמהני על כל האחרונים הנ"ל ובראשם הסמ"ע שכתב בח"מ סי' י"ז בשם הר"ן בשם הרשב"א דהאי קרא דועמדו אינו אלא אסמכתא ולא מצאתי דברים

אלו בשום מקום ואחריו החזיקו הב"ח וט"ז וח"צ בהגהת ט"ז לומר שאינו אלא דרבנן והם דברים מותמהים לענ"ד כדמוכח מתוס' ריש פרק שבועת העדות שהקשו דבמועד קטן משמע דועמדו לא משמע עמידה ואילו אינו אלא אסמכתא אין מקום לקושי' וע"ש דמשני שפיר:

**ותו** איתא התם ע"ב גבי ת"ח ההוא עשה והאי עשה עשה דכבוד מודה עדיף ואינו אינו אלא דרבנן איך קורא לו עשה סתם אלא הוי לי' למימר ההוא דרבנן ובמקום עשה דאורייתא לא אמרו וביותר תימא איך ס"ד שהוא אך דרבנן דא"כ איך מקשה בזבחים דף י"ו פירכא על הק"ו דאורייתא מה ליושב שכן פסול לעדות מדרבנן אדאורייתא כדכתבו נמי בהגהות תוס' הנ"ל בפשיטות דלהכי לא עביד פירכא מן אין ישיבה בעזרה. א"ו בלי ספק אצלי אף דהוכיחו הפוסקים דהמצוה אינו לעכב מ"מ עשה דאורייתא היא לכתחילה ומה שהריב"ש סי' רס"ו כתב ועוד דמאי דאמרינן דדיין בישיבה אינו אלא דרבנן ואסמכתא כיון דבדיעבד כשר היינו בישיבת דיינים דמכיון שמוכח דבדיעבד כשר שוב מסתביר לי דאינו אלא מדרבנן והפסוק שמביא הש"ס מן וישב משה אינו אלא אסמכתא אבל הפסוק ועמדו שנאמר בלשון ציוי כדהוכיחו התוס' הנ"ל הברור שמודה שאף שבדיעבד אינו מעכב מ"מ מצוה דאורייתא היא לכתחילה ולא רק אסמכתא כדמוכח מן הש"ס לעיל וא"כ לא מיבעי' שאין להרמ"א ז"ל ראי' לדינו מהריב"ש דהוי מדרבנן אדאורייתא אלא אף מוכח מתוס' מדמדמו קריאת התורה לעבודה אף דנמי אינו לעכב כדהוכיח המ"א ריש סי' קס"א מ"מ מדהמצוה לעמוד היא דאורייתא נראה להו לדמות לעבודה ה"ה עמידה דעדים שהוא דאורייתא צריכה להיות בלא סמיכה ויפה השיגו המ"א וגם ראייתו שפיר מקריאת התורה אמנם מה שמ דמיך נמי עמידה דהול"ל דצריכה להיות בלא סמיכה דזה ודאי אינו אלא דרבנן הברור לענ"ד שאף ע"י סמיכה שרי כמו אין ישיבה בעזרה ודו"ק (שוב ראיתי שדעת תוס' בזבחים הנ"ל אף דלא כדעת הריב"ש בד"ה מה אלא דתרווייהו מן התורה ומ"מ אין בם עכוב בדיעבד וא"כ אילו אף לדעת תוס' עמידה ע"י סמיכה כשר בדיינין לכתחילה שפיר יוכל הרמ"א ללמוד אף על העדים עמידה ע"י סמיכה וצ"ע].

## סימן תכו

### סעיף ב

אין מברכין וכו' זה ממס' סופרים ועיין סוף הג"ה ואין מקדשין אותו במוצ"ש שחל בו י"ט (והט"ז סק"א העביר עינו מזה) ולגירסא זו של מס' סופרים לדעתי יש ראי' מזה

שלא לקדש בשבת וי"ט דאל"ה יתר יש לקדשה בשבת שהוא מעונג ובגדיו נאים. ומ"מ להלכה יפה כתב המ"א עיין בו:

**הג"ה** ולא קודם יה"כ עיין סי' תר"ב בבאר היטב כתב בשם הלבוש שאדרבה וכו' ולענ"ד ראוי לינהג כותי' כי בשנת תקס"א אירע לי מכח מנהג הרמ"א שלא עלה בידי לקדשה כל עיקר מפני שימים הללו מצוים בעננים.

## הלכות פסח

### סימן תל

כתב המ"א שדרשת רש"ל אינה אלא חומרא בעלמא והח"י כתב דדינא קאמר לחוש לגדולי מקצת פוסקים הסוברים דיבש ביבש הוי קמח ואני אומר עם כל דברי הח"י אינו ענין כלל לנפל אחד מהם דשם תחילה הי' כאן ודאי איסור ואיקבעי איסור בדבר חשוב דהוי קיבוע דרבנן משא"כ כשנאכל אחד אבל הכא אין פעולתו אלא דמעיקרא הי' ספק אחד אם הי' חמץ מעולם ולבסוף הוי ס"ס דאת"ל הוי אימא נאכל אבל באמת מה"ת להחזיק איסור ולחוש לספק כזה בפרט בקמח המשומר לפסח ובודאי אינו אלא חומרא בעלמא כדכתב המ"א:

### סימן תלא

#### סעיף א

עיין בספר שאגת ארי' סי' ע"ז שם וכן בסימנים שאח"כ העמיד יסוד להוכיח שטת הר"ן ותוס' דף ד' ע"ב בחדא כאילו הם אחדים וזה אינו כי שטת התוס' ברורה שע"כ סוברים דמה דנאמר מבטלו בלבו הוא ל"ד אך בלבו אלא בפה מלא כדרך שאנו עושים ולהכי אך נאמר בלבו שצריך שיהא פיו ולבו שוים ולהכי נמי לא מצרכו כלל קרא אלא כיון שהפקירו פשיטא דלא עבר כמו בשל אחרים וכן נמי לא צריכו כלל לסברת הר"ן דמשום דבל"ז אינו ברשותו והן הן האיכא מ"ד שבב"י בשם הר"ן שבפרק כ"ש אבל הר"ן עיקר סמיכתו על דרשה דקרא או דרשי' מכח תשביתו או דתוס' שמביא מלא יראה לך אלא שהסביר דהטעם נוגע לביטול מטעם הפקר ע"פ הוכחה מהש"ס ומוכרח לסברתו כדי לקיים הדרשה דקרא וליישב קושיותיו אבל בלא דרשה דקרא מי הוא שיערב לבו להמציא קולא דהפקר בלב מכח דבל"ז אינו ברשותו להקל באיסור לאו דאורייתא במה שאינו היפקר מן התורה לכל ענינים . עיין בתוס' ור"ן ודו"ק תמצא כדברי:

**גם** מה שתלה שם הביטול בלב מטעם דבל"ז אינו ברשותו בפלוגתא הגלילי דלמאן דסבר חמץ בפסח מותר בהנאה. וכן בסי' ע"ט אי נימא הלכה כר"ש אף בלפני זמן כבר הוא

ברשותו הואיל שמותר בהנאה ולא סגי ודאי בביטול בלב אלא בהפקר גמור אומר אני דלאו מן השם הוא זה. ואף דרש"י ז"ל במס' ב"ק דף ל' ע"ב פי' דלהכי אינו ברשותו הואיל ואסור בהנאה רש"י פי' הכי האמת דקי"ל שאסור בהנאה אחר שש אבל ודאי לפרש"י ור"ן דביטול בלב נפקא לן מדרשא דקרא ע"כ סגי לן בסברת הר"ן דבל"ז אינו ברשותו אך מפני העשה דתשביתו המוטלת עליו ואם הוא מתרשל בהשבתחו יד כל אדם הקודם וזוכה להשביתו אף בלא דעת הבעלים מצוה קעביד תו לא מקרי אינו ברשותו אלא רשות אחרים עלי' ותדע דאיך אפשר לומר דמשום האיסור הנאה לחוד מקרי אינו ברשותו הרי קי"ל מגרשין באיסורי הנאה אף דקי"ל נמי שצריך עכ"פ ליתן מדידי' מדכתיב ונתן כמבואר בב"י אה"ע סי' קכ"ח אלא דנתינה חשובה לא בעינן שיהי' שוה פרוטה א"ו כדכ' הריטב"א במס' סוכה דף ל"ה דכל שאין רשות אחרים עלי' לכם קרינן בי' וע"כ לא פליג שם הראב"ד אלא דדריש לכם לצורכיכם ע"ש בתוס' ודו"ק א"ו דבחמץ עיקר מה דלא הוי ברשותו היינו מפני הרשות אחרים עלי' ע"י העשה דתשביתו ואף דרשאי ליהנות מיני' בשעת ביעורו מ"מ אינו ברשותו מקרי דאם הוא אינו חפץ להשבית כל מי שקדם וזכה ומשביתו רשאי ליהנות ממנו בשעת ביעורו כזוכה מן ההפקר ובמה דנאמר הואיל ומתחילת שש אין ברשותו לבטלו היינו נמי מפני שמאז והלאה מצוה לשרפו וכל הקודם ושרפו זכה: וזה ברור לענ"ד: ובזה כל יסודותיו מהורס: ועיין בספרי ק"ד ס"ס רכ"א:

**אף** גם מה שמחליט שם דלא מועיל ביטול לחמץ שאינו שלו אלא שקיבל אחריות עליו: ג"כ אין מוכרח ולא משמע הכי מסתימות כל הראשונים בהמקומות המוזכר שיש לסמוך על הביטול וי"ל שמפקיר ומבטל בלבו החפץ והזכות שיש לו בו כשהוא בעינו ואף כי יתאבד ויתחייב לשלם ואינו מחשיבו לכלום ואם זה מועיל לחמצו מכ"ש שיועיל למה שאינו אלא באחריותו והרא' שמביא לדעתו זו יש לדחות וצ"ע:

**סעיף ב**

ואפילו אם יש לו עת קבוע ללמוד עיין ט"ז מ"ש ליישב קושי' הב"ח מק"ש של ערבית ואף דהסברה שנבנה עלי' תירוצו נראית דחוק מ"מ תמצית דבריו שמסיים וע"כ אף בלימוד יש חשש זה דעכ"פ ימשך קצת ויהי' הרחקה מזמן ביאתו בזה יש לו סיוע מלשון הרמב"ם שכתב וימנע מבדיקת חמץ מתחלת זמנו לכן לענ"ד תירוצו עיקר ואף דנ"מ כמה דינן בהבאים אחריו שחידשו כ"א לפי דרכו לא אאריך בזה:

## סימן תלב

הח"י מביא בשם רש"ל בתשובה קודם שיתחיל יטול ידיו והוא רק משום נקיות ולא יברך עליו וע"ש סי' פ"ו במה שדחק עצמו שלא יהא מגסי רוח כנוטל ידיו לפירות שבסי' קנ"ח ושם נמי מברך על הפרי ומסיק מ"מ ע"י שכשך ושפשוף עדיף ור"ל ישפשף ידיו לעשותם אינם נקיות שאז אף בפירות מותר כדאיתא שם בהג"ה:

**המ"א** סק"ו כתב וצ"ע איך יברך הא אין המצוה מוטלת עליו לבדוק וכו' אבל הכא למה יברך הבודק כיון שאין המצוה עליו וצ"ל דמ"מ מצוה עביד דומיא דמילה. ובדמיונו ממילא ליתא דשם כל זמן שאב אינו מוהלו חייבים ב"ד למולו והחיוב נמי על העושה ואולם הקושי' מעקרא אינה דהא ריש תרומות שנינו חמשה לא יתרומו ואם תרמו חרומתן תרומה וכולם מפני העדר ברכה הרי שבמקום שא"א לברך אין לעשות המצוה ושנינן נמי שם חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתם תרום' וחד מנייהו התורם את שאינו שלו שלא ברשו' בעלים ומבואר הא ברשות תורם לכתחילה ובברכה דאל"כ ליחשב ברישא ששה דלכתחילה לא וכן מבואר בהרמב"ם פ"ד מה' תרומות העושה אדם והיינו לכתחילה ובודאי היינו שהשליח מברך כדקי"ל נמי בא"ע בשליח קדושין והטעם דכל שליח מדבר אף הברכ' בשם משלח וכדמצינן בתורה ובנביאים שדיברו על שם משלחם וק"ל:

## סימן תלג

### סעיף ו

וכן אמצעי של חצר כתב הח"י כן הוא ל' הרמב"ם וכתב הר"ן דאתי למעוטי חורי חצר והפשוט שא"א לו' דאתא למעוטי צדי החצר דאטו העורבים דוקא באמצע החצר מצוים ולא בצדי החצר אבל הח"י כתב וצ"ל הא דלא אמרינן דאתי למעוטי צדדים דא"כ תקשה על סוגי' הש"ס דף י"א דקאמר ולא לאור החמה היכי דמי אי נימא בחצר הא אמר רבא חצר א"צ בדיקה ולימא מן הצדדים א"ז וכו' והש"ג באמת כתב למעט מן הצד ואי משום קושיותיו דא"כ לישני ולא לאור החמה היינו מן הצד זה לק"מ דהא לכל הפחות עדיף כל חצר שאין גג עליו מלמעלה כארובה שנבדק לאור החמה.. ובאמת מיד הי' יכול להקשות מארובה אלא שכן דרך הש"ס להקשות ממראות דאמוראים כדי להביאם בבהמ"ד ובזה מיושב נמי קושי' המ"א שמביא הח"י תוך ס"ק י"ב עיין וק"ל:

### סעיף ח

בסופו ואם יש עליו גובה מבטלו בלבו ודיו. כתב הח"י ולמ"ש בסס"ק ט"ז נ"ל דאליבא דכ"ע צריך לפנות כיון שלא עשה כדינו ולא ביטל דלענין זה נקיט הש"ס דצריך שיבטל

דאל"כ מאי למימרא הלא כל אדם צריך לבטל וכו' א"ו דאתי למימר אי לא ביטל מחויב לפנות ולדעתי אי להכי כיון רב חסדא הי' מפרש א"ו לא איירי כלל מזה ואך בפשוט משמיענו דצריך לבטל ודלא נימא כיון שהוא כמבוער מה צורך לביטול קמ"ל כדפי' רש"י ואי משום מה דקשיא לי' דא"כ מה משמיענו י"ל דאיירי בנפל מפולת על חמץ ידוע שהשאיר לאכלו ולא הי' בכלל הביטול דלילה וקמ"ל משום דס"ד כנ"ל וק"ל. וא"כ ודאי י"ל דתלי' כדמספקו האחרונים והנה לעיל ס"ק ט"ז מחליט נמי מכח זה מדלא נקיט גם כאן מבטלו וכו' ומסיים ואע"ג דקי"ל דכל בודק צריך שיבטל מ"מ נ"מ בהני דקתני מבטלו בלבו דאם עבר זמן איסורו ולא ביטל צריך לעשות כל טצדקי וכו' משא"כ בזה ולמ"ש אין מסתימתן הכא שום ראי' דדוקא התם מפני שנאמר בו הרי הוא כמבוער ס"ד דאין צריך ביטול מוכרח למשמיענו דמ"מ צריך ביטל מטעם רש"י משא"כ הכא כיון שאין עליו גובה ג' טפחים ואינו כמבוער מה"ת דלא ליבעי ביטול ככל ביטול שאינו אלא משום ספק ואין צריך למשמיענו דצריך ביטול וא"כ דליכא למיפשט מידי מסתימת הש"ס ופוסקים יראה לי דנדון זה בהשתמש בחור ונפל הכותל ואין עליו גובה ג"ט ואירע שבדק כל שאר מקומות כדינו ושכח לבטל עד אחר זמן איסורו שנזכר אם מחויב לפנות וליבדוק אם לאו לשטת רש"י כפי שפירשו הר"ן ריש פסחים דמן התורה נאמר תשביתו או בביטול ואם לאו מן התורה מחויב לבדוק ולבער ע"ש א"כ נהי דתניא אין מחייבין אותו וכו' היינו כשביטל דהבדיקה אינה אלא דרבנן אבל בלא ביטל שהבדיקה דאורייתא ודאי מחויב לטרוח באופן דליכא סכנה כדי לקיים החיוב דאורייתא וק"ו הוא מחמץ ידוע וביטל ומה שטען הח"י דאיכא כאן תרי ספיקא דדילמא אין כאן ואת"ל יש כאן דילמא לא נ יפקח תמה אני מה צריך לפיקוח הגל דמיד שיש כאן אפילו לא נתפקח הגל הרי עובר בבל יראה כיון שאינו כמבוער להכי לשטת רש"י ור"ן ודאי חייב לטרוח ולבדוק משא"כ לשטת תוס' י"ל דמדאורייתא אינו אלא או ביטול או ביעור לחמץ ידוע אבל הבדיקה מספק במקום שהשתמש אפשר כולו אך דרבנן וי"ל דהכא מפני הסכנה לא אטרחוהו בספק ודו"ק:

## סימן תלד

### סעיף ב

לבטל וליהוי הפקר כעפרא דארעא הח"י על הב"ח דדבריו תמוהים דאף בהפקר דעלמא הוי הפקר אף שלא בא ליד הזוכה עדיין אלא שתוך ג' ימים יוכל לחזור בו כמבואר בח"מ סי' רע"ג ולפ"ר דבריו תמוהים שהרי בהדיא איתא שם בסמ"ע בלשון זה הלכך אפילו קודם שחזר בו אין שם הפקר עליו ומה דבסי' רס"ז לענין שבת לא חיישינן להכי היינו

משום שהעמידו הדבר על דין תורה כדי שלא יבא לידי איסור תורה. או במקום שא"א בענין אחר כמו דמועיל נמי אפילו בינו לבין עצמו כדאיתא בסמ"ע הנ"ל שם אבל הכא דלכתחילה יוכל הב"ח לומר דבריו אך עיין בספרי מודע לבינה למה דביארתי שם פי' הרא"ש דלא כמשמעות הסמ"ע צדקו דברי הח"י עיין ודוק:

**להג"ה שנ'** סעיף ב' ואין לבטל וכו' עיין בזה מה שתמהתי בסי' תמ"ד:

**סעיף ד**

שלוחו יכול לבטל כתב הח"י דהא דפשוט להר"ן וכו' היינו כיון שלא זיכה נכסיו לשלוחו והא ודאי שליח יכול למכור של חבירו בלי שום זיכוי אלא הטעם כדמבואר כיון דביטל מתורת הפקר נגעו בה והפקר מתורת נדר ואין אדם יכול לאסור ע"י שליח ועיין בספרי ב"מ סי' ק"כ. וע"כ דה"נ כונתו דח"י כיון שלא זיכה נמצא אין אדם יכול לאסור שלו ע"י שליח להכי לדעתו דחשוב של שליח ע"י שמסתמא מזכה לו הרי השליח מפקיר את של עצמו אך מ"מ איני יודע במה קנה השליח החמץ ועיין ח"מ סי' ר"ב בסמ"ע סק"ה:

## סימן תלה

ועל הבדיקה של אחר הפסח לא יברך כתב הח"י אע"ג דתקנתא רבנן הוא מ"מ כיון דהוא רק משום גזירת תקנה בעלמא דלא ליתי לחלופי בשאר חמץ והיא גופא דאסור חמץ זה קנסא בעלמא הוא וק"ל ודלא כפר"ח ולדעתי טעם הפר"ח העיקר והוא חד עם דברי הה"מ משא"כ טעמו אין מתיישב כלל דמה בכך מ"מ הצריכוהו חכמים הבדיקה יהי' מאיזה טעם שיהי' ואולם זה לשון הה"מ דודאי אין לברך בבדיקה של אחר הפסח שהרי בכל אותו זמן הוא אוכל חמץ ואין הבדיק' אלא כדי להבדיל בין חמץ זה שעבר עליו הפסח לחמץ אחר. וא"כ איך יברך על ביעור חמץ וזה לשון הפר"ח דש"ה שאע"פ שמצוה לבדוק אינו מצווה לבער אלא יוכל להשליכו לבין העצים וכו' וכיון דלא מחייב לבעורי' בדין הוא דלא ליברך עליו על ביעור חמץ הרי שהוא ממש חד עם הה"מ וזה אין להקשות דליברך על בדיקת חמץ כדכתב הרא"ש שבדין הוא שאף בליל י"ד הי' ראוי לברך הכי דזה אינו מדלא מצינו נוסח זה בש"ס אין לנו להמציאו כי בודאי אך עיקר תקנות הברכה לא היתה אלא מפני חיוב הביעור ומסיים הח"י וכל זה בנמצא חמץ גמור אבל חמץ משהו שנמצא תוך הפסח אין לברך עלה ויראה דה"ה אפילו נמצא הרבה והוא אך ספק חמץ ואפילו חטים שנתבקעו מבואר בטור סי' תס"ז בשם הרא"ש שאינו אלא ספק חמץ אין מברכין עליו כדאיתא בי"ד סי' כ"ח סעיף ג' וסי' רס"ה סעיף ג' ועיין א"ח סי' ס"ז בט"ז ומ"א ובפר"ח י"ד סי' כ"ח ס"ק י"ז ודלא כט"ז א"ח הנ"ל: ועיקרן של דברים מבוארים בהרא"ש ריש פרק כסוי דם ור"ן ריש פרק ב"מ:

## סימן תלו

### סעיף א

תוך ל' יום זקוק לבדוק מה שפלפל .. בזה הח"י עם המ"א אם יבטל מיד מחשש שישכח מלבטל בליל י"ד במקום שהוא יראה דמפרש"י משמע דיש חשש שהרי פי' דעתו לחזור בימי פסח אפילו מרשות היחיד נמי דכי הדר בי' בימי פסח עבר עלי' וההוא שעתא לאו ברשותי' הוא דליבטלי' וכשיראוהו עבר עלי' וכנראה לא ניחא לרש"י ז"ל לבאר בפשוט כדפי' הסמ"ק דאפילו ביטל לא מהני משום כשיבא לביתו יבא לאכלו משום דס"ל דמשום חששא זו לא היו מטילים, עליו חובת ביעור קודם ל' אלא הוי אמרינן כשיבא יבערנו מיד כמו דקי"ל סימן תמ"ד בהלך ביום י"ד והניח פחות מכביצה אינו חייב לחזור ולבאר אלא די לו בביטול ולא חיישינן כשיחזור לביתו יבא לאכלו אלא אמרינן סתמא יבערנו. וה"נ הכא להכי פי' החשש משום בל יראה ברגע זו שיבא לביתו וקשה למה ניחש אף לזה נימא כשיבא ליל י"ד יבטל במקום שהוא א"ו משום דאז אין עליו חיוב בדיקה קרוב לחוש שישכח מלבטל וממילא ה"ה בכל מקום שמצרכינן הבדיקה מה"ת לא ליעבד נמי הביטול מחשש שכחה. והט"ז שכתב . שמוכח מפרש"י כדעתו א"י היכי: **וכן** העושה ביתו אוצר תוך ל' יום זקוק לבדוק ואח"כ כונס: כתב המ"א בשם מהרי"ל ואם לא בדק קודם צריך לפנות האוצ' ולבדוק ואפש' דה"ה ליוצא בשיירה תוך ל' ולא בדק צריך לחזו' לביתו או לשלוח שליח ולענ"ד זה אי אפשר שהרי אפילו בהלך ביום י"ד והניח בביתו חמץ פחות מכביצה אין צריך לחזור אלא מבטלו ועל ספק חמץ יהא מחויב לחזור: אלא לענ"ד שאם שכח מלבדוק והלך תוך ל' מיד שנזכר דלא שפיר עבד מבטל חמצו ודי: וגוף הדין שמביא בשם מהרי"ל (ואינו בידי כי בתשובתו לא מצאתי אותו מרש"י ז"ל לא משמע כותי' שהרי כתב תוך ל' זקוק לבער דלכתחילה לא זה ביעורו משמע הא בדיעבד שפיר דמי ודי בביטול ומכ"ש לבדיקת ספק:

**הג"ה** ואוצר חטים אם נעשה האוצר ל' יום קודם הפסח וכו'. מה שהט"ז משיג מכח חמץ ידוע יפה השיב הח"י שבתשוב' רשב"א מבואר שאין חילוק אמנם מה שהט"ז נמי מגמגם שבזה אין ענין לחלק או תוך ל' בין קודם ל' לדעתי יפה השיגו ולא נזכר נמי בהרשב"א חילוק זה כלל כי לשון השואל אינו אלא ישראלי' שיש להם מרות מלאים חטים ובקרקעית הבור וקירותיו יש מן החטה שנתבקעה מלחות הארץ אם צריך לבערו או נאמר שאינו צריך אלא ביטול דהוי לי' כעושה ביתו אוצר קודם ל' יום ואין דעתו לפנותו קודם פסח ור"ל כמו דשם כיון שעושה האוצר קודם ל' לא חל עליו חובת ביעור כן בזה אפילו נעשה האוצר תוך ל' הא לא חל עליו אז חובת ביעור כיון שלא הי' שם

שום חמץ עדיין ועכשיו שיש חמץ הוי כנפל עליו מפולת שאין צריך לבער והודה לו הרשב"א ולמה שהוצאתי לעיל משמעות רש"י דלא כמהרי"ל שפיר דמי וק"ל:

## סימן תלז

### סעיף א

אם עד שלא וכו' על המשכיר לבדוק כתב הח"י ואפשר דלדעת י"א בסעיף ג' דבמקום שנותנים שכר צריך לשלם למשכיר שכר הבדיקה כיון שהשוכר קנהו והחזיק בו ולדעתי לא אפשר כי מה"ת אחרי שהחיוב עליו ובא מכח שמושו בהמקומות מות שמכניסים בו חמץ וק"ל:

## סימן תלח

### סעיף א

כתב הח"י משמעות הש"ס וכו' כדאי' להדיא דף ט' ע"א א"י איך לא עיון שם בתוס' ד"ה כדי מבואר פשטות דעת התוס' כדעת הראש יוסף ע"ש וק"ל:

### סעיף ב

כזית חמץ מה שהאריך פה הט"ז להשיג על הב"י בפי' הטור: גרם לו שנלאה לעיין הב"י עד תכליתו. כי כבר מסיק הב"י בעצמו הכי ואולם מה שפי' הב"י בכונת הראב"ד צ"ע תחילה כתב ועכ"ז יש חילוק בין דעתו לדעת הראב"ד דלהראב"ד כל שמצאו קודם זמן איסורו אעפ"י שביטלו להוציאו דכיון שבשעת שחל זמן איסורו יודע בו ואז אינו מוציאו הו"ל מטמין דביטול לא מהני אלא לחמץ שלא היה ידוע לו בשעה שחל זמן איסורו אלא כשבדק וביטל קודם זמן איסורו ולא נודע לו מחוץ זה עד אחר זמן איסורו הוא דמיבעי לי' דהשתא כיון דבשעת שחל זמן איסורו לא היה ידוע לו חמץ זה והוא כבר ביטל איכא למימר דשוב אינו עובר עליו ומותר שכשנודע לו חמץ זה לא היה ברשותו כלל ודברים אל' כמשמען דביטול לא מהני לחמץ ידוע שחל עליו שעת איסורו אי אפשר כדמבואר בסי' תמ"ד דלפחות מכביצה חמץ ידוע אין צריך לחזור מפני שיש לו תקנה בביטול הרי דביטול זה מהני לו לחמץ שידוע לו בשעה שיחול עליו האיסור:

**אמנם** לבסוף כתב ומה שטען רבינו על הראב"ד שאין כאן הטמנה דכיון שביטלו אינו שלו אינה טענה משום דהראב"ד לא אמר דהוי מטמין ממש אלא דהוי כמטמין כלומר כי היכי דמטמין אעפ"י שביטלו אחר הטמנה עובר על מצות חכמים שציוו לבערו אף זה כן שאע"פ שבטלו עובר על מצות ביעור וא"כ א"י להפריד בין מצאו אחר ביטול קודם זמן איסורו לבין מצאו אחר ביטול אחר זמן איסורו וצ"ע וע"כ דלמסקנתו בפי' הטור דכל שנודע לו בשעה הראוי' לביטול אפילו נודע לו קודם ביטול די בביטול חזר

נמי מפירושו בהראב"ד ואינו משיג הראב"ד אלא על ההיתר לבטל ושלא להוציאו דזה חשוב לו כמטמין אבל אם מצאו אחר הביטול אפילו קודם זמן איסורו באמת מודה הראב"ד ודו"ק:

## סימן תלט

### סעיף א

הג"ה מיהו וכו' כתב המ"א ומ"מ קשה דבי"ד סימן ק"י פסק דבעינן שיוודעו שני הספיקות יחד ואי מש"ה לק"מ שכבר העלו האחרונים דלא בעינן והט"ז שם ס"ק י"ד דחק להסכים אף הרמ"א לדעתם אך תו הקשה הח"י משום דבקיבועה לא מקלינן בס"ס וזה נכון כדאיתא שם בהג"ה סעיף ד' אמנם בספרו מנ"י כלל מ"ב נתן טעם מספיק משום דהבית בחזקת בדוק ושפיר כתב דהא אך הטעם בהג"ה משום דספק הראשון אסור מן התורה והכא במקום חזקה כל אפי שוין דספיקו מן התורה לקולא וק"ל:

## סימן תמ

### סעיף א

גוי שהפקיד וכו'. הדין הזה שנאמר בהש"ס דבאחריות חייב לבער ע"כ לא איירי אלא בקיבל בפי' ובקנין כדאיתא בהח"י ומ"ש או י"ל דהכא אפילו בלא קנו מ"מ כיון דהתנה בפירוש וקיבל אחריות אע"ג דמדינא אין חייב לשלם מ"מ כיון דמחק ודין מלכות חייב באחריות מחוייב לבער אליבא דכ"ע נהי שהדין דין אמת לדידן מ"מ הש"ס אי אפשר דאיירי בהכי דא"כ מה שייכות להפלוגתא דרבנן עם ר"מ בדף ל"א בישראל שהלוה לנכרי דכיון דלרבנן לא קנה משכון לאחר הפסח אינו עובר ות"ל דודאי מדין המלכות אבד המשכון אבד מעותיו א"ו הש"ס לא איירי אלא מדין תורה ובשידינו תקיפה ודוחק לומר דמיירי בהתנה בפי' דאפילו יגנב או יאבד יהא מחויב לשלם דזה ודאי אינו במשמעות סתם ישראל שהלוה כי התוס' לא כתבו שם ע"ב אלא דכל הסוגי' איירי בדלא קיבל עליו אחריות אבל בהתנה בפי' איפכא ודאי לא משמע ולהכי נמי שפיר כתב בספר שאגת ארי' סי' פ"ח דהרמב"ם לשטתו דס"ל דאף כל הנתמעטו מדין שומרים מ"מ בפשיעה חייב יש לו סייעתא מזה דאחריות אינו מחייב בביעור אלא בגניבה ואבידה ולא בפשיעה לחוד דאל"ה הדר קשיא מ"ט דרבנן הנ"ל דמה בכך דלא קנה משכון ות"ל דמי איכא למ"ד דמלוה על המשכון לא הוה שומר חנם מדין תורה א"ו דש"ח שאינו חייב אלא בפשיעה אין האחריות מחייב לבער ולהכי אפילו למ"ד מלוה על המשכון הוי ש"ש מ"מ נכרים נתמעטו מדין שומרים ומזה לענ"ד אף הרא"ש מוכרח להודות לדין הרמב"ם בשם המכילתא דגוים נתמעטו מדין שומרים דאל"ה אין פירוש וטעם לפלוגתא דרבנן

הנ"ל בפרט להרא"ש שפוסק דאף אחריות דפשיעה מחייבו לבער ואיך כתב שם הלכ' י' ומיירי שאין, אחריות המשכון עליו הא סתם מלוה על משכון ש"ח הוא וכבר כתבתי שדוחק כנ"ל א"ו דסובר נמי כהמכילתא ולדידיה שפוסק נמי הנתמעטים מדין שומרים פטורים אף מפשיעה ושפיר כתב ומיירי שאין אחריות המשכון עליו דהיינו שלא קבל קנין בפי' ושפיר ומה שבספר ש"א הנ"ל שם מקשה על הר' דלפ"ז אין להרא"ש שאחריות דפשיעה מחייב לבער מדסתם פקדון אינו אלא ש"ח אחרי דבל"ז ע"כ איירי בשקבל בפי' ובקנין י"ל נמי דאיירי בשקיבל להדיא נמי אחריות דגניבה ואבידה ואי מש"ה לדעתי ל"ק כי י"ל דמ"מ אף דאיירי ע"י קנין משמע סתם פקדון אינו אלא ש"ח אלא אי קשיא הא קשיא לי מה שנתן הרא"ש ז"ל הטעם בנכרי שהלוה לישראל על חמצו שאף שאמר לו אם לא אפרע לך יהא שלך מעכשיו מ"מ בעינן הרהינו אצלו דאל"כ לא עדיף מפקדון דגוי ביד ישראל שחייב לבער מצד האחריות הביאוהו האחרונים ריש סי' תמ"א ואיני יודע מה אחריות יש על הישראל מדין הש"ס אי משום דאי נאבד יהא חייב דפרוע להגוי מה שחייב קשה אמאי הא למפרע משעה ראשונה של הגוי הוא במקום חובו והרי הוא פרוע מחובו ומשכון דשל הגוי היא שנאבד ולדעתי לא גרע מדין אפותקי מפורש דהיינו אם לא אפרע לך לא יהא לך פרעון אלא מזה דאיתא בחו"מ סי' קי"ז דאף אם נשתדף אינו גובה משאר נכסים ומטעם דבמזלו נשתדף ה"ה זה דבמזלו נאבד הגם שלא מצאתי דין זה מפו' עדיין היכי שישראל מלוה חבירו על שדהו ואמר לו אם לא אפרע לך יהא שלך מעכשיו דקי"ל דקנה אם נשתדף קודם הזמן מה דינו אבל מסתבירא לדעתי דעדיף לענין זה מאפותקי מפורש וכן מוכח מהש"ך סי' קט"ו ס"ק כ"ג דעדיף לענין שיגבה יותר מחובו וה"ה לענין נשתדף וה"נ קצת משמעות לשון הטור סי' ר"ז סעיף י"ו שכתב אם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אפילו לא אמר מעכשיו מהני שאינו יכול להגבותו ממקום אחר ולא זה יכול לתבוע ממנו שיפרע לו ממקום אחר ומיהו אם ירצה יכול לסלקו במעות: משמע דמעכשיו עדיף מאפותקי מפורש וא"כ ה"ה במטלטלין להמלוה נגנב ונאבד והלוה פטור מלפרוע: וכ"ת דבמטלטלין באמת אפילו באפותקי מפורש מה בכך דלמפרע הוא של המלוה מ"מ כיון דברשות הלוה נאבד חייב לפרוע שווי המשכון מדלא שמרו כראוי הא תינח במשכון דישראל אבל נכרים הא נתמעטו מדין השומרים וא"כ מה אחריות יש על הלוה אף כי לא הרהינו (ואולי מש"ה נדו הבעל המאור והבעל מלחמות מטעם זה שיהיב הרא"ש על הרהינו ע"ש ודו"ק) ואם אם נאמר דלא כסברתי אלא במעכשיו לחוד כל שלא אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו לא מהני אלא שהברירה בידו שלא לפדותו ויהיה המשכון חלוט בעד חובו כל זמן שהמשכון בעולם אבל אם

נאבד וה"ה בקרקע נשתדפה מחויב מ"מ לפרוע חובו והיינו אחריותו (ואין זה האמת לדעתי) דא"כ יקשה מה מקשה הסוגיא דף ל"א ותסברא אימא סיפא אבל נכרי שהלוה לישראל על חמצו לאחר פסח ד"ה עובר והא איפכא מיבעי ליה למ"ד התם עובר הכא אינו עובר. נהי דכבר הקשה הפ"י דלמה דס"ד דש"ס לאתויי ראי' ממשנתינו לאביי דלמפרע גובה ולא איירי בהרהינו דא"כ קשיא מ"מ אמאי מותר לא יהא אלא כחמצו של נכרי באחריות ישראל דאסור ודחק דע"כ היה מוקי לה באפותקי מפורש דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו מ"מ עדיין יקשה מה קשה לו ותסברא וכו' דנימא למפרע גובה ואינו עובר לימא דמיירי בלא אפותקי מפורש ועובר לד"ה מפני האחריות ובשלמא בלא הנ"ל היה אפשר לדחוק עכ"פ לשטת הרא"ש דאף אחריות דש"ח מחייב בביעור וי"ל דלא רצה למוקים בלא אפותקי ומשום האחריות דא"כ מה אריא נכרי שהלוה לישראל על חמצו הא אפילו חמץ דגוי ממש ברשות ישראל על אחריות דסתם פקדון נמי עובר ולהכי הוכיח דנמי איירי אף באפותקי ומ"מ לד"ה עובר משום דמכאן ולהבא גובה והוא חמצו של ישראל ושפיר מקשה איפכא מיבעי' לי:

**אבל** להנ"ל ודאי קשה דנוקים בלא אפותקי ומשום האחריות שיהא מחויב לפרוע לד"ה עובר משא"כ בפקדון דנכרי דכל בלא קנין ממועט מדין שומרים הגם דלשטת המ"א דלקמן דלאחריות יש תקנה אם מפקיד לנכרי אחר באחריות שאז יש לדחוק וליישב מעיקרא אף קושי' הפ"י ולומר אחרי דדינא דאחריות לא נזכר בהמשנה כי אם בברייתא אף דודאי מ"מ אין פלוגתא מ"מ י"ל המתני' לא נחתה כלל לאשמועינן כי אם מה נקרא חמץ דישראל ומה נקרא דנכרי ושפיר קתני דנכרי שהלוה מקרי של גוי ומותר מצד זה דחמץ של גוי הוא ואי משום האיסור דאחריות לזה יש תקנה להפקיד ביד גוי על אחריותו ועל הברייתא שפיר מקשה ותסברא דהיכי פסיק ותני נכרי שמלוה אחר הפסח ד"ה עובר איפכא מיבע"ל ואי משום האחריות לזה יש תקנה כנ"ל. אבל עיין לקמן כי לא מסתביר לי דעת המ"א בזה והיותר הגון לתפוס הדוחק להאמ' שכל הסוגי' לא איירי כ"א לבאר מה נקרא ע"י משכון חמץ של ישראל או דגוי ומן האחריות לא איירי שעל זה אפשר להתנות להדיא כמו שירצה ואז תוכל כל הסוגי' לאיירי אף לדינא דמלכותא כדכתב הח"י אך לפ"ז נמי לא אזיל שפיר טעם הרא"ש להרהינו אם לא איירי כלל מצד אחריות ודו"ק כי צ"ע:

**הג"ה** ואפילו חזר והפקידו ביד נכרי אחר כתב המ"א ומשמע דאם הפקידו ביד בעליו אינו עובר ועיין בח"מ סי' ע"ב ס"ג דאפילו חזר והפקידו ביד בעליו כש"ח והראשון חייב בגניבה ואבידה ע"ש מ"מ וכו' ומ"ש לעיין בח"מ היינו מה שמסיק שם הש"ך סס"ק כ"ד

וכתב ולפ"ז בעלמא היכא שנתן דבר לש"ש לשמור וחזר הש"ש והפקידו ביד הבעל דבר ונגנב אצלו לכ"ע חייב הש"ש והח"י לשטה זו השיג עליו בסברא ואין בידי להכריע בזה ומה שבספר חדש מכונה פני ארי' הכריע להלכה כהמ"א בראיה מן הש"ס אין צורך להשיב עליה כי כל הרואה יראה שהוא שבוש גמור אמנם בגופא דדינא דהש"ך הנ"ל עיין בספרי מודע לבינה שם בארתי שאין מן פסק הר"י גבי משכון שום ראיה והבאתי ראיה איפכא דאם הפקידו ביד בעליו פטור מאחריותו מכל וכל מכח מחילת השעבוד של המפקיד אלא דשם כתבתי נמי משמעות מן הש"ך כדעת הש"ך. ואולם כעת מצאתי בבעל המאור ת"ל כדעתי שהרי כתב נמצא לדידן דקי"ל ישראל מנכרי לא קנה משכון הדין איפכא מהמבואר במתני' וישראל שהלוה לגוי על חמצו אפילו הרהינו אצלו ולא אמר מעכשיו מותר ודוקא בשלא קבל עליו ישראל אחריות אי נמי בשייחד להנכרי בית כל ימי הפסח אע"ג דקיבל אחריות אי נמי כגון שהחזירו ישראל לרשותו של גוי כל ימי פסח שאין אחריות עליו עכ"ל והמשמעות שהוצאתי מן הש"ס יש לדחק אלא שבסי' רצ"א מביא הש"ך דעת ר"י לסייעתו וצ"ע:

**תו** כתב המ"א ואם הישראל הפקידו אצל גוי אחר וקיבל עליו העכו"ם שני אחריות שרי וכו' והח"י משיגו בסברא ולדידי מעיקרא דדינא קשיא מה יהני האחריות דגוי שני הא מיגרע גרע דעכשיו הוא באחריות אונסין מצד שומר שמסר לשומר והגוי השני הא פטור בשבועה. ואף אם יגנב או יאבד ולא יהיה לו לשלם הא נמי האחריות עליו לשלם מדידיה לכן א"י מקום לדעת המ"א:

**הח"י** מביא סק"ד בשם הירושלמי פלוגתא חמץ של גוי שהפקיד גבי ישראל על אחריותו לאחר פסח אם אסור בהנאה ומכריע להקל בדרבנן ויש לתמוה עליו שבעצמו מביא בסימן תמ"א סק"ב דברי הרא"ש להלכה ומשם מבואר בפשטות לדעת הרא"ש בהש"ס דע"י האחריות נאסר נמי ובל"ז להגירסא שבירוש' שעם פי' הקרבן עדה אדרבה שם ראיה לאיסור ע"ש וק"ל:

## סימן תמא

### סעיף א

ומשכונו בידו כתב המ"א ובש"ג כתב אם הקנהו (וצ"ל נמי מעכשיו) לעכו"ם בקנין או אגב קרקע אע"פ שלא מסרו לגוי עד אחר פסח שרי והוא שלא יהא באחריות הישראל עכ"ל ועיין בח"מ סי' קכ"ג סעיף י"ד דצריך לקנות בסודר של הגוי עכ"ל המ"א ועיין נמי שם בספרי מודע לבינה כי שם אחרי שהארכתי ליישב פסק ר"ת כתבתי נמי שם תו הרבה לתמוה הפ"י על פסק דר"ת דהא מקרא מלא דבר הכתוב וזאת לפנים בישראל

דמבואר דוקא בישראל ולענ"ד ודאי דמודה ר"ת דפסוק זה ממעט גוי מגוי דאינו קונה בחליפין משא"כ כשחד צד הוא ישראל (והוכרח לזה מדמצינן דעבד כנעני נקנה בחליפין ואם גופו קונה ממונו לא כ"ש וא"כ ע"כ בישראל לא ממעט אלא כששני הצדדים עכו"ם) אבל כשהמקנה ישראל אעפ"י שהגוי הקונה נמי אינו ממועט כדיליף ממשמעות דסוגי' דכסף מקנתו שוב ראיתי שהוכחה זו ליתא כדאיתא בכורות דף י"ג ע"ש אלא מסברא אפשר דסובר הכי מכח משמעות דסוגי' דכסף מקנתו) ומדברים אלו נלענ"ד להכריע כתשו' ר"ש כהן שמביא הש"ך בתר הכי דבגוי לגוי אף ר"ת מודה (וגם דלא כתשו' ר"ש מדינא שמביא שבגוי לישראל אף ר"ת מודה ואדרבה בגוי לישראל ליכא מאן דפליג) ותשו' אלו אינם בידי כל הנ"ל דחקתי ליישב פסק ר"ת במה דאפשר:

**ואולם** אמינא שהרמב"ם ז"ל ודאי חולק עליו ומנא אמינא ממה דאיתא בסי' רל"ה סעיף ה"ו בח"מ בשמם דקטן אינו קונה ואינו מקנה ע"י חליפין ונתן טעם על שאינו מקנה משום דקנין חליפין מתורת שטר נגעו בו הואיל דלכתיבה עומד וקטן לאו בר מיכתב שטרא עילויה ומה שאינו קונה בחליפין כתב טעם שלא יהא עדיף מחצירו שאינו קונה כיון שאינו בר שליחות וחצר משום שליחות הוא הרי מבואר שמי שאינו בר שליחות אינו קונה ע"י חליפין וה"ם גוי דנמי אינו בר שליחות כמבואר בח"מ סי' קפ"ח ופשיטא כיון דממועט מאתם גם אתם ממילא הוא ממועט מדין שלוחו כמותו ואינו יוכל בשום אופן לזכות ע"י שליח (ועיין במ"א סי' תמ"ח סק"ד) ומכ"ש ע"י חצירו. נמצא להרמב"ם לדעתי ודאי דאינו קונה ע"י חליפין:

**ומזה** יש מקום אתי ליישב קושי' הה"מ פרק כ"ט מה"מ שמנ' להרמב"ם ללמוד ק"ס מדין חצר ואולם קצת בדרך חדוד דהוקשה לו קושי' ר"ת על ס"ד לילף משדה עפרון דאשה נקנית בחליפין וש"מ משם דאף גוי מקנה לישראל בחליפין וגם כדכתבתי מדאשכחן דעבד כנעני נקנה בחליפין וכנ"ל מכל זה הוכיח דגוי מקנה לישראל בחליפין ואף הרגיש בקושי' הש"ך ממס' ע"ז דמוכח משם דגוי אינו קונה מישראל בחליפין ושפט מזה דק"ס הוא קנין מורכב מצד המקנה ענינו מתורת שטר ומצד הקונה זכייתו מתורת חצר ונמצא לק"מ דישראל מגוי קונה בחליפין שהוא בר כתיבה שטר עליה וגוי מישראל אינו קונה הואיל דלאו בר שליחות הוא כמו קטן (אך להאמת משמעות לשונו פ"א מה' זכיי' דאפילו ישראל מגוי אינו קונה בחליפין). היוצא מזה עכ"פ דהרמב"ם ודאי חולק ומכיון שדינו נתפס להלכה בסי' רל"ה באין חולק מה יפה עשו כל הפוסקים שלא השתמשו בהיתר ר"ת לגבי איסורי' כמו בכור או חמץ בפסח. ולענ"ד אף ר"ת גופיה לא סמך על ראיותיו כ"א לעסק הרשאה שבל"ז בקנין קל אתינן עליה ולכן לא העתיקוהו הפוסקים

כ"א לגבי מה דאשכחו בהדיא דעבד עובדא וסמך עליה וכדאי הוא לסמוך עליו במאי דסמך אנפשי' ודו"ק עכ"ל ומעתה גם מה שכ' הש"ג או אגב קרקע אין לו מקום אלא כשמקנה הקרקע ע"י שטר דאילו בחזקה וכסף אינו קונה כמבואר בח"מ סי' קצ"ד או שיקנה להגוי הקרקע בכסף לחוד ע"י משיכה וכדכתב הח"י סי' תמ"ח ס"ק י"ד ע"ש:

**והגיע** הזמן ולא פרעו מותר כתב המ"א קשה הא אפילו .. הניחו ביד עכו"ם מ"מ אילו נאנס המשכון היה הישראל חייב לשלם כדאיתא בח"מ סי' ע"ב וא"כ הו"ל ברשות ישראל עיין סי' ת"מ במה שהארכתי לתמוה על הרא"ש איפכא דאפילו המשכון ברשות הישראל א"י האחריות מהיכי ולדידיה פשיטא דאפילו ברשות הגוי אחריות האונסים עליו ומח"מ אין שום ראיה להיכי דאמר מעכשיו וכמה הדעות מרוחקות. אף גם הכא קשה לו מאחריות אונס לחוד ובסי' ת"מ פשיטא לו שמה שהוא באחריותו אם חזר והפקיד ביד גוי אחר על אחריותו דשרי ולא חש למה דהשתא קם ברשותו לאונסין מטעם שומר שמסר לשומר וע"ש מה שכתבתי:

**כתב** המ"א סק"ג ד"ה ודע וכו' וצ"ע אי לא אמר לו מעכשיו וכו' כדאיתא בחולין פ"י ולענ"ד נראה דמחולין ליכא למילף משום דשם הטעם דהיכי דמשתרשי ליה הוי כמכרן דמחויב לצאת ידי נתינה לכהן אבל הכא יש ללמוד ממה דאיתא בר"ן מס' נדרים דף מ"ז פירושו למתני' דב"ק ד"ה והוי יודע כתב בשלמא לווה ובעלי חובין באין ונפרעין שפיר דבעלי חובין לאו מדעתיה קא מפרעו דליהוי פורע חובו באיסורי הנאה וכו' אלא בע"כ ב"ד מגבין להן ואע"ג דאיהו ממילא מתהני לא איכפת לן וה"ה הכא אם הגוי מחזיק בהמשכון ונפרע מיניה אע"ג דאיהו ממילא מתהני לית לן בה ואף דשם אין היתר זה אלא באם אין לו מה יאכל כדפי' רש"י בב"ק היינו להלות לכתחילה על סמך זה שלא לפדותו שפיר אינו נכון ליגרם לנפשו הנאה מן האסור לו בהנאה ולא הותר לו אלא באין לו אבל ודאי יש ללמוד מזה היכי דלוה לתומו כדי לפדותו בעוד קודם פסח והרהין החמץ ביד הגוי ולא פדאו ועבר עליו הפסח שאינו מחויב לפדותו כדי לבערו דאמרינן הגוי בע"כ גובה אותו ואיהו ממילא מתהני דהא ודאי נלמד משם דזה לא מקרי נהנה מאיסור הנאה מן התורה דא"כ וכי מפני שאין לו מה יאכל נתיר לו איסור דאורייתא אמנם בהגיע פסח כדי שלא יעבור בבל יראה דאורייתא ולשטת הפוסקים בהמכילתא עכ"פ מדרבנן יראה שמחויב לומר בפני שנים שמקנה להגוי שיהיה שלו לחליטין בעבור חובו ואז חצירו קונה לו ואינו עובר עליו אך דברינו היכי דלא נתן על לבו להחליטו ועבר עליו הפסח דזה לענ"ד שרי כנ"ל:

**ובזה** מרווח לי יותר מה דאיתא גיטין דף מ' ע"ב דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיע מידי שעבוד ופרש"י חמץ נכרי שהלוה את ישראל ושיעבד לו חמצו ולא הרהינו אצלו אתי איסור חמץ ומפקיע לשעבודיה דנכרי והוי ליה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה והקשה הפ"י דמה אירי' ולא הרהינו הא אפילו הרהינו אצלו כל דלא אמר מעכשיו הרי הוא אסור בהנאה דגוי מישראל לא קנה משכון ול"ק דנהי דודאי אף בהרהינו נאסר בהנאה מ"מ הפקעת שעבוד לא שייך כל היכי דהרהינו דהפקעת שעבוד לא מקרי אלא דומי' דהקדש ושחרור דאף שאין ללוה לשלם ממקום אחר נפקע השעבוד ומפסיד המלוה משא"כ בחמץ שהרהין הא להנ"ל אפילו יש ללוה לשלם אינו מחויב לפדותו והגוי מעכב במשכונו ואולם האמת אפילו לדעת המ"א דאם יש לו לשלם מחויב לפדותו תינח אם יש לו אבל כשאין לו לשלם ממקום אחר מאן מירמי' מידי' דהגוי וכי בשביל שלדידן נאסר בהנאה יהא הדין נותן לכוף הגוי להחזיר משכונו חנם ובודאי מחזיק במשכונו ולא שייך כלל הפקעת שעבוד משא"כ בלא הרהינו וע"י שנאסר בהנאה מדהוי חמץ של ישראל אתי איסור הנאה זה ומפקיע לשיעבודיה דגוי ואסור לישראל ליתנו לגוי דזה הוי פורע חובו באיסורי הנאה ואף כי אין לו לשלם ממקום אחר נפסד הגוי אלא דהוי ס"ד דמפני שע"י איסור הנאה זה נפקע שעבוד הגוי יהיה נקרא חמץ של גוי קמ"ל רבא דמ"מ נקר' של ישרא' ונאסר ונפקע שעבודו אמנם דברי רש"י בב"ק דף צ' שכתב והא דתנן וכו' צ"ע קצת אבל גם זה לק"מ וכונתו ל"ד אלא בהרהינו וגם אמר מעכשיו ואך דיוק דהפקעת שעבוד אינו אלא בלא הרהינו ודו"ק:

**סעיף ב**

ישראל וכו' אם משכון הח"י מביא בשם ראש יוסף קושי' הא אפילו שהחמץ ביד גוי נאסר לשטת הרא"ש וש"ע דלא כהגאונים ע"ש וכתב הח"י ול"נ דלק"מ דאל"כ אף במכירה ממש לא אמרינן מעות קונות מגוי וע"ש ויש לתמוה דא"כ בדינא דסעיף א' למה הוצרך הרא"ש הטעם דבעי הרהינו משום דלא ליהוי באחריות הישראל (ועיין סי' ת"מ מה שהוצרכתי לדחוק בטעם זה) ות"ל דאם לא הרהינו הא מכ"ש דגוי מישראל לא קנה בכסף לחודי' כאשר באמת מההוא טעמא כתב הבעל מלחמות שצריך הרהינו ונראה לבאר הדברים מדבאמת אין הדבר מוכרע והוא במחלוקת האמוראים ופוסקים אם יש קנין בגוי בכסף להכי לא ניחא לו לבאר הטעם דהרהינו בהש"ס נה משום דכסף לחוד לא קנה כדי שלא יהא מוכרח מסתימת הש"ס ההלכה דגוי אין לו קנין כסף ומבאר הטעם משום האחריות דזה לכ"ע ובדינא דהכא דהיינו סיפא דמתני' ישראל שהלוה לנכרי כתב ומיירי נמי שהרהינו ואמר לו מעכשיו כדי שלא יהא מוכרח מהמתני' איפכא

דכסף לחוד קונה להכי מבאר דס"ד כסף לא קנה מוקים הסיפא נמי בשהרהינו והטור וש"ע שהקפידו וכתבו לדינא אם משכנו בידו משום דמסיימו והגיע הזמן אפילו אחר הפסח ולא פדאו אסור והיינו משום חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח דאסור ואילו לא משכנו בידו אף שאמר לו מעכשיו לא הוי אלא ספק חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח דדילמא מעות לא קנה והוי חמץ של גוי וספק דדבריהם שרי משא"כ בידו דודאי הוא של ישראל ואסור אבל, לכתחילה תוך הפסח באמת י"ל שמחויב לבער משום ספק תורה וזה מדויק מדאך מסיימו אבל אם לא אמר מעכשיו אע"פ שמשכנו בידו מותר והוא שאין אחריות על ישראל ולא כתבו נמי אבל אם אין המשכון בידו אע"פ שאמר לו מעכשיו מותר משום דלא קנה בכסף וזה היה מותר אפילו הוא בבית הגוי באחריות הישראל משום דהוי מקבל אחריות חמץ הגוי בביתו של גוי דשרי א"ו משום דבאמת מותר אינו דהא בהגיע פסח חייב לבערו משום הספק תורה דכסף קונה לו למפרע ושמא לא יפדנו הגוי ועיין ט"ז סק"ג וח"י דלא כהמ"א סק"ד:

[סוף הסימן] **כתב** המ"א ומשמע מזה וכו' דישראל מישראל קונה משכון אזיל בזה לשטתו בסימן תמ"ג סק"ה בשם הב"ח וע"ש מה שכתבתי:.

## סימן תמב

### סעיף א

כתב המ"א בא"ד אבל בתוס' ריש פסחים כתבו דאסור דלא פליג רבנן והוכיחו כן ממתני' דשיאור ישרף ואע"ג דהוי נוקשה ואין איסור דאורייתא באכילתו וכ"ש בשהייתו ואפ"ה ישרף וכ"כ הר"ן הנה תלה תניא בדלא תניא כי התוס' אינם מביאים ראיה אלא מן ר' מאיר דברייתא שבדף מ"ג ולר"מ הרי לוקה עליו. וראייתם אינה אלא דאפילו חמץ שאינו בבל יראה חייב לבערו שלא יבא לאכלו ומזה אין שום סתירה לפסק הטור דלא מסתבירא לו שיהא שייך גזירה בדרבנן אך בהר"ן מבוארים הדברים כדכתב בשם התוס' בלשון זה ולא מיבעי' לתנא דמתני' דס"ל דהרי אלו באזהרה אלא אפילו למ"ד נוקשה בעיני' בולא כלום כיון דאיסורא דרבנן מיהא איכא צריך ביעור וראיה לדבר מדתנן שיאור ישרף והאוכלו פטור ושיאור היינו נוקשה כדאיתא בגמרא אלמא אפילו מ"ד פטור ביעור מיהא בעי דאל"ה אמאי ישרף ישהה וכו' (ומ"ש המ"א ולדעת הטור צ"ל וכו' מלבד שאין זה בכונת סתימת המשנה אלא אף נמי קשיא לפי זה מה דקדק הגמרא דף מ"ג שיאור ישרף אלמא אסור בהנאה הא מזה לא נשמע דדילמא הברייתא נמי איירי בי"ט וישרף שלא לעבור בבל יראה לכשיתחמץ ונהי דבאמת דאסור בהנא' ממה דנאמר בסופה והאוכלו בארבעים דאתא לר"מ וע"כ דמרבה אותו מכל מחמצת לא תאכלו וממילא לר' אבוהו

אף הנאה בכלל מ"מ הוי להגמרא לאקשויי מן זה ונותנו לפני כלבו א"ו משום דמזה אין הוכחה לחזקיה ועיין בתוס' דף כ"ג ע"ב לכן דייק משיאור ישרף ולדברי המ"א מזה לא מוכח מידי) והאמת שכדברי הר"ן במה שסובר דטעמא דר"י דפוטר בשיעור דידיה הוא משום דסבר נוקשה בולא כלום כן נמי מבואר בהמלחמות בהמליצתו בעד הרי"ף שפוסק כחכמים דר"א ולא כסתם משנה כתב בלשון זה דהאי סתמא לאו דסמכא משום דסתם ואח"כ מחלוקת היא ואין הלכה כסתם סתם בריש פרקין דקתני הרי אלו באזהרה ומחלוקת בשלהי פרקין דקתני שיאור ישרף והאוכלו פטור אלמא נוקשה בעיני' לא עבר עלי' בלאו וכן כתב הרא"ש אבל תמה אקרא מנ"ל ללמוד מדר"י דס"ל נוקשה בולא כלום הא בחולין דף כ"ג ע"ב נשאר בתיקו איבעי' דר' זעירא טעמא דשיאור דר"י לר"י אי משום דספיקא הוא אם חמץ או מצה ולהכי פטור משום דהוי התראת ספק או משום דברי' הוא לא חמץ ולא מצה וא"כ דילמא לעולם ס"ל נמי נוקשה בלאו כסתמא דמתני' והא דפוטר היינו משום דזה גופא ספק אם הואי חמץ נוקשה. ואדרבה לדבריהם ז"ל דשיאור דר"י הוי נוקשה הא מוכח משם דמחייב בנוקשה דאל"ה מה בכך דספק חמץ נוקשה הוא איך אפשר דיוצא ידי חמץ הא אף אם חמץ הוא אינו אלא נוקשה דרבנן ומדאורייתא מותר בפסח.

**והאמת** שבעבור דהוא הכל קשיא לי על זעירא מה הכניסו לבית הספק הזה ולמה לא לומד טעמו דר"י בפשוט כדהבינו הגאונים הנ"ל דלהכי פוטר מדס"ל נוקשה בולא כלום רציתי לומר לפ"ר דמוכח מזעירא דשיאור דר"י כקרני חגבים באמת לא הוי נוקשה כלל והספק אם הוא חמץ גמור או מצה ומה דאיתא דף מ"ג שמעינן לר"מ נוקשה בעיני' בלאו דמשמע דשיאור הוא נוקשה היינו כדפרש"י כגון שיאור דנוקשה הוא דאינו ראוי לאכילה הואיל והחמיץ קצת ולא גמר וי"ל דהיינו שיאור דר"מ הכסיף פניו אבל דר"י שהוא כקרני חגבים שהוא חימוץ יותר באמת ראוי לאכילה ואם חמץ הוא חמץ גמור וא"כ הא עכ"פ אם ספק הוא הרי ודאי דאסור באכילה מן התורה וכמו כן אם הוא ברי' מ"מ אסור באכילה מן ד"ת והוי כחצי שעור דאסור מן התורה (וכן תוס' במנחות דף נ"ד כתבו אך דרך ספק ואפשר דאפילו איסורא דאורייתא ליכא ע"ש סוף ד"ה אין] ואין לוקין עליו ואילו כן עכ"פ אין קשיא מזה על הטור שאירי באיסור אכילה דרבנן אבל לבי מהסס בזה ומסתביר יותר בזה כדעת הגאונים דאף שיאור דר"י עדיין אינו ראוי לאכילה מכח דחימוצו אינו אלא במקצת והוי נוקשה דאל"ה אלא דראוי לאכילה מחמת חמיצתו המרובה יותר משיאור דר"מ א"כ לא שייך לספוקי נמי בו אם מצה הוא או ברי' שהרי מחמת חמיצתו הוא דראוי לאכול א"ו שעדיין אין ראוי לאכול ואם חמץ הוא אינו אלא

חמץ נוקשה אלא דמסופק אם לא מצה או ברי' הוא וא"כ לא די דלא נשמע משם דס"ל לר"י נוקשה בולא כלום כנ"ל אלא אדרבה לפ"ז מוכח משם דעת הטור מכח מה דקשיא לי כנ"ל מה הכניס לבית הספק לזעירי כנ"ל ולא פירשו כדפירשו הגאונים הנ"ל א"ו משום דסברת הטור אמתי דבדרבנן לא שייך הגזירה דדילמא אתי למיכלוהו קשיא לי מ"ט דר"י דשיאור ישרף א"ו הוכיח דס"ל נמי נוקשה בלאו ומ"ט דפטור ע"כ או משום דהוי ספק נמי אי מצה הוא והוי התראת ספק כדפרשי' ובאכילה אסור מן התורה וכן אם הוא בריה איסור האכילה ד"ת כנ"ל ולהכי אמר ישרף מגזירה דדילמא אתא למיכל ויהיה איך שיהיה א"י לתרץ ץ דעת הגאונים הרמב"ן ודעמיה ודברי הטור ברורים באין גמגום לענ"ד:

**שוב** עיינתי בתוס' מנחות דף נ"ד סוף ד"ה אין ראיתי שכתבו ומיהו יש לנטות ולהחמיר דלעולם אפילו בלא מים נהי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהו הוי וכו' והא דדחק רשב"ל לשנויי הכי משום ר' יודא כדאמר לעיל דשיאור דר"י לר"י לא חשוב חמץ לענין מנחות ואפשר דאפילו איסור דאורייתא ליכא כדתנן שיאור ישרף והאוכלו פטור ודבריהם נמי קשאים מה מדמו עיסה של מי פירות לחוד דהוי נוקשה לדר"י דשיאור הא בחולין הנ"ל מבואר דטעמא דר"י בשיאור או משום דמסופק אי חמץ או מצה הוא או משום דסבר ברי' הוא ואדרבה משמע שם דס"ל דר"י נמי ס"ל נוקשה בלאו רק בשיאור מסופק כנ"ל ומן הסוגיא דף נ"ג שתוס' מביאים אין ראי' מדמקשה ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור דר"י לר"י נהי דלא אפשר דאזיל להצד דטעמו דר"י משום הספק דפשיטא דא"כ מכח ספק חמץ הוא בכלל הלאו דלא תאפה חמץ אבל באי להצד דטעמא דר"י משום דברי' הוא דאז אפשר דאפילו בחצי שעור אינו ואינו אסור אלא מדרבנן ויותר היה לתוס' לומר דרוצה לשנויי אליבא דת"ק דר"א פסחים מ"ג דס"ל על תערובות בולא כלום וכ"ש נוקשה בעיני' בולא כלום וכדפסק הרי"ף וכן תירץ באמת הפר"ח בסי' תס"ב ע"ש אבל מדבריהם נראה דנראה להם דוחק מה שפירשתי לדעת הטור דלר"י נוקשה בלאו. רק דבשיאור דידיה מסופק אם לא מצה או ברי' הוא דכיון דשיאור נקטה הגמרא דפסחים הנ"ל לנוקשה ודאי אילו ר"י סובר למדרש מכל לרבות נוקשה לא היה שיאור דידיה יצא מכללו ולא היה מקום לספוק בו דשמא מצה או ברי' א"ו דר"י לא דרש כלל לרבות נוקשה אלא מדקתני שיאור ישרף שמעינן כדפי' רש"י דמבחוץ בלא דרשה דקרא או דמסופק בשיאור דידי' דשמא חמץ גמור או מצה ולהכי פוטר או דס"ל ברי' הוא ושפיר כתבו תוס' לפ"ז כדי לצאת דעת ר"י תירוץ דמגבלה במים וא"כ היינו נמי דעת הרמב"ן והרא"ש הנ"ל שכתבו דמדר"י נשמע דלא ס"ל נוקשה בלאו ה

אך עכ"ז אין הכרע לסברת הר"ן דאפילו מה דלא אסור באכילה מן התורה אלא מדרבנן אסור בשיהה דלא כסברת הטור דאדרבה משמע מדדחק זעירא ליכנס לבית הספק ולא בפשוט דאף דסבר ר"י נוקשה בולא כלום מדמ"מ מדרבנן אסור כדכתב נמי הטור וכל הפוסקים שוב אסור בשיהה וישרף אלא משמע כסברת הטור, ואולי הר"ן סובר דלהצד דברי' הוא ודאי אינו אסור אלא מדרבנן ואינו בדמיון דחצי שיעור ולהכי פשיטא לו מדאינו פושט דע"כ מספקא לי' דאילו ברי' הוא למה ישרף אלא ש"מ דמ"מ שפיר דישרף אבל הטור ס"ל דאף לטעם ברי' ס"ל דאסור מן התורה בדמיון דחצי שיעור. ובזה עכ"פ סליק פסק הטור ברור אמנם מפירש"י יש ללמוד שלא כדעת הטור שהרי דף ל"ו ד"ה אין לשין כתב לפיכך אם לש ישרף מיד ובמועד קאמרו ולא בי"ט וכו' וקשה הרי רש"י פי' דף ו' דינא דרב בכפות כלי דוקא בביטול והכא הא נעשה בי"ט וע"כ כתב הכי מדפי' שאינו אלא נוקשה וסובר להלכה נמי דנוקשה בולא כלום ואינו אסור באכילה אלא מדרבנן ולהכי א"א לשורפו ביום טוב והרי מכל מקום קתני דישרף ולא ישהנו עד אחר המועד ויהא מותר באכילה ש"מ כדעת החולקים על הטור ובאמת צ"ע לפ"ז מה הכניס זעירא לבית הספק לר"י דשיאור ודוק כי עדיין צריך עיון וכן לשטת הר"ן כנ"ל צ"ע זה:

**תו** כתב המ"א וכתב הטור ודוקא שאין בתערובת טעם חמץ כגון כל אלו שאין נותנים אותו בו אלא לקיוהא בעלמא. ולכן בעינן כזית בכדא"פ אבל אם יש בו טעם חמץ חייבים עליו דטעם כעיקר דאורייתא עכ"ל. ואירי במבש"מ ובי"ד סי' קל"ד כתב בשם הרשב"א המשקין הנעשים מחומץ יין ודבש אסורים וא"ת שנתערב החומץ עם הדבש ובטל במיעוטו זה אינו דכל שעיקרו כך אינו בטל כענין ד' מיני מדינה היינו כותח דדוקא כל שנתערב דרך מקרה לא החמירו בו עד שיהא נ"ט אבל כל שדעתו לעשות כך אסור ואינו בטל במיעוטו וכו' ותימא דהא בגמרא מוקי דכותח מיירי שיש בו כזית בכדא"פ הא לא"ה שרי וצ"ל דס"ל דמדאורייתא שרי ומדרבנן אסור עכ"ל המ"א ואיני יוכל לכוין בלשונו דמדמוקים בכזית בכדא"פ נשמע מיני' הא לא"ה שרי הא אדרבה הסוגי' מסיק דאין באכילתו כהוגן כזית בכדא"פ אם לא ע"י אכילה שבטלה אצל כל אדם ולהכי ליכא לחיובו מטעם כזית בכדא"פ כי אם מטעם היתר מצטרף לאיסור וא"כ מי הגיד לו דבליכא כזית בכדא"פ דשרי כדמסיק וצ"ל דס"ל דמאורייתא שרי ומדרבנן אסור כלומר מה דדייק הא לא"ה שרי היינו מדאורייתא הא מדרבנן אסור וזה אינו אלא דאפילו אין בו כזית בכדא"פ נמי אסור מטעם היתר מצטרף לאיסור לר"א:

**אמנם** דברי הרשב"א צ"ע מצד אחר דמה הראיה משם דלא בטל במיעוטו דהיינו מבשא"מ דלית ביה טעמא דאיסור דמ"מ אינו בטל מדרבנן מפני שנותנו בכיון ומה ענין

דד' מיני מדינה להכא דמדינא דאורייתא אתינן עלי' מטעם היתר מצטרף לאיסור וגם באמת יש שם עכ"פ כזית בכדא"פ דאינו בטל במיעוטו ואולם דברי רשב"א אלו אמורים נמי בהראב"ד שבהרא"ש פרק השוכר את הפועלים על המתני' דאלו אסורים ואוסרים בכ"ש בלשון זה והראב"ד תמה על רב אלפס דמנין לו דחמץ בפסח אוסר תערובתו בהנאה במשהו וזה לא נזכר בשום מקום ואי משום הנך דאלו עוברין לאו משום משהו מיתסרי אלא משום נותן טעם הרבה שיש בהן וכבר פי' מגמרא אחד מהן או זתים המצרי תלתי חטין והוא מעיד על השאר שיש בהן חמץ הרבה ועוד דהנהו שאני שאין גופי המאכל נעשה זולת החמץ שיש בהן וכיון שיש בהן הוא מכשיר המאכל הרי הן חשובים כאילו הכל חמץ וכו' וה"נ איתא לשון הרשב"א בתשו' סי' ל' בלשון זה וחמץ בפסח אעפ"י שאוסר בכ"ש הנ"מ באכילה אבל בהנאה אין אוסר וכו' שוב כתב נמי ואלו חמץ בפסח בין במינו בין שלא במינו אינו אוסר בכ"ש בהנאה אא"כ ממכשירי המאכל כאותן השנוין במשנת א"ע זתים המצרי וחבריו עכ"ל ויש לתמוה נמי דמנ"ל דדיני דא"ע אוסרים בכ"ש בהנאה הא שם לא היה כ"ש אלא באמת כדכתב הראב"ד וכדבאמת אף בכותח היה כזית בכדא"פ:.

**והנלענ"ד** לבאר דבריהם ע"פ דברי הפר"ח סי' זה כתב ועוד מסתביר לי דאפילו דאיכא כזית בכדא"פ כיון דליכא טעמא בטל ברוב ותדע דהא כיון דליכא טעמא הוי לי' כמב"מ דליכא למיקם אטעמא דמיבטל ברובא וכ"כ הר"ן והרשב"א בפשיטות בפרק ג"ה וכו' אך קשה לזה שהרי כתב רש"י בפרק א"ע בסוף הסוגי' דרבנן דפליגי עלי' דר"א בכותח לית להו טעם כעיקר דאורייתא ואעפ"כ אמרינן התם בסוגי' אי כזית בכדא"פ אמאי פליגי רבנן עלי' דר"א ומשני הנח לכותח דלית ביה כזית בכדא"פ וכו' אלמא דאפילו מאן דלית לי' טעם כעיקר אי איכא כזית בכדא"פ לוקה וה"ה לדידן דקי"ל דטכ"ע דאורייתא אי איכא כזית בכדא"פ אפילו דליכא טעמא משמע דלקי וכו' ע"ש.

**והנה** קושייתו ע"פ שטת רש"י קשה נמי על ר' אלעזר דמה בכך דדרש כל לרבות עירובו דהיינו היתר מצטרף לאיסור הא ע"כ ר"א נמי לית לי' טכ"ע דאל"ה למה לו הדרשה דכל וכמו דס"ל להפר"ח דמאן דלית לי' טכ"ע אף על כזית בכדא"פ לא מחייב משום דהאיסור גופיה בטל ברוב ה"נ איך אפשר לחייב על פי היתר מצטרף לאיסור הא אין כאן איסור כלל כיון דנתבטל ברוב אבל לענ"ד מעיקרא אין כאן קושי' דע"כ לא אסרו הרשב"א והר"ן דהיכא דליכא טעמא לא שייך כזית בכדא"פ אלא בדליכא טעמא כלל מן האיסור שאז האיסור בטל וכה"ג באמת אף לר"א אי אפשר לחייב מטעם היתר מצטרף לאיסור משא"כ כשיש בו טעם האיסור מה בכך שהטעם עצמו אינו כעיקר ושרי

מ"מ הרגשת טעם זה אינו מניח להאיסור להתבטל והוי דומיא דאיסור הניכר וממילא מדהאיסור אינו בטל חייב על כזית בכדא"פ לכ"ע ולר"א מטעם היתר מצטרף לאיסור אפילו בדליכא כזית בכדא"פ וכן להטור אפילו אין בו טעם חמץ מ"מ הקיוהא דאתא מיניה דמינכר מכחו שהחמץ בו פועל שהאיסור לא יתבטל וחייב לרבנן בכדא"פ ולר"א מטעם היתר מצטרף לאיסור והן הן דברי הרשב"א שבב"י סי' ק"ל דשלומד מד' מיני מדינה שנמי עכ"פ או דלית להו טכ"ע דאורייתא כשטת רש"י או דמיירי שאין בם טעם כשטת הטור אלא שנותנין לקיוהא וקשה הא כיון דתנן אלו עוברין דהיינו מתבערין מן העולם כדפי' הר"ן ש"מ דעכ"פ אסורים נמי בהנאה וקשה בשלמא לענין אכילה שפיר י"ל כדכתבתי כיון שנרגש האיסור תוך ההיתר אף דההיתר מכח זה לא נאסר מן התורה מ"מ כיון דנרגש לא נתבטל ושפיר שייך היתר מצטרף לאיסור משא"כ לענין הנאה שאינו נרגש לא הטעם ולא הקיוהא קשיא למה אסרוה כמו דכתב הר"ן סברא זו לשטתייהו בפרק בתרא דע"ז ונימא דלא שייך לענין הנאה כלל היתר מצטרף לאיסור כיון דנתבטל ברוב והוכיח מזה דדבר שבכיון מערב אסרו מדרבנן דלא ניבטל ולהכי שפיר דאסור אף בהנאה מדרבנן ולמד מזה בקל וחומר לענין אכילה דלא שייך ביטול מדרבנן בדבר הניתן בכיון והראב"ד שמוקים לי' או בדאית בהו הרבה שבודאי יש בו טעם אלא דטכ"ע לאו דאורייתא ס"ל ומ"מ להכי אסרוהו מדרבנן מדאינו משהו או ע"פ דברי הרשב"א מד יתנו בכיון להכשיר המאכל ומעתה לענ"ד אין שום תימא בדברי הרשב"א עיין ודוק:

**ואולם** הפר"ח בקיצוריו ד"ה והראב"ד. כתב שגם הרשב"א ורבים עמהם דטכ"ע דאורייתא לאיסורא בעלמא ולא למלקות וכו' ולפי מה שהוכחנו לעיל דלדעתם ז"ל אי ליכא טעמא מיבטל ברובא ע"כ לומר דס"ל דבכותח אית בי' טעם חמץ וכ"כ הראב"ד וכו' א"י ליישב לפ"ז דברי הרשב"א הנ"ל שבב"י סי' קל"ד דאם הם מדאורייתא אסורים באכילה מצד טעם כעיקר למה לא יאסרו בהנאה ג"כ מההוא טעמא מדאורייתא וכן דבריו שבתשו' סי' ל' אינו מורה לכונ' זו והעיקר כדכתיבנא הנלענ"ד ודוק.

**סעיף ב**

ומלוגמא שנסרחה ודוקא שנסרחה קודם פסח או נסרחה ואח"כ נתחמצה יראה לענ"ד דה"ה בשל גוי אף שנסרח בפסח שוב אף ישראל מותר לקנותו בפסח כיון דכל זמן שהוא ביד גוי לא חל עליו לשום בר ישראל איסור בל יראה ושוב כשנסרח ונפסל מאכילת כלב והוי עפרא לא חל עליו האיסור דבל יראה וא"כ מה דאיתא ברמב"ם פ"ה מה' יסודי תורה הלכה ח' דמותר לעשות רטיה או מלוגמא מחמץ בפסח ואפילו שלא במקום סכנה וביאר שם הכ"מ הביאו הח"י סי' תס"ו דהיינו דוקא בשל גוי וע"י שאילה ואם כבר נסרחה

אפילו שנסרחה ביד הגוי בפסח מותר הישראל אף ללקחה ולהתרפאות בה אפילו שלא במקום סכנה ואינו דומה למה שמביא הח"י בשם התה"ד דדיו שבישל גוי בפסח אסור לכתוב בו כיון שלא נפסל מאכילת כלב קודם זמנו דשם ביד גוי חל עליו איסור הנאה קודם שנפסל אבל בל יראה הא לא חל ביד גוי וקודם שבא ליד ישראל נפסל מאכילת כלב ודוק:

**סעיף ג**

בגדים וכן ניירות עיין ט"ז והח"י כתב ולענ"ד אין כאן אפילו קצת תימא דודאי קולן של סופרים דהוי חמץ נוקשה אף שניכר החמץ מ"מ אינו עובר בב"י כמ"ש לעיל מסקנת הפוסקים דנוקשה בעיני' ולא כלום אלא דמ"מ אסור לקיימו דדלמא יבא לאכלו וזה דוקא היכי דניכר החמץ משא"כ בקלף הנדבק על גבי טבלא כיון שאינו ניכר תו ליכא למיחש שיבא לאכלו ותמוהים דבריו דאטו קולן של סופרים שהנייר עצמו מיתקן בכך שייך למגזר גבו שיבא לאכלו ועיין בדבריו עצמם סק"ה והעיקר דהפוסקים אף שפסקו דנוקשה בולא כלום היינו לענין דיעבד דעבר ושהה אף לכתחילה לקיימו חשו להסתם משנה ולהכי חיפשו לחלק בין קולן של סופרים ושפיר כתב הט"ז דאין טעם לחלק בין ניכר לאינו ניכר וק"ל:

**סעיף ה**

אם העמיד גבינות כתב המ"א וכתב באו"ה דד"ת בטל אלא מדרבנן אסור אבל הטור כתב דחשוב כמו בעיני' משמע דס"ל דאסור מדאורייתא דאל"כ לא היה צריך לבערו לדעתו והפר"ח מדנמי מחליט דדבר המעמיד אך דרבנן מניח הטור בתימא והח"י נמי כתב ואע"ג דדבר המעמיד ומילתא דלטעמא עביד דלא בטל הוא רק דרבנן כמ"ש תוס' פרק כל הזבחים (דברים אלו לא מצאתי בתוס' זולת דף ע"ג ע"ב בד"ה אלא שם הוכיחו הכי בדין דבר חשוב ואין ענין לזה כלל ועיין פר"ח סי' צ"ח ס"ק כ"ה ודבריו שם מסתברים יותר ממה דסותר עצמו בסי' ק' סק"ג) והאו"ה מ"מ כיון דדבר המעמיד הוי כמו בעין לכן נאסר אפילו בדיעבד אם השהה אותן עד לאחר פסח ואפשר שזה דעת הטור ודבריו אינם מובנים דלהחלטתו דאינו אסור אלא מדרבנן ומדאוריתא שרי באכילה מאין יבא איסורו אפילו להשהותו לכתחילה לשטת הטור ומכ"ש לאסור בדיעבד אם שהה לכ"ע:

**ואולם** אית' במרדכי בשם רבינו טובי' הובא בב"י י"ד ס"ס קי"ח כ' ועוד נראה לר"ט דאפי' לשמואל דאמר שמעמידין אות' בעור קבת נבילה דאפי' אם ת"ל דדבר המעמיד הוי כבית שאור שחימוצו קשה מ"מ אי שם אלא נ"ט ורש"י פסק דטעמא הוי דרבנן ואף לדברי ר"ת דטכ"ע דאורייתא למה וכו' משמע מיני' דדבר המעמיד תלי' בפלוגתא דטעם כעיקר ולשטת ר"ת נמי הוי דאורייתא וכן משמע לשון רבינו שמשון בן אברהם

בתשו' שבמרדכי פרק כל הבשר שכתב והא דלא קתני ואם יש בו כדי להעמיד טעם מפרש בדבריו דאסור משום נותן טעם. משמע נמי מיני' דקורא להעמדה גופה טעם. וא"כ לא נפלאת היא אם גם הטור בשיטתייהו ומה שהפר"ח הנ"ל כתב בשם הרמב"ם פט"ו מהמ"א דהוי דרבנן. מלבד שאין מוכרח כולי האי שמה שמסיים כל אלו השעורין וכו' דקאי נמי על אם יש בו כדי לחמץ אלא אפילו אם נמי קאי עליו אין ראי' שהרי פוסק טעם כעיקר ל"ד ומה שמביא נמי שתי תשו' רשב"א עיין בדבריו כי לא איירי כלל מדבר המעמיד אלא מדין ברי' ומ"מ י"ל בדבר המעמיד כדעת ר"ט הנ"ל אבל יש ראי' ברורה לענ"ד כדעת האו"ה דהנה איתא בחולין דף קט"ז המעמיד בעור של קבה אם יש בה בנ"ט הרי זו אסורה ולא מיבעי' למה דדייקו תוס' מיני' דף צ"ט ע"ב סוף ד"ה לא וכתבו משמע הא ליכא נותן טעם שרי אע"פ שהעמיד החלב משום דהעמדה לא חשובה טעמא וה"ה חימוץ ומשני שאני שאור שחימוצו קשה (ר"ל שאני שאור שחימוצו חשוב טעם ולא קיוהא מפני שחימוצו קשה) הרי לדבריהם מבואר דהעמדה היכי שנתבטל בס' האיסור לאו כלום הוא ומה שכתבו בע"ז דף ל"ה וי"ל דדוקא נקיט נבילה דאז איכא בה איסורא דאורייתא אבל בשחיטה משום בב"ח ליכא איסורא דאורייתא דצונן בצונן הוא ואע"ג דאקומי קמוקים אינו אסור אלא מדרבנן. ע"כ ר"ל משום דבנבילה איכא בה איסור דאורייתא כלומר ויש לספוק דיש בו בנ"ט והוי א"ד ובשל גוים לא התירו ע"י טעימה כמבואר בהיש"ש הנ"ל בשם הראשונים משא"כ בב"ח אף אם יש בה בנ"ט וגם אקומי קמוקים לא תימא דיהא נחשב ע"י ההעמדה כביטול ויהי' איסור תורה דמ"מ כיון דצונן הוא אינו אלא דרבנן אבל ביתר מס' לדעתם ההעמדה לא מידי הוא ושטה זו תופס היש"ש שמביא המ"א ונסתייע מר"ת שפסק הכי והוא בתשו' רבינו שמשון ב"א שהעיד הכי בשם ר"ת אבל באו"ה כלל כ"ה כותב בשם ר"ת רק דמדאורייתא אינו אוסר וכבר הרגיש הפר"ח בסי' צ"ח בסתירת עדות זה וגם מה שמחלק שם היש"ש בין איסורי הנאה דאית בהו משום העמדה לאיסורי אכילה כתב הפר"ח הנ"ל שאינו מחוור) אלא אפילו לדעת רה"פ שתפסו סברת הר"י מג"ש דטעם מתני' דלעיל משום דבב"ח ליכא למימר דכיון דאקומי קמוקים לא בטל דכל אימת דלא יהיב טעמא לאו בב"ח הוא אלא האי באפי' קאי והאי באפי' קאי והיא שטת הרמב"ם מכל מקום הא מקשה היש"ש שם בלשון זה דמאחר שחזינן בב"ח שאין הולכין אחר המעמיד ה"ה בשאר איסורים נהי דבב"ח דרך בישול אסרה תורה מ"מ מדרבנן אסור בכל ענין ואם איתא דהוי אזלינן בשאר איסורין אחר המעמיד ה"ה בב"ח באיסור דידי' שהוא מדרבנן וכה"ג מקשה הפר"ח י"ד בסי' הנ"ל וכתב וק"ל דמה בכך דבטעמא תלה לי' רחמנא אכתי ליתסר מדרבנן משום

מעמיד דומי' דנבילה ודחק שם והוא בסק"ז תוך ד"ה עוד כתב וע"ש כי הוא שם רק מביא לשון תירוץ הרשב"א ושפיר מקשה אבל לתירוץ לשון הר"ן לענ"ד מעיקרא לק"מ דדוקא בנבילה שייך לומר שגזרו מדבריהם דהיכי שהאיסור מעמיד ליהוי ולא ליבטל כאילו הוא בעין משא"כ בב"ח דגוף הבשר היתר ואין כאן אלא עור כ"ש שאינו נותן טעם ובטל בס' ואין כאן אף טעם בב"ח איך יגזרו על האיסור דלא ליבטל הא אין כאן איסור כלל ואף מדרבנן דכל כמה דלא יהיב טעמא ההוא באפי' קאי והאי באפי' קאי וכ"ת נהי דעור לא יהיב טעמא בחלב הא החלב יהבה בי' טעמא ויש על העור מ"מ איסור דרבנן ולא ליבטל מפני העמדתו זה ניחא אילו היינו צריכים לבטל אף העור אבל אינו כן אלא דהעור בתר ההעמדה נזרק לחוץ וכל הביטול אינו אלא להשרף היוצא ממנו וזה השרף מיד כשיוצא הא נתבטל בס' ואיהו גופי' עדיין לא נעשה נבילה מדאינו ע"י ביטול כדאיתא בפר"ח י"ד סי' פ"ז סס"ק ז"ך אלא חלק השרף בשר לחודי' קאי וכן חלק השרף חלב לחודי' וכיון דחלק השרף בשר נתבטל בס' שוב אין כאן איסור בב"ח כלל דליגזרו עליו דלא ליבטל ודוק באופן דנקטינן דשטת הרמב"ם ברורה. עכ"ז מוכח מזה דלא כדעת ר"ט ודעמי' דיהי' ההעמדה גופה נחשבת טעם ולמ"ד טעם כעיקר ד"ת אף דבר המעמיד לא בטל מדאורייתא דא"כ ודאי נשאר הקושי' דנימא דע"י ההעמדה נעשה האיסור בב"ח מדרבנן כמו שנעשה ע"י טעם:

**ועדיין** נשאר לבאר מה שמחליט נמי האו"ה דמילתא דלטעמי' עביד דנמי דרבנן וכבר כתבתי דמה שלמדו האו"ה בק"ו מדבר המעמיד בודאי ק"ו פריכא הוא כדאיתא בפר"ח הנ"ל בהג"ה דמסתביר טעמו דלשם אמנם במס' נדה דף מ"ז איתא עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה חייבת בחלה דברי ר"מ ור"י ר' יוסי ור"ש פוטרין ופלוגתייהו הוא משום דר"מ ור"י סוברים חלה בזמן הזה דאוריית' ולא אתא דימוע דרבנן ומפקע לחלה דאורייתא ומזה הוכחה ברורה למה שהעלתי בספרי קנין דעה סי' צ"ח דלא כהפר"ח שכתב על דברי האגור דשאור ועיסה שני מינים הוא דשבוש. הוא אלא דבאמת שני מינים הם ע"ש שהארכתי דאילו כדעתו שהם מין במינו הא לר"י מב"מ לא בטל ד"ת ותינח דימוע יבש ביבש דמודה ר"י דד"ת בטל כדהעלו תוס' בכמה מקומות אבל שאור בעיסה הא מבואר בתוס' מנחות דף ק"ב ע"ב שכמו כן הי' יכול להקשות מההוא של שאור ושל חולין ושל תרומה שנפלו בעיסה דאין לח ומתערב יתר ממנו וא"כ אילו שאור ועיסה יהי' מב"מ למה לר"י חייב בחלה א"ו כדהעלתי שם דהוי מבשא"מ) וזה ניחא בדימוע אבל בעיסה שנתחמצה נימא דהוא נמי דאורייתא מטעם דכל דלטעמא עביד לא בטיל כדאיתא בחולין דף ו' א"ו משמע דאינו אלא דרבנן ואף דתוס' שם דוחים

די"ל דאך לענין זה הוא דרבנן שגם החולין נחשבו כתרומה ליפטר מן החלה ולא לענין איסור מ"מ כיון דמסקו ממקום אחר לענין דימוע דהוא דרבנן לכל ענין ה"ה משמע למחמץ וא"כ י"ל ה"ה תבלין דנמי בחד סוג נקטינהו הש"ס חולין הנ"ל עם שאור נמי אך מדרבנן כדעת הפר"ח סי' ק' הנ"ל הגם דזה ניחא לדעת המ"ב שבפר"ח סי' צ"ח ד"ה וקודם שכתב שנראה מן הגמרא שהטעם שדבר המחמץ אוסר בכל שהוא היינו מפני שנ"ט בהיתר וא"כ הוא ממש חד סוג עם תבלין משא"כ להפר"ח שם שדחה לדבריו (ועדיין צ"ע) והעלה דטעם דמחמץ דהוא דבר האיסור הוא הניכר דומיא דמעמיד ולהכי לומד שם מדאיסור מעמד במשא"מ ה"ה לחמץ ע"ש שהאריך א"כ אפשר עדיין יש לחלק בין מחמץ דאף שהעלינו משמעות הש"ס דאינו אלא דרבנן היינו משום דטעמו אינו אלא קיוהא כדכתב שם הפ"ח נמי אבל תבלין אפשר דאפילו ביותר מס' כל שמרגישין טעמו הוי דאורייתא למ"ד טכ"ע דאורייתא מ"מ מדנסיב לה הש"ס בחדא שאני שאור ותבלין דלטעמא עבידא ולא בטלו משמע יותר כדעת האו"ה ופר"ח בסי' ק' דתרווייהו אך דרבנן ועיין בספרי קנין דעה סי' שכ"ד מה שהוצרכתי לדחוק בלשון הרא"ש שבתשו' כלל ב' סי' ב' דמשמע מיני' דאפילו בשאור הוי דאורייתא מטעם דמילתא דלטעמא עביד לא בטל וצ"ע אם לא באמת אזיל בשטת המ"ך הנ"ל דמה דשאור לא בטל היינו מפני שנ"ט וסובר באמת דחיות התוס' בסוגי' דנדה הנ"ל לעיקר ולא כדהוצאתי משמעות דליהוי חד עם דימוע וא"כ מידי דלטעמא עביד לא בטל הוי דאורייתא (וכן סובר בפשיטות התי"ט במס' טבול יום פ"ג משנה ד' אך בתשו' הרא"ש מ"מ צ"ע מפני שאף על ככר יהיב טעם זה ממה שודאי אינו אלא דרבנן:] ונ"מ דהנה איתא בפר"ח סי' תמ"ז אחרי שהאריך להשיג על הטור ופוסק דאפילו נתערב אחר פסח חמץ שעבר עליו הפסח בפחות מס' נמי מותר מ"מ כתב שמרים של שכר שעבר עליו הפסח וכן שאור וכיוצא בו אם העמיד גבינות בהם או החמיץ בהם עיסה אסורים דדבר המעמיד לא בטל כמבואר בטור סי' זה בשם הר"י ז"ל והא ודאי טעמא בעי כדכתב הח"י סוף ס"ק ט"ז ומ"מ נ"ל דאפשר דכל הני דאמרינן מידי דלטעמי' עביד לא בטל או משום דבר המעמיד לא גרעו מנתערב פחות מס' וא"כ למה אוסר הפר"ח כל הגבינות והעיסה. בפרט לשיטתי' בי"ד דהכל אינו אלא מדרבנן:

**אמנם** זה ל"ק די"ל אף שאינם אלא מדרבנן מ"מ מדחזינן דהחמירו בו חכמים יותר מתערובות פחות מס' ודאי מגרע גרע שהרי בחולין דף ו' הנ"ל איתא דעל תערובות דמאי לא גזרו אפילו בנ"ט גמור ועל השאור והתבלין גזרו ואסרו אפילו באלף ש"מ דמ"מ מדבריהם אינו בכלל תערובות וכן העלה הב"י בי"ד ריש סי' קי"ב דשאור של גוים לא

בטל אף דלא גזרו על תערובות פת גוי ואפילו בפחות מס' וכן בדבר המעמיד מצינן בע"ז דף ל"ה דמורייס אף שנותנין לתוכו יין להשביח דודאי הני בפחות מס' מ"מ לרבנן שרי בהנאה משום דליתי' לאיסורא בעיני' אלא בתערובות ואילו העמדת גבינה חשוב כמאן דאיכא בעיני' א"כ חזינן דהנהו ענינים מדבריהם אינו בכלל תערובות שפיר דה"ה אינו בכלל תערובת דלא קנס ר"ש וכיון דעבר על השמרים בבל יראה ושייך למקנסי' שוב אף אלו ענינים אינם בכלל תערובת דלא קנס ר"ש אלא קנסינן לי' ואסור ואולם זה ניחא בהועמד גבינות בחמץ שעבר עליו הפסח אבל אם הועמדו בחמץ לפני הפסח ועבר עליהם הפסח ודאי איני יודע טעם כלל לאוסרם נהי דלהשהותם לכתחילה אסור להחולקים על הטור וס"ל דאף במידי דרבנן גזרינן דילמא אתא למיכל כמבואר ריש סי' תמ"ב והיינו טעמא דהרשב"א סי' תת"ן מ"מ אם השהה אותם בדיעבד נהי דנימא דלא חשוב תערובות אלא בעין מה בכך ומי גרע מנוקשה בעיני' דמבואר ס"ס תמ"ז דאחר פסח שרי הואיל דלא עבר על בל יראה וזה בדבר המעמיד אבל במידי דלטעמא עביד דלא בטל דומיא דעובדא דנ"ש שמביא הח"י הנ"ל תלי' בהנ"ל אם הוא דאורייתא למ"ד טכ"ע דאורייתא י"ל דאסור לאחר פסח למסקנת הח"י ריש סי' תמ"ב דעובר עליו בב"י ואפילו ליכא כזית בכדא"פ אבל אם אינו אלא דרבנן כדעת האו"ה ופר"ח סי' ק' הנ"ל נמי א"י טעם לאיסור אחר הפסח דמ"ש מנוקשה בעיני' והאמת המשמעות הר"י שבטור ס"ס תמ"ז שכתב ושאור כיון שהוא דבר המעמיד אפילו אם ביטלו בשוגג אסור כיון דלטעמי' עביד לא בטל משמע ברור דקאי אפילו ביטלו שוגג לפני פסח שאסור אחר פסח כריש לישני' שם וע"ש פי' דבריו בב"י וא"כ יהא נשמע נמי מיני' דס"ל דמידי דלטעמא עביד לא בטל ד"ת ושאור בעיסה נמי מחמת טעם הוא כדעת המנחת כהן הנ"ל ודלא כפר"ח אלא שנותן עליו דין שניהם מעמיד ולטעמא עביד וכן עיקר וצ"ע:

**ודע** שמה שמביא המ"א בשם הרמב"ן סי' ח' בהתשו' המיוחסת אינו בנמצא גלל כן א"י כלל מקומו איו ובגוף הדין שזה הי' רביעי או חמישי לו. עיין בהפר"ח סי' תמ"ז סעיף י"א קרוב לסוף ד"ה בטל בס' כי צ"ע דברי הרמב"ן שמביא

**תו** מביא המ"א בשם רדב"ז גבינה שהעמידו בקיבה שהיתה בכלי חמץ אסור לאוכלה ומותר להשהותה והספר אין בידי ולפענ"ד למה דנהיגין ליפסק חוזר וניעור אף הי' מותר לאוכלה דנהי דקיבה הוא דבר המעמיד דלא בטל הא אזלינן בתר העיקר כדאיתא בי"ד סי' ק"ה סעיף י"ד ואולי הרדב"ז חושש לגבי איסור חמץ לשיטת הפוסקי' בב"י סי' ק"ה על החולקים על פסק הש"ע שם וצ"ע בהספר,

**סעיף ז**

ואם לאו חייב לבערו כתב המ"א ודוקא וכו' אבל דעת הרבה פוסקים וכו' בתשו' ח"צ סי' פ"א כתב דפלוגתייהו אם נאמר חצי שעור אסור מן התורה בשאר איסורין דלאו אכילת איסור וכבר הרגיש עליו המגיה למ"ל ריש פרק י"ג מה"ש דמבואר דאף לענין אפי' בשבת שייך חצי שעור אסור מה"ת אמנם בספר שאגת ארי' סוף סי' פ"א מחליט ג"כ ובכולי שמעתא דבצק שבסידקי עריבה מוכח דבפחות מכזית אפי' איסורא דרבנן נמי ליכא וכתב ונ"ל ליתן טעם לדבר דמאי שנא לענין ב"י דליכא איסורא כלל בפחות מכשעור משא"כ בכל איסורין דקי"ל ח"ש אסור מה"ת היינו משום דאמרינן התם דהטעם משום דחזי לאיצטרופי וה"ט לא שייך אלא באיסורי אכילה (וזה ודאי ליתא דכן נמי שייך בכל איסורי שבת כנ"ל) דקיי"ל אם אוכל כזית בכדי אכילת פרס מצטרף וחייב עליו. הרי שאם אכל עכשיו כ"ש כשיחזור ויאכל בכדא"פ עד שישלים עמו לשיעור כזית נמצא האי כ"ש שאכל כבר באיסורא אכל למפרע דהא איהו מצטרף ומשלים השיעור אבל גבי ב"י דאפילו אם ישלים לבתר זמן לכזית אינו עובר אלא על מכאן ולהבא וכל זמן ששהא אצלו פחות מכזית ליכא איסורא כלל למפרע אפילו לבתר שהשלימו לכזית אינו עובר על שהיות פחות מכשעור כלל דלשעבר אלא על להבא משעה שהשלים לכשעור וכיון דא"א לעולם שיבא לידי איסור על שהי' זו של פחות מכשעור לענין ב"י למפרע לית לן בה עכ"ל ודבריו תמוהים דמי הגיד לו נבואה זו דלבתר שהשלים עד כזית לא עבר על למפרע ומ"ש דאיסורי שבת ואי משום דמסתביר לו הכי מפני שבכל איסורים אם לא נצטרף החצי שעור דלמפרע לא משכחת כלל האיסור אף להבא דהא השני נמי אך חצי שיעור א"ו דנצטרף ההוא דלמפרע משא"כ בב"י דאף אי לא נימא דעביד איסורא למפרע מ"מ מאז והלאה דצירף החצי שעור שני ונעשה חמץ שעור שלם ממילא עובר על ב"י מאז והלאה על השעור שלם אף זה לאו מידי הוא דהא אף לענין מלקות שייך צירוף כדאיתא מס' שבת דף ע"א ד"ה משני מינין וא"כ הא ידוע דמלקות דב"י ליכא אלא ע"י מעשה שקנה או חימץ עיסה כדאיתא בהרמב"ם וא"כ הגע עצמך אילו קנה או חימץ פחות מכזית ושוב קנה או חימץ עד שהשלים לכשעור הא ודאי דא"א להקנותו על דמאז והלאה משהא שעור שלם דזה לאו שאין בו מעשה הוא אלא ע"י הצירוף דלמפרע מלקין אותו על המעשה דעביד הרי להדיא דמקרי שפיר חזו לאצטרופי:

**לכן** לענ"ד אי נימא הדברים בדעת הרא"ש דפחות מכזית א"צ ביעור אפילו באינו דבוק הוא מטעם דלא שייך באיסור ב"י חצי שיעור אסור מן התורה ע"כ כתי' הא"נ שכתב הח"צ א"נ י"ל דאף דבכל איסורין פחות מכשעור נמי אסור מן התורה היינו דוקא

כשעשה מעשה שמחשיבו לאותו פחות מכשעור אבל בחמץ פחות מכזית שאינו עושה דבר שמראה שמחשיבו לא אמרינן בו חזי לאצטרופי וא"כ ודאי לא פעל הש"א מאומה דהא הפודה ודאי מחשיבו] ליישב מה דקשה על שטת תוס' מביצה שהקשתי אף אני ת"ל מכבר וגם כבר היא מבוארת בספר פ"י לביצה. [ודבריהם ישבתי על פי תי' הא"נ שבח"צ. דפחות מכשעור אין היתר אלא היכי דלא עביד מעשה ובאופן זה הוא פלוגתא דב"ש וב"ה לענין האיסור והתוס' שפיר הוכיחו וא"א לומר כדתי' שם נמי קושי' ע"י פחות מכשעור דהיכי דפודה ועביד מעשה מחשיבו ודאי דחצי שעור אסור מן התורה וזה ברור] אמנם האמת אגיד דלדעתי מעיקרא אין דברי הרא"ש נוגעים בהענין דחצי שעור אסור מן התורה אם לאו אלא כדכתב הפר"ח לשטת רש"י בלשון זה ויותר נ"ל דס"ל לרש"י דחצי זית דעריבה שאני דלא מאיס ולהכי מיחייב לבעורי אבל בבית כיון דמתלכלך ומאיס בחצי זית לא גזרו רבנן ובסק"ח כתב והרא"ש שכתב דלאו דוקא דבוקים אפשר דס"ל כמ"ש לעיל דחצי זית דעריבה שאני דלא מאיס ודבריו מוכרחים שהרי הרא"ש לא הכריע להדיא דלא כרש"י והרי רש"י להדיא פוסק דעל שפה או מגבו אפילו פחות מכזית עובר ובודאי דלא ס"ל דאין בזה משום חצי שעור לא אסר בב"י ומוכרח טעמו ואפילו לפי' ר"י דשלא במקום לישה ופחות מכזית תמיד אינו עובר נ"ל טעמם פשוט דמדמי פחות משעור זה לפירורים דממילא בטלו כמו שההכרח לומר להמ"ד בגמרא לקולא דפחות מכזית אפילו אינו עשוי לחזק אינו עובר דטעמו פשוט דמדמהו לפירורין דממילא ביטלו וה"ה בצק פחות מכזית דנמי לא חשוב לאפותו ובטל ממילא ולהרמב"ם הכל מפני שעכ"פ דבוק לכלי וזה אפילו אם למ"ד עובר הוא מד"ת דחצי שעור אסור מן התורה ודוק:

**סעיף ח**

הואיל ואלו וכו' עיין מ"א מביא הרא"ש וההמ"מ וכתב ופשוט הוא וכו' ואם לא ביטלם צריך ביעור ובפסקי מהאר"י סי' קס"ד מבואר איפכא שהרי כתב ואין נראה דאחטה גופה קאי דפחות מכזית אין צריך ביעור כדאיתא פרק א"ע ושם בפסח איירי דלא שייך ביטול וגם המעיין בהרא"ש יראה להדיא דקאי על דברי הרמב"ם שנתן טעם על האיבעי' דלא איפשטה הואיל והן דבוקין לכן הספק דאם לא ניחש שיתקבצו לא צריך ביעור הא אילו לא היו דבוקים לא היה איבעי' כלל דבלא החשש שיתקבצו נמי היו צריכים ביעור בלא ספק ולא היה הביטול מועיל משא"כ עתה הביטול מועיל כדי שיהיה ספק דרבנן וע"ז כתב הרא"ש דלאו דוקא דבוקים אלא אפילו אינם דבוקים נמי האיבעי' דאילו בלא חשש שיתכנשו א"צ ביעור מפני שהם פחותים מכזית ועתה שהוא ספק מועיל הביטול

מבואר מיני' דלפחות מכזית לחוד דודאי אין ספק ל"צ לא ביעור ולא ביטול כדכתב מהרא"י הנ"ל וכן הבינו הח"צ וש"א הנ"ל. ודבריו אינם מובנים וצ"ע:

**סעיף ט**

ונסרח עד שאינו ראוי לכלב עיין מ"א מביא הרא"ש בדין אלמודי ופירשו בפי' מעוקם כדי לתמוה על הטור והוא ללא דבר וגרם לו זה מפני שהעתיק הי"א קמ"א בט"ס י"א שמותר אחר הפסח דחמץ שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ולא הרגיש להבנתו הי' ראוי להיות תיבה זו מיד י"א שמותר אחר הפסח בהנאה ותו דבאמת חמץ ע"י תערובות שעבר עליו הפסח מותר אף באכילה אלא שט"ס הוא. וכן השמיט הח"י תיבה זו בההעתקה ופי' הרא"ש הוא פשוט דתחילה כ' יש רוצים לומר לאו דוקא הנאה דה"ה נמי אכיל' דעפרא בעלמא הוא. ר"ל כדמובא דעה זו בהר"ן משום דאכילה כזו אינה אלא הנאה ופליג עלייהו הרא"ש ושוב מביא המורייס יש מי שאומרים שמותר אחר הפסח חדא שהחמץ ע"י תערובות שעבר עליו הפסח מותר והיינו נמי אכילה ועוד שהרי חרכו קודם זמנו ומותר בהנאה אחר זמנו והיינו ע"פ הדעה הקודמות שחושבים אכילה זו אך להנאה ע"ז השיב הרא"ש בשם רבותיו וכתב ומשום שחרכו קודם זמנו וכו' ועוד אפי' לשטתייהו לא קאמרינן חרכו קודם זמנו מותר באכילתו לאחר זמנו אלא שהם סברו דאכילה זו אינה אלא הנאה משום דלאו אורחי' לאכול פת חרוך כל צרכו אבל גבי מורייס דאורחי' למיכל הכי ודאי אסור אף לשטתם וזה ברור ולא איירי הרא"ש אלא מאיסור אכילה מה דהעתיק הטור בשמו ומאיסור הנאה לא איירי כלל ומשום דבאמת אין בו טעם אלא שמא לא חרכו יפה והיא מילתא דלא פסיקא ולא חש לי':

## סימן תמג

**סעיף א**

הג"ה ובשנת העיבור עיין מ"א כתב והלבוש סי' רל"ג כתב לחשוב מהנץ החמה עד סוף וצ"ל עת השקיעה וכן הוא בלבוש ואין ביניהם אלא דבר מועט ע"כ. אין ר"ל בין דעת הב"ח ולבוש שזה אינו כי להב"ח אוכלין ה' שעות ההשוי כדכתב ריש דבריו ואילו להלבוש קודם כל אוכלין מע"ה שע"ה ההשוי' י"ב מנוטין דהיינו הד' מילין שמן ע"ה עד הנץ כי המיל הוא ח"י מנוטין ועיין סי' תנ"ט בח"י ושוב אוכלים שליש היום שהוא לחשבונם מהנץ עד עת השקיעה והשקיע' גופה ג"כ ד' מילין שהוא שעה י"ב. מנוטין וכשתסיר מן היום שני זמנים אלו שאינו בא לחשבון היום דהיינו הד' שעות שהוא שליש היום אין אותו שליש כי אם ד' שעות ההשוי' י"ב מנוטין נמצא אוכלים מע"ה ה' שעות ההשוי' כ"ד מינוטין והרי ההבדל מה שאוכלים יותר לדעת הלבוש כ"ד מינוטין ואין

זה זמן מועט א"ו ר"ל לדעת הלבוש שהוא מיקל אין בין הדעות שבש"ע אלא זמן מועט דהיינו אך ששה מינוטין כי אף לדעה ראשונה שהוא לענין היום מ"מ אוכלים עד ששה מינוטין לפני השני שעות שקודם חצות ואולם כל זה לפי מה שממשיל שהיום אינו מע"ה עד צ"ה כ"א ט"ו שעות אבל בשנת העיבור לפעמים היוה מע"ה עד צ"ה י"ז שעות ואף לדעת הלבוש יש ביניהם הרבה כי אם אוכלים קודם כל שעה י"ב מינוטין כנ"ל מע"ה עד הנץ ושוב אוכלים ד' שעות זמניים שהוא שליש היום הנשאר כשתסיר שני זמנים הנ"ל והוא י"ד שעות ההשוי' ל"ו מינוטין נמצא השליש ד' שעות נ"ב מינוטין ואי אפשר לאכול מע"ה כי אם ששה שעות ד' מינוטין נמצא ההבדל בין דעה אחרונה שהיא שתי שעות קודם חצות כ"ו מינוטין שהוא קרוב לחצי שעה ומזה תבין דלשטת הוא החומרא שאז אין אוכלים מע"ה כי אם ה' שעות מ' מינוטין אם היום ארוך כנ"ל ומה שבח"י בשם מנחת כהן דלענין זה שהוא דרבנן חשבינן לי' מע"ה עד צ"ה ע"כ הוא ט"ס ודוק:

**סעיף ב**

ואם לא בא בעליו ימכרנו לגוי ואם לא מכרו חייב לבערו בזמן איסורו אפילו אם אינו חייב באחריותו כתב המ"א אע"ג דהוא אינו עובר עליו מ"מ יבערו שלא יעבור עליו המפקיד וכו' והוא בשם הב"ח ואחריו נמשכו כל האחרונים אף הח"י וספר ש"א בסי' פ"ג והפר"ח כתב ביתר שאת בסי' מ' תוך אריכות דבריו אחר שהביא שטות הרמב"ן דכל שהפקיד חמצו אינו עובר המפקיד ע"פ המכילתא כתב ולפי זה ה"ה לחמצו של ישראל ברשות הישראל אחר שלא באחריותו דשניהם אינם עוברים מן התורה. והכא הוסיף ידו שנית לכתוב חייב לבערו זהו לפי דעת הטור והמחבר וכו' ואפשר שיצא להטור דין זה במכ"ש (ובזה נעלם הסוגי' ערוכה ב"ק דף צ"ח ע"ב דאמר רבה גזל חמץ לפני הפסח ובא אחר ושרפו במועד פטור שהכל מצוים עליו לבערו דלכל הפחות היינו כדי שלא יעבור הגזלן עליו שהוא באחריותו) וכו' אבל לפי מה שהעלתי בס"ס ת"מ דבעינן תרתי לעבור עליו שיהא שלו וברשותו הכא כל כמה דלא קיבל עליו הנפקד אחריות אינו עובר אחד משניהם ואינו מחייב לבערו (א"י אף לשטתו הא הר"ן הוכיח אף לשטת החולקים על הש"ע שבסי' ת"מ ע"פ המכילתא מ"מ מודים דמדרבנן חייב המפקיד לבער ואם לא ביער אף מדרבנן קנסו לאסור החמץ בהנאה ודאי עובר המפקיד עכ"פ על מצוה דרבנן ולמה לא יהא הכא הנפקד חייב לבער כדי שלא יעבור המפקיד על בל יראה דרבנן ומי נתן לו רשות לחלק בזה בין דאורייתא לדרבנן:

**ואולם** כל שטה זו דהאחרונים אינם אלא תימא בעיני דהרי לשטתם יפה כתב הפר"ח דלשטת הפוסקים כהמכילתא ה"ה חמצו של ישראל ברשות ישראל אחר שלא באחריות דשניהם אינם עוברים מן התורה א"כ הוי הדין תורה דלא יראה ולא ימצא אלא תשביתו אך חוכא ואיטלולא דכל אחד יפקיד חמצו ברשות חבירו וחבירו יפקיד אצלו חמצו להסגיר בחדר בטוח אך יתנו שפטורים מכל אחריות ותשביתו למה נאמר ואולם אפילו לשטת הרא"ש דהמפקיד תמיד עובר (ועיין בפ"י שמבאר בטוב ראיות רבינו יונה שכתב עליו הרא"ש שאינו מבינה והיא לענ"ד ראי' מבוארת מתלמודן דנראה דלהכי אפיק הר"י המכילתא מהלכתא על פי תלמודן כי באמת פירוש הרא"ש ז"ל בהמכילתא אין לו מובן) תמה אני איך אפשר לומר הכי דמלך דדרשינן שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים אפילו של ישראל הא דף ה' ע"ב מצרכינן תרי קראי חד לנכרי שלא כבשתו וחד לנכרי שכבשתו ואם נכרי שכבשתו לא נלמד מנכרי שלא כבשתו וה"א דשלך מקרי מכ"ש דאין ללמוד ישראל שהרי זה ודאי כבשתו ומה"ת ללמדו ישראל מנכרי שכבשתו ולכל הפחות אף אי נימא דרוצה ללמוד שניהם כאחד מי לא הי' לו לומר אין לי וכו' ישראל ונכרי שכבשתו מנ"ל:

**ותו** יש לתמוה הסוגי' דף כ"ט דמשני רב אחא בר יעקב המתני' ר"י אלא דיליף שאור דאכילה משאור דראי' מה שאור דראי' שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ואיך אפשר דאם דישראל אחר נמי מותר איך מחלק המתני' בין של ישראל לשל גוי ת"ל דאף של ישראל דומיא דשל גוי דהיינו של אחרים נמי מותר ולתי' רב אחא הא לא באנו כלל למדה דקנס וכן רב אחא גופי' הא לא קאמר אלא האוכל שאור של גוי שעבר עליו הפסח לדברי ר"י אינו לוקה. אף גם הקשה לי כה"ג המופלא מו"ה משה וואדסלאווי שאין דברי תוס' שם ע"ב אזלו כלל במה שכתבו דסוגי' דחולין אזלה לס"ד דרב אחא דא"כ מה צריך כלל לטעם דאחלופי לכן הברור בעיני דלא כהבנת כל האחרונים הנ"ל אלא כדפירשו רש"י והר"ן להדיא אבל אתה רואה של אחרים גוים [והכי נמי מצינן דמכנה אך גוים בשם אחרים בעבודה זרה דף מ"ג ע"ב שאני ר"ג דאחרים עשו לו ובמנחות דף ק"א ע"ב אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים והיינו משום דמלת לך לא נאמר בפרטות ליחיד אלא שכלל ישראל מכונים באיש אחד ואמרה התורה דשלך חמץ של כלל ישראל (וכל ישראל קרוים בלשון יחיד כדאיתא ברש"י חולין דף קל"ה ד"ה למעוטי] אי אתה רואה אבל אתה רואה דאחרים דייק ולא קאמר אבל אתה רואה דחברך והיינו משום דאחרים היינו גוים או דהקדש דאינו עכ"פ דישראל וכה"ג דהפקר נמי שרי דאינו של שום אדם מישראל ולזה דייקו כל לשונות הפוסקים וכן לשון רש"י דף מ"ו ע"ב שכתב

ומשום פקדון נמי ולא כתב ומשום אחריות נמי ליכא עיין וק"ל אבל כל שיש של אחד מישראל בביתך אתה מחויב לבערו וכן מוכח להדיא מקושי' תוס' דף ה' ע"ב ד"ה אבל וכן מבואר בתורת חיים להדיא שכתב דף ד' תוך ד"ה על בלשון זה והכי פי' על מי לבדוק על המשכיר לבדוק דחמירא דידי' הוא וכו' לפי שהבדיקה מוטלת על בעל החמץ אע"פ שאין הבית שלו ומוטלת נמי על בעל הבית אע"פ שאין החמץ שלו כיון שהבית שלו דקי"ל כל מי שיש לו חמץ בביתו אע"פ שאין החמץ שלו כיון שהבית שלו עובר עליו מדכתיב בכל גבולך. והיינו כדכתיבנא מדאינו ממועט מלך והרי הוא בגבולך] וכן אם החמץ שלו אע"פ שאין הבית שלו עובר עליו ע"כ וכן עיקר ומה שהפר"ח כתב בסי' מ' והכא ביותר וכן יש להוכיח מן הסוגי' שאינו מחויב המפקיד לבערו אלא למכרו אם מוצא מדאמרינן בגמרא אמר רב יוסף כמאן אזלא הא שמעתא דר' כרשב"ג דתנן המפקיד פירו' אצל חבירו אפי' הן אבודין לא יגע בהן רשב"ג אומ' מוכרן בב"ד מפני השבת אבדה כלו' דאי אליבא דת"ק כי היכי דהתם לא יגע בהם ה"נ לא יגע בהם ואם איתא מי דמי שאני הכא דאף ת"ק מודה שמחויב לבער כדי שלא יעבור המפקיד בבל יראה א"ו כדאמרן והכי נקטינן עכ"ל. מימי לא ראיתי ראי' מקופחת כזו כי א"י כלל מה קאמר דלרשב"ג שאמר לא יגע בו ולס"ד אפילו אבודין לגמרי פשיטא דאינו רשאי למכור קודם זמן הביעור ולכשיגיע הזמן יבער מכח חיובו דאורייתא דלא יעבור בבל יראה. ואדרבה לדעתו איך מסיק הסוגיא דהכא רשב"ג מודה מפני שאבודין לגמרי הא לדעתו אינם אבודין לכן אעפ"י שכתב והכי נקטינן לא תאבה ולא תשמע לו אלא להש"ע ומיני' לא תזוע וחייב לבערו היינו לענ"ד מדאורייתא כדי שלא יעבור הוא והמפקיד בבל יראה ודו"ק: (סעיף הנ"ל)

**חייב** לבערו כתב המ"א ונראה דהנפקד חייב לשלם דמי הפקדון למפקיד דהא ש"ח שהיה יכול להציל ברועים ובמקלות ולא הציל חייב ה"נ הו"ל למכרו קודם זמן איסורו וכו' ומיהו אם החמץ בעין א"ל הרי שלך לפניך והח"י כתב בעיקר הדין שכתב המ"א שאם החמץ אינו בעין כגון שביערו תוך זמן איסורו דחייב הנפקד לשלם. וכן משמע בתשו' שער אפרים סי' כ"ח אין דבריו נכונים דהרי הרמב"ם וח"מ כתבו דאין הנפקד מחויב למכרו רק משום השבת אבידה לבעליו ואי מש"ה לא אירי' כלל דודאי לולא הסברא למה שאמרו חכמים דמשום השבת אבידה ימכור ממילא כשלא מכר הי' פשיעה אלא שהשואל הסביר הדברים יותר וכתב הרי שאינו חייב מדין שמירה אלא מדין השבת אבידה לבעלים אינו חייב באבידה לטפל במכירה כולי האי אך מ"ש נמי השואל אך נ"ל פשוט דאף אם זה מקרי פשיעה שלא מכר החמץ מ"מ כשנגנב תוך פסח פטור כיון דעל

מה שלא מכר החמץ פטור דהיזק שאינו ניכר הוא (כלומר דמההוא טעמא דהיזק שאינו ניכר אבידה לבעליו ואי מש"ה זה לא אירי' כלל דודאי לולא הסברא דהשבת אבידה פשיטא דמשום השמירה אי אפשר לחייבו דאנוס הוא דמאי הו"ל למיעבד וכי רשאי למכור דבר שאינו שלו משא"כ הוא יכול לומר הרי שלך לפניך כדאיתא בפרק הנזקין) ואגניבה פטור כיון שלא פשע בגניבה והוא ש"ח זה ליתא כמבואר בב"ק דף ע"א ע"ב דאף לראב"י דס"ל דאף לאחר שנגמר דינו החזירו שומר פטור נמי משום דיכול לומר הרי שלך לפניך מ"מ אם נגנב ממנו חייב והוי הגנב גורם לממון ושם בסתם שומר איירי דהיה ש"ח: והח"י משיב על דברי שואל הללו בלשון זה ודאי אינו דאם זו פשיעה היא על שלא מכר וא"כ אם היה תבעו תוך הפסח דאז לא היה יכול לומר הרי שלך לפניך דמי שהכל מצווים עליו לבערו באותו פעם וכאילו שרוף ועומד נמצא שאינו מחזיר לו כלום ומה"ט נקטו הש"ס ופוסקים חמץ ועבר עליו פסח אומר הרי שלך לפניך משא"כ תוך הפסח וכדאיתא שם בב"ק דף צ"ח גזל חמץ קודם פסח ובתוך המועד בא אחר ושרפו פטור דהכל מצוין עליו לבערו וכו' לענ"ד דברים אלו ליתנייהו כלל ואפילו תוך הפסח יכול לומר הרי שלך לפניך דאטו כי מיהדר אחר פסח מיהדר לו מידי הא אסור בהנאה ומ"מ חשוב השבה משום דהוי ביזק שאינו ניכר וה"ה תוך פסח ואי משום מה שטוען לפי שהכל מצווים לבערו וכאילו שרוף דמי שור הנסקל לראב"י יוכיח דמצי אומר לו הרי שלך לפניך אף דלאחר שנגמר דינו נמי הכל מצווים לסקלו. ומה שדקדק מדנקיט ועבר עליו הפסח לענ"ד פירושו פשוט שעבר על החמץ השעת איסור הנאה שבפסח. ואדרבה אילו כדעתו ועבר עליו כל הפסח מיבעי ליה. ומה שמביא ראיה מדף צ"ח הרי מבואר הטעם דפטור משום דמצווה לבערו ואדרבה לדעתו למה לו ההוא טעמא ות"ל דאז לא היה דבר הגורם לממון א"ו דליתא:

**ואולם** בעיקר הדברים שסבר השואל לומר שאין דברי המ"א נכונים אני בע"ד מסכים עמו לחלוטין כי דמיון המ"א מעיקרא לש"ח שהיה יכול להציל ברועים ומקלות בחנם שחייב אם לא קידם והציל אינו דומה כלל כי כל שומר מחייב עצמו בדבר הנמסר לידו לשומרו והוא מטעם כיון שזה קיבל על עצמו שמירתו וזה נשען על שמירתו ונאבד בפשיעתו הרי זה קרוב למזיק כדאיתא בספר א"ז לב"מ סוף פרק השוכר את הפועלים בשם הרשב"א ליישב בדברים אלו קושי' הראב"ן ע"ש ולכן כשיכול להציל הפיקדון ע"י רועים ומקנות שלא יתאבד הוי פושע משא"כ לטפל במכירה ולהשיג מעות בעד הדבר שהופקד בידו זה מראשית לא קיבל עליו ובמה נתחייב בטורח זה הא מעות מעולם לא בא לידו ואיך יקרא פושע אם לא עשה ומה שנאבד ונאסר בהנאה הרי אנוס הוא ואי משום מה שחייב

במכירה מטעם מצות השבת אבידה אטו בהשבת אבידה גופה אם העלים עיניו ולא שב וע"י זה נאבד האבידה מי איכא למ"ד דמחייב לשלם משום פשיעתו. וזה נראה לי ללמוד ע"פ מה שכבר כתבתי כמה פעמים שנוח לי יותר ללמוד מסתימת ראשונים מפירושן של אחרונים ואם זה דין אמת שאם ביערו חייב לשלם איך יסתמו ואם לא מכרו חייב לבערו ולא יסיימו חידוש כזה שחייב לשלם וכן רבי גופי' שאמר לו צא ומכרו בשוק ולא הזהירו אם לא תמכר תהא חייב לשלם דהא ודאי חייב לבערו וכן נמי מה דאיתא בח"מ סי' רצ"ב המפקיד פירות והרקיבו וכו' מוכרן בב"ד וההוא הרקיבו איירי בשהרקיבו אך יותר מכדי חסרונן ולא הרקיבו כולן כדאיתא בהסוגי' דף ל"ח ולא נשמע שם מעולם דאם לא מכר והרקיבו כולם דאז הא' אינו יכול לפטור בהרי שלך לפניך כמבואר שם סי' שס"ג גבי גזלן משום דהוי היזק הניכר א"ו דליתא ואפילו לא מכר והרקיבו כולם וההרקבה גופה באונס נעשה פטור מטעם הנ"ל דהמכירה מעולם לא נתחייב בה ואין צריך כלל לטענת הרי שלך לפניך:

**ולהכי** לענ"ד לא מיבעיא אם עביד כדין וביער דפטור אלא אפילו אם בשכחתו לא נתבער ואפילו היה זה הנפקד ש"ש ונגנב נמי פטור כיון דלא נתחייב כלל מטעם פושע שוב אף שפשע בשמירת הגניבה אינו חייב על הגניבה שהרי כבר אסור בהנאה ופשע בשמורה דלאו מידי שוה ואינו דומה למה שהבאתי לעיל דף ע"א דב"ק דשם פשע בשמירת השור בעוד שהיה ממון ונתחייב עכ"פ בהשבה ומדלא יכול לומר הרי ש"ל חייב אבל בנ' פטור מתחילתו עד סופו ומה שהח"י כתב שבתשו' ש"א מסכים עם המ"א אי בעינא אמינא הרי לא גמר דבריו שם כלל ואי בעינא אמינא דשותף שאני ודלא כמו שכתב בנו שהיה רק נפקד דא"כ למה מזכיר כלל בהשאלה השותפות והוא מפני ששותף עומד ומשועבד שישא ויתן לימכר הסחורה אף קודם שתוזל ולהכי אפשר דמקרי פושע במה שלא מכרו וגדולה מזה מצינן בח"מ סי' קע"ו סעיף י"ד בהג"ה אבל אם מכרה קודם זמנו היה פשיעה וחייב לשלם לחבירו אף דקי"ל כל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה וע"ש סי' שס"ב סעיף י' והאמת שהנחתי דין זה בצ"ע אם יש לומר בזה שותף גרע עכ"פ אפשר דיש ללמוד משם החומר הנ"ל אבל בשומר בעלמא יראה לענ"ד ברור כנ"ל:

## סימן תמד

### סעיף א

ומבערין הכל לפני שבת זה פסק הרמב"ם כת"ק דמתני' דף מ"ט ואיתא שם שהחכמים וראב"צ מסכימים לגבי חולין שמבערין בזמנו [והברור שבזמנו וכן הגיע עת לבער היינו בשעה ששית] ובהברייתא נמי שהעיד ראב"צ במעשה שבא זונין ממונה של ר"ג ואמר

הגיע עת לבער את החמץ והלכתי אחר אבא וביערנו את החמץ ולהכי משיג הראב"ד דיש ליפסק כראב"צ דמעשה רב: וכן פסק הבעל המאור ונראה דיש ליישב דהנה פלוגת' הנ"ל צריכה ביאור במה פליגי וראיתי בבעל המאור כתב דת"ק סובר כר' יודא שאין ביעור חמץ אלא שריפה וכיון דמיקלע י"ד בשבת דלאו בר שריפה הוא שאין שריפת חמץ דוחה שבת ויש לחוש שמא ישתייר מן החמץ עד זמן איסורו ואיני יכול לשרפו לפיכך עשו לו שעת שתים עשרה ביום י"ג שהוא ע"ש בשעה ששית ביום י"ד ברוב השנים וזהו ששנינו מבערין הכל לפני שבת וחכמים וראב"צ סברי בביעור חמץ מפרר וזורה לרוח ומטיל לים ואין בזה אב מלאכה (ר"ל אלא טלטול מוקצה) ומשום מצות השבתת שאור שהוא בזמנו (ר"ל בזמן שהוא אסור בהנאה לאפוקי מקודם אף שמותר בהנאה) התירו לו אף בשבת להיות מפרר וזורה לרוח ומטיל לים עכ"ל ולפירושו ודאי קשה על רב דאמר רב יהודא בשמו המוצא חמץ בביתו בי"ט כופה עליו כלי ופרש"י דהא לא חזי לטלטולי ואפוקי וקשה הא החכמים וראב"צ לא חשו לאיסור הטלטול אף בשבת ומכ"ש י"ט ואף אי נימא כפרש"י דרב לא איירי אלא היכי שביטל וגם נימא כדפי' נמי הר"ן ריש המס' דאך רב הוא שחידש הצרכת הביטול ולא היה נוהגין בו בזמן המשנה אכתי קשה הא ידעו דין הביטול כמבואר בכמה משניות ולמה התירו הטלטול ולא ביטלו ויהי' אסור לבער] ועד כאן לא פליג הת"ק אלא משום דסובר אין ביעור חמץ אלא שריפ' ודוחק לומר דרב תנא ופליג אכולהו תנאי וע"כ לידחוק לפירושו דמ"ש ומשום מצות השבתת שאור שהוא בזמנו לא לבד בא למעט שעה ה' אף שאז עדיין אינו מוקצה שעדיין מותר בהנאה כנ"ל בהג"ה אלא נמי לומר דוקא מפני שהוא זמנו משא"כ המוצא חמץ בביתו שהיה ברשותו מכבר דזמן השבתת חמץ זה אין היום זמנו אלא מעי"ט שעה ששית בזה סובר רב דלא התירו: וזה על דרך שכ' השואל בתשו' רשב"א סי' ע"א לדחות ראיות הר"י ז"ל לענין מתוך ע"ש ונשמע מיניה דאם נתחמץ בי"ט דודאי עתה זמנו דמודה רב לבערו בי"ט:

**ואולם** ידוע כי פי' הבעה"מ אינו עולה אלא לפרש"י דמה דר"י ס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה היינו בשעה ששית משא"כ לפי' ר"ת שהוסכם דבזמנו שהוא שעה ששית מודה ר"י דהשבתתו בכל דבר הא ודאי דלא אזיל פירושו בטעמא דת"ק דהא אין לומר שחשו דילמא ישאר לו חמץ אחר זמן ביעורו שאז דוקא בשריפה דא"כ מה הפעולה שהעמידו שעת שתים עשרה בע"ש לזמן ביעור אכתי יש לחוש שישאר לו עד שבת אחר שעה ששית. א"ו לא חששו אלא מפני שאוכל כל חמש שישאר לו תוך שעה ששית ואז הא השבתתו בכל דבר ודו"ק. וא"כ צ"ע טעמא דת"ק דמצריך לבער לפני שבת

מחשש שישתאר ומה בכך הא יוכל לבער בזמנו כמו בחול א"ו דבהא גופי' פליג הת"ק דסובר כרב יודא אמר רב דהטלטול מוקצה נמי בשבת אסור בזמנו בשעה ששית שהוא אסור בהנאה ולהכי אוקמו הזמן ביעור בע"ש והחכמים וראב"צ חולקים וס"ל דמשום השבתתה לא העמידו דבריהם ומדפוסק רב כהת"ק פוסק נמי הרמב"ם כותי' ודו"ק ומהנ"ל תמוה לי פסק ההג"ה דסי' תל"ד סעיף ב' דהביעור יהי' קודם הביטול כדי לקיי' מצות שריפה בחמץ שלו הא אדרבה מדברי כולם הנ"ל נלמד דעיקר מצוה הביעור הוא דוקא בזמנו שהוא כבר אסור בהנאה דהיינו בשעה ששית דאל"ה למה התירו הטלטול מוקצה בשבת בזמן שהגיע העת דהיינו בשעה ששית. היה להם לבער בשעה ה' שעדיין מותר בהנאה ואינו מוקצה. א"ו כנ"ל דעיקר זמנו דוקא בשעה ששית ואם יהיה דוקא קודם הביטול הא הביטול מוכרח דוקא בשעה ה' ועיין נמי סעיף ה':

**סעיף ה**

מבטלו וכופה עלי' כלי עד מוצאי י"ט תימא לי כיון שכתב מבטלו ע"כ דבשעה ה' איירי והרי אז מותר בהנאה ואינו מוקצה ולמה לא יבער אז ע"י פירור וזורה לרוח ועיין בח"י סי' תמ"ו סק"ט ודוחק לומר דאיירי ברגע האחרונה דשעה ה' דיש לו שעות לבטל ואין לו תו שעות לבער ומלבד הדוחק אף לשון הרמב"ם שהוא הכי ואם נשאר מן החמץ ביום השבת אחר ד' שעות מבטלו וכופה עליו כלי עד מוצאי י"ט ומבערו. וקשה כנ"ל אבל העיקר מזה נשמע נמי דעיקר מצות ביעור דוקא בשעה ששית אחר שנאסר בהנאה כדכתב שם נמי בתחילת הפרק ג' שכתב ומניחו במקום אחד עד תחילת שעה ששית ביום ומבערו אך אם רצה וכו' אבל עיקר המצוה דוקא הביעור אחר איסורו ולמד זה מהעובדא שהמתינו עד הזמן דהיינו העת שהגיע הזמן כנ"ל ולהכי פוסק דיכפה. עליו כלי עד מוצאי י"ט ומבערו בזמן שהוא אסור בהנאה וזה נמי דלא כהג"ה שבסי' תל"ד שהרי הרמב"ם מלמד לבטל קודם ואח"כ לבער במוצאי י"ט והחמץ אינו שלו ולא לבער בשעה ה' קודם הביטול ויקיים הביעור בחמץ שלו ודו"ק שוב ראיתי בסי' תמ"ו הרגישו הב"ח והמ"א וכתבו דרכים שונים בדעת הרמב"ם מה שאין דעתי נוחה בם ובפרט מה שמסיים המ"א שם סס"ק ג' והרמב"ם מיירי דליכא גוי או כלב תמה אני וכי משום זה נעשה החמץ מוקצה לכן נלענ"ד כדכתבתי:

## סימן תמה

**סעיף א**

שורפו או פוררו וכו'. איתא בהטור כתב א"א ז"ל דאפילו לרש"י בשעה ה' השבתתו בכל דבר ואינו נראה מפירושו שהוא פי' דלר"י אפילו יוצא בשיירא הוא דוקא בשריפה:

וכתב הב"י ובאמת שהוא קושי' על דברי הרא"ש ואפשר לדחוקי ולומר דכל שהוא יוצא בשיירא כיון שאחר שיצא לשיירא אין בידו לבערו חשוב לדידיה בשעה ששית. ותמהני למה כתב הב"י שצריך לדחוק בדברים הללו ע"פ דברי הרא"ש הא בלא"ה מוכרח שטת רש"י הכי שהרי בהכ"מ פ"ג הלכה י"א כתב וא"ת אליבא דכ"ע במאי איפלגו ר"י ורבנן דהא כיון שהטילו לים או זרה לרוח הרי הוציאו מרשותו וכו' ע"ש שהאריך והעלה מכח קושי' זו לעיקר א"נ שלא בשעת ביעורו היינו שעה ששית וכדפי' רש"י ושעת ביעורו היינו תחילת ז' או כדפי' ר"ת ושעת ביעורו היינו שעה ששית ושלא בשעת ביעורו היינו שעה ז' והשתא ר"י ורבנן פליגי בשעה ששית אבל בשעה ז' השבתתו בכל דבר כלומר דאפילו ר"י לא בעי שריפה אלא במפרר וזורה לרוח או מטיל לים סגי והיינו לרש"י ולר"ת הוי איפכא דפליגי בשעה ז' אבל בשעה ו' השבתתו בכל דבר ואותן בני אדם המשימים חמץ בצדי ר"ה בשעה ששית שלא כדין הם עושים שמשהגיע שעה ו' צריך לבערו מן העולם הרי להדיא מבואר כהרא"ש דבשעה ה' מודה רש"י דאף לר"י השבתתו בכל דבר דלא יהא אלא כמוציא מרשותו כדהקשה הכ"מ ודברי הכ"מ מועתקים בהפר"ח בקיצור. ובעל כורחינו לומר לרש"י דיוצא בשיירה כיון שאחר שיצא בשיירא אין בידו לבערו חשוב לדידיה בשעה ששית ויראה שהטעם שחשוב שעה ו' היינו מפני שאף שכשמוציא מרשותו שוב לא עובר בבל יראה מ"מ המצות עשה דתשביתו אינה אלא במבערו מן העולם ומצוה זו אינה חלה עליו אלא בהגיע שעה ששית וזה שיוצא בשיירא ולא יהיה בשעה ו' בביתו חלה עליו המצוה דתשביתו מעכשיו ולר"י דוקא בשריפה לרש"י ולרבנן במפרר וזורה לרוח או מטיל לים וטענו החכמים לר"י שהיוצא בשיירא הא יושב ובטל אם לא מצא עצים ממצות תשביתו וא"כ יראה לענ"ד שיש לינהג שלא להוציא כל חמצו הנשאר לו בנתינתו לגוים ולקיים מצות השבתה בשעה ששית בפירורים שמניח לשורפם שהפירורי' נשבתים ועומדים ואפילו מניחם אינו עובר בהו בבל יראה אלא יניח מחמצו לכל הפחות כזית לקיים מצות תשביתו כתיקונה ודו"ק:

**סעיף ב**

ואם בישל או אפה וכו' אסורים בהנאה כתב המ"א ואע"ג דחמץ אפילו נחלו ואפרו אסור מ"מ הוי זה וזה גורם ר"ל התנור גורם ההיתר והגחלו גורם האיסור משא"כ באבוקה כנגדו קורא אותו רש"י בפסחים ד"ה יוליך אפילו חד גורם וכן דעת הר"ן בע"ז פרק כל הצלמים ביאר להדיא דאם אפה בתנור ישן בעצים דאיסור אף דהוי זו"ז גורם תנור דהיתר ועצים דאיסור ואנן קי"ל זו"ז גורם שרי מ"מ בפת הואיל דיש שבח עצים בפת והאיסור ניכר בו חמור מזו"ז גורם ואסור ודברים אלו בלי ספק מוכרחים מן הש"ס שהרי אפה בו

את הפת ודאי קאי על ישן שלא ציננו ורבי אוסר אף דאת"ל דרבי מתיר זו"ז גורם ובע"כ כדבריו דמפני שאבוקה כנגדו חמור ואפשר מפני דהיכי דאבוקה כנגדו בפי התנור אין הכרח כל כך להתנור ורוב ההיסק נעשה ע"י העצים לחודייהו להכי חמור מזו"ז גורם ורש"י קורא אותו חד גורם כנ"ל ומ"מ כתב נמי שם הר"ן ודוקא באבוקה כנגדו אף דע"ז עפרן אסור א"ו דסובר אף שכתב נמי בפ' כ"ש דאיסורן שאפרן אסור אפילו בישלה ע"ג גחלים אסור ואפילו עוממות היינו בבישל ע"ג גחלים לחודייהו דליכא זו"ז גורם אבל אפה פת בתנור ישן שלא ציננו אף שבע"ז אפרן אסור מ"מ זה וזה גורם הוי ואין מסלק זו"ז גורם אלא אבוקה כנגדו או למ"ד לוחשת נמי מיחשב יש שבח עצים בפת כמו אבוקה וכבר הוכחתי בספרי ק"ד שם דזה נמי דעת הטור שם בי"ד סי' קמ"ב מדנתן טעם תוס' ור"ן על דישן יוצן משום דהפסד מועט הוא ואילו נימא כדעת הש"ך שם בדעתו דאבוקה כנגדו לאו דוקא וה"ה דשייך יש שבח עצים ע"י אפרן היכי דאפרן אסור אף כדי לסלק הגורם דהיתר של התנור ופשיטא דישן צינון בעי דאל"ה יאסר הפת א"ו דאזיל שם במחשבה זו (אלא דהכא סותר עצמו) ולכן הוי קשה לו דלמה לי צינון אלא יאפה בו ע"י גחלים כשנסתלק האבוקה ויהיה זו"ז גורם כדהוקשה לתוס' ור"ן ומשני בתי' תוס' ור"ן וזה ברור והיא נמי דעת הרמ"ך הכא והיינו דכתב המ"א אבל אם בישל תבשיל וכו' אסור משום דזה אין לו ענין לזו"ז גורם (ומ"מ הנחתי שם בצ"ע דמנ"ל לחלק בהכי היכי דאפרן אסור דלא יהא שייך החומר דמינכר אסוריה כמו באבוקה כנגדו וזה נמי באמת דעת הש"ך שם בדעת הרמ"ה ואפש' הוא) אמנם מה שכתב תו המ"א דנראה לו להחמיר הכא ולא מטעמייהו אלא מאיבעיא דגמרא כנראה אזיל בשטת מהרש"ל שם דמפרש האיבעי' על זה וזה גורם וכבר עמד המהרש"א שם להקשות עליו דא"כ ליפשט מע"ז שג"כ אינה בטילה (כמבואר בי"ד סי' ק"מ ועיין בר"ן סוף ע"ז) ומ"מ זה וזה גורם שרי וביותר קשה על המ"א שמבאר אף טעם הרמ"ה דהתם (וטור הכא) דכיון דע"ז לא בטילה אפילו זו"ז גורם אסור תלה תניא בדלא תניא שם תמהו כל הפוסקים מטעם דמבואר דאף ע"ז זו"ז גורם שרי ואיהו מבאר אף טעם הטור דהכא הכי בטעם דאין לו מובן ובעי' הגמרא ע"כ אינה אלא באבוקה כנגדו דמוכח ודאי בהר"ן דחמור ולא שייך זו"ז גורם אך לרבנן דשרי משום דאין שבח עצים ובזה תולה הדין בחומרא דאינו בטל ואפשר באמת אף רבנן מודו בע"ז דהפת אסור באבוקה כנגדו וקושי' מהרש"ל ע"כ לבא לדוחק המהרש"א ודו"ק **איתא** בח"י הכא בשם הש"ך שמותר למכור לגוי חוץ מדמי איסור שבו וכו' ועיין שם בספרי קנין דעה כי השגתי על הש"ך בטוב טעם:

## סימן תמו

### סעיף א

הג"ה גם לשרפו במקומו אסור ר"ן וז"ל הר"ן המוצא חמץ בי"ט וכו' דהא לא חזי לטלטולי ולאפוקי וכו' ככל לשון רש"י ולמוצאי י"ט שורפו ובי"ט לא מצי למשרפי' אע"ג דקי"ל מתוך וכו' אבל הכא ליכא דהא נפיק ידי חובתי' בביטול עכ"ל וע"כ מה שכתב ובי"ט לא מצי למשרפי' אין ר"ל שיוציאנו ממקומו לשריפה ע"י מתוך דהא כבר כתב דלא חזי לטלטולי משום מוקצה ומה ענין דמתוך למוקצה הא אף לצורך אוכל נפש אסור מוקצה כדקי"ל אין מסיקין בשברי כלים וכן עצים שנשרו מן הדקל אין מסיקין בהם בי"ט ועיין ס"ס תק"ט במ"א דאך טלטול הוא דשרי במקום אוכל נפש (הן אמת שמעולם בעניותי קשה לי טעם דין זה לפי' רש"י ותוס' ביצה דף י"ב דכל איסור טלטול מוקצה הוא משום גזירה דהוצאה והוצאה גופה שרי' לכ"ע בי"ט אפילו בצורך קצת דלא אוכל נפש והטלטול מוקצה דאתא מכחו יהא אסור אפילו בצורך אוכל נפש ולהרמב"ם דבאמת כתב טעמים אחרים להאיסור טלטול מוקצה עיין ב"י ריש סי' ש"ח: אף דנמי קשה קצת דמה חזי רבנן לאסור בדדהו יותר ממה שאסרה תורה בגופי מלאכות דאורייתא דשרי לצורך אוכל נפש מ"מ אין כ"כ קשה די"ל החמירו בדבריהם יותר משל תורה. (אבל לרש"י) ותוס' והראב"ד קשה) ועל הרמב"ם אין קושיא מסוגיא דביצה להגירסא אלא מעתה הוציא אבנים לב"ה אינו חייב וכן מהסוגיא דכלים שמביא רש"י אין כ"כ מוכרח דמשום גזירה דהוצאה אתינן עלי' כי ע"ש ברש"י. אבל וכו' כנ"ל בהג"ה קשה לי וכי יהא התולדה חמור מן האב. ואולי מפני שהיה אפשר לו להכין מע"ט ועיין במתני' ריש אלו דברים שזה נמי טעם דאיסור) וגם אילו היה שייך מתוך למוקצה היה לו להקשות מיד על דברי רש"י א"ו ר"ל ובי"ט לא מצי למשרפי' במקומו בלא טלטול וההבערה לישתרי ע"י מתוך ואהא משני כדכתב וכן הוא להדיא בהגהות מיימוני בלשון זה וא"ת יבערנו במקומו וכו' ע"ש וא"כ א"י לפרש הק"ו שדן המ"א כי מה ענין מוקצה למתוך הן אמת שבריב"ש סי' ת"א מבואר כדעת המ"א שהרי כתב אבל חמץ של ישראל שלא בטלו אף בי"ט שורף דמתוך וכו' ומשום איסור טלטול ליכא דאם הבערה התירו לצורך היום כ"ש טלטול ואף דבריו צריכים לי עיון רב] ואולם תירץ הר"ן והג"מ התוס' בפ"ק דכתובות סתרוהו וסברו דאפילו בביטול שייך מתוך משום מצות תשביתו דרבנן מקרי נמי צורך קצת וא"כ נשאר קושי' הג"מ והר"ן במקומה דישרפנו במקומו ולהכי דחק עצמו בתשו' מ"ל:

**ואני** תמה על כל הגדולים דהמעיין בהרשב"א שבת דף כ"ט הבאתיו סי' שי"ח סעיף ג' מעיקרא אין שום קושי' על התוס' שהרי ז"ל שמסיק שלא אסרו אלא לטלטלו או לאכלו ואפילו להשתמש בו בידים כגון הדלקה או לסמוך בו כרעי המטה ואפילו במקומו שאינו מזיזו ומטלטלו עכ"ל הרי להדיא שהדלקה אפילו במקומו אסור משום מוקצה ודבריו מוכרחים מן הש"ס דאמר וכי מדליק בשבר כלי מדליק ולזה כיוונו נמי תוס' בכתובות דף ז' בלשונם שכתבו משום דאסור לשורפו מדרבנן (ולא כתבו שאסור להוציאו לשרפו) משום מוקצה דאסור לטלטלו כלומר והשריפה גופה היינו הטלטול שאסור וזה ברור:

**ואולם** עכ"ז אילו הייתי כדאי להכריע היה נלענ"ד דהיכא דלא ביטל ומצא חמץ גמור בי"ט דמותר אפי' לשרפו שהרי בזה כ"ע מודים דאמרינן מתוך נמצא לא נשאר אלא סברת תוס' דמשום מוקצה אסור הטלטול והשריפה ואי משום מה דקשיא וכי לא חשוב המ"ע דתשביתו דאורייתא לדחות הל"ת דרבנן טלטול מוקצה ע"כ לבא לתי' הכ"מ שתופס נמי המ"ל בתשובה דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וכזה מסיק נמי הפר"ח ובודאי א"א לקיים פסק זה אלא ע"פ דברים אלו כי מ"ש המ"א בנראה לו דהטעם כמ"ש תוס' שהמשהה חמץ כדי לבערו אינו עובר ליתא כלל שהתוס' לא כתבו זה אלא לטעם שבמועד להכי מעל משום שראוי לפדותו ולהסיקו מיד תחת תבשילו ואינו עובר בהפדיון משום לא יראה כיון דקונה כדי לבערו ולקיים המ"ע דתשביתו במועד וכמ"ש רש"י דף צ"ה ולא יראה ואם נראה תשביתוהו לעולם הוא בעמוד והשבת כל ימי המועד אבל הא ודאי המשהה חמצו כדי לבער אחר המועד פשיטא דעובר דאטו אחר המועד מקיים מ"ע דתשביתו וא"כ אטו רב דאמר המוצא חמץ בי"ט היינו דוקא י"ט ראשון הא נמי איירי אפילו בי"ט אחרון והרי משהה כדי לבערו אחר המועד ובמה מקיים תשביתו לנתק הלאו מעליו ואף לשטתו תינח דאינו עובר בלאו הא מ"מ המ"ע דתשביתו שבכל שעה עליו למה לא תדחה הטלטול דרבנן א"ו אך הטעם כנ"ל בשם הכ"מ:

**וא"כ** אמינא הרמב"ם אזיל לשיטתי' שפוסק נמי בהלכות י"ט דלא כהירושלמי דאם שחט ואין לו אלא אפר כירה שהוסק היום דאסור לכסות בו ולא אמרינן תדחה עשה דכסוי הטלטול מוקצה כדכתב הפר"ח סי' תצ"ח סעיף ט"ו בשמו ונמי מההוא טעמא דיש כח ביד חכמים בשב ואל תעשה אבל לדידן דפסקינן ע"פ הירושלמי דאם שחט מותר לכסות בו ודוחה המ"ע דכסוי את הטלטול נולד ומכ"ש המ"ע דתשביתו וגם הלאו דבל יראה די"ל דלא אוקמו דבריהם במקום מ"ע ולאו דאוריי' אפילו בשב ואל תעשה

ובזה אף נסתר הטעמים שבמ"א משום דלא הוי בעידנא דהא בכסוי פשיטא דלא שחט ע"ג הכירה ומטלטל להאפר כדי לכסות במקום ששחט א"ו דאין צריך בעידנא אלא לדחות לאו דאורייתא אבל במידי דרבנן לא אוקמו כלל במקום מ"ע דאורייתא ומן התוס' כתובות לע"ד אין שום ראיה כי לא כתבו אלא דדינא דמוצא חמץ דלא שרינן מכח מתוך היינו משום מוקצה: אבל אין לומר דאירי כשביטלו ולהכי לא שייך מתוך כדכתבו הר"ן והגה"מ דמ"מ מדרבנן מצוה לשרפו ולהכי אף אי אירי כשבטלו ע"כ לבא להטעם דמוקצה אבל ודאי י"ל דמודים דאף להטעם דמוקצה מ"מ ההכרח דאירי כדפרש"י ז"ל כשביטלו דאל"ה אף טעם דמוקצה אינו מספיק לגבי דאורייתא כדמוכח מכסוי דם ודוק:

(לסעיף הנ"ל) **בש"ע** ומוקדם להנ"ל ואם הוא י"ט וכו' כתב הח"י לכאורה משמע דדוקא בי"ט אסור לשרפו משא"כ בעי"ט מותר להצית בו את האור סמוך לחשיכה והיא דולקת והולכת בי"ט וכו' אכן בתשו' רשב"א סי' ע"א כתב דלמאן דאוסר לשרוף החמץ בי"ט אסור ג"כ להצית בו את האור מעי"ט והיא דולקת והולכת ביום טוב וכדאיתא בירושלמי כן גבי שמן שריפה ובמדורת קדשים ובמח"כ לא עיין שפיר כי הרשב"א לא כתב דברים אלו אלא לראי' דאף בי"ט מותר לשורפו בלא ביטול וכתב מראשית הראי' מן המ"ד מאן דלא יליף מנותר מותר ושוב כתב ואפילו את"ל דלהצית קודם שחשיכה להיות דולקת והולכת בי"ט קאמר וכו' ע"ז מסיים אפילו כן שמעינן מינה שפיר שאפילו בי"ט עצמו מותר והיא הנותנת שכל ששריפתן בי"ט אסור להצית בו את האור מעי"ט והיא דולקת והולכת בי"ט והיינו למ"ד זה שהביא מקודם שאוסר במדורת קדשים להצית האור מע"ש אבל ודאי מודה שאין דברי המ"ד זה הלכה לענין מדורת קדשים אלא הלכה כדברי רב אחא בשם ר"ח דפליג שאף מדורת קדשים מותר להצית ומוקים להמתני' ולא בשמן שריפה כתלמודן דוקא בי"ט שחל להיות בע"ש דנשמע הא בע"ש דעלמא מותר ולא הביא הרשב"א דברי האוסר אלא לפשוט מיני' דאף בי"ט שרי הא ודאי להלכה במדורת קדשים פשיטא דאף לדידן דאסרינן בי"ט מעי"ט שרי להצית האור והיא דולקת והולכת וזה ברור:

**הח"י סק"ג** כתב דיש לדקדק מדברי רב עצמו דאמר יכפה עליו כלי דאם איתא דמיירי אף בלא ביטלו א"כ הא דאמר הבודק צריך שיבטל מ"ט גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתי' עלוי' ולמה לדחוקי לימא טעמא דרב כשמעתי' דילמא ימצא בי"ט דאז אין יכול לשורפו ולא איצטרך לטעם דחוק דרש"י ותוספ' הנה הרכיב פרש"י ותוספ' יחד וליתא. ומרש"י פשיטא דאין ראיה דלשטתו אזיל שמבאר להדיא דבלא ביטל שרי ולפי' התוס' הא מוכרח לומר שמא ימצא גלוסקא יפה דלא בטילה מעצמה ואדרבה איפכא

הוכיח הפר"ח מפירושם דמה משני דילמא משכח לה בתר איסורא דאכתי קשה דכי משכח לה למשרפה א"ו החשש שימצאנו בי"ט ולא מצי לבער ואולם הר"ן אף דנמי תופס פי' תוס' לעיקר בגלוסקא מ"מ אינו משגיח בראיות הפר"ח ופוסק דבלא ביטל שרי ודחה לקושייתו בלשון זה וכתב וכיון דלא בטילה ממילא לכשימצאנה חייב לבער מיד וחיישינן דילמא משהי לה אפילו פורתא ועבר עלה אבל משבטלה אינו עובר משמעותו דלהכי ל"ק דכי משכחת יבער דזה צריך שהי' פורתא ובכל רגע עובר ולהכי איך פריך ולכי משכח לבטלה דזה אין צריך שהי' כלל ומשני שפיר וק"ל:

הג"ה **לפי** שלא יוכל לטלטלו כתב הח"י וראוי ליזהר וכו' ובאמת ראיתי וכו' והיא איסור גמור וכו' הנה לדברי המ"א בסי' ש"ח סעיף ג' שהש"ע מתיר המוקצה שנטל בידו. לצורך מקומו שמותר להוליכו באיזה מקום שירצה וכתב המ"א ונ"ל דאפילו שכח ונטל בידו רשאי לטלטלו יותר: כאן אך האיסור מפני שכבר הוציאו השואל מידו והשואל נוטלו לבדוק אם נתחמץ ומ"מ השואל חוזר ונוטלו להוליכו לביתו אלא שגוף הדברים שנ"ל צ"ע כי לשון רבינו ירוחם שבב"י י"ד סי' רס"ו לא משמע הכי שהרי ז"ל מותר לטלטל הסכין לאחר המילה דמאחר שטלטל הכלי בהיתר מחזירו לאיזה מקום שירצה (ועיין מ"א סי' של"א והט"ז בי"ד חנם הטריח בטעמו והמ"א במה שמשיג על היש"ש כבר קדמו הט"ז) הרי שדייק תיבת בהיתר אבל אם שכח ליטל באיסור אפשר מוכרח ליזרק מידו וא"כ הכא דלמפרע באיסור בא לידו אפילו לא הוציאו השואל מידו נמי מחויב לזרקו אך עיין ח"י מה שלומד זכות על המנהג:

## סימן תמז

### סעיף א

הג"ה וצריך לשרוף הכל עיין ח"י התמיה שתי תמיהות על המהרא"י ז"ל והיא נמי על הד"מ שהעתיקו חדא מה הוכחה היא זו מכח דפחות מכזית א"צ ביעור הלא דעת גדולי פוסקים דגם פחות מכזית צריך ביעור ותו יותר תימא דאי פחות מכזית א"צ ביעור א"כ אם אתרנגולת קאי דהיא רק משהו בעלמא מכ"ש שאין צריך ביעור וכן נמי תמה הח"צ סי' פ"ז והח"י מפרשו בפירוש שאינו האמת ואולם הח"צ לשטתו שמפרש שם טעם הרא"ש במה שגרע החצי שיעור דבל יראה מבכל איסורין ע"ש ושפיר תמה אמנם הברור בעיני דמהרא"י וד"מ לא שגגו בזה שהוא ממש בדבר שהתינוקות יודעים וח"ו להרהר על מאורי עינינו שגיאה כזו ולהכי עיין סי' תמ"ב סעיף ז' מה שביארתי דטעם דמ"ד פחות מכזית א"צ ביעור היינו כדפי' רש"י מדלא חשוב ובטילי ממילא כפירורין דלחם וה"ה בצק פחות מכזית דנמי לא חשוב לאפותו ובטל ממילא ולהכי לא חש לאידך

פוסקים דחצי זית צריך ביעור משום דפשיטא לו ע"כ לא פליגי אלא בפחות מכזית אבל בחטה אחת חמוצה מסתביר לו בפשוט דאין שום דעה שמחשיבו להצריכו ביעור ונקטו למושכל ראשון ומדמהו להמ"ד דפחות מכזית א"צ ביעור וא"כ דהיינו טעמו פשיטא דאין ריח קושי' עליהם דא"כ אף התרנגולת א"צ ביעור דודאי הבלוע בהתרנגולת מחשיבו שהרי נאכל עם התרנגולת ולא שייך לומר דבטל ממילא ושייך בו ביעור מדרבנן וזה הברור לענ"ד בדעת הגדולים:

(הג"ה הנ"ל) **וצריך** לשרוף הכל וכו' הנה אוסר בזה השהי' ועיין סימן תמ"ב המבואר בטור דכל דבר שאינו אסור באכילה מן התורה מותר לערבו לכתחילה ולהשהותו וע"כ לא פליג עליו הרבינו יונה בטור ס"ס זה אלא דאם ערבו לכתחילה דאסור משום אין מבטלין איסור לכתחילה: ועיין ב"י פירושו אבל אם נתערב שוגג קודם פסח או תוך פסח מותר לאחר פסח הרי דנמי סובר דהשהי' בזה שרי אך י"ל דאיירי בעבר ושהה ומה שהמ"א שם הוציא מתוס' דאסור ע"ש מה שכתבתי דמתוס' לא משמע מידי ואדרבה הבאתי שם ראיה מן הש"ס כהטור. וכעת רואה אני דמשמע מתוס' גופייהו כשטת הטור שהרי ריש כ"ש ע"ב ד"ה ר"י אומר כתבו אומר ר"י בשם ר"ת וכו' וא"ש אף לר"ת דמפרש בריש א"ע דמותר להשהות כותח בפסח וקשה היכי ראו דלפירושו מותר להשהות הא אפילו הרא"ש ריש א"ע לא כתב דלפי' ר"ת מותר להשהות אלא להטעם השני שבתוס' ריש מכילתין ומנ"ל דילמא סובר טעם הראשון וביותר יש מתמוה על תוס' שהמה מביאים בשם הרשב"א הוכחה ברורה דאפילו לטעם השני מ"מ מוכח דנוקשה וע"י תערובות נמי אסרי לשהות משום התקלה דדילמא אתי למיכל מיניה ומנא להו דר"ת לא סבר הכי ונהי דאפשר דמ"מ קשה להו כיון דאינו אלא משום תקלה דאכילה לא שייך טעמא דרש"י בדבית שמאי דקסבר מצוה עליו לבערו מן העולם מ"מ הלשון שכתבו בשמו דמותר להשהות כותח בפסח ודאי תמוה דמנ"ל ואי משום מה דפי' דא"ע פי' האוכלין ועוברים היינו מן השלחן ואילו דמ"מ אסור בשהיה מדרבנן הי' יכול לפרש א"ע מן העולם ומדרבנן משום תקלה זה אינו די"ל דלא מסתביר לו לפרש הכי דא"כ לא נזכר האיסור אכילה במתני' ועל א"ע הוא דמסיים הרי אלו באזהרה וזה אינו לשיטתו ומוכרח לפירושו דהוא האיסור אכילה אבל לעולם י"ל דסובר מבחוץ דכל שאסור באכילה מחויב לבערו מדרבנן משום התקלה כהוכחת הרשב"א משא"כ אם נאמר דתוס' אזלו בשטת הטור דלרבנן דפליגי על ר"א ולא אסרו השנוים במשנה דא"ע באכילה אלא מדרבנן השהי' מותר שפיר שכתבו דלפי' ר"ת מותר להשהות כותח היינו דפסקו כרבנן דלדידהו כיון שהאכילה גופה אינה אלא דרבנן אין בם משום תקלה ומותר

להשהות משא"כ לפי' רש"י דלר"א עוברין מן התורה בבל יראה (ואפשר כדכתב הפר"ח מדמקשינן שאור דראי' לשאור דאכילה) כמו דלרבנן האכילה אסור מדרבנן ממילא ה"ה הבל יראה מדרבנן הוא ועכ"פ אסור ובזה מיושב מה שמדקדק הח"צ סי' פ"ו על ר"ת וכתב כיון דלדעת ר"ת אפילו בהנך דמשנתינו מותר להשהות מאי האי דכתב המרדכי ר"ת הי' רוצה ליפסק דחמץ בס' אמנם לא רצה להקל לעשות מעשה וכשהיו מוצאים חטה תוך תרנגולת מבושלת בפסח לא הי' מתירה אך הי' מתיר להשהותה עד לאחר הפסח ומה אירי' האי דבטילה בס' תיפוק לי' דאפילו לא בטילה ואפילו בפחות מס' לדברי ר"ת מותר ודחק בדברים שאינם ולהנ"ל לק"מ דעד כאן לא כתבו התוס' דלר"ת כותח מותר בשהי' אלא למה דסברי ליפסק אף בתערובות כרבנן דהאכילה גופה אינו אלא דרבנן אבל ודאי מודה לר"א בהמתני' דאיסור אכילה דאורייתא אף השהי' אסור מבחוץ ע"פ הוכחת הרשב"א אף לפי' הא"ע דמתני' ולהכי למאי דפוסק טעם כעיקר דאורייתא פשיטא שהי' אוסר השהי' בפחות מס' וכותח שהתיר לרבנן היינו משום דאזיל בשטת הטור דאין בו משום טעם שאינו אלא קיוהא כדביאר הפר"ח ריש סי' תמ"ב דעתו ואולם מנהגינו לאסור השהי' בתערובת משהו. אך ע"פ שטת הר"ן והרמב"ן שהבאתי ריש סי' תמ"ב שכתבו בהדיא דאף למ"ד נוקשה דרבנן מ"מ השהי' אסורה מדרבנן משום תקלה וממילא ה"ה תערובת משהו לדידן וכן מביא הח"צ הנ"ל בשם הראב"ד בספר תמים דעה סי' ל"ג שטעם איסור השתי' משום תקלה ע"ש אף גם אוסר פה הרמ"א ז"ל פדיות החמץ ולמכור השאר ובזה יש טעם כדמביא הח"י בשם הש"ך ריש סי' ק"י בשם גדולי פוסקים דלא מהני זה אלא באיסור ע"ז:

**אבל** המבואר בש"ע סי' תמ"ז סעיף י' המכירה לגוי חוץ מדמי איסור שאוסר ע"פ המנהג ואפילו במשהו של חטה שהברור שהפליטה ממנו לא נחשב במאומה ודאי צריך טעם והח"צ הנ"ל כתב אבל למנהג האשכנזים האוסרים למכור התרנגולת ש"מ דמיחשב להו פליטת החטה בתרנגולת וחלילה להעלות על הדעת שטות כזה למנהגינו ויותר רציתי לומר דחשו להאיסור השהי' בתוך הזמן שיהדר עליו למכרו אבל באמת גם זה אינו דתינח אילו הי' אפשר לומר דע"י השהי' שיתרשל יעבור ברגע זו באיסור בל יראה דרבנן שפיר אבל באמת זה אינו כדהוכיח שם הח"צ הגם שהוכחותיו אינם מוכרחים מ"מ למ לדעתי מזה מוכרח שהרי הר"ן גופי' מסיק שאם שהה חמץ נוקשה עד אחר פסח מותר וכדפסקינן ס"ס זה ואילו נאמר דמה שהוציאו האיסור שהי' מהוכחה דשיאור ישרף היינו בדומה ממש למה דהמתני' הצריכה בדיקה אף בביטול משום התקלה שהוא באמת בבל יראה מדרבנן א"כ הרי שם מבואר סי' תמ"ח סעיף ה' דאסור אע"פ שביטל

ומוכח דשייך בזה קנס הואיל דעבר על בל יראה דרבנן ועיין פה סוף הסימן במ"א ופר"ח מה שמחלקים ובע"כ דבשהיית נוקשה ותערובת משהו אין בו משום גזירה דרבנן בבל יראה דאל"כ אף בם הי' שייך למיקנס מדעבר אדרבנן ולומר דהטעם הוא שחוששין שבתוך זמן שיהדר עליו למכרו יבא לידי תקלה דאכילה כדאיתא ברש"י סוטה דף מ"ח לגבי תרומת מעשר משא"כ כשמחזיר עליו לשורפו זה ג"כ דוחק גדול דבשהי' מועטת כזו ניחש לתקלה דאיסור דרבנן אלא עיקר הטעם נובע מן המרדכי פ"ג שמשיג על רבינו יחיאל ואמר נ"ל תשובה לדבריו דטפה לחלוחית החטה הוא חמץ וקיי"ל בע"ז הלכה כרשב"ג חביות בחביות ולא יין דאורייתא ביין וטפת יין אוסר כלי מלא מים בהנאה אמנם כבר קדמנו הפר"ח בסי' תס"ז לבער על נכון ע"פ הר"ן בפרק כל הצלמים בזה דלא כהמרדכי אלא דכל האיסורין ואפילו חמץ לסתם יינם מדמינן לגוי חוץ מדמי איסור שבו כל שגוף איסור דאורייתא בלח מעורב בתוכו לא העתיק כהוגן אלא ז"ל הש"ך שם סקי"א אבל אם נתערב גוף ודאי יינם ביין לא מהני לא הולכת הנאה לים המלח ולא מכירה חוץ מדמי איסור שבו עכ"ל ולדידי תימא על המרדכי גופי' שבסוף פרק כל הצלמים פסק בסתם וכתב שקול מאה זוזי דמי חביתא ושדי בנהרא ודוקא סתם יינם דרבנן וכו' אבל באיסורי הנאה דאורייתא לא שרי בדבר לח כמו יין ביין אלא חביות בחביות הרי דבעצמו סובר דתקנתא דר"א לא עדיף מתקנתא דר"ג וכדביאר נמי הר"ן שם ומיד בתר הכי כתב פסק הרשב"א חביתא דאיסורא שנתערבה וכו' וחמץ בפסח שאסור במינו במשהו או שלא במינו בנ"ט ואסור אף בהנאה יש לו פדיון להוליך דמי הנאה לאיבוד ומותר ליהנות אבל לא באכילה דסוף סוף טעם דחמץ קא טעים הרי דבע"כ סובר לענין היתר פדי' דחמץ לסתם יינם מדמינן ואם לענין היתר פדי' שוה לו חמץ לסתם יינם מכ"ש לענין תקנה דר"ג במכירה חוץ מדמי איסור דעדיף הרבה כמבואר שם בהר"ן דחמץ לסתם יינם יש לדמות ומה השיב על רבינו יחיאל וא"כ למה שמסיק הח"י דבמקום הפסד מרובה מאוד המיקל להתירו בהנאה ולהשליך דמי הנאת חמץ משהו שמעורב בו לים לא הפסיד והוא ע"פ האו"ה שמביא לזה אין דעתי נוחה כדכתב שם מקודם בש"ך הש"ך יו"ד סי' ק"י סק"א דרבו הפוסקים דהיתר זה לא מהני אלא בע"ז אלא למכור חוץ מדמי איסור שבו ודאי נכון כדעת הרבינו יחיאל במקום הפסד מרובה מאוד ומכ"ש בתערובת של חטה כדפסק הש"ע סי' תס"ז ומינה דבמקום שאף יש הפסד מרובה מאוד המתיר בשהי' בתערובות משהו מכ"ש שלא הפסיד שהרי לרבינו יחיאל השהי' קל מהמכירה חוץ מדמי איסור שהרי כתב א"צ להשהות וכן איתא בח"י ס"ק י"ח ולכן במקום שעם המכירה עדיין יש הפסד מרובה מאוד השהי' מותרת לענ"ד ודו"ק:

**שם** בש"ע ואין שם דבר המעפען כתב המ"א משמע וכו' ומיהו אם נגעה בצד האחר וכו' הנה שלח לי ידידי הגאון מוה' עקיבא נ"י תשובתו ארוכה אשר ערך על עסק תערובת שנשאל ובתוך הדברים כתב וגדולה מזו כתב המ"א ריש סי' תמ"ז גבי מצות המשוחים דאם נגע במקום שלא נתכפלה לא נאסר אף דבח"י חולק היינו דבאותה חתיכה לא מקרי בלוע ממקום למקום ובאמת דברי המ"א תמוהים בעיני דהרי אם כולה חמוצה דהיינו מצריכים ס' נגד כולו ולא אמרינן דסגי בס' נגד מקום שנגע בו דהא טעם הפליטה מצד השני אינה יכולה לילך דרך עצמו ולהתפשט ממנה דהוי בלוע הרי דדייניין דכל טעם החתיכה יכולה להתפשט לחתיכה אחרת וא"כ וכי בשביל שמקצתה אינה חמוצה אין הטעם יכול להתפשט ואטו בכיפי תלו לה לחמוצה:

**והשבתי** מה שמתמיה על המ"א לק"מ כי ז"ל הש"ך סי' ק"ה ס"ק י"ט דהיכי דהאיסור מחמת עצמו בהא קאמר לעיל דאפילו אם האיסור כחוש ההיתר שהוא שמן מוליך האיסור עמו מאחר דבע"כ בלאו הכי פלטת רוטב של איסור ובלא"ה אוסר כדי נטילה הילכך אם החתיכה אצלו שמן מחזיק פליטתו ומבליע בכולו נמצא דכל היכי שההיתר שמן מוציא אצלו איסור מחמת עצמו בכל מקום שההיתר מפעפע מוליך האיסור שמוצא בצדו עמו וכיון שכן כמו שההיתר שבעבר השני מפעפע למה שנוגע בו ככה מוליך האיסור מחמת עצמו שבצדו משא"כ המצה המשוחה בשמן ומצד שנתכפלה נתחמצה ועבר השני שלא נתכפל אין בו איסור אלא מה שבלע מן הצד שנתכפלה וטעם זה אינו מוליך עמו ושפיר ואדרבה סברת התוס' סתורה מן הת"ח כלל כ"ח שמביא מר בהג"ה דאף בלב המחובר בעוף דן הכי עכ"ל ולפ"ז במצות המשוחים בשמן אסורה כולה מדינא ואפילו קודם פסח שהרי הכפל פולט עכ"פ כדי נטילה ומוליך ההיתר עמו בכולה משא"כ לקמן סי' תס"א מה שאוסרין כולה אינה אלא חומרא בעלמא אף בפסח:

**הג"ה ב** ובדין ריחא וכו' עיין מ"א כתב ראי' מהרי"ף להחמיר וכתב ובזה נדחה ראיי' מהרי"ל בתשו' הנה לא כתב הראי' ולא ביאר הדחי' והח"י כתב עליו ואין דבריו מוכרחים נגד מהרי"ל בתשו' סי' רי"ד דמביא ראי' ברורה לדבריו ממה דמבואר בש"ס ופוסקים דגם לענין יי"נ ריחא לאו מילתא אף דנאסר במשהו א"ו בכל ענין ריחא לאו מילתא אפילו בדברים הנאסרים במשהו וממ"ש הרי"ף דטעמא דרב הוא משום דאזיל לשיטתי' דמב"מ במשהו ש"מ דאיסורי' שנאסרו במשהו ריחא מילתא אין זו סתירה כלל דהרי"ף לא כתב זה רק דרך סניף אבל באמת פסק בתחילת דבריו כלוי דריחא לאו מילתא ואפילו משהו ליכא עכ"ל ונהי מה שכתב שהרי"ף לא כתב זה אלא לסניף אמת כדלקמן מ"מ מה שכתב בדעת הרי"ף דללוי אפי' משהו ליכא תמוה דא"כ איך אוסר

הרי"ף לכתחילה אפילו ללוי ומה טעם וריח יש לריח זה לאסור לכתחילה אם אפילו משהו אין בו א"ו מוכח דמשהו מיהו איכא אלא מה דפליגי הפוסקים ע"כ בהא פליגי דהמחמירים סוברים דאף במשהו דריח יש להחמיר במקום דיש חומרא דמשהו שע"י ממש והמקילין סוברים דאין ללמוד חומר דמשהו שע"י ריח מחומר דמשהו שע"י ממש ומעתה נחזי אנן הנה ז"ל המהרי"ל כמדומה מה שנסתפקת כיון דחמץ במשהו אי ריחא מילתא ע"י חמץ ונראה דאין חילוק למ"ד לאו מילתא וראי' דלוי שרי בשר שחיטה עם בשר נבילה בכל ענין אפילו שניהם מין אחד אפילו למאן דאסר מב"מ במשהו (ועיין בזה לקמן) וכן מוכח בפרק כיצד צולין דפריך למ"ד משום תערובת טעמים מה לי גדי וגדי מה לי גדי וטלה נימא דל"מ גדי וגדי דהוי מב"מ ולר"י ולרבי שסידר המשנה הוי מב"מ במשהו וראי' זו צ"ע דהא לשטת הירושלמי ורמב"ן דלוי מתיר אפילו לכתחילה הא בפשוט יש ראי' דאי יש בו משום תערובות איך יהא שרי לכתחילה הא אין מבטלין איסור לכתחילה א"ו דאזיל נמי בשטת הפוסקים שאינו מתיר אלא בדיעבד ומשהו ודאי יש וכנ"ל שראייתו הוא דמשהו דריח אין ללמוד ממשהו דממש ולשטה זו הא מוכרחים לתרץ קושי' תוס' דא"כ מה מקשה מאין צולין ב' פסחים מאי לאו מפני תערובות טעמים דילמא משום לכתחילה וניחא להו כדאיתא בתה"ב דף ק"ה ע"ב דהכי אקשי ואם איתא דלגבי ריחא דאיסורא בדיעבד שרי דינא הוא לגבי ב' פסחים דתרווייהו להתירא וליכא למיקם אטעמא שתהא מותר אף לכתחילה וא"כ י"ל דלעולם ללוי למ"ד מב"מ במשהו מודה דאסור וה"ה בחמץ ורב לטעמי' דאסור מב"מ במשהו והא דלא משני דלעולם מפני תערובת טעמים ול"מ קאמר ל"מ מב"מ אלא אפילו גדי וטלה דמין בשא"מ דאכתי יקשה הכל ולמה יהא אסור בגדי וטלה אפילו לכתחילה כיון דבשאר איסורין דיעבד שרי אלא איפכא הוי לי' לומר איך אפשר דלוי יודה למ"ד מב"מ במשהו ורב האוסר היינו לטעמו דמב"מ במשהו וכמשמעות הרי"ף דא"כ אדמקשה דאי משום תערובת טעמים מה לי וכו' יותר הי' לו להקשות דאי משום תערובות טעמים גדי וטלה למה יאסור הא הוי מבשא"מ וכיון דבאיסורין שרי בדיעבד הכא לישתרי לכתחילה ודוחק לומר משום דבגדי וטלה משום דאיכא למיקם אטעמא דהא מ"מ תרווייהו דהתירא וגם באמת ליכא למיקם בטעמא ואינו אלא מבא"מ בשמא.

**ובאמת** יפה כתב בזה הח"י דהרי"ף לא כתב זה אלא לסניף וכן התה"ב הנ"ל לא העתיק בשמו כלל ראי' זו אלא אדרבא כתב בלשון זה ולדידי קשיא לי בטעמי' דרב איך אפשר לאסור מב"מ בריחא בעלמא והרי הוא בעצמו מדאורייתא שרי חד בתרי ואי משום דרב ס"ל כר"י דמב"מ לא בטל הא לא אפשר דהיינו טעמו דרב בהא מדר"י דהא אדרבא אתינן

לאוקמי פלוגתייהו בתנאי בחביות של תרומה ורב כר"מ ולוי כר"י ושם מבש"מ הוא) ועוד דאם איתא למה לי למשקל תנאי מעלמא לוקמא בפלוגתא דר"י ורבנן דמב"מ וכיון שכן אפילו מדרבנן ליבטל דריחא לגבי גופו של בשר מיעוטא דמיעוטא הוא ואפילו אחד מאלף לא הוי (ודברים אלו צריכים ביאור דהכל קשיא למה לא שייך בזה לומר מב"מ לא בטל וירא לי דהיינו טעמא דכיון דר"י לא גמר דמב"מ לא בטל אלא מולקח מדם הפר ודם השעיר אין לך בו אלא חדושו דהיינו דומיא דדם פר ושעיר בתערובת ממש אבל תערובות דריח אין לו ענין כלל לדם פר ושעיר לומר בו מב"מ לא בטל) וניחא לי דאילו הוי דכותי' בשאינו מינו הוי טעמי' נרגש ונטעם כאילו נתערב ממשו של איסור יתר מאחד בס' עד כאן לשונו ור"ל אם כן שפיר דאוסר מיהו מין במינו אף שאין טעמו נרגש מיהו מדרבנן כבכל איסורין ומעתה נתבונן בראי' הראשונה דמהרי"ל שכתב ונראה דאין חילוק וראי' דלוי שרי בשר שחוטה עם בשר נבילה בכל ענין אפילו למ"ד מב"מ במשהו. להנ"ל אין מזה שום ראי' לענין חמץ דודאי י"ל לעולם אף ללוי פשיטא דאיכא משהו מדאוסר לכתחילה וגם דמה"ת למיעבד פלוגתא רחוקה כזה דרב יסבר דאילו היי' דכותי' בשאינו מינו הוי טעמו נרגש וללוי אפילו משהו אינו א"ו דאף ללוי משהו איכא ומ"מ מתיר אף מב"מ אף למ"ד מב"מ לא בטל משום דריח אין לו שייכות כלל למב"מ לא בטל וכנ"ל בקושי' התה"ב משא"כ חמץ דאפילו שלא במינו במשהו ודאי די"ל דאין הבדל בין משהו שע"י ריח למשהו שע"י ממש וכדעת התוס' וסמ"ק ואין לומר כדכתבו תוס' בע"ז דף ס"ו ד"ה מכלל ובחמץ בפסח לספרים דגרסו במשהו כרב אע"ג דשלא במינו אסור במשהו אע"פ שהטעם בטל מ"מ אין לאסור טעם לפגם שלא יהא טפל חמור מן העיקר דשלא במינו אינו אסור אלא אטו מינו א"ו אין חילוק דכל נ"ט לפגם מותר עכ"ל ונימא ה"נ הכא דלא יהא טפל חמור מן העיקר: כבר תמהתי על דברי תוס' אלו שהרי בפסחים דף ל' מבואר בשטת ר"ת שהסכימו כל המורים דאף לגירסא זו י"ל שפוסק בחמץ כרב ולא מטעמי' דרב ס"ל בכל איסורין במינו במשהו ורבא לית לי' אלא דוקא בחמץ משום חומרא דחמץ וא"כ מה שייך לומר שלא יהא טפל חמור מן העיקר ובע"כ לידחק וליישבם דהכא סברו משום חומרא דחמץ תחילה גזר על מינו דבמשהו מהטעם דמינו אינו מבטלו אלא מחזקו ושוב גזר נמי שלא במינו אטו מינו וכל זה לא שייך הכא דהא מ"מ בין במינו בין שלא במינו אך אסור מן הטעם דבמינו מחזקו ואינו מבטל וי"ל דכל זה י"ל נמי במשהו דריח אבל דליאסר בשאר איסורין מטעם מב"מ במשהו דד"ת ליתא כנ"ל ודו"ק ולפ"ז מעיקרא אין ראי' כלל נמי מדלא קאמרה הגמרא ל"מ גדי וגדי דהוא מב"מ כיון דריח אין לו שייכות כלל להכא תו כתב המהרי"ל ועוד ראי' מבת תיהא

דשרי רבא אפילו למאן דאסר סתם יינם במשהו ודברים אלו קשים להולמן דהא לפ"ר בפשוט הי' לו להביא הראי' מבת תיהא גופה ואפילו אי עתם יינם אינו אוסר במשהו דאילו נימא דאף למ"ד ריחא לאו מילתא משהו מיהו איכא איך שרי בת תיהא משום דריחא לאו מילתא הא מ"מ משהו איכא וחצי שעור אסור מן התורה (וא"ל דסובר סברה די"ל דלא אמרינן חצי שיעור אסור אלא היכי דשייך חזי לאיצטרופי משא"כ בזה דאפילו יריח כל היום אינו אלא משהו משום דלאו מילתא הוא דא"כ מה יוסיף בראי' במה שכתב אפילו למאן דאסר סתם יינם ואנה מצא דאפילו למ"ד יי"נ במשהו לא אסר ריחו וע"כ מכוין למשמעות הרי"ף דללוי ורבא אפילו פת חמה מונח על חביות פתוח שרי ודלא כמשמעות הש"ע י"ד סי' ק"ח וע"ש בש"ך מ"מ מה אולמי' לאסור הפת מכח מה דשרי להדיא גבי בת תיהא המשהו בגופי' א"ו דסברא זו לא עלתה על דעתו) וא"כ הדר קשה למה אינו מביא הראי' מבת תיהא גופי' וע"כ משום דבאמת כבר הוכחתי דאזיל בשטת הפוסקים דלוי אינו מתיר אלא בדיעבד ואלבייהו הקשה הבה"ב הרי בבת תיהא שרי רבא לכתחילה וההכרח לבא באמת כדכתב המשמרת הבית בלשון זה ורבא ס"ל כיון שאינו מתכוין להנאת הריח אלא לבדיקת היין אפשר ולא מכוין הוא ושרי וקיי"ל כרבא ולא דמי כלל להא דלוי אלא אפשר לרבא דס"ל כרב ואפילו הכי שרי בבת תיהא מן הטעם שאמרנו ולהכי אינו מביא ראי' מבת תיהא גופי' אבל הא דברי המשה"ב אינם עולים כלל לשטת רש"י ורי"ף שמביאין ראי' מרבא דהלכתא כלוי אלא זה דרך תוס' ממש וא"כ דמבת תיהא גופי' אין ראי' הא אף אין ראי' דרבא לא אסר בחביות פתוח ופת חמה כדבאמת פוסק שם הש"ע תרתי כלוי דריחא לאו מילתא ופת חמה בייי"נ חביות פתוח אוסר וא"כ אנה מצא דשרי רבא ריחא אפילו למ"ד סתם יינם במשהו ואף לו מצאו להדיא דרבא שרי ריח בפת אף למ"ד סתם יינם במשהו אין ראי' כלל דסתם יינם אינו אוסר במשהו אלא במינו ולהכי י"ל דאינו אוסר בפת אינו מינו משא"כ חמץ דאוסר במשהו אפילו שלא במינו:

**הכלל** שאיני רואה ראי' ברורה בדברי המהרי"ל ז"ל ודלא כמ"ש הח"י שהוא ראי' ברורה מש"ס ופוסקים ונהי דראיות המ"א מן הרי"ף נמי ליתא כדכתב הח"י וכנ"ל מ"מ למה דקי"ל דלכתחילה אסור ומוכח דמשהו ודאי איכא אף ללוי וגם מדמסתביר באמת הכי כי היכי דלא ליהוי פלוגתא רחוקה מרב ללוי ודאי קשה להמציא שיש הבדל לענין דיעבד בין משהו שע"י ריח למשהו שע"י ממש ועכ"ז נראה דאין להחמיר אלא במידי דלא שכיח כלל דהיינו למשל אילו נאפה בפסח פת חמץ עם בשר שמן בזה יש להחמיר כדעת הסמ"ק שכתב דנהי דלאו מילתא הוא משהו מיהו איכא אבל במה דשכיח כמו

נמצא חטה באחד מתבשיל בתנור אין שום סברא להחמיר ואפילו בתנור סתום דשייך בו ריחא דזה גרע מתרי משהו שדיברו האחרונים שהרי אפילו מבשר שמן ממש אינו למה דקי' כלוי אלא משהו וזה הריח הבא מן החטה שאף אם כל גופו נתערב אינו אלא משהו הרי תרי משהו ושע"י ריח [ולדעת הירושלמי ורמב"ן ללוי באמת אפילו משהו אינו בודאי בכזה כדאי השאילתות ליסמוך ולהתיר בפרט במקום מניעת שמחת י"ט ואין ראי' מתוס' שמחמירין אפילו בחטה שהם פוסקים כרב דריחא מילתא הוא וטעמו נרגש באינו מינו והוי בחטה אך חדא משהו אבל לדידן שפסקינן כלוי אין להחמיר כלל לענ' בחטה ואף שהתוס' שם מחמירים אפילו בתנור שלנו דריחא לאו ומשמע מילתא דקאי אפי' על חטה הנמצאת בעיסת מצה הא חומרתם זו בודאי בל"ז לא פסקינן שהם מחמירין אפילו במעשה תנור דלאו פיטום היינו חטה בעיסת מצה ובזה בודאי לא קי"ל כותייהו כמבואר סי' תס"א סעיף ה' וכה"ג מחמירים נמי בחטה הנמצאת במצה אפוי' אף שהרי החטה טמונה ומכוסה בעיסת המצה ובכגון זה נקטו הפוסקים בי"ד בפשוט להתיר א"ו כל זה נטה דעתם להחמיר מדפסקו כרב אבל דידן מסתביר לענ"ד כנ"ל ובפרט שעל הרוב בחטה הנמצא בתבשיל יש עוד צד להיתר מטעם מי פירות עם מים דהוי נוקשה ודוק:

**סעיף ד**

אם נתערב וכו' ונוהגין וכו' עובדא אתא לידי נשאלתי מבער וולד שנת תקל"ח הורידו לתנור איזה מצות במרדה חמוצה בת יומא שאיזה שעות קודם הורידו עלי' פת לתנור והם נתערבו תוך התנור גם נסתפקו אם לא הורד על מרדה זו פת הנילש בחמאה שקורין פיטור פרענציל אלא שהיתה נמי מלוכלך עם קמח ששטחו על פני המרדה תחתיהם כשהורידום עליה והנה המ"א סי' תנ"א ס"ק ל"ג האריך בזה והעולה מדבריו דאם הורידו על מרדה נקי' ומקונחת בת יומא אז כולם אין צריכים כי אם קליפה ואפי' ראשונ' ואפי' היתה מחומצת מעוגות עם שומן (והיינו כמשמעות הש"ע י"ד סי' צ"ד סעיף ח' דבבלוע בכלי לא מחמרינן יותר מכדי קליפה ומשמע אפילו הקערה בלועה מבשר שמן וזה דלא כמו שנסתפק הש"ך סי' ק"ה ס"ק כ"ג) ואם לא הודחה אזי משמעותו דאם היתה חמוצה מעוגת עם שומן אזי הראשונה מחשש הבעין הטוח על פניה ואם חימוצה מפת כחוש אזי הראשונה צריכ' נטיל' מהחשש בעין והאחרות תמיד בקליפה סגי להו בט"ז סק"ז שמחלק בחשש בעין בין הראשונ' והשני' הוציא מסי' ק"ח בט"ז סק"ז בשם האו"ה ונראה לענ' דדוקא כשהמרדה בת יומא מן עוגת עם שומן אז אסורה הראשונה כולה מן הבעין שעליו ובהצטרף הבעין עם הבלוע בכלי שניהם יחד אוסרים כולה אבל

באינה בת יומא הבעין שעל פניו לא נחשב כי אם לסיכה דמשהו בעלמא עבדו לי' ואינו אוסר אלא כדי קליפה כדאיתא סי' צ"ד סעיף ז' בש"ע וע"ש בפר"ח דלא כט"ז והיינו נמי אחר דמשמע אפילו בלא הדחה מן הבעין ומה שכותבין שהגוי לא ישמע לנו לעשות חדשה ר"ל כעין חדשה בהדחה וכדדייק הרישא שכתבו אך אסור כל היום וקשה הא נאסר מן הבעין ולהנ"ל ניחא דאינו כי אם משהו ואינו אוסר אלא כדי קליפה וחשבו זה לדיעבד כאילו נתערב הקליפה (ועיין תו לקמן) משום דלא אפשר בענין אחר ושרי ועיין סי' צ"א בש"ך סק"ח וצ"ל דהכא לא אפשר כיון דהראשון אינו ניכר וק"ל ובזה ניחא מה שהקפידו התוס' בע"ז והש"ע ליכתוב אם יש שמנונית וכו' על המרדה וקשה מה אירי' משום הבעין הא אפילו הבלוע אוסר עכ"פ כדי קליפה א"ו משום דלא אפשר כל היכי דבדיעבד אינו אוסר אלא כדי קליפה בזה שרי לכתחילה משום דלא אפשר):

**תו** מסיק המ"א בהנ"ל דבין כך ובין כך אם נתערבו בטילות כו' ודוקא בע"פ אבל בפסח לא בטל כמ"ש סי' תמ"ז ס"ט ומשמעותו דכל שנתערב בע"פ מותר לאוכלם אף בפסח אלא שהח"י שם כתב מ"מ חוזר וניער תוך הפסח כל שלא נתערב לח בלח ואסור לאוכלם תוך הפסח כיון שהאיסור בעין בתוכם כמבואר בדברי המ"א עצמו ר"ל סי' זה סק"מ שכתב ומ"מ צריך לאכול כולם קודם פסח כמ"ש ס"ד בהג"ה אמנם המ"א נראה דאזיל לשטתי' שכתב סק"ז דאפילו מ"ד חוזר וניער היינו כשיש בתוכו ממשות האיסור אבל הכא אינו אלא טעם בשלמא ועיין סעיף ה' ושם אשיג בזה ס"ק י"ג על הש"ך וכתב דהא' כשסננו ולא נשאר אלא טעם בעלמא לכ"ע אינו חוזר וניער ולכן אף הכא לא חש לחוזר וניער כיון שאינו אלא טעם בלוע בלא ממשות:

**אמנם** מדברי הגהות מיימון פ"א סוף סק"ו מוכח דלא כותי' שהרי תחילה כתב דין שאינו חוזר וניער ועל זה מסיים ומהאי טעמא אנו מתירין בשר מלוח קודם פסח אע"פ שלא דקדקו במליחתה ליזהר מחמץ משמע ברור הא למ"ד חוזר וניער אף בזה הי' אסור אף כי אינו אלא טעם בלוע וכבר עמד נמי פר"ח סק"ד להשיג על השיורי כנה"ג שנמי הכי ס"ל ובטלה וא"כ מהראוי הי' ליפסק כהח"י לאסור כולם להמנהג דביבש ביבש אמרינן חוזר וניער והנה הפר"ח הנ"ל מחמיר להורות חוזר וניער ע"פ הרמב"ם וכתב שאף שהר"ן בתשו' כתב נמי דאין חוזר וניער מ"מ לא מלאו לבו להורות כן הלכה למעשה גם כתב שמדברי הר"ן פרק כ"ש בההוא ארבא שכתב שהיו שם קצת חטים מבוקעים ויש לחוש שמא יחזור וימכרנה לישראל אחר שיטחנם משמע דס"ל חוזר וניער דאל"כ הרי נתבטל ולדעתי אין מזה קושי' על הר"ן דכבר מבואר בתשו' הרשב"א סי' תפ"ה דחטים מבוקעות מקרי איסור הניכר ואינם מתבטלים וא"כ יש לחוש שמא יטחנם הגוי בפסח שאז ודאי

במשהו שהרי עדיין לא נתבטלו עד הפסח ואז ימכר לישראל הקמח בפסח אלא אי קשיא הא קשיא לדבריו בתשובה זו שהתיר לטחון המבוקעות עם האינם מבוקעות ולבטל ולא נחשב מבטל איסור לכתחילה כיון שהוא בזמן היתר וכתב דתלי' בזה אם היתר בהיתר נתבטל א"כ כשבא זמן האיסור כבר מבוטל וקאי משא"כ אם היתר בהיתר אינו מתבטל לאימת יבוטל בהגיע זמן איסור נמצא הוי מבטל איסור לכתחילה וא"כ קשה עליו מדוע לא התיר רבא להישראל לטחון אותם קודם פסח והוא כעין קושי' הרשב"א בתשו' הנ"ל והוכיח מזה דשפיר מקרי מבטל איסור לכתחילה הן אמת שיש לומר הר"ן לא חש להההוא קושי' כי זה לשון הר"ן ולפי מה שכתבתי למעלה (ר"ל דאף חטים אינם מבוקעות שרו) קצת חטים מבוקעות היו בהן וחיישינן דילמא זבין להו לישראל ולאו אדעתי' אי נמי משום שמא יטחנם הגוי ויחזור וימכרם לישראל וא"כ נהי דבתי' הראשון הוכרח לומר קצת כדי שיהא שייך שיקחם ישראל ולאו אדעתי' אבל בתי' שני י"ל דהרוב היו מבוקעות ובזה מעיקרא קושי' הפר"ח ליתא ותפס בהתשו' תי' א"נ לעיקר:

**אמנם** הפר"ח כתב שאפשר לדחות ראיות הראשונים דצמר רחלים וצמר גמלים לא מקרי היתר בהיתר משום דבזמן שהצמר רחלים מתבטל כבר האיסור שעטנז בעולם (ר"ל ושייך בטולו אז לענין הביא אצלו פשתים) ושפיר מתבטל. משא"כ חמץ ומצה דחמץ שרי מקמי פסח לגמרי וכיון שעדיין אינו נוהג איסור חמץ לא שייך בי' ביטול וכשמגיע פסח שהוא זמן איסורו הרי אין כאן חוזר וניער שמעולם לא נתבטל עכ"ל והנה חילוקו לענ"ד מוכרח בהוכחה ברורה שהרי הר"ן בנדרים דף נ"ב מביאו הט"ז בי"ד סי' ק"ב כתב דרבנן דס"ל מב"מ בטל ואמרו מכאן לעולין שאין מבטלין זא"ז היינו טעמייהו דאזלו בתר שווי ההיתר והועיל ושניהם עולין כלומר שכשרים לזריקה אין מבטלין זא"ז דכי היכי דר"י אזיל אחר דמיון העצם אזלו רבנן אחר דמיון ההיתר ולפיכך כל שחלוקין באיסור והיתר אפילו מב"מ בטל דהוי לי' כמבש"מ עכ"ל וא"כ מוכח דלרבנן היתר בהיתר דומי' דעולין אפילו מבש"מ לא בטל מה"ת דהרי הש"ס שם מסיק ודילמא עד דאיכא עולין ומב"מ קשיא. הרי מוכח ברור דלרבנן עולין אפי' באינו מינו לא בטלו וא"כ קשיא הרי חזינן דצמר רחלים בצמר גמלים מיבטל בטל אף דשניהם היתר אלא ש"מ כיון דאיסור שעטנז בעולם לא הוי היתר בהיתר דומיא דעולין משום דמ"מ צמר רחלים טרם ביטולו הי' שייך לגבו איסור לקרבו עם פשתן ולענין זה מיד נתבטל משא"כ גבי עולין ופשיטא דחמץ כל ימות השנה דומיא דעולין ממש הוא ושפיר י"ל דלא בטל ואפילו בשאינו מינו ומכ"ש במינו

**ואולם** לתי' הר"ן שם על הרי"ף במה דפוסק אף בפת שאפאו עם הצלי דמטעם דבר שיש לו מתירין עכשיו לא בטל אף בשאינו מינו אין כ"כ קושי' עליו מצמר רחלים דזה ודאי דומה ממש דהא איסור בב"ח נמי כבר בעולם דומיא דשעטנז דכבר מבואר בלשון הר"ן שכתב ומש"ה אמרינן דדבר שיש לו מתירין נטו רבנן משום חומרא לדר"י וכו' הרי דכל זה שוב אך מדרבנן וה"נ מה דמסיים מפת שאפאו עם' הצלי להא דמי' וכו' היינו נמי אך מדרבנן וי"ל גבי שעטנז העמידו על ד"ת ולא החמירו מטעם דשיל"מ אלא במאכלות אסורות כדמצינו שאפילו מבש"מ גמור דומיא דקנבוס ופשתן שלא הצריכו חכמים ששים דומיא דמבש"מ ביבש דצריך ס' (ובדפוסים נדפס בפ"ט מכלאים משנה א' בתוי"ט נראה שהרגיש בצמר וצמר וכתב מה שכתב ולא הרגיש בקנבוס ופשתן ויפה עשו בדפוסי הישנים שהושמט כל זה והעיקר למסקנת הש"ך בי"ד צ"ח בשם האו"ה דלהכי מבש"מ ביבש צריך ס' הואיל ואפשר קצת להכיר החמירו רבנן בביטולו גבי כלאים כבר הטעים הרמב"ם ז"ל בלשונו דאיירי שכבר טוה החוט מן התערובות באופן שבודאי שוב אינו ניכר וא"א בשום צד להפרידו ומכ"ש למסקנ' הש"ך סי' ק"ט בשטת הר"ן ע"ש דודאי לא שייך הכא ואפילו לשטת המהרא"י שבש"ך שם דס"ל דבש"מ ד"ת אינו בטל ברוב אפילו ביבש נמי ל"ק כדאיתא בח"ר יבמות דף פ"ב ע"ב דלא נאמר דין בטול יותר מרוב כ"א באיסורי אכילה שהולכין בו אחר נתינת טעם אבל באיסורין שאינם של אכילה ברבי' בעלמא בטל) כן נמי י"ל אף לשטת מהרא"י לענין ביטול מבש"מ וכן נמי יש לדחק לשטת הרי"ף הנ"ל שלא ראו חכמים להחמיר בכלאים מצד דבר שיש לו מתירין זולת במאכלות אסורות אבל סברת הפר"ח מוכרח מקושי' דד"ת אמנם עכ"ז דבריו אינם שהרי עכ"פ מוכרח מדין כלאים דלא אמרינן חוזר וניער דהרי כלאים איסורו במשהו ש"מ דבמה שנתבטל פעם כדינו שוב אינו חוזר וניער לאסור במשהו וחמץ נהי דסברתו נכונה דכל ימות השנה הוי היתר גמור ולא נתבטל מעולם הא תינח להרמב"ם והר"ן בפירושיו שס"ל חמץ משש ולמעלה נמי במשהו ושפיר לאימת יתבטל כשיגיע שש ואז מיד במשהו משא"כ לשטת המורים ועמהם הר"ן בתשו' הנ"ל דמשש ולמעלה עד הלילה בס' א"כ כשהגיע שש הרי נתבטל כדינו ע"י היתר באיסור גמור בס' ואיך יהא חוזר וניער בלילה למשהו:

**אך** חתני החריף מו"ה יודא שי' שהי' לשעה זו במחיצתי אמר דמ"מ אחרי שסברת הפר"ח מוכרחת דכלאים לא מקרי היתר בהיתר משום דאיסור שעטנז בעולם שוב אין ראי' הר"ן בתשובה עולה להתיר לטחון המועט מבוקעות ברוב ומביא ראי' מכלאים דהיתר בהיתר מתבטל מיד ולהנ"ל אינה ראי' דהא היתר בהיתר גמור אינו מתבטל

כדמוכח מעולין וא"כ לאימת יבוטל בהגיע זמן איסור ושפיר מקרי מבטל איסור לכתחילה ויפה כיון וא"כ אמינא מה שהחמיר הפר"ח בדין חוזר וניער אין לו ראי' כי מהרמב"ם אין ראי' דלשטתי' אזיל דחמץ משש ולמעלה במשהו וכסברת הפר"ח ומהר"ן בתשובה שהי' לבו מהסס אף דבתשובה אזיל בשטת רוב המורים דעד הלילה בס' מ"מ לא רצה להתיר הטחינה לכתחילה מטעם אין מבטלין איסור לכתחילה כי אפשר הרגיש בסברת הפר"ח אבל בדין חוזר וניער לפ"ר ראי' שאין עלי' תשובה הוא לדידן שפסקי' משש ולמעלה בס' ובזה העמדתי ת"ל כהוגן מנהגינו בלח בלח ואך עיין לקמן מה דקשיא לי):

**ומעתה** נחקור על המשמעות הכרעת הרמ"א ז"ל שכתב ומיהו בדבר יבש שנתערב וכו' וכתב המ"א כגון וכו' צריך ג"כ לאכלו קודם פסח משום שהחמץ בעין והח"י שהבאתי בס' תנ"א נראה נמי שהחליט זה בכונת הכרעת רמ"א להלכה דביבש ביבש אמרינן חוזר וניער אך העטרת זקנים סעיף ט' הניח זה בצ"ע כנראה שלא הוציא זה ממשמעות הכרעת רמ"א זו והאמת כי יש לתמוה דהכרעה זו היה לו לבאר בסעיף ט' ולא בסעיף ב' דרך אגב תו יש לתמוה במה נשתנה טעם הכרעה זו דבלח בלח שהשוו רוב המורים דבפסח במשהו לא יהא חוזר וניער וביבש ביבש שמסקנת הרא"ש והטור ויש אומרים בש"ע דאפילו בפסח שוה לשאר איסורין יהא חמור לומר גבו חוזר וניער ואפילו להסכמת הש"ע בדעה ראשונה דאף יבש ביבש במשהו. הלא אך ע"פ ראיות הרשב"א בתה"ב הואיל ולח במשהו ולא הלכו בו אחר נתינת טעם ואיך יהא חמור מלח לענין חוזר וניער. ותו אחרי שכבר מבואר בתשובת הרשב"א והה"מ שהגאונים פסקו חוזר וניער ומ"מ הרא"ש וטור פוסקים דלא אמרינן חוזר וניער וידוע דלא ראוי ליפלג על הגאונים זולת ראיה מפורשת מן הש"ס כדאיתא בסמ"ע סי' כ"ה ע"כ שהרא"ש נמי על ראי' המרדכי ותשו' הר"ן סמכו שהיא נכונה למה דפסקו חמץ משש ולמעלה בס' א"כ להסכמת המ"א סק"מ והסכים על ידו הח"י ומנחת יעקב כלל ל"ט באריכות שאף יבש ביבש עד הלילה בטל ברוב הלא הראיה נמי נכונה על יבש ביבש דלא נימא חוזר וניער ואי משום מה שכ' העטרת זקנים מפני שהחמץ בעין מה בכך הא עיקר הראיה מיבש ביבש נשמע דהיינו צמר רחלים דנמי בעין. ובדוחק י"ל משום דיבש ביבש לשטת רשב"א בי"ד ק"ט עדיין יש קצת איסור דרבנן על המבוטל עד דלהכי אין שרי לאכול כולם יחד אלא ע"י תליא להכי י"ל יותר דחוזר וניער לאסור אף. לאוכלם אחד אחד והוא דוחק גדול] ולשון הכרעת רמ"א בסעיף ד' לדעתי אפשר לפרש על דרך זה ונוהגין וכו' בלח בלח ומיהו בדבר יבש שנתערב (ר"ל ודאי בלח) או אפילו רק) שיש לחוש לתערובות כגון פת שנפל

ליין (דהיינו בבא ראשונה בדבר יבש שנתערב) אעפ"י שנטל משם (היינו בבא שנית או שיש לחוש לתערובות) דחיישינן וכו' ונותנין טעם בפסח בזה הכריע לאסור משום דהוי יבש בלח שלא נתבטל מעולם אבל על יבש ביבש י"ל דלא הכריע וחד דינא איתליה עם לח בלח דאינו חוזר וניער וכן דעת הפר"ח סק"ט בפשיטות ואף המקור תוצאת הג"ה זו דהיינו התה"ד סי' קי"ד שם נמי לא נזכר דבר מזה רק תחילה מביא דברי הסמ"ק שבב"י סי' תנ"ג שס"ל דקמח בקמח צונן מקרי יבש ביבש ולכן החמיר דצריך ס' וגם האפי' קודם פסח משום דבשעת אפי' יהיב טעמא (ויראה לי דאזיל בשטת הרשב"א שבי"ד סי' ק"ט דיבש ביבש שנתבטל ברוב דאסור לבשלם יחד ואם בשל אסור בדליכא ס' וממילא בחמץ בפסח אוסר במשהו ולכן על האפיה דקודם פסח מצריך ס' ועל האפיה דבתוך הפסח אוסר במשהו וכן ביארו הפר"ח סוף סק"ט אך מה שכתב וכמו שכתבתי לעיל בשם הש"ך זה נאמר אגב שטפי' כי זה אין ענין לזה עיין וק"ל: והמ"י כלל ל"ט ס"ק ט"ז בסופו כנראה רצה לבאר דברי הסמ"ג הנ"ל אף לשטת הרא"ש לכן כתב דאי משום דהצריך ס' הא כתב שם הטעם וכו' אע"ג דיבש ביבש חד בתרי בטל מ"מ אותן חטים שצמחו יש להם טעם אחר משאר קמח שלא צמח וכו' אבל בדבר יבש ביבש דליכא למיחש שהטעם שוה. ואיני יודע במה נשתנה חטים שצמחו משאר יבש ביבש דאם שאר יבש חמץ ביבש מצה מקרי מב"מ בטעמו אף חטים שצמחו כן הוא מטעמם האוסר דהיינו החימוץ ומה יתן ומה יוסיף שאר טעמו מהעיפוש הנרגש ואם סובר דחמץ במצה מקרי מבש"מ בטעמו א"כ מה זה שמסיים אבל שאר יבש ביבש: וגם מדברי הש"ע סעיף ט' מוכח מדכתב די"א דחמץ שוה לשאר איסורין להתבטל תוך הפסח ברוב ואילו מבש"מ בטעמו מקרי מי איכא למ"ד הא קי"ל בי"ד סי' ק"ט בהג"ה דמבש"מ יבש צריך ס' ושם בטעמא תלי' מילתא א"ו דחמץ ומצה מב"מ מקרי בין בשמא בין בטעמא (ועיין בספרי ק"ד סי' צ"ח) שוב מצאתי שבמהרי"ל סי' צ"ז ג"כ מבאר טעם הסמ"ק משום דמבש"מ הוא ולענ"ד נמי ליתא והעיקר כדכתבתי דאזיל בשט' הרשב"א) ושוב בתר הכי מביא בשם הטור דשפיר מתבטל ופירושו משום דס"ל דקמח בקמח מקרי לח בלח ובלח בלח שנתבטל ליכא למ"ד שיהא אסור לבשל בשאר ימות השנה ועל זה מסיים ובלח מנהג פשוט להתיר מה שיתבטל קודם פסח ולא אמרינן חוזר וניער ומה שכתב ובלח מנהג פשוט דמשמע דאתא לאפוקי ביבש אפשר דר"ל אם רוצה לבשל או לאפות אח"כ ומטעם הנ"ל אבל יבש ביבש שנתערב קודם פסח ברוב לאכול צונן בפסח לעולם י"ל דלא הכריע והוא חד לענין חוזר וניער עם לח בלח ולא העיד כי אם על המצוי שראה נוהגין בכל יום והנה לפ"ר רציתי לומר דלהכי יש סברה לומר יבש ביבש

חוזר וניער מדקי"ל בכורות כ"ג דנבילה שנתבטלה בשחוטה הטומאה כמאן דאיתא ונהי דבמגע מטמא במשא מיהו מטמא והכי פסקו הרמב"ם וראב"ד וא"כ י"ל דה"ה לענין חוזר וניער דכמאן דאיתא דמי וחוזר בפסח ליאסר במשהו אבל זה אינו דא"כ קשיא על שטת הרא"ש הנ"ל דלאחר שיתבטלו מותרים לבשל יחד והרי זה ממש כנושא בטולי נבילה ותו דאף לשטת הרשב"א קשיא דמוכח התם דכל חומרתו אינה אלא מדרבנן ומד"ת מודה להרא"ש ושם משמט מהרמב"ם וראב"ד דטומאת משא דאורייתא יש אף שבתת, משמע דגם זה מדרבנן מ"מ קשה על הרשב"א היה לו להביא ראיה משם לכל הפחות לדינא דרבנן דחשוב כמאן דאיתא. ותו דא"כ בלא זה קשיא דהרי הפוסקים הנ"ל מביאים ראיה דלא אמרינן חוזר וניער מכלאים ש"מ דפשיטא להו דאף בצמק וצמר שטרפו שוב בתר הכי כשמביאין אצל חוט פשתים א"א שלא יגע הפשתן בצמר במקום משהו דאל"ה מה חוזר וניער שייך וא"כ אילו לכל איסור יהא שייך כמאן דאיתא ביבש אף שם נימא על מקום המשהו הזה כמאן דאיתא דמי ומה זה ענין לחוזר וניער א"ו הפוסקים תפסו לעיקר דברי הכ"מ בשם הר"י קורקס דאך לענין טומאה נאמרו דברים ולא לענין שאר אסורים והן הם ממש דברי הרא"ש בפרק ג"ה הלכה ז"ך שבעצמו הרגיש וכתב דברים ברורים לחלק בין טומאה לשאר איסורים ועיין בספרי ק"ד שם הבאתי ראיה ברורה שמוכרח חילוקו

**ומעתה** נחזור לגוף הנידן ואומר אף דהמ"א סי' תס"ז ס"ק ל"ג כתב ואף שידעינן בודאי שלא נגע אלא באחד מהן ולא ידעינן באיזה נגע מדינא כולם אסורים וטעונים קליפה דחמץ בפסח לא בטל ברוב כמ"ש סי' תמ"ז סעיף ט' מילתא דפשיטא ליה מיבעי לי טובא כי י"ל דלשיטתיה אזיל דמחלק שם בין דין תתאה גבר שבי"ד סי' צ"א שהקליפה אינה אלא חומרא לבין יתר כל הקליפות שהם מדינא ולא כן דעת הש"ך שם בסי' צ"א דא"כ לא מקשה מידי ולכן פשוט לו נמי דבתערובות יבש עכ"פ צריך רוב וממילא בפסח כלל לא בטל ובאמת דעתו צ"ע דמנ"ל לחלק בין הקליפה המוזכרת בהש"ס בלשון אי אפשר דלא בלע פורתא ולא כדהעתיק משום חשש לבין יתר קליפות שהמה מדינא ותו הרי ערוי דמבשל כדי קליפה מהכא נפק אבל למשמעות הש"ך הנ"ל דהיכי דגוף הקליפה לא מינכר כגון בשר שנאסר מחלב כדי קליפה ושוב נתבטל בפחות מס' דמותר משום הדיעבד אפשר אם נתערב דבר הצריך קליפה יבש ביבש במחצה על מחצה דנמי אין צריכים כולם קליפה במקום הפסד כי הא תערובות יבש בפחות מרוב במינו ותערובות לח בפחות מס' אינו מינו שוים אך בסי' ק"ה סעיף ט' בהג"ה רמ"א מביא הש"ך ס"ק ל"ה לשון הת"ח דיבש הצריך קליפה נמי בעי רוב (אך לשון הש"ך גופי' שם שכתב ומיירי

דידוע שלא נגע ברוב משמע קצת דכל שידוע שלא נגע ברובן אפילו ידוע שנגע במחציתן נמי אין כולם צריכים קליפה) וי"ל שיש חילוק בין מה שנתבשל בלא קליפה כדאיתא באו"ה הטעם בשם ר"ת דלא החמירו בו לומר אפשר לסוחטו אסור הביאו הכרו"פ סי' צ"א וזה לא שייך גבי יבש ביבש (ודברי האו"ה הם בהדיא דלא כדעת מ"א הנ"ל שהרי כתב וכן בכ"מ שהצריכו חז"ל קליפה ודברי הכרו"פ שם שבתר והרב המ"א סי' תמ"ז וכו' כתב וכן הדברים באו"ה והם בהדיא להיפוך) ובאמת לענ"ד אף תי' הש"ך שם אין במשמעו' או"ה כלל וגם סברת חילוקו בין ניכר לאינו ניכר צ"ע אף יש לומר אף לדעת הש"ך דקליפת כל תערובות יבש לא מקרי דיעבד כולי האי כמו תערובות פחות מס' לאסור כולו ויהיה איך שיהיה יראה לענ"ד לענין להצריך קליפה בכל המצות ודאי נקרא דיעבד והפסד גדול וממש לא אפשר בקליפה ולהכי יראה לענ"ד עכ"פ להקל בתערובות כזה הנעשה קודם פסח ונתבטלו ברוב הצריכים רק קליפה ליסמוך על דעת המ"א ולא להחמיר בהו כלל לומר חוזר וניער להצריך כולם קליפה כדי לאוכלם בפסח וגם לא צרכינן ליגזר על התערובות שלא לבשלם יחד מטעם הרשב"א ז"ל הנ"ל בי"ד כי זה לא שייך בתערובות מצות שאי אפשר לבשלם יחד מבלי שיאכל אפילו רוב מהם בצונן אמנם אם התערובות מצה הצריכה נטילה ומכ"ש כשנאסרה כולה לתפיסת המ"א וח"י דיבש ביבש חוזר וניער אפשר דצודק הח"י בפסקו אבל גוף דעתם לדעתי צ"ע כנ"ל:

**אחרי** כל הנ"ל נתתי לבי לעיין עוד בדין זה דחוזר וניעור והוקשה לי הרבה כי הנה ז"ל המרדכי בפרק כ"ש וכן מצאתי תשו' ר"י בשם ר"ת דחמץ שנתבטל קודם פסח בס' אינו חוזר וניעור בפסח לאסור במשהו והכי תנן צמר רחלים וצמר גמלים שטרפן זה בזה אם רוב גמלים מותר להביא פשתן לשם. אלמא אע"פ שאיסור כלאים הוי במשהו אפילו בחוט אחד של פשתן בבגד גדול של צמר כיון דמקודם בטל ברוב גמלים אינו חוזר וניעור אח"כ עם הפשתן לאסור במשהו אע"ג דכלאים במשהו דאורייתא ה"נ גבי חמץ עכ"ל ומלבד שקשה עלי בעניותי ההבנה של הדמיון חוזר וניער דבשלמא בחמץ דדינו תוך הפסח המשהו חמץ אינו נתבטל י"ל דאף שבזמן שנתערב היה דינו להתבטל מ"מ בהגיע זמנו חוזר וניער כאילו נתערב עכשיו שהוא זמנו שאינו מתבטל משא"כ בצמר רחלים וגמלים שהרחלים נתבטל בשל גמלים והוי מכח זה כלא הי' והוי כאילו כולו של גמלים ומותר בפשתן מה בכך שאח"כ נתחדש עמהם פשתן שהוא במשהו עם של רחלים הא מ"מ במה שנתבטל הרחלים עם הצמר דגמלים לא נתחדש שום ענין לעורר אותו והוא כמתחילה מבוטל ועומד ומה יהיה האיסור של משהו פשתן בצמר רחלים אחרי שאינו אלא פשתן עם של גמלים אלא שיותר תימא לי איך אפשר לתלות היתר זה בלשון זה

הנ"ל כיון דמקודם בטל ברוב גמלים אינו חוזר וניער אח"כ עם הפשתן ונשמע מיניה הא אילו היה כבר הפשתן יחד עם הצמר רחלים ושוב נתרבה צמר גמלים על הרחלים אסור ובהדיא איתא בי"ד סי' רצ"ט הלכך מי שנתערב לו צמר עם פשתן מביא מין אחר ומבטל אחד מהם והוא בהטור בשם הרא"ש בשם הירושלמי ולפ"ז ליכא למשמע מידי מזה דאינו חוזר וניער אמת שהרמב"ם משמיט דין זה כאילו לא שמיע' ליה והוא תימא מ"מ תורה היא וללמוד אני צריך ואולם לשון הר"ן בתשובה הוא סתום באופן דאפשר לדחוק ולפרשו על אופן אחר דז"ל אבל יש ב' ספיקות האחת שנוכל לומר שאין היתר מתבטל בהיתר משום וכו' והכא נמי בזמן התירו י"ל שאינו מתבטל מתי יתבטל לאחר איסורו ונמצא זה מבטל איסור לכתחילה והספק הב' דדלמא כי אמרינן דלפני זמנו בס' ה"מ לאכלו משש ולמעלה אבל לאכלו תוך הפסח י"ל שאעפ"י שנתבטל קודם פסח בתוך הפסח חוזר וניער וב' ספיקות הללו מתבררות מדתנן צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מותר וכו' ומהא שמעינן שהיתר בהיתר מתבטל וש"מ כיון שנתבטל שוב אינו חוזר וניער עכ"ל ושם בי"ד איתא תו ע"פ התוספתא בלשון זה ולא שייך בהו ביטול אלא קודם שיעשו חוטים אבל אחר שנעשו חוטים אין לכלאים שעור אפילו חוט כל שהוא של צמר בבגד גדול של פשתן אסור וכו' ולכן ביארו הרמב"ם וש"ע שם ריש הסעיף מפני שאינם חוטי צמר ועיין כ"מ ובאר הגולה א"כ י"ל דאזלה הראי' על דרך זה דמדחזינן שאם נתרבה צ"ג על צ"ר מותר להביא פשתן ולעשות מהכל יחד חוטים ואף דאז חוטים חשובי ולא בטילו לא אמרינן דחוזר וניער דומיא דהכי אף דבזמן פסח חמץ לא בטל לא אמרינן חוזר וניער ולפ"ז אף דין הירושלמי נכון דאף דכבר הוא צמר ופשתן יחד מ"מ כיון דעדיין הכל שערות ולא חוטין דחשובי יוכל לבטל הצ"ר עם הגמלים. אך גם פי' זה קשה לי דהא אף בתר שנעשו חוטין החוטין גופייהו מעורבי' ובכל חוט וחוט יש רוב צ"ג ומיעוט צ"ר ואיך שייך לומר שיהא חוזר וניער החשיבות של החוטין הא ליתא חוט חשוב של צמר רחלים בפ"ע וצ"ע

**אגב** אציג פה מה שמצאתי בעסקי בזה שצ"ע בי"ד סימן הנ"ל. הנה שם מבואר שהסכימו כל הפוסקים דחוטים חשיבי ולא בטילו ולכן אפילו נארג חוט אחד של צמר בבגד של צמר גמלים אסור להביא חוט פשתן בסמוך לחוט הצמר לכ"ע וע"ש ש"ך סק"ב ולפ"ר רציתי לומר דהיינו דוקא כשהחוט הצמר מינכר אבל אילו נאבד חוט צמר בבגד צ"ג ולא מינכר אין חשיבות לחוט צמר זה ובטל ומותר להכניס שם פשתן והגריעותא דשערות היינו במה שמותר לבטל אף מה דמינכר ומשום דאל"ה מה הוקשה לרש"י סוף תמורה ולתוס' פ"ק דנדה והרא"ש בהלכות כלאים בדין בגד שאבד בו כלאים דליבטל החוט

פשתן בהבגד ומוכרחו לשנויי דמפני שכל אחד היתר בפ"ע לא ות"ל משום דחוט חשוב לא בטל א"ו כל היכי דלא מינכר אין לו חשיבות אבל באמת רואה אני סתימות משמעות הפוסקים לא משמע הכי אלא דאפילו לא מינכר חוט חשוב ולא בטל ושטת הרמב"ם עיין בכ"מ פ"ג מהלכות בכורות באמת דחה הסוגיא דתמורה מטעם זה דעל חשיבות חוטים לא שייך למיפרך דליבטל אך עכ"ז א"י הא מ"מ לחשיבות חוט צריך שיהא מלא הסיט ובזה סתמו ובדעת הרא"ש הי' נלענ"ד דבאמת לא הוקשה לו מעולם על התוספתא שמביא שבאם נארג חוט אחד של צ"ר בשל בגד של צמר גמלים שאסור לחברו עם פשתן דליבטל מפני שהוא מפרש דוקא כשהפשתן בצד הצמר רחלים וא"כ הא ודאי מינכר החוט דצ"ר ופשיטא דבמידי דמינכר דלא בטל אך הסמ"ג צ"ע דתפס שני הטעמים לענין חוט של צ"ר בשל גמלים אתא עלי' משום חשיבות החוט ובבגד שאבד בו כלאים אתא עלי' מטעם שכל אחד היתר בפ"ע שהוא טעם תוס' ורש"י וכן משמעות דעת הטור והוא צ"ע העתקתי הנ"ל ממה שרשמתי לזכרון ועדיין צ"ע וכעת אין הזמן מסכים:

**כתב** הט"ז סק"ה נ"ל וכו' וראיה לזה כתבתי בהלכות סוכה ואחריו החזיק הח"י סקט"ז: ולא היה צריך לכתוב כנ"ל שהרי דברים הללו הם בב"ח סימן תס"ז בשם המרדכי ארוך כתב בלשון זה ואין כאן משום מבטלין איסור לכתחילה דאכתי לא חל פסח. אמנם באמת נלענ"ד דהמרדכי הארוך לשיטתיה אזיל שהוציא נמי סברתו לענין חמץ מגוף הראי' שכתב הט"ז בהלכות סוכה דשם הוכיח סברא זו כדי לתרץ הקושי' על ביטול סכך פסול דשרי לכתחילה ות"ל דאין מבטלין לכתחילה ומשני וי"ל דקודם י"ט שאינו איסור עדיין נותנין ותי' זה במח"כ המרדכי לענ"ד ודאי ליתא כי סתמא דגמרא וכל הפוסקים ודאי מורה דאפילו בחה"מ שרי וע"כ לבא בל"ז לדברי הר"ן שכתב שם ובודאי שאין ביטול זה כביטול שאר איסורין שאין לך איסור שיכול להסירו ולעמוד עליו שיהא בטל (ר"ל מפני שזה מחובר וזה תלוש) אלא כיון וכו' ע"ש. וה"ה דלענין אין מבטלין לכתחילה אין לדמותו ואפשר הוא מטעם סברת הט"ז עצמו שם מקודם שכתב דהא אין איסור מצד עצמה של סוכה לישב בה וכו' ע"ש. יהיה איך שיהיה לענ"ד ברור אין ראיה משם וא"כ מה"ת להורות נגד המבואר בתשו' רשב"א הביאה המ"א ס"ק מ"ה להדיא לאיסור ומביא שם ראי' מההוא ארבא וכן הר"י בטור הכא סוף הסימן כתב נמי אבל אם ביטלו מזיד אדעתא דלישהיה אחר פסח אסור וביאר הב"י דעתו משום דהוי כמבטל איסור לכתחילה ועיין נמי בצ"צ סי' פ"ט אוסר ליתן מעט חלב חטה ביין משום גזירה דישתה ממנו בפסח ומכ"ש לבטל לכתחילה כדי לאכלו בפסח: לכן הברור לענ"ד דההוא פיסקא ליתא שוב ראיתי שכן העלה נמי הפר"ח בסי' תנ"ג לאיסור ומה שדחק

שם לחלק במה שפסק הש"ע בי"ד סי' ק"ט כהר"ן בשם הרא"ה דיבש ביבש שנתבטל ברוב כשבא לבטלו מותר להרבות עליו ס' לבטלו צ"ע אבל לענ"ד שם מדבלא זה הרא"ש מתיר בפשוט לבשלו סמך על סברא כזו אף כי מחמרינן כהרשב"א וקל:

**ומה** שהמ"א תוך ס"ק מ"ה כתב על דברי צ"צ הנ"ל ולפי מה שנתבאר לעיל אין איסור בדבר כיון שאין כונתו לערבו עם בשר א"כ לא הוי ליה מבטל איסור דאין כונתו אלא לתקן היין וכן כתב הפר"ח סי' תמ"ז סעיף ח' וכן השתמש בהיתר זה הנ"ב בעובדא דהוזין בלאזין עכ"ז לענ"ד הדין עם הצ"צ שהרי מבואר בהרמב"ם דאסור להעמיד גבינות בעור קבת כשרה מטעם אין מבטלין איסור לכתחילה אף דנמי אין כונתו אלא להעמיד הגבינות א"ו הפשוט כדמחלק המ"י כלל ס' סק"א ע"ש:

**מ"א** ס"ק י"א. ונ"ל אע"ג דלח בלח מותר לקיימו לכ"ע. ע"כ ר"ל אפילו להי"ח דחוזר וניער וא"י מנ"ל הא דהא למ"ד חוזר וניער הוי כנתערב בפסח וכמו שאסרינן השיהה בתערובת משהו משום תקלת האכילה ה"ה בזה ובעצמו מפרש בס"ק מ"ב לשון הש"ע בין חמץ שנתערב קודם פסח וכו' בטל בס' והוקשה לו דהא מותר אף בפסח אפילו באכילה וכתב אם נתערב קודם פסח בס' די"א דאסור דהיינו מ"ד חוזר וניער מ"מ אם נתערב אחר פסח בטל בס' הרי בהדיא דוקא ועבר כל הפסח ר"ל דלא ביערו הא לכתחילה אסור לשהותו אלא דלא קנסינן ליה:

**סעיף ה**

בהג"ה וכן כל דבר שמבשלים בכלי חמץ כגון יין מבושל או מרקחת וכדומה בהב"י איתא שמ"כ השיב ר"ת על כלים המחומצים שמבשלים בהם הנכרים מי תותים אין לחוש אפילו אין להם כלים מתוקנים לכך חדא דאחזוקי איסור לא מחזקינן ועוד דהא טעמי' ליה כולי שתא וליכא טעם חמץ אלא שהד"מ כתב שאין ליסמוך על זה מכח פוסקים אחרים וטעמם נ"ל משום דאיכא למיחש שבישלו בפסח ומשהו שבתוכם פשיטא שאינו נרגש ומ"מ משמע דוקא בידוע עכ"פ שנתבשל אף שספק אם היה כלי חמץ מחזקינן כל הכלים בשל חמץ אם לא בידוע שיש להם כלים מיוחדים אבל אם ספק אם נתבשל כלל בכלי כמו העשב שקורין טע א"י מה חשש איסור בו ושמעתי אומרים הטעם שמא הוא מזויף מה שכבר נחלט עליו רותחין ונתייבש ובזה ודאי שייכים ב' הטעמים דר"ת דמה"ת להחזיק איסור וגם דטעמי' ליה כולי שתא וכו': ובזה הא אין חשש שנעשה הזיוף בפסח ומשהו אית ביה שהרי מארץ מרחק בא ולא עוד מדוע לא נימא כל דפריש מרובא פריש דהא ודאי הרוב אינו מזויף וכ"ת הואיל דחמץ במשהו לא דנינן נמי בכל דפריש וכדאיתא בר"ן והובא בב"י א"ח סי' תקי"ג ותקי"ז וגם המ"ל פ"ז מה' מעילה זה

אין מספיק כלל למה דנפרש קודם פסח לכן לענ"ד אינו אלא כדברים המותרין ואחרים נהגו בו איסור בטעות:

בהג"ל **עוד** יש מחמירין וכו' תוך ל' לפסח עיין בזה סי' תנ"ג בתשובתי:

**במ"א** ס"ק כ"ח ולכן אם עמד בכלי חמץ ב"י ושהה בתוכו כדי שיתנו על האור וירתיח אסור מדינא וכו' אין להקל נגד הש"ע דהא משנה סוף פ"א דמעשר ופ"ג דשבת מדמה חומץ לציר אף לדעתו אין זה אסור מדינא שהרי בציר גופיה מכלי אינו מפליט בכדי שעור זה כדאיתא בט"ז ופר י"ד סי' ס"ט סוף סעיף י"ו בהג"ה ובגוף הדברים שכתב שאין להקל נגד הש"ע. הא מביא שם הש"ך שבעל הש"ע בעצמו חזר בו וראייתו מספ"א דמעשר שהם גופי דברים דפ"ג דשבת אין ענינו לכבישה להפליט ולהבליע עיין וק"ל:

**סעיף ז**

בח"י סס"ק מ"א אבל אם נתערב וכו' היינו אם הדיחו הדבר ההוא תחילה. נ"ב עיין ד"מ סק"ט מבואר מדבריו דבדיעבד אפילו לא הדיחו לא חיישינן לפירור חמץ:

**סעיף ח**

מ"א ס"ק ל"ח ואם נתבשלו וכו' מ"מ הרי כתב מ"ל וכו' ולבסוף חזר בו וכתב ומיהו נ"ל וכו' ודחק בטעם המ"ל ול"נ דמעיקרא דדינא אין לדמותו כלל לדין המ"ל כי עיין בספרי ק"ד העלתי עיקר טעם המ"ל שמעמידין הבצלים בחזקת היתר משא"כ הכא דאדרבה הזתים בחזקת בלועין מחמץ וספק אם יצא מהם בשוה ע"ש סי' צ"ד וק"ל:

**שם** בש"ע אם אינו ב"י מותרת לכ"ע נ"ב ולדעת הרמ"א שבסעיף י' ע"כ היינו כשהורק לכלי י"ט קודם י"ט:

**סעיף י**

הג"ה מסיים אסור נ"ב מדלא כתב לישרף ש"מ ברור דמודה בזה דמותר למכרו לגוי כי בודאי בשביל הטעם פגום הנבלע בו אינו נמכר ביוקר ועיין סי' תס"ז סעיף י' אם לא שנתרבה בכמות בתערובות ממשות שהוא לפגם והוא לא שכיח וכן בדין על זה נאמר אינהו מיכל אכלו אנן בהנאה נמי נאסר:

**בח"י** ס"ק מ"ו ודוקא וכו' כעפרא בעלמא אין בה איסור כלל נ"ב ומטעם זה מתיר בח"צ מה שנתבטל בכלים שלא נשתמש בהן משך שנה וע"ש ובתשובת שב יעקב התיר בתר ב' חדשים:

**סעיף יא**

הג"ה ובפחות מס' סגי ליה וכו' יראה ברור שהוציא דברים אלו מדברי הג"מ שבב"י שכתב אם נתערבו חטים חמץ בשאר חטים ולא נודע עד לאחר פסח אע"ג דקנסא קניס ר"ש מ"מ די לו בזה שיוליך הנאה לים המלח ויזהר שלא יחזור הגוי וימכרנו לישראל

אחר ואף שלשון שנתערבו משמע שהכשרים היה רוב מ"מ א"א דא"כ הא נתבטלו במב"מ ברוב דד"ת מותרים באכילה ומכ"ש דלא עבר בבל יראה ולא קנס ר"ש ואף הפדיון ללא צורך א"ו או דאיירי במחצה על מחצה לא ברוב אינם מחומצים או שהיו המחומצים מבוקעות וניכרים דשפיר קנס ר"ש הואיל ועבר על ב"י ומ"מ מסתביר לו מדאינו אלא קנס וקנס אף ההנאה בפדי' די להתיר ההנאה אבל האכילה מהיכי תיתי ומי עדיף ממה דאיתא בפרק כל הצלמים ההוא גברא דאיעריב ליה חביתא דחמרא דאיסור בחמרא דהיתר דאתא לקמי' דר"ח ואמר לו זיל שקול ד' זוזא ושדי בנהרא ואידך תשתרי לך בהנאה ומבאר הר"ן הא השתי' אסורה ודברי הפר"ח תוך סק"א שמדמה זה לפת שנאפה בעצי ע"ז ומצדיק בזה הב"י במה שכתב ולא ידעתי למה לא התיר אף האכילה ע"י הפדיון המה תמוהים בעיני דאטו ר"ש דקנס לחמץ שעבר עליו הפסח האכילה מטעם שלא יהנה הא קנסא הוא באכילה בפשוט ואפילו ההנאה נמי קנס וא"כ הא זה ממש נידן החביות הנ"ל דמ"ש דנאסר היין במגע גוי ומ"ש דנאסר מדעבר עליו פסח ולפי זה למה דנראה לי שהרמ"א ז"ל הוציא דבריו מדברי הג"מ דכמו שמסתביר להג"מ להתיר האיסור הנאה דמשום קנס ע"י פדיון אפילו בדבר שלא הי' מבוטל כלל ה"ה לשטת הטור דס"ל דלח בלח פחות מס' אסור (כיון דטעם כעיקר דאורייתא חשוב ליה, כמו בעיניה ולא ע"י תערובות משום דטעמא לא בטל אבל באמת מבואר בחולין דף ו' דאף פחות מס' מקרי תערובות ולא בעיני' וסובר עד כאן לא פי' רש"י הסוגי' אף בפחות מס' אלא לשטתו שפוסק בדעת רבא טעם כעיקר לאו דאורייתא) מ"מ סגי לי' להיתר הנאה ע"י פדיון אבל מה"ת שילמד מיניה אפילו ההיתר אכילה יותר ממה דמפרש בהג"מ. וגם לא מסתביר כנ"ל לשטה זו ודלא כמ"א אך גוף פסק הטור עדיין צ"ע כמבואר במ"א ומה שהאריך בעל ספר פני ארי' ומסיק להורות כהטור לא מפיו אנו חיים כי באמת הקושי' ממה דמסיים רבא שלא בזמנו מותר כר"ש צ"ע רב ומה שהספר הנ"ל תירץ שבא להורות הלכה כר"ש הוא פי' משובש וגם כל דבריו שם אינם מיושרים שהמציא הקנס דר"ש הוא שלא יהנו מעשיו והוא שקר כי הקנס לכל ישראל ואפי' הניחו שוגג או אנוס ודו"ק:

**במ"א** ס"ק מ"ב כתב ואם נתערב פחות מכזית חמץ בתבשיל אפילו נודע קודם פסח ועבר ואשהי' ואין שם ס' ליכא למקנסי' כיון שלא עבר עליו שהרי אין שם כזית ומ"מ אסור לאכלו דכיון דאין שם ס' טעם חמץ קטעים וא"י להחלטתו שפחות מכזית אינו עובר א"כ ליכא למקנסיה ולישתרי בעיני' אפילו באכילה אחר הפסח ומכ"ש התערובות ועיין בדבריו ס"ק מ"ו ובפר"ח שם:

**תו** מסיים בתר הנ"ל ולזה נתכוין רמ"א בהג"ה: רצונו לבאר הרמ"א כדעתו ס"ק מ"ד דאפילו ברוב מותר אף באכילה והם דברים מותמהים ומה שם שעבר על הבעין כל ימי פסח בבל יראה כי נתערב אפילו בפחות מס' מפני שתו לאו בעיני' לא קנס ר"ש ומותר אף באכילה לדעתו בלא שום פדיון ואילו הכא שהיה בתערובת מתחלה ועד סוף ולא עבר כלל מפני שהיה פחות מכזית יהא אסור באכילה וגם צריך פדיון וגם מיד בס"ק שאחריו כתב דמשמעות הרמ"א דאף מותר באכילה אבל הברור שדברי רמ"א פשוטים וברורים דאזיל בשטת הטור וש"ע וק"ל וכנ"ל:

**בח"י** ס"ק מ"ט ובאמת מסוגיא דש"ס אין ראיה מוכרחת כ"כ ולדעתי המה מוכרחת מאוד תו כתב גם מדברי הרא"ש נראה שמדמה. נ"ב ע"ש כי לא מצאתי דמיון זה שם

**סעיף יב**

בח"י ס"ק נ"ג ודלא כהמ"א שכתב מסברא דנפשיה וכו' ולא עיין בשורש נ"ב אמת שבהריב"ש הכי להדיא אבל צ"ע גדול מנ"ל פשרה זו וכן הקשה הטור על העיטור ולכן המ"א פירש דבריו להר"ן ריש א"ע וחולק בזה על הריב"ש.

**סעיף ב**

אם גוי מביא וכו' ע"ש ח"י מביא תרי עובדא אחד בשם ב"ה ואחד בשם חינוך בית יהודא ולענ"ד בלא צדדי התירם ואפילו כמו עובדא דב"ה מותרים כל ישראל לאכלו. כי עיין בהה"מ מאין למד הרמב"ם אפילו באונס ודי לנו באונס דוגמתו שהי' לו ידיעה ממנו אבל באונס כזה דלא איבעי לי' כלל לאסוקי אדעתי' שיאפה הגוי מקמחו חמץ ודאי לא אמר ר' שמעון ולזה מורה לשון הרמב"ם אפילו הניחו שוגג או אנוס דמשמע דידע והניחו אבל באופנים הנ"ל דלא ידעו מאומה שרי לכ"ע ואין לסתור דעתי זו ממה דאיתא ב"ק כ"ו ע"ב אמר רבה היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה ועמד ונפלה לענין נזקין חייב ופי' רש"י ז"ל דהא אפקינן שוגג כמזיד ואונס כרצון. הרי חזינן דמפני שאונס חייב אף בלא הכיר חייב וה"ה הכא אף דלא ידע יהא אסור מפני שאונס כרצון זה אינו ואדרבה מדין נזקין יש ללמוד דשרי שהרי שם דף כ"ג ע"ב איתא בתוס' ד"ה ושמואל אמר דאף דנזקין דרבה רחמנא לחייב אנס מ"מ אונס שכעין גניבה פטור ואינו חייב אלא באונס כעין אבידה ומביאים הרבה ראיות לזה ואחת מהן מהגוזל בתרא גבי הניח להם אביהם פרה שאולה כסבורים של אביהם היא וטבחוהו ואכלוהו משלמין דמי בשר בזול שכך נהנהו אבל מה שהזיקו לא דאנוסים הם וקשה ומ"ש זה מלא הכיר באבן ונפל והזיק שחייב וע"כ לומר דזה נראה להגמרא לדמות לאונס דאבידה מפני שהי' לו להרגיש דיש אבן בחיקו משא"כ בהניח להם אביהם דשפיר הוי כאונס דגניבה דמה הוי להו לאסוקי אדעתייהו דמה דברשות אביהן הוא שאול מאחרים והאמת דלהרמב"ם פ"א

מה' חובל ומזיק אין הכרח לדוחק הנ"ל כי הוא משני ראי' ראשונה דתוס' דמן הירושלמי שפוטר הישן ראשון אם הזיק להשני במה שכתב שהבא באחרונה היא שפשע וזה נמי לשטתו הטעם באכילה מפני שהמניח הכדים הוא הפושע משא"כ בהי' אבן מונח הוא לבדו האנוס מבלי פשיעה מזולתו להכי חייב מ"מ הא אף לשטתו קשיא מדוע היורשים פטורים מלשלם דמי היזק הפרה הא אונס חייב וצ"ל דשם נמי פשע אחר באונסיהם דהיינו אביהם במה שלא ציוה להם כדבאמת בהניח אחריות נכסים חייבים כמבואר שם בתוס' בכתובות דף ל"ד וא"כ הן לשטת תוס' והן לשטת הרמב"ם נ"ד דומה ממש להניח להם אביהן וכו' שהרי לאונס זה יש הגוי שפשע וכיון דחזינן דאף במה שהתורה קנסה להאונס לא ראו חכמים לקנוס באונס כזה מכ"ש דיש לנו לדון דבמה שאמרו חכמים בקנסם האונס שאין אונס כזה בכללו ודוק:

**סעיף ג**

בח"י ס"ק י"ג ואין לדחות וכו' ולא כתב מאיזה טעם שאין לדחות (נ"ב הטעם פשוט שהרי עדיין שעת היתר:

**תו** כתב ס"ק זה ול"ד למה וכו' מותר ליתן לעבדו ושפחתו משכנות נ"ב לענ"ד אף שם צ"ע אם הכינה לעבד כנעני כי לפ"ר יראה דאף שם צריך להקנות המשכון לשלוחו ע"ש במרדכי לשון ר"ת ותמצא כדעתי וצ"ע:

**שם** אבל וכו' לא מהני כתב הח"י והוא רק משום חומרא נ"ב אין לשון לא מהני מורה הכי ועיין מ"א ופר"ח בשם הרדב"ז שדבריו נכונים ומלבד זה עיין ב"י שמתמיה על מכירה פשוטה לגוי מכירו דהוי הערמה וכבר דחקתי שאנן סהדי מדמכניס עכ"פ בספק שהגוי לא יהדר לו מסיח דעתו ממנו משא"כ הכא אין לב ערמה גדולה מזו:

**סעיף ה**

חמץ שנמצא וכו' אסור אעפ"י שבטלו כתב הח"י דחיישינן להערמה שיאמר שביטל ובאמת לא ביטל וזה מלשון הרא"ש והטור והוסיף לבאר כיון שעשה שלא כתיקון חכמים שלא ביער החמץ וכו' ואפילו איכא עדים לא מהני אם הניח וכו' אבל וכו' הנה פירוש הירוש שמביא הרא"ש כשלא עשה כתיקון חכמים והניח החמץ בביתו וא"כ היכי דבדק וביער הנמצא וביטל ומ"מ מצא חמץ במקום שאין בו חיוב בדיקה אחר פסח מהראוי דלישתרי דהא ליכא למחשדי' במידי שהרי עשה כתיקון חכמים וא"כ א"י מדוע הקפיד ויש עדים שביטל או הפקיר והיכי דיש לו אונס בעינן המכירה דהיינו הנידן שנשאל עליו בספרו ת"ה סי' ו' מתיר בלא עדים ואין בידי טעם לחלק ומה שכתב שהעלה בטוב בספרו הנ"ל שם עיינתי ולא מצאתי מאומה ואולם מסדור לשון הש"ע

בסתם אע"פ שביטלו וכו' משמע ודאי אעפ"י שעשה כתיקון חכמים שבדק וביער וביטל ומצא מ"מ אסור:

**והפר"ח** כתב שמדין חנות שבס' שאחר זה נלמד שמ"מ אסור דמסתמא ביטל וגם בדק וזה אינה ראי' שהרי רש"י שם פי' ומלאי של ישראל פת ויין וכו' דלא תלינן לי' בפועלים אלא מן המלאי הרי בודאי לכל הפחות שבשוגג שכח מלבדוק החנות דאילו בדקה כראוי איך אפשר לתלות שמן המלאי הי' וא"כ הא לא עשה עכ"פ כתקון חכמים שהרי לא בדק מקום שהכניס בו חמץ. תו כתב וכ"נ עוד מדפרכינן בפרק כ"ש אההוא דאמר רבא וכו' דהא ר"ש קנסא קניס אע"ג דרבא מסתמא איירי בחמץ שנמצא אחר בדיקה וביטול וזה המשמעות ג"כ אינו מוכרח די"ל המקשה סמך דע"כ איירי בלא מסתמא דאילו כן דבדק וביטל כדינו מה אירי' התערובות דשרי הא הנתערב גופי' בעינו נמי שרי כיון דלא עבר במידי וליכא למיקנסי' ולא לחשדו במידי. אך תו כתב ועוד פליגי בהך מילתא ר"י ור"ל בירושלמי והיינו ט"פ מה שכתב בתר הכי בהשיגו על השיורי כנה"ג בלשון זה והנה מלתא דפשיטא דכל מידי דבעי ביעור אף מדרבנן ולא ביערו דאסור אף אם ביטלו והפקירו בפני מאה עדים וכמ"ש לענין חמץ נוקשה וכ"ש בחמץ גמור (ודברים אלו מגומגמים ולקמן אבארם) דאם איתא דסגי בהיפקר בההוא ארבא דטבעה בחישתא דפרק כ"ש אמאי לא אמרינן תקנתא שיפקירנה בפני עדים וכו' (וראי' זו תמוה דאם כונתו שיפקירנה ויוציאנו חוץ מביתו במקום הפקר מה תקנה בזה שיבא גוי ויקחנו ובביתו הא פשיטא דאסור להשהות מחשש תקלה דיאכל מיני' ואנן לא דנינן אלא על עבר אדרבנן ושיהה אחר ההפקר או ביטול מה דין החמץ אחר פסח) אלא ע"כ איירי הירושלמי כגון שביטל ובדק עד מקום שידו מגעת ונמצא שם חמץ אחר פסח וכו' דלא עבר אפילו איסור דרבנן ובהא פליגי ר"י ור"ל דר"י אסר מדחייש להערמה ור"ל לא חייש וכו' וקיי"ל כותי' דר"י וכו' והנה פי' הפר"ח בהירושלמי לענ"ד ודאי אינו דאי כפירושו א"י להפריד בין זה לחמץ שנפלה עליו מפולת דמחליט הירושלמי דלית כאן הערמה ואפילו לר"י שרי והיכי שבדק וביער וביטל שיש להערמה תמה אני דמ"ש ואדרבה לשטת הסמ"ק שבאחרונים בסי' תל"ג דהביטול במפולת דאורייתא ק"ו נמי הוא ומה שם דלולא הביטול עובר על בל יטמין מ"מ לאחר פסח שרי מכ"ש זה שאף לולא הביטול לא עבר במידי למפרע אלא מכאן ולהבא כשימצא גלוסקא בפסח כמבואר בכל הפוסקים עכשיו שביטל נמי וגם עשה כתקון חכמים יהא אסור מחשש ערמה שישקר ואף לפי' רש"י שבמפולת הביטול מדבריהם מגזירה שיפקח הגל ומדעשה כתקון חכמים שלא הצריכוהו ביעור מותר ולא חשדינן שמשקר בהביטול זה שבדק וביער כתקון חכמים

והביטול נמי אינו אלא מגזירה דשמא ימצא בפסח עכשיו שלא מצא עד אחר פסח יהא אסור מחשש שמשקר ואף אם נדחק שהטעם במפולת משום דמסתמא אין החמץ שתחתיו ראוי לו דהמפולת אינה עשוי' להתפנות ולהכי לא שייך ערמה בהביטול א"כ מכ"ש בבדק וביער שהביטול אך מחשש רחוק שמא ימצא מה"ת למחשדי' במשקר ותו הא הרי זה לשון הירושלמי הפקיר חמצו בי"ג לאחר פסח מהו ר"י אמר אסור ר"ל אמר מותר מתיב ר"י לר"ל אין אתה מודה לי משש שעות ולמעלן שהוא אסור א"ל תמן איסורו גרם לו הא מה אית לך למימר אמר ר' יוסה לר' פנחס נהיר את כד הוויין אמרין אתייא לר' ' יוחנן כר' יוסה ודר"ל כר"מ (עיין פירושו בזה בתשו' רשב"א סי' ע') אינה כן אלא ר"י חייש להערמה ור"ל לא חייש מה נפיק מביניהו נפלה עליו מפולת מ"ד הערמה לית כאן הערמה והוא מותר מ"ד זכיי' לית כאן זכי' והוא אסור עכ"ל והנה קושי ר"י לר"ל ומה דמשני לי' ר"ל צריך ביאור ויפה פי' הק"ע במפקיר חמצו מתחילת שעה ששית ולמעלה ור"ל דמ"ש דמודה אם הפקיר מתחילת שש שאינו אסור בהנאה אלא מדרבנן וד"ת עדיין מועיל הפקירו נמצא דלא עבר על בל יראה דאורייתא ומ"מ אסור לאחר פסח וה"ה בהפקיר בי"ג כדינו דמ"מ עובר על בל יראה מדרבנן במה שהשהה החמץ בביתו שיהא אסור וכן להמסקנא דטעמא דר"י משום הערמה והיינו משום דלא עביד כתקון חז"ל מדמה ר"י המבטל בתחילת שש דנמי לא עבר בבל יראה דאורייתא מי לא מודית לי דמשום דלא עביד כתקון חז"ל שמצריכו הביטול קודם תחילת שש דחיישינן לה להערמה ומשני לי' התם איסורו גרם שכבר אסור בהנאה מדרבנן גרם לו שהפקר לאו כלום הוא וד"ת עבר על בל יראה כדאיתא בתלמודן דלהכי אין חוששין לקידושין כיון דאיסורא דרבנן עלי' כדאורייתא דמי:

**וכעין** זה איתא גיטין נ"ה ע"ב כרת ע"י דבריהם וע"ש בתוס' ולהכי מסיק נמי מכח קושי' ותירוץ זה דלא כדהי' אמרין דבזכי' פליגי דאילו כן אין מובן כלל לקושי' זו עיין ודוק וזה ניחא לפי' הח"י אבל לפי' הפר"ח א"י כלל לקרב הדברים מה דמותיב ר"י לר"ל דמה ענין הפקיר בשעה ששית דעבר ודאי על בל יראה מדרבנן לזה דלא עבר במידי א"ו פי' הח"י עיקר כדמורה נמי לשון הירושלמי הפקיר חמצו דמשמעו חמצו הידוע ואי משום מה דקשיא לי' דא"כ מה המחלוקת הא פשיטא דכל מידי דבעי ביעור אף מדרבנן ולא ביערו דאסור אף אם ביטל לא היא דהא אדרבה בנוקשה פסקינן דמותר אף בלא ביטל מדאינו צריך ביעור אלא מדרבנן אלא שלשונו מגומגם ור"ל דמהר"ן מוכח דחמץ הראוי לעבור עליו ד"ת כמו בחמץ שהופקד ביד גוי ע"פ המכילתא הוכיח הר"ן דאסור אחר פסח מזה למד הפר"ח שם ס"ס תמ"ז דה"ה חמץ שהניח ברשותו וסמך על הביטול והפקר ולכן

הוקשה לו הירושלמי ובאמת זה לק"מ דאטו הירושלמי מוכרח שסובר כהמכילתא הא הרבינו יונה שבהרא"ש דוחה נמי המכילתא מהלכה ע"פ תלמודן ועיין בספר פ"י שם מבארו ראייתו כהוגן ואף הרמב"ם וש"ע פסקו דלא כותי' וא"כ מה"ת לומר היכי דלא עבר על בל יראה דאורייתא שיהא אסור אחר פסח מקנסא דרבנן לולא שנחלקו בחשש ערמה וא"כ שפי' הח"י מוכרח דלהירושלמי באמת אם בדק וביער וביטל ומ"מ מצא אחר פסח במקום שאין צורך לבדוק שרי ואילו ראי' הפר' נכונים דמתלמודן נשמע דאפילו בכה"ג אסור. הי' מיושב בטוב פסק הגאון שבתשו' רשב"א הנ"ל דאוסר חמץ שתחת המפולת אחר פסח דלא כפסק הש"ג והוא באמת תימא שהרי בהירושלמי מבואר דבזה ר"י מודה דשרי והפר"ח הנ"ל דוחה מכח זה פסק הגאון ובאמת הבנת הפר"ח בזה נכון שהגאון אסר אף חמץ דמפולת מדקאמר הרשב"א בתר שכתב ולא קיימא לן כר' יוחנן דירושלמי אלא שהגאון אסר מבואר שהגאון אסר בעיקר הפלוגתא דמפולת דלא כהר"י בסי' תל"ג סק"כ שכתב גם מ"ש הרשב"א מסיק שם דגם רב האי במפולת מודה כנראה שמפרש מ"ש הרשב"א ואפשר נמי דהא גרע וכו' ר"ל דהגאון באופן זה דוקא אוסר ולא במפולת וליתא במשמע לשון הרשב"א כלל אלא שלפ"ר הוא תמוה כנ"ל ולהנ"ל מיושב מדחזה מתלמודן כ נ דאפילו בדק וביער וביטל נמי אסר לאחר פסח לומד במכ"ש לאסור במפולת כנ"ל וש"מ דלא כהירושלמי אלא דתמיד חיישינן להערמה אך הא זה ודאי טעמא בעי כי מה"ת לחוש במשקר במי שעשה הכל כתיקון חכמים:

**אמנם** אמינא מה דקשיא לי על פי' הרא"ש וטור הערמה דהיינו שמשקר תינח בידוע לעדים שזה החמץ עבר עליו פסח והוא בא להתירו ע"י ביטול אפשר דיש חשש זה וכולי האי ואולי שהרי אדם נאמן על שלו) אבל היכי שאין נודע כלל אלא שבעל החמץ הבא לישאל על חמצו שסמך עצמו על הביטול מה חשש יש בזה הא יש לו מגו דאי בעי שתק ומה"ת לחושדו במשקר ותו תינח במפקיר שלא בעדים בעדים מה איכא למימר וכבר הכריח הפר"ח שפיר דהירושלמי אוסר אפילו בעדים ודחק מאוד משום לא פליג ועכ"ז חלילה לא גבה לבי לפרש שלא כהרא"ש לולא שלמדתי מלשון הרשב"א בתשו' הנ"ל שמפרש הערמה בדרך אחר שהרי ז"ל ואילו היה ברור יש חטים מבוקעות ונתיר אותו בביטל לכשיפנה אפשר שהיה צריך לבאר ואפי' לר"ש דאמר חמץ לאחר זמנו אינו עליו בולא כלום שהרי זה כמבטל ומתכוין לחזור ולמכרו לאחר פסח ור"ה גאון ז"ל כך כ' בתשובה אבל מחלוקת היא בירושלמי וכו' מזה משמע לו שמפרש הערמה דהירושלמי בפשוט דמדלא עשה כתקון חז"ל חיישינן להערמה דהיינו שדעתו עליו להקדים נפשו בכלות פסח לזכות בו ובדרך ההערמה שבסוגי' דנדרים בענין מעשר ומכח זה אין

הפקירו בלב שלם וביעור חמץ דתשביתו עיקרו בלב היא ולומד ממנו הרשב"א דה"ה בביטול בחמץ ידוע שיודע שאחר פסח ימצאנו וימכרנו שאין ביטולו בלב שלם אלא שכתב אבל מחלוקת היא בירושלמי וסובר הרשב"א כמו דשם לא חיישינן אלא היכי שאינו עושה כתיקון חכמים ולא במפולת ה"ה בנדון דידיה י"ל דלא חיישינן ומסיים אלא שהגאון אסר במפולת והגאון י"ל למשמעות הפר"ח שלמד מתלמודן דאף במפולת יש לחוש שאינו מבטל בלב שלם וכונתו לאחר פסח לפנות הגל ולחזור ולזכות בו מק"ו דאסור אפי' בבדק וביער וביטל ומצא וכתב ואפשר נמי אפילו לשטתו דהא גרע וכו':

**אך** צ"ע מנ"ל להגאון למילף זה מתלמודן דהא באמת ראיות הפר"ח הנ"ל אינם עיקר והנה הרמב"ם כתב חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנייי' לעולם ודבר זה קנס הוא מדברי סופרים מפני שעבר על בל יראה וזה הוא לשון המשנה והוסיף וכתב אפי' הניחו בשגגה או באונס כדי שלא יניח אדם ברשותו בפסח כדי שיהנה בו אחר פסח וחידוש זה שאפילו הניחו באונס צ"ע במה אי כשלא ביטל מה חידושו ומה בכך שהי' אנוס בהביעור כגון למשל שהי' בבית אסורים הא מ"מ עבר אדאורייתא בבל יראה ולא קיים המצוה דתשביתו דהיינו נמי ביטול ומה צריך להוסיף בזה כדי וכו' הא לזה כבר אמר הטעם שבמשנה מפני שעבר ודוחק לומר דאיירי כשגם על הביטול הי' אנוס כגון שיצא מדעתו דהא עיקר החידוש השמיט ובאמת בזה לענ"ד לא שייך כלל הטעם כדי שלא יניח אדם חמץ וכו' ולהכי נלענ"ד דאיירי ודאי בביטול שזה ודאי לא עבר במידי ומ"מ אוסר בהניח באונס כדי וכו' ר"ל דכל שההיתר יבא מכלל הביטול אם נתיר לזה ע"י ביטולו יש לחוש שיניח אדם ברשותו כדי שיהנה בו אחר פסח ע"י הביטול ובזה הביטול לא הואיל מאומה שהרי לא ביטלו בלב שלם ולהכי אף זה שהוא אנוס על הביעור וגם ביטל מ"מ קנסו זה מפני זה ועדיין צ"ע מאין למד הרמב"ם חידוש זה:

**וראיתי** בספר ת"ה הנ"ל כתב גזל חמץ שעבר עליו פסח אומר לו הרי שלך לפניך ואיתא שם מאן תנא דאמרינן בא"ה הרי שלך לפניך הרי להדיא דאף שהבעלים היו אונסים גמורים שהרי הי' ביד גזלן ואפ"ה אחר הפסח אסור בהנאה והפסידו הבעלים ש"מ דלא פלוג וראי' זו לאו מידי הוא דהתם טעמא מדהגזלן עבר עלי' והקנס הוא לכל ישראל והפר"ח הביא זה לראי' שהקנס הוא לכל ישראל והפר"ח כתב דראי' הרמב"ם מדין החנות דמסתמא חמץ הנמצא שם לא הניחו במזיד אלא בשגגה ולו יהא כן לא נשמע מזה אלא שוגג דמצינו כמה פעמים דקנסו שוגג אטו מזיד כדי שיהא זהיר וזריז אבל אונס מה"ת הא רחמנא פטרו תו כתב לראי' מדלא משני על הקושי' והא ר"ש קנסא קניס דרבא מיירי בהניחו בשגגה וזה אפילו על השוגג אין ראי' כדכתבתי כבר דהוכרח דלא

איירי בהכי דא"כ הנתערב עצמו לישתרי א"ו העיקר כדכתב הה"מ שמדקתני אבל גוי שהלוה לישראל על חמצו אחר פסח ד"ה עובר מפני שלא אמר מעכשיו דמשמע אפי' לא הי' לו מעות לפדות והי' אונס והרי ודאי לא ברשיעי' עסקינן דיעבור על בל יראה ולא יבטלנו א"ו דאעפ"י שביטלו מ"מ אחר פסח אסור (ולענ"ד סתמא דמתני' נמי משמע הכי דאל"כ קשה ליפלג וליתני בשל ישראל גופי' דאם ביטל ועל הביעור הי' אנוס דשרי וממילא יהי' נשמע דשל גוי שרי דמה הוי לישראל למיעבד אלא משמע דבשל ישראל לעולם אסור:

**הגם** דלפ"ר יש להוציא מזה נמי אפילו הי' הישראל אנוס גם על הביטול כגון היוצא מדעתו דאל"כ דזה שרי לישמעינן בכי האי גוונא בשל ישראל דשרי ויהי' נמי נשמע דשל גוי שרי דהא נמי אנוס הוא אף על הביטול אבל זה אינו דמסתביר לו שבזה ודאי לא שייך טעם הרמב"ם כדי וכו' כדכתבתי לעיל ולזה מורה לשון הרמב"ם אפילו הניח דמדעתו משמע ולכן אף מדוקי' דמתני' ליכא למידק דה"א דשל גוי גרע מדהישראל הי' דעתו עליו וקל) והיינו ממש דעת הגאון שהביטול שבמפולת אינו מתיר אף דאין צריך ביעור לא עדיף מן נאנס על הביעור וסובר הגאון שמפני שבירושלמי לא נאמר כל עיקר כל המשא ומתן על המשנה דנכרי שהלוה כדאיתא בתלמודן ולא נאמר שם כל עיקר ברייתא זו דאבל גוי שהלוה לישראל על חמצו אחר פסח ד"ה עובר דנשמע מינה דאפילו אנוס ואפילו ביטל להכי שפיר דמשמע להו דאין לחוש לערמה אלא כשלא עשה כתקון חכמים משא"כ במפולת אבל לדידן דנפקא לן מבריית' הנ"ל כנ"ל דאפילו אנוס וביטל דאסור וכדפסק הרמב"ם מכ"ש במפולת דאסור וא"כ לענ"ד לדינא פי' הפר"ח בהש"ע שפיר דאפילו ביער ובדק כדינו וגם ביטל חמץ הנמצא אחר פסח אסור ומה שדחה פסק הגאון לענ"ד אינו וחזינן שהרשב"א לא מלאו לבו לחלוק עליו כי להנ"ל דעתו מסכמת עם פסק הרמב"ם וש"ע וא"כ ודאי פסק בעל ת"ה סי' ו' בענין היין שרף עדיין צ"ע אם אין למצוא היתר אלא מטעמו אמנם מ"ש נמי הפר"ח על הש"ע מדסתם משמע דאף בהנאה זה לענ"ד לא מוכח דאדרבה משמע מדבסעיף ג' מבואר האיסור הנאה והכא שתק מיני' משמע שלא רצה להכריע נגד הבעל העיטור:

**ותו** אמינא מה שהעלתי להחמיר כדעת הגאון היינו בחמץ גמור משא"כ ביין שרף נהי דלא נעלם מאתי החלטת רוב גאוני אחרונינו כהריב"ש דיי"ש לא הוי זיעה עדיין פרט זה צ"ע רב ועיין בקונטרס פ"י על חדש שאצל חידושיו לקדושין וגם בתשו' פ"י הקיל ומלבד זה צ"ע אחרי שנעשה קודם פסח: ועינינו רואות שאון שום טעם חמץ נרגש בו אלא כל טעמו אך מכח היסודות הנפרדין מן החמץ וטעם חריפות כח אשיי הוא דאית בו כמו

כח יסודי המוצאים מן תפוחים או יין י"ל איך יפול על זה בהגיע פסח שם איסור חמץ ודאי אילו נעשה מחמץ בפסח הי' דומה ממש לדין הריב"ש ביוצא מיי"נ אבל באופן זה עדיין צ"ע גדול:

**כיוצא** בזה כתב הב"י בשם הר"ן בסי' תמ"ב על חרכו קודם זמנו מותר בהנאה ודאמרינן מותר בהנאה בדין הוא דאפילו באכילה נמי כיון שיוצא מתורת פת קודם שיחול בו איסור חמץ וה"נ יצא מתורת חמץ קודם שיחול בו איסור חמץ ואף דשם לא קי"ל הכי היינו ודאי אך מדרבנן וכן מצינן במימי חלב שאין בו איסור בשר בחלב מן התורה ומשום דלא אסרה תורה אלא חלב אמו כמו שיצאה מן האם עיין בהרא"ש פרק כל הבשר ומשום דנשתנה מחלב גמור למים בעלמא אף דיוצא מחלב גמור אינו חל עליו האיסור בב"ח מן התורה אבל למשל אילו נאסרה חלב ע"י בישולה עם בשר אין ספק אתי אף אילו נתבשלה חלב זה והוציאו הכל עד שלא נשאר אלא המימי חלב אף מימי חלב זה ד"ת אסור כגוף החלב והח"צ סי' כ' הרגיש בזה וכתב ואף שנשתנה טעם המאלץ אין בכך כלום הוי לי' כפירות עפוצים מאוד וכו' ולהנ"ל אינו דומה כי שם איירי הכל בדבר שכבר נאסר משא"כ דבריי הנ"ל ואף דבמימי חלב נמי אסור מדרבנן ולכן פשיטא לי ודאי דאסור מדרבנן ואף אסור בשהי' מדרבנן מ"מ אילו דבריי הגונים שאין בו אלא איסור דרבנן לא עדיף מחמץ נוקשה דמותר אחר פסח הואיל ואינו ראוי לעבור בו בבל יראה:

**ותו** אף אם דבריי אלו לא יתקבלו נוסף לזה חקרתי מן עושי המלאכה זו שריפת יי"ש ישראלים וכולם כאחד הגידו דכל יי"ש ואפילו המובחר אינו נעשה אלא מן מאלץ המעורב בו שמרים ובזה נתחמץ ואחר חימוצו הוא גרוע מכל חמץ נוקשה שלא לבד שאינו ראוי לאכילת אדם ולא לחמע בו עיסת אחרים אלא אפילו לחזיר וכלב אינו ראוי ובודאי לא עדיף מחמץ נוקשה ועיין בריב"ש סי' ג' ובמ"א סי' תמ"ב מה נקרא נוקשה וא"כ י"ל דלא עדיף הזיעה היוצאה מן הנוקשה מהנוקשה בעינו שמבואר ס"ס תמ"ז דשרי אחר פסח לכל הפחות בהנאה ואף שהוגד לי נמי שבפולין מעמידין ממנו טרם שנעשה ממנו היי"ש משקה בארשט עכ"ז לענ"ד לא נפיק מתורת נוקשה כי בלי ספק מכל חמץ נוקשה אפשר לעשות ממנו בארשט שהרי המ"א כתב דנוקשה אפילו ראוי לאכילה קצת ואין להשיב על זה מדין אלמודי שבטור סי' תמ"ב שכתב הרא"ש פרק כ"ש אבל מורייס דאורחי' למיכל הכי אסור ונימא דה"נ מה"ת יאסר דליתא דלא אסר הרא"ש שם אחר הפסח אלא באכילה כמבואר בטור שם וע"ש במה שכתבתי פירושו הברור דלא כמ"א וסובר דאף נוקשה באכילה אסור ועיין ח"י ס"ס תמ"ז אבל בהנאה מסתבר לענ"ד דזה היתר ברור דלא עדיף היוצא מן הנוקשה ממנו גופי' מכל הלין טעמא

נלענ"ד לצדד להיתר לכל הפחות בביטול ועבר עליו פסח בשוגג ומכ"ש באונס ליסמוך על העיטור ולהתירו בהנאה במקום הפסד ודוק:

## סימן תמט

הח"י כתב בשם הראב"ד שלכך השמיטו דין זה לפי שיש גירסות מתחלפות נקטינן לאיסורא וכתב ובאמת מסתביר איפכא וכו' ש"מ דס"ל דיש להתיר מספיקא כדין כל ספק דרבנן לכן וכו' ואני אומר דזה ודאי אינו כיון דלכל צד יש חומרא וקולא דלגירסת רש"י בחנות של ישראל החומר ובחנות של גוים הקולא ולגירסת ר"ח איפכא דבחנות של ישראל הקולא ובחנות של גוים החומרא בכי האי גונא מבואר בתוס' ביצה דף י"ד דאפילו בשני לשונות ברורים אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל ולכל אחד ואחד יש קולא וחומרא עבדינן לחומרא בכל ענין ומכ"ש בנדון זה דמפני חילוף הגירסות אנו לא מבינים ואסתפיק לן מה קאמרו בי' קמאי הרי עיין בספרו עצמו ת"ה מחודש ח' מה שמביא בשם תשו' מקוה ישראל דכ"ע מודו כשכל אחד מהתנאים או פוסקים מובן וברור דעתם אז הולך אחר המיקל בדרבנן אבל בהלכה פסוקה שאין אנו מבינים דעתם פשיטא דמחמירין עכ"ל ואולם כל זה למשמעות הטור ועל פי' הב"י דגם לגירסת ר"ח איירי במלאי דפת ויש נ"מ לדינא אבל קשה לי מאוד פי' הב"י בר"ח שכתב דע"כ בשיש במלאי שבחנות פת שאל"כ מאי קמ"ל דאזלינן בתר פועלים פשיטא דכיון שאינו מכניס שם חמץ כלל ודאי של פועלים הוא א"כ הא ודאי ע"כ אייריכשלא בדק החנות דאל"כ נמי פשיטא דהא בדק ובודאי של פועלים שהכניסו בפסח והדר מה קמ"ל ואם לא בדק מה"ת לתלות לקולא בשל פועלים ואי משום דהוא ס"ד הדר קשיא סיפא דאם החנות והמלאי של גוים ופועלים ישראלים נכנסים לשם אסור למה ומה טעם בשלמא לרש"י דתלינן תמיד בשל החנות הטעם פשוט וברור משום דהמלאי הי' ודאי והפועלים ספק אם הכניסו אזלינן בתר הודאי: אבל פי' ר"ח צ"ע ולכן לולא משמעות הטור ופי' הב"י הי' נראה דלגירסת ר"ח דהמלאי היא תמיד סחורה ולא פת ומה דקשיא להב"י פשיטא אדרבה מפני שהמלאי אינה אלא סחורה פת הנמצא בה מאין בא ע"כ או משל פועלים הנכנסים כל השנה לעסוק שהכניסו עמהם פת לאכול והוא מהנשאר כן י"ל נמי שהוא מבעל החנות ע"ד הנ"ל לכן תלינן תמיד בהפועלים אפשר מדהם הרוב ולדינא עיין פר"ח תו כתב המ"א בשם הב"ח דספק חמץ שעבר עליו הפסח אסור באכילה ומותר בהנאה והב"ח הוציא הכי מדקדוק לשון הברייתא מדנקטה האיסור בלשון אסור בהנאה ואצ"ל באכילה ואין זה הוכחה ברורה דנהי דנשמע מזה דיש להקל טפי בהנאה מבאכילה (אף דלפ"ר אין טעם לזה דהא ר"ש קניס בהנאה כבאכילה בשוה ויראה לי דמ"מ בהנאה

דמכירה קיל מפני שאף חמץ בפסח גופי' אינו תופס דמיו ולהכי אף דהנאת מכירה אסורה מ"מ שוב מה שנהנה גופו מן הדמים לא עביד איסורא ועיין סי' תמ"ג אבל להקל למשל בהנאה דרחיצה וסיכה לענ"ד א"י שום סברא להקל בהנאה יותר מבאכילה ועיין סי' תמ"ח מה שדחק הב"י בדעת העיטור מה דלא שייך בספק). ולהכי שפיר דנקטה הברייתא תמיד הרבותא בחד מנייהו בהאיסור ובההיתר אבל מ"מ אין מזה הכרח לספק איסור די"ל אף באכילה שרי על פי הכלל דספק דרבנן לקולא אלא שהמ"א כתב וכן משמע בעירובין ברש"י ותוס' דאם לא היו הולכים אחרי רוב עוברי דרכים והוי תלינן בשל ישראל אפ"ה הוי שרי בהנאה והח"י ע"פ פירושו המגומגם בדברי תוס' כתב איפכא נמצא מוכח להדיא מכונת התוס' דבספק חמץ שעבר עליו פסח יש להתיר אף באכילה ואני אומר דמסוגיא זו ומתוס' אין משמעות כדעת המ"א ומכ"ש דאין הוכחה כדעת הח"י ודברי תוס' פשוטי' וברורים דז"ל התוס' כדפי' הקונטרס מדלא שרי לי' לר' אלעי למכלינהו דאחזיקינהו בחזקת פיתן של נכרים שרוב עוברי דרכים נכרים הם דאם היינו תולין בשל ישראל היה מותר אעפ"י שאחר פסח היה בסמוך דבישראל י"ל דאחר פסח נעשה ור"ל דאם היינו תולין בשל ישראל כלומר דילמא לעולם לא תלינן ברוב עוברי דרכים אלא דהוי ספק שקול אם דישראל אם דנכרים ולהכי אסור באכילה ממ"נ אם דישראל הוא חמץ שעבר עליו הפסח מדבסמוך לפסח היה (ומזה הוציא המ"א משמעותו דספק חמץ שעבר עליו פסח אסור דאל"כ למה אסור ממ"נ הא אם של ישראל הוא הא יש ספק שמא אחר פסח נעשה ומדמ"מ א"כ למה שרי בהנאה הא יש ספק שמא של ישראל הנעשה בפסח א"ו דמ"מ ההנאה שרי אבל אין זה משמעות במידי דהא דאסור באכילה מספק יש תרי טעמים חדא די"ל מדבסמוך לפסח נמצא הוי כמו ספק דחד צד קרוב דהולכין אחר רוב ותו דמה דאסור באכילה היינו משום דהוי ס"ס לחומרא חדא דשמא דגוי ואת"ל דישראל שמא בפסח נעשה והיינו טעמא דשרי בהנאה [אף לדעתו שהוציא דספק דישראל אסור באכילה אין לשמוע דהנאה שרי בספק] משום דיש ס"ס לקולא חדא דשמא דגוי ואת"ל דישראל שמא לאחר פסח נעשה ואם דנכרי אסור משום פת גוי אבל ההנאה שרי משום הספק דחמץ שעבר עליו הפסח אינו אלא דרבנן ושמא דנכרי הוא לזה כתבו תוס' דאף דסמוך לפסח הוא אילו היה ספק שקול דשל ישראל הוא היה מותר באכילה מספק דשמא דישראל הוא ואינו פת גוי ואם הוא של ישראל דבישראל אין לספק בחמץ שעבר עליו הפסח דודאי לאחר פסח נעשה דמה"ת לחשוד ישראל בעובר עבירה כל שאפשר בשום צד או דנעשה אחר פסח או דשל גוי וק"ל ודברי המהרש"א שם בסוגי' ברורים חוץ ממ"ש שם אלא מיהו ק"ק וכו' בזה שגג דאילו ס"ל אף

חמץ של גוי אחר פסח אסר הא ע"כ כר' יודא ס"ל ולר"י אף דשל גוי אסור בהנאה ד"ת וספיקו לחומרא ובזה נתבאר דפי' הח"י בתוס' מגומגם ואינו ומה שמסיים נמצא זכינו לדין מסוגי' זו בנמצא חמץ מיד אחר פסח אם רוב ישראל אסור זה ליתא כי י"ל דמ"מ תלינן בהמיעוט גוים ולא חשדינן לישראל וכן מה שמסיים וכן כל ספק חמץ שעבר עליו פסח מותר נמי לא נשמע משם להיתר אלא דמסברא יש לדון הכי כל זמן שאין ראי' לאיסור ודוק:

## סימן תנ

### סעיף ג

ישראל וכו' יאמר לו וכו' כתב הפר"ח אין זה עיקר והדין עמו עיין עליו כי אין זה כלל חליפי חמץ והח"י שכתב ואין להחמיר בדינים אלו כי בלא"ה אין ישראל קונה בלא משיכה דמשמע אילו הי' קונה בכסף הי' בזה שייכות לחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח לא היא אלא הרי זה כבא עליה ואח"כ נתן לה אתננה ואמר לה הבעלי בטלה סתם דלא קנתה ולא מקרי אתנן אפילו בזונה נכרית דקניא בכסף כדאיתא בע"ז דף ס"ג וה"נ אין לו אלא חוב ככרות ולא ככר זה ומה שייכות קנין כסף להכא ואין הככרות בפסח אלא חמץ של גוי שמותר:.

**שם** ישראל וגוי כו' כתב הח"י על המ"א ואשתומם על המראה וכו' משא"כ בי"ט דמותר לישראל עצמו הבערה לצורך א"כ מכ"ש וכו' ואני אשתומם עליו דאטו מותר לישראל להבעיר ולבשל לצורך גוי בי"ט ומבואר בהלכות י"ט שכל מה שאסור לעשות אסור לישראל לומר לגוי לעשותו וא"כ מ"ש י"ט משבת שוב מצאתי שבתשו' שבות יעקב שאלה כ"ב הוקשה זה מבן המחבר שער אפרים וישובו הוא יותר תמוה ע"ש:

**שם** אומר לגוי בב"י ד"ה אסור להשכיר כתב ולא שייך טעם זה דרוצה בקיומו של איסור ע"י דבר אחר במשכיר תנור לגוי לאפות בו חמץ משום דאף אם יופסד החמץ לגמרי לא יפול התנור כצ"ל לדעתי שמכבר הגהתי לשונו הכי ודלא כמ"א ופר"ח שתפסו עליו בחנם (ואדרבה דברי פר"ח שכתב על דקשה לו על מור"ם שנראה למסכים עם דין זה שמותר להשכיר חמור ומ"ש שפוסק כהאגור בסעיף ה' וכתב ושמא י"ל דבבית איכא אידך טעמא שרוצה בקיומו של איסור ע"י דבר אחר שלא תפיל הבית משא"כ בחמור שאף אם ימות לא יפסד החמץ. והם דברים מבולבלים לענ"ד) ומה שהוכרח לזה היינו לשטת הטור דאזיל בשטת תוס' דשייך איסור רוצה בקיומו בכל א"ה אבל כבר כתבתי בספרי ק"ד שאין כן דעת רש"י והכי הוכיח נמי הפר"ח הכא ומעיקרא על רש"י לק"מ ואפשר שזה נמי טעם השער אפרים סי' ז' שמביא הח"י סק"ט דרוצה לומר שמותר

ליפסק כרש"י כי מה שהח"י כתב שר"ל דיעבד שכרו מותר ליתא במשמעות השאלה שם אך א"א להעמיד יסוד על פסק זה כיון דלא סיים למילתי':

**סעיף ה**

הג"ה וכן מותר וכו' זה דעת האגור ע"פ הירושלמי דאסור להשכיר בית בפסח לצורך חמץ וכבר תמהו כל האחרונים דא"כ למה סתם דמותר להשכיר חמור להביא חמץ והח"י ס"ק י"ב כתב דדעת הרב כיון דחמור מצינו להדיא להיתר אין להחמיר כחמץ וכו' אך אין ללמוד ממנו למקום אחר ומחלק בטעם דחוק ורחוק ובאמת זה ג"כ ליתא דכמו שמפרש בתוספתא חמור להיתר כך בברייתא דירושלמי שבאגור מפורש נמי איסור בהמתו וספינתו וא"כ מנין לנו לחלק בהמה לקולא ובית לאיסור בשלמא מה דפוסק הש"ע בשכר התנור דאפילו מעות אסור לקבל בשכרו לכתחילה ל"ק דהנה צריך ביאור במה פליגי הברייתא דירושלמי עם התוספתא ויראה דבזה פליגי דאיתא בריב"ש סי' ת' ומה שהקשו מדתניא לא ישכיר וכו' ובתוספת' תניא משכיר אולי ברייתא אחרת הוא ולמאן דאמר מותר בהנאה (ר"ל חמץ של גוי בפסח) קשיא להו מההוא דתני לא ישכיר ולמ"ד אסור (של גוי בהנאה בפסח) ל"ק לי' מדתניא משכיר משום דהתם אינו נהנה בגוף האיסור עצמו ואף לא בדמיו אלא שהדבר האסור גרם לו הנאה עכ"ל וי"ל דבסברא זו פליגי שהירושלמי ס"ל דאפילו ע"י גרמא אסור להשתכר בא"ה לכתחילה וא"כ בתנור ששכר אפיות גוף החמץ הוא נוטל שפיר דכ"ע מודים וכזה נמי נראה מהרשב"א בתשו' סי' קע"ז שכתב לשטתו דמתלמודן מוכח דמותר להשכיר בית לצורך חמץ בלא קבל אחריות (ואפשר משום דמשמע לו לשון ייחד לו בית ההוא מלת לו על החמץ קאי ולא ניחא לו בדחיות הח"י סק"ט) כתב תחילה דהירושלמי איירי בקיבל אחריות שוב כתב ואת"ל דההוא אפילו בלא קבלת אחריות משמע וכו' יש לי לומר דההוא בישראל יושב ומשמר בשכר היא וכיון דאסור בהנאה אסור לן לכתחילה להיות יושב ומשמר בשכר וכו' וקשה א"כ למה מתיר לכתחילה להשכיר ביתו לחמץ ואין לומר דיושב ומשמר האיסור משום רוצה בקיומו ומשום שכירות הקיל כדהבין הח"י ממנו ס"ק הנ"ל דזה ודאי אינו חדא הרי כתב הח"י בעצמו דמבואר בי"ד דאפילו בחנם אסור רוצה בקיומו ותו דאף במשכיר ביתו לחמץ בלא יושב ומשמר שייך האיסור דרוצה בקיומו של איסור שלא יתאבד כדי שלא יופסק שכירתו כדמוכח בע"ז ס"ג ע"ב דחשוב שכירות שבירות החביות דיין נסך רוצה בקיומו לולא דלמעוטי תיפלה היה אסור. ומה שהב"י הנ"ל מחליט דבתנור לא שייך רוצה בקיומו היינו באופן שהתיר רש"י דבימי פסח אין השכירות דידי' א"ו דאדרבה הרשב"א בשטת רש"י דאיסור רוצה בקיומו אינו אלא בע"ז

וביושב ומשמר בשכר הוא דאסור משום משתכר בא"ה מגוף החמץ שמשמרו ומשכיר בית בשכר מתיר מדאינו אלא גרמא (ואולם מה שכתב שם נמי וקצת משמע לי כן מתוך אותה גירסא שבירושלמי דגרסינן חמץ של נכרי בתוך הפסח מהו ר' ירמי' אמר מותר בהנאה ר' יוסי אמר אסור התיב ר' יוסי והתניא לא ישכיר בהמתו לגוי להביא עלי' חמץ פתר לה בבא עמו והתני לא ישכיר ביתו לגוי ליתן בתוכו חמץ אית לך מימר עמו אנן לפום גמרי' נאמר בבית נמי עמו ולכתחילה שמשתכר באיסורי הנאה משמע שמפרש מה שנאמר לתירוץ המ"ד מותר בהנאה בבא עמו הוא מטעם איסור משתכר בא"ה ובדרך זה פי' המפרש קרבן עדה להירושלמי והוא תימא ונמנע דהא למ"ד זה אף גוף החמץ של גוי מותר בהנאה ושכרו יהי' אסור והעיקר לענ"ד פי' בבא עמו דאז מגזירה שמא אתי למיכל מיני' אסרוהו ועיין תשוב' שער אפרים הנ"ל ויש לבן המחבר ראי' מירושלמי זה) גם י"ל דכ"ע ס"ל שכר בית ובהמה וספינה אינו אלא גרמא ולפי מה שהעלתי ששייך רוצה בקיומו בכל מידי דבשכר כדי שלא יופסק שכרתו י"ל דפליגי הנהו שתי ברייתות בפלוגתא דרש"י ותוס' אם שייך איסור רב"ק בשאר א"ה זולת ע"ז יהי' איך שיהי' אין לענ"ד שום הבדל בין בית וספינה וחמור ומאן דאסר אסר בכולהו ומאן דשרי שרי בכולהו והאמת למה שהרשב"א ז"ל הכריע מתלמודן דבית שרו ממילא חמור נמי שרי ואפילו למה דדחו האחרוני' ראי' הרשב"א מ"מ י"ל דבדרבנן שמעינן להקל אך הפר"ח רוצה לומר דהירושלמי יותר עיקר אף גם קשה לי על שטה זו דשכר הבא מן הבית אי חמור לא יהא נחשב משתכיר בא"ה מפני שאינו אלא גורם א"כ מה דתנן בהשוכר את הפועל השוכר את החמור להביא עליה יין שכרה אסורה והיינו קנס על דעביד איסורא ומה איסור עביד אי משום דאסור להשתכר בא"ה הא אינו אלא גרמא בשלמא הרישא שכרו לעשות עמו בייי"נ שפיר האיסור דמשתכר בגוף הייי"נ אבל בחמור מה האיסור וע"כ משום דרוצה בקיומו וכנ"ל וא"כ מה מקשה הגמרא פרק הנ' דף ס"ה הא תו למה לי היינו רישא הא הרישא הקנס משום דעביד תרתי איסורא משתכר בא"ה גופי' ואיסור רוצה בקיומו ובחמור אינו אלא איסור רוצה בקיומו לבד אלא משמע מתלמודן זה דאיסור משתכר בא"ה ע"י גרמא וע"י גופן שוין: לכן ראוי להחמיר בכולן אם לא בהפסד מרובה מאוד אפשר דיש ליסמוך על התוספתא והרשב"א והטור וש"ע המתירין:

**סעיף ז**

אסור להשכיר וכו' לשון הטור אסור להשכיר כולו בפסח שיבשל בו חמץ מפני שרוצה בקיומו של איסור ע"י דבר אחר שלא יבקע הכלי ועוד כיון שהכלי עצמו אסור בהנאה אסור להשכירו לכתחילה ולא דמי להא דתניא בתוספתא משכיר חמורו דהתם החמור

אינו אסור וזה לשטת תוס' דאיסור רב"ק שייך בכל א"ה ועיין סעיף ה' דלדעתי אף בחמור שייך רב"ק שלא יופסק שכירתו ודוק ואולם מה שהחליט שמצד שהכלי אסור בהנאה אסור להשכירו לבשל בו ומשמע מיני' דה"ה דמטעם זה אסור להשכירו אפילו לבשל בו מה שאינו חמץ וגם אסור למכור כלי הבלוע מחמץ או מבב"ח לגוי זה תימא כדכבר הרגיש הד"מ כדאיתא במ"א בשמו ומ"ש המ"א וצ"ע דהא המרדכי וכו' ואנן קיי"ל וכו' ע"ש ריש סי' תמ"ז טעם מנהגינו גם מ"ש וגם בתוס' לא התיר אלא לתת לתוכו דבר יבש ובזו לא פליג הטור וכו' היינו דהתוס' חשו לשום בתוכו דבר לח מה שרוצה לאכול וע"י הכבישה שבתוכו מעל"ע נאסר מן הבלוע ואפילו בפחות מן מעל"ע לכתחילה אסור דא"א דלא מבלע פורתא ואין מבטלין איסור לכתחילה ומכ"ש שאסור לבשל תוכו מה שרוצה לאכול משא"כ להחם חמין לרחיצה דאינו נהנה מן הבלוע שרי לכ"ע (ודלא כפר"ח שדחק עצמו בטעם תוס' לחלק בין יבש ללח בדברים מותמהים כי באמת מ"ש יבש מלח לענין רב"ק אלא מדליתא לאיסורא בעיני' לא חשו לו ואיסור הלח הוא מטעמי הברור) ושפיר תמה הד"מ על הטור בזה ולמוכרו לגוי הלא מבואר בגמרא דע"ז דף ס"ד דקנקנים הבלועים מיי"נ מותר למוכרם לגוי מטעם דלא שייך רב"ק היכי דליתא לאיסורא בעיני' ולא אמרינן שנהנה מן הבלע א"ו משום שהגוי לא יהיב מידי בעד הבלע ואם זה ביין שאינו נפגם תוך הכלי מכ"ש בבלוע מבב"ח או מחמץ שמותר למכור הכלי לגוי דהיינו ממש מכירה חוץ מדמי איסור שבו ומה שנאמר בי"ד סי' צ"ד דאם אין ס' אף הכלי אסור בהנאה ע"ש בספרי ק"ד מה שכתבתי להסכימו להלכה וכן העלה הפר"ח וכן עיקר:

## סימן תנא

### סעיף א

הג"ה ויש אוסרין אפילו בכ"ש הנה המ"א ופר"ח בי"ד סי' ס"ח והח"י הבינו בהד"מ שלומד בדעת הטור שסובר כ"ש אינו בולע כלל ואני אומר שזה א"א שהרי ז"ל הד"מ ובמ"מ כתב דאפילו כלי חרס שנשתמשו בו בכ"ש לא מהני להו היסק וכתב הב"י דכן דעת רבינו ולא נ"ל דודאי בכ"ש אית לי' תקנה לדעת הטור משום דאינו בולע אלא בכ"ר או ע"י ערוי שהוא ככ"ר: ולהבנתם שאינו בולע כלל מה תקנה צריך ותו איך ס"ד הכי מהטור הא מיד בסי' זה כתב הטור דכ"ש הכשירו בכ"ש (ומן הח"י הושמט זה לפי שעה ומוכרח לכתוב אכן בטי"ד וכו') א"ו לענ"ד הד"מ אך מדייק מדמסיים הטור אלא שעירה לתוכו רותחין ש"מ דס"ל דדוקא הבלוע שע"י עירוי או ע"י כ"ר שהוא בלע ע"י בישול הוא דבכ"ח אין לו תקנה הא הבלע שע"י כ"ש שאינו מבשל אית ליה תקנה דהיינו

הגעלה ומ"ש משום דאינו בולע. ע"כ ר"ל שאינו בולע בכולו יותר מצונן ע"י שמכניסו לקיום שאינו בולע אלא כדי קליפה ושרי בהגעלה כדלקמן גבי חביות של חרס ה"ה הבלוע ע"י כ"ש ומה שעדיין קשה הרי הטור י"ד בסי' ק"ה העלה הב"י אליבי' דס"ל דכ"ש מפליט ומבליע ומשמע בכולו עיין בזה בספרי ק"ד בסי' קל"ה דיש הבדל בין כלי לאוכלים עיין וק"ל:

**סעיף יא**

מחבת וכו' נשאלתי להכריע בהוויכוח שני לומדים נידן קערות בדיל שקורין פלאני שיסלין שנוהגין לאפות בהם כל השנה טארטין שחד אמר שאין להכשירן בהגעלה שהם כמו האגנות שכתב המ"א באין חולק להצריכם ליבון וה"נ הקערות הללו שהם מאפה תנור ואין שום רושם שמנונית ניכר בה לאחר אפי' וחד אמר שדינן דין מחבת שמטגנין בה שהכשירן בהגעלה ושוב אמר המקיל לו יהא כדבריך היינו אלו היו מיוחדים רק לאפות הטארטין משא"כ אלו הקערות הא רוב תשמישן ע"י עירוי חזר השני וטען הא אנן פסקינן בסעיף ו' כדעת הראב"ד דאין הולכין בתר רוב תשמישן אם לא שיש לצדד לפי שא"א ללבן אותם עכ"ל והשבתי אף שבלשון המ"א שהוא קצר ואך כתב אבל האגנות שאופין בו עוגות בעין צריך ליבון היה אפשר לומר דלהכי דייק מלת בעין לומר דוקא שאופין בו העוגות בלי יציקת שמן תחתיו אבל אפיות הטארטין ידוע שיוצקין תחילה תחתיו שומן והוי ממש דינן דין מחבת שמטגנין בו מדכתב הספר שתוכן הג"ה פי' שיוצקין בו שמן לאפותו וא"ל א"כ מה משמיענו לזה י"ל דחידושו אף דהמחבת מפסיק בין חום התנור

**להעוגה** משא"כ בשפוד ואסכלה שחום האש שולט בתרווייהו כי הדדי קמ"ל דמ"מ חשוב תשמישו ע"י האור אמנם בהפר"ח הדברים מבוארים ביותר דז"ל וכו' דאף לדעת הרא"ש והמחבר ז"ל צריכים ליבון שהרי אינו רוחש בשמן אלא נותנים מעט שמן בטופסין כדי שלא תשרף הפשטי"ד ואף בשפודין ואסכלאות עושין כן ואעפ"כ תשמישן ע"י האור מקרי עכ"ל אמנם קערות אלו שרוב תשמישן ע"י עירוי אם ידוע שאינם ב"י אז אף הפר"ח שמחמיר מ"מ מעתיק ממסקנת תשו' מ"ע סי' צ"ו בלשון זה שאם הכלי זה שרוב תשמישו בחמין הוא בן יומא מאותו המועט שנשתמש בו ע"י האור צריך ליבון ואם אינו בן יומא הואיל ונותן טעם לפגם הוא ואין איסורו אלא מדרבנן הולכים אחר רוב תשמישו ואין צריך ליבון [וכן מבואר ההיתר מטעם זה בהרשב"א שבב"י ואף שדברי התשו' אמורים למ"ד הולכין בתר רוב תשמישן מ"מ מדהעתיק הפר"ח הדברים על מנהג המחמירין כנראה דעתו שאין המנהג להחמיר אלא בסתם ואפשר שנשתמש ע"י האור

תוך מעת לעת אבל בידוע מה נשתמש תוכו תוך מעת לעת ומה מקודם הולכין תמיד אחר הידוע מה נשתמש תוך המעל"ע ואם מכל התשמישין עבר מעל"ע הולכין אחר רוב תשמישן וכן הגון להורות ובפרט שאף גוף דין דשפודין ואסכלות במחלוקת שנוי שיש אומרים דחמץ התירא בלע מקרי וביותר בכלי בדיל שא"א בליבון וק"ל:

**סעיף כא**

או בערוי עיין ש"ך י"ד סי' קלה ס"ק ל"ג ובספרי ק"ד שם:

**סעיף כו**

הג"ה ויש מחמירין ואומרים דכלי זכוכית אפילו הגעלה לא מהני להו ומכ"ש ערוי ג' ימים לא מהני לדעה זו וטעמם כדאיתא בב"י משום דהוי ככלי חרס הואיל ותחילת ברייתו מן החול שאינן יוצא מידי דפיו לעולם. ואע"ג דאין משתמשין בהן כ"א ע"י צונן מ"מ יש לאסור משום דפעמים שורין פתיתין של פת בתוכו ביין והוי כבוש והרי הוא כמבושל ותימא לי על הרמ"א ז"ל הרי בסעיף כ"א מתיר כרבינו יואל בכלי חרס גופיה ובחביות שמכניסו לקיום והוי ודאי כבוש ומ"מ מתיר בהגעלה וערוי משום דתשמישו בצונן כמבואר שם בטור וב"י והכא חושש להחמיר מפני ספק כבוש שע"י מיעוט דרבו החולקים לומר לילך אחר רוב תשמישו ובכלי זכוכית דרבו חולקים לומר דשיעא ולא בלע וע"כ לומר שאינו מביא דעה זו כ"א להורות מנהג אשכנז על מה הוטבע ומפני שהמנהג אינו אלא בכלי שתי' זכוכית שמצוי להם לקנות חדשים בדמים מועטין אינו יליף מיניה גבי חביות של שכר שהוא הפסד מרובה לקנות חדשים ולכן מה שמצוי כעת ששואלין על כלי זכוכית שקורין בודעליין דהיינו ממש חביות שמכניסן בהם שכר לקיום אם מותרין בערוי ודאי מעיקרא דדינא מותרים אלא שאני חושש להחמיר מפני שפיהם צר אולי לא יזהירו לנקותם יפה מהבעין שבכפילו שוליו דהיינו השמרים. וכה"ג מחמיר הב"ח בחביות שכר שיש בו גומות כדאיתא בשמו במ"א ס"ק ל"ע:

## סימן תנב

**סעיף א**

הג"ה או אם יש ס' במים נגד כלי שמגעיל או לאו עיין מ"א סק"ו ור"ל כשמגעיל בשעת היתר איך צריך לדקדק אם הכלים ב"י שיהא ס' במים משא"כ בשעת איסור והכניס ב"י צריך לדקדק ואז באמת אסור להגעיל הרבה כלים אא"כ יש במים ס' נגד כולם ודלא ככהח"י שכתב בסקג"ג אך מדכתב הרב בהג"ה נראה שדעתו להקל לענין כלים וכדעת או"ה כי לדעתי לא נראה מהרב מידי ומכ"ש מ"ש תחילת הדיבור ואע"ג שמגעיל הרבה כלים זה אח"ז לא אמרינן גבי כלים חוזר וניער כיון שהוא רק הגעלת כלים ע"י כמה נותני טעם דהתירא אין מובן לדברים אלו שהרי הרמ"א איירי בתר זמן איסור אך מה שכתב

ובפרטות שהרא"ש כתב להדיא פרק כ"ש דכל כלי וכלי שמכניסין בו פליטת איסורו בטל בס' אמת שמשמעות יש בהרא"ש אבל יותר נוח לידחק דלא נחית שם לבאר כל כך כי אם לדחות דעת אבי העזרי מלמיעבד פלוגתא בינו לבין הרשב"א ובפרט שממש אין טעם הגון לחלק בין פליטת כלים לפליטת מאכל והעיקר לענ"ד כדעת הש"ך ופר"ח:

**סעיף א**

הג"ה ויש אוסרין. כבר קדמני הפר"ח להביא סמך לחומרא זו מן הש"ס עיין עליו לדברי הסמ"ק שכתב אע"ג דבימיהם הי' מותר מ"מ עתה יש להחמיר בדורות הללו שאין בקיאין כ"כ באו"ה כדורות הראשונים ודלא כתשו' שבספר בשמים ראש שלא חתום עליה אנוש שכתב זרות הוא זה ותולה המנהג בשבוש הקראים חלילה לא מפי הרא"ש יצאו דברים אלו ע"ש וק"ל:

**שם** בהג"ה וכן מותר להשהות מיני קטניות. כתב פה הח"י בשם המ"א מיני הריפות שקורין גראפין והם אסורים לפי שמלחלחין אותם במים קודם כתישה וכו' נמצא שהוא חמץ גמור ואם עבר עליו פסח אסורים ומ"ש גיסי הרב בסא"ז בשם שמעתי שהתיר זקיני הגאון למכרם לגוי כבר הייתי נושא ונותן עמו בדין זה ואמר כו' והשומע שמע וטעה עכ"ל ואני א"י מה הטעות הא לעיל סי' תמ"ט העלה דספק חמץ שעבר עליו הפסח יש להתיר ובסי' תס"ז מבואר בטור בשם הרי"ף דאפילו חטים שנתבקעו ולא ממש אינם אלא ספק חמץ ובסי' הנ"ל בח' מבואר סק"ח דכל שלא שהה שיעור מיל במים אינו בכלל חמץ א"כ גרויפין אלו מה בכך שמיד אחר שנתלחלחו במים כותשין אותם וניתז ממנו הסובין ואבן קמח שמכח זה יהא נמצא שהוא חמץ גמור ודאי לענ"ד עכ"ז אינו אלא ספק חמץ דמאן יגמר ששהו מיל במים או שנתבקעו ממש וא"כ שאינם אלא ספק חמץ מה כולי האי שהתיר עכ"פ בהנאה בנמצא אחר פסח

**סעיף ב**

מיהו צריך לראות וכו' כתב הח"י בשם תה"ד והבריה יותר מוכחת שאין כונתו לבטל ור"ל דהא עכ"פ מבררים מתוכן קצת מהן אך שלא בדיוק וא"כ אפשר אף לשון הרמ"א במ"ש צריך לראות היינו נמי שיברר מהן באופן שהנשארים ודאי בטלים בס' ואפשר נמי דהעיון שרואה שיש סי' נגדם נמי חשוב לי' מעשה מוכיח שאין כונתו לבטל וכל שאחר העיון רואה שיש ס' נגדם אף בלא ברירה קצת מהם נמי די וק"ל:

**סעיף ד**

החיטים וכו' עיין פר"ח מאריך ליפלוג על הש"ע ומסיק הכלל העולה דכזית מצה של לילה הראשון אין יוצאין בו אא"כ הוא שמור משעת קצירה ואילך ואף בשעת הדחק ודלא כהמחבר ז"ל וכן ראיתי כדעתו מביא הב"י בשם ר"י שכתב בשם השאלתות ע"ש

ואף שהפר"ח מביא דעת הראש שכתב דרבא אך מחמיר על עצמו הי' כתב עליו שגם דבריו לא נתחוורו אצלו ע"ש ואני תמה תמה אקרא איך ס"ד לומר דשימור דלישה לא הוי שימור אף לענין שלא יצא בו והרי תנן להדיא חלת תודה ורקיקי נזיר עשאן למכור בשוק יוצאין בו והטעם בדף ל"ח ע"ב דמשום דעשאו אף לצורך מצה אי לא מזדבנן חשוב משומר למצה והרי חלות אלו לא נשמע מעולם דליבעי שיעור מקודם לישה אלא שמשעת לישה ואילך סתמא מדבעי דליהוו מצה מוכרח לשומרן שלא יחמיצו ומזה דייק הגמרא דושמרתם דכתיב גבי מצה אי בפשוט הוא מיותר דפשיטא דצריכים שימור שלא יחמיצו אלא דר"ל לעיכוב השימור דוקא לשם שימור מצות מצה דפסח אבל חלות אלו מה"ת ומהיכי תיסק אדעתן דליבעי שימור מקמי לישה וא"כ איך יוצאין בהן א"ו דשימור דלישה הוא דבעי דליהוי לשם מצה עכ"פ לעיכובא ולדעתי לישנא דיוצאין בו אף משמע אפילו לכתחילה ואפילו שלא בשעת הדחק ורבא אך מחמיר על עצמו היה ואפשר מקמי דאדחי ראייתו סבר דיוצאין בו דתנן בלחמי תודה היינו בדיעבד ואיהו רוצה להוכיח דעכ"פ לכתחילה בעינן שימור מקמי לישה ולבתר דאדחי מ"מ מחמיר על עצמו הי' ויהי' איך שיהי' עכ"פ לענ"ד מוכח דיוצאין בדיעבד בשימור דמלישה ואילך וזה ודאי אין לומר דעשאו למכור בשוק איירי בדעבדו שימור משעת קצירה דא"כ עשאן לעצמו למה אינו יוצא בהן דהא חזינן מדעביד להו שימור דלא צריך כלל ללחמי תודה אלא למצה דשמרן אף לשם מצה א"ו כנ"ל וכן מבואר להדיא לשון הרמב"ם פ"ו הלכה ט' חלות תודה ורקיקי נזיר וכו' ואם עשאן לימכור לשוק הרי זה יוצא בה שהעושה וכו' ונמצא בשעת עשייתן שמרן לשם מצה הרי שלא כתב אלא בשעת עשייתן שמרן ולא מקמי הכי כדרך כל חלות תודה ובאמת אף על הר"ן קשיא לי במה שכתב ומ"מ משמע שאם לא שמר אלא מלישה ואילך שאינו יוצא ידי חובת מצה בכך שמהנ"ל מוכח דזה לא אפשר וכבר מבואר נמי הכי בהירושלמי דביצה שמביא הפר"ח גופי' ומ"ש הפר"ח דהא דאמרינן בשימור דלישה לא הוי שימור היינו עיכובא וכדמשמע מהרי"ף והרמב"ם הרי"ף כבר פירשו הר"ן ומשמעות הרמב"ם עיין בהה"מ שם וז"ל ולא נזכר בהלכות ולא בדברי רבינו שום חלוק בין המצה של לילה הראשון למצה דשאר ימי הפסח אלא וכו' הורו לנו שהשימור אינו מעכב ולכתחילה ראוי לעשותו בכל הדגן אלא שאינו מעכב אלא בלילה הראשון שהוא חובה לאכול מצה המשומרת וע"כ ר"ל המשומרת משעת עשי' ואילך כדמבואר פ"ו הלכה ט' הנ"ל שיוצאין בחלת תודה הכלל לענ"ד פסק הש"ע הוא ברור ואמת ובהנ"ל נלענ"ד ליישב קושי' תוס' ד"ה כי מפכיתו וא"ת כיון דס"ל דבעי שימור בשעת היפוך א"כ היכי מוכח דמצוה ללתות דילמא לאו מצוה הוא אלא דצריך

שימור מתחילתו עד סופו ע"ש כי התירץ קצת דוחק והנלענ"ד דהא הקשתי לעיל על הס"ד דרבא דשימור דלישה לא הוי שימור במה מתוקים המתני' עשאן למכור יוצאין בו ובודאי משמע אפילו לכתחילה ולא כדדחקתי לעיל וגם ודאי משמע כדכתב הפר"ח דאם שימור דלישה לא הוי שימור פשיטא דושמרתם דמעיקרא היינו לעיכובא וא"כ הא ודאי צ"ע. אמנם הא איתא שם מקודם דהדר אמר רבא מותר ללתות משום דא"א לנקי' בלא לתיתה וכו' בתר דנפיק היצר לר"פ מ"ט לא אמרי לי' מהא דאמר שמואל חטים של מנחות אין לותתים אותם הרי דרבא מדלא ידע להההוא דשמואל ודאי כל המנחות מדצריכים להיות סולת וא"א לנקי' בלא לתיתה דצריכים לתיתה וא"כ שפיר כיון דסבר שימור דלישה לא הוי שימור ושימור דמעיקרא דוקא בעינן לא הי' מצי אמר דקאי על עת הקצירה דאם זה לעיכובא היכי תנן עשאן למכור יוצאין בה וכנ"ל ומוכרח לומר מצוה ללתות ומאז השימור לעיכובא ול"ק המתני' דחלת תודה שהרי אף הן לדעתו צריכים תמיד לתיתה וממילא עביד להו שימור שלא יחמיצו ולהכי שפיר דעשאן למכור שהשימור מלתיתה ואילך הי' אף לשם מצה דיוצא אבל ודאי לא הי' לו אפשרות לומר שימור דמעיקרא היינו משעת קצירה לעיכוב מקושי' המתני' דלעיל אך לפ"ר הא איפכא קשיא למה דלא הדר בי' למה לא הי' די לו כדמעיקרא בשימור דלתיתה ולמה הצריך השימור מדהפכי כיפי אמנם זה הי' קושי' אילו לא הדר לגמרי מדעתו מדמעיקרא והי' סובר שימור דלישה לא הוי שימור וגם דמצוה ללתות חטי דפיסחא ודמנחות אבל באמת דעת הרא"ש ברור ואמת שקיבל הדחי' דלא מוכח מידי והודה די"ל שימור דלישה הוי שימור וגם נשמע לו המימרא דשמואל דשל מנחות אסור ללתות ולהכי פשיטא דמכ"ש דחיטי דפיסחא דנאמר בהם ושמרתם דאסור ללתות (ובאמת מאוד תמוה לי פסק הרמב"ם ז"ל דחיטי דפסחא מותר ללתות ובפי"ב מה' מע"ק הלכה כ' פסק כשמואל דשל מנחות אסור ללתות) אלא שרצה להחמיר לעצמו לצאת שימור דמעיקרא והוכרח להחמיר משעת קצירה שאז מונחים תחת אויר הרקיע ואפשר לבא עליהם מים ושייך בהו שימור אבל לא ס"ד למימר דלפי מה דהדר בי' הצריך השימור לעיכוב משעת קצירה דא"כ ודאי יקשה עליו המתני' ודו"ק:

**סעיף ח**

נוהנין. עיין ח"י מה שמביא בשם תשו' נ"ש: נשאלתי מהתורני המופלא הקצין מו"ה יעקב שלאגי ע"ד שבא לידו ע"פ סבה נודע לו שטחנו החטים לפסח ע"י כיס ישן והרחיים נקרו כהוגן ושאל מה נשתנה השיב השוחט כך נהגו מפני שטוחנין קודם פורים וכבר מביא הח"י בשם נ"ש כמבואר הכא ודן מו"ה יעקב הנ"ל על העבר סובר

דשרי אלא ששאל על העתיד אם יש לינהוג הכי והשבתי העבר אין ובודאי שרי בדיעבד כדכתב מעלתו ואולם לעתיד דעתי נוטה ליזהר בכל קודם פורים כמו לאחר פורים הן בעיקר הרחיים והן בכיס חדש ומכ"ש אם נוהגין לנקר הרחיים שג"כ ינהגו בכיס חדש כדכתב מעלתו נמי ממ"נ וכו' וטעמא דידי כי מה שמביא הח"י בשם תשו' נ"ש דקודם ל' יום קודם פסח מותר. עיינתי במקור הדברים בתשו' מהרי"ל סי' נ"ט ובהנ"ש. וטעם הנ"ש הוא משום דחשיב לי' הניקור לחומרא בעלמא מחמת כמה ספיקות דאית בי' וגם הביטול של קודם פסח ולפיכך כתב ואל תטעה במ"ש בש"ע סי' תנ"ז נוהגים לנקר הרחיים וכו' דזהו מיירי לאחר פורים משא"כ קודם פורים לא נהגו עכ"ל הנה דימה מנהג זה לחומרא בעלמא ומוקמי דוקא אחר פורים כמו שדחק הדרכי משה סי' תמ"ז סק"ה למוקים מה ששמע בשם מהרי"ל על חומץ שמלאוהו תוך כלים של חמץ וכתב ואפש' דגם מהרי"ל לא קאמר אלא אם מלאוהו תוך ל' ומשום חומרא בעלמא ואני אומר אם הד"מ מוקים סתם שמועה בהכי מ"מ לא ניחא לי למוקים סתם עדות של מנהג בהכי אם טוחנין אחר פורים דוקא והרי זה לשון המהרי"ל גופי' על השאלה תשו' נוהגין לנקר הרחיים משום דזמנין כבר טחנו בהתבואה ללתות לסולת והוי חמץ גמור דאפילו מאן דשרי ללתות היינו דישראל הקדים לטחון קודם שהחמיץ אבל אינהו משהו לי' במיא ומחמץ עכ"ל הרי שסתם ולא חילק ולהכי לבי אומר לי דטעם חומר מנהג זה אינו כדהבין הנ"ש מטעם חמץ שיאסר בדיעבד כי פשיטא כדכתב דהוי ס"ס ספק שמא לא נטחן שום תבואה לתותה ואת"ל שטחנו שמא ביני וביני כמה פעמים טחנו תבואה אינה לתותה וכ"ש דהוי תרתי ס"ס וגם נתבטל במיעוטו עכ"ל ולהכי דחק למוקמי דוקא תוך ל' ואני אומר המנהג הוקבע ע"פ מה שנוהגין למצת מצוה שימור משעת טחינה כדאיתא בטור בשם אביו הרא"ש וכן מעיד על מנהג זה הח"י סס"ק ט"ו אך ישראל קדושים הם וכו' ולכן כתבו הפוסקים דכל המצות שלנו בחזקת שמורה וכבר מצינן בגמרא ובתוס' פרק כ"ש דף מ' שהחמירו בה מה שמעיקרא דדינא אין אוסר בשום ענין כדאיתא בתוס' שם ד"ה כי להמעיין היטב ע"ש ולפיכך פסק נמי תשו' מור"ם לובלין סי' קי"ט במה שנשאל על נשיכת השקים קמח מאכילת עכברים וכתב והנה בדקתי בהשקים ולא מצאתי בהם שום ממשות מדובק כל כך וכו' ועפ"ז אני מורה לכם שכל אותן בעלי בתים שמצאו שקיהם נשוכין יקחו להם קמח אחר המשומר מקהילתינו לעשות ממנו לכל הפחות המצות לשני לילות ראשונים כדי לצאת ידי מצות מצוה והקמח שהי' בהשקים הנשוכים יעשו ממנו מצות ויאפו קודם פסח עכ"ל. הרי לך להדיא דלמצת מצוה מצריך שמור מעלי' מכל חשש בעלמא אף שאינו אוסר ולהכי נהגינן נמי לנקר הרחיים וליקח כיס

חדש כדי שיהיו כל המצות שלנו בחזקת שמורה משעת טחינה לכל הפחות בלי שום מיחוש שבעולם אף מה שאינו אוסר כלל ולפ"ז ודאי אין הבדל בין קודם פורים או אחריו ומעתה אתם החרדים לדבר ה' אם חפצים אתם לשמוע לי לא מן החיוב אלא מן הצד הי"ט עוד תטחני ע"י ניקור הרחיים וכיס חדש שעור מצת מצוה ללילות הראשונים ויתר הקמח תאפו קודם הפסח כדהורה המ"ל ז"ל עכ"ל בהתשובה אמנם תו כתבתי לעצמי דכל חילוקו של הנ"ש בין טוחן ל' יום קודם פסח אף לשטתו ואף שהח"י מעתיקו אין דעתי נוחה בו כלל כי מה הבדל מצינן בדבר שעושה בכיון אך לשמרו לפסח מ"ש תוך ל' לקודם ל' והרי בגוף הדין הנאמר בגמרא לענין בדיקה ביוצא לדרך לחלק בין תוך ל' לקודם ל' מבואר דבדעתו לחזור תוך הפסח חייב אפילו מר"ה ומכ"ש במה שמכין לאכול דוקא תוך פסח ומה שכתבתי שדימהו לחומץ יין שמלאוהו בכלי חמץ באמת אין דומה כלל כי שם ע"כ הסברא שמה שמילאוהו קודם ל' מפני שאז עדיין לא חל חובת ביעור ודין שואלין ודורשין אינו מחויב לשום על לבו שישאר ממנו לפסח ולהכי כשמגיע פסח הוי דיעבד גמור ושרי מה שאין כן במילא תוך שלשים כבר מחויב לשום על לבו אולי יותיר על פסח וחשבוהו כעושה לכתחילה כדי לשתותו בפסח והחמירו בו אבל במכין על חג הפסח הנשמע או נראה כזה לחלק בין עושה קודם ל' לאחר ל' כמו שזה נתבטל קודם פסח כן זה ואם מ"מ נוהגין להחמיר אף לשטת משום החשש איסור דאין מבטלין איסור לכתחילה ואין עושין ס"ס לכתחילה ככה יש להחמיר אף קודם ל' מה שמכין אך לפסח גם אין לומר שהולך בשטת הח"י סי' תמ"ז ס"ק ט"ז דבשעת היתר לא מקרי מבטל איסור לכתחילה כי מלבד מה שהשגתי על דין זה והעלתי כדעת הפר"ח בסי' תנ"ג וכן מוכח מיני' ובי' גופי' שלא דן אלא משום אין כונתו לבטל ולא משום דשעת היתר הוא אף גם לשטת הט"ז וח"י נמי כן הוא שעת היתר תוך ל' כמו קודם דמשום השואלין ודורשין לא מקרי שעת איסור לכן הברור בעיני דדינו לאו דסמכא הוא ומכ"ש כנ"ל שעושין ממנו מצת מצוה בודאי אין שום צד להקל אף קודם ל' ודוק:

**סעיף הנ"ל** ונוהגין שקמח ראשון וכו' לפי משמעות תשו' מהרי"ל סי' נ"ט המנהג זה אך לסלק טענת הנשים שאומרים טוב יותר ליטחן אחר טחינת דגן בלי ניקור כי הניקור מקלקל הקמח א"כ מ"ש הח"י ס"ק כ"ה ולפ"ז אפשר וכו' ודאי נמי הוא:

## סימן תנד

### סעיף א

ויוצא במצה מסולת נקי' ביותר כתב הפר"ח מדקתני ת"ר יוצאין בפת נקי' ובהדראה ובסריקין המצויירין ואע"פ שאמר ואין עושין סריקים וכו' ומדעריב ותני להו אהדדי

משמע שדינן שוה וכי היכי דסריקין אסורים לכתחילה ה"ה נמי לאידך פת נקי' והדראה וכו' ע"ש. ולא דק בזה דודאי מוכח דיוצאין בפת נקי' ואפילו לכתחילה וממילא ה"ה בהדראה שהרי בדף מ' דייק רבא מברייתא זו דמותר ללתות דתניא יוצאין בפת נקי' ואי אפשר לנקי' בלא לתיתה ואילו דיוצאין היינו אך דיעבד מהיכי יש ללמוד דמותר לכתחילה ללתות הא אפילו מאן דאוסר ללתות כי לא נתבקעו שרי א"ו דיוצאין היינו לכתחילה וק"ל:

**סעיף ג**

עיין בגמרא ובטור וז"ל הרא"ש ורבינו האי פי' האי דחלוט הוא לחם העשוי בשמן כחלוט של בעלי בתים הילכך אין יוצאין בו לפי שהוא מצה עשירה וחלוט שחלטו ברותחין יוצאין בו אם חזר ואפאו גם לפי' זה צ"ל דהכא איירי בבלילתן קשה ולקמן בבלילתו רכה איירי דהכא קרי לי' לחם אלא דלא הוי לחם עוני ולקמן אפילו לחם לא הוי ולפ"ר יש לתמוה דדלמא לעולם אפילו בבלילתו רכה איירי ומה דאקרי לחם היינו משום דאיירי בחזר ואפאו ולקמן דלא מקרי לחם בלא חזר ואפאו וכן מביא הר"ן בשם רבינו אפרים תי' זה בסגנון זה וע"כ לומר דלא משמע להרא"ש סתם לשון פרט לחלוט דוקא בשחזר ואפאו אלא משמע לו פרט לחלוט כשאכלו ע"י חליטתו ומוכרח לשנויי דאיירי בבלילתו עבה כנלענ"ד אלא שהפר"ח העתיק דברי הרא"ש בלשון ר"ה ואף מקשה לפי' ר"ה מה אירי' חלוט אפילו נאפה נמי דהא הוי מצה עשירה ומשני דבאמת הא איירי בדהדר אפי' ולדעתי לשיטתו לא משני מידי דמ"מ קשיא מה חידש בברייתא במה דקתני פרט לחלוט מן הברייתא שבדף ל"ו דאמר ר"ע פרט לעיסה שנלושה ביין ומדוע נמי תפס הלשון פרט לחלוט ולא כלשון ר"ע עצמו ולהמבואר לעיל בהרא"ש שהוסיף לבאר הכי פי' ר"ה עיקרו כדי להעמיד הברייתא פרט לחלוט בדלא הדר אפי' ודאי דלא משני אבל באמת קושייתו מעיקרא לק"מ דעיקר החידוש לר"ה היינו דלא תימא דוקא בנילש גוף העיסה ביין הוא דהוי מצה עשירה אבל אם תוך העיסה לא בא אלא מים ולא נילש כלל במשקים זולת מים אלא שחלטו בשמן ה"א דזה לא מזיק ולא מקרי משום הא מצה עשירה כמו שאינו מזיק בלחמי תודה הרביעית המתחלק בדף ל"ח ע"ב קמ"ל התנא דחלוט לבד בלא לישה נמי ממועט וזה ברור ומ"ש תו ותדע דהא לר"ה אפילו בלילתו עבה כל שלא אפאו בתנור לא מקרי לחם א"י היכן רמוז זה בדברי ר"ה ומהרא"ש לפירושו מבואר איפכא וכנ"ל ואי משום שהטור כתב בשמו דאפילו בלילתו עבה וחלטו ברותחין והדר אפי' יוצאין בו ומשמע הא אי לא הדר אפי' אין יוצאין בו ומשום דאינו לחם ודאי לפי העתקת הפר"ח לשון ר"ה יש לדקדק מדמוקים להחול' אפילו בבלילתו עבה ומ"מ הגמרא דייקא

כיון דהדר אפי' לחם קרינא בי' משמע אבל בלא הדר אפי' לאו לחם הוא אבל באמת לשון זה אינו כלל בדברי ר"ה והטור הוא שכתב הכי בשמו כיון שמוכח עכ"פ מפירושו דהחליטה ברותחין אין לה ענין כלל למצה עשירה ממילא פשיטא דפליג על ר"ת בדינו וסובר דאפילו בלילתו עבה וחולטו והדר אפי' יוצאין בו אבל מ"מ י"ל דלא איירי בהחול' כ"א בבלילתו רכה דעל זה דייק כיון דהדר אפי' אבל בעבה באמת נמי יוצאין בו אפילו לא הדר אפי' אלא משום דזה אינו יוצא אליבא דר"ה אלא לפי' הרא"ש בדבריו משא"כ לפי' הר"ן משמי' דר"א ז"ל די"ל דזה נמי כונת ר"ה וא"כ י"ל דלא סובר כלל ר"ה כר"ת דבלילתו עבה אפילו לא הדר אפי' מקרי לחם לא העתיק בשמו אלא במה דבודאי פליג דהיינו בחזר ואפאו ודוק:

**סעיף ד**

הגה ולענין ברכה וכו' עיין ח"י ומ"ש ודלא כמ"א וכו' הם דברים ברורים וכבר כתבתי בצד מ"א דידי שם ומ"ש ואפשר אין לו מובן דהא דין זה מחלה נפק ושם הי' יאוש ושינוי מעשה אמנם מה שדחה קושי' המ"א וכתב דלק"מ דאסור לברך עלי' היינו בגזל גמור כדאמרינן הרי שגזל סאה משא"כ התם הוא רק חשש רחוק משום חומרא דמצוה בעלמא מחמירין משום מצוה הבא בעבירה בזה עיין סי' ח' בט"ז סק"ח משמע דחשש ברכה לבטלה חמור מחשש עבירות ביטול מצוה ותו דלא משמע הכי מהר"ן פ' לולב הגזול שהרי כ' אבל כל שקנה בתחיל' בלא סיוע המצוה שוב אין בו משום מצוה הבא בעבירה והיינו דמקשינן בגמרא עלה דהנהו אוונכרי וליקנינהו בשינוי השם ונקנינהו בשינוי מעשה דמשמע דכל שניקנין בתחילה קודם המצוה ליכא בי' תו משום מצוה הבא בעבירה (והא דלא מייתי ראייתו מדר"ה גופי' דהיכי שנקנה ע"י יאוש בידייהו ושינוי רשות בידן דאין בו משום מה"בע דשם ודאי שפיר דלא הוי מצוה הבא בעבירה משום דבהתירא אתא לידי' כדאיתא טעם זה בתשו' הרשב"א סי' תתקמ"ח והוי כמו אבידה ע"ש) הרי חזינן שמביא ראי' מזה לגזל ודאי ואולם בעיקר הדין המביא שם בש"ע שאין לברך והוא מתוס' ריש פרק לולב הגזול סוף ד"ה הא והר"ן שם צ"ע חדא התוס' בעצמם ספוקי מספקא וכתבו והא דמשמע בריש הגוזל בההוא דגזל סאה דאע"ג דשינוי קונה חשוב מצוה הבא בעבירה וכו' התם דיחוי בעלמא א"נ שאני ברכה דאיכא נמי הזכרה לשמים ותו הרי בתשו' הרשב"א הנ"ל בהדיא ס"ל דמברך דז"ל אחרי שביאר דאף דקי"ל יאוש כדי לא קנה מ"מ אם יש עם היאוש שינוי שם ומכ"ש שינוי מעשה דקני כתב והא דתנן הרי שגזל סאה וכו' אין זה מברך אלא מנאץ יש מי שפי' אעפ"י שקנה מ"מ אין ראוי לברך עליה ואין מחוור דבלולב והדס הגזולין הרי מברך עליהם (ומאין

נשמע לו דמברך עליהם אם לא מכח קושי' הגמ' כדהקשה המ"א) אלא מסתברא הכי קאמר אעפ"י שהוא מברך עליה מ"מ מתוך גזל בא לידו וגזלן הוא מוטב לו שלא גזל ולא בירך וכן הרא"ש פרק שלשה שאכלו הלכה ב' כתב להכריע כהראב"ד דבאכל דבר איסור מברך עלי' וכן מוכח מהא דאמרינן בפרק הגוזל הר' שגזל סאה חטים וכו' אין זה מברך אלא מנאץ משמע שחייב לברך אלא שברכתו היא ניאוץ. הרי לך בהדיא שסובר נמי כהרשב"א דמברך (ובאמת קשה לי על הרא"ש ז"ל איך מביא מזה ראי' לסתור דעת התוס' באוכל דבר איסור הרי ראב"י איירי בתר שקנה הגזילה בשינוי השם ושינוי מעשה ואך דמים הוא חייב ולהכי מברך עליו אך שהוא ניאוץ אבל באוכל דבר איסור גופי' דהוי הברכה מצוה הבא בעבירה ממש שפיר פסק הרמב"ם דלא ליברך תדע הרי הרשב"א הנ"ל נמי פי' כהרא"ש דמברך ומ"מ מביא הכ"מ פ"א מהלכות )( שמסכים עם הרמב"ם וצ"ל דלהרא"ש ז"ל משמע לי' לישנא דראב"י הכי דליברך אף למ"ד שם בהגוזל דס"ל שינוי במקומו עומד ע"ש וק"ל) הרי חזינן הרשב"א והרא"ש תרווייהו ס"ל עכ"פ בתר שנקנה ביאוש ושינוי מעשה דמברך א"כ מהראוי לידחוק קצת ואפשר אף מה שכתבו תוס' א"נ וכו' ר"ל דלהכי חישבו מצוה הבא בעבירה ולעולם דמודו דבעי ברכה ואך לענין דליהוי מנואץ חשוב לי' מצוה הבא בעבירה ולהכי לענ"ד גוף הדין הכא והתם צ"ע לדינא ושוב להרשב"א ודאי ל"ק קושי' המ"א דדילמא מש"ה הזהיר ר"ה דלא ליגזו הם כי היכי דלא ליהוי ברכתם מנואץ דזה ודאי לא נאמר אלא בגזלן ממש ולא באופן דאוונכרי שעיקר הגזלן הי' הנכרי שגזל הקרקע משא"כ אילו הי' שייך על גזילה דבתר השינוי דלא ליברך עלי' משום מהבב"ע אין נראה לו לחלק ואף באופן זה לא הי' מקשה מידי וליגזו אינהו ודוק

## סימן תנה

### סעיף ג

פושרין כתב הח"י ומבואר בטור וב"י דבהנאה לכ"ע מותר אף בלש בחמין בהטור אינו מבואר אלא בהב"י מביאו בשם הא"ח וצ"ע בגוף הספר כי אפשר קאי בשטת רש"י דעיקר האיסור בדיעבד וא"כ פשוט לחלק בין הנאה לאכילה אבל אם סובר כמשמעות הרי"ף ורמב"ם דמשום ספק חימוץ מחמרינן אף בדיעבד צ"ל דמסתביר לו לחלק דבאכילה דאיסור כרת החמירו משא"כ בהנאה דאינה אלא איסור לאו אבל צ"ע ביבמות דף קי"ט דמסיק רבא מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת ועי' במ"ל פ"ב מה' י"ט מאריך בפרט זה ואולם להרמב"ם דס"ל אין לוקין על לאו של הנאה ניחא מ"מ לחלק ואין כן שטת התוס' ועיין פ"ה מהלכות יסודי תורה במ"ל:

## סימן תנו

### סעיף א

עיין ח"י כתב וכן שמעתי גם אני ואף אני שערתי בהיותי בק"ב במדינת ברנדיבורג והוא מדת שני קווארט בצמצום בלי שום עודף או חסור מאומה:

**בח"י** ססק"ט מסיים ומ"מ טוב להזהיר וכו' רק שיעור קב אחד והוא ט"ס וצ"ל עשרון אחד כי השעור חלה הוא קרוב לשני קבין:

## סימן תנז

### סעיף א

הג"ה כדי לברר דין מצות שנאפו קודם י"ט ונשכח להפריש חלה עד שבת או י"ט כיצד דינן הנה איתא סי' תק"ו סעיף ג' הלש עיסה בעי"ט אסור להפריש חלה בי"ט ומכ"ש בשבת אלא אוכל ומשייר קצת ולמחר מפריש מן המשוייר חלה אמנם בהגהות רמ"א בי"ד סי' שכ"ג על מה דאיתא שם בש"ע דחלת ח"ל אם רצה לאכול תחילה ואח"כ יפריש בח"ל מותר כתב ודוקא לעיסה שנתחייב עם חלה זו יכול ליפטר שלא מן המוקף אבל עיסה שנילושה בפני עצמה אין מפרישין חלה מעיסה אחרת שלא מן המוקף והוא ממה דאיתא שם בב"י וכתב עוד סמ"ג כתב מורי הר"י בשם הר"ר אלחנן דהא דאמרינן אוכל והולך ואח"כ מפריש זהו כשנתחייבה כל העיסה ביחד כשנלושה ביחד אבל במצות שכל אחד נתחייבה בחלה לבדה סברה הוא שלא יועיל בלא הקפה לפטור את כולם ומדכתב שלא יועיל משמע אפילו בדיעבד אינו מועיל וכן מביא הב"י בסי' תק"ג הכא לשון זה בשם הגאות מיימון פ"ג מה' י"ט (ובמיימוני שלפני לא מצאתי) וכתב עלייהו וכן נראה בדברי תוס' ורא"ש פ"ק דביצה. ומ"ש שכן נראה מתוס' אמת אבל מהרא"ש עיין לקמן ומתוס' היינו מה שכתבו שם דף ט' ד"ה גלגל והיכי דשכח ולא הפריש מן הפת בעי"ט קי"ל דחלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש וא"כ ישייר מן הפת מכל אחד ואוכל השאר ולמחר יפריש חלה וצריך שתהא גדולה כדי שיהי' לה היכר אחר הפרשה והיכי דאפה עריבה מלאה עיסה מעי"ט ושכח ולא הפריש מעי"ט ישייר פת אחת בשביל כולם עד למחר מפני שגבלן כאחד אבל במצות אם שכח ולא הפריש צריך לשייר מכל אחת ואחת מפני שגיבלן כל אחת ואחת בפני עצמה (ר"ל העיסות שמהן נחלק למצות) ולמחר יניח כל החתיכות בסל אחד ומצרפן לחלה ויפריש מכולם אחת ומיהו וכו' וכן מביא הב"י בא"ח הנ"ל בשם הג"מ שכתבו הכי בשם סה"ק בלשון זה עצמו לאפוקי מלשון הגהות הרא"ש פרק א"ע) ודבריהם צריך ביאור דנהי דבמה שמצרף התחיכות בסל נעשה מוקף הנשאר מהחתיכות אף דבאו מעיסות שגיבולן בפני עצמו כל אחת בשיעור חלה

ונתחייבו בחלה נפטרו במה שמפריש מכולם אחת במוקף אבל קשה במה נפטר מה שאכל כשמפריש רק מכולן אחת הרי מה שאכל היה מן עיסה אחר שהחלה בא ממנו ועיין נמי נדה דף ז' שם כתבו ונכון בפסח להגיע כל המצות בסל כשמפרישין אחת על כולם דאין הסל מצרפן לכך ואע"פ דאמרינן חלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש אע"ג דאין מוקף למה שאכל כבר היינו בעיסה שנלושה יחד והיתה כבר מחוברת הקילו בתרומת ח"ל עכ"ל ונהי דא"כ צ"ל שמה שכתבו בביצה ולמחר יניח כל החתיכות בסל היינו עם נגיעה דמסתמא בסל אחד נגיעה היא אכתי קשה מה יועיל חתיכה אחד למה שכבר אכל (ובספר חמד משה שהובא לפני לשעה זו סי' זה דין ג' פוסק הכי בפשיטות ואינו מרגיש) ובע"כ לומר דאזלו בזה בסברתם שבבכורות דף כ"ז ד"ה אוכל שכתבו משמע דלא בעי מוקף מיהו הייתי יכול לפרש שבאחרונה לאחר שיפריש התרומה ישאיר מכריו שיתקים בו מוקף והזכיר נמי סברא זו הר"ן פ"ק דביצה דז"ל וכתב ר"ת דמהא שמעינן שאין צריך להפריש מן המוקף בחלת ח"ל אבל מי שאומר שצריך להניח בסוף יותר משעור חלה כדי שיפריש מן המוקף ודוגמא לסברא זו איתא בהר"ש מס' חלה פרק ג' משנה א' הביאו התוי"ט שם) והנה הברור דלא חישבו זה למוקף ברור לומר הואיל שבהפרשה זו נתקיים הפרשת מוקף יועיל אף למה שאינו מוקף דזה מוכח מפירושם שם עצמם במס' נדה הנ"ל ד"ה מקפה דאיירי בשני עיסות והרבה אף מעיסה הטהורה דא"כ מה הוצרך כלל להקיף ע"י בביצה ע"ש ודו"ק א"ו דאך מקלישים בזה הקולא בח"ל וסברו התוס' דאף קולא זו דליהוי זה חשוב מוקף אף למה שכבר אכל זה לא הקילו אלא בעיסה א' שמכיון שנתקיים בעיסה זו מוקף מועיל אף למה שכבר אכל אבל בשני עיסות אינו מועיל מה שבהפרשה זו נתקיים מוקף דליהוי חשוב אף על מה שאינו מוקף אפילו בחלת ח"ל ולהכי מצרכו שישאיר מכל מצה חתיכה ולמחר יצטרפו החתיכות ונמצא נפטרו כל החתיכות במוקף במה שלוקח אחד מהן לחלה נמצא למפרע כל מצה ומצה שאכל נתקיים באותו עיסה עצמו שאכל ממצה דילי' הפרשת מוקף בחתיכה שהשאיר ושפיר מועיל בח"ל כדין עיסה אחד ודו"ק (ודלא כהח"י ס"ק ו' בהג"ה דנראה כתב דבריו ע"פ דבריהם אלו ודבריו שלא בעיון ויפה הגיה אותם). אמנם להרא"ש ז"ל לא נראה סברא זו כל עיקר ולהכי כתב פ"ק דביצה אף דלפני הכי פסק דלא כרש"י אלא דצריך שיניח יותר מכדי חלה כדי שיהיה שיריה ניכרים מ"מ כתב ומיהו מוקף ודאי דלא בעינן מדמשייר ואוכל והולך ואח"כ מפריש וכן הג"מ הנ"ל שבב"י בתר שכתב כדברי תוס' בשם סה"ק כתבו ומיהו נראה שטוב ונכון שיפריש מכל אחת ואחת דלא מהני צירוף סל למה שנאכל כבר והיינו משום דס"ל נמי דזה אין סברא שיועיל

מה שחלק ממנו מוכשר בהקפה למה שכבר אכל אלא דבעיסה אחד המחויב כאחת הקילו בפשוט לתרום שלא מן המוקף ובשני עיסות אף בח"ל לא לכן מצריך ליפרוש מכל חתיכה וחתיכה שמשאיר דהיינו גוף דין דבחלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ובזה תדע כי דין ג' שבספר ח"מ הנ"ל ליתא אלא שצריך שיפריש חלה משני השיורים כדעת הג"מ ופירושו בתוס' ובהגהות מיימון הוא מגומגם מכל צד ואין רצוני להאריך בביטול ואולם כל זה לדעת התוס' והנלווים עמהם אמנם לענ"ד הברור דהרא"ש פליג וס"ל דאפילו בשני עיסות הנילושים בפני עצמן וכל אחת שעור חלה בחלת ח"ל יוכל לאכול מה דבעי ולהפריש מן הנותר מאחד על חבירו שלא מן המוקף ולהכי משמיט כל עיקר דין מצות שבתוס' והכי מוכח פ"ק דביצה שכתב ומיהו מוקף ודאי לא בעינן וכו' ומה שנהגו בפסח להניח כל המצות בכלי אחד בשעת הפרשת חלה לאו משום דבעינן מוקף אלא משום דנהגו למיפא קפיזא קפיזא הרי מבואר הא אי הוי בעינן מוקף בח"ל היה המנהג שפיר אף דבאמת מסיק באלו עוברין וכן בהלכות חלה דהיכי דהעיסות היה בהן כשעור משום מוקף לחוד לא בעינן צירוף כלי אלא קירוב וסמוך מ"מ היה אפשר להסמיך המנהג ע"פ דעת רש"י ז"ל דאף למוקף בעי צירוף כלי משא"כ כשהוכיח דלחלת ח"ל לא בעי כלל מוקף קשיא ליה המנהג) ואילו דס"ל כתוס' דבמצות הבאים מן עיסות שכל אחד בפני עצמו היה כשעור צריך מוקף אף בח"ל אם רוצה להפריש מאחד על הכל מה תו קשיא ליה על המנהג למה דס"ד שהיה בעיסות כשעור א"ו דלא ס"ל שום הבדל ותמיד לא בעי מוקף וכדעת ר"ת שבהר"ן פ"ק דביצה ומוכרח לשנויי שהוא משום שנהגו וכו' ומה שהקשו הב"ח וט"ז וח"י דברי הרא"ש אהדדי מפרק א"ע ומכח זה הוכיחו דהרא"ש מודה בשני עיסות הברור דעל הרא"ש מעיקרא לק"מ דשם לפרש המתני' דאיירי בא"י כדכתב נמי הפר"ח (ודע דדברי הרא"ש הנ"ל צ"ע במ"ש ואם היה מפריש וכו' הוא כולו למותר אלא אחרי שנהגו בקפיזא קפיזא פשיטא שצריכים צ"ס כדי שיתחייבו בחלה כדאיתא פסחים מ"ח ע"ב דלא ליהוי חומרא דאתי לידי קולא דמפקע ליה מהחלה. ובהסמ"ג באמת כתב ומה שנהגו וכו' ומפני שנהנו וכו' בפחות מכשעור ומצרפן להתחייב בחלה) עכ"פ הוכחה הנ"ל מבוארת מדעתו ברור וכן נראה מהסמ"ג שתחילה כתב בלשון הרא"ש בעיני' דנשמע מיניה דאף לשני עיסות כשעור אין צריך בח"ל מוקף ועליה כתב אמנם כתב מורי וכו' והיינו מה שהעתיק הב"י הנ"ל בשמו וכלומר דלדעה זו המנהג בפשוט הגון ואפילו לשום כשעור עיין תמצא כדברי ואולם לשון הטור ודאי מבואר דבשני עיסות צריך מוקף אף בח"ל כי מה שהפר"ח מפרשו בא"י הוא דבר שאין לו שחר דודאי לדידן בח"ל איירי ומכ"ש שפירושו במה שכתב

הטור ואם שכח ואכל הוא מגומנם מכל צד ואין צורך להשיב עליו ומה שפי' בו הספר ח"מ הנ"ל בלשון זה ומ"ש הטור ואם ידוע שהיה בעיסה כשעור חלה ושכח להפריש עד לאחר אפיה אפילו צ"ס לא צריך אלא יקריב כל הככרות יחד ויטול מאחד על כולם כונתו דקאי על מה שלמעלה שלש עיסות הרבה וידוע לו שבעיסה אחד מהן היה בו כשיעו' א"כ אין צריך רק מוקף כמ"ש הש"ך שהבאתיו לעיל דין ג' ולא בעי צ"ס הנה תלה עצמו באילן גדול אבל כבר כתבתי בספרי קנין דעה בס"ס שכ"ה בלשון זה הש"ך מביא בשם הב"ח ונראה דבשני עיסות וכו' וכדלעיל סי' שכ"ד סעיף י"א ובמח"כ הוא שגגת הוראה כי עיין לעיל סי' שכ"ד בדבריו עצמם שבנק"ה דשם איירי שהשאור בא מעיסה גדולה שהיה בו שיעור חלה והשאור גופיה היה מחויב בחלה ושפיר אבל הכא עיסה זו שאין בו כשעור ממ"נ או יאכלנו בלא חלה דהא לא נתחייב בחלה אלא שרוצה לצאת ידי האיסור של הפקעת חלה ומה יועיל מה שמפריש עליו מן המחויב כיון שלא נצטרף בסל ונשאר פטור. ואדרבה איסור עביד שמפריש מן החיוב על הפטור דמי איכא למ"ד דהקפה אפילו ע"י נגיעה תחייב לפחות מכשעור בלא צירוף סל. לכן פי' זה ג"כ ודאי אינו א"ו דהטור בשני עיסות כשעור איירי ואי משום מה דכתב הט"ז תוך סק"ה אבל בטור א"א לומר כן שהרי כתב ואם ידוע שהיא בעיסה שעור חלה לדעתי לק"מ שהרי לפני זה נמי כתב טוב לקרב העיסה יחד ולא כתב לקרב העיסות וכן כתב ואם לא הפריש מן העיסה ור"ל מן העיסות וה"נ ואם ידוע שהיא בעיסה ר"ל כל אחד מן העיסות היה בו שעור חלה ומה שכתב אפילו אם שכח ואכל קצת יפריש על המותר דחלת ח"ל וכו' היינו נמי מההוא טעמא דכיון דבשני עיסות צריך מוקף אין ראוי לאכול בלא הפרשה מקודם:

**ומה** שכתב יפריש על המותר לענ"ד ט"ס הוא וצ"ל מן המותר דבלא זה לשון על אינו הגון ור"ל אם שכח ואכל קצת מצה ולא כולה יפריש מן המותר דהיינו מן אותה מצה שאכל מינה יפריש ולא מצה אחרת דאילו יפגע במצה שאינה מן עיסה זו ונמצא דאכל טבלים משא"כ כשמפריש ממותר מצה זו דאכל מינה הרי פוטר אף מה דאכל וע"ז שפיר מסיים בטעמו דחלת ח"ל וכו' כנלענ"ד פירושו ודלא כמו שרוצה הב"ח ללמוד מדעתו דאף הנאמר חלת ח"ל אוכל והולך אינו אלא דיעבד וכן כתב המ"א שמשמע מהטור דליתא כדמוכח מהרא"ש הנ"ל: דאילו כן מה קשיא לי' על המנהג שרוצים במקיף לכתחילה א"ו דאף לכתחילה שרי וכ"ת הא הוכחתי מהרא"ש דאפילו בשני עיסות אינו צריך מוקף בח"ל זה ל"ק שהטור ראה בתשו' הרא"ש גופיה דלא עמד בדעתו שהרי בכלל ב' סי' ב' בנתערב ככרות הפטורים בחייבים הורה למיעבד כדכתב בהש"ע י"ד סי' שכ"ד סעיף

י"ב הרי שהצריך שם אך משום מוקף אף צ"ס כדאיתא שם בלשון זה ואין לחוש שמא אותן ככרות שנתקנו מפסיק בין העיסה ובין הככרות שלא נתקנו ולא הוי מוקף כי אותן ככרות שנתקנו לא חשיבו הפסק וכדתנן וכו' הרי להדיא דאף בח"ל מצריך מוקף שהרי העובדא בח"ל היה א"ו דלא עמד בזה בדעתו ומודה דאף בח"ל בעינן מוקף בשני עיסות:
**ואף** דעכ"ז לפ"ר סותר נמי דעתו דבתשו' הלזו מצריך למוקף נמי צ"ס ואף נגיעה שהרי מקפיד שלא יהיו הככרות הפטורים חשובים הפסק דהיינו כדמשמע מתוס' פ"ק דנדה דף ז' וכדמסופק הר"ש במס' חלה הנ"ל זה ל"ק כי עיין בהדרישה סי' שכ"ד מ"ש בשם המהרש"ל לתרץ למה הצריך ה' רבעים משום דעיסה וככר הוא כשני מינים המקפידים שאינם מצטרפין לכשעור כדאיתא שם סי' שכ"ו וא"כ דחשוב מקפיד אף למוקף צריך נגיעה דוקא (וזה דלא כמסקנת נקה"כ סי' שכ"ו דלענין מוקף לא חשוב מקפיד אלא טומאה וטהרה דוקא דמזה מוכח דליתא אלא כדעת הט"ז) ואפשר אף צ"ס כדמסיק הרא"ש במס' חלה אבל מ"מ ודאי נשמע מיניה דלחלת ח"ל בשני עיסות מודה דצריך מוקף ודוק אך עכ"ז א"י ליישב דעתו שם סי' שכ"ד באופן השלישי שכתב או יצרפם כולם בכלי אחד ויפריש וכו' דבזה שיש הכל ככרות ומחויבים בחלה בלא צירוף כמבואר בהשאלה שבאו מעיסה שגיבולם כאחת וא"כ למה מצריך צ"ס למוקף לשטתו ובזה אף הטור וש"ע סותרים עם סוף סי' שכ"ה וכבר הרגשתי בזה בספרי הנ"ל לי"ד ס"ס שכ"ה גם על הטור וש"ע מ"מ בזה דלמוקף לא צריך רק קירוב סומך הטור על דברי אביו בהלכות פרק א"ע ובמס' חלה מפני שמסכים עמו הרא"ש אבל במה לענין הצרכת מוקף בשני עיסות אף בח"ל פוסק הטור כדעת אביו בהתשובה:
**העולה** מזה דלפ"ז דהטור מסכים להצריך בשני עיסות מוקף ודאי מהראוי בנדון השאלה ליפסק כהגהות מיימון שמסיק שטוב ונכון וכו' דהיינו שישייר מכל מצה חתיכה ולמחר יצרף הכל בכלי החתיכות והשלימות שיש לו ויפריש מכל חתיכה וחתיכה פרוסה לחלה ובזה יוצא כל הדעות אף למה שכבר אכל וכן השלימות נפטרו בזה אך עוד נשאר לבאר מה דאיתא הכא בב"י כתב המרדכי פרק א"ע דאם שכח ולא הפריש מעי"ט אין ליסמוך על שיורי המצה להיות אוכל והולך ואח"כ מפריש ואם היתה כל העיסה נילש ביחד אז היה מותר דלא בעינן מוקף אך מצות הנילושות כל אחד לבדו אין להם דין זה וכתב הר"ר שמואל וכו' (ומה שכתב אין ליסמוך על שיורי המצה אין כלל לא ואפילו בהפרשת חלה מכל פרוסה כתקון הגהות מיימון הנ"ל דהא זה גופא דין דשמואל דאוכל והולך בעיסה אחד א"ו ר"ל שאין ליסמוך על שתרם מצה אחת לחלה או אפשר אפילו בתיקון תוס' דביצה לא ניחא לו כדלא ניחא להגהות מיימון הנ"ל וכתב הב"י ומשמע

דהיינו כשלא נצרפו בסל והד"מ כתב עליו ואין בדבריו הכרח די"ל דאע"ג דנצטרף בסל מ"מ לא מהני מאחר שיש בכל מצה שעור בפני עצמו (כלומר דכל מצה באה בפני עצמה מעיסה שהיה כשיעור ואינה צריכה הצ"ס רק למוקף דבהכי אייריי במרדכי ותוס' לכן ל"מ להקל רק להחמיר כמ"ש לעיל סברה זו עכ"ל וכן הב"ח כתב שלא ידע טעם לדבריו דצ"ס לא נאמר אלא כשלא היה בו שיעור חלה. והפר"ח כתב כי סברת הב"ח הוא סברת הרא"מ שהזכיר המרדכי פרק א"ע דצ"ס לא מהני אלא להחמיר ולא להקל וכבר דראוהו הפוסקים) ומדי דברי בו אזכיר נמי מה שכתב הפר"ח ריש הסימן והכי דייק לישנא דהסל מצרפן ולא קתני הסל מחברן והוא דקדוק הר"ש ממסכת מנחות דף כ"א ועדיין צ"ע דהרא"ש שפיר מביא ראיה זו דלא להצריך לפחות מכשיעור בהדי הצ"ס אף נגיעה וזה לחיוב אבל למאן דמצריך למוקף נמי או נגיעה וצ"ס או כל אחד לחודי' ולא כהרא"ש דלא מצריך שום דבר כי אם קירב לפניו בזה ודאי י"ל דלהקל לא אמרינן שיועיל צירוף בלא נגיעה שהרי שם במנחות נשאר באיבעי' דלא איפשט מהו ליקמץ מזה לזה וע"ש ברש"י דהיינו משום די"ל לחומרא אמרינן ולא לקולא דהוי כאילו נוגעין וא"כ ה"נ מדוע לא נימא לחומרא אמרינן ולא לקולא וי"ל דהא ע"כ לא מיבעי אלא משום דמסופק אם צירוף דאורייתא או דרבנן והכא הא חזינן ע"כ דהצירוף לחומרא הוי דאורייתא דאל"כ אלא דרבנן א"כ לא היה עולה תי' הגמרא פסחים מ"ח בהנשי דמיפא קפיזא דעבדי כר"א דקשה אכתי היכי שרי הא מפקיעו מחלה דאורי' א"ו דהצירוף לחלה הוא דאורייתא וממילא אין חילוק בין לחומרא בין לקולא). אלא שהפר"ח כתב נמי ואיברא שגם דברי הב"י תמוהים והאריך בלשון אבל הכונה נכונה בפשוט דבשלמא הצ"ס עביד נמי לקולא שיהא חשוב מוקף ורשאי להפריש אז מאחד על הכל אבל היכי יאכל האידנא ולמחר יפריש מצה מן עיסה אחר שלא היה מצה זו ממנו וע"ז לא חל ההפרשה שהרי מה שנאכל אינו בהקפה ומה יועיל מה שהיה ע"י צירוף פעם מוקף הא בשעת הפרשה אינו במוקף והוכיח זה מן התוס' ביצה דאיירי נמי בצ"ס למחר ואילו כדעת הב"י לימרו פשוט שיצרפם בסל בי"ט ושוב יאכל ולמחר יפריש א"ו דזה לא מהני, אבל שוב כתב ואין לומר דמכיון שמצרפם בסל לדעת הרשב"א אפי' שהיה הרבה עיסות נעשה כאילו עירבן יחד מתחילה והשתא לא בעי תו מוקף דאוכל והולך ואח"כ מפריש (ור"ל דהב"י כתב זה לדעת רשב"א שהביא ריש סי' זה והתוס' לא ס"ל כהרשב"א בזה להכי לא עבדי תקנה דב"י) דהא ליתא דכי היכי דלא מצי לאפרושי חלה בי"ט ה"נ לא מצי לצרופי בסל דהא הוי מתקן שהרי אינך יכול לאכול בלא צירוף (ולפ"ר נלענ"ד דר"ש מפליגא והתוס' בביצה שממציאים התקנה עם אפי' חדשה חולקים על עיקר סברה זו דא"כ אין

הראי' שבמרדכי עולה דשם אינו מתקן מה שאסור לו לאכול ודוק) ושמא י"ל שכונת הב"י היתה דמיירי כשלא נצרפו העיסות בסל מעי"ט אבל כשנצרפו מעי"ט הוי ליה כאילו עירסן יחד מתחילה ויכול לאכול ואח"כ מפריש ולא בעי מוקף עכ"ל ואני אומר לדבריו לא מוכרח לפרש הב"י רק מעי"ט מה שלא נזכר בלשונו אלא כונתו היינו בשלא נצטרפו בסל אף בי"ט ממילא בלא כונתו לצירוף דזה באמת אפשר דאסור בי"ט ולהכי לא הזכירו תוס' תקנה זו למיעבד בכיון אבל בנצטרפו ממילא י"ל דכ"ע מודים לסברת הרשב"א דע"י הצירוף נעשה כאילו עירסן יחד מתחילה והוי כעיסה אחד דאוכל והולך אך עדיין צ"ע פסק הב"י ז"ל דהא איתא שם במנחות הושיט אחד לביניהן מהו א"ל צריך לכלי כלי מצרפו אין צריך לכלי אין כלי מצרפו והרי דברים אלו נאמרים אפילו להצד דהצירוף ד"ת וא"כ בשלמא כשאינם כשעור דצריכים להכלי להתחייב בחלה הכלי מצרפן לעשותו כאילו ערסן יחד מתחילה וכן לדעת התוס' נדה דף ז' דמסופקים אם למוקף צריך נמי צירוף כלי אפשר לומר נמי כיון דלמוקף צריך צירוף הכלי מצרפן לעשותן כאילו עירסן יחד מתחילה משא"כ לדידן דקי"ל דלמוקף אין צריך כלל צ"ס והעיסות אלו כבר היה כל עיסה כשעור והמצות חייבים בחלה ולצורך מוקף לא צרכינן כלל הצירוף קרוב אלי לומר דזה בכלל דאין צריך לכלי הכלי אינו מצרפו ולא נעשה כעירסן מתחילה שיותר ע"פ זה להיות אוכל והולך ואח"כ מפריש ותדע דעכ"פ מוכח מתוס' דבעיסות כשעור ודאי לא שייך לומר הסל מצרפן לעשותן כעיסה חדא שהרי כתבו בנדה הנ"ל דנכון בפסח להגיע כל המצות דצ"ס לא מהני למוקף ואילו לסברת הרשב"א דהצ"ס עביד כאילו הם חד עיסה וכי אפשר לומר דלא יהני למוקף ולהתחייב יהני הא מה שלהתחייב מהני היינו דעבידו אותן בעיסה אחד והא אין מוקף גדול מזה א"ו אי נימא דהתוס' אינם מחולקים עם הרשב"א (כדהחיוב לקרב הדעות דהישרים) אין זה אלא בפחות מכשעור דצריכים להכלי והכלי מצרפן לעשותן אף אחד אבל בנדון תוס' דאך למוקף דנו ולמה דמספקו דא"צ לכלי רק לנגיעה שפיר סברי דהצירוף כלי לא מועיל ודוק:

**ועם** זה דעתי העני' מסכמת בזה עם הדין דספר ח"מ דין ב' בשני עיסות פחות מכשיעור ונצטרפו בכלי ונתחייבו בח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ומטעם שכתב לא יהא עיסות הללו שצירפם הסל חמור מעיסה שנילושה כאחד והיה בה שעור חלה מעיקרא שא"צ מוקף בח"ל עכ"ל ולדעתי אף הטעם פשוט בזה ע"פ סברת הרשב"א דהוי ממש כעיסה חדא ע"פ ע"פ צירוף הכלי ואף דבמה שמפרש בזה בסוף דבריו דאף הב"י הנ"ל איירי

באופן זה לא ניחא לי כי אין זה במשמעותו דהא קאי על דברי המרדכי דאיירי בעיסות כשעור ולא בחנם טרחו האחרוני' מ"מ הדין דין אמת ומעתה אומר הנלענ"ד להלכה:

א **אם** אירע השאלה בעיסות שהיה ודאי כשעור אף דנצטרפו לפני י"ט בכלי אין ליפסק כקולת הב"י ואף לא כקולת התוס' דמס' ביצה אלא או כתקנת הג"מ דהיינו לאכול וישייר מכל מצה שאוכל פרוסה ולמחר יצרף כל הפרוסות עם השלימות שיש לו ויקח מכל פרוסה חתיכה לחלה ובזה נפטרו אף השלימות שלפניו ומה שאכל היה כדין חלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש או כתקון תוס' אם הוא בי"ט למיפא מצה ולצרפה ע"ש אלא שבמדינתנו אינם מסוגלים לאפות מצה בי"ט:

ב **אבל** אם ידוע שהעיסות לא היה בם שעור חלה אז אוכל והולך שהרי עדיין לא נתחייבו בחלה ולמחר אם יש במצות הנשארים כשעור מצרפם בסל ומפריש מכולם אחת: ואפילו אם היה בם צ"ס לפני י"ט נמי אוכל והולך כדין חלת ח"ל ולמחר מפריש מכולם אחת וכנ"ל ואם היה בם צ"ס לפני י"ט אפילו אין בם כשעור:

ג **אם** היה העיסות בספק אם כולם כשעור או כולם פחות מכשעור נמי עביד כנ"ל דהיינו שאוכל ומשייר מכל מצה פרוסה ולמחר מפריש מכל פרוסה חתיכה לחלה ואם הפרוסות עם השלימות שיש לו עוד עולים לשעור מפריש ע"י צ"ס בברכה ואם לאו מפריש בלא ברכה:

ד **וכן** נמי אם העיסות בספק דיש מהן כשעור ויש מהן פחות משעור נמי יוכל לאכול ולמיעבד כנ"ל ולמחר ג"כ אם הפרוסות עם השלימות עולים לשעור מפריש בברכה ואם לאו מפריש בלא ברכה דשמא הפרוסות באים מן העיסות שלא היו כשעור ואילו עכ"פ יודע שאם היו הנאכלים מהעיסות דלא כשעור עכ"פ השלמים מעיסות כשעור שפיר יוכל להפריש בברכה דהיינו אחת מן השלמים וחתיכה מכל פרוסה אבל אם הספק דהפרוסות וגם השלימות מעיסות אינם חייבים והבאים מעיסות דכשיעור כבר נאכלו קודם שנזכר וגם ע"י צ"ס אינו עולה לשעור מפריש כנ"ל בלא ברכה:

ה **אם** דכו מקצת המצות קודם י"ט ושכחו והפרישו חלה מן המצות השלמי' ע"י צ"ס ולא נזכרו לפטור גם הנידוכי' אם נזכרו קודם י"ט ויש בהנידוכים שעור חיוב עדיין רשאין להפריש מן הדק דק חלה וש"ד ואין לחוש שמ' יש בהנדוכי' מצות מן עיסה שכבר הופרש מן אותו עיס' ע"י המצו' שנפרש מהם ונמצ' מפרי' מן הפטו' על החיוב חדא דהדק דק חשוב כלח בלח לענין זה כדלקמן ותו דבל"ז דע שמה שנהגו מקצת נשים לחלק מצות דדהו כדי להפריש כל אחת חלה בברכה אין בכך כלום כי אף אם היה בהעיסות כשעור ואפשר בהזדמן שזו וזו מפרישין מעיסה אחד מה בכך אחרי שכל

אחת אינה מפרישה אלא על שלפני' ממילא נשארו האחרות בחיוב הא למה זה דומה לחולק גרנו ומפריש תרומה ומכוין אך ליפטר את החלק שלפניו ונשאר השני בחיוב אף שתרומת ח"ל נפרש שלא מן המוקף וגם חטה אחת פוטרת כל הכרי מ"מ מה שאינו מכוין להפריש עליו נשאר בחיוב וכן הדבר הזה ועיין סי' שכ"ו סעיף ב' בש"ך ותשו' מ"ב שמביא אך לחלק המצות דמצוה כדי ליקח מהם לבד חלה בזה לא שפיר עבדו כי אפשר המה מעיסה שלא היה בו כשיעור ומברכים לבטלה וגם מפקיעו ממצות חלה אבל אם יש בכל חלק ודאי שעור חיוב ומצרפם בסל שפיר דמי:

ו **אבל** אם אין בהנדוכים לבד שיעור חלה צריכים להפריש מהם בלא ברכה מפני הספק שמא הם מעיסה שנתחייב בלישה ואולי הם מעיסה שלא נתחייב כי במקומינו אינם מדקדקים פעם בעיסה כשיעור ופעם אינו כשיעור:

ז **אם** לא נזכרו בהנדוכים עד יו"ט ובתקנת אפי' חדשה לא ניחא להו או בשבת שא"א יראה לי אחרי שכבר נידך והוי כקמח דינו לענין זה כלח בלח ורשאי לאכול מה דבעי ולהשאיר מהכל שעור חלה והותר ואחר י"ט אם היה בהנידוך כשיעור וצ"ס כבר היה לו שהרי היה ביחד בכלי אז מפריש מן הנשאר בברכה וחשוב זה כנשאר מכל מצה ומצה ביבשים: ואם אין בהנידך כשיעור מפריש מן הנותר בלא ברכה וכן אם שכח ולא הפריש כלל ובשבת או ביו"ט נזכר ויש לו נדוכים ושלמים ג"כ עושה כך שאוכל והולך אף מן הנדוכים ומשייר ממנו כדי חלה והותר ולמחר מפריש ממנו עם צ"ס שעושה בהמצות שאכל להפריש מן הפרוסות ששייר:

ח **היכי** דהנדוכים צריכים להיות כשיעור כדי להפריש חלה בברכה יראה לי שאפילו אם כבר עשו ממקצתו הנידך כמו עיסה נילוש בשומן ובשמי' לצורך גרימזיל אינו דומה לדין דסי' שכ"ו בהג"ה סעיף א' בעיסה שבאחת כו' ובאח' לא שאינו מצטרף כי כל זה לא נאמר אלא בעיסות שהצירוף יהי' ע"י נגיעה ונשיכה אבל בנאפה כבר ולענין צ"ס לענ"ד אין בזה קפידא ודאי בהנגיעה ומצטרפים שפיר וק"ל:

**סעיף ב**

ואם יניחנה כך תחמיץ כתב הח"י ואע"ג וכו' מ"מ הואיל אי בעי איתשל עלה ולפ"ז נראה דבע"פ שחל בשבת ויש כאן חלה של חמץ שכבר אכל חמץ דליכא למיתשל וכו' (ולטעם זה א"י מה אירי' שהוא ע"פ של שבת אפילו של חול נמי) וגם אין נשאלין לנדרים בשבת כל שאינו לצורך שבת אין צריך ביעור ועל טעם הראשון קשיא דא"כ מה תמהו התוס' שם בהסוגיא אמאי אמר בפרק כ"ש דמצות מ"ש אין יוצא בה בפסח לר"מ דסבר מ"ש ממון גבוה ולא חשוב מצתכם הא הואיל אי בעי מתשיל עלה מחשבי' כשלו ומה התמי'

נימא דאיירי במ"ש שכבר אכל החולין דליכא למתשיל דאם איתשיל אכל טבל למפרע ותו דא"כ מ"ט דר"א דלא ס"ל דיניחנה כך עד שתחמיץ הא שפיר קאמר ר"י דלא זהו חמץ שמוזהרים עליו. ואי משום דאי בעי מיתשיל לאימת יעבור לכשתחמיץ הא ברגע זו שוב לא שייך אי בעי מיתשיל דאם ישאל עלי' יעבור משום בל יראה וטעם השני דאין נשאלין בשבת תמה אני מה בין י"ט לשבת בענין זה הא אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ומ"ט דר"א בי"ט א"ו דכל זה ליתא אלא כל שבידו ליתשל עלי' בשעת הפרשה שוב לא חשוב יצא מרשותו אף שאיסור רובץ עליו מה שיבא לו מכח השאלה דהיינו אפילו כבר אכל החולין מ"מ כדידי' דמי לענין לעבור בב"י וה"ה במ"ש מקשו תוס' דמ"מ יוצא בהמ"ש ידי מצה אלא דאיסורא עביד למפרע בהחולין שאכל וידי מצה יצא ולהכי נמי לכשתחמץ עובר עליו אף דלשעה זו אי אפשר לו למשאל עלי' מ"מ משעה ראשונה לא חשוב יוצא מרשותו ודידי' הוא ועובר וכן מה שבשבת ויום טוב אין נשאלין מ"מ כדידי' חשוב דהא מ"מ אחר שבת וי"ט יכול לאתשולי עלה שוב השתא דידיה הוא וזה ברור לענ"ד ואין בהמצאתו לענ"ד מידי וחייב לבער מן התורה:

**הג"ה** ואם יש כהן קטן שלא ראה קרי: כתב הב"י משמע שכל שהוא קטן בחזקת שלא ראה הוא אבל רבינו ירוחם כתב ואם יש בעיר כהן קטן פחות מט' שנים שלא יצא טומאה מגופו משמע מדבריו שאם הוא גדול יותר מבן ט' הרי הוא בחזקת שראה קרי והטעם משום דקי"ל דבן ט' ביאתו ביאה עכ"ל וא"כ דבביאה תלי' מילתא כל שאינו בן ט' ויום אחד שרי לאכול החלה כדמבואר בא"ע סי' ו' סוף סעיף ט' ולענ"ד א"כ הי' לו לר"י לומר ואם יש בעיר קטן פחות מט' שנים ויום אחד וכו' להכי משמע לי דלענין חשש ראיות קרי חושש לאפילו הנקרא בן ט' דהיינו אחר שמונה שנים ויום א' ונפיק לי' מתוספתא הביאה הר"ש פ"ג דמס' פרה משנה ב' במתני' ומגדלין שם בניהם בתוספתא שנינו עד שיהי' בני שבע או שמונה ולא יותר שלא יראה קרי עכ"ל וכן פי' רש"י במס' סוכה דף כ"א אך ר"ע מברטנורא פ"א דכלים לא כתב הכי ע"ש וצ"ע והרמב"ם פ"א מה' אבות הטומאה נמי פסק הכי בהלכות פרה פ"ב משמיט תוס' זו כל עיקר ואולי מפני שהוצרכו טבילה מחשש טומאה אחרת ולא ראו קרי הרי טבול יום כשר בפרה להכי דחה אותה מהלכה וצ"ע:

**תו** להג"ה וי"א דמותר בי"ט ללוש פחות מכשעור כדי לפטור מן החלה עיין פר"ח כתב על הרמ"א ז"ל שלא ירד לעמקו של דברים מפני שלדעתי נהפוך הוא שאיהו לא ירד מוכרח אף אני להאריך תנן במס' חלה מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין קבין ואל יעשנה בטומאה ר"ע אומר יעשנה בטומאה ואל יעשנה

קבין קבין וכתב הר"ן על המתני' דכיצד מפרישין חלה בטומאה ובהך מתני' כשגלגל כשעור ונתחייב כבר בחלה עסקינן אבל כל שלא גלגל לא צרכינן להכי אלא מגלגלה פחות מכשעור כדי שלא תתחייב בחלה דאע"ג דאיפלגי במס' חלה בכה"ג דתנן כנ"ל התם בחול שאפשר להפריש חלה בטומאה אבל בי"ט הואיל ואי אפשר להפריש חלה בטומאה דברי הכל יעשנה קבין והכי מוכח בירושלמי עכ"ל והיינו מדאיתא בירושלמי עלה דהא מתני' דכיצד מתני' בשנטמאת לאחר גלגולה אבל אי נטמאת קודם גלגולה יעשנה קבין והוקשה להר"ן הא פסקינן כר"ע וכדחזינן מעשה בכל יום דמפרשינן חלה מעיסה. אף דהאידנא כולם טמאות ולא עבדינן קבין קבין ודילמא המתני' כר"ע אתי ואיירי אף בנטמאת קודם גלגולה והוכיח מזה דסובר הירושלמי דהכא בי"ט של פסח אף ר"ע מודה דיעשנה קבין קבין הואיל ואי אפשר להפריש חלה בטומאה וצ"ע למה לא אפשר הא מפרשו תקנה וע"כ ר"ל דא"א להפריש כתיקונה דלב"ב נהי דיוצא ידי חלה מ"מ הנתינה לכהן הקרוב שתהא נמחה בהמים ולכל הפחות תקולקל עד שלא תהא ראוי לאכול וכן לר"י ור"א דלר"י דיניחנה עד שתחמיץ אף דיוצא ידי חלה מ"מ מפני שלא יתקיים בה הנתינה לכהן מפני חימוצה שזה עיקר מצותה קרי אי אפשר להפריש ר"ל כדינה וכן לר"א דהלכתא כותי' דלא יקרא לה שם עד שתאפה בין לשטת רש"י ורי"ף דאח"כ מצרפין בסל ובין לשטת תוס' דאף צ"ס לא צריך ועיין בהרא"ש מ"מ מדאינו יכול להפריש כדינו מהעיסה דהכי עיקר המצוה כדאיתא בב"י משמעות הטור וברמב"ם פ"ח מה' בכורים מבואר (ודוקא בפסח דנהיגי למילף קפיזא קפיזא מפני הזהירות בחימוץ דחינן המצוה להפריש מהעיסה וסמכינן על צ"ס) קרי לי' נמי א"א להפריש ור"ל כדין דעד כאן לא ס"ל לר"ע דיעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין קבין אלא בחול דיוכל להפריש מעיסה ובנתינה לכהן כדינה משא"כ בי"ט של פסח מודה ר"ע דמוטב להפקיעה מחלה ע"י קבין קבין ומזה נפיק להרמ"א דהאידנא דכל החלות טמאות ובי"ט של פסח דא"א להפריש מעיסה מוטב להפקיע כל עיקר מצות חלה ע"י למיפא קפיזא קפיזא ואף מפני שהדברים אינם נאמרים בשום פוסק זולת בהר"ן ואפשר שאינם סוברים כותי' דהר"ן אלא מפרשים הירושלמי שרוצה להעמיד הסתם משנה כסתם דת"ק דר"ע להכי אך מביא דעתו בשם י"א אבל ריח קושי' אינה על הרמ"א עיין בפר"ח תמצא כדברי כי מה שמביא מן הסוגי' דפסחים בנשי דידן אין ענינו להכא דשם איירי בעיסה בטהרה ובחול ודוק:

## סימן תנח

עד אחר ו' שעות עיין בח"י משיג על המ"א וא"י איך שכח דברי עצמו שמביא בסי' תנ"ט פרש"י בפסחים צ"ג ע"ב שכתב ושעת שחיטה מחצות היום ואילך וכו' ופי' זה מוכרח מן

הסוגי' ואדרבה דברי האומרים לגבי מצות משש ומחצה תמוהים לי דממ"נ אם הולכים בתר הכשר הקרבו לכתחלה קשה קושי' תוס' פסחים דף ה' דהא הקרבת התמיד קודם לו ואי אזלי בתר עיקר זמנו שבדיעבד כשר כדמשני תוס' הרי העיקר מחצות אבל שש ומחצה א"י מה זמן הוא זה לכן העיקר כהש"ע ומ"א:

## סימן תנט

### סעיף ב

ושעור מיל הוי רביעית שעה וחלק מעשרים היינו ח"י מינוטין ולשטת הרמב"ם שבח"י הוא כ"ד מינוטין ועיין בח"י סק"י מ"ש לתרץ הרמב"ם שהוקשה להרמב"ם איך פליגי בסברת הפוכות במציאות דר' יהודא סובר דמהנץ עד השקיעה הולכין לב' מילין ש"מ דס"ל דהולכין מהרה מדעולא וכו' ע"ש ולדעתי חלילה לחשוד הרמב"ם בקושי' כזו דאטו פליגי בהילוך האדם אינהו פליגי בעוברי הרקיע עולא סובר ששוהה החמה בהילוכה מתוך העובי כל זמן שהאדם מהלך ה' מילין ומהנץ עד השקיעה אין מהלכין בו אלא ל' מיל ור"י סובר ששוהה החמה בהילוכה מתוך העובי אך הזמן שהאדם מהלך ד' מילין: נמצא ממילא הולך האדם מן הנץ עד השקיעה ל"ב מילין גם הפירוש שהמציא שהרמב"ם סובר דהא דקאמר עולא ה' מילין היינו לפי מה דקדמו וחשכו זה נמי ליתא כלל דא"כ למה הועלה בתיובתא א"ו משום דלא אפשר אליבי' שהרי ראייתו מן הפסוק ויאיצו ולא ס"ל ויאיצו שני להכי אך לר' יוחנן הוא דאיכא לשנויי הכי וק"ל: בס"ק יא מביא הח"י בשם ש"ל ולא ישהה מתחילת לישתה עד שיניחנה בתנור כשעור ד' מילין וכתב והוא ע"פ החשבון שעה ומחצה לר"י זה אינו מדוקדק שהרי אינו אלא ע"ב מינוטי"ן ואילו שעה ומחצה הוא צ' מינוטי"ן:

## סימן תס

### סעיף א

לשין וכו' ע"י גוי עיין ח"י מעתיק הג"ה ממהרש"ל הלכה למעשה באחד שהיה תפוס וכו' ומלמד עליו זכות דשפיר עביד וכתב ואף שהשימור לשם מצה הוא רק אסמכתא בעלמא דרבנן וכמ"ש ברמב"ם פ"ה מה' חמץ ואיך ביטל מ"ע דאורייתא י"ל כי בשב ואל תעשה שאני וה"ט דשופר וכו' ולא מיבעי' לשיטתי' דתופס לעיקר דברי הב"ח ומשמעות הט"ז נמי דשימור לשמה אינו אלא דרבנן דודאי תמוה דמה דמיון למה דמייתי משופר ואינך דמשום חשש איסור שייך לבטל בשב ואל תעשה אבל בנדון זה שאין שום חשש איסור כדבאמת הא אכל כל ימי פסח וא"כ מה בכך שלא היה יכול לקיים המצוה מן המובחר מדרך אסמכתא וכי מש"ה יהא יושב ובטל מלקיימה עכ"פ מדאורייתא אלא

אפילו לפי האמת דלא כהב"ח אלא דמצה לשמה בעינן מדאורייתא כדנראה מהרמב"ם עצמו פ"ו ה"ט שמעמיק הסוגי' דגמרא כהוויתו חלת תודה וכו' אין יוצאין בהם שנאמר ושמרתם את המצות מצה המשתמרת לענין מצה בלבד הוא שיוצאין בה הרי שאין בזה רמז לדרבנן (וכן מוכח חולין דף ד' דת"ק חשיב מצה כתיבן אפילו לצאת בה וכבר הרגיש נמי הפר"ח בזה על הב"ח. (ומה שהח"י נסתייע מהרמב"ם פ"ה מה' חמץ כלומר מדלשון הרמב"ם הוא משום שנאמר ושמרתם וכו' אמרו חכמים וכו' זה לאו מידי הוא דשם קאי על האזהרה יתירה משעת קצירה זה ודאי אינו אלא חומרא דרבנן אבל העשי' לשמה הברור שסובר נמי שהוא ד"ת ועכ"ז אין טעם לחומרת החסיד אי נימא דודאי אין יוצא ידי חובת מצה מן התורה בעשיות גוי ואפילו גדול עע"ג ומלמדו לשמה משום דאדעתי' דנפשי' ודאי עביד א"כ למה לא אכל כמו שאכל בשאר הימים ואין טעם לענות נפשו חנם אלא נראה שסבר כדאיתא בב"י א"ע סי' קכ"ג שהוציא מהה"מ בגט הנכתב ע"י גוי וגדול עע"ג דאילו טעם פיסול הגוי אינו אלא מטעם דאדעתא דנפשי' עביד ולא הי' לשמה אינו אלא פסול מספק ולא בטל וכן הבאתי שם בספרי בית מאיר בשם תה"ד למד הכי נמי מרש"י שאינו אלא ספק שאפשר ע"י גדול עע"ג דעביד נמי לשמה ולהכי מפני הספק ברכה דאכילת מצה היה נמנע מלאכול לילה ראשונה כי שמא חשובה לשמה וצריך ברכה ושמא לא ופסולה מדאורייתא ואסור לברך וכ"ת הי' לו לאכול בלא ברכה דהא ברכות אינן מעכבות אפשר חישב ברכה זו הואיל שעל אכילה היא באה כברכת הנהנין דאסור ליהנות בלא ברכה ולהכי אך נמנע בלילה הראשון ולא בשאר ימים וצ"ע וד"ז אין בידי לפרשו אם לא בפי' הב"ח שיוצא מגדר פשטות הלשון:

## סימן תסא

### סעיף א

בש"ע ויש נוהגים להטיל בו קרקע חדש כתב המ"א וקשה דהא צד העליון שבתנור בולע ג"כ מחמץ וכו' והעתיקו הח"י ומסיים וכן יש לינהג במה שאנו קורין רעהר ולהטיח כל סביביו ולענ"ד ע"כ המ"א אירי מתנורים שבגמרא ואפשר סובר דאף בצד העליון היו מדביקים פת דאל"ה צ"ע מה הוקשה לו ומפני מה יהא נאסר צד העליון אי משום קליטת ריח כבר מבואר בת"ח כלל ל"ה דין ו' כי לא נמצא ריח ופיטום לכלי שיחזור ויפטם לאוכל ואי משום הזיעה זה נמי מבואר שם בת"ח דזיעה אינה אלא בדבר לח כמו קדירה ולא בנאפה שהוא יבש וכל זה יש להוכיח מזבחים צ"ה ע"ב שקורא לצלי בתנור בישול בלא בלוע ואי משום מה שהקשה שם המ"י ממ"ש הטור בא"ח דכסוי של ברזל שמשימין אותו על החררה שנאפת על הכירה שצריך ליבון כי ברוב פעמים נוגעת בו

ועוד שהוא מזיע מהבל החררה שתחתיו והכריח מזה לחלק לענין חמץ ולענין הגעלה לכתחילה כל זה לענ"ד אינו אלא בכסוי שהוא סמוך ודבוק ממש על החררה עד שברוב פעמים נוגעת בו דבזה י"ל דאף באפי' יש זיעה קצת אבל בתנור שרחוק צד המעלה מן הפת הרבה לא מסתביר לענ"ד שיהא שייך בדבר יבש כמו פת דצד העליון בולע מן הזיעה וא"כ ברערין שלנו שאין מכניסין בהם כל השנה קדירות כלל לבשל לענ"ד די אם מטיח גם מן הצד בגובה טפח מחשש שמא הונח תוכו לחם חמץ ונגע גם מן הצד אבל יותר למעלה לא צריך וק"ל:

**בהג"ה** וכשמכשירו ע"י היסק טוב וישר הוא וכו' הוא לאפוקי מדעת הי"א דבאותו היסק שמסיק התנור לאפות בו די לו אם מכוין ומכשיר ג"כ התנור ועיין בב"י במה שרצה לומר שאין חילוק בין טפקא דהיינו בוכי' של חרס לשל לבנים ותמיד יש הכשר ע"י מליא גומרי ומ"ש כאן אסור לאפות בה בפסח היינו בלא הכשר. ולפ"ר הדברים תמוהים שהרי הרב נטוראי מבדיל וכתב דתנור שאופין בו כל השנה מותר לאפות בו בפסח וטפקא וכו' אסור ואילו בלא הכשר אטו תנור בלא הכשר שרי א"ו דסובר נמי בדעת רב נטוראי לכל הפחות כדעת י"א אלו דבהיסק אחד סגי ואפשר נמי אף דלא כדעת הרב רבינו יונה שמביא הטור בתר הכי דצריך כיון לשם הכשר. וקצת דייק הכי לשון הטור שכתב והרב ר"י כתב דמשמע דרך פלוגתא וא"כ שפיר י"ל פירושו תנור מותר לאפות בו בלא הכשר ע"י ההיסק להאפי' שיהי' הכשירו וכן פי' הב"ח. משא"כ ביב שהסיקו מלמטה ואופין בה כל השנה מבפנים אסור בלא הכשר מקודם ההיסק דהאפי' מפני שההיסק לאפי' הוא מבחוץ והבלוע הוא ע"י הפת הדבוק מבפנים אבל ע"י הכשר ע"י מליא גומרא יש לו הכשר כמו דשל לבנים וא"כ עיין מ"ש הח"י סק"ו אכן באמת נתבאר לעיל סי' תנ"א וכו' ומסיים וכמ"ש הב"י תחילה לפרש דברי הטור אין ענין כלל לדבריו שבסי' תנ"א אף דלדינא דבריו שם נכונים דבטפקא שהסיקו כל השנה מבפנים אי מליא גומרא ש"ד מ"מ הכא דאיירי להדיא בטפקא דכל השנה הסיקו מבחוץ העיקר כדעת ר"י דיש הבדל בין של לבנים לשל חרס וכדחזר בו הב"י בעצמו על פי' הר"י וכהלבוש וכן עיקר:

**סעיף ד**

יוצא אדם במצה שרוי' כתב המ"א אבל מלשון הרי"ף ורמב"ם ורא"ש משמע דדוקא במים. אגב שיטפי' שיתף להרמב"ם עם הרי"ף ורא"ש כי אדרבה לשון הרמב"ם הוא סתם כלשון ש"ע והפר"ח כתב דמדמוכח על פי פסק הל' דשלקות דטעמא דר' יוסי דאין יוצאין במבושל הוא משום דבעינן טעם מצה וליכא ממילא ה"ה בשהוי בשאר משקין ולהכי דקדקו הרי"ף ורא"ש ליכתב במים ולענ"ד מוכח איפכא מדר"מ שחולק דיוצאין

במבושל הרי דלא בעי טעם מצה ובודאי מה דקאמר נמי יוצאין במצה שרוי' היינו אפי' שרוי' בכל המשקין וכיון דר' יוסי כופל ואומר יוצאין במצה שרוי' כלומר דבזה מודינא לך הרי ודאי דאינו פליג בשרוי' במידי ומתיר נמי אפילו בשאר משקין והסוגי' בברכות לא קאמרה אלא דלהכי אף דלענין שלקות מודה דאזלינן בתר מעיקרא לענין בישול מצה סובר דאזלינן בתר השתא משום דאיכא נמי טעמא דבעי' טעם מצה וליכא אבל בשרי' דלא נשתנית מדמעיקרא מודה לר"מ דיוצאין אפילו בשאר משקין ומן הרמב"ם לענ"ד יש ללמוד שהדיוק במים שבהרי"ף הוא ל"ד כי על הרוב הרמב"ם בתר הרי"ף גריר ואפשר דנקט במים להורות דמבושל אפילו במים אין יוצאין וצ"ע:

## סימן תסב

### סעיף ב

מי פירות עם מים ממהרים להחמיץ הש"ע סותם ואינו מפרש אם הוא חמץ גמור או נוקשה אבל הטור אף שכתב רבות הדעות מכל מקום אינו מביא דעה לומר שמי פירות עם מים הוי חמץ גמור וזה לענ"ד מבואר הכי במנחות דף נ"ד דת"ר אין מחמיצין בתפוחים ומסתמא ההלכה כת"ק ואין ספק אצלי שזה אינו מתפרש אלא שאין מחמיצין עיסה דלחמי תודה שכבר נילש במים וירצה להחמיץ בהתפוח במקום השאור קמ"ל דלא ואילו הי' חמץ גמור אמאי לא. א"ו דאינו אלא נוקשה ולאפוקי מהפר"ח שכתב דההוא אפשר דאיירי בלא מים ולדעתי לא אפשר (האמת דתמוה לי מאוד מה שלא מצאתי להרמב"ם ז"ל שהעתיק דין ברייתא זו לא לגבי לחמי תודה ולא לגבי שתי הלחם מ"מ ברייתא מפורשת היא) אך הפר"ח כתב שמשמעות הרי"ף ורמב"ם הוא שמי פירות עם מים הוא חמץ גמור ובהרמב"ם אפשר מדנקיט סתם דעם מים מחמיץ איכא למשמע הכי ומ"מ אין מוכרח כ"כ אבל בהרי"ף א"י משמעותו ועיין בהר"ן וש"ג ומשמעות דקדוק לשון הרי"ף שכתב בתר הברייתא ובודאי דהא מתני' בשמן ע"י מים היא שנוי' משמע הא מימרא דר"ל אפשר דאיירי בלא מים וכדכתב הה"מ להרמב"ם דמה דאמר אין חייבין על חימוצו כרת ל"ד וה"ה דמותר נמי ואפשר נמי דאיירי עם מים ולא הוי אלא נוקשה וכרת הוא דליכא הא איסורא איכא ומרש"י ז"ל לענ"ד נמי מוכח דס"ל דמי פירות עם מים נמי אינו אלא נוקשה אף דס"ל בלא מים נמי הוי נוקשה ומה שפי' לר"ל בלא מים לא לדיוקא הא עם מים כרת נמי חייב דא"כ מה דוחקי' למוקים הברייתא ג"כ בלא מים ודאינו אלא נוקשה ומכח זה מוכרח נמי למוקים מה דתני ישרף היינו במועד ולא בי"ט אף לשטתו דמוקים דינא כרב בכפיות כלי דוקא בביטל ועיין סי' תמ"ב. לוקים להברייתא עם מים והוי חמץ גמור וישרף היינו מיד בי"ט א"ו דאף רש"י מודה דאף

עם מים אינו אלא נוקשה כדמוכח מהברייתא דמנחות הנ"ל ומה שמפרש לדר"ל בלא מים אינו אלא להורות האמת לדעתו דאף בלא מים הוי נוקשה ואולם ראיתי בספר נ"ב סי' כ"ב כתב תוך ד"ה ואפילו נלענ"ד דלדידן דס"ל נוקשה דרבנן ע"כ מי פירות עם מים חמץ גמור הוא דאל"כ קשה לר' יהודא היכי משכחת חמץ בכל המנחות דהא כולם בשמן עשוים: וזה להדיא דלא כהטור שבסי' תמ"ב פסק דנוקשה דרבנן והכא פסק מי פירות עם מים אינו אלא נוקשה והוכחתי לאו מידי הוא שכל שמגבלו במים באה אזהרת החימוץ על הנעשה חמץ בשעת גיבולו במים טרם יצק השמן לתוכה אף דמצות יציקת השמן הוא תחילה כדאיתא ברמב"ם פי"ג מה' מע"ק היינו כדי לקיים מצות בלילה ומ"מ הרי נאמר שם נמי לא בלל כלל כשר וממילא ה"ה פשיטא דכשר כשגבלה במים והדר יצק השמן ועל גיבול זה הוא דהזהירה התורה ותדע הרי התוס' מנחות דף נ"ד סוף ד"ה אין כתבו ומיהו יש לנטות ולהחמיר דלעולם אפי' בלא מים וכו' הוי נוקשה והא דדחק רשב"ל לשנויי מגבלה במים אע"ג דבלא מים נמי הוי חמץ נוקשה איצטרך לשנויי הכי משום ר' יהודא וכו' וקשה דא"כ מה משני מגבלן במים ומה בכך הא אכתי אינו אלא נוקשה כדמוכח שם בהברייתא דאין מחמיצין בתפוחין וכדנקטו התוס' שם בכל הדבור לפשיטות דמי פירות עם מים אינו אלא נוקשה וכדדאין נמי לשנייהו דלעולם אפילו בלא מים וכן מה דסיימי אע"ג דבלא מים נמי הוי נוקשה דמכל זה מבואר דאפילו עם מים אינו אלא נוקשה ומה משני א"ו כדכתבתי דכל דכשמגבלה במים בדיעבד כשר שוב בא האזהרה דחמץ על שעת הגיבול במים טרם שבא השמן דודאי הוא חמץ גמור שוב כתב שם ריש דבריו לשטתו דמדמשני מגבלה במים שם ש"מ דמי פירות עם מים חמץ גמור ולבסוף מסיק הגמרא דר"ע הוא וכתב וא"כ אי ס"ד דמי פירות ומים נוקשה הוא ור"ע סובר שהוא דאורייתא איך יהי' לדידן דרבנן הואיל וסבר ר"י שהוא מדרבנן אטו שבקינן ר"ע ועבדינן כר"י שהוא תלמודו וכו' וגם זה בלא הנ"ל אף לשטתו לאו מידי הוא דאטו מה דפסקינן נוקשה דרבנן עיקרו על ר"י דשיאור הוא הא עיקרו נבנה על פי הרבנן דפליגי על ר"א ואמרו על תערובות בולא כלום וכ"ש נוקשה בעיני' אלא דהרמב"ן ותוס' והרא"ש סברו דגם ר"י ס"ל דנוקשה בולא כלום וכדביארתי בסי' תמ"ב ע"ש לכן לענ"ד אין בכל דבריו שם עיקר ולהלכה לענ"ד מי פירות עם מים אינו אלא נוקשה ואולם גוף הדין שרצה מורה א' שם בחטה שנמצא בפסח בגרעמזליך שנעשה משומן ודבש ומים להתיר בס' מטעם דמי פירות עם מים אינו אלא נוקשה ולפי דעת המ"א בסי' תס"ז סק"ח דחמץ נוקשה בטל בס' בזה כבר הסכים הפר"ח ריש סי' תמ"ז להחמיר אפילו נוקשה במשהו ובסי' תס"ז סעיף ט' עושה בזה פלוגתא בין הרמב"ם למהרא"י דהרמב"ם ביאר

בכל שאינו חמץ אלא דרבנן בטל בס' ולמהרא"י במשהו מטעם דכל דתיקן רבנן וכו' ויראה נמי דכל פוסקים המחמירים בנמצא חטה במליחת בשר לאסור במשהו לא ס"ל כהמ"א אלא כהפר"ח וכן יש לדייק מהטור הכא שכתב ומי פירות עם מים הוי נוקשה וכו' הלכך חטה שנמצאת בדבש או ביין מותר ובלבד שלא נתערב בהם מים משמע אבל הי' בו מים אסור וברור שלא דן על החטה אלא על הנמצא תוכו אף דודאי בטל בס' וכן מוכח שהבינו הפר"ח סק"ו וכן בספר בשמים ראש סי' של"ג אוסר נוקשה במשהו יהי' מי שיהי' וכן מוכח בתשו' הרשב"א סי' ג"ן שכתב להדיא משמן של הגאונים שאסרו יין שנפל לתוכן שערי או חטי אי איכא מיא בחמרא. לכן בודאי מההוא טעמא לחוד א"א להתיר אך היכא דאיכא עוד צדדים להתיר איכא לאצטרופי להרבות צדדי היתר כדי ליסמוך על השאלתות וק"ל

**סעיף ג**

מותר ללוש ביין וכו' בשעת הבציר: הנה לשון הש"ע ודאי מורה דמותר אפילו בלא שימור משום דהוי כיין גמור מי פירות בלא מים ואינו מחמיץ וביותר מבואר הכי בהסמ"ג מקור דין זה שהרי מביא שם במצות ל"ת דף ל"א תחילה הירושלמי דמי פירות בלא מים נמי מחמיץ ועל זה מסיק ושמא הירושלמי סובר כאביי דאסר ואנן קי"ל כרבא דשרי ומעשה הי' והתיר ר"י ברבי אברהם ללוש מצות ביין מפני שזרקו מים שלנו מפני מת אעפ"י שאי אפשר ליין בלא טפת מים ואף לכתחילה רגילים לתת מים בשעת הבציר כדי להתיר ניצוק בכלי הנכרי אעפ"כ אין לחוש למים הואיל וכבר נתבטלו המים ביין קודם שלשו העיסה וכן רבינו משה הי' מתיר חומץ מי פירות הרי להדיא שמביא המעשה לראי' להורות כרבא דמי פירות בלא מים אין מחמיצין כלל: ובודאי יש לתמוה שהרי לפני זה כתב בעצמו לשון הרמב"ם במה דברים אמורים שלא נתערב בהם שום מים אבל אם נתערב בהן מים כ"ש הרי אלו מחמיצין והוא קושי' כל האחרונים על הש"ע ולהכי מביא המ"א דברי הכנה"ג ואחריו החזיק הפר"ח וביותר בסי' תס"ז סקט"ו בלשון זה על דברי השל"ה וזה אינו מחוור כלל דמי פירות עם מים סתם אמרו וכו':

**ומעתה** ע"כ לפרש כמו שפירשתי לעיל בשם מהרי"ט דלאו שנתבטלו מתורת מים מחמת מיעוטן אלא מפני שנתיישנו המים עם התירוש ונשתנו מברייתן ונעשה הכל יין וכו' ומעתה אין לחלק כלל בין מים מרובים בין מים מועטים דאי שעירבו מים בהיות היין תוסס אפילו מרובים נמי נתבטלו ונעשו יין ואם ביין עצמו אחר שנעשה יין ואפילו טיפת מים שנתערבה עמהן יש להם דין מי פירות עם מים שממהרין להחמיץ ועם שדברים אלו דברי טעם הם ומילי דסברא שע"י התסיסה אף המים נהפכו ליין וכדפסק נמי רבינו

יונה המובא בח"י סי' תס"ז ס"ק י"ו לגבי בשר בדבש עכ"ז א"א לבאר בו הסמ"ג חדא הרי דקדק הואיל וכבר נתבטלו קודם לישה דמשמע דכל דקודם לישה הוי ביטול ותו הרי כתב נמי אע"פ שא"א ליין בלא טיפת מים משמע בלא זה מה שנותנים להתיר ניצוק נמי א"א בלא מים וכי נימא דזה הא"א שכתב היינו דוקא מה שנפל לתוכו בעודו תירוש או מקודם ותו לסברא זו שהמים שבאו לתוכו בעודו תירוש נשתנו מברייתן ע"י התסיסה ונעשה יין איך אפשר שיתיר הניצוק ע"י סליק מינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו הא אין כאן אינו מינו כלל אחרי שהמים גופייהו נתהפכו ליין והוי מינו בשמא ובטעמא א"ו או דכל הסברא ליתא או דבאמת לא נתנו המים עד אחר התסיסה. ובשעת הבציר ל"ד והכי איתא באמת בהב"י י"ד סי' קל"ד שהורה ר"ת לישפוך מים בהחביות משום היתר הנ"ל דהיינו אחר שהוא יין גמור ולא תירוש ומה שהח"י סק"ו וס"ק י"ב תופס לברור שההיתר אינו אלא ללוש בו ושאינו ממהר להחמיץ אבל שימור צריך מפני מקום המים מלבד שהוצאתי לעיל ברור מלשון הסמ"ג שיש לו דין מי פירות בלא מים ואין מחמיצין כלל אף גם המעיין בהסמ"ג משמע שאינו פוסק כלל החומר דממהר להחמיץ מי פירות עם מים אלא סותם כשטת הרי"ף ורמב"ם ומ"ש שם ובהכי איירי ההוא דאמרינן אם לש תשרף לא כתב אלא לבאר דלא כרש"י אבל לדינא פוסק כדכתבתי. ותו מה דחושש הח"י למקום המים לענ"ד אין לו מקום כלל ואין שייך בדבר לח המתערב מעט במרובה ונחבל ע"י הורקה מכלי אל כלי לומר בו מקום לא מצינן זה אלא בחביות יין שנפל לים דוקא דקוו וקיימו שחששו להטובל שם דלא עלתה לו טבילה אבל במים שנתערבו ונתרוקנו מכלי אל כלי ונתנדנד בטלטולו מה מקום שייך בזה עיין זבחים דף פ"א דאפילו לר"א קיי"ל יש בילה ולרבנן לכ"ע יש בילה לכן העיקר ע"כ לחלק כדכחב בעל הג"ה למ"א בין נתערב קודם הלישה בין נתערב בשעת הלישה או בעוד שנמצא החטה בתוכו שאז מחמץ בכ"ש אף שבאמת איני יודע סברה לחלק בזה מ"מ ע"כ הכי משמעות דעת הסמ"ג וש"ע וצ"ע. ועיין עוד סי' תס"ד:

(סעיף הנ"ל) **ללוש** כתב הח"י סק"ה הנה לכאורה יש ללמוד מדבריו דעיסה שנילש בשמרי יין לא נקרא מי פירות רק דינם כמים שמחמיצין אבל באמת דבריו תמוהים דלמה לא נקראים שמרים מי פירות דהלא וכו' מ"מ מי פירות מקרי עכ"ל מדבריו יש ללמוד שמותר ללוש עיסה ביין בלא מים ולהחמיצו בשמרי יין וחלילה ליסמוך עליו בזה שהרי איתא דף כ"ח ע"ב אין לי אלא שנתחמץ מאליו מחמת דבר אחר מנין ת"ל כל מחמצת לא תאכלו וכתבו תוס' פי' ריב"א מחמת דבר אחר דלאו מינו דעל ידי שאור מקרי חמץ טפי משנתחמץ מאליו כדמוכח וכו' אלא כגון שנתחמץ על ידי שמרי יין

שמיבשין השמרים בתנור כאשר עושין בארץ אשכנז ולא דמי לעיסה שנילושה ביין דלית בה כרת ויש בה לאו הרי להדיא דשמרים אינם מי פירות כמו יין ובודאי בטילה דעתו נגד תוס':

**סעיף ה**

הלש עיסה במי פירות טוב לעשותה פחות מכשעור עיין ח"י ומדבריו איכא למשמע דבכל מי פירות ואפילו משבעה משקין יש ספק ע"פ דעת הרא"ש והאמת שאף לשון הש"ך י"ד סי' שכ"ט הכי משמע שכתב על לשון הש"ע והרא"ש פוטר וכן הברטנורא מסתפק בדבר אבל כבר כתבתי בצדו בלשון זה כל ספק הרא"ש אינו אלא במי בצים או מי פירות שאינס מז' משקין אבל בז"מ אפילו בלא שום מים חייב בברכה בלא ספק ועיין בהרא"ש הלכות חלה ובתשו' הרשב"א סי' תס"ד ודוק כי כל ספיקו היינו מדריב"ל ובריייתא דרשב"י והמה גופייהו מרבים כל ז"מ ולהכי לא כתב הטור אלא וטוב ליזהר שלא ללוש במי בצים לבדן וכן העיקר מחלוקת האמוראים שמוקמו למתני' דחלה דלא כר"ע דס"ל מי פירות לא הוי חיבור לטומאה לא איירי אלא במי פירות שאינן מז' מינים ע"ש בפ"ג מט"י בהברטנורא וע"כ מה שמסופק במס' חלה במי פירות היינו מי פירות דומי' דמי בצים שאינם מז"מ עכ"ל שם. כעת ראיתי המ"א מביא נמי הכי בשם הדרישה לכן הברור שאף הש"ע הכא לא כיון אלא למי פירות שאינם מז' מינים והא דבי"ד סתם דחייב אפשר סמך אדהכא כדכתב הח"י ויהיה איך שיהיה פסקו דהכא לענ"ד נכון (ומשום ספק ברכה ודלא כמ"א ופר"ח כדמבואר בב"י ותדע שהרי לא נזכר בהב"י כלל חומרת רמ"א שאין לנו עתה כהן מוחזק) דבי"ד הכרעתו ליפסק דחייב היינו משום שכתב בב"י שם שהרמב"ם אף לפי הנוסח שבפנינו אינו מזכיר אלא יין שמן ודבש שהוא ז' מינים מדלא מחלק בהדיא ש"מ דכהרשב"א ס"ל ומדהרמב"ם והרשב"א מסכימים סותם כותייהו אבל לענ"ד משמע איפכא מדשינה לשון המשנה הכולל בלשון קצר כל מי פירות ופורט באריכות יין שמן ודבש משמע שדוקא הנהו ולא מי פירות שאינם מז' מינים ומה שהט"ז מקשה על עיצת הב"י ללוש פחות מכשעור שהרי מפקיע מידי חלה יראה לענ"ד דלק"מ דעד כאן לא מקשה הגמ' הכי בד' מ"ח ע"ב אלא אהנהו נשי דאפו קפיזא קפיזא דהיינו עיסות מרובים שהיה צריך להם באפי' זו בזה אסור לחלק קמחו ללוש פחות מכשעור כדי להפקיע מחלה משא"כ כשאין צריך לו אלא עיסה פחות משעור הנשמע שמחויב דוקא לאפות יותר מהצריך לו שעור חלה דוקא ובודאי רשאי לאפות מה שצריך לו ופטור מחלה ועל דרך זה הוא דלומד הב"י מי שאין צריך לו אלא למשל עיסה אחד יצמצם שיהא עיסה זה מעט פחות מהשעור וכיון שאינו אופה יותר

אין כאן שום הפקעת איסור ומה שהמ"א הקשה דיאפה כשעור ויטול חלה בלא ברכה מדוע לא קשה לו הכי על הטור י"ד שניתן עצה ליתן בו מים כדי שיהא מחויב ודאי ליקשי נמי מה כולי האי יטול חלה בלא ברכה א"ו דנכון שלא להכניס עצמו לספק שיהא מוכרח לעשות המצוה בלא ברכה. ובי"ט של פסח שא"א במים נותן הב"י עצה שיהא ודאי פטור וק"ל:

### סעיף ז

יש לברר המלח הנה הטור חשבו למי פירות והב"י חושש לדעת הר"ן שכיון שהוא תולדת המים לא נקרא מי פירות וקש' ומ"ש מיין צמוקים דמביא הב"י בשם הרשב"ץ דהוי מי פירות ואמאי הא נמי תולדת המים הוא ואי משום דנשתנה הא מלח נמי נשתנה וצ"ל דלא דמי משום דיין צמוקים נשתנו ע"י דבר שהוא מי פירות ודאי ונעשה כמוהו משא"כ מלח דנשתנה מעצמו ואיכא למימר דבתר מעיקרא אזלינן ועיין סימן תס"ז בח"י ס"ק י"ו משני הכי קושי' המ"א על רבינו יונה:

## סימן תסד

הג"ה והמנהג וכו' הוא מתה"ד בשם סמ"ק ונתן הטעם שמערבין אותו בתירוש ואי אפשר שלא נתערב בו מעט מים ואז מחמיצין לכ"ע ויראה מזה ברור שהסמ"ק חולק על הדין דסי' תס"ב סעיף ג' וכדכתב המ"א שם סק"ו תחילה שהם דעות חלוקים ומה שלבסוף רוצה להשוותן ע"פ דברי הכנה"ג ע"ש סעיף ג' כי סתרתי עיקר דברי' אלו ולולא דמסתפינא מכבודן של הגהות מיימון וב"י הייתי אומר שהסמ"ג גופיה ל כתב מעשה זה להלכה אלא לעדות שנמי פסק כרבא דמי פירות אין מחמיצין ובגוף הדין סמך על שהעתיק מקודם בשם הרמב"ם וצ"ע:

## סימן תסה

הג"ה ויש ליזהר כתב הט"ז שהוא חומרא יתירה וכתב המ"א ודוקא בסתם אבל אם ידוע שהיה בו דגן מחומץ והבהבו בו אסור עיין בי"ד ס"ס צ"ב ולעיל סי' תמ"ז ולענ"ד מצ"ב יש ראיה להיתר דשם לא נאמר אלא דזיעה אוסרת אבל אם אין היד סולדת בזיעה הכל מותר ולכן תולין בשר יבש וכו' ובהבהב אפילו מקצת זיעה אין בו. ובסי' תמ"ז מבואר ריחא לאו מילתא והכא אפילו ריח משהו נמי אינו אלא עשן ולהב ולא שמענו דעשן היוצא מחמץ שיהא כחמץ ובפרט הכא העשן ולהב דאיזה חטים המחומצים בטל באלף בעשן ולהב הקש טרם שמגיע להעוף להכי לענ"ד בדיעבד שרי ואין לחוש בזה לחומרא דמשהו כי בודאי כדי בכזה ליסמוך על השאלתות:

## סימן תסו

הג"ה הואיל וכבר ביטל המ"א וכן הפר"ח הניחו בצ"ע ומה שהח"י כתב שר"ל כיון שנתן לפני בהמתו בטלה והפקירה מדעתו א"י מה הפקר ההוא זה שמפקירו אדעתא דבהמתו ולא אדעתא דכולי עלמא ובודאי עדיין צ"ע ואולי י"ל דס"ל דבכלל הביטול חזיתי מסתמא כונתו נמי על כל מה שיתחמץ דלא ליעבר בבל יראה ודוחק:

### סעיף ד

מביא בשם תשו' מ"ל שמיקל קצת בשקים שנשוכים מעכברים וכו' ע"ש שכתב נמי שטוב ליקח למצת המצוה קמח אחר וכן נכון לענ"ד להחמיר בכל הספיקות הנופלים ואפילו במקום שיש להקל במצות הנאכלים וק"ל:

(סעיף הנ"ל) **אבל** אם נתייבש הלחלוחית לא מהני ריקוד דמפרך ומתערב עם השאר ואסור לאכלו בפסח וכתב המ"א אע"ג דקמח בקמח בטל בס' כיון שיש פרורין בעין חוזר וניער כמ"ש סי' תמ"ז סעיף ד' וא"כ אסור לאוכלו ומותר להשהותו אבל אם נתייבש בפסח הו"ל כחמץ שנתערב בפסח דכל זמן שהוא מלוחלח לא היה מתערב וא"כ נתערב בפסח ואסור להשהותו הנה אזיל בזה לשטתו שכתב בסי' תמ"ז ס"ק י"א דנראה לו אע"ג דלח בלח מותר לקיימו לכ"ע ור"ל אפילו למ"ד חוזר וניעור וע"ש מה שכתבתי שא"י מנ"ל האי ולהכי כותב הכא בזה לחלק דאף דחוזר וניער מ"מ להשהותו מותר כל שנתבשל קודם פסח ואין איסורו אלא משום חוזר וניער וכעת רואה אני שהוא להדיא נגד דעת רב נטוראי שבטור סי' תמ"ב בנמצא ביין צמוקים שנים או ג' חיטין שהשיב ודאי אסור לשתותו בפסח אבל לבערו אם יודע שנסחט מן החטין חמץ לתוך הצמוקים צריכים אתם לבערו וע"ש בב"י. הרי מפני שסובר חוזר וניער החמיר אף לבערו זולת בטעם לחוד הוא דמקיל והכא הרי אפילו ממשו מתערב ואם חוזר וניער למה הקיל בשיהה אמנם לפי מה שהאריך הפר"ח לבאר דהר"י מווינא סובר קמח בקמח הוי יבש ביבש ויותר מתקבל לו לשון הח"י שהוא בלשון זה אע"ג דקמח בקמח מקרי לח בלח ולא אמרינן חוזר וניער מ"מ פירורין שאני דאין מתערבין יפה ור"ל לענ"ד דלהכי פירורין בקמח דין יבש ביבש אית ליה וא"כ לא מטעם חוזר וניער אוסר האפי' אלא אדרבה הר"נ מווינא והש"ע סברו אין חוזר וניער אלא מפני שדין יבש ביבש איתי' לתערובות זה חושש לשטת הרשב"א שבי"ד סי' ק"ט דאף דנתבטל ברוב כשנתבטל יחד חוזר ואוסר בנ"ט ובפסח אוסר במשהו כי אין ביטולו אלא לאכלו ביבשותו וכיון שדרכן היה לאפות דבר יום ביומו כדאיתא בהפר"ח להכי אוסר לאכלו בפסח ובהשיהה שפיר מחלק בין נתערב קודם פסח מה בכך שנחשב יבש ביבש הרי נתבטל ומותר לאכלו ופשיטא בהשיהה

שרי ואין חוזר וניעור הא ס"ל ועיין בדברי סי' תמ"ו משא"כ נתערב בפסח שהוא במשהו אוסר אף השיהה זה הנלענ"ד בטעם הדין אבל הלשון שבגוף דברי הר"י מווינא בטעם דין זה צ"ע:

**ודע** דאף שהר"י מסיים ואם נתיבש בפסח יזרקנו בכיון שינה הש"ע לשונו בזה כי לדידי' אין צריך לזרקו אלא יוכל למכרו לגוי חוץ מדמי איסור שבו כדפסק סי' תמ"ז סעיף י' עיין וק"ל:

## סימן תסז

### סעיף א

או שנפל עליהם כתב הח"י מה שכתב הטור ואין החמץ ניכר היינו לרבותא זה אינו שהרי כפל ליכתוב כיון שאינו ניכר א"ו או כדתירץ המ"א ואי משום מה שהקשה שהרי יעבור בבל יראה י"ל כיון דכל העולם מבטלים ושוב אין כאן בל יראה דאורייתא לא חש ליה א"נ חושב זה לס"ס ספק יטחן וספק שימכרנו ועיין במ"א סק"ב דאף במכירה דמעט מעט עיקר התירו משום ס"ס דאת"ל שימכרנו שמא יאכלנו קודם פסח:

(סעיף הנ"ל) **ומודיע** הח"י מתמיה על כל הקודמים לו שנעלם מהם התשו' רשב"א ואני אומר ודאי לא נעלם מהם ומ"מ הרמב"ם אי אפשר ליישבו בפירושו שהוא אך ליישב קושי' השואל על גירסתינו דודאי בהודיע איירי ולמה לי מעט מעט ומשני שפיר אבל א"כ הא לא נזכר בהגמרא מעולם ההיתר דמכירה לגוי קבא קבא ומנ' להרמב"ם היתר זה ואי מסברא אמר אין זה מדרך הרמב"ם לסתום כאילו הועתק מן הש"ס אלא היה כותב הדין בונראה לי א"ו כדכתב הה"מ שלא היה לו כלל הגירסא לישראל והוא ברור:

**המ"א** מביא מעשה בגוי מסל"ת שאמר שהחיטין שמכר לא רחץ אותם והתיר ע"פ דברי הש"ע ס"ס י"ו ששם מבואר דגוי א"נ אפילו להחמיר ואפילו במסל"ת ונכון הוא אבל לדידי קשיא הא זה דסי' י"ו הוא מתשו' רשב"א סי' קי"ח וכבר ביאר הפר"ח י"ד סי' ס"ד דעתו דאפילו בדרבנן אינו נאמן במסל"ת להתיר ובודאי שכן הוא דאל"ה אלא שבדרבנן נאמן להתיר הא מכ"ש שנאמן לאסור ואם בדרבנן נאמן לאסור הא ודאי, דמכ"ש דנאמן בדאורייתא לאסור ואיך התיר באו"ב וא"כ תימא לי על הרמ"א שבסי' תקי"ג פוסק על פי המרדכי ותה"ד דמסל"ת נאמן בדרבנן אף להתיר ומכ"ש דנאמן להחמיר בדאוריי' כנ"ל ואיך סותם ולא הגיה בסי' קי"ו ואולם למה דמבאר הש"ך י"ד ס"ס קל"ז שדוקא בדלא אתחזיק לאיסור הוא דמתיר הרמ"א ע"ש י"ל דל"ק אף דאכתי יש ללמוד בק"ו דבמקום דלא אתחזיק להיתר אלא דבפשוט לא צרכינן להחמיר בספק דרבנן זולת בדבר שיל"מ וע"י גוי מסל"ת דיש להחמיר כיון דאין דבריו נגד החזקה וא"כ מכ"ש דבדאורייתא באו"ב

דהא נמי אין חזקה להיתר מ"מ לק"מ דהא מתבאר מתשו' רשב"א הלזו דבלא אמירת הגוי ודאי אין לחוש מספק וכן פסק הטור דדוקא בידוע שהוא או"ב ומן הספק אין לחוש והא טעמא בעי ומה שכתב הב"י דהכי משמע בסמוך והיינו מה שהקונה א"צ לישאל הא מזה אין ראיה דשם ביאר הר"ן משום דהוי כמה ספיקות ובנדון הרשב"א בלוקח פרה ועוד בהמה הא אין כאן אלא ספק אחד של תורה דשמא בהמה זו בנה דפרה זו. א"ו משום דאמרינן כל דפריש מרובא פריש ולא צרכינן לספוק שבהמה זו דוקא מן מיעוט פרה זו היא וא"כ הא ודאי אמירת הגוי גרע מנגד חזקה כיון דהוי נגד הרוב ושפיר דאין נאמן אפילו להחמיר ופסק המ"א בל"ז שפיר שהוא נגד חזקה וק"ל:

**נשאלתי** על אודות הצבור דמטע בוידין שקנו חטים לפסח מן השבאכליר שבנציג ואותן החטים כולם באו מן מדינות פולין בספינות שקורין קאניק אם מותרים לאוכלם כי אף שבש"ע נאמר סעיף ג' חטים שבאו בספינה אם הם יבשות וקשות וכו' אחזוקי איסורא לא מחזקינן אומרים ע"כ היינו בספינות שהחטים מונחים על עליות שבאמצע הספינה ואין החטים באים לתוך המים מה שתחתית הספינה שואבת וגם למעלה היא מכוסה משא"כ קאניק הנ"ל שתחתית הספינה ידוע שתמיד היא מלא מים והחטין שקועים בהמים וגם למעלה היא מפורעת והקרוב שבתוך הזמן שהיא על הדרך הוגשם עליהם מטר השמים וגם כשהמלחים מגביהים תמיד החובלים מן המים להוליך הספינה אין ספק שניתז עליהם מי הנהר בכל צדדי הספינה לכן י"ל שהם בגדר חטים שבאו בספינה וטבעה שאסורים אפילו לא נתבקעו כדאיתא בש"ע עכ"ל:

**והשבתי** לכתחילה ודאי אסור לקנותם ואולם בדיעבד במקום הפסד מרובה יראה דהחשש שהוגשם עליהם מטר השמים וגם ממי החובלים על צדדי החטים שבצדדי הספינה ליכא למיחש בדיעבד כדאיתא בהב"ח הכא בלשון זה אכן סברת הרא"מ ג"כ אינה רחוקה וכ"כ הרשב"א בתשו' וז"ל ולא דמי לארבא בחישתא דהכל טבעו במים וכל שטובע במים מן הסתם שיהה בו ויש בו להחמיץ הנה שנתן טעם משום דשיהה בו וכמ"ש הרא"מ בחטין שירדו עליהם רוב גשמים ושרייתן מרובה דחוששין להם לבקוע והאוכלן בכרת וכו' וממילא היכי דלא שהה במים כמו הנהו חטים המובאין בשוק וגשמים מזלפין עליהם אין לחוש ומותרין החטין ומ"מ למעשה יש ליזהר לכתחילה אף בזליפה מועטת וכו' עכ"ל אמנם אותן החטים המונחים בתחתית הספינה וזה ידוע שהתחתית תמיד ונמצא אותן החטים שרוים במים זמן רב ודאי דינייהו ממש כדין ארבא בחישתא דאפילו לא נתבקעו אסורים להסכמת רה"פ דלא כהר"ן וא"כ יראה דצריך עיון ודרישה מן הסוחרים הבקיאים אם ידוע להם דיש ס' בהחטים שלמעלה נגד מה

שתחתית הספינה אז מותרים בדיעבד לאוכלם, בפסח ומכ"ש למנהגינו שאופין הכל לפני פסח ועיין ח"י סי תנ"ג ס"ק י"ג אבל אם ידוע שאין בם ס' נראה דאסורים אף בדיעבד אמנם אם יאמרו הבקיאים שמפני שכבר נתרוקנו הספינות א"א לעמוד על זה ויהיה להם ספק אם נתבטלו בס' אם לאו יראה מפני שד"ת מב"מ ברובא בטל יש להקל כמו בי"ד סי' צ"ח בנשפך ותו י"ל דנ"ד נהי שאסרינן לחלוטין אותן השרוים במים אפי' לא נתבקעו הא מ"מ אינו אלא ספק חמץ שהרי אף הרא"מ שמחמיר וכתב הב"ח בשמו דחוששין להם והאוכלו בכרת ר"ל ספק כרת שהרי אך כתב שחוששין להם לביקוע וחשש פשיטא שאינו אלא ספק וכיון שמן התורה נתבטלו ברוב שוב לא הוי אלא ספק דדבריהם אך בזה יש לגמגם מפני שהספק הוא בדאורייתא ועיין בזה בספרי ק"ד סי' ק"י הארכתי בזה אמנם תו יש לדון דהוי ס"ס ספק אם היה חמץ וספק שמא נתבטלו אף בס' ואי משום דהוי ספק אחד בגוף וספק שני בתערובות במקום ה"מ העלה הש"ך בכללי ס"ס סעיף א' דאם לא נודע הספק קודם שנתערב דיש ליסמוך עלייהו להתיר ובנדון זה לא מיבעי' אם נחשב זה לא נודע קודם שנתערב דשפיר אלא אפילו אי ממש נודע ושוב נתערב נלענ"ד דלא שייך בזה והא כבר אמרתי שזה עיקר הטעם שם כיון דאז שעת היתר ואימת בא איסורו בפסח ואז כבר נתערב ובאו השני ספיקות כאחד ושפיר להתיר מכח ס"ס ותו דבל"ז לענ"ד לא שייך אלא בתערובות דיבש ביבש בדבר חשוב דלא בטל וההיתר לא יהא אלא מכח ספק שני דילמא לא זה הוא ומן הטעמים הנאמרים שם משא"כ אם הספק שני הוא בלח (או ביבש מב"מ ואינו דבר השוב שמא נתבטל בס' וכולו מותר ואף האיסור נהפך להיתר ע"י הביטול שפיר הוי ס"ס אמנא לענ"ד כל הטורח הזה בחנם כי לדעתי ודאי ליכא ס' יבשים נגד הלחים ששרוי במים ואזי כולם אסורים בפסח ואף אם יאמרו בקיאי סוחרי ישראל שיש ס' אינם מותרים אלא באכילה אבל לצאת בהם ידי חובת מצה לילות הראשונים יראה ליקח חטים אחרים ולמוכרם לצבור לצורך לילות הראשונים כדהורה המור"ם לובלין ז"ל בתשו' סי' קי"ט ע"ש.

**תו** כתב המ"א בשם המרדכי וכו' וז"ל הב"ח בשם המרדכי ארוך בשם ראב"י חטין מבוקעים שנתייבשו ואין המבוקעים ניכרין נתערבו בכרי אם המבוקעין בודאי עדיין בכרי אסורי' בפסח דחמץ בפסח בין במינו בין שלא במינו במשהו ואפילו לאחר פסח אסורים דהא דל' קניס ע"י תערובו' היינו שאינו ניכר כגון קדירות בפסח אבל הכא אע"ג דאינו ניכר הוי כמונח בכד ואסור להשהותו ודברים אלו תמוהים בעיני שהוא נגד כל הפוסקים ופי' רש"י על כי קנס ר"ש בעיני' אבל ע"י תערובות לא שפרש"י אפילו שהיה במזיד דעבר עליה לא קנס אם נתערב ור"ל לא מיבעי' אם היה בתערובות מלפני פסח

באופן דלא עבר עליה אלא אפילו עבר על הבעין ונתערב אחר פסח נמי שרי וזה הוא נמי פי' הטור שבסי' תמ"ז ואף הרבינו יונה שהחמיר שם אם עירב אדעתיה דלשהוי אף באופן הנ"ל על פי הב"י מ"מ מבאר בהדיא דאם נתערב שוגג דשרי וכן פסק הרמב"ם וא"כ הכא בנידון הראב"י שהמבוקעים אינם ניכרים וכבר נתערבו קודם פסח דמשמע העירוב נעשה בשוגג ומשמע נמי דנתערבו אפי' בביטול בס' שהרי דייק דחמץ במשהו א"י מי איכא למ"ד שבזה קנס ר"ש לאסור אם שהה עד אחר פסח ומ"ש דהא דלא קנס ר"ש ע"י תערובות היינו שאינו ניכר כגון קדירות דפסח הוא פירוש תמוה ולא נשמע מזולתו והפר"ח בסי' הנ"ל מביא דעת מרדכי בשם ראב"י אלו לראיה דהיכי דהתערובות היה בעין דעבר עליה בב"י דאם שיהה אסור אחר הפסח וא"י שום אופן לפרשו בענין זה שהרי אפילו באכילה היו מותרים ד"ת ואיך עבר בב"י וצ"ע גם מ"ש הפר"ח שם דממאי שכתב רש"י אההוא דקדירות בפסח ישברו וכו' משמע דס"ל דאף בתערובות שעבר עליו פסח דומיא דקדירות קשרי רבא ואינו מחוור עיין בח"י ריש סי' תמ"ב ובודאי דבריו מחווירין ע"ש וק"ל

**סעיף ב**

דכיון דמינח נייחו אתי לידי חימוץ כתב המ"א ואם לא שהה שיעור מיל עדיין לא החמיץ וא"כ אפילו נעשה בפסח מותר למכרו לגוי קודם ששהה שיעור מיל בהטור איתא בשם האבי עזרי שחטים כל זמן שהם במים צוננים אינם מחמיצין והאיסור בהארבא שטבעה פי' הב"י אליבי' שהחמיצו בתר שהועלה מן המים והטור חולק עליו דחטים שפיר מחמיצין אפילו במים צוננים רק עיסה הוא דאינו מחמיץ במים צוננים וא"כ נ"מ דלהטור אם שהה שיעור מיל אף בתוך המים אסור למוכרם ולשטת האבי עזרי אם לא שהה שיעור מיל משהועלה מן המים מותר למוכרם אף כי שהו במים זמן רב. אמנם יראה דמרבינו אפרים והרא"ש זכל הפוסקים המביאים תירוצו על הקושיא דפסקינן כשמואל דלמה אסרו בחטים דארבא אפילו לא נתבקעו ותירץ דשאני מלתיתה דעוסקין בו משא"כ היכי דמינח נייחו אתי לידי חימוץ ואילו נאמר דכל זמן דאיתנייהו במים לא מחמצו רק בשעה שהועלו א"כ מה ההבדל בלתיתה הא כל זמן שהם במים צוננים בלא זה לא נתחמצו ומשעה שהועלו מן המים שניהם כאחד נחים ומ"ש זה מזה א"ו משמע דעל שעת היותם במים דנים וכדעת הטור:

**סעיף ו**

עליונת הגדיש עיין ח"י כתב בשם הרוקח ואם מעט טל או מים וכו' נ"ב דברי רוקח אלו הובאו בטור סי' תס"ו והעיקר דאיירי באופן דליכא למיחש להאחרינא משום דמיעוט היה ובירדו גשמים מרובים עיין בב"י הכא מבואר דתחתונים ודאי אסורים אף לשהות:

**סעיף ח**

הג"ה וצוקר וכו' עיין האחרונים ואני מעיד מפי אנשים ישרים וכשרים שהיו עושים ההוט צוקר לפסח ע"פ המנהג שאסור לאכלו אם לא נעשה בכשרות על ידם והמה העידו שבאמת אין שום חשש אם נתערב בו מידי כי לא בלבד שאין צריך לשום תערובות זולת לדם כדי שיתלבן כדאיתא בי"ד אלא אדרבא אפילו הנמצא לפעמים תוך הדקדק שקורין פרין צוקר כמו שערות או צרורות עפר אשר ממנו עושין ההוט צוקר ע"י בישול בברלין ובנציג הכא בישול זה טבעו שיפלוט אותו הפסולת חוצה ע"י הרתיחה שקורין שוים שתמיד עומדין העושים ומנקים זוהמא זו עד לא נשאר מאומה תוכו ואפילו אילו היה תוך הפרין צוקר פירור לחם טבע הבישול לפלוט ומכ"ש שאין לחוש לשום עירוב קמח בכיון. אף גם העידו שיש להאומנים כלים מיוחדים למלאכת בישול זה. באופן שלולא שחששתי לדברים המותרים ואחרים וכו' הייתי מתירו באכילה להדיא כי לדעתי ההוט צוקר יותר כשר ממה שכבר נוהגים היתר לאכול הפרין צוקר שבא בחביות ממרחק על פי מה שרואין בברלין והכא שעושים ההוט צוקר ממנו ועיין בספר נ"ב כי בזה יש עכ"פ חשש מה שהפועלים גוים העוסקים ופיתם בפיהם אלו נפל פירור תוכו ואינו מוזכר משא"כ בהוט צוקר אף חשש זה אינו כנ"ל אך מטעם הנ"ל מנעתי והנחתי במנהגם אבל באמת אינו אלא מנהג בטעות כי הדורות שלפנינו לא היו בקיאים במעשהו כדנראה מהט"ז.

**תו** להג"ה כתב הח"י בשם מ"א וטובאק דרך לשרותו בשכר וצריך לסגרו בחדר לענ"ד לו יהא כן לא גרע מדין דסי' תמ"ב סעיף ט"ו דמותר בהנאה משום דחרכו קודם זמנו וא"כ ליקנות קודם פסח על כל ימי פסח א"י שום איסור אך בתוך הפסח ליקנותו אפשר דיש לחוש לשמא נשרה תוך פסח וברויך טובאק אפשר לומר דמשום חומרא דחמץ הוי דומיא דאכילה: ועיין בהלכות יי"נ מדין בת תיהא ואף דרבים אומרים דכל עיקר החשש אינו אמת י"ל אולי מקומות מקומות יש אבל ליקנות שעוף טובאק אך קודם פסח לענ"ד אין שום חשש

**סעיף י**

הג"ה ובמדינות אלו וכו' עיין ריש סי' תמ"ז טעם מנהג זה וע"ש:

**סעיף הנ"ל** ש"ע ואם נמצא ביום ח' של פסח מותר להשהותה עד אחר פסח זה מדברי הטור שכתב בשם הרא"מ שאם נמצאת חטה על בשר מלוח או צלי חותך מקום פעפועו לפי אומד הדעת ואם הוא בי"ט אחרון מותר להשהותו עד אחר פסח כיון שהוא ספק י"ט ספק חול ויש לתמוה למה דמשמע מיניה דאילו היה בשביעי של פסח דאסור להשהותו ואלא מה יעשה הא רב אומר להדיא המוצא חמץ ביו"ט יכפה עליו כלי אטו נימא דז'

של פסח אינו בכלל ואף אי נימא דאזיל בשטת רש"י ור"ן דדוקא כשביטל דאינו עובר בב"י על הנמצא חמץ בביתו שמ שמקודם פסח משא"כ בנתחמץ תוך פסח וכי נימא דתערובות משהו עובר בב"י וגרע ואי משום טעם הב"ח שבסי' תמ"ו שנמצא האיסור חוזר להתירו אילו טעם זה יש בו ממשות מה הוצרכו התוס' להוכיח ריש מכילתין דחמץ נוקשה אסור בשהיה ות"ל משום האיסור יחזיר להתירו וכדמבואר ס"ס תמ"ז ומה יענה הטור שמתיר באמת תערובות שמותר באכילה ד"ת להשהות לסברת הב"ח ומזה נדחה נמי טעם הח"י שם שהמציא משום דהוי כרוצה בקיומו אין בכך כלום ועיין פר"ח סי ת"נ בדין זה דרוצה בקיומו ומכ"ש להמבואר במנחת יעקב עצמו כלל פ"ה דהיכי דליתיה לאיסורא בעיני' לא שייך כלל רוצה בקיומו אף שבסוף חזר דשייך בחמץ מ"מ ע"כ ליתא כדמוכח כנ"ל מהפוסקים המתירים השהי' וא"כ דהטעמים ליתנייהו איך שייך . נמי לומר דבתערובות משהו בז' של פסח לא איירי רב אלא דליעבד כמסקנת הח"י דיבערנו ע"י זורה לרוח או מטיל לים אם לא רצה להתיר הטלטול בחמץ גמור אף שאיסור שהיי' דיליה אפילו בביטלו הא איכא עליה עכ"פ איסור בל יראה דרבנן מכ"ש תערובות משהו שאין עליו איסור ב"י דרבנן אלא איסור בעלמא כהוכחת הח"צ והוכחתי בסי' תמ"ז ע"ש מה"ת שיהא מתיר הטלטול לכן לענ"ד העיקר כפסק הח"צ ז"ל שאף בשביעי מותר השהיה ע"י כפיות כלי אלא שבלשון הרא"מ דחוק מאוד ולענ"ד נראה פירושו פשוט מדאיירי בחטה הנמצאת בצלי לשטתו שאינו מצריך אלא נטילה לפי אומד ומשום דאינו מפעפע מותר כל ימי פסח ואפילו שביעי אינו מתיר השהיה בלא הנטילה דלדידיה הכדי נטילה אפשר יש בו נ"ט בפחות מס' ואסור הכדי נטילה ד"ת וחש להשהיה בפשוט לתקלה דאכילה ומצריך אף בשביעי לחתוך הפעפוע ולמיעבד לו כפיות כלי כמו ביום א' דפסח משא"כ ביום אחרון שהוא ספק לא חש להתקלה דאכילה ומתיר השהיה פשוטה בלא כפיות כלי אף הכדי קליפה ולהכי בי"ט של ז' מצריך הנטילה עם כפיות כלי כדי לבערו במוצאי י"ט ואין ה"נ אילו נמצא החטה בתרנגולת ע"י בישול אף אלו קאי בשטת האוסרים אף בתערובות משהו השהי' היה מתיר בז', של פסח כמו ביו"ט אחרון דמ"ש הא ע"כ משהה ליה עד אחר פסח ואולם המרדכי שבב"י שהוא בלשון זה וחטה מבושלת בתרנגולת אין להשהותה אלא א"כ נמצאת ביום אחרון של פסח דאין בו איסור כ"א מדרבנן זה א"א לפרש כנ"ל אמנם כבר מבואר בהח"י ריש סי' תמ"ז והח"צ שטבע לשון המרדכי שבפ"ק שכתב וגם נאמר בשם ר"י שהחטה הנמצאת בתרנגולת בפסח צריך כפיות כלי בי"ט כדי לשורפה בחוה"מ לא משמע אלא דקאי אחטה והח"צ ביאר דאי על התרנגולת קאי הוה ליה למימר שהתרנגולת הנמצא

בה חטה והח"י הוכיח. מדפי' האו"ה ע"פ דברי המרדכי שבפ"ג דע"ז דהתרנגולת מותר בהנאה ע"י פדיון להכי מסכימים דקאי אחטה וכן אומר אני דמה שכתב וחטה מבושלת בתרנגולת אין להשהות' אילו אתרנגולת היה לו לומר ותרנגולת מבושלת בחטה וגם מה שמסיים אלא א"כ נמצאת ביום אחרון אילו אתרנגולת קאי היה לו לומר אא"כ נמצא בפסח אלא משמע דאחטה קאי כלפי שכתב בפ"א שהחטה צריך כפיות כלי כדי לשורפה בחוה"מ כתב נמי שהחטה אין להשהותה בפשוט אלא אפילו ביום ז' צריכה כפיות כלי כדי לבערו אחר י"ט אא"כ נמצאת ביום אחרון דאין בו איסור כ"א מדרבנן כיון שאך נתחמץ בי"ט דרבנן אין צריך ביעור כלל אלא מותר בשהיה כמו התרנגולת עצמו א"נ יש לידחק אם אתרנגולת קאי דקאי לשטתיה שמתיר תערובת משהו בהנאה ע"י פדיון א"כ אף בז' של פסח קאמר דאין להשהותו דכיון דיש לו היתר הנאה ע"י פדיון שוב אינו מוקצה שהרי חזי לכלבו ויבערנו ע"י זריקה לכלבו ולא ישהנו אבל למה דנהגנו בפשוט דוקא בביעור ובי"ט בהכרח לכפות עליו כלי ולשהותו ממילא אף בשביעי הדין לענ"ד להלכה ולמעשה כהח"צ ודו"ק: שוב ראיתי בא"ר ס"ס תמ"ו כתב שמצא פסקי רא"ש על הקלף אם הוא בימים אחרונים של פסח מותר להשהותו:

**סעיף יא**

ויש מי שאוסר כל העיסה או אותו מצה: מה שכתב או אותה מצה זה לא נזכר בהתשו' רשב"א שעל פיו חשש להחמיר אלא בהמרדכי נזכר דעה זו וא"כ מה שמסיק הש"ע וראוי לחוש לדעתו היינו לשטת הרשב"א דאפילו בנמצא תוך מצה אפוי' דיש לאסור כל המצות שמן עיסה זו והרמ"א ז"ל שכתב וכן נוהגין תוך הפסח לאסור אותה מצה שנמצא בה ואמרינן כאן נמצא כאן הי' פי' המ"א ע"פ שיטתו דהיינו דוקא ממקום למקום או מחתיכה לחתיכה אבל מזמן לזמן בחדא חתיכה מחזקינן איסורא כגון אם יש בידו עיסה וחתך ממנו ונשאר בידו חתיכה עיסה ונמצא עליו חטה אסורים כולם כן העתיק הח"י ס"ק ל"ב בשמו וזה מבואר בדבריו במ"ש ס"ק ט"ו על לשון הרשב"א שהעתיק ואין לומר בכי הא כאן נמצא כאן הי' לעיין סעיף י"ב ר"ל שם ס"ק כ"א לתרץ בזה סתירת הרשב"א וכבר כתב על זה הח"י ס"ק ל"ז דזה הוא נגד לשון ומשמעות הרשב"א והדין עמו שבודאי אין זה דעת הרשב"א שהרי ז"ל השאלה חטה מבוקעת שנמצאת בפסח בתוך הלחם או מעט לחם בתוך הכעכין אם מותר חוץ ממקום מגען שהחטה והלחם אינו מפעפען וכו' על זה השיב דבר ברור הוא וכו' ר"ל כדעת השואל שאינו מפעפע: אבל הנידן שלפנינו טעם אחד יש לאיסורו שהחטה המבוקעות אם אתה עושה כחמץ וכאילו נתבקעה והחמיצה קודם שתתנלגל בתוך העיסה כיון שאיסור תערובות חמץ

במשהו י"ל שאוסרת את הכל שלא במקום אחד בלבד נגעה אלא כאן וכאן ואין לומר בכי הא כאן נמצא כאן הי' ועוד שמים שבעיסה מוליכין את היוצא מאותו גרגיר בכל וכו' וכן לחם חמץ בתוך הקעכין הלחם עשוי להתפרר ונתערבו פירורין בעיסה וכו' הרי להדיא דפוסק על השאלה לאסור כל העיסה והיכי נזכר בהשאלה שנמצא בתוך הקעכין שנשאר בידו מן העיסה: ובודאי פירושו פשוט דלא כהמ"א ומה שתמה הח"י דא"כ הא הרשב"א סותר עצמו דהא הוא ממקום למקום ולמה כתב ואין לומר בכי הא וכו'. זה לענ"ד לק"מ דמעולם לא נסתפק הרשב"א דילמא חטה זו או לחם חמץ זה לא הי' בעיסה אלא שתוך המצה נפל דאילו כן ע המצה מיבעי' לאשכוחי ולא בתוך המצה וכדתניא בתוספתא הביאה הר"ש פ"ט דמס' טהרות הקובץ מקרצות מן העיסה ונמצא שרץ במקרצת וכו' נמצא בתוכה של מקרצת הכל טמא ופסקה הרמב"ם בפי"ז מה' אבות הטומאה ופי' הכ"מ ונמצא בתוכה ודאי בעיסה הי' דאי במקרצת נפל לא הי' בתוכה אלא על גבה ומכ"ש בעריכת מצות שכל זמן משנחתך מן העיסה הגדול חתיכת המצה הרי חתיכה זו נוכח עין העורך כל השעה ומתעסק בה ואיך אפשר לספוק דילמא תוך המצה נפל א"ו שבהעיסה הי' ואף השואל לא נסתפק כלל בהכי ומה שכתב ואין לומר בכי הא וכו' זה כתב כלפי שהי' דן להשואל דלא שייך פעפוע א"כ נהי דודאי שהי' תוך מצה זו בעוד שהיתה מחוברת בהעיסה נימא כאן נמצא וכאן הי' ולא נגע החטה בחוץ ממקום המציאה כדאיתא בתשו' מ"ב סי' ס"ט לזה קאמר שזה אין לומר בכי הא בנידן זה מפני הטעם שכתב מקודם שלא במקום אחד לבד נגעה אלא כאן נמצא דרך גלגולה של עיסה זה הברור לדעתי בפי' הרשב"א היוצא מזה שחטה מבוקעת הנמצא תוך הפסח בתוך המצה אפוי' או חי' כל מצות הנעשית מעיסה זו אותה מצה אסורות כדי לחוש לדעת הרשב"א ולא שייך כלל בזה לדון כאן נמצא וכו' כדמבואר בהתוספתא הנ"ל אכן אם אותן המצות מעיסה זו נתערבו עם מצות אחרות שמעיסה אחר דאז הי' הפסד מרובה יש ליסמוך על הרא"ש כהכרעת הב"י ודוק וכל זה כשנאפה תוך הפסח:

**סעיף יב**

אם מלגו כו' יהי אסורה התרנגולת הג"ה ויש מי שמתיר אפילו במליגת תרנגולים משום דאמרינן שמא אח"כ נפל הנה ז"ל תשו' מ"ב סי' ס"ט אחרי שהביא ראי' מכמה פוסקים דלא מחזקינן איסור ממקום למקום וגם ממה דנאמר הכא בב"י בשם הרוקח גבי כלי שלקחו ממנו מים ואח"כ מצאו בדלי חתיכות חמץ וכו' וכתב ואע"ג דהתם בטור מביא מעשה שמלגו וכו' ואסר רבינו אבן התרנגולת דשמא היתה החטה במים קודם רתיחה ולא אמרינן כאן נמצאת וכאן הי' י"ל דאי סובר דלא אמרינן כאן נמצא כאן הי' אלא

ממקום למקום או מחתיכה לחתיכה אבל במקום אחד כגון מעשה דראב"ן שיש לספק בזמן ולו' שמא היתה החטה במים קודם רתיחה והחמיצה או לאח"כ כה"ג מזמן לזמן לא אמרינן כאן נמצא כאן הי' דכה"ג אשכחן פ"ק דחולין ובפ"ק דנדה לענין בהמה שנמצאת טריפה ולענין מקוה שנמצאת חסירה דלא אמרינן השתא נטרפה או השתא הוא שחסרה המקוה אלא מטעם העמד המקוה על חזקתה והבהמה כיון שנשחטה בחזקת היתר היא עומדת הא לא הי' חזקה לא היינו אומרים השתא הוא שנטרפה או השתא הוא דחסרה והלכך כאן דליכא חיישינן שמא בשעת מליגת התרנגול הי' הגרעון במים חמין אך קשה ממה שכתב הרב ב"י בשם המרדכי גבי נמצא גרעין חטה אצל תרנגולת בקערה כי משמע התם דלא שרינן אלא מטעם ס"ס אבל אם ליכא אלא חד ספק לא שרינן מטעם כאן נמצא כאן הי' וי"ל דלא אמרינן כאן נמצא כאן הי' אלא היכי דליכא למתלי יותר מבמקום אחר מבמקום שנמצא בו האיסור כגון מחתיכה לחתיכה אבל ההוא דמרדכי דאע"ג שנמצא החטה על הקערה ולא על התרנגולת מ"מ שכיח טפי למצא החטה בתרנגולת יותר מבקערה שדרך התרנגולים לאכול חטים עכ"ל ודבריו שמסיים בעובדא דהראב"ן והלכך כאן דליכא חזקה חיישינן לפ"ר אינם מובנים דלמה אין להתרנגולת זה נמי החזקה דנשחטה הותרה ולאחר שנמלג נפל החטה למים ואין לומר כמשמעות הח"י משום דתולין במצוי שמן התרנגולת בא דמצויים בו חטים דא"כ לא הי' צריך לחלק בין ממקום למקום למזמן לזמן שהרי תירץ בזה המרדכי דחש להכי אף ממקום למקום א"ו משום דראה בהראב"ן שנקיט הספק דשמא היתר החטה במים קודם הרתיחה נראה ממנו ברור דאילו לא הי' לו ספק זה אלא דשמא בהתרנגול הי' בשעת המליגה נמי הי' מתיר כהמרדכי מטעם ס"ס דשמא אח"כ ושמא נתעכל א"נ דהי' נמי ספק אם נתחמץ ע"י מליגת רותחין דשמא הי' חליטה ועיין סי' תנ"ד סעיף ג' אלא דבאמת חשש נמי שהי' בהמים קודם רתיחה ונתחמץ החטה והמים נאסרו ואסרו התרנגול ומעולם לא בא מן התרנגול: ובזה מיושב מה שהקשו הב"ח ופר"ח על הראב"ן דלמה לא התיר מכח ס"ס כדהתיר המרדכי די"ל כיון שסיפק נמי שמא הי' במים קודם רתיחה נמצא כמו דיש ס"ס להיתר שמא אח"כ נפל ושמא בשעת מליגה ולא נתחמץ או נתעכל כן יש תרי ספיקות לאיסור שמא מקודם שהרתיחו המים ושמא מן העוף ונתחמץ ולא נתעכל ולהכי מוכרח המ"ב לחלק בין ממקום למקום למזמן לזמן וא"כ הדרא הקושי' לדוכתה דלמה לא נימא לגבי ספק זה שמא הי' במים קודם רתיחה נשחטה הותרה ולא מחזקינן אף מזמן לזמן וע"כ לומר דמ"ש והכא ליכא חזקה ר"ל בהמים ונתכוין נמי למ"ש הט"ז ונראה דיליף איסור מטומאה דאמרינן בפ' בכל מערבין נגע באחד בלילה וא"י אם חי אם מת ולמחר

מצאו מת חכמים מטמאים שכל הטומאות כשעת מציאתן ור"ל כמו דשם מדהחמירו חכמים בלא ראוהו חי מבערב דלא חשוב להו החזקת חי אף דהאדם שנגע יש לו חזקת טהרה לא אזלו בתרה משום דאינה מדובק בגוף הדבר המסופק ואמרו דכשעת מציאתן חיישינן למפרע ה"נ אף דהתרנגול יש לו החזקה דנשחטה הותרה מ"מ מדהמים שבם הספק אין להם חזקה דלא הוו בם חטים אמרינן כשעת מציאתן כן הי' מקודם שהרתיחו המים ואין להקשות א"כ ממקו' למקום נמי ניחש לאסור מספק כדפסק הרמב"ם גבי קופה דאפילו טלטלה ממקום למקום חיישינן די"ל הפוסקים דלא חיישו ממקום למקום חולקים על הרמב"ם ופוסקים כחזקי' רבו דר' יוחנן כדאיתא בהרא"ש פרק כל הבשר ועדיין קשה הא התם בריש נדה הוכיחו התוס' דלא החמירו לומר כשעת מציאתן אלא לגבי קדשים ולא לחולין: וי"ל דוקא לחולין לא דאינו איסור גמור אלא חומר לאכול חולין בטהרה אבל איסור ומכ"ש חמץ לחומר איסורו ילפו מטומאת קדשים והנה המ"א סקכ"א מדפי' לפסק הרשב"א שבמהרי"ו כהוגן מסיים אבל במצה הוי מזמן לזמן כמש"ל (ובזה כבר הראתי דמהרשב"א במצה לא מוכח מידי) וא"כ אין כאן מחלוקת כלל ולהכי נמי מחליט וכתב בתר פסק מ"ל גבי כרוב אבל אם נמצא חטה בחביות אף הכרוב שבקערה אסור דאמרינן שמא היתה החטה קודם לכן בחביות והמעיין במ"ל משמע איפכא מדכתב אבל אם הי' נמצא ע"ג כרוב כשהי' מונח בחביות דבר פשוט הוא שכל הכרוב שהי' בחבית הי' אסור דכבוש כמבושל ע"ש וק"ל והפר"ח כתב דהיש מי שמתיר היינו הרוקח בעובדא דדלי ובאמת מן הרוקח אין הכרח כ"כ אף דמשמע נמי הכי ממ"ב הנ"ל. כי י"ל מפני שהי' בצונן הקיל לתלות בשמא אח"כ נמי אמנם לענ"ד יהי' איך שיהיה תלי' דינא דהראב"ן במחלוקת שהרי איתא תוספתא הביאה הר"ש בפ"ט דטהרות הי' קוצה מן המעיין ועלה לראש הגג ונמצא שרץ בגג המעטן טהור במעטן הגג טמא דברי ר' וחכ"א נמצא בגג אינו טמא אלא גג נמצא במעטן אינו טמא אלא מעטן הקובץ מקרצות מן העיסה ונמצא שרץ במקרצות העיסה טהורה בעיסה ההקרצות טמאה דברי ר' וחכ"א נמצא בעיסה אין טמא אלא עיסה במקרצת אין טמא אלא מקרצת הרי מבואר דרבי הוא דמפליג בין ממקום למקום דלא מחזקינן מזמן לזמן דמחזקינן ורבנן אפילו מזמן לזמן לא מחזקינן והנה הרמב"ם פי"ז מהלכות אבות הטומאה שבק הסתם מתני' שהיא כרבי ופסק כרבנן ותמה עליו הכ"מ והתוי"ט שם מדלא נחית כלל לחלק בין ממקום למקום לבין מזמן לזמן כתב דהיינו דקשיא לי' להרמב"ם דמ"ט ומש"ה לא השגיח על סתמא דמתני' והם דברים מותמהים הרי מ"מ רבי וסתם מתני' מחלקו ולקשי לי' נמי מה טעמייהו והגאון מהרש"ח שעל הגליון באמת כתב דקושי' התי"ט לאו קושי' הוא מכח

חילוק זה אמנם אמינא דהרמב"ם סתמא אחרינא אשכח כרבנן דבפי' מס' הנ"ל איתא הזולף את הבור ונמצא שרץ בראשונה כולן טמאות באחרונה היא טמאה וכולן טהורות ופי' רעמ"ב באחרונה היא טמאה וכו' דממנה הי' השרץ ולא מן הבור ואפילו הי' מן הבור שמא נפל בבור אחר שנתמלאו כל הראשונות ובודאי דההוא אפילו שכתב לא מטעם ס"ס הוא דא"כ אילו הי' בודק את החביות קודם שהכניסו לבור ליהוי טמא והרי המתני' אינה מחלקה בהרישא כדמחלקה בהסיפה א"ו דהכי פירושו באמת ואפילו היה ודאי מן הבור כגון שבדק החביות תחילה מ"מ אמרינן שמא וכו' וכן מדויק לשון הרמב"ם פרק הנ"ל דז"ל הזולף את הבור וכו' נמצא באחרונה היא טמאה וכולן טהורות שאני אומר אחר שמלא הראשונות נפל השרץ לבור הרי להדיא דאפילו מזמן לזמן לא מחזקינן והיינו כחכמים דרבי והא דהקשה התי"ט שם דא"כ נמצא בראשונה אמאי כולן טמאות דהא סתמא קתני וכי לא כיסה אימא שמא לאחר שמילאה נפל בה ומהרש"ח הנ"ל כתב דלק"מ דהוי הספק מזמן לזמן ולא השגיח בהנ"ל דמן מתני' זו נשמע דאפילו מזמן לזמן לא מחזקינן: אבל לענ"ד מעיקרא לק"מ דנהי דבסיפא מחלק בין כיסה ללא כיסה היינו בין שעה שהי' מביא המחץ מזה לזה דעבידא אנשי דלא להשגיח לכסות לשעה קטנה ומוכרח התנא לפלוגי בו אבל במילא הראשון פשיטא דסתמא איירי במכסה דכי ס"ד דלא ישגיח בטהרות ויניח פתוח לעולם ולא צריך התנא לפלוגי בזה זה הפשוט וברור לדעתי:

**אמנם** הא ודאי עדיין צ"ע למה דפסק כרבנן דאפילו במקום מציאתה לא חיישינן מזמן לזמן איך פסק בפרק זה נמי כר' יוחנן בקופה דאפילו טילטלה מזויות לזוית חיישינן לתלות הרי דאפילו בממקום למקום חיישינן והכא אפילו מזמן לזמן במקום מציאתן לא חיישינן וזה אף על הראב"ד קשה שהרי בשני פסקים אינו משיג ונראה שמסכים ואף אי נימא כדדחק הראב"ד בהשגתו סוף הלכה א' וכתב ואע"ג דר"י ס"ל דמחזקינן לתלות ה"מ באותה קופה אבל מכלי אל כלי לא מלבד דתמוה לי לפ"ז מה מקשה הסוגי' דנדה עלי' דר"י ומי מחזקינן מנגע אחד בלילה הא שאני קופה כיון דהי' באותה קופה לא חשוב ממקום למקום ואף כי נדחק בדעת הראב"ד בממקום למקום דגבי מת כיון דסדנא דארעא חד חשוב להש"ס סוג חד עם קופה דהוי באותה קופה משא"כ מכלי אל כלי דודאי לא מחזקינן אכתי קשה למה דפסקו כחכמים דאפילו במקום מציאתן ממש לא חיישינן מזמן לזמן א"כ קופה לו יהא כיון דהוי באותה קופה חשוב במקום מציאתן הא מ"מ הי' החשש מזמן לזמן ולמה ניחש לו בין לישרף במקום מציאתה לכ"ע ומכ"ש לתלות לר"י בזוית בית אחר ובע"כ לומר דסובר הרמב"ם דעד כאן לא השתמשו בסברא זו

דכל הטומאות כשעת מציאתן במקום מציאתן אף לישרף לכ"ע ובממקום למקום לתלות לר"י אלא בטומאה הבאה בידי אדם כגון אדם שהשתמש בקופה וספק אם הקופה אז היתה טמאה ומכ"ש באדם הנוגע במת דהוא גופי' יש בו דעת לישראל ומה מאוד תמוה לי הרמב"ם שבפ' י"ח הנ"ל מעתיק המשנה דמגע במת ומשמיט כל עיקר מה דתני עלה ובמקום מציאתן אם לא שנדחק לסמוך על מה שכתב בפי"ז בדין הקופה) דעכ"פ ספיקו ברה"י טמא מחמירו נמי לדון כל הטומאת כשעת מציאתן לטמא אפילו ברה"ר משא"כ באין בו דעת לישאל דספיקו אפי' ברה"י טהור והרי חזינן שהרמב"ם נקיט הטעם בהיתר הכלים בריש פרק י"ז מפני שהכלים אין בהם דעת לישאל והראב"ד לא השיגו אלא בדין דסוף הלכה זו דהוי לדעתו בא בידי אדם ואף שם עיין בכ"מ וא"כ ודאי דאף דין דהלכה ג' הזולף את החבית וכו' נמצא באחרונה היא טמאה וכולן טהורות דמינה כתבתי דנפק להרמב"ם שסתמה כרבנן הא נמי הוי לכ"ע אין בם דעת לישאל ומכ"ש דינן דמעטן ועיסה דודאי הוי אין בם דעת לישאל באלו כיון דספיקן קל דאפילו ברה"י טהור לרבנן לא חשו כלל לומר כל הטומאת כשעת מציאתן אפילו מזמן לזמן במקום מציאתן זולת רבי דמחלק אף בזה ומיושב בזה מה דמקשה הראב"ד בסוף הלכה א' דתיפוק לי' דהטעם משום דלא מחזקי' ממקום למקום דהוקשה להרמב"ם מר"י שבמי שיש בו דעת לשאל חושש אפילו ממקום למקום ודוחק הראב"ד אינו סובר ומוכרח להטעם שאין בו דעת לישאל ומעתה הא ודאי בדינא דהראב"ן דספיקו הוא קל שהרי אינו אלא ספק משהו דרבנן דתמיד ספיקו לקולא כדאיתא בהרי"ף אף אי נימא דנלמד מספק טומאה ודאי דיש לדמותו לספק טומאה שאין בו דעת לישאל והראב"ן ע"כ דעתו ליפסק כרבי ע"פ סתמא דמתני' ולא כהרמב"ם כדתמה הכ"מ. הרי לפי זה ודאי דינו במחלוקת שנוי דלהרמב"ם והראב"ד אף במליגה שרי כמו במעטן ומקרצת עיין היטב ודוק:

**אגב** אציג פה מה שאני מוכרח לידחק עצמי בסוגי' זו דנדה במה שהוקשה לי מעולם מה מקשה שם דף ד' ומי מחזקינן והתנן נגע אחד וכו' ותני עלה כשעת מציאתן ובמקום מציאתן ומה הקושי' הא גבי מת הטעם פשוט דאילו מצאו מת במקום אחר שלא במקום שנגע בו הא ע"כ חי היה בשעת נגיעה דאל"ה מאין בא למקום המציאה אטו נימא לחוש במה שאין דרך בני אדם לדחוף המת ממקום למקום וע"כ לידחק דכיון שאינו יודע אם נגיעתו היה בחי או במת ע"כ לא היה חי כדחיי אינשי דבזה ליכא לספוקי שמת: ואפילו ישן נרגש בנשמת רוח אפיו. א"ו שהיה מוטל כאבן דומם ובודאי היה גוסס אלא שהוא כחי לכל דבריו וא"כ בין היה חי בין מת ע"כ מה דנמצא במקום אחר היה ע"י דחיפת בני אדם ושפיר הוא ספק כבר מת ודוחק:

**סעיף הנ"ל** הג"ה ויש מי שאוסר בשאר בשר ומתיר בתרנגולת מכח ס"ס מרדכי פרק כ"ש באמת לגבי מליגה לא מצא דעה זו שמחלקה בהכי ולמה שכתבתי לעיל בפי' דברי המ"ב שהראב"ן במליגת תרנגול מפני שחשש נמי לשמא היה החטה במים קודם הרתיחה והיה נמי תרי ספיקא לאיסורא אין דעה זו מוכרחת כלל ועיין בספר תורת השלמים בחידושים לכללי ס"ס סי' י' וצ"ע:

**סעיף יג**

עיין פה ט"ז ונשאלתי מיישוב שט"ג מבן תורה אחד נידן שנמצא שם בליל א' דפסח חטה תוך המי צמוקים ופסק להתיר ע"פ דברי הט"ז שהורה להתיר בחטה שנמצא תוך מי דבש והיה שם עוד למדן שחלק עליו לומר שלא יפה הורה וביקש ממני לכתוב שיפה פסק והשבתי לו בלשון זה על אודות הנידן שהורה מעלתו על פי פסק הט"ז בודאי יש לך אילן גדול לתלות בו אמנם פסק הט"ז גופו יש לדון בו טובא ממה דקי"ל כבוש בצונן מעל"ע אסור כמבושל וראיתי שמעלתו רוצה לתקן הדבר במה שהוסיף בדברי הט"ז שנמצא החטה בליל א' של פסח ואפשר ר"ל דלפ"ז מזמן דאסרינן במשהו לא היה שעור כבישה וכן הוא בבאר היטב וזה ודאי אינו מועיל שאם נכבש החטה הדבר ידוע שמאז שנכבש מעל"ע והגיע למדתו שפולט ובולע כל רגע ורגע הוא פולט ובולע וא"כ בהגיע פסח דאיסורו במשהו וכבר שרה מעל"ע פשיטא שאוסר במשהו וזה גרע מחממו התרנגולת בעוד שהחטה בתוכו שבסי' תמ"ז סעיף ג' אמנם אין רצוני לגלות דעתי בגוף הנדון מפני שבאמת הורא' זו לא לכל מסורה אלא צריכה למורה מובהק ונשתנה ההורא' בו לפי הענין כי ידוע מה שמוסכם דהיכי דיש הרבה צדדים להקל דיש ליסמוך על השאלתות ובנדון זה לפעמים יקובץ הרבה צדדים ע"י השתנות הענין א' אם החטה היה ביקוע אם לאו ב' אם נמצא תוך כלי שאי אפשר לספוק בו שנפל בו מחדש ולא היה שרוי כלל בתוכו מעל"ע או שאפשר לספוק בזה ובגוף ספק זה נשתנה ג"כ לפי הנושא ולפי דעת המורה ג' ע"פ התשבץ דיין צמוקים מקרי מי פירות כדאיתא סי' תס"ב: והספק בו אם יוכל להיות שהי' החטה תוכו מעל"ע טרם שנתמזג והיה ליין כי אז י"ל דגרע והוי כמו מי פירות עם מים שממהרין להחמיץ ומכל מקום עדיין יש לומר שאינו אלא חמץ נוקשה דתולה בפלוגתא דרבוותא אם אוסר במשהו ד' הברור לדעתי שחטה במי דבש או יין צמוקים הוי נותן טעם לפגם דמי איכא למ"ד דאילו היו למשל חטים שרוים בהם בפחות מס' דאין טעמו נפגם וזה לענ"ד אף לדעת הח"י בסי' תמ"ז ס"ק י"ב שמגמגם בחטים בבאר היינו בבאר מים אבל במי דבש ויין צמוקים הברור שהוא נט"ל לכן אפשר

וקרוב לודאי שיקובץ בענין זה הרבה צדדים להתיר אם הנדון לעיני המורה לכן איני אומר בגוף הנדון לא איסור ולא היתר והעבר אין וחתמתי שמי:

**ובהגיע** דברים אלו לעיני הבר פלוגתא ג"כ תחלה האריך לכתוב מה שכתב ושוב כתב ומ"ש אדמו"ר לצד היתר מטעם שחטה במי דבש או ביין צמוקים הוי נטל"פ קשה לי הא ראיתי בפר"ח סי' תמ"ז ד"ה מי ששרה צמוקים קודם פסח כו' ואינו מסכים בזה אלא חייב לבער כמ"ש סי' תמ"ב הטור בשם רב נטוראי לענין יין צמוקים ובסי' תמ"ב כתב הפר"ח והביא הירושלמי רב ושמואל בר יצחק הוי ליה יין תוסס כו' וכתב דאף דמן הסתם היה בו ס' אפילו הכי חייב לבער אף שהיה קודם פסח והפר"ח מן המתירין נטל"פ ע"כ דשעורין ביין לא הוי נט"לפ וכו' לכן בקשתי שטוחה למדנו רבינו סברא זאת למען אלמד דבר בדין זה אגב כתב נמי מה דקשה לו מה דאיתא במנחות דף נ"ד תפוח שריסקה בתוך העיסה וחמצה הרי זו אסורה לזר משום תרומה ולפי מה דפסקינן מי פירות לבד אין מחמיצין כלל רק עם מים והרי לענין איסור תרומה הוי זה וזה גורם ומי גרע משאור של תרומה שאין בו כדי להחמיץ לבד אך בצירוף שאור של חולין וא"כ המי פירות של תרומה אין בו כדי להחמיץ רק בצירוף המים ולמה גרע משאר זה וזה גורם עכ"ל:

**והשבתי** לו מה שהקשה עלי מפר"ח סי' תמ"ז ד"ה מי ששרה צמוקים מזה אין שום ראי' כי גוף הנידן לא הי' ביין צמוקים אלא בצמוקים שרוים במים להוציא מהן יי"ש ופשיטא דאין טעם חטים בצמוקים נט"לפ ואדרבה כל יום אוכלים למעדנים צמוקים ואפילו בהדי לחם ואינו מביא ראי' מן הרב נטוראי אלא דלא אמרינן זיעה בעלמא הוא שכמו שיין צימוקים לא אמרינן שהטעם היוצא מן החטים זיעה בעלמא הוא ה"ה בהחטים הנמצאים ביי"ש והרב נטוראי גופי' בלי ספק אצלי שהוא מכח האוסרים נט"ל בפסח ומ"ש מעלתו תו ובסי' תמ"ב וכו' בודאי לגירסת הפר"ח תוסס שפיר דס"ד ללמוד ממנו דלא הוי נט"ל אבל עיקר הגירסא בהירושלמי ובתשו' רשב"א סי' ג"ן הי' לו יין קוסס דהיינו יין שהתחיל להחמיץ כדאיתא במתני' פרק המוכר פירות וכיון שהתחיל להחמיץ הי' חפץ שיהי' חומץ גמור כי ניחא לו בחלא גמור מיין גרוע ופשיטא דזה לא חשוב לפגם וזה מוכרח בל"ז מיני' ובי' כי מי הוא השוטה שיתן חטים ביין שוב כדי שיחמיץ וא"כ מזה ראי' ברורה שחטין ביין טוב הוא לפגם שהרי מחמצו ובלי ספק הוא חומץ גרוע המקלקל יין משובח ומכ"ש ביין צמוקים שהחוש והנסיון יעיד עליו כדכתבתי ומה שהקשה מעלתו מדין זו"ז גורם יראה לענ"ד דאין זה ענין לזו"ז גורם דדוקא שאור ושאור דשניהם כאחד פועלים החימוץ שפיר דהוי ז"ז גורם משא"כ הכא אטו המים גורמים

שום חימוץ אלא שהמי פירות הכח הגורם שיוצא ממנו אינו חימוץ אלא אפשר כח טעם בעלמא משא"כ עם המים אז המים מייפים טעמו שיהא כחו דנפיק מיני' גורם החימוץ ואף ממהרים המי פירות להחמיץ אבל כחו לבד הוא הגורם ולא המים אף שבאמת אילו יונח עיסה הנילש במים לבד שעור חימוץ נמי נתחמץ מאליו זה החימוץ נמי לא על שם המים נקרא אלא האויר החם הוא דקגרים ותדע דאילו נימא שהמים יהי' נקראים הגורמים א"כ תמיד נימא דשאור אף שיש בו כדי להחמיץ יהי' נקרא בעיסה עם מים וז"ג דהא דבר ידוע דשאור בקמח בלא מים אף כי יונח בו כמה לא יתחמץ הקמח מבלי המים א"ו שמשום הא אין לייחס המים בשם גורם ודוק ועיין נמי בע"ז בסוגי' דזו"ז גורם מה שמשיגים תוס' על רש"י בדומה לזה קצת:

**סעיף יד**

ואם אחר מליחה וכו' עובדא אתא לידי ביום הראשון של פסח נמצא בחבית בשר מלוח שנמלח שנית אחר הכשירו מדם כדי להשהות איזה ימים שבולת שועל אחת רטוב ונתרכך אבל לא נתבקעו מונח תוך קרמבנכי של אווז שהיה מונח למעלה מן הכל ועיינתי בש"ע ואחרונים הט"ז מביא בשם רש"ל בתשו' סי' ע"ט לשרוף הכל ויצא לו ע"פ דבריו בהיש"ש פרק ג"ה סי' כ"ח אמנם הרמ"א בתשו' סימן כ"ח הוכיח שכל הקדמונים לא החמירו יותר מן הרוקח לאסור התרנגולת ולא שאר החתיכות אלא שקצת הוצרך לדחוק בטעמו של דבר מאחר שאסר החתיכה בס' ש"מ דס"ל דמפעפע א"כ יאסרו כולם וכתב דמשום דאיסור דרבנן הוא פסק להקל לומר שאינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב כנראה מדעתו שנמי מסופק אם יהא שייך לומר במליחה אין איסור בולע יוצא וכדעת רש"ל דלעיל לכן כתב שמאחר שאיסור דרבנן הוא הקילו וכבר הסכים הגאון בעל מ"ב ככל דבריו ומקיל יותר שאפילו קליפה אין צריך וכן הסכים הפר"ח אלא שהט"ז ומ"א מחמירים בקליפה מחשש נגיעה. נגד זה פי' המ"א דבתוך תרנגולת ליכא למיחש דומיא דהכא בנ"ד: לכן הורתי כמסקנת הרמ"א בתשו' לאסור חתיכה זו שהיה הש"ש בתוכו כרוך וכל שאר הבשר התרתי בלא קליפה וכן ראוי להורות ודלא כמשמעות הח"י שמסכים עם הט"ז להשהות כי ראוי לחוש לשמחת י"ט כמבואר במ"ב בשם המרדכי וק"ל:

**ואולם** ליישב דעת הרוקח בתירוץ הרווח מדוע אסר התרנגולת כולה והשאר היתר נלענ"ד דאפשר ס"ל כשטת רבינו אפרים דאיתא בשמו חולין דף ק' ד"ה כשקדם וסילק בלשון זה וכיון שלא נתן טעם בחתיכה הוי האיסור כמאן דליתא דלא הוי כאילו הוא בעין ולא אסר אלא חתיכה ראשונה שאין ההיתר וכו' והרשב"ם בחידושיו הרחיב הביאור

וכתב בלשון זה ומ"ה בעינן נתינת טעם כדי שיתפשט אותו נ"ט שבחתיכה זו בשאר חתיכות ויאסור אותם במשהו לפי שהן מינה אבל אם אין שם כדי נתינת טעם אין בו כח לצאת מן החתיכה ולהתפשט דמה שאינו אלא משהו לבד ואין בו שעור כלל איך יצא ויתפשט עכ"ל ומ"ש בהריטב"א אליבא דר"א דנתן טעם לאו דוקא לאו דסמכה אינו כמבואר בתוס' ורשב"א בשמו דעיקר הוכחתו מהכא: וז"ל הרא"ש בשמו הלכך לרב דאית ליה הכא מב"מ לא בטל אי לאו דנאסרה החתיכה בנתינת טעם אלא בכ"ש לא היתה אוסרת שאר החתיכות מפני שהן מינה שהרי אין צריך לבטל אלא האיסור לבד וכיון דלא נתן טעם בחתיכה הרי הוא כמאן דליתא ולא חשוב מב"מ אבל כשקיבל טעם מן האיסור מקרי מב"מ עכ"ל ובלי שום ספק אצלי דכוונות הרא"ש נמי ככונת הרשב"א וכדמדויק לשונו הרי היא כמאן דליתא ור"ל על דרך הרשב"א דאיך יצא ויתפשט ומ"ש ולא חשוב מב"מ אין ר"ל דוקא הכא לא חשוב מב"מ מפני שכח אחר של היתר מעורב בו ולאפוקי באיסור שאוסר במשהו אפילו באינו מינו דיאסור וכדביאר הר"ן לשטת ר"ת וכדהבינו הנקה"כ בי"ד סי' צ"ב דהא א"כ קשה לשטתו דלית לי' חתיכה נ"נ בשאר איסורין ואפילו כשקיבל טעם גמור למה יאסור לאביי כשקדם וסלקו את האיסור מטעם שמסיים הרא"ש אבל כשקיבל טעם מן האיסור מקרי מב"מ דהיינו טעם הנפלט מן החתיכה שקיבלה טעם גמור עם שאר החתיכות ותיפוק לי' דזה הטעם נמי מעורב עם טעם אחר דהיתר אלא ש"מ דר"א לית לי' כלל סברא דהר"ן והעיקר כנ"ל ומ"ש ולא חשוב מב"מ ר"ל לפרש תירוץ אביי דאפילו מב"מ לא חשוב ולומר דהא אותו משהו שקיבל חוזר ויוצא ואוסר מפני מב"מ שהוא במשהו ע"ז כתב דלא חשוב אפילו משהו ומטעם שהוא כמאן דליתא לגמרי והיינו כהרשב"א דאיך יצא ויתפשט וא"כ הברור לדעתו דאפילו גבי חמץ אם נאסר חתיכה מחמת משהו חטה והחטה מסולק ושוב נפל אותו חתיכה לתבשיל שאינו אוסר ודלא כהכר"ופ סי' צ"ב שכתב להרא"ש בשם ר"א שטת הר"ן וליתא כדהוכחתי והכי מבואר נמי במשמרת הבית דף צ"ז דאפילו כשנפל החתיכה לרוטב א"צ ס' לבטל הבלע משום דהוי כמאן דליתא וממילא פשיטא דה"ה לחמץ בפסח ואולם כל זה לשטת ר"א אבל לשטת ר"ת איפכא דאליבי' מוכח דלית לי' כלל ההיא סברא דמשהו נאבד תוך החתיכה ואינו פולט שוב אפילו משהו ממנו. דהא א"כ לא הוי צריך כלל להמציא חילוק בין נאסר מחמת משהו דלא אמרינן גבי חתיכה נ"נ דהא קי"ל בשאר איסורין דאפילו נ"נ מחמת קבלת טעם דבכל מקום שאין האיסור עצמו יוכל לילך שם מעט וההיתר נפרד מן האיסור אין הנאסר לבדו אוסר וא"כ אפילו אי מחמת משהו נ"נ לר"י מ"מ כיון שאין האיסור עצמו יוכל לילך אין הנאסר יוכל

לאסור ומה הקושי' (ולשטת ר"א אין זה קושי' דלשיטתי' כיון דס"ל דלא אמרינן בשאר איסורים חנ"נ מעיקרא לא מוכח כלל סברא זו דאין הנאסר וכו' כיון דמעיקרא אין קושי' אליבי' מדין קליפה דמליחה שיאסר בצדו) אלא ש"מ דס"ל איפכא דודאי אותו משהו נמי שפיר מתפשט ולכן הוכרח לחלק דמחמת משהו אינו נ' ואך זה ניחא לרבא אבל לאביי עדיין קשה דנהי דלא נעשה נבילה ההיתר מ"מ פשיטת משהו האיסור יאסור כל החתיכות משום מב"מ על זה מוכרח הר"ן לבא לתירוצו בלשון זה ול"נ דכל שלא נחן טעם בחתיכה אע"ג דמיתסרא לא חשוב איסורה למימר בה חנ"נ וכל שאינו נ"ט אינה אוסרת כל החתיכות כולן דאע"ג דאמר ר"י מב"מ לא בטל לא שמעינן לי' הכי כל שטעם אחר של היתר מעורב בו עכ"ל וזה לשון הריטב"א בשטת ר"ת לכך נראה יותר נכון דס"ל לרב שאין שום דבר אוסר במשהו אלא כשהוא איסור בעין אבל כשהוא מעורב בהיתר אינו אוסר ולכך הוצרך לומר חנ"נ ובזה יהא נידן מה שיפליט מן החתיכה ההוא כאילו הכל איסור עכ"ל ואמת שבלשון הר"ן י"ל בדוחק כהבנת נקה"כ דהטעם מחמת שכח אחר מעורב בו של היתר חשוב כמו מבשא"מ וברור נמי דתירוץ הר"ן מוכרח אך אליבא דר"ת ולא לר"א כדבארתי לעיל ולא כהכר"ופ גם בזה ע"ש שמחמת קושייתו לחקור טעם לר"ת מדוע לר"י במה שנאסר מחמת משהו לא יהא שייך חנ" כתב מה שכתב ובאמת כבר הביא הרשב"א בחידושיו דלא נראו להרמב"ן דברי תוס' בזה שאילו היו עיקר הי' מפרשים אותה בגמרא אבל לא משום קושייתו ומשום דהאמת שנראה בדבריהם דנ"נ בשאר איסורים אינו אלא מדבריהם והם אמרו וכו' גם הכר"ופ בעצמו נתן טעם לשבח משום דהילפותא מבב"ח הוא ע"ש ודוק:

**והיוצא** לנו מזה דדין זה דחמץ בפסח אליבא דהנק"הכ במחלוקת הוא בין ר"א לר"ת דלר"א ודאי אינו אוסר ולר"ת להבנת הנק"הכ אוסר אך א"כ ודאי הי' קשיא על הטור י"ד סי' צ"ה מדוע תפס ההוא רבותא לשטת ר"ת והברור כדמפרשי האחרונים שרוצה להורות היתר לשאר איסור שהמשהו דרבנן לזה כתב לשון אפילו הי' לו לתפוס הקולא היוצא משטת ר"א שמסכים להלכה וגם לשון הריטב"א הנ"ל שכתב שאין שום דבר אוסר במשהו אלא כשהוא איסור בעין וכו' משמע דלכל איסורי משהו נאמר לכן לענ"ד כונת הר"ן וריטב"א פשוט לא מיבעי' לר"י ורב אין הדבר הנאסר מחמת משהו והוא לא נעשה נבילה יוכל לאסור אותה פליטה מחמת מב"מ במשהו דהא כל עיקר ילפותא דר"י אינו אלא מדם פר ושעיר ושם הוא איסור משהו בעינו ולא כח אחר של היתר מעורב בו משא"כ דבר הנאסר במשהו ולא נ"נ נמצא בפליטתו כח אחר דהיתר מעורב בזה ליכא למ"ד במשהו ועיין בח"ר דף צ"ז ע"ב ד"ה אמר אביי שם תמצא סברא זו אבל לא כהבנת

הנקה"כ דמשום זה הוי כמבש"מ משום דזה הפליטה מעורב והחתיכות אינם מעורבים דזה באמת סברה דחוקה מאוד והעיקר לענ"ד כדכתבתי ולכן סברו הריטב"א והטור דה"ה מכ"ש שבכל איסורי משהו ודאי לא החמירו חז"ל במשהו שלהם ממה שהחמיר ר' יודא במשהו דידי' דהוא דאורייתא ובכל איסורי משהו שכח אחר דהיתר מעורב בו אינו אוסר במשהו וא"כ שוים בזה הר"ת ור"א לדינא ולכן לא דק והביא הדבר בשטת ר"ת אך עדיין ק"ק שיש נפקותא לפי' הנ"ל בין ר"א ור"ת באיסורין שבמינן במשהו ושלא במינן בנ"ט כגון סתם יינם או דבר שיש לו מתירין אם נאסר חתיכה בפחות מס' ע"י מב"מ ושוב נפל לשאינו מינו דלשטת ר"א אף שהאינו מינו אין בו אפילו לבטל הבלע שרי כדאיתא במה"ב הנ"ל בשמו ומטעם דאינו זז ממקומו ואילו לשטת ר"ת עכ"פ צריך בהאינו מינו לבטל שעור הבלוע וצע"ק:

**עכ"פ היוצא** מזה דלשטת ר"א ודאי צודק דין הט"ז בי"ד צ"ב ולר"ת נמי לפי פירושי זולת לפי' הנקה"כ בהר"ן וא"כ הברור שזה ההיתר נמי שייך בחטה הנמצא על חתיכה אחד דאפילו להמחמירים במליחה דמפעפע ואפילו מחתיכה לחתיכה מ"מ כשנאסר במשהו הא לא גרע מאילו חתיכה זו חזר ונפל לתבשיל דלשטת הט"ז אינו אוסר וזה ודאי לא שייך לו' דאף בזה גרוע מליחה דמיד מתפשט להחתיכות שאצלה ולא תחילה להחתיכה המונח עליו וממנו להשאר וכדמשמע קצת מהיש"ש פרק הנ"ל דזה ודאי לא מסתביר. ולענ"ד אף היש"ש לא כיון להכי כ"א דאיכא למיחש במליחה דמפעפע יותר הבלוע מבישול מן החתיכה אחד לשני וכדמשמע בתשו' רמ"א שתפס זה לספק ע"פ מה דפסקינן במליחה בס' והוא ספק זה עיין י"ד סי' ק"ה היטב ודוק גם בתוס' חולין דף ק' ד"ה כשקדם נראה דמסתפקו בהכי וכן בתשו' מ"ב לא נסתפק אלא בהכי וא"כ לדין הט"ז דלעיל אין זה ענין כלל להכא דנהי דחתיכה כולה אסורה מטעם דמפעפע בכל החתיכה מ"מ אי אפשר שיאסור אחרים ואפילו נפל לתבשיל ומכ"ש ע"י מליחה ואם נאמר דיהי' זה טעם הרוקח שאוסר רק התרנגולת ודאזיל בשטת ר"א ולדידי אף לר"ת וכהבנת הט"ז ודאי צ"ע דברי הרוקח עצמו דהכא בהטור בשמו שכתב נאסרה הכף שמוהו בקדירה אחרת כולן אסורות וזה עיקר ראיות הש"ך נגד הט"ז וזה קשה נמי על הטור אף להבנת הנקה"כ בהר"ן דהא כבר הוכחתי שאין שייכות לדברי הר"ן כ"א לר"ת ולא לר"א שהטעם שדבר הנאסר במשהו אין לו כח לצאת כלל ונאבד במיעוטו וא"כ כיון שהטור מסיק בי"ד כר"א ומוכח לשיטתי' סברה זו לא הי' לו להעתיק דברי הרוקח הכא בסתם. ולכן הנלענ"ד לתרץ בשני אופנים חדא דלא אמרינן ההוא סברא אפילו לר"א כי אם בבלוע בחתיכה ולא בבלוע בכלי שאין בו טעם עצמו וכדקי"ל סברה

כזו בי"ד סי' ק"ה לענין איסור בלוע וא"כ יהא מוכרח שהרוקח בשטת ר"א קאי וכמו שהתחלתי דאילו לשטת ר"ת ע"פ פירושי דהטעם שלא אסר שאר החתיכות משום שלא גזרו איסור משהו בכח אחר דהיתר מעורב ודאי יקשה דהא לא גזרו כלל על כח אחר אם לא כדברי הש"ך ומה שלא אסר שאר החתיכות הוא מטעם הרמ"א ומ"ב בתשובותיהם עוד י"ל דהא ידוע שהט"ז והנקה"כ מסכים עמו בזה דיש לחלק בין איסור גוש שקיבל טעם משהו לבין איסור לח בלח ע"י משהו ולענ' אין זה סברא כ"א לשטת ר"א דהטעם דמשהו אין בו כח להתפשט חוצה לו והיינו מגוש שהוא בולע הדבר ואינו מפליטו ועיין תוס' חולין ק"ח ע"ב ד"ה שנפל אבל לח בלח לא משא"כ לשטת ר"ת דהטעם לדידי היכי שכח אחר מעורב לא מחמרינן במשהו משום דלא הוי דומיא דדם הפר אין נלענ"ד לחלק ואף שהנקה"כ מסכים, אף לשטת ר"ת היינו לדעתו משום דחשוב מבש"מ נראה לו דלח בלח הלח הראשון נוגע בהלח השני מינו וגם זה דחוק מאוד בעיני משא"כ להבנתי הא מ"מ לא הוי דומיא דדם הפר ושם עיקרו בלח ולכן אמינא שחטה בתבשיל שפליטתו של חטה נתערב בתבשיל לח ודאי הכף הבולע מקבל התערובות של התבשיל שהוא ג"כ לח וכשחוזר ופולט לא שייך סברת ר"א שהמשהו נאבד דהא תינח אילו הי' פליטת החטה בדבר גוש כמו חתיכה משם אין בו כח לצאת אבל כשנתערב בלח דבכולו נתערב וכשחזר ופולט הכף בליעה זו מ"ש בליעה זו מאילו נשפך בליעה זו למאכל שני טרם שנבלעה בהכף שהיתה אוסרת ה"ה עתה חוזרה ואוסרה כנלענ"ד לידחק ולחלק ליישב דעת הרוקח ומיושב בזה נמי הטור עכ"פ נלענ"ד להלכה שבהפסד מרובה יש ליסמוך על פסק הט"ז שחתיכה הנאסר מחטה אם נפל בתבשיל אינה חוזרת ואוסרת ולפום חלוקי השני דוקא כשקיבלה החתיכה טעמו בעצמו מבלי אמצעות רוטב בלח דאז הוי דומי' דכף ולפום חלוקי הא' אין לחלק בזה וכן הפר"ח בסי' תמ"ז מסכים בפשוט לדעת הט"ז ודלא כמ"א הכא וכן השיג עליו הכר"וף לדינא תו יש לומר בדעת הרוקח במה שאסר חתיכה זו כולו ולא השאר ע"פ המבואר בט"ז דכבוש בציר ודאי כולו נאסר וא"כ י"ל דסובר נמי כהכרעת הרמ"א דבחמץ שאין לו שייכות לשמן אינו מפעפע כלל ואך חשש לאסור התרנגולת מחשש דחטה דדבר קטן הוא ובפרט היכי שנמצא תוך תרנגולת מי לא איכא למיחש שמא במעט ציר הי' מונח טרם שנתבלע הציר בחתיכה ונעשה ככבוש להפליט בכל החתיכה אבל בשאר החתיכות דיש לעמוד על הדבר כשאנו רואין שאין ציר בכלי ומכ"ש שלא הי' ציר מעולם סביב כל החתיכה לעשות החתיכה כמבוטל ומצד מליחה לא חש כלל לפעפוע בחמץ וק"ל בהא נחיתנא ובהא סליקנא דאין להחמיר במליחה כשאין חשש לנגיעה שאר חתיכות בשום חומרא לא בקליפה ולא בשהי' זולת

ע"י ציר תו י"ל בפשוט דעת רוקח וטור לחוש לסברת הרמב"ן בחידושין דהרשב"א חולין וכדמסיק נמי הכרתי משום חומרא דחמץ חייש לדעת הרמב"ן משום דאפשר ליפסק שטת ר"א מבלעדי ראי' זו שיש לו ראי' הרבה ולכן בפשוט במליחה הקיל לגמרי כדעת ר"א ולא החמיר כ"א בבישול ובהפסד מרובה אפשר לא הי' מחמיר והי' סומך על ר"א ור"ת ולדברי הרמב"ן שבהרשב"א הנ"ל יש דמדומי ראי' מפרש"י בדברי רבא דאמר לא נצרכא כ"א לטעם כעיקר פי' נמי על משהו ודוק

**ובענין** זה כשהי' חתני הרב החריף מוה' יהודא נ"י בביתי בעת עסקי בעיון הנ"ל הקשה לפי' התוס' פסחים דף ל' ד"ה לישהני שתפס הר"ן לעיקר דחמץ בקדירה חשוב משהו שאין רגילין להשחמש הרבה ביחד. והרי בחולין תופס שטת ר"ת ומבאר אליבי' דהיכי שכח אחר מעורב בו אין אומרים מב"מ במשהו א"כ מה משני הגמרא גזירה דילמא אתי למיעבד בו במינו דהא מ"מ אינו אוסר במשהו מפני שכח אחר של היתר מעורב בו ואין לומר דהא אילו נאמר כמשמעות פשטות תוס' דסתם כלי חמץ מתחילת בליעתם לא הי' אלא ע"י משהו הא קשה מדוע יאסרו הקדירות כל עיקר הא אפילו כל הבלוע הי' בעין הי' מותר בפסח לשטת תוס' דאינו חוזר וניער ואיך יאסור אחר פסח במשהו א"ו משמע דר"ל דאין רגילין להיות בלועים מכולו חמץ רק באופן שמה שאח"כ יתבטל בתוכו יהי' בו שיעור ס' לבטל החמץ שבתוכו ולזה מורה לשון הר"ן דמ"מ אכתי קשה דהא א"כ ע"כ לומר אף שהקדירה בלוע מטעם ממש ולא שייך גבי' לומר סברת ר"ת דעל טעם משהו לא נעשה ההיתר נבילה מ"מ לא נעשה ההיתר ח"נ מחמת שלא אמרינן בבלוע חנ"נ דאל"ה לא פעלו בתירוצם יחידי דמה פריך הגמרא וליעבד בהו שלא במינו אם כל הבלוע נ"נ א"ו כנ"ל דבבלוע בכלי לא אמרינן חנ"נ וא"כ הדר קשיא מה משני גזירה וכו' הא הוי כח אחר דהיתר מעורב בו ובגמרא דחולין דדרש כיון שנתן טעם בחתיכה חנ"נ מבואר לפי' הר"ן הא אילו לא נ"נ אף כי קיבל טעם ממש לא הי' אוסר משום מב"מ במשהו משום דכח אחר דהיתר מעורב בו וא"כ הדר לא משני הגמרא במידי ודוק כי צ"ע רב על הר"ן:

## סימן תעא

### סעיף א

ויין מעט לא ישתה היינו ע"פ שיטת תוס' בפרק כ"מ. אבל הטור פוסק דאפילו מעט שרי ועיין בהאחרונים ב"ח ט"ז ופר"ח מה שכתבו ליישב הטור ויהי' הישוב מה שיהי' [והמחוור לדעתי פי' מהר"ל מפראג שבב"ח שלזה מורה לשון הגמרא ופורתא מי סעיד כלל] עכ"פ יראה לי שהטור לאו יחיד הוא בפסק זה אלא הרי"ף ורמב"ם ורא"ש

בשיטתי' שהרי הרי"ף והרא"ש השמיטו כל עיקר בפרק כ"מ הפלפול שעל דינא דרבא עם הנאמר טובא גרר פורתא סעיד ובפרק ע"פ סתמו וכתבו רבא הוי שתי חמרא ולא מחלקו כלל וכן הרמב"ם משמיט כל עיקר מה דרבא שתי חמר' וסומך עצמו במה שאינו אוסר אלא האכילה דממילא נשמע הא שתי' מותרת בין רב בין מעט והיינו כהטור וק"ל:

## סימן תעג

### סעיף ה

הג"ה ואם אין לו וכו' או שאר ירק מר כתב הפר"ח ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין והן הן סימני מרור כדאיתא בגמרא וכן איתא בש"ג בשם ריא"ז סימן לירק מר שיש לו שרף לבן כחלב ופניו מכסיפין שאינו ירוק הרבה ככרתין יוצאין בו משום מרור והוא שראוי למאכל אדם. והמ"א כתב בשם הש"ך בגמ' מוכח דאין יוצאין רק באילו השנוין במשנה וכו' ולפ"ז בשאר ירק מר יאכל בלא ברכה והאמת דבגמרא מוכח דלא כהש"ך וכהש"ג ופר"ח שהרי איתא שם בתר המבארים מיני המשנה ר' יודא אומר כל שיש לו שרף ר"י ב"ב אומר כל שפניו מכסיפין אחרים אומרים ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין אמר ר' יוחנן מדברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין אמר ר"ה הלכה כאחרים ופי' רש"י בדברי אחרים ירק מר תרווייהו איתי לי' יש לו שרף ופניו מכסיפין הן הן סימני מרור ובדפוסים ישנים יש נמי הוספה בפרש"י תיבת כל בריש דברי אחרים וא"כ איך אפשר דאין יוצאין אלא בהמינים דהמשנה למה נ"מ הניחו האחרים סימן ור"ה קבע הלכתא כותייהו הא מ"מ אין יוצאין כ"א בה' מינים שבהמשנה וכי תימא כדי שע"י סימנים אלו יוכרו המינים דמתני' זה ע"כ ליתא שהרי ר' יוחנן שאמר מדברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין וע"ש בפרש"י מבואר להיפוך דהמינים דמתני' היו ניכרים להם היטב ומהם למדו דה"ה שאר ירקות ותו דאם בא ליתן סימן שיוכר בהם אלו המינים דוקא דהיינו למי שאינו בקי בהן ובשמותיהן ומסופק בירק שבא לפניו אם הוא מה' מינין או לאו תינח אם יהיו לו הסימנין ידע שאינו מהם אבל איך יוכיח אם יהי' לו הסימנים שהוא מהם ובע"כ דבזולתם אין להם כלל הסימנים וזה אי אפשר דאיך יש ללמוד זה מדברי כולם דאמר ר' יוחנן דילמא כמו שיש לאלו ה"ה יש לאחרינא וגם לשון האחרים ירק מר יש לו אינו מורה כלל לכונה זו א"ו שהסימנים מכשירים אף שאר ירק כדעת הש"ג ופר"ח אך עדיין קשה על הרמ"א שאינו מזכיר הסימנים כל עיקר אמנם לפי הגירסא בפרש"י תיבת כל איכא לדייק למה נ"מ הוסיף זה הא אדרבה לא כל המרים כשרים אלא ביש להם הסימנים ש"מ שסובר בדעתם כל ירק מר שנרגש המרירות להדיא יש לו סימנים אלו ומסיים והם סימני מרור ר"ל שמכח זה אם מסופק בהירק אם

סופן להיות מר כשיזקין כמו החזרת המבואר בהג"מ ופר"ח לזה הונח הסימנים שהן סימני מרור כיון שכל ירק מר יש לו סימנים ואילו כן עולה פסק הרמ"א כהוגן ואולם הרי"ף השמיט כל עיקר דברי האחרים עם הלכתא דר"ה והוא תימא ובלי ספק אצלי שסובר שאין לנו בקיאות הסימנים ובפרט סימן דהכסיפו פניו דבאמת תמה אני אם יש בדור הזה מכיר בו ולכן משמיטו אך יש לספוק בו אם נמי סובר כדדקדקתי מפי' רש"י דלמר ברור אין צורך לבקיאות דכל מר יש לו הסימנים ולספק מר הוא דצריכי ומה שלא ביאר דשאר ירק מר יוצאין בו היינו דסמך בזה אמה שמעתיק עובדא דרב אחי דמיהדר על מרירתא ופי' הר"ן עשב מר ביותר וזה דלא כפרש"י שהוא המרור שבמשנה דהיינו ירק פרטי דאילו כן נשמע מזה ממילא מדלא פריך עלי' כ"א דמצוה בחזרת ש"מ אבל לצאת יוצאין בכל ירק מר ברור ויש לומר נמי דסובר בפשוט דעת אחרים דכל ירק מר צריך להסימנים ומדלא בקיאינן בהסימנים משמיטם כל עיקר ומרריתא סובר כפי' רש"י דהוא מרור דמתני' ויוכיח על זה הרמב"ם דתמיד בשיטתי' ונמי אינו כותב לצאת אלא במהמינין שבמשנה והיינו כדפירשתי לדעת הרי"ף דלא כמשמעות פרש"י ע"פ הגירסא דכל וא"כ לדינא צדקו דברי הש"ך אף דמגמרא ודאי מוכח דאף בשאר ירקות המרים ויש להם הסימנים דיוצאין בו וכן פרש"י ז"ל בהחומש ועיין במזרחי מ"מ חזינן שהראשונים לא נתנו לנו בקיאות הסימנים וזה ברור:

## סימן תעה

### סעיף א

ויאכל בהסיבה כזית מכל אחד בד"מ מביא בשם תה"ד דלמצוה מן המובחר ראוי לבלוע הכזית בבת אחת ולא מעט מעט ודקדק הכי מדמקשה המרדכי על הלל דקאמר כורכו בבת אחת ואכלו פי' הי' נוטל כזית מצה וכזית מרור וכזית (חרוסת) [וצ"ל פסח] וא"ת האיך מחזיק בית הבליעה כולי האי וי"ל כשהוא מרוסק מחזיק טפי וכתב התה"ד מכאן מוכח דאין לבלוע הזית של מצה מעט מעט דאל"כ לא הי' קשה מידי דשפיר יוכל להכניס כל הג' זתים לפיהו ולכוס אותם יחד ולבלוע יחד מעט מעט אע"כ מצוה לבלוע בבת אחת להלל ה"ה לדידן זית א' של מצה או מרור: ויש לתמוה הא לדבריו לא מקשה המרדכי מידי ולא מוכח סברת תירוצו דכשהוא מרוסק מחזיק טפי דהא מבואר בברייתא והוא בסעיף ו' בלעו לחצאין יצא וא"כ מה בכך שא"א לבולעם כאחד אם אי אפשר והתורה אמרה לדעת הלל דדוקא יאכלם בכריכה פשיטא שמוכרח למיעבד הכי לאוכלם יחד ולבלוע מעט מעט כיון דא"א בענין אחר אלא משמע דסובר המרדכי דאף ע"י בליעה מעט מעט הדבר אי אפשר אם לא מפני הריסוק וי"ל דהתה"ד סובר דודאי לא מפני

דוחק הקושי' הוא שהמציא המרדכי תירוץ זה שמרוסק מחזיק טפי אלא דזה סובר בל"ז מצד סברתו ולהכי האמת משני ומדלא משני נמי מה דפשוט להתה"ד דע"י בליעה מעט מעט הי' עביד הלל א"ו דבא להשמיענו האמת כיון דהי' אפשר לבלוע בב"א מפני שע"י ריסוק מחזיק יותר מסתמא הילל הי' עביד המצוה מן המובחר לבלוע יחד ודוחק ובאמת נשמע דעתו בפשוט מן הברייתא דבלע לחצאין יצא משמע רק דיעבד: (סעיף הנ"ל)

**ואח"כ** נוטל מצה שלישית ובוצע ממנה וכורכה עם המרור עיין פר"ח כתב וכ"ת דילמא הלכתא כהלל ומה מהני כריכה והרי נפק י"ח ממרור ליתא דאכתי מצות כריכה מדרבנן וכו' ועוד כיון דלהלל לא בעינן אלא מרור דכריכה מעתה אי הלכה כותי' ממילא לא נפקי במרור קמא אלא במרור דכריכה ומרור קמא הוי לי' מרור דרשות ועל פי תירוץ דועוד זה כתב תו אבל ודאי צריך ליזהר שלא יפסיק בין ברכת אכילת מרור לכריכה זו דדילמא הלכה כהלל ונמצא שמרור שאכל הוי לי' מרור דרשות ואם מפסיק נמצאת שבירך ברכה לבטלה ועוד שאוכל מרור דמצוה בלא בלא ברכה ומיהו קשה וכו' ע"ש שדחק לתרץ קושיותיו. ונשמע מיני' שתופס לעיקר דאם הלכה כהלל אף בדיעבד אינו יוצא באכילת מרור בלתי כריכה ידי מצות מרור והברכה דעבדינן על המרור לחודי' הוא דמפקה להמרור דכריכה וזה לא נשמע משום פוסק והרי הרא"ש דנמי פי' כתוס' ור"ן יסוד מנהגינו ומ"מ בהלכה ה' בהשיגו על הרי"ף בדין מי שאין לו אלא כזית דמינטרא כתב ויותר מסתביר להניח הכריכה שאינה אלא לזכר בעלמא ולשיטתו איך יניח הכריכה ולמה אינה אלא לזכרון בעלמא הא דילמא הלכה כהלל ולא יצא במרור לחודי' א"ו כ"ע ס"ל כדמבואר בתוס' להדיא שהכריכה להלל גופי' אף בזמן הבית לא הי' אלא לכתחילה ובדיעבד יצא כי אכל כל חד לחודי' שהרי כתבו בלשון זה וי"ל מדסבר דלכתחילה יש לו לכרוך ובדיעבד נפיק כי לא כרך וכו' ואף שהמהרש"א כתב שא"י מי הכריחם לומר להלל דלא גלי קרא אלא לכתחילה אימא דאף לעיכובא קאמר קרא הפשוט דלשון הברייתא גופה הכי דייק להו דתניא אמרו עליו על הלל שהי' כורכן בבת אחת ואילו דעתו לעיכוב צריך להיות הלל אומר לא יצא אדם ידי חובתו אא"כ כורך בבת אחת א"ו שאינו דורש הקרא אלא למצוה לכתחילה וה"נ מוכח מסקנא דשמעתין והדר אכל מצה וחסא בהדי הדדי בלא ברכה זכר למקדש ואם להלל אף דיעבד איכא עכובא מה אירי' זכר למקדש הא בל"ז כל דתקנו רבנן כעין דאורייתא תקנו וכשחייבו במרור מדרבנן ודאי חייבוהו ע"י כריכה ובלחודי' לא נפיק להלל כמו שהי' דינו בדאורייתא ותו מה זה בלא ברכה הא ודאי פשיטא שמחויב לכתחילה לכוין בברכת מרור ליפטר דכריכה ושלא להפסיק בשיחה ונהי דאעפ"כ בדיעבד אם שח אינו מברך משום הספק

ברכה לבטלה לרבנן מ"מ כיון דלכתחילה חוב גמור שלא להפסיק שוב לא מקרי שלא בברכה א"ו דאף להלל אינה הכריכה אף בזמן הבית אלא לכתחילה ואף שכתבו תוס' דלהלל גופי' הי' אפשר למיעבד חדא אכילת מרור ע"י כריכה ולא הוי אתי מצה דרשות לבטל המרור כיון שצריך לעשות מדרבנן מצות כריכה היינו אם הי' ברור ההלכתא כהלל אבל השתא אנן דמוכרחין למיעבד כרבנן תחילה מרור לחודי' שוב אף להלל גופי' כבר יצא בדיעבד ולא עבדינן הכריכה כ"א לדעת הלל לזכר בעלמא וה"נ הוציא הב"ח מלשון המנהיג שכתב אך מצוה מן המובחר שלא ישיח וכו' כלומר דעיכובא ודאי ליכא דאינה רק זכר למקדש ואף להלל גופי' א"צ לאכול מצה ומרור יחד בזה"ז דשפיר יוצא י"ח במה שמברך אמרור לחודי' ואכל אלא דמ"מ וכו' וכן מבואר שבח"י שמסיים וכיון דכבר עבדינן כרבנן ואכילה זו לזכרון בעלמא לא מברכינן עלה וכל זה ברור דלא כהפר"ח ואולם מה שהקשה המהרש"א נהי דכמו שהקשה אינה קושי' כדכתבתי שהתוס' הוציאו זה מלשון הברייתא אכתי ק"ק לתירוצם הא לא צריכו זה ולפ"ר אדרבה אילו הי' כונת הלל אף לעיכוב יותר אזלו דבריהם שמוכח דס"ל אין מצות מבטלות דאל"ה מנ"ל הא איצטרך וכו' ומה שכתב המהרש"א לעיין במרדכי עייניתי שם ורואה אני נהי דבזה משני משמעות התוס' שאינו תולה ההוכחה בדעת הלל כדכתבו תוס' דהלל רק לכתחילה אלא סתם הדברים להלל חוב לאכול שניהם יחד עכ"ז פירושו בדברי ר' יוחנן שהוא בלשון זה והשתא ניחא נמי דר' יוחנן מוכח שפיר דחולקין עליו חבריו על הלל מדדרשו רבנן קרא דעל אתא לאשמעינן דמותר לאכלן בב"א דאי לאו ה"א דצריך לאוכלן כא"וא בפ"ע אבל לא בב"א משו דמבטלו' זו את זו כמו בעלמא ולהכי איצטרך על לאשמועינן היתרא לומר דמותר לאוכלם בבת אחת עכ"ל והוא יותר תימא דא"כ איך אמרו יכול לא יצא אדם ידי חובתו אלא א"כ כורכן ואוכלם כדרך שהלל אוכל ת"ל על וכו' הא אדרבה אי לא נאמר על הייתי אומר שאסור לאוכלן בבת אחת משום שמבטלין זא"ז ולפירושו הכי מיבעי למימר יכול לא יהא רשאי לאוכלם בבת אחת ת"ל על וצ"ע:

**ואולם** לשון התוס' נמי לפ"ר אינו מובן שכתבו והלכך לרבנן דמוקי קרא בדיעבד שמעינן דבעלמא מבטלין ושאני הכא דגלי קרא וצ"ע דאיזה קרא מוקמי בדיעבד לכן יראה לענ"ד לפרש עכ"פ דברי תוס' על דרך זה ואומר דודאי אילו הקרא אתא לעכב דוקא בכריכה או שבא לברר הברירה בין בבת אחת ובין לאחדים אין ללמוד ממנו דאין מצות מבטלות זא"ז וי"ל לעולם מבטלין וש"ה דגלי קרא לא מיבעי דאם הקרא בא להורות העיכוב בדיעבד דפשיטא די"ל לעולם מבטלין וש"ה דגלי קרא דמצותו בכך שאני אלא אפילו אם המקרא בא ללמד הברירה נמי שפיר י"ל לעולם מבטלין וש"ה דגלי קרא במצות אלו דלא יבטלו

זא"ז משא"כ אם לא למדין מן המקרא אלא דהמצוה לכתחילה בכריכה ובדיעבד יוצא חד חד זה ודאי אין לומר דמצות מבטלים וש"ה משום המצוה דלכתחילה בכריכה אמרה תורה דלא ליבטלו דזה ודאי אין סברא והוי כדקי"ל בכל מקום שיוכל לקיים שניהם לא אתא עשה ודוחה ל"ת ה"נ כיון דמן הסברא תמיד מצות מבטלות והכא בדיעבד נתקיימה חד חד מה"ת לדרוש המצוה לכתחילה ויותר מסתביר לדרוש להיתר ברירה וכנ"ל וא"כ דברי תוס' פשוטים וברורים שמוכרחים לומר וי"ל מדסבר דלכתחילה יש לו לכרוך ובדיעבד נפיק כי לא כרך א"כ אין מבטלות דאילו היה דרש לעיכוב ודאי היה נשאר קושייתם דילמא לעולם סבר מבטלות וש"ה דגלי קרא דמצותו בכך דוקא אבל באמת הוציאו מלשון דהל"ל בהברייתא כדכתבתי דאינו מורה כונתו לדרוש מעל רק לכתחילה א"כ מוכח בעלמא אין מבטלות דאי מבטלות א"כ איצטרך קרא הכא להתיר כריכה ויותר נאה לדרוש הכי די"ל ש"ה דגלי קרא דמצות אלו לחזקם אין מבטלות זא"ז ומה"ת לדרוש המצוה דלכתחילה דמשמע דלולא המצוה לא הי' מצות אלו משונים משארי המצות רק מפני המצוה דלכתחילה אמרה התורה דלא ליבטלו וזה אין סברא כנ"ל א"ו דסובר מצד הסברה מצות אין מבטלות ואיצטרך הקרא למצוה ולעכב לא משמע לו יותר ללמוד מקרא דעל ושפיר כתבו תוס' והלכך לרבנן דמוקי קרא בדיעבד ר"ל קרא דעל מדמתחילין לומר. יכול לא יצא ידי חובתו דהיינו אף דיעבד והיינו מקרא דעל ה"א הכי ת"ל יאכלוהו כדפי' הרשב"ם מדלא כתיב אותם ש"מ להורות אפילו זה בפ"ע וזה בפ"ע וקשה מה"ת להו בדלא הדרשה דיאכלוהו לדרש מעל יותר ממה שהלל דורש מיניה דהיינו רק לכתחילה שמעינן מזה דבעלמא מבטלין ס"ל וש"ה דגלי קרא דמצוותו בכך: **ולולא** הדרש דיאכלוהו לא היה מקום לדרוש מעל אלא לעיכוב להכי יכול לא יצא ידי חובתו ת"ל יאכלוהו להורות דלא תדרוש על כלל לא אפילו למצוה לכתחילה אלא אפילו זה בפני עצמו וזה בפ"ע ואילו לא נכתב על ולא יאכלוהו באמת ה"א איסור ע"י כריכה להכי כתיב על וכתיב נמי יאכלוהו להורות הברירה ומהשתא שפיר הדר י"ל דמבטלין ס"ל כדמוכח מן הה"א דיכול לולא הדרשה דיאכלוהו ומה שהכא אין מבטלין ש"ה דגלי קרא דמצות אלו אין מבטלין ואין להקשות למה לא כתבו תוס' הוכחה דרבנן ס"ל מבטלין בפשוט דאי אין מבטלין ס"ל קשה להו לא ליכתוב לא על ולא יאכלוהו וידענא נמי שהברירה בידו א"ו מבטלין ס"ל וה"א דאסור לכרוך ומוכרח לכתוב על להיתר כריכה ושוב ה"א אף לעיכוב ומוכרח נמי ליכתוב יאכלוהו די"ל דהנה בהרא"ש פרק ע"פ הלכה ל"ד איתא ולפי זה היה נראה וכו' ואף לרבנן מצוה לאכלו ביחד ופי' הב"י בסי' תע"ז כלומר זה אחר זה בסמוך ומשמע מהרא"ש דסובר דרבנן דרשו על בסמוך וא"כ לולא

שהוכיחו התוס' בתחילת דבריהם יכול לא יצא וכנ"ל לא היה הוכחה כלל מנייהו אף להאמת די"ל על בעינן למצוה בסמוך והדר ה"א דעל בא למצוה לכתחילה בכריכה כתב רחמנא יאכלוהו להורות דאפילו מצוה אינה אלא בסמוך אבל באמת למשמעות הרא"ש קשיא א"כ הא רבנן מבטלין ס"ל והוי להו באמת לאסור הכריכה מיאכלוהו ודלא נימא מעל למשרי להכי התוס' הוכיחו דעת רבנן דס"ל מצות מבטלות מן הה"א דיכול לא יצא דה"א למוקים על לעיכוב דמזה ודאי מוכח דס"ל מצות מבטלין כנ"ל ושוב אף להאמת מפרשי דבריהם דעל וש"ה דגלי למצות סמיכה לא בא אלא להתיר הכריכה בבריכה וש"ה דגלי קרא ובזה ניחא מה דקשה לפי' תוס' דרב אשי אך מתקיף על הב"י שסברו דב"ש אסרו לכרוך ורב אשי הוכיח דאך חולקים דאין מצוה ואין איסור בכריכה א"כ למה לו להגיה הברייתא כלל ביכול לא יצא ממה שהביאה ר' יוחנן ביכול יהא למצוה כהלל א"ו משום דרצה לקיים נמי דברי ר' יוחנן בזה דחולקין נמי בדין מצות מבטלין וזה לא נשמע אלא ממה דתניא דבריהן יכול לא יצא וכנ"ל ודוק: (סעיף הנ"ל)

**ומשבירך** לא יסיח כתב המ"א נ"ל דבזה צריך לבלוע השני זחים יחד כמש"ל ר"ל מה שמביא סק"ד התה"ד ולדעתי מן התה"ד גופיה נשמע דלא סובר כלל חומר זה דאל"ה כיון דידוע שבעצמו השואל ומשיב יותר היה לו להשמיענו חומר זה דנפיק ממש מאכילת הלל זתיו יחד א"ו דליתא ומטעם דהא כבר הוכחנו לעיל דהחכמים לא קבעו כלל כריכה זו למצוה בברכה כיון שאינה אלא לזכר בעלמא וא"כ מן הדין אפילו השיעורים לזתים לא בעו כדקי"ל דלטיבול ראשון לא בעי כזית מדלא מברכינן עליה לאכול וגם אינה אלא כדי שישאלו התינוקת והרי שם מ"מ עכ"פ מצה דרבנן ודאית הוא ק"ו למצוה זו שאינה אלא מפני ספק לזכר בעלמא דלא צריכה שעור אלא שהטור בסדר הקצר מבאר אף להכריכה השעור דזתים והיינו אך כמו שמצריך שם להרא"ש החרוסת משום דהא בעינן למעבד זכר למקדש מהראוי שתהא נמי כדעבדו במקדש בהשיעורים אבל להחמיר בהזכר במה שבמקדש גופיה לא היה אלא לכתחילה בזה מודה התה"ד דלא צריך לבלוע השני זתים יחד והזכר למקדש שפיר הוא מבלעדי חומר זה וק"ל:

**סעיף ד**

אכל מצה בלא כונה. כתב המ"א אע"ג דמצות צריכות כונה במידי דאכילה שאני שהרי אכל ונהנה שוב כתב ומה"ט אפילו ידע שהיא מצה ולא רצה לאכול ואנסוהו לאכול יצא ואף דדבר זה הלא הוא בהש"ע להדיא דהא באופן זה דוקא הוא דפוסק הש"ע דיצא רוצה לתרץ בזה דלא תקשי דהא בב"י מביא בשם התוס' איפכא דכפאוהו ואכל מצה מיירי שהיה סבור שהוא חמץ ונמצא שאכל מצה אבל אם ידע שהוא מצה ולא רצה

לאכול וכפאוהו ואכלה לא יצא ואפילו למ"ד דמצות אין צריכות כונה אם מתכוין שלא לצאת לא יצא והוקשה לו הרי בס"ס תקפ"ט הכריע הב"י דלא כהרא"ה אלא כההוא שיטה דאפילו למ"ד אין צריכות כונה הא כיון שלא לצאת לא יצא ואיך פסק הכי דינא דכפאוהו בידע שהוא מצה ומ"מ לא רצה לאכול דיצא הא זה כיון להדיא שלא לצאת וניחא לו דמה"ט הוא כיון שנהנה אבל זה אינו דלסברא זו דבאכילה דמצוה נמי שייך הואיל ונהנה אין שום סברא לומר דין הרא"ה דסבר חול או בשר הוא דלא יצא דמי גרע ממתעסק דיצא הואיל ונהנה ויותר מסתביר לי לומר דסובר הב"י אף דהרא"ה הוכיח שיטתו דלמ"ד א"צ כונה אפילו בכיון שלא לצאת יצא מההוא דינא דכפאוהו כדאיתא שם בב"י מ"מ הב"י סובר דאין זה הוכחה דאף דדינא דכפאוהו איירי בידע שהיא מצה ולא רצה לאכול מ"מ לא מוכח דאיירי שלא רצה לצאת בכיון אלא דמ"מ אכלו סתם ע"פ אונס בלא כונה להכי ולא להכי ודוק ועיין סי' תקפ"ט:

(סוף הסימן) הג"ה ונהגו וכו' זכר ללחמי תודה הגם שאיני כדאי להרהר אחר מנהגן של ראשונים מ"מ קשיא לי מנהג זה חדא דאיכא משום נראה כאוכל קדשים בחוץ ועיין סי' תע"ג ותו הא תנן דף ל"ה חלת תודה עשאן לעצמו אין יוצאין בהם ומפרש רב יוסף דף ל"ח ע"ב הטעם דאמר קרא שבעת ימים מצות תאכלו מצה הנאכלת לשבעת ימים יצאה זו שאינה נאכלת לשבעה ימים אלא ליום ולילה ופרש"י ובהא פליג דאי נמי אכוין לה נמי לשמור מצת מצוה למיפק בה משום תודה ומשום מצה לא נפק דבעינן שימור לשם מצה כל שבעה וא"כ מה לנו להכניס עצמינו למיעבד שימור נוסף על לשם מצה לחוד במה שאפשר יותר להזיק מלהועיל וצ"ע:

## סימן תצ

### סעיף ג

ובחש"מ אומר וכו' כתב המ"א ש"מ דחש"מ לא מקרי י"ט ואין לומר בחש"מ בבה"מ הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו טוב וז"ל הריטב"א בחידושיו סוכה ל"ח סוף ד"ה ורמינהו ואגב אורחן שמעינן דחש"מ י"ט מקרי מכיון דאסור בעשיות מלאכה ומה שאין אנו אומרים בחש"מ בתפלה את י"ט מקרא קודש לפי שעושין בו מלאכה בדבר האבד ושלא לזלזל בי"ט ממש שיהיו סבורים שהם שוים בקדושה כיון ששוים בשמותם עכ"ל א"כ לדידן שנוהגין כעדות הב"ח בשם רש"ל לומר בחש"מ כמו בי"ט בשוה מקרא קודש ולא י"ט מקרא קדש ה"ה בהרחמן הוא אין צורך לשנות ושפיר י"ל ינחילנו וכו' דהא עכ"פ מבואר בהנ"ל די"ט מקרי אך עיין מנחות דף ו' ע"ב ותליא בפלוגתא הפוסקים אם חש"מ זמן הנחת תפילין

# הלכות יו"ט

## סימן תצה

### סעיף ג

אין מוציאין משא על הבהמה בי"ט הטעם בהרמב"ם שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול וא"כ לענ"ד סעיף זה לא די שכולו מותר הכא דכבר הוא בכתובים על מקומו סי' תק"י אלא אף הלשון במח"כ אינו נכון כי מילת מוציאין נופל על הוצאה מרשות לרשות ולהכי דחקו האחרונים במה שהוצרך לטעם זה והפר"ח כתב ומ"ש הרמב"ם אבל על גבי בהמה לא יביא משא כלל שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול דמשמע דמן התורה שרי איצטרך אפי' לכשאינו מחמר אחריו דהשתא ליכא איסור כלל מן התורה דהא איסור שביתת בהמה בי"ט ליתא והברור שלא יביא ודאי היינו מחמר אבל מעיקרא לק"מ מכמה צדדים דודאי לא יביא כולל אפילו ברשות אחד ממקום למקום ואין בזה לא משום שביתת בהמה ולא משום מחמר דהא האדם עצמו מותר לולא שלא יעשה כעובדא דחול ותו דאיירי נמי הרמב"ם וסמ"ג בדכרים שצריך לו כמבואר לשון הסמ"ג ביותר דז"ל אע"פ שהותרה הוצאה בי"ט אפילו שלא לצורך אוכל נפש רק שיהא צורך י"ט קצת לא ישא משאות גדולות וכו' מ"מ אין לחוש מאחר שמשנה בד"א בנושא על האדם אבל נושא על הבהמה לא יביא כלל שלא יעשה כדרך שעושה בחול הרי להדיא דאיירי בדברים שהם צורך היום דפשיטא דלאדם עצמו מותר אפילו מרשות לרשות ואך על בהמה הוא שאסור משום עובדין דחול וא"כ ודאי דליכא למשמע מידי מהרמב"ם וסמ"ג מדין שביתת .., בהמה או מחמר בי"ט:

**והנה** המ"א הכא כתב לעיין סי' רמ"ו ומ"ש דיש לאסור שביתת בהמה בי"ט ושם כתב ומדברי ש"ל אין ראיה דהתם מיירי שהגוי רוכב עליה ומביא עליה משאות וזה אפילו באדם מותר דהא אין איסור הוצאה בי"ט אלא שאסור מדרבנן כמ"ש סימן תצ"ה ס"ג ע"ש וזה ליתא דמדברי ש"ל ודאי נשמע דליכא משום שביתת בהמה בי"ט שהרי כתב והנכרי רוכב ועושה צרכיו ומי לא איירי בכלל צרכיו שחורש בה נמי גם מ"ש שם לראי' שאין איסור הוצאה בי"ט רק מדרבנן כמו שנתבאר סי' תצ"ה סעיף ג' בזה גילה דמ"ש הכא אין לפרש וכו' שהרי אדם עצמו מותר להוציי' בי"ט ר"ל מדאורייתא אפילו בהוצאת אבנים ור"ל דהרמב"ם בשטת רש"י עומד ועיין בזה פר"ח שכתב דאין זה מוכרח בהרמב"ם) ואולם כבר כתבתי דמהרמב"ם לא משמע מידי דפשיטא דאיירי בדבר שהאדם עצמו מותר כנ"ל משני טעמים:

**ובעיקר** הדין דשביתת בהמה בי"ט אף שהכא מגמגם הב"י על המתירין מ"מ במה שמשמיט סי' תקכ"ד הנאמר בהטור שלא תצא פרה ברצועה שבין קרניה מבואר שסובר ג"כ דשרי ומשום שאין בבהמה משום שביתה בי"ט וע"ש בב"י וכן הפר"ח מחליט הכי אך מחמר העלה. בפלוגתא (ומ"מ מ"ש תו הפר"ח והא דגרסינן בירושלמי מפני מה אמרו היה רוכב על גבי בהמה אומרים לו רד שני' הוא שהוא מצווה על שביתת בהמתו כמוהו וכו' ההוא בשבת קמיירי אבל בי"ט לא יש שום איסור שביתת בהמה כלל ומשמע מיניה דאילו בי"ט אין דינו לירד זה ודאי אינו דאף דאין בי"ט משום שביתת בהמתו אכתי מי לא אסור ברכיבה ובשמוש בעל חי בי"ט כמו בשבת ובודאי הטעם דיהיב על י"ט נמי קאי) אמנם הטור בסי' תקכ"ד נראה דאזיל בשטת אביו הרא"ש ז"ל דודאי מניה משמע דס"ל הדברים כפשטן דיש משום שביתת בהמתו בי"ט כמו בשבת ואי משום קושי' הב"י בסי' ש"ה דחי נושא את עצמו כבר כתבתי בסי' רס"ו דאפשר דהרא"ש אזיל בשטת הסמ"ג שמביא התוס' שבת בסימן ש"ה דאף באיסור דרבנן שייך שביתת בהמה ולהכי משום דחי נושא את עצמו חושב המתני' הרכיבה בשבותין ולהכי מוקים הטור המתני' דביצה אף בי"ט אמנם מה שהיש"ש והמ"א כתבו אף בשם הרי"ף שהעתיק טעם הירושלמי ליתא הרא"ש לבדו הוא שהעתיקו ואולי כל המתירין סברו מדתלמודן לא הזכיר טעם זה ש"מ דליתא ויהיה איך שיהי' דין הרמ"א בסי' רס"ו מוסכם נמי מהב"י דלא כהמ"א:

**סעיף ד**

הג"ה וכל מוקצה שאינו ב"ח (דאילו ב"ח עיין סימן תצ"ז סעיף י') כגון אוצר של פירות סגי כשיאמר מכאן אני נוטל למחר וא"צ שירשום זה מר"י שפסק כר"א דאיתא ועוד אמר ר' אלעזר עומד אדם על המוקצה ואומר מכאן אני נוטל למחר וחכ"א צריך שירשום מכאן ועד כאן ופירשו רש"י ור"ן דבדין ברירה פליגו וכן נראה מתוס' דף ל"ה ע"א ד"ה ת"ש ומדפסקינן בדרבנן יש ברירה פסקו נמי הר"י והרמ"א כר"א. והפר"ח כתב שהרמ"א לא ראה שהרמב"ם חולק וכבר הביא המ"א מה שהד"מ כתב שם שמשמע לו מדברי הב"י ז"ל דס"ל כר"א ובודאי משמע מדהניח פסק הרמב"ם בתימא והפר"ח בסופו הניח הש"ע בתימא על שלא הזכיר דין זה ולדעתי כבר ביאר נמי הכי במה שסתם בסי' ש"י ס"ה במוקצה דגרוגרות וצמוקים אי אזמני' נפיק לו מתורת מוקצה ולא כתב שירשום. משמע ברור דס"ל דאין צריך שהרי במוקצה דב"ח בסי' תצ"ז מבאר מה שצריך להזמינה ומדהתם שתק ש"מ כנ"ל אלא שהפר"ח לשטתו אזיל שכתב מקודם ותדע שהרי רש"י פי' עומד אדם על המוקצה והזמנה מועלת לו כגון אחזי ולא אחזי והשתא תקשי לרש"י

דהא אמרינן התם אחזי ולא אחזי דאיכא אינשי דאכלי ואיכא אינשי דלא אכלי אזמין גלי דעתי' לא אזמין לא גלי דעתי' אלמא דבגלוי דעת כל דהו דהוי מאינשי דאכלי סגי בהכי וא"כ למה לי טעמא דברירה אלא הכא מיירי בסתם מוקצה כגרוגרות וצמוקין ואין כולם שוים דיש שממהרין להתבשל ויש מתאחרין או הכא מיירי במוקצה כה"ג ולפיכך אם אנן אומרים דבאומר מכאן אני נוטל סגי מטלטל ושביק וקמטלטל מידי דלא חזי לו אבל כל שרשם ואמר מכאן עד כאן אני נוטל ע"ד שיהיה מה שיהיה זימון ובא ונוטלין למחר ועפ"ז מצינן למיפסק כחכמים ולפי דבריו אלו שפיר אין ראיה מסי' ש"י הנ"ל דשם בגלוי דעת בעלמא סגי ליה ואין לו שייכות לפלוגתא דהכא אבל כל דבריו תמוהים ואינם חדא שמסיים ועפ"ז וכו' כנ"ל ורוצה להציל בזה הרמב"ם מקושי' הב"י ממה דקי"ל בדרבנן יש ברירה והרי הרמב"ם פוסק בי"ט כר"י בכל מוקצה ואפילו מוקצה דאוצר והרי סותם ואומר העומד על המוקצה צריך שירשום ומה יענה במוקצה דאוצר שכולם שוים לטובה וכי בזה נמי שייך דמטלטל ושביק ותו כל עיקר דבריו א"י כלל לפרש תחילה כתב דהכא מיירי בסתם מוקצה כגרוגרות וצמוקין ואין כולם שוים דיש שממהרין להתבשל ויש מתאחרין ואם ר"ל דלא אחזו ב"ה כלל אם לא ימהרו להתבשל א"כ קושי' הגמרא במקומה כי אזמין להו מאי הוי ואם להכי הדר ביה וכתב או הכא מיירי כה"ג ור"ל דאחזו ולא אחזו א"כ מה קאמר שטעמייהו דרבנן מחששא דגוזלות מה בכך הא מ"מ כיון שגילה דעתו דהוא מאינשי דאכלי להו הרי כולם ראוים לו ולא צריך זימון יותר ומה בכך שיטלטל חדא ויראה שעדיין לא נגמר כל בישולה ויחזירנה ויקח אחרת הא מ"מ היא גופה נמי חזי ליה כיון שכבר גילה דעתו שהוא מאינשי דאכלו להו והיא נמי כבר היה ב"ה איחזו ולא איחזי: ועיין סי' תצ"ז סעיף ה' מה שהבאתי בשם רש"ל. ולכן אף שהמ"א כתב נמי כעין סברה זו בנראה לי דבפירות דחזי ולא חזי לכ"ע צריך שירשום (וזה בודאי נגד הש"ע דסי' ש"י סעיף ה') אין בכל דברים כאלו ממש לענ"ד ומ"ש המ"א שכ"מ בב"י סי' תקי"ח בשם הכל בו ע"ש כי לא משמע מידי ואדרבה להיפוך נשמע מיניה דלא דומה לגוזלת כ"א תרנגולת העומד לגדל ביצים אבל פירות דומה לעצים דליכא למיגזר כי האי ואם כדעת המ"א דדוקא במוקצה פירות דאוצר אבל דגרוגרות לגוזלות דמו בפירות הוי ליה לאפלוגי א"ו הפשוט דקושי' הפר"ח מעיקרא ליתא דאף דהגמרא נקטה אזמנה גלי דעתיה אין ר"ל דבנ"ד לחוד סגי אלא ר"ל אזמן בהכנה כדינה גלי דעתו על מה שהזמין והזמנה מועלת לו ולא היה כמזמן עצים ואבנים אבל ודאי הזמנה כדינה צריכה והעיקר כפי' רש"י ותוס' ור"ן דפלוגייהו אך בברירה ומה שנתלה המ"א בהיש"ש וכתב ולי צ"ע דהא התוס' כתבו וכו' ועוד דהרמב"ם פסק

וכו' והיא תמיהת הב"י על הרמב"ם בסי' תקי"ח) אלא ע"כ אין הטעם משום ברירה אלא כמ"ש התוס' וכו' כמה תמוהים דבריו הוכיח מתוס' היפוך מה שכתבו להדיא דף ל"ה ד"ה ת"ש דהפלוגתא בברירה:

**ובעיקר** תמיהת הישׁ"ש על פרש"י שכתב ותימה א"כ לפי . מה דקי"ל דבדרבנן אמרינן ברירה בכל ענין וא"כ היא נגד הלכה דהא קי"ל בכל דוכתא הלכה כחכמים לגבי יחיד אלא נראה דלאו דוקא בברירה פליגי וכו' אי מש"ה אין הכרח כלל לדחות. פרש"י ור"ן ותוס' גופייהו אלא די"ל דיני מוקצה שאני דמחמרינן ביה כעין דאורייתא כי לענ"ד הכרעה זו דבדרבנן יש ברירה היא מכח ספק דפלוגתא כי רבה תנאי ואמוראי דפליגו והכריעו מטעם ספק דרבנן לקולא דבדרבנן יש ברירה משא"כ במוקצה דהוי דבר שיש לו מתירין דאפילו בדרבנן ספיקו לחמרא וכ"ת הא אף בתחומין הכריעו דיש ברירה ונמי יש לו מתירין כבר כתבו תוס' עירובין דף מ"ה ע"ב דבעירובין הקילו ולא חשו בדבר שיש לו מתירין ואפילו נימא דהכרעה זו לא מטעם ספק כ"א בודאי יש ברירה בדרבנן מ"מ י"ל דמוקצה כמו דמחמרינן בספק מוכן לשטת הרבה פוסקים והרשב"א מכללם זולת הטעם דיש לו מתירין אלא מטעם מוקצה הוי כעין דאורייתא וכדברי התוס' ישנים ביצה דף כן י"ל נמי בזה דמחמרינן ביה לומר אין ברירה מטעם כעין דאורייתא ובזה מיושב נמי תמיהת הב"י על הרמב"ם ואולם זה אמת וברור שהירושלמי אית ליה שטה אחרת ואינו סובר דבדין ברירה פליגי והראי' שמקשה מדרבנן דהכא על דברי ב"ה וזה לשונו ב"ש אומרים לא יטול אא"כ נענע מחלפין שיטתן דב"ש דתנינן תמן ועוד אמר ר"א עומד אדם וכו' ור"א לאו שמותי הוא חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים ב"ה אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל מחלפין שיטתן דרבנן דתנינן תמן וחכמים אומרים עד שירשום וכו' והכא אינן אומרי', הך עוד אינן אית להון חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים ופשיטא אילו סובר הפלוגתא בברירה מה קשיא ליה מדרבנן על ב"ה הא בזה וזה בודאי כבר מבורר וכל מה שדחק הפר"ח לקיים דברי תוס' שאזלו לתירוץ רבא לא שייך בגוף הירושלמי וכבר תמה בזה המהר"ם שיף ז"ל על התוס' וגם תמה במה שהעתיקו ריש דברי הירושלמי שמקשה שמוחלף דברי ב"ש עם דר"א ומה הקושיא הא בתלמודן מבאר רב חנן בר אמי דשם לא נחלקו ב"ש אלא בבריכה ראשונה ומטעם גזירה דאתא לאמלוכי א"ו כדהעלה המ"ש וכתב ואם הירושלמי כתב זה אפשר שהיה שטתו באופן אחר מסוגי' דילן ולא הוי להו להביאו וזה ברור לענ"ד והראי' דלית כל עיקר שם מימרא דרב חנן בר אמי הרי דמסתם סתומי ולב"ש אפילו בבריכה שני' מצריך נענוע ומה טעמייהו הא בזה וזה כבר הוברר אלא ש"מ שסובר פשוט דבחיזוק הכנה פליגי

דב"ש מצריכו דוקא מעשה וב"ה באמירה סגי להו כדאיתא כעין פלוגתא זו במסכ' שבת דף קכ"ה בהכנה דאבוי' ולפ"ז מקשה שפיר מן הסברות הפוכות דסובר הכא טעמייהו דרבנן נמי דהרושם חשוב מעשה והכא מחמרי רבנן והתם ב"ה מקיל משא"כ גמרא דידן דחתר רבה ב"ח למצוא מקום לטעמו דב"ש מטעם בריכה ראשונה ובבריכה שני' ליכא למ"ד דלא ליסגי בזה וזה כיון שכבר הוברר ואדרבה על ב"ה מחקרו למה לי כולי האי עד דמסיק לאוקמא דרבה ב"ח דטעמייהו מעעם ברירה ורבא המציא טעם אחר מה דפשוט לכל המפרשים כמו רש"י ותוס' ור"ן דלא שייך טעם זה אלא בבעל חיים ולא אפילו במוקצה דגרוגרות דאחזי ולא אחזי ומוכרחים לפרש דטעמייהו דרבנן נמי מטעם ברירה כל זה ברור ופשוט לענ"ד דלא כהמ"א ופר"ח בפירושו להירושלמי וגם דלא כפי' הק"ע עיין וק"ל ומחלוקת הרמב"ם ורבינו ירוחם אך בהא שהרמב"ם נראה לו ליפסק כחכמים על פי טעם הנ"ל דבמוקצה החמירו והר"י לא ניחא לו בהא ופסק כר"א מדפסקינן יש בדרבנן ואין מן התימה מה שכתב המ"א דהא ר"א שמותי הוא כי פלוגתא זו דברירה לאו ר"א לחוד הוא שהמציאה ומכיון דפסקינן בדרבנן יש ברירה ממילא הלכתא כותי' בזה ואין זה ענין למה שמביא בשם התוספ' דר"א שמותי ומכיון דפלוגתת הרמב"ם ור"י בדרבנן וגם הר"י הוא בתראי לגבי דהרמב"ם פסקו הש"ע בסי' ש"י והרמ"א הכא כותי' . ודלא כהפר"ח שהכריע בשטה דנפשו עיין ודוק:

## סימן תצז

### סעיף א

עיין ט"ז שהאריך לתרץ הראב"ד והרשב"א דטעמייהו אף שהצידה מותר מפ' שמכוסים מהעיין מוקצים הם וכתב אף דהראב"ד מן המתירים מוקצה בי"ט מ"מ פשוט שבמוקצה כזה אפילו ר"ש מודה ועפ"ז כתב סק"ב על כן הו"ל להרמ"א לכתוב בלשון זה אפילו במקום שאין מחוסר צידה לפי שהן מוקצין כיון שהם מכוסים ודבריו לענ"ד תמוהים דא"כ דמשום מוקצה הוא דאסירי למה נקיט התנא אין צדין הא הצידה מותרת אילו זימנם מעי"ט. ותו דאפילו בלא זימן יהיו מותרים לכל הפחות בביבר הסמוך לעיר כמו דשרי בסעיף ח' בקנה בפרדס בלא זימן וביותר קשה מ"ש שפשוט שבמוקצה כזה ר"ש מודה מה היתרון במוקצה זה משאר מוקצה דבעל חי אפילו תרנגולת העומדת לגדל בצים דמותר לר"ש ולדעתי להפוסקים כר"ש אף בדין דסעיף ח' אפילו ברחוק מהעיר דלאו דעתיה עלייהו נמי שרי בלא זימן ולא גרעו מהלנים חוץ לתחום דמותר לר"ש וכי משום דמכוסים מן העין חמור איסורי' דמוקצה הרי בסעיף ג' דמצודת דגים שהיו פרושים מעי"ט כל שידוע שניצודו מבע"י מותרים אעפ"י שהם מכוסים מהעין ומה בזה

שלא ידע מבע"י כלל שנצודו בו דגים אין בם משום מוקצה מכ"ש ביבר שיודע שיש בו דגים ודעתו עלייהו דאין בם משום מוקצה ומה שנתלה בלשון הרמב"ם שכתב הרי זה מוקצה הברור שלא נתן טעם זה להאיסור צידה אלא משום מה שמסיים ואם צד לא יאכלו דהיינו אך מטעם מוקצה והוא מוקצה מחמת איסור צידה דמודה בו ר"ש להכי ע"כ העיקר כדדחק הב"י ודוק:

**סעיף ג**

אפילו ספק צידה אסורה עיין פר"ח מאריך להוכיח דלא כדעת הרשב"א שמחלק בספק מוקצה בין מוקצה דלית ביה חשש איסור דאורייתא ובין היכי שקרוב ליגע באיסור תורה כמו צידה וקצירה ע"ש היטב שדחה דברי הרשב"א מהלכה ופסק להחמיר בכל ספק מוקצה ונולד מטעם דשיל"מ וגם ספק צידה ומחובר למסקנה דרב אשי אין איסורו אלא משום דהוי דשיל"מ וא"כ יצא לנו מחומרתו קולא דאפי' בספק צידה ומחובר היכי דלא שייך להחמיר מטעם דשיל"מ כגון בדברים הנפסדים עד למחר מותרים כדאיתא בי"ד סימן ק"ב והוא מהר"ן ריש ביצה ולענ"ד ליתא חדא מה דמשני במה שהקשה מה מקשה הגמרא לר"י ולר' יוסף יתר מעל המתני' דספק מוכן דאזלה לס"ד דרבה בפסחים דמוקצה דאורייתא וזה תימא דכבר אידחי התם ותו דלשטתו דספק מוכן הוא רק מטעם דשיל"מ מה חידש רב אשי בסתם כאילו לא נחלקו תנאים בהא והרי במחלק שנוי ויותר היה מהראוי לומר דבריו על המתני' דלקמן לבאר טעמא דספק מוכן שהוא משום דהוי דשיל"מ ותו דא"כ קשה על הר"ן דבריש פרק אין צדין משיג על רש"י במה שפי' דאיסור צידה בי"ט אף דהוי מלאכת אוכל נפש משום שהיא אפשר לעשותה מעי"ט וכתב דידוע דדגים נפסדים מיום ליום אף בהניחם במצודה וא"כ קשה אליביה מה טעמא דספק דגים הנצודים אסורים באמת ואפילו נימא דלא כהר"ן בזה אלא במצודה במים אינם נפסדים מ"מ קשה דהא ודאי עינינו רואות והחוש מעיד על זה שדגים שמחוץ למים הם נפסדים מיום ליום וא"כ מה מקשה הגמרא על ר"ג ראיה לסתור דילמא מה שהקיל בעובדא דנכרי שהביא דגים הוא מטעם שהיו חוץ למצודה ונפסדים בשהיתם ולכן הקיל משא"כ במצודה פרוסה מודה בהספק מוכן מדאינם נפסדים ואף דיש לידחות דעכ"פ ראי' אינה מ"מ קשה דלסתור נמי לא הוי ותו קשה על פסקא דר"פ דכללא כייל אם יש במינו מחובר דאסור ולמדו ממנו כל הפוסקים דהיינו אפילו בספק ואי דרק הטעם משום דשל"מ הא רוב מיני פירות כמו תאנים וענבים תותים נפסדים בשהיתם כמבואר בבעל המאור ור"ן ריש אין צדין ואיך פסיק ותני דספיקם אסור לכן לענ"ד הברור כדעת הרשב"א דחילוק גדול יש במוקצה מחמת איסור דאורייתא כמו צדה ומחובר דספיקו

אסור בלא טעם דדשיל"מ ואפילו בדברים הנפסדים ומה דרב אשי תירץ על ביצה משום דהוי דשיל"מ היינו ביצה דסתמא אינו נפסד מיום לחבירו ובזה מסיק הרשב"א דכל דבר שיל"מ ספיקו אסור ור"ל והדומה לו במה שאינו נפסד. אך א"כ צ"ע מה שהעתיק, בשמו בספק בהמה שהובאה מחוץ לתחום אפילו בשביל ישראל דשרי דהא בהמה חי' ודאי אינה נפסדת הגם שיש לידחק דעיקר טעמו להיתר היינו כמו שמביא הפר"ח בשם התוס' דעירובין דבתחומין הקילו ולא משגחו בדשיל"מ מ"מ קשיא מה דתלה התירו בספק מוקצה ונולד דלית ליה נגיעה בדאורייתא ושם ודאי דאינו מתיר כי אם בדברים הנפסדים באופן דלא שייך דשיל"מ זה ודאי צריך עיון:

**והאמת** שלולא דמסתפינא לומר מילא חדתא הייתי אומר בדעת הרשב"א דסובר דלא כדעת התוספ' הנ"ל דבתחומין יש להקל אלא שסובר דעיקר דין דשיל"מ לא חידש לן רב אשי בי"ט כ"א בביצה דלא שייך גבי' שמחת י"ט כדאית' בתוס' מס' ביצה דף ט' ע"ב ד"ה אלמא משא"כ במידי דמיכל כמו בשר ודגים ומכ"ש במים כשאין לו אחרים לבשל בהם או לשתות דודאי שייך גביה שמחת י"ט מה בכך שהם דשיל"מ למחר אטו מחר יהיה י"ט כהיום וכי ליכא להשגיח בי"ט יותר ממה שיופסד המאכל או יהיה לו הפסד ממון וטורח בההיתר שרבו הפוסקים בי"ד שלא להשגיח בדשיל"מ וכה"ג מצינן מס' הנ"ל דף י"ז ע"ב דמשני בדאית ליה פירא אחרינא הא לאו הכי לא אוקמו חכמים דבריהם במקום עונג שבת ומכ"ש די"ל הכי בדשיל"מ ואילו כן אזלו כל דבריו כהוגן דוק ותשכח אך מדברי הר"ן במה שהתיר ספק צידה בי"ט שני אך מטעם דבס"ס לא אמר רב אשי חומר דדשיל"מ נראה ברור דלא כסברתי וגם לא מצאתי בשום פוסק כדעתי ע"כ אני מבטל דעתי ג"כ עכ"פ זה נלענ"ד ברור דבספק צידה ומחובר בכל ענין אסור ואפילו בדברים הנפסדים דספק מוכן דמתני' לאו משום דשיל"מ אתינן עלי' וליישב דעת הרשב"א אפשר לידחק ולומר דכמו שמחלק בדין מוקצה בין מחמת איסור דאורייתא למוקצה מחמת איסור דרבנן ואפשר הוכיח חילוק זה מדין ספק מוכן שבודאי מוכרח שבלא טעמא דדשיל"מ אסור בספק כנ"ל ומדין ספק תחומין הנאמר בעירובין פרק מי שהוציאוהו שנמי ספק מוקצה הן דהא אם המים לאו היינו הם מה שנתקשרו בעבים כי אם שב"ה קנו שביתה באוקיינוס הרי הם מוקצה מחמת א"ת (אך אפשר דבדבר מופקר לא שייך מוקצה ועיין בזה סימן תקט"ו) וקשיא לי' קושי' התוס' מדין ספק מוכן בלא דשיל"מ ובתי' תוס' דבעירובין הקילו לא נסתפיק וחילוק במה דמחלק כן ס"ל נמי דאף מה דחידש רב אשי דשיל"מ נמי לא נאמר כ"א דומיא דגזירת פירות הנושרים דאפשר ליגע בדאורייתא דיעלה ויתלוש או משקין שזבו וכבר משני הגמרא על הביצה דכולה

חדא גזירה משא"כ ספק מוקצה ונולד דומיא דתחומין דלית בי' משום לתא דאורייתא ולא חשש נגיעה בדאוריית' אף דשיל"מ אינו מזיק וזה נמי למד מקושי' דעירובין הנ"ל מדלא ניחא לו בתי' תוס'. וג' חלוקים לדעתו מוקצה מחמת איסור תורה וגם יש בו חשש נגיעה בדאורייתא דומיא דספק מוכן דמתני' ודר"פ זה ספיקו מצד עצמו אסור בלא תי' רב אשי דשיל"מ וביצה שנולדה בי"ט דעלמא דהוא חשש נגיעה בדאורייתא אטו ביצה שנולדה ביו"ט אחר שבת תפס תי' רב אשי משום דשיל"מ וכדמצינן לר"י ולר"י דטעמייהו משום פירות הנושרין דהוי נמי חשש נגיעה בדאורייתא אלא דמוקצה לא הוי כמבואר בתוס' שם דאינהו איירי מפירות דהוי מוכנים לעורבים ודעתו עלייהו מאתמול. ומוקצה מחמת דדבריהם וליכא חשש נגיעה בדאורייתא בזה אפילו דשיל"מ מותר בספיקו ובזה נמי אזלה הסוגי' כהוגן ודבריו נכונים ואינם עצמן אך בלא כל הנ"ל דברי הרשב"א אלו והמה מועתקים בסי' תצ"ח בש"ע סעיף ג' צ"ע רב דמה עסק ליתלות ההיתר בגוי שהביא למקולין בהמה והוא ספק בא מחוץ לתחום דשרי מטעם דבמוקצה הולכי' בספיקו לקולא ות"ל דאין כאן מוקצה כלל דשל גוי אין צריך הכן כדכתב בעצמו בב"י סי' תקט"ו בשמו הביאו המ"א שם ס"ק כ"ז וע"כ לידחק מאוד יען דבל"ז הקשה המ"א בסי' תצ"ח סק"ו מסי' תקט"ו סעיף ז' וי"ל דאיירי בישראל ששיגר בהמה שלו ביד גוי להביאה במקולין לימכר עי"ט ונתעכב בדרך ובא בי"ט דבזה פוסק הרשב"א דאין בו משום איסור הבא בשביל ישראל דאסור משום גזירה כדאיתא ס"ס תקט"ו' אך הרמ"א מסיים שם דוקא בשאין בו משו' מוקצה והיינו כשבודאי הי' בין השמשות חוץ לתחום אבל בספק מתיר ספק מוקצה כזה ודו"ק ומ"מ דחוק הוא וצ"ע:

**ונלענ"ד** להביא ראיה לשטת הרשב"א הנ"ל דספק מוכן . דמתני' אסור בלא טעם דדשיל"מ מן הירושלמי ריש ביצה דז"ל נתערבה במאה כולן אסורות במה הא כמ"ד ספק מוכן אסור ברם הא כמ"ד ספק מוכן מותרים נשרים ספק מהיום ספק מאתמול ברם הכא יש כאן אחת לאסור והוא מוכחת על כולן וע"ש בהמפרש ק"ע שפירש נמי טעמא דספק מוכן משום דשיל"מ ולפירושו למה דמחלק בין ספק עצמו לספק דתערובות למ"ד ספק מוכן מותר היינו דדשיל"מ לא מועיל כ"א לספק דתערובות שנתבטל ולא לספק עצמו וזה דבר תימא כמבואר בהה"מ שנתן טעם להרמב"ם שהשמיט ספיקו אסור שנלמד מכ"ש של דין דנתערב ע"ש והדין עמו דודאי כ"ש היא דהגע עצמך בדאורייתא חזינן דספיקו ספק עצמו לכ"ע להחמיר עכ"פ מדרבנן ואילו ספיקו במה שנתבטל ברוב מותר לכ"ע בדברים המתבטלין ואיך אפשר דבדרבנן יהי' איפכא דלספק תערובות שנתבטל יזיק דשיל"מ ולספק עצמו לא יזיק ויהיה ספק מוכן מותר לכן לענ"ד הירושלמי לא נחית

כלל לדין דשיל"מ והראי' שהשמיט ספיקו אסור כ"א נתערבו סובר מטעם דבר שבמנין הוא דלא בטל ולכן היה סובר בהשאלה דדבר שבמנין אינו פועל אלא שלא יתבטל ויהי נידן כתערובות דחד בחד דמידי ספק דרבנן עכ"פ לא נפיק וכדסובר באמת האור זרוע שבב"י י"ד סי' ק"ט דבדרבנן חד בחד שרי לשני בני אדם מטעם ס"ד לקולא ולפיכך היה רוצה לדמותן שאתיא כמ"ד ס"מ אסור וע"כ משום דמוקצה כעין דאורייתא דנימא אותו ספיקו וה"ה לדידיה הביצה דמטעם מוקצה אוסר כמבואר שם בריש ההלכה וע"ז משני ליה שפיר דאתיא אפילו כמ"ד ס"מ מותר ברם הכא יש כאן אחת לאסור והיא מוכחת על כולן משום דהוי דבר שבמנין וכדתירץ ר"פ בבבלי דדבר שבמנין לתנא דליטרא קציעות אפילו בדרבנן לא בטל ומוכח מיני' כדפסקי' דתערובות דחד בחד וה"ה במאה בדברים החשובים אפי' בדרבנן אסור משא"כ בס"מ למאן דמתיר שמדמיהו לשאר ספק דרבנן בעצמותו דשרי עכ"פ נשמע מיניה דלמאן דאוסר לאו מטעם דשיל"מ אוסר דהא לא נחית כלל להכי וכהוכחתי הנ"ל ודו"ק:

**עיין** פר"ח הקשה על הש"ע בסי' שכ"ה שסותר עצמו במה שפוסק שם סוף הסימן ספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחום חוששין שמא מחוץ לתחום הובאו ואילו שם סעיף ט' פסק כהמרדכי דביש לו שני בתים וכו' תולין להקל וכתב ואפשר שהמחבר מחלק בין חלילין לפירות וכו' וזה אי אפשר שהרי שם בסעיף ט' גופי' אף בפירות כתב אם הוא ספק אם הובאו מחוץ לתחום אסור אבל הנלענ"ד דלק"מ והוא מדהוקשה להב"י על הרי"ף בחלילין ראיות המרדכי מפרק מי שהוציאוהו דסתם הסוגי' לגבי תחומין ספיקא דרבנן ולקולא ולהכי הוכיח דטעמו דהרי"ף בהספק אם הובאו מחוץ לתחום דודאי רובן מחוץ לתחום אף בספק דתחומין מחמרינן משא"כ בפסק המרדכי בשני בתים דאין לספק במקום אחר דסתמא משלו מביא רק הספק בין שני הבתים שפיר ראיות המרדכי מפרק מי שהוציאוהו דלא חיישינן בתחומין לדשיל"מ וכן מה שפסק בסי' תצ"ח סעיף ד' אני אומר שמא מבערב הכניסן שם הספק נמי אינו תולה ברוב ומועט להכי פסק להקל ודו"ק:

**סעיף ה**

אם סכר אמת המים כתב הפר"ח ומיהו מודינא ודאי במ"ש סי' ב' על אנשים שיש להם ארגז מנוקב במים ויש לו דגים ידועים שם שהניחם בתוך הארגז וכיוצא בו (או שיש לו ביבר קטן). זה לשטתו שהעלה כרמב"ם דלשטת הש"ע כל הביברים אסורים משום צידה) שאינו יכול ליקח משם בי"ט בלא זימן מעי"ט כדמוכח בהדיא בגמרא דלא סגי לומר מכאן אני נוטל למחר כי היכי דלא סגי ביונים משום דילמא מטלטל ושביק ולומר

זה וזה אני נוטל לא שייך בדגים וכו' וכמ"ש הרב ז"ל במ"ב וא"י למאן מודה הא הרש"ל גופי' שם חזר וכתב להדיא אכן יש לחלק ולומר דדוקא ביוני שובך שהאפרוחים כל זמן שלא זימן מוקצים הם ומש"ה פרש"י לשם דאי שביק להו נמצא מטלטל מה שלא הזמין דהוי מוקצה ואם כן הנהו דגים שהוא קנאם והניחם בתוך הארגז בודאי לית בהו איסור מוקצה אלא חיישינן דילמא שביק הני ונוטל אחרינא דמכל מקום לא טלטל דבר מוקצה כי כולן ראוים הם אפילו בלא הזמנה וכו' ע"ש שהאריך והעלה כהרמב"ם אלא בסוף כתב מ"מ יש ליזהר בדבר הואיל ששני גדולי הדור' חשו טירחא בכדי' אבל מה שמדמה הפר"ח להזמנה דבני יונה ודאי ליתא כי אפילו זימן אינם צריכים בתרנגולים שבביתו:

**סעיף ו**

אווזים ותרנגולים וכו' ז"ל ספר השטה וא"ת בתרנגולים שבביתו נצריך לומר מבע"י זה וזה אני נוטל משום חשש שמא ימצא כחושין ואתא למנוע משמחת י"ט. ולטעמא קמא ניחא כי י"ל כיון דלא שייך לטלטל מה דלא חזי שכולם אינם מוקצין ולא צריכין זימון ותירץ ריטב"א דלגבי יונים שההוצאה יתירה על השבח איכא למיחש להמלכה משום חורבן שובכו אבל תרנגולים שהן עומדים לאכילה מה דאשכח אכל ושוב כתב בנ"ל כדמחלקו הישו"ש ופר"ח:

**סעיף ט**

אבל בקטנים שאינם מפריחין מותר לצודן אבל זימון צריכים עיין בטור מבואר מדכתב בתר הכי גבי בהמה שנשחטה בי"ט ונמצאת טריפה דטלטל הבשר תלוי באם הלכה כר"י בי"ט או כר"ש מכלל הא דין זה דזימן היינו אף לר"ש וכן מוכח בודאי שהרי הפוסקים כר"ש ס"ל משום דבית הלל אף בי"ט ס"ל כר"ש ולא כרב נחמן והרי ב"ה גופייהו מצרכו זימון זה א"ו דבהא ר"ש מודה אלא דצריך טעם מה מוקצייהו ובמה שנו מסעיף ח' איל וצבי שקננו בפרדס דכשהן קטנים ואין צריכים צידה אף זימן אין צריכים. וראיתי בישו"ש פרק א"צ סי' ב' כתב כלשון זה דדוקא יוני שובך אותן אפרוחים הן מוקצים שהרי נולדו מן האמהות שפורחת ושייך בהן צידה גם באותן אפרוחים גופן כשיגדלו ויפרחו יהי' שייך בהו צידה א"כ עתה נמי קודם שמפריחן צריכים זימון ואם לאו אסורים משום מוקצה ואין אלו אלא דברי תימה דהא כל סבותיו נמי שייכים בדין דסעיף ח' הנ"ל כהווייתן ומ"מ א"צ זימון: אבל ודאי עיקר הקצאתן היינו משום דסתם יונים קטנים אינם עומדים לאכילה אלא לגדל ולדות וכ"ת הא לר"ש אפי' תרנגולת העומדת לגדל ולדות מותר לשחוט בי"ט כדבאמת להכי פסק הש"ג סוף ביצה בשם ר"י אחרון מד"פ כר"ש דמותר לשחוט בי"ט אפי' תרנגולת העומדת לגדל בצים. זה כבר מבואר בתוס' ריש ביצה ובבעל המאור דוקא בעל חי כיוני, שובך דמקצה דעתי' מיני' משום חורבן

שובכו הוא דחמיר טפי ומודה בו ר"ש אבל תרנגולים אע"ג דהן בעל חי אפי' בעומדת לגדל בצים לא מקצה דעתי' מנייהו לפי שהם גדלים בביתו ותלי' שפיר בפלוגתת דר"י ור"ש כדמוכח מקושי' הגמרא ריש ביצה וליפלגו בתרנגולת אלא שהש"ע סעיף ו' שדייק העומדת לאכילה לשטתו שפוסק כהרי"ף ורמב"ם ובזה אני תמה על הסמ"ג שמשמיט בהלכות י"ט כל דיני זימון דיוני שובך ויוני עלי' באין זכר מהם: ומשמע דהיינו משום דפוסק כר"ש בי"ט ולית לי' סברה הנ"ל מוקצה דב"ח ביוני שובך אפי' ר"ש מודה והוא תימה שהרי ב"ה גופיהו מצרכו הזימון וצ"ע:

## סימן תצח

### סעיף ג

בהמות וכו' לשון המתני' אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הבייתות אלו הן בייתות הלנות בעיר מדבריות הלנות באפר: ת"ר אלו הן מדבריות ר"ל הברייתא לבאר המתני' דלא תימא הלנות באפר היינו תמיד וכרבי אלא מדבריות כל שיוצאת בפסח ורועות באפר ונכנסות ברביעה ראשונה: ועל פי זה פירשו הב"ח ופר"ח נמי לשון הש"ע שהוא לשון הרמב"ם וחד עם לשון הטור דמה שכתבו אבל הרועות ולנות חוץ לתחום היינו דאינם תמיד תוך התחום אלא שכל ימי הקיץ הם חוץ לתחום אע"פ שנכנסות במרחשון ומשם ואילך לנות בעיר היינו מדבריו' וצ"ל מה דלא פירשו, בפי' הכי היינו שתפסו ל' המשנה דנמי סתמ' וסתמא כפירושא דברייתא ועכ"ז הוא דוחק ולהכי כ' הש"ש בל' זה והטור כתב בזה הלשון אין שוחטין את המדבריות ומדבריות היינו שרועות חוץ לתחום ואנן באין ללון תוך התחום וכ"כ הרמב"ם ואין לפרש, שלעולם אינו באות ללון תוך התחום דא"כ הוי פסקו כרבי וזה ליתא וכו' אלא ה"ק שאינן באות' ללון כל יום ויום תוך התחום כמו בהמות שלנו היינו כת"ק דלא שרי בייתות אלא הני שיוצאת ורועות חוץ לתחום ובאים ולנים בתוך התחום תמיד כעין שלנו הא לאו הכי לא הוי בייתות ומ"ש מדבריות שיוצאת. בפסח ונכנסו ברביעה לאו דוקא דהכי בעינן אלא שכן דרכן של בהמות אותן שאין לנו תוך התחום כבייתות שלנו רגילין שלא להכניסו אלא בתביעה עכ"ל ואמת שקצת משמע שאף הב"י פי' הכי לשון הטור מדכתב ולישנא דרבינו שפיר דייק כרבנן הוא פוסק דסתם אינן באין ללון בכל לילה משמע ומ"ע א"י לפרש פי' זה דא"כ דאף, שאינם לנים כל זמן דמפסח עד הרביעה. חוץ לתחום אלא פעם חוץ לתחום ופעם תוך התחום נמי מדבריות תרי מה גבול יש לזה וכי נימא דבשביל יום אחד שלנים חוץ לתחום נקראים מדבריות הא זה ודאי לא מסתביר ואף אם למשל לילות אחרים לנים פעם בחוץ ופעם בתוך בשוה ובערב יום טוב לנים תוך התחום נמי

לא מסתביר דבשביל הכי יהיו נקראים מדבריות ואם נאמר דבאמת הכל תלוי באם לנו עי"ט מחוץ או תוכו קשה מה עסק למדבריות או בייתות לתני אין שוחטין הלנות חוץ לתחום ושוחטין הלנות תוך התחום ואולי כונתו שיהא נתלה ברוב ומיעוט הימים היכן לנו ומלבד שהוא דוחק רק אף גם קשה מאוד מנא להו כל זה הא בגמרא לא נאמר אלא פלוגתא דלרבי כולם בייתות חוץ הלנת תמיד במדבר ולרבנן אף היוצאים בפסח ואין באים לישוב עד הרביעה ראשונה נמי מדבריות הן אבל פשרה זו דרוב ומיעוט הימים מנין להם ובפרט שבפי' משניות דהרמב"ם מבואר דלא כפירושו שז"ל הלנות באפר שיהיו בכפרים כל ימי החום והקיץ ואין נכנסות לעיר עד שירדו הגשמים לכן העיקר כפי' הב"ח ופר"ח והנה הרמב"ם והש"ע כתבו אבל הרועות ולנות חוץ לתחום אם באו בי"ט אין שוחטין אותן בי"ט ולשון זה משמע שבאו מאליהן או' שהביאם גוי או הרועה אפילו ישראל שעירב לאותה העיר שהרי הם כרגלי הרועה כדאיתא סי' שצ"ז סעיף ה' ומ"מ אל תאמר כדמשמע מהמ"א סי' תקט"ו ס"ק כ"ז דאיסור בהמות אלו משום מוקצה מחמת איסור תחומין שהרי כתב שם וע"ק דאי הי' מוקצה מחמת שהי' ח"ל לא מהני דעתו עליו כמ"ש סי' תצ"ח סעיף ג' וכן סוף הדבור כתב וטעמו דוקא בבהמות שהן ת"ל אמרינן דבעלים אקצום לדעתם מיניה כיון וכו' וכן כתב הא"ר שם וביותר מבוארת דעת המ"א הכי בסי' ש"ז סק"כ ע"ש סוף הדבור אבל באמת זה לא ס"ד דא"כ דטעמא דת"ק משום מוקצה מחמת איסור תחומין הא ע"כ רבי דפליג אלו ואלו בייתות הם יהא מוכרח שסובר כר"ש דלית לי' מיגו דאתקצו לב"ה וכו' דהא ר"י אית לי' במוקצה מחמת איסור מיגו דאתקצו וכו' אפילו דעתי' עלי' ואפילו לא דחי' בידים ואיך רצה הסוגי' ללמוד מרבי דכר"י ס"ל הא אדרבה מוכח מיני' דלא כר"י וגם הטור לא הי' לו לתלות דין זה בפלוגתא דר"י ור"ש דהא במוקצה מחמת איסור אפילו בשבת קי"ל כר"י ותו העיקר דא"כ מה עסק למתלי במדבריות או בייתות הא. אין נתלה אלא אם היו בכניסת י"ט חוץ לתחום או תוכו א"ו אך הטעם דבהמות מדבריות כיון שרועות חוץ לתחום ואין באים ללון תוך התחום הוו כמו מוקצה דאוצר ולחד לישנא דבגמרא כמו גרוגרות וצמוקים דמסתמא אין דעת אנשי העיר עליהם אך א"כ איכא למידק למה דייק הרמב"ם וש"ע דוקא אם באו בי"ט אפילו באו מאליהם מעי"ט נמי הא מ"מ מדבריות הם וצ"ל דהורה לנו הרמב"ם דאפילו מדבריות מ"מ כשהיו בהעיר מעי"ט בטלה. הקצאתם ומותרים בי"ט ואיסורם אינן אלא כשנמי היו בכניסת י"ט על מרעיתם בחוץ לתחום וכ"ת א"כ מה אירי' שהם מדבריות אפילו בייתות נמי כשהם בכניסת י"ט חוץ לתחום הרי הם מוקצה מחמת איסור דתחומין ומגו דאתקצו לב"ה אתקצו לכולי יומא וכן הסוגי' לאיאזלה לא אזלה כהוגן ומי אית

לי' רבי מוקצה עיין ודוק ונראה מזה כדעת הט"ז שבס"ס תקי"ח שלומד מדעת הרמב"ם שם דה"ה במה שיש מחוץ לתחום אין שייך מוקצה מ"א כיון שהאיסור בגופה אלא הם במקום שאין יכול לילך שם הגם שהי' אפשר לידחק ולחלק שכיון שאין מדרך אדם לילך במקום שבהמות רועות לאכול שם וע"כ מוכרח להוציאם ממקומם להביאם לביתו והוי האיסור בגופם להוציאם משביתתם) עכ"ז לענ"ד מוכרח כדעת הט"ז והרמב"ם אמנם מה שתמה שם הט"ז עלי' דהרשב"א לאו מידי הוא שהרי הרשב"א לשיטתי' שמוקים המתני' דבית שנפחת בבית רעוע דדעתי' עלוי' דמותר לר"ש כדאיתא שם בב"י בשם הה"מ בשמו וא"כ לשטת הרמב"ם לענ"ד מועיל הזמנה לאותן מדבריות אם הזמינם מעי"ט ואמר מכאן אני נוטל למחר וכל זה לשטת הרמב"ם אבל לשטת הרשב"א הנ"ל ע"כ איפכא דדין זה דמדבריות אין שוחטין ע"כ אייריכשהן בכניסת י"ט תוך התחום או שעירבו בני אותה העיר לאותו צד באופן דאין בם משום מוקצה מחמת איסור תחומין ומ"מ אסורים מטעם מוקצה דאוצר ותלי' בפלוגתא דמוקצה בי' ט אי שרי או אסור .ודוק:

**סעיף ה**

ואם היו שבת וי"ט הסמוכים זה לזה נולד בזה מותר בזה כתב המ"א ועוד דלידת העגל וכו' הרא"ש יפה עשה שלא העתיק בשמו רק הבדל זה אף דהרא"ש תו כתב וגם טובה יותר לאכול אבל ולד הוא טוב לאכילה אם נשחטה אמו ונמצא במעי אמו כמו אחר הלידה ע"כ אין זה עיקר שהרי בזבחים דף ל"ה ברש"י ד"ה בשליל מבואר דרובא דאינשי לא אכלי לי':

**סעיף יב**

השוחט וכו' הרמ"א ז"ל הגיה ע"פ דברי הב"י וכתב בידו והניחו המ"א בצ"ע וא"י מה קשה לו דהא מבואר להמעיין שטת תוס' והרא"ש דמוקמו למתני' דבכור אף להצד דתולש לאו היינו גוזז מ"מ אין התירו אלא באין מתכוין ומשום דאלו במתכוין מ"מ אסור מדרבנן דגזרינן תולש אטו גוזז ואין שרי במתני' לכל הצדדים אלא באין מתכוין והיינו נמי שכתבו תוס' ולאידך לישנא דאמרינן רב סבר כר' יוסי ור' יוסי לא סבר כרב היינו דרב שרי בבכור באין מתכוין משום דתולש לאו היינו גוזז אבל ר' יוסי מתיר אפילו היינו אומר דתולש. היינו גוזז דשרי אין מתכוין בכל מקום הרי שמחליטין דהמתני' תמיד לא אייריאלא באין מתכוין וע"פ פי' זה נתייסד פסק הש"ע הכא דאף דמסקינן כנגדו בי"ט שרי היינו דוקא באין מתכון וא"כ כיון דרב אשי פי' דאייריי נמי באין מתכוין לא שנו אלא ביד פשיטא דבי"ט נמי לא שרי אלא ביד דמ"ש ואדרבה על הש"ע קשיא מדוע השמיט מה שכתב בהב"י אבל יש לדחק בדעת הש"ע משום דבאמת לשטת התוס' צ"ע בטעמא דרב אשי דאוסר בכלי אף באין מתכוין דבשלמא דאיירי תולש במתכוין ומשום

דתולש לאו היינו גוזז וביו"ט משום דהוי כלאחר יד שפיר דבכלי גוזר בתולש אטו גוזז (דלא כמ"א שכתב תולש בכלי היינו גוזז) דאז עבר אדאוריית' אבל לשטת תוס' דאם תולש לאו היינו גוזז וגם אינו מתכוין מה יש ליגזר בכלי תולש. באינו מתכוין אטו גוזז באינו מתכוין הא אינו מתכוין גופי' לדידן שרי דהא לא קי"ל כרב דאוסר אינו מתכוין וכ"ת דנגזר תולש בכלי אינו מתכוין אטו תולש בכלי מתכוין הא תולש לאו היינו גוזז וע"כ רב אשי פי' המתני' אליבא דר"י בן משולם דסובר להלישנא דלא ס"ל דרב אפילו סובר תולש היינו גוזז דאז שפיר י"ל דדוקא ביד מתוך שלא התירו אלא ביד זכור הוא שלא לתלוש במתכוין אבל בכלי גזרינן תולש בלא מתכוין אטו מתכוין משא"כ לדידן שפסקינן בזה כרב דתולש לאו היינו גוזז ובאינו מתכוין פסקינן דלא כרב שפיר י"ל דשרי אפי' ביד דליכא למיגזר במידי ודוק:

**עיין** תו מה שכתב המ"א לתירץ על קושי' הל"ח וי"ל דדעת הש"ע וכו' הם דברים בלתי מתקיימים כל עיקר להמעיין בהסוגי' ותוס' ורא"ש ומה שמסיים כמ"ש תוס' היא ראי' לסתור שהרי אדרבה התוס' מסיימו ואם נפרש דאם תולש לאו היינו גוזז שרי אפילו לתלוש במתכוין (וזה שטת הש"ע בבכור) צ"ל דלקמן דשרי כנגדו ביו"ט משום דהוי לי' עוקר דבר מגידולו כלאחר יד אפילו במתכוין לתלוש שם נמי שרי שהתירו חכמים שלא תתקלקל שחיטתו ביו"ט והיינו הכל מלישנא דכנגדו ביו"ט שרי דמורה ברור שאין שום הבדל ביניהם וכי היכי דשרי בבכור שרי ביו"ט והקושי' לית נגר שר דפריקניה:

## סימן תצט

### סעיף ג

מותר להגביה עורה כתב הב"ח בדברי ב"ש לא זו אף זו קתני ביו"ש דל"מ לפני דורסן דזהו צורך עיבוד שמתעביד ע"י הדריסה אלא אפילו להגביה לשוטחן ע"ג כלונסות נמי אסור עכ"ל וממילא א"כ ב"ה שמתירין אפילו ליתן מכ"ש שמתירין לשוטחן ע"ג כלונסות ועיין במ"א במה שהקשה עליו והעלה לאיסור ולענ"ד הי' נראה נהי דפי' הב"ח במלת להגביה אין מוכרח די"ל להגביה היינו מן הארץ כדי לטלטלו וכזה מוכח מקושי' תוס' שבת דף ק"ט ור"ן הכא דמן דאמר עולא שהתירו עור לפני דורסן משום תחילתו אין להוכיח שהטלטול אסור אלא דלפני דורסן משום דעבוד זולת משום תחילתו הי' אסור אלא דמשמע להו דל"ד אמר עולא עור לפני דורסן אלא כל מה שהתירו ב"ה שבכללו היתר הגבהה נמי אך משום תחילתו ואילו לפי' הב"ח אף מזה לא מוכח האיסור טלטול די"ל ההיתר הגבהה ליתן ע"ג כלונסות דיש בו נמי משום תיקון הוא שהצריכו משום תחילתו אלא משמע דפירשו להגביהן מן הארץ לטלטל מ"מ י"ל אף כפי' הב"ח והיינו

משום דסובר דלהגביהן ע"ג כלונסות אין בם משום לתא דתיקון. ותדע דהכי ס"ל דאילו נמי סובר דיש בע"ג כלונסות לתא דתיקון מלבד הטלטול מה זה שב"ש מסיימו אא"כ יש עליו כזית בשר מה תועלת בהכזית בשר לגבי תיקון העור ואף דגבי חלב שאסור לשטוח ע"ג יתידות משמע דיש בו תיקון מלבד הטלטול ובפרט להגהות אשר"י שמתיר החלב בטלטול דודאי מוכח דבהשטיחה ע"ג יתידות יש בו משום תיקון אכתי מנין לנו ללמוד דבעור ע"ג כלונסות יש בו נמי צד איסור משום תיקון מלבד הטלטול ושפיר י"ל לפ"ז פירושו ואף מן התוס' הנ"ל אינו סתור וגם קושי' המ"א דהא לא שייך גבו דחזי למזגא ל"ק די"ל ע"כ לא צרכינן לדחזי למזגא אלא ליתנן לפני דורסן דיש בו משום לתא דעיבוד ולהכי בחלב ע"ג יתידות דלא חזי למזגא ואם נתיר מ"מ התיקון משום תחילתו אתי נמי לממלחינהו כדפי' רש"י משא"כ בעור ע"ג כלונסות שאין בם משום לתא דתיקון לא שייך למגזר בו אטו מליח' ומותר הטלטול בפשוט משום תחילתו: תחילתו:

**ואולם** אף לשטת המ"א דיש בעור ע"ג כלונסות נמי צד איסור מלבד הטלטול ואף עם שפי' בלהגביה דלא כהב"ח מ"מ לענ"ד אין מוכרח דיש איסור בדבר כי מה שהוכיח המ"א משום דלא שייך גבייהו דחזי למזגא מזה נראה שסובר הפי' מה דלא מוכח בנתינת עור לפני דורסן דלצורך עיבוד עביד היינו משום דחזי למזגא עלייהו שם במקום שמונחים לפני דורסן ולהכי מחליט דזה לא שייך כשמונחים שטוחים ע"ג כלונסות ובעיני תמוה פי' זה דבמקום הדריסה מה שדורסין עליו ודאי לא למזגא עלייהו שם עביד אלא הוא כמשמעות פי' רש"י דז"ל דמימר האי דשרי ליה רבנן לתתו לפני דורסן מפני צורך י"ט התירו שאף שטיחתו צורך י"ט דחזי למזגא עלייהו ולא כתב שאף שטיחתו צורך י"ט למזגא עלייהו אלא דחזי למזגא ור"ל משום דחזי למזגא ע"י הדחק כדאיתא בהר"ן י"ל שהנתינה לפני הדורסן מכשרי להו יותר קצת למזגא עלייהו בתר הכי כשירצה ויסלקנה מפני הדורסן וימזג עלייהו ולפי זה ודאי אף בשטיחה ע"ג כלונסות נהי שהוא נמי לשטתו תיקון במקצת ודאי נמי דלא מוכח מילתא דלתקון העור שרי ליה רבנן אלא משום צורך י"ט באשר חזו למזגא ומ"ש שכן מוכח בגמרא מדפריך מ"ש מעור לפני דורסן ולא פריך מ"ש מהא דמותר לשטוח העור ע"ג יתידות אלא ע"כ אסור להגביה ע"ג יתידות הם דברים מותמהים דאם המקשן סבר בהחלט דאסור ע"ג יתידות מטעם ההבדל דמוכח מילתא יותר מלפני דורסן מה קשיא ליה על איסור חלב ע"ג יתידות הא פשיטא יותר דמוכח מילתא. א"ו הפשוט דלהכי לא מקשה מהיתר עור ע"ג כלונסות שהרי זה לא נאמר בהדיא די"ל אך ההגבהה דהיינו הטלטול התירו ולא התיקון שע"ג יתידות להכי פריך מלפני דורסן שמזה נשמע במכ"ש דאף ע"ג יתידות שרי כדדן הב"ח ובהתירוץ דלא

מוכח מילת' ממיל' מכ"ש דהנתינ' ע"ג כלונסו' שרי משום דנמי לא מוכח משום דחזי למזגא וכנ"ל וכך נלענ' ומ"ש תו וכן משמע בתוס' שבת שהקשו וכו' פשיטא דלשטתו דיש בעור ע"ג יתידות משום לתא דתיקון ודאי דמודה הב"ח דלהגביה הפירוש פשוט לטלטל ושפיר הוכיחו כנ"ל ולא פי' הב"ח פירושו אלא לשטתו שסובר שאין בו משום חיקון וכנ"ל אבל לשטתו דממילא לא איירי שום אדם מאיסור נתינת עור ע"ג יתידות י"ל דלהאמת אף זה שרי ומ"ש שכן משמע מהרא"ש ור"ן וי"ש ע"ש כי לא משמע ולא מידי ודוק:

**סעיף ד**

אין מולחין הי"ש וכל הבאים אחריו העתיקו הג"א שהטלטול מותר בהם וא"כ ע"כ מה שאסור להפוך בהם או לשוטחן ע"ג יתידות ע"כ לא משום הטלטול אלא משום דמחזי כמתקו וא"כ מה דמסיים הרמב"ם באיסורים הנ"ל מפני שאינם ראוים לאכילה דמשמע אילו היו ראוים לאכילה הי' שרי וקשה ומה בכך הא מ"מ מחזי כמתקן וע"כ דהכי פירושו דמפני שאינם ראוים לאכילה לא שייך גבייהו לומר לא מוכח מילתא משום דחזי לאכילה ולמזגא כמו בעורות פשיטא דלא חזיא כמבואר בהגמרא והוי מוכח מילתא ולכן אסור ואולם בספר שטה מקובצת איתא על דברי ר' יהושיע שוטחין ע"ג יתידות פי' בשעת ההפשט שהוא תופסן בידו דאילו לבתר הכי אינם בני טלטול ויראה מה שהכריחו לפי' זה היינו משום דמשמע לו מדלא נקיט ר"י להתיר מה שאוסר הת"ק דהיינו ההיפוך משמע לו דמודה בלהפך בהם שהוא אסור מפני שאינם טלטול ומה דמתיר בהשטיחה היינו בשעת ההפשט שתופסן בידו וא"כ לדידן שאוסרין השטיחה אף בעודן בידו ע"כ נמי משום דמחזי כמתקן אבל בההיפך בהן אפשר דלא שייך כלל גבייהו משום תיקון רק כל איסורו משום הטלטול ושפיר י"ל פי' הרמב"ם פשוט שנותן טעם על איסור ההיפך משום דלאו בני טלטול נינהו מפני שאינם ראוים לאכילה ואי משום הג"א דחזי להדלקה עיין מ"א מה שגמגם ולהרמב"ם ניחא דפסק כר"י בי"ט ואפילו מוקצה אוסר בי"ט ועיין פר"ח וצ"ע: (סעיף הנ"ל)

**הג"ה** ונוצות עיין פר"ח אוסר בזה הטעם דלא שייך גבייהו דחזי למזגא ולא שרי משום תחילתן אלא בצירוף משום דחזי למזגא ולא שרי מה ההכרח לסיים בחלבים הכא אתי למימר מ"ט שרי לי' רבנן כי היכי דלא ליסרחן מה לי למשטחינהו מה לי לממלחינהו ת"ל התם חזי למזגא ויש לצרף להיתר משום תחילתו הכא לא חזו ומשום תחילתן לחוד לא שרינן א"ו משמע דבמה דלא שייך גזירה כמו בנוצת מטעם תחילתו לחוד נמי שרי: והפי' בהסוגי' אלו לא אשמעינן עולא הא משום דחזי למזגא שרי ואפי' מעי"ט קמ"ל

דעיקר ההיתר משום תחילתו לחוד והחזי למזגא אינו פועל כ"א דליהוי לא מוכח מילתא ומה שהוכיח מפסק הרי"ף דהתירוץ לב"ה ע"כ קיים דע"כ לא שרי אלא משום דחזי למזגא ר"ל ולא מוכח מילתא ונמצא שאין בהם משום לתא דאיסורא יותר משא"כ בדקר נעוץ וצ"ע:

## סימן תק

### סעיף ד

מולגין ומהבהבין אותם באור מסתימת הברייתא וכל הפוסקים מבואר דאפילו נשחט מעי"ט מותר וקשה לי אטו במלאכה זו יש הפסד או הפגת טעם אם נעשה מעי"ט וא"כ מה יענו היש מחמירין שבסי' תצ"ה סעיף ד' דאפילו במלאכת אוכל נפש עצמו כל שאינו מפיג טעם אסור לעשות בי"ט וכוותייהו מסיק הפר"ח להלכה דעכ"פ מדרבנן אסור ואם נאמר דבאמת שטה זו מוקמו הברייתא דוקא בנשחט בי"ט צ"ע הסתימה הכא ותו דא"כ קשה פשיטא דשרי ודנימא דיש הפגת טעם בזה אם נעשה בעי"ט דחוק עלי מאוד וצ"ע:

### סעיף ה

מותר למלוח עיין ט"ז שכתב שמשתומם על הב"י חדא דהא כבר כתב הטור בסי' תצ"ט וכו' והא פשיטא דלא מיירי שם מחתיכה אחד' א"י מה קשה מזה דנהי דאיירי בהרבה חתיכות היינו מה שצריך לכולם לאכול היום ואין הערמתו אלא במה שמלחן בהרבה מקומות כדי למלוח כולה אבל .. למלוח מה דלא צריך לו ע"י הערמה מנין מזה:

### סעיף ו

נוהגים לנקר עיין מ"א כתב סוף הדברים ומ"ש בתה"ד דרוב הגאונים פסקו דלא כרב היינו משום שהוא מתקן גמור דקודם היתה כל העיסה טבל תדע דאפילו המתירין אוכל נפש אוסרין להפריש חלה כנראה דבזה רוצה לחלק בין המתירין אוכל נפש אפילו אפשר מעי"ט לבין הפרשת חלה שמודים שאסור היינו משום דבחלה הוא מתקן גמור וא"י אטו מבשל לאו היינו מתקן גמור אבל העיקר לענ' דהפרשת חלה מפני שאינן אלא הכשר העיסה מאיסור טבל אינו מלאכת אוכל נפש ממש אלא מכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט דאסור וסברא זו נאמרה בישש"ש פ"ק סי' ל"ב לענין מליחה מדם ע"ש וק"ל:

## סימן תקא

### סעיף א

שעומדת לבנין כתב המ"א דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס וכו' וכתב הב"י שכן הוא בהסמ"ג והוא דף כ"ה ע"ב כתב אין מבקעין מסדר הקורות מפני שהוא מוקצה מח"כ דאפילו ר"ש מודה ואולם בזה לשטתו שבדף הנ"ל ע"א מביא בשם הר"ת אבל מה שאין מבקעין עצים מן הקורה זהו משום מוקצה מחמת חסרון כיס דאפילו ר"ש מודה דהיינו

ארזא דסוף מס' שבת ובשטה זו דסתם סואר של קורות היינו ארזא ע"כ אזלו נמי התוס' ביצה דף ב' ע"ב במה שכתבו לא מרישא וכו' ע"ש אמנם צ"ע כי לענ"ד לא משמע הכי הסוגיא דסוף שבת במה דמשני ההוא ר"י בר יהודא מתני לה כלומר ר' יוחנן מתני מתני' לא בסתמא אלא בשם יחידאה ואינה הלכה והרי הרישא אין מבקעין ודאי הלכה הוא שהרי ר"ש מודה בה ותו מדקאמר על הקושי' דבתר הכי התם בארזי ושוכא משמע דוקא שם איירי בהכי אבל המתני' דאין מבקעין דלא מוקמי בביצה ל"א ע"ב אלא בסואר של קורות משמע דלא היינו ארזי אלא סתם קורות המסודרים לבנין ואינו מוקצה אלא לר"י וזה מוכח להדיא מפי' רש"י שבת קכ"ה ע"ב דאיתא שם מ"ד גשוש כ"ש סואר ומ"ד סואר אבל גשוש קפיד עלייהו ופרש"י סואר סדר של קורות חדשות שמסדרין לבנין וקפיד עלייהו פי' שלא יתעקם ומייחד להם מקום ומקצה להם בידים ואפילו לר"ש אסור דמוקצה מחמת חסרון כיס אפילו ר"ש מודה מבואר להדיא הא סואר דהיינו קורות הסדורים לבנין תליא בפלוגתא דר"י ור"ש דסתמייהו לאו היינו ארזא ושוכי ולהכי נמי דקדק לפרש בביצה דף ל' בארזי ושוכי דמוקצה מחמת ח"כ דדמי' יקרים מבואר מכל זה דקורות סתם המסודרים לבנין תליא בפלוגתא דר"י ור"ש ובתוס' ביצה הנ"ל יש לדחוק אף דלשונם לא משמע הכי דר"ל דאין הראי' מרישא משום דהיה מצי לשנויי דקורות היינו ארזי ושוכי כדמוקים בשבת וביצה הנ"ל ועד"ז הבעה"מ ריש ביצה האידך בריי' עכ"פ מבואר דסתם קורות המסודרים לבנין אינם מוקצה מחמת ח"כ אלא שהסמ"ג מפרש דסתם סואר היינו ארזא וצ"ע:

**שם** וקרובה להשבר כתב המ"א זהו אליבא דר"י אבל לר"ש מותר ברעועה טור: ונ"ל דאפילו למ"ש סי' שכ"ז ס"ו דבהמה בריאה שמתה מותר לר"ש היינו משום דמ"מ יושב ומצפה שמא ישחטנו חש"ו וכמ"ש תוס' חולין דף י"ד ד"ה מחתכין עיין ריש סי' שי"ח ולפי הנרא' מדלא כתב בפשיטות דבבהמ' בריא' שמת' שייך דיושב ומצפה מתי תמות וכדאיתא ברשב"א חולין דף ט"ו ד"ה עד כאן דהיינו טעמא דמ"ד חלוק ר"ש אפילו בב"ח שמתו לשטת הפוסקים דר"ש במוקצה מחמת איסור דלא דעתי' עלי' לא בעי דחי' בידים ומודה דאסור אלא ש"מ דרוצה נמי לתרץ מה דמבואר ריש סי' שי"ח דאפילו נחלה בשבת שרי לברי באומצא ומתרץ בסברת תוס' דשייך יושב ומצפה מתי ישחטנו חש"ו. ודברים אלו אף שכתובים נמי בהגהות הרא"ש שם שכתב אבל לפי' ר"י סוגיא דלעיל דהכא נמי יושב ומצפה אימת ישחטנה חש"ו מותר אף כשיחלה בשבת המה תמוהים בעיני דאיך יעלה על הדעת דסתם בהמה הנשחטה לחולה שנחלה בשבת חשוב דעתיה עלויה יותר מנר גדול אי משום דיושב ומצפה שמא ישחטנו חש"ו, מכ"ש דנימא דמקרי יושב

ומצפה אף בנר גדול שמא יכבנו גוי או חש"ו ולענ"ד תוס' מעולם לא כיונו להכי אלא דייקו בלשונם וכתבו ובהמה נמי איירי ביושב ומצפה שמא ישחטנו חש"ו ורצונם לתרץ המתני' אליבא דמ"ד דחלוק ר"ש אפילו בב"ח שמתו ואפשר דלא מסתביר להו אפילו לומר דיושב ומצפה מתי תמות כדכתב הרשב"א ודחקו עצמם לאוקים המתני' דאיירי באדם פרטי שיושב ומצפה שמא ישחטנו חש"ו ואחרים רואין אותו דבזה ניחא לו דלא נתנבלה ואף על זה חולק הישׁ"ש וכתב שם ואין למצוא היתר לשוחט בשבת שאם יושב ומצפה שמא יבאו חש"ו וכו' כמ"ש תוס' סברא רחוקה היא בעיני אבל להעמיד סתימת הפוסקים דסי' שי"ח דמן הסתם חשוב משום זה דעתי' עלוי' חלילה להעלות על הדעת ועיקר טעמם שם מבואר בב"י והמ"א עצמו כתב שם הטעם דאנן קי"ל כר"ש בזה דלית ליה מוקצה מחמת איסור כ"א בשדחאו בידים אלא דר"ש פליג אף בדחאו בידים היכי דדעתו עלויה כמו בנר זוטא ובזה לא קי"ל כותיה רק במה דמצריך דחה בידים הוא דקי"ל כותי':

**ולשטת** הפוסקים הרי"ף והרמב"ם ורא"ש ורבו של הרשב"א והה"מ זה באמת טעם המ"ד דחלוק ר"ש אפילו בב"ח שמתו ולא צרכינן כלל לדחוקי דמקרי דעתיה עלויה משום דיושב ומצפה מתי תמות: אך לשטה זו צריך ביאור מה מקשה הגמרא ביצה דף ל' ע"ב על סוכה הנופלת דלאו דעתיה עלויה הא מבואר בתוס' שבת מ"ד ע"א ד"ה שבנר ושבקערה דסוכה העשויה מימים רבים לא מקרי דחי' בידים וא"כ מה בכך דאין דעתו עלויה הא הוי כשוחט לחולה שנחלה בשבת דשרי לר"ש מטעם דלא דחה בידים אבל זה לק"מ דהמקשה דייק מדקאמר ור"ש לטעמיה דמותר שמן ולא קאמר ר"ש לטעמיה דמתני' דמתיר נבילה ש"מ דרוצה למוקים להברייתא בסתמא דאפילו בשבנה הסוכה לצל עי"ט דודאי מקרי דחוי בידים ומ"מ לית ליה מוקצה כמו במותר שמן ושפיר מקשה ומשנה דנהי דסתמא הברייתא מ"מ מדמבואר בדבריה דבנופלת איירי דאל"ה הא סתר אהלא ממילא איירי נמי ברעועה וכדברי תוס' ביצה דף ב' ע"ב דמסתמא הנופלת בי"ט רעועה היתה מעי"ט וממילא אזיל שפיר דלא קאמר הגמרא ביצה הנ"ל הניחא כדדייק המ"א דהא לא שייך כלל לפלוגתתם אמנם לשטת הפוסקים החולקים בסי' שי"ח וסוברים דבמוקצה מחמת איסור לא בעי ר"ש דחוי בידים בזה מוכרח מה דלא קאמר הגמרא הניחא משום דודאי אף המ"ד דחלוק ר"ש אף בב"ח שמתו לא משום דסבר דחלוק ר"ש ואפילו באין דעתו עליו דהא חילוק זה מוכרח לכ"ע בדעת ר"ש עצמו בשבת מ"ד מלישנא דברייתא דאבל אע"כ כדכתב הרשב"א דמ"ד זה סובר דאף בהמה שמתה שייך דעתו עלויה שמא תמות ממילא בלי שום מעשה אדם משא"כ בסוכה בריאה וה"ה לדדהו

בשוחט לחולה שנחלה בשבת שאסור וכמו שכתבתי משמע נמי קצת לשון הטור שבסי' תקי"ח שכתב העושה סוכה בעצרת לצל דמשמע שעשאה עי"ט על זה כתב ור"ש מתיר ברעועה הא בבריאה שנפלה אפילו לר"ש אסור משום דחשוב דחה בידים כיון שעשאה בעצרת משמע הא אילו עשוי' מזמן גדול אפילו בריאה שרי לר"ש כיון דלא חשוב דחה בידים שהרי הטור פוסק כהרא"ש בסי' שי"ח וכנ"ל:

**ואף** שהטור עצמו סי' תקי"ח הנ"ל פוסק כמ"ד מודה ר"ש בבהמה בריאה שמתה ש"מ דלא בעי דחוי בידים והב"י סי' שכ"ד כתב שסמך עצמו על הלכות י"ט אבל זה שבאמת דברי הטור בזה תמוהים ממה דפסק סי' שי"ח: והאמת שזה ממש יש לתמוה על הרי"ף לפי מה דפירשו הרא"ש בחולין דרב דימי אירי אפילו בנחלה בשבת ונראה דמשום זה ביאר הר"ן חולין דעת הרי"ף כשנחלה מע"ש וכן מבואר בהרא"ה שאצל תה"ב דף י"ח שהבין דעת הרי"ף הכי אך הב"י בסי' שכ"ד הוכיח מהרי"ף ורא"ש שפסקו כמ"ד חלוק היה אפילו בב"ח שמתו וצ"ל דס"ל להב"י אף דהיה להם הגירסא במסוכנת וד"ה לא פירשוה כהר"ן כ"א דבמסוכנת אפילו ר' יודא מודה אבל הפלוגתא אפילו בבריאה ובשבת סתם כר"ש וביט"ט כר"י ובמסוכנת מודה ודו"ק אבל דברי הטור שכתב להדיא היתה בריאה ומתה אפילו לר"ש אסורה א"א ליישבו עם פסקו שבסי' שי"ח ואם שכבר הרגיש בזה הב"ח בסי' שכ"ד וכתב והא דכתב רבינו בסי' שי"ח וכו' היינו לגבי אדם שחלה בשבת אבל לגבי כלבים הוי מוקצה כשהיתה בריאה מבע"י ונתנבלה בשבת אבל לפ"ר דבריו תמוהים להחמיר במוקצה דטלטול לפני בהמה יותר ממוקצה דאכילת אדם ובפרט שבמוקצה דבהמה שייך קצת יושב ומצפה שמא תמות. (אמנם למה שביארתי והארכתי בחידושי למס' שבת בדברי תוס' י"ט ע"ב ד"ה מדכרכי דזוזא והעלתי שמוקצה זה של ב"ח שמתו גרוע ממוקצה דאוצר משום דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים כמבואר תוס' שבת מ"ה ע"ב והוי כעין מוקצה דב"ח של גוזלת דלכ"ע לא בעינן דחוי בידים משא"כ בהמה הנשחטה לאדם דמעיקרא עומדת ומוכנת לאדם אלא שהודחה מחמת איסור שחיטה והשתא כשסר האיסור עדיין מוכנת לאדם בזה שפיר בעינן דחוי בידים וכעין זה כתב הרשב"א והר"ן בשם הרמב"ן פרק חביות לגבי חולב עז בשבת וצ"ע):

**אך** א"כ צ"ע דברי הטור דהכא שכתב בקורה בריאה שנשברה בי"ט אף לר"ש אסור. ודבריו לענ"ד לקוחים מדברי תוס' ביצה ב' ע"ב ע"ש תמצא כדברי והב"י שכתב שהם לקוחים מקושי' הגמרא דף ל' נראה שכתב הכי מפני שבאמת אף דברי תוס' הנ"ל מהתם נובעים אבל להנ"ל קשה לי אף על התוס' דמאי קשיא להו הא לא הוי דעתיה עלי' ומודה ר"ש הא סתם קורה שנשברה אירי בקורת בית העשוי מזמן גדול דלא שייך גבייהו

דחינהו בידים והתוס' הלא המה מכלל הפוסקים דר"ש תרתי בעי דחינהו בידים וגם אין דעתו עליו כדאיתא בדבריהם סוף שבת ד"ה לבר ע"ש וכן העיד עליהם הישׁ"ש חולין הנ"ל ומכ"ש הטור שפוסק להדיא הכי בסי' שי"ח וא"כ אפילו קורה בריאה שנשברה בי"ט לישתרי לר"ש ואפילו נימא דמה שנאמר ולא מן הקורה הנשברה בי"ט קאי על הרישא דאין מבקעין עצים מן הקורות דאיירי בסדורות לבנין כדמבואר בתוס' שבת קר' ע"ב ד"ה והא אמר ר' יוחנן מ"מ קשה דהיכי משמע להו דאיירי בשסדרן מעי"ט דילמא הברייתא סתמא קתני דמשמע אפילו בשסדורין מזמן גדול ולהכי שפיר הסיפא הוא דלא כר"ש דלדידיה לשטה זו לא אמרינן גביה מגו דאתקצאי לב"ה כיון דלא דחינהו בידים אף בקורה בריאה וגם על הטור קשה דהיה לו לבאר דוקא בנשבר קורה בריאה שסדרן עי"ט הוא דר"ש נמי אוסרים וכבר מבואר נמי מדברי תוס' שבת קנ"ו הנ"ל דאף במוקצה מחמת ח"כ דמודה ר"ש היינו כל זמן שלא סר הקפידתו אבל כשנשבר לא ס"ל מגו דאתקצאי לב"ה אתקצאי לכולי יומא וא"כ פשיטא דלשטה הנ"ל בעי נמי ר"ש אף במוקצה מחמת ח"כ להיכי דנשבר דעתיה עלויה וגם דחי בידים וא"כ צ"ע כנ"ל והשטה דביצה ל' כבר ישבתי לשטה זו כנ"ל עיין ודוק ובע"כ לומר שהתוס' הכא וגם הטור סוברים דכל שנעשה ע"י אדם ואפילו מזמן גדול חשוב דחאו בידים ודלא כמשמעות דבריהם שבת מ"ד הנ"ל וצ"ע:

**ובלא** כל הנ"ל תמוהים לי דברי הגהות הרא"ש גופייהו עם העתקתם של המ"א אף לדעת ההג"ה הנ"ל שהתוס' בשם הר"י כתבו לסתם בהמה שמתה דמקרי דעתו עלייהו מה שבאמת לדעתי אינו אכתי תמוה הוא פסקו להלכה שמשום זה מותר לבריא אפילו נחלה בשבת דאם התוס' כתבו הכא היינו לתי' ר"ש למ"ד שמתיר אפילו בבהמה בריאה שמתה אבל להלכה איך אפשר ליפסק מכח זה הכי שמותר לבריא מה שנשחט לחולה שנחלה בשבת משום דמקרי דעתו עלי' הא בפרט זה במוקצה מחמת איסור ודעתו עלי' קים לן דלא כר"ש כגון מותר שמן דנר זוטא שהדליקו בו בשבת קי"ל דאסור כמבואר סימן רע"ט וכה"ג נמי קשה לי על הטור הכא שכתב בקורה רעועה דלר"ש שרי לנ"מ למאן דפסק בי"ט כר"ש הא אפילו בשבת מוסכם דלא קי"ל בזה כר"ש דמהני דעתו עליה וטעם הפוסקים דסי' שי"ח ודסי' שכ"ד הכל כמבואר בהרא"ש חולין וח"ר שם ותה"ב דבזה קי"ל כר"ש דכל דלא דחי' בידים אפילו באין דעתו עליו לא אמרינן מגו דאתקצאי לבה"ש ובסי' תקי"ח סקי"ג הרגיש המ"א בעצמו על הטור ויש"ש והניחם בצ"ע והכא לא הרגיש בכל זה.

**שם** וקרובה להשבר כתב המ"א ונ"ל דאפילו היתה רעועה מקרי נולד ומה דאיתא בהמביא דף ל' הכא בסוכה רעועה עסקינן והרי שם נמי הוי נולד דאם קורה מפני שבשלימתו עומד לבנין כשנשבר מקרי נולד דמעקרא כלי והשתא שבר כלי מכ"ש מה דמעיקרא היה בנין גמור והשתא נפל דהוי נולד ומ"מ מהני דעתו עלוי' היינו לר"ש דל"ל כלל נולד ואך איסור דמוקצה מחמת איסור היכי דלא היה דעתו עלוי' הוא דאית ליה ושפיר אבל למאן דאית ליה נולד י"ל דלא מהני דעתו עלוי' לנולד אך צ"ע לראי' ואולם בנולד גמור דמודה בו ר"ש כמו מיא בעיבא כדאי' בתוס' ריש ביצה ודאי מוכח דלא מהני דעתו שהרי מי לא יושב ומצפה מתי יבא הגשם לנו אבל בנולד דשייך לפלוגתא דר"י ור"ש י"ל נמי למה דפסקו כר"ש דבקורה רעועה אף דמודה ר"ש בקורה דהי' מוקצה מחמת ח"כ מ"מ מחמת דדעתו עלוי' שרי דלא כר"י בזה דלא מהני לו דעתו עלוי' ה"ה די"ל דלנולד אף למאן דלא פסק כר"ש בנולד דמפני דדעתו עלוי' פסקינן כותי' דמהני אף לנולד. לזה מביא ראי' מן הירושלמי שבב"י שכתב אפילו כלי שנשבר מע"ט ויש בו תואר כלי ונשבר בי"ט אסור וזה ע"פ פי' הד"מ להירושלמי וא"י אף לפי' זה מה הראי' די"ל מפני שהיה לו תואר כלי ולא היה רעוע עוד שיהא עומד להתבטל מתואר זה להכי כי נשבר בי"ט הוי נולד ולעולם ברעוע ועומד להתבטל אף שנשבר בי"ט שרי ולא הוי נולד ובל"ז במח"כ הד"מ אין פירושו מוכרח כלל והעיקר כדנראה מהרשב"א שבפר"ח שכתב ומ"ש אבל אם נשברה מע"ט סיים הרשב"א ואינה ראוי' עוד לבנין וכתב הפר"ח ונראה שהוציאו מן הירושלמי דאמרינן דכשיש עלי' תואר כלי אפילו נשברה מע"ט אסור ור"ל כיון דקורה הוי מוקצה מחמת ח"כ מדעומד לבנין כל שנשאר לו תואר כלי להיות ראוי לבנין עדיין הוא בהקצאתו מח"כ וכבר השיג נמי המפרש בעל ק"ע על הד"מ ומפרשו הכי והוא עיקר וא"כ אין שום ה"א לראי' לדינו אך מסברא יוכל לדון הכי והפר"ח כתב נמי סברא זו בקצת הוכחה וכתב ומ"ש אפילו היתה רעועה אעפ"י שהיא רעועה ביותר דדמיא למסוכנת שיתבאר סי' תקי"ח ס"ו שמחתכה לכלבים משום דדעתי' עלוי' ש"ה דאסור משום נולד [וגוף סברא זו דנולד לא ליהני דעתו עלוי' לענ"ד יש לעיין בח"ר שבת דף קמ"ד ע"ב ד"ה הא דדייק ע"ש ודוק] אבל אף דין זה לענ"ד צ"ע כי אם היא רעועה בדומה למסוכנת י"ל דשוב אין שם כלי עליה ולא שייך כלל לדין נולד דמעיקרא כלי וצ"ע:

**תו** כתב המ"א ומיהו כו' ומיירי שעושין עדיין מעין מלאכתן ראשונה זה כתב לשטתו בסי' ש"ח שהוא ע"פ שטת התוס' אבל ע"ש שהוכחתי מהרי"ף והרא"ש כדהבין הב"י דס"ל בפשוט דכל שיש עליו תואר כלי דחזי למידי שוב מוכן הוא ולא מקרי נולד

כלל ע"ש ודוק: תו כתב המ"א ונ"ל דבכלי אפילו היה שלם אתמול ונשבר בי"ט שרי לר"ש דכלי עשוי להשבר משא"כ בקורה וא"י מה קאמר דממ"נ אילו היה ר"ש סובר דין דנולד הא כבר כתב דלנולד לא מהני דעתו עלוי' אבל האמת דר"ש ל"ל כלל נולד. וא"כ מה הצורך לסברתו דכלי עשוי להשבר הא מוקצה לא היה כלל והרי אפילו בכלי שלם מסיקים לכ"ע ומה הצורך בזה לדעתי' עלוי' משא"כ בקורה בריאה דהוי מוקצה מחמת ח"כ [או מוקצה מחמת איסור סתירת בנין אם (חסר איזה תיבות) מוכרח לר"ש דעתי' עלוי':

**סעיף ג**

ואם חסר כו' הרי הן מוקצה לטעם זה הפוסקים כר"ש שרי אבל לטעם הר"ן לכ"ע אסור ועיין בט"ז:

**סעיף ה**

עצים וכו' בהרי"ף ורא"ש הטעם דהו"ל נולד ואסרו להו רבנן גזירה שמא יעלה ויתלוש וקשה למה לו טעמא דנולד ות"ל דהוי מוקצה דמחובר ואפילו הרי"ף שפוסק בסי' שי"ח לפי' הרא"ש חולין דבעינן דחוי בידים ומבאר הב"י לשטה זו דס"ל דטעם מוקצה הנאמר בנכרי שהביא דורן אינו אלא לר"י וכתירוץ ראשון שבתוס' מ"מ קשה הא הרי"ף פוסק בי"ט כר' יודא ומכ"ש דקשה על הרא"ש שפוסק להדיא בנכרי שהביא דורון דהמוקצה דמחובר הוא אפילו לר"ש אמנם עיין סי' שי"ח סעיף ב' מה שכתבתי ליישב הרא"ש מקושיא הב"י דעיקר ההקצאה דמחובר היינו מדלא לקטינהו ש"מ דעתו היה שתגדל עוד הפרי י"ל דלא שייך כלל הקצאה זו בעצים ובפרט כשנשרו וק"ל אך הא ק"ק למה להו לשני טעמים כדתמהו התוס' ריש ביצה על סוגי' הגמרא ע"ש:

**סעיף ו**

כלים שנשברו בי"ט עיין סי' ש"ח סעיף ו'

**שם** אבל מסיקין בכלים שלמים תיבה זו שלמים הוסיף הרמב"ם ז"ל על לשון הברייתא ותימא לי הא כשעושין מעין מלאכתן הראשונה לכ"ע תורת כלי עליהן ומותרים בטלטול ולמה לא יסיק בהם ולעיל בסי' ש"ח הוצרכתי לידחק דכשעושין מעין מלאכתן הם בכלל דמסיקין בכלים אבל הרמב"ם שהוסיף לבאר שלמים צ"ע הגם שאפשר לדחק דמההוא טעמא משמיט אוקימתות הגמרא שריבה עליהן מפני שמבאר הקושי' כדפרשתי לעיל בתי' א"נ ע"ש ודוק ולכן מקפיד על שלימן כדי שאז לא צרכינן לתי' הגמרא משום דאז אף כי מדליק פורתא מ"מ נשאר מעין מלאכתן משא"כ כשמתחלה נשבר ואינו עושה אלא מעין מלאכתן שוב כי מדליק פורתא אינו עושה אלא מעין מלאכה אכתי צ"ע כדבלא זה

תמהו דהיה לו לפ"ז לבאר עכ"פ דאף בשברי כלים העושין מעין מלאכתן שרי להיסק ע"י שמרבה עליהן כדתי' הגמרא לפי' זה וצ"ע:

**שם** כתב המ"א ואפילו לשורפם במקומן אסור וכו' עיין סי' שי"ח סעיף ג': (סוף הסימן) **ולפידים** עיין קושי' הב"י ופירושה בהפר"ח: ומה שכל הבאים אחריו מיישבים דלהחמיר אמרינן קדושה אחת ולא להקל לפשטות לשונם ובפרט בלשון הט"ז שכתב דלהקל חיישינן למ"ד ב' קדושות ודאי הם דברים תמוהים שהרי מ"ד ב' קדושות דהוא ר' יודא בעירובין דף ל"ט בהדיא מתיר אף ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני ומכ"ש לפידים ואין לומר ר"י לית ליה כלל הכנה הרי אדרבה ר"י הוא דס"ל הכנה בביצה דף ד'. אך היש"ש לא נקיט בלשונו ב' קדושות סתם אלא כתב דמחמרינן דילמא ב' קדושות הן כמו שבת וי"ט ור"ל דלא משום דחיישינן למ"ד ב' קדושות מחמת ספק אלא אף דהוי מכח ודאי דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה מ"מ ב' קדושות הן כמו שבת ויו"ט לענין הכנה דלא לקרי י"ט מכין לעצמו ולהכי כתב על רבינו ב"י ולא ידע עיקר דבר זה ואני אומר ידע וידע אלא דלא ניחא לו בו כי דברים אלו לא אזלו אלא לשטת הראב"ד בפ"ח מה' עירובין דסובר נמי בימים של ר"ה נאכל עירובו ביום הראשון אין יוצאין עליו בשני ויוכל לומר דבריו שחייש לשמא ב' קדושות מחמת ודאי ולא מחמת ספק אבל אין מוכרח כי י"ל דס"ל לקולא לחוש לדר"י דמחמת ספק הם ב' קדושות ויש לחוש שמא הראשון חול ושני קודש משא"כ לענין הכנה דא"כ ממ"נ שרי כמו לר"י הביצה אבל לשטת הרמב"ם שהסכימו עמו הרשב"א והה"מ וכן פסק הב"י בש"ע סי' תי"ו הרי מוכח דקדושה אחת הוא אפילו לקולא ומכ"ש דלא צרכינן לספוקי לשני קדושות דשבת ויו"ט דמסתבירא דאף הראב"ד לא חש לה כי אינו דומה לשבת ויו"ט דשם רוב הפעמים הם נפרדים. וגם באמת אין קדושיהן שוות אבל ב' ימים דר"ה דאם התקנה לא מחמת ספק הרי תמיד הם אחדים ומחוברים בקדושת שוות מה"ת לספוק בב' קדושות ומה דפסקינן ריש סי' תק"ג שאין להכין מיום ראשון לשני כבר ביאר המ"א הטעם משום דיום הראשון עיקר והוי מכין מיום לחול וזה לא שייך להכנה דממילא דאם יום השני חול הא לא בעי סעודתו הכנה ובודאי יפה תמה הב"י ודוק:

**עיין** בישש"ש פ"א סי' ד' מבאר טעם איסור שבירושלמי מה שכבה בשבת שאסור ביו"ט שאחריו אם חדא קדושה הם דהיינו משום נולד ולהכי העלה דלדידן יש להחמיר ביום ראשון של י"ט בין בר"ה בין בשאר י"ט ובלשון הסמ"ג שהוא בלשון זה ודין זה נוהג אליבא דרב ללשון דהכנה בשני י"ט של ר"ה או הסמוך לשבת לפני' או לאחריה וכן הלפידין שהובערו קצת ראשון וכבו אסור לחזור להדליקו בי"ט שני של ר"ה וכתב

שקשה מה צריך גבי ר"ה לטעם דהכנה ת"ל אפילו אם הוא אסור משום נולד אסור בכל ב' הימים דהא קדושה אחת הוא ולהכי פירשו בדרך רחוק ע"ש ואני תמה על כל דבריו כי מה ענין לנולד בזה לא מיבעי' בלפידים או שמן דודאי לא שייך דמעיקרא עצים ושמן העומדים לידלק והשתא נמי עומדים לכך וכי משום דמעיקרא היה עץ ארוך והשתא קצר משוי' לי' נולד אלא אפילו הפתילים שיש תורת כלי עליהם מ"מ כיון דהשתא הנותר עדיין ראוי להדלקה הרי הוא כשברי כלים הראוים למלאכתן ראשונה דלכ"ע אין בהם משום לתא דנולד ועיין ריש פרק כל הכלים והכי מוכח מדברי תוס' שבת דף מ"ז ד"ה הנח ע"ש ודוק אלא העיקר דלמ"ד שבת וי"ט קדושה אחת האיסור במה שניתותר משבת לי"ט משום מוקצה מחמת איסור דבה"ש דאתקצי לכולי יומא ובי"ט שאחריו משום קדושה אחת משא"כ בי"ט לפני שבת או בשני ימים דר"ה מה מוקצה שייך הא בה"ש גופיה שרי בכל ולהכי כתב סמ"ג דלדרך דהטעם משום הכנה אף בי"ט לפני שבת [אך צ"ע מה נ"מ באיסור זה וע"כ דאסור להדליק בע"ש דהוא י"ט מפני שיהא נהנה בשבת ממה שהוכן ביום טוב] ושני ימים דראש השנה נמי אסורים זה הפשוט וברור לענ"ד אבל בו ביום לא ס"ד דשום אדם לאסור ועיין פר"ח ודוק ובעיקר דין הש"ע עיין בא"ר ופר"ח ומלבד דבריהם נלענ"ד דשייכים נמי על טעם ההכנה דברי הה"מ שבפ"ד מה' י"ט שטען נגד השגת הראב"ד בהלכה א' שכתב ויאמר מפני שהוא מוליד ואין הכנה וכתב הה"מ ואני רואה כאן חפץ להשיג שהרי אין זה כביצה שנולדה שאסורה לפי שאין דבר הראוי בעצמו אלא לבשל או לאפות בו עכ"ל וה"נ דכותי' ואולם עצמות דעת הראב"ד אין מובן לי אי ס"ד דטעמו משום דאש זה נולד ולא הוכן הא קי"ל י"ט ושבות מכין לעצמו וכדמקשה הסוגי' י"ט דעלמא תשתרי. אף למה שהעלו התוס' דלידה גופה הוי לידה ותירוץ הגמרא דגזירה הא לא שייכה כלל הכא וצ"ע. ועיקר טעם האיסור הוצאת אש בי"ט מבואר בפר"ח ריש סי' תק"ב:.

## סימן תקב

### סעיף א

העושה מדורה וכו' מפני שנראה כבונה הנה רש"י ז"ל כתב כיון דקיימא לן כרבי שמעון דדבר שאין מתכוין שרי אף זה שרי והתוס' חולקים וכתבו נראה דאפילו ר"ש מודה דאסור דהא דאמר ר"ש דבר שאין מתכוין היינו כגון שעושה דבר ואין מחכוין לעשותו אבל הכא מתכוין למה שהוא עושה. ובבכורות דף כ"ה פרש"י נמי הכי במה דמקשה הסוגי' וסבר ר"י בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור והאמר גוזז במספרים ואינו חושש ופי' אלמא משום דאינו מתכוין לשום גיזה אלא לתקן שרי וכתבו נמי תוס' דאין זה

כשאר לשון אין מתכוין בעלמא דכיון דכותי' גוזז במספרים ושם ליכא לאקשויי ות"ל דהוי פסיק רישא די"ל נהי דאביי ורבא אמרו דמודה ר"ש בפ"ר מ"מ י"ל דר"י בן המשולם סובר עדיף מר"ש דאפילו פ"ר באין מתכוין שרי אבל הכא קשיא דת"ל דאין לך פ"ר גדול מזה וצ"ל משום דאינו אלא אהל ארעי דמדרבנן אפי' בפ"ר שרי כדאיתא בתוס' פסחים דף כ"ה ע"ב בד"ה לא אפשר וק"ל:

**הג"ה** וכן שולחן שיש לו דפנות המגיעים לארץ עיין מ"א האריך להקשות מסוגי' דסוכה דף י"ח דמסיק הגמרא דהטעם בטומאה דלא אמרינן לבוד הוא משום דהלכתא גמירי לה ובעירובין כתבו תוס' דף י' ע"ב ד"ה עור ואין לחשוב האויר כסתום מטעם לבוד כלומר שיהא אף הכלים שתחת האויר טמאים דהלכתא גמירי לה גבי טומאה דלא אמרינן לבוד ולהכי נמי קאמר בסמוך אצבעיים מכאן כו' ואי אמרת לבוד סגי במשהו מכאן ומשהו מכאן מבואר דהכל אך מפני שבטומאה הלכתא גמירי לה הא בשאר ענינים אף לחומרא אמרינן לבוד דאל"ה לא הי' צריך הגמרא לשנויי הלכתא גמירי לה אלא דלחומרא לא אמרינן לבוד והנה קושי' זו אין על הרמ"א התלונה אלא על התוס' סוכה דף י"ז ד"ה אלו ועל הר"ש שם והטור בסי' תרל"ב שמשם הוציא הד"מ דבריו אלא שהמ"א בתר שהאריך ומסיק להחמיר כתב ומ"ש הטור בסי' תרל"ב עמ"ש שם פרש"י ועיינתי שם וכתב פי' נהי דאמרינן דחשוב כאילו שניהם סמוכים זה לזה מ"מ לא אמרינן שהוא כמפורד וסתום בסכך פסול עכ"ל ואני א"י מה תיקן בזה מלבד שלשונם דלא אמרינן לבוד להחמיר אינו סובל כלל פירושו אף גם לפירושו דמודו דאמרינן לבוד להחמיר שיהא כאילו שניהם סמוכים מה מסופקים כשיש סכך פסול ב' טפחים משני צדדים ואויר פחות משלשה מפסיק ביניהם למה לא נאמר דודאי פסול מטעם לבוד שחשוב כסמוכים א"ו משום דזה נמי פשיטא להו דלא אמרינן לבוד להחמיר אלא דמסופקים מפני שאין בו שעור לחוץ דלהכי מצטרפים ע"ש בתוס'. ותו מה פעל בפירושו דסברי דלא אמרינן לבוד שהוא כמפורד וסתום בכל ענינים נהי דמתורץ בזה מה שהוצרך הש"ס בסוכה לומר שאני הלכות טומאה כלו' דבטומאה אפילו לבוד לענין שיהי' כסמוכין זה לזה לא אמרינן דשם יספיק לבוד להיות אף כנגד ארובה טמא: אבל מה יענה לדברי תוס' שמביא בעירובין שכתבו ואין לחשוב האויר כסתום מטעם לבוד דהלכתא גמירי לה והרי שם אם נחשוב האויר כסתום הא על כרחך היינו כמופרד וסתום דאל"ה אין אהל טפח ותיפוק ליה דזה לא אמרינן בכל התורה להחמיר וכן נמי מה שאמרו ולהכי נמי קאמר בסמוך וכו' נמי לבוד דמופרד וסתום מבואר מדבריהם דכל זה דוקא אך משום דבטומאה הלכתא גמירי לה הרי להדיא בעירובין דעתם דבשאר ענינים אמרינן לבוד כסתום אף כמופרד וסתום

אף להחמיר גם בריטב"א מס' סוכה דף י"ו ע"ב ד"ה אמר רב חסדא כתב משמעתין מוכח דכל היכא דאמרינן לבוד אינו כאילו הוא סמוך ממש וכו' ע"ש ואולם האמת אף דפירושו לענ"ד ודאי אינו מ"מ הקושי' ודאי צ"ע ואומר דבל"ז צ"ע מנא להו לחלק מסברא בין לחומרא בין לקולא אמנם רואה אני שאף הרי"ף בשיטתייהו שהרי כתב על פלוגתא דרב אחי ורבינא דקי"ל בכל התורה רבינא לקולא והלכתא כותי' ואילו דלמ"ד יש לבוד באמצע היינו אפי' לחומרא הרי בפלוגתתם אף רב אחא לקולא כמו בנדון דתוס' אלא משמע מיני' דפלוגתתם אינה אלא לקולא ויראה דנפיק להו נמי מסתימת לשון אביי אבל באמצע פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר וחד אמר וכו' דמשמע דא"צ לפרש מי אמר הכי ומי הכי מפני הסוגי' דבכל מקום רבינא לקולא ומוכח מזה דאף למ"ד יש לבוד אינה לחומרא אלא לקולא והא דמשני הגמרא ואידך שאני הלכות טומאה דהלכתא גמירי ולא בפשוט דלחומרא לא אמרינן היינו משום דבאמת בטומאה אף לקולא לא אמרינן לבוד כדהוכיח הט"ז בי"ד סי' שע"א סק"ד ע"ש ואילו הי' משני ש"ה דלחומרא לא אמרינן הי' נשמע הא לקולא אף בטומאה אמרינן לבוד וזה ליתא להכי חפס הסוגי' האמת וכן התוס' בעירובין תפסו דברי הגמרא מפני האמת ולעולם דבריהם הוא בפשוט כדפסק הרמ"א: ובזה נמי אין צורך לדברי המ"א בתוס' עירובין דף ק"ב שאין בדבריו דבר המתיישב. גם כל דבריו שם כמדומה הם שלא בעיון כתב וכ"כ התוס' בעירובין דף י"ו כתבו שם דאעפ"כ החלל מצטרף לרוחב ש"מ דיש לבוד להחמיר וכנראה דס"ל דלהכי החלל מצטרף ע"י לבוד ועפ"ז כתב לקמן בתר תירוצו וי"ל שכתב באין מבין תדע דהא אצבעיים מכאן וכו' הוי אהל אפי' לענין טומאה ואפ"ה מותר לעשותו בשבת כמו שאמרו שם לענין שבת וכל זה לא הי' כי מה שב' אצבעים החלל מצטרף לאו היינו משום לבוד דאילו הי' לבוד הוי כסתום ולא הי' הכלים שתחת הפתוח טהור אלא מטעם דעומד מרובה על הפרוץ מה שא"כ בכילה מיד דאמרינן למעלה לחומרא לא אמרינן לבוד ואינו כולו סתום שוב הוי פרוץ מרובה על העומד ולהכי לא הוי אהל ודוק אך הא עדיין מ"ש המ"א והכי משמע בעירובין דף ט' ע"ב ודאי צ"ע דשם בתירוץ רב אשי משמע דאף לחומרא להצריך לחי אחר תלי' בפלוגתא דרשב"ג ורבנן ות"ל דלהחמיר לא אמרינן לבוד ובע"כ לומר כמו שהוכיחו התוס' שם בסוגי' ד"ה אין דהפלוגתא דרב אחא ורבינא אינה אלא בלבוד דלמעלה ולא בדפנות דלכ"ע הוי לבוד באמצע ש"מ דיותר נקל לומר לבוד בדפנות מבלמעלה ה"ה מה שהוכיחו דלחומרא לא אמרינן לבוד היינו למעלה אבל בדפנות מודו דיש לבוד אף להחמיר ודוק וצ"ע

**סעיף ג**

אין סומכין את הקדירה בבקעת כתב הט"ז פי' בבקעת לחה ודבריו תמוהים פירש הש"ע אליבא דדעת הרא"ש וטור ויש"ש וזה אינו כמבואר דעתו בב"י וכן מבואר בהפר"ח והמ"א סקי"א כתב דעצים מוקצים הם בי"ט כמו בשבת אפילו למאן דשרי מוקצה כמ"ש סי' ש"ח ובסק' יג כתב דהא ברישא מיירי דוקא בעץ יבש ובזה הדין עמו וא"כ אין סומכין נמי מתפרש ביבש דהא עלי' קאי וא"כ דבריו שבסעיף י"א יותר תמוהים דהא בהדיא פליג ר"ש ומתיר בבקעת יבש ליסמוך בו ומה ענין י"ט לשבת שמביא ראי' מסי' ש"ח:

**ועיקרן** של דברים דדין בקעת יבש לסמוך בו תלי' בפולגתא דריש הלכות י"ט בדין מוקצה והש"ע לשיטתי' שפוסק כהרי"ף ורמב"ם דאית להו מוקצה בי"ט. ולצלות בו ודאי שרי כהסכמת הרמ"א וע"פ ההלכתא יבשתא שרי דאזלה אפילו לר"י וכמבואר בב"י להרי"ף ומה שהש"ע משמיט דין חזרא ביבש שהוא מותר לכ"ע וכבר התמיה הפר"ח נלענ"ד דאזיל לשטתו שפי' בב"י דעת הרמב"ם באוד והביא הדין בסי' תק"ו שאסור דהיינו אפילו ביבש ולא משום מוקצה אלא מפני שסתמו עב וצריך תיקון משא"כ חיזרא שסתמו דק ולא רצה ליתן לנו הבקיאות להפריד מה נקרא עב או דק וסתם בסי' תק"ו לאיסור והדין עמו וליסמוך קדרה בבקעת רטוב אליבא דמאן דפסק במוקצה כר"ש תלי' בפלוגתת רש"י דלרש"י נמי שרי ולתוס' ורא"ש לכ"ע אסור לתוס' מטעם דמודה בו ר"ש ולהרא"ש מטעם דגזרינן י"ט אטו שבת וכמבואר ביש"ש (ומה דדחק עצמו היש"ש בפירוש הרא"ש לנוסחתו עי' לגירסתו בהרא"ש הדברים יותר פשוטים) ונלענ"ד בשעת הדחק יש ליסמוך על המתיר מוקצה בי"ט ומותר להסמיך קדירה בבקעת יבש וברטוב אפילו בשעת הדחק לא כי רבו החולקים על רש"י ז"ל ודוק:

## סימן תקג

**סעיף א**

הג"ה וכן יכולה לבשל הרבה קדירות ולאכול מכל אחד מעט הפר"ח העלה מרש"י ותוס' דף י"ז ע"ב כדעת הב"ח דדוקא במינים שונים שדעתו באמת לאכול מכל מין ומין אבל אם זה שאוכל אין צריך לו כלל ואינו אכלו אלא להערמה אסור. והאמת כי משמע נמי הכי מהריב"ש ואולם לדברי רש"י ותוס' שמחלקים בין הערמה דרב אדא לבין הערמה דאסרה הברייתא באופן שאין ללמוד שום היתר הערמה דבישול מהערמה דרב אדא קשה הא חזי' שבדף י"א ע"ב כתבו תוס' בעצמם מערים ומלח וכן רגילים העולם שמערימין ואוכלים מעט מן התרנגולות ואוכלין הכבד הרי להדיא שמביאין רגילות העולם שלומדים היתר הערמה מדרב אדא ואילו מחליטין כדכתבו דף י"ז איך לא כתבו

שטועים ושיש למנוע המנהג ובלי ספק אכילת כבד מתרנגולת אינה אלא בהערמה ללא צורך אלי' כלל דאילו בשצריכים לה אין צריכים ללמוד מדרב אדא וברייתא מפורשת היא ממלא אשה וק"ל ולא די שלא כתבו שטנה על הרגילות אלא אף מביאים ומיהו הר"ר שמואל הי' אומר וכו' הרי להדיא שמסכימים שאין ההכרח למונעם וע"כ הברור שהעולם סוברים דשפיר יש ללמוד מדרב אדא ואי משום הברייתא דבלבד שלא יערים מחלקים דוקא כהערמה שפרש"י שמבטל בהערמה שאולי יב אורחים ואינו אוכל כלל ממה שמבשל שהיא הערמה הניכרת משא"כ הערמה דרב אדא שלבסוף אוכל מהם וכן למדו מזה דה"ה להערמה דבישול כיון שאוכל ממנה הוי הערמה דלא מינכרה ושרי' אלא שהר"ר רבינו שמואל מחמיר וכתב דוקא קודם אכילה שאז הוא הערמה דלא מינכרה ולא אחר אכילה דהוי' בדומיא דהערמה דאורחים דמינכרא ואסור לכן אף שתוס' לנפשייהו דעתם כדכתבו בדף י"ז מ"מ לא רצו לימחות לבטל רגילות העולם מפני שיש להם על מה שיסמכו וזה נמי דעת ר"י שבמרדכי אפילו גבי אפי' אלא שבזה חלקו עליו, ולדעתי משמע נמי מהעיטור גופי' שמביא הטור (אף דמהריב"ש לא משמע הכי) לחלק בין קודם אכילה לאחר אכילה ובודאי לאחר אכילה האכילה גופה אינה אלא להערמה ומ"מ דוקא לאחר אכילה מפני שהיא הערמה הניכרת אבל קודם אכילה אינה ניכרת ושרי דאל"ה ליפלוג בקודם אכילה גופה כדמחלקו הב"ח ופר"ח וא"ר א"ו העיקר כמשמעות הב"י ומ"א ואין להורות איסור לאחרים רק לנפשו ראוי לבעל נפש להחמיר ודוק:

(סעיף הנ"ל ש"ע) **מיהו** אם עברה ובישל וכו' מותר לאכלו. פשטות לשון זה ודאי מורה שסובב על מה דמסיים אבל אחר אכילה וכו' דהוי הערמה מיהו אם עברה וכו' דהיינו שעברה ובישל בהערמה זו של אחר אכילה מותר וכן מבוארת דעתו בב"י שכתב וכן דעת הריב"ש בתשו' וכתב דמ"מ אם עבר ובישל אחר אכילה בהערמת אכילת כזית אין לו דין מערים לאסור עליו התבשיל אלא דין מבשל במזיד או בשוגג יש לו דשרי וכן פי' המ"א להש"ע אבל הפר"ח פי' הש"ע פי' אפילו במזיד וכו' אבל לא בהערמה והיינו מפני שבאמת יפה כתב שא"י לפרש דברי הריב"ש בזה שאם בשעת שחיטה הי' דעתו להערים ולאכול ממנו כזית הרי משעת שחיטה נאסר הבשר ואסורה באכילה. והדין עמו כי צ"ע כי מה שהוציא הב"י ממנו לדינא אי אפשר להכניס בלשונו וכן הא"ר העתיק לשון הריב"ש זה והוציא ממנו לכתוב מבואר מזה דכל שכונתו לאכול מעט ולא אכל נמי אינו אוסר. ואיני יודע שום רמז ראי' מדברי ריב"ש אלו ומכ"ש שאינו מבואר והראי' מט"ז שמביא ליתא כי לא כתב הכי אלא היכי שבהיתר בישל בלא הערמה ומודינא היכי

דבישל מאכלים שונים על דעת לאכול מכולם ושוב נמלך ולא אכל מאחד כלום והותירו דפשיטא דשרי אבל היכי שבישל אך בהערמת אכילה והאכילה גופה היא ללא צורך אליו דעיקר התירו משום דהוי הערמה שאינה ניכרת פשיטא לדעתי שאם לא אכל דהוי הערמה הניכרת ואסור ואין דומה כלל לראי' הט"ז מאכילת מסוכנת דשם שרו החכמים כל שיש לו שעות לאכול אעפ"י שאינו אוכל מפני שמ"מ כל שיש לו שהות הברירה בידו לאכול ומפני הפסד ממון התירו משא"כ הכא עיקר ההיתר בהערמה שאינה ניכרת וצריכה האכילה. ומכ"ש בגוונא דהש"ע שהתיר בדיעבד אפילו אחר האכילה ודאי דכל דלא אכל היא הערמה האסורה וזה ברור דלא כהא"ר אלא כדכתב המ"א:

## סימן תקד

עיין ט"ז סק"א ומ"ש לתרץ קושי' הר"ן הם דברים מותמהים דכיון דלהרי"ף יש הבדל מעיקר דין בין תבלין למלח לענין שנוי דהטיי' פשיטא דטעמא בעי ויש נ"מ בין הטעמים ומ"ש שהר"ן לא כתב דבריו לתירוץ אלא לפלוגתא מדכתב לשון אבל לא עיין בהר"ן גופה שכתב אבל נגד מה דלא נראה לו תירוץ הרמב"ן עיין וקל:

## סימן תקה

בהמה שהיא עומדת לאכילה זה ע"פ הסמ"ג והר"ן אבל הטור אינו מחלק בזה וסתם וכתב קדרה שיש בה אוכלים מותר לחלוב בהמה לתוכה להרי"ף. ומשמע מתוך תשו' הישו"ש שבסי' א' פ"ק דביצה וכן בספר תשו' שלו סי' ע"ה דטעם הטור משום דס"ל דבין מוקצה ונולד שרי בי"ט כר"ש וזה אינו שהרי בסי' תצ"ה לא הכריע הטור כלל בפלוגתא זו ותו הרי הטור כתב מותר להרי"ף והרי הרי"ף פוסק להדיא בי"ט אפילו מוקצה לאיסור כר"י לכן העיקר דודאי סתימת הרי"ף מורה להיתר אפי' בבהמה העומדת לחלוב וטעמו הוא כדביאר הרמב"ן פ' חביות דטעמא דהרי"ף במה דמחלק בין י"ט לשבת לענין החלב ולא לענין האשכול הוא מטעם התוס' דהאשכול ראוי לאכילה בשבת משא"כ העז והוי כבורר אוכל מתוך פסולת וכתב תו אבל לפי פי' רב אלפס ורבינו חננאל דמוקמו לה בי"ט כיון דאוכל הוא כל לתקוני אוכל בי"ט שרי הואיל וא"א לעשותו מעי"ט ואע"פ שאין דישה בעלמא מותרת בי"ט בזו התירו וכו' והאי נמי אם חלב אותן מבעי"ט למחר מחמיץ ונתקלקלה לגמרי וכו' וקשה לפ"ר מה צריך לכל דברים אלו הא בי"ט כיון דהבהמה גופה שרי הוי ממש כסוחט אשכול דמותר אפילו בשבת א"ו משום דמפרש נמי סתימת הרי"ף דאפילו בבהמה העומדת לחלוב נמי מתיר לחלוב לתוך קדירה והוקשה לו נהי דלהרי"ף הא מוקצה אסור בי"ט ובודאי ההכרח לבא לדעתו לשטת בעל המאור דנהי דבהמה מוקצה אין על החלב מוקצה כיון דדעתו עלוי' מ"מ קשה לו הא להרי"ף הבהמה

גופה העומדת לחלוב עכ"פ אסור באכילה בי"ט מטעם מוקצה. וא"כ הדר וליחשוב החלב בורר אוכל מתוך פסולת ולאסור אפילו לקדירה כמו בשבת ומוכרח לבא מטעמו דמלאכת אוכל נפש בי"ט שרי וזה ברור והכי מבואר תשובת הרי"ף שמביא שם הרמב"ן להדיא ודוק:

**כתב** המ"א ומ"ש הלבוש דאין מוקצה ונולד בשל גוי ליתא דנולד אסור בשל גוי כמו ביצה (וחלב) צ"ל ומחובר כמ"ש סי' תקי"ג ותקי"ז ואחריו החזיק הא"ר וגם הפר"ח. ואני א"י מנ"ל ליפלוג על הלבוש לא מיבעי' לדעת הכל בו שבסי' ש"י בהג"ה דאפילו מוקצה דגרוגרות וצמוקים דמודה בי' ר"ש אינו בשל גוי מכ"ש נולד דלר"ש שרי אפילו בשל ישראל דשרי בשל גוי לכ"ע אלא אפילו למה שהעלתי שם דהש"ע לא סבור כותי' בגרוגרות וצמוקים היינו משום דמה דלא חזי אף הגוי מקצהו אבל נולד דאין איסורו אלא מחמת מוקצה חמור דלא הוכן לו ומכיון שבשל גוי אין צריך הכן כדאיתא בהירושלמי מה"ת לן לפלוגי והראיה דמייתו מתקי"ג דהיינו הנאמר שם דאסור ליקח בצים מהם מספק שנולדו בי"ט א"י מה ענין זה לזה שם האיסור משום י"ט דעלמא גזרינן אטו י"ט אחר שבת דאסור משום הכנה ופשיטא אין חילוק בין ישראל לגוי ואפילו למ"ד משום משקים שזבו או פירות הנושרים אין ענין כלל הנאסר משום גזירה להנאסר משום דלא הוכן ע"י שהוא נולד וכן הראיה מסימן תקי"ז דאסור ליקח מהם דבר שבמינו מחובר או שמחוסר צידה ג"כ אין ענין לנולד דבמוקצה דמחובר בפי' כתב רש"י דף כ"ה ולא תחלוק במחובר בין שלו לשל גוי וה"ה מחוסר צידה דמחובר וצידה דין אחד להם וצ"ע:

**כתב** המ"א בהמה שהוא עומדת לאכילה אבל עומדת לגדל או לחלוב הוי לה מוקצה ואסור בכל ענין ולמאן דשרי מוקצה הכל שרי דאי בעי שחט לה ואוכל הכל והא"ר כתב הרי היא מוקצה כו' פי' נולד מן המוקצה וא"כ אף לי"א בסי' תצ"ה דמוקצה מותר אסור בזה דנולד הוא ודלא כמ"א: ולפ"ר הא יפה דיבר המ"א דמכח דאי בעי שחט לה ואכל הכל הוי ליה אוכל דאיפרת שהרי משקה הבא לאוכל הוא וכבר מקשה הסוגי' ריש ביצה אי בתרנגולת העומדת לאכילה מ"ט דב"ה אוכלא דאיפרת הוא מההוא טעמא גופא דאי בעי וכו' כדאיתא שם בתו' וה"ה למ"ד מוקצה בי"ט שרי דאי בעי אוכל הפרה הרי החלב אוכלא דאיפרת הוא אבל זה אינו דא"כ מה קאמר שם הסוגיא על מה דמקשה ודילמא ב"ש לית ליה מוקצה קס"ד מאן דשרי מוקצה בנולד אסור הא אי שרי מוקצה שוב הנולד אוכלא דאיפרת הוא וע"כ לבא למה שדחק המהרש"א וכל המפרשים דלא מקרי אוכלא דאיפרת אלא היוצא מדבר העומד לאכילה אבל היוצא מדבר העומד לחליבה ולגדל דמ"מ איהו אקצהו מדעתו אלא דשרי מ"מ על היוצא ממנו שם נולד וא"כ הדר

שפיר דן הא"ר אך מ"מ היה אפשר ליישב המ"א דהנה שם מקשו תוס' איך ס"ד דאפילו מאן דשרי מוקצה נולד אסור הא ר"ש דשרי במוקצה שרי בנולד כדאמרינן דר"ש מתיר להסיק בשברי כלים וי"ל דלא דמי דהאי נולד דהכא הוי נולד טפי שמתחילה לא הי' בעולם אבל התם הכלי היה בעולם רק שנשבר וכן משמע נמי בעירובין מיא בעיבא מבלע בליעי ופריך כ"ש דהוי נולד ואסור ומאי פריך ודילמא ההוא כר"ש דהא ר"ש מתיר בנולד א"ו היינו טעמא כדפרשתי דכיון דבליעי לא היה כלל בעולם ואפילו ר"ש מודה דההוא נולד אסור והקשה בספר פורת יוסף דא"כ למה דמסיק ר"נ דלעולם בתרנגולת העומד לגדל ומאן דל"ל מוקצה ל"ל נולד הרי חזינן דאפילו נולד כזה דלא היה בעולם לא ס"ל מאן דל"ל מוקצה והדר קשה מה מקשה בעירובין דילמא ר"ש היא והוא קושי' עצומה ובעל הספר דחק מאוד ואולם אין זה אלא לפי' המהרש"ל שהביא המהרש"א שם ולהכי כתב נמי המהרש"א ובעירובין וכו' אבל המ"א אפשר מפרש דודאי ר"נ להאמת נמי ס"ל דמודה ר"ש בנולד דלא היה בעולם ומאי דאמר ר"נ דל"ל מוקצה לית ליה נולד ר"ל נולד כזה הנולד מן המוקצה ומטעם דכיון דשרי לאכול המוקצה הוי הביצה אוכלא דאיפרת ולא כס"ד דמקשה דאף זה מ"מ שם נולד עליו:

**נמצא** אף למה דקי"ל דנולד אסור בשבת וי"ט מ"מ הנולד מן בהמה מוקצה למאן דשרי מוקצה בי"ט שפיר דשרי מטעם שכתב דאי בעי אכל כולה והוי אוכלא דאיפרת ואין להקשות דא"כ מה מקשה הסוגי' בשבת דף מ"ה ע"ב כדמשני הכא במאי עסקינן בדאית בה ביצה והאמר ר"נ דלית לי' מוקצה ל"ל נולד ת"ל דבשבת דהתרנגולת אסור לשוחטו והוי מוקצה מחמת איסור הא בזה לפי' הנ"ל מודה ר"נ דאף לר"ש דל"ל מוקצה ונולד מ"מ בנולד כזה דלא היה בעולם אף ר"ש מודה וטעם אוכלא דאיפרת הא ליתא שהרי בשבת התרנגולת מוקצה מחמת איסור שחיטה והוי שפיר נולד גמור מן המוקצה ולא היה בעולם כלל דמודה ר"ש די"ל הא כבר עמד הר"ן שם בביצה להקשות תחילת הסוגי' מקשה אי בתרנגולת העומדת לגדל בצים מ"ט דב"ש מוקצה הוא ולבסוף מקשה שבת דעלמא תשתרי ת"ל דבשבת כיון שהתרנגולת מוקצה אף הביצה מוקצה ותי' דדוקא בתרנגולת העומדת לגדל בצים דיצא התרנגולת מתורת אוכל שפיר הביצה שם נולד גמור עליו משא"כ בעומד לאכילה דגוף הביצה אוכלא דאיפרת הוא וליכא עליו שם נולד כלל והמוקצה מחמת איסור שחיטה אינו מפקיע שם אוכל מהתרנגולת וכיון דדעתיה עלוי' התרנגולת לבד הוא דחל עליו השם מוקצה אבל הביצה מעולם לא נאסר מחמת מוקצה זה. וא"כ שפיר קושית הגמרא האמר ר"נ דמאן דל"ל מוקצה מחמת דעומד ללידה והתרנגולת שרי בי"ט ל"ל נולד ומטעם דאוכלא דאיפרת הוא ואי משום המוקצה דמחמת

איסור שחיטה בשבת הא זה אינו מזיק להביצה ולא חל עליו שם מוקצה זה אבל באמת זה דוחק ולא אזיל שפיר ובל"ז דברי המ"א ליתניהו מכח הסמ"ג דפוסק להדיא סוף הלכות י"ט דמוקצה שרי ומ"מ בהלכות שבת דף י"ב ע"ב מקפיד אפילו בי"ט ואפילו לקדירה שיש בה אוכלין דצריך דוקא עז העומדת לאכילה והיינו ע"כ כדדחק המהרש"ל דאפילו הבהמה עצמה מותרת מ"מ כיון דעומדת לחלוב יצאה מתורת אוכל ועל היוצא שם נולד ומ"ש המ"א שכן משמע מהר"ן ע"ש כי לא מידי וא"כ מ"ש המ"א בפסקו ואם אינה עומדת לאכילה וחולב לתוך אוכלין תליא בפלוגתא שכתב סי' תצ"ה ליתא. תו כתב המ"א אם לקדירה שאין בה אוכלין אסור דהו"ל נולד וברמב"ן פרק חבית איתא נמי ומשום גזירה שמא יסחט כדאיתא ריש ביצה ועיין יש"ש פ"א סי' ב' וכן כתב הטור בסי' ש"ה והמשקין אסורים משום משקין שזבו

**הג"ה** וגוי עיין בלבוש מדכתב תחלה טעם לחולב לקדירה רקנית שאסור אך משום נולד מסיים וגוי שחולב בהמה שלו בי"ט וישראל רואהו מותר לאוכלה שאין שייך מוקצה ונולד בדבר של גוי' משמע מיניה דאפילו בחולב לקדירה רקנית שרי' וזה ליתא אפילו להנ"ל דדינו נכון דבשל גוי אף נולד שרי מ"מ בזה אסור מטעם הרמב"ן הנ"ל שהוא בכלל משקים שזבו ואסור נמי משום גזירה שמא יסחט וכדאיתא בישש"ש הנ"ל ובמה שאסרו משום גזירה ודאי אין הבדל בין של ישראל לשל גוי ולכן אף דסתימות לשון הרמ"א משמע נמי כהלבוש מ"מ לענ"ד לא קאי כי אם על היתר בהמה העומדת לחלוב ובחולב לקדירה שיש בה אוכלין וכדאבאר לתשובת הרשב"א שבב"י שממנו נפקו דברי הרמ"א כי הנה המ"א סק"ג כתב על דברי הב"י דהרשב"א לטעמיה וצ"ע דמה ענין זה להרמב"ן ופירש אלא מיירי בעומדת לאכילה א"נ וכו' ולכן כתב הרשב"א אעפ"י שהגוי חלבו לקדירה שאין בה אוכלין שרי דלא מקרי נולד שישראל עצמו היה מותר לחלוב אותה לקדירה שיש בה אוכלין וא"י איך ס"ד דאיירי בקדירה שאין בה אוכלין ובפרה העומדת לאכילה חדא דא"כ נהי דאיהו משמיט מטעם זה בהעתקת לשון הרשב"א מלת אפשר מ"מ הא בהב"י איתא שהרי מוכן הוא שאפילו ישראל אפשר מותר לחלוב אותו לתוך הקדירה שיש בה אוכל ואם בעומדת לאכילה אייר מה זה לשון אפשר הא אין לך ודאי יותר מזה. ובזה היה אפשר לדחוק שכתב לשון אפשר מפני דעת רבינו חננאל אבל גם זה אינו שהרי פרק חבית מחליט וכתב שהיא ראיה שאין עלי' תשובה ע"ש ותו אם לקדירה שאין בה אוכלים על טעמו ראוי לומר מה ענין זה לזה שכקב אע"פ שהגוי חולב לקדירה שאין בה אוכלין שרי דלא מקרי נולד שהישראל עצמו וכו' ומה זה נתינת טעם דלא מקרי נולד אם יחלוב לקדירה שאין בה אוכלין שאין לך נולד גדול מזה דמעיקרא

אוכל והשתא משקה מה שישראל מותר לחלוב לקדירה שיש בה אוכלים שאז לא הוי נולד אלא אוכלא דאפרת ואף להא"נ שכתב דבבהמת גוי איירי הא כבר כתבתי דבלא טעמא דנולד אסור מטעם גזירת משקין שזבו דגזרינן נמי שמא יסחט ותו נלענ"ד דאף דבהגהות הרא"ש נאמר טעם האיסור לקדירה רקנית משום נולד אין צורך לטעמים אלו אלא באופן דאיירי שם לפני זה בנחלב ממילא דומיא דהכא אם גוי חולב לקדירה רקנית לצורך עצמו וישראל רואה ממילא שאז אין איסורו אלא מטעם משקין שזבו אבל אם גוי חולב לצורך ישראל דומיא דמשמע שנשאל הרשב"א לענ"ד בלא זה אסור שהרי בגמרא לא איירי כלל מאיסור והיתר החלב אלא מאיסור והיתר מלאכת החליבה דלקדירה שרי ולקערה אסור ובהרמב"ם פ"ח מה' שבת ה"ו איתא והחולב לתוך האוכל פטור ואינו חייב עד שיחלוב לתוך הכלי הרי שבחולב לקערה בשבת חייב משום אב מלאכה דדש אם כן בי"ט עכ"פ אסור המלאכה מטעם זה אי למ"ד ד"ת ואי למ"ד מדרבנן. וברי"ף בהתשו' שבבעל המאור פ' חבית כתב וחולב לתוך הקערה דמלאכת משקין הוא לא הותרה בי"ט וא"כ כשחולב גוי בשביל ישראל אף בי"ט הרי עשה מלאכה בשביל ישראל ופשיטא שאסורה עכ"פ למי שנחלב בשבילו דהא לא גרע מגוי המביא מחוץ לתחום בשביל ישראל ועיין בב"י סימן רע"ו דברי הר"ן שם: הן אמת שראיתי בישש"ש ריש ביצה בהתשו' והוא נמי בתשובותיו סי' ע"ה כתב ולא אמרו בפרק חבית וכו' אלא שהחולב הוא ישראל ואסור למיעבד משקה בי"ט וכו' אבל גוף החלב משמע שאין בה שום צד איסור אבל דבריו תמוהים דכיון שישראל חלב באיסור למה כתב שאין בה שום צד איסור מ"מ הוא איבעי' בגמרא עבר ואפה מהו ונהי דהרשב"א בתשו' שבב"י סוף סי' תק"ג פוסק כמסקנת הגמרא ביצה י"ז ע"ב איסור שבת שאני מ"מ לא היה לו לכתוב שאין בה שום צד איסור דהא למ"ד מלאכות אלו בי"ט דאורייתא שבת וי"ט שוים כדאיתא ברש"י הנ"ל להדיא וביותר תימא מה שכתב שם נמי ולפי זה שרי ההוא חלב שחלבה הגוי אף בשבת שהרי לא איתעביד בה שום איסור וא"י מה קאמר לא מבעי' בשבת שהגוי עשה מלאכה גמורה שישראל חייב חטאת בשביל ישראל דאסור אלא אפילו בי"ט ואפילו למ"ד דמלאכות אלו ביום טוב דרבנן הא ע"כ לומר דמה שפסק הרשב"א הנ"ל אינו אלא בישראל העושה במועד מלאכה דרבנן שהותר מדאורייתא ע"י הואיל אבל בגוי העושה גרע דאיכא למגזר שלא יאמר לעשות דאל"ה למה נאסר בי"ט הבא מחוץ לתחום למי שבא בשבילו למה דקי"ל תחומין דרבנן ואי משום הטעם שיהיב שהרי שרי לומר לגוי לחלוב הבהמה בשבת משום צער ב"ח זה יותר פלא וכי משום דבשביל צער ב"ח הותר השבות דאמירה להגוי לעשות מלאכה משום זה כשהגוי חולב למשקה ולא משום צער

ב"ח נמי מותר ומי לא איירי היכי שכבר נחלבה בהמה זו היום ששוב אין החלב מצערה הרי נעשה מלאכת איסור בשביל ישראל והמהרי"ל שמביא בתר הכי לא כתב סברה זו אלא דמש"ה לא אסיח דעתו מן החלב עיין וק"ל וא"כ לענ"ד לא ס"ד שהרשב"א יתיר לקדרה רקנית והנה הפר"ח אף הוא פירש לתשו' הרשב"א ומביא בהקדמה דברי הסמ"ק ופירשו שטעמו משום דס"ל דאין צריך הכן בדגוי לכן לאכלו שהוא דבר שהיה יכול הישראל לעשותו שהרי חולב אדם עז לתוך הקדירה ש"ד אבל אם אנו מתירין לו לשתותו כיון שאינו רשאי לחלוב לתוך הקערה יש לחוש שיאמר לגוי לחלוב ולפיכך אסור לו לשתות והוא לענ"ד פי' זר דכיון שנעשה פעם משקה בהקערה ואסורה משום משקין שזבו ומשום שנעשה בהמלאכה איסור אם בשביל ישראל נעשה מה בכך שהדר ואכלו וכי דבר שנאסר פעם חזר והותר לאכילה ודברי הסמ"ק פשוטים מדכתב תחילה ואי אית בקערה בישולא ש"ד ויש סומכין לעשות כן ע"י פירורין אבל אין רוח חכמים נוחה הימנו והיינו משום דמסופק אם הפירורין חשובים למיחשב החלב למשקה הבא לאוכל אם לאו ועשה איסור ע"ז כתב אך אם הגוי עשה כן שחלב לתוך פירורין מותר הישראל לאכלו דאז הוכיח סופו על תחילתו שהיה באמת משקה הבא לאוכל דכאוכל דמי אבל לשתותו אסור משום דאז הוכיח סופו על תחילתו איפכא שלא היה אלא הערמה ואסור וזה ברור לענ"ד:

**ועפ"י** פירושו זה פי' להתשו' רשב"א נמי דמתיר אף לשתות וכנראה מפירושו מפני שהגוי לא בשביל ישראל חלבו. (ולענ"ד המשמעות בשביל ישראל) ואין בה אלא איסור נולד ומחלק בין נולד דביצה לנולד דמשקה בסברות מה שלדעתי לא עלה בדעת הרשב"א ולא משמע כלל מתוך לשונו להכי לענ' משמעות פי' הב"י שהרשב"א איירי בחלב לתוך אוכלין אלא שהבהמה היתה עומדת לחליבה היא עיקר אלא שדבריו כולם צריכים ביאור תחילה כתב בשם הר"ן דלא שרי אלא בעז העומדת לאכילה ושוב כתב ואעפ"י שבפרק חבית וכו' דמשמע מיניה דלדבריו שבפרק חבית מתיר אפילו בעומדת לחלוב והמעיין בר"ן ריש ביצה יראה דהר"ן גופיה ג"כ מחלק דבעומדת לאכילה אפילו בשבת שרי ובעומדת לחלוב אפילו בי"ט אוסר ואם כן ממילא מה שכתב על תשו' הרשב"א דלטעמי' אזיל שמסכים עם הרמב"ן נמי לא אזיל שהרי הרמב"ן ע"כ בעומדת לאכילה הוא דהתיר מכח הוכחת קושי' הר"ן ריש ביצה מדמקשה אי בעומדת לגדל מ"ט דב"ש אלא אינו בא אלא לסלק המוקצה דמחמת איסור שחיטה ולא האיסור דמוקצה מחמת שעומדת לחלוב אבל כד מעיינין דברי הב"י נכונים שהרי איתא בב"י בשם י"א שבכלבו דעומדת לחלבה אינו מזיק אם לא לגבן וכן בתרנגולת לאפרוחים דוקא וכן דעת הרז"ה

ואף שהיש"ש כתב שאין זה אלא דברי נביאות כבר כתב הט"ז דלשון דלגדל בצים הכי דייק: והפר"ח מקשה דהא סתם אמרינן עז לחלבה ותרנגולת לביצתה מחלוקת ר"י ור"ש והם דברים מותמהים דשם דאיירי לענין לשחוט הבהמה או התרנגולת פשיטא דהמה מוקצים ואדרבה משם ראיה לדיוק הט"ז מדשם לא נאמר לגדל עיין וק"ל אלא דתו הקשה מדאמרינן לא נשחטה הוברר דלגדל בצים עומדת ואיך הוברר דילמא רוצה לקיימה לגדל בצים לאכילה ואמת שקושי' זו נמי הקשו הח"ר שבת דף קכ"א אבל הא חזינן הבעה"מ לא חש לקושי' זו שהרי פי' דר"נ לא מיחשב הביצה נולד אלא בלגדל אפרוחים ונמי קשה א"כ מה מקשה הסוגיא אי בתרנגולת העומדת לאכילה מ"ט דב"ה אוכלא דאיפרת הוא ופירשו התוס' משום דאי בעי שחט ואכל מה שבגוה ומשמע הא אי לא שייך לומר אי בעי' וכו' לא הוי קשיא ליה מ"ט דב"ה ולימא דאיירי בלגדל בצים לאכילה דהתרנגולת מוקצה ולא שייך אי בעי וכו' וב"ה ס"ל דהואיל דהתרנגולת מוקצה הביצה נגרר אחריו אף דדעתיה עלוי' א"ו דסובר דהגמרא פשיטא לה דלא שכיח לגדל תרנגולת לבצים לאכילה מדיצא שכרו בהפסידו אלא סתמא או שעומד התרנגולת עצמה לאכילה או לגדל אפרוחים וממילא ה"ה דמיושב קושי' הפר"ח והנה הבעה"מ הוכיח זה מדחזינן בשבת דעז לחלבה הוי מוקצה לר"י ובפרק חביות מוכח דאף דהעז מוקצה מחמת איסור שחיטה מ"מ אין החלב מוקצה ה"ה תרנגולת אף שעומדת לבצים אין הבצים מוקצים משום דדעתי' עלוי' וידוע לשטת הר"ן שם אין זו ראי' של כלום דאיסור מוקצה דשבת לא חל כלל על הביצה ואיסור מוקצה דעומד לבצים או לחלב עושה אותו יוצא מתורת מאכל והוי הביצה נולד גמור בע"כ וכדביאר א"ו דלא סבר כלל כחילוקו וכן הרמב"ן בחילוקו כתב להדיא דמשום הקצאה דלא דחי' בידים כשעבר ממילא הותר והוסיף לן הרשב"א בפרק חביות ביאר היכי דדעתו עלוי' והיא ממש סברת בעל המאור הרי דנמי לא ס"ל סברת הר"ן דבעינן שהביצה לא נאסר מעולם אלא אף דנאסר כשהי' במעי התרנגולת כשבא לעולם ודעתו עלוי' ולא הי' האיסור ע"י דחיי' הותר ממילא ובודאי אין חילוק אם נאסר בלא דחי' ע"י איסור שחיטה בשבת לבין הנאסר ממילא בלא דחיי' ע"י שעומדת לחלוב או לבצים ואי משום קושי' הר"ן מה מקשה מ"ט דב"ש ע"כ דמפרש נמי כהמ"א דהיינו בעומדת לאפרוחים: וזה נראה מדשתק לבעהמ"א ש"מ דאודי לו בזה ועיין ביש"ש הנ"ל תמצא נמי מבואר שהבין הכי בהתשו' דלרמב"ן כמו דבשבת שרי ה"ה בעומד לחליבה ע"ש ודוק והיינו שמסיים הר"ן ריש ביצה ויש להרמב"ן דרך אחר ולפ"ז שפיר כתב הב"י דלדבריו בפרק חביות בשם הרמב"ן אף בעומדת לחלב שרי אלא דכתב דבביצה דבריו עיקר והנה הרשב"א אף שבחידושיו מסכים בפרק חביות עם הרמב"ן

מ"מ כבר כתבתי שבדף קכ"א דוחה דברי בעה"מ מכח קושי' הפר"ח וכן בספר עה"ק מחמיר למעשה וכתב והורו הגאונים שלא נאמרו דברים אלו אלא ביום טוב אבל בשבת אפילו חולב לתוך האוכל אסור מפני שבא מעז ויש איסור לשוחטה והרי הוא נולד מן המוקצה ומקצת מגדולי הראשונים ואחרונים הורו בשבת להתיר כי"ט ואף על פי שנראין דבריהם שומעין לראשונים להחמיר הלכה למעשה ומכל מקום ביום טוב מותר לאוכלן בד"א בעז העומדת לאכילה אבל העומדת לחלבה אסור אפי' בי"ט משום נולד מן המוקצה וא"כ שפיר פירשו הב"י ואיירי שהגוי חלב בהמה שלו לקדירה שיש בה אוכלין אלא שהיתה עומדת לחלב ולאכול החלב ולא לגבן וכ' השואל אפשר שהוא מותר לאכילה והשיב כדין אמרת כלומר דלא נעשית בה איסור מלאכה כיון שנחלבה לאוכלין והחלב אינה מוקצה כלומר אף לשטת המחמירין כנ"ל שהרי מוכן הוא מפני שהוא של גוי שאפילו ישראל אפשר שהוא מותר דהיינו גדולי ראשונים הנ"ל והוא שיטת הרמב"ן והיינו דכתב הב"י דלטעמי' אזיל ר"ל במה שכתב שאפשר אפי' ישראל וכו' וא"כ דכונת הרמ"א במ"ש גוי החולב יש להקל אינו אלא לתוך אוכלין רק שהבהמה עומדת לחלוב ומ"מ כתב ונהגו בו איסור א"כ מה שכתב המ"א בפסקו ובבהמת גוי אפי' אינה עומדת לאכילה מותר וכו' ליתא אלא דע"ז כתב הרמ"א שנהגו איסור:

## סימן תקו

### סעיף ב

ונפל בו כו' מותר אף בלא שינוי. הג"א וי"א כו' אבל יש מחמירין ואוסרין כתב המ"א דמיחזי כבורר דהוי אב מלאכה כמרקד אבל השונה פי' שרקדן פעם שני' אינו מרקד שהרי נראה שהכל יוצא ואין שם סובין משמע שנותן זה לטעם בנפל בו צרור או קיסם שמותר לשנות בלא שינוי ולקחם ביד יהא אסור וקשה מה בכך שהכל יוצא ואין כאן סובין הא הצרור וקיסם נשאר בהנפה בשלמא רש"י שפי' הכי י"ל שכלפי שאמר התנא אין שונין דהיינו אף בלא נפל תוכו כלפי זה דן במכ"ש דלקיחה ביד אסור דהא בשונין בלא נפל לתוכו נראה שהכל יוצא ומ"מ אתה אוסר אבל שיספיק זה לטעם הבדל בין לקיחה ביד שיאסור ובין שונין היכי דנפל לתוכו קשה לי מה יועיל שנראה מדהכל יוצא ואין כאן סובין שזה הוא פעם שני' הא מ"מ מרקד כדי שישאר הצרור וקיסם והרי זה גופה המלאכה ממש דאסרינן בסי' תק"י לברור קטניות בנפה ומ"ש צרור בקמח מפסולת בקטניות וכ"ת משום דלא הי' אפשר מעי"ט קשה חדא דא"כ אף הלקיחה ביד לישרי מההוא טעמא (ותו אטו מי לא איירי שלקח הקטניות בי"ט מחנוני המכירו דנמי לא הי' אפשר מאתמול) ומ"מ אסור ואיפכא תימא לי למה יאסור ליקח ביד הא שרי בקטניות

הברירה כדרכו לברור הפסולת מתוך אוכל אך לא בנפה ולמה יאסור הכא הלקיחה ביד. להכי הנלענ"ד עיקר פי' הכל בו בהראב"ד והיינו ע"פ הגירסא בהש"ס שהוא בפר"ח (ולא מצאתי עד הנה בשום ספר זולתו אפשר היא בעה"ק שאינו בידי) כי בל"ז פי' הה"מ במח"כ אין הלשון סובלו והכי הוא הגירסא שהתנא תני קמיה דרבינא ושוין שאם נפל לתוכו צרור או קיסם ששונין וא"ל רבינא כ"ש דאסור וכתב הפר"ח פי' למ"ד אין שונין דכיון דאפי' הרקדה שני' דלא מחזי כמרקד אסור כ"ש בנפל צרור דמחזי כבורר עכ"ל ולהכי שפיר פוסק הראב"ד בהפלוגתא דשונין כר' פפייס ורב"ב מדביתהו דר' יוסף ואם נפל לתוכו פוסק דאסור מדדחה רבינא הגירסא דושוין דלית לה תקומה ס"ל דאפי' למ"ד שונין נהי דבמכ"ש אין ללמוד האיסור מ"מ מסתביר לו לאיסור כמו בקטניות דאסור בנפה ובלקיחה ביד פשיטא דמתיר נמי כמו בקטניות וע"י שינוי מתיר אפי' בנפל בתוכו נמי מדמיון קטניות בקינון ותמחוי ולענ"ד אף דעת הרי"ף ורמב"ם להתיר הלקיחה ביד אף לגירסתינו ועפ"י פי' הב"י אחד. ולא הוצרכו להשמיע ההיתר כי נלמד מקטניות ודוק:

## סימן תקז

### סעיף א

אופין בפורני המרדכי פ"ב דייק מזה דמה דהלכה כרשב"א דממלא אשה תנור פת מפני שפת נאפה יפה אין חילוק בין תנורים שלנו הגדולים לתנורים שלהם דלא כפסק הש"ע סעיף ו' והיש"ש פ"ב סי' ט"ו מביאו ופוסק כותי' מדסתמו הרי"ף ורמב"ם ואינו מביא כלל פרש"י הכא שכתב אופין בפורני הם תנורים גדולים שלנו ולא חיישינן לטירחא אם יש לו אוכלין הרבה דלא סגי לי' בתנור מבואר להדיא מיני' כדהוציאו הרא"ש והטור מיני' דאם אינו צריך לו אסור ומשום דבפורני לא שייך פת נאפה יפה. אף נשמע מלשון רש"י זה דסתם תנור הוא תנורים דדהו דשייך בם הטעם דפת נאפה יפה ובזה נדחה נמי מ"ש היש"ש דנראה מקושי' התוס' דלית להו חילוק זה וזה אינו דעל סתם אין אופין דאוסר רב חסדא לעיסה חצי' של גוי לא שייך לומר דאיירי דוקא בפורני וק"ל:

### סעיף ב

אעפ"י וכו' אבל אם נפל בשבת אסור להסיקן בי"ט של אחריו אפי' וכו' גוף דין זה הוציא הרי"ף מלשון ר' יוחנן מדאמר ואל תשיבני ביצה דמשמע ודאי לרב שאוסר ביצה ה"ה דעצים שנשרו בשבת שאסורים בי"ט אך אליבי' דנפשי' הוא דמוכרח לטעמו וכן מסקו תוס' בפרק בכל מערבין דף מ' והר"ר יחיאל הוסיף לבאר דהכנה זו היא דאורייתא ור"ל שאינו דומה לביצה שנולדה בשבת שאסורה בי"ט משום הכנה וביאר הר"ן שאין זה אלא מדרבנן דש"ה דנהי דהלידה גופה ודאי היא הכנה גמורה כדכתב הרמב"ן בהשיגו

על רבינו אפרים בלשון זה וזה הטעם נמי למה דאמרו נולדה בזה אסור בזה משום דרבה שהלידה כמו כן נקראת הכנה שמחמת לידתה אנו נהנין בה מ"מ צריך אתה לידע שאין לידה דומה להכנת גמר שהכנת גמר אינה ליומא אלא למחר ואין יום קדום מכין לחבירו ד"ת אבל הכנת לידה מדין תורה הכנה ליומא היא ומותרת היא ביומה דשבת מכינה לעצמה וכן י"ט ואין צריך לומר למחר בשני שמותרת ולמה אסרו אותה מדבריהם מפני שכבר נאסרה ביומה ר"ל משום גזירה די"ט אחר שבת ונמצאת הכנתה ליום שני והוי לי' י"ט מכין לשבת והיינו נמי מ"ש הר"ן בד"ה הילכך ביצה שנולדה בזה אסורה בזה ופירות נמי שנשרו בזה אסורים בזה דאע"ג דא"א שיהיו אסורים מן התורה כביצה ר"ל הנהו תרתי דינן ביצה ופירות א"א שיהיו אסורים מן התורה כביצה ר"ל כביצה דמתילדה בי"ט אחר שבת שזה לבד אסורה ד"ת דההכנה דגמר לא הכין ליומו כלום אבל אלו השני דינן הא מה"ת הכינה ליומה וכל זה בביצה או פירות דמן התורה הכינה לנפשייהו ביומו משא"כ עצים שנשרו בשבת שאסורים ביומייהו מדאורייתא ע"י איסור הסקה בשבת נמצא שלא הכינה נשירה זו מאומה ליומי' רק ליום שני שפיר הוי הכנה דאורייתא והמ"א תחילה כתב דאע"ג דלא הוי הכנה ממש מ"מ הוי כעין דאורייתא וא"י טעמו שוב כתב ומ"מ משמע בר"ן דלא הוי הכנה דאורייתא כגון דאילו הי' לו חולה הי' רשאי לבשל באלו העצים א"כ שבת הכינה לעצמו. ולענ"ד דבריו אינם דא"כ פירות הנושרים למה אסר הר"ן עכ"פ מדרבנן נימא דהוי דומיא דעגל הנולד בשבת שמותר בי"ט להיש חולקים אפילו מדרבנן מטעם זה דאילו הוי לי' חולה א"ו דזה אינו דמה יועיל לבריא שיהי' ההכנה לו ע"י החולה ותדע שהרי הר"ן כתב ואף בעגל וכו' דכיון דבשבת עצמו אסור משום מוקצה מחמת איסור והוא תימא מה צריך למוקצה פשיטא שאסור בלא שחיטה א"ו משום דהי' נקרא הכנה לעצמו אם יחלה אדם בבירור אלא דזה לא מהני לבריאים משום דמ"מ אסור להו משום מוקצה רק הי"ח ס"ל דחשוב הכנה משום דאילו אית לי' חולה מבע"י תוך ביתו] אלא שבעגל הנולד טעמייהו די"ח הואיל ואפילו להבריא הי' אפשרות הכנה לבו ביום אילו הי' לו חולה דשוחט לחולה מותר אף לבריא אבל פירות הנושרין נהי דודאי מותרים להחולה מ"מ להבריא שרוצה ליהנות מהן בי"ט לא הי' ההכנה דאתמול באפשרות לו דאפילו הי' לו חולה ומותרים להחולה הא להבריאים אסורים ומכ"ש עצים שנשרו בשבת דאטו משום דשרי לבשל בהו להחולה מותר נמי לבשל בהם להבריאים ולא הי' באפשרות הכנה אליו במידי ומודה הר"ן אפילו להי"ח דהכנה זו ד"ת ומ"ש המ"א לעיין סי' תקי"ג שם שפיר כתב לענין שחיטת העוף הנולד אבל הכא לא אזלו דבריו:

**וכל** הנ"ל בשטת הר"ן הוא דלא כמו שהבין הישׁ"ש פ"א סי' ג' להסיב כונת הר"ן לתי' שני דתוס' ומהרא"ש הוכיח דתי' ראשון עיקר ומה מאוד יש לתמוה עליו מהרא"ש הוכיח דסי' א' עיקר דלתי' ב' לא הי' צריך לידחק גבי עגל ולא הביט שזה גופה יש להוכיח מהר"ן שם שכתב ואף בעגל שנולד בשבת אפשר להחמיר ולאסרו בי"ט ולתי' ב' דהלידה לא תקרי הכנה כלל אלא דנולדה בשבת אסור בי"ט משום דאילו נולדה בי"ט הי' אסור משום גזירה די"ט אחר שבת ונמצא דלידת שבת הכינה ליום שני א"כ עגל שנולד בשבת מה הכנה איכא דהא אילו נולד בי"ט נמי שרי א"ו שגג בזה ומה יפה כחו שלא עמד בדעתו בפרק אין צדין סי' ו' ע"שׁ וק"ל ואין להקשות לדעת הר"ר יחיאל דעצים אסורים משום הכנה ד"ת א"כ מה הוצרך הרי"ף לבאר דטעם עצים הנושרים בי"ט אסורים משום נולד ות"ל דאסורים משום גזירה די"ט אחר שבת דהא לדעת הר"ר יחיאל לא שייך לומר דהוא גזירה לגזירה והיא קושי, היש מקשין שבמהרש"א שם והוכיח מזה דהרי"ף לומד תי' ב' דתוס' ור"ל דלידה לא חשיבה הכנה וה"ה מכ"ש דהנשירה לא חשיבה הכנה אלא דלהאמת דנשרו בי"ט אסורים אף בנשרו בשבת אסורים בי"ט משום דאילו לא נשרו עד למחר היו אסורים וכתב ג"כ בשגיאה שקרוב לתי' ב' דתוס' כתב הר"ן וליתא כנ"ל:

**ואילו** כן דהרי"ף יהי' סובר תי' ב' דתוס' ודאי לא הי' שייך לומר דין הר"ר יחיאל דהכנה זו ד"ת אסורה דהא עיקרה אינה אלא מכח איסור דרבנן דנשר בי"ט משום נולד אבל באמת כל זה אינו וקושי' מהרש"א מעיקרא ל"ק דכבר כתבו הט"ז ומ"א בסי' תקי"ג דאין שייך ליגזר אלא נולד בי"ט אטו נולד י"ט אחר שבת או נולד בשבת אטו נולד בשבת אחר י"ט: אבל בעצים הנושרים אילו אין טעם לאיסור בי"ט מצד עצמו אלא אך לגזור אטו נשרו בי"ט אחר שבת מה בכך הא אינהו גופייהו שרו ולגזר נשרו בי"ט דעלמא אטו נשרו בשבת וי"ט אחריו זה אין שייכות כלל לגזור נשירה די"ט אטו נשירה דשבת ועיין תו סי' תקי"ג:

**סעיף ד**

תנור וכו' אבל מותר להשכיב האש והאפר וכו' כזה לשון הטור ודקדק הב"י דסובר דהרא"ש חולק על פי' רש"י בהסוגי' וסובר דאין בגריפה דשמעתין משום תיקון מנא ורק משום טלטול מוקצה וכן כתבו הישׁ"ש וב"ח ותימא לי א"כ דאין בגריפות תנור משום תיקון מנא מה ענינו לדדרש רב חסדא בפרק א"צ כ"ח ע"ב דגריפות תנור בי"ט באנו למחלוקת ר"י ורבנן כדמבואר בתוס' שם דמקשו להכי ומ"מ דבלא טעמא דמשום מכה בפטיש ת"ל דהוי אוסר משום מוקצה ר"ל דא"כ איך דרש דלר"י שרי משום דמכשיר מכשירי אוכל נפש הא מוקצה באוכל נפש גופי' אסור ומוכרחים לשנויי דטלטול מוקצה

התירו משום אוכל נפש וזה באמת לכ"ע שרי ואין ענינו כלל לפלוגתא דר"י ורבנן ולולא משמעות הטור הי' אפשר לידחק דמודה הרא"ש לפי' רש"י בהמתני' ובברייתא דתני ר"ח בר יוסף וכדאיק לישני' ואם אי אפשר דלא משמע כדפי' הרא"ש דאינו אלא ליפות הפת שלא יוחרך אלא א"א לאפות כלל רק העובדא דדביתהו דר"ח וכן מה דאמר רבא לשמעי' הוא דמפרש דאיירי בגריפה שאין בה אלא משום טלטול ולמשמעות ע"כ לומר דאך גריפה דשמעתין ואף דמתני' הוא דאיירי רק בגריפה שאין בה אלא טלטול אבל הגריפה דדרש ר"ח איירי בגריפה אחרת דיש בה משום תיקון מנא ואפשר בתנור חדש כדפירשו תוס' וזה ע"כ נראה מהרא"ש וטור סי' תק"ט שמביא תו ההוא דדרש ר"ח אבל קשה לפ"ז על הש"ע שלא ביארו כלל דינא דר"ח היכי שיש בהגריפה משום תיקון מנא: **והנה** הישׁ"ש הכריע כפי' הרא"ש מדקשיא לי' לפי' רש"י אמאי מפרש גמרא רישא דמתני' אין שוברין חרס משום תקון מנא ואינו מפרש נמי אין גורפין משום תיקון מנא ולדידי אין זה כדאי לדחות פרש"י לפי הגירסא שבפנינו בהגמרא דלא כבהרא"ש דלא ציין כלל על הרישא אלא סתם מה טעמא וקאי על כלל האיסורין שבמשנה אך מפני שעל הבבא דאין גורפין נאמר מה דאיתמר עלה חזר וציין אותה בפני עצמה וק"ל:

## סימן תקט

(סוף הסימן) הג"ה ומותר לטלטל המוקצה ועיין בהמ"א שיפה העלה דדוקא טלטול מוקצה הוא דהתירו הא אכילת מוקצה ואפילו שמוש מוקצה אסורו אפילו במקום אוכל נפש אך מה דדחק דתוס' בע"ז שכתבו דמוקצה אינו אסור בהנאה אינו אלא בדיעבד זה ע"כ ליתא שהרי תוס' מתירים ליקח מטעם זה פת מגוי ע"ש דהיינו לכתחילה ותו הא נקטו שם בפשיטות ומוקצה מותר בהנאה כאילו ידוע מבלעדי קושי' דלשם ורק הוכיחו שם דלמה דמותר בהנאה לא שייך יש שבח עצים וא"כ הא צ"ע מנין להם זה דמוקצה מותר בהנאה וע"כ דזה פשיטא להו מראיות הרשב"א שהבאתי סי' שי"ח ע"ש והרי שם מוכח דאי משום הנאה לא הי' קשיא לי' אף דלכתחילה מסיק בהכלים ויודע ששוב יהנה מן המוקצה א"ו דהנאת מוקצה אף לכתחילה מותר היכי דהנאה באה לו ממילא ואך השמוש מוקצה אסרו מפני ההנאה שבאה ע"י השמוש יותר מבטלטול מוקצה:

## סימן תקי

### סעיף ב

אבל לא בטבלה ולא בנפה וכברה. איתא בהה"מ הביאו הט"ז תוך סק"ג כתב הרשב"א כל שבשבת חייב אסור בי"ט ולמדו מדאסרו בנפה וכברה ומזה יצא לו שאסור לברור בי"ט כ"א לאכול מיד כמו בשבת וכבודו במקומו מונח שהרי ברירת פסולת מאוכל

אפילו ביד חייב וביו"ט מותר ולא אסרו נפה וכברה אלא משום דמיחזי כבורר לימים רבים ואי משום קושי' הה"מ י"ל דהרשב"א באמת סובר כהטור בסי' שי"ט דאף בשבת לאכול מיד מותר אפילו פסולת מאוכל ע"ש בב"י ודוק אלא הא ודאי קשיא הרי שימור שמרים בשבת ודאי חייב כמבואר דף קל"ד ואילו בי"ט לכ"ע שרי ליתן לתלוי כמבואר סעיף ד' ולהכי ע"כ לבא לדברי הט"ז ס"ק הנ"ל דלא הרשב"א כלל זה אלא לגבי ברירת קטניות דאפשר מעי"ט משא"כ שימור עיין סק"ט במ"א אבל אין זה מספיק לגבי קושי' הה"מ דא"כ למה מותר פסולת מתוך אוכל ומה שהט"ז כתב נמי דאף כל הפוסקים סוברים כהרשב"א אלא שסומכים על הלכות שבת הם דברים מותמהים שהרי ההיתר לברור פסולת מתוך אוכל מבואר בהגמרא ולהרשב"א מה בכך שהוא לאכול מיד הא בשבת כה"ג חייב וכמו שאסרו בנפה וכברה מטעם שבשבת חייב וברירות קטניות אפשר מעי"ט כן מהראוי לאסור פסולת מאוכל אפילו בידו ואפילו לאכול מיד א"ו אין דרך ליישב הרשב"א אלא כנ"ל שסובר כהטור והחילוק שמוכרח שלא אמר דבריו אלא במה דאפשר מעי"ט מוכרח מכח קושייתי דשימור ועכ"ז הוא דוחק כדכתבתי סי' ש"ז סעיף ב' דמי לא אירי' שקנה הקטניות בי"ט דנמי לא הי' אפשר מעי"ט ומ"מ אסרו בנפה וכברה וצ"ע:

## סימן תקיא

### סעיף א

לעשות מדורה להתחמם כתב המ"א דמתוך שהותרה וכו' האמת שכו בהר"ן והובא בב"י אמנם בהרמב"ם פ"ב הלכה י"ו כתב רחיצה וסיכה הן בכלל אכילה ושתי' שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש לכל שצריך הגוף וכן בפי' המשניות כתב אוסרים ב"ש שיבעיר אדם אש להתחמם בו לפי שעיקרה ממה שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש אינו נכנס תחתיו הנאת הגוף מבחוץ וב"ה אומרים כי מאמר השם אך וכו' כלל הנאת הגוף כולם וכדעת הרמב"ם מוכח ממה דאיתא דף י"ב ע"ב דאומר ר' יוחנן דאי ב"ה כיון דאמרו מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ה"נ מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ואילו לדעת הר"ן הא קשה למה לו ללמוד מהיקש דהוצאה הא בהבערה גופי' מבואר דס"ל מתוך א"ו כהרמב"ם ועיין סי' תק"א סעיף ב' שם כתב הפר"ח דבאמת גם הר"ן שם הולך בשטת הרמב"ם אלא שלבסוף כתב ואפשר נמי דהר"ן לא פליג דידי' אדידי' משום דבפ"ק דכתובות גבי בעילה לכתחילה בי"ט מוכח דבהנאת הגוף נמי לא שרינן אלא במתוך (וא"י מה פעל בזה דלא ליפלג אדידי') ול"ק על הרמב"ם מזה דודאי רב פפי לא בא עליה אלא במתוך ומשום דחשוב לי' שלא לצורך אבל רב

פפא משני לו עליך אמר קרא אך אשר יאכל לכל נפש דבר השוה לכל נפש ואף צורך לכל נפש מותר בלא מתוך והוא גופי' בכלל אוכל נפש:

**סעיף ב**

אבל לא כל גופו עיין בזה בספרי קנין דעה סי' קצ"ה במה שציינתי שם לעיין בספר ס"ט סי' קצ"ז מה שכתבתי שם הנלענ"ד לדינא והנה שטת התוס' והרא"ש שרחיצת כל גופו הוא מדאורייתא אסור כדאיתא הטעם במ"א ולהכי אף בהוחמו מעי"ט אסור כמו בשבת אבל הרמב"ם כתב משום גזירת מרחץ והיינו כדאיתא בהשטה מקובצת בשם הריטב"א דגזרו בו משום מרחץ שיש כמה מלאכות אסורות והיא שטת הגאונים והרי"ף שמתירים מש"ה בהוחמו מעי"ט. ויראה לי דע"כ הגאונים גורסים במס' שבת דף מ' בהברייתא דתניא כותי' דשמואל ואין צ"ל בחמין שהוחמו בשבת כדאיתא גירסא זו בהרי"ף (אבל היא תמוה ולא אפשר דמשמע דחמין שהוחמו בשבת מותרים ברחיצת פניו ידיו ורגליו וזה ליתא) דאילו לגירסתינו הנכונה ואצ"ל בחמין שהוחמו בי"ט קשה מה ואצ"ל דמה חומר הוא בחמין שהוחמו בי"ט מחמין שהוחמו מע"ש אידי ואידי אינו אלא משום גזירה וצ"ע:

## סימן תקיב

**סעיף א**

הג"ה א' אבל לשלוח לביתו ע"י גוי שרי הג"ה ב' ומותר להרבות בשביל עבדו ושפחתו באותה קדירה שמבשל בה לעצמו אבל לשאר גוי בכל ענין אסור עיין ב"י וד"מ וט"ז סק"ה ומ"א והנה המ"א מבאר דברי ההגהות רמ"א ע"פ הד"מ דבעבדו ושפחתו שרי להרבות היינו אפילו א"א להתפייס בדבר אחר משום דחדא טירחא שרי אפילו בשביל גוי אבל לשאר גוי אסור משום שמא ירבה בקדירה אחרת משמע דשאר גוי זולת עבדו ושפחתו הוי כמו גוי דמזמנו ואיכא למיחש שמא ירבה בקדירה אחר וא"כ פשיטא דקשה מה שהקשה הט"ז דלמה התיר לשלוח ולא חילק דבהי' בדעתו אסור משום גזירה שמא ירבה בשבילו בקדירה אחר ואם נאמר דמחלק הרמ"א בין אם שולח לביתו דליכא למיחש לשמא ירבה בקדירה אחר לאם אוכל בביתו דאיכא שפיר למיחש כנ"ל וע"כ היינו אפילו באינו מזמנו דאי במזמנו כבר כתב הש"ע דאפילו לזמנו לאכול ממה שהכין לעצמו אסור ומכ"ש להרבות בשבילו ומה חידש הרמ"א וא"כ גוי זה א"י מה טיבו דאם גוי שנשלח לו או שבא מאליו כבר התיר הב"י וכתב דלא חיישינן שמא ירבה בשבילו תו כתב המ"א לתירוץ קושי' הד"מ על הב"י שמקשה שסותר עצמו במה שמסיק דתירוץ הגמרא בעיסת הכלבים משום דאפשר לפייסינהו אינו מספיק דהא מ"מ הוי שלא לצורך

אליו אלא דצריך נמי למסקנת הירושלמי דאיירי באופן דשייך פת נאפה יפה וא"כ למה לי דאפשר לפייסינהו לא יהא אלא שלכלבים הא חולק על הא"ח וכתב דאף לצורך גוי באותה קדירה שרי לרבות ותי' המ"א ע"פ הישׁ"ש דדוקא באפיות פת שכל פת ופת היא טירחא בפ"ע ואין בו אלא ההיתר דרשב"א משום פת נאפת יפה בזה צריך אפשר לפייס דבשביל גוי לא מהני ההוא התירא רק לשל ישראל יותר מן הצריך לו מה שאין כן גבי קדירה שאין הטעם משום שנתבשל יפה אלא משום דחד טירחא הוא ולית ביה איסור כלל הכי נמי גבי גוי וכו' (עיין בישׁ"ש סי' כ"א וכ"ג) ומביא המ"א ראיה לזה ממה דאמר בגמרא ופליגא דריב"ל ועובדא דבני חילא הוי בתנור אחד א"כ משמע בהדיא דאסור עד כאן ונהי דמה שכתב דעובדא דבני חילא הוי בתנור אחד ובאופן דשייך פת נאפת יפה ודאי אמת דאל"כ פשיטא דקשה וכי לא ידע ר"ה הברייתא שבדף י"ז דעד כאן לא שרינן אפילו בישראל יותר מהצריך לו אף ששייך כל חדא וחדא חזיא לי' אלא אם שייך פת נאפת יפה א"ו דבאמת הכי הוי מ"מ דבריו תמוהין דא"כ קשה מנ"ל להגמרא לו' ופליג' מכח דריב"ל דילמ' לעול' כסברת הד"מ שסובר דאף ההוא סברא דפת נאפת יפה מהני אף לגבי גוי וה"נ סובר ר"ה וגם ריב"ל והא דאוסר לזמן היינו מחשש שמא ירבה קדירה אחרת דלא שייך כלל סברת רשב"א (וכ"ת דהכי קאי ההוא ופליגא דכמו דריב"ל גוזר אטו קדירה אחרת ה"ה דהיה לו לר"ה לגזור אטו תנור אחר כולו בשביל גוי לחוד א"כ קשה עליו בתרתי חדא מהיכי הוכיח לפסק הלכה דאפילו בעבדו ושפחתו אסור להרבות בתנור אחד הא בעבדו ושפחתו ליכא למיגזר ותו אם שייך אפילו בגוי שאינו חפץ ביקרו למיגזר וזה יהיה סברת הגמרא בני חילא א"כ מה מקשה הגמרא עליה דרב חסדא מעיסת הכלבים דילמא טעמיה דר"ח נמי משום גזירה שמא יאפה לגוי לבד משא"כ בכלבים דודאי לא עדיפי מעבדו ושפחתו דליכא למיגזר א"ו דזה אינו דליכא למגזר בבני חילא ואף לא בגוי שאינו מזמנו וחפץ ביקרו וא"כ ודאי קשה לדבריו איך קאמר הגמרא ופליגא) וע"כ חדא מתרי אנפי או דשני היתירים כחדא נינהו חדא טירחא ושבוחי משבח ע"י פת נאפת יפה ואם לאפושי טירחא ע"י שבח לא שרי בשביל גוי ה"ה חד טירחא ואזיל הפליגא הכי דאם כר"ה דמשום פת נאפת יפה שרי ה"ה חדא טירחא שרי ומאי איכא למגזר שמא ירבה בקדירה אחר מה בכך הא הקדירה אחרת נמי כל חדא חתיכה וחתיכה שבאותה קדירה הברירה בידו ליטול לנפשו ומה טעמו דריב"ל הא עכ"פ חדא טירחא הוא באותו קדירה גופיה ש"מ דחדא טירחא בשביל גוי אסור וה"ה דלא מהני היתר דר"ח פת נאפת יפה בשביל גוי וזה ודאי ליתא לדברי המ"א דהא פוסק דחדא טירחא אפילו לאפושי בשביל גוי שרי א"נ והוא עיקר דפי' ופליגא אינו

אלא על הסברא דכל חדא וחדא חזי דהוא רק כמו ערמה כיון דכל עיקרו אינו אופה אלא בשביל הבני חילא וה"ה היכי דמרבה קדירה אחרת בשביל המוזמן דאף דכל חדא מיניה חזיא ליה והיינו משום דהוי רק ערמה ושפיר הוי ופליגא ופי' זה מוכרח ללישנא בתרא שבהר"ן שלא מחלקין כלל בין לצורך גוי לישראל יותר מהצריך לו ומוקמו לדרב חסדא בממלא כל התנור בלא של גוי (ובאמת לדידהו לא פליגי ר"ה ור"ח דהא ר"ה ודאי אייריי כנ"ל בששייך פת נאפת יפה דלא כרש"י ז"ל ומ"מ משמע דגרסו ופליגא דריב"ל וע"כ אך מכח פי' זה דערמה ודו"ק ויהיה איך שיהיה אזדא ליה הוכחת רמ"א להוכיח דבעבדו ושפחתו היכי דליכא ערמה וא"א לפייסי' אסור להרבות בשבילו אפילו היכי דשייך פת נאפת יפה ודו"ק:

**ואולם** גוף הסברא לחלק בין ההיתרים של הת"ק דחדא טירחא לבין ההיתר דרשב"א דפת נאפת יפה אף דהיש"ש המציאה לדחות דברי הא"ח והמ"א עשה סמוכות לה מהב"י דלא לסתרו דבריו אהדדי לא נהירא לענ"ד כלל דא"כ קשה מה מיבעי רב אוי' סבא מר"ה בבהמה חציה של גוי ומה מקשה ליה לר"ה מנדרים ונדבות וכי לא ידע הברייתא דחדא טירחא שרי לכ"ע כדמוכח ממילא נחתום מים היה לו להקשות על הברייתא מנדרים ונדבות אם כסברת היש"ש דבחדא טירחא לא שייך כלל לאפלוגי בין דשל גוי לשל ישראל ביותר מה צורך משום דלית ביה איסור כלל וביותר קשה מסתמא דתלמודא דקאמרה וטעמא מאי דא"א לכזית בשר בלא שחיטה ת"ל דהא אפילו היכי דאפשר למיפלג בלישה ואופה ככר אחד חצי' של גוי נמי שרי משום דאינו אלא טירחא חדא. א"ו דהתירא דחדא טירחא לא שייך אלא בשלו ולא בשל גוי או בשל גבוה ולא מיבעי' לשטת הפוסקים דמוקמו לדינא דר"ח מפני שהוא של גוי ואפילו בששייך פת נאפת יפה דודאי כמו דדינא דרשב"א לא מהני אלא בכולו של ישראל דוקא ה"ה דינא דת"ק אלא אפילו למאן דמוקים דינא דר"ח בממולא בשל ישראל מ"מ התירא דת"ק דחדא טירחא לא מיירי אלא בכולו של ישראל וכדמשמע נמי מהטור בסי' תק"ג דסברת אשבוחי אשבח טפי מהני מהתירא דחדא טירחא ע"ש ויותר נראה שלא לחלק דברי רשב"א מדברי ת"ק ובאמת מוכח מזה שטת התוס' דמוקמו לדר"ח אפילו באינו ממולא התנור אלא בהדי דגוי ומשום לתא דגוי הוא דאסור וזה נמי דעת המהרש"א דתרווייהו התירים כחדא נינהו שכתב על פי' רש"י וטעמא מאי סוגיא דתלמודא הוא כתב דר"ה ע"כ לא קאמר לה דלא הוי צריך לטעמא דא"א לכזית בשר בלא שחיטה דהא בעיסה ליכא ההוא טעמא כיון דאפשר למיפלגי' ואפ"ה מתיר ר"ה בעובדא דבני חילא כשטת רש"י שם דפליג אדר"ה: אלא ע"כ דסוגיא דתלמודא קאמר ההוא טעמא עכ"ל וקשה הא

ע"כ ר"ה מיירי בהיכי ששייך פת נאפת יפה וכדהוכחתי לעיל ומ"ש רש"י ופליג עלי' דרבי חנינא משום דרבי חסדא סובר דזה ההיתר לא מהני בשל גוי ואם כן בשחיטה פשיטא דלא שייך דנשבח של ישראל בשביל של גוי ומה יהיה שם ההיתר אם לא דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה ומנ"ל דסתמא דתלמודא קאמר טעם זה א"ו דזה בזה תליא דאם לר"ה ההיתר דרשב"א שייך אף בשל גוי ה"ה ההיתר דת"ק דחדא טירח' א"כ למה לי' הטעם דא"א לכזית בשר בלא שחיט' הא אפי' ככר א' של גוי דאפשר למיפלג היכי דלא מפיש בטירחא ש"ך ומוכח דסתמא דתלמודא קאמר ההוא וטעמא מאי דלר"ה בלא ההוא טעמא שרי:

**ולשטת** היש"ש הא עדיין קשה מה בכך דסתמא דתלמודא קאמרה הטעם והיינו דלישרי אפילו לר"ח דס"ל דבשל גוי לא מהני ההיתר דפת נאפת יפה הא מ"מ ההיתר דחדא טירחא שרי אפילו בדשל גוי ואכתי קשה למה לי ההוא טעמא וכנ"ל א"ו כדכתיבנא ואין לומר הא כדברי היש"ש מורה נמי דעת הר"ן שהרי התיר בפשוט להרבות בשביל עבדיו בקדירה אחת ומ"מ כתב ומיהו משמע דלהרבות פת בשבילן אסור אלא א"כ יש לו במה לפרנסן דאדרבה משם תברי' שהרי ז"ל הר"ן דאי באותה קדירה שרי שהקדירה יפה כשיש בה בשר מרובה הרי שלא כתב דבאותה קדירה ודאי שרי משום דהוי כחדא טירחא כדכתב היש"ש אך צ"ע דהא לפי טעם זה ודאי נשמע מזה דבאותה קדירה שרי נמי להרבות אפילו באפושי טירחא דהיינו להניח עליו חתיכה בשר בשביל גוי לאחר שכבר הועמד אצל האש וא"כ למה יגרע להרבות פת בשבילן ותו קשה דתחילה הביא לגבי דינא דר"ח שטת התוס' דטעם דפת נאפת יפה לא שייך בשל גוי ותיכף סותר דבריו וכתב דליכא למגזר אלא בקדירה אחר ומשום טעמא דשבח כשיש בה בשר מרובה דהיינו רק אליבא דרשב"א כהסכמת כל האחרונים שבסי' תק"ג ע"ג ודוק ואילו כדברי היש"ש דשריותא דחדא טירחא שרי אפילו בשל גוי הי' לו להזכיר זה הטעם העיקר וכי היכי דלא תיפק מיני' חורבא להתיר באותה קדירה ואפילו דאפושי טירחא א"ו דלא כהיש"ש ומ"מ נלענ"ד דל"ק עליהן מידי דלפי מסקנת הגמרא דהיכ' דאפשר למיפייסינהו לא מקרי של כלבי' וה"ה לא של עכומ"ז א"כ ממילא היכי שמזמן אורח גוי שאין מזונתו חיוב עליו פשיטא דלא מקרי כלל של גוי אלא שלו שהרי הברירה בידו שלא להזמינו כלל אך מה שאינו צריך לו הוי וזה שרי מטעמי' דרשב"א ולכן פשיטא דבקדירה אחת שרי אף להרבות אחרי כן רק דגזרי' שמא ירבה קדירה אחרת כולו בשביל גוי ואף דכל חדא חזי' לי' נמי אף מאותו קדירה שמרבה מ"מ רק ערמה הוא כיון שמבשל קדירה לעצמו אסור ולזה קאמר הגמרא ופליגא עלי' דר"ה וכנ"ל משא"כ עבדיו ושפחותיו

שמזונתן עליו ובפרט פת דאם אין לו להתפרנס אלא במה שמרבה בשבילן ודאי דהוי של גוי וחייש לשטת התוס' דאיסורא דר"ח היינו משום דגוי משא"כ בבשר ותבשיל סתמה אפשר לפייסינהו במידי אחרינא הוי ולא מקרי של גוי מה שמרבה בשבילן אלא דעכ"פ הוי מה שאינו צריך לו וכדברי ב"י הברורים בטעמן אבל כיון דודאי נשבח שלו שפיר דמי ודו"ק כי זה ברור כונתו לענ"ד ובזה מיושב נמי קושי' הד"מ על הב"י דאף דמצריך הב"י במסקנתו לצורך אפילו היכי דשייך פת נאפת יפה אפשר לפייסינהו מ"מ שפיר משיג על הא"ח דסברת אפשר לפייסינהו אינו מחויב אלא בכלבים או עבדיו שמזונותן עליו משא"כ מה שמרבה לשלוח לגוי דזה כולו שלו וברצונו תלי' מילתא לא מקרי כלל של גוי ושרי להרבות בקדירה א' בודאי כהסכמת הרא"ש ור"ן הרי דאף מכח קושי' הד"מ על הב"י אין ההכרח כלל ליחלק את השווין בין היתר הת"ק ורשב"א כדעת הישו"ש ומ"א רק כדכתיבנא בהוכחה ברורה וגם כדפשיטא ליה להד"מ וכתב בפי' דדעת התוס' כדעת הא"ח דלצורך גוי אסור להרבות אף בקדירה אחד והיינו מה שכתבו תוס' בדינא דר"ח גבי אפי' ודו"ק:

**ולכן** לענ"ד אף הרמ"א ז"ל חזר בו בהש"ע וירד לכונת הב"י הברורה וזה נמי כונת המרדכי שכתב בשם ראב"י דה"ה שפחות שלנו כיון דאפשר לפייסינהו במידי אחרינא שרי דקי"ל כרבה דאית ליה הואיל ועוד דמזונותן עלינו וכתב עליו המרדכי ונ"ל דוקא אותו תנור ובאותו קדירה והיינו דתרווייהו צריכי דאפשר לפייסינהו כי היכי דלא לקרי של גוי ואותו קדירה צריך כי היכי דלא ליהוי עכ"פ יותר מן הצריך דלא כמ"ש בד"מ דהמרדכי פליג על הראב"י והכי פי' הרמ"א דלעבדיו שרי להרבות בשבילו משום דמסתמא אפשר לפייסינהו ולא הוי של גוי אלא דעכ"פ יותר מכדי צרכו הוי ושרי בקדירה אחד אבל לשאר גוי ר"ל גוי שביקש לישראל להרבות לו בקדירה אחד חתיכה של היתר דאית ליה משלו זה ודאי אסור ואפילו ע"י חדא טירחא דכל ההתירים אינם מספיקים לשל גוי דהא א"א לפייסו בדבר אחר מפני שהוא שלו ולעיל שפיר מתיר לשלוח דזה של ישראל ולא של גוי מקרי וכן נראה מסוף הסימן בכלבים לגירסא דפוס קראקא וכמו שהעתיק נמי הט"ז והיא עיקר דלא כמו שהגיה המ"א ע"פ הד"מ ויצא לנו מזה שמה שנאמר ומותר להרבות בשביל עבדיו בקדירה היינו דוקא בסתמא דאפשר לפייסינהו אבל אם צריך לבשל להם דבר שא"א לפייסינהו זולתו אפילו להרבות בקדירה אחת נמי אסור דאף חדא טירחא נמי אסור לשל גוי ודלא כמו כמסקנת המ"א כנלענ"ד:

**לעיל** ריש סי' תק"ז כתבתי על דברי הישו"ש לדחות הוכחתו מתוס' דלא ס"ל החילוק דהש"ע בין תנור גדול לקטן בדחי' בעלמא ולהנ"ל מבואר היטב דמה שהוכיח

מדמחלקינן בדינא דר"ח דטעמו משום דבשל גוי לא מהני היתר דפת נאפת יפה ומנ"ל דילמא ר"ח מיירי בתנור גדול וזה אינו כלל דהא א"כ ע"כ מה דמקשה הגמרא מעיסת כלבים היינו כדי למוקי' המתני' במילואה בכל התנורים ואפילו בגדול דלא שייך פת נאפת יפה וקשה קושי' הב"י דמה משני הגמרא דאית להו לפייסינהו הא מ"מ יותר מצרכו הוא ומוכרח כהירושלמי דבתנור קטן מיירי דשייך פת נאפת יפה ומה דמקשה על ר"ח היינו ע"כ משום דרצה למוקים אף דינא דר"ח בסתם תנור שהוא קטן דשייך פת נאפת יפה וקשיא להו לתוס' באמת היכי דשייך פת נאפת יפה מ"ט דר"ח ומוכרחו לחלק בין של ישראל לגוי ודוק כי זה ברור:

**ואגב** אבאר ההבדל שכתבו תוס' לחלק בין של ישראל לשל גוי משום דבשל ישראל הברירה בידו לאכול איזה שירצה ע"כ לאו דוקא דא"כ מה מקשה הגמרא מעיסת הכלבים אטו שם לא יש הברירה בידו לאכול איזה שירצה וכן מה שכתבו ועוד משום הואיל נמי יש לגמגם עליו חדא הא ר"ח לא ס"ל הואיל ותו דגם עיסת הכלבים אטו אם יבאו אורחים רעבים מי נדחה מפני מי פשיטא דכלבים נדחו מפני האורחים. וא"כ נמי לא מקשה הגמרא אלא העיקר כדאיתא הבדל זה בהר"ן בסתם דדוקא בשלו התירו ולא בשל גוים והסברא היינו דדוקא בשלו אף דאופה יותר מכדי צרכו עיקר האפיה ובישול הוא משום כדי צרכו משא"כ היכי דהוי לצורך אחרים נמצא דעיקר האפי' ובישול לצורך מי שאסרה התורה נמי הוא בזה לא התירו ומה יפה יותר ההבדל לשטת רש"י ז"ל דמתוך שייך אפילו בשלא לצורך כלל ומ"מ אסרה התורה לעכו"מז וכלבים פשיטא דחילוק גדול יש דע"כ לא שרי אלא שלא לצרכו דעכ"פ מותר מן התורה משא"כ לצורכי הנ"ל דאסור מן התורה לא סמכינן על אותן התירים דחדא טירחא או אישבוחי אשבח וק"ל:

## סימן תקיג

### סעיף ב

ספק כתב המ"א ומדהחליף וכו' ואפשר שם מיירי בחדש וכו' שגג ברואה לפי שעה שבי"ד סי' ק"ב בש"ע מבואר הדברים לגבי ביצה א"ו הדקדוק מחילוף לאו דוקא וק"ל:

### סעיף ו

הג"ה ומסל"ת כתב המ"א ואם וכו' עיין בי"ד וכו' ועיין נמי שם בפר"ח.

### סעיף ח

אפרוח וכו' ואם נולד בשבת אסור בי"ט שלאחריו כתב המ"א סוף הדבור וביש"ש חולק על הטור וס"ל דאפרוח לא חשוב הכנה כמ"ש הרא"ש גבי עגל דלידתו לא חשוב הכנה ולדעתי אדרבה הר"ר יחיאל למד הדברים מדברי אביו מדדחק דלהכי לידת העגל לא חשוב הכנה מדחזי לאכילה אף קודם לידה ש"מ הא אפרוח דבעודה בקליפה לא חזי

למידי פשיטא דהוי הלידה הכנה אלא דלמשמעות הרא"ש דלי' ליה סברת היש חולקין שבהר"ן גבי עגל הכא בלידת אפרוח הוי אפילו הכנה, דאורייתא אמנם לדעת הי"ח הנ"ל דלהכי לא חשיבא הכנה משום שהכין ליומו ע"י שאם היה לו חולה תוך ביתו שרי אף לברי תליא בפלוגתא דלשמואל ואי תימא ר"י דלית להו בנולד בי"ט טעם מוקצה משום דמתיר עצמו בשחיטה וה"ה לנולד בשבת דלא שייך מוקצה כדאיתא בישׁ"ש סי' י"ז דאף דלא שייך בשבת הואיל ומתיר עצמו בשחיטה היינו אך איסורא דשבת הוא דרביעא עלי' וע"ש א"כ אפרוח שנולד בשבת הוא ממש דין עגל שנולד בשבת דלי"ח מותר בי"ט משום דחשוב הכין ליומא ע"י חולה ה"ה תרנגולת מההוא טעמא שרי בי"ט משא"כ לרב דנולד בי"ט או בשבת יש בו מוקצה אף להי"ח הנ"ל נהי דמההוא טעמא דעגל א"א לגבי אפרוח לומר דהוי הכנה דאורייתא דהא מד"ת הכין ליומא אף לברי אם היה לו חולה מ"מ מצד האיסור מוקצה לא הכין ליומא לברי אף אילו היה לו חולה ושרי לחולה מ"מ לברי אסור ועיין סי' תק"ז סעיף ב' והיינו דכתב הר"ן וה"ה לאפרוח שנולד בי"ט לרב דאסור משום מוקצה כדאיתא לקמן דאף בשבת שלאחריו אסור ר"ל דאפילו יש לו חולה ונשחט לו מ"מ אסור להברי משום הכנה שהרי בי"ט לא הכין לברי כלום מצד איסור מוקצה משא"כ לשמואל ור"י המתירים המוקצה בנולד בי"ט ודאי מותר בשבת ולרב בנולד בשבת נלמד במכ"ש שאסור בי"ט.

**היוצא** לנו דדין הר"ר יחיאל למה דפוסק הש"ע כרב לא די שהוא נכון בנולד בשבת לאסור בי"ט אלא אפי' נולד בי"ט אסור בשבת כדכתב הר"ן ונשמע מתרווייהו דשייך הכנה בלידת האפרוח דלא כהישׁ"ש שחולק בסברה בלא טעם כעיקר: ומה שהוכיח הישׁ"ש דעתו מכח קושי' דאילו היה שייך בו הכנה דאורייתא למה להו לפלוגי במוקצה ת"ל דאסור מטעם גזירה די"ט ושבת הסמוכים כבר תירצו הט"ז ומ"א בסברה די"ל דלא שייך ליגזר אלא ביום השוה י"ט דעלמא אטו י"ט אחר שבת. אבל לא ליגזר נולד בי"ט לחודי' אטו נולד בשבת וי"ט אחריו והאמת שכדעתם מוכח לפ"ר מהר"ן שהרי הר"ן דעתו להחמיר נמי בעגל שנולד בשבת לאסור בי"ט וקשה איך אפשר דא"כ איך תניא דנולד בי"ט שרי ליגזר אטו נולד בשבת וי"ט אחריו א"ו שלומד כסברת הט"ז והמ"א אבל למה שביארתי דעתו שאינו רוצה להחמיר אלא משום דלבריאים לא הוכן מחמת איסור מוקצה דשחיטה שוב ל"ק דאינו אלא הכנה דרבנן ולא גזרי' גזירה לגזירה אבל רואה אני שהרא"ש אינו סובר כדעתם שהרי ז"ל פ"ק הלכה ו' על הברייתא דעגל ולא שייך הכא טעמא דהכנה וכו' וקשה הא בל"ז י"ט מכין לעצמו א"ו דבא לתרץ אילו היה שייך הכנה בלידת עגל למה תישרי הנולד בי"ט ליגזר אטו נולד בשבת וי"ט אחריו ומוכרח

לטעמו מבואר הא אילו היה שייך בלידת עגל הכנה הוי הכנה דאורייתא וגם היה שייך ליגזר אף בי"ט דעלמא אטו י"ט אחר שבת ונולד בשבת וא"כ הדרה הקושי' על רבינו יחיאל לדוכתה שאינה כדעת אביו אבל י"ל דמעיקרא בל"ז לק"מ לשטת הרא"ש שפוסק שטת התוס' דכל עיקר פלוגתת רב ושמואל אינו אלא כשאירע שנפתחו עיניהם בו ביום וידוע דזה לא שכיח כדמורה לשון ראב"י אף בחול אסור משום שלא נפתחו עיניהם וידוע דבמילתא דל"ש לא שייך הגזירה כדמשני הגמרא על נמצא במעי התרנגולת אך מ"מ צ"ע כי לעיל סימן תצ"ח מוכרח סברתם לשטתו דבעצים הנושרים בשבת דאסורים בי"ט משום הכנה דאורייתא ע"ש ודוק ואולי י"ל אף הרא"ש לא כתב דבריו לתירץ דלא תקשי שיאסור בי"ט משום גזירה דשבת וי"ט אחריו אלא שכתב דבריו אך להורות הדין של שבת וי"ט אחריו דלא שייך לאסור משום הכנה וכן משמעות הטור בסי' תצ"ח שלא הביא דבריו אלו כי אם לדינא דנולד בשבת וי"ט אחריו ודברי הב"י שם קצת מגומגמים וצ"ע.

## סימן תקיד

### סעיף ג

בש"ע קודם שידליקנה עיין מ"א משיג על פי' זה בהרא"ש מכח קושיא דמ"ש מטלית שאחז בו האור והעלה להתיר אפילו אחר שידליק וכבר הביא הא"ר בשם גליון מרדכי דעל קלף בל"ז גרם כבוי בי"ט אסור כגון להדביק עד חצי נר בכותל כדי שתפיל ותכבה אם אחז האור יתן מים עליו דגרם כבוי זה מותר מפרישת סמ"ק עכ"ל. הרי אף שראה הדין דנתינת מים מ"מ פסק לאיסור בדעת הרא"ש כפי' הב"י ובודאי דהכי מסתביר דמ"ש כי לוקח מגוף דבר הדולק ומ"ש כי עושה דבר סביבו אידי ואידי נוגע בדבר הדולק וכן הי"ש הבין בדעת הטור כדפי' הב"י וע"כ דיש חילוק דדוקא שמן או שעוה ופתילה דמראשית נתייחדו לדלוק שניהם יחד שפיר הוי בחיתוך מיניה מכבה משא"כ באחז האור מעצמו בדבר אין לדבר ההוא שייכות עם השלהבת ולהכי אינו אלא גרם כבוי דשלהבת ושרי תו כתב המ"א ומ"מ נ"ל דנר של מצוה וכו' אף דלר"ש מותר ליהנות ממנו אחר שכבה לדידן אסור כולה יומא דקי"ל מיגו דאיתקצאי לבה"ש איתקצאי לכולי' יומא וצ"ע כי במס' ביצה דף ו' ע"ב ד"ה השתא כתבו תוס' ותימא הא דתנן בשבת אין נותנין כליו וכו' ואין נאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן והתם מה דרשינן מן היתור ולא שייך לרבות י"ט משמעות דעתם דכל דין זה ואין נאותין אינו נוהג בי"ט ואף דאפשר לידחק דר"ל דלא שייך לרבות י"ט משום דאין בו חידוש יותר משבת מ"מ בספר א"ז לביצה מביא דברים אלו בשם תוס' בלשון זה והתם בשבת דוקא ולא בי"ט והאמת שבעניותי

א"י טעם לא מיבעי' לר"י שפסקינן כותיה במוקצה מחמת איסור פשיטא שאין הבדל בין שבת לי"ט שהרי גם בי"ט האיסור דכבוי ומה שהמ"א לא נקיט האיסור אלא משום מוקצה דמצוה היינו בנר של שעוה וע"פ שיטתו דהיה יכול ליגרם לו כבוי] אלא אפילו לר"ש הא בי"ט נמי שייך המוקצה דמצוה כדקי"ל בהלכות שבת דהנשים מברכת על הדלקת נר י"ט הן אמת אילו היה אפשר לומר דלא שייך מוקצה לאכילה לבד בלא טלטול שפיר דהא מטלטל בי"ט לא אקצה דעתי' כלל וה"נ ס"ד דהב"י בסי' שי"ח שכתב וצ"ל דכל שאין מוקצה לטלטל אין מוקצה לאכילה ולהכי אף באכילה שרי וכן משמעות דעת תוס' שבת דף מ"ו ע"ב בד"ה מי יימר דמזדקק לה בעל כתבו אע"ג דפירות שנדרה מהן אינם מוקצים לענין טלטול דהא חזי לשאר בני אדם מ"מ אית לן למימר מגו דאתקצאי לבה"ש אכילתם אתקצאי לכולי' יומ' אי נמי מיירי בפירות שלה ואסרינן לכל אדם משמע דבתירוץ א"נ רוצים לעמוד בהסברא דלא שייך מוקצה לאכילה בלא טלטול אבל תמהני איך אפשר הא בשבת דף קכ"ח אמרינן לרב במוקצה לאכילה סבר לה כר"י במוקצה לטלטל סבר לה כר"ש ובדף מ"ט ע"ב כתבו תוס' בד"ה הני והתם דאמר רב דבמוקצה לטלטל סבר לה כר"ש במוקצה שמקצה אדם מדעתו לעיסקא לאוצר שאין בו מיאוס הרי דטעמא דרב משום דבמוקצה שאין בו מיאוס אינו מקצה דעתו מטלטול ומ"מ מדמקצה דעתו מאכילה אוסר באכילה בלא טלטול וכן דף מ"ג ד"ה בעודן כתבו בפשיטות א"נ הא דיש מוקצה לחצי שבת היינו לאכילה ולא לטלטל וצ"ע:

**שם** הג"ה ויש מתירין לחתוך בנר של שעוה באור דהיינו שמדליק גם למטה כדי לקצרה כתב המ"א בשם יש"ש פי' דוקא כדי להדליק שניהם כאחד אבל אם עשה כדי לנתק חלק הראשון שלא ידלק צד השני אסור אבל מלשון הרמ"א וכו' אבל הכא שאין מכוין אלא לקצרה שיכבה במהרה שרי דהו"ל גרם כבוי וא"י אם שבכונה תליא מילתא שכשאינו מכוין אלא לקצרה לא שייך מתקן מנא בסכין למה אסר הרמ"א ואולם אף דברי היש"ש בדיבור זה צ"ע שז"ל ומאחר דלא שרינן כ"א להדליקו בפי שתיהן כאחד א"כ עיקר ההיתר בזה תלוי וה"ה נמי דשרי לחתוך הקנדליא באור כדי להדליק שתיהן כאחד אבל נר שהוא דולק אין לנו לחתוך אפילו באור כדי לנתק חלק הראשון ממנו שלא ידלק בצד השני וכמ"ש לעיל בפרק י"ט. והוא תימא דאם מנתק שלא מדלק צד השני מאי איירי נר שהוא דולק ואתא עלי' מצד מכבה הא אפילו עדיין אינו דולק הא הוי מתקן מנא כדהקשה הש"ס מ"ש סכין ומ"ש באור נמי מתקן מנא ובעצמו כתב בפרק י"ט סי' כ"ח ונראה דאפילו קודם שידליקה אסור לחתכו משום דהוי כעובדא דחול ואין חילוק בין דולק לאין דולק להאי דינא דחותכה בסכין דומיא דפתילה עכ"ל ויפה עשה המ"א

בזה שהשמיט תיבת אלו בשעה שהוא דולק. וכבר הקשה נמי הט"ז סק"י וכתב ואם אפשר לחלקם ע"י האור בלא הדלקה פשיטא דאסור אבל יותר היה לו להקשות במ"א כנ"ל ואולי סובר הישי"ש דנר שעוה שאינו דולק אף שבסכין אסור לחתכו אבל ע"י אור אפילו רק רוצה שחלק אחד ידלק ומנתק מהרה כדי שלא ידלק גם חלק השני שוב לא מוכח דלתקן מנא עביד אלא כדי להדליק זה החלק אחד שוב אין בו משום תקון מנא ואך בדולק כבר אתא עלי' משום מכבה]:

**אמנם** מה שהקשה תו הט"ז על מ"ש בפרק י"ט הנ"ל דלדעת הרא"ש חייב משום מכבה ור"ל אפילו בחתכה באור בפי שתי נרות משום דמכבה הדולק ראשון וכתב דלא נראה לו דע"כ לא הוצרכנו כאן שצריך לשניהם וכו' ולא פליג הרא"ש על התוס' לעיל אלא באם הוא ממעט בלא הדלקה קשה לי שהרי התוס' אך בתר שביארו דאין שייך מכבה ע"י מהירות הכבוי כתבו ומכאן וכו' ודוקא לחתוך אותה באור וידוע דהיתר זה אינו אלא ע"י בפי שתי נרות ואם צריך לו דאל"ה בל"ז אסור משום מתקן מנא ומדתלו היחר זה דוקא בדבריהם דמקודם הא ממילא מבואר דלהרא"ש שחולק על דבריהם אף זה אסור ואפילו שניהם דולקים ומה שמביא ראיה מהר"ן שאני התם כדכתב הטעם דכולה הדלקה הוא ור"ל דאף השלהבת דמעיקרא נתחזק ע"י פתילה השני להאיר יותר משא"כ כשחולק נר שעוה בשעה שדולק מה בכך שמדליק אף השני וגם צריך לו לילך עמו שיאיר לו במקום אחר מ"מ גורם מהירות כבוי לשלהבת הראשון ולהכי אינו שרי אלא לדעת התוס' ולא להרא"ש אך כבר יפה דחה הישי"ש ראי' הרא"ש ומסיק להלכה כדעת תוס' ומ"מ למעשה חש לדעת הרא"ש וצ"ע:

## סימן תקטו

### סעיף א

אם יש במינו במחובר אסורים פי' רש"י ז"ל משום מוקצה ואפילו לר"ש יש מוקצה בגרוגרות וצמוקים ומחובר כגרוגרות וצמוקים דמו מדלא לקטן מאתמול אקצינהו מדעתי' ולא תחלוק במחובר בין שלו בין של גוי הבעל המאור הקשה על רש"י ת"ל דמודה ר"ש במוקצה מחמת איסור דאין דעתו עליו ולענ"ד הפשוט דמשום מה דמסיים ולא תחלוק במחובר בין של ישראל לגוי הוא דכתב הכי דאי משום מחמת איסור פשיטא דהגוי לא אקצי דעתיה מיניה וכדכתב הרשב"א על מוקצה דמחמת איסור תחומין ועיין בבעל המלחמות ודברי כלולים בדבריו וצ"ע תו הקשו הרמב"ן ור"ן למה הוצרך רש"י ז"ל כלל להזכיר הכא הטעם מוקצה ת"ל דמטעם שאסורים בכדי שיעשה פשיטא שטעם זה מספיק להיום עצמו ואמינא הנלענ"ד ליישבו דהנה מלשון זה דאם יש במינו במחובר

דייקו הפוסקים דאפילו בספק תלוש או מחובר נמי אסור בכדי שיעשה אלא בפרק שואל הוקשה להר"ן לשטת רש"י שם דספק בא מחוץ לתחום מתיר ומ"ש מספק בכדי שיעשה הנ"ל ומדלא הקשה בפשוט מספק מוכן שמבואר ההלכתא בגמרא לאיסור כנראה דס"ל נמי כדאיתא בהמרדכי ריש א"צ ולהכי רק מכדי שיעשה הוא דהקשה ודחק דכל שיש במינו מחובר דרכן של בני אדם ללקוט אותו ביומו אמנם המרדכי הנ"ל זה לשונו אמר רב יהודא אמר שמואל הלכה כר' יהושיע הכא משמע דשמואל אית לה מוקצה אפילו בספק מוכן וכתב אבי העזרי אע"ג דבספק מוכן מחמרינן היינו משום דמוקצה הוא כדאיתא פרק כל הכלים וגם הרחקה לאיסור ולא להקל אבל אם אין ספק מוקצה אלא ספק תחומין כגון שיש להנכרי המביא דורון ב' בתים ואחד בתוך התחום שרי אפילו למי שבא בשבילו דגרסינן פרק מי שהוציאוהו ספק תחומין דרבנן להקל ואע"ג דדבר שיש לו מתירין הוא לא דמי לביצה דאמר רב אשי בפ"ק לעולם ספק י"ט ספק חול דהתם כי מוקמת לה אחזקה הרי לא נולדה וכן בספק צידה שלא ניצד משא"כ בספק תחומין עכ"ל והובא בב"י סימן זה ואיכא למידק בהמרדכי תחילה כתב דמספק צידה דהיינו ס' מוקצה ומוכן החמירו והיינו נמי דעת הרשב"א שבפר"ח סי' צ"ז וע"ש שהוכחתי דלא כהפר"ח שרוצה לומר שטעם ספק מוכן היינו רק מטעם דשיל"מ אלא כהרשב"א ומרדכי הנ"ל א"כ מה שמסיים וכן בספק צידה הוא שפת יתר וע"כ כונתו לתרץ נמי מה שהוקשה להר"ן מה דפסק ר"פ דאפילו בספק מחובר אסור בכדי שיעשה דהא בזה כבר כלה המוקצה ולא ניחא לו בדוחק תי' הר"ן ותירץ דבזה הטעם משום דשיל"מ בהדי חזקה שלא ניצד וה"ה במילא בספק מחובר דאיכא נמי חזקה שלא נתלש עד היום וכי תימא הא ר"פ סותם כדדקדקתי בסי' צ"ז דאפילו בדברים הנפסדים מיום ליום איירי וא"כ קשה לגבי בכדי שיעשה למה מחמרינן בהס' בדברים הנפסדים הא לא מחמרינן משום דשיל"מ בהנפסדים. אבל זה לק"מ דמשום שעה מועטת דבכדי שיעשה אין דבר שנפסד בפרט לשטת רש"י דאין בכדי שיעשה אלא כדי לקיטה (ולשטת תוס' שהבכדי שיעשה שוהה עד מוצאי י"ט שני ואפילו בספק אף דהוי ספק דרבנן ע"כ לבא לסברת הר"ן) וא"כ מתורץ בטוב פי' רש"י מקושי' הרמב"ן והר"ן הנ"ל (כי תירוץ הר"ן דחוק שכתב שמשמיענו טעם מוקצה לנ"מ בגוי שליקט לעצמו ולזה אינו מורה לשון רש"י שהרי כתב דבריו לדברי ר"פ ור"פ הא איירי בשביל ישראל דאילו בתלש לעצמו הא אינו אסור בכדי שיעשה כדהוכיחו תוס' בפרק בכל מערבין אף לשטת רש"י וכן הר"ן גופיה דייק וכתב ללמדנו שאף פירות שתלש גוי לעצמו ביו"ט שהן אסורין לישראל ביומן ותירוץ הישׁ"ש נמי אינו נוח לי שכתב רש"י נקיט טעם זה כדי לאסור אף בטלטול וזה

לענ"ד אינו שא"כ ר"פ דאמר אם יש במינו במחובר אסורים היינו אף בטלטול ולערב נמי אסורים בכדי שיעשה יהיה מלת אסורים חלוק שלערב מותרים בטלטול וכי לזה נופל לשון נמי אלא ודאי העיקר כדעת הרי"ף ועיין ס"ס ת"ה ועיין פה מ"א) ולהנ"ל לק"מ דאילו דבי"ט עצמו אין איסורן אלא משום שלא יהנה הא יקשה למה כולל כל מיני מחובר ואפילו הנפסדים שאסורין מספק ומ"ש מכל ספק דדבריהם ואי משום דשיל"מ הא בדברים הנפסדים לא אסרינן משום דשיל"מ ומוכרח לטעם מוקצה דהוי ספק מוכן דיצא מן הכלל דספק דרבנן לקולא וכל זה על דרך המרדכי דכתב שביה הטעם משום צירוף החזקה אבל צ"ע שהרי בי"ד סי' סתמו הפוסקים ולא חילקו בזה וגם מוכרח ע"פ דברי הה"מ הלכה י"ט שכתב מה שלא הביא הרמב"ם וספיקו אסור משום שנלמד במכ"ש דנתערבה והדין עמו שכבר הוכחתי דספק בעצמותו בלי שום חזקה הוא חמור מספק דתערובות שנתבטל ברוב ותדע באיסור דאורייתא שספק בעצמותו בלי שום חזקה ספיקו להחמיר לשטת כל הפוסקים לכל הפחות מדרבנן ואילו באיסור שנתבטל ברוב ואינו דבר חשוב אפילו מדרבנן שרי ואם בזה מחמרינן אפי' באיסור דרבנן מטעם דשיל"מ מכ"ש דבספק עצמותו דיש להחמיר בדשיל"מ אפילו בדרבנן בלי שום חזקה ותו דאם בביצה שייך חזקה לשטת הש"ך סי' ק"י שפוסק כר"י דאפילו בדרבנן ספיקו לחומרא מעיקרא לא מקשה הגמרא בביצה ספק דרבנן ולקולא. אלא משמע לי דביצה כיון דמגופה קא אתיא ועלילה היא לכך להטיל כל יום לא שייך החזקה כדאיתא ריש נדה ע"ש אלא לענ"ד העיקר או לבא לדוחק הר"ן או כדדחו התוס' שם בעירובין וכתבו סתם דבתחומין הקילו ואולי הוא מטעם סברת הרמב"ן הואיל ואין איסורו שוה בכל:

**אך** זה קצת דוחק דאפשר לא אמר סברתו אלא דלהכי לא אסרו למי שלא בא בשביל אבל אפשר משום דבל"ז באיסור תחומין תמיד במחלוקת הוא עיקר איסורו שם מכח התנא דנכסי הפקר אין קונים שביתה ובנכסי גוים מכ"ש דאינו קונה שביתה רק מגזירה בעלים דגוי אטו בעלים ישראל ושמואל פליג אף בזה לכן לא חיישינן לדבר שיל"מ ובזה מיושב נמי מעיקרא קושי' המרדכי והר"ן דמ"ש ספק לקיטה לענין בכדי שיעשה שאיסורו לא משום מוקצה ומוכן מאיסור תחומין דשני ושני מצד דשיל"מ שבכל איסור דרבנן מחמרינן זולת בתחומין וצדקו נמי לפי זה דבריו בכיון רש"י ז"ל מה שהכריחו לטעם מוקצה משום דברים הנפסדים ודוק:

להנ"ל **ולערב** אסורים בכדי שיעשו רש"י ז"ל פי' כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט מבואר מיניה דלאו דוקא באכילה אסור בכדי שיעשה אלא אפילו בכל הנאת שבעולם והכי מבואר ביש"ש פ"ק דחולין סי' ל"א וא"כ לענ"ד צדקו דברי תוס' פרק בכל מערבין שכתבו

דלרש"י נמי במה שתלש הגוי לעצמו לא בעינן בכדי שיעשו שהרי לפ"ז נכלל בדברי ר"פ אף דורן שאינו מידי דמיכל כגון מספוא לבהמות שאסורין בהנאה בכדי שיעשו וא"כ ודאי אינם מתפרשין אלא בתלוש בשביל ישראל דאילו בשביל עצמו הא מבואר בפרק כ"כ דאפילו בשבת שרי וא"כ דר"פ לא איירי כלל אלא בתלוש בשביל ישראל מה"ת לן לחדש מדעתינו לחלק דבמידי דמיכל יש ליגזר אטו יעשה בעצמו כדי לאכול בכדי שיעשו ואין דומה כלל לגזירת פירות הנושרין אטו שמא יעלה ויתלוש היינו כדי לאכול מיד ואמרינן מש"ה אף בנשרו מעצמן לאסור ביום הקדוש אבל לאסור מכח גזירה זו בכדי שיעשו מה"ת ומנין לנו והתו' מפריז אפשר דדחק לו לבאר דברי ר"פ דוקא בתלש בשביל ישראל מדסתם ואמר אם יש במינו במחובר ומשמע לו אפילו תלשם מתחילה לעצמו וגם מדאזיל בשטת ר"ת דבכדי שיעשו היינו משום גזירה המציא לחלק דבמידי דמיכל יש ליגזר טפי שמא יתלוש בעצמו ואף על בכדי שיעשו ומוקי לדר"פ בסתם דורן שהוא מידי דמיכל אבל לשטת רש"י ודאי נראה דמודה היכי שתלש לעצמו דלא בעינן בכדי שיעשו וכן הוא להדיא בהבעל מלחמות שתופס טעם דבכדי שיעשו משום מלאכת שבת מ"מ מסיק אבל במה שעשה לעצמו אין צריך בכדי שיעשו וכן הר"ן דייק בשטת רש"י שמשמיענו ללמוד דאף בתלש לעצמו אסור לישראל ביומו אבל לערב לא ס"ד:

**ובודאי** צ"ע משמעות הרא"ש דלרש"י אפי' בלעצמו אסור בכדי שיעשו ומכ"ש הרבינו ירוחם שכתב בהדיא דף כ"ז דלרש"י אפילו בתלש לעצמו בעינן בכדי שיעשו: ואין להקשות לפ"ז מה ראי' מביא רש"י ז"ל ודינו דלערב י"ט שרי בכדי שיעשו מבר טבי' ומכ"ש מביצה שנולדה בזה שמותר בזה די"ל עיקר ראייתו מבר טבי' דלא נראה לו למוקים דוקא בניתצוד מאליו דא"כ העיקר חסר והראי' מביצה אינה אלא דקי"ל להלכה שתי קדושות הן אך הא עדיין צ"ע דאם הטעם שלא יהנה ממלאכת איסור י"ט מה ההבדל בין הנעשה מעצמו בלי שום שליחות בשביל ישראל לבין מה שתלש לעצמו לענין האיסור אטו מה שעושה בעצמו בשביל ישראל אסור לו יותר ממה שעושה לעצמו והרי קי"ל סי' רצ"ח דאין מברכין על נר שהדליק גוי בשבת כיון דלא שבת ממלאכת עבירה וע"כ לידחק שהקפידו חכמים באיסור הנעשה בשביל ישראל אף שעשאו מעצמו בלא שום שליחות מפני שהישראל הי' קצת גורם להאיסור הנעשה שלא יהנה ממנו כל ישראל וכל זה צריכנא לידחק להבנת תוס' והרא"ש בטעמא דרש"י אמנם בתשו' רשב"א סי' ל"ט איתא שהשיב להשואל שאף באיסור תחומין צריך כדי שיעשו וכתב וטעמא דמילתא כדי שלא יבא לומר לגוי להביא ויהנו לו מעשיו לאוכלן לערב מיד תדע לך דלפי פירושא של רש"י ז"ל איסורא דרישא דאם יש במינו במחובר היינו כדי שלא יהנה

ממלאכת י"ט ואילו במבשל בשוגג בשבת יאכל כר"מ ומורינן כותי' וטעמא דמילתא דהתם ע"י ישראל חמור לי' אי שרית כשהביא מעצמו אתי לזלזולי ולמימר לי' (וע"כ חסור מלת אבל הכא אי וכו' כצ"ל) וה"נ אי שרית לי' לערב מיד אתי לאקולי בדרבנן ולמימר לי' עכ"ל. כנראה לומד בדעתו דרש"י האיסור שלא יהנה גופי' הוא כדי דלא ליתי לזלזולי ולמימר לי' ושפיר דלא שייך אלא בנעשה בשביל ישראל שזה נראה להרואים חד עם מה שמביא על ידי שליחות ישראל והוא כמעט חד עם פי' ר"ת אלא דלר"ת הגזירה הוא עם זה הישראל גופי' אם יהא מותר מה שהובא ונלקט בשבילו יבא לומר לגוי זה עוד הביא לי (חסר איזה תיבות) הוא גזירה כוללת בשביל הרואים דלא ליתי לזלזולי בהאיסור אמירה ודוק] ולהכי מתיר בי"ט שני דס"ל דמ"מ לא גזרו האיסור הנאה אלא לחד יומא שדי בזה דלא ליתי לזלזולי לומר לגוי להביאם וצ"ע

**שם** בכדי שיעשו כתב המ"א ויש לדקדק וכו' דאם אין מביא בחנם רק הישראל קצץ לו מעות שיביא לו דגים מעי"ט והעכו"ם שהה והביאן בי"ט מותרים לערב מיד ואם הוא דבר שאין במינו במחובר ומחוסר צידה מותר אפי' בי"ט אפי' הביאו מחוץ לתחום וקשה חדא הא בסעיף ט' לא נראה הכי דהא מסתמא ישראל ששיגר דורן ע"י גוי בלי ספק הי' שליח בשכר ומ"מ לא התיר הרשב"א התם אלא מן הטעם שלא הי' של הגוי המביא ע"ש בב"י ותו דאם בקציצה יהא שרי אפי' לאותו ישראל הא גוי שמביא דורן ודאי דאינו בחנם אם לא שקיבל טובת הנאה מהישראל והרי בסי' רמ"ז סעיף ד' מבואר לכל הפחות דבמקום שהגוי מתחיל עם הישראל הוי כקצץ תו קשה הרי בפרק בכל מערבין איתא דף ע' כיון דחזא דקא מפשו ומייתי אסר להו והוא משום דהוא בא בשביל ישראל והרי זה שמביא למכור ודאי אדעתי' דנפשי' כדי למכור פירותיו ולפדות הדמים ולא אדעתי' דטובת ישראל והכי מבואר בב"י סי' רנ"ב כתב וי"ל דשאני מנעלים דאין דרך בני אדם לתת לו מלאכה לעשות אלא הוא משלו ומוכר הילכך אפילו עשאה בי"ט לית לן בה דבדידי' קטרח וכן פסק שם הרמ"א ולמה אסר רבא. א"ו דקציצה נמי אסר ומה שכתב דהא אפי' עשה העכו"ם מלבוש בי"ט מותר ללבוש אם קצץ וכו' ק"ו כשבא מח"ל תמהני איך שכח דברי עצמו שהרי בסי' רנ"ב ס"ק י"א מביא דברי הר"ן שהם בלשון זה ומסתברא לי דכל שקצץ אע"פי שעשה הגוי מלאכה בשבת מותר לישראל ללבוש הכלים בשבת עצמו ולא דמי לההוא דאמרינן בפרק כל כתבי גוי שהדליק את הנר שאם בשביל ישראל אסור להשתמש לאורו דהתם משום דגוי אדעתא דישראל קא עביד אבל כל שקצץ אדעתי' דנפשי' קעביד ושרי ישראל להשתמש אפי' בשבת וכתב המ"א שם פי' שמדליקו בשבת כדי שישתמש בו הישראל עכשיו משא"כ כאן שעושה

להשלים פעולתו ובודאי פירושו מוכרח דא"ל דהר"ן חולק על כל הפוסקים שבסי' רע"ו ומתיר אפי' בהדלקת נר כל שעושה בקציצה דא"כ מה זה שמחליט דהתם משום דנכרי אדעתא דישראל קא עביד הא בקציצה עביד אדעתי' דנפשי' והי' לו אך לומר דהת' איירי בלא קצץ א"ו מוכרח פירושו דכל דעביד כדי שישתמש בו הישראל עכשיו לא מהני הקציצה וא"כ המביא מח"ל הא מביאו כדי שישתמש בו הישראל עכשיו והוא ממש דומה לנכרי שהדליק בשביל ישראל ותדע שהרי הר"ן הוא המתיר ללבוש אם קצץ ואפי' במלאכה דאורייתא ואילו כדעתו הא הר"ן דחק עצמו בפרש"י בדברי ר"פ למה מצריך לטעם מוקצה ולא מטעם שיהיב לבכדי שיעשו דהיינו שלא יהנה ממלאכת שבת והי' לו לומר דנקיט טעם מוקצה כדי לאסור אפי' אם ההבאה היתה בקציצה א"ו דזה אינו והוא חד דינא עם הדלקת נר דמודה הר"ן דקציצה לא מהני ומה שמביא משמעות מדברי המרדכי בלי שום ספק אתי שפירושו בדברי הגאונים ליתא דא"כ מה הלשון כ"ש הכא דאדעתי' דנכרים דאדעתא דנפשייהו מיבעי ובאמת דחי' זו בפי' הסוגי' לענ"ד ודאי אינה וטעם האוסרים פשוט שחשו כיון שהוא גוי הרגיל יש לחוש לאפושי בשבילו ולפי' זה הדחוק שבעיני ליתא ע"כ כונתם כ"ש הכא דאדעתא דנכרים היינו שגם החנוני ישראל גופי' להגוים מוכר עיין ודו"חקא ודו"ק:

**הג"ה** ויש מחמירין כו' אם אינו צורך י"ט לצורך אורחין כתב המ"א פי' וכו' ודלא כהב"י וא"י מה מכריח לפי' זה אחרי ששני תירוצי הב"י לענ"ד נכונים לדינא ועיין בלבוש

**סעיף ב**

או צדן לעצמו כו' אבל לערב מותרים מיד בר כתב אף דבהרא"ש וטור משמע שאין זה מותר אלא לשטת ר"ת מ"מ התוס' מתירים זה אף לדעת רש"י וכתב שכ"כ ר"י ותמה הא"ר שבר"י מבואר איפכא כנ"ל דף כ"ז,. ולהכי כ' עכ"פ שנ"ל להלכה ולמעשה לאסור בעשאו לעצמו עד ליל י"ט שני בכדי שיעשו וכ"מ בע"ק ור"ן פרק א"צ הע"ק אין בידי אבל בהר"ן מבואר להיפוך כנ"ל ולכן לענ"ד אין הכרח להחמיר נגד תוס' ומלחמות ור"ן וש"ע ומה שתמה על הב"י לדעתי הוא ט"ס וצ"ל וכ"כ ר"י מקודם בתר שהביא משמעות הרא"ש וק"ל:

**סעיף ד**

ודוקא בפירות וכו' כתב המ"א צ"ע אם יש להתיר לבשל ע"י גוי: ע"כ איירי בדבר שאין בו משום בישול גוי וא"כ מה כתב דלכאורה משמע גבי אושפיזכני' דרב אדא דאסור לבשל אף על ידי גוי הא שם דף ד' איירי בביצה דאסור משום בישול גוי: ואולי ר"ל לדעת המקילין בבישול גוי כמו בפת ע"י שהדליק ישראל את האש וק"ל:

**סעיף ה**

ואחרים מותרים אף לאוכלם: כתב רש"י ז"ל לא שמעתי טעם מקובל בדבר דאי משום מוקצה אמאי מותר לישראל אחר ואי משום שנעשה בו איסור בשבילו א"כ לישראל אחר נמי אסור וכו' וי"ל דגבי איסור תחומין דרבנן לא אחמיר כולי האי ודייק אם אסרוהו על זה ט"א נ"ל מחוץ לתחום אסור גזירה שמא ישלח בשבילו והבא בשביל זה מותר לאחר דליכא למיגזר בי' שאינו מכירו: וכתב הישׁ"ש סי' ח' והא ט"א נראה בעיני שאינו מלשון רש"י כי רש"י לית לי' טעמא שמא יאמר כו' אלא משום שלא יהנה כו' וגם התי' ל"נ דלדעת התוס' דס"ל משום שמא יאמר וכו' לא מהני האי התירא שאינו מכירו אלא שלא יאסור בכ"ש (היא דעת הרא"ש ולא דעת הסמ"ק) אפי' במלאכה דאורייתא שרי אבל ביום עצמו שאסור משום איסור תחומין מה לי הוא מה לי אחר: אלא בע"כ צ"ל כתי' רש"י שבתחומין הקילו וכן התוס' לשם הקשו קושי' זו וכתבו תירוץ של רש"י עכ"ל: ותמהני מאוד איך אפשר דלתוס' דס"ל שמא יאמר כו' לא מהני האי התירא שאינו מכירו אלא שלא בכ"ש אבל ביום עצמו שאסור משום תחומין מה לי הוא מה לי אחר הא ע"כ מה שאסור ביום משום איסור תחומין הא אי אפשר אלא כדי שלא יהנה מאיסור תחומין הנעשה בשבילו והרי כל עיקר הוכחות התוס' דלא כרש"י אינה אלא מפני שמדמו להשוחט ומבשל בשוגג דיאכל והרי משם מוכח דאפי' בשבת ובמלאכה דאורייתא לית למיחש לשלא יהנה ואיך אפשר שבתחומין יהא אסור בין לו בין לאחרים משום איסור תחומין: ובאמת מזה יש לתמוה על פי' התוס' שמעתיקים תי' א' דרש"י שאינו אזיל אלא לשיטת רש"י דאז י"ל אף דבמלאכה דאורייתא ואפי' בכדי שיעשה אסרו אף לאחרים משום שלא יהנה בתחומין דרבנן לא גזרו כולי האי אבל לשטת תוס' מה טעם אסור לו בו ביום יותר מלאחרים אדרבה לשיטתם לא הי' להם להעתיק אלא תי' שני דרש"י דלדידי' אסרו בו ביום משום שמא יאמר להביא משא"כ באחרים דליכא למיגזר ובשבת לא שייך למיגזר שמא יאמר דמי ישמע לו: לכן הנלענ"ד שדעת תוס' היא דלא כדעת הרא"ש דסובר דאף דיש במינו במחובר מותר לאחרים מיד אלא כדעת הסמ"ק דאף לר"ת אף אחרים צריכים כדי שיעשו: וכן העלה המהרש"א בדעת תוס': וע"כ דשייך אף לגבי אחרים הגזירה שמא יאמר להביא כדי שיהא מוכן לו לערב והוקשה להם בתחומין אף דודאי לשטתם אין טעם האיסור לו אלא משום הגזירה שלא יאמר להביא א"כ אף לאחרים יהא אסור מההוא טעמא: ולזה העתיקו לשון רש"י כלומר דתחומין דרבנן קיל היא מאיסור דרבנן של כדי שיעשו אף דשם גזרו אף לאחר בכ"ש משום הגזירה שלא יאמר בתחומין הקילו כדכתבו פרק מי שהוציאוהו לענין ספק תחומין ועיין לעיל: והכי

איתא בתוס' בשבת דף קכ"ב ד"ה ואם כתבו דנראה דאסור לכל ישראל דדוקא בתחומין וכו' אבל באיסור דאורייתא וכו' בנכרי העושה לצורך ישראל אי שרי לי' אתי למימר לנכרי לעשותו בשבילו: הרי חזינן עכ"פ דהגזירה שמא יאמר שייך לאחרים כלגבי' נפשי': והרא"ש ז"ל אף דבשבת מסכים דאסור לכל ישראל מטעם שמא יאמר לענין בכדי שיעשו דרבנן נראה לו לדמות לתחומין דלא ליגזר כולי האי אבל מהתוס' משמע לי כנ"ל ודוק:

**גם** מה שמוחק הישׁ"ש מפני שרש"י לית לי' טעמא שמא יאמר כו' והמהרש"א כתב עליו ואין הכרע למחוק כל הספרים דודאי גבי במינו במחובר הוי טעמא משום שלא יהנה ממלאכת שבת ומש"ה לא חילק בינו לחבירו אבל גבי חוץ לתחום דלא נעשה בגוף הדבר איסור מלאכה לא גזרו אלא משום שמא ישלח בשבילו ולהכי מותר לאחר דליכא למיגזר בי' שאינו מכירו. וכן נראה מדברי הרז"ה שהוא מפרש גבי יש במינו במחובר כרש"י וגבי מחוץ לתחום פי' הטעם שמא יאמר לו ובזה י"ל דהמהרש"ל הכריח דלא ס"ל כלל החשש דשמא יאמר דאל"כ למה מתיר בי"ט שני אבל מ"מ אין הכרח למחוק די"ל עד כאן לא ס"ל טעם זה דשלא יאמר אלא על בכדי שיעשו או מכ"ש מיום לחבירו דכולי האי לא ס"ל טעם זה אבל ביומו ס"ל שפיר חשש זה וזה באמת מוכח מהרז"ה דנמי מתיר ביום שני כרש"י ומ"מ פי' בתחומין מטעם שמא יאמר וק"ל ולטעם שני ע"כ ס"ל לרש"י דלא שייך בתחומין שהקילו בו' או מטעם המהרש"א ובאותו יום אין האיסור אלא משום שמא יאמר ולהכי מותר לאחרים ודוק:

(סעיף הנ"ל) **דבר** וכו' ואם בא מחוץ לתחום כתב המ"א אפילו חוץ לי"ב מיל ואפילו למ"ד שהוא דאורייתא כיון שאינו מפרש בקרא לא החמירו בו (ת"ה ישׁ"ש): דבריו אלו לא היה ולא נברא לא בת"ה ולא בישׁ"ש עיין בם שדחקו עצמם באופן אחר וז"ל הר"ן והבא בשביל ישראל זה מותר לאחר כתב רש"י ז"ל דכיון דאיסור תחומין דרבנן לא אחמור כולי האי ותמהני לדברי רב אלפס ורמב"ן ז"ל שהם סוברים בתחום שלשה פרסאות דאורייתא למה הקילו ואפשר הטעם כמו שאומר הרמב"ן (ע"ש שאומר דברים אלו על ההקדמה דתחומין דרבנן להבדילו מכדי שיעשה דרבנן) דמשום דאיסור תחומין אינו שוה בכל שמה שהוא לאחד חוץ לתחום הוא לאחר תוך לתחום הקילו בו עכ"ל ועיין במ"א סי' ת"ד מביא מחלוקת בשם תשו' אחרונים אם גם בכלים נמי הוי דאורייתא ומהכא מוכח דעת הר"ן דפשיטא לו דאף בכלים וע"ש מה שכתבתי אמנם עכ"ז תמהני על הר"ן ועל כל הבאים אחריו דמה בכך די"ב מיל הוי דאורייתא בין באדם ובין בכלים היינו בשל ישראל אבל גוי הא מבואר עירובין מ"ז ע"ב דנכסי עכו"ם מדין גמור אין קונים

שביתה כדאמר ר"י אמר שמואל אלא דאנן קי"ל כר' יוחנן דפליג ואמר גזירה בעלים דגוי אטו בעלים ישראל וא"כ מה בכך די"ב מיל הוי דאורייתא מה לי שביתה דרבנן או דאורייתא אם מד"ת אין קונים שביתה ופשיטא דכל איסורו אינו אלא דרבנן ואפילו י"ב מיל וצ"ע:

(סוף הסימן) הג"ה ודוקא שהיה דעתו מאתמול דלית ביה איסור מוקצה הברור שהרמ"א כתב זה ליישב הרשב"א ממה דקשה עליו לשיטתיה דיש איסור מוקצה דישראל במה שהוא חוץ לתחום כדאיתא במ"א בשמו והוקשה לו אותן פירות ששיגר למה מותרים ומשני וכתב ודוקא ובע"כ מוקים לתשו' רשב"א הכי אף דסתמא נאמרה ומ"ש המ"א דאי הוי מוקצה לא מהני דעתו עליו כמ"ש סי' תצ"ח סעיף גא וכבר כתבתי שם שאין ענין דסי' תצ"ח כלל למוקצה מחמת איסור ומה שמחליט דבמוקצה מחמת איסור לא מהני דעתו עליו נהי דהרשב"א פסק בי"ט כר"י כדאיתא בב"י סי' תצ"ה בשמו ולר"י לא מהני דעתו עליו ואפילו לא דחה בידים מ"מ אחרי שמפני הדוחק מוקים לי' הרמ"א הכי וע"כ מוקים ליה כשהי' להמקבל איגרת מהשולח ששלח לו דורן זה והשליח יבא אצלו עי"ט ולכשיגיע י"ט ורואה שלא בא השליח מעלה בדעתו שהי' לו עיכוב ומחר יבא ולהכי דעתו עליו ואם דעתו עליו לחוד לא מהני י"ל דאיירי כשהמקבל התנה עליו קודם כניסת י"ט שאם יבא יאכלנו ואינו מקצהו מדעתו ותנאי הא מהני להרשב"א כדאיתא סי' רע"ט בשמו לענין טלטול נר בתר שכבה ה"ה די"ל דמהני לענין אכילה ובהכי איירי ומה שהקשה תו המ"א מסי' ת"ה כבר משני בעצמו שפיר והוא הפשוט ודלא כהא"ר בסי' ת"ה שכתב על תי' המ"א שהוא דוחק ונהפוך הוא אלא דתו כתב המ"א דמכל מקום צ"ע דלא יהא אלא פירות הפקר וכדאיתא בעירובין דף מ"ה ע"ב וכ"כ הר"ן גבי שור של פטם א"י מה ענין זה לזה לטעמו שמסיים ויהיב שמותר לאוכלן אעפ"י שלא הי' דעתו עליו הא אדרבה מוכח שם מקושי' הגמרא אי מבלע בליעי כ"ש דהוי לי' נולד ואם נולד שייך בהפקר ה"ה פשיטא דמוקצה מחמת איסור תחומין נמי היה שייך בהפקר לולא דהאמת דלא קנו שם שביתה כלל כדמסיק הסוגי' ונמצא דהיה שרי לכ"ע וכן בשור של פטם דהר"ן ומה מוקצה מחמת איסור שייך משא"כ במי ששיגר דורן דממ"נ בין יש זכי' לגוי ובין אין זכי' הרי פירות הללו של ישראל וקנו שביתה בה"ש ושפיר דהוקשה להרמ"א דליאסרו מחמת מוקצה להרשב"א ומה שדימה למי שזיכה להם ע"י אחר וסתר וכתב ואעפ"י וכו' אין לו דמיון כל עיקר דבזיכה ע"י אחר שביתת הפירות הוא כרגלי בעליהם ויכול להוליכם למקום רגליהם אבל הכא פירות אלו יהיו של ישראל זה או זה מוקצה מחמת איסור דפירות ישראל הם שהרי משביתת המשלח והמשולח הם מחוץ

לתחום ומה שדחק להמ"א לבא לדברים אלו דברי הגהות מיימון שמביא מדהתיר כתב שהובא מח"ל ואפילו דישראל זה אמת שע"כ הג"מ לא ס"ל סברת הרשב"א שיש הבדל במוקצה דתחום בין של ישראל לשל גוי אבל אין מוכרח שהוא מטעמו דהוי כשל הפקר אלא העיקר שסובר הטעם דליכא משום מוקצה בנכרי שהביא דורן הוא מטעם סברת הרמב"ם דאין בתחומין משום מוקצה כדביארתי בסי' תצ"ח ע"פ דברי הט"ז ס"ס תקי"ח אבל להרשב"א מוכרחים דברי הרמ"א: ולדינא כבר העלה הט"ז הנ"ל:

## סימן תקטז

(סוף הסימן) וכל כיוצא בזה אפילו דרך רה"ר מותר הכי מבואר בב"י ובודאי דהכי משמעות המתני' דסתמה דברים המותרים לשלוח היינו אפילו ברה"ר ואף דהוי אפשר למיעבד מאתמול גבי הוצאה לא החמירו ועיין הטעם בישׁ"ש פ"ק סי' ל' וא"כ איפכא נמי כל מה דתנן במתני' דאין משלחין היינו סתמא אפילו ברשות אחד כל שהוא מקום מעבר לרבים כדאיתא בפי' המשניות להרמב"ם דז"ל ב"ש אומרים אין משלחין בי"ט אלא מנות הטעם שאוסרים ב"ש שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול וגם ב"ה לא התירו אלא לשלוח ביד אדם אחד אבל לא בשורה דמשמע דטעמא דב"ה בדברים האסורים נמי מטעמ' דב"ש רק הם חולקים וסוברים דדברים הראוין לאדם לא חיישינן לטעם זה אבל דברים שאינם ראוין אלא לבהמה אסרו חכמים ודלא כר"ש אבל משמע ודאי אפילו בלא רה"ר כסתמא דמתני' ובזה א"י מאין למד המ"א להסמיך טעם הישׁ"ש משום הוצאה מרשות לרשות וכתב ולפ"ז וכו' וליתא שם בישׁ"ש רמז לזה גם דעת הט"ז בזה צ"ע:

## סימן תקיז

### סעיף א

וכן קמח עיין ט"ז כתב על הב"י שא"י מה שח ואני א"י מה שח הוא וכי לא ראה מה שכתב בצדו סעיף ב' מותר לאכול מהם בי"ט והוא שלא יהא מפריחין והרי אלו בשל ישראל צריכים זימון כדאיתא סי' תצ"ז סעיף ט' רק דשל גוי הכן הוא וכן יש בסי' תצ"ח סעיף ג' וכן מי לא אשכחן בגוי שמביא פירות יבשין דודאי אינו ממחובר אלא שיש לספק דילמא הם ממוקצה דאוצר א"ו משום דבשל גוי אין מוקצה ומה שכתב במוקצה דמחובר עיקר האיסור בו ביום משום מוקצה לא עיין בפי' רש"י שכתב בדברי ר"פ ולא תחלוק במחובר בין של ישראל לשל גוי מבואר הא בשאר מוקצה ודאי יש חילוק וכן מ"ש גם בקמח וכו' במח"כ לא ידע מקור הדברים דמוקצה מטעם דלא חזי בזה אין הבדל בין של ישראל לשל גוי כדאיתא סוף כל כתבי בהר"ן אבל ביתר מוקצים פשיטא דדברי ב"י ברורים ועיין סי' תצ"ז סעיף ט' הנ"ל ובסי' ש"ו סעיף ב' בהג"ה:

**המ"א** סק"ב מסיים וצ"ל דהרב"י וכו' ובחנוני לא גזרו וא"י מה בין פלטר לחנוני והעיקר דזה אמת שהב"י לא ס"ל אותן הטעמים אלא דחש לטעם האוסרים בפת בשבת משום גזירה דשמא יאמר לגוי לאפות ולבשל לו משום דבמידי דאכילה חשו טפי כדאיתא שם בב"י וזה דוקא בפת דחשוב מידי דאכילה שראוי מיד לאכול משא"כ בקמח אין לחוש יותר ממה דלא גזרינן בגוי שהדליק נר לעצמו ומה שהתיר נמי הפת היינו דהא בי"ט אין לחוש שמא יאמר לאפות שהרי בעצמו שרי לו לאפות ואין החשש אלא שישראל בעצמו יבא לנפות הקמח וזה גופה רק איסור דרבנן וסובר כהמתירין דסברו דלא מחמרי' כלל באוכל נפש יותר ותו כדמשמע בד"מ דבשבת יש להחמיר יותר מבי"ט וק"ל:

## סימן תקיח

### סעיף ד

אפילו ברה"ר אף דאפשר לעשותו מע"ט. עיין סי' תצ"ז סעיף ב' וביש"ש פ"ק סי' ל':

### סעיף ו

מסוכנת וכו' כתב המ"א ולמאן דשרי מוקצה אפילו בריאה שרי היינו ע"פ דעת הש"ע בסי' שכ"ד שחולק על הטור סי' זה דפוסק להדיא כמ"ד דמודה ר"ש בבעלי חיים שמתו ומ"מ כתב הטור דבהמה שחוטה שנטרפה בסי' תצ"ז דתלי' בפלוגתא דר"י ור"ש וכתב הב"י דצ"ל דבהיתה חולה קצת מירי דאל"ה הא לשיטתו מודה ר"ש בב"ח שמתו ושוב כתב דזה דוחק ושמא דהכא בבריאה ממש עסקינן ואפ"ה שרי לר"ש ולא דמי למיתה דכיון שהיתה בריאה מע"ט לא היה דעתו שתמות ומש"ה אסור לטלטלה אבל דעתו הי' לשוחטה ולפיכך מותר לטלטלה אם נמצאת טריפה שהרי עשוי' היא להמציא טריפה. ולפ"ר סברא זו נראית דוחק אבל מוכרחת היא מדאיתא סוף שבת ואף לוי סבר הלכה כר"י כי הא דלוי הוי חזא טריפתא וכו' ומה הראי' דילמא לוי סבר מודה ר"ש בב"ח שמתו א"ו כסברת הב"י דאינו דומה לב"ח שמתו ובודאי תולה בפלוגתא דר"י ור"ש וק"ל.

### סעיף ח

נוטלים עצים וכו' עיין בהטור והב"י הקשה עליו למה מצריך בסמוך לדפנות חבילות הא לא צריך חבילות אלא בסכך אבל בדפנות כל שלא נארג עם הדפנות שרי בכל ענין ולהכי השמיט בש"ע חבילות והיש"ש דחק לתרץ ועפ"י פירושו מעתיק המ"א לדיניו ועיין בט"ז ולענ"ד נראה ליישבו כי הנה עוד צ"ע מה דמשמיט ג"כ דינא דהגהות הרא"ש בשם א"ז והוא מהירושלמי הובא בב"י בקיצור אבל ז"ל על מה שתירץ רב יודא אמר שמואל בסמוך לדפנות כתב דהיינו קנים שהקימם סביב הדפנות ולא נארגו עם הדופן ולא בטילי לגבי דופן ובשלא נתכוין שיהא הכותל עב דאם נתכוין לעבותה אסור אבל אם התנה מותר וז"ל הירושלמי על המתני' אין נוטלים וכו' שמואל אמר בשלא נתכוין

לעבותה אבל אם נתכוין לעבותה אסור בשלא התנה אבל אם התנה מותר ר"נ בר יעקב בעי ויש אדם מתנה לסתור אהליך ואומר בפני שמואל בטפול לה ופי' הק"ע בשלא התנה מעי"ט דהו"ל כסותר אהל אבל בהתנה אפי' נתכוין לעבותה שרי ויש אדם מתנה לסתור אוהלים בתמי' דקס"ד לעבותה היינו שנארגו עם הדופן ואומר לפני שמואל דלעבותה היינו בטפול לדופן ולא נארג עמו הלכך מהני תנאי ויש לתמוה על פי' זה דמאיזה טעם יהי' אסור במתכוין לעבותה אי כדמפרש דהוי לי' כסותר אהל א"כ תנאי מה מהני ואין לומר דדוקא המקשה דס"ד דנארגת דהי' סתירה ממש הוא דלא מהני תנאי אבל כשאינה נארגת אף דמתכוין לעבותה כיון דאינה סתירה ממש רק דמחזי כסתירה לזה שפיר מהני תנאי ועל דרך בעל המאור שבמ"א ע"ש: וזה נראה כונת המפרש דזה אינו דעד כאן לא אמר הבע"המ דעתו אלא כי נפלה שאין בו אלא איסור מוקצה אבל בעודה קיימת אם יש בה משום לתא דסתירת אהל מה יהנה תנאי ותו מה בכך שמכוין לעבותה הא כיון דאין נארגין עמה לו יהא דכל המחיצה כולה עשוי' מעמידות קנים בלתי נארגים הא אין לך מחיצות ארעי יותר מזה וקי"ל בסי' שט"ו דמחיצה ארעי שאינה עשוי' להתיר לכ"ע אין בה משום בנין וסתירה ועיין בספר שטה מקובצת שמביא בשם מורו שהקשה הכי על גוף המחיצה ומשני משום דנארגת הי' בה משום סתירת אהל ע"ש אבל הירושלמי על הסמוך ואינה נארג למה לי בזה תנאי ומה סתירה שייך בזה ומה בכך שכיון לעבותה:

הן אמת שראיתי בתשו' הרא"ש כלל כ"ב סי' ח' פי' הירושלמי הלזה בסוכה דמצוה ומביאו לסעד לשטת הרי"ף לדעת פירושו בהרי"ף דלא כהר"ן וכתב בלשון זה וזה הדרך נוטה למה שאמר בירושלמי נמי על משנה זו בשם שמואל שלא נתכוין לעבותה אבל נתכוין לעבותה אסור כשלא התנה אבל התנה מותר כי רב נחמן בר יעקב בעי וכי אדם מתנה לסתור אהלים אמרינן בשם שמואל בטפלי פי' מה שטפל לה לסוכה דהיינו אסורייתא דלהכי מהני תנאי ובלא תנאי אסור במתכוין לעבותה. הרי נתברר דלנוי' מהני תנאי אבל לעצי סוכה לא מהני תנאי והיינו הדין מה דנסתפיק בו הב"י הכא ועיין בט"ז והרמ"א הוסיפו לקולא בסי' תרל"ח והמ"א בשם הישו"ש מוסיף מדעתו דלהעבותו צריך תנאי' ולפי' זה לק"מ אבל הא"ז כנראה מפרשו בסוכה דעלמא והדין עמו דאילו לפי' הרא"ש קשה הא ודאי המתני' בסוכה דעלמא איירי ולא רק בסוכה דמצוה דאילו כן במס' סוכה מקומה וא"כ נהי שדין אמת אף בסוכה דמצוה מ"מ עיקר דברי שמואל הנאמרים על המתני' ודאי דנמי איירי בסוכה דעלמא וא"כ קשה כנ"ל מה הענין לתנאי אבל הברור לענ"ד פי' הירושלמי לשטת הא"ז פשוט על פי מה שראיתי בשבת דף מ"ה פרש"י ז"ל אין נוטלים וכו' בסוכה דעלמא ושוב כתב אלא מן הסמוך לה אם

סמך חבילות עצים אבל דופנה ליכא איסור מוקצה דדעתי' עלוי' מאתמול למשקלינהו למחר דלא סתר בהו אהלא ואיכא למידק בדבריו דלמה לו לכתוב ליכא איסור מוקצה דמשמע דלא קאי אלא על אחר שנפלה הא באמת מן הסמוך לה מותר אפי' בעודה קיימת כדמסיים דלא סתר בהו אהלא ותו קשה עליו מה שהקשה הב"י על הטור דלמה לו חבילות לגבי דפנות והנראה דלק"מ דודאי בעצים הסמוכים כדי להעבות הכותל נהי דלית בה משום לתא דסתירת אהל מ"מ מוקצים הם לר"י דלא עדיף ממוקצה דאוצר שהרי הקצה דעתו מהם דלא מיבעי להו להסקה כל זמן שצריך להסוכה שיהי' גם המה כותל והברייתא הא ר"י היא להכי פי' חבילות שבזה גלי דדעתו עלייהו ולא הוי מוקצה וזה נמי כונת הירושלמי דפי' בשלא כיון להעבותה אבל בכיון להעבתה תנאי בעי משום איסור מוקצה: וא"כ נראה ליישב הטור דהא בתלמודן יש לדקדק חדא דמשני דר"ש מתיר היינו בנפלה ורעועה דהא הת"כ בסוכה בריאה ולא נפלה נמי איירי ואיך קתני סתמא ור"ש מתיר דמשמע דאיירי במה דהת"ק איירי תו איכא למידק בלשון רב מנשיא אפי' תימא בשאין סמוך לדפנות כי תניא ההוא באיסורייתא הכי מיבעי לי' למימר אפי' תימא וכו' הכא במאי עסקינן באיסורייתא להכי סובר הטור לתלמודן מסתימת דברי ר"י אמר שמואל בסמוך לדופן ולא ביאר בשלא כיון להעבותו ש"מ דפליג ולא ניחא לו כלל למוקים המתני' בשלא כיון להעבותה דהיינו כדפי' הישׁ"ש אלא להצניע חדא דא"כ פשיטא ותו דאין מדרך כלל להצניע בהעמדה אצל דופן דמה הצנעה איכא בזה הצנעה שייך על גבי הסכך ולא אצל דופן א"ו להעבותה איירי ואי משום המוקצה כנ"ל ר"י אמר שמואל מוקים המתני' כר"ש או כר"י ובדהתנה עליהם משא"כ לעצי סוכה עצמה דלא מהני תנאי לסתירת אהל ורב מנשי' אף דלא פליג לדינא עלי' מ"מ בפירוש המתני' פליג עלי' ואמר אפי' תימא וכו' כי תניא ההוא כלומר אף בסמוך לדפנות ע"כ באיסורייתא איירי דודאי המתני' כר"י אתי' ובשכיון לעבותה ובדלא התנה כסתמא דמתני' אלא דבחבילות איירי דבזה ליכא איסור מוקצה מדגלי בעשיות החבילות דדעתו עלייהו כדפי' רש"י הנ"ל וכיון דבל"ז באיסורייתא איירי אף בסכך שפיר איירי וא"כ פשיטא שיפה עשה הטור שהעתיק הברייתא ע"פ פי' רב מנשיא בחבילות דוקא שמועיל אפי' למאן דפסק בי"ט במוקצה כר"י והשמיט בשלא כיון להעבותה דבחבילות שרי לכ"ע אפי' בכיון להעבותה ואפי' בלא תנאי ולית בהו משום מוקצה ובזה מתורץ נמי מה שדקדקתי בתירוץ הסוגי' בסוכה רעועה ות"ל הא לא איירי ר"ש במה דאיירי הת"ק דמכח קושי' דעל ר"ש והא קסתר אהלא מוכרח לומר דת"ק דברייתא דהיינו ר"י נמי בסוכה נופלת ורעועה ומשום דהברייתא הואיל וסתמא קתני איירי אפי' בעצים הסמוכות ולא כדפי'

רב מנשיא דוקא באיסורייתא דהיינו חבילות ובשכיון להעבותה נמי איירי כנ"ל ובתנאי לא מצי איירי דהא מוקמינן בתר הכי ואם התנה עלה דרישא ש"מ דרישא בלא תנאי איירי וא"כ קשה דליתסר אף הסמוך מטעם מוקצה לר"י א"ו דהת"ק נמי איירי ברעועה ונופלת דנהי דלר"י למוקצה מחמת איסור לא מהני דעתו עלוי' אבל למוקצה הפשוט דלר"ש אפי' דעתו עלוי' לא בעי פשיטא דלר"י עכ"פ מהני דעתו עלוי' דלא נימא מגו דאתקצי לבה"ש ולבתר דנפל דלא צריך תו להקצאתו ורעועה הי' דדעתי' עלוי' ודאי דאף לר"י שרי וכדנראה נמי בסעיף ד' במסוכנת דשרי אף לר"י ומ"מ כיון דלדינא אין שום פלוגתא נהי דהגמרא משני הברייתא דלא על פי פי' רב מנשיא כי אם בסוכה רעועה מ"מ יפה עשה הטור שהעתיק הדין בסוכה בריאה ובלא תנאי על פי פי' רב מנשיא בחבילות ואפי' בכיון להעבותה וכפי' רש"י בשבת הנ"ל וכתלמודן ודוק:

**תו** לסעיף הנ"ל כתב המ"א וב"י פסק דלר"י לא מהני תנאי. ועיין בב"י כי לא הי' אלא עיקר דעתו כדעת הישו"ש דאפי' בבריאה מותר לר"י אך להרמב"ם דחק וכתב ואפשר לומר שהוא מפרש דלר"ש איצטריך נמי התנה לבריאה שנפלה אבל ר"י אפי' בהתנה נמי לא דסבר הרמב"ם דבמוקצה לא מהני תנאי ומזה נשמע שמה שדחק בתר הכי בדעת הב"י וכתב ואפשר דס"ל עשוי לכבית יותר מסוכה רעועה ליתא דא"כ לא הי' צריך לומר דהרמב"ם סובר דבמוקצה מחמת איסור לא מהני תנאי דהיינו סתמא לנר שהדליקו בו לימא חילוק זה בדעת הרמב"ם כמו שסובר לדעתו א"ו דכל זה ליתא אלא מפני שהרמב"ם לא כתב יותר מלשון זה שבש"ע ומדין רעועה ונפלה שתק מדפסק בי"ט כר"י והש"ע נמי פוסק כר"י לא העתיק נמי יותר ומדין תנאי שהרמב"ם לא איירי בו איהו נמי שתק וסומך עצמו בדין תנאי על האמור בסי' רע"ט משא"כ הרמב"ם דשם נמי לא ביאר דעתו והכא שתק ממה שהגמרא איירי בי' מוכרח לידחק בדעתו דאף שם בדין נר לא ס"ל דמהני תנאי אבל הש"ע לנפשו סמך עצמו על סי' רע"ט ומה דשוב כתב בנ"ל סברא זו הוא דדחק הב"י לדעת הרמב"ם אבל המתירין בסי' רע"ט הא ע"כ לית להו סברא זו כלל שהרי שם נמי ר"י חולק אף בנר זוטא דדעתו עלוי' כמו בסוכה רעועה ומ"מ פסקו דתנאי מהני אפי' לר"י ואפי' בנר גדול כדאיתא הכא בב"י ומה דשוב כתב אבל דעת הר"ן ותוס' בפרק כירה דמהני תנאי במוקצה מ"א מ"ש בשם תוס' הכי הוא אגב שיטפי' כי אדרבה דעת תוס' שם דאפי' לנר זוטא לא מהני תנאי זולת בסוכה רעועה ומשום דנעשה מזמן ע"ש ודברי תוס' אלו נראים סתור בדברים שבביצה דשם נראה דס"ל דלבסוף לא נשאר כלל התירוץ דאתא לסוכה דעלמא אלא תירוץ דאביי ורבא והוא על דרך שפי' המלחמות בדעת הרי"ף וצ"ע

**שוב** כתב ומ"מ צ"ע למה הלכתא וכו' זה ודאי צ"ע ואולי יש לדחוק דסובר סוכה רעועה אינה בכלל פסק הלכה שפסקינן במוקצה מחמת איסור כר"י אלא כדכתב המאור ועדיף מיני והיינו שכתב המאור סוכה רעועה מהני בה תנאי אפי' לר"י ואינה מוקצה מחמת איסור וכו' סובר הטור בזה יותר מהמאור דלהכי נמי אינו בכלל הפסק דמוקצה מחמת איסור ודוחק:

**סעיף ט**

בית שנפחת וכו' עיין ט"ז סק"ז ומה שהניח הרשב"א בתימא רבתי כבר מבואר בסי' תצ"ח דעל הרשב"א לק"מ אך פסק הרמ"א ס"ס תקט"ו צ"ע מדלא הגיה הכא משמע דס"ל נמי דאפי' בבית גמור שרי וא"כ נראה דה"ה דאין משום תחומין משום מוקצה ועיין סי' תצ"ח הגהתי מה דאפשר לידחק ולחלק יוכל להיות שרמ"א ז"ל הכי ס"ל אך לענ"ד מהרמב"ם הוכחתי שם כדעת הט"ז אמנם מ"ש נמי דפסק הרשב"א לא אזיל אף לשיטת רש"י והרא"ש דכמו דבבית דבאוירי דליבני כיון דאינו אלא סתירה דרבנן לא חשוב מוקצה ה"ה גבי תחומין זה לענ"ד אינו מוכרח שהרי בשבת דף מ"ג דחקו תוס' מדנקט גבי טבל שאם עבר ותקנו מתוקן דהיינו מזיד היינו בדלית לי' פירא אחרינא כדאיתא בביצה דף י"ז וכן רש"י דייק וכתב ואם בא אחר ועבר על דברי חכמים ותקנו מתוקן ומותר לטלטלו ולאכלו וא"כ רש"י והרא"ש שדימו בית דאוירי דליבני לטבל ע"כ דס"ל דה"ה בבית כזה אם עבר וסתרו אפי' במזיד ולית לי' פירא אחרינא דשרי ולהכי נמי בנפחת ממילא אין בו משום מוקצה משא"כ תחומין הא מבואר סי' ת"ה ואם הוציאם במזיד אסור לאוכלם אפי' מי שלא הוציאם ולהי"א עכ"פ לזה שהוציאם אסורים ואפי' לית לי' פירא אחרינא ופשיטא דחמור הקצאתו ואינן דומה כלל לטבל ובית וק"ל:

## סימן תקכא

ולא ישלשלם בחלונות ולא מגג לגג אעפ"י שהן שוין כל זה ע"פ תלמודן והוא מהיפוך להיפוך המבואר בהירושלמי כתב המ"א בשם הישש"ש אפי' טובא ואפי' לגמור והיינו מדבעי בגמרא אם דין י"ט בזה כמו בשבת או דילמא הכא משום הפסד ממון או משום די"ט קיל אפי' טובא ואפי' גומר נמי וכ' הישש מדסתמו הרי"ף ורמב"ם ש"מ דסברי מדסלקא בתיקו אזלי' לקולא בדרבנן והנה בסי' של"ג לענין פינה אוצר מפני בהמת ואורחין איתא נמי שם בביצה האיבעי' אם מחמרינן שם מה דמחמרינן הכא כתב נמי שם המ"א בשם הישש דמסתימת הפוסקים הנ"ל משמע נמי בזה לקולא ואמת שהכי משמעות סתימתן אבל קשה לי דזה קולות דסתרי אהדדי לענין פינות וגומר נתפיס דהכא קיל. ולענין גגין השוין וחלון נתפיס דשבת קיל ועיין ביצה דף י"ד בתוס' ד"ה איכא

בינייהו מה שכתבו בשם הר"י ואולי מפני שינוי הסברות הנאמרים באיבעיות הללו וזה גופא צ"ע כדאיתא במור"ם שיף וצ"ע:

## סימן תקכב

### סעיף ד

אין מנהיגין איתא בט"ז בשם הר"ן וכי תימא למה לי האי טעמא תיפוק ליה משום מוקצה דלא נתנו עצים אלא להסקה ואפילו ר"ש מודה י"ל וכו' הנה העתיק לשון זה בשם הר"ן לפי תומו מאשר ראה בב"י והב"י אגב שיטפי' מרוב העיון שגג לפי שעה בהבנת הר"ן וסבר דקושייתו קאי על הגמרא וכתב כלומר ואפילו ר"ש אית ליה מוקצה כי האי ובאמת היא שגיאה שהרי שם איתא להדי' דר"ש מתיר ליסמוך קדירה בבקעת ולא ס"ל לא ניתנו עצים אלא להסקה. ולהכי נמי קאמר הגמרא לימא ר"א בר"ש כאבוהו ס"ל וע"ש נמי תוס' ד"ה וחכמים אמנם הר"ן אך כתב וכי תימא וכו' על הרי"ף שפוסק בי"ט כר"י ולא צריך לטעם זה אלא להורות דהכנה לא מהני וק"ל:

## סימן תקכד

ולא מפרישין תרומות ומעשרות בהטור מסיים וכולן אם עשאן בין שוגגין בין מזידין מה שעשה עשוי וכתב הד"מ בשם הר"ן ומיהו אם עשה במזיד לא יאכל בו ביום מידי דהוי אמבשל בשבת במזיד. והאמת שכן פסק נמי הרמב"ם פרק כ"ג מה' שבת אבל עיין בלח"מ פ"ו מה' י"ט הלכה י' מה שהקשה והיא נמי קושי' על הר"ן שנמי פסק בעבר ובישל בלא עירובי תבשילין שמותר כדאיתא בשמו בב"י סי' תקכ"ד וע"ש מה שדחק לשנוי אבל זה אין להקשות דהא מבואר בשבת דף מ"ג טבל מוכן אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן והוכיחו התוס' שם מזה דבדלית ליה פירא אחרינא אפילו עבר במזיד נמי מותר לאכול וה"נ פי' רש"י מוכן הוא ואם בא אחד ועבר על דברי חכמים ותקנו מותר לטלטל ולאכלו הרי נשמע מסתמא דגמרא דבדלית לי' פירא אחרינא מותר ואפילו במזיד די"ל דע"כ התירוץ דטבל מוכן הוא אינו נתלה בהכי דהואיל ואפילו בעבר במזיד מותר דא"כ איך הניח הסוגיא בביצה בעירובי תבשילין באיבעיא דלא איפשטא והא נפשטה מברייתא זו שבשבת חביות של טבל וכו' דהא קי"ל אין מבטלין כלי מהיכנו ומוכרח התירוץ דטבל מוכן הוא וע"כ הברייתא דביצה דבמזיד לא יאכל ע"כ בדאית לי' פירא אחרינא א"ו דמהא ליכא למיפשט דאף אם נימא דאם עבר במזיד לא יאכל אפילו בדלית לי' פירא אחרינא מ"מ אזיל החירוץ שפיר דמוכן הוא הואיל אם נעשה בשוגג מתוקן ומותר לאכלו וה"נ איתא להדיא בהר"ש למתני' דתרומות ואך הסוגי' דשבת תפסה אם

עבר לרבותא להצד דהאיבעי' בביצה לקולא וא"כ לא מוכח כולי האי מזה דלא כפסק הרמב"ם ור"ן אך משמעות מ"מ איכא אבל קושי' הלח"מ צ"ע כי תירוצו דחוק

## סימן תקכו

### סעיף א

כתב המ"א בשם הישׁ"ש במקום שאין מנהג נכון שלא לקברו בי"ט ראשון ע"י עכו"ם אע"כ אשתהי הישׁ"ש כתב זה כדי לצאת ידי מקצת הראשונים המחמירים ע"פ הסוגי' דשבת וע"ש מה שמוכרח לידחוק לשיטתם ולענ"ד יותר יש לחוש לאיסור הלנת המת לדעת הש"ע וכדאיתא בסעיף ב' שמטעם זה חלקו על הראב"ד בדורו וכדאי הוא הב"י ליסמוך עליו אף במקום שאין מנהג ובפרט שרואה אני אף שהטור מביא נמי בשם רש"י שטת המחמירים מ"מ הא בביצה במקומו בהדיא פירש דמר זוטרא לא קאי אלא על מת בי"ט שני שהרי כתב לא אמרן יתעסקו בו ישראל ע"ש וק"ל א"ו בשבת שר' יודא בר שילת שהעיד דקדק לומר ולא ידענא וכו' דודאי משמע מיניה שסובר דר' יוחנן לא התיר אלא מטעם אשתהי ולה"נ מסופק קצת אם אין הבדל בין אשתהי דעבר לדאגת אשתהי דלעתיד פרש"י נמי הכי אבל בביצה פרש"י האמת בדברי מר זוטרא וכדנקטו כל הפוסקים שהש"ע מיוסד על פיהם וכדנראה נמי בשבת דלהכי מייתו הגמרא ואמר רבא בסתם בלא פי' דמר זוטרא כלל והוא על פי מסקנת רב אשי כדי לבאר דבאמת ר' יוחנן לא מטעם אשתהי הוא דפסק הכי אלא מעשה שהי' כך הי' ודלא כהבנת ר' שמואל בר שילת ולא לומר להקושי' על דרב מנשיא עיין ודוק:

**ואולם** או פוסק הש"ע וכל זה בעשיות קבר וכו' אבל להלבישו ולחמם לו מים לטהרו ולהוציאו לשומו בקבר מותר ע"י ישראל וגם זה במחלוקת ראשונים כי הרמב"ן ודעמיה אוסרים ותימא לי דמן הירושלמי ריש פרק מי שמתו לדעתי מוכח עכ"פ בחדא מאלו הפלוגתות כהמחמירין שהרי איתא שם אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין לו למה מפני כבודו של מת או משום שאין לו מי שישא משאו (כלומר להתעסק בקבורתו) מה נפיק ביניהון היה לו מי שישא משאו אין תימר מפני כבודו של מת אסור ואם תאמר מפני שאין לו מי שישא משאו הרי יש לו מי שישא משאו והתני פטור מנטילת לולב תפתר בחול והתני פטור מתקיעת שופר אית לך מימר בחול לא בי"ט אמר ר"ח מכיון שהוא זקוק לו להביא לו ארון ותכריכין כמו דתנינן תמן מחשיכין על התחום לפקח על עסקי הכלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין כמי שהוא נושא משאו עכ"ל ובשלמא אם נאמר דבי"ט הראשון דלא אשתהי אין קוברין כלל בי"ט שפיר דקשיא ליה מסתמא דתנן פטור משופר ולולב דודאי איירי במת בו ביום דלא שייך שום משא דקבורה

שהרי מלינן אותו וכן אם נאמר כדעת הרמב"ן דיתעסקו בו עממין אע"ג דלא אשתהי ומ"מ רק בעשיות הקבר ודכותי' אבל להלבישו ולטהרו ולהוציאו ולשומו בקבר ע"י ישראל פשיטא דלק"מ שהרי יש עליו משא כל צרכי קבורה אלו ואולי יש לומר דהנראה להירושלמי מדהברייתא סתמא נשנית ומשמע אפילו במקום דליכא עממין שמלינים מ"מ פטור ושפיר מקשה אמנם שוב ראיתי שהרא"ש ריש פרק מי שמתו מכניס באמת זה בתירוץ. הירושלמי וכתב לאו דס"ל לירושלמי דאנינות נוהג בשבת דהא בירושלמי גופי' מייתו הא דקתני בד"א בחול אבל בשבת מיסב ואוכל כל צרכו וכו' אלא מייתי ראי' משבת ק"ו לי"ט שמותר להתעסק בו בדבור ולעבור עליו משום שבות הילכך בי"ט שמותר לקוברו ע"י עממין וגם, הוא יכול להתעסק עמהם ולהחשיך על התחום נושא משא קרינן ביה וכל דין אנינות נוהג בו אבל בשבת כיון שאין קוברין אותו בשבת אע"פ שמותר להחשיך עליו אין נוהג בו אנינות וי"א דבין בשבת וי"ט אין נוהג בהן אנינות אלא סמוך לערב יוכל להחשיך על התחום והא דפטור מתקיעת שופר איירי שלא הי' לו שופר בבוקר ונזדמן לו בערב וכן אמרו על הרמב"ם (זה ט"ס וצ"ל רמב"ן כמבואר בהר"ן ריש מי שמתו) שהיו מתים בניו בי"ט הראשון של ר"ה וציוה שיתקעו לפניו שופר להוציא ידי חובתו עכ"ל ולהנ"ל שפיר דהרמב"ן לשיטתיה דאוסר בנקבר ע"י עממין שום התעסקות לישראל והירושלמי מתפרש בפשוט וכדי שלא יחלוק הירושלמי על שבת מבאר כהי"א ולהכי אף כי ודאי נקברו בניו ע"י עממין מ"מ מפני שלדידיה אסור כל התעסקות כמו בשבת פסק דבשחרית אין דין אנינות וק"ל.

**סעיף ד**

במ"א סקי"א כתב ליישב תמיהת הישׁ"ש על תה"ד ול"ל דמ"ש בתה"ד וכו' ואע"ג דהוצאה נמי הוי מלאכה שאצ"ל מ"מ שם הוצאה עלי' אבל הכא לא הוי מלאכה כלל דברים אלו בעיני אינם נראים הוצאה דמלאכה גרועה היא אפילו בצריך לגופיה מ"מ בא"צ לגופה נימא מ"מ שם הוצאה עלי' וגזיזה דבצריך לגופה מלאכה מעלי' הוא נימא בא"צ לגופה לאו מלאכה הוא כלל ולא נימא מ"מ שם גוזז עלי' ומה שכתב דהא אמרינן אם מל תינוק בן ח' לא עביד כלום מחתך בשר בעלמא הוא ראי' כאוכלא לדנא דאטו במחתך בשר אפילו בצריך לגופי' מלאכה כלל היא ומה ענינו לגוזז דמלאכה הוא והעיקר כהישׁ"ש בכל הכתוב שם ע"ש פ"ק דביצה:

**סעיף ו**

המלוים אסורים לרכוב וכו' אבל הקוברים אם אי אפשר מתירין להם עיין ט"ז מקשה דמה אירי' אי אפשר הא הרמב"ן מתיר בי"ט אפילו אפשר ע"י גוים, וזה לק"מ שהוא מפני כבודן שהוא יותר בישראל כדאיתא בהלבוש אך הא ודאי קשה הא מזה נשמע

דלרכוב המלוים אפילו א"א אין מתירין לרכוב אלא לא ילוו והרי בעצמו מתיר בי"ט שני המלוים לילך אפילו חוץ לתחום והיינו כמבואר בב"י בשם הריב"ש מפני שהוא כבודו ונלמד מדין אסא בק"ו וא"כ אם א"א למה לא יהא מותר אף השבות דרכיבה מפני הכבוד ואף שהמ"א והא"ר כתבו הטעם משום דהוי זלזול שבת עכ"ז לענ"ד איכא ללמדו בק"ו ממלאכה דאורייתא ותו קשה לי הראיה שמביא הרמב"ן בלשון זה וחס ושלום שלא התירו רבותינוו כן אלא במקום דלא אפשר כעין ששנינו לגבי עדות החודש מי שראה את החודש ואינו יכול לילך מוליכין אותן על החמור השתא בעדות החודש חששו לשבות זה ולא התירו אלא במקום דלא אפשר כ"ש דבר שאינו דוחה הילכך לא מיבעיא הבאים משום כבוד שאסור אלא אפילו אבלים שחייבין לקברו אסור וקשה למה לא נאמר די לבא מן הדין להיות כנדון הא שם בדלא אפשר שרי ה"נ לישרי בדלא אפשר וע"כ דחשוב ליה הכא תמיד אפשר דהיינו הקבורה בלא הלויה. ועל זה אינו מביא שום ראיה דהתם אם יכול לילך ברגליו למה נדחה השבות בחנם אבל בלוי' מה בכך שהקבורה אפשר בלא לוי' הא הכבוד דלוי' אי אפשר ואם מפני כבודו דחינן דאורייתא למה לא נדחה נמי הרכיבה בדא"א מפני הכבוד כמו שדחינן השבות ביציאת חוץ לתחום וקשה עלי הדבר לאמרו ולדחק דעד כאן לא חשבינן הלוי' לכבוד ודחינן תחומין אלא חוץ לתחום שאם לא נתירין יהיה כולו בלא שום לוי' וזה ודאי נדחה מפני הכבוד משא"כ בנדון דידיה לא הקפיד אלא על הבאים מפני הכבוד ור"ל שהיה הלויה מבלעדם ע"י אנשים הולכי רגל אלא שאותן הרוכבים אף דלדידהו לא היה אפשר להלוך ברגל וה"ה אפילו אבלים שחייבין לקברו מ"מ כיון שיש לוי' מבלעדם לא חשוב לי' אפשר הקבורה מבלעדי לוי' זו ואוסר והוא דוחק וצ"ע:

**סעיף י**

נפלים עיין מ"א כתב ולי צ"ע מ"ש הג"מ דאין מצוה לקבור נפל ומביא ראיה וכו' ולבסוף כתב וצ"ע דלכאורה משמע בנדה דף הנ"ל שגם על נפלים קאי לאו דלא תלין ולמה דמשמע לו משם שגם על נפלים קאי הלאו דלא תלין אין תרעומתו על הג"מ לבד כ"א על הכלל כולו הריב"ם שהבטור והר' יעקב בהר' יצחק דתרווייהו ס"ל דנפלים גמורים אין קוברין בי"ט שני וקשה מנא להו זה אם גם נפל בכלל הלאו דלא תלין (ובאמת בל"ז צ"ע מנ"ל אלא דלמשמעותו יותר קשה) אבל לדעתי אפילו ריח משמעות אין בנדה הודאי לר' יודא דלשם דס"ל דלא קברו כלל אפשר שהיה קצת משמעות אילו היה דרשה שלהם שאין צריכים לקברו מכלל דלדידן דלא ס"ל דרשה דדהו החיוב לקוברו אבל באמת הא לרבנן שם באמת אף הם עם דרשה דדהו היו קוברים אותו בבתיהם אלא דעיקר

שטות דרשה דדהו היינו לרבנן שלא נכון לקברו בבית הקברות ולרבי יהודא שלא נכון לקברו כלל ואיכא למשמע הא לדידן נכון לקברו ואף בבית הקברות וממילא אין נכון לקברו עכ"פ בהבית כדכתב הרמב"ם בפי' המשניות שאינו נכון ור"ל שעכ"פ בבית דירה אין נכון מפני הטומאת אהל שמרבה. אלא מהראוי לקברו עכ"פ שלא במקום דירה וגם בבה"ק רשאין לקברו וגוף קבורתם סוברים הפוסקים שאינה מכח מצות התורה כי לא קאי עלייהו לא המצוה דכי קבור ולא הלאו דלא תלין אלא מדרך המוסר וצניעות וגם שלא להרבות הטומאה ולמדו דבר זה מדחזינן שהתורה מיעטה שהכהן לא יטמא לקבורתו ואפילו ליכא אחר דליקברנו (ואפשר מדקשה נילף מזה דאין עשה דוחה ל"ת ואפילו אינה שוה בכל) ש"מ שאין בקבורתו מצות התורה עד שידחה הלאו דטומאת כהן ולהכי סובר הריב"ם שיש להחמיר בקבורת י"ט שני שלא לחלל עליו כמו דמחמרינן לענין טומאת כהן דאינו רשאי לטמא אלא כשידוע שכלו חדשיו והר' יעקב ס"ל דלענין זה שהוא דרבנן יש להלוך בו אחר הרוב:

**ואף** הג"מ יש לידחוק שמה שכתב אבל נפל דאין מצוה לקברו כדמוכח וכו' אין ר"ל שמהוכחה זו מוכח שאין מצוה לקברו כלל אלא ר"ל שמזה מוכח שאין מצוה לקברו בכבוד ולחוס על בזיונו אבל העיקר אך נלמד מטומאת כהן ובזה מיושב לענ"ד כל קושיותיו:

**סעיף יב**

כשמת בליל י"ט שני וכו' זה מהכל בו ולא ביאר הטעם וכתב הלבוש קודם תפלה שלא להרבות אבל כל זמן תפלה וצ"ע א"כ מ"ש ליל י"ט ראשון נמי נקברוהו קודם תפלה והמ"ב כתב המחבר אזיל לטעמי' שכתב לעיל סעיף ד' דבי"ט שני יתעסקו בו ישראל אבל לדידן שנוהגין להתעסק בעממין גם בי"ט שני אין לקברו רק אחר התפלה או אחר אכילה כמו בי"ט שני והבין המ"א דסובר הטעם דקודם התפלה כדי שיוכלו אוננים להתפלל כלומר דזה ההבדל בין ליל י"ט ראשון והקשה עליו צ"ע מסי' ע"א ויותר היה לו להקשות דאם הטעם כדי שיוכלו אוננים להתפלל א"כ בחול נמי כי מת בלילה נקברוהו קודם תפלה א"ו טעם הלבוש עיקר אך להמ"ב הוקשה דא"כ בי"ט ראשון נמי וסובר כדכתב הא"ר מפני שהוא ע"י עממין אי אפשר לקברו קודם תפילה שהם לא יהיה זריזין וימשוך לתוך התפילה כיון שעושין ע"י צווי משא"כ בי"ט שני חוששין שלא להרבות האבל על האוננים והישראלים יהיו זריזים לגמור הקבורה קודם זמן התפילה ומזה למד המ"ב דלדידן שאף בי"ט שני נעשה ע"י עממין יהיה תמיד אחר התפילה ומה שהמ"א

העלה לאכול בין הוצאה לקבורה א"י מה תיקן בזה הדרש שאסור לאכול קודם שנקבר והעיקר כדעת מהרש"ל וכבר העלה נמי הא"ר דלא כותיה:

## סימן תקכז

### סעיף א

עיין מ"א וזה לשון הרמב"ם פ"ו י"ט שחל להיות ערב שבת אין אופין ומבשלין בי"ט מה שהוא אוכל למחר בשבת ואיסור זה מדברי סופרים כדי שלא יבא לבשל מי"ט לחול שק"ו הוא לשבת אינו מבשל כ"ש לחול לפיכך וכו' ועיין בב"י מביא לשון הגה"מ ובתר הכי מביא דברי תוס' ריש ביצה ושוב כתב ובאמת שדעת הרמב"ם מבואר בגמ' פרק א"ע וכו' ואע"ג דלמאן דלית לי' הואיל אמרינן התם הכי משמע דמאן דאית ליה הואיל נמי סבר הכי דבהא לא פליגי וכתב עליו הישׁ"ש ולא דיבר נכונה דאדרבה בהא פליגי וכו' דדוחק לומר דקביל מיניה דהא עדיין במחלוקתם עומדים ועוד רב חסדא לטעמיה דס"ל להדיא דלית ליה הכנה דרבה כדאיתא פרק בכל מערבין והיינו דס"ל דמדאורייתא צרכי שבת נעשין בי"ט. אבל רבה בע"כ לא ס"ל דצרכי שבת נעשין בי"ט דאי ס"ל כ"ש לדביצה דבר הבא מאליו שאין בו משום הכנה אלא ס"ל הכנה דאורייתא חוץ מאפי' ובישול האיך דצ"ל הואיל והנה ז"ל תוס' ביצה אך תימא הואיל והכנה דאורייתא האיך אופין ומבשלין מי"ט לשבת וכ"ת ע"י ע"ת וכי אתא תקנתא דרבנן לעקור להכנה דאורייתא ונראה ליישב דרבה גופיה לטעמיה דאית ליה הואיל וכו' ואפי' לדידן) ר"ל דלית לן הואיל כדפי' המ"ל דלא כמהרש"ל ועיין בר"ן פרק א"ע שאין מוכרח ליפסק כרבה לשיטתם) ניחא דכל דבר אפוי ומבושל לא שייך ביה הכנה שאינו מחוסר רק תיקון בעלמא דמעיקרא היה חזי ליה רק גבי ביצה שהוא דבר חדש שלא היה בעולם ולא היו ראוים כלל מעיקרא ולאפות ולבשל תיקוני מילתא בעלמא והמ"א כתב דברי תוס' תמוהים ולא פי' במה:

**אמנם** דבריהם צריך ביאור מדוע לא תירצו לרבה כמו לדידן דבאפי' ובישול לא שייך הכנה' וגם עיקר קושייתם הלא היא קושי' רבה לר"ח בפסחים כדהקשה המ"ל ונראה ביאור דברי' הכי דאף דידעו דר"ח משני לרבה ד"ת צרכי שבת נעשה בי"ט מ"מ תינח ר"ח דמשמע בעירובין דלית ליה הכנה דרבה ולא הוקשה לו קושי' רבה איך אופין וכו' אלא משום לתא דמלאכה האסורה מי"ט לשבת כיון דלית ליה הואיל ושפיר משני לי' ד"ת וכו' (ור"ל לענ"ד כדפירשו תוס' שם דף מ"ז ד"ה ואי דאי לפי' רש"י משום דבשבת וי"ט חדא קדושה הוא תימא לי הא אפילו רבנן דפליגו על ר"א בעירובין דף ל"ח עכ"פ מספקא להו דשמא תרי קדושות הן ומכ"ש למה דפסקינן כר"א דב' קדושות הן) וצ"ע ואולי לשון רש"י ל"ד וכונתו נמי ע"ד תוספות משא"כ אנן דקי"ל הכנה דרבה דבר תורה

ואיך אופין הא עכ"פ אסור בשבת מצד איסור הכנה דסעודת שבת צריך לה הכנה ביום חול ובהקושי' אף לרבה הוקשה להם וסברו דנהי דהואיל מהני להאיסור מלאכה דשרי מדאורייתא מ"מ להאיסור הכנה דסעודת שבת צריכה להיות מוכן מיום חול סברו דאין זה מספיק דהא מ"מ מה שסועד בשבת הוכן ביו"ט ולרבה לא מצי לשנויי דהכנה לא שייך במידי דאיתא בעולם דהא רבה הוי ס"ל דמטעם הכנה מוקצה דאורייתא ואיך אפשר דמלאכת אפי' ובישול לא ליחשב הכנה והזמנת מוקצה יהא נחשב הכנה ואף דמשמע דחזר בו וסובר מוקצת דרבנן מ"מ מסברא זו דליחשב הכנה אף לדבר שהיה בעולם ודאי דלא חזר בו:

**ומוכרחים** לומר דרבה גופי' לטעמו אזיל דאית לי' הואיל ולא די דמספיק לאיסור מלאכה אלא דהוא נמי מטעם זה כאילו י"ט הכין לעצמו ושוב אין בו בשבת מטעם הכנה וכתבו ולדידן דס"ל כר"ח דלית ליה הואיל ונמצא אף כי נמי סברינן כדמשני ר"ח דד"ת צרכי שבת נעשין בי"ט ושפיר דלית ביה ד"ת משום איסור מלאכה היינו במידי דלא שייך בו איסור הכנה הא באפי' ובישול כיון דקי"ל בזה דלא כר"ח אלא דהכנה דאורייתא והואיל נמי לא סבירא לן הא נשאר הקושי' איך יתיר ע"ת איסור דאורייתא ומשני מדאנן קי"ל מוקצה דרבנן ואין בו משום הכנה ה"ה דס"ל דאפילו באפי' ובישל אין בו משום הכנה כיון שאינו דבר חדש כנלענ"ד ביאור דבריהם כי מ"ש המור"ם לובלין ז"ל בלשון זה וי"ל דהתוס' כונתם לתרץ לדידן דקי"ל בהכנה כרבה וא"כ איכא איסורא במבשל מי"ט לשבת ולא קי"ל כר"ח דאמר ד"ת צרכי שבת נעשים בי"ט והואיל וכו' לא קי"ל כותיה וא"כ לדידן האיך אופין וכו' תמוה לי דא"כ מה משני תוס' דבאפיה ובישול ליכא משום הכנה הא מ"מ כיון דלא קים לן הואיל אכתי קשה איך אופין משום לתא דאיסור מלאכה וע"כ מוכרח דס"ל נמי כרב חסדא דד"ת צורכי שבת נעשים ביו"ט ומעתה ודאי מה דאמר הב"י דהרמב"ם סובר ד"ת י"ט מכין לשבת ע"כ נמי דסמך דאף הרמב"ם ס"ל כדתירצו תוס' דאין הכנה שייך באפיה ובישול וכנ"ל ולהכי מעתיק הב"י תחיל' נמי דברי תו' דהא תרווייהו צריכים כדתירצו התוס' לדידן דהא הרמב"ם נמי פוסק הכנה דרבה וא"כ מה תו מקשה הישש"ש הא רבא ע"כ לא ס"ל צרכי שבת נעשים ביום טוב דא"כ כ"ש ביצה הא זה כבר מתורץ בדברי תוס' דשאני ביצה שהוא דבר חדש ובאמת לענ"ד ע"כ היינו טעמא דהרמב"ם אף אי נימא דלא כמשמעות הב"י בזה דאף רבה הכי ס"ל דצרכי שבת נעשים בי"ט כדבאמת משמע בפרק א"ע דמותיב רבה כמה תיובתת ליסתר דעת ר"ח בזה מ"מ ע"כ היינו טעמא דהרמב"ם מה שכתב שאין האיסור דבישול י"ט לשבת רק דרבנן ולפיכך וכו' דאין לומר כדכתב המ"א דמטעם הואיל הוא דשרי מדאורייתא

כדכתבו תוס' לרבה לשיטתי' דא"כ איך יסתם לפיכך הא לפי זה סמוך לשבת דלא שייך הואיל הא לא מהני הע"ת מדאסור ד"ת א"ו דטעמא דהרמב"ם כדרב חסדא דד"ת צרכי שבת וכו' והכנה באפי' ובישול ליכא וא"כ שוב אף הב"י דיבר נכונה ואין מן התימא נמי דאפשר דאף רבה לבסוף קיבל דעתי' דר"ח בזה אף דודאי במחלוקתו קיים באופה מי"ט לחול דאינו לוקה משום הואיל ומההוא טעמא לבד היה ניחא לרבה ההיתר דע"ת היינו עכ"פ בדוחק דהא לפי זה אף המשנה לא היה לסתם דשרי ע"י ע"ת אף להתחיל לבשל לשבת ותינח כל היום סמוך לחשיכה מה איכא למימר אך באין ברירה שבקי' לקרא וכו' אבל כדשני לו ר"ח כל מה דאותיב לו רבה יוכל להיות דאף רבה סובר בזה דעתו דר"ח דד"ת וכו' וגם אפשר דרבה בתר שהוכרח לחזור בו דמוקצה דרבנן נמי חזר בו מזה וסובר נמי סברת תוס' דאין באפי' ובישול משום הכנה כדי להעמיד המשנה שלא בדוחק ויהיה איך שיהיה נלענ"ד ברור דטעמו דהרמב"ם עכ"פ מה שכתב שהוא דרבנן דמשמע ודאי אפילו סמוך לחשיכה אינו אלא מטעמא דר"ח וע"פ סברת תוס' ודוק:

**סעיף ז**

מצוה וכו' ז"ל הרא"ש ז"ל ושלחו מנות לאין נכון לו מאי לאין נכון אמר ר"ח למי שלא היה לו להניח ע"ת כגון שהיה טרוד בעי"ט ולא היה לו פנאי להניח אבל היה לו פנאי להניח ולא הניח פושע הוא דכל אדם חייב להניח ע"ת ואין לו ליסמוך על גדול העיר וכו' ע"ש והרבה יש לתמוה דמשמעות לשונו שבא לבאר דברי רב חסדא דלהכי מי שהיה לו פנאי ולא הניח אינו בכלל שלוח לו מנות מפני שהוא פושע וקשה לו הא לא היה צריך להניח והיה יכול לסמוך על גדול העיר וא"כ ודאי תמוה מה דהקשה הט"ז דלמה הזהיר לשלוח מנות למי שלא היה לו פנאי ת"ל דזה אין צריך למנות ויסמוך על הגדול. בשלמא בלא דברי הרא"ש היה אפשר לומר כמסקנת הט"ז ע"פ פי' הר"ן דבאמת אין מצוה מוחלטת על הגדול אלא הנהנה טובה הוא ובימים ההם עדיין לא הנהיגו בהכי אבל להרא"ש דהמשמעות כנ"ל צ"ע רב אמנם בל"ז הקשתי מכבר על דרשה זו דושלחו מנות לאין נכון דהיינו לפי פשוטה לשלוח לו מה לאכול בשבת וקשה הא מבואר בקרא דזה היה יום א' דר"ה ואותו שנה מעובר היה כדאיתא ביצה דף ו': וא"כ קשה הא ע"כ לא היה זה ביום ו' דהא התוס' מבארים בפסחי' נ"ח ע"ב ד"ה כאילו דאף כשהיו מקדשים ע"פ הראי' היו דוחים העדים מלהעיד ביום ודחוהו ליום השבת וא"כ למה חשו כלל למיעבד יום ו' ר"ה מפני הספק שמא יבאו עדים הא אף אם יבאו ידחו שלא להעיד אלא ע"כ שהיה זה יום ה' ועשו מספק שמא יבאו עדים היום ושוב לא באו וע"כ הי' נמי ר"ה ביום ו' א"כ קשה מה הוצרך להזהיר לשלוח להם מנות הא אם עדיין לא היה התקנה

דהיום ומחר קודש והיה אז היום הראשון כיום הראשון דגליות ומה בכך שלא הניחו ע"ת ביום ד' עי"ט הא יכולים אף עתה להניח ולהתנות ולא מצאתי ישוב לקושי' זו אלא דמוכח מזה דעת הר"ן שבש"ע בשם יש אומרים דאין תנאי מועיל אלא במאכל שהוכן מעי"ט ולא במה דנתבשל בי"ט וא"כ י"ל שהזהיר לשלוח לאנשים כאלו שאין לו תבשיל מעי"ט כלל שאף להתנות אינו יכול וא"כ אולי יש ליישב אף הרא"ש דהוקשה לו ולמה לא יסמכו עכ"פ אלו אלא היה להם פנאי על הגדול ומשני דכל אדם חייב להניח ע"ת ולא לסמוך על הגדול ולכן הזהיר לא לשלוח מנות שיהיה להם לאכול בשבת אלא מפני דכל אדם חייב לערב בעצמו ולא לסמוך על הגדול הזהיר באמת לשלוח מנות היינו לשלוח להם מנות מוכנים מעי"ט שעל זה יתנו בע"ת כי זה חייב כל אדם ולא לסמוך על הגדול וכל שיש אפשרות ע"י תנאי עדיף מהסמיכה על הגדול והוא דוחק וצ"ע:

**הקשה** הט"ז על פי' הרא"ש כיון דע"כ ההוא סמיא לא סמך כלל גם בפעם השני דאל"ה למה עצב וא"כ מנ"ל להרא"ש וטור דהסומך נקרא פושע כיון דהגמרא לא איירי מזה וכבר דחק הישׁ"ש וכתב פי' אפילו ההוא סמיא שלא היה בא לסמוך על אחר אלא ששכח מלהניח ע"ת נקרא פושע בפעם ב' משום שהיה לי' ליזהר מכ"ש מי שלכתחילה אינו רוצה להניח ובא לסמוך על אחרים ור"ל לדעתי דודאי ההוא סמיא ידע שהדין כדכתב הרא"ש ומסתמא נמי הגיד לו שמואל הכי כשאמר לו סמוך עלי' הגיד לו נמי שמ"מ המצוה על כל אחד שלא לסמוך אלא שההוא סמיא באמת בדעתו היה להניח ע"ת בעצמו אלא מפני שידע שבאם ישכח יוכל לסמוך על שמואל לא היה זריז וסבר מה כולי האי אם אשכח אסמוך על שמואל ומתוך כך באמת שכח ואף דלדעתו סבר שמותר לבשל מ"מ היה עצב על העדר המצוה שלא עשאה כראוי וכמוטל עליו ולהכי אמר לו שמואל שזה פושע הוא על שלא חש למצות י"ט וא"כ בודאי מכ"ש מי שבשאט נפש רוצה לסמוך וק"ל:

**סעיף יד**

אם הניח וכו' כתב הט"ז משום דבגמרא איתא פלוגתא וכו' וכיון דלא בריר לן כמאן הלכתא וכו' ולא היא דאי מש"ה ודאי דהלכה כרב אשי דהוא בתרא ותו הרי הקשה לי תלמיד אחד משכיל הבחור זיינוויל ע"ה בדף כ"ב איתא רבא אמר לעולם שהניחו ושאני הטמנה דמוכחא מילתא דאדעתא דשבתא קעביד ובשלמא לטעם רב אשי על ע"ת שפיר י"ל דהטמנה דמוכח מילתא לא ניתקן הגזירה שיאמר מדמותר מי"ט לשבת ה"ה דשרי מי"ט לחול משא"כ לטעמו דרבא דמשמע דלא חשו כלל לגזירה דרב אשי אלא הטעם כדי שיברר מהעסק בזה לאסור הטמנה יותר מבישול והוכרחתי לשנויי לו דרבא אף

טעמא דשמואל מפרש דמדנקיט האסמכתא מן זכור את יום השבת ש"מ דסובר ע"ת לאו לכבוד י"ט תיקנוהו אלא לכבוד שבת וביאר הטעם אליביה מה שהוא לכבוד שבת אבל רבא לנפשיה סובר כטעמא דרב אשי ומה שהקשו שם אלא לרבא מה אירי' מעי"ט אפילו בי"ט נמי ר"ל אלא לרבא אליבא דשמואל לכן העיקר מה דמחמיר הב"י לכתחילה הוא ע"פ הכל בו שמחמיר וכתב וכן טעמא דכולהו אמוראי לא שייכו אלא עי"ט ולדבריו אין זה באמת נ"מ בין טעמא דרבא לטעמא דרב אשי ויראה לענ"ד דזה ודאי נ"מ בין הטעמים דהנה הפ"י הקשה לטעמא דרבא שהוא לדעתו דשמואל מה מהני הא דתקנו שכל גדול יערב על בני עירו ושמואל גופיה אמר להההוא סמיא סמוך אדידי ואי עיקר תקנתא לשמואל לא הוי אלא כדי שיברר מה הועילו בזה שאין זה ענין כלל לטעמא כדי שיברור מנה יפה דמה דהוי הוי וכתב תחילה דנראה לו דלשמואל נמי עיקר תקנה בטעמא דרב אשי דאילו לטעם כדי שיברר לחוד מה טעם יש לאסור בדיעבד לבשל מי"ט לשבת כשלא הניח ע"ת ולבסוף חזר בו מכח קושי' הגמרא הנ"ל דמשמע להדיא דרבא לית ליה דרב אשי והניח בצ"ע:

**ולדעתי** הברור דאף לטעמא דרבא אסרו הבישול לשבת כשלא הניח ע"ת כדי שלא יפשע ולא יניח ע"ת ולא יהיה לו שום הזכרה לשבת ומה שהקשה מה מהני הסמיכה על הגדול מה דהוי הוי לענ"ד לק"מ דבאמת זה הנ"מ בין הטעמים דלטעמא דרבא צ"ל הודעה זו למי שלא הניח ע"ת מעי"ט עכ"פ בי"ט קודם שבישל לי"ט דאז עדיין יש לו פנאי לברור ושמואל להההוא סמיא באמת אמר לו סמוך אדידי קודם בישולו לי"ט וכדהקשה הש"ס מה אירי' עי"ט ולטעמא דרב אשי שפיר נמי ההודעה בי"ט אפילו לאחר סעודת י"ט אך קודם שבת וכדפסקינן ובזה מוכח דהלכה כרב אשי אף לקולא וכנ"ל מפני שבאמת רבא לנפשיה נמי סובר כרב אשי והחומרא לכתחילה הוא מטעם הכל בו הנ"ל וק"ל:

**סעיף כ**

הג"ה ומי שמתענה בי"ט אסור לבשל לאחרים וכו' דהוי כמי שלא הניח עירוב וכו' לשון זה דהוי הוא לשון הרמ"א ז"ל כי לשון מהרי"ו עצמו בפסקי דינין סימן נ"ד אינו אלא הלשון בעצמו שהעתיק המ"א אלא שבד"מ הסמיכו להכא וכן בהש"ע ולענ"ד דין זה צ"ע שהרי עכ"פ נלמד מהרמ"א ז"ל שזה אינו דין תורה שמי שאינו יוכל לאכול אינו רשאי לבשל לאחרים דא"כ איך מדמהו למי שלא עירב א"ו התורה סתמא התירה אף שהוא אינו צריך לו אלא לאחרים וא"כ איך סתם המהרי"ו לאיסור בלשון כיון שאינו יכול לבשל לעצמו אינו יכול לבשל לאחרים מהיכי תיתי להמציא תורה חדשה גזירה דרבנן בלי שום ראיה ולהכי נראה שהרמ"א ז"ל חתר לו ראיה מהכא שמצינן כיון שאסור

לבשל לעצמו ליום השבת ה"ה שאסור לבשל לאחרים וה"ה בדין המהרי"ו ולענ"ד מהכא תברי' לא מיבעיא העיטור בטור הרי אף הכא מתיר ועיין בב"י שמתרץ דעתו ואפילו לדידן שתפסינן הברייתא כפשטי' הבט וראה כמה דחק הטור בטעמים ואמת שלטעם הטור אפשר לידחק אף בדין זה דשייך זה החשש דיראה הרואה וידע שמתענה ויחשדנו שמבשל לצורך מחר שהוא חול ולא לצורך היום לאחרים אבל עיין בב"י מה שהקשה על טעם זה ומכ"ש שלא לעשותו אב להוליד תולדות והעיקר לענ"ד כדכתב הב"י שאחרי שגזרו חכמים עלי' דההוא גברא מפני שלא עירב שיחשבו לו מחר יום שבת כיום חול ממילא אף לאחרים אסור לו לבשל וזה מפני שלא עירב אבל בנדון מה טעם יש בדבר ומה חטא שחלם לו חלום רע עד שמוכרח היום להתענות ליגזר עליו איסור בישול לאחרים ששלוחו של אדם כמותו כאילו הוא יום חול:

**ואדרבה** לענ"ד מבואר בגמרא בהיפוך בפסחים מ"ו ע"ב דאיתמר האופה מי"ט לחול ופרש"י ז"ל לאחר שאכל וגמר סעודתו דפשיטא לן דלא חזיא לי' מידי האידנא עד אורתא שהוא חול א"כ הרי זה ודאי אסור לו לבשל לעצמו ומ"מ קאמר רבה אינו לוקה הואיל וכו' ות"ל דאף לאחרים האורחים אסור לו לבשל מדאסור לעצמו הגם די"ל דזה אינו טעם כ"א שלא ללקות ד"ת אבל מדרבנן באמת אסור אף לאחרים מ"מ אחרי שחזינן להדיא עכ"פ דד"ת שרי מה"ת לן להמציא איסור בלא טעם כלל: ומדין עירוב דהכא לענ"ד אין ללמדו כל עיקר כאשר המהרי"ו בעצמו לא למדו כלל מהכא והעיטור והטור והב"י לענ"ד סתרו דעתו דלדידן הטעם פשוט ע"פ הכלל כל שאסור לבשל לעצמו אסור לבשל לאחרים: להכי לענ"ד זה הדין צ"ע רב לפסקו להלכה שוב הראה לי המופלא ומופלג מו"ה שמואל ז"ל בר"ב נ"י שבמחזור שלו הובא דין זה במחזור ר"ה ומביא בשם תשובה אחת שמשיגו וע"ש:

## הלכות חול המועד

### סימן תקלא

**סעיף ב**

אין מגלחין וכו' בתשובת נ"ב סימן י"ג מתיר למי שהולך בין השרים ודחיקא ליה מילתא טובא והוא גילח מעי"ט להתגלח בחה"מ ע"י פועל שאין לו מה יאכל כי ע"י פועל כזה מקיים פסק ר"ת ממה שהקשו עליו כל הפוסקים ע"ש ולדעתי לא נראה הכי ממה דת"ר כל אלו המותרים לגלח במועד מותרים לגלח בימי אבלם ודוק ועיין נמי בספר בנין אריאל:

**סעיף ד**

וכן המנודה עיין ב"ח משני קושי' הב"י על הטור דמוקים הירושלמי על פי מסקנת הראב"ד דלא פייסי' לבעל דינו אלא שבא לב"ד לבקש שיתירו לו שאז אין מתירין לו עד לאחר ל' יום וא"י מה תיקן בזה דהא מ"מ לאו אנוס הוא לשטת הירושלמי שהיה לו לפייס בעל דינו קודם הרגל ואז היו מתירין לו מיד ואפילו תוך ל' וכ"ת דלחזור מדעתו לפיוס בעל דינו קרי ליה אונס הא זה חותך הירושלמי לגבי הנודר שלא לגלח דלא מקרי אנוס שהיה לו לחזור מדעתו קודם הרגל ולהתיר נדרו והמ"א שמחלק בהדינין לגבי מנודה פוסק כהב"ח על פי פירושו להירושלמי ולגבי נודר מסיק כמשמעות פירוש רש"י ורי"ף ורמב"ם א"י מי נתן לו הכרעה זו דלא כירושלמי ודלא כתלמודן ובמתניתין נאמר והמנודה וכן מי שנשאל לחכם דמשמע ברור דדינם שוים. והעיקר לענ"ד כפסק הש"ע ע"פ הרי"ף ורמב"ם ע"פ סתימת תלמודן שמביא הב"י דברי הגמרא דמתני' דקתני שהתירו לו חכמים קאמר דאזיל ופייס לבעל דינו ואתי קמי' רבנן ושרו לי:

**סעיף ו**

הג"ה ואפילו בפרהסיא שרי הנה הרמ"א ז"ל כתב זה ע"פ מ"ש בד"מ סק"ב על דברי המרדכי שב"י תניא בתוספתא אעפ"י שהתירו לספר לא יסתפר בר"ה. כתב ומשמע מהמרדכי דוקא אלו כגון היוצא מבית השבי' וכו' דמאחר דאסור לאחרים צריך לגלח בצנעה אבל לגלח השפה או קטן דלכ"ע בכה"ג שרי מותר וא"כ ודאי צ"ע רב מה שהקשה המ"א סי' תקל"ד ס"ק ל"ד דמנ"ל למרדכי לחלק בכך דהא בגמרא שהביא ראי' מיירי בכלי פשתן שמותרין לכל אדם וכו' ע"ש ומה שכתב המ"א לכן נ"ל דהמרדכי קאי ג"כ אכלי פשתן זה ודאי ליתא שהרי ז"ל המרדכי וכל אלו שמכבסין במועד מכבסין כדרכן ואפילו בנתר ואהל ולמועד לא בעי צנעה מפני כבוד המועד שאין כלים מתכבסין יפה בבית כמו על נהר וראי' מבר הדי' לדידי חזי לי ימא של טברי' משיכלו דמנא דכיתנא אלמא דהא דשרי לכבס במועד אפילו בפרהסיא על גבי הנהר ומכ"ש דמה יענה לדברי הגהות מיימון בפ"ז מה' י"ט הלכה כ"א כ' בעינו לשון המרדכי הנ"ל מבלי זכר לו עד עתה מכלי פשתן לכן הברור כדמחלק הרמ"א שם וא"כ הצ"ע הוא תמי' קיימת אמנם מ"ש הד"מ ומשמע מהמרדכי וכו' כנ"ל במח"כ אנכי עיינתי שם ולא מצאתי שום משמעות לא לחילוק הדין ולא להטעם שיהיב אלא לענ"ד נראה המרדכי יליף טעם דצנעה משום דברבים אוושא מילתא ואיכא זלזול המועד ובאמת אין שום הבדל בין דבר המותר לכ"ע או המותר רק לאדם פרטי ואז הראי' פשוטה ודוק

## סימן תקלד

### סעיף א

הג"ה והא דמותר וכו' זה הוציא בד"מ לתרץ המרדכי דלא ליפלג על התו' ובודאי כיון אל האמת דאילו מה דתירץ הב"י שאינו מפרש האיסור בפרהסיא רק לגבי אבל ודאי אינו דא"כ למה מעתיק כלל התוספתא לגבי חוה"מ וזה נראה נמי מלשון המרדכי שכתב ולמועד לא בעי צנעה דר"ל אף דמועד ואבל שוים לענין דבעי צנעה מ"מ לענין זה מועד עדיף שאז יש תועלת הכיבוס יפה בפרהסיא למועד לכבודו שרי ולאבל מ"מ אסור וקושי' המ"א עיין סימן תקל"ח:

## סימן תקלז

### סעיף ח

ואם עושה כדי לצוד דגים כדי לאוכלם במועד כתב המ"א לכאורה צ"ע וכו' ובעיני לק"מ דאטו אוסר כדי לאוכלם כולם אלא כדי לאוכלם ולא דוקא כולם אלא לאפוקי לצוד רק כדי להשאיר הכל לאחר המועד דזה אף לצוד אסור וק"ל:

### סעיף טו

ואם אין לו מה יאכל וכו' אלא קוצר ומעמר ודש וזורה כדרכו והכא בגמרא בהברייתא איתא נמי וטוחן והש"ע משמיטו הכא משום שכבר כתב ריש סימן תקל"ג מותר לטחון לצורך המועד והוא מן ברייתא אחריתי והרמב"ם פ"ז ה"ו מעתיק ברייתא זו וטוחן מה שהוא צריך והדין פרטי דטחינה דברייתא אחריתי משמיט מזה נשמע דיניהם שוים ובסי' תקל"ג מבואר בשם תוס' ומיהו אין צריך לצמצם אלא עושה בהרוחה ומשמע דה"ה הכא יוכל לקצור וכו' הכל בהרוחה אך ראיתי בחידושי דף י"ב ע"ב כתב טוחנין קמח במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור ק"ל למה לי' למיתני שלא לצורך המועד אסור מרישא שמעינן לה וסברא נמי הוא ועוד לצורך המועד למה לי גדולה סיפא שאם אין לה מה יאכל קוצר ומעמר י"ל דבטחינה שרי' כל הצורך המועד אפילו בהרווחה גמורה ולא בצמצום ממש וכן בשאין לו לעשות בדבר אלא מלאכה אחת אבל לקמן שהוא צריך לקצור ומעמר ושאר מלאכות אינו עושה אלא כדי צרכו בצמצום כל מה דאפשר ובזה עושה כל מלאכה שבעולם ואפילו בפרהסיא ואפילו בהא ודאי אם לא ימצא מי שירצה לעשות לו בצמצום שאין רוצין לטחון או לקצור לו דבר מועט עושה אפילו הרבה מפני מועט שהכל לפי צורך המועד הוא וכך קבלתי ממורי רבינו נרו בשם רבינו הגדול רבו הרמב"ם עכ"ל והוא תימא הלא הרמב"ם משמיט כל עיקר דין טחינה בלחודי' ואילו ס"ל חילוק זה הי' לו לבאר. לכן מסופק אני אם לא הוא ט"ס וצ"ל הרמב"ן כי הספר

משובש בטעות הדפוס הרבה. אף מסופק אני לפי זה אם הרמב"ם מודה להנאמר בש"ע תקל"ג דמותר לטחון בהרווחה כיון דהכא אך כתב כנ"ל וטוחן מה שהוא צריך וצ"ע:

## סימן תקלח

**סעיף ו**

המכוין מלאכתו והניחה למועד ועשאה במועד ב"ד מאבדין וכו' זה שטת הרמב"ם ועיין בב"י מביא דעת הרמב"ם והטור שאך מונעים אותו מלעשות אותה מלאכה אבל להפקירה לכל ולאבדה בידים לא קנסו. והה"מ מביא בשם גאונים כדעת הרמב"ם אלא שכתב ומ"מ לא משמע בגמרא מידי ולי נראה דשפיר משמע בגמרא כדעתם דבבכורות דף ל"ד ע"ב כתבו תוס' ד"ה אם ובמועד קטן נמי נקיט חד טעמא בצורם וטעמא אחרינא במוכר עבדו והוי מצי למימר חד טעמא בתרוויהו דאת"ל בצורם ובמוכר דקנסוהו משום דעבדי' לאיסורא אבל כיון מלאכתו לא עבדי' לאיסורא עכ"ל והא תינח לשטת הרמ"ך והטור דאפילו לדידי' לא קנסו בתר דעביד להפקיר ולאבד אלא משמתינן ליה ורק קודם דעביד הוא דקנסינן דלא ליעבד ותיאבד ממילא שפיר דאז הא אי אפשר למיבעי גבי בנו אלא כיון מלאכתו במועד ומת קודם דעביד אם קנסו לבנו דלא ליעבד ושפיר דהוי מצי למימר כדכתבו תוס' אבל הגאונים הוכיחו מזה דאך בגיטין ובמכות קאמר את"ל בכיון מלאכתו לא קנסו י"ל דילמא מה דנאמר במתני' בכיון מלאכתו במועד יאבדו הוא רק כפי' הרמ"ך וטור ולהכי לא קנסו בנו אחריו משום דאכתי לא עביד איסור אבל במ"ק תופס ההיבעי' לפי האמת דיאבדו דמתני' משום שאסור ליהנת מהן ושמפקירן אותה אף בתר דעבדה ועל זה שאל האיבעי' אם גם בזה לא קנסו בנו אחריו ומוכרח לטעמים בצורים משום דאיסורא דאורייתא ובמוכר עבדו משום דמפקיע ממצות ואינו מספיק טעם אחד משום דעבדי לאיסורא דהא גם בזה עביד האיסור וק"ל

**ואם** מת לא קנסו בנו אחריו עיין מ"א כתב ונ"ל דדמי לעושה מלאכה בשבת שאסור לו לעולם וה"ה לבנו ועיין סי' שי"ח וא"י מי הגיד לו נבואה זו דה"ה לבנו אך לשטתו שם דה"ה למי שנתבשל בשבילו מנ"ל שכל מה שעושה או מבשל היינו לצורך בנו נמי מפני שידע וימות וירש בנו מלאכה זו ומתוס' גיטין דף מ"ד מוכח דלבנו אף בשבת לא קנסו ואין דינו אלא כאחרים מדלא קשיא להו נמי משבת כדהקשו משטר שיש בו רבית ומשנים שהפקידו אצל אחד לכן העיקר לענ"ד כפסק הש"ע ועיין בב"י דלבנו תמיד לא קנסינן ואולם אף מה דפשוט לנ"י ויש מפרשים דרבינו ירוחם דבעשה מלאכה שאינו אבוד דלדידי' ודאי קנסינן ואמת דהכי נשמע מדברי רבינו ירוחם בשם רב נטוראי גבי חייט אבל קשה לי דמנא להו אחרי שלא מצינן קנס זה במשנה אלא בכיון מלאכתו בדבר

אבוד י"ל דוקא באופן זה דהוי כעין ערמה הוא דקנסו אבל באינו אבוד לא. והכי נמי מצינן דתירץ רב אשי ביצה דף י"ז ע"ב הערמה קאמרת וכו' ע"ש פי' רש"י דאיכא למימר אחמיר בה רבנן בערמה טפי ממזיד דאילו מזיד רשע הוא לעבור על דברי חכמים וכו' וי"ל ה"ה הכא לא קנסו ואך משמתין אותו כדאיתא מ"ק דף ד' אמר לי' רבה תוספאי ניתי מר לשמתיה אבל לקנסו שלא יהנה מהמלאכה לא מצינן וצ"ע: הג"ה כגון חייט וכו' משמתינן לי' ומלקינן לי' עיין בבה"ב:

## סימן תקמ

### סעיף א

ואם הי' נוטה ליפול סותרו מפני הסכנה ובונהו כדרכו כתב המ"א דאל"כ מימנע ולא סתר וה"נ איתא בב"י והוקשה לי מה צריך להההוא טעמא שהרי הסוגי' הכי איתא דף ז' אמר ר"ח לא שנו אלא כותל גינה אבל כותל חצר בונה כדרכו לימא מסייע לי' כותל הגוחה לר"ה סותר ובונה כדרכו מפני הסכנה התם כדקתני טעמא מפני הסכנה ואיכא דאמרי ת"ש כותל הגוחה לר"ה וכו' מפני הסכנה מפני הסכנה אין שלא מפני הסכנה לא לימא תיהו תיובתא דר"ח אמר לך ר"ח התם סותר ובונה הכא בונה ולא סותר התם נמי ליסתר ולא ליבני וקשה מה הקושי' לר"ח דליסתר ולא ליבני הא כיון דמוכרח ליסתר מפני הסכנה שוב הוי כנפרץ מאליו דבונה כדרכו ורציתי לומר דבאמת דברים אלו אינם נאמרים לקושי' על ר"ח אלא חוזר דליהוי סייעתא לר"ח דאל"כ ליסתר ולא ליבני ומשני וא"כ מימנע ולא סותר אבל להאמת דפסקינן כר"ח אין צורך לטעם זה אבל מדרואה אני מה שכתב המ"א בשם המרדכי סק"ג מפני הסכנה אבל בלא"ה אסור לסותרו ולבנותו אפילו איכא חשש גנבי יש לדחוק ולומר דהגמרא דייקה מפני הסכנה אין שלא מפני הסכנה לא כלומר אפילו היא כותל הגוחה ועי"ז יש חשש גנבים שמפני שהיא רעועה אינה מגינה בפני הגנבים מ"מ אסור מפני הדבר אבוד דגנבים וקשיא לר"ח ומשני התם סותר ובונה כלומר מפני הסכנה סותר ובונה אבל בחשש גנבים אך בונה כי נפרץ מאליו אבל תרתי לסתור ולבנות לא שרינן מחשש גנבים ומקשה התם נמי ליסתור ולא ליבני ולא נשרי מחשש גנבים דבתר הסתירה הבנין כיון דכבר שרינן חדא הסתירה ומשני דא"כ מימנע וכו' ועכ"ז דחוק ודוק:

## סימן תקמג

### סעיף ב

אסור להניח כתב המ"א ואם בנו באיסור משמע דמותר ליכנס בו דהנ"י וכו' בהטור מבואר דלא כותי' אלא דאפי' בחו"המ כל שנבנה באיסור נכון להחמיר ומה שמביא

מהנ"י דמר זוטרא איירי בי"ט א"י מי לא ידע האי בלא הנ"י דמר זוטרא בי"ט איירי אלא דהטור לומד מדמיון התירוץ סיוע הוי מסייע לו דכיון שנבנה באיסור החמירו שלא ליכנס ה"ה בנבנה בחו"המ באיסור כדמבואר בהב"י והש"ע סותר הכא וסומך עצמו בזה על מה שכתב הכי בסי' רמ"ד וזה ברור:

## סימן תקמו

עיין ט"ז מ"א ועיין נמי בספרי ב"מ סי' ס"ב ס"ד.

## סימן תקמז

### סעיף י

תופרין וכו' להיות מוכנים וכו' אבל מחנכין אותו וכו' הקשה הראב"ד כיון דאינו צורך המועד למה מחנכין אותו תירץ הרמב"ן דכיון דצרכי רבים הוא שרי דומיא דחטיטות בורות והוא בב"י וע"כ דזה נמי אף מלאכת הדיוט ועיין סי' תקמ"ד.

## סימן תקמח

### סעיף א

ומונה שלשים מיום הקבורה. עיין מ"א כתב להכריע כהט"ז. וכן נ"ל דדמי לשגג ולא נהג אבילות קודם הרגל שאין ש"ע נחשב לשבעה ואני אומר אי מש"ה ערבך ערבא צריך שהרי הש"ע סוף סעיף ז' מסיים ודינו כדין קובר מתו ברגל וכן כתב בב"י דזה טעמו וא"כ לדעת המהרש"ל פשיטא דגם בזה ש"ע נחשב לשבעה אמנם ראיות הט"ז מלשון הרמב"ם דהכא נראית מדכתב ומונה ל' יום מיום הקבורה וכתב הט"ז משמע אפי' מת בסוף ימי הרגל מונה מיום הקבורה ל' ולא אמרינן דאותן ימי הרגל יהיו נחשבים לז' ימים דמ"ש מת בעצרת או י"כ לפי דעת הר"י שזכרנו א"ו וכו' ונהי דאי מש"ה הי' אפשר דאין ראי' מזה אלא לסתור דעת הר"י ולומר דלענין לחשוב רגל לז' ימים רגל שלם בעינן מה שא"כ אותן ימים האחרונים דאינם נחשבים אלא כחצי רגל וה"ה מת בעצרת וי"הכ וקצת נראה הכי דעת המהרש"ל מדלא מבאר נמי דמת בעצרת ויה"כ דהעיקר כדעת הר"י משא"כ ש"ע דרגל בפני עצמו הוא והוי רגל שלם שפיר דנחשב לז' מ"מ סתימת הרמב"ם משמע אפי' ברגל דסוכות דמ"מ מונה ל' יום ולא חשוב אף ש"ע לז' וצ"ע.

### סעיף ה

משעה שמחשיך כתב המ"א אבל בליל י"ט של חייב בכל המצות דדוקא ביום שני כתב הרא"ש דכחול שוי' רבנן אבל בלילה שלפניו לא וכ"כ וכו' דלא כש"ך שם שחולק ובטלה דעתו נגד דעתם ואני אומר הש"ך ברי' הוא ואפי' באלף לא בטל דהא ודאי מה שכותב בכונת הרא"ש דדוקא בי"ט שני וכו' אף דהמ"ל ז"ל בתשובה נמי ר"ל הכי אינו האמת

דהא הרא"ש שאינו מזכיר במקום זה ממנהג אשכנז שאף ביום שני עושים ע"י עממים עיקר המלאכות אין שום טעם לחלק אליבי' בין לילה ליום וגם בלשון הר"ש גופי' שנותן טעם מפני שאין אנינות בי"ט לא משמע כלל להבדיל בין לילה ליום ומ"ש וכן כתב הדרישה לא היא אלא אדרבה הניח המהרי"ל בצ"ע אלא שדחק עצמו לקיים הפסק וכתב ואפשר וכו' ע"ש. אבל להעלות זה בדעת הרא"ש בודאי ליתא והעיקר דהר"ש חולק על הרא"ש כדכתב הש"ך ע"פ הסמ"ג. ודעה זו דהסמ"ג הובא נמי בהר"ן ריש מי שמתו בביאור יותר דיש פלוגתא בין הירושלמי לתלמודן דהירושלמי סובר דאפי' בשבת חל אנינות מדיש עליו משא לחשוך על התחום ותלמודן לא ס"ל הכי בשבת וה"ה בי"ט:

**אבל** מאוד תמהני איך אפשר לומר דהירושלמי לדינא יהא חולק על תלמודן ואפי' בשבת הא מיד שם ע"ב פוסק הירושלמי להלכה כר"ש דבשבת מתוך שהתרת לו כל אלו חייבוהו בשאר מצות של תורה (ובודאי מזה הוכרח לבא לפי' הרא"ש וכדכתב פרק מי שמתו) וא"כ נהי דלדעה זו נראה לשם כפשטות משמעות הירושלמי שמפני שיש להחשיך על התחום חשוב בין בשבת ובין בי"ט יש עליו משא וישנו באנינות היינו דדחק לתרץ דההוא ברייתא דפטרו משופר ס"ל הכי אבל לדינא הא ע"כ מודה דבשבת אין דין אנינות וא"כ פשיטא דהר"ש שפיר הורה דבי"ט אין אנינות אפי' כשני תלמודן כיון דלדינא מודה הירושלמי בשבת וה"ה בי"ט: ובודאי מסתימת תלמודן דסמכה עצמה בי"ט על הברייתא דשבת משמע שאין הבדל בין י"ט ראשון לשני כדפסק הר"ש. אך צ"ע אחרי דקי"ל י"ט שני כחול שוי' רבנן מה טעם יש לפוטרו מאנינות ואולי מפני שאינו בהספד כדמשמע קצת מהר"ן הנ"ל ע"ש וצ"ע. ואולם אף דנראה שזה טעמו דר"ש מ"מ אין הכרח לזוז מפסק האחרונים בליל י"ט שני ע"פ מסקנת הש"ך לדידן שנוהגים ביום שני כמו בראשון וכדכתב הדרישה ואפשר וכו' ובפרט שבל"ז יש פוסקים ראשונים דלא כהרא"ש כמו הרמב"ן שעשה מעשה לתקוע בר"ה אפי' בי"ט הראשון וק"ל.

## הלכות תשעה באב

### סימן תקנא

#### סעיף א

הג"ה ובעל ברית כתב המ"א לכאורה וכו' אבל המכניס ומוציא התינוק אינו בכלל זה ועיין בב"י סי' תקנ"ט מדכתב המוהל והסנדקאות מבואר דלכל הפחות המכניס והמוציא נמי מכונה בשם סנדק כמו היושב ותופס התינוק ומסופק אני אם לא אפי' העומד עם התינוק בשעת הברכה כי לשונו משמע דלכל המתעסקים עם התינוק מכנה בשם סנדק:

## סימן תקנד

### סעיף ז

חי' כל ל' יום וכו' והמקיל לא הפסיד: והמהרש"ל בתשו' נ"ג מחמיר מאוד על פי דעת ר"ת שנשמע מיני' דדוקא בג' צומות הוא דיש להקל ולא בט' באב ונהי דהאמת דדעת ר"ת אינה כך מ"מ הא חזינן דהב"י ג"כ ראה דברי ר"ת ומ"מ פסק כהרמב"ן אלא שהמהרש"ל הכריע להלכה דלא כרמב"ן ודעמי' מדקתני ברייתא מפורשת בפרק מקום שנהגו אין בין ט' באב ליה"כ אלא שזה ספיקו אסור וכו'. ואם איתא כדעת הרמב"ן הלא טובא איכא בינייהו חי' כל ל' יום ואולי שאין צריך אומד וכו' ולענ"ד אי מש"ה לא אירי' כלל דהא שם מיד בתר ברייתא זו איתא נמי דרש רבא עוברות ומניקות מתענות ומשלימות כדרך שמתענות ומשלימות בי"הכ וליקשי נמי עליו מה קמ"ל מתניתא היא אין בין: וכדמקשה הש"ס תמיד בדרך לימא מסייע לי' א"ו דמעיקרא אין זה דיוק דהברייתא אינה חשבה אלא החומר שיש בין זה לזה למי שהוא בכלל הגזירה דרבנן לחלות התענית עליו אבל עוברות ומניקות ה"א דעלייהו לא גזרו ודרש רבא שאף עלייהו גזרו ויפה דייק הה"מ מיני' הא במקום חולי לא גזרו ולא מנייהו איירי הברייתא ודוק לכן לענ"ד הסומך על מסקנת הרמ"א לא הפסיד

## סימן תקנט

### סעיף ט

ט' באב שחל להיות בשבת ונדחה וכו': מבואר בב"י משום הקולא דנדחה. וא"כ הי' נלענ"ד ללמוד בק"ו בהג' צומות אע"פי שאינם נדחים נמי אין צריכים הבעלי ברית להשלים שהרי מבואר סי' תקנ"ד סעיף ה' דבט' באב עוברות ומניקות מתענות ומשלימין: ולא נשמע בשום פוסק דבנדחה יש להקל זולת ביולדת תוך ל' שבמ"א סי' הנ"ל סק"ט וכן מבואר בתשובת רש"ל שהורה לחי' להתענות בט' באב שנדחה אף דסתמא היתה נמי מניקה ובג' צומות הא מבואר בכל הפוסקים דעוברות ומניקות פטורים ש"מ ט' באב נדחה תמיד מג' צומות בזמנם וכן בדין שבאלו רצו מתענים ובזה חיוב ברור הוא ואם ט' אב נדחה בעלי ברית לא ישלימו מכ"ש בג' צומות בזמנם שא"צ להשלים אך צ"ע שהרי כתב הכא הא"ר על דברי תוס' שכתבו מעשה הי' בחופה י' טבת ונתנו הכוס לתינוק לשתות כתב ונראה בתענית הנדחה מותר להחתן לשתות כמו בעלי ברית ואף במדינתינו שהחתן וכלה לעולם מתענין מ"מ הא אין משלימין וקשה אם החתן דין בעל ברית יש לו מה אירי' שנדחה בלא נדחה נמי א"צ להשלים ולמה נתנו בתוס' הכוס לתינוק: ואולי יש לדחוק דאירי בחופה שהיתה קודם חצות ובמדינתם לא נהגו

בתענית החתן ולכן ביום התענית הוא דנתנו לתינוק וצ"ע ובגוף דין זה מה שמאריך המ"א להחמיר על פי הכנ"הג ובעבור שהנהוג לעשות הסעודות בלילה עיין בא"ר שיפה כתב שהסעודה אין ענינה להשלמת התענית וע"ש:

## הלכות תענית

### סימן תקסב

**סעיף א**

כתב המ"א כתב: הג"מ וכו' עיין בזה סי' שמ"ב:

**סעיף ט**

מפני שלא קיבל עליו מבע"י כתב המ"א משמע אע"פ שקבלו אח"כ בלילה לא מהני וכו' וי"ל דא"כ תקשה לך ממ"ש סעיף ה' כל תענית שלא קיבלו מבע"י לא שמיה תענית וכו' אלא צ"ל כמ"ש המרדכי דלעולם בעינן קבלה קודם שיתחיל להתענות לשם תענית בתענית שעות קודם שיתחיל להתענות השעות וביום שלם קודם שחשיכה וכ"מ בר"ן ואם כן אע"פ שקבלו בלילה אינו עולה לו לתענית יום שלם ומ"מ מתפלל ענינו כיון שקבלו קודם שהתחיל להתענות לשם חובה אבל אם התחיל להתענות לשם חובה ואח"כ קבלו לא הוי קבלה כלל וכו' ואף דהאמת שלדעה ראשונה שבסעיף י' הסעיף ה' איירי מתענית יום שלם ולא איירי מתענית שעות כמבואר בהר"ן דז"ל ושמואל לא איירי בתענית שעות אלא בתענית יום שלם ולדידי' הוא דאמרינן דכל תענית שלא קבלה מבע"י לא שמיה תענית וה"ה לתענית שעות דבעינן ביה קבלה מקמיה שעות דידי' וכן מבואר נמי בהרא"ש ולא היה צריך בזה להמרדכי מ"מ מה שהעלה בזה להש"ע סעיף ט' ליתא כלל שהרי כתב אינו תענית דמשמע ודאי דלענין תפלת תענית אינו תענית ותו הרי הש"ע העתיק בזה הנאמר בגמרא לן בתעניתו אינו מתפלל ענינו ואיך יעתיק הדין ויהי' הכונה שיתפלל ענינו אלא שאינו תענית לענין שאם מחויב תענית יום שלם שאינו עולה לו. ותו ומה יענה ללשון הרמב"ם פ"א שנמי כתב הלכה י"א קבל עליו מבע"י להתענות למחר בלבד והתענה ובלילה נמלך להתענות ביום ב' אע"פ שלן בתעניתו אינו תענית מפני שלא קבל עליו מבע"י ואצ"ל שהיה אוכל ושותה בלילה והשכים בבוקר ונמלך להתענות שאין זו תענית כלל שודאי נשמע מיני' דבשני האופנים שוים שאינו תענית כלל ואינו מתפלל ענינו ומ"מ דייק וכתב מפני שלא קיבל עליו מבע"י ומשמע נמי אע"פ שקיבל בלילה אינו תענית כלל ובתר הכי פסק מתענין לשעות ומתפלל בהן ענינו שהרי קבל עליו התענית קודם שעות התענית:

**ואולם** ז"ל הרא"ש על המסקנה דמתענין לשעות וצ"ל שקיבל עליו מאתמול מזמן מנחה והרמב"ן ז"ל כתב דאפילו לא קיבל מזמן מנחה כיון שקיבל עליו התענית קודם שעות התענית ותימא מ"ש מתענית יום שצריך לקבל בזמן המנחה ואם קיבל עליו בלילה לא הוי תענית וי"ל דהתם הוא מחויב תענית יום שלם הלכך צריך קבלה קודם שיתחיל התענית (ור"ל אף דבסתם תענית אוכל בלילה מ"מ כיון דיש גבול דלאחר שינה אסור לאכול אף בלילה מקרי הלילה יום היום יחד יום שלם כדאי' בהר"ן הביאו הב"י סי' תקס"ה) ולפי זה מי שלא הי' בדעתו להתענו' ובליל' נמלך וקיבל עליו התעני' הוי תענית דלא גרע מקבל עליו תענית משש שעות ולמעלה ואי אפשר לומר כן מדקאמר לי' אביי לעולם מתענין לשעות וכו' ושאני הכא דלא קבלה עלוי' ואמאי הא קבלה עלוי' בלילה והכא לא מחויב תענית יום שלם. הלכך צ"ל דכל תענית צריך קבלה בתפלת המנחה והר"ן בתר שכתב כסברת הרמב"ן כתב והא דאמרינן דלן בתענית אינו מתפלל תפלת תענית היינו משום שלא קבל עליו להתענות באותן שעות של לילה כלל וצ"ע על הרא"ש שהקשה ואמאי הא קבלה בלילה דילמא איירי כדכתב הר"ן דלא קבל עליו להתענות באותן שעות של לילה כלל וצ"ל דהרא"ש לשיטתיה שפוסק כר"ת דגמר בלבו אפילו לא הוציא בשפתיו נמי קבלה מקרי ולהכי שפיר הוקשה לו כיון דלן בלילה בתענית אדעתא דגם למחר יתענה הא זה גופי' מה שגומר בדעתו היא קבלה על היום ולמה לא יתפלל וזה ודאי הא קבל בלבו אף לדעת הב"ח שבמ"א ס"ק י"א ולכן החליט וכתב ואמאי הא קבל עליו והר"ן ע"כ ס"ל דקבלה צריכה להיות בדבור כדעת הר"י שבב"י ס"ס תקס"ג ושפיר יוכל לתרץ דאיירי בשלא קיבל עליו כל אותן שעות הלילה וא"כ בהש"ע הי' אפשר לדחק מדפוסק סעיף ו' כר"ת ע"כ סובר נמי עיקר כדהכריח הרא"ש דכל קבלה אפילו דשעות צריכה דוקא במנחה ולהכי סותם נמי סעיף ט' מפני שלא קיבל עליו מבעוד יום אף שבסעיף י' מביא דעת הרמב"ן תחילה מ"מ חושב דעת הי"א עיקר אבל לשון הרמב"ם הנ"ל ודאי צ"ע כנ"ל ובע"כ צ"ל דלשון מבע"י הוא לאו דוקא ור"ל דלא קבלו עלי' השעה דקודם חלות התענית וכדתי' הר"ן שלא קבלו כל שעות הלילה ותופס לשון הגמרא מבע"י א"נ לדחק דסובר הרמב"ם דגרע היכי שבדעתו ליום שלם כגון זה שלן להכי בתעניתו אף שאינו מחויב בתענית של יום שלם מ"מ מדזה גומר בדעתו להתענות עוד יום שלם וזה לא קיבל מבע"י להכי אינו תענית אבל מי שאינו מחויב תענית יום שלם וגם אין דעתו כלל אלא לתענית שעות עדיף והיכי שקבלו קודם שעות התענית שפיר מקרי קבלה ומתפלל ענינו ודוק ויש להסביר הענין יותר דבזה סובר הרמב"ם נמי כר"ת דגומר בלבו נתחייב ע"פ הפסוק כל נדיב לב אלא דלמיחשב קבלה הצריך תענית

ס"ל כהר"י דצריכה דוקא בדבור ולהכי זה שלן בתעניתו וגומר בדעתו להתענות יום שלם נתחייב בתענית יום שלם וכיון שלא קבלו מבע"י בדבור אף שבלילה קיבלו אף בדבור מ"מ לא הוי קבלה כיון שלא קבלו בדבור קודם שעת חיובו משא"כ בתענית שעות ודוק:

## סימן תקסז

### סעיף ג

ומותר ללעוס כתב המ"א כתב האגודה וכו' ובב"ח סי' תרי"ב משמע קצת דלדידן דקי"ל דאפילו אוכלים שאינם ראוים לאכילה אסור לכחחילה גם הרוק אסור לבלוע וע"ש כי אדרבה כתב ומיהו בענין הרוק משמע דלכ"ע שרי כדמוכח בפי' רש"י בפרק כלל גדול דף ע"ג דרוק לאו אכילה הוא אלא בליעה דכתיב עד בולעי רוקי עכ"ל הב"ח ואי משום דלא נראה לו ראיות הב"ח להכי כתב דמשמע קצת מיני' דלדידן אסור א"י במה ראייתו יותר ברורה שכתב ול"נ דמותר ברוק כיון שאין כונתו לאכילה ואי משום דרש"י שם בשבת כתב נמי ועלתה בידו אכילה דהא לא אכוון לאכילה פשיטא דזה נמי אין ראיה דשם להכי קרי ליה מתעסק כיון דלא אכוין לאכילה אבל הכא מי יימר דבכונה תליא מילתא: אמנם לענ"ד יראה דלדידן דקי"ל דאפילו אוכלין שאינם ראוין לאכילה אסור לכתחילה דין זה אפשר דתלה בפלוגתא מתני' דכלים הובאה במס' עירובין דף צ"ט היה אוכל דבילה בידים מסואבות והכניס ידו לתוך פיו ליטול צרור ר"מ מטמא ור' יוסי מטהר ר"י אומר היפך בה טמא לא היפך בה טהור ופי' רש"י וכן הר"ש ר' יוסי מטהר דקסבר כל זמן שהרוק בתוך פיו לא משקה הוא והרי הוא כגופו של אדם ואינו מכשיר וא"כ לר' יוסי פשיטא דשרי ולר"מ אפשר דאסור לדידן ולר"י אפשר דבהיפך בהן אסור א"כ לפי הכלל דר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי וכ"ש נגד ר"מ הכא נמי הלכה כר' יוסי ומכ"ש בזה דת"ק דמס' עירובין שפליג על ר' יהודא נמי כרבי יוסי ס"ל ופשיטא דשרי הגם שהרמב"ם בהלכות טומאת אוכלין פוסק כר"י לחלק בין היפך ללא היפך שטתו צ"ע כדתמה התי"ט וגם בהלכות שבת פוסק דלא כר"י אלא כהת"ק ומשמעות סוגיא דעירובין משמע דזה בזה תליא ומי יודע אם לא אית ליה פי' אחר בתירוץ דעירובין מוחלפת השטה. כי גם בפירושו למס' כלים אינו מפרש כרש"י והר"ש אלא תולה הפלוגתא בדין הכשר שלא לרצון ע"ש וצ"ע על כל פנים לשטת רש"י והר"ש יש לנו עמוד גדול ר' יוסי דאליביה ודאי שרי כיון שאינו משקה כלל וכגופו חשוב ואפילו הטור שפוסק סי' ש"נ כר"מ ואפי' בלא היפך דאסור לענין שבת מ"מ הא י"ל דלענין תענית מ"מ לא חשוב מטעמיה דב"ח ומ"א. לכן לענ"ד אין שום הכרח להחמיר בזה:

## סימן תקסח

סיף א הג"ה ויש מחמירין כתב המ"א הטעם כיון די"א דאפילו ביום זה רשאי ללות ולפרוע ולכן כשאכל איבד תעניתו וחייב לצום יום אחר לכן מחמירין כשני הדעות דחייב לצום כל אותו יום וגם יום אחר וזה לענ"ד לא היה ולא נברא דליכא למ"ד דביום זה כשאכל איבד תעניתו וחייב לצום יום אחר דא"כ מה בין יום זה ליום סתם אבל כן הוא לשון הרשב"א בתשובה שבב"י ששאלוהו על מה שכתב הראב"ד דההוא דלוה ופורע אפילו באומר יום זה הוא דהירושלמי הוי תיובתי' דאם כדבריו למה אמר ביום זה מתענה ומשלים והשיב מאן אמר לך דמשלים בע"כ ושלא יהא רשאי ללות ישלים תעניתו ודיו עכ"ל. הרי לך להדיא דביום זה בהשלמה לחוד אף לדעת הראב"ד יוצאים ולמה להו למיעבד תרווייהו. והעיקר מה דמחמירין אינו אלא ביום זה שהש"ע קורא יום זה דהיינו כמבואר בהתה"ד שנוהגין המדקדקים כשמתענין יום זה כגון שאמר הריני בתענית למחר דמפני שבאמת יש דעת הרא"ש בב"י דזה הוי יום סתם ודינו דוקא ללות ולפרוע ולדעת הש"ע היינו יום זה ודינו דוקא להשלים לכן עבדו תרווייהו אבל ביום זה ממש כגון יום שמת בו אביו הפשיט דלא היו מחמירין כיון דבזה לכ"ע עכ"פ בהשלמה יוצא אלא דהתה"ד מדהציג תשובתו על שאלתו באכל י"ז בתמוז מסיים דאם שכח ואכל לכ"ע צריך להשלים וזה אפילו להראב"ד כיון שיום זה אסור באכילה מדרבנן וגם אין שייך בו לפרוע דדוקא יום זה חובה ולא אחר זולת משום כפרה ודוק.

**סעיף ב**

הנודר וכו' אבל אם לא קיבל עליו קודם לכן להתענות יום אחד אלא במנחה קבל עליו להתענות למחר מקרי תענית זה ואף שהנודר לצום עשרה ימים הא מ"מ היום שהתחיל להתענה ע"כ קבלו עליו במנחה לומר הריני בתענית למחר ולמה לא יחשב נמי יום זה וזה שהוקשה להרא"ש הסביר הר"ן שבב"י דכיון דאותו יום אינו מעיקר נדרו וכשהוא מלוהו עדיין נשאר נדרו קיים בכה"ג לוה ופורע ור"ל משא"כ בלא קבל עליו קודם לכן ואף במנחה הי' תחלת נדרו אך ליום מחר אם יאכל בו כבר לא נשאר עיקר נדרו להכי אינו לוה ופורע:

**הג"ה** מיהו תענית בו"ה וכו' מצוה לאכול כי לא נהגו כתב המ"א וצ"ע אם חל יום ל"א בשבת וביום א' הוא תענית י' ימי תשובה אם מותרים לאכול והעלה בלכן נ"ל דיעשה הסעודה בלילה והיינו מדהוציא מתוס' מ"ק דף ח' דמילה אעפ"י שעבר זמנה כל שעתא ושעתא זמנה הוא דאסרו לעמוד ערל אבל פדיון הבן כיון שעבר זמנו יכולין לדחותו יותר כצ"ל לדעת התוס' וחלילה אין זה כונת התוס' דהא שהוי מצוה לא משהינן והכי

מבואר ביש"ש פ"ז דב"ק דפדיון הבן ומילה שוים בזה ע"ש אבל לשון התוס' הכי הוא וסעודת ברית מילה מותר לעשותו בחוה"מ מדליכא שמחה כדאמרינן בכתובות דלא מברכין שהשמחה במעונו כיון דאית לי' צערא לינוקא אי נמי כיון שזמנו קבוע אין לבטל זה מפני זה אבל סעודת פדיון הבן צ"ע אם מותר לעשות במועד ואין לומר הא זמנה קבוע תינח בזמנה שלא בזמנה האיך יהא מותר ור"ל בשלמא מילה שלא בזמנה מספיק עכ"פ חילוק הראשון דלא מברכין שהשמחה במעונו משא"כ פדיון הבן סוברים התוס' דמברכין שהשמחה במעונו כדאיתא בישש"ש הנ"ל דיש פוסקים סוברים הכי זה הוא פי' התוס' לענ"ד בלי ספק אבל להוציא מדעתם דיכולין לדחותו ודאי אינו וא"כ נמי מותר למיעבד הסעודה ביום בשעת פדיון ומותרים לאכול כמו בסעודת מילה:

**תו** כתב המ"א וצ"ע כשמתענין כ' סיון אם מותר לאכול על סעודת מצוה ומיהו וכו' ובסוף כתב ופשוט דבמקום דמותר לאכול על הסעודה (כלומר בי' ימי תשובה) וכו' ומיהו קודם הסעודה נ"ל דאסור מיהו הבעלי ברית מותרים לאכול מיד וכתב הא"ר וצ"ע מס"ס תקנ"ט דאף בעל ברית אין מותר אלא אחר תפלת מנחה ואפשר בתעניתם אלו קיל יותר מט' אב נדחה ותדע דהא לעיל אסור לעשות סעודה אי נמי דהכי קאמר מותרים מיד אחר מנחה אף קודם הסעודה וא"כ מה שכתב בש"ע בתענית כ' סיון אם מותר בסעודת מצוה אף דלעיל מזה כתב אבל בשאר תענית שגוזרים צבור אסור לאכול אפילו בסעודת מצוה צ"ל דמסופק דאפשר קיל הוא כמו תענית די' תשובה ובו"ה די"ל גבו דלא נהגו להתענות בכה"ג: (וזה לענ"ד צ"ע) וא"כ אף דבזמנינו רוב הסעודות עושין בלילה מ"מ עדיין צ"ע לענין הבעלי ברית אם חייבים כלל להתענות או לכל הפחות ממנחה ולמעלה כיון דמסופק אם הוא בדומה די' ימי תשובה ואולם בתענית זה הותנה בהדיא דמעוברת ומניקות פטורים ועיין סי' תקנ"ט:

## סימן תקעא

עיין מ"א ססק"ג כתב ומשמע בגמרא דאם אין יודעים שנותיו אין נדרו נדר וצ"ע דהא הוא ספק דאורייתא ועיין בתוס' יבמות דף ס"ח ד"ה רישא. ולק"מ דהכא נמי מוקמינן אחזקה קמייתא דהי' פחות מבן י"ב וק"ל:

## סימן תקעד

ההולך כו' גירסת הברייתא להמרדכי ההולך ממקום שמתענה למקום שאין מתענה הרי זה מתענה ומשלים הלך למקום שאין מתענים למקום שמתענים הרי זה מתענה עמהן שכח ואכל וכו' וכתב המרדכי פי' ריב"א אפילו אם דעתו לחזור ומיהו כיון שלא קיבל עליו להתענות נראה שאם יצא חוץ לעיר מותר לאכול ואין צריך להשלים מדלא קתני

בסיפא מתענה ומשלים כדכתב ברישא. בזה מבואר דאינו מפרש ומשלים כדפרש"י ומשלים כל התעניות שקבלו עליהם בני עירם דזה ודאי כדפי' הרא"ש כיון שדעתו לחזור וא"כ מה הוי לי' למתני בסיפא שההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין שישלים כל התעניות שקבלו עליהם בני מקום שהלך לשם דממ"נ בדעתו לחזור למה ובאין דעתו לחזור הא קתני מתענה עמהן ופשיטא דכל התעניתים שהם מתענים צריך גם הוא להתענות ומה ענינו למתני וישלים א"ו שמפרש בפשוט וישלים עד צ"ה וכן נראה מהרמב"ם שמפרש הכי ומזה דייק מדלא קתני בסיפא ג"כ שישלים שמותר לאכול חוץ לעיר אבל א"כ הא ודאי ע"כ בשבא למקום שמתענין ביום התענית ומפני שלא קיבלו מבערב דאינו מתענה רק עמהם להצטער עמהם מותר מחוץ לעיר וא"כ הרישא נמי איירי שיצא ממקום שמתענים ביום התענית ולהכי צריך להשלים לפירושו עד צ"ה כיון שקיבלו מבערב ובודאי דזה משנה שאינה צריכה ואין צורך לזה מטעם חומרא מקום שיצא דפשיטא בקיבל מבערב דצריך להשלים והיינו דכתב הטור דהסוגי' מוכחת דאיירי בהולך שם קודם לכן וקבל עליו תענית ר"ל כמו דהרישא איירי בהלך ממקום שקבלו צבור עליהם מנין תעניתים דצריך להשלים כל התענית מטעם חומרי שהלך לשם כזה איירי הסיפא שהלך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין צריך לנהג להתענות עמהם ולקבל עליו במנחה כמו שהם עושים ולכן ודאי אפילו חוץ לעיר אסור כיון שקיבלו עליו מאתמול ומה שהקשה הט"ז דא"כ מה זה דקתני בתר הכי שכח ואכל וכו' פשיטא דהא ודאי מן הדין חיוב להתענות זה על הטור לק"מ שהרי בסי' תקס"ח פוסק הטור דעל פי קבלת מנחה אינו אלא יום סתם דאם שכח ואכל אבד תעניתו ויאכל יותר אלא דישלימנו ביום אחר קמ"ל דהכא אל יתראה בפניהם ואולם לשטת הרמב"ם שבסי' תקס"ח דקבלת מנחה ליום מחר מקרי יום זה דתמיד אף שכח ואכל אסור לאכול עוד באמת מוכח פי' ריב"א מכח קושי' הט"ז ולהכי הרמב"ם נראה מפרש ג"כ כהריב"ם ועיין לח"מ:

## הלכות ראש השנה

### סימן תקפא

#### סעיף ב

הג"ה ואין קורין בשני וחמישי ויחל ר"ל בב' וה' הכריע סי' תקס"ו סעיף ב' בהג"ה שלא לדחות פרשת השבוע משא"כ בשאר ימות השבוע הניח בתענית זה שאינו אלא לשוב בתשובה לפי מנהג המקומות כדאיתא שם בש"ע וע"ש במ"א:

## סימן תקפג

### סעיף ב

הג"ה והולכין אל הנהר יראה שהוא על שם הפסוק שמואל א' ז' וישאבו מים וישפכו לפני ה' ומתרגם יונתן ושפיכו לבהון בתיובתא כמיא קדם ה'. ורש"י פי' סימן הכנעה הרי אנו לפניך כמים הללו הנשפכין:

## סימן תקפה

### סעיף ה

הנוטל וכו' אינו רואה סימן ברכה כתב המ"א אבל איסורא ליכא כיון דצורך מצוה הוא והוא מהב"י דלא יהא משום שכר שבת. ואין להקשות נמי דליהוי איסור מטעם מה אני בחנם כמו דשנינן בבכורות כ"ט הנוטל שכר להזות ולקדש מימיו מי מערה אפרו אפר מקלה ופרש"י בגמרא מדהיא הכשר מצוה לפיכך אסור. די"ל דחשוב מידי דטירחא דשרי כמו שכר להביא מי חטאת ואפר חטאת דשרי כדפי' רש"י סוף פרק האיש מקדש דמילתא דטירחא הוא ורחמנא לא רמי' עלי' ושרי למשקל אגרא וק"ל:

## סימן תקפו

### סעיף ה

אבל אם אמר קונם לתקיעתו עלי אסור לתקוע בו זה מהר"ן וכבר מביא הב"י דעת תוס' ומרדכי וכנראה הטור אזיל בשטתם ולהכי אינו מחלק בהכי ועיין בספרי ק"ד סי' רט"ו שם הנחתי דעת הר"ן בצ"ע: והנה בהר"ן נדרים דף ט"ז ע"ב איתא אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי וכו' וא"ת וכי אמר ישיבת סוכה עלי מאי הוי הא דבר שאין בו ממש הוא י"ל דהכא במאי עסקינן דאמר קונם סוכה לישיבתה עלי ורבא לא חש לתרוצי אלא לשון הנאה דאמר אביי ואין ה"נ דבאומר סוכה לישיבה עסקינן: וא"כ אף לשטתו שמדמה שופר לסוכ' אינו אסור אלא באומר קונם שופר לתקיעתו עלי וכן הוא בהר"ן גופי' בר"ה כתב אבל באומר קונם שופר לתקיעתו עלי אסור אלא דשוב כתב בנדרים אבל בתוס' אמרו שאפילו קונם ישיבת סוכה עלי מהני דלא מקרי דבר שאין בו ממש אלא בשאינו מזכיר שם החפץ שאוסר עליו אבל כשמזכיר החפץ הנאסר דבר שיש בו ממש הוא. וא"כ ה"ה לשטתו אף אם אמר תקיעת שופר עלי אסור והכי העתיק הכל בו דעה זו בשם הרמ"ה וכתב אבל אם אמר קונם תקיעת שופר עלי אסור והיינו כדכתב הר"ן בשם התוס' דכל שמזכיר שם החפץ חשוב נמי דבר שיש בו ממש. ולשון הש"ע ודאי קיצור הוא בהעתקה וצ"ל אבל אם אמר קונם שופר עלי לתקיעתו דאילו בלשון הש"ע קונם לתקיעתו בלבד כל שאינו מזכיר שם החפץ כלל לכ"ע הוא דבר שאין בו ממש:

**אמנם** מה דאיתא שוב בהכל בו ואם אמר קונם של שופר עלי משמע דעת הכל נדר ואין נדר חל על דבר שאין בו ממש ובודאי ט"ס יש בו או דצ"ל ואם אמר קונם תקיעה של שופר עלי ומחלק בין תקיעת שופר לבין תקיעה של שופר או דצ"ל ואם אמר קונם קול שופר עלי משמע וכו' ומחלק נמי כנ"ל וצ"ע אמנם דברי הכל בו צ"ע במה דמתיר מטעם אין בו ממש דהא מ"מ אסור מדרבנן מיהו כדקי"ל כרבינא דאמר בל יחל מדרבנן ועיין י"ד סי' רי"ד וכ"ת כיון דאך דרבנן הוא אין כחו לעקור מצוה דאורייתא זה אינו שהרי הר"ן בנדרים דף ט"ו ע"ב מקשה הכי על תירוץ הגמרא באומר הנאה תשמישך עלי וכתב וא"ת והא האי נדר דרבנן הוא דהנאת תשמיש לית בי' ממשא וכיון דמדרבנן הוא היכי חייל לאפקועי מצות עונה ומצות פו"ר י"ל כיון דנדרא מיהו חייל ממילא פקע להו הנך מצות דחכמים מתנים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה עכ"ל. וא"כ ה"ה לגבי מצות שופר ממילא פקע ולא מהני דבר שאין בו ממש ואפשר היינו טעמא דש"ע שאינו מזכיר שם חפץ ואינו קיצור אלא בדיוק כתב הכי וצ"ע:

**סעיף כב**

אם גוי הביא שופר וכו' כתב המ"א ועכ"פ אסור לטלטלו חוץ לד"א ואם הוא עיר המוקפת כדינה שרי וע"ש. תו כתב והקשה הלבוש וכו' ותירץ דמיירי בחוץ לי"ב מיל והנה סי' תקט"ו סעיף ה' העלתי דבשל גוי כיון דאינו קונה שביתה מד"ת אפילו חוץ לי"ב מיל נמי אינו ד"ת א"כ הדרה הקושי' לדוכתה ואולי הלבוש חוזר לדבריו הראשונים שכתב תחילה ועוד דאפילו הי' של ישראל וכו' וקאמר דצריכין להנהו טעמא לחוץ י"ב מיל והוא של ישראל אמנם בסי' תרנ"ה כתב הטור כדברים אלו לגבי לולב בשם הרשב"א וקשה עליו ממ"נ אם בשל גוי איירי הרי פשיטא הוא שאפילו האמירה להביא שרי ואפילו חוץ לי"ב מיל דאינו אלא שבות דשבות כנ"ל ואם בשל ישראל איירי הלא הרשב"א פוסק ס"ס תקט"ו דבשל ישראל אסור אפי' מחל"ת דרבנן משום מוקצה מחמת איסור תחומין ואולם באמת על הרשב"א מעיקרא לק"מ כי הרשב"א בשטת התוס' שהביא הטור הכא דהאמירה באמת אסור כדאיתא בב"י סי' ש"ז בשמו ולכן אף על הטור ל"ק שהרי הכא מביא דעת התוס' דהאמירה אסורה ומוכרח להביא דברי הרשב"א בלולב דזה לכ"ע שרי ואף הש"ע אף דסותם הכא כדעת המתיר הרי בסי' ש"ז כתב נמי ויש אוסרין ומעתיק דין הרשב"א דאם הביא לכ"ע שרי ולעולם לא איירי אלא בשל גוי ובתחומין סתם. ולדינא בשל ישראל להרשב"א תמיד אסור משום מוקצה מחמת איסור תחומין לטלטלו ולזה רומז המ"א וכתב ולפי מ"ש שם סוף הסימן אמנם מלבד המחלוקת שעל הרשב"א שם כמבואר בט"ז דס"ל דלא שייך דין מוקצה מחמת איסור שאינו בגופו

אלא אפילו לדעת הרשב"א בזה דשייך בו מוקצה מחמת איסור מ"מ נלענ"ד דזה אינו אלא לשטתו דאוסר נמי האמירה משא"כ לדידן שפסקינן דהאמירה שרי לכ"ע אין שייך בו מוקצה מחמת איסור דחוץ לתחום שהרי שרי לומר לגוי להביאו ואינו מקצהו מדעתו כלל זולת בשל ישראל וחוץ לי"ב מיל דאז האמירה לגוי אסור למ"ד דהוי תחומין ד"ת תליא בפלוגתא דהרמב"ן והרשב"א שבט"ז סי' תצ"ח הנ"ל באם הביא וכבר הכריע הט"ז שם להלכה כהרמב"ן ואף זה שרי ודין האמירה גופי' תלי' בפלוגתא דחוץ לי"ב דאורייתא או דרבנן ועיין נמי במה שכתבתי ס"ס תקט"ו וסי' חצ"ח ודוק:

**שם** וה"ה אם עשה עכו"ם שופר בי"ט כתב המ"א צ"ע דהא נולד גמור הוא וכו' וצ"ל דהכא מיירי כשעשה עכו"ם מקרן שלו שלא היה נולד כיון שגמרו בידי אדם ודעת הלבוש שבסי' תק"ה דבשל גוי אף נולד שרי אף לטעם הגהות אשרי שבסי' רנ"ב משום גמרו בידי אדם גם שם גם הכא אין צורך ומה דמקשה בשבת כ"ט ואמאי הא נולד הוא צ"ל משום דנאמר ישראל מסיקו סתמא איירי בשל ישראל וק"ל:

## סימן תקפח

### סעיף ה

י"ט של ר"ה שחל בשבת אין תוקעין עיין בב"י במה שדחק הר"ן למה לא גזרו במילה בשבת גזירה דרבה. והריטב"א בסוכה אחרי שביאר דהיינו נמי דשופר בשבת נדחה משום דאף בזמן הבית לא היה דוחה בגבולין מפני הספיקא דיומא להכי אף אנן דבקיאינן נהגינן כבזמן הבית וע"ש כתב והשתא מתירצא לן אחרינא דמילה דוחה שבת ולא גזרו בגזירה דרבה משום דהיא דאורייתא וידעו שפיר בקיבועא דירחי (שהרי יום ח' שלו ברור וכו' ע"ש ומקשים העולם דא"כ נשאר קושי' הגמרא בשבת דף קל"ו מימהל היכי מהלינן דאין לומר כתירוץ הגמרא דמהלינן ממ"נ אם נפל הוא מחתך בבשר בעלמא הוא דהא אם נפל הוא יש לגזור בדרבה והוי נמי רק ספק מצוה דדילמא לא כלו חדשיו: ובזה שהקשו על הריטב"א מתרצים הר"ן דלא ליקשי עליו למה דחק עצמו בדוחק גדול שבב"י ולא משני בפשוט כהריטב"א ואומרי' דטעמו כנ"ל דמ"מ תקשי היכי מהלינן דליגזר משום דרבה ומוכרח לטעמו ואני אומר נהי דאפשר שזה כונת הר"ן מ"מ על הריטב"א לק"מ דהא ודאי קושי' זו דהיכי מהלינן אינה לדידן דפסקינן בדיעבד כרבנן דפליגי על רשב"ג כדאיתא בא"ע סי' קס"ד דאינו אלא ספק דדבריהם ובכהן דלא אפשר בחליצה אף מדבריהם מחמרינן ושריא לכהן משום בדיעבד ומכ"ש דלא שייך לאקשויי דהיכי מהלינן דאין לך דיעבד גדול מזה שלא לעשות מילה בזמנה ואך הקושי' לרשב"ג דחשוב לי ספק גמור ומ"מ ודאי דלא פלוג על המעשה בכל יום שמהלינן וא"כ מכ"ש

דאין קושי' לדידן מכח הגזירה דרבה דלידחי ועל רשב"ג משני הגמרא שפיר דמהלינן ממ"נ ואי משום הגזירה דרבה דניגזר זה ודאי אין להקשות על רשב"ג דאטו מוכרח רשב"ג ליסבר כלל גזירה דרבה בדאורייתא הא אפשר דאזיל בשטת הירושלמי שמוציא בר"ה ובסוכה טעם דחיה אלו בשבת מקרא ואין בו זכר כלל לגזירה דרבה ודוק ובעיקר הקושי' דמילה עיין בהריטב"א הנ"ל כתב תירוץ בלשון זה כיון שמלאכת המילה עצמה מלאכה גמורה ודחאה תורה לחלל בה שבת משום מצות מילה איך יגזרו בה חכמים משום גזירת הוצאה דרבה היא גופה לא דחי' מילה וגזירה דמלאכה אחריתי מדחי לה זה ודאי א"א כנ"ל ובמח"כ לענ"ד תירוץ זה אינו כלום דמה ראיה ממלאכת המילה גופה שאמרה תורה תידחי משום דלא אפשר מע"ש תאמר מלאכת הוצאה דאפשר מבלעדה ופשיטא דלא ניתנה שבת לידחי עבורה ומה"ת לא שייך לגזור בעבורה ושפיר עבדו לענ"ד התוס' והר"ן שנתקשו בקושי' זו:

## סימן תקפט

### סעיף ז

הג"ה ואם אמר קונם תקיעותיו עלי בכל ענין אסור עיין סי' תקפ"ו סעיף ה' והכא נמי ע"כ איירי דמזכיר אדם בלשונו כי היכי דלא ליהוי דבר שאין בו ממש:

### סעיף ח

וכן התוקע לשיר ולא נתכוין לתקיעת מצוה לא יצא בגמרא דף כ"ח איתא שלחו לי' לאבוהו דשמואל כפאוהו פרסיים ואכל מצה יצא אמר רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא פשיטא היינו הך מהו דתימא התם אכול מצה אמר רחמנא והא אכל (פרש"י ונהנה באכילתו הלכך לא מתעסק הוא שהרי אף לענין חיוב חטאת אמרינן המתעסק בחלבין ובעריות חייב שכן נהנה) אבל הכא זכרון תרועה כתיב וההוא מתעסק בעלמא (תוס' ולקמן תנן המתעסק לא יצא) קמ"ל אלמא קסבר רבא מצות אין צריכות כונה וכתבו תוס' בפרק ערבי פסחים משמע דזה פלוגתא דאיתא התם אכלו בלא מתכוין יצא וכו' והשתא מה שהוצרך רבא לדקדק מכאן ולא הביא ברייתא דהתם דקתני בהדיא דהוי אמינא היינו בירקות דרבנן ובחדושי לגמרא אמרתי ליישב במרווח דהא איכא למידק מנ"ל לרבא הזאת אומרת דילמא הטעם באמת משום דאכול מצה אמר רחמנא וניחא לי מדאיתא בהר"ן בשם הרא"ה בדינא דכפאוהו דדוקא כי האי גוונא יצא שיודע הוא שעכשיו פסח וזה מצה אלא שאין מכוין לצאת אבל קסבר חול או בשר הוא ואכל מצה לא יצא דאם איתא למה לי למינקט כפאוהו לינקט חד מהנהו גוונא א"ו כדאמרן עכ"ל וע"כ צריך להיות טעם לחלק והיינו משום דקסבר חול או בשר הוא היינו מתעסק כמו

קסבר רוק ובלע חלב אבל היודע שהיום פסח וזה מצה רק שאכל בלא מתכוין זה אינו בכלל מתעסק דאי תימא דזה נמי מתעסק הוי רק דלגבי אכילה הואיל ונהנה אף מתעסק יצא כמו דגבי עבירה מתעסק בחלבים חייב א"כ קסבר חול או בשר הא נמי נהנה ויהא יוצא א"ו מתעסק אף לגבי אכילה לא יצא רק דזה היודע שהיום פסח וזה מצה לאו מתעסק הוא אלא העדר כונה הוא ומצות אין צריכות כונה ויצא ושפיר למד רבא זאת אומרת דה"ה התוקע לשיר כיון שיודע שהיום ר"ה וזה שופר נמי לאו בכלל מתעסק הוא אף שתוקע לשיר בלא מתכוין וממילא מתורץ קושי' תוס' דדוקא מהכא איכא למידק זאת אומרת דאילו מברייתא דאכלו בלא מתכוין דסובל כל מיני אכילות י"ל דהטעם באמת משום דנהנה יצא אף במתרסק משא"כ התוקע לשיר ה"א דמתעסק הוא וק"ל:

**ועל** פי דברים אלו צריך לי עיון דעת הש"ס דהנה הר"ן מביאו הב"י סי' תע"ה כתב לתרץ הרמב"ם במה שפוסק לגבי שופר צריך כונה ופוסק נמי לדינא דכפאוהו ואכל מצה יצא דסובר כר' זירא דפליג על רבא מדאמר לשמעי' אכוין ותקע לי ומחלק באמת בין אכילה דהטעם הוא הואיל ונהנה יצא והרי א"כ ע"כ להרמב"ם ה"ה קסבר בשר או חול הוא נמי יצא כיון דעיקר הטעם הוא דאפילו במתעסק יצא במצוה דלעבירה מתעסק באכילה חייב שוב מה טעם וסברא יש בזה לומר דלא יצא אלא שאינו מדייק כלל כדדייק הרא"ה אלא דלאו דוקא כפאוהו יצא דה"ה מתעסק נמי יצא הואיל ונהנה וזה ניחא להרמב"ם דאינו מחלק כלל בסברת הרא"ה אבל הש"ע דפסק נמי הכא דלא יצא ובאכילת מצה בסי' תע"ה פוסק נמי דכפאוהו יצא ומ"מ פסק שם לחלק בסברת הרא"ה וזה אינו עולה לענ"ד ולפ"ר רציתי לומר שפסקו מיוסד ע"פ דברי הה"מ בפ"ב מהלכות שופר כתב ליישב הרמב"ם ואולי סובר שכיון שאין אדם עושה מעשה בתקיעת שופר אלא השמיעה ואפילו התוקע עיקרו השמיעה לפיכך צריך כונה משא"כ באכילת מצה ורבא הוא שהשוה דינן ולפיכך דקדקו ואמרו אלמא קסבר רבא מצות אין צריך כונה ולא דקדקו כן מההוא דכפאוהו ואכל מצה עכ"ל ור"ל מה שדקדקו אלמא קסבר רבא ר"ל אלמא קסבר רבא כל מצות אין צריך כונה ואפילו מצות דעיקרן השמיעה (וצ"ע הסוגיא דבתר הכי כולה אם עלתה שפיר לפ"ז) וביאר הלח"מ דלפ"ז היינו מה דקאמר הגמרא מהו דתימא התם אכול מצה אמר רחמנא והא אכל כלומר כיון דמעשה עביד שוב אין קפידא בכונה ויראה דלהכי נייד הה"מ מפי' רש"י בגמרא דמשום דנהנה משום דהה"מ בפ"ו מה' חמץ ומצה תופס סברת הרא"ה ודיוקו לעיקר ומשבחו ולהכי לפירושו מכל מקום י"ל כדדייק הרא"ה דיש הבדל בין יודע שהיום פסח וזה מצה דאינו מתעסק רק שהוא העדר כונה ולזה מהני המעשה דלא בעי כונה משא"כ בקסבר שהיום חול או

שזה בשר דמתעסק הוא ולמתעסק לגבי עשיות מצוה אינו מועיל מה שנהנה וא"כ שפיר עולה אף פסק הש"ע אבל רואה אני דזה ע"כ אינו דא"כ יהא מוכרח מדין כפאוהו כדפי' הה"מ דמצוה שע"י מעשה א"צ כונה ואפילו בלא ענין אכילה ובהדיא פסק הש"ע סי' ס' דלעשיות מצוה בעי כונה ובע"כ מוכרח לבא לתי' הר"ן דכפאוהו לאכול מצה הוא משום דנהנה והדרא הקושי' לדוכתה וצ"ע:

## סימן תקצ

### סעיף ד

עיין ט"ז סק"ה כתב על ראיות התה"ד ותו דנהי דאין שום תרועה עליה הכא עיקר התרועה מצותה בכך שתהיה עם השברים ושניהם כאחד מקרי תרועה א"ו דר"ת לא נתכוין לאיסור בנשימה אחד וכמה שגג בזה וכתב אגב שיטפי' שמפני שבתחילה העתיק בשמו לדעה זו יש איסור והיינו בתקיעות של סדרים וכו' ומביא ראיה וכו' לומד שעכ"פ ראיה זו כתב התה"ד דלדעה זו לא יצא בנשימה אחת ולא היא אלא תחילת דבריו הם דלר"ת כיון דסברתו דלא עבדי אינשי גנוחי ויליל בנשימה אחת וכיון דספיקא שמא תרועה דקרא כדיביב דהיינו גנוחי ויליל חייבה התרועה להיות כדמיביב דהיינו גנוחי ויליל בב' נשימות כדעבדו דאל"ה אין שם תרועה עליה והראי' מחולין אינה אלא למה שכתב לצאת שני הדעות וקאמר דלהמנהג שתוקעין על הסדר תשר"ק בכולם ואין חוששין על ההפסק וסומכין בזה לצאת נמי אם תרועה ייליל לחוד דא"כ א"א למיעבד איפכא בדמיושב בב' נשימות לצאת דעת ר"ת ובדסדרי' בחדא נשימה לצאת דעת הרא"ש זה א"א דהא בדסדרים סומך לצאת דתר"ת על דשר"ת ואם יעשה בנשימה אחת הא אם תר"ת. אמת הא השברים כמאן דליתא והתרועה כי תהיה שברים אלו דכמאן דליתא בנשימה אחת הא גם התרועה תהיה כמאן דליתא ועל זה מביא הראי' מחולין דאם שם חשובה התרועה כמאן דליתא אף דהתרועה חיובת מכ"ש בזה שהשברים כולם למותר פשיטא דהתרועה שתבא מתוכה בנשימה אחת תהי' כמאן דליתא ובמה יהא יוצא חובת תר"ת ומה שייכות לדברי הט"ז בזה לומר אבל עיקר התרועה מצותה בכך ודברי התה"ת ברורים כשמש וק"ל:

## סימן תקצא

### סעיף ד

בהג"ה מיהו וכו' ובתורתך כתוב לאמר לישנא דגמרא נקיט ופי' רש"י כלומר ככתוב בתורתך דהא לא יתחיל בשום פסוק עיין בהרא"ש:

**עיין** מ"א סק"ז כתב וצ"ע דהא מילתא אמר הקב"ה וכו' עיין תשו' ר"י מטראני חלק ב' סי' ו' שכבר תירץ שלזרעו דאמרינן סובב לאברהם אבינו ע"ה שעקדתו שעקד ליצחק בנו יזכר הקב"ה לזרעו ועוד האריך שם והעלה הנוסח המשובח לומר לזרעו כדאיתא בש"ע:

## סימן תקצז

**סעיף ב**

יש מקומות. כתב המ"א עמ"ש סי' תקכ"ז סס"כ ע"ש נמי מה שכתבתי מה שהמ"א מביא בשם מגימ"י שלא לאכול בשר לא נראה מן הפסוק אכלו משמנים:

## סימן תר

עיין ט"ז סוף תשובה כתב אח"כ ראיתי בתוס' שהביא המרדכי וכו' ובגמרא שלנו אמר ספק חשיכה וכו' משמע שגם טמינת חמין דתוספת הוי מלאכה חמורה והיינו שטומנין תבשיל צונן וכו' זה אינו דהא אפילו מיחם בידו קאי על מה שכתב ברישא מעבירין ממנו תבשיל מגבי כירה וטומנין לו מיחם ומיחם זה שמעבירין מעל גבי כירה מסתמא רותח הוא ולא צונן ומה דקשה לו מגמרא שלנו הברור שמזה הוכיחו התלמידים שהמשנה איירי ביחיד שאינו מקבל שבת מבע"י כדכתבתי סי' רמ"א וע"ש משא"כ במקום שהקהל מוסיפין הוכיחו מן התוספתא שאף הטמנה שהיא שבות אסורה ועיין ח"צ:

## סימן תרג

עיין מ"א מה שמביא בשם של"ה וכתב וצ"ע דנטמאו בפיו אי מש"ה הי' אפשר לידחק ששוהה עד שהמים נגרים לתוך פיו הרבה באופן שכל כמה שהם בפיו ונוגעים בלשונו ובשר הפה הם עדיין מחוברים למי הנהר שאין מקבלים טומאה וכשבאים לבית הבליעה היא מגע בית הסתרים שאינו מקבל אבל זה ודאי צ"ע איך יאכל מה שלא הוכשר הא הוכשר בפה ע"י הרוק ועיין עירובין דף צ"ז ע"א ובעיקר החומרא א"י דמה"ת להחמיר יותר ממה שהראשונים אוכלי חוליהן בטהרה לא החמירו כדאיתא שבת דף י"ג אטו זב פרוש לאו דברים טמאים אכל וע"כ דלא הוכרחו לכך וע"ש פרש"י ודוק:

# הלכות יוה"כ

## סימן תרו

**סעיף ד**

הג"ה משום קרי כתב המ"א ונ"ל דאפילו מי שס"ל דטבילה משום קרי אפ"ה אם טבל בערב ר"ה יחזור ויטבול דשמא ראה מים חלוקים או עכורים עיין במשנה פ"ח דמקואות אין זה אלא חומרא בעלמא כי המתני' שמביא הוא רק טומאה דרבנן לתרומה כמבואר

בהרמב"ם פ"ה מה' אבות הטומאה הלכה ט"ו. וזה כשיודע בודאי שראה מים חלוקים או עכורים אבל מספק לגבי טבילה כזו מהיכי תיתי דאילו כן בזמן שהחזיקו בטבילת קרי כולי שתא היו צריכים לטבול עשרה פעמים ביום כל אימת שהשתינו:

## סימן תריב

### סעיף ז

בטור איתא והא דבעינן שעור דוקא לחייב כרת או חטאת אבל איסורא בכל שהוא אבל מדבר שאינו ראוי לאכילה כתב אבי העזרי דאפילו איסורא ליכא והקשה הב"י דמ"ש משתי' שפסק הטור דאפילו אינם ראוים אסור ותירץ דהראב"י לא מיירי אלא בפחות מכשעור ובודאי דהכי נראה מהטור והטעם כיון דפחות מכשעור אך איסורו משום דחזי לאצטרופי לשעור חיוב משא"כ דברים שאינם ראוים דלא חזו לאצטרופי ולבא לידי חיוב אף מותר לכתחילה (ולפ"ז יש ללמוד ממנו דה"ה לכל איסורי דרבנן החצי שעור מותר) אבל בכשעור אף דברים שאינם ראוים אסורים מדרבנן אך צ"ע מנא ליה הא דילמא נימא כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תקנו ועיין גיטין דף ס"ה ויראה שלמד ממה דדרש רב גידל אין הלכה כרבי ושוב אמר אימר דאמרינן וכו' וקשה טובא להמשמעות הפשוט דאימר דאמרי פורתא טובא מי קאמרי קאי אדיעבד כדכתב הב"י קשה חדא דא"כ מה פורתא דקאמר אי פחות מכשעור ת"ל דאפילו לרבי נמי פטור ואי ההוא פורתא היינו כשעור מה שעורא דפורתא ומה שעורא דטובא ואיך סותם הדברים גם קשה למה שאומר אימר דאמרי דיעבד לכתחילה מי אמר א"כ למה נ"מ דרש תחילה אין הלכה כרבי וכי פטורא דחיוב חטאת אתא לדרוש ברבים אף גם המ"א כתב מסברא לענין חיוב אין סברא להפריד בין רב למעט לכן הוכיח דהכי אזלו דברי רב גידל תחילה דרש לנ"מ דאין הלכה כרבי והוי דבר שאינו ראוי כדי למשרי פורתא דהיינו פחות מכשעור לכתחילה וכיון דחזא דמזגא ושתי הרבה איקפד ואמר אימר דאמרי דיעבד לכתחילה מי אמרי ואף כי דייקיתו בדברי שדרשתי לנ"מ לכתחילה היינו פורתא פחות מכשעור טובא מי אמרי ואימר דאמרי אף זה חי מזוג מי אמרי אמנם הב"ח מביא משמעות ממרדכי ואגודה כאילו הראב"י מתיר דברים שאינם ראוים אפילו כשעור ומוכרחים לדחוק הרבה אבל למשמעות הטור נראה דלק"מ ואף עולה בפשוט לפי' זה פסק הרמב"ם דאפילו בטובא פטור ועיין ב"י.

(סוף הסימן) **מותר** ליגע עיין מ"א כתב וע"ק בגמ' אמאי לא פריך בפשיטות מ"ש דבכל יה"כ מקריב ולא חיישינן שמא יאכל אלא ע"כ בודאי יה"כ לא גזרינן אלא הכי פי' וכו' ובמח"כ הוא פירוש משובש לענ"ד והקושיא מעיקרא לאו מידי הוא דאיך ס"ד שיבטלו

חכמים בגזירתם כל מה שצותה התורה בעבודת יה"כ ואך פריך מנעשה אונן שכבר גזרו על הקרבת אונן שאסור מגזירה דשמא יאכל ס"ד דמש"ה אף ביה"כ נגזר ויקריב אחר במקומו המוכן לכך ומשני דמ"מ כיון דביה"כ לא איכ' למיגזר גבי' לא חשו לה וק"ל ועיין בת"י פי' הסוגי': סימן

## סימן תרכא

### סעיף ג

מברכין וכו' ונותנין לתינוק הנימול עיין בזה בספרי ק"ד סי' רס"ה.

## סימן תרכד

הג"ה יש מחמירין עיין מ"א כתב ומ"מ צ"ע דליתבר משום סכנה דלא גרע מדבר הניצוד או נתלש בי"ט שאסור בשבת עיין סי' תקכ"ז למה שהעלתי שהעיקר בדעת הרמב"ם כדעת תוס' דבאפיה ובישול לא שייך הכנה ודאי דגרע מדבר הניצוד ונתלש דשייך בו הכנה אף לדעת תוס' כמבואר בדבריהם דף מ' במס' עירובין ומ"ש תו ומ"מ אם בישל דבר שא"א לאכול חי כגון דגים וכו' ועיין סימן תקט"ו ס"ד דברים אלו אין בידי להבינם כל עיקר דאטו היתר מהרמב"ם לאכול מה שאחרים בישלו לעצמם הי' דוקא פירות שמזה איירי סי' הנ"ל ומ"ש דגים או בשר שניהם צריכים בישול וגם טעמו בהאיסור א"י למה.

# הלכות סוכה

## סימן תרכו

### סעיף א

העושה סוכתו תחת האילן י"א שאם האילן צלתו מרובה מחמתו פסולה בכל ענין ר"ל בין אם חבטן והשפילן יחד עם הסכך ואפילו אם הסוכה לבדה נמי צלתה מרובה ואפילו הסכך כשר רוב נגד האילן מ"מ פסולה הכי מבואר בהרבינו ירוחם נתיב ח' חלק ראשון אפילו לשטת י"א אלו והטעם בזה כדאיתא נמי בהר"ן בלשון זה אבל אם היה צלתה מרובה מחמתו לא מיבטל ברובה כיון שאין הסכך כשר מועיל בסוכה כלום גם נכלל במלת בכל ענין אף אם האילן למעלה מן הסוכה הרבה ואף אם הסוכה נמי צלתה מרובה אף דבכגון זה לא שייך למיפסל מטעם צירוף דמחובר לשטה זו שהיא שטת תוס' וגם טעם הנ"ל דהר"ן אפשר דלא שייך מ"מ פסולה מכח הדרשה דבסכת תשבו דהיינו סכך אחד ולא תחת ב' סככים ומדסתם הש"ע בכל ענין נמי נשמע אפילו אין האיל למעלה מן הסכך עשרה מ"מ פסול משום שני סככים ואינו דומה לסוכה תחת סוכה דשם

איכא הקפידה דכהכשירה כך פסולה והטעם משום דבאמת סכך סוכה דאינו אלא עראי אינו ראוי להיות שם סכך עליו זולת מטעם חשיבתו למצות סוכה הוא דשם סכך עליו ולהכי בעי דליהוי כהכשירה דהיינו ראוי' לדירה בין מצד שהתחתונה ראוי' לקבל כרים וכסתות דידה ובין שיהיה להעליונה חלל עשרה אבל תחת בית או אילן דשם סכך עליהן אף בכל ימות השנה תמיד התחתונה פסולה מטעם ב' סככים וכעין זה מחלק הרא"ש פ"ק הלכה ט"ו בענין סכך פסול שתחת סוכה דשמואל מודה שפוסל העליון בהפלגת ד'. ודלא כהמרש"א שהודה לדברי המתווכח עמו שכתב לשטת תוס' דהיכי שהסדין בתוך י' ושמואל וכו' משא"כ באילן דמשום פסול בסוכת תשבו נגעו בה למעלה מי' וכיון שצל האילן מרובה אף כשהצל הסוכה ג"כ מרובה פסולה עכ"ל דנשמע מיני' הא אם האילן למטה ק אין בו משום בסוכת תשבו ואם שניהם צלתם מרוב' כשר והמהרש"א הודה לו ע"פ הדין לענ"ד ליתא ומה שהקשה המהרש"א שם בד"ה פירס וכתב נראה מדבריהם דאף כשצל הפסול נמי מרובה מחמתו דומיא דסדין כשירה כיון דצל הכשר נמי מרובה לפ"ז קשה מאי קשיא להו לעיל מהא דפרכינן הא קא מצטרף כו' והא דלא משני כגון דבלאו פסול צילתה מרובה כו' הא ליכא לאוקמי הכי דא"כ אף בצל האילן נמי מרובה תכשר כמו בסדין ע"ש שדחק בדעת תוס' מה שלא נזכר כלל בדבריהם והקושי' א"י כלל מה היא דדוקא בסדין המושכב על הסכך וליכא משום שני סככים הוא דבשניהם צילתם מרובה כשר ס"ל אבל בסוכה תחת אילן פשיטא דבשניהם צילתם מרובה דפסול משום ב' סככים הואיל וחלל ביניהם אלא איפכא קשיא לי דלא משני תוס' מידי על דבריהם והא דלא משני כגון דבלאו פסול אכתי צילתה מרובה וכתבו משום דא"כ מה למימרא דהשתא נמי דמשני כשחבטן קפריך מאי למימרא ומה הדמיון בשלמא בשחבטן פיר' רש"י מאי למימרא הא לאו תחת ב' סככים הוא וכיון וכו' לאו משום ב' סככים איכא דהא חד סככה הוא אבל כשלא חבטן דאיכא משום ב' סככים מה שייך לאקשוי' מאי למימרא הא טובא אשמעינן דהיכי שאין האילן צילתו מרובה לאו סכך מקרי ולא מיפסל הסוכה משום ב' סככים והכי מבואר בהריטב"א דזה חידושא דרבא דז"ל אמר רבא ל"ש וכו' אבל חמתו מרובה מצילתו לא חשוב אילן ולא הוי סוכה שתחת אילן וכשירה כיון שמסוככת כראוי ורציתי מכבר לידחק דהכי קאמרו דמדחזינן דגבי אילן משמיענו התנא דמתני' דייק כאילו עשאה בתוך הבית להורות דוקא בצילתו מרובה קאי המאי למימרא על התנא שהרי בסוכה שתחת סוכה נמי הדין דוקא בדתרווייהו צילתם מרובה כמבואר שם בגמרא ולמה לא רימז לנו שאם עליונה חמתה מרובה התחתונה כשרה א"ו דזה הסברא חיצונה דחמתה מרובה לא מקרי כלל סכך ולכן אף באילן פשיטא אבל רואה

אני שאף זה ליתא דבשלמא בסוכה שתחת סוכה דאין שם סכך עלי' אלא מצד הכשר מצותה שפיר דכל שאין העליונה צילתה מרובה דלא שייך למיפסלה משום ב' סככים דכהכשירה כך פסולה אבל פשיטא דהוי אמינא באילן דאפילו חמתו מרובה שם אילן וסכך עליו ופסולה התחתונה אפילו כשצילתה מרובה משום בסכת תשבו ולא תחת אילן משום ב' סככים קמ"ל דאילן שחמתו מרובה אין שם אילן דהיינו שם סכך ולא מיפסל משום ב' סככים וגם בל"ז לשון התוס' בדמיונם דהשתא נמי וכו' אין לו דמיון כלל וכנ"ל ובודאי הקושי' והא דלא משני וכו' היא תמוה קימת לשטתם וצ"ע:

**שם** וי"א שאפילו וכו' זה פי' ריב"ם ולפירושו מרווח קושי' הגמרא והא קא מצטרף. אלא שבמהרש"א איתא בשם המתווכח עמו שרצה לדחות פי' ריב"ם משום דאם כן למה להברייתא לדרש מבסכת תשבו ולא בסכת שתחת אילן ות"ל משום פסול דמחובר דסכך הפסול מבעל צל הכשר וע"ש במהרש"א מה שדחק ולענד"נ די"ל לשטה זו כל עיקר הקושי' והא קמצטרף מברייתא זו נפקה והיינו מדדרש התנא בסכות תשבו ולא וכו' ואיכא למידק בשלמא סוכה תחת סוכה נפק מדרשא דבסכת חדא משמע אבל ולא תחת בית ואילן מהיכא נפיק דהא אף שהיא תחת בית ואילן אינו יושב אלא בסוכה אחת (ולא ניחא לו כמשמעות פרש"י הנ"ל דהדרשה היא תחת סכך אחד ולא שני סככים אלא סוכה כמשמעה סוכה דהכשר אחת ולא שתים) וא"כ מהיכי ממועט בית ואילן דהא תקרת בית ואילן אינם מכונים בשם סוכה. א"ו הכי אזלה הדרשה בסכת תשבו שדוקא ישיבה תהא בצל סוכה ולא שתחת הבית ואילן שאז אינו יושב בצל סוכה אלא בצל בית ואילן שצילם פסול בית משום תעשה ולא מן העשוי ואילן משום מחובר משום דסוכה אמר רחמנא וצל בית ואילן מבטלים הצל סוכה שתחתיהם ואינו יושב אלא בצילם ולהכי מקשה דאפילו באילן שחמתו מרובה מ"מ והא קמצטרף ע"י מה שמבטל מה שתחתיו ודוק:

**עיין** מ"א סק"ב כתב ובאמת התוס' לשטתייהו אזלו. ר"ל שבדף כ"ב ע"ב ד"ה כזוזא נראה שמסכימים עם פירו' ר"ת דאם למעלה הסכך והאויר בשוה כשרה מפני שאז למטה צילתה מרובה מחמתה ושפיר כתבו אלא הטעם כיון דכי שקליתו לפסול אכתי צילתה מרובה משא"כ הרא"ש שמסכים עם פרש"י שאם למעלה שוה למטה חמתו מרובה ופסול א"כ כשתשקול הפסול ישאר חמתו מרובה ואפ"ה כשר א"כ ה"נ גבי אילן יכשיר אפילו כשחמתו מרובה בלא האילן וכתב ואפשר דכשמונח למעלה גרע טפי ר"ל דשם כשמסכים הרא"ש עם פרש"י כתב דדוקא גבי סכך פסול וסכך כשר המונחים זה אצל זה שייך להזכיר פרוץ כעומד אבל גבי סוכה סכך ואויר נתנה הלכה שיהא הצל מרובה וא"כ להוא מ"ד דפרוץ כעומד מותר דאינו אלא במונחים זה אצל זה ודאי דלא שייך

לאתויי ראי' מיניה כשמונח למעלה וגם לא שייך כלל להדברים שכיון דאי שקלת לי' סגי בכשר ולהכי מה שכתב המ"א תו ואפשר דמביא ראיה מן המסקנא זה העיקר מדמסקינן דבמעדיף אפילו למאן דאמר פרוץ כעומד אסור שרי והיינו משום דאף כי שקלית ליה נמי כשר וק"ל:

(סעיף הנ"ל) **הג"ה** מיהו אם השפיל וכו' כתב המ"א ודוקא כשהסוכה צלתה מרובה בלא אילן כו' ר"ן ומ"מ וכ"כ ריי"ו בהרי"ו ומ"מ שפיר דהכי כתבו אבל מהר"ן א"י ואדרבה משמע איפכא שהרי ז"ל וא"ת ואמאי בעינן הכא רובא ולא סגי לה בפלגא ופלגא והא תנן המקרה בשפודין אם יש ריוח ביניהן כמותם כשרה וכו' והכא נמי נימא הכי ולא נבעי רובא נראה לי דהיינו טעמא משום דכל דבר שעומד בעצמו ואינו מעורב חשוב יותר ולפיכך אע"ג דאגמרי' רחמנא למשה דבפלגא סגי לית לן למימר הכא אנא כשמחצית המכשיר עומד בעצמו דחשוב אבל כשהוא מעורב שנתמעט חשיבות הכשר המתיר לא אעפ"י שנתמעט ג"כ חשיבות הפסול אין בכך כלום מאחר שהמתיר מיגרע ומשום הכי בעינן הכא רובא ובודאי שאין ביטול זה כביטול שאר איסורין שאין לך איסו' שאם יכול להתי' [צ"ל להכירו] ולעמוד עליו שיהא בטל אלא כיון דאגמרי' רחמנא למשה דבפלגי סגי והכא לא סגי לי' בפלגא לפי שנתמעט חשיבתו של מתיר מפני שנתערב אפ"ה כל שיש רוב מן הכשר לא גרע מפלגא דכשר העומד בפני עצמו לפי שאין המיעוט מבטל חשיבות הרוב עכ"ל וא"כ י"ל דאם הכשר רוב ואינו בטל שוב מה בכך שהוא לבדו אינו צילתו מרובה מ"מ לא גרע ממחצה ע"מ. ודברי המ"מ ור"ן צ"ע מנ"ל כיון דמשום ביטול ברוב אתינן עלי' י"ל ה"ה כששניהם חמתה מרוב' כשהכשר רוב מצטריף האילן ונעשה בין הכל צילתו מרובה ומה זה שכתב המ"א על הב"ח דליתא. אלא ע"כ מיירי כאן וכו' מנא ליה זה הע"כ אי משום טעמו שיהיב ריש דבריו דאין זה ביטול גמור כיון שיכול להסירו הא זה גם לדעה א' הכי הוא ומ"מ מצטרף ואי משום דלדעה א' הוא מוכרח מדאיירי הקושי' והא קא מצטרף בסוכה שחמתה מרובה וע"ז משני כשחבטן משא"כ להי"א הקושי' קאי על סוכה שצלתה מרובה מה בכך הא מ"מ הקושי' היא והא קמצטרן על פי פירושם וע"ז משני כשחבטן ופי' הר"ן כלומר שהשפילן וערבן עם הסכך כשר דכל כי האי גוונא כיון שחמתן של אילן מרובה מיבטל ברובה מאחר שהכל מעורב ומשמע לפ"ז דאפילו הכשר נמי חמתו מרובה כל שהוא רוב בטל הפסול ומצטרף נמי וכדהוצאתי נמי לעיל משמעותו וצ"ע:

**שוב** כתב המ"א ומ"ש רמ"א שאינם ניכרים אינו מדוקדק דאפילו נכרים שרי כיון שהסוכה צלתה מרובה לא נראה הכי ממהרי"ו הנ"ל שהרי ז"ל הדלה עליה וכו' פסולה

ואם הסכך הכשר יותר הרבה מהם כשרה ומיירי כשחבטן שהשפיל הענפים וערבן עם הסכך ואם (צ"ל ואין) נראין בעין הסכך הפסול דאל"כ פסולה ומיירי נמי כשהסכך פסול המחובר חמתו מרובה דאם צילתו מרובה אפילו היה הסכך כשר יותר מהסכך פסול המחובר ואפילו חבטן פסולה כמו שכתבתי בהעושה סוכתו תחת אילן כי דינם שוה והרי גבי אילן מסיק כשטת הי"א וכתב אלייהו דתמיד צריך להיות הכשר לבד צילתו מרובה ומ"מ מקפיד וכתב ואינו נראה בעין אבל באמת צ"ע למה צריך אינו ניכר כיון שהסוכה צילתה מרובה מה יזיק צירוף סכך פסול כשחמתו מרובה וחבטן דבשלמא כשלא חבטן לדעת הי"א כיון שצל האילן עומד למעלה ומיצל על הסכך הוא מבטל צל הכשר דלמטה ממנו שהצל מן העליון הוא חשוב ורואין מה שתחתיו כאילו אינו כדאיתא בהריטב"א אבל בחבטן אין טעם כלל להקפיד על אינו ניכר לכן המסתביר לי יותר שהרמ"א כתב דבריו על פי משמעות הר"ן והטור שאף לדעת הי"א אינם חולקים על דעה א' אלא כשלא חבטן אבל בחבטן אחדים המה עם שטת התוס' דאפילו אין הכשר לבד צילתו מרובה כל שהאילן נמי חמתו מרובה שוב נצטרף רק אם הכשר רוב מן הפסול וכדמשמע נמי מהרא"ש דאינו מביא פלוגתא אלא בשלא חבטן ואף שהמ"א כתב על דברי מהרי"ו וכל דבריו מהרא"ש הא אף דברי הטור בנוים ע"פ אביו הרא"ש ולהכי מצריך הרמ"א נמי אינם נכרים בדקדוק:

**סעיף ג**

העושה סוכה למטה וכו' כשרה: בהטור מבואר ב' טעמים בזה להכשיר אף לשיטת הי"א חדא מדהיא כולה מסוככת בכשר באופן שאף אם ינטל כנגדו נמי נשאר צלתו מרובה: ומה שהט"ז רוצה לדון מרש"י דשייך לגבי סכך פסול אף אם הוא חמתו מרובה טעם לפסול משום שני סככים הוא שגיאה כמבואר בהריטב"א דז"ל אמר רבא ל"ש אלא באילן שצילתו מרובה מחמתו אבל חמתו מרובה לא חשוב אילן ולא הוי סוכה שתחת אילן וכו' ע"ש: ומה שדקדק מרש"י מדכתב וכיון שחמתו מרובה מה"ת למיפסל לא משום שני סככים איכא דהא חד סככה הוא וכו': יש לתמוה איך ס"ד לדיוק כזה דרש"י פי' המאי למימרא דבשלא חבטן קמ"ל דהיכי דהאילן חמתו מרובה לא הוי תחת ב' סככי' אבל השת' דחבטן מאי למימר' לאו משום ב' איכ' וק"ל: ועיין נמי תשובת פ"מ חלק א' סי' מ"ד ועוד מטעם אחר כתב העיטור דכיון שהסיר הרעפים העצים אין עליהם דין סכך פסול דתנן תקרה שאין עלי' מעזיבה מפקפק או נוטל אחת מבינתים ודברי הב"י בזה במח"כ צ"ע ועיין ב"ח וע"ז: ואין להקשות לפ"ז מה הוצרך רש"י ז"ל ללמוד ההיתר מן התירוץ בשחבטן הא זה בלא ביטול ברוב כשרים אף הקנים גופייהו דרש"י

איירי שמסככין על קני הגג ר"ל אף שלא הסירו הרעפים בכיון כדי לסכך על גבי גביהן אלא למשל הרעפים נפלו מהם באמצע שנה שאז הקנים אף שהם פחותים מג' נשארו בפיסולם משום תעשה ולא מן העשוי לכ"ע ולומד מן הסוגי' דמ"מ כשר משום ביטול ברוב: אך מ"מ קשה לי הא האופן דאיירי בו שמסככין על הקנים ומבאר שהלאטי"ש הם הקני' ואויר שביניה' בשוה הא משנה שלימה שנינו המקרה סוכתו בשפודין אם יש ריוח ביניהן כמותן כשרה והיינו למה דקי"ל דפרוץ כעומד מותר ועיין בהרא"ש פרק הישן הלכה מ' ואפי' נימא דרוצה לצאת קושי' הגמרא שם והא אפשר לצמצם או אי אפשר לצמצם ועיין בהריטב"א שם אכתי באופן זה שמסכך על הקנים הוא כתירוץ רבא שם דף ט"ו ע"ב שפי' רש"י שם והלכך הוי לי' כשר רובא על הפסול ומבטל ומה הוצרך ללמוד התירו מהכא וצ"ל דעיקר למודו דלא נימא דוקא בדברים התלושים ואינם מחוברים למידי הוא דשייך ביטול משא"כ אותן קנים שנשארים מחובר בהבית ה"א דלא ליבטלו לומד מתירוץ הגמ' כשחבטן דאף דהענפים מחוברים מבטלו וה"ה אותן הקנים וק"ל

## סימן תרכח

### סעיף ג

עשאה בראש האילן כשרה כתב המ"א היינו וכו' ר"ן עיין בהר"ן דמש"ה פי' דקרקעית הסוכה גבוה מן הארץ נתון על האילן ונעץ קונדסין בקרקע הסוכה וסכך עליהן ובכי ההוא גוונא אעפ"י שהמחובר סומך את המעמיד לית לן בה דמעשה קרקע בעלמא עביד והוא כדפי' רש"י בראש האילן תיקנו מושבו בראשו ועשה שם מחיצות וכן פי' בתר הכי סמך קרקעית הסוכה רובן באילן אבל הרא"ש מביא שם פרש"י דפרק מי שהחשיך שסמך הסכך על האילן וכו' וכתב וסוגיין דהתם מוכח כן שהאילן דפנות לסוכה וקנים של הסכך נסמכין על האילן ואסור ליכנס בי"ט גזירה שמא יניח חפצו על הסכך וידוע שהרא"ש לשיטתו שס"ל להלכה שמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה כמבואר ס"ס תר"ל והמ"א שמעתיק הכא חומרת הר"ן שאסור להעמיד בדבר הפסול לסכך לא הי' לו להעתיק בסתם סק"ו מה דנפיק מהרא"ש שהרי להר"ן באופן זה שהסוכה על הארץ והקנים של הסכך נסמכים על האילן אף הסוכה פסולה וקצת צ"ע על הר"ן מה דכתב הרא"ש שבפי' רש"י בשבת מוכח שם הסוגי' ומה שכתב תו ומ"מ וכו' ומסיים ולא גזרינן שמא יניח על הסכך דאף אם יניח לא מקרי משתמש במחובר כמ"ש סי' של"ו ס"א ר"ל בדבריו וע"ש מה שכתבתי:

## סימן תרכט

### סעיף ו

במחצלת. הש"ע מיוסד ע"פ פי' הרי"ף ורמב"ם דלא כרש"י ותוס' והראב"ד: עיין בהסוגי' והה"מ ואין להקשות לשטת הש"ע מה משני הסוגי' הא דאית לי' גדנפא הא מ"מ קשיא לשטה זו דר' דוסא מודה דבקטנים אין מסככין משום דבסתמא לשכיבה איך סותם וכל החוצלות וכו' הא איכא קטנים דסתמא לשכיבה די"ל דבמה דקאמר מטמא טמא מת בזה מורה דלא איירי בלא גדנפא דזה ממ"נ אם היא לשכיבה אף מדרס מטמא ואם לכלים הא הוי פשוטי כלי עץ דאף טומאת מת אין להם אלא דאך איירי בדאית לי' גדנפא ובדאית לי' גדנפא סובר דאינה ראוי לשכיבה ואינה עשוי' לכך ולכן אפי' קטנה אינה מטמאה אלא טמא מת ושפיר דאמר כל החוצלות ואפי' קטנים ודוק:

**סעיף הנ"ל** הג"ה דהיינו שמנהג וכו'. עיין ט"ז ודבריו אינם ברורים שמסיק וכתב ומיירי במקום שאין מנהג מבורר והחילוק הוא בין עשוי' בפירוש או סתמא אבל במקום שיש מנהג ודאי כפי המנהג כן הדין ומזה איירי הרא"ש אבל במשנה וגמרא לא מיירי מזה. כנראה סובר דהרא"ש מודה דהפי' בהמשנה עשאה היינו העושה וזה ע"כ אינו דאילו כן מה יענה במה שהמציא גזירה וכתב הילכך במקום שנהגו לשכב עליהן אפי' אמר לאומן לתקנו לו לסיכוך ואתו כ"ע לסכוכי בהו דא"כ היכי תנן קטנה דסתמא לשכיבה עשאן לסיכוך מסככין בה הא כל הרואה קטנה דסתמא נעשתה לשכיבה מאין ידע שזה עשאן לסיכוך ואתו כ"ע לסכוכי בה א"ו ע"כ הרא"ש מפרש עשאן היינו שרוב בני עיר אלו מנהגן היפך הסתם אלא לעשות אף הקטנים לסיכוך ופירושו תפס הרמ"א לפרש בו אף לשון הש"ע אמנם הר"ן מפרש להדיא עשאן העושה בפי' לסיכוך ודאי דחולק על גזירת הרא"ש וכן הרמב"ם שהוא סתם כלשון הש"ע נמי סתמא חולק ואינו חש לגזירה זו. וזה לענ"ד טעם הש"ע שסותם ואינו מביא דעת הרא"ש אלא שהרמ"א מדנראה לו להחמיר כהרא"ש כתב דעתו לפי' הש"ע בסתם (ודע דבגוף הדין שמשיג הרא"ש על הר"י מטראני לפי המבואר בהרא"ש לשון הר"י שדיבר על מחצלאות שסתמן לא נעשו לשכיבה אלא שמקצת בני אדם קונין אותן למלאותן צמר דהיינו עכ"פ דבר שמקבל טומאת מגע ומקצתן למחיצות שאז אינם מקבלים שום טומאה שוב אי אפשר להבין מה שמשיגו מן מחצלאות דאושא עיין ודוק ובהטור באמת לשון הר"י באופן דאיירי מן מחצלאות הנעשים לשכיבה וצ"ע): והנה פה ק"ק ש"ל מצאתי ראיתי ענין הנהוג שמסככים בענפי ערבות גדולים קורין אותן בלעד קעריב ואותן הקעריב באמת רוב תיקונם וגדילותן היינו להניח תוך העגלות ואלו אף אותן שמסככים בהם הי' בתוארם באופן שהי' שייך לומר

עליהם סתמייהו להניחם תוך העגלות שאז אף שלא היו מטמאים מדרס ע"י הישיבה שיושבים עליהם כדאיתא פרק כ"ד דמס' כלים משנה ב' משום דאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתינו מ"מ היו מטמאים טמא מת ואז הי' תלוי במחלוקת הרא"ש הנ"ל אם יועיל העשי' בפי' לסיכוך אמנם רואה אני שאלו הקעריב שאין להם שוב בית קיבול אלא פשוטים אינם נעשים כלל באופן זה להניחם תוך העגלות אלא הנעשים לעגלות יש להם תוך ועשוים עם שולים ואחוריים ואלו שאינם אלא צד אחד פשוט אף אלו היו נעשים להציגם מן הצד תוך עגלות אינם אלא למחיצה להפסיק שלא יפול דבר מן צד העגלה שאינם מקבלים שום טומאה ואפי' אם נעשים נמי להניחם תוך העגלה למטה ולישב עליהם מ"מ הא אי אפשר להם לבא לטומאת מדרס ע"פ המבואר במשנה הנ"ל וכיון דטומאת מדרס אין להם שוב אף טומאת מת אין להם מדאינם אלא פשוטי כלי עץ ואינם דומים להעשוים כקתדראות שבמתני' הנ"ל שיש להם תוך אך בזה עדיין הי' אפשר לגמגם אם לא יהיו בדומה, דדף של נחתומין ועיין בתוס' סוכה דף כ' ע"ב ד"ה מסככין אבל באמת סתמייהו דפשוטים אלו אינם נעשים אלא להציגם מן הצד דאז ודאי אין להם שום קבלת טומאה ובפרט שהם גדולים מה שאין דרכם כלל להניחם תוך עגלות ומכ"ש שנתקנו בפי' אצל האומן לסכך בהם דכשרים בלי שום גמגום:

**סעיף י**

אם פסולת מרובה על האוכל הא דצריך דוקא פסולת מרובה ובשפודין במחצה ע"מ כשר עיין בהריטב"א בהסוגי' דהעושה סוכתו תחת האילן וכן בהר"ן שם שבדבריהם אף זה מיושב ולדברי הר"ן צ"ל דאף זה חשוב עומד בפני עצמו ומהכא תמי' לי דעת הרמב"ם פ"ה הלכה י"ג דהא הכא ודאי מעורבין הם וכשר וצ"ע:

**סעיף יט**

פירס עלי' סדין וכו' אבל אם לא כיון בפריסת הסדין אלא להגן או לנאותה כשרה כתב המ"א ואז בטל לגבי הסוכה והנה התוס' והרא"ש מביאים דין זה להיתר בשם הגאונים בלשון זה הא דקתני במתני' פסולה היינו היכי דחמתה מרובה מצילתה אבל אם צילתה מרובה כשרה ואין סדין פוסלתה וכתבו תוס' והרא"ש טעמם כמו דפרשתי לעיל דאין מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר היכי דבלא הפסול צילתה מרובה ומשמע להדיא מדבריהם דאם הסוכה צילתה מרובה אפי' הסדין לבד נמי צילתה מרובה כשרה דאל"כ מה דחק להו למוקים בשהסוכה חמתה מרובה וקשה עלייהו קושי' הרא"ש דא"כ אפי' לנאותה פסולה לוקמו כשהסוכה צילתה מרובה אלא דגם הסדין לבד נמי צילתה מרובה א"ו דאף בכה"ג מכשירין ותימא לי הא אז שייך הפיסול מה שהבאתי בסי' תרכ"ו מה שהבאתי בשם הרבינו ירוחם דאם האילן צילתו מרובה אף דגם הסוכה צילתה מרובה

אפילו חבטן ועירבן והכשר מרובה פסול אף לשטת תוס' גבי אילן בלא חבטן דכשר ואינו מזיק הצירוף ומהטעם המבואר בהר"ן וכדבריהם מוכח מדאמר ר"פ לא שנו אלא באילן שצילתו מרובה וזה מוקמינן בשחבטן והרוב כשר הרי מבואר הא באילן שצילתו מרובה אף באופן זה שחבטן ועירבן והכשר מרובה מ"מ פסול ולהתוס' אינו מזיק הצירוף אם הסוכה צילתה מרובה היינו מן אילן שחמתו מרובה ואפשר נמי אפי' באילן שצילתו מרובה והוא למעלה עומד בפני עצמו שאז אפשר דלא שייך טעם הר"ן שאין הסכך כשר מועיל בסוכה כלום אבל הכא שהסדין פרוס על הסכך ומכ"ש מתחתיו איך אפשר דליתכשר אפי' אם הסדין נמי צילתו מרובה הא אינו מועיל בסוכה כלום וצ"ע:
ועל פרש"י שהוא דעה א' הכא מה שהקשו עליו מ"ש מלנאותה כבר תירצו במרדכי דכל לצורך אדם אינו בטל לגבי הסוכה ומה שהקשו תוס' תו מדף כ"ז דמשמע להו דלולא הקושי' והא אין יוצאין מסוכה לסוכה הי' אפשר דאיירי בסוכת החג י"ל דשם הי' הסדין חמתו מרובה והסוכה צילתה מרובה שאז הא לכ"ע אין מצטרף זולת מחמת שהאילן הוא למעלה ויש לו חשיבות לבטל מה שתחתיו אבל המתני' וש"ע לדעה א' איירי בסדין שצילתו לבד נמי מרובה ועל פי' ר"ח שהוא שטת הי"א קשיא לי דא"כ אדמחלקה המתני' בין להגן לבין לנאותה ליפלוג בדידה בפירס מפני החמה והנשר גופו בין להגן על הסוכה דלא ליתעביד חמתה מרובה לבין להגן על האדם דכשר אלא משמע כפי' רש"י שהוא דעה א':
**עיין** פה בב"י מביא בשם הרוקח דברים הצריכים עיון. ז"ל אם חמה בסוכה ומזיקו וכו' אבל לפרוס סדין תחת הסוכה בי"ט אסור דהוי אהל: משמע אבל בחוה"מ שרי משום דלרבנן בטל גבי סוכה למעלה מן הסוכה אפי' בחול אסור כדאמר רב אשי מפני החשד תו כתב ותו הא תנן פירס עליה סדין מפני החמה או תחתי' מפני הנשר וכו': ולדבריו הראשונים מה ענין המתני' להכא דאיירי לדבריו הראשונים כדפי' ר"ת שהוא להגן על הסכך:

## סימן תרל

עיין בהמ"א ובהסוגי' ובמהרש"א שמביא: והנה מה שמסיק לדינא דדופן ע"י קנה קנה פחות מג' לא מהני ע"פ הר"ן ה"נ איתא בהריטב"א שם שכתב נמי ומדלא קאמר דמכשיר דופן שני בטפח שוחק בי מצעי פחות מג' לכל רוח דהוי להו שבעה שמעינן דלעולם לא אמרינן תרי לבודין בפחות מפס ד' וכו' מיהו עיקר הדין אמת הוא וכו' ובודאי מדבריו נשמע דה"ה בד' דפנות לעולם לא וכו' וכדהחליטו התוס' נמי וכתבו בקושייתם וזה אין שייך כלל לחלק בין ד' דפנות לג': ובודאי כן הוא נמי מצד הסברא כי מה יתן ומה יוסיף

הדופן ד' דלא צריכה כלל להג' דצריכי דלא כהמ"א שמסיק ולא מהני אא"כ יש ד' דפנות בקנה קנה פחות מג' דזה ליתא אלא דהברייתא דקתני דהלכות סוכה כהלכות שבת איירי מד"ת והאמוראים דנשמע מינייהו דלעולם לא אמרינן תרי לבודין בפחות מפס ד' היינו מדרבנן וכמו שראינו נמי בהלכות שבת שלא התירו קנה קנה בכל צרכי' ליחיד דודאי נמי אינו אלא מדרבנן: וזה נמי כונת הר"ן ולשונו שכתב ומסיים כיון דליכא בעומד הוא לאו דוקא שהרי לבוד נמי עומד מקרי כמבואר ברש"י דף ו' אלא ר"ל עומד ממש דהיינו פס ד' וזה י"ל כונת הרא"ש בסי' מ' שמביא דלא איירי שם אלא מענין דאורייתא ובתוס' אם רצונינו שלא לידחק בדבריהם כדדחק המהרש"א שבאמת דחוק מאוד י"ל הכי דבד"ה מהו רצו לומר דהברייתא דדופן סוכה כדופן שבת איירי נמי אפי' מדרבנן אלא כיון דבל"ז ס"ד דאמר רב חסדא לחלק בין לבודין לחדא בין שתי לערב אלא דקמ"ל דאין לחלק בזה מ"מ י"ל דמחלק בין שתי לערב לענין דבערב בעי מדרבנן ד' טפחים עומד גמור ומשום דחזינן גבי שבת דהחמירו נמי דלא התירו בכל צורכן אלא לשיירה משא"כ בשתי לא החמירו משא"כ בדר' אמי דאיירי נמי בשתי מוכרחים להודות דבאמת אין הבדל בין שתי לערב וכדאמרינן כל מחיצה שאינה וכו' ובה נמי מדבריהם החמירו לענין סוכה כל דליתא פס ד' שלא להתיר ע"י לבודין מדחזינן נמי גבי שבת שהחמירו בכל צורכן ליחיד והברייתא איירי לענין ד"ת כנלענ"ד לידחק בפי' התוס' להסכימם עם הר"ן וריטב"א ואין הבדל בין ג' דפנות לד' ודלא כהמ"א:

**סעיף ג**

במ"א סק"ג. ומשמע וכו' ואפשר דדוקא בסוכה קטנה א"י איך אפשר דאי הכי איך כתב הר"ן דזה מקרי ב' דפנות דעריבן הא ג' דעריבן איכא שהרי הפס מגיע אצל הדופן כיון שאין רחבה אלא שבעה וגם תו אינה כלל מבוי מפולש אלא מבוי סתום א"ו אפי' רחבה כמה כשרה:.

**סעיף ד**

בד"א וכו' זה מהר"ן שכ' ומוכח בגמ' שהעושה סוכתו בכה"ג כיון שאינו מפולש' לגמרי כמו העוש' סוכתו באמצע החצר רחוק מדפנו' החצר ניתרת בטפח שוחק פחות מג' סמוך לדופן כשם שניתרת בו סוכה דאית לה שתי דפנות בעריבן ולא הצריכו פס ד' אלא בסוכה מפולשת ואין דופן אמצעי כנגדה עכ"ל. והמ"א משיג על הש"ע וכל הרואה יראה שפירושו בהר"ן ליתא והב"י יפה הבין והוא האמת בדעת הר"ן ואך המ"א מדהוקשה לו דא"כ תלה תניא בדלא תניא כנראה שהבין לפי' הב"י פי' הר"ן הכי ומוכח שהעושה סוכתו בכה"ג כלומר שהסוכה בג' דפנות וסמוך לצד הפתוח סכך רחוק מן דופן אמצעי כיון שאינה מפולשת לגמרי ניתרת בטפח שוחק וכו' כמו העושה סוכתו באמצע חצר

וכו' ולהכי מקשה דתלה תניא דסוכה בג' דפנות בדלא תניא בסוכה דב' דפנות באמצע החצר אבל לא דק בזה דלפי' הב"י הפירוש פשוט. כתב ומוכח בגמרא ר"ל מדמפרש סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי במבוי שאינו מפולש ובמסכך סמוך לצד הפתוח וכדפירשו תוס' וקשה לו א"כ מה קאמר הגמרא בהקושי' דאילו בסוכה דעלמא בעי טפח שוחק הא סוכה דעלמא דלא עריבן צריך פס ד' וכדהקשה המהרש"א לפי' התוס' והא ודאי האמת דאופן זה דמסכך על מבוי אפילו אינה מפולשת כל שהדופן אמצעי רחוק מן הסכך ואין הסוכה נכשרת אלא בשתי דפנות הצדדים פשיטא דלא עריבן מקרי ולהכי הוכרח דלא בעי פס ד' בדלא עריבן אלא משום דאז נראים מפולשים הרבה כדכתב לעיל מזה התם דאיכא שתי דפנות כהילכתן כמין גאם דאין נראין מפולשים כל כך אבל כל שיש דופן כנגדם דתו לא מחזי כמפולש ניתרת בטפח שוחק אפילו בדלא עריבן והמשך לשונו פשוט ומוכח בגמרא שהעושה סוכתו בכה"ג כיון שאינה מפולשת לגמרי ופי' בעצמו שר"ל במה שכתב כה"ג דהיינו כמו העושה סוכתו כמבוי באמצע החצר ומה שמסיים המ"א דהתם ליכא ב' דפנות דעריבן דמשמע מיני' הא במסכך על גבי ג' דפנות והסכך רחוק מדופן האמצעי שפיר מקרי דעריבן ליתא כלל דזה נמי לא דעריבן מקרי וכן מצאתי בהריטב"א בדף ט"ז סוף ד"ה אמר רבא סיכך. כתב בלשון זה וסוכה העשוי כמבוי דבעינן פס ד' ולא מכשרינן בטפח שוחק וכו' משום דבעינן שתי דפנות דעריבן בשכנגדו בחצר פרוץ. מבואר הא כנגדו בחצר סתום לא בעינן דפנות דעריבן ודברי הב"י ברורין דלא כהמ"א אך הא קשה לי דזה נראה ברור דכל דין דהר"ן לא נשמע אלא מכח הוכחה כנ"ל מקושי' הנמרא דמוכרח להמציא דהיכי דאינו נראה מפולש לגמרי אף בדלא עריבן לא בעי פס ד' משא"כ לפי' רש"י והרא"ש דמפרשי סיכך על גבי מבוי שיש לו במבוי מפולש דא"כ סוכה דעלמא דחול נמי היינו מפולשת הא ודאי קשה א"כ ליתני דאלו סוכה דעלמא בעי פס ד' ובע"כ לידחק אלייהו דזה שהקשה לרבה אינו רוצה להקשות מפס ד' בדלא עריבן דדילמא כרב יודא ס"ל דאף בדלא עריבן בטפח שוחק סגי לי' עכ"פ לשטתם דין הר"ן לדידן דפסקינן כריב"ל דבדלא עריבן בעי פס ד' לא נשמע כלל לחלק בין מפולש לגמרי להיכי דדופן כנגדו דמה"ת וא"כ הש"ע שסותם סעיף ו' בלשון הרמב"ם שמשמע סתמו כפירושו נמי כהרא"ש ורש"י איך סתם הכא דין הר"ן ואולי מפני שלא מצא חולק על הר"ן להדיא לדינא ואפשר דבלי הוכחה סוברים כסברתי' סותם כותי':

**סעיף ז**

הג"ה ואין להתיר אלא במקום שלחי וכו' כתב המ"א כלומר דוקא שהלחי עומד אצל המבוי א"י לכוין דבריו כזה דפשיטא לכ"ע צריך הלחי להיות עומד אצל המבוי בפחות מג' והפשוט כונת הרמ"א להחמיר דלא כמשמעות הש"ע אלא כדעת הר"ן שמביא בעצמו דדוקא במבוי סתום וסיכך כלפי חוץ עיין וק"ל:

**ודע** דדין זה דסיכך על גבי מבוי שיש לו לחי בין לפרש"י והרא"ש ובין לפי' התוס' והר"ן הנ"ל הוא ענין דבסוכה כזו בימות החול הוא פסול דאורייתא שהרי אפילו לפי' התוס' והר"ן אין לסוכה זו אלא ב' דפנות והשלישי לחי משהו ושמעתי קושי' בשם המופלא מו"ה יוזפ מק"ק קאזמיר שהגידה ללמדן אחד מופלג דפה אבל אינו יודע אם בשם עצמו הגידה אותה לו או בשם אחר ויהי' איך שיהי' בעיני הוא קושי' עצומה דהא איתא דף כ"ג העושה סוכתו על גבי בהמה ר"מ מכשיר ור"י פוסל מ"ט דר"י אמר קרא חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים סוכה הראוי' לשבעה שמה סוכה שאינה ראוי' לשבעה לא שמה סוכה ור"מ הא נמי מדאורייתא מחזי חזיא ורבנן הוא דגזרו בה הרי מבואר דלכ"ע מה דלא חזי מדאורייתא לכל שבעה לא שמי' סוכה ואיך אפשר דסוכה זו דד"ת אפילו לרוב שבעה לא הוי' סוכה ולחד יום שבת תהא שמי' סוכה וכל מה שממליץ הר"ן בישוב הקושי' דלמה נאמר מגו לקולא ולא איפכא לחומרא אין די עולה לקושי' זו הן אמת למה דאיתא בהר"ן שרצונו ללמוד מסתימת לשון הרי"ף דבאמת כשירה לכל שבעה יש לומר דמכח קושי' זו נחית לפסק זה אבל לשטת כל המורים זולתו דאך בשבת כשירה ודאי צ"ע וקשה עלי לידחק ולומר דדוקא התם דכל עיקר סוכה זו אינה ראוי' לשבת שפיר אילו הוי הדין דאין עולין לה בשבת דאורייתא דלא חזי' לכולה שבעה משא"כ סוכה זו עיקרה כמו שיוצא בה בשבת זה נמי ראוי' לימי החול אלא שבימי החול חסר לה במקום הלחי משהו הפס ד' או טפח שוחק מה דאפשר לתקוני ולמיעבד בימי החול זה שפיר מקרי חזי' לשבעה ודוחק:

## סימן תרלא

**סעיף ח**

או אם היה הפסול נתון שתי וכו' מה דקשה מזה על שטת הר"ן דאסור להעמיד בדבר המקבל טומאה עיין במ"א סי' תרכ"ט ס"ק ט' מה שדחק:

**סעיף ט**

בית המקורה וכו' ויש מי שאומר שצריך שלא יהיו הנסרים רחבים ד' זה דעת הרמב"ם והניחו הרמב"ן בתימא והר"ן דחק ליישבו ע"פ הרי"ף ולענ"ד לק"מ שהרי איתא בהרא"ש פ"ק הלכה כ"ח שהראב"ד פוסק כרב וכר"מ בגזירות ומסיים והכל עולה לסגנון אחד

וזה אמת שלענין הפלוגתא דמסככין בנסרים בתחילה הוא אחד אבל עכ"ז יש נ"מ לדינא דאילו לרב מסיק הסוגי' בדף ט"ו דלא נפיק מידי ממתני' דתקרה שאין עלי' מעזיבה אלא דר"י הוא דקאמר לר"מ וכו' וא"כ למה דקי"ל כר"מ אף בתקרת בית מכבר אינו מועיל פקפק או נטילת אחד מבינתיים בלא שמונה אמות סכך כשר באמצע אלא בנסרים שאין בהם ד' ואילו לשמואל הא ע"כ בביטולי תקרה קמפלגו ולבית הלל בזה כשר אף בנסרים שיש בהם ד' וא"כ הרמב"ם בלי ספק עומד בשטת הראב"ד ולכן מצריך דוקא נסרים שאין בהם ד' והעד הנאמן שהראב"ד אינו משיגו וק"ל:

**סעיף י**

פסולה כתב המ"א ונ"ל אם יש בפחות מג' סמוך לגגה רחב טפי שרי. א"י מה המציא בזה הא להש"ע כל שאינו רחוק מהכותל ג' טפחים כשר ע"י האויר השוה אפילו בלא רחב טפח מגג שוה כדמבואר בהש"ע שע"י לבוד מכשרינן האויר לאהל וע"כ דדבריו סובבין על הדעה שבהרמ"א שע"י אויר לא נחשב גג אפילו ע"י לבוד לזה כתב שאם בפחות מג' סמוך לגגה רחב טפח לכ"ע כשירה:

## סימן תרלב

**סעיף א**

דאמרינן דופן עקומה דהיינו וכו' . ויחשב זה הסכך הפסול מגוף הדופן כן הוכיח רש"י ז"ל הפירושו והוא מוסכם מהרמב"ם ור"ן ואף מהרא"ש זולת הטור לא די שבריש הסימן סתם דופן עקומה ולא פי' על איזה אופן אלא שבתר הכי גבי פסול באמצע כתב והצד החיצון על ידי דופן עקומה שאנו רואין דופין האמצעי כאילו הוא אצלה כשר ומ"מ לא נפסל הפנימי שנא' כיון שאנו רואין דופן האמצעי כאילו הוא אצל הכשר החיצון הרי נשאר הפנימי בלא דופן וכו' מזה משמע ברור דמפרש דופן עקומה בהפי' שדחה רש"י ז"ל דאל"כ הכי מיבעי' לי' למימר ומ"מ לא נפסל הפנימי שנא' כיון שאנו רואין כל הסכך שמכשיר החיצון ואילך לדופן לא נשאר הפנימי סכך וצ"ע שהוא נגד דעת אביו אמנם האמת אמינא מה דקשה לי טובא לפי' הזה המוסכם הרי איתא דף י"ד ודף י"ז דמוקים הסוגי' דברי ר"מ דאמר ב' נסרים מצטרפין דהיינו בד' אמות מן הצד ובנסרים שיש בהם ד'. וקשה בשלמא גבי צירוף דבאמצע שבד' טפחים צרכינן הצירוף דליהוי כחדא משום שמתורת חציצה אתינן עלי' או משום שעורא כדאיתא דף י"ז ע"ב ושפיר אי לא מצטרף אין בזה שעור לחצוץ או לפסול דמקום חשוב אינו בפחות מד' כדאיתא ברש"י דף י"ז סוף ד"ה דרב אבל בדופן עקומה דהלכתא גמירי לה דפי' רש"י דף י"ז ע"א דבד' אמות לא נאמר למשה מסיני דופן עקומה וכן שם ע"ב פי' אבל ד' אמות לא אתמר בה דופן

עקומה א"כ מה לי אם הסכך פסול מצטרף או הוי חד חד סוף סוף הוי ד' אמות רחוק הסכך כשר מן הכותל ובד' אמות סכך, פסול לא גמירי הלכתא לומר דופן עקומה דהא ודאי אין לומר דאילו לא מצטרף נחשב כאויר דהא אדרבה לגבי אויר לא נאמר כלל דופן עקומה וגם אין לומר דאילו לא נצטרפו והיו נידונין כנפרדים הי' שייך לומר למשל דופן עקומה על ה' נסרים דהיינו כ' טפחים דמה בכך כיון שיותר מזה עכ"פ אין לומר עוד דופן עקומה ממילא הנסר הששי שהוא ד' טפחים והוא סכך פסול די בו לחוץ בין הכותל עקומה זו לבין הסכך כמו באמצע שפוסל בד"ט כיון דלא שייך בו דופן עקומה וה"ה נסר הששי הזה אמנם אלו נאמר הפי' שדחה רש"י ז"ל דהיינו שאנו רואין כאילו הדופן נתעקם ועומד תחת הכשר ומוציא הפסול חוץ לדופן אז י"ל דהכי גמירי הלכתא דוקא כשאין בין הסכך ולכותל אלא פחות מד' אמות אבל כשחיצון ד"א תו לא אפשר להכותל להתקרב אל הסכך מפני חציצת הד"א וא"כ אפשר דלולא הצירוף והיו נחשבים כנפרדים לא הי חשיבות של ד"א מפסיק בין הכשר לכותל והי' אמרינן דופן עקומה כאילו הכותל סמוך לכשר אבל לפי' המוסכם ודאי צריך לי עיון ובמה שדחה רש"י ז"ל פי' זה י"ל חדא דהכי גמיר הלכתא דאויר בג' טפחים סגי לחוץ ושלא לומר בו דופן עקומה וסכך פסול דוקא בד' אמות והוי כמו גזה"כ גם סברא י"ל דאויר למעלה מדשלטא בו עין ורואין השמים מפסיק לא שייך לומר דופן עקומה משא"כ סכך פסול וצ"ע:

**כתב** המ"א ודע וכו' ובעהמ"א מפרש לה וכו' ב"ח. וז"ל הבעהמ"א והא דתניא פסל היוצא מן הסוכה נדון כסוכה וכו' הלכה היא וכו' הילכך היכא דאנח נסר שהוא רחב אפומא דמטללתה בסוכה קטנה ועייל תלתא ואפיק חד פסולה. וזה נפיק מדחי' הגמרא דף י"ד ע"ב דלא לישתמע מינה דהפכן על צידיהן פסול ולהכי ז"ל הריטב"א ופריק דמהכא לא תסייע דהכא במאי עסקינן שנתן לרחבו אפומא דמטללתא במקום דופן הרביעי המפולשת שאין שם דופן דעייל תלתא בסוכה ואפיק חד וכ"ת אכתי לא משתרי לי' אלא ג' וכהפכן על צידיהן דמי הא ליתא דקסבר האי תנא פסל היוצא מן הסוכה נדון כסוכה והיינו מה דאתא לאשמעינן ואשתכח דכלהו משתרשי לי' כאילו מנחי לגאו ולפיכך פסולה כיון שיש ממנה ג' טפחים בתוך הסוכה עכ"ל. וא"כ יש לתמוה על בעל המאור לדידן שפסקינן הפכן על צידיהן פסול למה תלה דין זהדסוכה קטנה והכניס שלשה דפסול במה שהלכה היא דפסל היוצא מן הסוכה נדון כסוכה הא אפילו לא נדון כסוכה לא עדיף מהפכן על צידיהן והוי ג' שהכניס סכך פסול דבסוכה קטנה בין באמצע בין מן הצד בג"ט פסולה ואולי יש לידחק ע"פ מה שמסופק שם הריטב"א דאפשר מה דנקיט הגמרא והכניס שם שלשה לאו דווק והא דנקיט והכניס ג' אינו אלא לומר שלא

הכניסו כולו בפנים ואם הבעהמ"א סובר הכי תלה אותו בדין זה דפסל היולצא וכו' דאף באופן זה פסולה ומה דנקיט ועייל תלתא בלשונו נמי לאו דוקא וצ"ע:

**תו** מביא המ"א קוש' שא לשון רש"י שכתב אפומא דמטללתא אצל רוח רביעי שאין שם דופן דלפקי' מיני' ע"י דופן עקומה דהא אין כאן דופן אלא פתח והקשה דהא אי נמי הוי שם דופן ונפקה ע"י דופן עקומה הסוכה פסולה כיון דלא נשאר שם שעור סוכה וכתב המ"א ול"נ דכונת רש"י דאינו הי' שם דופן הוי אמרינן דופן עקומה ואותו טפח וכו' וא"כ הו"ל כולו סכך כשר ולא מצאתי טעם בדבריו דאיך ע"י דופן עקומה לא ליחשב הטפח הבולט לחוץ כלל להסוכה וגם אם דופן עקומה הא הסכך הוי דופן ואיך תהיה כולה כשר אבל הברור בעיני אף דגם בהריטב"א נמי נאמר והכא ברוח רביעי ליכא דופן כי היכי דליתכשר בדופן עקומה. מ"מ ברש"י חזינן דלא נאמר כלל דליתכשר אלא דליפקא מיני' ע"י דופן עקומה מלת עקומה הוא כולו ט"ס ומיותר ודבריו פשוטים דכיון דלההוא דחי' י"ל הפכן על צידן כשר אלא דהכא פסול מפני שנחשב כל הנסר מפני שפסל וכו' כדפי' הרטיב"א הנ"ל פשיטא דלא אפשר למידן על פסל היוצא מאחרי הדופן במקום שאין לו שום מחיצה שיהא נידן כסוכה שהרי הדופן מפסיקו וכדמקשה הגמרא דף י"ט והא בעינן שלש דפנות ולהכי פי' רש"י ז"ל אצל רוח שאין שם דופן דליפקה מיניה ע"י דופן כלומר שהרי אין שם דופן דליפק' הפסל היוצא מיניה ע"י דופן והריטב"א אגב שיטפי' שראה מלת עקומה ברש"י לא נחית לדקדק וכתב דלא ליתכשר ע"י דופן עקומה זה הנלענ"ד ברור:

**סעיף ד**

יש וכו' כתב המ"א מיהו וכו' טור פי' נהי וכו' עמ"ש סי' תק"ב וע"ש דרוצה ליישב בפי' זה מה שהקשו שם על הרמ"א דבגמרא מוכח דאמרינן לבוד להחמיר זולת גבי טומאה דהילכתא גמירי לה וע"ש מה שיש לתמוה על פירושו ודו"ק.

## סימן תרלד

סוכה שאיו בה ז' על ז' פסולה עיין ט"ז מ"א א"ר כולם מסכימים דצ"ל בתוס' ואין בה רק ז' טפחים וכתב הט"ז דמדברי תוס' יש ראיה דצריכים ז' על ז' במרובע ואני אומר נהי דלדינא הדין עמהם וגם שלפי הגירסא דהב"ח אין דברי תוס' עולים כהוגן דאילו נימא דלא צריכה להכשירה אלא מט' טפחים בצירוף אורך לרוחב א"כ ממ"נ אם מה שכתב דדילמא היתה ארוכה טובא היינו אך ארוכה כדי להשלים החסר בהרוחב עד תשלים מט' טפחים הדרה הקושי' דרש"י לדוכתה בניה היכי הוי יתבו כדהקשה הט"ז ואם הכונה ארוכה טובא היינו הרבה יותר מכדי תשלום מט' טפחים א"כ הדר הוי לה

סוכה יותר משעור הכשירה דלרב אחא אין פלוגתא בזה אבל מ"מ עם הגהתם אין דברי תוס' עולים כלל דאיך היתה רחבה ז' וארוכה יותר מכדי ישיבת בני' א"כ הא היתה הסוכה יותר מהכשירה ולא פליג בה ר"י ומה הראיה. לכן אין מדברי תוס' אלו שום ראיה כי העיקר כדפרש"י ז"ל וכדכת' הריטב"א וכמה שבושים נאמרו בתי' קושי' זו והעיקר כרש"י:

## סימן תרלז

### סעיף ג

סוכה גזולה כשירה כיצד וכו' שאין הקרקע נגזלת ופי' רש"י וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע והקשה המ"א סק"ז מזה על המשמעות שבהגהות רמ"א בח"מ סי' צ"ה דיש דעה הסוברת דבית הבנוי על קרקע מקרי תלוש ולבסוף חיברו ולא הוי כקרקע דא"כ הרי הוא גזלן על העצים ותירץ כיון שלא קנה הקרקע גם העצים לא קנה דהא לא משך בהם וכדאיתא בב"ב דף קי"ז וכו' ואין להקשות על דבריו דמה מהני במטלטלין מה דלא קנה הא מ"מ לא שייך במטלטלין דמש"ה הוי כשאולין כדאיתא בסוכה דף ל' ע"ב בתוס' ד"ה וקרקע בלשון זה ומיהו אין ראיה משם וכו' ולפני יאוש נמי לא חשובה כשאולה דמטלטלין הנגזלים לאו ברשות בעליהם קיימו אבל קרקע בחזקת בעליה עומדת די"ל עד כאן לא כתבו תוס' הכי אלא קודם יאוש ומ"מ עשה בו משיכה וקנה אותה לאונסין שוב לא הוי ברשות בעליהם וכדאמר ר' יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו אבל קודם שמשך דעדיין ברשות בעליה לאונסין ודאי עדיין שייך אף במטלטלין בחזקת בעלים עומדין כמו בקרקע ויש תורת שאלה עלי' ולזה מדיוק לשון רש"י ב"ק הנ"ל שכתב וגזלן לא משכה והוי כקרקעות אך א"כ קשה על תוס' שממציאים דיש אופן סוכה גזולה כדאיתא בהג"ה ונהי דהגירסא ברורה שלא מדעתו מ"מ קשה הא לא משך העצים ונמי אינה אלא בתורת שאילה ומה שהמ"א מסיים ואפשר לסתור כסתור דמי וכו' הם דברים בעלמא כי מה בכך דכסתור דמי אטו בדבר הסתור מי לא בעי משיכה ואיך אפשר שבשביל זה דכסתור דמי חשוב משיכה והעיקר דלק"מ כיון שהעמיד הסוכה בחצר שמעון שלא מדעתו נמצא עומדים העצים בחצר שמעון ומיד שתוקף לראובן מהסוכה ומתכוין לגזול העצים קונה אותם בתורת גזילה ע"י חצירו בלא משיכה כדאיתא ברש"י ב"מ דף י' ע"ב ד"ה גנו כתב שאם נכנסה שם ונעל בפניה לגונבה שהוא חייב וק"ל אך ק"ק דלפ"ז למותר פי' רש"י וכל המחובר לקרקע כקרקע דמי וי"ל דהאמת נקיט:

הג"ה וכן בקרקע שהיא של רבים בד"מ כתב על זה ולא ראיתי נזהרים בזה אלא שהמ"א כתב ואף דבדיעבד כשירה מ"מ נ"ל דאין לברך עליה דאע"ג וכו' מ"מ אין לברך עליה כמ"ש ריש סי' תרמ"ט וא"כ הוי ברכה לבטלה ועיין סימן תנ"ד מה שכתבתי על גוף דין דריש סי' תרמ"ט והכא הברור דיברך ואין זה ענין לריש סי' הנ"ל דשם קנה הגזילה ואפילו דגוי שפיר כתב הרשב"א כיון דאסור להכי נמי פסול אבל הכא דקרקע אינה נגזלת ואינה אלא שאולה וכמו דבשאולה מברך ה"נ משמע סתמא דגמרא וכל הפוסקים דנמי מברך בגזילה. וכל זה בתוקף חבירו ומכוין ליגזל משא"כ בנ"ד שעושה סוכה בר"ה הא אינה אלא שאולה ממש שהרי אינו מכוין כלל אלא לישאל המקום עד אחר החג ולהחזירה בעינה בלי שום חסרון ואפילו שואל שלא מדעת אינו שהרי הרבים ואפילו גוים רואין ואינם מוחים והוי שואל מדעת ממש ופשיטא דיברך והאזהרה לכתחילה אינה אלא חומרא בעלמא.

## סימן תרלח

כתב המ"א, רש"י פי' הטעם דלא מהני תנאי וכו' וא"כ אם הוא בענין דליכא משום סתירת אוהל כמ"ש ס"ס תקי"ח מהני תנאי וא"י איזה הענין דליכא משום סתירת אהל שנתבאר ס"ס תקי"ט וע"כ כונתו להנאמר שם בהטור וכן בדבריו בשם הרז"ה דמירי במחיצה רעועה שאין בסתירתה איסור דאורייתא וע"כ נמי אפשר כונתו מה שכ' בענין דליכא משום סתירה היינו סתירה דאורייי' ולהכי בה"ש דלא גזרו משום שבות שרי לסתור ולא שייך טעם רש"י אך א"כ קשה פי' רש"י כל עיקר דהא אפילו בבריאה אין בהם שום סתירה דאורייתא דהא קי"ל סותר אינו חייב אלא ע"מ לבנות ומשמע דסותר שלא ע"מ לבנות אינו אלא דרבנן ונמי לישרי בה"ש. ולפ"ר רציתי לומר עד כאן לא צרכינן סותר ע"מ לבנות אלא לר"ש דפוטר במלאכה שא"צ לגופה אבל ר"י דמחייב בא"צ לגופה כל שאינו סותר דרך השחתה כמו בנ"ד שסותר כדי להסתפק בהעצים חייב לר"י וכותיה פוסק הרמב"ם פרק י"ב מה"ש הלכה ג' והכי משמע קצת מלשון הרמב"ם פ"י מה"ש הט"ו שכתב הסותר כל שהוא חייב והוא שיסתר ע"מ לבנות אבל אם סתר דרך השחתה פטור וי"ל דרש"י נהי מפרש אליבא דר"י אבל זה אינו וע"כ לשון הרמ"א שמסיים דרך השחתה לאו דוקא ולישנא דרישא דוקא שיסתר ע"מ לבנות הוא דחייב כמבואר בדבריו פ"א מה"ש ה' י"ז וה' י"ח והוא מסוגיא דפרק כלל גדול דף ע"ג ע"ב דאפילו לר"י הנ"מ מתקן הא מקלקל הוא ופשוט דה"ה סותר כדי ליהנות בהעצים הרי הוא ממש כחופר גומא וא"צ אלא לעפרה ופרק י"ב הנ"ל לגבי כבוי נראה דסובר דלאו מקלקל הוא ואינו דומה לחופר וסותר דלא כמשמעות סוגי' דבמה מדליקין לתי' דמתני' ר"י דמדמה כבוי

לסותר אלא כתירוץ ר' יוחנן דמתני' ר"ש עיין ודוק וא"כ לפ"ר הדרא הקושי' לדוכתה על פרש"י ז"ל אבל הנראה מבלעדי קושי' זו דסותר שלא ע"מ לבנות נהי דאינו חייב מ"מ אינו בכלל שבות אלא איסור דאורייתא הוא והוי כמו חצי שיעור דאסור מן התורה ופטור וכן משמעות הרמב"ן המובא בהט"ז סי' תקי"ח כתב שהרמב"ן הקשה ע"ז והא סוכה רעועה מוקצה מחמת איסור דדבריהם שאפילו בבריאה לא מחייב משום סותר אלא בסותר ע"מ לבנות הרי דאינו כותב דסותר שלא ע"מ לבנות הוא דדבריהם אלא דמביא זה לראיה דברעועה הוא דדבריהם כיון שאפילו בבריאה לא מחייב אלא בסותר ע"מ לבנות ובהרא"ש מבואר פרק המביא הלכה ה' שכתב אבל בנין גמור דאיכא בסתירה איסורא דאורייתא אסור וכו' והרי סתירה זו אינה ע"מ לבנות א"ו דמ"מ הוי דאורייתא וכן מוכח מן הגמרא דאל"ה איך יחלוק הת"ק על ר"מ באהל ארעי כאוירא דליבני הא הוי תרי דרבנן א"ו דהוי דאורייתא ואולם אף דהאמת כן הוא ומדברי רש"י אין קושי' מ"מ דברי המ"א אין עולים כלל על דרך שכתבתי שהרי חזינן דכל מוקצה דנר שכבה שאסור לטלטלו אינו אלא הואיל ואתקצי לבה"ש ומה שהיה אסור בה"ש בטלטול הא אינו אלא שבות דרבנן כדאמרינן הנח לנר שמן ופתילה הואיל ונעשית בסיס לדבר האסור ונמי נימא הא בה"ש גופיה הוי שרי מטעם דכל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש א"ו דעיקר ההקצאה באה ברגע ראשונה של כניסת שבת ודאי והוקשה לבה"ש לאו דוקא וכן התנאי שאינו בודל כל בה"ש ר"ל אינו בודל ממנו כל בה"ש ואפילו הרגע שמתחיל שבת ודאי אינו בודל ממנו וכן פי' רש"י ביצה ל' ע"ב ד"ה אביי הילכך בשעת ביאת היום שהיתה קדושה ראויה לחול וכו' ואם ודאי אפי' כל השבותין אסורים וא"כ א"י ליישב כלל דברי המ"א לאיזה סוכה רומז שאין בה משום סתירת אהל עכ"פ מדרבנן:

**סעיף ב**

ואם התנה עליהם הרי זה מסתפק מהם בכל עת שירצה מבואר אפילו בעודן תלוים הכי הוכיח הרא"ש בתשו' כלל כ"ד דלא כהסמ"ג שסובר מכח קושי' שמצינן בנוי סוכה פעם משום בזוי ופעם משום מוקצה ועל המתורצי' דתרווייהו צריכי דמוקצה לא שייך אלא בשבת וי"ט ובזוי לא שייך בנפלה הקשה שהרי מוכח בשבת דשייך מוקצה לגבי הסוכה עצמה אף בחש"מ ולכן הוכיח דטעם דבזוי פועל דלא ליהני התנאי דאינו בודל בעודן תלוין והרא"ש שם הקשה דזה לא אפשר דא"כ דבעודן תלוין לא מהני התנאי אף לאחר שנפלו לא יהני כיון דלא אפשר לו להתנות איני בודל מהן בה"ש שהרי בה"ש ע"כ בודל מהן מפני שהם תלוים והוי כמו עצי סוכה דלא מהני מפני שע"כ בודל מהן בה"ש משום סתירת אהל א"ו דאף לטעם דבזוי מהני התנאי לאפילו בעודן תלוין ותרי

הטעמים מסיק דצריכי דאילו מטעם מוקצה לחוד היה מותר בחש"מ ואינו דומה לגוף הסוכה דשייך מוקצה אפילו בחש"מ ואפילו בתר שנפלה דבזה הטעם דהוקצה למצותו לפי שצריך לחזור ולבנות סוכה מן העצים לאכול בסוכה ועיין בזה סי' תרס"ה אבל נוי סוכה אין לאוסרן בחש"מ מטעמא דהוקצה למצותה שאין הסוכה בטילה כשאין בה נויין הילכך איצטרך טעמא דבזוי מצוה אפילו בעודן תלוין והשתא דאסירי להו משום טעמא דבזוי מצוה בעודן תלוין בסוכה אסרינן להו משום הוקצה למצוותו אפילו נפלו בחוה"מ אבל אי לאו טעמא דבזוי מצוה אפילו בעודן תלוין הוי שרי בחש"מ עכ"ל וה"נ כתבו תוס' פרק ב"מ דף כ"ב משמע דטעמא דנוי סוכה משום בזוי מצוה וקשה לר"י בפרק כירה משמע דטעמא משום מגו דאתקצאי למצותה ותירץ דצריכי לתרווייהו דמשום דאתקצאי למצוה לא הוי אסרינן בחש"מ דלא שייך מוקצה אלא בנפל בשבת וי"ט ומשום בזוי מצוה לא הוי אסרינן היכי דנפלו אבל השתא דאמרי' אתקצאי ובזוי אסרינן אפילו נפלו ואפילו בחש"מ והמהרש"א מדהוקשה לו כיון דבנפלו לא שייך בזוי ובחש"מ לא שייך מוקצה למה יאסרו בנפלו בחש"מ הא תרווייהו טעמים לא שייכו לכן כתב ע"פ הגהות הרא"ש לצדדין קאמר אפילו נפלו בשבת וי"ט ומשום מוקצה ואפילו בחש"מ ולא נפלו דהוי מיהת בזוי מצוה וכל הרואה יראה דתשובת הרא"ש הנ"ל שמסיים אסרי' להו משום הוקצה למצוותו אפילו נפלו בחוה"מ וכן הש"ע פוסק אסור להסתפק בהן כל שמנה אפילו נפלו אבל העיקר כדפי' הרא"ש ולק"מ דכיון דביאר דאינו דומה נויין לגוף הסוכה היכי דנפלו משום דעצי סוכה צריך לחזור ולבנות הסוכה מן העצים אבל נויין אין לאוסרן בחוה"מ מטעם דהוקצה למצותו שאין הסוכה בטילה כשאין בה נויין זה ניחא אילו לא נאמר כלל איסור הסתפקות בנוי משום בזוי משא"כ אחרי שנאמר שיש איסור בעודן תלויין להסתפק מהן משום שהוא בזוי למצות סוכה ליטול תפארתה ממנה שוב ממילא כמו דעצי סוכה עומדין לחזור ולבנות' עד דלהכי אפילו בעודן בנפילתן שייך מוקצה למצוותה אפילו בחוה"מ ה"נ עומדין הנויין אף בתר נפילתם לחזור ולתלותן משום בזוי הסוכה שתעמוד מבלי תפארתה והוי בדמיון עצי סוכה שאסורין אפילו בעודן נפולים ואפילו בחוה"מ מטעם מוקצה למצוותו ודוק כי זה ברור ודע דלדברי הר"ן בשם הרמב"ן הביאו הב"י בסי' זה דברי הבעה"ת עם דברי הרא"ש אינם מוכרחים כלל שהרי כתב ומיהו איכא למידק דהכא גמרינן בסוכה אסורה מן התורה ובפרק ב"מ יהבינן טעמא להךברייתא דנויי סוכה משום בזוי מצוה ובפרק כירה אמרינן דסוכה ונויין טעמם משום מוקצה תירץ הרמב"ן ז"ל דכולא איתנייהו דעצי סוכה כל שבעה אסורין מן התורה כחגיגה ונוי סוכה אסורין כל שבעה משום בזוי מצוה

והיינו ההוא דפרק ב"מ ובשמיני של חג סוכה ונוייהן אסורין משום מוקצה והיינו ההוא דפרק כירה עכ"ל אבל בעניותי לא זכיתי להבין דברים אלו דא"כ מה מוכח התם הש"ס מזה דר"ש אית ליה מוקצה דמצוה הא מוקצה דמצוה לא שייך בשמיני דחג ואך מגו דאתקצאי לבה"ש אתקצאי לכולי יומא וזה הא ודאי ר"ש לית ליה כדבאמת כתבו תוס' שם דסיום עד מוצאי י"ט אחרון הוא אך לר"י ועיקר הוכחת הש"ס מן ושוין בסוכת החג דקאי על נפלה דאז לא שייך טעמא דקרא ואין האיסור אלא משום מוקצה דמצוה וכדביאר הרא"ש וצ"ע

## סימן תרלט

### סעיף ה

הג"ה אבל לילה הראשונה וכו' ויקדש בסוכה שיאמר זמן על הסוכה עיין ט"ז כחב וקשה וכו' אע"כ דברור לן דקי"ל וכו'.ואני אומר באמת לפי זה יש לתמוה מאין ברור לן הכי כדי לברך ובפרט במה שהרשב"א בב"י כתב ומעולם לא שמענו ולא ראינו בחיוב זה ושוב מכריע הט"ז דבליל שני' אין לברך לישב בסוכה אם ירדו גשמים ולשטתו הכרעה זו נמי צ"ע דאם ברור שבליל א' מחויב לאכול בסוכה אף בירידת גשמים א"כ בליל ב' החיוב נמי עכ"פ מדרבנן לאכול בסוכה אף בירידת גשמים אף דבקאינן בקיבוע דירחא בשלמא התה"ד דתופס החיוב של אכילת ליל א לספק שפיר דבליל ב' מקיל שלא לאכול משום דהוי ספק דרבנן אבל לשיטתי' קשיא דהא הוי ודאי דרבנן ואין לומר דהכרעתו היא על דרך דברי תוס' סוכה מ"ד ע"ב תוך ד"ה כאן שכתבו דהא טעמא דאין מברכין אערבה משום דלא אפשר לומר וציונו וב' ימים של גליות אין בהם וצוינו אלא קידוש וא"כ מדמה ליל שני בירידת גשמי' עצרת דקי"ל מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן ומשום דאין לומר וציונו על מנהגא דבאמת יש לתמוה על דברי תוס' הנ"ל שהרי ליל ב' דפסח מברכינן וציונו על אכילת מצה והטעם בשמיני עצרת מבואר היטב בחידושי רשב"א במקומו ותו דלמשמעותו שמוציא מלשון רמ"א מדכתב ויקדש בסוכה כו' דמברך אף לישב בסוכה קשה מאוד הא גוף דברים אלו מועתקים מן התה"ד והתה"ד הא ודאי דספוקי מספקא לי' שהרי להכי מקיל בליל ב' וקשה על התה"ד מה שהקשה איך יברך לישב בסוכה על הספק לכן לענ"ד התה"ד וגם הרשב"א מעולם לא כיונו לברך לישב בסוכה ומה שהקפידו לקדש בסוכה כדי שיאמר זמן על הסוכה ר"ל דלא יהא מוכרח לברך שוב זמן תוך הסוכה למחר כדאיתא סי' תרמ"א משא"כ עתה דמברך זמן תוך הסוכה אף דגשמים יורדים ואינו מברך לישב בסוכה מ"מ יוצא בברכת הזמן אף על הסוכה כאילו בירך זמן בשעת עשיות הסוכה וכן מסתביר לענ"ד דאין להכניס עצמו בספק ברכה במקום

שרוב הפוסקים חולקים על פי' הרא"ש וכן משמעות הראב"ד שבכל בו שהעתקתי בסי' תרמ"א ע"ש אלא יאכל כזית בסוכה ויקדש שם בלא ברכת לישב בסוכה ומ"מ ביום פטור מברכת זמן

**סעיף ו**

היה אוכל וכו' יראה לענ"ד דבליל א' אף כי אכל בשעת ירידת גשמים כזית בסוכה כדפסק הרמ"א ושוב באמצע הסעודה פסקוה גשמים יש להחמיר נמי לאכול כזית אחר ירידת הגשמים לצאת נמי ההוא פירוש שבב"י ע"ש.

**סעיף ח**

נהגו וכו' כתב המ"א ומי שהולך באמצע סעודתו לסוכת חבירו צ"ע וכו' ואף לפי מ"ש שם וכו' היינו וכו' ולכן נ"ל דצריך לברך שנית ולענ"ד נראה איפכא אפילו לדעת ההג"ה שם היינו בטלית דכל חדא מצוה בפני עצמו הוא ולכן פסק הש"ע דאם מפסיק ביניהם צריך לברך על כל אחד וה"ה להרמ"א היכי דפשט הראשון קודם שלבש השני אבל הכא אטו אכילת הסוכה שני' מצוה בפני עצמה הוא לענ"ד אינו דומה אלא לברכת המוציא דסי' קע"ח סעיף ג' ומבואר שם בב"י דאפילו הלך לבה"כ לא הוי הפסק וה"ה הכא כל שלא הסיח דעתו מלאכול מ"ש סוכה זו או אחרת ואין צריך לברך שנית:

## סימן תרמ

**סעיף ב**

קטן שאינו צריך לאמו שהוא כבן ה' כבן ו' חייב בסוכה זה הוא לשון הרמב"ם בעינו לפי גירסת הה"מ וכתב ופי' כבן ה' ששלמו ה' ובן ו' ששלמו לו שש תו כתב הה"מ ויש סמך לדבריו מן הסוגיא שבעירובין ובכ"מ וכן בביתו ב"י תמה וכתב אמאי דחה דאתמר לענין סוכה ונקט שיעורא דאיתמר גבי עירובין דהא גבי סוכה אתמר וכמה כבר ד' כבר ה' וכתב ואפשר לידחק דמדגרסינן בירושלמי פרק הישן תני ר' הושעי' קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה ויוצא בעירוב של אמו משמע דסוכה ועירוב כי הדדי נינהו ובעניותי א"י לכוין דבריו בזה דאם כי הדדי נינהו אדרבה כל שחייב בסוכ' מהראוי שאינו יוצא בעירוב אמו והאמת בפשוט היה ס"ד שטעות נפל בהעתקת הירושלמי וצ"ל קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה ואינו יוצא בעירוב אמו אבל עיינתי בגוף הירושלמי והגירסא נמי הכי הוא וקשה עלי להגיה גם הירושלמי אחרי שהב"י מעתיקו בלי הג"ה. לכן הנלענ"ד ביישוב התוס' כי עיין לעיל סי' תי"ד מה שכתבתי שם לדעת הרמב"ם שסתם סוגיא דסוף פרק אעפ"י מורה דרב אסי אפילו באיתא לאבוהו במתא איירי ודחולק על ר' ינאי ור"ל אבל כעת מסתביר לי יותר דסובר על פי סוגיא דאעפ"י ועל פי ירושלמי הנ"ל דלמה דחזינן דדברי רב אסי נובעין מן הברייתא שפי' רב אסי עד ועד

בכלל שוב לא מסקינן כהסוגיא דפרק כיצד משתתפין שמה שחייב בסוכה אינו יוצא בעירוב אמו דזה כל זמן דליכא ברייתא כרב אסי מסתמא י"ל דשוים הם. וגם מה דמסיק שם דר' ינאי ור"ל לא הוי הברייתא תיובתי' על פי החילוק בין איתא לאבוהו במתא או לא הכל שלא לשנות כונת השקלא וטרי' זה דסברה להשוות הדינין אבל באמת כי משכאינן דברי רב אסי בהברייתא אמרינן דמ"מ אין ר' ינאי ור"ל דלא כהברייתא אף בלא החילוק דאיתא אלא דיש הבדל ודוקא גבי סוכה דאורייתא הוא דמחמרינן במה נקרא אינו צריך ולגבי עירוב דרבנן דאיירי הברייתא ורב אסי נקטינן דלא נקרא אינו צריך אלא כדפי' רב אסי הברייתא משש ולמעלה. וגבי סוכה נקטינן כרב ינאי ור"ל דהיינו הם אומרים כבן ד' כבן ה' דהיינו במשלם ד' ובמשלם ה' והרמב"ם נקיט כבן ה' דהיינו במשלם ד' כבן ו' כמשלם ה' כל חד לפום חורפי' ואפשר שהיה לו גירסא זו ג"כ בהש"ס וזה דלא כדפירשו הה"מ והיינו כהירושלמי דקטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה דהיינו כבן ה' כבן ו' במשלם ד' ובמשלם ה' ויוצא בעירוב אמו עד דמשלם ו' ואפילו איתא אבוהו במתא כמשמעות פשטות הסוגיא דסוף פרק אע"פ בלי דוחק וכדפסק הרמב"ם וצ"ע:

**וכתב** המ"א ואמו אינה חייבת לחנכו כמ"ש סי' שמ"ג אך י"א שהב"ד וכו' ועיין תה"ד סי' צ"ד שהחמיר אפי' בלית לי' אב מחויב האם או הב"ד לחנכו ועיין בספר אורח מישור לנזיר דף כ"ט וכנראה המ"א רוצה לחלק בין אמו לב"ד אף לדעת תה"ד וזה אינו להמעיין בא"מ וגם בתה"ד משמע שהאם והב"ד שוים במצות חינוך:

## סימן תרמא

הג"ה ואם לא יאכל ליל ראשון בסוכה וכו' כתב המ"א וגם ליל שני' ואין לומר דמפרש הש"ע שדוקא לא אכל ליל א' וגם ביום א' וגם בליל שני' שאז הוא דיברך ביום ב' דזה ודאי ליתא בכונת המאמר וע"כ כונתו שגם אף אם אכל ליל א' בסוכה ובירך זמן ושוב ליל ב' לא אכל בסוכה ובירך בביתו זמן שוב חייב ביום ב' לברך זמן על הסוכה וזה צ"ע שהרי בסי' תרס"ב כתב ול"נ טעם אחר משום דבלולב אם בירך זמן בשעת עשי' יצא לכן אפילו אי הוי אתמול חול יצא דלא גרע משעת עשי' וכן הוא בלבוש והן הן דברי הטור שם בשם הרא"ש וא"כ נמי למה יחזור ויברך זמן ביום הא זמן דסוכה שבירך אכסא בליל הא' לא גרע משעת עשי' אף אם היה חול אך אי מש"ה היה אפשר דל"ק דהא בל"ז צ"ע מה שהקשה הכל בו דף פ"ד דז"ל ויש שואלין למה מברכינן שהחיינו כלל בליל ב' מי גרע ליל א' משעת עשי' דאמרינן בגמ' ואם בירך בשעת עשי' לא יחזור ויברך על הכוס ותירץ הבה"ט ז"ל דאין גרע וגרע משום דכי בירך בליל הא' נתכוין ואם שהיום הוא עיקר מצוותו ושמא אינו עד למחר ולכן צריך לברכו בליל שני והטעם הזה הוא בליל ב' ג"כ

עכ"ל וע"כ ר"ל דלהכי סובר דמברכין זמן על הלולב אף ביום ב' ולא אמרינן דלא גרע יום הא' משעת עשי' ומלבד שסברת תירוצו דחוק מאוד אף גם קשה זה למנהגינו ע"פ הנ"ל בסי' תרס"ב הרי דלא קי"ל סברת תירוצו ונשאר לנו הקושיא ולהכי אמינא דעיקר טעם הרא"ש דודאי מה שמברך בשעת עשי' ביחוד על הסוכה שייך לומר כיון דסוכה מכח החג קאתי והוי כמברך על החג נמי ממילא נפטר החג בין קרוב דהיינו ליל א' בין רחוק דהיינו ליל ב' אף אם הא' חול משא"כ כשמסדרינן על הכוס שאז אינו מינכר כל כך שבשביל הסוכה הוא אלא שסמכינן על שמכוונים נמי לסוכה מ"מ לא שייך לומר על זה דמכח החג קאתי אלא יותר עיקר הברכה בשביל הי"ט ואם הוא חול הא ודאי דלא אפשר לומר דליל א' מכח ליל ב' קאתי' ולכן חייב לברוכי שנית בליל ב' על הי"ט משא"כ מה שמברכינן ביום א' הא בזה לא אפשר לומר דקאי אזמן די"ט ואינו אלא בשביל הלולב לחוד שפיר דלא גרע משעת עשי' ופוטר ליום ב' כמו אם בירך בשעת עשי' דלא צריך לברוכי נמי בנטילה דשני וזה אין להקשות א"כ כיון דקי"ל דשעת עשי' דסוכה פוטר זמן די"ט מפני דסוכה מכח החג קאתי ה"ה נמי דנימא דזמן דעל נטילה דלולב ביום הא' והוא לא גרע משעת עשי' ליפטר הזמן די"ט בליל ב' מן הטעם הזה ג"כ דלולב מכח החג קאתא בזה אינו דומה לולב לסוכה דדוקא סוכה דמצוותה כל שבעה שפיר י"ל דמכח החג קאתי': אבל לולב שאינו אלא במקדש שבעה ובח"ל אך יום אחד ד"ת שוב אין לתלותו בהחג שהרי החג כל שבעה והוא אינו אלא יום הראשון ותו דסוכה שהוא עיקר להחג לאכול ולטייל בה שייך לומר דמכח החג קאתי' דהחג גורם לעשותה כדי לחוג בה משא"כ הלולב דבנטילה בעלמא מצוותו מה עסק להחג בו הא אין חוגגים בו כלל ולכן אינו פוטר כלל לזמן דהחג ותדע שהרי סתמא נאמר דאם הסוכה עשוי' ועומדת מברך בלילה זמן די"ט ולא נאמר נמי אם בירך על עשיות לולב שפוטר מזמן די"ט בלילה א"ו דלא שייך כלל על לולב לומר מכח החג קאתא וא"כ לפ"ר יש ליישב אף דעת המ"א בזה דסובר אף כי בירך זמן בליל הא' בסוכה ובליל ב' לא אכל בסוכה ובירך זמן בביתו על הי"ט שוב אין לפוטרו מזמן דסוכה מטעם דלא גרע משעת עשי' די"ל דגרע כיון דלא בהדיא מוכח דהזמן דליל א' על הסוכה דיינו אם פוטר זמן דסוכה דאותו יום אם הוא י"ט אבל אם הוא חול אינו דומה לשעת עשי' דמוכח להדיא דעל הסוכה מברך וסוכה מכח חג קאתי' ופוטר כל החג משא"כ מיום א' ליום ב' כמו דלא פוטר כל עיקר זמן דליל ב' ובשלמא אם אוכל בסוכה בליל ב' הוי לענין זה כשעת עשי' לפטור זמן דסוכה משא"כ כשבירך בביתו אבל גם זה ליתא דהא כתב נמי הטור בסי' תרמ"ג בשם הרא"ש דבליל שני' יברך זמן ואח"כ סוכה משום דלא קאי הזמן על הסוכה

שכבר נפטר בליל א' מדלא גרע משעת עשי' וקשה אליבי' למה מברכינן כלל זמן בליום ב' כקושי' הכל בו אבל באמת לק"מ דנהי דלא אמרינן דזמן דליל א' פוטר זמן די"ט בליל ב' כי היכי דזמן דעשי' פוטר כל החג היינו משום דלא מוכח בברכה זו לומר מכח החג קאתי' כיון דעיקרה על הי"ט נאמרה משא"כ לענין הזמן דסוכה מיד דחשוב כבשעת עשי' שוב בזה לא צרכינן לבא דמכח החג קאתי' אלא כיון דבירך פעם אחד על הסוכה דהיינו בליל א' שוב פטור מזמן דסוכה וא"כ מזה ודאי נסתר פסק המ"א אלא מיד שבירך ליל א' זמן תוך הסוכה אף כי לא אכל בליל ב' בסוכה שוב אין צריך לברך ביום לדעת הרא"ש ודוק:

**והנה** הב"ח בתשובה סי' קל"ב חולק על גוף דין הרמ"א דנפק מפומיה דהראב"ד והר"ן וכל בו מביאים באין חולק מטעם דמעיקרא ראיות הראב"ד הוא כשם שמברכינן על הלולב זמן אע"פ שכבר בירך אותו בלילה וכתב דמזה אין ראיה דהיינו טעמא שאין זמן מצוותן של לולב בלילה כדתמהו מההוא טעמא על הבעל ה"ג שכתב דזמן דכסא פוטר בלולב כדאיתא בהרא"ש ואי מש"ה ודאי לענ"ד אין כדאי לחלוק על אבות העולם די"ל דאינהו סברו דאין זה עיקר הטעם דלולב משום דבעינן שעת מצוותן דהא בשעת עשי' נמי אין שעת מצוותן אלא עיקר הטעם מדחזינן שהחכמים קבעוה בשעת עשי' נהי דחזינן מרב כהנא דניפיק ביה בשעת קידוש היינו משום דעוסק בהמצוה ויושב בה חשוב העסק דהמצוה כמו העסק דעשייתה משא"כ כשאינו יושב בה דאינו עוסק לא בהעשי' ולא בקיום המצוה וכן הוא לשון הכל בו בשמו כתב והראב"ד אמר מי שלא אכל בסוכה בליל הא' מפני הגשמים למחר צריך לברך זמן לשם סוכה כי הזמן שברך בלולב חוץ לסוכה לא עלתה לו כי אם לי"ט כיון שלא קיים בלילה מצות סוכה ומה דתמהו על הבה"ג מכח חלוק הלילה מיום היינו דתמהו ביתר שאת דלא די שאינו עוסק בו אלא דאפילו שעת מצוה נמי אינו ואפילו לשטת הב"ח אי בעינא אמינא דסובר הראב"ד דבזמן גשמים אפילו בליל א' לא מקרי שעת מצוותו כמו לולב בלילה אלא דשוב כתב הב"ח באין ספק דהתוס' ודעמהם שנתנו טעם דלהכי זמן דעשי' פוטר זמן דחג משום דסוכה מכח חג קאתא ומכ"ש דהזמן דחג בביתו פוטר זמן דהעשי' והוא תימא שלא הרגיש שהר"ן אף שכתב נמי כתוס' מ"מ סתם כהראב"ד ובאמת מעיקרא ק"ו פריכא הוא דנהי דסוכה מכח החג קאתי' מ"מ החג לא מכח הסוכה קאתי וק"ל אמנם מה דתו כתב הב"ח דלשטת תוס' דזמן דעשי' פוטר זמן די"ט א"כ כשיברך ביום בסוכה יהיה הזמן דלילה ברכה לבטלה בזה יפה דיבר ולא כדתמה הא"ר עליו וכתב והוא תמוה דא"כ לעולם לא נברך זמן בליל שני כל שבירך בליל ראשון ולהנ"ל אינו דומה כדכתבתי דהזמן

דליל א' לא שייך עליו לדון דמכח החג קאתי כדלעיל משא"כ כשמברך ביום על הסוכה ביחוד שפיר טען דלו יהא שהוא חול הא לא גרע למנהגינו מבשעת עשי' דאמרינן כיון דסוכה מכח חג קאתי פטור מזמן דחג וה"ה מה שמברך ביום כיון דלשם סוכה מברך הלא כתב הרא"ש דחשוב כשעת עשי' אף אם הוא חול כמו בנטילת לולב וא"כ נמי נימא דפטור זמן דחג כיון דסוכה מכח חג קאתי וזה צ"ע אם דעת הראב"ד משוה עם דעת הרא"ש מכל וכל ולדינא אין לזוז מפסק הראב"ד ומ"מ ג"כ דלא למיעבד כמסקנת הב"ח שלא לברך בהיום אלא לתלותו בלילה על הכוס דזה ודאי אינו דאם יום הא' קידש הא ישב בסוכה בלא זמן ואינו דומה לדרב כהנא דמיד שנכנס במצות סוכה מברך עלי' אלא נלענ"ד דיברך ביום זמן על הסוכה ויכוין עצמו דאינו מברך כי אם על הסוכה ולא אחג דנהי דאמרינן דסוכה מכח חג קאתי היינו דלהכי מסתמא קאי נמי על החג אבל כי מכוין בפירוש שאינו רוצה לברך בזה על החג שוב בלילה אינה לבטלה ודוק:

## הלכות לולב

### סימן תרמה

עיין בטור כתב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכו' ודרשו חכמים פרי עץ הדר זה אתרוג משמע דאך מדרשא נפיק ובאמת ה"נ משמע ממה שהניחו התוס' בדף ל"ג ד"ה ואימא בתימא. והיא בודאי תמיה קיימת כי מה דאיתא בתשוב' ח"צ ס"ס קס"א ליישב תמי' זו א"י להבינו כל עיקר כי איך ס"ד דאסא או הרדופני יהיה שם העצם דעץ עבות בלשון לע"ז והמלות עץ עבות הא יש לעז לכל מלה בפני עצמו אבל להמבואר בהרמב"ם שאינו מביא כלל הדרשה אלא כותב סתם מה הם הד' מינין ולבסוף כתב שכל זה מפי השמועה עד מ"ר וה"נ איתא בפי' התורה להרמב"ן ור"ל לענ"ד שכל זה היה מקובל בידם פרי עץ] ה הדר זה אתרוג וענף עץ עבות זה הדס אלא שהתנאים חקרו על הרמז בהקרא על הקבלה אמיתית ודרשו כל אחד לדעתו כיצד הוא מרומז ועל זה נושא ונותן הסוגי' ואימא הרדופני ואימא פלפלין לא להכשיר מינין אלו שבודאי הקבלה פוסלן אלא כלומר דמן הדרש מכל מקום אינו מוכרח ומשני דשפיר אף מוכח מן הקרא דמינין אלו לא ס"ד ומטעמייהו וא"כ לגבי אסא מצראי שפיר הוי ס"ד דמפני השם לווי ונפסל על פי הקבלה עכ"פ ומשני דבפי' רבתה התורה עץ עבות מ"מ דהורה התורה דהכא לא יזיק השם לווי והיא בכלל הדס וק"ל:

**סעיף ב**

כתב המ"א אם השדרה בעצמה נשברה ותלוי' למטה נ"ל דכשר ול"נ דודאי פסול דהא זה גרע ממה דפי' הראב"ד בנקטם ראשו דמתני' דהיינו שנקטם מהעלין שבראשו עד שחסר מעט מן השדרה והרא"ש לא פליג עליו אלא שבעלין בלא שדרה נמי יש פיסול בנקטם אבל נשברה השדרה ודאי בכלל נקטם ראשו הוא וגרע מיניה דאטו כי נשברה השדרה לא נקטם עמו רוב העלין לפי' ומכ"ש לפי' הראב"ד ומ"ש שכן משמע מרי"ו ע"ש והוא דף נ"ה ע"ב כי אפילו רמז משמעות אין בו ומה שמדמה לשדרה דטריפות מלבד דשם החוט קיים אף גם מי הגיד לו דמיון זה:

**סעיף ו**

הג"ה אבל ליכא אחר מברכין עליו המ"א כתב על שעיה מהא ורמ"א שלא עיינו כל הצורך ועיין בט"ז ריש סי' תרמ"ו תראה כי עיינו שפיר כי באמת בהמרדכי מבוארים הדברים על לולב וק"ל:

## סימן תרמו

**סעיף ב**

הג"ה ומיום הראשון ואילך כשר כתב המ"א משום דבידו לתקן. ע"כ ט"ס הוא והרושם צ"ל על מלת כשר שבש"ע בעבר ולקטן דמשמע אפילו אשאיר בי"ט דהוא נראה ונדחה דמ"מ כשר על זה כתב משום דבידו לתקן כדאיתא בב"י ע"ש:

## סימן תרמז

**סעיף א**

ערבי נחל וכו' ורוב מין זה וכו' זה לשון הרמב"ם והוציא הרא"ש מיני' שמסכים לפירושו לשון הברייתא דת"ר ערבי נחל הגדילים על הנחל ר"ל מין שרובו גדל על הנחל: וממילא בלא שום רבוי איכא במשמעותיה אפילו של בעל והרים ודלא כפי' רש"י ז"ל ואיתא בב"י שהרא"ם הקשה שמנ"ל הא דילמ' הרמב"ם נמי סמך על הרבוי דערבי ולק"מ שהרי הרא"ש כתב נמי וגם רש"י פירש ערבי נחל הגדילים על הנחל אבל בדיעבד כשרים של בעל והרים דמרבה להן על הנחל מ"מ לא ראיתי לרבותיי שהיו מצווין להביא ערבה הגדל על הנחל ר"ל גם מרש"י כלומר אפילו נימא דלא כתוס' אלא אף דנדרש מערבי שתים נדרש נמי לרבות הגדל בבעל והרים וכדעת הר"ן דלקמן. מ"מ הא נשמע מרש"י דמה דנדרש מן הרבוי דערבי אינו אלא להכשיר דיעבד ומכל מקום מרבותיו שהזהירו בזה אפילו לכתחילה להכי פירוש דלתנאי הקודמים לא דרשו כלל ערבי לרבות דבעל והרים אלא דמן המשמעו' נפיק דערבי נחל לא משמע להו אלא המין שרובו גדל על נחל ואך למעוטי צפצפה ומזה כתב שהכי משמע מהרמב"ם מדלא כתב המצוה לכתחילה

מהגדל על הנחל א"ו שמסכים לפירושו ואין להההשות על הרא"ש מה פעל בפירושו ליישב מה דפסקי' ערבי שתים דלא ליהוי שתי דרשות נדרש מרבוי א' המין והמספר הא אכתי ע"כ נדרש מיני המין דהיינו חילפא גילי אף דאית ליה שם לווי ערבי נחל אמר רחמנא מ"מ והר"ן באמת כ' מש"ה ומשמע לי דמדאביי דבתרא הוא מכשיר חילפא גילי אין לחוש הרבה למה שחוששין בעל תוס' ז"ל בשל בעל והרים דאלמא ס"ל דרבוי דערבי לרבוי מינין מוקמי' לי' ולא לרבוי תרי ערבות לבד עכ"ל. אבל הרא"ש ז"ל סובר דחילפא גילי לאו מרבוי דערבי נפיק אלא ממלת נחל נדרש דלא קפדה התורה על השם לווי אך כל שהוא ממין הגדל רובו על נחל כמו שנדרש שם ע"א אסא מצראי דכשר אף דאית לי' שם לווי מפני דעץ עבות אמר רחמנא מ"מ ומה רבוי איכא התם אלא דנדרש שלא הקפידה התורה על השם לווי כל שהוא עבות מ"מ ה"ה הכא נדרש מנחל אמר רחמנא מ"מ. ולא נדרש מינין מרבוי דערבי שאינו נדרש אלא למספר שתים וק"ל.

## סימן תרמח

### סעיף ז

הג"ה וכל זה דוקא בניטלה אבל אם לא הי' לו דד מעולם כשר. אין להקשות הא בי"ד סי' נ' תפסינן עיקר כהרשב"א דכל אבר שנאמר ניטל טריפה ה"ה נברא חסר די"ל דודאי אף הרשב"א מודה דמן הסתם אין בכלל חסר בידי שמים בכלל לשון ניטל אלא דלענין טריפות הוכיח מנטילת הכבד כדאיתא בב"י סי' מ"א דכיון דכל עצמינו לא אסרינן אלא מפני המרה ואם נבראת בלא כבד טריפה שגם היא חסרה המרה היא והיינו דלענין טריפה מסתבר דהחיות תולה בזה כמו זה ותדע הרי מסיים הרשב"א ולא מנו נטולה וחסירה אלא שלא ליתן פ"פ לבעלי דין לומר דדוקא חסרה מתולדתה וניטל כשירה וכן להיפוך כלו' דאילו נאמר ניטל לחוד ה"א דוקא ניטל ולא חסר הרי דמודה דמסתמא אין חסר בכלל ניטל רק בטריפות מהוכחה כנ"ל משא"כ הכא אדרבה מסתביר נמי שאינו בכלל כדכתב הא"ח שבב"י שמכיון שיש אתרוגים שלא הי' להן פטמא מתחילת ברייתן וק"ל ולמה דאיתא בספר כפות תמרים דיש לדייק נמי הכי ממלת פטמתו בוי"ו דמורה שהי' לו וניטלה מעיקרא לק"מ:

### סעיף ו

י"א כו' אבל במיעוטו וכו' כשר הנה בגמרא איתא אלא אי איתמר אסיפא איתמר ל"ש אלא במקום אחד אבל בשנים וג' מקומות הו"ל כמנומר ופסול הכ"מ הניח בצ"ע למה לי דקתני ב' ג' השתא בב' פסול בג' מיבעי' והנה תוס' דף ב' ע"ב ד"ה עד מ' ונ' כתבו דהיכי דבעי לאשמעינן התירא ואפי' טובא נקיט בלשונו כלשון זה ועיין מ"ל אך פה לפ"ר אין

דברים אלו מעלים ארוכה דזה שייך בהוראת היתר ולא באיסור דהא טובא יותר נשמע מכ"ש דב' דפסול לכן אפשר דמזה ראי' לדעת י"א אלו שהמציאו קולא זו מסברתם דבב' וג' נמי אינו פסול אלא כשמחזיקו רוב שטח האתרוג ומשום דלא מסתביר כלל דבב' או ג' טיפין קטנים העומדים סמוכים יש לו הידור האתרוג ולפי זה מבואר דזה הי' כונת רב מה שאמר דב' וג' מקומות דפסול היינו דוקא כשמחזיקים רוב האתרוג וא"כ אילו לא אמר אלא ב' ואנחנו בק"ו היינו לומדים דג' נמי פסול נהי דמסברתינו היינו יודעים כונתו דב' וג' ר"ל כשעומדים בשטח הרוב אבל כשהוא ד' אפשר היינו שופטים דאפי' בשעומדים בשטח המיעוט נמי פסול להכי נקיט בלשונו ב' וג' לישנא דמשתמע אפי' טובא להורות דדין אחד לטובא עם ב' וג' וכמו דב' וג' ודאי המכוון כשמחזיק הרוב דאל"ה לא מסתביר כלל למפסל ה"ה טובא נמי דוקא כשמחזיקים הרוב אבל במועט כשר וצ"ע כי באמת אילו לא נבאר בזה ישוב הצ"ע דכ"מ יש להסתפק בגוף הדין דיותר מג' במיעוט האתרוג מה דינו לדעה זו ודוק:

**סעיף יג**

ולכן יש להכשיר וכו' ז"ל א"ח שבב"י י"מ חזזית שנתקשר האתרוג מחמת לקיה וכתוב עוד שם לפרש"י חזזית אבעבועות דקות אין זה מעין גרב שיש באתרוגים שלנו עכ"ל.

**סעיף יד**

אם וכו' חוזר למראה אתרוג כשר לאחר שנקלף ולא חסר כלום משמע הא בשאר ימים דחסר כשר וחזזית ומנומר פסול בזה אף דאחר שנקלף חסר מ"מ כשר וצ"ע דזה לשון הג"א בהלכה כ"ד וכתב ראבי"ה דאתרוג כמוש ומנומר שהוא פסול אם חתך מה שהי' יבש כמוש ומנומר ושייר השאר שלם שפסול לברך עליו כיון שבא מכח הפסול ומאוס ואע"ג דאם מיעט עביו ובא מכח הפסול כשר התם משום דאינה ניכר המיעוט דיש שגדל בו הרבה ויש מעט ועיין ריש הסימן רמ"א מה שכתב בהג"ה זו) עכ"ל ולדעתי הוא סתור מכח סעיף זה והוא דעת כל הפוסקים ובסי' תרמ"ט סעיף ה' בהג"ה מעתיק הג"ה הזו להלכה וצ"ע:

**סעיף כא**

הירוק וכו' הנה הב"ח פוסל הירוק מטעם הדר ואינו מכשיר אלא אחר שחזר למראה אתרוג והט"ז חולק וכתב נראה פי' אפי' בעודו ירוק כשר וכו' וכן משמע לשון התוס' דז"ל ואותם האתרוגים הבאים לפנינו ירוקים ככרתי כשרים אפי' לר"י כשחוזרים למראה אתרוג אפי' בתלוש לאחר ששהו בכלי זמן מרובה דודאי נגמר פרים עכ"ל ואי ס"ד דאין כשר אלא אחר שחזר למראה כשר מאי רבותא דזמן מרובה כיון דהדר הדר וא"י משמעות זה מהיכי דודאי יש לפרשם שאינו כשר אלא לאחר שחזר וקמ"ל אעפ"י

שהובאו לפנינו בעודו ירוק וה"א דמה בכך שחזר למראה אתרוג מ"מ לא נגמר פריו על האילן קמ"ל חדוש גדול דחזרתו בתלוש ואפי' לזמן מרובה נמי מגלה על גמר בישולו על האילן ובודאי מסתביר דלא מכשרו אלא אחר החזרה דאילו בעודו ירוק מי הנביא היודע שיחזור למראה אתרו והלבוש שכתב אם יודע צ"ע ידיעה זו במה ולהכי באמת אסר המהרי"ל לקנותם בעודם ירוקים מכל וכל אלא שאם הוריק במקצת מעידין הט"ז ומ"א בשמו דכשר ואפשר שדן מסברת עצמו דזה נמי מורה על גמר פריו ומדהתחיל להוריק כשישהא יותר יחזיר בכולו וכדאי הוא לסמוך עליו אבל פשט דברי תוס' ודאי משמעים שאינו כשר אלא אחר החזרה וא"כ אין מתוס' נמי שום ראי' דלא כב"ח אלא די"ל דבעודו ירוק אף מטעם הדר פסול אבל באמת זה ודאי אינו שהרי שם דף ל"א ע"ב איתא אתרוג הישן פסול ור"י מכשיר שמזה איתותב רבא ומוכח דר"י אף באתרוג לא בעי הדר וסתם בר פלוגתי' דר"י הוא ר"מ כמו דסתם בר פלוגתי' דר"מ היינו ר"י כדאיתא בהרא"ש נדרים דף י"ג ד"ה מאן דמסתמא בר פלוגתי' דר"י במתני' הוא ר"מ הרי מוכח דר"מ בעי הדר ומ"מ מכשיר ירוק הרי להדיא דר"מ ס"ל דירוק הוי שפיר הדר וע"כ לא פליג ר"י אלא משום דלא נגמר פריו אבל אם הוא הדר או לא הא לא פליג שום אדם על ר"מ ופשיטא דהדר הוא אבל לפ"ז תמוה לי דברי הראב"ד שבהר"ן בסוגי' דחזזית ד"ה אבל כתב וכתב הראב"ד ז"ל דמנומר דפסול דוקא שהוא מנומר בגוונים הפסולין באתרוג הלבן וכושי וירוק ככרתי אבל המנומר בגוונים שאילו הי' האתרוג כולו בגוון אחד מהם כשר כשהוא מנומר ג"כ מהם כשר עכ"ל נשמע מיני' דירוק כולו פסול משום הדר עד דלהכי הגמור נמי פסול דומיא דחזזית ומנומר דפסילי משום הדר והוא תימא לענ"ד כנ"ל דמוכח דירוק הוא הדר ואי נימא דירוק כולו פסול משום דלא נגמר פריו זה יותר תימא וכי משום נימור בירקות ככרתי ב' או ג' טיפין והאתרוג כולו מראה שאר אתרוג יהא חשש דלא נגמר פריו וצ"ע:

## סימן תרמט

### סעיף א

ומיהו לא יברך עליו עיין בזה סי' תנ"ד סעיף הנ"ל חוץ מיום הראשון בספר כפות תמרים הקשה כיון דקנה לי' ביאוש ושנוי רשות למה לא אפי' ביום הראשון ומביא שם נמי בשם תשו' רשד"ם דמיירי בליכא יאוש ומה שכתב וגם זה קשה בעיני אמאי כשר לאחר ביום ב' הא ליכא יאוש אלא שינוי רשות: כבר תירץ המ"א דסובר מצוה הבא בעבירה לא שייך לגבי אחרים אך ק"ק הא סתם גניבה הוא יאוש בעלים ואולי סובר כסברת הב"ח שבב"ש סי' כ"ח ע"ש דלא אמרינן סתם גניבה הוא יאוש בעלים לקולא

ומה שמסיים המ"א דמשמע בגמרא דאף לגבי אחר שייך טעם דמצוה הבא בעבירה לפני יאוש מדקאמר דליהוי יאוש ושינוי רשות משמעות זה א"י דהא אמר הכי משום יום הראשון דבעינן לכם:

**בהג"ה** ומטעם זה יש ליזהר שלא יקצץ. כתב ובאתרוג בא"י אם קצצו עצמו הוי לי' נתמרח ביד ישראל והו"ל טבל עיין בזה מה שכתבתי בזה ברושם המ"א ססק"ב:

**סעיף ב**

או מלולבו של עצמו וכו' זה מתשובת הרשב"א סי' תשמ"ז דשאל השואל דשמא יוצא בו דהא אי בעי מיתשל עלי' והשיב דלא דא"כ אף באתרוג של תרומה טמאה ביד ישראל יוצא בה דהא אי בעי מיתשל עלה ואנן סתמא תנן של ת"ט פסול וצ"ע מה מדמה נדר לתרומה נדר מצוה לאתשולי עלה ותרומה מה מצוה איכא כדאיתא בנדרים דף נ"ט לענין דבר שיל"מ ואולי סובר תרומה טמאה נמי מצוה לאתשולי עלה וצ"ע ועיקר דין הג"ה זו כבר היא בכתובים בש"ע י"ד סוף סי' רכ"א אבל לא העתיק כי אם הבבא ראשונה דהמודר מחבירו וע"ש נמי בספרי ק"ד:

**סעיף ה**

והפיסול שהוא משום ע"ז או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה כתב המ"א משמט וכו' ובהג"ה כתב ומה שפסול כל ז' היינו שראו חז"ל לאסרו כיון שהפסול בגוף האתרוג ויפה עשה שהגיה דברים אלו דאטו חסר אין פיסולו בגופו ומ"ש לתרץ תמיהת תוס' בדיוק לשון אותו אתרוג כלומר דדוקא גבי אתרוג כיון שראוי לאכילה דרשינן לכם שלכם תהא לאכלו משא"כ גבי לולב דאינו ראוי לאכילה לא שייך למדרש כן וכיון שהוא שלו אע"פ שאסור בהנאה לכם קרינן בי' דברים אלו וכיון שהוא שלו זה הוא סברת הריטב"א שבה' שטות בין בהיתר אכילה ובין בדין ממון ע"ש בפירושו להמתני' ובהסוגי' מה שמוכרח לידחק לפי זה אבל להפריד דבמידי דעומד לאכילה שייך למדרש מלכם להיות ראוי לאכילה אף שהוא שלו ובמידי דלא שייך אכילה ושייך בו הנאה לא יהא שייך שיהא מותר בהנאה מפני שהוא שלו זה דבר זר לענ"ד ודע שדעת הרמב"ם שפוסל של טבל כל ז' דמשמע שהוא מפני שהוא אתרוג שאסור באכילה באמת צ"ע רב ועיין בספר כפות תמרים כתב שנראה לו מפירושו להמשניות דס"ל דטעם היתר אכילה או דין ממון לא נפקא מלכם דהוי דוקא בי"ט א' אלא נפיק מדכתיב פרי ופרי שהוא אסור באכילה או שאין בו דין ממון לאו פרי מקרי וכיון דנפיק דין זה מתיבת פרי לכך פסול אתרוג של טבל שאסור באכילה כל הימים ומה שכתב דאף למ"ד דין ממון נמי סובר דנפק מפרי זה ודאי אינו שהרי מבואר בגמרא על אתרוג של מ"ש אתרוג נמי כתיב לכם משלכם אלא די"ל דבאתרוג של טבל אילו נימא דלהכי כ"ע מודו בי' דפסול שמפני שאין לו היתר

אכילה לאו לכם מקרי קשה קושי' תוס' ד"ה אתי' דא"כ במצה ל"ל הלימוד ותירץ התוס' דמטעם שותפין לא משמע לי' הכי לישנא דסוגי' ע"ב דמאי הא לא חזי' ליה ועיין בהר"ן סברת הרמב"ן לגבי טבל מטעם שותפות וגם על ערלה ותרומה טמאה לא מסתביר לי' למדרש כדפי' רש"י דלהכי היתר אכילה כ"ע ל"פ משום דדרשינן לכם לכל דרכי הנאתן כדהקשו תוס' מת"ט ולא נסתפיק בסברת תירוצם וסברת כתותי מיכתת שעורייהו נמי לא סביר לי' כדאיתא בהרא"ש משום דלא ניכתב שעורי' בתורה וממציא להכי טעמו דלהכי כ"ע מודים דהיתר אכילה בעינן משום דלולא כן לא נקרא פרי והיינו נמי טעמא דטבל ולהכי פסול כל ז' אך א"כ ודאי דחוק לישנא דגמרא דתירצה על הקושי' דמאי הא לא חזי ליה מגו דאי בעי מפקיר לנכסי' ות"ל כיון דחזא לעני' ופשיטא דפירי מקרי ואין צורך הכא להמגו הגם שהתוס' כתבו נמי הכי בד"ה דאי אף לשיטתם זה באמת תמוה לי כי לשטתם ע"א בד"ה אתי' שהעלו שעיקר טעם דטבל היינו משום דהוי דשותפין ומוכח כדכתב הכפות תמרים דהיתר אכילה מקרי מפני שיש לו תקנה כשיפריש עלי' דאל"ה לא משני מידי גבי מצה והאמת דלפ"ז הלשון דמאי הא לא חזי לי' כולו ויש בו חלק הלוי ולא מקרי לכם וא"כ פשיטא דמוכרח לשנוי מגו דאי בעי מפקיר לנכסי' והוי עני וחזי לי' כולו ולא הוי דשותפין אבל מה יועיל מה דחזי לעניים הא הוי דשותפין ומה דמייתי ראי' מתרומ' דישראל יוצא בו הא פשיטא דתרומה בידי ישראל טרם שנתנו לכהן דאינו יוצא בו דהא כולו לאו דידי' (ואין לומר מכח מגו דאי בעי מיתשל עלי' חשוב דידי' שכבר הוכיח הרשב"א סי' תשמ"ז דלא אמרינן ההוא מגו דאל"כ אף תרומה טמאה נמי נימא דחשוב היתר אכילה מכח מגו דאי בעי מתשיל עלי') א"ו כדפרש"י וישראל נמי יוצא בו כשלקחו מן הכהן וצ"ע עכ"פ הסוגי' מתיישבת בפשוט משא"כ לפי' הרמב"ם כנ"ל ודוק:

**כתב** המ"א ססק"כ וטבל עיין בהר"ן ולעיל סק"ד מעתיק בשם תשו' רב בצלאל ע"ש ובספר כפות תמרים מביא בשם הרשד"מ שמתיר חדא משום הרמב"ן שבהר"ן ולזה יפה פליג כיון שתוס' ורש"י ור"ן חולקים הו"ל יחיד נגד רבים ואין להקל אך תו הקשה איך יתיר הרמב"ן שיטול אתרוג של טבל והא הטבל הוא מוקצה ואסור לטלטלו כדתנן אבל לא את הטבל: ולהכי מסיק בפרקו שם וכ"ש דאפילו להרמב"ן לא שייך אלא דיעבד דלכתחילה ודאי אין יוצאין בו בי"ט דאסור לטלטל הטבל משום מוקצה. ולענ"ד אין אלו אלא דברי תימא דאם מותר לצאת בו והוא אתרוג של מצוה מה מוקצה שייך בו והרי לולב דאין תורת כלי עליו מ"מ מותר אף לנשים בטלטול מדחזי לאנשים למצוותן ועיין דף מ"ב מכ"ש דאתרוג של מצוה שאין בו משום מוקצה אף דאסור באכילה משום טבל

אמנם הרשד"מ מתיר האתרוג הנקצר אך למצוה ממ"ש הרמב"ם פ"ב מה' מעשר אינו חייב להפריש מן התורה אלא הגומר פירותיו לאוכלן א"כ זכינו בדין דכיון שזה אינו גומר לאכילה אלא למצוה יכול לצאת בו וע"ז נמי חולק הכ"ת ומביא ראי' מן הנוטע ערלה למצוה ולענ"ד בזה הדין עם הרשד"מ דאין הבדל בין קוצר למכור ולא לאכול מדכתיב ואכלת לבין קוצר למצוה ולא לאכילה ונוטע למצוה שפיר דאינו מאבד שמו משום הכי ונקרא אילן מאכל מ"מ וגם הנטיעה הוא למען יעמוד ימים רבים ומה בכך שהוא נוטע למצוה והבאים אחריו יאכלו פירותיו משא"כ קוצר למצוה אך מ"מ נראה דאזיל בזה לשיטתי' שכתב נמי שם וכ"ש על פי דרכינו שכתבנו דאין טבל בזמן הזה אלא מדרבנן ואתרוג דמאי יוצאין בו ולדעת ב"ה ולהכי סובר נמי דקוצר למצוה אף דודאי לא עדיף מקוצר למכור וחייב במעשרות מדרבנן מדמהו נמי לדמאי אבל בזה כבר יפה השיגו הכ"ת דאינו דומה לדמאי דמשום דרוב ע"ה מעשרין הקילו וחזי לעניים משא"כ טבל ודאי דרבנן אמנם לדרכו דטבל בזמן הזה אך דרבנן אפשר לידון בקוצר למצוה בזמן הזה דהני תרי דרבנן לא אמרינן וצ"ע:

## סימן תרנב

### סעיף ב

אסור לאכול כתב המ"א משמע דטעימה בעלמא שרי אך מדברי תוס' סוכה מ"ו ע"ב מוכח וכו' ר' חייא דאירי בי"ט ב' לכן שפיר מקשה על תוס' אבל לדינא נראה לפי שטת רוב הפוסקים שהבאתי סימן רל"ב שסוברים דזה תלי' בזה שכל היכי דהדין בהתחיל באיסור אף דאיכא שהות מפסיק אף טעימה אסור וכקושי' הגמרא הכא דף ט' ע"ב ודלא כשטת ר"ת שמחלק להמסקנא א"כ בי"ט א' אפשר דאסור נמי טעימה וכה"ג בר"ה קודם תקיעות שופר ודוק:

**ומיום** הראשון ואילך אם יש שהות ביום לא יפסיק התוס' סוכה דף ל"ח ד"ה י"ט ב' דרבנן דחקו מדוע לא נא' בזה הואיל ואיכא שהות טובא חיישינן טפי שמא יפשע ולשטת הרשב"א שהובא לפסק הלכה סי' רל"ה סעיף ב' דבהתחיל לאכול ממש אין צריך להפסיק לתפילת ערבית אף למ"ד חובהה ל"ק קושי' תוס' דהכא על שולחנו איירי דהיינו באמצע אכילה ולכן בדאיכא שהות אין צריך להפסיק ומינה דלשיטתי' אם נזכר לאחר נט"י קודם אכילה באמת צריך להפסיק כמו גבי ערבית ולשטת תוס' א"צ להפסיק ויש להחמיר כהרשב"א וק"ל:

## סימן תרנג

הדס של מצוה אסור להריח בו אתרוג מותר להריח בו בגמ' הטעם הדס להריח קאי כי אקצי' מריחא אקצי' אתרוג דלאכילה קאי כי אקצי' מאכילה אקצי' וכתב המ"א נ"ל וכו' דהוקצה לכל שבעה. ואין להקשות הא כתבו תוס' בשבת דף כ"ב ד"ה סוכה דמשום דאתקצאי למצוה לא הוי אסרינן בחש"מ דלא שייך מוקצה אלא בנפל בשבת וי"ט דלק"מ אסרינן בחש"מ דלא שייך מוקצה אלא בנפל בשבת וי"ט. דלק"מ שכבר מבואר בתשו' הרא"ש שהבאתי בסי תרל"ח דזה לא נאמר אלא על נוי סוכה למה דס"ד דלא שייך בם בזוי מצוה אבל עצי גוף הסוכה כיון שעומדין למיעבד בהן הסוכה שפיר שייך מוקצה אפילו בחש"מ ואפילו בתר שנפלה דבזה הטעם דהוקצה למצוותו לפי שצריך לחזור ולבנות סוכה מן העצים, וא"כ ההדס דצריך כל שבעה שפיר שייך דהוקצה למצוותו וק"ל [אך מ"מ קשה לי לדברי תשו' הנ"ל שכתב דלא שייך מוקצה בחש"מ והא דבאתרוג מצינן מוקצה בחש"מ היינו משום דבאכילתו מבטל מצוותו ע"ש דא"כ בהדס אמאי יועיל הקצאתו מריח בחש"מ הא לא מבטל מצוותו בהריחו בי וצ"ע] אמנם הא יש להקשות למה אתרוג מותר להריח בו מה בכך דאך מאכילה אקצי' ולא מריח מ"מ ליתסר מטעם בזוי מצוה דמטעם זה אסור להרצות מעות נגד נר חנוכה כדאיתא במס' שבת כ"ב וכן הנוי סוכה שם מטעם זה, בלא טעמא דמוקצה וע"ש בתוס' וע"כ לומר דטעם דבזוי מצוה לא שייך אלא בשעת מצוותה כמו נר חנוכה בשעה שדולק וכן הנוי סוכה דכל יום ולילה הוא שמוש ושעת מצותה משא"כ אחרוג דמיד בתר שלקחו בידו מכי אגבי' נפק בי' שוב מה שמריח בו לא חשוב שעת מצוותו אלא עומד למצוה ואין בו משום בזוי מצוה דהא אבוהן דכולהו דם ולא מצינן בדם אלא הקפידת הבזוי בשעת כסוי שהוא המצוה ולפ"ז ודאי יפה כתב הב"ח בסי' כ"א שסרה תלונת הב"י מן הטור שאינו משיג על השאילתות אלא במה שאוסר נמי כשהציצית בבגד ומונח בקופסא דהכי ודאי משמעותו שכתב אסור למיעבד צרכיהן במידי דעביד למיפק בי' ידי חובת ציצית ובזה הוא דכתב הטור שאין ללמדו מדם אבל ודאי מודה שבשעה שלבוש הבגד והציצית עושין השמוש מצוה דאסור למיעבד בהו שמוש אחר ואדרבה דברי השאילתות תמוהים לי שכתב אסור למיעבד צרכיהן במידי דעבידא למיפק בי' ידי חובת מצוה כגון חוטין הקבועים בטלית אי נמי הושענא לארוחי בי' ואתרוג דמצוה למיכלי' דילפינן מדם דמשמע מיניה דהאיסור להריח בהושענא והאיסור אכילה דאתרוג הוא מטעם בזוי מצוה וזה הא ע"כ ליתא דא"כ האתרוג בריח נמי ליתסר א"ו דשם אך מטעם מוקצה הוא דאתינן עלי' כמבואר הטעם בגמרא והיינו מטעם הנ"ל כיון דאינו בשעת המצוה

וכדעת הטור ומ"ש הב"י שם דאי טעמא דהנך משום דאתקצאי למצוותייהו (וא"י במה מסופק הא בהדיא מבואר בגמרא הכי) חוטי ציצית נמי אתקצאי למצוותייהו וא"כ ע"כ לומר דהא דת"ר נזרקין בשעבר מצוותן תמה אני אילו שייך בציצית מוקצה מה מועיל שנפסקו נימא נמי שעומדים לחזור ולקושרן בבגד למצוותו כדאמרינן בעצי סוכה שנפלו דהואיל ועומדין לחזור ולבנות הם בהקצאתן כל זמן שייכות המצוה דהיינו כל שבעה וה"ה ציצית הא תמיד לעולם זמן המצוה א"ו דלא שייך כלל מוקצה לגבי ציצית והטעם דדוקא סוכה דבעודה עומדת חל עלי' שם שמים לאסור מן התורה להכי אף בתר שנפלה הוי הקצאתו חזקה.: משא"כ ציצית דאף בשעת מצוותם השמוש בהם אינו אסור אלא משום בזוי אין בם איסור אלא בשעת המצוה ואין בם משום מוקצה כל עיקר ויראה לענ"ד ליישב בזה מה דתמה הכ"ת על רש"י ז"ל שכתב אסור להריח בו דגמרינן מסוכה דחל שם שמים על עצי סוכה ליאסר בהנאה כל שבעה הואיל והוקצה למצוותו וכתב דמפשט התלמוד משמע דהא דאסור להריח בו הוא מדין מוקצה שהוא מדרבנן לא מן התורה דומיא דעצי סוכה. וי"ל דמסתביר לרש"י ז"ל דלולא דיש בו איסור תורה פעם לא היה שייך גבו הוקצה למצוותו כמו דלא שייך גבי ציצית ולהכי פירש דילפינן מסוכה אבל ודאי דלא אפשר למילף מסוכה אלא בשעה שנוטל בידו לצאת בו דומיא דסוכה דתמיד מתעסק במצוותה ולהכי לא צרכינן גבי סוכה לטעם מוקצה אלא בתר שנפלה אבל הדס מיד שנפק בו אזלה החיוב דשם שמים דאית עליה מן התורה ואין עליו אלא דמוקצה דרבנן דילפינן נמי מסוכה לבתר שנפלה כל שבעה ומה שמצינן דין מוקצה בנר חנוכה כבר מבואר בשבת מ"ד בתוס' ד"ה נר דשאני נר חנוכה שהקצאתו חמור משום חביבותי' דנס ודוק:

## סימן תרנה

כתב המ"א כתב מהרש"ל בתשו' אם יום א' בשבת וכו' משמע דלצורך י"ט א' מותר לומר לגוי להביאו בשבת ודחק לדעתו ועיין בתשוב' גופה כי לא משמע זה מיניה כלל שהרי באמת בנ"ד לא היו צריכים לפגוע כלל בשבת אלא לומר לגוי שירכב בליל מוצאי שבת שהוא י"ט ב' כדי להביאו עכ"פ בי"ט ב' כדעביד הכי במוצאי י"ט א"ו דכל טעמו מפני שי"ט א' בשבת ואינו נצרך אלא לי"ט ב' דרבנן לא דחינן דרבנן מקמי דרבנן אבל ודאי אם ההכרח להאמירה בשבת אפשר דאף לצורך י"ט א' הי' מחמיר לדעתו אמנם באמת א"י מאין יצא לו חומרה זו לחלק בין מצוה דאורייתא לדרבנן הא לשון הרמב"ם שבש"ע סי' ש"ז סעיף ה' סתם וכתב או מפני מצוה ולא התנה מפני מצוה דאורייתא וכן הרבינו יונה שבטור סי' תקפ"ו התיר בסתם ולא הקפיד לבאר דאם יום הראשון בשבת דלא ואי

משום סברתו דמה ראית לדחוי' ההוא דרבנן מקמי' האי דרבנן הם אמרו לימול והם אמרו אמירה לגוי שבות זה לענ"ד איפכא מסתברא אחרי שחזינן שלא העמידו דבריהם דשבות במקום מצוה דאורייתא שוב כל דתיקנו רבנן מצוותם דרבנן כעין דאורייתא תיקנו ולא העמידו דבריהם שבות דשבות במקומה ותו בנ"ד די"ט שני דגליות אף לדעתו דלא דחינן דרבנן מקמי דרבנן יפה אמר המופלא מוה' מרדכי ליסר אחרי דאנן לא עבדינן תרי יומא אלא משום מנהג אבותינו והם גופייהו הא לא עבדו אלא משום ספק והי' מותר להם לשלוח גוי בי"ט שני ממ"נ אם הוא י"ט הא שרי ואם הוא חול פשיטא דשרי אף אנן לא צרכינן להחמיר טפי מנייהו ושפיר דיבר כי הכי פסקינן סי' תקכ"ז סעיף כ"ב ע"פ הר"ן החולק על הרמב"ם בסברה זו ע"ש בב"י וק"ל לכן ע"כ לומר דעיקר מה שהחמיר הי' מפני הספק אם ישיגו [וזה ודאי נכון וראי' מקושי' הגמרא שבת דף קל"ו הא לא שהה ספיקא הוא מימהל היכי מהלינן אף דשבת ניתנה לדחות מפני מילה מ"מ היינו ודאי אבל ספק כיון דהעבירה ודאי וקיום העשה ספק אינו דוחה ה"ה בדרבנן אינו דוחה הקיום ספק דרבנן העבירות ודאי דרבנן] כדכתב ועוד ע"ש ובא"ז הניח קצת בצ"ע וליתא אבל היכי שבודאי יושג לענ"ד אין מקום להחמיר: ומעתה יראה לי דאפי' אם ההכרח לפגוע בשבת ע"י אמירה לגוי לצורך י"ט שני נמי שרי כי, אף שהרש"ל ז"ל מחליט דיש לנו רה"ר גמור מ"מ לדידן מדי ספיקא דפלוגתא לא נפיק כמבואר וא"כ הוי' לנו ספק אם שרי שבות דאמירה זו משום דהוי שבות דשבות או דאסור משום שהוא שבות בדאורייתא וכבר הכריע הרמ"א בח"מ סי' כ"ה דכל היכא דאיכא סד"ר בדרבנן אזלינן בתר המקיל העתיקו נמי בספר תורת השלמים בקונטרס הספיקות ואם זה בהוראות איסור מכ"ש במקום מצוה ואם אין ההכרח לשלוח חוץ לתחום אלא תוך התחום ואין האיסור אלא משום מעביר ד"א בר"הר אזי אפי' מפני ספק שרי דהא אם לא ישיג ולא יביא הא לא יעבור וק"ל:

**והנה** הט"ז מביא קושי' בשם הגה"מ על המרדכי פרק הדר שהתיר רבינו יואל שבות דשבות במקום מצוה: וכתב שנ"ל לחלק דמשום מצוה דרבים הוא דמתירין: והרי עיקר ההיתר מבואר דנפק מן ההיתר שמותר לומר לגוי להביא מים לתינוק כמבואר סי' ש"ז וא"כ ע"כ לידחק לדעתו דמילה נמי מקרי מצוה דרבים והוא דוחק רב אבל באמת יש לתמוה איך סמך על הגמ"נ בקושי' ולא בדק אחריו שהרי לדעתי אפילו ריח קושי' אין בה דאיהו סבר מדכתב הסמ"ג קבלתי שאסור להשחית הפאות ע"י גוי אעפ"י שאין מלקות אלא איסורא מיהו איכא דר"ל איסורא דרבנן וזה ודאי אינו אלא ר"ל איסורא דאורייתא הוא מדכתיב לא תקיפו כדאיתא ברש"י פרק אלו הלוקין דף כ' ע"ב אלא דאין

לוקין עליו מדאין בו מעשה ואטו לר"י מותר מן התורה להותיר מדאין בו מעשה הא כתיב לא תותירו א"ו דאין כאן קושי' מעיקרא וק"ל:

## סימן תרנז

במ"א סק"ו ואמרינן בגמרא דהמוסיף יוסיפו לו בעוה"ב והוא ט"ס וצ"ל בעוה"ז:

(סוף הסימן) **כתב** אם אין בידו אלא ה' סלעים וצריך לפדות בנו ולקנות אתרוג יקנה אתרוג שזה מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת קדושין דף כ"ט. וע"ש כי לדעתי דלרבנן החולקים שם על ר"י ודרשו מקרא דמצות פדיון דוחה מצוה דעלי' לרגל אף שהוא מצוה עוברת ילפינן משם במה מצינו דה"ה שדוחה למצות אתרוג:

## סימן תרנח

### סעיף ב

הג"ה ואסור לטלטל הלולב כתב הט"ז בסי' תקפ"ח וכו' וא"כ כאן נמי שרי לטלטל הלולב לצורך גופו ומקומו וליתא כדכתבו הפוסקים שהרי הוא כאבן וכבר מבואר סי' ש"ח סעיף ז' בהג"ה דכל דבר שאינו כלי אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו ומה הדמיון לשופר שתורת כלי עליו משא"כ הלולב ואי משום שחזי לבתר י"ט למצוותו מש"ה אין תורת כלי עליו אלא שבי"ט הרי הוא כדבר מאכל העומד לאכילה ושרי בטלטול משא"כ בשבת הרי הוא כאבן:

### סעיף ד

ואם לא החזירו לא יצא אפילו נתן דמיו ואפילו נאנס והטעם שהרי מ"מ לא קיים התנאי מה שהנותן התנה במתנתו והדברים נובעים מן הרא"ש בשם העיטור ומזה יש ליפשוט ספיקא דידי בספרי ב"מ ריש סי' ל"ח שנסתפקתי בדעת העיטור אם לא פסק לחלוטין כר"ל דאונסא כמאן דעביד זה בודאי ליתא דא"כ ה"נ נימא אונסא כמאן דעביד ולמה לא יצא ואי אפשר נמי ודאי כר' יוחנן דאונסא כמאן דלא עביד דא"כ למה פסק שם דהוי ספק קדושין א"ו דמכח ספק פסק דהוי ספק קדושין והכא נמי אך מכח ספק דלא יצא דדילמא הל' כר"י דאונסא כמאן דלא עביד וא"כ בי"ט שני דהוי דרבנן וגם ס"ס שפיר יצא ולענין הדין אם נאבד באונס מחויב לשלם הרא"ש פרק לולב הגזול הלכה ל' מסיק דחייב אמנם הש"ע ח"מ סי' רמ"א פוסק ע"פ הרשב"ם והה"מ והר"ן שפטור אפילו אם נגנב או נאבד והוא כדעת הר' ישעי' שבהרא"ש הנ"ל ובאמת דעת רבינו הרא"ש ז"ל שם שגבה מני דמחייבו מטעם גזלן למפרע וכתב אעפ"י שברשות ירד הוא ביטל אותו הרשות כשלא קיים תנאו ועשה עצמו גזלן וא"י במה ביטל הרשות כשנאנס וצריך לי עיון מיהו גם דברי הרשב"ם תמוה לי שהרי זה לשונו בב"ב דף קל"ז ע"ב בד"ה הרי זה

מקודש ואף לא שומר להתחייב בגניבה ואבידה אלא מקבל מתנה הוא ולא נתחייב אלא בפשיעה והרי להדיא איתא שם דף קמ"ו בשולח דורן שהדרה שבח סבלונות מהו כיון דאי איתניהו לדידיה הדרי ברשותי' שבוח א"ד כיון דאי אבדו או מגנבו בעי שלומי ליה ברשותא דידיה שבוא תיקו וע"ש פי' רשב"ם בהשבח. הרי מבואר להדיא דחייב בגניבה ואבדה אף דלא שומר אלא מקבל מתנה הי' ונראה נמי מסוגי' זו ממש כדהבין הרא"ש מפי' הרבינו ישעי' דבאונסין פטור ולא מחייב רק בגניבה ואבידה ואפשר מטעם הרא"ש שם הואיל ונהנה מהנה דאילו אף באונסין חייב היה להגמרא למימר א"ד כיון דאז נאנסו בעי שלומי א"ו משמע כדעת הרבינו ישעיה עכ"פ נשמע מזה דלא כדעת הרשב"ם דאפילו מגניבה ואבידה פטור הן אמת דמדברי הנ"י שם משמע דלא היה לו גירסא זו כלל עד דלהכי פי' האיבעי' דשבת בפי' אחר דחוק מאוד ע"ש. אבל על הרשב"ם ז"ל דנראה ברור שהיה לו הגירסא כדלפנינו ודאי צ"ע:

**סעיף ז**

הג"ה ודוקא שלא קנו לצורך מצוה וכו' דאדעתא דהכי קנאוהו ויש ברירה כדאיתא בב"י בשם הרשב"א דומיא דשותפין שנדרו הנאה זה מזה וכו' ע"ש והנה הרשב"א לטעמו בדין השותפין שנדרו פשיטא שיפה דן אמנם הא קים לן בדאורייתא אין ברירה אך זה נמי הוקשה לראשונים שם ריש פרק השותפין ומה שדחקו עצמם שם והרשב"א מכללם לתירוץ שברירה זו עדיפה מיתר דיני ברירה שבש"ס שייך נמי הכא לגבי האתרוג ושפיר דן אמנם עיין בספרי קנין דעה סי' רכ"ד למה שפירשתי שם לדעת הרמב"ם לנכון לתרצו ממה דתמהו עליו מבה"כ דס"ל הטעם בשותפין שנדרו הנאה אינו אלא משום דגוף האיסור אינו אלא מדקי"ל כר"א דויתור אסור במודר הנאה ס"ל דויתור אף לר"א אינו אסור אלא מדרבנן ולהכי יש ברירה כדקי"ל בדרבנן יש ברירה א"כ אין ראיה משם להכא דהוי בדאורוי' עיין וק"ל ואולי היינו נמי טעם הרשב"ם שדחק עצמו בטעם המנהג שקונים אתרוג לכל הקהל ולא כתב בטעם הרשב"א שהוא פשוט שמפני שקונים אותו לצאת בו אמרינן יש ברירה והיינו אפשר כנ"ל וצ"ע:

## סימן תרסה

**סעיף א**

ואפילו נפסל ה"נ איתא בהטור והגהות הרא"ש והוא מימרא דר"ז אתרוג שנפסלה אסור לאוכלה ופרש"י לרבותא נקיט שנפסלה ומשום שמתחלה לכל שבעה הוקצה ומזה תמי' לי' תשו' הרא"ש כלל כ"ד שהבאתי סי' תרל"ח שכתב דבחש"מ לא שייך מוקצה כי אם גבי אתרוג דכשאכלו מבטל מצוותו ומה שבסוכה שנפלה שייך מוקצה בחש"מ היינו

דדוקא בעצי סוכה אמרינן דאסורי בחש"מ מטעמא דהוקצה למצוותו לפי שצריך לחזור ולבנות סוכה מן העצים לאכול בסוכה אבל בנויין אין לאוסרן בחש"מ מטעמא דהוקצה למצוותו שאין הסוכה בטילה כשאין נויין הילכך וכו'. ועיין סי' הנ"ל ביארתי כוונתו היטב עכ"פ נשמע מיניה דאלולי הטעם דעצי סוכה ונוי' דכשנפלו עומדים לחזור ולבנות לא היה אפילו עצי סוכה אסורים בחש"מ כשנפלו והרי הכא נשמע מדר' זירא באתרוג שנפסל בחש"מ שהוא אסור משום מוקצה אף דלא שייך בו עומד לחזור וע"כ דשייך מוקצה אף בחש"מ אלא שבזה ההבדל בין שבת וי"ט לחש"מ לענין דלא אמרינן בחש"מ מגו דאתקצאי לבה"ש אתקצאי לכולי יומא כמו לר"ל היכי שפסק שעת מצוותן באמצע היום ומן הטעם דאיתא בהריטב"א ע"ש אבל לכל זמן משך מצוותן שפיר שייך בחש"מ מוקצה והוא שטת לחד תי' דתוס' שהביא הטור סי' הנ"ל והוא דעת בעל התרומות שבתשו' הרא"ש הנ"ל (אבל דברי תוס' שבטור אינם לפנינו) שס"ל באמת דהוקצה למצותו שייך אפילו בתר שנפלה בחש"מ בלא הסברה דהרא"ש משום שעומדים לחזור ולבנותה הן אמת דדינא דר"ז אינו נזכר לא בהרי"ף ולא בהרמב"ם ולא בהרא"ש ולא ברבינו ירוחם ולא בכל בו ובעניותי א"י באמת טעמם אף שבאלי' זוטא כתב שטעמם על פי הירושלמי מדאיתא שם בשם רב דאתרוג שנפסל ביום הראשון דשרי וכתב דלהכי דחו דר"ז מהלכה כי נהי דרב לשיטתי' דסבר כתלמודן הפריש ז' אתרוגים לז' ימים כל אחד יוצא בו ואוכלו לאלתר ומשום דסובר למצותן אתקצאי ואנן הא קי"ל דלכולא יומ' אתקצאי היינו כדתי' שם הירושלמי דשאני נפסל דלא הוא ולא אחר יוצאין בו משא"כ הפלוגתא דכולי יומא או למצותו דאף דהוא אינו ראוי לצאת בו אחרים ראוין לצאת בו ולהכי בפלוגתא זו קי"ל כר' יוחנן ורב אסי דלכולי יומא אתקצי אב' בנפסל קי"ל כרב ודחו דר"ז מהלכתא מפני רב שבזה לא מצינן דר"י ור"א פליגי על דרב זה תמצית כונתו אבל תמוהים דבריו דא"כ איפכא קשיא שהיה להם להעתיק פיסקא דרב דאם נפסל אפילו ביום א' שרי (מלבד דלא איפשר למיפסק בזה כרב כדלקמן) ולכן מסופק אני אם לא אפשר דלא היה להם גירסא זו בש"ס כלל אלא סתם קם ר' זירא בשיטתי' דאבוהו דשמואל לא יותר ואילו כן אין על הרא"ש שום קושי' וכזה נמי נראה מדברי בעל האמרכל בשם העתים שמביא הא"ר שמתיר בנפסל מדעת עצמו ע"פ סברא ואילו היה לו גירסא שלפנינו איך יפסוק נגד ר"ז מסברה בעלמא וצ"ע ואולם אף כי נודה להא"ר שדין נפסל במחלוקת שנוי מ"מ מה שמסיק שם נמי וכתב ואפילו בי"ט הראשון ראוי ליסמוך ולהקל זה ודאי ליתא כי זה גרם לו שנמשך אחר הט"ז שסבר שנפסל ביום א' תליא בפלוגתא דר"י ור"ל וע"פ זה כתב הא"ר שגם הב"י לא עיין בהירושלמי כן קושייתו מקשה

הירושלמי ותירצה וכל זה שגיאה מהם כי קושי' הב"י היא תמי' קיימת דביום הראשון שהוא י"ט אפילו ר"ל ע"כ מודה שאסור בו ביום מטעם מגו דאתקצי לבה"ש אתקצי לכולי יומא כדמודה מההוא טעמא בסוכה בשמיני דאסורה כדביארו הר"ן והריטב"א ולא מיבעי' שהקושיא היא על רב גופיה שבירושלמי שפוסק במוקצה כר' יודא אלא אפילו לר"ש הא מודה ר"ש באין דעתו עליו דהיינו בסוכה בריאה כדאיתא פרק המביא ואתרוג פשיטא דלא שייך דעתו עליו שיופסל ובודאי קושי' הב"י תמיה גדולה על גוף הירושלמי אלא: דעל הירושלמי אין להקשות סתירה מתלמודן דמי יודע איך סובר אך על הא"ח שמעתיקו להלכה ודאי דיפה התמי' הב"י לכן הברור להלכה דבי"ט הראשון אף כי נפסל פשיטא דאסור כל היום מטעם מגו ובשאר הימים צ"ע:

**תו** ראיתי שגיאה בדברי הט"ז שכתב לדידן אף בח' גזירה משום סוכה כמ"ש תוס' וזה ליתא דאילו גזרינן אתרוג אטו סוכה היה לנו לפסוק כלוי דאתרוג בח' אסור והתוס' לא כתבו הכי אלא לפרש טעם לוי ומה שלדידן אתרוג בח' אסור מבואר בהרא"ש שטעמו על אופן אחר וכן בהר"ן עיין וק"ל:

**סעיף ב**

כתב המ"א על דברי הב"י בשם הר"ן ולפי מה שכחבתי לעיל א"צ אלא למ"ד אוכלו לאלתר, האמת כן הוא ומ"מ הב"י שפיר עביד שהעתיק דברים אלו אף על אכלו למחר והיינו משום דמקודם כמו שהביא תירוץ תוס' והרא"ש מביא נמי מה דתי הר"ן משום דלבה"ש גופי' לא אתקצאי שהרי בה"ש אינו ראוי למצות אתרוג והר"ן מוכרח לזה מפני שריש ביצה מחולק נמי בזה עם התוס' והרא"ש דאינהו אף במוקצה דמצוה סברו דלא אמרינן מגו מחמת ספק יום שעבר ומה דשמיני דסוכה אסור משום דאי מתרמי ליה סעודה אכל בגוה אף דהוא נמי אך מחמת ספק יום שעבר דחק שמ"מ מעשה עביד ולא ניחא לו בזה זלהכי כאב דמוקצה דמצוה חמיר דאמרינן בי' מגו מחמת ספק יום שעבר ולזה הוקשה לו מן מ"ד דאוכלו לאלתר לאלומי לקושי' וכתב אלמא אדרבה במוקצה למצוה קיל טפי דלא אמרינן ביה מגו אפילו מחמת יום עצמו ומביא תירוץ הרא"ה:

**אבל** באמת לשיטתי' דמוקצה דמצוה חמור אף למ"ד אוכלו למחר נמי מוכרח לבא לתי' הרא"ה ולהכי מעתיקו הב"י מפני שהעתיק נמי מקודם תי' הר"ן שהוא לשיטתי' מוכרח וזה ודאי אין להקשות דלמ"ד אוכלו למחר בל"ז ל"ק דליתסר משום מגו דהא לא שייך אלא בי"ט ושבת ולא בחה"מ כדמבואר בהריטב"א ומוכח מן הסוגי' דזה אינו כיון דאמר על כל הז' ימים דיוצאים בו ואוכלו למחר ומי לא איירי דחל שבת באחד מימי החול המועד ומ"מ מותר לאכול בשבת מה דנפק ביה ביום ו' ושייך להקשות דנימא מגו

ומוכרח סברת הרא"ה אך בזה קשה לי לשון התו' דף י' ע"ב שכתבו וכן משמע בפ"ב גבי הפריש ז' אתרוגים לז' ימים דאמרי' התם דכל אחד ואחד יוצא בו ואוכלו למחר ולא אסרינן למחר אע"ג דאיתקצאי בה"ש משום ספק יום שעבר. וקשה מה פעלו בזה הא מ"מ תקשי למ"ד דאכלו לאלתר והרי הוי מגו דאותו יום וכ"ת דלשונו ל"ד על כל הז' ימים אלא לבר מיום הראשון א"כ אף מן מ"ד דאכלו למחר נמי לא משמע די"ל דלא על כל ז' ימים קאמר אלא לבר משבת וצ"ע:

### סימן תרסח

עיין ט"ז כתב השבתי ע"ז וכו' ואני אומר שבודאי יפה השיבו ולא קאי אלא על יום אחרון דחוה"מ דאילו לפירושו היא ראיה שאף בלשון תורה חג מקרי וה"נ מבואר בדבריו להדיא בי"ד שם וזה להדיא נגד הירושלמי שבהר"ן נדרים דף מ"ט דלא ס"ד שיהא בלשון תורה בשם חג ע"ש וק"ל ומ"ש דלא מצינן בגמרא בשום דוכתא שימי חוה"מ נקראים י"ט עיין בזה סי' ת"ץ מה שכתבתי לכן הברור שהעיקר כהמשיבים עליו וק"ל:

## הלכות חנוכה

### סימן תרע

איתא בב"י והטעם שהוצרכו להדליק ח' ימים מאותו פך מפני שכל ישראל היו טמאי מתים ואי אפשר להם לתקן שמן טהור עד שיעברו ז' ימים מיום טומאתן ויום ח' לכתישת זתים ואיכא למידק למה קבעו ח' ימים דכיון דבשמן שבפך היה בו להדליק ליל' א' נמצא שלא נעשה הנס אלא בז' הלילות וי"ל שחלקו שמן שבפך לח' חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק א' והי' דולק עד הבוקר (וכתב הפר"ח ואינו מחוור דהא אמרינן מערב עד בקר תן מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר וזה כבר יישב הרא"מ כדלקמן.) ועוד י"ל שלאחר שנתנו השמן בנרות המנורה נשאר הפך מלא כבתחילה וניכר הנס אף בלילה הראשונה והקשה הפר"ח דלפ"ז ליכא שום נס בלילה האחרונה דלמה הי' נשאר הפך מלא כבתחילה כיון שלא היו צריכים לו עוד וי"ל שהיה מתרמי היום השלישי בשבת והזאה אינה דוחה שבת והוצרכו ח' ימים לטהרה ויום א' לכתישת הזתים ושפיר שהדליקו בו שמונה ימים בנס וק"ל:

**והנה** אית' בסוגיא דחנוכה במהרש"א בח"א קושי' בשם הרא"מ שבחדושי סמ"ג הא נטמאו השמנים בנגיעת הכהן המדליק שהיה טמא מת. ומשני שהודלק ע"י פשוטי כלי עץ והקשה המהרש"א דמ"מ איך נכנס כהן טמא למקדש. וע"כ לא היה גירסתו כגירסא שלפנינו ע"י פשוטי כלי עץ ארוך ובודאי גירסתו עיקר כדתמה הפר"ח על עץ ארוך

כזה כמו שהקשו תוס' ריש חולין ומ"מ לק"מ שהרי הרא"מ כתב או ואע"ג דהדלקת נרות דוחה טומאה בצבור ואזיל לשיטתי' דהשמנים לא נטמאו בטומאת זיבה מדהוכיח שלזמן הזה עדיין לא היתה הגזירה שיהיו כזבים אלא העלה שנטמאו ע"י טומאת מת וטומאת מת הותרה בצבור ומשני הני מילי בהדלקה דכתיב בה להעלות נר תמיד אבל שמן שהוא ממכשירי הדלקה לא כמו דמילה שאין המכשירין דוחה שבת וא"כ שפיר דלא קשה לי' מידי מביאת כהן למקדש דקרבן צבור דוחה טומאה כמו בכל הקרבנות שהכהנים טמאים נכנסים ועובדים רק על השמן שנטמא הוא דקשיא לי': אמנם גופי דברים אלו שהשמן הוא ממכשירי הדלקה צ"ע: כי ודאי שמן הנדלק הוא גוף המצוה ולא מכשיר והח"צ סי' פ"ז להכי הבין שר"ל עשיית השמן בטומאה קורא למכשירין ומתמיה עליו וכתב מה שייך דחיה לענין עשיות שמן בטומאה וכי אסור לאדם לעשות שמן בטומאה וכה"ג הבין הפר"ח ומכח זה מתמי' על הרא"מ וכתב דעיקר קושי' הרא"מ שנטמאו השמנים בהדלקת הכהן ליתא דשאר השמנים נטמאו בטומאת זיבה או בטומאת עכו"ם וכדכתיבנא לעיל והני טומאת לא הותרה בצבור אבל טומאת מת דחוי' בצבור ודבר ברור הוא שזהו דוקא טומאת מת ומיהו עשיות השמן שהוא ממכשירין אינה דוחה טומאה וכמ"ש הרא"מ ז"ל. וכנראה כאילו הבינו דכל עיקר מה שכתב ואע"ג דהדלקת נרות דוחה טומאה לא היתה אלא על מה שהוצרכו ז' ימים לטהרת הכהנים דהיה להם למיעבד בטומאה משום דקרבן צבור דוחה טומאה וע"ז משני דעשיות השמן הוא ממכשירין ואינו דוחה ומלבד שלשון אבל שמן שהוא ממכשירין לא משמע כלל הכי אלא עשיות השמן מיבעי' ליה:

**ומלבד** מה דתמה הח"צ על תירוצו אף גם הרי בהדיא כתב בהקושי' וא"ת איך הדליקו בעודן טמאי מתים הרי טמאו את השמן בהדלקתן ומה הפרש יש בין השמן של אותו פך ובין שאר השמנים הטמאים. הרי דבריו ברור מללו שאין שום הפרש בין השמן הנטמא ע"י הדלקת כהן טמא מת לבין השמן הטמא שהיה מכבר ומה פעל בתירוצו דעשיות השמן לא דחה טומאה הא עדיין קשה היה להם להדליק השמן הטמא שהיה שם מפני שקרבן צבור הוא ואותו שמן טמא היה להם לרוב כדתניא וטמאו כל השמנים אמנם באשר רואה אני שהפר"ח היה נכנס בעיקרי דברי הרא"מ ולכן לפני הנ"ל כתב ג"כ בלשון זה ועי"ל שמסתמא הכניסו שם ע"ז וכו' א"כ טמאו כל השמנים לתקרובות ע"ז (וזה לא נראה כלל דאם השמנים נעשו תקרובות לע"ז לא היו נמצאים כלל מונחים בכלים אלא שופכים השמנים לתקרובות לפני הע"ז) וכתב הרא"מ ז"ל אבל ליכא למימר דמההוא דר' ישמעאל משמע שכבר נהיה הבית בית ע"ז ותניא בתוספתא במס' זבים כלי חרס

שהכניס אוירן לבית טמאים ודברי תימא הם וכו' ואי כדברי הרב שנעשה בית לע"ז הרי היה נאסר אלא מחוורתא כדשנין וע"ש ובהיות שהרא"מ על הסמ"ג אינו מצוי אעתיקנו על הסדר ואפרשהו התחיל וכתב טמאו כל השמנים אע"ג דגוים בחייהם לא מטמאו בשום טומאה וגזירות שיהיו כזבים לזמן הזה לא הי' וכו' מיהו אע"ג דאינהו גופייהו לא מטמאו בגדיהם מיהו מטמאו ובחזקת טומאה הן עומדים כדתניא בתוספתא דטהרות הלוקח כלים מאומני גוים והמוסר כלים לאומני גוים טמאים מדרס (ר"ל האידנא בתר גזירת שיהיו כזבים) וטמא מת דכיון דגוים לא מזדהרא ממגע המת סתם כליהם בחזקת טמאי מתים הוו וא"כ כשנכנסו עכו"ם במקדש מסתמא כל הטהרות שבהיכל בספק מגע בגדיהם הוי וטמאים מספק אבל לא משום דההוא דרבי ישמעאל דתניא מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי את אבני מזבח ששקצום מלכי יון ואמר רב ששת ששקצום לע"ז משמע ודאי שכבר נהיה הבית ההוא בית ע"ז (ר"ל לפי שעה אבל ודאי לא נאסר במחובר) ותניא בתוספתא כלי חרס שהכניס אוירן לבית ע"ז טמאים הספסלים והקתדראות שהכניס רובן לבית ע"ז טמאים דאע"ג דע"ז אינה מטמאה אלא במגע ובמשא אבל לא באהל כדאמרינן פרק ר"ע (ובא לפרש התוספתא במה נטמאו הכלים) מ"מ כיון דאי אפשר בלא תקרובות ע"ז כדאמר פרק כל הצלמים גבי לא יעבור תחתיה וכריב"ב דאמר תקרובות מטמא באהל כדכתיב ויאכלו זבחי מתים מה מת מטמא באהל תקרובות מטמא באהל (כלומר ולהכי נטמאו הכלים בטומאת אהל וה"ה בבה"מ אף דלא היה אלא בית ע"ז לפי שעה א"א בלא תקרובת ונטמאו כל השמנים באהל) משום (צ"ל ואי משום] דאיתא אבנים לא מיתסרי באותן שקוץ מדאורייתא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא רבנן הוא דגזרו לאסרם לגבוה אע"ג דלהדיוט שרי (כלומר דלהכי תירצו לומר דלפ"ז אין ראיה מזה שנעשה בית ע"ז אפילו לפי שעה ולא הכניסו בו ע"ז כלל) מיהו נהי דאותן אבנים לא מיתסרי משום ע"ז מ"מ מדשקצום לע"ז מסתמא הכניסו שם ע"ז והעמידו צלם בהיכל וא"א זה בלא תקרובת כדאמר בפרק כל הצלמים ומטמא באהל וטמאו כל השמנים שבהיכל (ועד כאן אזיל הפירוש שהתחיל בו לומר אבל לא וכו') וסתר וכתב אבל משום ספק שמא הכניסו שם טומאה ליכא למיחש דאחזוקי רעותא לא מחזקינן ר"ל דנימא משום ספק זה דא"א בלא תקרובת חשו לטומאת אהל דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן והדין עמו כדכתבו תוס' דף י"ג ע"ב בחולין תוך ד"ה תקרובת והא דתנן בפרק כל הצלמים לא יעבור תחתי' ואם עבר טמא ומפרש הגמרא משום דא"א בלא תקרובת ומני ריב"ב הוא וקתני סיפא ואם היתה גוזלת את הרבים טהור אע"ג דטומאת אהל דאורייתא התם ליכא תקרובת ודאי אלא חששא בעלמא היא והיכי דגוזלת הרבים

לא גזרו רבנן ואין לך גוזלת הרבים יותר מזה לחוש לטומאת כל הטהרות הצריך לרבים ובודאי יפה סתר דלהכי טעם זה לא אפשר אלא מטעמו דטומאת הבגדים דדהו מטומאת מת וא"כ ודאי שפיר קאמר בקושיא השני' וא"ת דאיך הדליקו באותן ח' ימים שעדיין היו טמאי מתים הרי טמאו השמן בהדלקתן ומה הפרש יש בין השמן של הפך לבין שאר השמנים שהרי שאר השמנים נמי לא היה עליהן אלא חזקת טומאת מת וא"כ הא ודאי מה דכתב נמי תחילה ואע"ג דהדלקת הנרות דוחה טומאה אי אפשר דקאי אך על מה דהכהנים לא עשו שמן בטומאה וידליקנה דלמה להו לעשות בטומאה ולהדליק הא הוי להן שמן טמא בטומאת מת לרוב א"ו דבאמת קושייתו היה פשוט שהיה להם להדליק השמן טמא שהיה להם כיון שאינו טמא אלא בטומאת מת שדחוי' בצבור ואף אם יש מי שירצה לומר שהלשון אבל דלבסוף הוא קצת דחוק לסתירה דבריו הקודמים ולהכי ירצה לומר דמה שהתחיל לכתוב אבל לא הוא ט"ס וצ"ל א"נ משום וכו' ומה שלבסוף כתב אבל משום ספק וכו' הוא ענין בפ"ע לומר דא"א אלא בא' משני טעמים דאי משום שמא הכניסו שם טומאה שרץ או חתיכת נבילה וטמאו השמנים זה אינו דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן מ"מ אפי' לטעם השני דמשום טומאת אהל דתקרובת נטמא עליהם נמי שייך דטומאה זו נדחה בצבור דהא כל טומאת אהל דתקרובת לא נשמע לריב"ב אלא מהיקש דמת ומה"ת דטומאת אהל המת גמור יהיה נדחה בצבור וטומאת אהל דתקרובת לא ובודאי שייך קושייתו דלידחי טומאה וכן מוכח להדיא סנהדרין י"ב ע"ש בתוס' ד"ה שעיבר] אף על גופי השמן טמא שהיה במקדש וכן קאי קושייתו באמת וא"כ ודאי צריך ביאור מה דמשני שהשמן הוא ממכשירי מצוה ויראה לענ"ד דהכי כונתו דהנה הח"צ כתב על עיקר הקושי' דלדחי שאינה כלום דאף דקרבן צבור דוחה טומאה הקב"ה רצה להראות חיבתם לפניו ועשה להם נס זה שתהא בטהרה. והנה בהרא"מ שם כתב נמי תירוצי הב"י הנ"ל על הדיוק דהא לא היה הנס כי אם בז' ימים וכתב נמי י"ל שחילקו השמן לח' חלקים ובכל לילה היו משימים שמינית הפך ונעשה בו נס ודלוק עד הבקר ואע"ג דאמרינן פרק ב"מ תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר היינו למצוה ולא לעכובא אי נמי וכו' כנ"ל בב"י נמצא לתי' שני' י"ל דהשעור לעכובא נמי הוא ואם נאמר כתירוץ הח"צ הא א"א לומר התירוץ הראשון שחלקוהו לח' חלקים דהא קשיא איך לא הדליקו לילה א' כל הצורך כדי שישאיר לשאר הלילות הא מדינא יכולים להדליק בשאר הלילות בשמן טמא מדהוא קרבן צבור וע"כ לתי' הח"צ לבא אך לתי' הא"נ שבאמת נתנו לילה הא' כל הצורך והקב"ה הראה להם חיבתם שיהי' בטהרה. אבל הרא"מ באמת לתי' הא"נ נמי ידע לשנויי קושייתו בתי' הח"צ אלא שלתי' הראשון שחלקוהו לשמנה חלקים

קשיא לו מדוע עבדו הכי משום צורך האידך לילות הא ק"צ דוחה ואיך ומשני שפיר יען דלתי' זה הא מוכרח דהשעור אינו לעכוב ולהכי כתב אבל שמן שהוא מכשירי מצוה כלומר שמן זה שאינו לעיכוב והוי אך כהכשר מצוה שאינו דוחה טומאה ולהכי הוצרכו לחלקו כדי שיהא להם העיקר מצוה לכל התירוצים בטהרה והקב"ה הראה להם חבתם שיהיה להם כל הלילות השעור דלכתחילה ובטהרה ולשני התירוצים שפיר מקשה מה אהני להו הנס הא מ"מ נטמא בנגיעת הכהן ומוכרח לתירוצו ומביאת הכהן מעיקרא לק"מ מדהוא ק"צ דדוחה ודוק:

**תו** איתא בהרא"ם וא"ת מ"מ קשיא האיך הדליקו במנורה שהיתה טמאה י"ל שעשו מנורה של עץ כדתניא ר"י בר' יוסי אומר אף של עץ לא יעשה כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי וכתב המהרש"א בח"א ולא ידעתי. מה תיקן בזה דהא נטמאו המנורה בנגיעה בעשייתה גם בשל עץ שהרי היה למנורה בית קיבול. וכן כתב הפר"ח כתב שעשו מנורה של עץ וקשה טובא דסוף סוף הרי נטמאה כשגמרו לעשותה דהשתא לא הוי פשוטי כלי עץ ונעלם מהם מתני' דכלים פרק י"ב משנה ב' דאונקליות של מנורת עץ טהור ופי' הברטנורא דהמחובר לטהור כגון מנורת עץ שהיא טהורה וכן פסק הרמב"ם פ"ד מכלים שלש מדות בכלי עץ שאינה עשוי לקבלה וכו' וכל כלי עץ העשוי לתשמיש שהכלים בלבד הרי זה טהור כגון מנורה של עץ שמשמשת הנר בשעת הדלקה ואין לתמוה הרי יש לה בית קיבול שמן שהרי הרמב"ם התחיל וכתב ג' מדות בכלי עץ שאינה עשוי' לקבלה ולא כתב בכלי עץ שאין לו בית קיבול אלא שאינה עשוי' לקבלה והיינו כדפי' פ"ב מכלים בביאורו למשנה ג' כתב הנה כל מה שימנה מכלי חרס שהוא לא יקבל טומאה מה שאין לו בית קיבול או אם מה שיש לו בית קיבול אבל לא נעשה לקבלה ועל זה מסיים שם וידוע שמטה וכסא ושולחן ומנורה כלן אין להם תוך וכן פי' הקרבן אהרן אהברייתא שבת"כ פרשת שמיני אל תוכו את שיש לו תוך טמא ואת שאין לו תוך טהור פרט למטה וכו' ומנורה של חרס וכתב הק"ע דכל אלו אעפ"י שיש להם בית קבול אינם עשו לקבלה ותרי מילתי' איצטרך להם כדי שיהיו מקבלים טומאה שיהיו ראוי' לקבל ועשוים לקבלה וירא לענ"ד דמש"ה לא מקרי עשוי' לקבלה דעשוים לקבלה היינו מה שנעשה לקבל הדבר שהונח לתוכו שיניח תוכו עד עת צריך להדבר להוציאו מתוכו דומיא דשק משא"כ זה השמן או הכרים שבמטה לא הונחו שם כדיי שיושמר או יטולטל ע"י המטה אלא כדי שיונח שם לישכב עליו אדם וכן המנורה לא הונח תוכו השמן אלא כדי שיותלה בו הדלק זה לא נקרא עשוי לקבלה ומה דמצינן דנר של חרס מקבל טומאה כדאיתא בשטת ר"ח סגן הכהנים היינו נר שכולה נעשה לקבלה זו וכולו מקבל השמן

ואיך שייך בזה לומר לא נעשה לקבלה הרי כולו לא נעשה אלא בשביל קבלה זו משא"כ המנורה שכולה היא פשוט אלא שעל שם קבלה זו תהא מקרי עשוי לקבל אין קבלה זו חשובה להקרא הפשוט עשוי לקבל ולפ"ז א"י למה התמיה הר"ש פ"ב הנ"ל במשנה ד' על הפנס דאיתא שם שיש בו בית קיבול שמן טמא ושאין בו אלא בית קיבול נר טהור וכתב ותימא מ"ש זה מזה ודחק עצמו מאוד ויש לומר דבית השמן היינו שיש בו בית קיבול שמן לבד מבית קיבול שמן דנר אלא שבית קיבול שמן זה הוא עשוי שיהא שמן תמיד שמור בתוכו עד עת הצטרכו להשמן ושפיר חשוב על ידו עשוי לקבל משא"כ בית הנר וזה הנראה מהרמב"ם שבפ' י"ח מעתיק דין הפנס בלשון המשנה ולא פי' בו דבר וצ"ע:

## סימן תרעא

### סעיף ג

נר שיש לו שתי פיות עולה לו בשביל . שתים. לפסק הש"ע סעיף ב' היינו כדכתב הטור כגון בליל שני' ועיין ב"י דלא כהמ"א שהעתיק פרש"י.

### סעיף ח

מפני החשד עיין מ"א כתב על קושי' ב"י ול"נ דלק"מ ואני אומר שהוא לא אמר מידי כי הא מ"מ פרש"י דבב' פתחים לית לן בה משום דהרואה אומר בשניה יכנס ומדוע ל"ק מה שהקשה הב"י:

## סימן תרעג

### סעיף א

הג"ה שנ' אם נתערב וכו' דהוי דבר שבמנין עיין ט"ז וכבר השיגו תשובת פ"מ סי' צ"ח כהוגן דודאי סברא נכונה היא דאם אזלינן ברישא בחטאת טהור בחולין אף דבשעת ביטול אינו חשוב מדלא חזי אלא לכהנים מ"מ מפני שאחר ביטול יהיה חשוב לא בטל מכ"ש מה דבשעת ביטול יהיה חשוב לא בטל מכ"ש מה דבשעת ביטול הוא חשוב דלא ליבטל אף דאחר הביטול לא יהיה חשוב ומן הסיפא אין שום ראיה כמבואר שם וכבר הודה לו נמי בעיקר הסברא בשבות יעקב חלק ב' סי' ל"ב אך במ"ש נמי הפ"מ על דברי הט"ז נ"ל דאם הנר חנוכה קבוע וכו' ולא זכיתי להבין דבריו מאי קיבוע שייך כאן הלא מבואר בסי' ק"י דקיבוע דאורייתא היכי שהאיסור ניכר וידוע במקומו ודרבנן היינו מחמת חשיבתו ולפי הנחתו דהט"ז שלא היה דבר שבמנין א"כ לא שייך בו קיבוע כל היכא שנתערב חד בתרי בטל בין במקומו בין שהווז משם למקום אחר ע"ז כתב הש"י ובאמת הדברים פשוטים כיון דנר חנוכה קבוע במקומו הראשון וכן השמשים

אלא שהוא אינו יודע איזה היתר ואיזה איסור דהוי ג"כ קיבוע כמו ט' חניות מוכרים בשר שחוטה ואחד בשר נבילה אלא שהחניות נתערבו שהוא אינו יודע איזה טריפה ג"כ קיבוע וכמבואר מדברי פוסקים בי"ד עיין בש"ך סי' ק"י ס"ק י"ד י"ז כ"ט ועיין בספרי מ"י כלל מ"ג ס"ק מ"ו שכן דעת ראשונים ואחרונים והוא ברור עכ"ל בזה עיין בספרי ק"ד סי' ק"י ריש הדבור להקונטרס דדינא קיבוע דשם ת"ל הרחבתי הביאור והעלתי שהעיקר בזה תלוי דכל דבטל שוב לא שייך לבא עליו בדין קיבוע וגם העלתי שם דכל המונח בחדר א' כגון שני מגורות אף דאין דרכן להתפנות דאפי' מעולם לא נגעו אהדדי שייך ביטול וא"כ ה"ה בנירות דחנוכה אף דאין דרכם להתפנות אין צריך ובטלים אף דכל אחד במקומו הקיבוע ע"ש ודוק והדין עם הפ"מ: (סעיף הנ"ל)

**בש"ע** ונוהגים וכו' שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף כתב הט"ז א"ל הא אכתי הו"ל הנאה וכו' וכאן לא שייכו תרווייהו וקשה הא הר"ן פי' האיסור שמוש אפילו במידי דמצוה משום דעשאוהו כנירות דמקדש ולזה מורה לשון הנרות הללו קדש הם ותו הא לכ"ע אסורי בשעת מצוותן מטעם מוקצה והטעמים לא נאמרו אלא דמש"ה אקצינהו אבל ודאי דלכ"ע אסורי בהנאה ע"י הקצאתו ובזה הקצאתו הוא רק מן הנאת האורה כמו בהדס דהקצאתו הוא מן הריח א"ו הפשוט דתוספת אור לא חשוב הנאה והוא בכלל אמרם מראה אין בו משום מעילה וה"נ פסקי' רע"ו כשנכרי הדליק בבית ישראל בשביל ישראל ויש בו נר אחד בלא זה מותר לשמש בו אף דנמי אסור לישראל בהנאת שמושו הואיל ונעשה איסור מלאכה בשביל ישראל א"ו כנ"ל וק"ל:

## סימן תרעז

### סעיף ד

מה שכתב המ"א בסקי"ב ואפשר דהכא חמיר טפי כיון דהוי דשיל"מ וכו' והוי דומי' דחמץ הם דברים מגומגמים ולא אפשר דאילו הוי דשיל"מ אף ביטול בס' לא יועיל אבל באמת הדמיון מחמץ בפסח דסי' ק"ב הוא מהיפך להיפך כי להדליק הכל במצות נר חנוכה לזה לא נאסר מעולם וק"ל:

## סימן תרפא

### סעיף ב

מדליקין וכו' הט"ז חולק ומסיק להבדיל קודם ולענ"ד מן סעיף א' שהוא מהירושלמי ודאי משמע כהש"ע דאילו הדין להבדיל קודם הא דין הירושלמי כולו ללא צורך שהרי בלא זה מבדילין קודם הדלקה ועיין בעטרת זקנים אף דיש לדחוק שרוצה לבאר אם אחר הבדיל והדליק שלא יבדיל על הנרות דאחר מ"מ הפשוט כדעת הש"ע:

# הלכות מגילה

## סימן תרפז

בגמרא איתא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה מנלן מנלן כדבעינן למימר לקמן וכתב הרשב"א איכא למידק היכי קא מתמה הכי מי שיילינן מנלן והלא ההוא דלקמן ברייתא היא וכל מאי דלא ידע מאי דאיכא בברייתא לא מתמהינן עליה עכ"ל וכן הקשו תוס' בזבחים ריש כל התדיר ד"ה מנא לן ויראה דיש ליישב ע"פ מה דאיתא בהרשב"א יבמות דף י"ד כתב שם ולי נראה דמגלה שפיר אתרצא בפירוקא דאביי משום דעיקר קושי' דר"ל מי"ד וט"ו הוא דבדדהו הוא דאיכא איסורא למקרי חד ביומא דחבריה כדאמרינן התם זמנו של זה לא זמנו של זה אבל בני כפרים אלו רצו שלא להקדים ליום הכניסה שפיר דמי קל הוא שהקילו להם חכמים להקדים ליום הכניסה ותקנתא דדהו הות כדאיתא התם במסקנא וכו' הלכך אי בעי למקרי בי"ד שפיר דמי וליכא איסורא של כלום ור"ל ל"ק לי' אלא היכי דאיכא איסורא כדאמר ליה וכו' ע"ש וא"כ שפיר מדמקשה מנלן ולא מקשה קושי' יותר עצומה דהא איכא משום לא תתגודדו ש"מ דידע דתקנתא דכפרים הוא וכנ"ל ולכן לא קשיא לך אלא מנלן ושפיר קאמר א"כ אף מנלן ל"ק וק"ל:

### סעיף ב

מבטלין וכו' שאין לך דבר שנדחה מ"מ מפניו וכו' כתב התה"ד סי' רס"ו מלשון זה משמע בהדיא דשאר כל מצות קורא תחילה ואח"כ עושה המצוה דהיינו מצות מילה ואפילו באנו לדחק ולומר דהאי נדחית מפני מ"מ דקאמר רוצה לומר היכא דאיכא ספיקא אם יש לו זמן לסיים שניהם אז מקרא מגילה עדיף מכל המצות שצריך לקרותו תחילה משום פרסומא ניסא ואם יוכל לעשות שוב המצוה אחריה יעשנה אבל לעולם כל היכא שודאי בידו לקיים שניהם יקדים במילה משום דתדיר ופרסומא ניסא איכא לעולם במאוחר כמו במוקדם עכ"ל. אלא שפלפל אם מילה נקרא תדיר ולענ"ד נראה אפילו למה שלומד קודם דהיינו כהר"ן דאין שום מצוה דאורייי' נדחית מפני מקרא מגילה ולשון הרמב"ם וש"ע אינו אלא לאקדומי מ"מ יראה דדוקא משום פרסומי ניסא ברוב עם הוא דיש מעלה דקריאת מגילה להקדים לכל המצות אבל היכי דיש פרסום במאוחר כמו במוקדם כל המצות דאורייתא קודמים והכי מוכח מתוס' שהקשו וא"ת ויעשו העבודה תחילה ואח"כ יקראו ומשני משום פרסומי ניסא בצבור מבואר הא כל דפרסומי ניסא יש במאוחר כמו במוקדם ראוי להקדים העבודה וה"ה די"ל המילה דאל"ה אלא דנימא הואיל ויש בקריאת מגילה מעלה דפרסום נס יש לה מעלת קדימה לכל המצות מעיקרא לא מקשו תוס' מידי וזה נמי מוכח מלשון הגמרא שאפילו כהנים בעבודתן מבטלים

עבודתם ובאים לשמוע מקרא מגילה ולא בקיצור שמבטלים עבודתם וקוראין המגילה דמבואר כדי לבא להצבור שהוא רוב עם הוא דמבטלין אבל אילו היה פרסום נס בקריאת צבור לחוד נמי ברוב עם. לא היו מקדימים קריאתם לעבודתם אלא אדרבה היה ראוי להקדים העבודה כדהקשו תוס' ומזה לענ"ד ראיה ברורה לדעת הר"ן שאין שום מצוה דאורייתא נדחית מפני מ"מ בהחלט דאם לענין קדימה כל מצות דאורייתא קודמים זולת היכי דיש בקדימת הקריאה הוספת פירסום נס מכ"ש דלענין לדחות לגמרי זה מפני זה דמ"מ נדחית מפני מצוה דאורייתא ומה שהקשה הט"ז דהא אמרינן מגילה עדיף מת"ת והתם בת"ת נדחית לגמרי מפני' דהיינו הלמוד שיש עכשיו עליו חיוב בשעה זו אי אפשר בתשלומין וכו' ולשטתו יותר היה לו להקשות דלדעת הר"ן איך למדו של בית רבי לבטל ת"ת מק"ו דעבודה מה לעבודה שכן אין מבטל לגמרי תאמר בת"ת שמבטל לגמרי אמנם באמת קושייתו לאו מידי היא דלא שייך כלל לומר בת"ת שמבטל לגמרי שהרי היא הדברים שאין להם שעור ולהכי קי"ל במנחות שאפילו בקריאת שמע שחרית וערבית קיים מצות ת"ת ותו אטו יש ה"א לומר דבשביל ת"ת לא יקרא מגילה כל עיקר דודאי אפילו רשב"י וחביריו היו חייבים להפסיק ולקרא מגילה וא"כ מה ביטול יש בזה שמבטל האידנא כדי לשמוע ברוב עם זמן זה דקריאה יהי' לו בתר הקריאה ללמוד תורה ומה דחיה לגמרי איכא בזה ואפי' ריח קושיא אין בה:

**אמנם** אף דלדעתי מוכח שפיר דהיכי דאין נ"מ באיחור וקידום לענין הפירסום שכל מצוה דאורייתא קודמים למ"מ במילה בבה"כ בודאי ראוי לינהג למול אחר כלות התפלה וקריאת המגילה כי בודאי מצוה דרבים מהראוי להקדים למילה שהיא אך מצוה דיחיד ויראה לי דה"ט דנהגינן תמיד למול אחר התפלה ולא מקדימין המילה בזריזות אלא משום כבוד מצוה דרבים קודם אפי' תפלה דרבנן ומכ"ש מ"מ שתקדם ולהכי אין ראיה מעבודה דמוכח כנ"ל דלולא ביאת לשמוע ברוב עם היה עבודה קודמת לקריאתם דהיינו משום דבזה לא היה הקדימה קודם למצוה דרבים אלא שניהם היו מצוותם של כולם ודוק אך כבר יסד הרמ"א ז"ל ס"ס תרצ"ג ע"פ המנהגים דלא כדעתי] ומה שהמ"א כתב אבל בתה"ד צידד איפכא וכו' ונ"ל הטעם דיכול למול בתשיעי מלבד שהתה"ד בצידודו זה כתב עדיף מכל המצות ומה עסק לטעם זה ביתר מצות אף גם הטעם מצד עצמותו תמוה מילה בזמנה דחי' שבת ומגילה לא תידחה משום דיכול למול בתשיעי. אמנם האמת הברור כדכתב הר"ן שאין שום מצוה דאורייתא נדחית ומכל שכן מילה דלא כדמסופק התה"ד וק"ל:

## סימן תרפח

### סעיף ב

ובלבד עיין ט"ז כתב והב"י כתב האריך בדרכים שונים: וזה לשון הב"י על פי הר"ן שכתב אפשר דכי אמרינן ועד כמה בין אסמוך בין אנראה קאי וכי אמר ר' ירמיה כמחמתן לטברי' מיל אכולה מילתא מהדר בין לנראה עמו בין לסמוך: על זה כתב וצריך לדחוק ולומר דכי בעי ועד כמה בין אסמוך בין אנראה קאי וכי אמר ר' ירמיה כמחמתן לטברי' מיל קאי אתרווייהו ומיהו הא כדאיתא והא כדאיתא דבאינו נראה משחינן המיל במדת הליכה בקרקע ובנראה דהיינו יושבת בראש ההר לא משחינן המיל בקרקע אלא על ידי שנותנין החבל מעיר לעיר באויר ואם אין במשך אותו החבל יותר ממיל נדון ככרך דהשתא הוי טובא טפי ממיל במדת הקרקע עכ"ל ור"ל דאינו נראה משחינן המיל במדת הליכה היינו אף אם אינו יותר ממיל אלא ע"י דמשחינן הנחל שהיא יושבת ואע"פ שאילו מדדינן המישור אינו יותר ממיל מ"מ מדאינו נראה עמו אינו נידן ככרך ובנראה דהיינו יושבת בראש ההר לא משחינן המיל בקרקע כלומר דאילו מדדינן המיל בהילוך הקרקע דהיינו נמי ההליכה לראש ההר יותר ממיל אלא משחינן ע"י שנותנין החבל מעיר לעיר באויר ר"ל באויר השוה מראש עיר זו לראש עיר זו ואם אין במשך אותו חבל יותר ממיל נידן ככרך דהשתא הוי טובא טפי ממיל במדת הקרקע דהיינו ההליכה לראש ההר. זה הוא פי' הב"י ברור והוא חד עם מה שפי' הט"ז אלא דלהט"ז ביושבת בראש ההר מדינן מקצה ההר למטה: וזה ודאי אינו נראה שהרי קצי ההר רחב למטה והעיר בראשו ואילו הורד העיר למטה הא היתה רחוקה יותר ממיל ובסברתו דאנו חושבין כל ההר להעיר לא ניחא להב"י להכי פירוש דמשחינן האויר למעלה מעיר לעיר ודוק:

### סעיף ד

ולא יברך עיין ט"ז והמ"א כתב ול"נ דדוקא וכו' ולא נתן טעם דהכל קשיא על החכמים למה תיקנו בברכה ומ"ש הא תרווייהו ספק הוא אבל עיקר הטעם מבואר בהריטב"א סוכה דף מ"ז משום די"ט שני שתיקנו לעשותו תיקנוהו בברכה כי היכי דלא ליזלזלו בו משא"כ שמיני דחג דאיכא למיחש נמי איפכא לזלזולי די"ט דשמיני אם יברך על הסוכה להכי יתבינן בלא ברכה כמו בכל ספק מצוה ע"ש וק"ל:

**הגעתי** מכתב מידידי הגאון מו"ה עקיבא איגר אב"ד דק"ק פ"ל כתב אגב אכתוב מה דנתקשתי בדברי הר"ן פ"ק דמגילה שכתב הא דחזקי' קרי בטברי' בי"ד וט"ו הוא מדת חסידות דמדינא פטור בב' דהוי ספק דרבנן א"כ מאי פריך הש"ס על ר' ומי פשיטא ליה והא חזקיה דילמא באמת ספוקי מספקא ליה והא דעשה מלאכה דהוי ס"ד ולא רצה לעשות חסידות וחשבתי לומר דהוי דשיל"מ וס"ד לחומרא אולם באמת כתב הפר"ח

דספיקא דדינא לא הוי בכלל דשיל"מ. וכנלענ"ד דמוכח מדברי ר"ן בנדרים דף מ"ז ע"ב שכתב ולענין הלכה לגבי נודר עצמו וכו' הרי דמיקל אף דנדרים הוי דשיל"מ עד כאן לשונו:

**והשבתי** לו לענ"ד אין זה כלל בגדר דשלי"מ ל"מ לדעת הר"ת י"ט שמביא הפר"ח שתירץ על ספיקא דיומא דחדש דל"מ דבר שיל"מ דבר החוזר לאיסורו בשנה הבאה כגון חדש והפר"ח שם ובס"ק ל"ג עשאו טועה בד"מ ובאמת אפילו תינוקת של בית רבן ליכא למטעי בזה בכגון זה ולהכי כתבתי בצדו בלשון זה ולענ"ד יראה לדחוק דר"ל ודאי ספק חדש בגופו פשיטא דהוי דשיל"מ משא"כ ספק שבכל שנה בא זה הספק ל"מ דשלי"מ שהרי ההוא ספיקא דיומא וענין זה יחזיר לאיסורא דא"כ פשיטא דספיקא דמלאכה בפורים ל"מ דשלי"מ כיון דגוף ספק זה אף לשנה הבא יבא אלא אפי' לא נימא אף בזה כדעתו תינח האכילה מתבואה חדשה דעכ"פ שייך עד שתאכלנו באיסור ספק אכול בהיתר. אבל איסור מלאכה איך שייך יל"מ אטו היתר מלאכת יום זה יהיה לו היתר ואי דנימא המלאכה יש לה היתר מחר מה יעשה אם בכל יום יש לו מלאכה לעשות מתי יבא לו ההיתר לעשות בו מלאכה ממה שנתבטל יום זה לכן לענ"ד לא ס"ד לכנות זה בשם יל"מ ומה דהקשה לנפשו מדברי הפר"ח דספיקא דדינא לא הוי בכלל דשיל"מ אהובי אחי לדעתי אין מציאת לדברים הללו אלא בספיקא דפלוגתא מה דנאמר בש"ס להדיא דהולכין אחר דברי המקיל אבל ספק דתיקו או דאיבעיא דלא איפשטא דודאי גרע מספק דמציאות כדי יש מורים שרצו להורות בו אף בדרבנן לחומרא כדאיתא בספר תורת השלמים במחודשים בקונטרס הספיקות סעיף ט' ונהי דאנן לא קי"ל הכי ולומדים ספיקא דרבנן לקולא כדאיתא שם ואיך ס"ד שיהא הלמד עדיף מהמלמדו ויהא מותר אף ביל"מ זה דבר זר בעיני ומה שמביא רמכ"ת ראי' מהר"ן דנדרים דף מ"ז מדכתב אבל כשהדירו אחר וכן נמי בנודר עצמו וכו' זה בקל יש לדחות דלא נחית הכא להכי מענין יל"מ ואיירי בנודר עצמו דומיא דהדירו אחר דלא הוי יל"מ והיינו בנודר על דעת רבים שאין לו התרה וק"ל: והעיקר ליישב קושיתו (אם נחזיקה לקושי') נ"ל דמה שכתב הר"ן ודאמרינן בגמרא אטברי' והוצל שהיו קורין וכו' טברי' אגב שיטפי' תפסו ועיקר משום הוצל הוא דצריך לבא למדת חסידות אבל טברי' שהראשונים עצמם נסתפקו בפי' הקרא אף בדרבנן חייבים להחמיר כדאיתא בספר הנ"ל סעיף ח' וק"ל. ואם לא ניחא למר בהכי אלא דהר"ן מכת הסוברים דאף בזה ס"ד לקולא ונקיט אף טברי' בדיוק וגם נחזיק הקושי' דרבי לא חש למדת חסידות מ"מ יש ליישב ולומר דמעקרא נהי דמשני רבי בר י"ד הוי וכי נטע בט"ו נטע. מ"מ להאמת אף בזה לא ניחא לו מדנאמר בפורים ובשלמא למה

דמסיק לרבי פשיטא ליה דבר חמיסר הוא וכי נטע בי"ד קורא לי"ד התנא פורים סתם לרוב העולם ותדע דלהכי לא מסיק לרבי פשיטא לי' דבר י"ד הוא וכי נטע בט"ו נטע אלא משום דא"כ לא היה קורא התנא פורים סתם לא לדידיה הוא ולא לרוב העולם. ומעיקרא כי משני בר י"ד הוי וכו' היה יכול להקשות וכי לזה קורא פורים אלא דיותר שפיר מקשה לו עד דאוקמי' על האמת וא"כ תו ל"ק שהרי הגאונים גופייהו כתבו ונמצא פוטרים משתיהן ומבטל ממנו בודאי מקרא מגילה לפיכך קורא בראשון ופוטר בשני וכן ודאי בדין לענין עשיות מלאכה דלא אפשר למיעבד בתרווייהו משום דאז ודאי עבר אדרבנן וכן כתבו התוס' בשבת דף קמ"א ובביצה דף י"ד וא"כ אילו היה רוצה ליישב דנהג ע"פ דין ולא במדת חסידות היה מוכרח ליישב דנהג איסור בי"ד וכי נטע בט"ו בזה לא ניחא לו דלא היה לא פורים דידיה ולא דרוב עולם וק"ל:

## סימן תרפט

### סעיף ב

הג"ה וי"א אם האשה קוראה לעצמה מברכת לשמוע מגילה זה פסק ראבי"ה שבמרדכי ע"פ מה שפסק כבה"ג ותימא לי דמדמברכת ש"מ שמחויבת בקריאה זו ואף יוצאה בה דאף אם מזדמן לה בתר הכי איש להוציאה אינה חייבת תו וא"כ א"י במה נשנה בתוספתא דנשים פטורות טפי מאיש הא איש נמי אינו חייב לקרא בעצמו ויוצא בשמיעה ואם אין לו מי שיוציא חייב בעצמו לקרוא וזה גופיה בדין זה היא האשה אם יש לה איש יוצאה בשמיעה ואם לאו חייבה בקריאה לעצמה ובשלמא אילו נימא דלבה"ג אין האשה חייבה כלל בקריאה ואפילו אין לה איש להוציאה פטורה כי קריאתה בעצמה אינו מעלה ומוריד כי מ"מ בתר קריאתה בעצמה אם מזדמן לה איש חייבה דוקא לשמוע מאיש שפיר שייך לשון נשים פטורות אם אין להם איש להוציא ואם כן פשיטא דלא שייך כלל ברכה על קריאתה. אבל לשטת פסק הראב"י קשה וכי מפני שאינה מוציאה אנשים שייך לומר פטורות וצ"ע

### סעיף ג

טמטום אפילו מינו אינו מוציא וכתב המ"א בשם ב"י דזה אפילו למ"ד דנשים מוציאים אנשים. אמנם בספר שאגת אריה סי' ו' כתב על הב"י שדבריו אינם דברים של טעם דאם אשה ועבד חייבין למה גרע טומטום מפני שהוא ספק אשה שלא להוציא אפילו אנשים וגרע אפילו מאשה ודאית מה בכך שאינו מבורר אם הוא איש או אשה כיון דמ"מ חייב בירור זה אינו מעלה ומוריד וכתב תו והתוס' ופוסקים כתבו תוספתא זו לדברי בה"ג שאין נשים חייבות במקרא מגילה רק במשמע מגילה לבד כמבואר למעיין בדבריהם

אבל לסברת רש"י דנשים יכולות להוציא אנשים הדבר פשוט יותר מביעתא בכותחא דטומטום ואנדרוגנוס יכולין להוציא אנשים וכו' האריך ומסיק ועל פי' רש"י לק"מ דס"ל דתוספתא זו משבשתא היא ואני אומר שדברי ב"י ברורים ומוכרחים חדא מן הטור שמביא תחילה גבי אשה דעת רש"י ובתר הכי מביא בסתם דין טומטום ואנדרוגנוס ומי שיש לו עין לראות יראה להדיא שלא כתב הטור דין טומטום רק לשטת בה"ג אלא לכ"ע ראי' ב' מדברי תוס' מגילה דף ד' שמקשו על פי' רש"י מן התוספתא וכנראה שם לא היה ברור להם הגירסא שמביאים בעירוכין בשם הבה"ג שמסיים התוספתא נשים פטורות והקשו על רש"י מן רישא דתוספתא דין טומטום ואנדרוגנוס והכריחו דלא כרש"י דאשה אינה מוציאה איש מפני דפשיטא להו דלא עדיפא מאנדרוגנוס שאינו מוציא אלא מינו. ומדוע לא הקשו בפשוט על רש"י מטומטום וכקושי' הש"א דאם אשה מוציאה איש מדוע טומטום לא יוציא אפילו איש וכ"ש מינו. אלא ע"כ דזה פשיטא דל"ק להו כל עיקר משום דסברו נמי דגריעותא דטומטום אינו מפני דספק דאשה היא וחבירו איש והוכרחו לזה מפני שראו דאף לבה"ג נהי דס"ל דאשה אינה מוציאה לאיש וניחא לשיטתי' דין טומטום מ"מ אנדרוגנוס קשיא דהא הבה"ג נמי מודה דנשים עכ"פ חייבין בשמיעה וכמבואר בשמו וא"כ אנדרוגנוס דקתני אינו מוציא אלא מינו הרי ממועט נמי דאינו מוציא אשה וקשה מ"ט הרי עכ"פ חיובו בשמיעה אינה פחותה מאשה אלא ש"מ דהטעם לא תלי' בזה אם החיוב שוה אלא מפני שעכ"פ אינו מינה ולהכי לא הוקשה להם מדין טומטום דסברו בזה איכא לחלק דאשה מקרי' יותר מן איש מדזה ברור איש וזו ברורה אשה משא"כ טומטום שהוא מין מסופק ואפשר מורכב כחו גרע אפילו מאשה שאינו יכול להוציאה ומכ"ש טומטום כיוצא בו דאפשר דזכר הוא משא"כ אנדרוגנוס דכיון דברי' הוא ומדאינו מוציא אפי' אשה אלא מינו דוקא לא מצאו טעם כי אם מפני שאינו מינו ולהכי אף שחיוב שניהם שוה אינו יכול להוציא אפילו אשה בזה לא מסתביר להו לחלק דה"ה אשה אפילו לרש"י דחיובה שוה לאיש מ"מ להכי לא תוציא איש מפני שאינו מינה:

**ובזה** לבד שהמציא הב"י ז"ל דרש"י וטור ס"ל דמאנדרוגנוס נמי ל"ק דכל מי שיוציא אחר י"ח יהיה זכר או נקיבה או טומטום דאפשר הוא זכר בעינן שהמוציא יהיה זכר או נקיבה לאפוקי אנדרוגנס דברי' הוא אינו יכול להוציא כ"א בריה דכותי' ומה שהש"א כתב נמי דהתוס' אינה מתפרשא אלא לשטת בה"ג ואנדרוגנוס אינו מוציא אלא מינו לא בא לאפוקי אלא זכרים שאינו מוציא משמעותו ברור הא נשים יכול להוציא אפילו לבה"ג זה לענ"ד כל השומע לא יודה לו דהתינח אלו היה הבה"ג מפרש התוספתא כפשטה דנשים

פטורות לגמרי אבל מאחר שמפרשה חייבת בשמיעה אך אפשר דאינו מוציא אלא מינו יתפרש רק על זכרים אטו נשים מינו מיקרי. לכן לענ"ד הברור כדברי הב"י. ומה שנסתייע מפי' רש"י ד"ה וכתב שזה היה נעלם מרבינו הב"י תמה אני על דברי שאגתו וכי ס"ד שנעלם מרבינו הב"י דבר שתינוקות של בית רבן יודעים והרי מפני זה כתב לדחוק עצמו בטעם טומטום אליבא דרש"י אבל הפשוט דשם בר"ה דנשים פטורות פי' בטעם מחוור וברור אבל גבי מגילה ודאי מוכרח בין לרש"י ובין לבה"ג דטעמא אחרינא הוא בהדיי' אם באנו להסכים דין התוספתא דטומטום ואנדרוגנוס עם תלמודא דין לרש"י בין בטומטום ובין באנדרוגנוס ולבה"ג עכ"פ באנדרוגנוס במה שאינו מוציא אפילו אשה ותו דהא מה דתמה על הסברה דאם אשה מוציאה מה מעלה ומוריד אם מבורר אם לא יראה לענ"ד דמשום כבוד שמחת הקריאה תיקנו כל זה [וכבר מצינן לענין עירוכין דטומטום אף ערך אשה אין לו מפני שאינו נקיבה ודאי ותדע דהא משמע בהגהות רמ"א סעיף הנ"ל דאף לבה"ג אשה חייבת בקריאה אם אין לה איש להוציאה וא"כ מה זה טעם שיהיב הש"א לשטת בה"ג דלהכי אשה אינה מוציאה איש מדאינה חייבת בקריאה הא גם השומע ממנה אינו מחויב דוקא לקרוא בעצמו ויוצא בשמיעה מאחר ואם אין אחר חייב בקריאה לעצמו ואשה הא נמי אם אין לה איש חייבה בקריאה לעצמה א"ו אף לבה"ג אך הטעם שאינה מוציאה איש אך ניתקן לכבוד הנס וא"כ מעיקרא אין בדמיון שופר ודוק:

## סימן תרצ

### סעיף יח

הג"ה ויש להסתפק אם נשים [ מצטרפות לעשרה עיין בהר"ן פ"ב במתני' הכל כשרים לקרות מגילה כתב ויש אומרים שאף על פי שהן מוציאות אין מצטרפין למנין עשרה כדאשכחן בברכות לענין בה"מ וכו' ואי אפשר דהתם הוא שאינן מוציאות אנשים בברכתו אבל כאן איך אפשר שמוציאות אנשים ואין מצטרפות עמהם למנין וכו' ע"ש ותימא לי הא זה איבעיא דלא איפשטה בפרק מי שמתו אי נשים חייבין בבה"מ דאורייתא ונ"מ אי מוציאות אנשים ולמה לא פשט ממתני' דתנן בפרק שלשה שאכלו נשים אין מזמנין עליהם ואיך אפשר דמוציאות אנשים ולא יצטרפו עמהם א"ו משמע דלא תלי' זה בזה כלל משום הטעם דפריצותא וצ"ע:

## סימן תרצא

### סעיף א

וצריכה שרטוט כתורה עצמה: כתב המ"א מיהו וכו' לבוש וא"י מה אילמי' דהלבוש מן הא"ח שבב"י דנמי כתב דברים אלו והש"ע משמיטו והיינו מפני דברי הד"מ שאפילו מתמיה על הב"י שמעתיקו בסתם במה שהתוס' וכל הפוסקים חולקים עליו ואטו הלבוש כיפי תלה ליה לכן העיקר כדפסק הש"ע:

## סימן תרצג

כתב המ"א בשם מנהגים שאומרים קדיש שלם היינו בלילה ומשמע הטעם בהגהות מיימון להלכות תשעה באב מדכתב כבשאר ימות השנה שלא ישונה הסדר משאר ימות השנה שאחר ערבית אומרים קדיש שלם משא"כ ביום מבואר בתוס' דאך ח"ק ומה שכ' המ"א ונ"ל דבמדינות אלו וכו' זה לא נראה כלל מתוס' והגה"מ ומנהגים אלא משמע סתימתם דגם אחר ואתה קדוש יאמר קדיש שלם ובמנהגי ט' באב מוכרח הגה"מ ליתן טעם שלא לומר אחר ובא לציון קדיש שלם מפני שבאיכה נאמר סתם תפלתי מבואר הא בפורים אומרים שפיר ק"ש אף שכבר אמרו קודם המגילה וכן עיקר:

**שוב** ראיתי שכבר מסיק הכי הא"ר ומה דלא נהגינן נמי במה שכתבו תוספות שם ואוחז ס"ת וקורא וכו' ואין מחזיר ספר תורה למקומו אלא יושב ואוחז בידיו עד שקראו את המגילה היינו משום דיתר הפוסקים משמיטו מנהג זה ש"מ דלא סבירא לי' ויראה דהטעם משום דהאוחז הא חייב לכוין לצאת שמיעת קריאת המגילה כדאיתא סי' תר"צ סעיף י"ד ואם יאחז ס"ת בידו יהא לבו על הס"ת כדאיתא בסי' צ"ו לענין תפילה וק"ל:

## תשובה

**העתק תשובת הגאון בעהמ"ח ס' בית מאיר ז"ל**

**קבלתי** איגרת היום ך"ב טבת שנת בשלום מק"ק הוראדנא מכבוד הרב מו"צ ובית דינו ואלופי מקהל יצ"ו וז"ל על עתה באנו במידי דאית בי' שאלה על אודות אתרוגים אשר זה חדשים מקרוב הובאו למדינתינו הנקראים קרפיעע אתרוגים אשר רבים יצא ידי חובתם בחג הסוכות העבר. והי' חביב' להו מצוה בשעתא כי תואר והדר להם. ויש אשר משכו ידיהם ממנו ומענה בפיהם אין זה הדר האמור בתורה וסימנא מלתא שאין להם כ"כ בליטות כמו באתרוגים דמאז ועד עתה ומקצתן לא ניכר להם שום בליטה כי אם מעט מזעיר ואף גם שחזותא מוכיח עליהם שאינם משוכים וארוכים ואף שאינם עגולים ככדור ועל כל זה אין להם חזקה דמשוכה כמו באתרוגים דמאז אמנם כשבדקנום

מבפנים ולא מצאנו בהם שום שינוי ואין אתנו יודע מאיכות גידולי של האתרוגים הנ"ל כי ממדינה למדינה איכא בינייהו והנה ע"פ דין ודת תוה"ק לא עלתה בידינו דבר ברור אם להתיר וכן להיפך והנה שמוע שמענו שכבר לעלמא מן רבי נשאל שאילתא דא. ומסתמא השיב לשואלו דבר כאשר העלה מרגניתא כאשר אור לו בציון המצויין בהלכה ומידו קרנים לו: ואף גם שבקהילתם הרמה שם נקבצו באו לה כי ארץ מסחר הוא ובודאי עלו לפני כסא כבודו החקירה ודרישה איכות גידולי' של האתרוגים הנ"ל ע"כ באנו לשחר פני המאור הגדול מו"צ דקהילתינו הישישה פה ק"ק הנ"ל הק' וכו' אחר כך כתבו כדי שלא תהא שאלתינו מבלי נותן טעם לכן אמרנו להציג פה לפני רבינו וכו' נ"י מקצת הספיקות ספק הא' הוא אחר שאנו רואים בהם קצת שינוים כמו שנתבאר מע"ל א"כ ראוי להסתפק בהם אולי הם מורכבים באילן אחר והנה בדין אתרוג המורכב כבר גמגמו בזה הראשונים אשר הי' לפנינו בתשובת רמ"א וב"ח וגם האחרונים הט"ז ומ"א הסכימו לפוסלו ע"כ לא נכניס ראשינו כעת בדין זה אמנם אף אנו נאמר דאכתי מנין לנו להחזיק ריעותא באלו האתרוגים לחוש להרכבה בשביל שינוי מועט שהרי עינינו הרואות בכמה מיני פירות שמין אחד משתנה בטעם במראה וריח ובתואר וקומה כמו האגסים והלוזיס וכדומה כמ"ש הרמב"ם פרק ג' מה' כלאים וא"כ דבר פשוט שגם שינוי אילן האתרוג כאחד מהם ודרכו לשנות הפרי לפעמים לפי שינוי המקום וטבע הארצות וכיון שכן מאין לנו להחזיק ריעותא באלו האתרוגים בשביל שינוי מועט כיון דאיכא למיתלי השינוי בדבר אחר רעותא דלא חזינן לא מחזיקינן כמו שכתב רש"י ז"ל חולין מ"ח ע"ב ד"ה לחבירו ופשוט הוא בש"ס ופוסקים בדוכתי טובא ביור"ד סי' ל"ג בט"ז ס"ק ח' דאם נמצא אדמימות בושט או בחלל הגוף תלינן בדבר אחר ואין חוששין לדריסה אע"ג דדריסה שכיח וספיקו אסור דלא מוקמינן אחזקת היתר מ"מ היכא דאיכא למיתלי בדבר אחר לא מיקרי ספק כלל משום דלא מחזיקינן ריעותא דלא חזינן וכמ"ש התב"ש שם דלקולא תלינן וא"ל דשאני דריסה דמלתא אחרית' הוא הלא גם הרכבה מילתא אחריתא הוא שיש להאילן או הגרעין שנטעו בו האילן חזקת הגוף שלא נשתנה האילן ולא נעשה בו מעשה כלל ואם כן ודאי אתרוג הן וכן משמע ביור"ד סי' נ"ב סעיף ד' דאין ירקות פוסל בכבד של עוף במינו שיש במין מדברי מטעמא כיון דהמדברי כבידן ירוק תלינן שגם בבייתות נמצא לפעמים כן כמו בעינוניתא דוורדא בפא"ט ואף שהט"ז השיג ע"ז שם היינו בידוע שנפלה אבל בלא נפלה לאור שא"צ בדיקה מודה דהירקות לא הוי ריעותא כיון שנמצא כן במדברי אף שידוע שאינו כן בעוף בייתות וכ"ש באתרוג דאנן סהדי שבודאי ימצא כן בשאר אתרוגים באלו השינוים שאין לחוש להרכבה ותלינן שדרך גידולו הוא כן

ובאותו הארץ אין זה שינוי כלל וכ"מ עוד בסי' נ"א ס"ג גבי קוץ תלינן בחיכוך ובסי' נ"ז גבי נמצאת צפורן וכו' ובסי' ק"ץ ס"ח בנתקלקל החותם תלינן שאולי מעצמו נתקלקל, ובתשו' הח"צ סי' מ"ו בכתם שנתייבש ונמצא אדמומות בקצוותיי' תלינן שמחמת שינוי האויר וכדומה וכהנה טובא דלא מחזיקינן ריעותא כל היכא דאיכא. למיתלי בדבר אחר שנית דאף שנאמר דמדי ספיקא לא יצאנו מ"מ יש להקל שהרי כתב הט"ז סי' תרמ"ט שאף בודאי מורכב אין איסור ברור מן התלמוד וגם בתשו' רמ"א סי' קי"ז סיים שאין להוציא לעז על הראשונים שהיו נוהגים לברך עליהם אלמא שהראשונים היו מכשירים המורכב לגמרי וגם הרמ"א לא פסיקא לי' לפוסלו לגמרי דכל ראיותיו אינו אלא שלא להכשירו בודאי מטעמים האמורים שם אבל מכל מקום אין שם ראי' לאיסור ודאי גם הב"ח בתשו' גם שבסי' קל"ה צודד לאיסור מ"מ בסי' קל"ו מסקנתו להכשיר וא"כ בנ"ד שאין באתרוגים אלו אלא חשש הרכבה יש להכשיר מכח ס"ס דשמא אין מורכבים כלל דמנלן להחזיק ריעותא כיון דאיכא למיתלי שינוי בדבר אחר ואת"ל מורכבים הם שמא מרכב כשר ואין לומר דלא סמכינן בהא אס"ס וכן הוסכם הש"כ והפרי תואר וכש"כ בנ"ד שכמעט א"א להעמיד על הבירור מפני ריחוק מקום. וגם אין לומר שהספק הב' הוא ס' חסרון חכמה דלא חשוב ס' ז"א דספק כה"ג שהס' הוא לכל העולם הוא כמו ספק תיקו ואף שפר"ח ביו"ד ל' ובכללי ס"ס אות ה' וכן הב"ש באהע"ז סס"י קנ"ה חפשו בפשיטות דס' תיקו (היא ס"ס גמור וכן דעת התב"ש ביור"ד סי') לא חשוב ס' לענין ס"ס וגם מדברי הש"ך ביו"ד סי' ק"ד סק"ד נראה דמספקא לי' בהא מ"מ הא הב"י ביור"ד סי' מ"א ונ"ט סובר בפשיטות דס' תיקו הוא מס' גמור וכן דעת התב"ש ביור"ד סי' ל"ו דבכה"ג מיקרי ס"ס ועי' בתשו' מ"ב סי' נ' ותו כיון דהראשונים הי' מברכים עליהם אלמא דפשיטא להם בודאי דכשרים הם וגם הב"ח בתשו' סס"י קל"ו מסיק הכי א"כ הוא ספק פלוגתא דרבוותא דחשיב ס"ס ודאי כמ"ש הש"ך ביו"ד סוף סי' נ"ז וכאן עדיפא טובא שהראשונים פשוט להו דכשרים הם והאחרונים מספקא להו וא"כ אין ספק מוציא מידי ודאי ובתשו' רמ"א שם מיירי באתרוג שקורים גרצו שהם מורכבים ודאי לפי שהמנהג הוא שם להרכיבם משא"כ באלו האתרוגים שלפנינו שאין אנו יודעים מה טובם ופשיטא שאין לחוש שאלו הן מאילן אחר המורכב באילן האתרוג דא"כ לא היו דומין מכל וכל לאתרוג כמ"ש רש"י סוטה מ"ג ע"ב דלעולם המורכב נושא פרי ממין הנרכב ואף לפי מה שצידד הב"ח בתשו' קל"ה דר"ל ממין הנרכב אבל לא שדומה ממש להנרכב מכל מקום מודה הוא דיותר הוא דומה למין הנרכב ממין המורכב והטבע יעיד ע"ז וא"כ באתרוג

בנ"ד שדומין מכו"כ למין האתרוג זולת בקצת שינויים דקים פשוט דאין לחוש שהוא מאילן אחר המורכב באתרוג וא"כ הוי ס"ס שפיר:

**ורב** אחד מפורסם במדינתינו כ' ע"ז וז"ל ואפי' תהא שום הרכבה שאינו ניכרת וכו' לכ"ע ויש לומר דשרי ולא מיקרי הרכבה כדמשמע בירושלמי פ"ק דכלאים דבזיתים הרכבתו לשבח לא מיקרי הרכבה כלל ע"כ ותשב באיתן קשתו שכ"כ בשו"ת' האזרחי והנה הת"מ ההוא לא נמצא אתנו אבל תוכן כוונתו הוא למאי דגרסינן בירושלמי שם תנא אין מרכיבין זיתים ברכב של תמרי מפני שהוא אילן באילן רבי יודן בעי וליתו הדא פלוגתא על ד' לוי דאמר כ' אשתך כגפן פוריי' בירכתי ביתך בניך כשתילי זיתים וכו' מה זיתים אין בהם הרכבה אף בנין אין בהם פסולת הא מכלל שיש בו פסולת שניא הכא שהוא עתיד למתקה כהדא וכו' ופירש המפרש אין בהם הרכבה לפי שכל אילנות אם מרכיבין באילן אחר יוצא פרי משונה אבל הזית לא כן בד"ו שאם ירכביהו על כל האילנות שבעולם לא יוציא אלא זיתים אף בניך לא יהי' בהם פסול ממזרות הא מכלל וכו' מדמרכיבין אותו משמע שמוציא פירות משונים ומשני שהוא עתיד למתקה ר"ל בשביל כך אסרה התנא אבל בעולם אין בזה שינוי והוציא הרב הנזכר מזה מדקאמר זיתים אין בהם הרכבה דהיינו שהמורכב אינו מוציא אלא זיתים ומסיק דאפ"ה משונה הוא בטעם שהיא ממתקת אותו ממרירתו הרי לפנינו דאף שהטעם משתנה ע"י הרכבה אפ"ה כל שאין להם שינוי גמור בתואר וקומה עדיין שמו עלי' כבראשונה ומש"ה אמרו דאין בהם הרכבה דהפרי שמוציא זית שמו וזית קרי ליה א"כ הכא באתרוג אם הוא שוה בתואר וקומה אעפ"י שאפשר שהטעם משונה מ"מ אתרוג הוא עדיין ואתרוג קרי ליה ומזה קשה לכאורה למ"ש הרמ"א בתשו' שם דאף שיהיה במורכב כל הסימנים שבאתרוג עכ"ז יש לומר דהמורכב לאו אתרוג הוא עי"ש בירושלמי הנ"ל מבואר דשפיר מיקרי אתרוג אבל אין דבריו נכונים חדא דאפשר שהזיתים אין בהם שום שינוי כלל בטעם לבד משא"כ באלו האתרוגים יש להם קצת שינוי בתואר מפני הבליטות שאין להם כ"כ ואף שנאמר דלא מיסתביר דבשביל שינוי מעט כזה ישתנה השם ממנו אחר שזכינו לדין דלא איכפת לן בטעמא כלל ולאלו ודאי יש להם כל תואר האתרוג זולת קצת שינוי מ"מ כונת הרמ"א במ"ש דאין זה אתרוג ומ"ש הט"ז דכיון שיונק מאילן אחר הרי הוא חסר משיעורו דפרי אחר המעורב בו כמאן דליתא דמי ולא אזלינן בתר שמא אלא בתר טעמא ומה בכך ששמו אתרוג אטו. אתרוג כתב בתורה ודומה הוא לאתרוג הכבוש דאע"ג דודאי שמו עלי' מ"מ פסול הוא לפי שבלוע הוא מדבר אחר. אלא שצ"ע לכאורה במאי שכ' הרע"ב בפ"ד דכלאים משנה ד' ד"ה השזיפים הרכיב זיתים על רמון

נפיק מנהון שזופים והוא ג"כ מירושלמי שם ומבואר במשנה שדומה לרימון אלמא גם הזית משתנה במראה וקומה אם כן הא דאמר ר' לוי אין בהם הרכבה ר"ל דאין הרכבה פועל בהם דבר פסולת אלא לשבח וכמו שסיים הרב הנזכר בתשובת איתן האזרחי דזיתים הרכבתן לשבח וכו' לא מיקרי הרכבה אבל זה דוחק דא"כ מ"ש זיתים דכמה מיני הרכבות יש מהם לשבח וכי מפני זה לא מיקרי הרכבה אבל בטויו"ד סי' רצ"ה כתב ז"ל השרפים מפורש בירושלמי הנוטע זיתים ורימונים יחד נפקא מנהון שרפים ע"כ משמע דלאו על ידי הרכבה מיירי אלא בנוטע אותם יחד בתוך גומא אחת ובכה"ג שפיר מתאחי' זע"ז ורבי לוי מיירי ע"י הרכבה דוקא וכה"ג מחלק הירושלמי לענין ירק באילן דע"י הרכבה אין מתאחים והיכא שנותן זה בצד זה בתוך גומא אחת הם מתאחים זע"ז והביא התוי"ט שם במשנה ד' ולשון הירושלמי מוכיח כן דלפני זה אמר הרכיב וכו' אף על פי שאינו רשאי וכו' וגבי זיתים ורימונים לא אמר הרכיב וכו' אעפ"י שאינו רשאי אלמא דלא מיירי בהרכבה ומש"ה שרי כמ"ש הב"י בסי' נ"א ודברי הרע"ב צ"ע ואין לדקדק מלשון התוס' פ"ג דסוכה דף ל"ג ד"ה ואימא שכתבו גבי הדס דאפי' הורדף היו מכשירין אי לאו משום דכתיב דרכיה דרכי נועם וכו' והיינו משום דלא נכתב הדס במקרא אלא ענף עץ עבות משמע דלא בעינן אלא עץ עבות לחוד א"כ ה"ה גבי אתרוג נמי יש להכשיר דהא לא כתיב אתרוג במקרא וכו' אבל ז"א דודאי אולי היה עוד עץ פרי שיש לו כל הסימנין שבמקרא היה לנו להכשיר כדפרכנו שם אימא פלפלין וכו' דמ"ש מאתרוג והי מינייהו מפקת משא"כ לבתר דקי"ל דהיא אתרוג דוקא א"כ המורכב במין פרי אחר אפילו בפלפלין שג"כ טעם עצו ופריו שוה כיון שנתברר לנו שאין במין שצוותה התורה בו וזה פשוט: ספק הג' אחר שאנו רואין באתרוגים אלו קצת שינויים אף שנאמר שמס' מין האתרוג הוא אכתי יש לחוש שאולי אין טעם עצו ופריו שוה או שאין בו משאר הסימנים שהקפידו התורה עלי' שהרי גם בהדס מצינו שהדס שוטה פסול משום שאינו עבות אע"ג דודאי מינו דהדס הוא כמ"ש הרא"ש בפ"ג דסוכה סימן י"ד בשם הגאון שגם בערוגה אחת הם גדלים אלא דא"כ אמאי לא ביאר הש"ס כמו"כ באתרוג דשאין עצו ופריו שוה פסול כמו בהדס בברייתא תנא עבות כשר שאינו עבות פסול וא"כ ע"כ אחד משתי אלה או דלא נמצא כן במין האתרוג שאין עצו ופריו שוה דכל מיני אתרוגים שוים הם במינם או דבאמת לא בעינן טעם עצו ופריו שוה כל שהוא מין אתרוג וכמו שמצינו בערבה שאמה"כ ערבי נחל ואפ"ה קיי"ל דשל בעל ושל הרים כשר כדאי' בש"ע והיינו כמו שפי' הרא"ש דערבי נחל רצ"ל ממין זה הגדל על נחל והה"ד של בעל והרים אלא מפני שרוב מין מהגדל על הנחל קראו התורה ערבי נחל וא"כ הה"ד באתרוג י"ל כן דר"ל

מין פרי עץ הדר שטעמו ופריו שוה ולפי שרוב מינו טעם עצו ופריו מאותו נמי כשר דהא דכתיב פרי עץ הדר לסימנא בעלמא כתבו לפי שרוב מינו נקרא כן והא דפסלינן בהדס שאינו עבות אפשר דקים ליה להש"ס דרוב מיני הדס אינו עבות א"כ ע"כ הא דכתב רחמנא עבות הוא לעיכוב דאל"כ למה קראו הכתוב עבות משא"כ באתרוג י"ל דרוב מינו טעם עצו ופריו שוה וכיוצא בזה מצינו ביור"ד סי' י"ג גבי שליל דפרסה הכתוב בתורה ר"ל מין שיש לו פרסה אלא דלע"ד לא דמי כלל לערבה דשם שם העצם שלהם ערבי נחל כמ"ש התוס' שמין הידוע נקרא ערבי נחל ומשמע שם דר"ל דגם של הרים נקראו כן דזה שמו אשר יקרא כן משא"כ פע"ה שבאתרוג אינו שם העצם ודפריך ואימא פלפלין וכו' וכמ"ש התוס' גבי הדס בד' ל"ג א"כ ע"כ לסימנא כתב ודוקא הוא דבעינן קרא כדכתיב ולכן לא הוצרך הש"ס לבאר זה דבאין סימנים האמורים במקרא דפסול לפי שפשוט הוא ומה שהצריך התנא לאשמועינן הכא גבי הדס י"ל לפי שהדס שוטה הוא גדל בערוגה אחת עם הדס גמור אלא שזה הענף יוצא עלי' עבות והענף שבביצה אינו עבות א"כ היה ס"ד דעבות ודאי לאו דוקא שהרי ודאי מין אחד לגמרי ומש"ה איצטרך לאשמועינן דמ"מ פסול משא"כ אתרוג שלא נמצא שיהיה גדל במקום אחד מה שטעם עצו ופריו שוה עם אילן אחר שאינו שוה פשיטא דמין אחר גבי שליל דדרשינן ממין פרסה שם איכא טעם אחרינא כמ"ש התוס' והרא"ש חולין דס"ט וא"כ אף שהם מין אתרוג אם טעם עצו ופריו שוה אפשר דאפ"ה פסול כנ"ל ותו יש להסתפק בהם אולי הם מין אחר הדומין לאתרוג אחר שאנו רואין בהם מקצת שינוי מהמחזיקים ומאן קמסהיד עלייהו שמין אתרוג הם דאפי' בסימני בצים קיי"ל דלאו דאורייתא ואין לוקחין וכו' אלא היכי דשייך דמירתת שא"כ במין פרי שמשתנה לא מירתת דמצי לאישתמוטי וצריך חקירה באם יש להם כל הסימנים שבאתרוג דאז ליכא למיחש לסימנא אחרינא וכמוכח בש"ס פ"ג דסוכה דל"ה (וצ"ע בתשו' רמ"א בזה) אכן בחשש הרכבה אכתי לא פשטינן מינ' אף שימצא בו כל מיני סימנים האמורים באתרוג והנה באזנינו שמענו שבמקצת גלילות בוואליען יצא הדבר בהכשר וגם פה כל ההמון נוטה אחריהם כאשר המה נחמד למראה ומהודרים עד למאוד וכמעט שקשה למונען ולכן יורינו רבינו הדין הזה וזכות הרבים תלוי בו כי הוא חד בדרא ולו משפט הבחירה לעמוד על החקירה בדרבנן יש ברירה עפ"י התורה ערוכה בכל ושמורה בלב רבינו ובזה יהיה שכמ"ה וכסא כבוד אדונינו מו"ר יגדל עד לשמים ויזכה לראות בנחמות ציון וירושלים:

**תשובה**

**ידי** אגרת מע"כ הרמה הגעתי בצירוף אמרותיכם הטהורים במשא ומתן של תורה להלכה ואני איני כדאי ששלחתם אלי לשמוע הוראת כי מה אדע אשר לא תדעון אתם אף כי באמת לא הוריתי בדבר זה כלל כי לא נשאלתי כלל מאדם פרטי אם לצאת באתרוגים אלו אם לאו אלא גופא דעובדא הכי הוי בערב חהס"כ תקס"ג באו לפני תרי אנשים אחד סוחר אתרוגים מן ווארשא ואחד הדר בדאנציג ושמו מהו' ליבש מפלינץ ובידם איזה אתרוגים מהודר ואחד היה בתוכם אשר נבהלתי על יופי מראהו בתואר ובקומה אשר כמוהו לא ראיתי מעודי והוא אף העוקץ הי' שקוע גם בליטה היה לו ככל האתרוגים המוחזקים ושום מום לא הי' בו וכאשר הבינותי באתרוג הלזה ותמהתי על הוד מראהו אמר הסוחר שמכבדו לו לי במתנה ואמינא ליה יישר כח אך אמרתי נמי באשר איש אחד למדן מופלג יש בפה ה"ה הת' מהו' מרדכי לייזר שזה עשר שנים שלמד בק"ק פיורדא הוא השיח לי לפי תומו ששמע בק"ק הנ"ל שיש מין אתרוגים הנקובים בשמותם ממקו' ידוע המה מהודרים מאוד בכל יופי אלא שנוהגים בם איסור וטעם לא הגיד אף לא שמע טעם ושם המקום אזדא מיני וחששתי אולי אף שבידכם מינייהו הן אז אודי לי ואמרו לי שהן הנה קרפיער אתרוגים. ובזה אזדו לפני ואני מיד שלחתי אחר מהו' מרדכי הנ"ל לשאול, אותו מה המקום שהגדת לי פעם שנוהגים בק' פיורדא איסור באתרוגים דשם השיב לי קרפיר אתרוגים שמם ודרשתי מיניה אם יודע טעם בדבר והשיב לי לא אלא כך סתם שמעתי מן למדן מופלג שיש מין אתרוגים הנקראים קרפיער אתרוגים והמה מהודרים מאוד וריחקו אותם בזרוע אז מיד בפני המו' מהו' מרדכי הנ"ל שלחתי לדאנציג אל הסוחר שישלח לי איזה מן הגרועים לבודקם ושלח ב' או ג' ובדקנום מבפנים והי' מוכשרים בגרעין ובמוץ ככל אתרוגים המוחזקים ומ"מ היה לבי נוקפי ומשכתי ידי ממנו ויצאתי מדידי כי לדברי הרי במהר"ם פאדווה שבתשו' הרמ"א כ' אכן ממחוז פלאני באים אתרוגים אשר אנחנו מסופקים בהם ושמא רוב האתרוגים שלנו היו ממחוז ההוא ואני כותב למעכ"ת ג' סימנים אשר תוכל להכיר בהם המורכבים הגדילים בארצינו כי מפלאניא לא יוכל לבא אליכם כי רב מכם הדרך וכו' א"כ חששתי אולי לק' פיורדא שאתרוגים אלו מפלאניא הם אשר משמעות לשונם שעם כל הסימנים מסופקים המה כדבאמת קיי"ל סימנין לאו דאורייתא ועיקר מה שהביא אותי לספק בהם שראשית היא מפני שהשתנות שבמראיהם שכולם כאחד אין להם מראה אתרוג המחזיקים דהיינו קצת טונקיל געל הנוטה קצת למראה אדמימות ואלו כולם מראיהם ליכעט געל שהיא מראה לימעני בעינה וביותר אחר ששמעתי שבק' פיורדיא פוסלים אותו מנעתי עצמי מלצאת בהם אבל לא הוריתי לאחר לא איסור ולא היתר ואף לא נשאלתי עליהם זולת

אחר החג חזר ובא לפני האיש הסוחר מהו' ליבש הנ"ל ושאלו ממני אם יצאתי בהניתן לי והשבתי האמת שלא יצאתי בו מפני החשש הנ"ל אז חזרו והודו שמקומות מקומות יש מהן מרחקן ומהם מקרבן ובקשו ממנו לכתוב לק"ק ווינציא ששם מתגורר איש אחד ג"כ מווארשא וע"י נשלחו לי אלו האתרונים ובכן הב"ד דשם יבדקו ויחקרו מהאיש הלזה מאין יבואו אלו האתרוגים לידו אם הם הבאים מפאלאניא או אחרים ומה טובם ואם הב"ד דלשם מחזיקין אלו הנקראים קארפיער אתרוגים וכשרים או פסולים ואמנם מנפי הטרדה סרהבתי נגדם והשבתי זה יוכל להתקיים ע"י הב"ד שבעיר ווארשא המה יכתבו כנ"ל לק' הנ"ל ובלי ספק גם המה ישיגו תשובה הגונה ובזה אזדו מלפני וההוא שתא חגה"ס תקס"ד חזר ובא הסוחר לדאנציג אבל סמוך להחג בזמן שהיה ממש לכולי עלמא אתרוגים מהמחזיקים והוציא שם בדאנציג שהשיג כתב הכשר אבל לפני לא בא אדם מכש"כ ההכשר לא ראיתי והיה כאשר הגעתי אמרותיכם הטהורי' מיד שלחתי אחר ר' ליבש הנ"ל שבדאנציג ודרשתי ממנו מה קול ההכשר שהוציא הסוחר והשיב האמת שהסוחר הגיד אף אלי שיש הכשר בידו אבל גם כן לא ראה אותו כי לא היה לו נ"מ מפני שכבר היה לו אתרוג המחזיקים וזה מהו' ליבש הבטיחני לכתוב לי על הבי דואר להסוחר לשלחו לו כתב עדותו על הכשרים ומיד שיבא לידו יביאנו אלי ולכן התמהמהתי עד עתה מלהשיב לכבודכם אמרתי יבא הכתב ואשלחנו יחד עם תשובתי אבל כאשר ארכו לי הימים וחששני מחטאת נגד כבודכם הרמה והשבתי מפני להודיע הדברים כהווייתן והיה כאשר עוד יבא ההכשר אניף ידי שנית לכתוב למעלתכם. ומעתה אשא ואתן בדברי הלכה ואף אני כמוני כמותכם אקבל עלי שלא לדבר בגוף הדין דמורכב ואף לא בדברי הרב המפורסם כי גם בידי אין בנמצא תשובה זו ואפילו הירושלמי על ס' כלאים אין בידי לכן לא עיינתי בם כלל וכלל אך עם אמרותיכם הנחמדים אשא ואתן מה שדנו שיש לדון ולהכשיר מטעם ריעותא דלא חזינין ולא מחזקינן וא"ל דשאני דרוסה דמילתא אחריתי הלא גם הרכבה מילתא אחריתי הוא דאדרבה יש להאילן או להגרעין שנטעו בו האילן חזקת הגוף שלא נשתנה האילן ולא נעשה בו מעשה כלל וא"כ ודאי אתרוג הוא ע"ז יש לגמגם דנראה זה תליא בפלוגתות ר"י ור"א בכתובות דלדברי ר"א דאמר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה משום דתקנת האם אינו מועיל להבת וה"נ לדעתי חזקת האילן אינו מועיל להאתרוג וא"כ יראה לי דע"כ פליגי ר"י אלא היכי דצריכין נמי לדון על האם דאז ס"ל מטעם המבואר בתוס' לב"ב דל"ב ד"ה אין דהואיל ואינו יכול להיות שתהא האם כשירה אם לא יהיה הבן כשר משא"כ כשאין ההכרח לדון על האם משום דאין בה נ"מ לדינא כמו בנ"ד ודאי מודה לר"א דלא חשיב חזקת האם חזקה להבת

ומנא אמינא לה שהרי יש לעיין במה שלפי' התוס' סתרו עצמם בב"ב הנ"ל ובכתובות כ"ו ע"ב הקשה על פי' רש"י ז"ל דיש להועיל חזקת האם על הבת או האם ואלו בכתובות ד"ה אלמנה מסקי לחלק דאף לר' יהושיע בבת לא תנשא משום דלהבת אין לה חזקה ואמאי לא נימא נמי הואיל ואי אפשר שתהא האם כשירה ולא חללה והבת תהיה חללה ותועיל חזקת האם נמי להבת אלא ודאי דבראוהו מעוברת דצריכין לדון עלי' ועל הבת בפעם אחת וכן בעובדא דינאי דמיד שההכרח לדון על ינאי היה נמי ההכרח לדון על אמו אם כשירה לבעלה הכהן שפיר בא"א לדון דהאם כשרה והבנים פסולין משא"כ באלמנת עיסה דהיינו אשה הנשאת לאחד ממשפחה שנתערב בה ספק חלל היא כל ימי חיי הבעל אין בה שום נ"מ לדין עלי' אם נתחללה אם לאו ומיד שבא הילד ממנה בעולם נולד הספק וההכרח לדון עלי' אם כשר או חלל ולו אין שום חזקה שלא תנשא לכהן ואי משום חזקת האם כיון שאין שום נ"מ בדידה לא מהני חזקתה להבת ולהכי אף כי נתאלמנה וההכרח לדון עלי' ומוקמינן אותה בחזקתה ומותרת לכהן ומ"מ הבת נשארה בפסולה ואין חוזרת לכשירתה בתר דנפסל ואם כן כש"כ בנ"ד שאין שום נ"מ באילן לדון עליו שאין מועיל חזקתו להאתרוג ותו מאן יימר לן דלא האילן גופא נזרע ע"י גרעין ממורכב והוא יבול פרחים מורכבים ומאי דשוב דנו מורינו שיחיו שנית יש ללמוד עליהם היתר מפני שמסיים הט"ז שאף מודאי מורכב אין האיסור ברור וגם בשו"ת רמ"א סי' קי"א מסיים שאין להוציא לעז על הראשונים וכו' אלמא שהראשונים הי' מכשירים מורכבים לגמרי וגם הרמ"א לא פסיק' ליה לפוסלם לגמרי אי דכל ראיותיו אינם אלא שלא להכשיר בודאי וכו' אבל מ"מ אין שום ראיה לאיסור ודאי גם הב"ח בתשוב' הגם שסי' קל"ה צודד לאיסור (זה ט"ס בהחתימה הק' יואל וצ"ל הק' פאליק והוא הסמ"ע) מ"מ בסימן קל"ו מסיק להכשיר לברך עלייהו עכ"פ בשעת הדחק וא"כ בנ"ד מס' בזה (חסר) להתיר במקום שיש אחר לברך עליהם. אין נראה לענ"ד כלל חדא הרי הר"מ אלשיך בתשו' ק"י הוא הפוסל מורכב מכל וכל ומאריך בראיות וטעמים מה שכל הטעמים הנאמרים בהבאים אחריו כבר היא שם וכן התשוב' הרמ"א הנ"ל הוא מביא ראיה לסתור היתר דמקצת אתרוג כשר כמקצת שה משום שהוכיח דלקולא לא אמרינן והיתר זה היא ההיתר שרצה הש"ך לסמוך עלי' כדאיתא בתשוב' שבות יעקב ומביא שם דחזר הש"ך והודה שאין לברך עלי' והתשו' ב"ח סי' קל"ה פוסל אותם הסמ"ע לברך עלי' במקום שיש אחר ואפילו במקום שאין אחר מסופק אם לא יטלם בלא ברכה ואף הב"ח סוף סי' קל"ו כתב שמבטל דעתו נגדו שאין לברך עליו כשיש אחר ומי המכשירים להדיא אפילו במקום שיש אחר לצרפו לספק דפלוגתא אי משום עדות דהב"ח בשם הראשונים

הוא הסמ"ע מכחיש העדות וכו' וכתב כי מעולם שמעתי לפסול המורכבים הנקראים גרצינו ותו מי יודע אם מנהג הראשונים בזה לא היה מנהג בטעות ע"י שבימיהם עדיין לא נתפרסם הר"י אלשיך ולאחר שנתפרסם באמת חזרו בהם ופסלום ובזה אין עדות שבב"ח מוכחש מהסמ"ע וא"כ איך נעביד בזה ספק דפלוגתא ובודאי פשוט בלא ספק דפלוגתא א"א לדון ספק שני עפ"י משמעות הט"ז דספק אם לגבי מורכב כשר או פסול דזה אפילו כל המורים מספקי' להו הוי ס' חסרון חכמה כדאית' בחדושי להרב בעל מנחת יעקב בספרו תה"י סי' ח' בכלל א' מבואר שאינו דומה לתיק"ו ומכ"ש בנ"ד שיש מורה הוראות מובהקים שפוסלים אותם להדיא ותו אפילו היה מס' גמור בכל פרטי' אין נראה לפע"ד להתיר במקום שיש אחר דהא כשיש אחר הוא לכתחילה כדאיתא ביו"ד סי' קי"ב סי' ד' ועיין שם בש"ך ובסי' צ"ו ס"ק ט"ו ואני לא מצאתי עד כה להתיר ע"י ס"ס לכתחילה זולת הפר"ח כללי ס"ס סי' ד' שפי' על הר"מ דלא נהירא ליה דהא בכל דוכתא מקילין בחד ספק בדרבנן או בב' ספיקות בדאורייתא ואף לכתחילה לכן מבואר בחי' הרשב"א סי' תצ"ב ואני לא מצאתי בשום מקום היתר ס"ס לכתחילה אדרבה סתם כלי גוים מכשירין התבשיל שנתבשל בו בדיעבד מטעם ס"ס ואולי הכלי אוסרין לבשלו אף במקום דחק ולא מכשירין מטעם ס"ס וכן בדין דכל לכתחילה הוי כמאן דעושה ס"ס לכתחילה כעין שכ' הרי"ף בפ' גיד הנשה בסוגי' דריחא מילתא ז"ל כיון דשרי למיכלינהו בלא כותחא אי שרי להו למיכלינהו בכותחא למטויי בשר שחיט' בהדי נבילה לכתחלה ולמעבד ס"ס בתחלה ודאי אסור ותו הרי הרי"ף שם נמי מדמי כל שיש בו ברירה לדבר שיש לו מתירין כבר סתם הרמ"א ביו"ד סי' ק"י כהר"ן דבדבר שיש לו מתירין אין להתיר מכח ס"ס ואפילו להש"ך שם שכתב שאפשר דרמ"א הכריע לגבי ס"ס גמור דשרי ואפילו בדבר שיש לו מתירין היינו עכ"פ לאסור אותו דבר האידנא ע"י שיש לו מתירין למחר דמ"מ לגבי האידנא דיעבד היא אבל כמו בנ"ד דהוי דבר שיש לו מתירין עכשיו ע"י אחר ודאי לענ"ד בכל ס"ס בעולם אסרינן לכתחילה ומדברי תשובת הרשב"א שהביא הפר"ח אין שום ראיה שלא כתב דבריו אלא להחזיק פסקי' דמסל"ת בגוי נאמן ועכ"ז פ' בלשון ואפשר דבדין הוא ופי' ככל ס"ס שמותר לכתחילה אפילו כלומר להשתמש בכלי במקום דחוק היכי דלית ליה אחר אלא שעשו הרחקה יתירה לאסור לכתחילה באיסו' גוים ובאם בזה אסר הכלי דהיינו במקום דחק דכדיעבד דמי מכל שכן שאסור לכתחילה גמור ע"י ס"ס:

**ומעתה** אבא לדון לפני מורנו שי' בדבר חדש מה שעולה ברעיוני שיש מקום ס' לפסול הני אתרוגים הנקראים בפי כל קרפיער אתרוגים ומבלעדי חשש דמורכבים דהכי איתא

בסוכה דל"ג שם האי אסא מצראי כשר להושענא פשיטא מהו דתימא הואיל ואית ליה שם לוי לא מתכשרי קמ"ל ואימא ה"נ עץ עבות א"ר מ"מ א"כ הני אתרוגים דלית לימוד לאכשרינהו קיי"ל דפסולים מדאית להו שם לווי וכ"ת כדאקשי תוס' שם בתוס' והניחו בתימא מידי אתרוג כתוב בתורה והרי אפילו פלפלין וכו' ז"א דהא ודאי החיוב לתת לב ליישב הסוגיא מתמיה זו ומה שראיתי בתשו' ח"צ סוף סי' קס"א ליישב איני יכול להבינם כל עיקר כי האיך ס"ד דאסא או הורדיפני יהיה שם עצם דעץ עבות בל' לעז והמילות עץ עבות הא יש לעז לכל מילי בפני עצמו אבל אמינא ודאי למשמעות דהטור נמי שעל כל מין ומין דרשו חכמים מקרא דמשמע דרק ע"פ הדרשות הוציאו מה הם המינים. בודאי התמי' תוספ' קיימת אבל משמע לי מהרמב"ם שאינו מביא כלל הדרשה אלא כותב סתם הד' מינים שיצאו בו ובלסוף כתב שכל זה מפי השמועה עד משה רבינו ע"ה והנה בפירוש התורה להרמב"ן שר"ל שכל זה היה מקובל פרי עץ הדר זה אתרוג וענף עץ עבות זה הדס אלא שהתנאים חקרו על הרמז בקרא על הקבלה אמיתית ודרשו כ"א לדעתו כיצד הוא מרומז וע"ז מקשה הגמ' ואימא פלפלין לא להכשיר מינין אלו שבודאי אין הקבלה מכשירן אלא כלו' דמן הדרש מ"מ אינו מוכיח ומשני דשפיר מוכיח מן הקרא דאלו לא ס"ד מטעמיהם: וא"כ גבי אסא מצראי היה ס"ד דעל שם לווי יפסול עפ"י הקבלה עכ"פ ומשני דבפירוש ריבתה התורה עץ עבות דהורה התורה דהכא לא יזיק השם לווי והוא מ"מ בכלל הדס וא"כ חזר לגבי אתרוג דלית לן רבוי' דקרא דיש לפוסלו עפ"י הקבלה מדאית ליה שם לווי (שוב אחר שלחת הדברים נתיישבתי דלית' דהא עבות דקרא אינו מיותר אלא ודאי ה"ק מדאינו קורא התורה להדס בשמו אלא בסימני דעבות ש"מ דמ"מ כל שיש לו הסי' דעבות דכשר ולא להשגיח בהשם לווי וה"ה זה כי ממש י"ל באתרוג פע"ה מ"מ) ועדיין י"ל הרי כתב הח"ץ הנ"ל וא"ת לפירוש הב' שכתב רש"י שהיא הדס המצרי אמאי איצטרך למימר ע"ע אמר רחמנא מ"מ ת"ל דשם לווי שהוא על שם מקומו אינו פוסל דבודאי באתרייהו סתמא קרי להו דומה לכפשנו דלעיל ועי"ש מה שדחק מאוד וא"כ אף בנ"ד נמי נימא באתרייהו אתרוג סתמי' קרי להו אמנם זה צ"ע לפע"נ הלשון דרבא הרי כפשנו ציצינותא וכו' לא משמע כלל כדעתיה דכל שם לווי שעל שם מקומו באתרייהו סתמא קרי להו דא"כ למה לו להאריך בלשונו הני וכו' לימא פשוט רבא אמר שם לוי דעל שם מקומו לאו שם לווי היא דבאתרייהו סתמי' קרי להו ותו קשה לפירש"י למה איזוב רומי פסול אטו לאו על שם מקומו היא להכי משמע דלהכי דייק דהני כפשנו ידוע דבאתרייהו סתמא קרי להו וכי תימא איך אפשר לפרש הכי דמנא ידע רבא הא דהני וכו' ז"א דא"כ הא זה יותר קשה על תירוץ

אביי והרי לא נשתנו שמם קודם מת"ת ומנא ידע זה אלא ודאי דאביי אך משני בחולין קבלת רב יהודא בחורין של רחבה דכשרים וקבלת רב חסדא במרירתא דאגמא דכשרים משום שמקובל בידם דהני לא נשתנו שמייהו וכו' וא"כ ה"נ ומשני רבא דקבלת ר' יהודא הני כופשנו היא מידע ידיע היה להם דבאתרייהו סתמא קרי להו וא"כ לפי' שני דרש"י אין הכרח כלל לדוחק הח"צ ומוכרח הגמ' לבא לעבות אמר רחמנא מ"מ וא"כ באתרוגים אלו צריך חקירה אם באתרייהו סתמא קרי להו הגם שבאמת לא מכח קושיות הח"צ אנו באין להוכיח פירושי כדי לייתר שלא לבא לדחק תירוצו חדא דמ"מ ההכרח לדוחקו לפירוש ראשון דרש"י אסא מצראי שגדלו על המיצר שבזה בהדיא משני רבא במרירתא דמש"ה כ' לא הוי שם לווי כלל דמסתמא שמייהו וכו' ותו משום דבאמת לפע"נ צריך עיון רב ומההכרח לבא לדוחק הח"צ או לתירוצו עפ"י פי' שני דרש"י דלע"נ מעיקרא אין כ"כ קושיא על הסוגיא דאזלי אליבא דאביי והרי לא ס"ל תירוצא דרבא ואי משום מה שמביא הח"צ דברי התוס' שבד' י"ג שהוכיח מחולין דאביי מודה לרבא במכ"ח אני תמה דמנא ליה לבא לדוחק זה דבב' מקומות יאמר תירוץ לדעתי וסובר כרבא ואי משום דפרק אותו ואת בנו עזי דבאלא לגבי מזבח אי בעינא אמינא דמעיקרא לא קשיא מידי לאביי דהא ס"ד זה שמכשירין היינו שהוכיח שהוא בכלל עיזי דקרא א"כ ממילא מוכח דאין נשתנה שמו בתר מתן תורה דאלת"ה לא היה התורה מכנהו בשם עיזים סתמא ואף את"ל דס"ל לתוס' מדשם זה באלא היינו ע"ש שנמצאו ביערות סתמא גם בשעת מ"ת היה אין נמצאים ביערות ונקראו עיזי דבאלא אכתי א"י מה יקשה בזה דלא לתכשרי לגבי משום דלגבי מזבח לא מיתכשרי אלא עיזים סתם ולא דאית להו שם לווי מה בכך הא מ"מ חזינן דעל שם לווי זה לא הקפידה התורה וקראה אותם בשם עיזים סתם כמו דהכא היא בתורה בכלל עיזים סתם ה"ה לענין קרבן הוא בכלל וצ"ע לע"ד על התוס' אמנם העיקר מה שדעתי נוטה לפרושי הנך דלא כח"צ היינו משום מן הלשון ומן הקושיא באזוב רומי אבל באמת מדפירוש רש"י דהמקשן סבר דציציניית אינו על שם מקום משמע כדפי' הח"צ וק"ל:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם